

turcizmi u
srpskohrvatskom
jeziku

abdulah
škaljić

ABDULAH ŠKALJIĆ

TURCIZMI
U SRPSKOHRVATSKOM
JEZIKU

»SVJETLOST« IZDAVAČKO PREDUZEĆE, SARAJEVO
1966.

P R E D G O V O R

Rođen u kraju u kojem se turcizmi u svakidašnjem govoru mnogo upotrebljavaju (Rogatica, istočna Bosna), još u samoj mladosti primio sam izgovor i značenje mnogih takvih riječi. Izučavajući turski, arapski i persijski jezik za vrijeme školovanja interesovao sam se za one naše riječi koje su preuzete ili vode porijeklo iz tih jezika. Već u to doba pokušavao sam da iznalazim objašnjenja za postanak tih riječi, da otkrijem njihovo značenje u izvornom jeziku i da proučim njihov razvoj, semantičke i fonetske promjene.

Ali sistematskije i intenzivnije počeo sam da se bavim tim pitanjem tek 1950. godine, kada sam postao saradnik Instituta za proučavanje folklora u Sarajevu (sada Odsjek za duhovnu kulturu Zemaljskog muzeja BiH). Naročitu pažnju posvetio sam obradi turcizama u folklornoj građi koja se prikupljala u Institutu i u narodnoj književnosti. Tokom rada uvjerio sam se da mnoge riječi u narodnom govoru i književnosti koje su preuzete iz orijentalnih jezika nisu nikako ili nisu dovoljno i ispravno objašnjene u rječnicima i literaturi iz te oblasti. Etimološka tumačenja su često veoma različita, a objašnjenja značenja pojedinih riječi nemaju ponekad nikakve veze sa njihovim pravim značenjem u našem jeziku. Rasprave, studije i rječnici koji se bave obradom te materije ne samo da su rijetki i teško dostupni nego ne daju cjelovitost materije, ne obuhvataju sve one elemente koji su nužni za pravilnu orijentaciju i obuhvatnija objašnjenja. I u nekim našim savremenim rječnicima i drugim djelima nailazimo na ozbiljne greške i nedostatke. To jasno ukazuje na dezorijentaciju kada su u pitanju turcizmi. Ova okolnost otežava rad svima onima koji se bave izučavanjem naše narodne književnosti.

Rezultat mojih nastojanja je rad »Turcizmi u narodnom govoru i narodnoj književnosti Bosne i Hercegovine«, koji je u litografisanom obliku objavio Institut za proučavanje folklora u Sarajevu 1957. godine.

Pojava ove publikacije izazvala je znatno interesovanje među naučnicima, kako u našoj zemlji, tako i u inostranstvu. To dokazuje relativno brzo raspačavanje i mnoge pozitivne ocjene u raznim časopisima, te citiranja pojedinih pasusa u raznim savremenim djelima.

Počevši od univ. profesora dra Jove Vukovića u uvodnoj riječi moga djela svi su recenzenti (dr Ilija Kecmanović, »Pregled« X, Sarajevo, 1959; dr Ljudevit Jonke, »Jezik« br. 3. 1957—58, Zagreb; prof. Cvjetko Popović, »Glasnik Z. M.«, Sarajevo, 1958; dr Šaćir Sikirić, »Prilozi za orijentalnu filologiju«, VIII—IX, Sarajevo, 1960. itd.) pozdravili pojavu ove publikacije, ali ujedno prigovorili obliku i tehničkoj opremi (litografisan u dvije glomazne sveske mjesto da bude štampan) i ograničavanju na materijal sa područja Bosne i Hercegovine. Svi su izrazili želju da djelo bude prošireno na cijelo srpskohrvatsko jezično područje. Bilo je i nekih drugih zamjerki, ali je rad jednodušno pozitivno ocijenjen.

Posebno su se mojim djelom pozabavili naši orijentalisti univ. profesori dr Fehim Bajraktarević (»Prilozi za književnost, jezik, istoriju i folklor«, XXVI, 3—4 i XXVII, 1—2, Beograd) i dr Šaćir Sikirić (»Prilozi za orijentalnu filologiju«, VIII—IX, Sarajevo), te mađarski turkolog dr Georg Hazai (»Studia Slavica, Academiae scientiarum Hungaricae«, Tom VIII, f. 1—2, Budapest, 1962).

Dr F. Bajraktarević je u dva iscrpna članka na strogo naučnom nivou analizirao moj rad. U prvom članku dao je šematski prikaz i opštu ocjenu, upozorio je na neke nedostatke i propuste i dao dragocjene sugestije za dalja provjeravanja etimologije nekih riječi. U drugom članku on je analizirao pojedinačno neke riječi i dao veoma korisne napomene. Svoju ocjenu i sud o mom djelu dr Bajraktarević je završio konstatacijom da je to »sada naš najveći i najbolji rad ove vrste«. Većinu primjedaba dra Bajraktarevića sam uvažio i nastojao, koliko su mi mogućnosti dozvoljavale, da sprovedem njegove korisne sugestije.

Dr Š. Sikirić je takođe posvetio pažnju mome radu i dao ocjenu sa korisnim napomenama. Opravdano je ukazao na to

da moj rad nije obuhvatio još veliki-broj turcizama. Samo se sa nekim njegovim primjedbama nisam složio, pa sam kod tumačenja tih riječi naveo njegovo mišljenje u ovom radu, a za riječi koje nisam usvojio, to sam obrazložio (vid. »Prilozi za orijentalnu filologiju« Sarajevo, 1960—61).

Mađarski turkolog dr G. Hazai, poznat po svojim lingvističkim raspravama i studijama, u svojoj ocjeni zalaže se za proučavanje turcizama na širem području koje bi obuhvatilo cijelo balkansko jezično područje, a za moj rad kaže ovo: »mislim da bi se bez pretjerivanja moglo tvrditi da je ovo najinteresantniji rad koji se u tome domenu do danas pojavio« (prevod sa francuskog).

Američki naučnik slovenskog porijekla profesor Univerziteta u Minnesoti, slavista dr Josef Brožek je moj rad prikazao u časopisu »American Journal of Folklore« br. 283, 1959. i izrazio želju da u svom daljem radu na ispitivanju turcizama obuhvatim tekstove narodnih pjesama koje je sabrao Milman Parry, a izdao i preveo A. B. Lord (izdanje Srpske akademije nauka i Harvard University Press, Beograd i Cambridge, 1953). Čini mi osobito zadovoljstvo što sam sada bar djelomično u ovom radu udovoljio želji dra J. Brožeka.

Ohrabren interesovanjem i povoljnim ocjenama mog rada, nastavio sam od 1957. godine još intenzivnije da radim na istraživanju i proučavanju turcizama, proširivši svoj rad i na književni jezik i na cijelo srpskohrvatsko jezično područje. Drago mi je da mogu da konstatujem da ovo moje štampano djelo ispunjava izražene želje gore navedenih recenzenata.

Ovom prilikom želim da se toplo zahvalim Republičkom sekretarijatu za kulturu Izvršnog vijeća SR Bosne i Hercegovine i Komisiji za objavljivanje djela iz kulturne istorije Bosne i Hercegovine koji su omogućili da se ovaj rad štampa.

P i s a c

I O TURCIZMIMA UOPŠTE

1. VAŽNOST I ZNAČAJ PROUČAVANJA TURCIZAMA. — Proučavanje turcizama kod nas ima svoje opravdanje i posebno značenje kao važan pomoćni rad za proučavanje naše narodne književnosti i jezika, i za ispitivanje narodne istorije.

Prilično veliki broj istočnjačkih riječi preuzet je iz turskog jezika u naš narodni govor, a neke od njih postale su svojina našeg književnog jezika. Usljed velikog obilja tih izraza u našoj narodnoj književnosti i govoru, mnoge naše narodne pjesme i pripovijetke, narodne poslovice i izreke ne možemo pravilno shvatiti i razumjeti bez njihovog pravilnog objašnjenja. Bez valjanog, naučno obrađenog tumača turcizama teško će se snaći i naš čovjek u proučavanju narodnih pjesama, pripovjedaka i poslovice, a nema sumnje da su u tom pogledu u još gorem položaju oni strani naučnici koji se upuštaju u ispitivanje naše narodne pjesme i ostale govorne tradicije. Stoga smo nužno upućeni na to da se pozabavimo pitanjem porijekla i značenja tih riječi, i to ne samo u njihovom prvobitnom obliku nego i u njihovom kasnijem razvoju i preobražaju.

S druge strane, te riječi su vezane za našu prošlost, a ponekad riječ može da posluži kao spomenik, kao istorijski dokumenat i izvor. Da bi one u tom pogledu mogle da posluže istoričaru, moraju biti valjano analizirane i pravilno i tačno objašnjene. Dakle, i s te strane proučavanje ovih riječi ima dosta velik značaj.

2. KAKO SU TURCIZMI NASTALI, KO IH JE ŠIRIO. — Iako su orijentalne riječi počele prodirati u većem broju u balkanske, naročito slovenske balkanske jezike tek pojavom Osmanskih Turaka na Balkanu, ne može se poreći da je bilo i ranije uticaja turskih naroda na ove jezike. Poznato je da su pojavom Avara u Panonskoj niziji i njihovim dodirom sa balkanskim stanovništvom,

posebno sa Slovenima, uslijedili izvjesni tursko-tatarski uticaji, koji su ostavili traga i u balkanskim jezicima. Jireček u svojoj »Istoriji Srba« (izdanje 1952) na str. 4. navodi: »Glavna žena kod Avara zvala se katun (tur. *chatun*, ugledna žena, otuđa novosrpski kaduna, turska žena)«. Štaviše, ne može se jednostavno odbaciti pretpostavka da su neke riječi nejasnog postanka mogle biti pod tursko-tatarskim uticajem formirane još u staroj slovenskoj zajednici, prije dolaska Slovena na Balkan.¹⁾ Ali, u svakom slučaju, ti raniji uticaji tiču se samo veoma malog broja riječi.

O pravoj pojavi turcizama u slovenskim i uopšte balkanskim jezicima može se govoriti od dolaska Osmanskih Turaka na Balkan. Dodirom Turaka sa balkanskim narodima počinje i njihov uticaj na ove narode, koji je u dugom periodu turske vladavine u ovim krajevima ostavio vidne tragove i u njihovim jezicima.

Nastaje pitanje ko je širio turcizme i otkud njihov veliki broj u balkanskim jezicima. Nas ovdje interesuju u prvom redu turcizmi u srpskohrvatskom jeziku.

Obično se smatra da je prisustvu stranih riječi u jednom jeziku uzrok dodir i miješanje dva ili više naroda. Što se tiče turcizama u našem jeziku misli se da su ih najviše širili turska vojska i turska administracija, te domaći muslimani, građani i činovnici.²⁾

Turci su došli kao nosioci novog društvenog i državnog uređenja i kao nosioci istočne, islamske kulture. Pojavilo se mnogo novih pojmova i ustanova koje su primane zajedno sa nazivima za njih. To je osnovni i opšti uzrok postojanja istočnjačkih riječi (tur., ar. i pers.) u našem jeziku. Ali u širenju tih riječi i njihovoj, tako reći, masovnoj upotrebi kod Srba i Hrvata, a osobito kod stanovništva Bosne i Hercegovine sve do današnjih dana, dva činioca su, po mom mišljenju, odigrala veoma važnu ulogu. Prvo, muslimani srpskohrvatskog jezičkog područja koji su se školovali u Carigradu. Drugo, narodne pjesme (epske i lirske) koje su, usljed prilika u kojima su nastajale, protkane mnoštvom riječi istočnjačkog porijekla, a zabilježene su i sačuvane kao omiljena usmena tradicija.

Naši ljudi, naročito muslimani, po povratku iz Carigrada sa školovanja u svoj zavičaj, nisu se mogli otresti uticaja turskog jezika, pa su u svom djelovanju na vjerskom i prosvjetnom polju pravili jednu vrstu kompromisa između turskog i srpskohrvatskog

¹⁾ Vid. Petar Z. Petrović: O Peronovu kultu kod Južnih Slovena. Glasnik Etn. inst. SAN 1952, str. 378.

²⁾ Petar Skok: Prilozi proučavanja turcizama u srp. hrv. jeziku, »Slavia«, ročnik XV (1937–38), Praha, str. 166–190.

jezika na taj način što su za mnoge pojmove upotrebljavali turske (odnosno arapske i persijske) riječi, prilagođavajući ih duhu i gramatici našeg jezika. Pravljene su složenice, dodavani našim riječima turski prefiksi i sufixi, formirani naši glagoli od posuđenica pomoću nastavka »-isati« ili sa našim pomoćnim glagolima: biti, činiti, učiniti itd. Na to su bili unekoliko i prisiljeni, pošto uz učenje turskog, arapskog i persijskog jezika u Carigradu nisu paralelno učili svoj materinji jezik, pa za mnoge pojmove i izraze, naučene na pomenutim jezicima, nisu bili u stanju da nađu odgovarajuće riječi srpskohrvatskog jezika. Djelovanje tih, u Carigradu školovanih, generacija na naš jezik naročito je došlo do izražaja u vjerskim školama, mektebima i medresama, i u vjerskim propovjedima, vazovima. Učenici tih škola i vjernici koji su slušali česte propovijedi bili su posrednici preko kojih su strane riječi i posuđenice prodirale u šire narodne slojeve i odomaćile se.³⁾

Opšte je poznata činjenica da naše narodne pjesme (i usmena tradicija uopšte) obiluju riječima istočnjačkog porijekla. Naši sakupljači narodnih pjesama, pa i oni koji su kao poznati književnici i sami pjevali u duhu narodne pjesme, nisu bili pobornici čišćenja pjesama od tih posuđenica. Evo šta fra Grga Martić u pogledu toga kaže: »... te stoga vidimo ljubovne, koje u varoši gnjezdo imaju, pjesme, da su zacrnile turskim izgovorima; nu ipak su ove riječi kod naroda tako priviknute i omiljene, da jim bez njih ne bi pjesma, kao jelo bez začine, prijazna bila; usljed toga mi niesmo dirnuli u njih, nego za razumljenje inostrancem odredili smo pri koncu iztumačenje turskih riječi nadostaviti.«⁴⁾ Razumljivo je da su takve narodne pjesme stalno uticale i na svagdanji narodni govor.

3. STAV PREMA TURCIZMIMA KAO POZAJMICAMA. — Nijedan živi jezik nije čisto svoj, svaki ima pozajmljenih riječi iz drugih jezika. Poput seobe ljudi, i riječi se kreću iz jednog jezika u drugi. Zavisi od raznih okolnosti (razlika u kulturi naroda, susjedstvo, okupacija itd.) do koje mjere pojedini jezici podliježu više ili manje uticaju drugih jezika. S druge strane, lingvistički

³⁾ Interesantna su zapažanja Stjepana Pavičića o govornom uticaju muslimanskog stanovništva u cjelokupnom naselju dunavsko-savskog međurječja (Podrijetlo naselja i govora u Slavoniji, izd. JAZU, Zagreb 1953).

⁴⁾ Vid. Uvod u Narodne pjesme bosanske i hercegovačke, skupio Ivan Franjo Jukić i Lj. Hercegovac (Fr. Gr. Martić), sv. I, Osijek 1858.

patriotizam podstiče na akciju za čišćenje nacionalnog jezika od tuđih primjesa. Intenzivnost te akcije zavisi od toga da li se radi o borbi protiv silom nametnutog uticaja koji ugrožava nacionalni jezik ili je posrijedi normalan, prirodan uticaj stranog jezika. Interesantna je činjenica da je u procesu čišćenja srpskohrvatskog jezika od tuđih, pozajmljenih, riječi prema turcizmima bio uvijek blaži stav negoli prema ostalim riječima preuzetim iz drugih neslovenskih jezika. Držanje Vuka, Jagića i T. Maretića prema turcizmima, koje su u izvjesnoj mjeri i sami upotrebljavali, kudikamo je drukčije od njihova stava prema germanizmima i drugim tuđim riječima. Vraz je u jeku ilirizma dao naziv svojoj zbirci pjesama »Dulabije«. Razlog ovome treba možda tražiti u tome što se naš jezik pod turskom upravom razvijao slobodno, okupator je bio indiferentan kako prema običajima Slovena na Balkanu, tako i prema njihovom jeziku. Turcizmi nisu silom niti nekim planskim sistemom nametnuti, i njihovo prisustvo u našem jeziku nije vrijedalo jezične osjećaje našeg naroda.⁵⁾

Turcizmi, pa i oni koji imaju adekvatnu zamjenu u našem jeziku, tolerišu se čak i u savremenom književnom i publicističkom jeziku. Tako:

1) U rječniku A. Belića i djelima B. Popovića, V. Petrovića, J. Ilića, Zmaja i dr. nalazi se priličan broj turcizama;

2) Riječ »čorsokak« susrećemo svakodnevno i u najozbiljnijim napisima u dnevnim listovima i drugim publikacijama;

3) Prevodilac Frezerove »Zlatne grane« (»Kosmos«, Beograd 1937) na str. 654. piše: »U j d u r m e kojima lukavi i sebični divljaci pribjegavaju...«

4) Naslovi pojedinih članaka u beogradskoj »Politici« od 16. IX 1954. »Roditelji, nemojte se inatiti s decom«; od 24. XI 1954. »Čam džija«; od 11. V 1955. »Ortakluk« na račun zajednice; od 11. VIII 1955. »Razvod braka zbog tvrdi čluka«. Zatim u sarajevskom listu »7 dana« od 19. V 1955. »Gdje vlada ja va šluk nema pravog društvenog upravljanja« itd. itd.

Staviše, ima slučajeva da turcizmi i danas dobijaju nova značenja i stvaraju se. Primjer: »raja« u današnjem značenju.

⁵⁾ Vaso Pelagić u Istoriji bosansko-ercegovačke bune (II izdanje Budimpešta, 1880) na str. 39. veli: »Vlada turske nije svoj jezik silom nametala pokorenim narodima, kao što su činile i čine ostale evropske države«.

4. KLASIFIKACIJA I PODJELA TURCIZAMA. — Riječi preuzete iz turskog ili preko turskog jezika sa kojima se susrećemo u našem jeziku nemaju istu vrijednost i isti značaj u našem jeziku. Da bi se dobila jasna slika u tom pogledu, nameće se potreba da se te riječi sa više strana, iz raznih aspekata analiziraju i razvrstaju, jer ćemo moći uočiti karakter pojedinih riječi i njihov status u našem jeziku samo ako ih svrstamo u izvjesne grupe. Izvršiti detaljno jednu takvu analizu nije lako, to bi bio predmet posebne lingvističke studije koja bi prelazila obim ove uvodne riječi. Ali ne osvrnuti se na to ovom prilikom, makar u opštim crtama, smatram da bi bio propust. Stoga ću pokušati da dam jedan kratak uvid u ovu materiju.

1) U prvu grupu spadaju riječi koje su se potpuno odomaćile u srpskohrvatskom jeziku (i saobraćajnom i književnom), koje su, tako reći, stekle građansko pravo. Kod takvih riječi treba razlikovati dvije vrste: a) riječi koje nemaju uopšte zamjene u našem jeziku i b) riječi za koje se može naći zamjena, ali se ne traži, ili ima zamjena ali nije općenito usvojena.

Riječi prve vrste su: bakar, boja, bubrež, burmut, čarapa, čekić, čelik, česma, čizma, ćela, dara, duhan, džep, đon, jatak, jorgovan, kalup, katan, kula, kuluk, kundak, kutija, lala, leš, limun, majmun, pamuk, papuče, rakija, sapun, sat, šator, šećer, tambura, top, tulipan, zanat. U ovu vrstu spadaju i nazivi za sve one predmete koji su nam sa Istoka preko Turaka došli, kao što su: razna jela (halva, pita, baklava, bamja, burek, čimbur, somun, ćurek, bungur itd.), pića (boza, salep, kafa, šerbe itd.), voće (senabija, zerdelija, dud, jeribasma itd.), povrće (pazija, arpadžik itd.), odjevni predmeti i obuća (ćurak, libada, jelek, čakšire, šalvare, dimije, fes, fermen, firale, nanule, mestve, čifte itd.), sude i pokućstvo (brik, đugum, džezva, tepsija, tendžera, sinija, haranija, minder, šiljte, sedžada, postećija, peškun itd.), muzički instrumenti (saz, zurna, def, tambura, šargija, bugarija itd.); zatim nazivi za konje i konjsku opremu, oružje, stari zanatski i trgovački izrazi itd.

Riječi druge vrste su, na primjer: alat, aždaja, barut, bašta, čaršija, čaršaf, čoban, ergela, jastuk, jorgan, juška, juriš, kajmak, kalaj, kašika, ka-

vez, kusur, makaze, marama, marpič, maša, megdan, mehana, meza, miraz, para, sandale, sanduk, sirće, šegrt, šimšir, torba, tutkal, zumba, itd.

2) Neke riječi su se potpuno odomaćile u narodnom govoru, a upotrebljavaju se bez zamjerke i u književnom jeziku. Kao što su na primjer: amanet, amanetnik, asura, at, bajrak, bešika, bunar, but, čarka, čerga, čardak, čebe, čorav, čoso, ćumur, dušek, dužina, đubre, esnaf, gajtan, hajduk, kapija, kopča, kuršum, magaza, mana, odžak, parče, pirinač, reza, raja, tuč itd.

3) Pojedine riječi se vrlo često upotrebljavaju u svagdašnjem govoru, dok se u književnom jeziku upotrebljavaju samo ako se želi nešto istaknuti sa određenim ciljem, ako se želi dočarati kakav događaj iz prošlosti, ako se nešto ironizira, ako se hoće da potencira sadržaj riječi i sl. To su na primjer ove riječi: asker, avlija, baksuz, bakšiš, dušman, dželat, ćuprija, busija, belaj, behar, duvar, dibiduz, dèver, kubura, dembel, degenek, batal, sokak, hajvan, burazer, baška, komšija, konak, mušterija, muhur, merak, zulumćar, mahmuran, nišan, ortak, pazar, pendžer, šićar, direk, fajda, hator, džada, ambar, inat, terzija, veresija, dućan, kavga, hamajlija, itd.

4) Riječi koje su vezane samo za pojedina narječja ili pokrajine, kao: babo, taze, fíšek, hava, harman, insan, čevrma, haber, čivija, itd.

5) Pojedini turcizmi nalaze se samo u narodnim pjesmama, dok su iz saobraćajnog govora iščezli, kao: armagan, barak-bedevisa, ćuhejlan, čorda, istifan, leventa, murdum, nara, pehlić, salte, đeisiya itd.

6) Zasebnu grupu čine turcizmi koji se odnose samo na vjerski život, vjerske običaje, pozdrave i izraze muslimana. Takvih turcizama ima priličan broj i nije potrebno navoditi primjere. Ovamo spadaju i muslimanska vlastita imena.

7) Ne može se vršiti nikakvo razgraničenje u tom pravcu da bi neki turcizmi bili samo u upotrebi na selu a drugi u gradu, niti se može izvesti zaključak da su turcizmi više u upotrebi na selu nego u gradu ili obratno. Takva klasifikacija mogla bi se izvršiti i zaključci izvoditi samo za pojedina određena područja. Međutim,

za uspješno rješenje ovog pitanja kao i pitanja o određivanju lokaliteta pojedinih riječi i akcenta turcizama za uža područja, potrebno je veoma mnogo sistematskog terenskog i kabinetskog rada usmjerenog samo u tom pravcu. Nema nikakve sumnje da bi taj poduhvat po svojim rezultatima bio i interesantan i koristan.

5. DOSADAŠNJI RAD NA PROUČAVANJU TURCIZAMA. —

Nastojao sam da se upoznam sa svim onim što je dosad kod nas urađeno na proučavanju turcizama. Ovdje ću pokušati da hronološkim redom navedem značajnije radove koji su mi bili dostupni i da se ukratko na neke od njih osvrnem.

1) Najranije se pojavio »Srpski rječnik« Vuka Stef. Karadžića, koji je štampan u Beču 1818. godine. Svaka riječ za koju je Vuk pretpostavljao da bi mogla biti turcizam označena je malom zvjezdicom. Takvih riječi sa zvjezdicom ima mnogo u tom rječniku.

2) Dr Otto Blau objavio je 1868. u Leipzigu djelo »Bosnisch-türkische Sprachdenkmäler«. Iznio je veliki broj turskih riječi koje je skupio kao arhaizme u bosanskom jeziku. Interesantna su njegova zapažanja o postanku i pojavi ovih riječi u Bosni. U tumačenju nekih riječi ima proizvoljnosti i netačnosti. Navešću, primjera radi, nekoliko takvih proizvoljnih tumačenja: a) »ejvalah« dolazi od »ehvala«, a ovo od slov. riječi »hvala«; b) »kanta« domaći sarajevski izraz, a »pita« domaći bosanski izraz; c) »postal« od bos. »postol« a »samson« od bos. »samsov«; d) »veresija« od slov. riječi »vjera« itd.

3) Rječnik hrvatskog ili srpskog jezika, koji je u izdanju Jugoslovenske akademije znanosti i umjetnosti počeo izlaziti u Zagrebu 1888. g., sadrži mnogo turcizama. Prvih decenija izlaženja ovog rječnika nije se, izgleda, pridavala neka naročita važnost tumačenju turcizama, te se susrećemo sa greškama i, za današnje doba, zastarjelim tumačenjima. (Naročito pada u oči neka posebna i neujednačena transkripcija turskih, arapskih i persijskih riječi).

Pa i u sveskama novijeg doba nailazimo na neke nedostatke kojih ne bi trebalo da bude u jednom ovako značajnom rječniku. Pri tumačenju pojedinih riječi u rječničkom dijelu ovog moga rada osvrnuo sam se na neke riječi iz Rječnika Akademije, a ovdje dodajem samo neke primjedbe. U rječniku se navodi za svaku riječ njezino postanje i bilježi se iz kojeg je jezika posuđena tuđa riječ. Međutim, kod nekih najobičnijih turcizama neke turske i persijske

... arap. posteki, jareća koža«; »raht, kovačka oprema, od arap. *rahht*, oruđe, namještaj, svaka vrsta opreme itd.« (za istu riječ kod rahtilo kaže se: u svezi sa tur. riječi *raht*); »sabah, zora, jutro, tur. *sabah*«; »rakam, račun, prema tur. *raqm, raqama*?«; »rakija, iz tur. *raqi*?«; »rz, prema tur. *rz-u namus*?«; sadžak, riječ je perz. (*sadžajak*)?«; »serat, serhat, tur.«; »serbes, serbez, tur.?« (dok kod serdar pravilno je objašnjeno: tur., a ovo od perz. *ser*, glava i *dar*, koji ima); »sihir, tur. itd. U stvari: postećija, raht i serbez su persijske, serhat, pers. arapska. sabah, rakam i rakija su arapske, a sadžak turska riječ.

4) 1881. g. štampan je u Sarajevu mali rječnik »Turcizmi u Bosni«, a 1895. g. »Tumač turskim, arapskim i persijskim riječima, koje narod u Bosni i Hercegovini upotrebljuje«.

5) U knjizi 59. Glasnika srpskog učenog društva objavljen je u Beogradu 1884. g. (str. 1—275) lijepo sreden rječnik Đorđa Popovića »Turske i druge istočanske reči u našem jeziku«.

6) Studije dra Franza Miklosicha objavljene su u Beču 1884. g. u dva sveska pod naslovom »Die türkischen Elemente in den südost-und osteuropäischen Sprachen«, a njegov »Nachtrag« izdat je u dva sveska 1888—1890. Veoma značajne kritičke prikaze Miklosichevih djela napisali su Theodor Korsch u časopisu »Archiv für slavische Philologie« (Berlin, sv. VIII i IX) i Fridrich v. Kraeclitz-Greifenhorst u časopisu »Sitzungsberichte der kais. Akademie der Wissenschaften in Wien, phil.-hist. Kl., 166 B, 4 Abh.« (Wien, 1911). Ova dva prikaza su, može se reći, upotpunila djela Fr. Miklosicha i predstavljaju vanredan doprinos proučavanju turcizama.

7) U periodu od 1908—1923. Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti u Zagrebu izdala je poznate »Prinose za hrvatski pravopovjesni rječnik« Vladimira Mažuranića, u kojima se nalaze i mnoga tumačenja riječi tur., arap. i persijskog porijekla.

8) Dr Vladimir Čorović pisao je 1910. g. u Glasniku Zemaljskog muzeja u Sarajevu o zbirci turcizama I. Pamučine.

9) U izdanju Srpske akademije nauka u Beogradu 1932. g. publikovan je »Rečnik kosovsko-metohijskog dijalekta« od Gliša Elezovića (sv. I i II i Isprave i dopune, Beograd 1935). Ovaj rječnik, pored ostalog, služi mnogima i kao priručnik turcizama, jer daje cjelovit materijal. Na ovaj rječnik kritički se osvrnuo dr Henrik

Barić u »Prilozima za književnost, jezik, istoriju i folklor« (Beograd, 1935, knj. XV). Autor Rečnika dao je odgovor na kritiku u »Južnoslovenskom filologu« (Beograd, 1935, XIV).

10) Veoma zapažen i znalački obrađen rad dra Petra Skoka »Prilozi proučavanju turcizama u srpskohrvatskom jeziku«, objavljen je u časopisu za slovensku filologiju »Slavia« 1937—1938. u Pragu. Uz opširan uvod Skok je u svom Vokabularu obradio 863 riječi. Građu je crpio najvećim dijelom sa područja Bosne i Hercegovine, gdje je proveo oko 15 godina.

Pri tumačenju pojedinih riječi u ovom svom rječniku dotakao sam se nekih riječi iz Skokova Vokabulara. Želim da ovdje istaknem još neke stvari:

a) Skok je u svoj rječnik unio izvjestan broj riječi koji su mu, kako sam kaže, »izgledale kao turcizmi«, pa ih je uvrstio a da ih nije protumačio;

b) Autor je za mnoge riječi naznačio njihov lokalitet, što daje posebnu vrijednost njegovom radu;

c) Skok je naveo da je građu crpio od onih koji ne znaju turski, i radije od katolika i pravoslavnih nego od muslimana, kako bi izbjegao upliv muslimanske religije na saobraćajni govor i davanje značenja. Ovako stanovište P. Skoka nije, po mom mišljenju, opravdano niti umjesno. (Vuk je imao ispravnije stanovište kada je pisao svoj Srpski rječnik). Onaj koji sebi stavi u zadatak da proučava turcizme i da ih etimološki objašnjava, mora biti upoznat sa izgovorom riječi i njihovim značenjem i kod muslimana i, čini mi se, prvenstveno kod muslimana, jer će inače u tumačenju riječi sigurno pogriješiti, što nije moglo, zbog navedenog stava, mimoći ni autora Skoka. Poznato je da se nemuslimani, kad su u pitanju turcizmi, mnogo više u izgovoru riječi udaljavaju od izvorne riječi, preuzete od Turaka ili preko Turaka. Naročito se to ogleda u izgovoru glasa »h« i zamjene »č« sa »ć« i obratno. Stoga će se, ako se traga za postankom i korijenom riječi, mnogo lakše doći do rezultata ako se turcizmi zapisuju i od muslimana. Da to potkrijepimo primjerima. U rječniku P. Skoka pod br. 844 stoji: »*vela havle velah kubetile* (mora biti: *kuvvete*); *bis millah* (= nema preinake niti ima moći osim božjom voljom oprosti bože; u ime božje) vele muslimani kad se čude čemu B. (po pričanju domaće katolkinje koja nije dobro čula)«. Kakva ima smisla, kad se radi o »*h*« i »*ć*« skog sadržaja koje izgovore...

Ijleni izgovor od nemuslimana, pogotovu ako se još dodaje primjedba »koja nije dobro čula«?! Ovdje se radi o iskrivljenjima kojima nema uopšte mjesta u jednom rječniku.

Drugi primjer iz Vokabulara P. Skoka: »523. *nefija*. s. f., »burmut, duvan, što se u nos meće« B. Stoji li u vezi sa ar. *nafy*, »utile, profitable avantageus «(Z)?« I ovu krivo izgovorenu riječ Skok je čuo samo od nemuslimana, jer je muslimani izgovaraju: *enfija*. Stoga se autor u objašnjenju ove riječi nije mogao snaći, pa je u Zenkerovom rječniku tražio odgovarajuću tursku ili arapsku riječ pod slovom »n« i pita se da li je u vezi sa ar. *nef*, korist. Da je zabilježio izgovor i muslimana, lako bi u Zenkerovu rječniku našao ar. *enf*, nos. *enfiyye*, nosna trava, burmut.

Kako krivo izgovoren ili krivo interpretiran turcizam dovodi u tumačenju do komplikacija, navešćemo ovaj primjer. Vuk Stef. Karadžić zabilježio je od nekog pjevača pjesmu »Nesrećna udaja« (vidi pjesmu 756 u »Srpske narodne pjesme«, Vuk Stef. Karadžić, knjiga prva, Beograd 1932), u kojoj stoje i ovi stihovi: »En' ono je Alil čelebija, u aletu u al-čergeletu, što se titra zlatnim buzdovanom«. Stih »u aletu u al-čergeletu« ne može se naći ni u jednoj drugoj štampanoj pjesmi osim u ovoj Vukovoj, a riječi »alet« i »al-čergelet« nisu poznate kao turcizmi niti se upotrebljavaju u saobraćajnom (svagdašnjem) ni književnom jeziku. S druge strane, nalaze se druge varijante ovog stiha u nekim drugim sličnim pjesmama u drugom obliku. Na primjer u pjesmi »Ahmo i Fata«: »Što no junak u prvom alaju, na alatu u al-čerečetu, pod njim alat glavom uzmahuje« (»Behar«, Sarajevo, III god. br. 2, str. 29;) zatim: »Ono ti je Zirević Alaga, na alatu u alčerečetu« (»Behar«, I god., 269); »na alatu u novu skerletu« (Matica Hrvatska, III — 568). Očito je da je pjevač od kojeg je Vuk zabilježio pjesmu krivo zapamtio ovaj stih, pa potom ga krivo i interpretirao: »u alatu u al-čergeletu« mjesto »na alatu u al-čerečetu«⁶⁾ Ako se ovako stvar postavi, onda riječi »alet« i »al-čergelet« i nisu stvarno nikakvi turcizmi, nema im mjesta u rječnicima turcizama i izlišno je svako tumačenje ovih riječi. Dovoljno je samo tumačeći pomenuti stih Vukove pjesme reći da se radi o krivoj interpretaciji. Ipak su ove riječi, i

⁶⁾ Da ima kod Vuka još ovakvih bilježenja pjesama od pjevača koji su pokoji stih ili riječ rdavo zapamtili, vidi tumač na str. 722. za stih »Idi, brate, bezistanu mome« u zbirci »Vuk, Pesme II«. izdanje »Prosveta«, Beograd 1953.

pored toga, ušle u Rječnik Akademije,⁷⁾ Rječnik Đ. Popovića⁸⁾ kao i neke druge rječnike turcizama.

11) Dr Ivan Esih izdao je u Zagrebu 1942. g. »Turcizmi — Rječnik turskih, arapskih i perzijskih riječi u hrvatskom književnom jeziku i pučkom govoru«. Namjera autora bila je, kako u predgovoru navodi, da u pomanjkanju rječnika ove vrste zadovolji potrebu u tom pogledu. Na žalost, rječnik ima prilično nedostataka i pogrešaka, tako da nije pouzdan. Autor nije kritički provjerio tačnost nekih izvora kojima se služio.

12) »Rječnik stranih riječi, izraza i kratice« (Zagreb, 1951), koji je priredio dr Bratoljub Klaić bez sumnje je veoma savjesno i uredno sastavljen i napisan. I baš zbog toga je šteta što autor nije posvetio više pažnje prilikom označavanja porijekla turcizama kojih u prvom izdanju ima nešto preko hiljade, a u drugom proširenom izdanju (Zagreb 1958), mnogo više. Autor je sastavljao uz turcizme oznake »tur.«, »ar.« i »pers.«, što znači da je htio da označi porijeklo riječi koje su u turski pa i u naš jezik preuzete iz arapskog i persijskog jezika. Međutim, kod mnogih riječi kod kojih nema neslaganja između autora pojedinih priznatih etimoloških rječnika ove su oznake pogrešno stavljene. Radi ilustracije navešću izvjestan broj primjera takvih grešaka.

U tom rječniku su uz sljedeće riječi stavljene oznake porijekla »tur.«, a treba da stoji »ar.«, jer se radi o arapskim riječima:

ahbab	akrep	berićet	haber	halal
ahiret	alvat	ćatib	hadum	halka
ahmedija	batal	ćef, ćeif	hadž	halva
ajan	belaj	filj	hair	hamal
akran	berat	gajret	hajvan	hamam

7) Rječnik Akademije: »al-ċergelet, m., dolazi u naše vrijeme samo u jednoj narodnoj pjesmi i iz nje u Vukovu rječniku (gdje nema značenja); mislim da su sastavljene tri turske riječi: alt- (od altyn, zlato) i ker (od kar, rad, posao, vez) i gōmlek (košulja); prvij bi riječi pred drugom, koja glasi »ċer«, otpalo »t«, treća bi izgubila »m« pred »l« a zadnje »k« može biti da nije dobro čuo od pjevača ko je pisao, nego mu se učinilo da je »t«: tako bi al-ċer-gelet bio zlatom vezena košulja. En' ono je Alil ċelebija, u aletu u al-ċergeletu, što se tira zlatnim buzdovanom, Nar. pjes. Vuk 1, 615. »--« alet, m., od arap. hilat i halat, časna haljina, haljina koja se oblači časti radi.«

8) Autor Đ. Popović kaže za riječ »alċergelet«: »ovoj reči ne mogoh uhvatiti prava traga, ali mislim da će značiti crven ċurak. Ima dosta reči turskih koje su Srbi tako iskrenuli da bi Turčin mogao oko njih obilaziti tri dana a da ne pozna da su od njega uzete.« (Đ. Popović: »Turske i druge istočanske reči u našem jeziku« — Glasnik učenog društva, knj. 59, Beograd 1884, str. 19.

harač	kalup	mavi	rahat	telal
batišerif	kasaba	maviš	rezil	tevakija
hazna	kasap	megdan	rz	ulema-medžlis
hazur	katran	melez	salep	ušur
hesab	kavaz	merdžan	sarač	uzur
imam	kirija	mukaet	sedef	vajat
iman	kismet	musaka	seiz	vakat
inat	kna	muselim	sevap	zaira
kadifa	kusur	mušterija	sevdah	zapt
kail	majdan	mutlak	sofra	zarar
kajmakam	makaze	nafaka	sunet	zarf
kale	mal	nahija	šarkija	zejtin
kalfa	mamuze	nanule	šućur	zulum.

Uz sljedeće riječi stavljeno je »tur.«, a treba da stoji »pers.«, jer se radi o persijskim riječima:

adiđar	ćilibar	merdevine	peškeš	taze
aferim	ćilim	meze	piktija	terazije
azad	ćoso	minduše	pilav	terzija
ašićar	darmar	murdar	ršum	teste
avaz	denjak	namaz	saraj	testera
behar	dert	nišan	selvija	testija
čampara	dunder	oroz	sepet	tetrivan
čaršija	durbin	ošap	serbez	tug
čengel	duvar	pače	sindžir	turšija
čerek	derdan	pandža	šalvare	zor
čirak	gungula	parče	šedrvan	zumbul
ćasa	hasta	patlidžan	šeher	
ćehaja	ibrišim	pendžeta	šićar	
ćemane	jaran	perčin	šira	
ćemer	lenger	perda	škembe	

Uz riječi: bajram i sač stavljena je oznaka »ar.«, a treba »tur.«; uz riječi: hodža, muhur, mukte i ravan stoji takođe »ar.«, a treba da stoji »perz.«

Uz riječi: ambar i sahibija stoji »pers.«, a treba da stoji »ar.«, a tako isto uz riječi: tepsija i tuč »ar.«, a treba »tur.«.

13) U 1959. godini izašao je iz štampe I svezak Rečnika srp-skohrvatskog književnog i narodnog jezika u izdanju SAN. I u

ovom rječniku ima veliki broj turcizama koji su veoma dobro obrađeni, iako bi se, po mom mišljenju, za pojedine riječi mogle da stave izvjesne primjedbe.

II O TURCIZMIMA OVOG RJEČNIKA

O RJEČNIKU UOPŠTE. — Rječnik sadrži 8.742 riječi (izraza) sa 6.878 raznih pojmova. Za priličan broj pojmova postoje dva ili više izraza. U rječnik sam uvrstio strane riječi (pa i one koje po korijenu nisu turske, arapske ili persijske) koje su, po mom mišljenju, došle u naš jezik iz turskog ili preko turskog jezika. Građu sam crpio iz živog narodnog govora i literature ne obazirući se na to da li su pojedine riječi ušle već u koji rječnik ili nisu.

Uvrstio sam u rječnik i naše izvedenice od turskih, arapskih i persijskih riječi. Naravno, samo najobičnije i one koje su u upotrebi najčešće, jer se u ovakvom jednom rječniku sve ne mogu obuhvatiti niti je to svrha ovog rječnika.

Smatrao sam za potrebno da u rječnik unesem i najobičnija muslimanska lična imena i njihove hipokoristike, jer su gotovo sva ta imena turskog, arapskog ili persijskog porijekla.

METOD OBRADE. — Pri obradi svake pojedine riječi držao sam se sljedećeg reda:

1) Prvo je navedena riječ sa raznim izgovorima koji postoje u narodnoj usmenoj književnosti, saobraćajnom govoru i književnom srpskohrvatskom jeziku.

Ako riječ ima više izgovora, naprijed sam stavio pravi izgovor, a iza toga ostale varijante, od kojih neke u zagrađama, što znači da se te varijante čuju samo u pojedinim mjestima ili samo kod izvjesnog dijela stanovništva, ili samo u nekim pjesmama. Gdje se radi o iskrivljenim izgovorima, to sam naznačio. Iza ličnih imena naveo sam hipokoristike.

2) Svaka je riječ akcentovana. Razlike u akcentima koje postoje kod nekih riječi prema pojedinim krajevima nisam uzeo u obzir (osim kod nekoliko riječi sa izrazitom razlikom u akcentu između bosanskog i hercegovačkog izgovora), jer bi se s tim u vezi morao utvrđivati i lokalitet riječi.

3) Iza riječi kod imenica slijedi genitivni nastavak i oznaka roda, kod glagola prezentski nastavak za 1. lice singulara, a kod ostalih riječi oznaka vrste riječi.

4) Etimologija (porijeklo) riječi označeno je kraticama u zagradama, a zasniva se na tumačenju koje je dato u posebnom pasusu gdje se govori iz kojeg jezika riječ potječe.

U rječniku se vrlo često susrećemo sa tur. sufiksima *-ci* (*çi*), *-li* i *-lik* i sa pers. sufiksom *-dar*. Ovi sufiksi imaju značajnu funkciju u obrazovanju i turskih i naših riječi. Zato je potrebno da ukratko objasnimo njihovu ulogu.

Tur. suf. *-ci* (*-çi*) dodaje se imenicama i služi za građenje imenica koje označavaju nosioca kakve radnje, zanimanja, zanata ili zvanja.

Tur. suf. *-li* služi uglavnom za građenje pridjeva, ali se pomoću njega izvode i imenice dodavanjem tog sufiksa toponimima.

Tur. suf. *-lik* služi u prvom mjestu za građenje apstraktnih imenica, a zatim za građenje zbirnih imenica i imena zanata, a ponekad i za građenje imenica koje konkretno označavaju pojedine stvari odnosno predmete.

Pers. suf. *-dār* (od pers. *dāšten* »imati, držati«) ima funkciju slično tur. suf. *-ci*.

5) Značenja koja riječ ima u našem jeziku.

6) Primjer upotrebe pojedinih riječi u literaturi ili saobraćajnom govoru.

7) Izvedenice (ukoliko ih ima) i složenice u kojima je dotična riječ jedna od komponenata.

Smatram da je izvedenice od pojedinih riječi i izvedenice kombinovane sa odnosnom riječi trebalo na ovaj način izložiti, kako bi se dobila jasnija slika o ulozi te riječi u formiranju drugih riječi.

8) Navedeno je iz kojeg je jezika riječ preuzeta, značenje u tom jeziku, ako to značenje odstupa od značenja u našem jeziku, te korijensko porijeklo riječi.

Srazmjerno je neznatan broj riječi koje su nam direktno došle iz arapskog i persijskog jezika. Stoga sam sve riječi (osim nekoliko vlastitih imena) povezao sa turskim jezikom. Zbog ove okolnosti dolazi opšti naslov za sve riječi »turcizmi«, iako se vrlo često radi stvarno o arabizmima i persizmima. Transkripciju turskih, arapskih i persijskih riječ dao sam prema tabeli br. 1 (na kraju uvoda).

Etimološka tumačenja imaju svrhu da pokažu koje su riječi, preuzete iz turskog jezika, svojina tog jezika, a koje su i u tom jeziku strane, preuzete iz arapskog, persijskog ili nekog drugog jezika, odnosno koje riječi po svom korijenu ne pripadaju ni turskom, ni arapskom, ni persijskom jeziku. Moram ovdje naročito istaknuti da se moj rad na ovoj materiji, tj. na etimologiji turcizama, kretao u granicama djela kojima sam se služio i do kojih sam uspio doći. Svjestan sam toga da je ovaj zadatak veoma težak, da zahtijeva mnogo više filološkog i metodološkog znanja negoli ga ja imam. Ali, nadam se, da mi se neće zamjeriti što sam se upustio i u etimologiju riječi u navedenim granicama, jer će od toga, smatram, ipak biti koristi, pošto sam nastojao da svoj rad baziram na poznatim i priznatim djelima i izvorima.

SUMARNA ANALIZA OBRAĐENIH RIJEČI

1. Pregled riječi prema sadržaju

S obzirom na materiju na koju se odnose, rječnik sadrži (brojčano izraženo) ove riječi:

1. Riječi koje se odnose na vjerski život i vjerske običaje muslimana	670
2. Lična imena	503
3. Pravo, administracija, državno uređenje i sl.	453
4. Vojska i vojni izrazi	166
5. Oružje i ratna oprema	113
6. Građevinarstvo, zgrade, građ. materijal	167
7. Trgovina, novac, dukati	172
8. Zanati, zanatlije, zanatski alat i sprave	286
9. Sude, pokućstvo i ostale stvari domaćinstva	234
10. Odjevni predmeti, obuća, nakit, šminka i sl.	271
11. Jela, pića i začini	212
12. Cvijeće, voće, povrće, bilje, žito	200
13. Konji i konjska oprema	119
14. Imena životinja (osim konja)	49
15. Geografski i topografski pojmovi, ulice i sl.	153
16. Poljoprivreda, šumarstvo, stočarstvo	45
17. Lov	13
18. Medicina, higijena	99

19. Astronomija	9
20. Muzika i igre	101
21. Građanske titule, staleži, zanimanja	81
22. Nazivi za pojedine dijelove čovječijeg i život. organizma	59
23. Boje	73
24. Mirisi	10
25. Metali, rude i hemijski elementi	34
26. Platno, vez, konac	79
27. Vrste kože	14
28. Sredstva transporta	19
29. Rodbinski nazivi	31
30. Priroda i pojave u prirodi	20
31. Vrijeme, kalendar	27
32. Apstraktne i druge razne imenice	848
33. Glagoli	802
34. Pridjevi	464
35. Prilozi	152
36. Brojevi	29
37. Uzvici	84
38. Veze	18
	6.878

2. Podjela ličnih imena po porijeklu

Rječnik je obuhvatio 503 muških i ženskih ličnih imena. Od toga je po porijeklu:

persijskih 41 Aguš, Arzija, Bahtija, Behmen, Behram, Bektaš, Čejvan, Derviš, Derviša, Dudija, Džanan, Dževahira, Đula, Đulbehara, Đulizar, Đulizara, Đuzida, Ferhat, Feriz, Firuz, Hurem, Huršid (Rušid), Husrev, Kahriman, Nazića, Nerimana, Nevzet, Nevzeta, Nidara, Nijaz, Pemba, Pertev, Rustem, Server (Selver), Sevlija, Šahin, Šahina, Šahsina, Šećer (Šećo), Šehzada, Ziba.

turskih 17 Ajdin, Alajbeg, Arslan, Bajram, Čelebija, Demir, Durak, Duran, Durmiš, Hana, Jašar, Javra, Jilduza, Kaplan, Kurt, Orhan, Sutla.

jevrejskih 16	Adem, Asaf (Asif), Asifa, Belkisa, Daut, Džebrail, Ejub, Hadžera, Ibrahim, Iljas, Isa (Iso), Junus, Mejrema, Nuh (Nuhan), Sulejman, Uzejir.
asirskih 6	Idris, Ishak, Ismail, Jakub, Jusuf, Mûsa.
grčkih 4	Almas (Elmas), Almasa, Karanfil, Skender.
arap.-persijskih 4	Alemdar, Đulesma, Đulfatma, Mirza.
tur.-arapskih 2	Begajeta, Begemina.
tur.-persijskih 2	Begzada, Đulbeg.
naše izvedenice od turskih riječi 8	Agan, Aganlija, Began, Begana, Đul-Begija, Kara Đorđe, Pašan, Pašana.

Sva ostala imena su arapskog porijekla, odnosno arapska imena.

GRAĐENJE TURCIZAMA

U pogledu formiranja turcizama ističem sljedeće:

a) Pojedine riječi prenesene su iz turskog u naš jezik bez ikakve izmjene u izgovoru. Na primjer: *aba*, *abdal*, *ačik*, *ada*, *adet*, *adžajip*, *Adžem* itd.

b) Kod nekih riječi promjena se sastoji samo u tome što je na kraju turske riječi dodan naš nastavak »-ja« da bi se riječ mogla deklinirati. To je slučaj sa riječma koje imaju na kraju sufikse »-li, -lı«: *aşıklı* — ašiklija, *bahtlı* — bahtlija, *başlı*, bašlija, *beşli*, — bešlija, *çakşirli* — čakširlija, *çarşılı* — čaršilija itd., ili »-ci, -cı«, »-çi, -çı«: *abacı* — abadžija, *akşamcı* — akšamdžija, *âşikçi* — ašikčija, *avcı* — avdžija, *batakçı* — batakdžija, *bekçi* — bekčija, *boyacı* — bojadžija itd., ili se svršavaju vokalom »-i, -ı«: *alçı* — alčija, *ardı* *ardija*, *bički* — bičkija, *çalgi* — čalgija itd., i vlastita imena: *Abdi* — Abdija, *Ali* — Alija itd.

c) Samo se vokal »e« na kraju turske riječi (koji obično potječe od arapskog nastavka za ženski rod »-ä, -üh«) zamjenjuje našim nastavkom za ženski rod »-a«: *acele* — adžela, *ahmediye* — ahmedija, *akçe* — akče, *Hayriye* — Hajrija, *Cemile* — Džemila itd.

d) Često se razlika između turske i naše riječi ogleda samo u asimilaciji konsonanata ili u pretvaranju bezvučnih konsonanata pred zvučnim u zvučne, kao: *bakçe* — bašča, *ikbal* — igbal, *âşikçi* — ašigdžija, itd.

e) Turski sufiksi »-lik, -lık« i postpozicije »-siz, -sız« pretvaraju se u našem jeziku u »-luk« i »-suz« i sva se promjena sastoji samo u tome: *çiçeklik* — čičekluk, *çiraklık* — čirakluk, *çivilik* — čiviluk, *terzilik* — terziluk, *arsız* — arsu, *edepsiz* — edepsuz itd.

f) O raznim drugim promjenama, metatezama, zatim izvodećnicama, složenicama itd. biće dalje govora u tačkama koje slijede.

1 — Zamjenjivanje glasova

tur. b = v:

abdest — avdest, *Abdullah* — Avdu-lah, *Abdi* — Avdija, *abdu-ssalatin* — avdisalatin, *gülabdan* — đulevden, *kebap* — cevap, *kabız* — kavz, *sebep* — sevep, *tebdil* — tevdil;

tur. b = f:

maşraba — maštrafa,
sabun — safun;

tur. b = p:

sabun — sapun;

tur. c = š:

hurmacık — hurmašica;

tur. ç = c:

çeribaşı — ceribaša;

tur. ç = š:

çadır — šator, *içlik* — išluk;

tur. ç = z:

güçbelâyile — đuzbelajile;

tur. d = t:

defter — tefter, *deste* — teste;

tur. f = v:

âfet — avet

çarşaf — čaršav

çifçi — čivčija

çift — čivt

gergef — derdev

hayda — vajda

ferace — veredža

hafız — hivz

Hıfzı — Hivzo

istifan — istivan

yafsa — javta

kafes — kavez

Kafdağı — Kavdak

Lûtfi — Lutvija

mutfak — mutvak

paftalı — pavtaliija

pafta — pavte

herfene — revena

fitr — vitre

sofra — sovrta

defter — tevtter;

tur. f = k:

müfteci — muktadžija,

müft — mukte,

müftü — muktija

tur. f = m:

Hıfzı — Himzo;

tur. f = p:

yafsa — japta, *yufka* — jupk

sofra — sopra;

tur. f = h:

yufka — juhka, *müftü* — m

htija, *softa* — sohta;

tur. g (ğ) = k:

Gazanfer — Kazanfer;

tur. g (ğ) = v:

egza (ecza) — evza;

tur. g (ğ) = d:

Aligünü — Alidun
çengel — čendele
dülger — dunder
gâur — đaur
gebre — debra
geçirme — dečerma
geçmişola — dečmişola
giysi — deisija
gel, gela — del, dela
gem — dem
gemi — demija
gerçek — derček
gerdan — derdan
gerdek — derdek
gergef — derdef
geriz — deriz
gevğir — devdir
gevrek — devrek
gevşek — devšek
gezinti — dezintija
gezme — dezma
gidi — didija
gemici — demidžije
gizli — dizlija
gök-at — dogat
gövde — dovda
göya — doja
göl — dol
gön — don
götlük — dotluk
göz — doz
gözbağıcı — dozbajadžija
gözlük — dozluci
gübre — đubre

güğüm — đugum
gül — đul
gülâbi — đulabija
gülbank — đulbenk-dova
gülbeşeker — đulbešečer
gülâbdan — đulevden
gülistan — đulistan
Gülzar — Đulizara
gülyâğı — đul-jag
gülsuyu — đulsija
Gülsum — Đulsuma
gümüüş — đumiš
gümriük — dumruk
günah — đunah
günye — đunija
güllâç — dunlač
gülle — dunle
günlük — đunluk
gürültü — đurultija
görünsüz — durunsuz
göstermek — dusterisati
götürü — đutur
götürüm — đuturum
güveç — duveč
güveyi — duvegija
güvende — đuvendija
güvez — duvez
güzel — đuzel
Güzide — Đuzida
gözleme — đuzlema
gecelik — dedželuk
hergele — herđela
hoşgeldi — hošđeldija
yenge — jenda
lenger — lender
mengene — mendele
mengüş — menduše
pergel — perdel
sergen — serden
sünger — sunder
tezgâh — teždah
zengin — zending,*)

*) Ali, kod većine ovih riječi zadržava se i turski izgovor, pa se oba glasa upotrebljavaju. Na primjer:

tur. çengel kod nas: čendele i čengele

tur. gel, gela kod nas: del, dela i gel, gela

tur. *g* (ج) = j:

geçirme — ječerma;

tur. *ğ* (ğ) ili (غ) = g:

bağlama — baglama

bayağı — bajagi

boğaz — bogaz

dağar — dagara

değnek — degenek

değirmen — degirmen

doğancı — dogandžija

doğramacı — dogramadžija

güğüm — đugum

gülyağı — đuljak

iğneli — igneliija

yağ — jag

yağlık — jagluk

yağma — jagma

yatağan — jatagan

yoğurt — jogurt

mağaza — magaza

sağlam — saglam

soğan — sogan;¹⁰⁾

tur. *ğ* (ج) ili (غ) = d:

düğün — dudun

eğirotu — idirot

fesleğen — fesliđen

yadiğar — jadiđar

yiğit — jidit

leğen — leđen

meğer — međer

züğürt — zudurt;¹¹⁾

tur. *ğ* (ج ili غ) = j:

gözbağıcı — đozbajadžija

seğmen — sejmen;

Napomena. — Naše »đ« može nastati (vidi navedene primjere) samo od tur. *g*. (ج) i *ğ* (ج , ğ), te od tur. *k* (ک) (vidi primjere kod *k* (ک). Nikako od tur. *c* (ç , dž). To je redovno, bez izuzetka. Ko se u pisanju turcizama drži toga pravila, neće doći u priliku da mjesto »đ« piše »dž« ili obratno.

tur. *gerçek* kod nas: derček i gerček

tur. *gezme* kod nas: dezma i gezma

tur. *gerdan* kod nas: derdan i gerdan

tur. *gül* kod nas: đul i gul (meko »g«)

tur. *günah* kod nas: đunah i gunah (meko »g«) itd.

10) Dakle, u ovim riječima se tursko muklo »g« (ج , ğ), koje se redovno piše ali se danas u tur. jeziku ne izgovara ili se čuje sasvim muklo, kod nas zamjenjuje jasnim »g« kao što se izgovaralo u staroturskom jeziku.

11) Kod nekih od ovih riječi tur. »g« (ج , ğ) zamjenjuje se kod nas istovremeno sa »g«, pa se uporedo čuju oba ova glasa:

tur. *fesleğen* kod nas: fesliđen i fesligen

tur. *leğen* kod nas: leđen i legen itd.

U sjevernim i zapadnim krajevima Bosne čuje se u narodu pri izgovoru ovih riječi samo glas »g«.

tur. *h* = v:

arzihal — arzuval
belsilâhı — bensilav
duhan — duvan
hayat — vajat
matuh — matuv
silâh — silav;

tur. *h* = j:

ejderha — aždaja
hendek — jendek
silâh — silaj
çuha — čoja;

tur. *h* = k:

bahtsız — baksuz
bağış — bakış
halife — kalif
han — kan
hıdiv — kediv
ihtiyar — iktijar
mahsus — maksuz
mehter — mekter
muhtar — muktar
pıhtı — piktije
şeyh — šeik;

tur. *h* = f:

hırda — furda, *sehiv* — sef;

tur. *y* = d:

teyel — teđel;

tur. *y* = g:

bey — beg, *meydan* — megdan,
beyenmek — begenisati
teyel — tegelj;

tur. *y* = k:

seysana — seksana;

tur. *y* = z:

uydurmak — uzdurisati;

tur. *y* = š:

yanbeki — štambek;

tur. *k* (ک) = g:

kaide — gajde
kargı — gargija
kavas — gavaz
nakışlı — nagišli
sırık — srg
şarkı — šargija;

tur. *k* (ک) = h:

kırmız — hrnz, *sabak* — sabah
(= lekcija);

tur. *k* (ک) = č:

aşikâre — ašičare
bekâr — bečar
Bekir — Bečir
belkim — belčim
bereket — beričet
Kâbe — Čaba
kâfir — čafir
kâğıt — čage
kâhi — čahija
Kâmil — Čamil
kâr — čar
kâse — časa
kâtib — čatib
kepenk — čepenak
kebe — čebe
kefil — čefil
kehaya — čehaja, čaja
kehlibar — čilibar
keyif — čeif
kel — čela
kelepir — čelepír
keman — čemane
kemer — čemer
kenar — čenar
kenef — čenifa
kereste — čeresta
kerhane — čerhana
kerpiç — čerpič
kese — česa
kesatlık — česatluk
keser — česer
keskin — českin
keten — četen
kebab — čevap
kezzap — čezap
kibrit — čibrit

kiler — éiler
kilim — éilim
kilit — éilit
kitab — éitab
köylü — éojlija
kök — éok
köpek — éopek
kör — éorav
körkütük — éoréutuk
körsokak — éorsokak
köse — éoso
köşk — éošak
köşe — éoše
köfte — éufte
küfür — éufur
küheylan — éuhejlan
kül — éul
külâh — éulah
kümes — éumez
kömür — éumur
küp — éup
köprü — éuprija
kürk — éurak
kürkçü — éurčija
kürde — éurdija
kürsü — éursija
küseği — éusegija
kösele — éusele
küskü — éuskija
köstek — éustek
kötek — éutek
kütük — éutuk
dükkân — dućan
caneki — džanećija
eski — ešći
felâket — felacćet
fikir — fićir
hâkim — haćim
haseki — hasećija
hekim — hećim
helâk — helacć
hevenk — hevenć
hikâye — hićaja
hikmet — hićmet
hilekâr — hilećar
hizmetkâr — hizmećar
hüküm — hućum
hükümet — hućumet
iki — ići
ikindi — ićindija

ikituğlu — ićituglija
ikram — ićram
inkâr — inćar
işkil — iščil
itikâf — itićaf
yekpare — jećpare
yekûn — jećun
yelken — jelćen
kelâm — ćelam
Kemal — Ćemal
keseci — ćesedžija
kesim — ćesim
kibar — ċibar
leke — leće
löküm — lućum
mekân — mećan
mehkeme — meščema
Mekke — Meća
mekruh — mećruh
melek — meleć
memleket — memlećet
merkez — merćez
misk — mišč
mübarek — mubareć
mübareki — mubareći
müluk — muluć
mümkün — mumćin
mürekkep — murećef
nankör — namóor
nikâh — nićah
perakende — peraćendija
peşkeş — peščeš
pösteke — postećija
rekât — rećat
rükû — ruću
sakin — saćin
sanki — sanći
seki — sećija
serasker — seraščer
sirke — sirće
iskemle — šćemlija
sülük — suluć
Şakir — Šaćir
şeker — šećer
şekerleme — šećerlema
şerik — šerić
şikâr — šićar
şükür — šućur
tekkeci — taćadžija
tamahkâr — tamaščar

tekbir — tečbiri
 teknil — tečmil
 teneke — teneče
 tevekkeli — tevečelija
 tiryaki — tirjačija
 türkiyat — turčijat
 vekil — večil
 Zakir — Začir
 zekât — zečât
 Zekir — Zečir
 zikir — zičir
 Zikri — Zičrija
 ziyankâr — zijančer

zulûmkâr — zulûmčâr;¹²⁾

tur. k (ک) = d:

kûlbastı — đulbastija, pored
 đulbastija
 tekbir — tečbir
 kevgir — devdir;

tur. k (ک) = h:

mekteb — mehtef:

tur. k (ک) = j:

mekteb — mejtef:

Napomena. — Naše »ć« redovno nastaje (vidi navedene primjere) od turskog mekog k (ک), a ne od turskog tvrdog k (ك), niti od tur. c ili ç, dok naše »č« nastaje od turskog tvrdog k (ك), Na primjer: *konak* — konačiti, *merak* — meračiti itd. To je pravilo. Ipak ima nekoliko odstupanja koja su se u našem jeziku učvrstila i koja su prihvaćena u našim pravopisnim pravilima, a to su:

čoček, a prema korijenu (tur. *köçek*) bilo bi čoček

čunak, a prema korijenu (tur. *künk*) bilo bi čunak

čekić, a prema korijenu (tur. *çekiç*) bilo bi čekič

čerčivo a prema korijenu (tur. *çerçeve*) bilo bi čerčivo

Ćimeta, Ćima a prema korijenu (tur. *Kiymet*) bilo bi Ćimeta,
 Ćima

ćiriš, a prema korijenu (tur. *çiriş*) bilo bi čiriš.

tur. l = lj:

pestil — bestilj
 bölük — buljuk
 fitil — fitilj
 helme — heljma
 kandil — kandilj
 leş — lješ
 mendil — mendilj

mil — milj
 mülk — miljač
 peştemal — peštemalj
 reçel — recelj
 sebil — sebilj
 şilte — šiljte
 telve — teljva
 zembil — zembilj;

¹²⁾ I kod nekih od ovih riječi (kao što je navedeno kod *ğ* (گ))

zadržava se kod nas uporedo i turski izgovor: tur. *bekâr*, kod nas: bečar i bekar, *Bekir*, kod nas: Bečir i Bekir itd. U sjevernim i zapadnim krajevima Bosne, osobito u Bos. Krajini, u narodu se kod ovih riječi upotrebljava samo turski izgovor: bekar, Bekir itd.

tur. *l* = m:

bülbül — bumbul
çalpara — čampara
çılbur — čimbur;

tur. *l* = n:

belsoğukluğu — *bensaukluk*
belsilâhı — bensilah
bolluk — bonluk
bulgur — bungur
dülger — dunder
gürültü — duruntija
gulgule — gungula
yolluk — jonluk;

tur. *l* = r:

devele — devere,
mayasıl — majasir;

tur. *l* = v:

dilçik — divčik,
şulal — šuval;

tur. *m* = n:

dümdar — dunder
imdat — indat
perçem — perčin
sarımsak — saransak
semt — sent
şamdudu — šanduda
şimşek — šinšik
tamam — taman;

tur. *m* = l:

kumkuma — kulkuma;

tur. *n* = nj:

binici — binjedžija
binek — binjek
deniz — denjiz
figan — figanj
hüner — hunjer

yeniçeri — janjičar
binış — binjiš
denk — denjak
munis — munjiz
renk — renjak
tigan — tiganj
višnâb — višnjab;

tur. *n* = m:

beden — bedem
bütün — butum
durun! — durum!
fidan. — fidim
hergün — herđum
kurşun — kuršum
lâden — ladem
lökün — lućum
nem — mem
rehin — rehum
vezne — vezma;

tur. *n* = l:

dondurma — doldurma
dönüm — dulum
yandan — jandal
mengene — mendele
nalın — nalule
sinebend — silembetâ
sundurma — suldurma
zengin — zendil
zurna — zurla;

tur. *n* = lj:

cöğen — čugelj;

tur. *n* = b:

öndül — obdulja;

tur. *n* = j:

yangın — jangija;

tur. *n* = f:

çintijan — čiftijane;

tur. n = h:

insan — *ihsan*;

tur. n = k:

insan — *iksan*;

tur. n = r:

buhurdan — *buhurdar*;

tur. p = f:

mektep — *mejtef*

supara — *sufara*

zapt — *zaft*

kepenk — *čefenak*

dolap — *dolaf*

gulâmpare — *gulanfer*

kalıp — *kaluf*

kinnap — *kanafa*

matkap — *matkaf*

mürekkep — *murečef*;

tur. p = v:

çapkın — *čavkun*

çepken — *čevkeni*

hapis — *havs*

şüpheli — *šuhveli*

tepsi — *tevsija*

zapt — *zavt*

kepçe — *kevčija*

kopça — *kovča*;

tur. p = b:

pestil — *bestilj*

pusu — *busija*;

tur. r = l:

irtifa — *iltifa*;

tur. r = n:

çırçıplak — *činčiplak*;

tur. r = v:

şırlağan — *šavlagan*;

atlas — *atlaz*

Idris — *Idriz*

Junus — *Junuz*

kafes — *kafez*

kavas — *kavaz*

mahsus — *mahsuz*

makas — *makaze*

meteris — *meteriz*

miras — *miraz*

müflis — *mufliz*

munis — *munjiz*

nüfus — *nufuz*

seyis — *sejiz*

serbes — *serbez*

sümbül — *zumbul*

trablus — *traboloz*

sanat — *zanat*;

tur. s = č:

nergis — *nergič*;

tur. s = š:

safran — *šafran*;

tur. t = d:

tarumar — *darmar*,

tenbel — *dembel*;

tur. t = k:

haydut — *hajduk*;

tur. t = z:

ifrit — *ifriz*;

tur. v = f:

Husrev — *Husref*,

kova — *kofa*,

Pertev — *Pertef*;

tur. v = g:

gövde — *dogde*;

tur. v = l:

pirazvana — *parazlama*;

tur. *z* = *s*:

yüzük — jusuk,
zülûf — soluf;

tur. *z* = *r*:

tezgâh — terdah;

tur. *ts* = *c*:

tutsak — tucak,
yatsı — jacija;

tur. *st* = *šč*:

erişte — jerišće.

2 — Zamjenjivanje vokala

tur. *a* = *e*:

ferace — feredža
gazal — gazela
mahkeme — mehkema
terazi — terezija;

tur. *a* = *i*:

sermaye — sermija,
fidan — fidim;

tur. *a* = *o*:

halta — holta
kalpazan — kalpozan
kavanoz — kavonoz
masura — mosur
nalpare — nalpora;

tur. *a* = *u*:

davacı — davudžija,
postal — postule;

tur. *e* = *a*:

caneriği — džanarika
hember — hambir
hancer — handžar
yeniçeri — janjičar
kafesli — kafazlija
pençe — pandža
semer — samar
şerasker — sarščer

tur. *e* = *i*:

bereket — beričet
dübedüz — dibiduz
gemici — demidžije
hember — hambir
eştah — iştah
yengelik — jandiluk
mengüş — minduš
meyve — miva
perçem — perčin
şimşek — šimšik;

tur. *e* = *o*:

erguvan — jorgovan;

tur. *e* = *u*:

merdum — murdum,
nezle — nuzla;

tur. *i* = *a*:

kadir — kadar;

tur. *i* = *e*:

bilezik — belenzuke
devir — dever
giysi — deisija
gezinti — dezentija
eğindi — egendija
emir — emer
irmikhelvasi — irmek-halva

istikrar — *istekrar*
işleme — *eşleme*
kadir — *kader*
lehim — *lehem*
sinobi — *senabija*
şehir — *šeher*;

tur. *i* = r:

dizman — *drzman*;

tur. *i* = u:

biçim — *biçum*
kibir — *ćibur*
resim — *resum*
sehim — *sehum*
dilim — *dilum*
izin — *izun*
minare — *munara*
rehin — *rehum*
silindir — *sulundar*
talim — *talum*
tedarik — *tedaruć*
tersine — *tersuna*

tur. *i* = a:

hatur — *hatar*
yağız — *jagaz*
kahr — *kahar*
kılavuz — *kalauz*
kınnap — *kanap*
kızamık — *krzamak*
mangır — *mangar*
musandıra — *musandara*
pirazvana — *parazlama*
sakız — *sakaz*
bakır — *bakar*
balsıra — *balsara*
çakır — *çakar*
salıncak — *salandžak*
sıkılmak — *sakrlisati se*
sıraca — *saradža*

satır — *satara*
şırılğan — *şarlagan*;

tur. *i* = e:

kaldır! — *kaldera!*
hıdiv — *kediv*
kırmız — *krmez*
barım — *barem*
batırmak — *baterisati*
çıkırık — *čekrik*;

tur. *i* = o:

çadır — *çador*
hatır — *hator*
rastık — *rastok*
bahçıvan — *baščovan*;

tur. *i* = r:

dalkılıç — *dalkelić*
hışım — *hršum*
yağız — *jagrz*
kismet — *krsmet*
kışlak — *kršlak*
kılıç — *krlić*
kışla — *kršla*
kızamık — *krzamak*
kızartma — *krzatma*
kızıl — *krzli*
kızılbaş — *krzulbaş*
kızlık — *krzluk*
kızılhastalık — *krzulhastaluk*
kına — *krna*
kible — *krbla*
kıblenuma — *krbletnama*
sakız — *sakrz*
sıkılmak — *sakrlisati se*
sıklet — *srklet*
zıd — *zrt*;

tur. *i* = u:

andız — *anduz*
aşkına — *aşkuna*

balık — baluk
çapkın — čapkun
çarık — čaruk
çuvaldız — čuvalduz
canım — džanum
fıçı — fučija
fıski — fuškija
hadım — hadum
hanım — hanuma
hasil — hasul
hasım — hasum
hasır — hasura
hatır — hatur
hatıl — hatula
hazır — hazur
hışım — hršum
yaldız — jalduz
yardım — jardum
yastık — jastuk
yazık — jazuk
yıldız — jilduz
kalıp — kalup
Kasım — Kasum
katıl — katul
katır — katura
kazık — kazuk
kılıc — krluč
kılıççı — krlukčija;

tur. o = a:

sinobi — senabija;

tur. o = u:

boyunbağı — bujumbak,
kolçak — kulčak
kontoş — kontuš
tombaz — tumbas;
kolağa — kulaga

tur. ö = u:

lökün — lućum
tömbeki — tumbećija
dönüm — dulum;

tur. u = a:

ulûfeci — alufedžija
korkuluk — korkaluk
kurtuluş — kurtališ;

tur. u = i:

çubuk — čibuk
hoşundu! — hošindi!

tur. u = o:

dua — dova
çuha — čoha
kuruman — koroman
lûgat — logat
uğrama — ograma
uğraş — ograš
usanma — osanma
zülûf — soluf
Istanbul — Stambol
kuruş — groš

3 — Disimilacija glasova

Navodim neke slučajeve gdje jedan ili dva od dva ili više jednakih glasova u jednoj riječi prelaze u neki drugi.

a) disimilacija konsonanata:

tur. *kumkuma* — kulkuma
 „ *tamam* — taman
 „ *belsilâhı* — bensilah

tur. *gulgule* — gungula
 „ *şulal* — šuval;

b) disimilacija vokala:

tur. *fıçı* — fučija
 „ *fışkı* — fuškija
 „ *hember* — hambir
 „ *yıldız* — jilduz
 „ *korkuluk* — korkaluk

tur. *kurtuluş* — kurtališ
 „ *çubuk* — čibuk
 „ *perçem* — perčin
 „ *tilsim* — tilsum
 „ *siktir* — sikter.

4 — Metateze

tur. *bayrak* — barjak
bayram — barjam
damga — dagma
dünyalık — dunajluk
cezve — dževza
yelpaze — lepeza
filar — firale
havlıcan — helvedžan
kaplama — paklama
keşif, keş — čefš, čevš
kuyruk — kurjuk

tur. *lânet* — nalet
mirahor — imrahor
nalın — nanule
Orhan — Ohran
pekşeş — peškeš
selvi — sevlja
sergen — sender
şüpheli — šuhveli
turfanda — trofanda
şalvar — šarvale.

5 — Dodavanje glasova ili slogova

tur. *bilezik* — belenzuke
güllâç — đunlač
hapis — hapst
hile — hinla
hüçre — hudžera
ibre — imbrete
eğē — jege
eğlen — jeglen
erişte — jerište
esir — jesir
nakişlı — nargišli
seccade — serdžada
sevda — sevdah

tur. *erguvan* — jorgovan
kervan — karavana
maden — majdan
mâsum — maksum
Mâsume — Maksuma
maşraba — maštrafa
matrak — mandrak
mera — meraja
mest — mestve
mizrak — mizdrak
sual — suval
şehzade — šehertzada
tenhalık — tenhanluk.

6 — Ispadanje glasova

tur. *abeyturan* — bejturan
art-kaş — arkaš
bahtsız — baksuz
barutçu — barućija
çıkma — čikma
dostluk — dosluk
fermene — fermen
istekrar — istekar
yavuklu — jauklija
yular — ular
kavil — kaul
kehvare — kehara

tur. *keşkek* — keške
kuzu — kuz
meyhane — mehana
iskelecı — skeledžija
iskemle — skemlija
ısmarlama — smarlama
Istanbul — Stambol
şeyh — šeh
işkembe — škenabe
temren — temre
tezgâh — tezgâ

Osim toga, vokali koji stoje na kraju u izafetskoj konstrukciji kod nas redovno ispadaju: *ankakuşu* — ankakuš, *balıkyağı* — balukjag itd.

7 — Primjeri nekih drugih interesantnih promjena

tur. *burunotu*

çavuş

eczacı

eczahane

elverir

harçlık

yırtmaç

yürüyüş

kara armut

karanfil çiçeği

karınağrısı

kılbadan

kolağası

kod nas: burmut

„ čajo

„ hevzadžija

„ hevzedžana

„ elverum

„ haşluk

„ itmač

„ juriš

„ karamut

„ karanfilčić

„ karnagasija

„ klobodan

„ kolas.

8 — Izgovor i pisanje suglasnika »h«

U izgovoru i pisanju suglasnika »h« u turcizmima mnogo se griješi. Iako postoji utvrđeno pravilo da suglasnik »h« treba pisati i izgovarati gdje mu je po postanku (etimologiji) mjesto, ipak se,

ne samo u izgovoru nego često i u književnom jeziku suglasnik »h« ne izgovara i ne piše ondje gdje mu je mjesto i gdje treba da bude, a izgovara se i piše ondje gdje mu uopšte nema mjesta. Tako, na primjer, pogrešno se bez suglasnika »h« izgovara odnosno piše:

aar	mjesto	ahar	aps	mjesto	haps
abab	„	ahbab	ava	„	hava
aber	„	haber	Ašim	„	Hašim
afiz	„	hafiz	amam	„	hamam
ajvan	„	hajvan	esap	„	hesap
alka	„	halka	izmećar	„	hizmećar
alva	„	halva	muur	„	muhur itd.

S druge strane, pogrešno se upotrebljava suglasnik »h« gdje mu uopšte nije mjesta:

hadet	mjesto	adet	hat	mjesto	at
hadžamije	„	adžamija	Hasim	„	Asim
haga	„	aga	dahire	„	daire itd.

9 — Građenje naših infinitiva od turskih riječi

Naši infinitivi nastaju od turskih riječi na sljedeća tri načina:

A) pomoću sufiksa »-isati« (koji potječe od grčkog aorista -isa), i to:

1) davanjem tog sufiksa turskoj prezentskoj osnovi, (dolazi dakle mjesto turskog infinitivnog nastavka -mak, -mek). Primjeri: *benzemek* (*benze-mek*) — benzeisati (*benze-isati*) — sličiti, naličiti; *duymak* (*duy-mak*) — dujisati se (*duj-isati se*) — dosjetiti se, prisjetiti se. Na taj način su nastali i ovi naši infinitivi:

anlaisati	bujurisati	išleisati
araisati	dajanisati	jaglaisati
arterisati	davranisati se	jaratisati
bailisati se	dokunisati	jenjisati
baterisati	geberisati	kabarisati
batisati	dusterisati	kajnaissati
begenisati	eglenisati	kamtleisati
besleisati	elverisati	kanderisati
bitirisati	ezberleisati	kaurisati
bitisati	hastalenisati se	kavraisati

kazanisati	ograisati	sojisati
kiverisati	osanisati	surisati
kolajlajisati	oturisati	šaširisati
krklaisati	ovarisati	šuphelenisati se
kulanisati	sakrlisati se	taslaisati
kurisati	saulisati	uzdurisati
kurtarisati	sefteleisati	ujisati
mubarećeisati	sikterisati	utleisati
muhurleisati	smarlaisati	varaklaisati.

2) Dodavanjem istog sufiksa osnovi turskog određenog **perfekta** (koja se dobije dodavanjem nastavka **-di** ili **-ti** odnosno **-du**, **-tu** prezentskoj osnovi), s tim što tur. **i** odnosno **u** kod **-di** (**-ti**) odnosno **-du** (**-tu**) ispada:

tur. inf. <i>boyamak</i> (<i>boya-mak</i>),	perf. <i>boyadı</i> (<i>boya-di</i>) — bojadisati;
tur. inf. <i>yaratmak</i>	perf. <i>yaratı</i> (<i>yarat-tı</i>) — jaratisati;
tur. inf. <i>bozmak</i> ,	perf. <i>bozdu</i> (<i>boz-du</i>) — bozdisati;
tur. inf. <i>konusmak</i>	perf. <i>konusı</i> (<i>konus-tu</i>) — konuštisati.

Na taj način nastali su i ovi naši infinitivi:

alištisati	eglendisati	krdisati
andisati	jendisati	kulandisati
azdisati	kajdisati	ograštisati
baildisati se	karištisati se	sevdisati
baldisati	kidisati	šaštisati.
dokundisati	koptisati	

Od nekih turskih glagola izvedeni su naši infinitivi istovremeno na oba gornja načina, tj. i od osnove prezenta i od osnove perfekta, pa se govore uporedo, i imaju isto značenje. Tako se pored

bailisati se	govori i	baildisati se
begenisati	„	begendisati
davranisati se	„	davrandisati se
dokunisati	„	dokundisati
eglenisati	„	eglendisati
hastalenisati se	„	hastalendisati se
jenjisati	„	jendisati
kazanisati	„	kazandisati itd.

3) Dodavanjem sufiksa »-isati« nekim turskim imenicama i pridjevima. To su ovi naši infinitivi:

a) od imenica —

- tur. *belâ* — belaisati (bela-isati)
„ *budala* — budalasati (budala-isati)
„ *damla* — damlaisati se
„ *dembel* — dembelisati
„ *dümen* — dumenisati
„ *kalay* — kalajisati
„ *kaldırım* — kaldrmisati.

b) od pridjeva —

- tur. *sürgün* — surgunisati.

B) Dodavanjem našeg infinitivnog nastavka »-ti« (i ubacivanjem vokala »i« ili »a« ispred toga nastavka) i nastavka »-ovati«:

1) od turskih imenica:

<i>aşık</i> — ašikovati	<i>çifte</i> — čiflati se
<i>bayram</i> — bajramovati	<i>kâr</i> — čariti
<i>bakam</i> — bakamiti	<i>körlük</i> — čorlučiti
<i>bekâr</i> — bečarovati	<i>değnek</i> — degenečiti
<i>behar</i> — beharati	<i>devir</i> — deverati
<i>budala</i> — budaliti	<i>dolma</i> — dolmiti
<i>burgu</i> — burgijati	<i>dostluk</i> — doslučiti
<i>çekic</i> — čekičati	<i>emanet</i> — amanetiti itd.

2) od turskih pridjeva:

<i>battal</i> — bataliti	<i>pâk</i> — pačiti se
<i>hazır</i> — hazurati se	<i>pişman</i> — pişmaniti se itd.
<i>yasak</i> — jasačiti	

3) od turskih glagola:

<i>anladım</i> — anladumiti	<i>dur! dura!</i> — durati.

C) Dodavanjem naših pomoćnih glagola: biti, činiti, učiniti, doći, turskim riječima kao:

gaib biti	ažab činiti	asi se učiniti	tobe doći
halas biti	bihuzur činiti	ašik se učiniti	haka (glave) doći
helać biti	dovu činiti	helać učiniti	
ķail biti		nićah učiniti	
pišman biti		rahat se učiniti	

10 — Građenje naših komparativa i superlativa od turskih adjektiva

Ima nekoliko pridjeva koje smo preuzeli iz tur. jezika a njihovo stupnjevanje vršimo po našim gramatičkim pravilima. To su ovi pridjevi:

beter (tur. *beter*), loš nevaljao — beterniji, najbeterniji
dertli (tur. *dertli*), brižan — dertliji, najdertliji
ferkli (tur. *farklı*), različan — ferklji, najferklji
hasul (tur. *hâsıl*), ukusan — hasulniji, najhasulniji
kajil (tur. *kail*), voljan — kajliji, najkajliji.

Interesantan je slučaj sa ova dva turska adjektiva koji su komparativi, a mi od njih ipak pravimo naše komparative:

tur. *efzal*, bolji, odabraniji — kod nas: efzalniji, najefzalniji
tur. *ehven*, povoljniji — kod nas: ehveniji, najehveniji.

11 — Turcizmi — hibridne riječi, kombinovane sa turskim i persijskim sufiksima

Građenje turskih riječi pomoću tur. sufiksa »li« (*lı*), »lik« (*luk*, *luk*, *lük*), »ci« (*cu*, *cü*), »çi, çı, çu) i »lama« ima jakog utjecaja na naš jezik tako da smo mi, po uzoru na turske riječi, mnogim našim riječima, pa i nekim internacionalnim izrazima, dodali ove turske sufikse i napravili naše kovanice, npr.:

a) sa tur. suf. -li (-lı):

brkanlija	kolalije	šibalija	Maglajlija
dangubli	medenlija	treptelija	Mostarlija
dugajlija	novajlija	troškali	Novalija
fakultetlija	obrazli	urokli	Travniklija
gárli	perali	zlatali	Višegradlija itd
granalija	pubertetlija	ženiklija	
gužvalija	strukali	Bečlija	
jeftinlija	šeširlija	Beogradlija	

b) sa tur. suf. *-lik* (*-lik*, *-luk*, *-lük*):

bezobrazluk	magaraluk	obješenjakluk	prostakluk
domazetluk	majstorluk	obrazluk	svinjaluk
đavoluk	nestašluk	pasjaluk	šibaluk
kremenluk	ništavluk	poganluk	tvrdičluk itd.
lopovluk	nitkovluk	stremenluk	

c) sa tur. suf. *-ci* (*-ci*, *cu*, *-cü*), *-çi* (*-çi*, *-cu*, *-çü*):

bombondžija	hvaldžija	mirdžija	provodadžija
bunadžija	interesčija	piradžija	račundžija
darovadžija	ispindžija	pljačkadžija	sijeldžija
globadžija	krpedžija	pratidžija	siledžija
govordžija	larmadžija	prelendžija	tramvajdžija itd.

d) sa tur. suf. *-lama*:

korašlama (od koraklama, koračlama pa korašlama)
zavrzlama
grušalam itd.

Nekoliko riječi je napravljeno sa persijskim sufiksima *~-dār*, *~-kār*, *~-ker* i *~i*, kao:

čuvadar pogančer Drvenija itd.

12 — Turcizmi — hibridne riječi, kombinovane sa našim prefiksima, i ostali oblici hibrida

a) Neke naše kovanice nastale su dodavanjem našeg prefiksa *»ne-«* turskim riječima: nebaht, nerahat, nevakat itd.

b) Mnoštvo našh glagola napravljeno je od turcizama pomoću naših prefiksa: *»na-«*, *»o«*, *»po-«*, *»pre-«*, *»pri-«*, *»pro-«*, *»raz-«*, *»s-«*, *»u-«*.

c) Ima nekih složenica u kojima je jedna komponenta turska, a druga naša, kao: aligrah, habernósa, kozbaša, mačkot, majstorbaša, težakbaša itd.

d) Interesantan je turcizam *»rugábet«*, napravljen od naše riječi *»rugoba«* po uzoru na turski, odnosno arapski oblik.

Tabela br. 1

TRANSKRIPCIJA ARAPSKOG PISMA

Arapska slova	Srp. hrv. latinica	Turski	Arapski	Persijski
elif: hemze: .	a	' — a — a	' — a (a, 'ā, 'i, 'u)	' — a (a, e, i, u)
ب	b	b	b	b
پ	p	p	—	p
ت	t	t	t	t
ث	—	s	t	s
ذ	dž	c	ğ	ğ
ج	č	ç	—	č
ح	h	h	ħ	ħ
خ	—	h	ḫ	ḫ
د	d	d	d	d
ذ	—	z	ḏ	z
ر	r	r	r	r
ز	z	z	z	z
ژ	ž	j	—	ž
س	s	s	s	s
ش	š	ş	š	š
ص	—	s	ṣ	s
ض	—	ḍ	ḍ	z
ط	—	t (d)	t	t
ظ	—	z	ẓ	z
ع	—	'(a, i, u)	'	'

Arapska slova	Srp. hrv. latinica	Turski	Arapski	Persijski
ع	g	g — ğ	g	ġ
ف	f	f	f	f
ق	k	k	q	q
ك (kâf-i arebi)	k	k	k	k
گ (kâf-i farisi)	—	g	—	g
ک (ince kef)	—	ğ — v	—	—
ک (sağır kef)	—	n	—	—
ل	l	l	l	l
م	m	m	m	m
ن	n	n	n	n
و	v	v	w	w
ه ـ ـ ـ	h	h	h	h
ی	j	y	y	y
vokali	a	a	a	a
	e	e	e, â	e
	i	î — i	i	i
	o	o — ö	—	o
	u	u — ü	u	u — ü
Znak duljine	—	^	—	—

Napomena: Turski tekstovi (riječi) su transkribovani današnjom turskom latinicom. Za arapske i persijske riječi uzeta je transkripcija koju je usvojio Orijentalni institut u Sarajevu za svoje publikacije.

U turskom jeziku znak ^ često ima svrhu da naglasi da konsonant koji pred njim stoji treba umekšano izgovarati.

A de Cihac	= A. de Cihac: <i>Dictionnaire d'etymologie Daco-Romane Elements Slaves, Magyars, Tures, Greces modernes et Albanas</i> , Francfort, 1879.
adj.	= adjektiv
adv.	= adverb
adv. zn.	= adverbno značenje
ak.	= akuzativ
A. N.	= Alija Nametak: <i>Muslimanske junačke pjesme</i> , Sarajevo, 1941.
Andrić	= Ivo Andrić: <i>Most na Žepi</i> , izd. »Prosve-ta«, Beograd, 1947.
Andrić. Prip.	= Ivo Andrić: » <i>Pripovetke</i> «, S. K. Zadruga, Beograd, 1931.
aps. superl.	= apsolutni superlativ
A. Rasim	= Ahmed Rasim: <i>Osmanli Tarihi</i> , Istanbul, 1328—1330. (1912—1914)
ar.	= arapski
ar.-pers.	= složenica od arapske i persijske kompo-nente
ar.-tur.	= složenica od arapske i turske komponente
asir.	= asirski
Ašikl.	= Ašiklije — muslimanske sevdalinke iz Bosne i Hercegovine, sakupio Abdul-Hak, Sarajevo, 1914.
augm.	= augmentativ

A. Vefik	= Ahmet Vefik paša: <i>Lehce-i Osmani</i> , Constantinopel, 1306. (1890)
Bajr.	= Dr Fehim Bajraktarević: <i>Pregršt pjesama iz bosanskog Skoplja</i> , Etn. Institut SAN, knj. 11, Beograd, 1960.
Barić	= Dr Henrik Barić: G. Elezović, <i>Rečnik kosovsko-metohijskog dijalekta</i> , »Prilozi«, knj. XV, Beograd, 1935.
Beh.	= »Behar« Sarajevo
Berneker	= Dr Erich Berneker: <i>Slavisches etymologisches Wörterbuch</i> , B. I, Heidelberg, 1913.
Bilten	= Bilten Instituta za proučavanje folkloru u Sarajevu
Blau	= Dr Otto Blau: <i>Bosnisch-türkische Sprachdenkmäler</i> , Leipzig, 1868.
bukv.	= bukvalno značenje
coll.	= zbirna imenica
Cook	= James Cook: <i>Putovanja oko svijeta</i> , 2. izd., »Pokoljenje«, Zagreb, 1951.
č.	= čitaj!
Čajkan.	= V. Čajkanović: <i>Srpske narodne umotvorine</i> , I, Beograd, 1927.
Čolak.	= E. Čolaković: <i>Legenda o Ali-paši</i> , Zagreb, 1944.
Čorović	= Dr Vl. Čorović: <i>Historija Bosne</i> , izd. SAN, Beograd, 1940.
Dedijer	= Dr J. Dedijer: <i>Hercegovina</i> , Srp. etn. zb. XII, Beograd, 1909.
Delić	= M. R. Delić: <i>Sokolović, Sarajevo</i> , 1927.
demin.	= deminutiv
Devajtis	= M. Rodjerievna: <i>Devajtis</i> , 2. izd., »Novo Pokoljenje«, Beograd, 1953.
Ebüzziya	= Ebüz-Ziya Tevfik: <i>Lûgat-i Ebüz-Ziya</i> , Istanbul, 1306. (1890)
elat.	= elativ

Elezović	= Gliša Elezović: <i>Rečnik kosovsko-metohijskog dijalekta</i> , sv. I, Beograd, 1932. i sv. II, Beograd, 1935.
engl.	= engleski
Esih	= Dr Ivan Esih: <i>Turcizmi</i> , Zagreb, 1942.
Et. zb.	= Etnografski zbornik SAN, Beograd
f.	= femininum
fig.	= figurativno
F. J.	= <i>Narodne pjesme bosanske i hercegovačke</i> , skupio Ivan Franjo Jukić i Ljubomir Hercegovac (Fra Gr. Martić), sv. I, Pjesme junacke, Osijek, 1858.
F. K.	= Dr Friedrich Kraus: <i>Smailagić Meho</i> , Dubrovnik, 1886.
franc.	= francuski
fut.	= futur
Gajret	= časopis koji je izdavalo muslimansko kulturno društvo Gajret u Sarajevu
gl.	= glagol
GL EI	= Glasnik Etnografskog instituta SAN, Beograd
GL EM	= Glasnik Etnografskog muzeja, knj. XXI, Beograd, 1958, str. 18, »Pirotsko čilimarstvo i njegove veze sa istokom«
grč.	= grčki
GZM	= Glasnik Zemaljskog muzeja u Sarajevu
hibr. r.	= hibridna riječ
hipok.	= hipokoristik
Hirtz, Rječnik	= Dr Miroslav Hirtz: <i>Rječnik narodnih zooloških naziva</i> , izd. JAZU, Zagreb, 1938.
imp.	= imperativ
imperf.	= imperfekt
ind.	= indijski
indecl.	= indeklinabilan
interj.	= interjekcija
Isl. Ansikl.	= <i>Islam Ansiklopedisi</i> , Istanbul, A—K

iskr.	= iskrivljeno
Isl. Sv.	= <i>Islamski Svijet</i> , list. Sarajevo
Ist. bl.	= Mehmedbeg Kapetanović Ljubušak: <i>Istočno blago</i> , sv. I, Sarajevo, 1896. i sv. II Sarajevo, 1897.
I. Z.	= Rukopisna zbirka narodnih pjesama Matice Hrvatske (24), sabrao po Bosni i Hercegovini Ivan Zovko, 4 sveske po 250 pjesama
I. Z. Herceg.	= I. Zovko: <i>Hercegovke i bosanke</i> — Sto najradije pjevanih ženskih pjesama, sv. I, Sarajevo, 1888.
izft.	= izafetska konstrukcija, genitivna veza
izv.	= izvedeno, izvedenica
izvor.	= izvorno, korijenski
j.	= jezik
Jakšić	= Đ. Jakšić: <i>Dela I—IV</i> , Biblioteka srpskih pisaca, Beograd
jerm.	= jermenski
jevr.	= jevrejski
jusjur.	= jusjurandum
Kašik.	= N. Kašiković: <i>Narodno blago I—III</i> , Sarajevo, 1927.
K. Hörm.	= Narodne pjesme muslimana u Bosni i Hercegovini, saobrao Kosta Hörmán, knj. I i II, Sarajevo, 1888—1889.
K. H.	= Narodne pjesme muslimana u BiH, sabrao Kosta Hörmán, knj. I i II, Sarajevo, izd. 1933.
kin.	= kineski
knjiž.	= književno
Kočić	= P. Kočić: <i>Dela I—II</i> , Biblioteka srpskih pisaca, Beograd
komp.	= komponente
kompar.	= komparativ
konjunk.	= konjunkcija

kor.	= korijen
Korsch	= Theodor Korsch: <i>Fr. Miklosich, Die türkischen Elemente ...</i> , Afs Ph, Berlin, sv. VIII i IX
Kraelitz	= Fridrich v. Kraelitz: <i>Corollarien zu Fr. Miklosich »Die türkischen Elemente ...«</i> , Wien, 1911.
Kreš. Vodovodi	= H. Kreševljaković: <i>Vodovodi i gradnje na vodi u starom Sarajevu</i> , Sarajevo, 1939.
Kreš. Čizm. obrt	= H. Kreševljaković: <i>Čizmedžijski obrt i stara građanska obuća u BiH</i> , Naučno društvo BiH, Radovi III, Sarajevo, 1955.
Kreš. Kape-tarije	= H. Kreševljaković: <i>Kapetanije u BiH</i> , Naučno društvo BiH, Sarajevo, 1954.
Kreš. Esnafi	= H. Kreševljaković: <i>Esnafi i obrti u starom Sarajevu</i> , Sarajevo, 1958.
Kreš. Sar. čarš.	= H. Kreševljaković: <i>Sarajevska čaršija, njeni esnafi i obrti za osmanlijske uprave</i> , Zagreb, 1927. (poseban otisak iz »Narodne starine«)
Kurt	= M. Dž. Kurt: <i>Muslimanske hrvatske narodne ženske pjesme I</i> , Mostar, 1902.
l.	= lice (gramatičko)
lat.	= latinski
Laz.	= L. K. Lazarević: <i>Pripovetke</i> , S. K. Zadruga, Beograd
Lord	= <i>Srpskohrvatske junačke pjesme</i> , skupio Milman Parry, uredio Albert Bates Lord, knj. II, Novi Pazar, Srp. hrv. tekstovi sa uvodom i primedbama urednika, izd. SAN i Harvard University Pres. (SAD), Beograd i Kembridž, 1953.
L. Osmani	= Ahmed Vefik: paša: <i>Lehce-i Osmani</i> , Constantinopol, 1306. (1890)
m	= masculinum
madž.	= madžarski
mal.	= malajski

Marjan.	= Dušan Marjanović: <i>Turske reči u srpskom jeziku</i> , rukopisna zbirka SAN, R 316—78
Meyer	= Gustav Meyer: <i>Etymologisches Wörterbuch der albanischen Sprache</i> , Strassburg, 1831.
metafor. zn.	= metaforičko značenje
M. encikl.	= Mala enciklopedija, »Prosveta«, Beograd, 1959
M. H.	= Izdanja Matice Hrvatske: <i>Hrvatske narodne pjesme</i> , I 1896, II 1897, III 1898, IV 1899, V 1909, VI 1914, VII 1929, VIII 1939, IX 1940, X 1942.
Miklošić	= Dr Franz Miklosich: <i>Die türkischen Elemente in den südost- und ost-europäischen Sprachen</i> , I—II Häfte (1884), Nachtrag I—II (1888—1890), Wien
Miodrag.	= J. Miodragović: <i>Narodna pedagogija u Srba</i> , Beograd, 1914.
Mladenov	= Dr Stefan Mladenov: <i>Rečnik na tuđžite dumi v blgarskijat jezik</i> , Sofija, 1947.
mong.	= mongolski
Maštr.	= Ljubomir Maštrović: <i>Rječničko blago ninskog govora</i> , Radovi Instituta JA u Zadru 3, Zagreb, 1957, str. 423—461
musl.	= muslimanski
Muz. zap. Inst.	= Muzički zapis Instituta za proučavanje folklora u Sarajevu (sada Odsjek za duhovnu kulturu Zemaljskog muzeja)
n	= neutrum
Nar. bl.	= Mehmedbeg Kapetanović Ljubušak: <i>Narodno blago</i> , Sarajevo, 1888.
nar. gov.	= narodni govor
nar. izr.	= narodna izreka
nar. posl.	= narodna poslovice
neg.	= negativni oblik
ngrč.	= novogrčki

N. K.	= Nikola T. Kašiković: <i>Narodno blago</i> , I, Sarajevo, 1927.
nom. action.	= nomen actionis
nom. agent.	= nomen agentis
nom. intensit.	= nomen intensitatis
nom. instrum.	= nomen instrumenti
nom. loci	= nomen loci
num.	= numerus
njem.	= njemački
ob. gov.	= obični, saobraćajni govor
optat.	= optativ
osn. zn.	= osnovno značenje
Osvit	= »Osvit«, knj. II, Mostar, 1899.
part.	= particip
part. a.	= particip aktiva
part. fut.	= particip futura
part. imperf.	= particip imperfekta
part. perf.	= particip perfekta
part. pas.	= particip pasiva
part. prez.	= particip prezenta
partik.	= partikula
pas. oblik	= pasivni oblik
perf.	= perfekt
pers.	= persijski
pers.-tur.	= složenica od persijske i turske komponente
Petran.	= B. Petranović: <i>Srpske narodne pjesme u BiH</i> , Beograd, 1867.
pl.	= plural
pl. t.	= plural tantum
POF	= Prilozi za orijentalnu filologiju (časopis Orijentalnog instituta u Sarajevu)
pogrd.	= pogrdno
pok. zamj.	= pokazna zamjenica
postpoz.	= postpozicija
posv. z.	= posvojna zamjenica

poz. oblik	= pozitivni oblik
pref.	= prefiks
pren. sm.	= u prenesenom smislu
prepoz.	= prepozicija
prez.	= prezent
prez. osn.	= prezentska osnova
Prilozi	= Prilozi za književnost, jezik, istoriju i folklor, časopis, Beograd
prom.	= pronomeni
r.	= riječ
Radić	= Dr Ante Radić: <i>Naši turci</i> , »Novi Behar«, XIII—1940, br. 19—22
Radloff	= Dr W. Radloff: <i>Das türkische Sprachmaterial des Codex Comanicus</i> , St. Petresbourg, 1887.
Rečnik SAN	= Rečnik srpskohrvatskog književnog i narodnog jezika, knj. I, Beograd, 1959.
reflex. oblik	= refleksni oblik
Resimli Kam.	= Ali Seydi: <i>Resimli Kamus-i Osmani</i> , Istanbul, 1330. (1914)
Rj. JAZU, Rj. Ak.	= Rječnik Jugoslovenske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu
Rom.	= Romani X-100, M. Leban: <i>Tri oka</i> , juli 1961, Novi Sad
rus.	= ruski
Salahi	= Mehmed Salâhi: <i>Kamus-i Osmani</i> , Istanbul, 1313—1322. (1897—1906)
sanskrt.	= sanskrteki
S. B.	= Dr Safvetbeg Bašagić: <i>67 pjesama junačkih i ženskih iz sarajevskog kraja</i> (1894), rukopis JAZU, Odsjek za narodnu književnost
Sevd.	= Hamid Dizdar: <i>Sevdalinke</i> , izbor iz bos. herc. narodne lirike, Sarajevo. 1944.
sing.	= singular
sir.	= sirijski

Skok	= Dr Petar Skok: <i>Prilozi proučavanju turcizama u srp. hrv. jeziku</i> , »Slavia«, Praha. 1937—1938.
Skot	= Valter Sikot: <i>An Gajerštajen</i> , »Novo Pokolenje«, Beograd, 1953.
skr.	= skraćeno
slov.	= slovenski (iz nekog od slovenskih jezika)
slož.	= složenica
sr.	= sravni
S. S.	= <i>Ljubavne narodne pjesme u Bosni i Hercegovini</i> , Seljačka Sloga, Sarajevo, 1953.
Stanoj.	= Mih. M. Stanojević: <i>Kroz Bosnu i Hercegovinu</i> , Beograd, 1902.
staronjem.	= staronjemački
st. egip.	= staroegipatski
st.grč.	= starogrčki
suf.	= sufiks
superl.	= superlativ
supst.	= supstantiv
Šantić	= A. Šantić: <i>Dela</i> , Biblioteka srpskih pisaca, I—III
Šol.	= M. Šolohov: <i>Tihi Don</i> , knj. I i II, izd. »Narodna prosvjeta«, Sarajevo, 1954.
španj.	= španjolski
Š. Sami	= Šemsuddin Sami: <i>Kamus-i Türki</i> , Istanbul, 1317. (1901)
tal.	= talijanski
tatar.	= tatarski
tur.	= turski
tur.-pers.	= složenica od turske i persijske komponente
tzv.	= takozvani
usp.	= usporedi
v.	= vidi
Vasmer	= Max Vasmer: <i>Rusisches Etymologisches Wörterbuch</i> , Heidelberg, 1950—1958, Carl Winter-Universitäts-Verlag.

- Vesel. = J. Veselinović: *Dela I—IV*, Biblioteka srpskih pisaca, Beograd
- V. M. = Vlado Milošević: *Bosanske narodne pjesme*, I, Banja Luka, 1954.
- Vuk = Vuk Stef. Karadžić: *Srpske narodne pjesme*, I, 1953, II, 1953, III, 1954, IV, 1954, izd. »Prosveta«, Beograd, V, 1898, VI, 1899, VII, 1900, VIII, 1936, IX, 1936, izd. Državne štamparije, Beograd
- Vuk, Posl. = Vuk Stef. Karadžić: *Srpske narodne poslovice*, Beč, 1849.
- Vuk, Rječnik = Vuk Stef. Karadžić: *Srpski rječnik*, Beograd, 1898. i 1935.
- vulg. = vulgo
- zamj. = zamjenica
- zap. Inst. = zapis Instituta za proučavanje folkloru u Sarajevu
- Zb. = Zbornik sa narodni život i običaje Južnih Slovena, JAZU, Zagreb
- Zembiľj = S. Skarić: *Zembiľj — šala i maskara*, knj. II, Sarajevo, 1908. i knj. III, Sarajevo, 1936.
- Zenker = Dr Julius Theodor Zenker: *Türkisch — arabisch — persisches Handwörterbuch*, Leipzig, 1866—1876.
- Zmaj = J. Jovanović Zmaj: *Prepevi i prevodi*, izd. »Prosveta«, Beograd, 1951.
- ž. = ženski

L I T E R A T U R A

- Bakotić, Dr Lujo: Rječnik srpskohrvatskog književnog jezika. Beograd, 1936..
- Barić, Dr Henrik: G. Elezović, Rečnik kosovsko-metohijskog dijalekta (Prilozi za književnost, jezik, istoriju i folklor, knj. XV, Beograd, 1935, sv. I i II, str. 270—290).
- Bedevian, Armenag K.: Illustrated Palyglottic Dictionary of Plant Names in Latin, Arabic, Armenian, English, French, German, Italian and Turkish Languages, Cairo, 1963.
- Belović-Bernadžikowska, Jelica: Građa za tehnički rječnik ženskog ručnog rada (zaseban prilog »Školskog vjesnika«, Sarajevo, 1898).
- Berneker, Dr Erich: Slavisches etymologisches Wörterbuch, Band I, A—L, Heidelberg, 1913.
- Blau, Dr Otto: Bosnisch-türkische Sprachdenkmäler, Leipzig, 1868.
- Čorović, Dr Vladimir: Pamučinova zbirka turcizama, Glasnik Zemaljskog muzeja u Sarajevu, 1910, str. 173.
- Devellioglu, Ferid: Türk argosu, (TDK), Istanbul, 1945.
- Đerić, Dr Vasilije: Arbanske riječi u srpskom jeziku (prema Gustavu Meyer-u EW der albanischen Sprache, Strassburg, 1891) — Prilozi za književnost, jezik, istoriju i folklor, knj. VII, Beograd, 1927, str. 23—30 i »Još nešto o arbanskim riječima u srpskom jeziku« — Prilozi, X, 1930, str. 42—49.
- Đsih, Dr Ivan: Turcizmi — rječnik turskih, arapskih i perzijskih riječi u hrvatskom književnom jeziku i pučkom govoru, Zagreb, 1942.

- Elezović, Gliša: Rečnik kosovsko-metohijskog dijalekta, sv. I (Srpski dijalektološki zbornik, SAN, knj. IV), Beograd, 1932. i sv. II (knj. VI) i Ispravci i dopune, Beograd, 1935.
- Elezović, Gliša: Moj odgovor na ocenu: H. Barić, Rečnik kos. metoh. dijalekta od G. E. (Južnoslovenski filolog, knj. XIV, str. 181—235, Beograd, 1935).
- Filipović, Dr Milenko: »Život i običaji naroda u Visočkoj nahiji«, Srp. Et. zb. SAN, LXI.
- Glück, Dr Leopold: Medicinska narodna terminologija u Bosni i Hercegovini, Sarajevo, 1898.
- Gombocz, Zoltan — Melich, Janos: Lexicon Critico — Etymologicum Linque Hungaricae »Magyar Etymologici Szotar«, Budapest, 1914.
- Hony, H. C.: Türkisch-English dictionary, with the advice of Fahir iz Oxford University Press, 1947.
- Hüseyin Kâzım Kadri: »Türk lûgati«, Istanbul, 1928—1945. Islam Ansiklopedisi, Istanbul, A—K, 1940—1956.
- Ibni Manzur Âbul-Fadl Ġamaluddin: Lisânu-l-'Arab, Kairo, 1300—1308. hidž.
- Iveković, Dr F. — Broz, Dr Ivan: Rječnik hrvatskog jezika, sv. I—II, Zagreb, 1901.
- Jugoslovenska Akademija znanosti i umjetnosti u Zagrebu: Rječnik hrvatskog ili srpskog jezika, Zagreb, A—S (1880—1955).
- Karadžić Vuk Stef.: Srpski rječnik, izd. Beograd, 1935. i 1898.
- Kaşgarlı, Mahmut: Dıvanü Lûgat-ı Türk (Divanü Lûgatit-Türk tercümesi, çeviren: Besim Atalay), c. I—III i Endeks, Ankara, 1939—1943.
- Kerestedjijan, Bedros: Dictionnaire Étymologique de la Langue Turque, Londres, 1912.
- Kieffer, J. D. — Bianchi, T. H.: Dictionnaire Turc-Français, Paris, 1835.
- Klaić, Dr Bratoljub: Rječnik stranih riječi, Zagreb, 1951, 1958.
- Knežević, Antorr: Die Turzismen in der Sprache der Kroaten und Serben (Slavisch-Baltisches Seminar der Westfälischen Wilhelms-Universität Münster — Westf., 1962.

- Korsch, Theodor: Fr. Miklosich, »Die türkischen Elemente«
 itd., Archiv für slavische Philologie, Berlin, sv.
 VIII, 637—651, IX, 487—520, 653—682.
- Koşay, Hamit — Aydın, Orhan: Anadilden denlemeler, II,
 (TDK), Istanbul, 1952.
- Kraelitz-Greifenhorst, Fridrich: Corollarien zu F. Miklosich's
 »Die türkischen Elemente in den südost-und ost-
 -europäischen Sprachen«, Wien, 1911. (Sitzungsbe-
 richte der Kais. Akademie der Wissenschaften in
 Wien. phil.-hist. Kl., 166 B, 4. Abh.).
- Kreševljaković, Hamdija: Kazandžiski obrt u Bosni i Herce-
 govini, GZM, Sarajevo, 1951.
- Kreševljaković, Hamdija: Sarajevska čaršija, njeni esnafi i
 obrt za osmanlijske uprave, Narodna starina, Za-
 greb, VI, 1927.
- Kreševljaković, Hamdija: Esnafi i obrt u Bosni i Hercegovini
 (1463—1878), Zbornik za narodni život i ob. J. Slo-
 vena, Zagreb, XXX, 1935.
- Kreševljaković, Hamdija: Esnafi i obrt u Bosni i Hercegovini
 (1463—1878), II, Mostar, — Zb. za nar. ž. i ob. J.
 Slovena, Zagreb, 1951.
- Lokotsch, Dr Karl: Etymologisches Wörterbuch der europäi-
 schen (germanischen, romanischen und slawischen)
 Wörter orientalischen Ursprungs, Heidelberg, 1927.
- Mala enciklopedija, »Prosveta«, Beograd, 1959.
- Malý, Karlo: Zur Kenntnis der Flora der bosnisch-herzegovi-
 nischen Bauerngärten mit Ausnahme der Nutzpflan-
 zen, GZM, Sarajevo, XLVIII, 1936, str. 3—15.
- Mažuranić, Vladimir: Prinosi za hrvatski pravno-povjesni
 rječnik, izd. Jug. Akademije znan. i umjetn., Za-
 greb, 1908—1922. i Dodaci uz Prinosi, Zagreb, 1923.
- Mehmed Zeki Pakalın: »Osmanlı tarih deyimeleri ve terimleri
 sözlüğü«, I, Istanbul, 1946.
- Meyer, Gustav: Etymologisches Wörterbuch der albanischen
 Sprache, Strassburg, 1891.
- Miklosich, Dr Franz: Die türkischen Elemente in den südost-
 -und ost-europäischen Sprachen, I—III. Hälfte
 (1884) i Nachtrag I—II (1888—1890), Wien.
- Minerva, Leksikon, Zagreb, 1936.

- Mladenov, Dr Stefan: Rečnik na čuždite dumi v blgarskijaz jezik, Sofija, 1947.
- Naci, Muallim: Lûgat-i Naci, Istanbul.
- Popović, Đorđe: Turske i druge istočanske reči u našem jeziku, Glasnik srpskog učenog društva, knj. 59, Beograd, 1884, str. 1—275.
- Popović, Đorđe: Rečnik srpskoga i nemačkoga jezika, Pančevo, 1881.
- Pravopisni rječnik, izd. Pravopisne komisije, Zagreb—Novi Sad, 1960.
- Salahi, Mehmet: Kamus-i Osmanî, sv. I—IV, Istanbul, 1313—1322. (1897—1906).
- Samî. Şemseddin: Kamus-i Türkî, Istanbul, 1317. (1901); Kamusu-l-âlam, Istanbul, sv. I—VI, 1306—1314. (1890—1898).
- Seydi, Ali: Resimli Kamus-i Osmanî, Istanbul, 1330. (1914).
- Sikirić, Dr Šaćir: Gramatika perzijskog jezika, Sarajevo, 1951.
- Skok, Dr Petar: Prilozi proučavanju turcizama u srp. hrv. jeziku, »Slavica«, ročnik XV (1937-38), Praha, str. 166—190, 336—366, 481—505.
- Sućeska, Dr Avdo: »Ajani u društveno političkom sistemu Turske države« (posebni otisak iz časopisa »Pregled« 1—2) Sarajevo, 1960.
- Sulek, Dr Bogoslav: Jugoslavenski imenik bilja, Zagreb, 1879.
- Tevfik Ebüz-Ziya: Lûgat-i Ebüz-Ziya, Istanbul, 1306. (1890).
- Tibrizi, Hüseyin ibni Halef: Burhan-i Kati' (Kamusu-l-Acem), izd. na tur. od Aynıtah Ahmet Asima, Istanbul, 1287. (1871).
- Tumač turskim, arapskim i perzijskim riječima, koje narod u Bosni i Hercegovini upotrebljuje, Sarajevo, 1895.
- Turcizmi u Bosni, Sarajevo, 1881.
- Türk Dil Kurumu: İmlâ kılavuzu, Istanbul, 1941; Türkçe Sözlük, ikinci baskı, Ankara, 1955; Türkiye'de Halk Ağzından SÖZ DERLEME DERGİSİ, Cilt I—IV, 1939—1951, Istanbul.
- Zenker, Dr Julius Theodor: Türkisch-arabisch-persisches Handwörterbuch, Leipzig, 1866—1876.
- Vefik paşa, Ahmet: Lehçe-i Osmanî, Constantinopel, 1306. (1890).
- Vujaklija, Milan: Leksikon stranih riječi i izraza, Beograd, 1937. i 1954.

RJEČNIK

A

âar, âr, v. ahar.

âba f (ar.) 1. *domaće sukno (čoha je ljepše i mekše kupovno, a aba grublje i deblje domaće sukno; »Sve na njemu od abe haljine« (M. H. III 102);* 2. *ogrtač, skrojen od abe; »Dok mi je abe, ne bojim se age« (Vuk, Posl. 65).*

< tur. aba < ar. abā.

V. abadžija, abadžiluk, abadžinka, abaija, abenjača, abenjak.

âbâb, v. ahabab

Abadžić, v. abadžija

abadžija m (ar.-tur.) 1. *suknar, zanačija koji izrađuje odijela ili predmete od abe;*

2. *trgovac koji prodaje izradvine od abe. — Od ove riječi je nastalo prezime Abadžić.*

< tur. abacı (aba-ci), aba (v.) + tur. suf. -ci.

Abadžiluk v. abadžiluk

abadžiluk i abadžiluk m (ar.-tur.)

1. *abadžijski zanat;*

2. *dio čaršije gdje se nalaze radnje abadžija. — Abadžiluk je ulica u Sarajevu koja vodi od Baščaršije do Careve čuprije, s istočne strane Brusa-bezistana.*

< tur. abacılık (aba-ci-lik), abadži (ja) (v.) + tur. suf. -lik.

abadžinka f, abadžijska igla.

< abadži (ja), v.

abâha, abâhija, v. abaija

abâija, abâhija, (abâha, abâja, abâjlja, habâija. abrahija) f (ar.), *sukneni (abeni) konjski pokrivač, koji se stavlja preko sedla. Može biti i od druge vrste tkanine, a ipak se ovako naziva. Ako je abaija vezena, zove se pûli-abâija, pûli-abâhija. »Ko je begu vezo abahiju« (M. H. III. 445); »Dobro meni opremi dogata, / prekrij njega puli abaijom« (K. H. II 18); »Na konju mu bijela abaha« (Beh. III 29); »i na konju od zlata abaju (Beh. II 76); »ja ću dati tvoju abajliju / što sam tebi kod babajka vezla« (Vuk II 651); »A po njemu sedlo osmanliju, / A na sedlu krzli habaiju« (Vuk VI 123); »Pa preloži pulu abrahiju, / Zlatna pgra biju niz dogata« (Lord 16).*

< abai, aba (v.) + ar.-pers. suf. -ī (-iyy)

abâja, abâjlja, v. abaija

abânija f (tur.) 1. *platno posebne vrste po kome su svilom vezene grane, a upotrebljava se za ženske marame i za čalme, tzv. šarene ahmedije;*

2. *ženska marama* — povezača od takvog platna. Poznate su bile hindske i šamske abanije. — »Oblačila bilu anteriju, a zavila bilu abaniju« (M. H. X 101).

< tur. *abam*.

Abās -ása, **Abāz** -āza (ar.) *musl. muško ime*.

< ar. 'Abbās, lično ime. »lav«.

Abása (ar.) *musl. žensko ime*.

< ar. 'Abbāsā, lično ime. »lavica«.

ābdal *m* (ar.) *glupak, naivčina*.

< tur. *abdāl*, istog značenja

< ar. pl. *ābdāl*, sing. *bādāl* i *bādīl*, »zamjena«. V. budāla.

ābdes, v. *abdest*.

abdesšana, avdesšana *f* (pres.). 1. posebno mjesto u starim bosanskim kućama gdje se uzima *abdest*;

2. mjesto gdje se gubi *abdest* — nužnik.

< tur. *abdesthane* < pers. *ābdest-hāne*), v. komp. *abdest* i *hane*.

abdesli, avdesli, indecl. adj. (pers.-tur.), »pod *abdestom*«, čovjek koji ima (koji je »uzeo«) *abdest*. — »Jesi li *abdesli*, hoćemo li u džamiju« (u ob. gov.).

< tur. *abdestli*, *abdest* (v.) + tur. suf. -li.

abdeslija, avdeslija *f*. (pers.-tur.), *marama za brisanje lica i ruku poslije ritualnog umivanja* — *abdesta*.

< *abdesli* (v.) + srp. hrv. nastavak »-ja«.

abdesluk, avdesluk, abdestluk, avdestluk *m* (pers.-tur.), posebno mjesto u kući gdje se uzima *abdest*. — »Na *abdestluk* *abdest* uzimao«, (K. H. I 241). < tur. *abdestlik* (*abdest-lik*), *abdest* (v.) + tur. suf. -lik.

ābdesna māhrama, v. *marama*.

ābdest, ābdes, āvdest, āvdes, hāvdes *m* (pers.), *pranje (ritualno umivanje) lica, ruku do laktova i nogu do članaka, ispiranje usta i nosa i potiranje mokrom rukom po vratu, ušima i tjemenu glave, što je kod muslimana vjerski obavezno prije molitve — namaza*. — *Abdest* uze na vodi bunaru« (M. H. III 20); »Ona uze turski *avdest* na se« (Nar. bl. 243); »Drugom draga *avdes* uzimaše, / Trećem draga dušeke steraše« (Vuk V 365); »Pa skočila, *havdes* udarila, / Turski namaz vaktom učinjela« (Lord 15).

< tur. *abdest* < pers. *ābdest* (*āb-dest*), *āb*, »voda«, *dest* »ruka«.

V. *abdesšana*, *abdesli*, *abdeslija*, *abdesluk*, *abdestati* se, *abdest* uzeti, *abdest* izgubiti, *abdesna mahrama*.

abdestati se, **avdestati** se — *ām*, *uzimati abdest*; v. *abdest*.

ābdest izgubiti, ābdest pokvariti — *im, kaže se ako se što učini ili ako se pojavi ono što kvari raniji abdest i izaziva potrebu da se ponovno »uzme«* (napr.: spavanje, vršenje nužde, krvarenje na koži, itd.) v. *abdest*.

ābdest uzeti, ābdest uzimati, *izvršiti ritualno pranje pred molitru*. »Pa prihvati kalajli ibrika, pa uzima turski *avdest* na se« (B. V. 1892. 155). V. *abdest*.

Abdija, Avdija indecl. **Abdi, Avdi** *m* (ar.), *musl. muško ime; skraćeno od Abdūlah* (v.). Ako se uz ovo ime doda kakva titula, onda se redovno izgovara i piše *Abdi* (*Avdi*) i titula se spaja crticom: *Abdi-beg* ili potpuno srašćuje: *Abdibeg*.

< tur. *Abdi* < ar. 'Abdī, skraćeno od 'Abdu-llāh.

Abduka, v. Abdulah

Abdūlāh, Abdūllāh, Avdūlāh — āha (ar.), *musl. muško ime*.

< ar. 'Abdu-llāh, lično ime. »božji rob, božji sluga«; ar. 'abd »rob« i 'Allāh »Bog«.

Hipok: Abdiija, Avdiija, Abduka. Avdan, Avdo, Avdić.

Abdulātīf, Abdullātīf -ifa (ar.) *musl. muško ime*.

< ar. 'Abdu-l-Laṭīf, lično ime. »rob Dobroga« (naime Boga); ar. 'abd »rob«, Āl-Laṭīf »Dobri«, jedno od tzv. božjih »lijepih imena«.

Abdulāzīz -iza (ar.) *musl. muško ime*.

< ar. 'Abdu-l-Azīz, lično ime. »rob Moćnoga« (naime Boga); ar. 'abd »rob«, Āl-Azīz »Moćni«, jedno od tzv. božjih »lijepih imena«.

Abdulfetāh -āha (ar.) *musl. muško ime*.

< ar. 'Abdu-l-Fattāh, lično ime. »rob Sudije« (naime Boga); ar. 'abd »rob«, Āl-Fettāh »Sudija«, jedno od tzv. božjih »lijepih imena«.

Abdulhāmid (ar.), *musl. muško ime*.

< ar. 'Abdu-l-Ḥamid, lično ime. »rob Hvaljenoga« (naime Boga); ar. 'abd »rob«, Āl-Ḥamid »Hvaljeni«, jedno od tzv. božjih »lijepih imena«.

Abdulkādir (ar.), *musl. muško ime*.

< ar. 'Abdu-l-Qādir, lično ime. »rob Moćnoga« (naime Boga); ar. 'abd »rob«, Āl-Qādir »Moćni«, jedno od tzv. božjih »lijepih imena«.

Abdumēdžid -ida (ar.), *musl. muško ime*.

< ar. 'Abdu-l-Meğid, lično ime. »rob Časnoga, Plemenitoga« (naime Boga); ar. 'abd »rob«, Āl-Meğid »Časni, Plemeniti«, jedno od tzv. božjih »lijepih imena«.

Abdumēlik (ar.), *musl. muško ime*.

< ar. 'Abdu-l-Mālik, lično ime. »rob Gospodara« (naime Boga); ar. 'abd »rob«, Āl-Mālik »Gospodar«, jedno od tzv. božjih »lijepih imena«.

Abdolvēhāb -āba (ar.) *musl. muško ime*.

< ar. 'Abdu-l-Wāhhāb, lično ime. »rob onoga koji poklanja i oprašta« (naime Boga); ar. 'abd »rob«, Āl-Wāhhāb »onaj koji poklanja i oprašta«, jedno od tzv. božjih »lijepih imena«.

Abdurāhim, Avdurūhim, Abdurrahīm -īma (ar.), *musl. muško ime*.

< ar. 'Abdu-r-Raḥīm, lično ime. »rob Milostivoga« (naime Boga); ar. 'abd »rob«, Āl-Raḥīm »Milostivi«, jedno od tzv. božjih »lijepih imena«.

Abdurāhmān, Avdurāhmān, Abdurrahmān -āna (ar.), *musl. muško ime*.

< ar. 'Abdu-r-Raḥmān, lično ime. »rob Milostivoga« (naime Boga); ar. 'abd »rob«, Āl-Raḥmān »Milostivi«, jedno od tzv. božjih »lijepih imena«.

Abdurēzāk, Abdurrezāk -ūka (ar.), *musl. muško ime*.

< ar. 'Abdu-r-Rāzzāq, lično ime. »rob onoga koji svemu daje nafaku« (naime Boga); ar. 'abd »rob«, Āl-Rāzzāq »onaj koji svemu daje nafaku«, jedno od tzv. božjih »lijepih imena«.

abdusalātīn, v. avdisalatin

Abduselām, Abdusselām -āma (ar.), *musl. muško ime*.

abènjača

< ar. 'Abdu-s-Sālām, lično ime, »božji rob«; ar. 'abd »rob«, 'Al-Sālām »koji je daleko od svake mane i ograničenja«, jedno od tzv. božjih »lijepih imena«.

abènjača, v. abenjak

abènjak -aka, m, abènjača f, *starinska kapa od abe (obično je »na šiljak«).* — »Na glavi su se nosile kape, zvane »abenjaci« i »fesovi«. Razlika između abenjaka i fesova je ta što su prvi bili od crvenog tanjeg sukna ili čohē, vrlo duboki; (GZM 1959. 14) — »Čelavoj glavi abenjak kapa« (Vuk, Posl. 324). Izv. od a b e (v.)

aber, v. haber

abèrnik, v. habernik

Abid (ar.), *musl. muško ime.*

< 'Abid, lično ime, »Pobožni«.

Abida (ar.), *musl. žensko ime.*

< ar. 'Abidā (h), lično ime, »Pobožna«.

Abi-hājāt, v. Abu-hajāt

ābonos i **abōnos** m (st. egip.) *eben, ebanovina, ebanovo drvo (crno, veoma tvrdo i teško drvo), Ebenus L.*

< ar. ābnūs, pers. ābnūs < grč. ebenos iz (st.) egipatskog.

abraš, **ābreš** (ar.) 1. *pjegav, šaren konj (sa bjelkastim ili sivkastim pjegama).*

2. *čovjek pjegava lica. Otud prezime Abrāšević.*

3. *šara po čilimu ili sedžadi.*

< tur. abraş < ar. ābrāš »pjegav, šaren«.

V. abrašast, abrašljiv.

abrašast, adj., *sa bijelim pjegama na gubici ili ispod repa (konj).*

< abraš (v.)

Abrāšević, v. abraš

abrašljiv adj., *pjegav, šaren (konj).*

< abraš (v.)

ābū, v. ebu

ābu-hājāt, **Ābu-hājāt**, **Ābi-hājāt** -āta, m (pres.-ar.) 1. *vrelo voda života, vrelo neumrlosti;* — »I drugih tekućih voda ima mnogo, ali voda što dolazi ispod brda Crnog izgleda kao Abi-hajāt« (Kreš. Vodovodi 20). 2. *Abu-hajāt se zvala jedna ravnicā na brežuljku u blizini Kozje čuprije, oko 5 km od Sarajeva, cestom Sarajevo—Pale.* »Kolika je Abu-hajāt jali-ja, / još je veća Dženetića avli-ja« (nar. pj.).

< tur. vulg. abuhayat (ab-u-hayat), »voda i život«, knjiž. abihayat < pers. āb-i hayat, »voda života«; pers. āb »voda«, ar hayāt »život«.

ābu-salātīn, v. habu-salatin

ābu-zēmze -eta, n i ābu-zēm-zem, -a, m (pers.-ar.), *voda iz vrela Zemzem, koje se nalazi u blizini Čabe. Ovu vodu donose hadžije u limenim kutijama sa hodočašća iz Meke. Čuva se kao sveta voda da bi se na sahrti napojio umirući, ili bar da mu se usne ovom vodom nakvase.* < tur. vulg. abu Zemzem < pers. izft. āb-i Zemzem, pers. āb »voda« ar. Zāmzām »ime vrela (bunara) u blizini Čabe u Meki«.

āčik (hāčik), adj. i adv., indecl. (tur.), *otvoren, jasan, svijetao; nezastrt, nepokriven; — otvoreno, jasno.* — »On izide na goru Petrovu, / otklena je hačik pogledati, / Pogledati u Tursku Udbinu« (Vuk, Rječnik); U ob. gov.: āčik hāva »vedrina, vedro nebo«; āčik kāhva »kava koja nije prepržena, nego

ostavljena »prijaka«; âčik m á v i »otvorenoplave, svjetloplave boje« (»âčik mavi što ne plavi«); âčik dijete »otvoreno, slobodno dijete« itd.

< tur. açık < tur. gl. açmak »otvoriti«.

V. ačikluk, apačik.

ačikluk m (tur.), *otvorenost, jasnost, čistina, vedrina*. — »Žarko sunce na a č i k l u k bilo« (GMZ 1906. 357).

< tur. açıklık (açık-lık), v. ačik + tur. suf. -lık.

âčkōsum, v. aškosum

âće, -eta, n, *mladi at (konj)*. — »Ti uzjaši a će — četvrtače« (Muz. zap. Inst. 62). Deminutiv od ât (v.).

Âčif, v. Akif

âda f (tur.), *riječno ostrvo*. — »Azgin Vlašće od a d e krvave«, (K. H. I 439). — *Ima više riječnih ostrva, pa i mjesta, nazvanih ovom riječi: Ada Cigànlija* (na Savi), *Ada Huja* (niže Pančevačkog mosta), *Smederevska Ada* (istočno od ušća Morave), *Ada* (varošica u Bačkoj), *Adakale* (ostrvo na Dunavu, blizu Oršave) itd.

< tur. ada »ostrvo«.

Ada Cigànlija, v. ada

adâlet m (ar.), *pravednost, pravda, pravica*.

< tur. adalet < ar. adālā »pravednost, pravda«.

Adâleta (ar.), *musl. žensko ime*. < ar. adālā (t) »pravednost, pravda«, prema tome: »Pravedna«.

âdāš, v. adeš

âdam m (jevr.), *čovjek, ljudsko biće*.

< tur. adam »čovjek«, v. porijeklo pod Âdem.

Âdem (jevr.), 1. *musl. muško ime*; 2. *po muslimanskom vjerovanju ime prvog čovjeka (prao-tac ljudski), koji je bio ujedno prvi božji vjerovjesnik (pej-gamber)*. Po bibliji *Adam*.

< ar. Âdām < jevr. Adam »čovjek stvoren od zemlje«: »Zemljani«.

âdeš -a i âdāš, -āša m (tur.), *imenjak, istoimenjak*.

< tur. ađaş (ad-daş), imenjak. tur. ad »ime« + tur. suf. daş.

âdet (hâdet) m (ar.), *običaj, navika; tradicija*. — »Ovaki je adet u Bošnjaka« (K. H. I 69); »Ovaki je hadet u latina, / Da đeveri noće sa devojkom« (Petrović 687); Nar. posl.: »Koliko sela, toliko adeta«. < tur. âdet < âdâ(t) »običaj«. V. adeta, adetosum.

âdetâ, adv. (ar.), *obično; upravo*. — »Izgledaju adeta ko kad su obukli sahan na glavu...« (Zembilj II 86).

< tur. âdeta »prilичno, upravo, gotovo«, < ar. âdetâ »po običaju«.

âdetōsum, adv. (ar.-tur.), *reda radi, običaja radi*.

< tur. âdet olsun, ar. âdî »običaj« + tur. olsun, imp. 3. 1. sing. od olmak »biti«.

adidâr, v. jadidar

Adil (ar.), *musl. muško ime*.

< ar. Âdil, lično ime, »Pravedni«.

Adila (ar.), *musl. žensko ime*.

< Âdilâ, lično ime, »Pravedna«.

âdile-sâdile, adv. (tur.), *sve po redu, poimence i opširno, od početka do kraja*. — U ob. gov.: »Razvezao kazivati adile-sadile«.

< tur. *adile sanile* (*ad-ile san-ile*) »s imenom i glasom (reputacijom)«; tur. *ad* »ime« i tur. *san* »slava, glas, popularnost, sa tur. postpoz. -ile («sa»). Slovo »n« u tur. *sanile* pretvoreno je kod nas u »d«, možda povodeći se za prvom riječi.

admirāl -āla, m (ar.), naziv za najviše činove u mornarici. Skraćeno od ar. *āmīru-l-baħr*, »zapovjednik mora«; ar. *āmīr* »prvak, vođa, zapovjednik« i ar. *āl-baħr* »more«.

adum, v. hadum

adžajp, **adžajip** (i **adžajp**, **adžajip**) m, supst., a upotrebljava se i kao interj. (ar.), 1. nešto čudnovato, čudnovata stvar;

2. čudnovato! čudo jedno!

< tur. *acayip*, sa značenjem kao u nas < ar. pl. *ağāib*, sing. *ağībā* »čudo«.

Adžam, **Adžem** m (ar.), 1. Persijanac;

2. Persija;

3. uopšte nearap, pripadnik neke druge nacije osim arapske. — »Car me dao na adžamsko carstvo, / u Adžame, u nemile Turke« (M. H. III 343).

< tur. *Acem* < ar. *Ağām*;

V. adžamija, adžamkinja, adžamiluk, adžami-oglan, adžamovka, adžamska zemlja, adžam-pās, adžam-šal.

adžamija (**hadžamija**) m (ar.), neiskusan, nevješt, neupućen, početnik čovjek ili konj. — »Mlado momče, adžamijo« (GZM 1908. 550); »Ustan', Meho, luda hadžamijo« (M. H. III 552); »Pijem vino i rakiju, / jašem konja adžamiju« (Muz. zap. Inst. 1860).

< tur. *acami* < ar. *ağāmiyy*. Arapi su nazivali sve strance *Ağām*, a one koji su tek počeli

učiti arapski, ili koji slabo govore arapski, koji nisu vješti ar. jeziku, »*ağāmiyy*«. Kasnije je ovaj izraz, naročito u tur. jeziku, uopšten, te u turskom, a potom i u našem jeziku ima značenje kako je gore navedeno.

adžamiluk m (ar.-tur.), neiskustvo, neupućenost.

< tur. *acamiluk* (*acami-lik*), v. adžamija + tur. suf. -lik.

adžami-oglan, **adžemi-oglan**, **adžamoglan**, **adžemoglan**, **džamoglan**, **džamoglān**, m (ar.-tur.), dječaci, koje su posebni janjičarski činovnici, odnosno vojnici — »turnadžije« uzimali u osvojenim zemljama. Bivali su najljepše i najbistrije dječake, koji su onda vaspitani u specijalnim školama i osposobljavani za vojničke i druge službe u Tur. Carevini. Dječaci su uzimani od hrišćanskih roditelja, a u Bosni i Hercegovini i od muslimanskih. — »Kad se uzme da mu (Sokoloviću) je bilo petnaest godina kad je kao adžami-oglan došao u carski dvor...« (Delić 232).

< tur. *acami oğlan*, »strano dijete«; tur. *acami* v. adžamija, tur. *oğlan* »dijete, dječak«.

adžamkinja, **adžemkinja** f (ar.), sablja persijanka, sablja persijske izrade. — »A dade mu adžemkinju čordu« (M. H. III 325).

< Adžam, v.

adžamovka, **adžemovka** f (sablja persijanka, sablja persijske izrade. — »I u njojzi britku adžemovku« (K. H. I 396).

< Adžam, v.

adžam-pās, **adžam-šal**, **adžem-pās**, **adžem-šal** m, persijski pās, odnosno šal, karirani i sa

protkanim prugama u raznim bojama (žuta, crvena, zelena i bijela).

< Adžam, v.

adžamska zemlja, adžemska zemlja f, Persija. U našim nar. pjesmama često se pod ovim misli svaka druga azijska muslimanska zemlja izvan područja Tur. Carevine. V. Adžam.

adžamski, adžemski, adj., persijski. v. Adžam.

adže, v. adžo

adžeba?, upit. adv. (ar.), izraz dvojbe i sumnje: da li? nije li? ko zna? — »Ja ko li je to adžeba?« (Zembilj III 38): U ob. gov.: »Adžeba, kada li će doći?«

< tur. *acaba* < ar. *ağābā*, ak. od *ağāb* »čudo«.

adžela f (ar.), hitnja, žurba. — U ob. gov.: »Adžela je šejtanski posao«.

< tur. *acele* < *ağālā* »hitnja, žurenje«.

Adžem, adžemkinja, adžemi-oglan, adžemovka itd., v. Adžam, adžamkinja itd.

adžija f (tur.), bol, gorčina. — »Smrt je jedna adžija, / tatarska je kandžija« (Nar. bl. 314).

< tur. *acı* »bol«; »gorak«.

adžija, v. hadžija

adžiz, adj. (ar.), nemoćan.

< tur. *aciz* < *āğiz*, partic. a. od *ağz*, *ağāzā*, »nemoćan biti«.

adžo, adže m, 1. starac, dedo: *amidža, striko*; — »Stara adžu u kapiji nađe«; »Ja sam adže. od Skradina bijela«, »Bi, amidža, vjeru ti zadajem« (M. H. III 319, 324, 325); »Pa raz adže poslao kavaze. / Kad ihtijar do demije dođe« (M. H. III 35).

2. hadžija.

Naš skraćeni oblik od *amidža* (v.) i od *hadžija* (v.) po uzoru na tur. skraćence *ace*, *ece*, koje ima oba gore navedena značenja.

adžuvān, -āna, m (pers.), mladić; ljubavnik.

< tur. *ercuvan, erguvan* »jorgovan« < pers. *erğewān* »jorgovan; predmet crvene boje (crvenobojan)«.

adžuzija f (ar.), starica, stara žena. — »... ali opet pomislih u sebi da je ovo dvadeseto stoljeće, đe nema vještica, adžuzija i sihribazica« (Zembilj III 25).

< tur. *acuze* < ar. *ağūz*, *ağūzā*, stara žena, star čovjek«.

adara-büdera, ader-büder, adj. (tur.), odbačeno i rashodovano, iskrivljeno i pokvareno, ono što se više ne može upotrijebiti u svrhe za koje je namijenjeno. Obično se kaže kojekakvom situaciju, otpacima, što ne može poslužiti ni za kakvu ozbiljnu namjenu.

< tur. *eğribügrü* (*eğri-bügrü*), »veoma nagnuto, nahereno, iskrivljeno, neuredno«; tur. *eğri* »nagnut, naheren« itd., tur. *bügrü*, reduplikacija u svrhu pojačanja značenja prvog izraza.

afäre -eta n (ar.). *nakarada, rugoba, mačkara* (kaže se za osobu). U ob. gov.: »Kakva je kao afäre«; »Kad se naša žena obuče u kake nepristale haljine, pa izgleda kao »afäre«, onda joj se kaže...« (Zembilj II 63). < tur. *afare* < *afārā* »dovolstvo«.

äfedersun! (*äferdesun! äferdösum!*) (ar.-tur.), oprosti! izvini! pardon! — »Af eders'n čitaoci, ja sa Sarajeva predoh

afèrèmisati

čak u Tuzlu«, (Zembilj II 26); »Braćo, aferdesum, oprostiti« (Čolak. 31).

< tur. *affedersin*, fut.-prez. oblik 2. lice sing. od *affetmek* »oprostiti« < ar. *afw* »oprost« i tur. *etmek* »učiniti«.
V. af učiniti.

afèrèmisati -šēm, vikati *aferim*, *aplauđirati*. — »Be aferim, moj Bogdane sine! Uvede ga u dvor pjevajući, Pa kaže i bratu Jovanu, Jovan plače i aferemiše« (Vuk VI 12).
V. aferim.

afèrim! interj. i *afèrim* -ima (*fèrim*), supst., m, (pers.) 1. *Bravo! odlično! tako je! živ bio!* — »Udari ga rukom po rame: nu: / be aferim pile soko-lovo!« (B. V. 1892. 171); »Haj aferim, od junaka d'jete!« (M. H. III 45); »Ferim tebe, snaho naša, sina rodila« (Vuk V 212).
2. U ob. gov.: »Stigli ga stari aferimi«, tj. *junačenja u mladosti i raniji razuzdan život*.
< tur. *aferim* < pers. *āferim* »pohvala, aplauz«.
V. aferemisati.

áfet m (ar.), *nesreća*.

< tur. *áfet* < ar. *āfā* »nesreća«.

afijetolā interj. (ar.-tur.), *nazdravlje!*

< tur. *afiyetola!* (*afiyet-ola*) < ar. *āfiyā* »zdravlje« i tur. *ola*, optat. 3. lice sing. od *olmak*, »biti«; tur. *afiyet olmak* »zdrav biti«.

afiōn -ōna, *afijūn* -ūna, m (st. grč.) 1. *opium, Dendromecon vigidum Benth. Fan. Papaveraceae*; »Popi Ture treću kupu vina, / Više afijuna, nego rujna vina« (M. H. II 244).
2. *mak (Papaver samniferum)* i

smola koja se dobija zasijecanjem razvijenih još zelenih glavica (čaura) maka.

< tur. *afyon* < ar. *āfyūn* < st. grč. *oplon*.

áfiz, áfuz, v. hafiz

áf učiniti -im, *oprostiti*. — »Neka mi af učine i seka Staka i seka Simena što nehotice izlanih riječ...« (Zembilj II 97).
< tur. *af* < ar. *afw* »oprost«.
V. aferdesum!

ága m (tur.), 1. *gazda, dobro stojeći građanin; gospodar, prvak, veleposjednik*;

2. *naslov svih zapovjednika turske plaćene vojske: azap-aga, bešli-aga itd.* — *Dodaje se kao titula iza ličnog imena i spaja se crticom s ličnim imenom: Ahmet-aga, Smajil-aga, ili potpuno sraščuje: Ahmetaga, Smajlaga, Mujaga*.

3. *počasni naslov za svakog onog koji ne pripada inteligenciji i plemstvu*.

< tur. *ağa*, prvobitno značenje: »veliki, stariji«, kasnije: »gospodin, starješina, zapovjednik, prvak i zvanična civilna i vojna titula«.

V. *agabeg*, *agalar*, *agaluk*. *Agan*, *Aganlija*, *aginica*, *agovanje*, *agovati*; zatim: *ičaga*, *kulaga* itd.

agabeg m (tur.), *stariji brat. Od ovog je nastalo prezime Agabegović*.

< tur. *ağabey (ağa-bey)* »stariji brat«, v. *aga* i *beg*.

Agabegović, v. *agabeg*.

agadara (iskr.), v. *gadara*.

agalāri -ārā, m (tur.), *age, prvaci*. — »I odveo triest agalara« (K. H. I 103).

< tur. *ağalar (ağa-lar)*, pl. od *aga* (v.).

agàluk *m* (tur.) 1. *titula, dostojanstvo age; gospodstvo, zapovjedništvo*; — »Dao čitluk trijest kuća kmeta, / I agaluk trideset nefera«, »Imam čitluk pet stotin dimova, / I agaluk stotinu nefera« (M. H. III 119, IV 482);

2. *posjed age, aginska zemlja; manji teritorij organizovan na vojničku kao kapetanija*; — »Ja ću ići ka Stambolu gradu, / dvorit cara devet godin' dana, / i izdvorit devet agaluka« (Vuk I 318).

3. *u Bosni vojno-adiministrativna teritorija manja od kapetanije kojom zapovijeda jedan aga*.

< tur. *ağalık (ağa-lık)*, tur. *ağa* + tur. suf. *-lık*.

agàluk, *v. agrluk*.

Āgan, hipok: **Āgo**, **Āgica**, **Āguš**, *musl. muško ime*.

Naše izvedenice od *aga* (v.).

Agànlija, *musl. muško ime*.

Izv. od *Āgan* + tur. suf. *-li* i naš nastavak *-ija*; bukv. zn.: »aganovski«, *v. Āgan*.

āgar, *v. āgr*.

agāzija, **agāzli**, *v. jagrz*.

āgda *f* (ar.), *ukuhani (ušpinovani) šećer*.

< tur. *āğda* »ukuhani šećer« < ar. *aqīdā* »vrsta bonbona, koje se prave od ukuhanog obojenog šećera« < ar. *aqīd* »spojen, vezan« (gl. *aqadā (aqd)* »spojiti, vezati«. *V. uagditi* (se).

Āgica, *v. Āgan*.

āginica *f*, *žena age*.

Izv. od *aga* (v.).

Āgo, *v. Āgan*.

agōvānje *n*, *aginsko gospodovanje, živiljenje*.

Izv. od *aga* (v.).

agōvāt -āta, *m*, *age, gazde*; »Ago-vat i begovat«, »gazde i ple-mići«.

< tur. vulg. *ağavat*, ar. oblik plurala ž. roda od *aga* (v.).

āgr, **āgar**, *adj.* (tur.), 1. *težak, masivan, jak*; »agr kahva«, »jaka kafa«, tj. nagusto kuhana, dobro zasuta kafa;

2. *vrijedan, dragocjen, skupocjen*; — »Dok eto ti agar bedevije, / tankih nogu a malene glave« (Kašik. III 8);

3. *ohol, umišljen*. U ob. gov.: *agr* »čovjek«, »umišljen, ohol čovjek«.

< tur. *ağır*, sa značenjima kao u nas (pored drugih značenja). *V. agrluk*.

agrāma, *v. ograma*.

agfluk (pogr. *agàluk*) *m* (tur.), *novac ili stvari koje mladoženja daje mladoj prilikom ženidbe; prema mlade koju dobija od mladoženje kao »mehri mua-džel«* (v.); *spada u muslimanske ženidbene običaje*. — »Ne da babo bez agrluka, / bez hiljadu i pet stotin' žuta dukata«, (Kurt I 103); »Ne da babo šćerke Džemke, bez agaluka, / bez hiljadu i pet stotin' jigirmiluka« (Muz. zap. Inst. 2726).

< tur. *ağırılık (ağır-lık)*, istog značenja kao kod nas; osn. zn.: »težina, teškoća«; tur. *ağır* »težak, jak, itd.« + tur. suf. *-lık*. *V. agr*.

āgršak, -ška, *m* (tur.), *kolutić, obično od kosti ili od roga, koji se natakne na gornji dio vretena radi boljeg zamaha pri predenju*. — »Srpkinje po se-lima odlome po komad okom-ka, pa metnu na vreteno mjesto agrškak« (Vuk .Rječnik).

< tur. *ağırşak*, istog značenja.

Aguš, v. Agan.

āh m 1. želja, čežnja, uzdisanje;

»u zvjezdano nebo gledim, puno a h a i sevdaha« (V. M. 99);

2. **āh poći na nešto** = zaželjeti nešto: »Āh mi pođe na vruć somun«, tj. zaželjeh da mi je vruća somuna.

Ovo je interjekcija mnogih jezika. U tur., pers. i ar. »āh« je uzvik bola, nade, kajanja, ushićenja. U tur. dolazi i kao supst., pa je vjerovatno i kod nas kao supst. došlo iz turskog.

āhar (āar, āara, ār, āra, jāar, jāra)

m (pers.), 1. **štala, konjušnica**;

»Kod a h a r a odside dogata« (M. H. III 228); »Već ja spavam s momcim pred a h a r o m, pred aharom na slami i sijenu« (I. Z. I 242); »Pak odšeta konju u a a r u, / Te otvori a a r ko-njušnicu«, »Ona vodi vilovna dogata, / vodi njega u a r o v e puste, »Pa Tadija ode u j a r o v e, / Ivanova izvede dorina« (Vuk VII 66, I 566, VII 53);

2. **gostinska soba, odvojena prostorija, »muško odjeljenje«**, u kući ili u avliji za primanje muških lica; »Svatovi će na nove a h a r e, / a jendije na visoku kulu« (Kurt II 172); **Ahar** u ovom značenju naziva se u nar. pjesmi »**ahar-odaja**« (< tur. izft. **ahir** odasi »gostinska soba«): »Ode Meho u a h a r - o d a j u, / dočeka ga babo u oda-ji« (M. H. III 46). **Gotovo sve do Drugog svjetskog rata** postojali su ponegdje u Bosni **ahari** za doček gostiju. Tako su negdje oko 1930. g. zatvoreni za-dnji **ahari** u Duvnu, i to Bašić Mujage i Spahić Munibage.
< tur. **ahir** »štala« < pers. **āhōr, āhūr** »jasle ili tekne u kojem se daje hrana stoci«.
V. imrahor, predaharluk.

āhar-odaja, v. ahar.

āhbāb -āba, m (ar.), **prijatelj.**

< tur. **ahbab, ahbap** »prijatelj«.

< ar. pl. **ahbāb, sing. habīb** »prijatelj, milosnik«.

Arapski pl. upotrijebljen u turskom i našem jeziku kao sing. V. ahababina, ahababluk.

āhbābina m, augm. od ahabab (v.)

āhbābluk, āhbāpluk m (ar.-tur.), **prijateljstvo.**

< tur. **ahbapluk (ahbap-luk)**, v. ahabab + tur. suf. -lik.

āhčija, āhčibaša, āhčikaduna, āhčiluk, āhčinica, v. aščija, aščibaša itd.

āhdnāma f (ar.-pers.), **povelja, politički ugovor.**

< tur. **ahdname (ahd-name).**

< ar. **ahd** »obaveza«, »jamstvo« i pers. **nāme** »pismo; knjiga, djelo.«

āhinjak -njka, m (pers.), **zabava, zabavljanje; »džumbus i ahinjak«**, = šala i zabava.

< tur. **ahenk** < pers. **āhenk**, »sklad, harmonija; svirka, zabava«.

āhired m (ar.), **onaj svijet, zagrobnji život.** — »Tebi je na a h i r e t u mjesto osigurano« (Gajret 1930. 113).

< tur. **ahiret** < ar. **āhirā.**

āhir-zēmān -āna, m (ar.), **pretkijametsko doba, doba pred smak svijeta.** — »A h i r - z e m ā n ulema« (Nar. bl. 315).

< **ahir zaman** < ar. **āhir** »posljednji« i ar. **zāmān** »doba, vrijeme«.

āhlāk -āka m (ar.), 1. **čud, narav; 2. moral, lijep odgoj, vaspitanje.**

< tur. **ahlāk** < ar. pl. **ahlāq, sing. huluq, hulq** »čud, narav, karakter, čovječnost«. Ar. pl. upotrijebljen u tur. i našem jeziku kao sing.

V. ahlakli. ahlaksuz, ahlaksuz-luk.

ahlakli, adj. indecl. (ar.-tur.), *lijepo odgojen, lijepe čudi, lijepog ponašanja*.

< tur. ahlâklî (ahlâk-lî), v. ahlak + tur. suf. -lî.

ahlaksuz, adj., indecl. (ar.-tur.), *nevaspitan, ružne čudi, pogane naravi, nemoralan*.

< tur. ahlâksîz (ahlâk-sîz), v. ahlak + tur. suf. -sîz (= bez).

ahlaksuzluk m (ar.-tur.), *nevaspitanost, nemoralnost*.

< tur. ahlâksîzlik (ahlâ-sîz-lik), v. ahlaksuz + tur. suf. lik.

ahmak (akmak, hakmak hakman), m (ar.), *glupan, budala*. U obgov.: »Velika a h m a k a, bože dragi!«

< tur. ahmak, < ar. ahmaq »glup«. V. ahmakast, ahmakluk.

ahmakast (hakmakast) adj., *po-glup, glupast*.
Izv. od ahmak (v.).

ahmakluk m (ar.-tur.), *glupost, budalaština*.

< tur. ahmaklık (ahmak-lik), v. ahmak + tur. suf. -lik.

Ahmâš, v. Ahmed.

Ahmed, Ahmet, hipok. **Ahmo**. **Ahmâš** -âša, **Ahmêtâš** -âša, **Ahmica**, **Ahmić** (ar.), *musl. muško ime*.

< ar. Ahmâd, lično ime. »odveć pohvaljeni«.

ahmedija f (ar.), *čalma, saruk, tanko platno omotano oko fese ili koje druge kape, koja ima oblik fesa. Ako je čalma od bijelog platna, zove se »bijela ahmedija«, a ako je od platna po kome su žutim koncem izvezene grane, zove se »šarena ahmedija«. Bijelu ahmediju*

nose hodže i hafizi, i ona je hodžinska oznaka, dok je šarena ahmedija hadžijska oznaka, nose je hadžije, a i drugi stari ljudi sa bradom. — »A pade mu bjela ahmedija« (K. H. I 138); »Kako je bilo lijepo pogledati na te bijele i šarene ahmedije...« (Čolak. 12).

< tur. ahmediye < ar. ahmâ-diyyâ.

Ahmêtâš, v. Ahmed.

Ahmica, v. Ahmed.

Ahmić, v. Ahmed.

Ahmo, v. Ahmed.

âhšam, v. akšam.

âhvâl -âla, m (ar.), *prilike, okolnosti, stanje, zbivanja i događaji*.

< tur. ahval < ar. pl. ahwâl, sing. hâl »stanje, okolnost«

âinbein, v. ajnbejn.

âip, äjip, äjp m (ar.), *sramota*.
»Doja ajip svoj pokriva« (Osvit 1899. br. 45).

< tur. ayıp < ar. ayb »sramota«.

V. ajptur-sujlemek.

âir, **airli**, **airsuz**, **âir-dova**, v. hair, hairli itd.

airisati (se), **ajirisati** (se), -šëm, *odvojiti (se), rastaviti (se), razlučiti (se)*. — »Gdje kadija gotov' pomahnit'o, pameti se gotov' ajiris'o« (K. H. II 567).
< tur. ayırmak »rastaviti, odvojiti«.

Aiša, Ajiša, Ajša, Äjša, hipok.

Ajka, Äjkuna (ar.), *musl. žensko ime*.

< tur. Ayşe < ar. Äişâ, lično ime, »živa« (ar. part. akt. f. od ayš »živjeti; život«.

aj! interj., *uzvik melanholičnog ushićenja, kojim počinje svaki stih u mnogim sevdalinskim pjesmama*: »A j, kolika je Jahorina planina, a j, / siv je soko preletjeti ne može«.

U tur. *ây*! je uzvik čuđenja, iznenađenja, bola, tuge.

aja! ajja! interj. (pers.), *ne! nema ništa od toga!*

< tur. *âya* < pers. *âyâ* »da li? nije li? e da! možda!

ajakabija, ajak-kâbija *f* (tur.), *obuća*; »Sve vrste građanske obuće zvahu se u trgovini jednim imenom *ajakabija*« (Kreš. Čizm. obrt 138).

< tur. *ayak-kabî* »obuća«; tur. izft. od *ayak* »noga« i tur. *kab* »posuda, sud; kutija, futrola, omot« itd.

ajakolija *f* (tur.), *zahod, nužnik*.

< tur. *aykayolu* (*ayak-yolu*), tur. izft. od tur. *ayak* »noga« i tur. *yol* »put«; bukv. zn. »nožni put, mjesto gdje se nogama, pješice, ide«, fig. »zahod«.

ajalet *m* (ar.), *oblast, pokrajina, provincija, nadležno područje valije*. — Bosna je za turske uprave najprije bila *ajalet*, a 1865. god. postala je *vilajet*.
< tur. *ayalet* < tur. *âyâlû*.

âjân -âna, m (ar.), 1. *prvak, odličnik, velikaš, ugledan čovjek; istaknuti predstavnik jedne klase, staleža ili najistaknutijih slojeva građanskog stanovništva*. — »Sve pozovnu bege i *ajane*« (M. H. III 41); »Vino piju Udbinjani mladi; / Na Udbini u begluk mehani, / Među njima i Mustajbeg Lika, / Uvrh stola do topla pendžera. Sve je sio *ajan* do *ajana*« (M. H. IV 242).

2. *Ajani su u jednom periodu turske vladavine u Bosni bili*

funkcioneri lokalne uprave. Ta- mo gdje nije bilo kapetana (kao upravnika kapetanije), postojali su ajani, a oni su obično bili ljudi iz najistaknutijih begovskih porodica. — »A eto ti fer- man od meneka: / Ti si *ajan* na širokoj Lici« (M. H. IV 440).

< tur. *âyan*, sa značenjem gore opisanim < ar. pl. *ayân*, sing. *âyn*, »prvak«; »oko«; »izvor, vrelo«. Arapski pl. upotrijebljen u tur. i našem jeziku kao sing.

âjâr -âra m (ar.), 1. *mjera, stu- panj čistoće zlata ili srebra u predmetima izrađenim od zlata ili srebra*. Čaršijski izraz: »Od- nesi taj prsten na *ajar* ku- jundžiji, *ajar* će pokazati od kakvog je zlata«; »*Ajar* je ovog prstena 14 karata«;

2. *uređenje sata da tačno ide; navijanje sata na tačno vri- jeme*.

< tur. *ayar* < ar. *âyâr*, sa zna- čenjem kao u nas. V. *ajariti*, *uajariti*.

ajâriti, uajâriti-im, dotjerati sat da tačno ide; naviti sat na ta- čno vrijeme.

Izv. od *âjâr* (v.).

âjât, v. *hajat*.

ajdâmak m (tur.), *batina, tojaga, motka*. — »Neka ti je žena naj- bolja opet neka ti je pod gla- vom *ajdamak*« (Vesel. I 449); »Viče na volove i dere *ajdamakom* kud stigne« (Laz.).

< tur. *haydamak* »tjerati konja, stoku«.

ajde! ajdemo! v. *hajde!*

Ajdin (tur.), *musl, muško ime*.

< tur. *Aydın*, lično ime, »Svi- jetli«; tur. *aydın* »svijetao, ja- san; srećan: čestit« < tur. *ay* »mjesec«.

ajdūk, v. hajduk.

ajet *m* (ar.), *kur'ānska rečenica, odnosno stav, odlomak iz kur'āna*. — »Kad rasklopi Đerzelez Alija, štono bilo turskijeh a je-ta« (K. H. I 135).

< ar. *āyā(t)* »kur'ānska rečenica«, osn. zn.: »znak, oznaka, biljeg«.

Ajet (**Ajetülāh**), (ar.), *musl. muško ime*.

< ar. *Āyātu-llāh*, lično ime. »božji znak«, ar. izft od *āyā(t)* »znak, oznaka, biljeg« i ar. *Allāh* »bog«.

Ajeta, *musl. žensko ime*.

Muškom imenu Ajet (v.) dodan naš nastavak za ž. rod -a. V. Begajeta.

Ajetul-kürsija *f* (ar.), *odlomak i druge sure, poglavlja kur'ana, koji se uči redovno poslije svakog klanjanja namaza (molitve)*.

< ar. *Āyātu-l-Kursī* »odlomak, stav (kur'ana) Prijestolje«. U 255. stavu drugog poglavlja kur'ana spominje se božje prijestolje »*āl-Kursiyy*«, po kome je taj stav dobio ovo ime.

ajgir (**āngir**) *m* (tur.) *ždrijebac, pastuh*.

< tur. *aygir*.

ajgirača *f* (tur.), *kobila*.

< tur. *aygir* »pastuh«.

ajin v. hajin.

ajip, v. āip.

ajir, v. hair

ajirisati, v. airisati

Ajiša, v. Aiša

Ajka, **Ajkuna**, v. Aiša

ajkuna *f*, *draga, ljubavnica*.

Izv. od hip. Ajkuna, v. Aiša.

ajlaz, v. hajlaz

ajlučār -āra *m*, *mjesečar, službenik ili radnik sa mjesečnom platom*. Naš izvedeni oblik od ajluk (v.), prema oblicima: mjesečar, nadničar, itd.

ajlūgdžija, v. ajlukčija

ajluk i **ajluk** *m* (tur.), *mjesečna plata, plata*. — »I dobar ti ajluk privezati« (K. H. I 278).

< tur. *aylık* (*ay-lık*), istog značenja; *ay* »mjesec« + tur. suf. -*lık*.

ajlukčija, **ajlūgdžija** *m* (tur.), *mjesečar, službenik ili radnik sa mjesečnom platom*.

< tur. *aylıkçı* (*aylık-çı*), v. ajluk + tur. suf. -*çı*.

ajmāna *f* (tur.), *živinče*. — »Idi. ajmāno, jedna!« (Vuk, Rječnik).

< tur. *haymana* »pašnjak, ispašite za stoku«. U našem značenju vjerovatno skraćeno od tur. izft. *haymana hayvanı* »stoka puštena na ispašite«.

ajn *m* (ar.), *ime osamnaestog slova u arapskoj abecedi, koje se transkribovano označuju znakom »«*.

< ar. *ayn*.

ajna *f* (pers.), *ogledalo*. U ob. gov.: »Sjaji se kao ajna«.

< tur. *ayna* < pers. *āyine*, *āyne*.

ajnbejn, **ainbein**, *adj. indecl.*

(ar.-tur.), *zapanjen, začuđen, zabezeknut, preneražen, kao izvan sebe*. — »S njega pade Đulić-bajraktaru, ainbein od ovoga svita« (M. H. III 249). — ajnbejn (ainbein) se učiniti »snebiti se, čuditi se«, ajnbejn (ainbein) ostati »zabezeknuti se, preneraziti se«.

< tur. *ayın beyin olmak* »zapanjiti se, preneraziti se, zabe-

Ajnija

zeknuti se«, < ar. *ayn* »oko«, tur. *beyin* »mozak« i tur. *olmak* »biti, postati«.

Ajnija (ar.), *musl. muško ime*.

< tur. *Aynî*, lično ime, < ar. *ayniyy*, *aynî* »pravi, izvorni, nepatvoreni, isti; oćinji«. Prema tome ovo ime značilo bi: »Pravi, Nepatvoreni«.

Ajnija i Ajnija (ar.), *musl. žensko ime*.

< tur. *Ayniye*, lično ž. ime
< ar. *ayniyyä*, ž. rod od *ayniyy*, v. tumačenje pod Ajnija.

âjp v. aip

âjptur sùjlemek! interj. (ar.-tur.), *sramota je govoriti! oprostí na izrazu!* (upotrebljava se kao uzrečica).

< tur. *ayıptır söylemek* »sramota je govoriti«; tur. *ayıp* (< ar. *ayb* »sramota«) + tur. *tir* (dir) »je« + tur. *söylemek* »govoriti«.

âjr, v. hair

âjran m (tur.), *mlaćenica, odnosno napitak koji se dobija iz mlijeka, kao rezultat mliječnog i alkoholnog vrienja. Sličan je donekle kefiru.*

< tur. *ayran*.

Âjša, v. Ajiša

âj-vâj! hâj-vâj! interj., *uzvici melanholičnog ushićenja, koji se vrlo često upotrebljava u našim narodnim lirskim pjesmama (sevdalinkama).* — »Ko se ono brdom šeće, h a j - v a j, / ko li ono bi?« (Muz. zap. Inst. 3457); »H a j - v a j, bolesna ja, / bez svoga dragana!« (Sevd. 170). U tur. *ây!* je uzvik čuđenja, iznenađenja, boli, tuge; Tur. *ey-vâh!* i *ây-vâh!* ima isto značenje kao naše âj - v â j! i

h â j - v â j! — U tur. *hây!* i *vây* (< per. *hây!* i *wây!*) su uzvici koji imaju isto značenje kao *ây!*

âjvân, v. hajvan

âjvâr, v. hajvar

âk, v. hak

akâid m (ar.), *nauka o propisima islamskog vjerovanja, islamska dogmatika.*

< ar. *aqâid*, pl. od *aqîdâ* »vjerovanje«.

âkardâš, v. arkadaš

âkasten, v. kasten

âkastile, v. kastile

âkča f, **âkče** -eta n (tur.), 1. *para, aspra, novčić.*

2. *najsitniji turski srebreni novac, kovan prvi put u Turskoj Carevini za sultana Orhana. Težio je 0,965 do 1,1 gr. Vremenom težina joj opala. Sredinom 19. vijeka vrijednost joj utvrđena na: 4 akče = 1 dram srebra.*

< tur. *akçe*, osn. zn.: »bjel-kast«, tur. *ak* »bijel« + tur. *ce* V. *akče-tahta*.

âkče-tâhta f (tur.-per.), *daska za brojenje novca u starih trgovaca i kujundžija..*

< tur. izft. *akce tahtası*, v. *akča* i *tahta*.

Akhisâr m (tur.-ar.), *staro tursko ime za Prusac u Bosni.*

< tur. *Akhisar* »bijeli grad, beograd«, tur. *ak* »bijel« i ar. *hişâr* »utvrđeni grad, utvrda«.

akibetihajr adj. indecl. (ar.), *čestit, valjan, na pravom putu.* — »Nikad on neće biti akibetihajr«.

< tur. *âkibet-i hayır* (olan), istog značenja, bukvn. »čovjek s dobrim rezultatom, s dobrim posljedicama«, tur. *âkibe* < ar. *âqibâ* »posljedica, rezultat« +

tur. -i, posv. zamj. za 3. lice sing. + tur. *hayır*, v. hair.

Ākif, Ācif (ar.), *musl. muško ime*.
 < ar. *Ākif*, lično ime. »Ustrajni, Neumorni«.

ākik, ākikli, v. hakik, hakikli.

ākil adj. (ar.), *pametan, razuman, umno zrio*.

< tur. *ākil* < ar. *āqil*, part. akt. od *aqīl* »razumjeti, shvatiti«.

ākındžije pl. m (tur.) *navalni konjanici; jurišna konjica koja je vršila upade u neprijateljsku zemlju*.

< tur. *akıncı*, nom. agent. od tur. *akın* »tok; upad u neprijateljsku zemlju« < tur. gl. *akmak* »teći«.

āk'l m (ar.) *pamet, um, razum*.

< tur. *akıl* < ar. *aqīl*.

V. *akil*. *akla*. *aklaja*. *ak'li*.

ākla (hāklā) adv. (ar.) *odoka, na-pamet, po pameti, bez mjerenja*.
 < ar. *aqīlā*, *aqīlān* »po pameti«, akuz. od *aqīl* »pamet«. U tur. *aklan*.

āk'laja (hāklaja) adv. (ar.), *istog značenja kao i akla (v.)*.

Riječi *akla* dodan tur. padežni nastavak za dativ -*ya*. Bice da je ovo naša kovanica od ar. *aqīlā* i tur. -*ya*, pošto ovaj oblik nema potvrde u tur. rječnicima.

ak'li adj. (ar.-tur.) *pametan*.

< tur. *akilli* (*akıl-lı*), v. *ak'l* + tur. suf. -*li*.

akmādža, v. atmadža

ākran, ākrām m (ar.) *parac, vršnjak; ravan, podjednak (u godinama, ili u časti, imetku, junaštvu i sl.)* — »Onda veli sultan Tata: / moj *akran* u, ta od Šama šahu!« (M. H. III 89); »Ja kakav je vesela mu majka,

akrama mu u ljepoti nema« (I. Z. III 111); »Meazalah, ama nisam ja tvoj *akran*, ti ulema, a ja...« (Čolak. 41).

< tur. *akran* »vršnjak, parac, ravan« < ar. pl. *aqrān* »parci, jednaki« (u junaštvu itd.), sing. *qirān*. Arapski pl. upotrijebljen u tur. i našem jeziku kao sing.

ākrebā f (ar.) 1. *rodbina, svojta*.
 2. *srodnik, rodak*.

< tur. *akraba*, u oba značenja kao u nas < ar. pl. *aqribā* sing. *qarīb* »bližnji, rodak«.
 V. *akrebaluk*. *karabet*.

akrebāluk m (ar.-tur.), *srodstvo, rodbinstvo*.

< tur. *akrabalık* (*akraba-lik*), riječi *akreba* (v.) dodan tur. suf. -*lik*.

ākrep (jākrep) m (ar.) 1. *škropion, štipavac*. — »Gdje plivaju zmi-je i akrepi, na dno će ga vrći u tamnicu« (K. H. II 296); »Tude idu zmi-je i jakrepi« (Vuk II 368). U ob. gov.: »Ljut je kao *akrep*«.

2. *kazaljka na satu koja pokazuje sate*.

< tur. *akrep*, sa oba značenja kao kod nas < ar. *aqrāb* »škorpion«.

ākši adv. (ar.), *protivno, kontra, naopako*.

< tur. *aksi* »protivno, naopako; protivan, naopak« < ar. *aks* »protivno, suprotno« + ar.-pers. suf. -*ī* (*īyy*).

ākšam, āhšam m (tur., pers.) 1. *prvi mrak, zalaz sunca, prvi dio večeri neposredno poslije zalaza sunca*. — »Kako *akšam* pade na ledinu« (K. H. I 31).
 2. *četvrta po redu (od pet svakodnevnih) muslimanska molitva (namaz-klanjanje), koja se obavlja po zalasku sunca*. — »Pa na vakat *akšam* sakla-

njaše« (M. H. III 447); »Veče-raše i akšam klanjaše« (Muz. zap. Inst. 3622).

< tur. *akşam* i *aḥşam* i pers. *aḥšām*. Podvojena su mišljenja u pogledu etimologije ove riječi. Jedni tvrde da je izvorno tur., a drugi da je pers.

V. akšamčiček, akšamčič. akšamdžija, akšamlija, akšamlučar, akšamlučenje, akšamlučiti, akšamluk, akšam geldi, akšam oldi, akšam hajrola, akšam hajrosun, akšam-pazari.

akšamčiček, akšamčič, akšam-cvijet *m* (tur.) biljka *Mirabilis jalapa* L., *noćurak*.

< tur. *akşamçiçeği* (*akşam-çiçeği*) »akšamski cvijet«, tur. izft. v. akšam i čiček.

akšamdžija *m* (tur.) onaj koji akšamluk (v.) provodi, akšamlučar.

< tur. *akşamcı* (*akşam-cı*), od akšam (v.) + tur. suf. -cı (č. dži).

akšam geldi (tur.) dode akšam, pade mrak. — »Akšam geldi, mrak na zemlju pade« (sevd. pjesma).

< tur. *akşam geldi* »dode akšam«, v. akšam + tur. *geldi*, perf. 3. lice sing. od *gelmek* »doći«.

akšam hajrolā! (tur. ar.) pozdrav: dobar večer! srećno večer!

< tur. *akşam hayırola!* »neka je dobra (srećna) večer«, izv. od akšam (v.), hajir (v.) i tur. *ola!* optat. 3. lice sing. od *olmak* »biti«.

akšam hajrösun! (tur.-ar.) pozdrav: dobar večer! srećno večer!

< tur. *akşam hayırolsun!* »neka ti bude dobra (srećna) večer!« izv. od akšam (v.), hajir (v.) i tur. *olsun!* imp. 3. lice sing. od *olmak* »biti«.

akšamlija *m* (tur.) onaj koji akšamluk (v.) provodi. — »Ah meraka sa večeri rane, / sastala se družba akšamlija« (Sevd. 35).

< tur. *akşamlı* (*akşam-lı*), od akšam (v.) i tur. suf. -lı.

akšamlučar *m*, onaj koji akšamlučiti, koji provodi akšamluk (v.).

akšamlučenje *m*, provođenje akšamluka (v.).

akšamlučiti — im, provoditi akšamluk (v.). — »Sa momcima akšamlučio, jahao konje, išao u lov« (Gajret 1931. 53).

akšamluk *m* (tur.) uobičajena večernja sjedeljka i razgovor uz pijuckanje rakije. Počinje obično oko akšama i otuda ovo ime. — »Je l'ti žao Banjaluke? / Banjalučkih teferića, / Na Vrbasu akšamluka« (Muz. zap. Inst. 1904.)

< tur. *akşamlık* (*akşam-lık*), od akšam (v.) + tur. suf. -lik.

akšam oldi (tur.) bi akšam, nastade akšam. — »Akšam oldi, ja u L'jevno siđoh« (M. H. X 117).

< tur. *akşam oldu* »nastade (bi) akšam«, od akšam (v.) + tur. *oldu*, perf. 3. lice sing. od *olmak* »biti«.

akšam-pazari indecl. (tur.-pers.) u sami akšam, u kasno doba dana; pazar u nevrijeme. — U ob. gov.: »Kakav je to posao akšam-pazari!«

< tur. *akşam pazarı*, izft. od akšam (v.) i pazar (v.) »kupo-prodaja u akšam, u prvi sumrak«.

âl, v. hâl

âl, indecl, adj. (pers.), otvoreno-crven, rumen, ružičast.

< tur. *al* < pers. *âl*, istog značenja.

V. alali, alast, alat, alatast, alatuša, al-baber, al-bašča, al-biniš, al-burundžuk, al-čador, al-čoha, al-čereče, alen, al-fes, alica, aligrah, al-katmer, ali-grah, al-mak, arliti se, al-duvak.

āl, ēl (ar.) arapski određeni član. V. u riječima: Alah, al-Koran, elbet, elhamdu lillah, elhućmu lillah.

āla, hāla f (tur.) mitološko čudovište srodno aždahi i zmaju koje ima jaču duhovnu silu od aždaha, a leti kao zmaj i vila. Vjeruje se da vodi oblake i navodi grad na ljetinu. »Ceri Janjo, odnijele te a le, / jali a le jal' bijele vile« (Kurt I 23); »Od kud su te vile donijele, / Halj' od kud te hale dopuhale?« (Lord 312); »A de s' taku halu nabavijo? / Od koje je strane od svijeta?« (Lord 131); »Bori se kao ala s berićetom«, »Halo nesita!« (Vuk, Posl. 28, 340); »Ždere kao hāla«, »Dipila na noge i hāla i vrana« (Vuk, Posl. 79, 78).

< tur. *ala* »zmija; zmaj«.
V. alovit (halovit).

āla indecl. adj. (tur.), šaren, višebojan; pjegav.

< tur. *ala*, istog značenja. V. alabadžakast, alabašakast, aladža.

ālā indecl. adj. (ar.) dobar (školska ocjena u mektebu, medresi itd.)

< tur. *ālā* »dobar, vrlo dobar«
< ar. *ālā*, elat. od *āl* (*ālīn*)
»visok, uzvišen«.

āla, v. hāla

alabadžakast adj., putonogast; sa pjegama, odnosno šarama po nogama (konj).

< tur. *alabacak* (*ala-bacak*)
»putonog, pjegav po nogama konj«, v. ala i badžak.

alabahtuna! (ar.-pers.), interj. »na sreću! U ob. gov.: »Idem vala, pa alabahtuna!«

< tur. *bahtina* »na sreću!« od *baht* (v.) + tur. posv. zamjenica u dativu *-ina*. Prefiks *ala* biće da je od ar. prepоз. *ālā* »na«.

alabašakast, adj. pjegave, odnosno šarene glave (konj). — »Za njim Pločić Bećir na alatu, / na alatu alabašakastu« (K. H. II 600).

< tur. *alabaš* (*ala-baš*), »šarenoglav, pjegav po glavi (konj)«, v. ala i baš.

alacērim, v. alahērim.

aladūmi, aladūmiti, v. anladumi, anladumiti.

Aladža f (tur.-pers.) ime čuvene džamije u Foči, koja se cijeni kao kulturno-istorijski spomenik.

< tur. *alaca* (*ala-ca*) »šaren, šarenkast«, tur. *ala* (v. āla) + tur. suf. *-ca* (< pers. *-ca*). Suf. *-ca* dodan pridjevu koji označava boju, odgovara našem nastavku *-kast*.

aladža f (tur.-pers.) 1. vrsta stare šarene basme (v.) sa uzdužnim prugama; uvozila se sa Istoka, naročito iz Sirije (Šama). Zvala se još i *čitābija* (v.).

2. anterija od aladže skrojena.

3. strizica (odrezak) od basme.

< tur. *alaca, alaca kumaš* »šaren platno«, v. tumačenje pod Aladža.

V. aladži, šamaladža.

aladžak m (tur.) potraživanje od dužnika; ono što se ima primiti.

< tur. *alacak*, u istom značenju, (fut. 3 lice sing. od *almak* »uzeti, primiti«).

aladži indecl. adj. (tur.-pers.), šaren. — »U! moje aladži gaće,

Što li ću ja bez vas?« (Vuk V 448). Iskriv. od aladža (v.), tur. *alaca* »šaren«.

alafrānga adv. (franc.), *na evropski način, po evropski: alafranga sat = sat koji pokazuje srednjeevropsko vrijeme; alafranga odijelo = evropsko odijelo.*

< tur. *alafranga* < franc. *à la* »kao, po, na (način)« i tur. *Frenk Frenk* »Evropljanin« < franc. *Franac* »Franak«.

Alāh, Alāha i Ālah, Ālāha, za-pravo *Āllah m* (ar.) *Bog*. —

»Alah, reče, pa zajaha dog«, »Alia, reče, posjede dorina« (K. H. II 293, I 132).

< tur. *Allah* < ar. *Allāh*. U ar. jeziku *ilāh* znači »bog«, a sa određenim članom *al: Allāh* je vlastito ime »Bog«.

V. alahala, Alah askuna, Alah belasuni versun, alah bilur, Alah bir, alahćerim, alahemane, Alah hifzejle, alahičun, Alah rabum, Alah rahmetejele, alahselamet, alahualem, Alahu ekber, alahunemrile, alahversun, bilahi, inšalah, jalah, mašalah, rabum Alah, talahi, valahi.

Āla-hāla! (hāla-hāla!, āla-āla!)

interj. (ar.) *bože, bože!* — »Ala-hala zametnu se kavg« (Zl. XXIX 2, 203); »Dok mi jutro osvanu četvrto, / hala, h a l a čuda velikoga!« (F. K. 1886 60); »Pa ovako riječ besjediše: / Ala, ala šućur Bogu hvala! / Kad u naše zapade nam ruke« (Vuk VIII 31).

< tur. *Allah, Allah!* < ar. *Allāh, Allāh!* v. Alah.

Ālah askuna! interj. (ar.-tur.) *za božiju ljubav! za božiji hatar!*

< tur. *Allah askına!* tur. izft. (u 3. licu dativa) od Alah i ask (v.).

Alah belāsuni vērsun! (ar.-tur.) *Da mu bog da belaj na vrat! (proklinjanje):*

< tur. *Allah belāsını versin!* < ar. *Allāh + tur. belā* (v. belaj) sa tur. posv. suf. -si i tur. akuz. nastavkom -nı + tur. *versin*, imp. 3. lice sing. od *vermek* »dati«.

alāhbilur! (alāhbirum!) interj. (ar.-tur.), *bogzna! ko će znati! sva je prilika!*

< tur. *Allah bilir* »bog zna«, od ar. *Allāh* i tur. *bilir*, imperf. 3. lice sing. od *bilmek* »znati«.

Ālah bīr! (ar.-tur.) *vrsta zakletve: kao što je bog jedan! U ob gov.: »Alah bir, tako je!«*

< tur. *Allah bir*, od ar. *Allāh* i tur. *bir* »jedan«.

alahćerim! alahkërim! (alacërim!) interj. (ar.) *štabogda! daće bog! (riječi utjehe).*

< tur. *Allah kerim!* istog značenja kao u nas, osn. zn.: »bog je plemenit«, ar. *kārim* »plemenit«.

alahemānet! alahemānetölā! (ar.-tur.) *bogu na amanet! zbogom! (pozdrav).*

< tur. *Allaha emanet ola!* »bogu te preporučujem! bogu te povjeravam!« v. Alah i emanet + ola, aptat. 3. lice sing. od *olmak* »biti«.

Ālah hifzejlē! interj. (ar.-tur.) *bože sačuvaj! da bog sačuva!*

< tur. *Allah hifzeyleye!* »da bog sačuva«, tur. *hifzeyleye*, optat. 3. lice sing. od *hifzeylemek* (*hifz eylemek*) »sačuvati« (tur. *hifz* < ar. *hifz* »čuvali« i tur. *eylemek* »učiniti«).

alahičun! Ālah-icun! interj. (ar.-tur.) *boga radi! za božiju ljubav! (obično prosjaci ovo uzvikuju moleći milostinju. — »Od-*

mah Turčin prosi Alah i čun« (K. H. I 144).

< tur. *Allah için* »radi boga«, tur. *için* je postpoz. (vulg. *için*) »radi, za, zbog«.

alahmubarecölâ! *Alah mubarecölâ! neka je sretno! čestitam!* — »Eh, alah mubarecölâ! Neka im bude sretno i hairli«. (Čolak. 54).

V. Alah i mubarecöla.

Alah rābum! interj. (ar.-tur.) bože, gospode! bože daj! — Alah rābum, da poginem ovde!« (M. H. III 216).

< tur. *Allah rabbim* »bože, gospode moj!« tur. *rabb* (< ar. *rabb* »gospod, bog«) sa tur. posv. zamjenicom -im »moj«.

Alah rāhmetējlē! *Alah rāhmetilē!* interj. (ar.-tur.) bože smiluj mu se! obdario ga bog svojom milošću! (pokoju mu duši!). — »Neka ginu, alah rāhmetilē!« (K. H. I 301).

< tur. *Allah rahmeteyleye!* »neka se bog smiluje«, tur. *rahmeteyleye*, optat. 3. lice sing. od *rahmeteylemek* (*rahmet eylemek*) »smilovati se« (ar. *rah-mā* »milosti«, tur. *eylemek* »učiniti«).

alahselāmet! interj. (ar.) 1. da ti je bog na pomoći! (dobra želja koja se upućuje živom, poput one »Alah rahmeteyle!« koja je namijenjena mrtvim).

2. Nekad se ovako kaže za čovjeka koji je »na svoju ruku« (čudne naravi), ili koji je neuradan u životu, ili se rekne iz sažaljenja prema nekom. U ob. gov.: »Kakav je onaj čovjek, alahselāmet!«

Skraćeno od tur. *Allah selāmet versin!* »neka mu bog da spas«, ar. *sālāmā* »spas«, tur. *versin*, imp. 3. lice sing. od *vermek* »dati«.

alahuālem (alālem) (ar.) bogzna, sva je prilika. — »alālem će to biti svraka« (Vuk, Rječnik). < ar. *Allāh-u-a'lām* »bog je znaniji, bog bolje zna«, ar. *a'lem*, elat. od -*alīm* »znani, koji zna«.

Alah-ekber (ar.) 1. prve riječi ezana (v. ezan): bog je velik (najveći).

2. izgovara se i kao uzvik čudjenja ili ushićenja.

< ar. *Allāh-u-ākbar*, ar. *ākbar*, elat. od *kābir* »velik«.

alahunēmrlē (ar.-tur.) po božijoj zapovijedi, po božijoj odredbi; bog daje, bog naredi. — U pripovijeci: »On nešto izgovori i, alahunēmrlē, ona se životinja pretvori u najljepšu djevojku«. — »Bolesniku nešto prouči i, alahunēmrlē, odmah bolesnik ozdravi«. — Sa ovim riječima počinje islamsko vjenčanje: »Alahunēmrlē, primi li ti Hasane prisutnu Fatimu za svoju ženu...«

< tur. *Allahun-emrile*, tur. izft. od Alah (v.) i emr (v.) + tur. postpoz. -ile »sa«.

alahvērsun! interj. (ar.-tur.) da bogda! daš bog! i kao kletva: »Alahvērsun, vrat slomio!«

< tur. *Allah versin!* »neka bog da!« tur. *versin*, imp. 3. lice sing. od *vermek* »dati«.

ālaj -a i ālāj, alāja m (grč.) 1. skupina, gomila, masa (svijeta), svijetina, mnoštvo. — »Sve izlaze na alaje Turci« (M. H. III 378).

2. parada, pompa, svečano povorka, svečanost. — »Dok opazi alaj i vezire, gdje polaze od carskih saraja, koji prate cara u džamiju« (K. H. I 46).

3. puk vojske, čiji je komandant miralaj = pukovnik.

< tur. *alay*, sa značenjem kao kod nas; < grč. *elagion* »vojni

ālāj-bajrak

odred, vojna služba«.

V. alaj-bajrak, alajbeg, alajli, alaj-muftija, alaj-top, miralaj.

ālāj-bajrak, ālāj-bārjak (alajbajrak, alajbārjak *m* (tur.), svečana zastava koja se stavlja ili nosi za vrijeme kakve svečanosti; službena zastava. — »Pa-de šator sa sokola Marka, / I na njegov krstaš alajbarjak« (Vuk II 364).

< tur. *alay bayrağı*, izft. v. alaj i bajrak.

V. alajli bajrak.

ālājbeg *m* (tur.) 1. zapovjednik *spahija* u sandžaku; svaki je sandžak imao svoga alajbega. — »Lipu Hanku Hasan-alajbega« (M. H. III 135); — »Tužno tuži alajbegovica, / alajbegu kraj desna kolena« (Vuk I 222). — Kasnije, nakon reforme tur. vojske, alajbeg je naziv za komandanta žandarmerijskog puka.

2. U *tabačkom esnafu* (*cehu*) *čehaja* se zvao alajbeg.

< tur. *alaybeyi* (*alay-beyi*) »beg alaja«, izft. od alaj (v.) i beg (v.).

V. alajbegova slama, alajbegovica.

Alājbeg (tur.) *musl. muško ime*. V. alajbeg.

ālājbegova slāma *f*, imovina bez gospodara, nešto što može svakom uzimati i koristiti se njim. — U ob. gov.: »Šta ste navalili pa raznosite, nije ovo alajbegova slama«.

V. alajbeg.

ālājbegovica *f*, žena alajbega. V. alajbeg.

alājli bajrak (alāli bajrak) *m* (tur.) svečani bajrak, paradni bajrak. Razviše se alajli bajraci« (K. H. I 152).

< tur. *alaylı bayrak*, istog zna-

čenja; tur. *alay* (v. alaj) + tur. suf. -li.

ālāj-muftija *m* (tur.-ar.) *vojni muftija*.

< tur. *alay müftüsü* (vulg. *alay müftisi*), izft. od alaj (v.) i muftija (v.).

ālāj-töp *m* (tur.) *top koji se ispaljuje u čast kakvog zvaničnog praznika, ili prilikom kakvog slavlja i svečanosti*.

< tur. *alay topu*, istog značenja, tur. izft. od alaj (v.) i top (v.).

alāka *f* (ar.) *veza, odnos*.

< tur. *alāka* < ar. *alāqa*.

alākača, v. alapača

alākati, halākati (*harlākati*), -ačem, 1. *vikati* »Alah, Alah!« (bože, bože!) pri jurišu u boju, ili kao uzvici čuđenja ili snebivanja.

2. *vikati, derati se, galamiti*.

Izv. od alahati, halahati (od Alah, odnosno Halah izveden infinitiv), tj. vikati Alah, Alah! odnosno (dodajući »h« na početku) Halah, Halah!

V. alaknuti, jalakati, jalauknuti, zahalakati.

alāknuti, halāknuti -nēm 1. *viknuti* »Alah, Alah!«, odnosno »Halah, Halah!« (bože, bože) pri jurišu u boju. — »Halaknuše, Boga spomenuše« (K. H. I 337); »Halaknite, Boga spomenite, / A za gole nože prihvatite« (Vuk VII 360).

2. *viknuti, zagrajati*.

Izv. od alakati i halakati (v.).

alāl, alāliti itd. v. halal, halaliti itd.

alala, al'ala v. halhala

alālem, v. alahuālem

alāli *adj. indecl.* (pers.-tur.) *ružičast, crvenkast*. — »Još na Al-

ki alali pašmage« (Vuk, Rječnik).

Po svojoj prilici ovo je naša kovanica od tur. *āl* »crven« i tur. adj. suf. -li, pošto ovaj oblik ne postoji u tur. jeziku. U tur. jeziku na pridjeve *al* »crven« i na *ala* »šaren, pjegav« ne može doći adj. suf. -li.

alāli-bajrak, v. alajli bajrak

Alāman, Alēman (njem.) *Nijemac*.

< tur. *Alaman, Alman* < st. njem. *Alamannen, Alemannen*, naziv za stanovnike južne Njemačke.

V. *alamanka*.

alāmānka *f*, *sablja njemačke izrade, njemačka sablja*. — »Pokraj njega leži *alamanka*« (K. H. II 303).

Izv. od *Alaman* (v.).

ālāme (āllāme) indecl. *m* (ar.) *veliki učenjak, svestrano obrazovan čovjek*.

< tur. *allāme* < ar. *allāmā*.

alāmet *m* (ar.) *znak, simptom, predznak*. — »Pred kijamet svaki *alāmet*« (nar. izreka).

< tur. *alāmet* < ar. *alāmā*.

alāpača, alākača *f*, *pogrd. brbljiva žena, brbljivica*. — U ob. gov.: »*alapačo jedna!*« — »*prava si alakača!*« — »*Stana alakača samo alaka onako u vetar*« (Pop. T. SKGL. I, 170).

Naša izvedenica od *alakati* (v.). Kod riječi *alapača* glas »k« zamijenjen sa »p«. Miklošić za »*alapača*« upućuje na tur. *alak-bulak* »po tur. *aladža-buladža*«; Đ. Popović ove riječi dovodi u vezu sa tur. *almak*, »grabit, uzimati«; Rj. Ak. navodi da je postanjem od tur. *alap* »hrabar«. Mislim, da se ova tumačenja ne mogu primiti, jer se temelje samo na sličnosti glaso-

va, odnosno slogova ove riječi (*»al«, »alak«, »alap«*) sa navedenim tur. riječima, ne obazirući se na značenja tih riječi i na uobičajena pravila o izvodenju naših oblika od tur. riječi. Tur. *alak-bulak (allak-bullak)* znači »pomiješano, ispreturan«; ako se izdvoji samo riječ *alak (allak)*, ona u tur. znači »varalica, smutljivac«. Tur. oblici na *ca (ça)* izvode se od pridjeva, a ne od imenica. Tur. *almak* znači »uzeti« (značenje »grabit« je nategnuto i više proizvoljno), od ovog naš izvedeni gl. oblik bio bi »*alisati, aldisati*«, a nikako »*alakati*«. Tur. riječ *alap* »hrabar« teško je dovoditi u ma kakvu vezu sa *alapača* i *alakača*. — Ispravno, Rečnik SAN oba odgovora upućuje na »*alakati*«.

ālās biti, ālās se učiniti, alāsiti se, v. *halas biti* itd.

ālast adj. *ružičast*.

Naša izvedenica od *āl* (v.).

alāša *f* (tur.) I. *čopor konja; konji pušteni na slobodnu pašu preko ljeta, kada nisu potrebni za rad*.

2. *fig. rulja, ološ*. — »Što zna *alāša*, što je paš« (Nar. bl. 239).

< tur. *alaša* »rbat, leđa; tovarno kljuse«.

ālāt, ālata *m* (pers.-tur.) *konj crvenkaste, ridaste dlake*.

< tur. *al-at*, od *āl* (v.) i *āt* (v.) V. *alatast, alatuša*.

ālāt, hālāt -āta *m* (ar.) *oruđe, sprave, instrumenti i uopšte sav pribor potreban za jedan zanat ili za ručni rad*. — »Bez *ālata* nema zanata« (Vuk, Rječnik). »Bez *hālata* nije ni zanata« (Nar. bl. 21).

< tur. *alāt* < ar. pl. *ālāt*, sing. *ālā*.

älatast adj., *crvenkast, ride boje (konj).*

Izv. od alat (v.).

alätürka adv. (franc.) *na turski ngčín, po turski; »alätürka sät«* = sät koji pokazuje vrijeme po kome se obavljaju muslimanske molitve. *Zalaz sunca je uvijek 12 sati; »alätürka odijelo«* = istočnjačko, tursko odijelo; *»alätürka sjesti«* = sjesti prekrstivši noge.

< tur. *alaturka* < franc. *à la* »kao, po, na (način)« i franc. *turc* »turski«.

alätuša f, *alatasta kobila.*

Izv. od alat (v.).

albáber, äl-báber, äl-biber, báber, vrsta karanfila, *crveni karanfil, đurdica, Convallaria majalis* L. — »Ako ti nikne al-báber, / išti me, dragi, u babe« (GZM 1910. 515).

U tur. rječnicima nema potvrde za ovaj oblik, ali, s obzirom na postojanje tur. izraza *kırmızı biber* »crveni biber«, može se pouzdano tvrditi da je ova riječ izvedena od tur. *al* »crven« i tur. *büber* (v. biber). Oblik *báber* (mjesto biber) može biti da je prema pers. *bābārī* »biber« (< grč. *péperi*).

V. albaberi, albaberija.

albāberī indecl. adj. *sasvim jasno crvene boje, kao krv.*

Imenici albaber (v.) dodan ar.-pers. adj. suf. -i (*ıyy*).

albāberija f, *crveni šal po kome su crno vezeni cvjetovi ili grančice; služio je kao pás, a i za zamotavanje oko kape.*

Riječi albaberi (v.) dodan naš suf. -ja.

äl-bašča, älbašča f (pers.) *vrt sa mnogo crvenog cvijeća, crvena bašča.* — »Ja pritegoh dizgen konju, / Te preskočih u al-

bašču« (Vuk V 349); »Te otišla u novu albašču« (Vuk, Rječnik).

< tur. *al bahçe*, v. komponente pod äl i bāšča.

äl-binjiš, äl-biniš m (pers.-tur.) *crveni binjiš, crveni ogrtač.* — »Mordolama albiniša pita« (GZM 1906. 356).

< tur. *al biniş*, v. al i binjiš.

äl-burundžuk (pogr. *väl-burundžuk*) m (pars.-tur.) *crveni burundžuk* (v. burundžuk). — »Pošalji meni duše u pamuku, / bjelo lice u al-burundžuku« (Ašikl. 36); »Da mi pošlje u pamuku duše, / B'jelo lice u val-burundžuku« (Vuk V 224).

Vidi komponente pod äl i burundžuk.

älčaćina, älčakčina m *aug. od älčak* (v.).

äl-čadar m (pers.) *crveni šator.* — »Na polju se al-čador vijaše (S. S. 84, Vuk V 330).

< tur. *al çadır*, v. äl i čador.

älčak m (tur.) *nevaljalac, mangup, prefriganac, vragoljan* i kao adj. *älčak i älčakast, vragoljast.* — »U bekrije nigdje ništa nema, / al' me älčak muški milovaše« (Ašikl. 46).

< tur. *alçak* »nizak, niska stasa«, fig.: »propalica, nitkov, prostak, strašivica« itd.

V. älčakluk.

älčakluk m (tur.) *nevaljalstvo, mangupluk, vragolija; varanje.* — »Älčaklukom vi ste došli, da nam Misir srušite« (Osvit 1899. br. 45).

< tur. *alçaklık*.

äl-čatkija, älčatkija f (pers.-tur.) *crvena čatkija, crveni veo.* — »Älčatkiju sa glave bacila« (K. H. II 510).

tur. *al çatki*, v. *ál* i *čatkija*.

álčija *f* (tur.) gips.

< tur. *alçı*.

ál-čoha *f* (pers.) *crvena čoha*. —

»Na dolami troje toke zlatne, / A na noge al-čoh e čakšire« (Petran. 623).

< tur. *al čoha*, v. *ál* i *čoha*.

ál-čereče (iskriv. *ál-čergelet*) *m*

(pers.-tur.) *crvena kabanica, crveni ogrtač*. — »Štono junak u prvom alaju, / na alatu u al-čerečetu« (Beh. III 29); »Ono ti je Zirević Alaga, / na alatu u alčerečetu« (Beh. I 269); »En' ono je Alil čelebija, / u aletu u al-čergeletu« (Vuk I 551).

< tur. *al kereke, al kerake* »crveni ogrtač«, v. *ál* i *čereče*.

ál-čergelet, v. *al-čereče*

aldumáš *m*, **aldumášče** -eta, *n* (tur.) *časćenje koje čini kupac nakon kupovine na pazaru ili u čaršiji, napojnica*.

< tur. *aldım akçesi*, izft. od tur. *aldım*, perf. 1. lice sing. od *almak* »uzeti, kupiti« (ovdje uzeto fig. kao supst.) i *akçe* (v.), pa od tog: *aldumakçe* i potom, radi eufonije, *aldumášče*, kao što je slučaj kod riječi *džepašče* (v.)

ál-duvak *m* (pers.-tur.) *crveni duvak, crvena koprena*. — »Al' se vila iz oblaka svila, / Đevojki se pod al-duvak svila« (Vuk V 192).

< tur. *al duvak*, v. *ál* i *duvak*.

Ále, v. *Alija*

Alečko, v. *Alija*

álčē sēlām, v. *alej k selam*

álējō sēlām, v. *alej k selam*

alejhiláne -eta (**alejhilláne**) *n* (ar.) *davo, šejtan*.

< tur. *aleyhilláne* < ar. *alāyh-*

-i-lla'nā »neka je proklet! proklet bio.«

alējhiselām (**Alējhiselām**) *m* (ar.)

1. *epiteton koji se, kod muslimana, izgovara i piše iza imena svakog vjervjesnika (pejgamberra): Adem alejhiselam (Adam), Isa alejhiselam (Isus), Muhammed alejhiselam itd.; skraćeno = a. s.*

2. *Kada se izgovara bez imena, onda ima značenje imena za Muhameda: Alejhiselam = Muhammed.*

< ar. *alāyh-i-ssālām* »neka je blagosloven!« ar. *alāyhi* »na njeg« i ar. *sālām*, v. *selam*.

álējk sēlām! álējē šelām! álēč

sēlām! (ar.) *otpozdrav, odgovor na pozdrav sēlām álējk!* (v.). — »Ja joj nazvah: / selam alejk i pomozi Bog, / ona meni alejk selam, / dao mi te Bog!« (Sevd. 201); »Alejč selam, serhatlija nalada!«, »Aleč selam, serdar-aga Mujo« (K. H. I 176, II 65).

< ar. *alāyk-ā-ssālām*, »tebi neka je selam, i ja tebi upućujem pozdrav« (v. selam alejk).

alējkumu-sēlām! alējčumu-sēlām!

(ar.) *otpozdrav, odgovor na pozdrav selāmūn alējkūn!* (v.).

< ar. *alāykūn-u-ssālām* »vama neka je sēlām, i ja vama upućujem pozdrav«. V. *selamūn alejkūn!*

álem! *m* (ar.) *polumjesec sa tri*

ili četiri kugle ispod njega, koji se nalazi na vrhu minareta (munare) kao ukras. Alem je izraden od bakra, a potom kalajisan ili pozlaćen. Mjesto polumjeseca često stoji ukras kruškastog oblika unutar kojeg je božje ime ar. Allāh. — »Puhnu vjetar s visokih planina, / i odnese álem sa munare« (I. Z. IV 152).

< tur. *alem*, sa istim značenjem kao u nas (pored drugih značenja) < ar. *alām* »znak, simbol; zastava; vlastito ime«.

am² m (ar.) *svijet, dun'jaluk*. — »bütüm alem« = cio svijet.

< tur. *âlem* < ar. *âlām* »svijet«.

em i âlem m (ar.) *dragi kamen, dijamant*. — »Na jabuci *alem* dragi kamen« (K. H. I 19); »Med' kamzama *alem* dragi kamen« (Vuk, Rječnik); »Da daurin od Kruševa Lazo, / Ne ustakne *alem* kapu, kapu carsku« (Petran. 305).

< tur. *alem* »znak, zastava, vrh minareta« itd. < ar. *alām* »znak, simbol; zastava; prvak; vlastito ime«.

Alëman, v. Alaman

Alëmdār (ar.-pers.) *musl, muško ime*.

< tur. *Alemdar*, lično ime, »Bajraktar, Zastavnik«; ar. *alām* »bajrak« i pers. *dār*, prez. osnova od *dāšten* »imati, držati«.

alëmpërka f, neka ptica sa krilima od dijamanta (samo u predanju). — »Kad bijaše pred večer, proleti ispred Lovića tica alëmpërka, u koje alëmovo perje bješe... sva se okolina od perja joj rasvijetli...« (Hirtz, Rječnik). Izv. od *alem* (v.) i *përka*.

âlen, âlev adj. (pers.) *crven, jasnocrvene boje*. — »Nosi dva vlase vune, jedan bele a drugi alene« (Marjan.); »âleva paprika« = crvena paprika. Izv. od *âl* (v.).

âl-fës m (pers.-ar.) *crveni fes*. — »Zbog s glave al-fes kapu

âlica f 1. vrsta krupne trešnje otvorenocrvene boje, rana trešnja, *Prunus avium* L. — »Ašlama, âlica, još malo pa nestade!« (Zembilj II 95); 2. crvena boja kojom se zabajava slatki napitak (šerbe i dr.). Izv. od *âl* (v.).

alidžija m (tur.) *mušterija, pro-sac*. — »Još šezdeset dođe alidžija, / alidžija sestre Bajagića« (M. H. III 519).

< tur. *alıcı*, part. a. od *almak* »uzeti, primiti, kupiti«.

âlija, v. halija

Aliđun m (ar.-tur.) *Ilindan, 20. jula po st. kal. (2. avgusta)*. — »Razboli se Mejruša djevojka, / bol boluje do Aliđun-dana« (I. Z. IV 244).

< tur. *Aliğünü* (*Ali-günü*) »Alijin dan«, izft. od *Alija* (v.) i tur. *gün* »dan«.

Alifakovac -vca m (ar.-tur.) *ime jedne mahale (kraja) u Sarajevu*. Naziv je došao po nekom Ali-ufaku »malom Aliji«, tur. *ufak* »malen«.

alifet, v. halifa

âligrah m (pers.-srp. hrv.) *crveni grašak, turski bob, Phaseolus coccineus* L.

Hibr. r.: v. *âl* i naša riječ *grah*.

Alija (hipok. **Ale, Alečko, Alijo, Aljuš**) (ar.) *musl. muško ime*. — »Ako Ale od odžaka dođe« (K. H. I 342). — Ako uz ovo ime dođe titula beg, aga, paša, itd., onda se ne kaže Alija-beg, Alija-aga, Alija-paša, itd., nego (prema turskom načinu): Ali-beg (Alibeg), Ali-aga (Alijaga, Alaga), Ali-paša (Alipaša), Ali-efendija (Alefendija) itd.

< ar. *Aliyy* (*Alī*), lično ime, »Uzvišeni, Moćni, Otmjeni«.

ime. Promjenom *ar. al-ḥanūm* se do ženskog imena od muškog *Alija* (v.) prema *ar. ʿAlīyā*, odnosno *ʿAlīyyā*. — Kada se uz ovo ime doda titula *hanuma*, onda se na kraju imena naše *a* zamjenjuje sa *ar. e* (oznaka za f.), te se kaže: *Alī-jehānuma*, *Alije-hanuma* (*Ali-jehanuma*).

alijuʾālā (**alijjuʾ-ālā**) indecl. adj. (ar.) odličan (školska ocjena u mektebu, medresi itd.).

< tur. *aliyyülālā* < ar. *aliyyu-l-ʾālā*, superlativ od *āl* (*ʾālin*), »velik, uzvišen«.

alilučina, v. halilučina

aliluk, v. haliluk

ālim *m* (ar.) učen čovjek; vjerski naučenjak. — »Alima ga do Stambola nema« (K. H. I 96).

< tur. *ālim* < ar. *ālim*, part. a. od *ʾilm* »znati«. V. ulema.

Ali-Ōsmān *m* (ar.) dinastija Osmanova (tur. careva).

< tur. *Āl-i Osman*, pers. izft. od ar. *āl* »rod, porodica« i ar. *ʾUtmān*, lično ime (ovdje ime sultana Osmana, osnivača osmanske dinastije).

ališkin, **ališkan** adj. (tur.) naviknut, naučen, koji umije. — »Hoćemo li ašikovat' dragi? / Kako ćemo, kad ališkan n'jesmo« (I. Z. III 115).

< tur. *ališkan* < *ališmak* »naviknuti se, priučiti se, naučiti se«.

ališma *f* (tur.) navikavanje, upućivanje u nečem.

< tur. *ališma*, nom. action. od *ališmak* »naviknuti se, priučiti se, naučiti se«.

alištisati -išēm, naviknuti se, obiknuti se, priučiti se, svještiti.

ališ-veriš -a i *ališ-veri* (*ališveriš*, *ališverīs*) *m* (tur.)

1. kupoprodaja, trgovanje, pazar — »Sa svojim jedi i pij, / a ališveriš ne čini« (Nar. bl. 153).

2. fig.: »potajno dogovaranje, šurovanje«.

< tur. *alişveriş* (*alış-veriş*), nom. action. od *almak* »uzeti, kupiti«, i *vermek* »dati, prodati«.

ālka, v. halka

alkālī, v. halkalī

āl-katmer *m* (pers.) crveni karanfili, crveni klinčić, *Dianthus caryophyllus* L. — »A po bašči svakaka cvijeća, / i alkater i rumene ruže« (K. H. II 426).

V. āl i katmer.

alkēmes *m* (ar.-sanskrt.) boja kojom se zabojavaju slatkiši, likeri i sl., *Phytolacca decandra*.

< ar. *al-qirmiz*, v. komp. pod āl (arap. određeni član) i krmēz.

āl-korān, **āl-kūrān** -āna (**alkorān**, **alkūrān**) *m* (ar.) *kur'an*. — »Zaklinjem te postom ramazanom, / i sa tvojom knjigom alkoranom« (F. J. I 208). — »U Zvorniku u svojemu gradu, / Na čitapu svome alkuranu« (Vuk IV 218).

< ar. *āl-qur'ān*, v. āl i kur'an

ālma *f* (tur.) jabuka. — »Sadi almu nasred atmejdana, Gledah dragu devet godin' da na« (Sevd. 163).

< tur. *alma* i *elma* »jabuka V. alma-čurak.

ālma-čurak -rka *m* (tur.) čur sa lišićijim krznom.

< tur. *elma kürk*, v. kon pod alma i čurak.

almadi

almadi indecl. (tur.) *nije uzeo. -la, ne uze.* — »Fesić verdi, al-ma-di aman« (GZM 1908. 261).
< tur. *almadi*, neg. oblik perf.
3. lice sing. od *almak* »uzeti«.

āl-māk *m* (pers.-srp. hrv.) *pitomi mak, Papaver somniferum* L. Hibr. r., v. āl i naša riječ mak.

ālmās, ēlmās -āsa i **ālmāz, ēlmāz** āza *m* (grč.) 1. *dijamant, dragi kamen*; »ālmās (ālmāz) kāmen« = dragi kamen; — »Upleteni almas kamenovi«, »U zub'ma im almaz kamenovi« (K. H. I 483, II 76); »ālmas (ālmāz) grāna« = zlatna grana (ženski nakit, broš) ukrašena dijamantima; — »Almaz grana momče iz dućana« (I. Z. III 231, — »ālmās (ālmāz, ēlmās ēl-māz) prsten« = prsten sa dragim kamenom. — »A od tvojih almas prstenova« (Ašikl. 34); »Hajd donesi elmaz prstenove« (Nar. bl. 247).

2. *alatka za rezanje stakla.*

3. **Ālmās i Ēlmās**, *musl. muško ime i Ālmāsa* (hipok. Māsa), *musl. žensko ime.*

< tur. *elmas* < ar. *ālmās* »dijamant« < grč. *āsamas*.

V. *almāsī*, *almasija*, *almasli*.

Ālmās, v. *ālmās*

Almasa, v. *almas*

almāsī adj. (grč.-ar.) *blijedoružičaste boje.* — »Šamije različitih boja: kupusi, almasi, turundži« (Gajret, 1929. 37).

< tur. *elmasi*, v. *almas* + ar.-pers. suf. *ī* (*iiy*).

almasija *f* (grč.-ar.) *vrsta slatkog jela koje se pravi od želatina i šećera.*

< tur. *elmasiye*, v. *almas* + ar. adj. suf. za ž. rod *-iiye*.

almāsli indecl. adj. (grč.-tur.) *ukrašen dragim kamenom; al-*

masli prsten, almasli grana itd.
< tur. *elmasli*, v. *almas* + tur. suf. *-li*.

ālovan, v. *alovit*

ālōvit, arlōvit, arlōvija, arlōvijast, ālovan i halōvit, harlōvit, harlōvija, harlōvijast, hālovan, kalōvit, adj. *vilovit, vilen, zma-jevit, silovit, pomaman, silan.* — »Kad izide vuče na kapiju, / a on pusti vranca alovita« (Vuk II 566) usp. »pa privede vranca vilenoga« (Vuk II 582); »Na dogata konja halo-vita« (Lord 122); »halovite konje i junake« (Vuk III 57); »Ej, ispade Halko na dogatu, / Na Mujova halovna šturinka«, »Dokljen izbi Muja-gin Haljile, / Na njegova halo-vna dogina« (Lord 69. 301); »Sprem' fermana Bosni halo-vitoj« (Lord 9).

Izv. od *ala, hala* (v.).

altērisati, v. *arterisati*

ālti indecl. num. (tur.) *šest, broj 6.*
< tur. *altı*.

V. *altılık, altiparmak, altipatlak*.

altılık *m* (tur.) 1. *šestak, predmet u vrijednosti 6 groša, ili u težini 6 oka, komad platna od 6 aršina, šestogodišnje živinče itd.*

2. *stari srebrni turski novac od šest groša.* — »Davor, doro, davor dobro moje! / Kad je zopca po altılık bila, / a tebi je izobila bila« (Muz. zap. Inst. 62).

< tur. *altılık* (*altı-lık*) sa značenjima kao u nas: tur. *altı* »šest« + tur. suf. *-lık*.

āltin, v. *altun*.

altiparmak *m* (tur.) *šesto; čovjek sa šest prsta na ruci. Otud prezime Altiparmaković.*

< tur. *altı parmak* »šest prsta«, v. *alti* i *parmak*.

Altıparmaković, v. *altıparmak*

altıpâtlak *m* (tur.) *revolver sa šest metaka*. — »a kesa danas gore ubija nego ikakav altipatlak« (Zembilj III 111).

< tur. *altıpatlar* (*altı-patlar*) »šestopuc-revolver«, tur. *altı* »šest« i tur. *patlar*, part. imp. od *patlamak* »pucati«. Tur.-ar. na kraju riječi zamijenjen sa našim imen. nastavkom -ak, u duhu našeg jezika.

altmiš indecl. num. (tur.) *šezdeset, broj 60*. — U ob. govoru: »Nije još navršio altmiš«, tj. nema još šezdeset godina života.

< tur. *altmış*.

altun i **âltin** *m* (tur.) *zlatno, zlatni novac, dukat*. — »Čelo joj je altun hamajlija« (K. H. I 271).

< tur. *altın*, vulg. *altun*.

V. *altumbaš*, *altūnī*, *altun-oluk*, *altun-top*.

altunbaš -a i **altūnbāš** -āša *m* (tur.) *žuti arsenov blistavac, auripigment, koji se, pomiješan sa malo kreča, upotrebljava kao sredstvo za odstranjenje dlaka sa kože. I sama ta smjesa zove se altunbaš. Zove se još i hrmza* (v.)

< tur. *altınbaş* (*altın-baş*) »mletački terijak, testa d'oro«. Osn. zn. »zlatne glave, zlatnoglav«.

V. kompar. pod *altun* i *baš*.

altūnī indecl. adj. (tur.-ar.) *zlatne boje, zlatkast*.

< tur. *altuni*, v. *altun* + ar.-pers. suf. -ī (*iyy*).

altun-oluk *m* (tur.) *zlatni oluk na zgradi Čabe, dug oko 80 cm*. U ob. gov.: »Najmakbulmija je

dova koju hadžija prouči pod altun-olukom«.

< tur. *altın oluk*, v. kompon. pod *altun* i *oluk*.

âltun-töp *m* (tur.) *zlatni top*. — »Altun-top i u grad udariše, / lijepoj Fati krnu postaviše« (Nar. pjesma).

< tur. *altın top*, v. kompon. pod *altun* i *top*.

altüst učiniti, *ispreturati*; što je gore to dolje, a što dolje gore okrenuti.

< tur. *altüst* (*alt-üst*) »dolje-gore«.

alufêdžija *m* (ar.-tur.) 1. *janjičarski vojnik koji je dobivao redovnu platu tzv. alufu*.

2. *uopšte onaj koji sa određenom platom služi u državnoj službi*.

< tur. *ulüfeci*, sa oba gore navedena značenja, < ar. *ulūfū* »stočna hrana, pića, hrana za konje« + tur. fus. -ci (č. dž).

âlva, **âlvađija**, v. *halva*, *halva-džija*

alvâluk, v. *halvaluk*

âlvat, **âlvatan**, v. *halvat*, *halvatan*

âl-zâmbak, v. *zambak*

Aljo, v. *Alija*

Âljuš, v. *Alija*

âma, **êma** konjunk. (ar.) *ali, samo*.

U ob. gov.: »Ići ću, a ma ako ćeš i ti«. — »E ma plijen oteti ne mogu« (Vuk, Rječnik).

< tur. *amma* < ar. *ammā*.

amâjlja, v. *hamajlija*

âmāl, v. *hamal*

amâlgam, v. *armagan*

âmām, **amâmdžija**, **amâmdžik** itd., v. *hamam*, *hamamdžija* itd.

âman!

âmân! interj. i **âmân**, supst. (ar.)

1. a) *uzvik preklinjanja i vapaja:* pobogu! zaboga! akoboga! oprost! pomoć! milost! —

»Aman, pašo!« »Aman, aman, dva carska vezira, / što durasmo više ne moremo« (K. H. I 35). b) *uzvik ushićenja i razdraganosti:* »Imam dragu nadaleko, / ja je dobro znam, aman, dva carska vezira, / što durasmo više ne moremo« (K. H. I 35). c) *uzvik čuđenja:* »Aman, šta je svijeta na pazaru!« (ob. gov.) d) *uzvik u značenju ah! ako je spojeno sa riječi* »jârabî (v.): »Aman jârabî, svake li ti vrste šebeka ima na ovom dunjaluku!« (Zem-bilj III 33).

2. **âmân** kao supst.: *milost, oprost, pomilovanje.* — »Ne, zaboga, Mutape! / Pušti mene na amanu Turke!«, »To su Lazi na boga gledali, / Turcima su aman dopuštali« (Vuk, IV 293, 294).

3. *»pasti na âmân« preklinjući ili klečeći tražiti milost, oprost.* < tur. *aman*, sa značenjima kao u nas, < ar. *âmân*, »milost; sigurnost«.

V. aman — zaman.

âman, v. haman

amânat, v. amanet

amânet, **amânet** (**amânat**, **emânet**)

m (ar.) 1. *preporuka, povjerenje, čuvanje, zavjet, svetinja.* — »Amanet vi kula i kapija, / Ej! dok sidem do grada Bagdata, / Dokljen sidem i otud se vratim!« (Lord 16). — »te bi mene ko živ ostanuo, / predaj mu ga, božij ti amanet!« (Vuk IV 106). — »Nego, Marko, amanet ti davam! / Ne pušti mi čercu u Turaka« (Vuk VI 226); — »Vas svijet živi na vje-

ru i na amanat« (Vuk, Posl. 32).

2. *predmet koji se daje na čuvanje, na povjerenje, u pohranu; ostava.* — »Kuća gori, amanet stoji« (Nar. bl. 85); »Drkću mu ruke kao da je tuđ amanet pojeo« (Vuk, Posl. 70).

3. *dar koji daje momak djevojci ili djevojka momku prilikom zaruka, obilježje, biljega.* — »Ev' od cure, brate, amaneta« (K. H. I 551); »djevojka pod amanetom« zaručena djevojka.

4. *vrijednosna pošiljka.*

< tur. *emanet* < ar. *âmânâ(t)* »povjerenje, vjernost, povjereni predmet, pohrana«.

V. amanetiti, amanetnik.

amânetiti -îm, *dati djevojci amanet (obilježje).* — »Kradom svoju amanetih dragu, / al'se ona majci pohvalila« (I. Z. III 93).

Izv. od amanet (v.)

amânetnik m 1. *zvanična knjiga u koju se zavode novčane pošiljke koje se upućuju ili primađu preko pošte.*

2. *jemstvenik, šareni konac za prošivanje službenih akata.*

Izv. od amanet (v.)

âmân-jârabî v. aman

âmân-zâmân! **âmân-zêmân!** interj. (ar.-tur.) *pripjev u nar. pjesmi:* »Udala se za esnafa mlada, aman, zeman« (V. M. 90).

< tur. *aman-zaman*, za prvu kompon. v. aman, a druga komponenta je samo reduplikacija.

âmbâr, **ânbâr**, **hâmbâr**, **hânbâr** m (pers.) 1. *drvena zgrada za zrnastu hranu, žitarica, silos.* — »u podrumu troljetnoga vina, / u ambare bijele pšenice« (Vuk II 516); »Ako je i ambar,

varičak je mjera« (Vuk. Pos. 3); »Sto mi ječma bide u hambaru« (M. H. III 466).

2. sanduk za žito i brašno.

3. donji dio kafenog mlina, gdje pada samljevena kafa.

< tur. *ambar*, *anbar*, *hambar*, *hanbar* < pers. *anbār* »spremište, skladište«, od *anbāriden* »napuniti«. Iako turski rječnici navode da je ova riječ arap. porijekla (od ar. pl. *ānbār* »skladišta, trgovačke magaze«, sing. *nibr*), ispitivanjem sam došao do zaključka da je pouzdanije stanovite Kraelitz-a, Vasmer-a, Zenker-a, Dr Sikirića i dr. da je riječ pers. porijekla.

amber (ānber) m i āmbra f (ar.)

1. crna, veoma mirišljiva smolasta materija koja se vadi iz crijevnih žlijezda jedne vrste kitova. *Physeter catodon*.

2. smolasta ili polutečna mirisna lučevina iz američkog *amber-drвета* (Rečnik SAN).

3. *amber-drvo*, drvo tropskih krajeva *Styrax officinalis*, Fam. *Syraceae*.

4. žuta *āmbra*, *jantar*

< tur. *amber* < ar. *anbār*.

V. *amberboj*, *amberija*.

āmbra m (ar.-pers.) jedna vrsta indijskog pirinča duguljastih zrna, koji ima miris *ambra*, a uspijeva i u Mesopotamiji. — »U kljunu joj zrno *amberovo*«.

< tur. *amberbu* (*amber-bu*), od ar. *anbār* (v. *amber*) i pers. *būy* »miris«.

āmbərbōj, āmbərbūj m (ar.-pers.) biljka (cvijet) *Contourea moschata* L. (*Syn. Amberboa moschata* DC., Less.).

< tur. *amberbu* (*amber-bu*), od ar. *anbār* (v. *amber*) i pers. *būy* »miris«.

amberija f (ar.) vrsta *rakije*, odnosno *likera*, koji ima miris *ambra*. »Gđeno bečar pije *amberiju*« (GZM 1909. 585); »A najviše slatka *amberija*, / oni piju slatku *amberiju*« (Vuk VIII 48); »pa povadi plosku sejmenkinju, / i u njojzi ljutu *amberiju*« (Muz. zap. Inst. 62).

< tur. *amberiye* < ar. *anbāriyyā*, v. *amber* + ar. adj. suf. *-iyyā*.

āmbra, v. amber

āmel m (ar.) posao, rad, *postupak*. — »Nemaš dosta nikoga, izvan Boga dragoga i *amela* svojega« (Nar. bl. 311); U. ob. gov.: »Lijepog je *amela*« pošten je i čestit.

< tur. *amel* < ar. *amāl*.

V. *amelimanda*, *Amila*.

amelimānda m (ar.-pers.) *neradnik*, *gotovan*.

< tur. *amelimanda* »onesposobljeni, orunuli, iznemogli« < ar. *amāl* »posao, rad« i pers. *mānde*, part. a. od *mānden* »ostati«.

Āmme -eta n (ar.) ime *sedamdesetog poglavlja kur'ana*. — »Terć ne čini suneta, u *musafu ammeta*« (Nar. bl. 310).

< ar. *Āmmā*.

V. *amme-sufara*.

āmmē-sūfara f (ar.-pers.) knjižica koja sadrži *trideseti odsjek (džūz) kur'ana*.

V. kompon. pod *Amme* i *sufara*.

Āmentu-billāhi indecl. (ar.) početni izgovor, a ujedno i ime arapskih izreka, kojima se očituje islamsko vjerovanje u boga, božje anđele, svete knjige itd.

< ar. *Āmāntu bi-llāhi* »vjerovah (vjerujem) u Allaha«; ar. *āmāntu*, perf. 1. lice sing. od

imān (ām̄n) »vjerovati«, ar. bi-
-llāhi, gen. od *Allāh* sa prep.
bi »u, sa

ameticē, ametom (hāmetice, hā-
metom) adv. (ar.) *sasvim, pot-
puno, listom, odreda sve.* —
»Pomriješ ljudi »ameticē«,
»Marva crkava ameticē«
(Vuk, Rječnik); »ametom potu-
čeni« potučeni potpuno, do no-
gu.

< tur. *ammēten* »općenito, sve
odjednom« < ar. *āmmūtān*
»šve, sav« (adv. oblik, ak. od
āmmā »skupina, svi«, gl.
āmmā »sve obuhvatiti, općeni-
to biti«. Pogrešno je ovu riječ
dovoditi u vezu (na što upućuje
Dr Sikirić) sa tur.-ar. *hamlatan*
»na juriš, jednim udarom«, po-
što *hamlatan* ima sasvim drugo
značenje nego li je »ameticē« i
»ametom«, koje i po izgovoru
i po značenju ima potvrdu u
turskoj, odnosno arapskoj ri-
ječi *ammēten*, kao što je gore
objašnjeno.

amidža *m* (ar.) 1. *stric.*

2. *fig.: starac, dedo, čika.* — »Bi,
amidža, vjeru ti zadajem«
(M. H. III 325).

< tur. *amūca, amca* < ar. *amm*
»stric«.

Amila (ar.) *musl. žensko ime.*

< ar. *Āmilā*, lično ime, »Dobra
radnica, činovnica«, part. a. od
amāl »raditi, postupati, tvoriti«.

āmīn! interj. (jevr.) 1. *uslišaj bo-
že! daj bože!* — »Amin bože
s dinom i s imanom!« (K. H.
II 56).

2. *potvrđno: tako je!*

< tur. *amin!* < ar. *āmīn!*
< jevr. *amen!* »zaista, tako je«.
V. *aminaš, aminati, aminko-
vati.*

Amina (ar.) *musl. žensko ime.*

< ar. *Āminā*, lično ime, »Si-

gurna, Pouzdana«; part. a. f. od
āmīn »siguran biti, bez straha
biti«.

amināš *m* 1. *onaj koji amina.*

2. *fig.: koji sve odobrava, koji
na sve pristaje, ulizica.*

uzv. od *aminati* (v.)

aminati -ām i **āminati** -nujēm

1. *moliti se sa »amin!«, govoriti
»amin!«.* — »Efendija dovu za-
učio, / A ostali aminuju
Turci«. (M. H. IV 23).

2. *fig.: sve odreda odobravati,
na sve pristajati.*

Izv. od *amin!* (v.)

āminkovati -kujēm, *moliti se sa*

»amin!«, govoriti »amin!« —

*»Aminkuju lijepe djevojke:
/ Amin Bože, i sreća od Boga«
(K. H. I 222); »Slavno pravi,
slavno Boga moli, / Srbadija
redom aminkuje« (Petran.
70).*

Izv. od *amin!* (v.).

āmīr *m* (ar.) *zapovjednik, starje-*

šina. — »Lalo moja, misirski
amīre« (K. H. I 59).

< ar. *āmīr*, part. a. od *āmīr* »na-
rediti, zapovijediti«.

Amīr (ar.) *musl. muško ime.*

< ar. *Āmīr*, lično ime, »Ure-
deni«, part. a. od *umr* »nase-
liti se, natsaniti se« itd.

Amīra *hipok. Mīra* (ar.) *musl.
žensko ime.*

Muškom imenu *Amīr* (v.) dodan
naš nastavak za ž. rod.

ām-pāmuk, v. *ham-pamuk*

Āmra (ar.) *musl. žensko ime.*

Muškom ar. imenu »Amr« do-
dan naš nastavak za ž. rod; ar.
Amr (*Amrun*), lično ime, ime
poznatog starog arap. pjesnika
Džerira; korijen isti kao i u
imena *Amīr* (v.).

āmūrluk, v. *hamūrluk*

ân, v. han

Anadol m **Anadolija f** (grč.) *Anatolija, Mala Azija.*

< tur. *Anadol, Anadolu* < grč. *anatoli* »istok«.

Anadolac -lca (grč.) *stanovnik Anatolije.*

Izv. od *Anadol* (v.).

ândisati -išēm, *uputiti (pismo), proučiti (u pismu).* — »Sad ću praviti knjigu na kolinu, / Hercegliji banu *ândisati*« (M. H. III 554); »Baš je na me, sine, *ândisala*, / Što je lipa u knjizi pravila« (M. H. IV 87).

< tur. *ândi, anti*, perf. 3. lice sing. od *anmak* »sjetiti se; spomenuti«.

ânduz m (tur.) *oman, ovanak — Inula helenium L.*

< tur. *ândız-otu*, ista biljka, tur. izft. od *ândız* »šikara« i ot »trava«.

ândžak adv. (tur.) 1. *ali, ama.* — »Čudnu tebi znadem divičicu, / Vrlo j' lipa, *ândžak* na daleko« (M. H. IV 454); »Jesu pili, eglen otvorili, / Što o čemu, *ândžak* o svačemu« (M. H. IV 115).

2. *upravo, baš.* U ob. govoru: »*Ândžak* to se hoće«.

< tur. *ancak* »samo, ali, ama«.

ândžār, v. *handžār*

ângarija f (grč.) 1. *teretan posao, patnja, muka.*

2. *kulučenje, kuluk.*

< tur. *angarya* < grč. *angaria*.

ângir, v. *ajgir*

ankākuš m (jevr.-tur.) *ogromna ptica istočne mitologije, Phoenix.* — »Ime ima, a sebe nema, upravo kao *ankakuš*« (Ist. bl. I 1).

< tur. *anka-kušu*, istog značenja, tur. izft. od ar. *ānqā*, »za-

mišljena ogromna ptica« (f. od ar. *a'anaq*) < pers. *anak* »derdan o vratu«, i tur. *kuş* »ptica«.

anladūmi! aladūmi! shvati! razumi! — »Ovakve pasose, što neće muhurleisati sve sedam careva, moskovski, ingleski i francuski, nemaju vrijednosti. *Aladumi!*« (Zembilj III 44).
Izv. od *anladūmiti* (v.).

anladūmiti, aladūmiti, shvatiti, razumjeti.

< tur. *anladım*, perf. 1. lice sing. od *anlamak* »razumjeti, shvatiti«.

anladūnmi? jest li razumio? jest li shvatio?

< tur. *anladınmı*, perf. 2. lice sing. od *anlamak* »razumjeti, shvatiti« + tur. postpoz. *-mi*. »li?«.

anlāisati, anlājisati -išēm, *razumjeti, shvatiti.* — »A kad aga na pendžere glavu, / *anlajisa* što, ga vila viče« (K. H. II 556).

< tur. *anlamak* »razumjeti, shvatiti«.

antèrija (hantèrija) f (ar.) *vrsta gornje haljine. Muške anterije su kratke, obično od deblje tkanine i na prsima presamičene, dok ženske mogu biti duge i kratke, prave se od svile, polusvile ili od čita.* — »I prosječe b'jelu anteriju« (K. H. I 402). »Na njemu je bejaz *hantèrija* (Vuk V 366).

< tur. *entari* < ar. *antārī*.
V. *anteriluk*.

anteriluk m (ar.-tur.) *količina platna potrebna da se sašije jedna anterija.*

< tur. *entarilik* (*entari-lik*), v. *anterija* + tur. suf. *-lik*.

ântika f (lât.) 1. *starina, predmet istorijsko-umjetničke vrijednosti.*

2. rijedak primjerak, nesvaki-dajnji.

< tur. *antika* < lat. *antiquus*.
V. antikali.

antikali indecl. adj. (lat.-tur.) in-terasantan, pažnje vrijedan
(čovjek ili predmet).

< tur. *antikalı*, v. *antika* + tur. suf. -li.

ap, v. hap

ap-ačik indecl. adj. (tur.) sasvim otvoren, sasvim jasan.

< tur. *apaçık* (*ap-açık*). *Ap* je tur. prefiks koji se dodaje pridjevima radi pojačanja značenja, a *açık* je pridjev, v. *ačik*.

aparlaisati, v. hapaalaisati

ap-ašicare adv. (tur.-pers.) sasvim otvoreno, sasvim jasno, sasvim javno.

< tur. *apaşıkâre* (*ap-aşıkâre*)
č. *ap aşıkjare*; tur. pref. *ap*
(koji se stavlja pred pridjeve
radi pojačanja značenja) i pers.
adj. *âşkâr*, v. *ašicare*.

aps, apsana, apsar, apsiti, v. haps, hapsana itd.

apst, v. hapst

âr, v. ahar

âr (hâr) m (ar.) stid, sram.

< tur. *âr* < ar. *âr*, istog značenja.

V. *arsuz*, *arsuzluk*.

arâb, arâbât, arabâtija, v. harab, harabat, harabatija.

arâba f (tur.) teretna zaprežna kola. — »Na arabi zobi i sijena« (K. H. I 330).

< tur. *araba* »kola uopšte«. Za potvrdu ispravnosti ovog etimološkog tumačenja vidi pored mnogobrojnih turskih i drugih rječnika, posebno još i tumačenja Vasmer-a, Radloff-a i A. de Cihac-a.

V. *arabadžija*, *arabadžiluk*.

arabadžija (râbadžija) m (tur.) kočijaš, kolar.

< tur. *arabacı* (*araba-cı*).

arabadžiluk (râbadžiluk) m (tur.)

1. zanimanje kočijaša.

2. kolarski zanat.

< tur. *arabacılık* (*araba-cı-lık*),
v. *arabadžija* + tur. suf. -lik.

Arabistân m (ar.-pers.) Arabija.

— »Kaplan pašu od Arabistan-a« (K. H. I 258).

< tur. *Arabistan* < ar. *Arab*
»Arap« i pers. suf. za građenje
imenica mjesta -stân.

arâč, arâčlija, v. harač, haračlija

araisati, arâjisati -išem, prijati, goditi, pristajati. — U ob. gov.:

»Ovo mi jelo ne araiše« =
ne godi mi, »Ne araiše mu
ono odijelo« = Ne pristaje mu.

< tur. *yaramak* »prijati, pristajati« itd. U našem jeziku početno »j« izbačeno i mjesto »jara-
raisati«, govori se »araisati«.

arâkčîn, râkčîn m (ar.-pers.) bi-jela pamučna kapica koja se nosi ispod kape da kupi znoj.

< tur. *arakçîn*, istog značenja
< ar. *araq* »znoj« i pers. *čîn*
od *čiden* »kupiti, skupljati« i
arakçîn »koji kupi znoj«.

araluk i arâluk (haraluk) m (tur.) međuprostor; sporedna prolazna prostorija u starim bosanskim kućama, prigradna prostorija uz kuću od dasaka ili drugog slabog materijala; mah hodnik.

< tur. *aralık* (*ara-lık*), od tur. *ara* »razmak; među« + tur. suf. -lik.

ârâm, ârambaša, arâmiija, v. haram, harambaša, haramiija

âran, v. haran

arâniija, v. haraniija

ārār, v. harar

arāret, v. hararet

ārbija, v. harbija

ārčalija, v. harčalija

ārčiti, v. harčiti

ārdal, **ardalija**, v. hardal, hardalija

ārdenč m (tur.) smrekina voda; smreka.

Izv. od ardič (v.).

ārdič m (tur.) smreka, *Juniperus communis* L. Fam. Coniferae.
< tur. ardiç, ardic.

ārdija f (ar.) mala pomoćna prostorija iza dućana. — »Svaki trgovački dućan imao je magazu, a mnogi obrtnički dućani ardiiju. Dok je magaza građena od tvrdog materijala, ardiija je građena od ćerpiča ili drveta kao i dućan« (GZM 1951. 192).

< tur. ardiye »magaza iza dućana« < ar. ardiyyā, ar. arq »širina« + ar. suf. f. -iyyā.

arēbica f, arapskim slovima pisan ili štampan srpskohrvatski tekst. Mnogo su se muslimani u Bosni i Hercegovini služili arabicom sve do prije 2—3 decenije. Arabicom, a na srpskohrvatskom jeziku, štampani su u Bosni u razdoblju od 1908. do 1919. godine sljedeći časopisi i novine: »Tarik« (Put), »Muallim« (Učitelj), »Misbah« (Svjetiljka) i »Jeni Misbah« (Nova Svjetiljka).

Naša izvedenica od tur. arabi
< ar. arabiyy »arapski«.

Arēfāt, **Arāfāt** m (ar.) ime visoravni u okolini Meke, gdje se hadžije sakupljaju svake godine uoči Hadžijskog bajrama (Kurban-bajrama).

< ar. Arāfāt.

ārem, **arēmluk**, v. harem, harem-luk.

Arfa-dün m (ar.-tur.) dan uoči Bajrama.

< tur. arafa günü, tur. izft. od ar. arāfā »dan uoči Bajrama« i tur. gün »dan«.

ārgat m (tur.) puškarnica, rupa na zidu kamenih kuća kroz koju se puca. — »Od argata trče do argata, / te mi Turke biju proz argata« (Vuk VIII 225).

< tur. argut »klanac, tjesnac«.

ārgat, **argatin**, **argatluk** itd., v. irgat, irgatin, irgatluk itd.

Arif (ar.) musl. muško ime.

< ar. Ārif, lično ime, »Dobar poznavalac, Gnostik«.

Arifa (ar.) musl. žensko ime.

Muškom ličnom imenu Arif (v.) dodan naš nastavak za ž. rod.

ārka f (tur.) 1. leđa; stražnji kraj. — »Dorak (na gunju) se sastoji iz arka (leđa), peševa i jake« (Marjan.).

2. vanjska tupa strana kose.

3. fig.: zaleđe, protekcija. — »Najsposobniji čovjek bez arke teško napreduje« (Nar. bl. 444).

< tur. arka »ono što stoji pozadi, straga; stražnji kraj, zaleđe, naslon u stolice« itd.

V. arkadaš, arkali, arkaluk.

ārkadāš (ākardāš) m (tur.) drug, kolega. — »Arkadašu, rediflijo mladi, / a što dađe curi selamluka« — »treći selam svojim akardašim« (I. Z. II 171, III 227).

< tur. arkadaş, izv. od arka (v.) + tur. suf. -daş.

arkali indecl. adj. (tur.) sa arkom, sa zaledem; velik, dug. — »I od boja arkali topove« (K. H. I 198); »Ždrala zovte četiri seiza, / Sa četiri arkali ju-

arkaluk

lara« (Kašik. III 4).

< tur. *arkalı* »sa arkom, sa za-
leđem, jakih leđa: velik, dug«,
v. arka + tur. suf. -li.

arkaluk *m* (tur.) dio oklopa koji
pokriva leđa.

< tur. *arkalık* (arka-lik), v. ar-
ka + tur. suf. -lik.

âr-kapija (*âr-kapija*) stražnja
vrata, sporedan ulaz (kuda ula-
ze kola i stoka). — »Kola ulaze
na ârkapiju« (Marjan.).

< tur. *art kapı* »stražnja vra-
ta«, tur. *art* »stražnji« i tur.
kapı »vrata«.

V. arkaš.

ârkaš *m* (tur.) stražnji uzdignuti
dio sedla.

< tur. *artkaş* (art-kaş) istog
značenja, od tur. *art* »stražnji«
i tur. *kaş* »uzdignuti dio sedla
sa krajeva«, v. kaš.

ârliti se, crveniti se. — »Neka se
ar li l'jepi fes na glavi, / Nek
se plavi kita do ramena« (I. Z.
Herceg. 15).

< tur. *al* »crven« (v. âl): alliti
se, a potom arliti se.

armâgan (harmâgan, amâlgam)
m (tur.) dar, poklon. — »Ljubio

sam u majke jedinu, / često
sam joj slao armagane«
(Vuk I 468); »Zet se spravlja
u punice, / Nosi divne arma-
gane: / Čeri jare i magare«
(Vuk, Rječnik); »Ja mu mlada
šaljem harmagane: / Žutu
tunju i vehlu jabuku« (I. Z. IV
88); »U koji se danak razbolila,
/ u oni joj došli amalgami,
/ od svekra joj ćurak i ćurdija«
(Kašik. I 179).

< tur. *armağan* »dar, poklon«.

ârman, v. harman

armudija *f* (pers.) ukras na čoha-
nim čakširima u obliku kruške,
džep na kome je takav ukras.

— »Šare na čakširima: a r m u-
d i j e, dikiši, dotluci, pačaluci«,

— »Između dva prednja džepa
(na čakširima), upravo na sre-
dini je džep, zvani armudij-
a« (Marjan.).

< tur. *armudi*, v. armut + ar-
-tur. suf. -i (*ıyy*).

ârmut *m* (pers.) kruška.

< tur. *armut*, *armud* < pers.
emrūd »kruška«.

V. armudija, karamut.

Arnaut *m* (grč.) Albanac, Ar-
banas.

< tur. *Arnaut*, *Arnavut* < grč.
arnabītis.

V. Arnautlija, Arnautluk.

Arnautlija *m* (grč.-tur.) Albanac,
Arbanas.

< tur. *Arnavutlu*, *Arnavutlu*, v.
Arnaut + tur. suf. -lu (-li).

Arnautluk *m* (grč.-tur) Albanija.

< tur. *Arnavutluk*, *Arnavutluk*,
v. *Arnaut* + tur. suf. -luk (-lik).

ârpa *f* (tur.) ječam. — »Šarca svo-
ga timar učinio, / ustače mu
ar pe ugruhate« (M. H. III 19).

< tur. *arpa*.

V. arpadžik, arpaluk, arpasuj,
arpaš.

arpādžik *m* (tur.) sitni crveni luk
za sijanje, *Allium cepe annu-
nus*.

< tur. *arpacık*, istog značenja,
v. arpa + tur. dem. suf. -cik.

arpaluk *m* (tur.) ova riječ je kroz
istoriju Turske Carevine imala
u raznim vremenima različito
značenje: opanaža, plata, do-
punska plata u naturi ili novcu,
penzija.

< tur. *arpalık* (arpa-lik), v.
arpa + tur. suf. -lik.

arpasuj *m* (tur.) 1. voda od izva-
rena ječma.

2. pivo.

< tur. *arpa suyu*, tur. izft. od

tur. *arpa* »ječam« i tur. *su* »voda«.

ârpaš m (tur.-pers.) ječmena kaša, jelo od ostupanog ječma (*Gerste*).

< tur *arpa aşı*, tur. izft. od tur. *arpa* »ječam« i pers. *âş* »jelo«, kuhana hrana«.

ârsa f (ar.) gradilište, prazno zemljište.

< tur *arsa* < ar. *arṣa*.

arsenāl m (ar.) 1. skladište oružja. 2. Zavod za izradu oružja i drugog vojnog materijala.

3. Brodogradilište za izradu ratnih brodova.

< ar. *dār-u-ššināa* »brodogradilište za izradu ratnih brodova; sjedište uprave za mornaricu«, osn. zn.: »kuća proizvodnje«, ar. izft. od ar. *dār* »kuća« i ar. *âš-šināa* (*âl-šināa*) »znanat, proizvodnja«.

ârslan m (tur.) lav. — »Od sita arslana, ne boj se, a od gladne mačke bježi!« (Nar. bl. 132). »I kod nje su dva ljuta arslana, / što iziju živoga junaka« (Vuk II 34).

< tur. *arslan*.

Arslan (tur.) *musl. muško ime*.

< tur. *Arslan*, lično ime, »Lav«.

ârsuz -a, supst. i kao adj. (ar.-tur.) 1. bezobraznik, arsužin. — A mi ćemo Rudanku, / Rudanke su arsuži« (Muz. zap. Inst. 3215).

2. bezobrazan, koji nema stida i fig. ljut, zločast, zle naravi. — »Kako će arsuž-ženama biti jezici prikovani klincima rastovnjacima za džehenemski direk« (Zembilj III 18); — arsuž-dijete, ljuto, zločasto dijete.

< tur. *arsız* (ar-*sız*), v. âr + tur. suf. -*siz*.

arsüzluk m (ar.-tur.) 1. bezobraznost, bestidnost, nevaspitanost. 2. ljutnja, zloća, zla narav.

< tur. *arsızlık* (arsız-*lık*) v. arsuž + tur. suf. -*lik*.

âršin m (tur.) stara mjera za dužinu. Dunderški (građevinski) i zidarski aršin je dug 75,8 cm, čaršijski 68 cm, a terzijski 65 cm. — »Ako je daleko Bagdat, nije aršin« (Nar. bl. 16). »U širinu pedeset aršina, / U duljinu sto i dvadeset i četiri« (Lord 304).

< tur. *arşın* »mjera za dužinu« kao i u nas. Osn. zn.: 1. »razdaljina od vrhova ručnih prsta do ramena«, 2. »raskorak«.

artërisati, altërisati -šem (tur.) nadmetati se na licitaciji sa većom ponudom; povisiti cijenu. < tur. *artırmak*, sa istim značenjem kao i u nas.

ârûn, v. harun

arvânija, v. havranija

Arzija i Arziya (pers.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Arzu*, lično ime, »Željena«, ime Kamberove ljubavnice iz turske narodne priče. »Kamber ve Arzu« (Kamber i Arzi) < pers. *arzū* »želja«.

ârziti (hârziti) (ar.) *javljati, prijavljivati, optuživati*. — »To činiše tvoje Sarajlije, / harzeći ga bijelu Stambolu, / sve devletu caru čestitomu« (F. J. II 430).

Izv. od tur. *arz* < ar. *arḏ* »izložiti, iskazati, predstaviti«.

V. arz-odaja, arzuhal.

ârzlak (hârzlak) m (ar.-tur.) kalibar; oblik drvenog predmeta koji izrađuje čekrkičja (v.). — »Svaki nosi po dvadeset puša-

arz-odaja

ka, / sve na jedan arzlak izgonjene» (Vuk III 333).

< tur. *ardalık*, *arzalık* (*arda-lik*, *arza-lik*), tur. *arda*, *arza* »čelični nož, strug, na primitivnoj mašini čekrčija« + tur. suf. -lik; tur. *arda*, *arza* < ar. *ard* »širina«.

arz-odaja (ârzi-odaja) f (ar.-tur) *salon u carskom dvoru.* — »Sultan care, svečevo koljeno, / hodi sa mnomo do jataka tvoga, / do jataka hajd' u arz odaje« (K. H. I 58); »Dok ispade iz arzi odaje, / opremi se, ode ka Budimu« (F. J. II 357). < tur. *arz odası* »sala, salon«, izft. od ar. *ard* »izložiti, iskazati, predstaviti« i tur. *oda*, »soba«.

arzûhâl, arzôhâl -âla (arzûvâl, arzôâl, arzôvân) m (ar.) *molba, predstavka, memorandum.* — »Pa sultanu daju arzu hale« (K. H. I 463); »Pa krvava arzôala gradi, / Pa ga dade caru čestitome« (Petran. 451); »bez careva bijela fermana, / brez vezeka i brez arzovana« (Vuk III 277).

< tur. *arzuhal* (*arz-i-hal*), pers. izft. od ar. *ard* »izložiti, iskazati, predstaviti« i ar. *hâl* »stanje«, v. *hal*.

a. s., v. alejhiselam

asâba f (ar.) 1. *srodnici po muškoj lozi* (»po muškoj krvi«). 2. kao pravni termin: po šerijatskom nasljednom pravu zakonski nasljednici, koji spadaju u red univerzalnih nasljednika. < tur. *asabe* < ar. *âşabâ*. Ar. singular upotrijebljen u turskom i našem jeziku kao plural. V. *asabaluk*.

asabâluk i asabâluk m (ar.-tur) *srodstvo po muškoj lozi.*

< tur. *asabelik*, v. *asaba* + tur. suf. -lik.

Asaf, Asaf, Âsif (jevr.) *musl. muško ime.*

< ar. *Âşaf* (< jevr.), lično ime, Solomonovog (Sulejman-pejgamberovog) ministra. U tur. *âşaf* »vezir«.

âsâr m (ar.) 1. *tragovi, znakovi.* 2. *književna ili umjetnička djela.*

< tur. *âsar* < ar. pl. *âtâr*, sa gore navedenim značenjem, sing. *âtâr*, v. *eser*.

âsas (hâsas) m (ar.) *noćni stražar, noćni čuvar.*

< tur. *âsas* < ar. *âsûs*, sing. *âss* »noćni čuvar«. Ar. plural u tur. i našem jeziku upotrijebljen kao singular.

V. *asasbaša*.

asazbaša m (ar.-tur.) *starješina noćnih čuvara cijelog grada.*

< tur. *asasbaşı* (*âsas-başı*), v. *âsas* i *baş*.

ashâbi (sing. *âshâb*) **m** (ar.) *dru-govi Muhamedovi.*

< tur. *ashab*, *ashap* < ar. pl. *aşhâb* sing. *şâhib* »drug, kolega«. Ar. plural upotrijebljen u tur. i u našem jeziku kao singular.

ashâbi-ferâiz m (ar.) *u šerijatskom nasljednom pravu povlašćeni zakonski nasljednici s alikvotnim dijelovima, koji su u kur'anu izričito određeni.*

< tur. *ashab-i feraiz*, pers. izft. od ar. pl. *aşhâb*, sing. *şâhib* »vlasnik, posjednik« i ar. pl. *fârâ'id*, v. *ferâiz*.

Âsif, v. Asaf

Asifa (jevr.) *musl. žensko ime.*

Muškom imenu Asif dodan naš nastavak za ž. rod.

âsija -ê i âsi indecl. (**hâsija**, **hâsi**) *m* (ar.) 1. *griješnik; silnik (koji se posilio).*

2. *odmetnik, buntovnik.*

< tur. **âsi** < ar. **âšī**, sa gore navedenim značenjima.

V. asiluk, asi se učiniti, poasiti se.

asiluk (hasiluk) *m* (ar.-tur.) 1. *griješanje; obijest.*

2. *odmetništvo, nepokornost.*

< tur. **âsilik** (**âsi-lik**), od »asi«

v. asija i tur. suf. -lik.

Âsim (ar.) *musl. muško ime.*

< ar. **Âsim**, lično ime, »Sačuvani, Zaštićeni«.

âsi (hâsi) se učiniti, osiliti se, obijestan postati; nepokoran biti. — »Sad se Janko asi učinio« (M. H. III 7); »Koliko se hasi učinio, / On podiže silovitu vojsku« (Vuk VIII 169). Izv. od asi (v.).

âsker (âšcer) *m* (ar.) *vojska; vojnik.* — »Da ostavim tebe kod askera« (M. H. I 252).

< tur. **asker** < ar. **askār**.

V. askerija, askerluk.

askerija (ašcerija) *f* (ar.) *vojska, vojništvo.* — »Pod Bečom se kupi askerija, / da uzima po Bosni gradove« (I. Z. II 188). < tur. **askeriye** < ar. **askāriyyā**.

askerluk (ašcerluk) *m* (ar.-tur.) *vojništvo.*

< tur. **askerlik** (**asker-lik**), v. asker + tur. suf. -lik.

asli adv. (ar.) *sigurno, upravo, zaista, vjerovatno; sva je prilika.* — »Asli, otkako Švabo provrće Ivan planinu, nema kod nas ni onih dosadašnjih zima i pometenija« (Zembilj II 20); »Asli i nije on čovjek kô što su drugi ljudi« (Avdić 8); »Asli

momak iz Hercegovine« (K. H. I 202).

< tur. **aslı** »glavni, temeljni« < ar. **ašlī** (**ašliyy**), adj. od **ašl** »temelj, korijen; princip«.

âsma (hâsma) *f* (tur.) 1. *vinova loza ôdrina, loza čardaklija, Vitis vinifera L.*

2. *zemljana peč koja se loži iz sobe a ne iz predsoblja.*

< tur. **asma**, istog značenja kao gore pod 1.

âsna, v. hasna

âsniti, v. hasniti

âsol, âsoliti, v. hasul, hasuliti

aspûrli indecl. adj. (tur.) *zatvoreno crvene boje.*

< tur. **aspurlu** (**aspur-lu**), tur. **aspur** + tur. suf. -lu (-li); tur. **aspur** znači: 1. »divlji crveni šafran. šafranika — *Carthamus tinctorius L.*«

2. fig.: »veoma crvena boja, zatvoreno crvena boja«.

V. aspurlija.

aspûrlija, âspura (haspûrlija) *f* (tur.) *tanka crvena marama koju su ranije muslimanke upotrebljavale kao povezaču ili kao pojas; crveni veo, vezen i okićen zlatnim kolutićima (pula-ma), kojim se pokrivaju mlade nevjeste.* — »Skini, majko, krméz aspurliju, / pa se pokri mrkom jemenijom« (I. Z. II 201); »Umihana Hadži Jusufage, / na Vrbasu dugum ostavila, / aspurliju za vrbu svezala« (Muz. zap. Inst. 3313); »ne da pasat krmzi haspurlije« (Beh. VIII 237).

< tur. **aspurlu**, v. aspurli.

âsta, astalēniati se, v. hasta, hastalenisati se

âstâr (hâstâr) *m* (ar.) 1. *postava, odnosno platno za postavu (odijela, posteljine itd.).*

2. tanko bijelo pamučno platno za uvijanje mrtvih. — »Sad na tebi, Mujo, svilena košulja. — / do dan do dva, Mujo, bijela a s t a r a!« (Vuk I 469).

< tur. *astar* »postava uopšte«
< ar. pl. *āstār*, sing. *sitr* »za-
stor«. U pers. *āster* »postava«.

ásul, v. hasul

ásum, v. hasum

ásura, v. hasura

āšā, **āšati**, v. haša, hašati

āšā-jokāri adv. (tur.) *dolje-gore*,
tamo-ovamo.

< tur. *aşağı-yukarı* »približno«,
tur. *aşağı* »dolje; donji«, tur.
yukarı »gore; gornji«.

āšār m (ar.) *desetina*, *porez na*
zemlju.

< tur. *āšar* < ar. pl. *a'sār*,
sing. *u'sr* »desetina«.
V. *ašar*-memur, *ušur*.

ašārija, **ašariluk**, v. hašārija, ha-
šariluk

āšār-mémūr m (ar.) *činovnik*
koji vodi brigu o ubiranju de-
setine (poreza).

< tur. *āšar memuru*, izft. od
ašar (v.) i *memur* (v.)

āšče, v. akča

āščibaša (**āhčibaša**) m (pers.-tur.)
glavni kuhar, šef kuhinje.

< tur. *aşçıbaşı*, *ahçıbaşı* (*aşçı-*
başı), tur. izft., v. kompon. pod
aščija i *baš*.

āščija (**āhčija**) m (pres.-tur.) *ku-*
har. — »Bog sreću dijeli. a
aščija čorbu« (Nar. bl. 23).

< tur. *aşçı*, *ahçı*, < pers. *āš*
»jelo, kuhana hrana« + tur. suf.
-či.

V. *aščibaša*, *aščika*, *aščiluk*, *ašč-*
činica.

āščika, **āščikaduna** (**āhčika**, **āhči-**
kaduna) f (pers.-tur.) *kuharica*.

< tur. *aşçı kadın* (*ahçı-kadın*),
v. kompon. pod *aščija* i *kaduna*.

aščiluk (**āhčiluk**), **Aščiluk** m
(pers.-tur.) 1. *kuharstvo*, *kuhar-*
ski zanat, *kuharska vještina*.
2. *dio čaršije u kojemu se na-*
laze aščinice.

< tur. *aşçılık* (*aşçı-lık*), od tur.
aşçı, v. *aščija* + tur. suf. -či.

aščinica, **aščinca**, (**āhčjinica** **ah-**
činca) f, *javna kuhinja*, *narod-*
na kuhinja, *aščinska radnja*.

Izv. od *aščija* (v.).

aščer, **aščerija**, **aščerluk**, v. asker,
askerija itd.

ašenā indecl. adj. (pers.) *vješt*,
znan, *upućen*.

< tur. *aşina*, *aşna* < pers. *āšnā*,
istog značenja kao u nas.

ašere -eta n (ar.) *recitovanje*
(*učenje*) *napamet izvjesnog*
broja stavaka (desetak) iz kur'-
ana.

< ar. *asārā* »deset«.

ašerma, **ašrma**, v. hašerma

ašićāre adv. (pers.) *otvoreno*, *ja-*
sno, *očevidno*, *javno*. — »A š i -
ć a r e izjaši dogata« (M. H. III
128).

< tur. *aşikāre* (č. *aşikjāre*);
istog značenja < pers. *āškār*.
V. *ap-ašićare*.

Ašida hipok. **Šida** (ar.) *musl. žen-*
sko ime.

< tur. *Aşide*, lično ime < ar.
āšiddā »Stroga; Jaka, Moćna«.

ašigdžija, v. ašikčija

ašik i **ašik** m (ar.) 1. *ljubavnik*,
dragan; *momak koji ašikuje*,
zaljubljeni. — »Igrala bi, al' ne
mogu, / pribio mi a š i k nogu,
da je a š i k pravi bio, / ne bi
mi je ni pribio« (Muz. zap. Inst.
2040); »Pa si i tamo a š i k na-
metnuo« (M. H. III — 435).

2. zanesen od ljubavi za nečim (derviš).

3. od ovog dolazi ime jedne mahale u Sarajevu: Ašikovac. < tur. *âşik* < ar. *âšig*. part. a. od *âišq* »ljubiti, ljubav voditi, voljeti«.

V. ašikčija, ašiklija, ašikluk, ašikovati, ašik se učiniti, ašk, naašikovati se, zaaškovati se.

ašik, v. ašk

ašikčija, ašigdžija m (ar.-tur.) 1. isto što i ašik. — »Da ja imam dvanest ašikčija« (M. H. X 46).

2. onaj koji ašikuje.

< tur. *âşikci*, v. ašik + tur. suf. -ci.

ašiklija m (ar.-tur.) 1. ljubavnik, miljenik, ljubavnica, dragana; onaj (ili ona) koji voli ašikovati. — »O bijelu vratu ašiklije Esme« (Gajret 1929. 54). 2. ljubavna pjesma.

< tur. *âşikli*, v. ašik + tur. suf. -li.

ašikluk m (ar.-tur.) ašikovanje. — »Dosti je našeg ašikluka bilo« (M. H. III 436); »Da mi dođeš pod pendžere u ašikluke« (Muz. zap. Inst. 3418).

< tur. *âşiklik*, v. ašik + tur. suf. -lik.

Ašikovac, v. ašik

ašikovati -ujēm, **ašikovanje** -a, voditi ljubavni razgovor, udvaranje između momka i djevojke. Ašikovanje je bilo veoma uobičajeno u Bosni i Hercegovini. Momci su išli djevojka pod prozor ili na avlijska vrata i vodili bi duge ljubavne razgovore. Kod muslimana se najviše ašikovalo u petak i na praznike. — »Ašikuje momak i djevojka«, »Udovica raz ašikovanja« (M. H. III 434,

409); »Kašalj, šuga i ašikovanje ne može se sakriti« (Vuk, Posl. 133).

Izv. od ašik (v.)

ašik se učiniti, 1. zaljubiti se. — »Kad djevojka ugleda Turčina, / na Halila ašik se učini« (K. H. I 498).

2. zaželiti. — »Ja sam se ašik učinijo, / Da dovedem da ženim Haljila« (Lord 143).

Izv. od ašik (v.).

Ašira (ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Âşir*, m. lično ime < ar. *âšir* »deseti« (red. broj od *âšārā* »deset«) sa našim nastavkom za ž. rod.

ašiš, v. hašiš

ašk, ašik m (ar.) ljubav, ljubavni zanos; čežnja za nečim. — »Aškom srce napuni« (Nar. bl. 309).

< tur. *aşk* < ar. *âšq*.

V. ašik, aškosum, aškuna, Alah aškuna!

aškösüm! ačkösum! aškolsun!

interj. (ar.-tur.) *bravo! živio!* —

»Aškolsun, baš je munasip! viču svi« (Zembilj III 125).

< tur. *aškolsun!* »bravo! živio!« v. ašk i tur. *olsun*, imp. 3. lice sing. od *olmak* »biti«.

aškuna! interj. (ar.-tur.) *u tvoje zdravlje! zdrav si! (nazdravljanje uz piće)*.

< tur. *aškina!* sa istim značenjem, osn. zn.: »za tvoju ljubav«, od ašk (v.) i posvojna tur. zamjenica.

ašlāma (aršlāma) f (tur.) *plemenita (kalemljena) trešnja, vrsta bolje trešnje, Allium fistulosum*. — »gurabije na suncu pečene, / i aršlame u među kuvane« (Vuk I 303).

< tur. *aşlama, aşılama*, istog značenja, od *aşılamak* »cijepiti (kalemiti) voćku«.

ášluk

ášluk, v. hašluk

ašûre (hašûre) *n* (ar.) 1. muslimanski praznik 10. Muharema, prvog arapskog mjeseca.

2. hošaf (kompot) koji se pravi na dan 10. Muharema od svakovrsnog voća i zrnevlja. Običaj varenja ašureta je, po muslimanskom narodnom vjerovanju, uspomena na dan kada se Nuh-pejgamber (Noje) spasio od potopa i svario slatko varivo od zrnevlja i ostale hrane koje se na spasenoj lađi našla.

< tur. *aşure* < ar. *‘ašūrā’*.

ât âta (hât, hâta) *m* (tur.) 1. konj plemenite pasmine. — »Mejdandžije ate uzjahaše« (M. H. III 49); »al' dopade dvanaest Arapa, / na dvanaest ata arapskije« (Vuk II 363); »Ali ide krčmarica Janja, / na silnoga hata debeloga« (Vuk II 38).

< tur. *at* »konj«.

V. alat, dogat, atlija, atmejdani,

Āta, v. Atija

âtâr (âtâr) *m* (ar.) onaj koji prodaje lijekove, travar, drogerist.

< tur. *attar* < ar. *‘aṭṭār* »drogerist«, (ar. *‘iṭr* »mirodija«).

âtar, âtariti itd. v. hatar, hatariti itd.

âter, âteriti, v. hater, hateriti

ateš *m* (pers.) *vatra*. — »Porazio ga sveti Arandeo svojom ateš-sabljom« (Marjan.).

< tur. *ates* < pers. *ateš* »vatra«.

V. ateši, atešluk, atešten-emin.

ateši indecl. adj. (pers.) *vatrena-ste boje*.

< tur. *atesi*, v. ateš + ar.-pers. suf. *-ī (iyy)*.

atešluk *m* (pers.-tur.) gornji dio mangale u kome se drži žar i

gdje se stavljaju džezve s pečenom kafom. (v. GZM 1951. 224).

< tur. *ateşlik*, v. ateš + tur. suf. *-lik*.

âtešten-emin (ateštenemin, atešteremin) indecl. adj. (pers.-ar.), osiguran od požara. Stare kamene magaze sa željeznim vratima smatrale su se atešten-emin. — »Ovakvo građene magaze smatrale su se sigurne od požara i nazivale se atešteremin« (GZM 1951. 192).

< tur. *ateşten emin* »siguran od vatre«, pers. *‘ateš* »vatra« i ar. *‘amin* »siguran«.

Atif hipok. Tifo, Āto (ar.) *musl. muško ime*.

< ar. *‘Ātif*, lično ime, »Milstivi«.

Atifa hipok. Tifa (ar.) *musl. žensko ime*.

< ar. *‘Ātifā*, lično ime, »Milstiva«.

Ātija hipok. Āta (ar.) *musl. žensko ime*.

< ar. *‘Āṭiyyā*, lično ime, »Darovana, Poklonjena«.

Ātlagić, v. atlija

âtlaz, âtlas *m* (grč.) 1. sjajna svilena tkanina, vrsta kumuša.

2. u posljednje vrijeme: papučna tkanina zv. »glot«.

< tur. *atlas* < ar. *atlas* »vrsta svilene tkanine« < grč. *‘Atlas* ime grčkog mitološkog džina.

âtlija *m* (tur.) *konjanik; konjica*. — »Za mnome je kauska atlija, / da bježimo na našu Kraljinu« (K. H. II 124).

< tur. *atlı (at-lı)* »konjanik«, v. ât + tur. suf. *-lı* i naš nastavak »-ja«. Ako iza ove riječi dođe titula »aga«, onda ispada naš nastavak, pa se izgovara. »âtli-âga«, »âtлага« i znači: starje-

šina konjanika. Otud prezime Atlagić.

atmadža, akmadža *f* (tur.) 1. kobac obučen za lov na ptice, *Accipiter nisus*.

2. vrsta sokola obučenog za lov na ptice, kojim su se lovile ptice u Bosni. Posljednji lovci sa atmadžama u Bosni su bezi Uzejrbegovići u Maglaju. Još su tako lovili između dva svjetska rata.

< tur. *atmaca*, u značenju kao gore pod 1.

ätmejdän (ät-mëjdän) *m* (tur.ar.)

1. konjsko sajmište, pijaca gdje se konji prodaju.

2. konjsko trkalište, hipodrom. < tur. *at-meydanı*, sa oba gore navedena značenja, v. ät i mejdan.

V. Atmejdän.

Ätmejdän (Äi-mëjdän) *m* (tur.-ar.)

ime prostora na lijevoj obali Miljacke u blizini mosta zv. Čumurije (željeznog mosta) u Sarajevu, gdje je ranije bila konjska pijaca i trkalište. — »Sarajevo, široko si, / Ät-mejdän u, zelen ti si« (GZM 1910. 516).

V. atmejdän.

átor, átoriti, v. hatar, hatariti

ätula, v. hatula

ätur, äturiti, v. hatar, hatariti

äv, v. hav

äva, v. hava

aváje, avájija, v. havaje, havajija

Ävala *f* (ar.) planina jugoistočno od Beograda. — »Pokliknula bijela vila / Sa Ävale iznad Biograda« (Vuk, Rječnik).

< tur. *Havâla* »naziv nekadašnjeg grada Žrnova kod Beograda«. Odatle dolazi i naziv

Avala; < ar. *ḥawālā* »prepreka, pregrada; mjesto ili objekat koji ima pred sobom dobar vidik, koji dominira okolinom«.

ävām *m* (ar.) široki slojevi naroda, masa.

< tur. *avam*, istog značenja, < ar. pl. *‘awām*, sing. *‘amm* »opšti, ukupan«.

avan, v. havan

aváriz (aváriz äkča) *m* (ar.) vanredni državni nameti.

< tur. *avariz* < ar. pl. *‘awāriḏ*, sing. *‘arīḏ* »novopojavljeni«.

ävāz -äza *m* (pers.) glas.

< tur. *avaz* < pers. *āwāz*.

V. avazile.

ävāzile adv. (pers.-tur.) glasno, na sav glas. — »Knjigu gleda, a v a z i l e kaže« (M. H. III 78).

< tur. *avazile*, v. avaz + tur. postpoz. *-ile* »sa«.

Ävdan, v. Abdulah

ävdes, avdëslī, avdëslīja itd. v. abdes, abdesli, abdeslija itd.

Ävdić, v. Abdulah

ävdisalätin -ína, äbdusalätin -ína *m* (ar.) biljka (cvijet) *Euphorbia lathyris* L.

< tur. *abdüsselätin*, gore označena biljka, »rob careva«, ar. izft. od ar. *‘abd* »rob« i ar. *sälātīn*, pl. od *sultān* »car, vladar«.

Ävdo, v. Abdulah

ävđžibaša *m* (tur.) starješina lovaca. — »Posle nekog vremena postane on vrlo bogat, i svi lovci priznaju ga za svoga ävđžibašu« (Čajkan. 144).

< tur. *avcibaşı*, izft. od tur. *avcı*, v. avđžija i tur. *başı*, v. baš.

ävđžija i ävdžija *m* (tur.) lovac. — »Sve ävdžije puške ba-

avdžiluk

ce, / pa slušaju kajdu moju« (GZM 1906. 505).

< tur. *avci* »lovac«, tur. *av* »lov« + tur. suf. -ci.

V. avdžibaša, avdžiluk.

avdžiluk m (tur.) *lovljenje, lovstvo, bavljenje lovom.*

< tur. *avcılık* (*avci-lik*) v. avdžija + tur. suf. -lik.

avet i avēt m (ar.) *prikaža, utvara, strašilo.* — »Je li to čovek ili a v e t« (Jakšić II 468); »Kakav je kao a v e t« (u ob. gov.). < tur. *âfet* »nesreća; mitološko biće u obliku krilatog lava« (u pers. *âfet* »nesreća«) < ar. *âft* »nesreća; čudo«. — Mislím da riječ »avet« etimološki nema nikakve veze sa ar. riječi *hay-âlâ* (t) »priviđenje, utvara« (sa kojom je dovode u vezu Daničić, Miklošić, Rj. JAZU, Marjanović i dr.), pošto nema potvrde ni dokaza o tome da je od »hajalet« mogao nastati oblik »avet«, a samo istovjetnost značenja ne može služiti kao osnov takvom tumačenju.

avētan adj., *mahnit.*

Izv. od avet (v.)

avētati -tām, mahnitati, govoriti *koješta, raditi koješta.*

Izv. od avet (v.)

avētinja (havētinja) f (ar.) 1. *prikaza, utvara.*

2. *osoba luckasta, lake pameti, koja slabo shvaća.*

Izv. od avet (v.)

avlat, v. halvat

avlija f (grč.) *kućno dvorište ograđeno zidom.* — »Na avliji demirli kapija« (M. H. III 215).

< tur. *avli* < grč. *avli*.

avlija, v. havlija

avra, v. havra

avránija, v. havranija

avret m (ar.) *stidna mjesta na čovječijem tijelu koja treba pokrivati.*

< tur. *avret* < ar. *ʿawrā*.

ävs, avsāna itd. v. haps, hapsana itd.

âzā m (ar.) *član odbora, vijeća, komisije itd.*

< tur. *âza*, istog značenja < ar. pl. *a-ḡāʾ*, sing. *ʾuḡw* »tjelesni organ, ūd, dio tijela«. Ar. plural upotrijebljen u tur. i našem jeziku kao sing.

âzāb, âzāp m (ar.) 1. *muka, patnja; azab činiti* »mučiti, patiti«; *na azabu biti* »biti na muci«. 2. *kazna na onom svijetu.* — »Za grijeh bit' a z a b« (Nar. bl. 314).

< tur. *azab, azap* < ar. *ʿadāb*.

Azabagić, v. azap

âzād indecl. adj. (pers.) *slobodan, oslobođen (iz ropstva), âzād učiniti*, »oslobiditi, pustiti na slobodu«. — »Ja ću agu azad učiniti« (M. H. III 271).

< tur. *azad* < pers. *âzād* »oslobođen«.

âzap, âzab m (ar.) 1. *pripadnik posebnog roda vojske u Tur. Carevini. Azapi su u mornarici služili kao puškari, a u kopnoj vojsci kao pješadija. Azapi su držali i stražu u utvrđenim gradovima, kulama i na mostovima. Njihovi zapovjednici zvali su se âzapaga, âzabaga. Otud prezime Azapagić, Azabagić.* 2. *neženja, bećar.*

< tur. *azap, azab*, sa značenjem kao gore pod 1. < ar. *ʾazāb* »neženja, bećar«.

V. Azapagić.

Azapagić, v. azap

âzbašča i âz-bāšča, v. hazbašča

Azbukovica f (ar.-srp. hrv.) oblast u zapadnoj Srbiji, između Drine, planine Jagodnje, Sokolskih planina i Medvednika.

Hibr. riječ: *Has-Bukovica* »carski posjed, imanje Bukovica«, tur. *has.* (< ar. *ḥāṣṣ*) »carski posjed, carsko imanje«, v. *hās.*

azdisati -išem, pomamiti se, postati obijestan.

< tur. *azdı*, 3. lice sing. perf. od *azmak*, »pomamiti se, postati obijestan«.

V. *azgin*, *azginluk*.

azgin adj (tur.) pomaman, obijestan, bijesan, nemiran, udarljiv. — »A *zgin* Vlašće od ade krvave« (K. H. I 439); »Dvorbu dvori *azgin* Marijane, / a u Lici Ličkog Mustajbega« (Muz. zap. Inst. 59).

< tur. *azgın*, adj. izv. od *azmak* »pomamiti se, postati obijestan«.

azginluk m (tur.) obijest, pomama, bijes.

< tur. *azgınlik* (*azgın-lik*), v. *azgin* + tur. suf. *-lik*.

azimut m (ar.) astronomski kut na krugu horizonta između meridijana posmatračevog stojišta i vertikalnog kruga posmatrane zvijezde.

< ar. pl. *āṣ-ṣumūt*, sing. *āṣ-ṣāmt* »azimut«, osn. zn. »strana«

Aziz hipok. **Zisko** (ar.) musul. muško ime.

< ar. *ʿAzīz*, lično ime, »Moćni, Dragocjeni, Omiljeni«.

Aziza hipok. **Ziza** (ar.) musul. žensko ime.

Muškom imenu *Aziz* (v.) dodan naš nastavak za ž. rod.

azizālāh! (*āzīz ʿAllāh!* interj. (ar.) *Alah je moćan! što se izgovara kada se čuju prve riječi mujezina sa minareta.* — »Kad mu-

jezin sa munare javlja, / da jacija na mahale pada, / »*aziz-Allah!*« svako tiho šapće« (Sevd. 123).

< tur. *azizallāh!* < ar. *ʿazīz* »moćan, ugledan« i ar. *Allāh* »bog«.

azizija (*azizija-fēs*, *azezija*) m (ar.) vrsta fesa kakav je nosio sultan Abdul-Aziz (1861–1876), po kome je i naziv došao. Bio je u obliku čunja. — »... trgovčica ili esnafica u čakširama i fesu *aziziji*« (Zembilj III 113); »Na glavi mu fesić *azezija*, / *azezija* ili *medelija*« (pogrešno »medelija« mjesto »medžidija«) (I. Z. I 230).

< tur. *Aziziye fes* »fes oblika Sultan-Azizovog fesa«; imenu *Aziz* dodan ar. adj. suf. *-iyye*.

azluk m (tur.) 1. *cigaraluk*, *ci-garluk*.

2. *grlo*, *usta*, odnosno otvor u nekog predmeta kroz koji se puni: otvor kod vodenog suda kroz koji se sipa voda, otvor u staroj pušci kuda se nasipa barut itd.

3. onaj dio predmeta koji se pri upotrebi stavlja u usta: dio čibuka ili dio muzičkog duvačkog instrumenta koji se stavlja u usta.

< tur. *ağızlık* (*ağız-lik*) sa istim značenjima kao u nas, tur. *ağız* »usta« + tur. suf. *-lik*.

azman m (tur.) neutučen ovan, práz.

< tur. *azman*, istog značenja; osn. zn.: »veoma krupan«.

azna, **aznādār**, v. *hazna*, *haznadar*

Azra (ar.) musul. žensko ime.

< ar. *ʿAḏrāʾ*, lično ime, »Djevojka, Djevica«.

Azraíl m (jevr.) anđeo smrti. — »Nije lahko umrijet, *Azraíl* a podnijet« (Nar. bl. 311).

Azráilovo ōko

< ar. 'Azrā'il < jevr.

Azráilovo ōko *n*, suncokret, *Helianthus annuus* L.

Nazvano po Azráilu (v.) anđelu smrti (tj. slično strašnom oku anđela smrti).

azrètlija, v. hazretlija

āzul biti, *biti svrgnut, smijenjen sa položaja*.

< tur. *azil* < ar. 'azl »udaljiti, odstraniti«.

V. mazul.

āzur, āzurālā, v. hazur, hazurala

azurati, azūрати se, v. hazurati, hazurati se

āzūr, azūra *m* (pers.) *nebesko plavetnilo*.

< pers. *lāžwerd* »plava boja (kao što je boja neba ili mora).

V. azuran.

āzūran adj. (pers.) *plav, boje plavetnila neba*.

Izv. od āzūr (v.)

aždāha i āždaha, aždāja (haždāja) *f* (pers.) *ogromna neman koja proždire ljude i životinje*. —

»Pa na džidi od aždaha glava« (K. H. I 353); »u vodu je nesita aždaha, / što proždire konje i junake« (Vuk II 34); »I na džidi od aždaje glava« (K. H. I 354); »Ovdje ima jama bezdanica, / A u jami nemila haždaja« (M. H. I 145).

< tur. *ejderha*, *ejdeha* < pers. *ežderhā*, *eždehā*, *ežder* »zmaj, mitsko biće zmijolikog oblika sa nogama, krilima i sa jednom ili više glava«.

V. ažder, eždeliije, ežder.

aždèlije, aždālije, v. ežderlije

āžder *m* (pers.) *isto što i aždaha*

< pers. *ežder*, v. aždaha.

B

bāba m (pers.) 1. titula ili epitet za dobrog, poštenog ili pobožnog starca. Piše se iza imena, odnosno riječi, ili prije imena, a veže se crticom; napr. *Āli-bāba*, *Džáfer-bāba*, *hàdži-bāba*, *děrviš-bāba*, *bāba-Džáfer*, *bāba-Ahmet* (otud prezime *Babàhmetović*).

2. titula derviškog šeha.

< tur. *baba*, sa istim značenjima kao u nas, osn. zn. »otac«
< pers. *bābā*, »otac, djed«, staropers. *pāpā*.

bāba, v. babo

bā-bā indecl. (pers.) *naivčina; lakomislen, malouman*.

< tur. *babayane* < pers. *bā-bāyāne*.

Babāhmetović, v. baba

Babájić, v. babo

bābājka f, očeva mati (u zapadnoj Bosni).

Izv. od *bābo* (v.)

babāluk m (pers.-tur.) 1. očevina, imanje naslijeđeno od oca;

2. tast, punac. — »Babalučē, Alaga dizdaru! / Kad ću tebi doći raz divojke« (M. H. IV 102); »Prsten stavlja, svadbu ugovara, / s babalukom duždom mletačkim« (F. J. I 99).

< tur. *babalık* (*baba-lik*), od tur. *baba* (v. babo) + tur. suf. -lik.

babazēmān -ána m (pers.-ar.) staro doba, staro vrijeme. — »Od babazēmāna i cara Šćepana« (Vuk, Posl. 231).

Izv. od *bāba zēmān*, v. kompon. pod *bāba* i *zeman*.

Bābić, v. babo

bābo, bāba hipok. bābaja, bābājko, bābuka m (pers.) otac. — »Je l'te babo rezil učinio« (M. H. III 230); »Dok uspavam majku i bābajka« (Kurt II 158). Od babo došlo je prezime Bābić i Bābović, a od bābaja Babájić.

< tur. *baba* »otac« < pers. *bābā* »otac, djed«, staropers. *pāpā*.

V. babajka, babaluk, babovina, babazeman.

Bābović, v. babo

babovina i bābovina f, očevina, imanje od oca naslijeđeno. —

»Da mi svaka babovinu date (K. H. II 54); »Ja imadem moju babovinu, / U Stambolu carstvo baba moga« (M. H. I 164).

Izv. od babo (v.)

Bâbu-âlija

Bâbu-âlija *f* (ar.) Visoka porta; rezidencija velikog vezira u Turskoj Carevini.

< tur. *Babi âli*, pers. izft. od ar. *bâb*, »vrata« i ar. *âli* »visoki«.

bâbuka, v. babo

badāvā adv. (pers.-ar.) 1. besplatno; vrlo jeftino.

2. uzalud. — U ob. gov.: »Bada va sam išao, nisam ga našao«, »Bada va ga čekaš«.

< tur. *bedava*, *bâd-i hava* »besplatno« < pers. *bâdihewā* < *bâd* »zrak« i ar. *hâwā* »zrak«.

V. *badavadžija*, *badavadžisati*, *badihava*, *bambadava*, *zabadava*, *bajdala*.

badavadžija *m* (pers.-ar.-tur.) gotovan, neradnik, koji trati vrijeme, ne radeći ništa.

< tur. *bedavacı*, v. *badava* + suf. -ci.

badavadžisati -išēm, besposličiti, tratiti vrijeme uludo, ne radeći ništa.

Izv. od *badavadžija* (v.)

bâdem, **bâjam** *m* (sanskrt.) 1. voćka i plod *Prunus amygdalus*; *Prunus communis* (L.) Arcong. (Syn. *Amygdalus communis* L.). — »U Mostaru salandžake vežu, / o bademu age Hasan-age« (I. Z. I 7); »Pokraj mora badem drvo raslo« (Muz. zap. Inst. 3476); »U Mostaru procvali bajami, / U Blagaju zumbul i ružica« (Vuk V 398).

2. »na badem« = »u obliku badema«. — »Čemer-pavte na badem kovate« (Ašikl. 90).

< tur. *badem* < pers. *bâdām*, *bâdam*, < sanskrt. *badama*.

V. *bademezma*, *badem-pirlit*, *badem-zejtin*.

bâdemezma *f* (sanskrt.-tur.) domaći (kućni) marcipan, vrsta

slatkog jela, koje domaćice u Sarajevu prave od jednake mjere (1 : 1) šećera i samljevenog badema, tako da se u uvareni šećer saspe samljeveni badem, pa se to miješa na vatri dok se zgusne. Bjelkaste je boje, a može se obojiti alicom, pa bude crvena.

< tur. *badem-ezmesi* »marcipan«, bukv. »istučeni, zgnječeni badem«, tur. izft. od *badem* (v.) i tur. *ezme* »istucana, zgnječena materija« (tur. *ezmek* »istučiti, zgnječiti«).

badem-pirlit *m* (sanskrt.-tur.), utkane šare u boji u obliku badema na domaćem bezu (platinu).

V. kompon. pod badem i pirlit.

badem-zejtin *m* (sanskrt.-ar.) bademovo ulje.

V. kompon. pod badem i zejtin.

badihāvā adv. (pers.-ar.) 1. isto što i *badava*. — »Ne da Aljo glave badihava!« (Lord 10).

< tur. *bâd-i hava*, v. *badava*.

badž, v. badža

badža *f* (pers.) otvor na daščanom krovu kuće kroz koji izlazi dim. Badža zamjenjuje dimnjak. — »Ako i krivo vatra gori, / pravo dim na badžu izlazi« (Nar. bl. 15).

< tur. *baca* »dimnjak« < pers. *bāḡe* »veliki prozor«.

V. *badženjača*.

badža *f* i **badž** *m* (pers.) trošarina, maltarina, carina. — »Tovar se badže ne boji« (Nar. bl. 262). < tur. *bac* < pers. *bāḡ*, zapravo *bāḡ* »porez, danak; carina«.

V. *baždar*.

badža *f* (tur.) 1. žena; sirota žena. 2. stara kućna služavka, stara kućna kuharica.

< tur. *bacı* »sestra; stara kućna služavka«.

V. badžikāduna.

bādža, v. badžanak

badžak, batak *m* (tur.) *noga, krak, bedro, stegno*.

< tur. *bacak*.

V. badžakli, badžaklija.

badžakli indecl adj. (tur.) *krakat, dugih nogu; lijepo »krojenih« nogu*. — U ob. gov.: »Hem olukli, hem badžakli«.

< tur. *bacaklı* (*bacak-li*), v. badžak + tur. suf. *-li*.

badžaklija *m* (tur.) 1. *čovjek krakat, dugonog*.

2. *holandski dukat na kome se nalazi s jedne strane raskoračen čovjek*.

< tur. *bacaklı*, v. badžakli.

badžanac, v. badžanak

badžanak, badženok -nka, *badžanac* -nca, *badžonog* -a, *pašēnog* -a, *pašanac* -nca, *hipok. bādžo, bādža, m* (tur.) *muž ženine sestre (u odnosu na muža druge joj sestre), muževi dviju ili više sestara u odnosu jedan na drugog*.

< tur. *bacanak*.

badženok, v. badžanak

badženjača, v. *badžegnjača f, duga motka kojom se otvara bādža na seoskim kućama koje imaju badžu*.

Izv. od bādža (v.)

badžikāduna *f* (tur.) *žena, supru-ga (zapadna Bosna)*.

< tur. *bacı kadın* »stara kućna kuharica«, v. kompon. pod bādža (žena) i kaduna.

bādžo, v. badžanak

badžonog, v. badžanak

bāer, v. bair

baētāš, bajētāš *m* (ar.) *bajat hljeb*.

Izv. od bajat (v.)

bāg *m* (pers.) *vinograd, vrt*.

< tur. *bağ*, »vinograd, vrt« < pers. *bāg* »bašča«.

V. bašča.

bāg (pl. *bāgovi i bāzi*) *m* (tur.) *veza, sveza; lanac od sata koji se nosi o vratu ili se pruži preko prsluka ili pasa s jednog kraja na drugi, kao ukras*. — »Ja se sageh kovče otpinjati, / zapeše mi bazi od sahata« (S. S. 28); »Opanci mu klapaju, / obojci mu padaju, / *bāgovi* mu zveče, / cure ti ga neće« (I. Z. II 14).

< tur. *bağ*.

V. baglama, bujumbak.

bāga *f* (tur.) 1. *čvorugasta izraslina na nogama stoke, naročito konja (vrsta bolesti)*.

2. *žulj, kurije oko (kod čovjeka)*.

< tur. vulg. *bağa, bağı* 1. istog značenja kao gore pod 1., i 2. *izraslina (guta) na vratu, knjiž. bağa »kornjača; oklop kornjače«*.

V. bagav, bagljiv.

bāgana *f* (tur.) *kožica od mrtvorođenog ili sasvim mladog crnog jagnjeta, od koje se prave najviše cijenjene šubare*.

< tur. *bağan* 1. »nedonošče, pobacak«, 2. »kožica od mrtvorođenog jagnjeta«.

V. bāgane.

bāgane *n* (tur.) *sasvim mlado jagnje, fig.: dijete*.

< tur. *bağan*, v. bāgana.

bāgav adj., *koji ima bage na nogama, koji boluje od bage*. — »Na kulašu konju *bagavome*« (F. J. I 140).

Izv. od bage (v.).

báġija

báġija *m* (ar.) *buntovnik*.

< tur. *báġi* »buntovnik« < ar. *bāġi*, part. a. od *baġy* (*bgy*), »činiti nepravdu«.

baġlāma (dem. *baġlāmica*) *f* (tur.)

1. željezna spojница kojom se vrata i prozorska krila pričvršćuju za drvene okove i pomoću kojih se otvaraju i zatvaraju; šarka. Vrata i prozori imaju obično dvije, a nekad i po tri *baġlame*. — »... a rukama se hvata za *baġlame* na vratima« (Andrić 28); »na kapiji istavljena vrata, / samo same ostale *baġlame*« (Muz. zap. Inst. 62).

2. vrsta tambure sa tri žice. — »i donesi šargiju, sitni saz s *baġlamicom*« (I. Z. II 20).

3. fig.: impotentan muškarac.

< tur. *baġlama*, od *baġlamak* »svezati«.

baġljiv adj. koji ima bage na nogama, koji boluje od bage.

< tur. *baġlıh* (*baġi-h*), v. *baga* + tur. suf. -li.

bāhāt, **bāt** *m*, topot šum, jeka od udranja nogama o tle pri koraćanju. — »Kad te čujem po haju, / poznajem te po *bahatu*« (GZM 1907. 634); »Stade *bahat* ozgor sokacima, kad izbiše četiri Latina« (Lord 154). Vjerovatno je izvedeno od gl. »bahnuti«, odnosno »basati« (v.).

bāhča, v. *bāšča*

bāhil *m* (ar.) 1. škrtac, tvrdica.

2. kao adj.: zavidan.

< tur. *bahıl* < ar. *bahıl* »tvrdica; škrt, lakom«.

bāhnuti, **bāhnem** (**bānuti**, **bānem**), *iznenada se pojaviti*.

Vjerovatno je došlo od tur. gl. »basmak«, koji između ostalog ima i gornje značenje. Od tur.

basmak naš gl. »basati«, od *basati* »basnuti, a potom »bahnuti« (kao što je slučaj sa »dihati« i »disati«, »plehnuti« i »plesnuti« itd.) Isto je tako od »bāsati« = »bāsāt«, pa »bāhāt«. V. *bāhāt*, *basati*, *basti*, *basti-sati*.

Bāhra, v. *Bahrija*

Bāhrija, hipok. **Bāhro** (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Bahrî*, lično ime < ar. *bahriyy* »mornar; morski« (ar. *bahr* »more« + ar. adj. suf. -iyy).

Bahrija, hipok. **Bāhra** (ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Bahriye*, lično ime < ar. *bahriyyä* »ona koja pripada moru, morska« (ar. *bahr* »more« + ar. adj. suf. za ž. rod -iyye).

Bāhro, v. *Bāhrija*

bāhsuz, **bahsüzluk**, v. *baksuz*, *baksuzluk*

bāht (**bāt**) *m* (pers.) *sreća*. — »Dobra *bah-ta* Đulić-bajraktara!« (M. H. III 234); »Bolji je *bah-t*, nego carev taht« (Nar. bl. 30). < tur. *baht* < pers. *baht*.

V. *bahtli*, *bahtlija*, *Bahtijar*, *baksuz*, *alabahtuna*, *nebaht*.

Bahtijār hipoh. **Bāhto** (pers.) *musl. muško ime*.

< tur. *bahtiyār* < pers. *bahtiyār* »srećan čovjek«, kao lično ime: »Sreten, Srećko«.

bāhtli (**bātli**) indecl. adj. (pers.-tur.) *srećan*. — »N'jesi *bah-tli*, Alajbegoviću, / da te vaka đul-đulija ljubi« (M. H. III 162); »Baščaršijo, *batli* ti si! / Latinluče, pogan ti si!« (Vuk V 341).

< tur. *bahtli*, v. *baht* + tur. suf. -li.

bāhtlija (bātlija) m (pers.-tur.) *srećnik, srećan čovjek*. — »Jer je Lazo u boju batlija« (Vuk, Rječnik).
Izv. od bahtli (v.).

Bāhto, v. Bahtijar

bāhusūs adv. (pers.-ar.) *specijalno, osobito, naročito*.
< tur. *bahusus (ba-husus)* < pers. prep. *bā* »sa« i ar. *ḥuṣūṣ* »specijalnost, osobitost« itd.

baildisati se v. bailisati se

bailisati se, bajilisati se, baildisati se, bajildisati se, -šēm, onesvjestiti se, zaniyeti se, pasti u zanos.

< tur. *bayılmak*, sa istim značenjem, odnosno od tur. *bayıldı*, 3. lice perf. od *bayılmak*.
V. *bailma*, obalijestiti se.

bailma, bajilma f (tur.) *onesvjestenje, gubljenje svijesti*.

< tur. *bayılma*, part. od *bayılmak* »onesvjestiti se, zaniyeti se, pasti u zanos«.

bāir, bājir (bāer, bājer) m (tur.)

1. *brijeg, strana brijega*.
2. *obala i zemljište pored obale*.
< tur. *bayır* »brijeg; zemljište na padinama brda«.

bajāgi adv. (tur.) *tobože, kao da. Često se govori sa prijedlogom »kao«: kao bajāgi, kobajāgi*. — »pašinica s begom Zilovićem, i ko bajagi svojom jaranicom« (I. Z. III 112); »... hoće kobajagi da ode, ali ga i dalje prati« (Devajtis 104).

< tur. *bayağı* »upravo, priлично«.

bājam, v. bađem

bājat, -a, bājatan, -tna, adj. (ar.)
1. *koji je ustajao, izgubio svježinu, koji nije svjež*. — »Neki su komadi bili svježli, a drugi bajatni« (Cook 17).
2. *uvenuo, ostario*. — »Kapeta-

nica s bajatim licem«, »Tale junak bajatije leđa, / svaku jesu vatru ogreznula (Marjan.).

< tur. *bayat*; nastalo pod uticajem turske vokalne harmonije od ar. *bā'it* »prenoćio« (hljeb ili voda koji nisu svježi).
V. *baetaš*, obajatiti, zabajatiti.

bājati, -jēm, čvarati, vračati (u svrhu liječenja). — »Bolan bājē kud ne pristaje« (Nar. bl. 24).

< tur. *baymak* »čvarati, vračati«.

bajberek, v. bejberek

bājdala f (pers.-ar.) *džabica, ono što se dobiva badava; pljačka*. — »Ako želi imati meda i masla, mora i kadija kupiti za novce kao i svi drugi, jer je bājdala već prestala« (Nar. bl. 242).

Izv. od *badava* (v.): »bajdava«, a potom »bajdala« (dodavanjem »j« i pretvaranjem glasa »v« u »l«).

bajētāš, v. baetaš

Bajezīd, -īda (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Bayezid* < ar. *Ābū-Yāzīd* ak. od *Ābū-Yāzīd*, lično ime, »Otac Jezidov«, v. tumačenje pod jezid.

bajildisati se, bajilisati se, v. bailisati se

bajilma, v. bailma

bājir, v. bair

bājrak, bārjak m (tur.) 1. *zastava*.

— »Mehmedpaša zavio bajrake« (M. H. III 13); »Razviše se alajli barjaci« (K. H. I 152); »Pjana glava ne nosi bajrak« (Nar. bl. 367).

2. *odred vojske ili odred u kakvoj povorci koji nosi svoju zastavu*.

bajrākli

< tur. *bayrak* (i u pers. *bay-raq*).

V. *bajrakli*, *bajraklija*, *bajraktar*, *alaj-bajrak*, *alajli-bajrak*.

bajrākli (barjākli) indecl. (tur.) ono što je s *bajrakom*, što imu na sebi *bajrak*. — Džamija u Jevremovoj ulici u Beogradu zove se »*Bajrākli-džamija*«.

< tur. *bayrakli*, v. *bajrak* + tur. suf. -lik.

bajrāklija (barjāklija) f (tur.) *zvezda repatica*, *kometa*. — »Nije džabe ono lani, više Bosne na nebu vedrome. šetala *bajrāklija* zvezda« (Zem-bilj III 55).

Izv. od *bajrakli* (v.)

bajraktār, barjaktār, -āra, hipok. **bājro** m (tur.-pers.) *zastavnik*, *onaj koji nosi bajrak*. — »Kad Alibeg mladi beg bijaše, / djevojka mu *bajraktār* bijaše« (K. H. I 276); »O Komnene, senjski *barjaktare*, / Ko je tebe žao učinio« (Vuk VII 1). — Od ovog su nastala prezimena *Bajraktärević* i *Barjaktärević*. < tur. *bayraktar* < pers. *bay-rakdār* (*bayrak-dār*), od *bajrak* (v.) i pers. *dār*, prez. osnova od gl. *dāšten* »imati, držati«.

Bajraktärević, v. *bajraktar*

bajram (bajram) m (tur.) *muslimanski vjerski praznik*. U godini su dva *bajrama*: *Ramazanski* i *Hadžijski* ili *Kurban-bajram*. *Ramazanski bajram* nastupa po svršetku mjeseca posta *Ramazana* i traje tri dana: 1., 2. i 3. dan mjeseca *Sevala* (deseti mjesec po ar. kalendaru). — *Hadžijski (Kurban) bajram* dolazi dva mjeseca i deset dana poslije *Ramazanskog* b. i traje četiri dana: 10.—13. — *Zulhidžeta* (dvanaesti mjesec po ar. kalendaru). Naziva se

Hadžijski zbog toga što je tih dana glavno godišnje hodočašće *hadžija* oko Čabe u Meki. Zove se i *Kurban-bajram* zato, što se na ovaj *bajram* kolju kurbanj (v.). — *Bajrami* (kao i drugi musul. praznici) pomični su praznici, jer se ravnaju po mjesecetoj, a ne po sunčevoj godini. — »*Bajram* ide, *bajram* u se nadam« (Muz. zap. Inst. 3522); »Kada begu turski *bajram* dode« (K. H. I 321); »*Top puče, bajram prode*« (Vuk Posl. 319).

< tur. *bayram* (i u pers. *bay-ram*), »vjerski praznik; praznik uopšte; slavlje, veselje«.

V. *Bajram*, *bajramluk*, *Bajram mubarek* *olsun!*, *bajram-namaz*, *bajramovati*, *Hadžilaj-bajram*, *Kurban-bajram*.

Bajram, hipok. **Bājro** (tur.) *musl. muško ime*. *Nadijeva se djetetu koje se rodi na bajram*. Od ovog su nastala prezimena: *Bajramović* i *Bajrović (Bajrov- vić)*.

V. *bajram*.

bajramluk m (tur.) *bajramski dar, poklon koji se daje o bajramu*. — »*Bajram* ide, *Bajramu* se nadam, / šta bih dragom *bajramluka* dala« (Sevd. 43).

< tur. *bayramlık (bayram-lik)*, v. *bajram* + tur. suf. -lik.

Bajram mubarek (mubarec) ōlsun! **Bajram mubarek ōlā!** (tur.-ar.) *srećan Bajram! Neka ti je Bajram srećan!*

< tur. *bayram mübarek olsun!* (ola!), v. kompon. pod *bajram* i *mubarek*, a tur. *olsun!* je 3. lice sing. imper. i *ola!* 3. lice sing. optat. od *olmak* »biti«.

bajram-namāz, -āza m (tur.-pers.) *poseban bajramski namaz (mo-*

litva) *ujutru prvog dana bajrama.*

< tur. *bayram-namazi*, izft., v. kompon. pod *bajram* i *namaz*.

bajramovati, -mujēm, *svetkovati, proslavljati bajram, provoditi bajram.*

Izv. od *bajram* (v.).

bajro, v. *bajraktar*

Bajro, v. *Bajram*

Bajrović, v. *Bajram*

bajūnbag, bajūnbak, v. *bajunbag*

bāk! interj. (tur.) *gledaj! gle! vi-di! gledni! pazi!*

< tur. *bak*, imper. 2. lice sing. od *bakmak* »vidjeti, pogledati«. V. *baka, bakalum*.

bāka! bāka-bāka! interj. (tur.) *nu-to! gle! vi-di! pazi! (sve u ironičnom smislu).* — »Baka fale Đulić-bajraktara!« (M. H. III 235); »Baka mi ljudi i mladića. Vode ko sankim neku politiku protiv Svaba, a ova-mo...« (Zembilj III 36); »Baka, baka, Budimke Fatime! / Oj, što je mene Fata prekorila« (Lord 12).

bākāl, bākalin m (ar.) *trgovac na malo kolonijalnom robom, namirnicama.* — »Kasap i baka-l, što su umazaniji, to su veseliji« (Ist. bl. I 96).

< tur. *bakkal*, istog značenja kao u nas < ar. *baqqāl* »prodavalac povrća, piljar«.

V. *bakalija, bakaluk*.

bakalija f (ar.) *prehrambeni artikli koji se prodaju u bakalskoj radnji.*

< tur. *bakkaliye* < ar. *baqqā-liyyā* od *baqqāl* (v. *bakal*) + ar. adj. suf. za ž. rod -*iyā*.

bakāluk m (ar.-tur.) 1. *trgovanje namirnicama, bakalsko zanimanje.*

2. *bakalska radnja.*

3. *bakalska roba.*

< tur. *bakkallik* (*bakkal-lık*), v. *bakal* + tur. suf. -*lik*.

bakālum! i bākālum! interj. (tur.) *vidjećemo! da vidimo!*

< tur. *bakalim*, istog značenja, od gl. *bakmak* »vidjeti, gledati«.

bākam m (ar.) *rumenilo za lice, Lignum santalum rubrum, ru-žičastocrvena boja koja se do-bija iz drveta zv. Caesalpinia sappan, koje raste u Indiji i Braziliji. Ovo drvo varenjem daje boju bakam. Bakam je ra-nije kod nas služio kao kozme-tičko sredstvo za uljepšavanje lica. Danas nazivaju ruž za lice bakamom.*

< tur. *bakkam* < ar. *baqqam*, *baqqam* (u pers. *bekkem*).

V. *bakami, bakamiti se, naba-kamiti se*.

bakāmi indecl. adj. (ar.) *boje kao bakam, rumen.*

V. *bakam* + ar.-pers. suf. -*ī* (*iyi*).

bākamiti se, bojiti lice bakamom. — »B'jeliť ću se i baka-miť ću se« (M. H. X 115).

Izv. od *bakam* (v.).

bākan m (tur.) *ovčja noga od ko-ljena naniže.*

< tur. *bakanak* »papak«.

bākar, -kra m (tur.) 1. *metal cuprum.*

2. *bakreno posude. Postoji pre-zime Bākāreviç. Kraj u blizini željezničke stanice Novo Sara-jevo zove se Bākārevac.*

< tur. *bakır*.

V. *bakardžija, bakarlija, ba-krač, bakračlija, bakrenjak, ba-krli, bakrsur*.

bakardžija, bakrdžija m (tur.) *za-natlija koji izrađuje stvari od bakra.*

< tur. *bakırcı*, v. *bakar* + tur. suf. -ci.

Bākārevac, v. *bakar*

Bākarević, v. *bakar*

bakārli, v. *bakrli*

bakārlija f (tur.) isto što i *bakračlija* (v.). — »Bije njega oštrom *bakarlijom*, / Ajde, vranče, živ te bog ubio!« (Vuk II 445).

< tur. *bakırlı*, v. *bakrli*.

bākija f (ar.) *ostatak, preostatak*.

< tur. *bakı* »ostatak« < ar.

bāqī part. a. od *bāqā* (√ *bqy*) »ostati«.

Bākije -ijā f (ar.) *bregoviti pre-dio na sjeveroistočnom dijelu Sarajeva, gdje se nalazi veliko muslimansko groblje*. — Na Ophodji prema *Bakijama*, »I izići na *Bakije* ravne« (K. H. I 65).

Po svom obliku, odgovara ar. riječi *bāqī*, *bāqiyā*, part. akt. od *bāqā* (√ *bqy*) »tražati, vječani biti; ostati, preostati«. Međutim, pošto se ovaj toponim nalazi u popisu lokaliteta okolice Sarajeva iz 1458 godine (v. Dr H. Šabanović u »Monumenta Turcica«, Defteri, ser. II, sv. 1, Sarajevo, 1964), postavlja se pitanje da li je ova riječ arapskog porijekla i da li možda treba tražiti njezin korijen u kojem drugom jeziku (Dr H. Šabanović misli da je vlaško-romanskog porijekla i da predstavlja drugi oblik riječi »bačija«).

Bākīr (ar.) *musl. muško ime*.

< ar. *Bāqir*, lično ime, »Lav« (u ar. *bāqir* znači »prostran, širok«).

Bākira (ar.) *musl. žensko ime*.

Muškom imenu *Bakir* (v.) do-

dan naš nastavak za ž. rod. »-a«

bakla f (ar.) *grašak, bob, Vicia faba L. (Faba vulgaris Moench)*. < tur. *bakla* < ar. *bāqlā*.

baklava f (ar.) *slatka pita (slatko jelo) koja se peče u tepsiji, a pravi se od tankih jufki (do 70 jufki u jednoj tepsiji), koje se slažu jedna na drugu, a između njih se posipaju samljeveni ora-si, bademi ili lješnici, a neki stavljaju još i tirit (mrvice od posebno spravljenog tijesta)*. Obično se *baklava* prije pečenja izreže na kusove ili dilume (oblik geometrijskog romba), ili se reže »na *dul*« (»na ružicu«) ili »na *dulove*«. Prije nego što se počne peći zamasti se rastopljenim maslom ili maslacem, a poslije pečenja zalijeva se ukuhanim šećerom. — »Hrani mi je halvom i *baklavom*« (M. H. X 61).

< tur. *baklava* < ar. *bāqlawā* (od ar. *bāqlā*, s obzirom na oblike komada na koje se *baklava* u Arapa reže (v. *bākla*). V. džandar-*baklava*, kajmak-*baklava*, sevdidžan-*baklava*).

bakrač m (tur.) *bakreni kotao (i uopšte kotao) koji ima na sebi luk od željeza ili debele žice, za koji se drži kad se nosi i o koji se vješa na verige*.

< tur. *bakraç*, izv. od tur. *bakır* »bakar«.

V. *bakračlija*.

bakračlija i **bakračlije** f (tur.) *široki stremen, široke uzendije (nazvane ovako što su velike i slične bakraču)*. — »a pokupi dizgene kulašu, / pa isčera njega iz svatova: / udara ga oštrom *bakračlijom*« (Vuk II 138); »Bojno sedlo od *Tabakovića*, / *bakračlije* od

Bakarevića« (Ašikl. 70). — *Ako su bakračlije veoma velike, onda se prispodobljavaju još većem bakrenom sudu, pa se nazivaju kâzan-bakračlije*: »A podmeće kâzan-bakračlije« (K. H. I 134).

< tur. *bakračlı* (bakrač-lı), v. bakrač + tur. suf. -lı.

bakrdžija, v. bakardžija

bakrenjak, -áka, *novac ili koji drugi predmet od bakra*.
Izv. od bakar (v.).

bakrli, **bakârli** indecl. adj. (tur.) *bakren*. — »sve je devet ruha nakupila, / što li ruha, što bakrli suda« (I. Z. IV 176).
< tur. *bakırlı* (bakır-lı), v. bakar + tur. suf. -lı.

bakırsuz adj (tur.) *nekalajisan bakreni sud, odnosno bakreni sud u koga je kalaj opao. Naše značenje ne odgovara tur. značenju ove riječi*.

< tur. *bakırsız* (bakır-sız) »bez bakra, koji nije bakren«, od tur. *bakır* »bakar« + tur. suf. -sız »bez«.

baksuz, **bâhsuz**, kao supst. i kao adj. (kao adj. još i **bâksuzan**) (pers., -tur.), kao imenica: 1. *nesrećan čovjek, zlosrećan čovjek, čovjek zle sreće*. — »Za baksuza goješna Haljila« (Lord 242); »Majka me je baksuza rodila«;

2. *čovjek koji drugome donosi nesreću*. U ob. gov.: »Ako puštiš u kuću onog baksuza, sve će ti poći naopako«;

3. *nesreća, nevolja, baksuzluk*. — »Terao me baksuz kroz čitav život«.

Kao pridjev: 1. *nesrećan, zlosrećan*. — »Vazda sam bio baksuz čovjek«;

2. *koban, koji donosi drugome*

nesreću. — »Baksuz gostu nema mjesta u mojoj kući«.

< tur. *bahtsız* (baht-sız) »bez sreće, nesrećan«, v. baht + tur. suf. -sız »bez«.

V. baksuzluk, baksuznik.

bâksuzan, v. baksuz

baksuzluk, **bâhsuzluk** m (pers. -tur.) *nesreća, nevolja, nezgoda*.

< tur. *bahtsızlık* (baht-sız-lık) v. baksuz + tur. suf. -lık.

bâksuznik m, *čovjek koji drugom donosi nesreću*.

Izv. od baksuz (v.).

bâkšiš m (pers.) 1. *dar, poklon; nagrada za učinjenu uslugu*. — »Maj to nosi bakšiš tatari-ma« (K. H. I 17); »a car Marku bakšiš poklanja« (Vuk II 355).

2. *napojnica, darak*.

< tur. *bahşış* »dar, poklon; napojnica«, < pers. *bahšiš*, imenica izv. od *bahšīden* »dati, darovati, pokloniti«.

balāban m (tur.) 1. *krupan, nezgrapn čovjek*.

2. *krupan pijetao*. — »Iš, kote, balabane, / koj'u kući spiš!« (Vuk I 204).

3. *golem i debeo kćlac*.

4. *ptica bukavac, vodeni bik, barski bik, Botaurus stellaris* (L.). — »Balaban bukće kroz zeleno bućje« (Hirtz, Rječnik).

< tur. *balaban*, 1. »krupan, snažan (čovjek ili životinja)«

2. »cirkuski medvjed«,

3. »maljić od velikog bubnja«,

4. »ptica bukavac, vodeni bik«.

Sporno je da li je ova riječ po korijenu turska ili persijska. Po Mladenovu i Korsch-u je od pers. *pahlawān* »pehlivan«, Bernecker veli da se ne usuđuje reći da jest ili da nije od pers. *pahlawān*, dok Vesmer,

Zenker i drugi, kao i većina turskih pisaca i rječnika smatraju je izvorno turskom.

bâlča, v. balčak

balčak m, **bâlča f** (tur.) *držak od sablje ili mača*. — »A sve sablju po balčaku drpa« (M. H. III 346); »O pojasu sablje alamanke, / a na njima od čelika balče« (Vuk III 339).
< tur. *balçak*, *barçak*.

balduza f (tur.) *ženina sestra, svast, svastika*. — »A balduza ličkog Mustajbega« (K. H. I 267).
< tur. *baldız*.

balgam (bâlgan) m (grč.) *hrakotina, sluz, šljajm*.
< tur. *balgam* < ar. *bâlgam* < grč. *phlégma*.

bâlig adj. (ar.) *punoljetan*.
< tur. *balığ* < ar. *bâlig* part. a. 'od *bulûg* (*Ṣbîg*) »punoljetan postati: stići, doći«.

Bâlija, -e i **Bâli**, indecl. (ar.) 1. *musl. muško ime*. — »Alija i Bâlija, dva brata starija« (Nar. bl. 19); »Neće Alija, neće Bâlija, / ele odoše svinje u džamiju« (Vuk, Posl. 210). — Sarajlija Bâli-elendija postavljen je 1578. g., za vrijeme velikog vezira Mehmed-paše Sokolovića, za prvog bosanskog munlu (kadiju) sa sjedištem u Sarajevu (v. Kreš. Vodovodi 76). 2. *Bâlibegovica je jedna mahala (kraj) u Sarajevu*. 3. »Bâlije« su jedna muslimanska etnička grupa u Hercegovini (oko Podveleža i Gabele, te po Dubravama i oko Stoca) (Čorović 126, Dedijer 115).
< tur. *Bâli*, lično ime; »Stari-nac« < ar. *bâli* »starina: star. vehad«.
V. *balija*.

balija m (ar.) 1. *muslimanski seljak, primitivan, prost čovjek, čovjek iz naroda koji ne pripada plemstvu i obrazovanom svijetu*. — »Ne zna balija što je halija« (Nar. bl. 120). 2. *pogrđni naziv za bosansko-hercegovačke muslimane*. — »Ne zna balija što je zdrava Marija« (Vuk, Posl. 198); »Nijes' ovo Bosanske balije, / Nit' su ovo ljuti Krajišnici / Od krajine od Hercegovine« (Vuk VIII 416); »... da ne gledamo na tužno zalupano mnoštvo, reći i našem širem koliko-toliko obrazovanom društvu da su nam ovi »mužani« i »bali-je« — braća...« (Radić 284). 3. *naziv za sirova, neotesana, silovita čovjeka uopšte*. Mislim da ova riječ dolazi od musul. ličnog imena Bâlija (v.), a gornja značenja pod 1. i 3. došla su zbog same sličnosti u izgovoru sa riječima »bâliiti, bâlonja, bâlav« itd.

Bâlije, v. *Bâlija ostrvo*.

Bâlkân m (tur.) *Balkansko poluostrvo*.
< tur. *Balkan* < tur. *balkan* »visoke planine koje se vežu jedna na drugu, planinski vijenac«.

bâlsara (bâsra, bâstra) f (tur.) *bolest na lišću vinove loze, Peronospora*.
< tur. *balsıra*.

bâlta i bâlta f (tur.) 1. *sjekira*. 2. *ubojna sjekira, vrsta starinskog oružja*. — »Svitle mu se vezene kubure, / a valja se bâlta o mrkovu« (M. H. III 351); »mećite mu do dvije gadare, / o unkašu baltu okovanu« (Vuk IV 275).
< tur. *bâlta*.
V. *baltaluk, čorbâlta*.

baltāluk, baltālik *m* (tur.) *šuma* (ili *gaj*) određena za sječu u surhu podmirenja potreba jednog grada, sela ili više sela.
 < tur. *baltālik* (*balta-lik*), v. *balta* + tur. suf. *-lik*.

Balūgdžīc, v. *balugdžija*.

balūgdžija *m* (tur.) *ribar*. — Od ovog je nastalo prezime *Balugdžić*.
 < tur. *balıkçı* (*balık-çı*), v. *baluk* + tur. suf. *-çı*.

bāluk *m* (tur.) 1. *riba*
 2. isto što i *bālukot* (v.)
 3. *vrsta veza, šare; vunena tkanina naročite vrste tkanja* (Rečnik SAN).
 < tur. *balık* »riba«.
 V. *balugdžija*, *balukjag*, *balukot*, *zabalukotiti* se.

bālukjag *m* (tur.) *riblje ulje*.
 < tur. *balıkyağı* (*balık-yağı*) izft. od tur. *balık* »riba« i tur. *yağ* »ulje«.

bālukot i balūkot (bāluk) *m* (tur.) 1. *riblja trava, Menispermum Cocculus L. (Anamirta paniculata Colebr. — Anamirta cocculus W. — Arn.)*.
 2. *riblji otrov, kuglice smjese od ploda trave pod 1., koje se upotrebljavaju za lovljenje riba. Od ovih kuglica ribe se omame (zabalukote se), pa se tako lako hvataju*.
 < tur. *balık otu*, istog značenja kao u nas, izft. od tur. *balık* »riba« i tur. ot »trava, biljka; otrov«.

bālvan *m*, *trupac posjećenog drveta, neotesana greda, brvno*. Nije izvedeno na čisto od čega dolazi ova riječ, ali se opravdano misli da je nastala od tur. *balaban*, kojoj je vrlo blizu i po obliku i po značenju (v. tumačenje pod *balaban*).

baljemez *m* (njem.) *starinski da-*

lekometni top velikog kalibra. — »Al udara more u obale, / al pucaju baljemez-topovi« (M. H. III 131).

< tur. *baljemez* < njem. *Faule Metze* »lijena Metza« (od *Methild*). Stariji turski autori smatrali su ovu riječ tur. složenicom od tur. *bal* »med« i tur. *yemez*, neg. 3. lice sing. futuro-prez oblika od *yemek* »jesti« (»med ne jede«). Za ovim pogrešnim tumačenjem povelili su se i neki naši leksikografi i pisci (Vujaklija, 136, Kurtović — Kušan, II 631, Dr Truhelka, GZM 1918, 169 itd.). Noviji turski rječnici tumače je kao naziv koji je došao po Talijanu *Baljemezi*, navodno konstruktoru ovog topa, odnosno od tal. *Ballia mezza*. Međutim, najispravnije je, po mom mišljenju, najnovije tumačenje njemačkog turkologa Kisslinga, koje sam usvojio (*»Baljemez«, Zeitschrift der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft, Band 101, N. F. Band 26, Wiesbaden 1951.*).

bāmbadāvā i bambadāvā *adv.* (tur.-pers.-ar.) *sasvim badava* (*sasvim besplatno, sasvim uzalud*).

< tur. *bambadava* (*bam-badava*), aps. superl. od *badava* (v. *badava*) sa tur. pref. *bam*.

bāmbaška (bām-bāška) *indecl. adj.* (tur.) *sasvim, posve poseban, mimo ostali svijet, na svoju ruku*. — »Izmotaje se nekim bambaška ukusom...« (Zembilj II 49); U ob. gov.: »Ono je bambaška stvorenje«.

< tur. *bambaška* (*bam-baška*), aps. superl. od tur. *baška* (v. *baška*) sa tur. pref. *bam*.

bāmja (bāmija, bāmuja, bāmlja) *f* 1. *biljka Abelmoschus esculen-*

tus (L.) Mnch. (Syn. *Hibiscus eskulentus* L.).

2. *jelo spravljeno od mahunastih plodova ove biljke.* — »a kazazi bamlja u sahanu« (Zb. XXX, sv. 1, 112).

< tur. *bamya*. Nije jasno porijeklo ove riječi. Neki tur. leksikografi su mišljenja da je to zajednička riječ više jezika. Kraelitz tvrdi da nije izvorno tur. riječ.

bānda f (tal.) *vojna muzika; muzika.* — »Zasvirala banda, zaplakala draga« (Bilten I 48).
< tur. *banda* < tal. *banda* »muzika«.

bār, bārem adv. (tur.) *makar, u najmanju ruku, ako ništa drugo.* — »Ostavi mi brata bar jednoga« (Vuk II 289). »Da joj bar jednom nasloniš glavu na grudi« (Marjan.). »Kad kuća gori, barem da se čovjek ogrije« (Vuk, Posl. 118).

< tur. *bari*, vulg. *barim*, sa istim značenjem kao u nas.

barābār adv. i adj. (pers.) 1. *uporedo, zajedno; jednako, isto, ravno.* »Hvala i ništa, to je barabar« (Vuk, posl. 340).

2. *ravan, jednak.*

< tur. *beraber* »zajedno, uporedo« < pers. *berāber* (*ber-ā-ber*) »zajedno, uporedo«, zapravo: »prsa u prsa«, izv. od pers. *ber* »prsa«.

V. *barabāriti*.

barabāriti -bārīm, *izjednačavati, stavljati u isti red.* — »Ali on mi se s majkom barabari« (Marjan.).

Izv. od *barabar* (v.)

bārak indecl. adj. i **bārak** -a, supst. (tur.) 1. *kosmat, kudrav, ćupav, rutav, duge i razvijene grive.* — »Doklen nađe barak bedeviju« (K. H. II 62).

2. a) *pas kudrave dlake, b) konj duge i razvijene grive, c) čovjek dlakav, obrastao dlakom.* Od ovog je nastalo lično ime *Barak* i prezime *Baraković*.

< tur. *barak*, sa istim značenjem kao u nas. — Meyer daje za izraz »barak bedevija« i »barak« ovakvo tumačenje: »barak« brzonog, tur. *barak*, ar. pl. *barak* »munja« (u prev. sa njem.). Mislim da ovo tumačenje nije osnovano iz ovih razloga. U tur. *barak* nema značenje »brzonog« niti »munja«; od ar. *bārq* »munja« plural je *burūq*, a ne *barāq*.

Baraković, v. *barak*

bārbut m (pers.) *vrsta istočnjačke hazardne igre koja se igra kockama kao kod igre »tāvle« (v.).* Ranije je igrana i u našim krajevima.

< tur. *barbut, barbud*, pomenuta igra < pers. *bār-bed* »ružna dobit (pokuđena igra)«, pers. *bār* »dobit« i pers. *bed* »ružan«.

bardāgdžija, v. *bardakčija*

bārdāk m (pers.) 1. *zemljani sud za vodu, po obliku kao ibrik.* — »na sanduku crvenu jabuku, / nasred kuće bardak i maštrafu« (I. Z. III 90).

2. *drveni, zemljani ili bakarni sud (ili kablčić, burence) u kome se drži rakija ili vino.*

3. *šeho-bārdāk* »bardak (zemljani ibrik) za uzimanje abdesta«. (Pop. Lonč. 1957. 39).

< tur. *bardak* < pers. *bārdān* »pehar, posuda za piće«.

V. *bardakčija, bardaklija*.

bardākčija, bardāgdžija m (pers.-tur.) 1. *zanatlija koji pravi i prodaje bardake i drugo glineno posuđe.*

2. *Bardakčije se zove jedna pokrajna mahala u Sarajevu.*

< tur. *bardakçı* (*bardak-çı*), v. *bardak* + tur. suf. -çi.

bardaklija *f* (pers.-tur.) *vrsta rano krupne šljive, Prunus damascenu.*

< tur. *bardaklı* (*bardak-lı*), v. *bardak* + tur. suf. -li.

bârem, v. *bar*

bârhana *f* (pers.) *bučno veselje; skupno pjevanje i sviranje.*

< tur. *barhana* »skup, sastanak, sijelo«, vjerovatno od pers. *barhân* (*berhân*) »glas, zvuk, ton«.

V. *zbarhaniti*.

bârbjak, barjaktâr, v. *bajrak, bajraktar*

Barjaktarević, v. *bajraktar*

bârbjam, v. *bajram*

baručija, barūdžija *m*, *onaj koji izrađuje ili prodaje barut.*

< tur. *barutçu* (*barut-çu*), v. *barut* + tur. suf. -çu (-çi).

barūdī indecl. adj. (grč.-pers.) *koji je boje kao barut.*

< tur. *barudī* < pers. *bārūdī*, v. *barut* + ar. pers. suf. -ī.

barūdžija, v. *baručija*

bârut -a i *bârūt* -ūta *m* (grč. ili asir.) *eksplozivna materija koja služi za punjenje metaka vatrenog oružja; puščani prah.*

< tur. *barut* < pers. *bārūd* (u ar. *bārūd*) < grč. ili asir.

barutâna, v. *baruthana*

baruthâna, barutâna i bārūthâna, bārūtâna *f* (grč.-pers.) 1. *zgrada u kojoj se izrađuje barut, fabrika za proizvodnju baruta.*

2. *zgrada u kojoj se čuva barut.* < tur. *baruthane* < pers. *bārūd-hâne* (*bārūd-hâne*), v. *kompon.* pod *barut* i *hane*.

basamak -mka i **basâmak** -a *m* (tur.) *a) prečaga na ljestvicama,*

stepenica na stepeništu, stubama. — »Sve mu sablja basamak e broji« (K. H. II 77); *b) u množini: bâsamaci = stepenište, stepenice, stube.* — »stade zveka visoka čardaka, / zazvečase sitni basamaci« (Vuk II 231).

< tur. *basamak*.

bâsati 1. *stupati, gaziti (teškim hodom).*

2. *tumarati, lutati.*

Vjerovatno je došlo od tur. gl. *basmak*, koji između ostalog ima i gornja značenja. Vidi i tumačenje pod »bâhnuti«. Rj. Ak. navodi da je »bastisati« nastalo od tur. gl. *bısmak*, ali »basati« da je od »bâhnuti«, a ovo od slav. *bhas* »udarati, lupati«.

bâskija *f* (tur.) *žioka, vrljika, grubo otesano posječeno tanko stablo (obično se upotrebljava za ogradu livada i njiva).* — »Od baskija konope pravila, / od bašlija kuke na konope« (M. H. X 113).

< tur. *baskı*, izv. od gl. *basmak* (v. značenje ovog tur. glagola pod *basma*).

bâsma *f* (tur.) 1. *šarena pamučna tkanina od koje se kroje ženske haljine, čit, cic.*

2. *štampa, štampana knjiga.* U ob. govoru: »Basma ove knjige nije dobra«, »Imam u svojoj biblioteci mnogo starih knjiga, i basme i jazme (tj. i štampanih i rukom pisanih).« < tur. *basma*, sa oba gore navedena značenja (nom. a. i part. od *basmak* »štampati, udariti« itd.). Tur. gl. *basmak* ima mnogo raznih značenja, a najvažnija su: »udariti, stati nogom na nešto, ugaziti, zgaziti, pogaziti, pritisnuti, štampati, iznenada se pojaviti, ba-

nuti, stajati, stupati, nastupiti, osvojiti«. — Od njega su izvedene mnoge riječi u tur. jeziku, koje su dijelom preuzete i u naš jezik, kao: basma, baskija, basti, dulbastija, jeribasma, pastrma. Zatim naše izvedenice: basati, bastisati, bahat, bahnuti, zabasati.

bäsra, v. balsara

bästi verb. (tur.) *udario je, navalio je*. — »Basti daur, ode carevina, / svaki muluc učinio suluć« (K. H. I 46).

< tur. *basti* perf. 3. lice sing. od *basmak* »udariti, nastupiti, pojaviti se«.

bastisati -išēm, *udariti, navaliti, iznenada napasti; osvojiti; pogaziti*. — »Pade carstvo na despotovinu, / druge zemlje bastisaše Turci« (Kašik. I 143): »ja l' na cara junak udario, / lavi bi mu čador bastisali« (Vuk IV 267).

< tur. *basti*, 3. lice sing. od *basmak*, v. značenja ovog tur. glagola pod basma.

bästra, b. balsara

bäsür m (ar.) *hemoroidi, šuljevi*.

< tur. *basur* < ar. *bäsür*.

bäš indecl. kao supst., adj. i adv. (tur.) 1. kao imenica: *glava, glavac, prvak, starješina*. a) Nalazi se kao druga komponenta u mnogobrojnim našim složenicama, preuzetim iz tur. jezika (*buljubaša, delibaša, dolibaša, harambaša, subaša, terzibaša* itd.) ili izvedenim od naših riječi (*kozbaša, težakbaša* itd.). Posljednji glas u tur. izft. »-i« zamijenjen je u duhu našeg jezika sa »-a«: tur. *terzi-baš-i* kod na: *terzi-baš-a*. b) *glava*, u frazi »*baš za baš*« = *glava za glavu, jedno za drugo, tj. bez prida (pri trampu predmeta)*.

2. kao pridjev: *glavni, prvi, najstariji*. Postoji kao prva komponenta u mnogim našim složenicama (*bäš-knēz, bäš-mühtār, bäš-čauš, Bäš-čäršija, Bäš-bündär* itd.).

3. kao prilog: *u glavu, upravo, zaista*. U ob. gov.: »*Baš sam na te mislio*«. »*Sjedi (na konju) baš kao da je vilama posaden*« (Vuk, Posl. 286).

< tur. *baš* »glava; vrh, početak; glavac, starješina: prvi, glavni, najstariji«.

bäša m (tur.) 1. *starješina, poglavac, prvak, odličnik*. — »Dok bijaše Kukavica paša, / Ne znade se ko bijaše *baša*« (Kreš. Kapetanije 66): »A Boga vam, *baše* sarajevske, / ako mogu svijem biti sluga« (B. V. 1886. 251).

2. kao titula odličnijim ili imućnijim građanima: *Hasan-bäša, Omer-bäša*.

3. *janjičar, titula prostog janjičara*. — »Sto hiljada *baša* i *spahija*«; »Na kapiji metnuo vojnike, / na jednoj mu *baše* janjičari« (K. H. I 152, 211).

4. *prezime nastalo od ove riječi: Bašić*.

< tur. *baša*.

bäša-bäš, basahaš i bäš a bäš indecl. adv. (tur.) *baš za baš, glava za glavu, jedno za drugo (kada se nešto trampa, mijenja bez prida)*.

< tur. *baša-baš* »glava za glavu, jedno za drugo«, prvo *baš* u dativu, a drugo u nominativu. V. *baš, pašaluk*.

bäšaga (bäš-äga) m (tur.) *glavni aga, starješina äga*. — »vezir ga je divno dočekao / i *baš-aga* om njega postavio« (Vuk IV 296). Od ovog je nastalo prezime *Bäšagić*.

< tur. *baš-äga*, v. *baš i aga*.

Bašagić, v. **bašaga**

bašaluk *m* (tur.) 1. *zvanje, dostojanstvo baše.*

2. *posjed baše.*

< tur. *bašalık* (*baša-lik*), v. *baša* + tur. suf. *-lik*.

Baš-bunār, Bunārbaša *m* (tur.) *šetalište poviše Travnika gdje se nalazi izvor hladne vode.* — »Je l' ti žao Bunarbaše. / Bunarbaše hladne vode« (Sevd. 113).

< tur. *bunarbaşı* (*bunar-başı*), v. *kompon.* pod *bunar* i *baš*.

bašča, bāšča i bāšča, bašta, bāšta i bāšta, bāhča, bāhča i bāhča *f* (pers.) 1. *vrt.*

2. *voćnjak.*

< tur. *bahçe, bağçe* < pers. *bāgče* (*bāg-če*), deminutiv od *bāg* »voćnjak«.

V. *baščeluk, baščovan, baščovandžija, baščovanluk.*

baščaluk, v. **baščeluk**

Baš-čaršija, Baščaršija, Baščaršija *f* (tur.-pers.) *ime jednog dijela čaršije u Sarajevu, glavna čaršija.* — »Baš-čaršijo, batli ti si! / Latinulče, pogan ti si!« (Vuk V 341); »Sarajevo, široko si. Baščaršijo, mamur ti si« (GZM 1910. 103).

< tur. *baščarşı* (*baš-çarşı*) »glavna čaršija«, v. *kompon.* pod *baš* i *čaršija*.

bāš-čauš, bāš-čauš, bāšcauš, bāš-cauš *m* (tur.) *narednik u vojsci; glavni čauš.* — »Ti 'š mi biti baš-čauš na Lici« (M. H. III 115); »Baščâuši izmećari carski, / jedni dvore cara na nogama, / drugi drže oko cara skute« (Kašik. II 73). Od ovog je nastalo prezime *Bāšcaušević*.

Bāšcaušević, v. **baš-čauš**

Bāš-Čelik *m* (tur.) *ličnost iz poznate istoimene narodne pripovijetke.*

< tur. *baš-čelik*, v. *kompon.* pod *baš* i *čelik*.

baščeluk (baščaluk) *m* (pers.-tur.) *zemljište na kome se nalazi mnogo ročaka, voćnjak.* — »Prevrću šnike mrtve i ranjene. / Po ogradah pa po baščelucih« (M. H. IV 456); »Po baščama i baščalucima« (K. H. II 446).

< tur. *bahçelik* (*bahçe-lik*), v. *bašča* + tur. suf. *-lik*.

baščovān -āna, baštovān -āna *m* (pers.) *vrtlar, onaj koji se bavi gajenjem povrća i cvijeća.* — »Kupila bi, lale Lazo, neženjena Laza, / da mi bude, lale Lazo, baščovān u bašči« (Vuk I 376).

< tur. *bahçıvan* < pers. *bāg-čewān* (pers. *bāgče* »bašča« + pers. suf. *-wān*).

baščovāndžija, baštovāndžija *m* (pers.-tur.) *isto što i baščovan (v.)*

< tur. *bahçıvancı*, v. *baščovan* + tur. suf. *-ci*.

baščovānluk, baštovānluk *m* (pers.-tur.) *baščovanstvo, povrćarstvo.*

< tur. *bahçıvanlık* (*bahçıvan-lik*), v. *baščovan* + tur. suf. *-lik*.

bašeskija *m* (tur.) *stari, isluženi janjičar, janjičarski veteran.*

< tur. *başeski* (*baš-eski*), v. *kompon.* pod *baš* i *eski*.

bašibòzuk *m* (tur.) *naoružane grupe sastavljene od demobilisanih vojnika koje su se odmetale u pljačku. Naziv je kasnije upotrebljavan pogrdno i za regularnu tursku vojsku u našim zemljama.*

< tur. *başıbozuk* (*başı-bozuk*), bukv. »pokvarene glave«, od

tur. baş »glava« sa posv. zamjenicom 3. lice sing. -i i tur. bozuk »pokvaren«.

bašica i **bašica** (tur.) *prva kap, prva rakija koja poteče iz kaza* (kad se rakija peče).

Izv. od tur. baş »početak, prvi«.

Bašić, v. baša

bāš-imām, bāšimām *m* (tur.-ar.) *glavni imam, imam glavne džamije u jednom gradu. Od ovog je nastalo prezime Bāšimā-mović.*

Bāšimāmović, v. baš-imam

baška adv. i adj. indecl. (tur.)

1. a) *napose, odvojeno, rastavljeno, svako za se*, — »baška muško meće u odaje, / baška žensko meće u odaje« (M. H. III 332). b) *drugo, različito*. — »Baška meso, baška džigerica, baška cura, baška udovica«; »Džin baška šejtan baška« (Vuk, Posl. 351).

2. *poseban, odvojen*. — »Kad ujutru roblje dovedete, / baška ću vam bakšiš pokloniti« (Vuk III 46).

< tur. başka.

V. bambaška, baškaluk, baškalučiti, obaška, pobaška, nabaška, napobaška.

baškalučenje *n*, *odvajanje, odstranjivanje*.

Izv. od baškaluk (v.)

baškalučiti, *odvajati (se), odstranjivati (se), držati se po strani*.
Izv. od baškaluk (v.)

baškaluk *m* (tur.) 1. *odvojeno življenje*.

2. *zasebna soba, zasebna kuća, uopšte ono što je odvojeno*.

< tur. başkalık (başka-lik), v. baška + tur. suf. -lik.

bāš-ćatib, bāš-ćatip, bāš-katib (č. **bāš-kjātīb**) *m* (tur.-ar.) *glavni pisar; sekretar*.

< tur. başkâtib, başkâtip (č. başkijatib, başkijatip), v. kompon. pod baş i ćatib.

bāš-knēz *m* (tur.-srp. hrv.) *glavni knez*.

Prva kompon. tur. baş »glavni, prvi«.

bašlija (bāja) *f* (tur.) *igla s glavicom, čioda, ukrasna igla — pribadača*. — »Od baskije konope pravila, / od bašlija kuke na konope« (M. H. X 113); »Da ja znadem da čavala nema, / ja bih svoje baje raskovala, / pa bih dogi čavle sakovala« (Muz. zap. Inst. 1783).

< tur. başlı (baş-li) »glavat, s glavom«.

bašluk *m* (tur.) 1. *musl. nadgrobni spomenik (uspravan istesan kamen ili šiljak (daščica) poboden više glave na grobu umrloga)*. — »Gdjeno jesu česti mezarluci, / za bašluke konje povežase« (K. H. I 225).

2. *oglav (dio konjske opreme)*. — »Još krvava griva u alata, / od bašluka do po strimenluka« (M. H. III 556).

3. *kapa od kišne kabanice, ženska kapica*.

< tur. başlık (baş-lik) v. baş + tur. suf. -lik.

bašmag, bašmāgdžija, v. pašmaga, pašmagdžija

bašmaka, v. pašmaga

bāš-mūhtār, bāšmuhtār (bāš-mūktār, bāšmuktār) -āra *m* (tur.-ar.) *glavni muhtar, najstariji muhtar, glavni knez*.

< tur. başmuhtar (baş-muhtar), v. kompon. pod baş i muhtar.

baštōvān, baštovāndžija, v. baščovan, baščovandžija

bāš-tèrziya *m* (tur.-pers.) *glavni terziya, najstariji (po zanatu) terziya*. — »Imam brata baš-terziju, / te mi reza bornu suknju« (Vuk I 121).
 < tur. *baš terzi*, v. kompon. pod *baš i terziya*.

bašuna *f* (tur.) 1. *jagnjeća glavuša*.

2. *glavurda (kod čovjeka)*.

Izv. od *baš* (v.)

bašunsâgôsum! interj. (tur.) *izjava saučesća »da ti je zdrava glava!« Na ovu izjavu saučesća odgovara se sa: dôstum sâgôsum!* »zdrav mi bio moj prijatelj (koji mi izjavljuje saučesće)«. Na ovaj način i danas mnogi muslimani u Bosni i Hercegovini izjavljuju sučesće povodom smrtnog slučaja.
 < tur. *başın sağ olsun* »da ti je zdrava glava« od tur. *başın* »tvoja glava« + tur. *sağ* »zdrav« + tur. *olsun* »neka bude«; tur. *dostum* »moj prijatelj«.

bāšustuna! interj. (tur.) *dobro! drage volje! hoću! važi!*
 < tur. *başüstüne, başüstüna (baş-üstüna)* sa gore navedenim značenjima, buk. »na glavu« (v. *baš* + tur. *üst* »na«)

bāt, v. *baht*

bāt, v. *bāhāt*

batâgdžija, v. *batakčija*

batak *m* (tur.) isto što i *batakčija* (v.).

< tur. *batak*, adj. od *batmak* »propasti, upropastiti se; pasti, upasti, potonuti; zaći, izgubiti se« itd.

V. *batakčija, batakčiluk, batak-luk, baterisati, baterma, bati-sati*.

batak, v. *badžak*.

batakčija, batâgdžija *m* (tur.) *rasipnik, raspikuća, koji uludo troši imovinu i upropašćuje je*.
 < tur. *batakçı (batak-çı)* 1. koji se zadužuje unaprijed uvjeren da dug neće vratiti; 2. rasipnik, koji uludo troši imovinu i upropašćuje je. V. *batak* + tur. suf. -*çı*.

batakčiluk, batâgdžiluk *m* (tur.) *rasipništvo, trošenje imovine uludo, raspikućstvo, propast*.

< tur. *batakçılık (batakçı-lık)* od *batakçı* (v. *batakčija*) + tur. suf. -*lik*.

bataklik *m* (tur.) isto što i *batakčiluk* (v.)

< tur. *bataklık (batak-lık)*, v. *batak* + tur. suf. -*lik*.

bâtāl indecl. adj. (ar.) *pokvaren, neuredan, nevaljast, neupotrebljiv, poremećen, zapušten, preko obične mjere visok, velik i sl.* — *bâtāl boj = neoobično visok stas čovjeka, bâtal broj cipela = prevelik broj cipela itd.* V. pod *bôj, bâtal bôj*.
 < tur. *battal* 1. sa značenjem kao u nas; 2. »odvažan, hrabar; junak« < ar. *batṭāl* »junak, junačina«.

V. *batalija, bataliti, bataljivati, obataliti, pobataliti, zabataliti*.

batalija *f*, nešto *pokvareno, neupotrebljivo, zapušteno*.

Izv. od *bâtāl* (v.).

bataliti 1. (po)kvariti, (po)remetiti. — »ono nešto noćom *batalilo*« (K. H. I 80). 2. *fig. okaniti se, napustiti (neku namjeru, zamisao i sl.)*. U ob. govoru: »*Bataliti to*« = okani se ti toga.
 Izv. od *batal* (v.).

bataljivati -ujēm, *kvariti, remetiti*.

Izv. od *batal* (v.).

batërisati

batërisati -išëm 1. materijalno propasti, izgubiti imetak ili trgovački kapital.

2. upropastiti, rasipnički potrošiti.

< tur. *batırmak* »upropastiti«, od *batmak* (v. tumačenje pod *batak*).

batërma, batirma f (tur.) *propast, krah*.

< tur. *batırma* (*batır-ma*), part. od *batırmak* »upropastiti«, v. *baterisati*.

bâtıl m (ar.) *pokvarenjak, nevaljalac*.

< tur. *bâtıl* < *bâtıl* »ništav, nevaljao, nekoristan«.

bâtisati -išëm, *crknuti, krepiti*.

< tur. *batmak*, vidi značenje ovog gl. pod *batak*.

bâtli, bâtlia, v. bahtli, bahtlija

batırma, v. baterma

bâzâr m (pers.) 1. istočnjačka pokrivena ulica u kojoj se nalaze trgovine ili pijaca.

2. trgovačka kuća ili trg. radnja u kojoj se prodaje svakovrsna roba.

Od ovog je došla riječ *pâzâr* (v.) < pers. *bâzâr* »trg.«

bazârdân, bazârdân-baša itd. v. *bazerdan, bazerdan-baša* itd.

bâzati i bâzati, besposlen tumarati, lutati.

Vjerovatno je došlo od tur. gl. *basmak* koji između ostalog ima i gornje značenje. V. *bâsati*.

bazrđân, v. bazerdan

bazêrdân, bazrđân, bazardân, (bazrđan, bozrđân) -âna m (pers.) 1. *trgovac*. — »Niti ću hamala, niti ću bazerdana, već ću babina akrana« (Nar. bl. 226); »Boga vami Turci bazrdani« (M. H. III 428); »Ba-

zrđan mu dvore jukazao«, »Pa upita mlada bazrdana« (Lord 27); »Kroz tebe se proći ne mogaše, / Od dućana i od bazdržana« (Vuk V 466).

2. *Bazerdâni je ime jedne ulice na južnoj strani Kolobare-hana u Sarajevu, gdje su nekad bile isključivo trgovačke radnje*.

< tur. *bezirgân* < pers. *bâzer-gân, bâzârgân (bâzâr-gân)* »trgovac«. < pers. *bâzâr* »trg« + pers. suf. -gân.

bazêrdân-bâša, bazrđân-bâša, bazârdân-bâša m (pers.-tur.), *prvak, starješina trgovaca, predstavnik trgovaca*.

< tur. *bezirgânbaşı (bezirgân-başı)* v. kompon. pod *bazerdan* i *baš*.

Bazerdâni, v. bazerdan.

bazêrdânluk, bazrđânluk, bazardânluk m (pers.-tur.) 1. *trgovina, trgovanje*.

2. *trgovačka čaršija*.

< tur. *bezirgânluk (bezirgân-lik)*, v. *bazerdan* + tur. suf. -lik.

bâzi, v. bag

bâzi-vâkât adv. (ar.) *ponekad, ponekad*.

< tur. *bazıvakit* »ponekad«

< ar. *baʿd* »neki« + ar. *waqt* »vrijeme«.

bazlâmača f (tur.) *vrsta debele pite od jaja, sira i brašna*.

< tur. *bazlamaç* »vrsta slatke debele pite«.

bazrđân, bazrđân-bâša itd. v. *bazerdan, bazerdan-baša* itd.

bazûlmet, v. bazument

bazûment, bazûlmet, bazûvent, bezûment m i **bazûmenta, bazûventa** f (pers.) 1. *vrsta hamajlije koja se veže na mišicu*

da čuva od uroka i drugih kakvih napasti. To je trouglasta srebrna ili limena, rjeđe zlatna, kutijica, u kojoj se nalazi zapis (arapskim slovima napisane riječi ili stav iz kur'ana) i ima na sebi jedan ili više lančića, privjesaka, ili je ukrašena dukatima. — »Pa izvadi bazulmet od zlata, / i na njemu hiljadu dukata« (Kurt I 47).
2. vrsta upletnjaka u pletenicama koji služi kao ženski ukras, a ujedno ima značaj hamajlije (apotropejsko sredstvo). — »U kosama bazuenta do zemlje« (GZM 1909. 303).
< tur. bazubent, pazvant, sa značenjem kao gore pod 1. < pers. bāzūbend, izft. od pers. bāzū »mišica« i pers. bend »veza«, sveza, spona«.

bazūvent, bazūventa, v. bazument

baždār m (pers.) 1. onaj koji naplaćuje baždarinu, trošarinac, maltar, carinik.

2. mjerac, kantardžija; kontrolor mjera.

< tur. bacdar < pers. bāğdār, bāždār, pers. bāğ, bāž »porez, danak, carina« i pers. dār, prez. osnova od dāšten »imati, držati«.

V. badža, baždarica, baždarina, baždarkinja.

baždarica f, ona koja naplaćuje baždarinu, carinu. — »Na vodi vili baždarica, / te uzima tešku baždarinu« (Vuk, Rječnik).

Izv. od baždar (v.).

baždārina f, trošarina, maltarina, carina.

Izv. od baždar (v.).

baždarkinja f, ona koja naplaćuje baždarinu, carinu. — »U gori je vila baždarkinja, / koja čini velike zulume« (M. H. II 69).

bē! brē! interj. (grč.) more! tā! — »Be ošnidi Đul-Behara, / pričekaj me samo mjesec dana« (I. Z. II 201); »bre gidi, bre džanum, bolan Kara Mustafa!« (Sevd. 46).

< tur. be, bre, preuz. iz grč.

bē, bēta n (ar.) naziv za arapsko slovo »b«.

< tur. be < ar. bā'

bēān, v. bejan

Bēān, v. Bekir

bēār -āra (pers.) 1. neženja, momak samac, bez porodice. — »U bečara nema hizmečara« (K. H. I 397); »Sidi cura kraj bunara, / K njoj dolaze tri bečara« (Muz. zap. Inst. 2087); »U bečara svakoga šičara, / ponajviše buha i ušiju« (Vuk, Posl. 325).

2. bekrija, mangup, lola. — »Nije svaka cura za bečara« (Muz. zap. Inst. 251).

< tur. bekār (č. bēkjār) »neženja, momak« < pers. bīkār (bī-kār) »bez posla, besposlen«.

V. bečarac, bečarina, bečarluk, bećarovati, bećaruša.

bečarac -rca m, vesela pjesma mladarije sa određenom melodijom. Jedna od tih pjesama počinje sa »Bečar jesam, bečarski se vladam«.

Izv. od bečar (v.).

bečarina m, augm. od bečar (v.).

bečarluk m (pers.-tur.) bečarstvo, momkovanje, bečarski život.

< tur. bekarlık (bekar-lik), v. bečar + tur. suf. -lik.

bečarovānje i bečarovānje n, momkovanje, življenje bečarskim životom.

Izv. od bečar (v.).

bećarovati i bečarovati -rujem, momkovati, živjeti bečarskim životom.

Izv. od bečar (v.).

bečaruša

bečaruša *f.* 1. ženska koja se ponaša slobodno i živi bečarskim životom.

2. čiric, bubuljica koja se pojavljuje na momačkom licu.

Izv. od bečar (v.).

Bēčica, v. Bekir

Bēčir, v. Bekir

Bēco, v. Bekir

bēd, v. bet

bedāk *m* (pers.) glupak, umno ograničen čovjek.

< tur. vulg. *bedaf* »glupak, tvrdoglav čovjek« < pers. *bedāk* (č. *bedākj*) »pokvaren, nevaljao čovjek; svađalica«.

V. bedast.

bedast *adj.* glup, umno ograničen.

Izv. od bedak (v.).

bēd-dōva (*bētdova*, *bedōva*) *f* (pers.-ar.) kletva, proklinjanje, riječi kojima se izriče prokletstvo. U ob. gov.: »Bed-dovu mu je učinio« = prokleo ga je. — »Osim batinjanja po tabanima, bilo je više vrsta kazni: privremeno zatvranje dućana, degradiranje majstora na kalfu i prokletstvo (*betdova*)« (GZM 1956. 144).

< tur. *beddua* (*bed-dua*) »kletva, proklinjanje«, bukv. »ružna molitva, ružna želja« < pers. *bed* »zao, ružan, nevaljao« (v. *bet*) i ar. *du'ā'* »molitva« (v. *dova*).

bēdel (*bēdelj*) *m* (ar.) 1. zamjenik.

2. zamjenik, odmjena u odsluženju vojske, onaj koji je u bivšoj turskoj ili austrijskoj vojsci služio vojsku za nekog drugog, obično uz novčanu naknadu.

3. otkup od vojne obaveze, vojnika.

4. zamjenik, odmjena u hodočašću na Čabu, onaj koji u ime

drugoga i o njegovu trošku obavi hadž (v.). Bedel se šalje za bolesnoga ili za umrloga koji je vjerski bio obavezan da izvrši hodočašće, ali za života to nije učinio.

< tur. *bedel* < ar. *bādāl* »zamjenik«.

bēdem, **bēden** i **bēdem**, **bēden** *m* (ar.) 1. zid tvrđave; debeli zid oko utvrđenog grada. — »Dok porušim kule i *bedeme*« (K. H. I 38); »Kandiji su *beden* obušili« (M. H. III 35).

2. planinski lanac, masiv.

< tur. *beden*, sa značenjem kao gore pod 1. < ar. *bādān* »tijelo«, trup«.

bedēvija *f* (ar.) kobila arapske pasmine. — »I pod njim skaču *bedevije*« (M. H. III 372).

< tur. *bedevi* (at) »beduinski (konj)« < ar. *bādāwīyy*, *bādāwī* »pustinski; beduin«.

bedōva, *bed-dova*

Bēdra, v. Bedrija

Bēdrija (ar.) *musl.* muško ime.

< tur. *Bedri*, lično ime, < ar. *bādr* »pun mjesec, uštap« + ar.-pers. suf. *-ī* (*-iyy*). Ovo je skraćeni oblik imena *Bedrudin* (v.).

Bēdrija, **hipok. Bēdra** (ar.) *musl.* žensko ime.

Promjenom akcenta napravljeno žensko ime od muškog *Bēdrija* (v.).

Bedrūdīn (ar.) *musl.* muško ime.

< ar. *Bādrūddīn*, lično ime, »Uštap islama«, izft. od *bādr* »uštap, pun mjesec« i *āddīn* »vjera islam«.

V. Bedrija.

bedūīn -ina (ar.) *arapski* nomad, stanovnik pustinje.

< ar. pl. *bādāwīyyūn*, sing. *bādāwīyy* »pustinski, onaj koji živi u pustinji«.

bëg m (tur.) 1. *plemić, plemićka titula*. — »Daj mi knjigu snesi našaranu / Na Ogarsko Cerić Ali-begu« (K. H. II 593).

2. *kao titula pridaje se musul. imenu iz poštovanja, iako nosilac imena nije stvarno beg*. To je vrlo čest običaj u bosansko-hercegovačkim gradovima i selima.

3. *gospodin, gospodar, odličnik (kod muslimana i nemuslimana)*. — »Jovan-beg se s ljubom zavadio« (B. V. 1886 235).

4. *zapovjednik sandžaka = sandžakbeg*. — »Svakog lički nađe Mustaj-beže«, »Beg Mustaj-beg, musulime carski« (K. H. II 418, 430). Zatim v. alajbeg, sandžakbeg, beglerbeg itd.

5. *prva komponenta u nekim ženskim imenima (u značenju: begova, begovica, gospodarica)*. — »Begajeta« (Beg-Ajeta), »Begemina« (Beg-Emina) itd.

»Beg«, kao titula, dodaje se iza ličnog imena i spaja se crticom s ličnim imenom: Ibrahim-bëg, ili potpuno srađuje: Ibrahim-beg. Ako se lično ime svršava sa »ja«, onda ovo redovno ispada: Hamdija — Hamdi-beg (a ne Hamdija-beg), Bedrija — Bedri-beg itd. Od ovog je nastalo prezime Bëgović.

< tur. *bey* (arapskim slovima piše se »bek« i otud naše »beg«) — »titula za ugledna čovjeka, velikaša, dostojanstvenika; civilna i vojna titula u staroj turskoj državnoj organizaciji« itd.

V. alajbeg, Began, Bego, Begemina, Begzada, begčehaja, begefendija, beglerbeg, begluk, begovac, begović, begovina itd.

Bëga, v. Bëgana

Begajeta (tur.-ar.) *musl. žensko ime*.

< Bëg-Ajeta, v. kompon. pod beg i Ajeta.

Bëgan, Bëgo, *musl. muško ime*. Od Began nastalo je prezime Bëganović, a od Bëgo — Bëgić i Bëgović.

Izv. od beg (v.).

Bëgana, Bëga, Bëgija, *musl. žensko ime*. — »Begi šćeri svojoj govorila«, »Bëgija im su de dohvataše« (K. H. I 266, 263). Izv. od beg (v.) prema muškom imenu Began i Bego.

begčehaja (bëg-čehaja) m (tur.-pers.) *begov čehaja*. — »Tud mi sjedi Ivo begčehaja, / što uzima od cura džerimu« (GZM 1910 526).

< tur. *bey-kehaya*, v. kompon. pod beg i čehaja.

bëgefendija (bëg-efëndija) m (tur.-grč.) *gospodin beg; dvostruka titula kojom se dolovljavaju oni begovi koji su svjetski ili vjerski obrazovani*.

< tur. *beyefendi (bey-efendi)*, v. kompon. pod beg i efendi.

Begemina (tur.-ar.) *musl. žensko ime*. — »Begemina, ne prodaji vina, / zbog tvog vina sinoć kavga bila« (nar. pj.); »Moju kćerku Begeminu mladud« (K. H. I 370).

< Bëg-Emina, v. kompon. pod beg i Emina.

begëdisati, isto što i *begenisati* (v.)

< tur. *beğendi*, 3. lice sing. perf. od *beğenmek*, v. tumačenje pod beğenisati.

begënisanje n, *dopadanje; izabiranje, biranje*.

Izv. od beğenisati (v.).

begënisati -išëm (pogr. *degënisati*), 1. *svidjeti se, dopasti se;*

biti simpatičan. — »Koji koga begeniše, s onim i jegleniš« (Vuk. Posl. 142); »Dokle ružica miriše, / dotle svak je begeniše« (Vuk. Posl. 65).

2. *izabrati, odabrati nešto po svom ukusu.* — »Vidio te gondže-Mehmedaga, vidio te i begenisio te« (Muz. zap. Inst. 2801).

3. *odobriti, odobravati, saglasan biti s nečim.* — U ob. gov.: »Ja ti ne begenišem da ideš tamo.« — »Pa se natrag u kulu povrati, / Ter čordiše svoju građevinu, / Čordisao i degenisao« (Vuk VII 97).

< tur. *beğenmek*, sa svima značenjima kao i u nas.

begčnisati se — *išēm, svidati se, dopasti se jedno drugom.* U ob. gov.: »Vidjeli se, pa se begenisali«.

V. *begenisati*.

Bègija, v. *Begana*.

bèglerbeg m (tur.) *vrhovni vojni i civilni zapovjednik jedne veće oblasti ili pokrajine, koja se sastojala od više sandžaka. To je bio paša višeg ranga (sa najmanje dva tuga). Od ovog je nastalo prezime Bèglerbegović.* < tur. *beylerbeyi*, buk. »beg begova«, izf. od tur. pl. *beyler* i sing. *bey* »beg«.

beglerbègluk m (tur.) *oblast, pokrajina u Turskoj Carevini kojom je upravljao beglerbeg. Pošto su Turci osvojili Balkan, podijelili su ga na beglerbegluke. Bosna je 1580. g. postala beglerbègluk.*

< tur. *beylerbeylik*, v. *beglerbeg* + tur. suf. -lik.

Bèglerbegović, v. *beglerbeg*

bèglučiti, *besplatano raditi na begluku.*

Izv. od *begluk* (v.).

bèglučkinja f, *puška koja je davana iz begluka, od države, državna, carska puška.* Izv. od *begluk* (v.).

bègluk m (tur.) 1. *begovsko imanje, begov posjed; begovo imanje koje nije u kmetskom odnosu, nego beg njime direktno upravlja ili ga izdaje pod zakup.*

2. *državno imanje, državna blagajna, fiskus, erar; država, kneževina.* — »ja bih njega dobro darovao, / na Cetinju dvore sagradio, / a dao mu ranu iz begluka« (Vuk IV 425); »A vas mal mu u begluk otišo!« (Nar. bl. 358); »Česar ga je dobro pomilovo, / Vladaniju njemu dopustio, / A dao mu iz begluka vojsku« (M. H. IV 424); »Podićće se begluk Njemadija« (K. H. II 201).

3. *sjedište, konak, čardak bega ili paše.* — »Do begluka bega udbinskoga« (M. H. III 192). »Kad ja vidim dragog u belnu ku, / baš kakono paša u begluku« (Vuk I 255). (U prvo doba turske uprave u Bosni, kada je titula »beg« imala značaj titule »paša« (Gazi Isa-beg, Gazi Husrev-beg), postojao je u Sarajevu takav begluk (pašin konak) na mjestu gdje se danas nalazi Vojna oblast (ranije kršla), i predio iza Vojne oblasti i danas se zove »Za Beglukom«).

4. *uredska zgrada, uredske prostorije, gdje je beg sjedio, pio, primao posjete i vijećao sa prvacima i agama, što se zove i beglukmejhana (begluk-mehana).* — »Rano rani lički Mustaj-beže, / Iz ahara u begluk izide, / kad mehana puna Udbinjana« (M. H. IV 26); »Piće pili mladi Udbinjani, / U begluk u ličkog Mustaj-bega. / U vrh stola sjedi Mustaj-beže, /

Do njeg sjedi gazi Čejvan-aga, / / Tamam ih je dva'est i četiri. / Redom čaša naokolo hoda«. (K. H. II 333).

5. rad na beglučkom imanju, rad na državnom imanju.

< tur. *beylik* (*bey-lik*), v. beg + tur. suf. -lik.

bëguk-timār *m* (tur.-pers.) *begovski timar, begovski feudalni posjed.* — »Prosi tebe hečim i kadija, / i spahija iz begluk timara« (Ašikl. 71).

V. kompon. pod begluk i timar.

bëgo, hipok. od *beg* (v.). — »Pošetao bego Ivan-bego / ispred dvora Radulbegovice« (Vuk I 246). Od ovog je izvedeno prezime *Bëgović*.

Bëgo, v. Began

bëgovac -vca, *m*, *begovski čovjek, onaj koji je iz begovske ili gospodske porodice.*

Izv. od *beg* (v.).

begövāt -āta *m*, *begovi, begovski stalež.* — »Agovat i begovat« = gazde i plemići.

< ar. oblik plurala ž. roda od *beg* (v.).

bëgovica *f*, *begova žena; žena begovskog roda.*

Izv. od *beg* (v.).

Bëgović, v. beg

Bëgović, v. bëgo

bëgovina *f*, *begovska zemlja, begluk.*

Izv. od *beg* (v.).

Bëgtaš, Bëgto, v. Bektaš, Bekto

bëgtāšija, v. bektašija

Begzáda, Bejzáda, hipok. Bëgza, Bëjza, Bëgzija, Záda (tur.-pers.) *musl. žensko ime.*

< tur. *beyzade* (*bey-zade*) »begova, begovska kći, begovo, be-

govsko dijete, plemićka«, v. beg + pers. *záde* »dijete, porod«. Od ovog je došlo prezime *Beg-zádić*.

Begzádić, v. Begzada

Beháija (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Behai*, lično ime, »Krasni, Ljepotan« < ar. *bāhā'* »krasota, ljepota« + ar.-pers. suf. -ī (*iyy*).

bēhār -āra (iskriv. *mēhār*) *m* (pers.) *cvijet vočke, latice od takvog cvijeta.* — »Snijeg pade na behar, na voće, / podaj, bože, svakome šta hoće« (Muz. zap. Inst. 3665); »tvoje grane po mom srcu rane, / niti cvateš, nit' behara daješ« (S. S. 11); »Šta je šire od mora sinjega? / Šta je bolje od đuli mehara« (Vuk V 278).

< tur. *behar, bahar* < pers. *bēhār*, 1. »proljeće«, 2. »list i cvijet vočke«.

V. *beharli, behar-čiftijane, beharati, obeharati, izbeharati.*

bēhārati (bēhērati) cvjetati. — »A zeljene bašče beharati«, »Zelena je bašča beherala« (Lord 261, 229).

Izv. od *behar* (v.).

bēhār-čiftijāne *f* (pers.-tur.) *ženske gaće (vrsta dimija) izvezene cvjetovima.* — »Da mi kupi behar-čiftijane« (M. H. X 14).

V. kompon. pod *behar* i *čiftijane*.

bēhārli indecl. adj. (pers.-tur.) *rascvjetan, ono što ima behar na sebi.* — »U šljiviku pod beharli granom« (Sevd. 35).

< tur. *beharli, baharli*, v. *behar* + tur. suf. -li.

Behaüdin -ina (ar.) *musl. muško ime.*

< ar. *Bāhāu-ddīn*, lično ime, »Ukras vjere islama«, izft. od

Bèhdžet

ar. *bühā* »krasota, ljepota« i ar. *ādīn* »vjera islam«.
V. Behaija.

Bèhdžet, hipok. Bèhdžo (ar.) musul. muško ime.

< tur. *Behcet*, lično ime, »Ljepotan«, < ar. *bühā* »ljepota, svježina, ljepkost«.

Bèhdžo, v. Behdžet

Behija, hipok. Bèhka (ar.) musul. žensko ime.

< tur. *Behiye*, lično ime »Dražesna« < ar. *bāhiyyā* »lijepa, dražesna«.

behija f (pers.) vrsta trošarine, taksa na promet, koju su ranije ubirale opštine u Bosni i Hercegovini.

< tur. *behiye, bahaiye, pahaiye*, sa značenjem kao u nas < pers. *behā* »cijena, vrijednost« + ar. suf. za ž. rod *-iyyā*.

Bèhka, v. Behija

Bèhlül -ula (ar.) musul. muško ime i prezime.

< tur. *Behlül*, lično ime, »Nasmijani; Darežljivi« < ar. *buhlul* »nasmijan; dobrotvor, darežljiv«.

Bèhmen (pers.) musul. prezime.

< pers. *Behmen*, lično ime, »Priatelj, Iskreni«.

Bèhram (pers.) musul. muško ime.

< tur. *Behram*, lično ime, »Mars« < pers. *behrām* »planeta Mars«.

bèhūt, bēūt, bèvūt m (pers.) nesvijest, omamljenost, opijenost. — »Kao u nekom beutu od radosti trčao je svuda« (Vesel. II 142).

< tur. *bihud* »onesviješćen, obeznanjen« < pers. *bihūd* (*bi-hūd*) < pers. *bī* »bez« i *hūd* »sam, isti« (>bez sebe, izvan sebe«).

V. ubehutiti se.

bējān, bēān -āna m (ar.) 1. javnost, vidjelo, jasnost. — »Ele. neise, kako mu nedrago, izide sad nešto na bejan« (Zem-bilj II 82); »Tko će ponijet' zelenog barjaka, / nek se junak na bejan istakne« (M. H. X 106).

2. predaja duše bogu na vidjelo, smrt. — »Crn joj obraz bijo na divanu, / ka' što će joj biti na bejanu!« (Lord 129); »otići bogu na bejan« = otići bogu na istinu, umrijeti.

< tur. *beyan* < ar. *bāyān* »biti jasan, vidljiv«.

V. bejanile.

bējānilē adv. (ar.-tur.) javno, otvoreno. — »Bejanile iz kotara pođe, / bejanile poljem zelenijem« (K. H. II 594).

< tur. *beyaniyle*, v. bejan + tur. postpoz. *-ile* »sa«.

bējaz, bējās (bēaz, bēhās) indecl. adj. (ar.) bijel. — »Srce, dušo, Odundžina Hato, / digni skute bejaz anterije« (Sevd. 146); »Na njemu je bejaz hantarija« (Vuk V 366), »Dok se gora listom zaodije, / a ja mlada be h a z anterijom« (I. Z. II 96). < tur. *beyaz* »bijel; bjelina«, < ar. *bāyād* »bijela boja; bjeloca, bjelina«.

V. bejazi, bejazli.

bejāzi indecl. adj. (ar.) bijele boje. < tur. *beyazı*, v. bejaz + ar.-pers. adj. suf. *-i* (*ıy*).

bejāzli adj. indecl. (ar.-tur.) bijel. — »Prepe peču, obuče feredžu, / zavi lice bejazli okrugom« (Kurt 129).

< tur. *beyazlı* (*beyaz-lı*), v. bejaz + tur. suf. *-lı*.

bejberek (bajberek) m (tur.-pers.) 1. cvijet, biljka *Amaranthus tricolor* L. (*A. melanolicus* L., *A. goneticus* L.).

2. vrsta veza po platnu, kao »šlinganje«, ukoso ispunjavanje većih ploha platna.

< tur. *beyörkü* (*bey-börkü*), bukv. »begova kapa, begov čulah« < tur. *bey* »beg« i tur. *börk* »kapa, čulah« < pers. *berrek* »valjano sukno: odijelo od valjanog sukna«.

bëjgir, bèngir *m* (pers.) *konj, konjče*.

< tur. *beygir* »konj« < pers. *bārgir* (*bār-gīr*) »konj«, bukv. »onaj koji nosi tovar«; pers. *bār* »tovar« i pers. *gīr*, prez. osnova od *giriften* »uzeti, uhvatiti«.

Bejtülāh *m* (ar.) *Čaba*.

< ar. *Bäyту-llāh* »božja kuća«, izft. od ar. *bäyt* »kuća« i *Allāh*. »bog«.

bëjtul-māl *m* (ar.) *državna blagajna; erar*.

< tur. *beytulmal*, »državna blagajna, erar« < ar. *bäyту-l-māl*, bukv. »kuća blaga«, izft. od ar. *bäyt* »kuća« i ar. *āl-māl* »određena movina, određeno blago«.

bejtūrān (begtūrān) *m* (ar.) *biljka Artemisia annua L.* — »Među njima grana bejturana« (K. H. I 272); »Bejturane, jado, / beru l' te djevojke?« (Muz. zap. Inst. 3611).

< tur. *abeyturan* < ar. *abäyturān*, *abäyütārān*, *abäwturān*, *abäwtārān*. U našem jeziku prvi glas »a« izbačen.

Bejzáda, Bëjza, v. *Begzada, Begza*

bekāja *f* (ar.) 1. *preostatak*.

2. *zaostatak*, ono što je ostalo neubrano (od poreza, zakupnine i sl.).

< tur. *bekaya*, *bakaya* < ar. pl. *bāqāyā*, sing. *bāqīyyā* »ostatak«.

bëkčija *m* (tur.) *čuvar, stražar*. — »Koliko je na gradu bekčija« (M. H. X 118).

< tur. *bekçi*.

bekija *f* (ar.) *ostatak, preostatak*.

— Od ovog je došao naziv za jedno selo u ljubuškoj opštini u Hercegovini: *Bekija*. Pošto je Imotski pao pod Mletke, Ljubuški se zvao Imotska bekija, tj. ostatak od imotskog kadič *Juka*.

< tur. *bekiye*, *bakiye* < ar. *bāqīyyā* »ostatak«.

V. *bekaja*.

Bekija, v. *bekija*

Bëkir, Bëcır, hipok. Bëéo, Bëčan.

Bëčica (ar.) *musl. muško ime*. — »Kuku Bečo, nekaka siroti!« (K. H. I 340).

< tur. *Bekir* < ar. *Bäkr*, lično ime, »Prvjenac« (»prvorodeno dijete, prvo dijete«).

bëkrija -e, bekrijaš -aša *m* (ar.) *onaj koji rado pije, sarhoš, pijanica, lola*. — »Propio se Hasanaga, sarhoš bekrija« (Bajr. 12); »Što rekoše bosanske bekrije« (Lord 27); »Spremila me mila mati na vodu, / kad na vodi mlado momče bekrija« (Muz. zap. Inst. 2443); »Ekrijašu, momče bekrijašu, / mrki brci nevjere su borci« (I. Z. III 29).

< tur. *bekri*, istog značenja < ar. *bukrā* »jutro« + ar.-pers. suf. *-ī (-iyy)* (dakle, tur. *bekri* bukv. »onaj koji već od jutra počne piti«).

V. *bekrijati*.

bekrijāti, pijančiti, lumpovati, bančiti. — »Čuo sam da bekrijaš trošeći vreme i zdravlje, to je podlost!« (Devajts 19). Izv. od *bekrija* (v.).

Bektaš, Bègtaš, hipok. **Bèktan, Bèkto, Bègto** (pers.) *musl. muško ime*.

< tur. *Bektaş* < pers. *Bektāš*. lično ime, »Parac, Vršnjak« (pers. *bektāš* 1. imper. »ljuljaj se«. 2. parac, vršnjak, onaj koji je dorastao i ravan (u časti, godinama itd.).

V. bektašija, Bektašije.

bektašija, begtašija *m* (pers.) *pripadnik derviškog reda zv. »Bektašije« (v.)*.

Bektašije (pers.) *derviški red koji je, za vladavine tur. sultana Orhana, osnovao šejh Hadži Bektaš Veli (umro 738/1337), po kome je ovaj red dobio naziv. U Sarajevu je postojala bektašijska tekija u blizini današnjeg hotela »Central«.*

< tur. *Bektaşi* < *Bektaş* »ime osnivača derviškog reda« + ar.-pers. suf. -i (*iiyy*).

V. Bektaš.

Békto, v. Bektaš

belâisati, v. belajisati

belâj -âja *m* (ar.) *nesreća, zlo, jad, nevolja, patnja, muka, napast*. — »Eno, Mujo, na belaj udario, / već se stere čoha venedička« (K. H. II 273); »Ne da svoje sestre bez belaja« (K. H. I 86); »Sad imaš samo belaja!« (Devajtis 250).

< tur. *belâ* < ar. *bālâ* »briga, iskušenje, tuga, jad, nevolja, nesreća, kazna (božja)«.

V. belajisati, belajli, duzbelajle, def'i belaj.

belâjisati, belâisati -išem, *patiti se, mučiti se, živjeti u nevolji, u bijedi*.

Izv. od belaj (v.).

belâjlî indecl. adj. (ar.-tur.) *nesrećan, jadnan, nevaljast, ono što je skopčano s mukama i*

brigama. — Nar. izreka. »Izvana kalajli, unutra belâjlî« (»izvana sjajno, lijepo, a unutra jedno, nevaljasto«).

< tur. *belâh* (*belâ-h*), v. belaj + tur. suf. -lî.

belćim, belkim, belći, belki, adv. (ar.-pers.) *možda, valjda, vjerovatno*. — »Belćim su ti vilice utrnule, jer već treći dan isti zalogaj voska žvačeš« (Andrić 15); »U Bosni je vazda bilo trka, pa belćim neće ni sada bez trke proći« (Zembilj III 94); »Belkim će te dočekati Turci« (K. H. I 185); »ko j' vidio vilu na planini, / ni vila joj, belći, druga nije« (Vuk II 513).

< tur. *belki*, vulg. *belkim* < ar. konjunk. *bâl* »nego« i pers. suf. -ki.

beledija *f* (ar.) *gradska vijećnica, gradska opština*.

< tur. *belediye* < ar. *bälâdiyyâ* (ar. *bälâd* »grad« + ar. suf. -iyyâ).

belègija *f* (tur.) *kamen za oštrenje noževa, britava, kose itd., brus, oštrilica*.

< tur. *bileği* < *bilemek* »oštriti«.

belènzuka -ë, belènzuke, belènzuci -ûka *f* (tur.) 1. *narukvica; narukvice izrađene od više spojenih ili pletenih srebrnih ili zlatnih lančića*. Obično se mogu rasklapati, a spojnice su lijepo ukrašene. — »Ruke jedne, troje belènzuke« (K. H. II 256); »Bile ruke, tanke belènzuke, / to divojci lipo ujisaše« (Kurt I 190).

2. *karika, pavta*. — »Na pušci je trides't belènzuka, / sve od čista žeženoga zlata« (Vuk IV 250).

< tur. *bilezik*.

bèli i bëli (zapravo **bëlli**) adv. (ar.) 1. *sigurno, zaista*. — »Da mi beli preporeći nećeš« (K. H. I 54); »Tvoga sam se naljubio lica, / A beli se možeš pofaliti / Kod svojijeh vila nagorkinja« (M. H. I 409).

2. *da, tako je (potvrđno)*. U ob. gov.: **bèli vâlâ!** = baš je tako, bogme je tako.

< tur. *belli* »jasno, otvoreno« i *beli* »da« < pers. *beli* »da«

< ar. *bâlâ* »da, dakako«.

V. bezbeli.

bèli vâlâ!, v. **beli**

bèlkim, bëlki, v. **belćim, belći**

Belkisa (jevr.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Belkis*, lično ime < ar. *Bilqīs* (< jevr.) »Balkisa, ime kraljice od Sabe, supruge cara Solomona (po musl. Sulejman-pejgambera)«.

bèlnuk, v. **beluk**

bèlsaukluk, v. **bensaukluk**

bèlsilah, v. **bensilah**

bèluk, bènuk (**bèlnuk, bènuk**) m

(tur.) 1. *jelek, ženski fermen*. — »A djevojko, majmunčiću, / u bijelu belunčiću, / ko ti skroji bijel beluk« (GZM 1907 636); »Ko ti sreza bijel belnuk, / otišlo mu sve u begluk« (Vuk, Rječnik).

2. *vrsta suknene odjeće, muške i ženske, sa rukavima ili bez rukava*. — »Kad ja vidim dragog u belnuku / baš kakono pašu u begluku« (Vuk I 255); »Preko košulje oblači se zubun zv. »benuk«, od crnog valjanog sukna, dug do kolena, bez rukava. Ranije je bio vezen crvenim gajtanom i paricama po ivici, dok je danas bez ikakvog veza. Nose ga i žene i djevojke« (GZM 1957 7).

< tur. *bellik* (*bel-lik*) < tur.

bel »krsta, leđa« + tur. suf. -lik (ono što pokriva leđa ili krsta)

Bëmbaša, Bendbaša

bëmber, v. **berber**

bëna f, bënäk -a, bënac -nca m (tur.) *luda, budala, glupan, glupača*. — »Što će ona bena od djevojke« (M. H. III 10); »Idi, beno jedna!« (Vuk, Rječnik).

< tur. *bön* »glupan, idiot«.

V. benast, benaviti, benaviti se, benetati.

bënac, v. **bena**

bënac, bënca m (tur.) *lažan žut*

dukat, imitacija pravog dukata.

< tur. *benzet* »imitacija«.

bënäk, v. **bena**

bënām indecl. adj. (pers.) *odabran, ugledan, poznat, na nāmu*. — »Sve nam benam, jedan do drugoga« (nar. pj.).

< tur. *benam* »na nāmu, na glasu« < pers. *benām* (*be-nām*), pers. prepoz. *be* »na« i pers. *nām* »ime« (v. *nām*).

bënast adj. *budalast, luckast, glupav*. — »Idi, beno benasta« (Vuk, Rječnik).

Izv. od *bena* (v.).

bënat, v. **bępt**

benāviti budalasati, govoriti gluposti.

Izv. od *bena* (v.).

benāviti se, praviti se ludim, ponášati se kao lud.

Izv. od *bena* (v.).

Bëmbaša, v. **Bendbaša**

bëñćići, v. **ben**

bëndati, priznavati, pridavati važnost. U ob. gov.: »Ja tebe ben d a m nimalo«.

Vjerovatno < tur. *bende* »rob, sluga; sljedbenik, pristalica«

pers. *bende* »rob, sluga«
pers. *besten* »vezati«.

ibaša, Bēmbaša, Bēnbaša, Bēnbaša (Bīmbaša, Bīnbaša) f (ers.-tur.) predgrađe Sarajeva, kalitet gdje rijeka Miljacka lazi u grad. Na ovom lokalitetu postojala je nekad velika rana, ustava (*bend, bent*), koja je služila za dovod vode na Čai Isa-begove mlinove i otud ovaj naziv. Danas je na ovom mjestu umjetno jezero, kupalište. — »Kad ja podem na Bēnbašu, na vodu«, »Ja kakva je na Bēnbaši trava, / još je ljepša Dizdareva Fata« (Sevd. 96, 90); »Koliko je na Bēnbaši trava, / još je ljepša dizdareva Javra« (Vuk I 386).

< tur. *bendbaşı, bentbaşı* (*bend-başı*) »glavna brana«, izft. v. kompon. pod *bent* i *baš*.

bendžijanje, bendžiluk, v. bendijanje, bendiluk

bendiluk, v. bendiluk

bendija (bēndžija) f (pers.) opojna trava ili napitak, sredstvo za omamljivanje, opijanje, opčinjavanje. — »Ti prosipaj svakve bendije, obendijaj Biserbega svoga« (S. B. I 9).

< tur. *beng, benc, ban* otu, biljka *Hyoscyamus albus* L. i *H. niger* L. Fam. Solanaceae < pers. *beng* (u ar. *bāng*). Naše »bendija« je prema tur.-pers. *beng* (g = d), a »bēndžija« prema tur.-ar. *benc, č. bendž* (c = dž).

V. bendijanje, bendiluk, obendijati.

bendijanje (bēndžijanje) n, omamljivanje, opčinjavanje, opsje-njivanje.

Izv. od bendija (v.).

— **bendžiluk (bēndžiluk,**

trava, vrsta indijske konoplje ili naša bunika, čije se sjeme meće u vino, rakiju, kafu ili drugo piće i jelo radi omamljivanja ili uspavljivanja. — »Sgotovi mu gospodsku užinu, / i natoči vina i rakie; / u sve troje baca bendžiluke« (F. J. I 55); »Ona, kuja, orjatsko koleno, / u vino mu bendiluke meša« (Vuk I 566); »u njeg baca mnoge bendžiluke« (Beh. I 335).

< tur. *bengilik, bencilik, v. bendija* + tur. suf. *-lik*.

bēnefsilē (iskv. tēnefsilē) adv. (ar.) lično, sobom. — »Iz pazuha knjigu izvadila, / Bēnefsile Muju opružila« (Lord 248); »Iz njedara knjigu izvadila, / Tēnefsile Muju opružila« (Lord 234).

< tur. *binefsihi* < ar. *bināfsihī* »lično, sobom«, bukv. »sa sobom« (ar. *bi* »sa« + ar. *nāfs* »sām, sebe, osoba« + ar. *hī* »njegov«, posv. zamj. u gen. Krajnja dva sloga ar. *ihī* zami-jenjena u našem jeziku, radi lakšeg izgovora, sa tur. postpoz. *-ile* »sa«.

benētati, bēnēcēm, budalasti, govoriti gluposti, lupetati, naklapati. — »Lasno ti je situ benētati. / u proljeće kenjcu zarezati« (N. K. 6); »Bēnēcē kao pijan na daći« (Vuk, Posl. 12).

Izv. od *bena* (v.).

bēnluk, v. beluk

bēn m (tur.) mladež na tijelu, osobito mladež na licu. — »dva joj bēna među obrvama, / a četiri među solufima« (Muz. zap. Inst. 3276); — »Treci nosi bēne i obrve« (M. H. V 11); »Na tebe mi merak osta, / i na tvoje sijah bēne, / šta će, dugo biti s mene« (nar. pj.).

2. *Ben se* ...
napravi na licu radi uljepšavanja. Vuk je taj običaj uljepšavanja pripisivao »Turkinjama a i našim gdekojim ženama po varošima«. pa je naveo i ova dva stiha: »Dosto moja i dva bena tvoja / I dva bena među obrvama« (Vuk, Rječnik). Ovaj običaj uljepšavanja bio je na Istoku i u doba rokokoa.

2. tačka, kružić, kolutić (na tkanini). U ob. govoru: »basma na benove (ili na benčice); »crvena basma sa bijelim benovima (ili benčićima«.

< tur. *ben* »1. mladež, pjega.
2. tačka, kružić, kolutić na basmi«.

bènovi, v. *ben*

bènsaukluk, **bèlsaukluk** *m* (tur.)
venerična bolest kapavac; urethritis gonorrhoeica.

< tur. *belsoğukluğ* (*bel-soğukluğ*) istog značenja, izft. od tur. *bel* »krsta, leđa, struk, slabine« i tur. *soğukluk* »hladoća, studen«.

bènsilāh, **bènselāh**, **bèlsilāh**, **bènsilāj**, **bènsilāv** -a i kraćeno: **silāh** -āha, **silāj** -āja, **silāv** -āva *m* (tur.-ar.) širok kožni opasač, *pojas*, koji sprijeda ima više pregradaka za papire, novac, duhankesu, noževe, oružje itd. — »Pa po pasu *bènsilah* opasa« (K. H. I 483); »A po pasu krmzi *bèlsilaha*, / za njeg zadi dvije puške male« (Ašikl. 106); »Pa za *silah* puške zadjenuo« (K. H. I 368); »Opasa se svilenom kanicom, / A po njemu *silaj* privalio, / Za nj zadade dvije puške male« (Vuk VIII 49); »pripasuje svjetlo oružje, / u *silava* dvije puške male« (Vuk IV 298).

pās« + ar. *silāh* »oružje«.

bènt, **bènd** -a, **bènat**, **bènta** *m* (pers.) brana, ustava, jaz, nasip. < tur. *bent*, *bend*, sa značenjem kao u nas < pers. *bend*. V. *Bendbaša*, *zabentiti*.

bènuk, v. *beluk*

benzèisati, **benzèjisati** -išēm, *li-čiti*, *naličiti*, *biti nalik*. < tur. *benzemek* »naličiti, ličiti«, (tur. *benz* »lice«). V. *benzer*.

bènzer indecl. adj. (tur.) *sličan, nalik*.

< tur. *benzer*, part. imperfekta (imperf. 3. lice sing.) od *benzemek* »ličiti, naličiti«.

bèrāt -āta *m* (ar.) 1. carski dekret (*ukaz, povelja*) kojim se dodjeljuju zvanja, odlikovanja, privilegije ili kakva dobra. — »Da mi dadeš na Bosnu *bèfate*, / I na age redom agaluke, / Na spahije redom spahiluke, / Na begove bijele *berate*« (Lord 116).

2. dekret, povelja, dozvola. — »Dok se lisici prouče *berati* ode koža na pazar« (Vuk. Posl 66).

3. mubarec večer *Lejle-i bera* (v.).

< tur. *berat* < ar. *bārāt* »pismo«.

V. *beratlija*, *berat-spahiluci*.

berātlija *m* (ar.-tur.) *onaj ko posjeduje berat za neko pravo ili neku službu*.

< tur. *berath* (*berat-h*), v. *ber* + tur. suf. -li.

bèrāt-spahiluk *m* (ar.-pers.-ti) *spahiluk sa beratom, dekretani spahiluk*.

V. kompon. pod *berat* i *spahiluk*.

bèrbāt

bèrbāt, berèbāt -āta indecl. adj. (pers.) 1. *prljav, zaprljan, umazan, ulitan*.

2. *moralno propao, upropašćen, blamiran*. — »Eto do šta dovodi švapčovanje, u malo čovjek zbog njega ne bi berebat« (Zembilj III 40).

< tur. *berbat* »prljav, zaprljan« < pers. *berbād* (*ber-bād*), bukv. »u vjetar, na vjetar«, (pers. *ber* »u, na« i pers. *bād* »vjetar, zrak«.

V. uberbatiti se.

bërber, bërberin (iskriv. *bëmber*) *m* (tal.) *zanatlija koji brije, šiša, brijač, brico*. Neki *berberi se bave i liječenjem, osobito vadenjem zuba, te obrezivanjem muslimanske djece (v. sunet)*. — »Prodi se starog berbera i mladog hećima« (Nar. bl. 199); »Sve berbere beže pokupio« (M. H. III 250); »Bogom brate, Mihate bembere, / obrij mene rusu kosu s glave« (Vuk III 358).

< tur. *berber* < pers. *berber* < tal. *barbiere* »brijač«, izv. od *barba* »brada«.

V. berbernica.

bèrbèrnica f, berberska radnja, brijačnica.

Izv. od *berber* (v.).

berèket, berekátverisi, berekètli itd., v. *bericet, bericátverisi* itd.

Bergivija f (tur.-ar.) *djelo vjersko-poučnog karaktera, pisano na tur. jeziku, koje je služilo kao udžbenik u nižim vjerskim muslim. školama u Bosni i Hercegovini. Prevedeno je na srp. hrv. jezik i štampano arebicom u Sarajevu 1913. g. Autor djela je turski učenjak Muhamed bin Pir Ali (1522—1573) zv. Birgivi*. < tur. *Birgivi*, od *Birgi*, ime mjesta u vilajetu Ajdin u Tur-

skoj + ar.-pers. adj. suf. -ī (*īyy*), prije koga je u duhu arapske morfologije dodan glas »v«. To je nadimak spomenutog autora, po kojem je djelo dobilo ime.

bericátverisi! bericátversun! berekátverisi! berekátversun! interj. (ar.-tur.) *hvala lijepo! bog te blagoslovio! Upotrebljava se za izražavanje zahvalnosti na učinjenoj usluzi ili na daru*.

< tur. *bereket versin! berekát versin!* »neka (bog) da bericet! neka (bog) da mnogo bericeta!«, v. *bericet* + tur. *versin*, imp. 3. lice sing. od *vermek* »dati« (ar. sing. *bārākā* »bericet«, pl. *bārākāt*).

bericet, berèket m (ar.) 1. *obilje, izobilje, obilan rod, plod*. — »od ruke 'mu ništa ne rodilo, / rujno vino ni šenica bela, / Ne imao poljskog bericeta!« (Vuk II 293).

2. *sreća, napredak, izdašnost*. U ob. gov.: »Ove godine nema bericeta ni u čemu«; »Nema tu bericeta ni za lek« (Devajtis 160).

< tur. *bereket* < ar. *bārākā* »blagoslov, napredak, sreća«.

V. *bericátverisi, binbericátverisi, bericetan, bericètli, bericetsuz, bericetsuzluk*.

bericetan adj., 1. rodan, plodan. — »Ova godina je sretna, bericetna!« (Sol. I 407).

2. *srećan, napredan, blagoslovljen*. — »Nek joj kuća bude srećna i bericetna« (Zmaj 47).

Izv. od *bericet* (v.).

bericètli, berekètli indecl. adj. (ar.-tur.) isto što i *bericetan* (v.)

< tur. *bereketli* (*bereket-li*), v. *bericet* + tur. suf. -li.

beričet̃szuz, beričesuz, berek̃etsuz adj. (ar.-tur.) bez beričeta, nerodan, nenapredan, neblagoslovljen, neizdašan.

< tur. *bereketsiz* (*bereket-siz*) v. beričet + tur. suf. -*siz* »bez«.

beričets̃szluk, berek̃ets̃szluk m (ar.-tur.) neberičetnost, nenaprednost, neblagoslovljenost.

< tur. *bereketsizlik* (*bereket-siz-lik*), v. beričetsuz + tur. suf. -*lik*.

Bēsīm, hipok. Bēso, Bēsko (ar.) musul. muško ime.

< ar. *Bāsīm*, lično ime, »Nasmijani, Veseli« (Veselin).

beslēisati (se), **beslējisati** (se) -išem, hraniti (se), izdržavati (se), opskrbljavati (se), podmirivati (se). — »dosta imaš i svojega mala, / možeš carsku beslējisati vojsku« (I. Z. III 141); »Ko će majki sada zaraditi? / Ko će majku sad beslējisati?« (Muz. zap. Inst. 2783).

< tur. *beslemek* »hraniti, izdržavati«.

V. beslema.

beslēma f (tur.) izdržavanje, opskrba, ohrana, hrana.

< tur. *besleme*, nom. action. od *beslemek* »izdržavati, hraniti«.

bēsōfra f (ar.) isto što i sōfrabez (v.), od čega je metatezom nastala: bez-sofra, pa besōfra.

bēspara f (ar.-pers.) krpa za pranje kuhinjskog posuđa, sudopera.

< tur. *bespāresi* (*bez-pāresi*) »sudopera«, bukv. »komad platna«, izft. od bez (v.) i pers. *pāre* »komad, parče«.

bēstīlj m (lat.) gusti pekmez od šljiva.

< tur. *pestil* »suha slatka jufka napravljena od zgnječeno ili

samljevenog voća« < tal. *pastillo* < lat. *pastilla*.

bēš num (tur.) pet, broj 5. U obgov. izrazi »tursko beš« ili »tursko pet« znači: nula, ništa. Ovaj izraz sa ovim značenjem dolazi otud što se broj 5 u starom turskom pismu pisao u obliku sličnom našoj nuli.

< tur. *beş*.

V. bešdort, bešlija, bešluk, bešvakat.

bēša, v. bešika

bēšdort m (tur.) izraz u igri tavle: kada u bačenim kockama padne pet i četiri.

< tur. *beş-dört*, *beş* »pet«, *dört* »četiri«.

bēšika, hipok. **bēša** f (tur.) kolijevka. — »Vi nadojte moje u bešici« (M. H. III 462); »Nini, sine, u šikali beši, / Bešati je na moru kovana« (Muz. zap. Inst. 249).

< tur. *beşik*.

Bēšir, hipok. **Bēšo** (ar.) musul. muško ime.

< tur. *Beşir* < ar. *Bāšir*, lično ime; ar. *bāšir* »onaj koji donosi radosnu vijest, glasnik vesele (dobre) vijesti«.

bēšlaga m (tur.) čin u nekadašnjoj turskoj vojsci, zapovjednik odreda bešlija (v.). Od ovog je nastalo prezime Bēšlagic

< tur. *bešli ağası*, *beşlū ağası*, bukv. »aga bešlija«, izft. v. kompon. pod bešlija i aga.

Bēšlagic, v. bešlaga

bešlija m (tur.) pripadnik plaćene konjice. Bešlije su bili poseban odbran odred konjice, navalni konjanici, slični mađarskim husarima. Za vrijeme mira bili su raspoređeni u vojnim posadama. Njihovi zapovjednici no-

sili su titulu »aga«. — »I ti kupi hiljadu bešliah, / sve po izbor konjah i junakah« (F. J. I 139).

< tur. *bešli* (*beş-li*), bukv. »petak« (tur. *beş* »pet« + suf. *-li*). Ovakav naziv su bešlije navodno dobile zbog toga što im je plata, u vrijeme njihovog formiranja, iznosila pet akči. Međutim, etimologija nije potpuno utvrđena, pošto postoji i mišljenje da je nastalo od pers. *bes*, *pes* + tur. *-li*.

bešluk *m* (tur.) 1. *stari kovani turski novac od pet groša, petogrošnjak, ili od pet para, petoparac, petak.*

2. *predmet u dužini od 5 aršina, ili u vrijednosti pet groša, ili težine pet oka itd.*

< tur. *bešlik* (*beş-lik*), *bes* »pet« + tur. suf. *-lik*.

Bešo, v. Bešir

běšvakat nāmāz (*běš-vakat nāmāz*) *m* (tur.-ar.-pers.) *pet musul. svakodnevnih molitava (sabah, podne, ikindija, akšam i jacija).* — »Čija ljuba tursku knjigu znade, / čija klanja bešvakat namaza« (I. Z. II 241). < tur. *beş vakit namaz* »pet vremenskih molitava«, v. kompon. pod *beš*, *vakat* i *namaz*.

bět, běd indecl. adj. (pers.) 1. *ružna, neprijatna okusa.*

2. *ružan, nevaljao, gadan, neprijatan.*

< tur. *bed* < pers. *bed* »zao, ružan, nevaljast«.

V. *bed-dova*, *beter*, *beternji*, *betli*.

betdova, v. bed-dova

beter, m i beter adj. (pers.) 1. *loš, rđav, čovjek, nevaljalac; ružan, gđan čovjek.* — »Rukavice ple-

tene, / hajd' otale betere!« (GZM 1908, 264).

2. *gori, lošiji, nevaljaliji, ružniji.* — »Da bog sačuva od betera!« (nar. izreka).

< tur. *beter* »ružniji, gori« < pers. *beter*, *bed-ter*, komp. od *bed* »zao, ružan, nevaljast«. V. *beterniji*, *beterun-beter*.

betěrniji adj., *još gori, još lošiji.* Kompar. od *beter* (v.).

beterun-beter, kao subst. i adj. (pers.) 1. *najlošiji, najgori, najbeterniji čovjek.*

2. *najlošiji, najgori, najbeterniji.*

< tur. *beterin-beteri* »najgori, najlošiji, od betera *beter*« izft. od *beter* (v.).

bětli indecl. adj. (pers.-tur.) *ružna, neprijatna okusa.*

< *bet* (v.). + tur. suf. *-li*.

běūt, v. behut

běvāb *m* (ar.) *vratar, portir.*

< tur. *bevvab*, *bevvap* < ar. *bāw-wāb* »vratar«, ar. *bāb* »vrata«.

běvūt, v. behut

běz *m* (ar.) 1. *platno.*

2. *pamučno platno domaće izrade. Razne vrste beza v. pod: melez, čereće, sadeluk, harir, kafez-bez, šejtanbez, čadorbez.* — »Hajde kupi beza tananoga« (K. H. I 559).

< tur. *bez* »pamučno platno« < ar. *bāzz* »pamučno ili laneno platno; odjeća«.

V. *bezistan*, *bezli*, *besofra*, *bespara*.

bězbeli i bezbēli adv. (tur.-ar.) *sigurno, zaista, besumnje, dabogme, dakako, svakako, naravno.* — »Sad rijećemo da je ovo bezbeli pretjerano i uveličano...« (Zembič II 93).

< tur. *besbelli* (*bes-belli*) »saskvim jasan, saskvim očevidan«, apsol. superl. od *belli* (v. *bèli*) sa tur. pref. *bes*.

bèzgin adj. (tur.) *apatičan, utučen, onaj kome se život omrazio*.

< tur. *bezgin*, sa istim značenjem.

bezistan, bezisten m (ar.-pers.) *pokriven trg, pokrivena čaršija, u kojoj se nalaze radnje sa manufaktornom i galanterijskom robom. U Sarajevu postoje dva bezistana: »Brusa-bezistan« i »Stari« ili »Gazi Husrevbegov bezistan«, ali danas ne služe svojoj svrsi. — »Kroz bezistan, kroz novu čaršiju« (GZM 1907 250).*

< tur. *bezistan, bezestan*, sa značenjem kao u nas < pers. *bezistān* »mjesto gdje se bez prodaje« < ar. *bāzz*, v. *bez* + pers. suf. za tvorbu imenica mjesta -*stān*.

bèzli indecl. adj. (ar.-tur.) *bezni, od beza. — »Vidi, Fato, zmaja iz njedara, / ljutu guju iz bezli rukava« (S. S. 145); »... na kojima su zvoncale toke s fermena, ispod kojega je stidno izvirivala bezli košulja širokih rukava« (Čolak. 14).*

< tur. *bezli*, v. *bez* + tur. suf. -*li*.

bezobrazluk m, *nepristojnost, bezobraština, drskost*.

Naša riječ sa tur. suf. -*lik*.

bezùment, v. *bazùment*

Bība, v. *Habiba i Muniba*

biber m (ind.) *papar, biljka Piper nigrum L. (P. aromaticum Lam.) i plod ove biljke, koji se upotrebljava kao začim*.

< tur. *biber, büber* < pers. *bābāri* (u grč. *péperi*) < ind. V. *biberli, pobiberiti, zabiberiti*.

bičèrli indecl. adj. (ind.-tur.) *pobiberen, zabiberen, ljut. — »Što je slatko, neka je šećerli, / što je slano, neka je biberli« (nar. pj.).*

< tur. *biberli, büberli*, v. *biber* + tur. suf. -*li*.

bičak m (tur.) *nož*.

< tur. *biçak* »nož« < *biçmek* »sjeći, rezati, krojiti«.

V. *bičakčija, bičkija, bičum*.

Bičakčič, v. bičakčija

bičakčija m (tur.) *nožar, zanatlija koji pravi i ukrašava noževe, trgovac koji prodaje noževe. Od ovog je došlo prezime Bičakčič. — < tur. biçakçı (biçak-çı) v. bičak + tur. suf. -çı.*

bičkija f (tur.) 1. *oštri nož sa polukružnim sječivom za rezanje kože, alatka opančara, papučija i drugih kožarskih zanatlija*.

2. *nož domaće izrade koji se sklapa, sklopac*.

3. *ružna pila (testera) sa lučno izvijenom gvozdenom šipkom*.

< tur. *bički* < *biçmek* »sjeći, rezati«.

bičum m (tur.) *kroj, oblik, način*.

< tur. *biçim* < *biçmek* »rezati, krojiti«.

V. *bičumli*.

bičùmli indecl. adj. (tur.) *lijepo građen*.

< tur. *biçimli (biçim-li)*, v. *bičum* + tur. suf. -*li*.

bid'at -a i bidāt -āta (iskr. *bi-daht*) m (ar.) 1. *novotarija; moda*.

2. *porez, namet. — »Kupe bidat kako njima drago, / i od stare i od ženske glave« (Kašik. I 48); »Jugovići mudri i pameetni, / vi hoćete bidat pokupiti / I pod ruku caru okrenuti« (Petran. 199); »Ibrahime, jedan hadžamija, / Zbori što*

goj jod ova *bidakta*, / Holj' ti babu ponoviti carstvo?« (Lord 263).

< tur. *bid'at* »novost« < ar. *bida* »novost, novotaraja«.

bidža *m* (tur.) 1. čovječuljak, patuljak, kepec.

2. malen konj.

< tur. *büçür* »malen, malog rasta«.

bifedžija *m*, onaj koji drži bife. Hibr. r. sa tur. suf. -ci.

bigajri-häk, **bigajiri-häk** (na »bigajri häk«) adv. (ar.) na pravdi boga, bez opravdana razloga, nepravično.

< tur. *bigayrihakk* »nepravdno, nepravično« < ar. *bigayri-haqq* »nepravdno, bespravno«; ar. *bigayri* »bez« + ar. *haqq* »pravo, pravica, istina«.

bihäber indecl. adj. (pers.-ar.) potpuno neobaviješten, onaj koji nema pojma o nečem.

< tur. *bihaber* »neobaviješten« < pers. *bī* »bez« + ar. *habār* »vijest, glas«, v. haber.

bihüde adv. (pers.) naprazno, uzalud. — »... pa su došli čak i u Zvornik, ali sve bihude« (Zembilj II 101).

< tur. *bihude*, *beyhude* »naprazno, uzalud« < pers. *bihüde* (*bī-hüde*), *bī* »bez« + *hüde* »pravo, ispravno«

bihüzür (**biüzür**) indecl. adj. (pers.-tur.) uznemiren, ometan od drugoga ili od nečega, koji nema mira.

< tur. *bihuzur* »uznemiren, bez mira i udobnosti« < pers. *bī* »bez« + ar. *huḏūr* »mir«.

V. bihuzur činiti, bihuzurluk, uzbihuzuriti.

bihüzür činiti, **bihüzür učiniti**, **uznemirivati**, **uznemiriti**. — »Hanum Kadu diz zub zabolio,

/ tri je grada bihuzur či-

nila, / dok je našla Mehmeda berbera« (I. Z. II 86).

V. bihuzur.

bihüzürluk (**biüzürluk**) *m* (pers.-ar.-tur.) uznemirenost, nemanje mira, patnja.

< tur. *bihuzurluk*, (*bihuzur-luk*) v. bihuzur + tur. suf. -luk (-lik).

bi-iznilāh adv. (ar.) po božjoj volji, božjim davanjem. U ob. gov.: »Uze lijek i, bi-iznilah, prestade ga glava boljeti«.

< tur. *biiznillah* »s božjim dopuštanjem« < ar. *bi idni-llāh*, *bī* »sa« + *idn* »dozvola, dopuštanje« + *Allāh* »bog«.

bilā, v. bilahi

bilāhi! **billāh!** zapravo **billāhi**, **billāh** (**billā**, **billāh**) interj. (ar.) tako mi boga, boga mi. U ob. gov.: »Bilahi ču doći!«; »Zveče vala, zveče bila, zveče ja« (GZM 1907 635).

< ar. *bi-llāhi*, *bi-llāh* < ar. *bī* »tako mi« + *Allāh* »bog«.

billāhil-āzīm! **billāhil-āzīm!** (ar.) tako mi velikoga (uzvišenoga) boga!

< ar. *bi-llāhi-l-āzīm*, zakletva bilahi (v.) + ar. *āl-āzīm* »veliki, uzvišeni«.

bilāj, v. bilahi

Bilāl (ar.) musul. muško ime.

< ar. *Bilāl*, lično ime (ar. *bilāl* »posjetiti zavičaj, posjetiti roditelje u rodnom kraju«.

bilal, **bilan**, **bilav** (i **bilāl**, **bilān**, **bilāv**), **obilan** *m* (tur.) dio konjske opreme: kajiš koji veže konjsku uzdu za prsa konja, tako da konj ne može suviše dizati glavu i da se ne može propinjati.

< tur. *bilan*.

bile, biləsi adv. (tur.) čak, štaviše.

U ob. gov.: »Bile (bilesi) je i on došao«.

< tur. *bile, bilesince*.

bilhájir! interj. (ar.) sa srećom! sretno da bude!

< tur. *bilhayr!* < ar. *bi-l-hayr*

< ar. *bi* »sa« + *ál-hayr* »sreća, dobro«.

bilmez (biljmez) m (tur.) nezna-lica, nevješt, neupućen čovjek.

< tur. *bilmez*, part. imperf. (neg. oblik imperf. 3. lice sing.) od *bilmek* »znati«.

V. bilmezluk.

bilmēzluk (biljmēzluk) m (tur.) neznanje, neupućenost.

< tur. *bilmezlik (bilmez-lik)*, v. bilmez + tur. suf. -lik.

biljūr, bilūr -úra m (ar.) kristal.

— »vezući prebi iglu od biljura« (Vuk I 276); »Sve kočije od bila biljura« (M. H. III 212).

< tur. *billūr* (č. biljūr) < ar. *billūr*. Neki misle da je grč. porijekla, od grč. *bēryllos*.

Bimbaša, Binbaša, v. Bendbaša

bimbaša, binbaša m (tur.) major,

zapovjednik tabora u tur. vojsci, a takav je obično brojio hiljadu vojnika. — »a bimbaše na pendžer'ma, / mlade paše na čošcima« (I. Z. III 18); »Sina Mehu u mektebe dala, da joj bude paša ja binbaša« (Kurt I 120). Od ovog je nastalo prezime Bimbašić.

< tur. *binbaşı (bin-başı)* »major«, bukv. »starješina, zapovjednik hiljade« < tur. *bin* »hiljada« + tur. *baş* (v. baš).

Bimbašić, v. bimbaša

bin num. (tur.) hiljada. — »Ni bin duga, ni bin gotovine« (FK 1886. 79).

< tur. *bin*.

V. binluk, binberićatverisi, bimbaša, bin ašče.

bin, ibn, ibni indecl. (ar.) sin. Dolazi ispred arapskih ličnih imena: *bin (ibn, ibni) Hasan = sin Hasanov, Hasanović*.

< tur. *bin, ibin* < ar. *ibn*.

bin ašče (binjāšče) n (tur.-pers.)

hiljada akči, para. — »Jedan rekao binjšče a drugi birašče, pa su se pogodili« (Vuk, Posl. 111). V. kompon. pod bin i akča.

bína f (ar.) kuća, zgrada. — »Mašin-firer napio se vina, / on ne pazi siromaških bina« (Muz. zap. Inst. 2999).

< tur. *bina* < ar. *binā'* »zgrada, građevina«.

binamāz m (pers.) onaj musliman koji ne klanja namaze, ne obavlja redovno svakodnevne molitve. — »Šta si stao ko' binamaz među dvije džamije« (nar. posl.); »Nemoj biti binamaz, vaktom hajde na namaz« (Nar. bl. 310).

< tur. *binamaz* < pers. *binamāz (bi-namāz)*, prep. *bī* »bez« + namaz (v.).

binamāzluk m (pers.-tur.) nevršenje molitava. — »Mrski Bogu isto kao i vino, binamazluk i slični prekršaji« (Gajret 1931. 81).

< tur. *binamazluk*, v. binamaz + tur. suf. -lik.

binberićatverisi! binberekátverisi!

(tur.-ar.) po hiljatu puta hvala! V. berićatverisi + tur. *bin* »hiljada« (radi pojačanja hvale).

binija f (tur.) dovratak, prečka na unutrašnjoj strani vrata.

< tur. *binī*.

biniš, v. binjiš

binluk *m* (tur.) 1. hiljadarka, hiljada dinara, hiljada groša. 2. dvije i po oke (hiljada drama). < tur. binlik, v. bin + tur. suf. -lik.

binjedžija (binjadžija) *m* (tur.) dobar, vješt jahač. — »Ako mi je malin adžamija, / bogme ti je Halil binjedžija« (K. H. II 161). < tur. binici »jahač, poznavatelj konja«.

binjek (binjāk -āka) *m* (tur.) 1. jahači konj. — »Jedek — golub i binjek-zelenko« (M. H. III 358); »Svaki svoga zasade binjeka« (Lord 124); »Pod puškama i pod kuburama, / sve turskih dobrih binjaka« (Vuk IV 263). 2. binjek (kamen) »binjektaš« (v.) < tur. binek »jahači konj«. V. binjektaš.

binjektaš, binjektaš i binjēktaš, (binjekteš) binjek kamen, binjekt kamen, binjašer kamen *m* (tur.) kamen sa kojeg se uzjahuje na konja. — »Privede ga binjektaš-kamenu« (K. H. I 132); »Primače ga binjekteš kamenu, / Pa s kamena konju na ramena« (Lord 159); »pa izvede doru na kapiju, / privede ga binjeku kamenu« (Muz. zap. Inst. 62); »Pa bijesna izvede labuda, / Privede ga binjektu kamenu« (Petran. 439); »Odvede ga binjašer-kamenu, / A s kamena doru na ramena« (Vuk VII 169). < tur. binek taşı »kamen sa koga se uzjahuje«, v. kompon. pod binjek i taš.

binjiš, biniš i binjiš -njiša, biniš -iša *m* (tur.) široki ogrtač od

čohē (ponajviše crvene) sa dugačkim rukavima. U Turskoj Carevini ogrtanje svečanim binjišom smatralo se jednom vrstom odlikovanja. »Crljenim se ogrnuo binjišom« (M. H. III 319).

< tur. biniš. V. āl-binjiš.

bir num., kao supst., adj., adv. i konj. (tur.) 1. jedan. — »bir āšče (birašče)« = jedna akća: »Jedan rekao binjašče a drugi birašče, pa su se pogodili« (Vuk, Posl. 111). 2. pravi, najbolji. — »bir ilādž (birilādž)« = pravi, najbolji lijek: »... to bi bilo za riščansku i muslimansku djecu birilādž« (Zembilj II 23). 3. jedno isto. — U ob. gov.: »Svi su oni bir, svi u jedan rog pušu«. 4. čim, istom što. — »Bir rekoše, na noge skočiše« (K. H. I 106).

(pekarski) hljeb.

< tur. bir »jedan« (ima i drugih više značenja). V. bir akća, birden, birindži, birkatica, birluk, bir mahza, bir tahta eksik, birtuglija, birvak-tile, birzemanile, zbiriti se.

bir āšče (birāšče) *n* (tur.-pers.) jedna akća, para. — »Jedan rekao binjašče, a drugi birašče, pa su se pogodili« (Vuk, Posl. 111).

V. kompon. pod bir i akća.

birāder, v. burazer

birden, birdem adv. (tur.) odmah, odjednom. — »Birden na-trag povrnula guju« (K. H. I 88); »Čim ga vide, birdem ga poznade« (Vuk V 503). < tur. birden »odjednom«, tur. bir »jedan« + tur. postpoz. den »od«.

birim indecl. (tur.) *jedan* (od njih), — »Birim paša, birim aga, birim beg« (GZM 1908. 260).

< tur. *birī, birisi*.

birindži indecl. (tur.) *prvi, najprvi; najbolji*.

< tur. *birinci* »prvi«.

birkatica f (tur.) 1. *jednospratnica, kuća*.

2. *zid u širini jedne cigle, jednog ćerpiča, zidan na jedan red cigle, ćerpiča*.

3. *vrsta veza sa jednim gajtanom, zehom, kao ukras na starinskoj nošnji*.

4. *cvijet jednostrukih latica*
Naša izvedenica od tur. riječi, v. *bir* i *kat*.

birluk m (tur.) *jedinstvo, zajednica*.

< tur. *birlik* (*bir-lik*), v. *bir* + tur. suf. *-lik*.

birmāhza, birmāza adv. (tur.-ar.) *nekoliko, koliko bilo, samo malo*.

< tur. *birmahza* < tur. *bir* »jedan« + ar. *maḥḏā* »samo, jedino«.

bir tahta ěksik indecl. (tur.-pers.) *nedostaje mu jedna daska u glavi, nisu mu sve na broju, nije sa svom pameti*.

< tur. *bir tahta ěksik* »nedostaje jedna daska«, v. kompon. pod *bir*, *tahta* i *eksik*.

birtuglija, bir-tuglija m (tur.-pers.) *paša sa jednim tugom* (vidi objašnjenje pod *tug*). — »bir-tuglije i ići-tuglije« (K. H. I 47).

< tur. *birtuglu* (*bir-tuglu*), v. kompon. pod *bir* i *tug* + tur. suf. *-lu* (*-li*).

birvaktile (*bir-vaktile*) adv. (tur.-ar.) *nekad, u staro vrijeme, ranijih vremena*.

< tur. *birvaktile* (*bir-vakt-ile*) »nekad, jednom«, v. kompon. pod *bir* i *vakat* + tur. postpoz. *-ile* »sa«.

birzēmānile, birzēmān (*bir-zēmānile, bir-zēmān*) adv. (tur.-ar.) *nekad, u staro vrijeme, ranijih vremena*.

< tur. *birzemanile* (*bir-zeman-ile*) »nekad, jednom«, v. kompon. pod. *bir* i *zeman* + tur. postpoz. *-ile* »sa«.

bisērdžik m, 1. *vrsta sitnog veza, vez sa sitnim bodovima po platnu sličnim sitnom biseru*.

2. *cvijet i biljka đurđevak, Convallaria majalis*.

Hibr. r. sa tur. demin. nastavkom *-cik* (č. džik), *biserdžik* = *biserčić*.

biserli indecl., *biserom* ukrašen, *biseran*. — »nevjestice, biserli kitice« (S. B. I 12).

Hibr. r. sa tur. suf. *-li*.

biserlija f, *biserom* nakićen (*ukrašen*) predmet, *biserka*. — »Il' čangija šibaliya, ili uzda biserlija« (S. S. 9).

Izv. od *biserli* (v.).

bismila f i **bismile** n (zapravo = **bismilla, bismille**) (ar.) *ime stava* »Bismillahir-Rahmanir-Rahim!« (v. tumačenje pod **bismillah**), kojim počinje svako poglavlje u *kur'anu*. — »Dobar poso ti počimaj bismillom« (Ist. bl. II 221); »Sa bismileto m su otškrinuli vrata« (Gajret 1930. 214).

< tur. *besmele* < ar. *basmälä*.

bismilāh! (zapravo: **bismillāh!**) interj. (ar.) *u ime boga! bože pomози!*

< ar. *bismi-llāh* »u ime boga«, potpuni *kur'anski* stav glasi: *Bismillāhir - Rahmānir - Raḥim!* »u ime boga, opšteg dobročinitelja, milostivoga!«

bitèviija

bitèviija f (tur.) *vrsta koplja, plošno koplje izrađeno od jednog komada metala*. — »Pa on baca koplje biteviiju« (Vuk, Rječnik).

< tur. *bitevi* »sav, cjelovit; sve skupa, cijelo«.

bitirisati -išëm, *svršiti, dovršiti, dokončati, neki posao*.

< tur. *bitirmek*, istog značenja.

bitisati -išëm 1. *uginuti, umrijeti; propasti, nestati*.

2. *proći, minuti*. — »Bilo i bitisalo« (Vuk, Posl. 13).

< tur. *bitmek* »svršiti, završiti; nestati, propasti, itd.«

biüzür, biüzürluk, v. bihuzur, bihuzurluk

böcman m (ar.) *veliki čaršijski* < tur. *batman* »mjera za zapreminu, u raznim mjestima različite vrijednosti: od dvije do osam oka; trgovački uteg različite veličine«.

< ar. *bāt* »utvrđen, jasno određen« i ar. *mān* »mjera«.

bogaz m (tur.) 1. *grlo, grkljan, guša, ždrijelo*. — U ob. gov.: »Došlo mi je do bogaza«.

2. *grlo, vrat suda za vodu*. — »Tri su glavna dijela od kojih se sastoji prostor za vodu duguma, i to: dib, donji dio, onda bogaz i zeh, najgornji dio« (GZM 1951. 220).

3. *otvoreni, gornji dio mangale*. — »Dva glavna dijela mangale, oturak i bogaz, spajaju se jabukom, tj. jednim ispupčenim obručem« (GZM 1951. 213).

4. *klanac, tjesnac, tijesan planinski prolaz*. — »Prešao je staze i bogaze«, »Najpreći je bogaz od Turaka« (M. H. III 278).

< tur. *boğaz* »grlo, grkljan, ždrijelo; klanac; fig. »vrat vo-

dene posude (duguma, ibrika boce) itd.

V. *bogazluk*.

bogazluk m (tur.) 1. *podgrlica*.

2. *bijela lisičja koža ispod grla*.

< tur. *boğazlık* (*boğaz-lik*), v. *bogaz* + tur. suf. -lik.

bögda i dem. bögdica f (tur.) *zrnice, mrvica, nešto sasvim male veličine*. — U ob. gov.: »Kolika za bogdu«; »Imala je u jednoj srebrenoj kutici u ham-pamuku i bögdicu časnog dreva...« (Zembič III 17)

< tur. *boğday* »zrno pšenice sasvim mali uteg«.

böhča, bohčäluk, v. bošča, boščäluk

böj, gen. böja m (tur.) 1. *stas, uzrast, rast*. — »Mala boja, pleći širokije« (Lord 28); »Srednjeg boja, prilika je moja« (I. Z. III 53); »Oko kule kamena avlija, / Visoka je od dva boja ljudska« (M. H. IV 114).

2. *kat, sprat*. — »Osma j' kula Smiljanić Tadije, / najviša je od sedam bojeva« (M. H. III 105); »Što ne ode u gornje bojeve, / Tude ima jedan sanduk blaga« (M. H. I 446).

3. *mjera za dužinu*. — »Mera za dužinu zove se »boj«. Posle znaka za dužinu najvećih samara (»batal boj«) aršin se produžava u dršku...« (GZM 1958. 104).

< tur. *boy* »stas, uzrast; debljina, veličina« itd.

V. *bojlija*.

boja f (tur.) *farba*.

< tur. *boya*.

V. *bojadžija, bojadisati, bojali, bojaluk, bojama, bojiti, obojiti*

bojadisati -išëm, *bojiti, farbati*.

< tur. *boyadı*, 3. lice sing od *boyamak* »bojiti«

bojâdisati se, bojâtisati se -išēm, *bojiti se, mazati se.* — »Očešlja se i bojatisa se, / I obuče što mogo najljepše« (Vuk VII 282).

V. bojadisati.

bojadžija i bõjadžija m (tur.) 1. *zanatlija koji se bavi bojenjem, moler, farbar.* — »Cuješ li me mladi bojadžija! / Možeš li se, more, pouzdati, / Da mojega obojiš dogata« (Vuk VII 159). 2. *trgovac bojama.* — »Do 'dučana Trifka bojadžije« (K. H. II 534).

< tur. *boyacı* (boya-cı), v. boja + tur. suf. -ci.

bojâli indecl. adj. (tur.) *obojen, bojadisan, našaran.* — »Dug bojali čibuk podmetnula« (M. H. III 508).

< tur. *boyalı* (boya-lı), v. boja + tur. suf. -li.

bojâluk m (tur.) *posuda u kojoj se drži razmućena boja.* — »Bojâluk, omanja posuda za držanje razmućene crvene zemlje kojom se šara lonac« (GZM 1956. 103).

< tur. *boyalık* (boya-lık), v. boja + tur. suf. -lik.

bojâma f (tur.) 1. *boja.*

2. *ono što je obojeno.*

3. *obojena šamija.*

4. *platno, rublje u boji.* — »Oprala sam bjelinu, još nisam bojamu« (prilikom pranja rublja u ob. govoru).

< tur. *bayama* (baya-ma), nom. action. i part. od *boyamak* »bojiti«.

bõjiti, farbati, bojom premazivati Izv. od boja (v.).

bõjlja m (tur.) *stasiti, čovjek visoka rasta.*

< tur. *boylu* (boy-lu), v. boj + tur. suf. -lu'(-li).

bojûnbag, v. bujunbag

bõk m (tur.) *ljudski izmet, izmetina, nečist.*

< tur. *bok.*

V. bokluk.

bõkča, bokčâluk, v. bošča, boščâluk

bõkluk m (tur.) *izmetina, đubre, govsnarija.* — »Koji bokluk najviše smrdi na svijetu?« (Zembilj III 124).

< tur. *bokluk* (bok-luk), v. bok + tur. suf. -luk (-lik).

bõl, bõl -bõl indecl. adj. (tur.)

1. *prostran, širok.*

2. *pun, obilan.*

< tur. *bol* »prostran. širok, obilan«.

V. bol-hazna, bonluk, bol-nafake.

bõl-hâzna f (tur.-ar.) *obilna, bogata blagajna, riznica.*

< tur. *bol-hazna*, v. kompon. pod bol i hazna.

bõl-nafake indecl. adj. (tur.-ar.) *prostrane nafake, tj. u takvoj je srećnoj situaciji da uvijek ima u izobilju sredstava za život.*

Kovanica od bol (v.) i nafaka (v.).

bõluk, v. bonluk

bombõndžija, m, *onaj koji prodaje bombone.*

Hibr. r. sa tur. suf. -ci

bõndžuci (sing. *bõndžuk*) **m** (tur.) *šuplja staklena zrnca u raznim bojama (obično plavi i crveni) koja se nanižu na konac i služe za ukras. Bondžuci na konjskom jularu ili na dječijoj kapići brane od uroka, po narodnom vjerovanju.*

< tur. *boncuk.*

bõnluk, bõluk m (tur.) *izobilje, obskrbljenost sa svim sredstima potrebnim za život.*

< tur. *bolluk* (*bol-luk*), v *bol*
+ tur. suf. *-luk* (*-lik*)

bôr, *bôra* *m* (pers.) *hemijski elemenat, hem. znak B, atomska težina 10,82, nalazi se u prirodi kao borna kiselina ili u obliku soli (borati).*

< pers. *bôre*, *bûre* »kem. elemenat bor«.

V. *boraks*.

bôraks *m* (pers.) *kemijski spoj bora, natrija i kisika u listićavim kristalima, kiselkasta ukusa.*

< lat. *borax* < ar. *bûraq*

< pers. *bôre*, *bûre* »kem. elemenat bor«.

V. *bôr*.

borànija, *burànija* *f* (ar.) 1. *zeleni grah, mahune.*

2. *fig. nešto sitno, sitneš, nevažno, zeleno, neiskusno.*

< tur. *boranj* i *burani* < ar. *bûrāniyyā*, *bûrānī*, »jelo spravljeno od zeleni i pirinča«. Naziv je došao od ličnog imena žene halife Memuna (Abduillāh Al-Mā'mūn) iz dinastije Abasovića (813—833) »*Bûrān*« + ar. adj. suf. *-iyyā*, *-ī*.

borčlija *m* (tur.) *dužnik, onaj koji ima kakvu obavezu.*

< tur. *borçlu* (*borç-lu*) < tur. *borc* »dug« + tur. suf. *-lu* (*-li*).

bôrija *f* (tur.) *truba.*

< tur. *boru*, *bori*.

V. *borozan*.

borozan *m* (tur.-pers.) *trubač. — »Čupriljiću borozana viknu / Borozani jedan za sviraše« (Lord 261).*

< tur. *boruzen* (*boru-zen*)

< tur. *boru* »truba« pres. *zen*, prez. osn. od *zeden* »svirati«.

bôstan *m* (pers.) 1. *vrt, bašća. — »U bostanu u jagmi divojku« (M. H. III 128): »Dva su*

cvjeta u bostanu rasla: / plavi zumbul i zelena kada« (Ašikl. 6).

2. *lubenice i dinje. — »Od Mehmeda slade meda nema, / Od Alije šećer gurabije, / Od Osmana ljepšega bostana« (I. Z. III 120); »Obrati zelen bostan« (Vuk, Posl. 230).*

< tur. *bostan* »vrt; lubenice i dinje«, < pers. *bûstān*, *bôstān* »vrt, bašća«, pers. *bû* »miris« + pers. *stān*, suf. za tvorbu imenica mjesta.

V. *bostandžibaša*, *bostandžija*, *bostandžiluk*, *bostanluk*.

bostandžibaša *m* (pers.-tur.) *zapovjednik janjičarskih bostandžija.*

< tur. *bostancıbaşı*, v. *bostandžije* i *baš*.

Bostandžić, v. *bostandžija*

bostandžija *m* (pers.-tur.) *vrtlar, zeleničar. — »Bostan sadi bostandžija Meho, / bostan sadi, a bogu se moli« (Muz. zap. Inst. 2944); »Ne prodaji bostandžiji bostana« (Nar. bl. 117). — Od ovog je nastalo prezime Bostandžić.*

< tur. *bostancı*, v. *bostan* + tur. suf. *-ci*.

bostandžije, pl. *m* (pers.-tur.) *janjičarski rod vojske koji je u početku imao zadatak da se brine o carskim bostanima i baščama u Carigradu i njegovoj okolini. Zbog toga su i dobili ovaj naziv. Iz ovog odreda se regrutovala carska garda.*

V. tumačenje pod *bostandžija*.

bostandžiluk *m* (pers.-tur.) *po-vrtlarstvo.*

< tur. *bostancılik* (*bostancı-lik*), v. *bostandžija* + tur. suf. *-lik*.

bostanluk *m* (pers.-tur.) *vrt.*

< tur. *bostanlık* v. *bostan* + tur. suf. *-lik*.

bōš indecl. adj. (tur.) 1. prazan. — »boš laf« = prazan govor, besposlen razgovor; »boš posla« = koješta; uzalud, nema ustvari ništa.

2. u igri prstena kaže se *b o š!* kad se pod podignutom čarapom ne nađe prsten.

< tur. boş.

V. bošer, bošluk, bošnuti.

bōšča (bōhča, bōkča) f (pers.) pokrivač za glavu, rubac; stolnjak; platno četverouglastog oblika u koje se nešto zamotava. — »Pa on uze b o š č u s haljinama« (K. H. II 134).

< tur. bohça < pers. boğče, demin. od pers. boğ »zavežljaj«. V. boščaluk, sofra-bošča.

boščaluk (bohčaluk, bokčaluk) m (pers.-tur.) dar koji se sastoji od odjevnih predmeta zamotanih u jedan komad platna, u bošču (otud ovaj naziv). Starinski boščaluk sadrži: gaće, košulju, čevru i jagluk ili ućkur od svilenog beza zlatom vezan. Savremeni muški boščaluk obično sadrži košulju, gaće, kravatu i čarape, a ženski par ženskog rublja uključujući i spaćavicu. Boščaluk poklanja mlada, nevjesta mladoženji, mladoženjinoj rodbini i svatovima; zatim vlasnik novosagrađene kuće majstorima, dijete nosi boščluk hodži kada hatmu učini itd. — »Svatom svatu po b o š č a l u k dajte, / Mome dragom devet b o š č a l u k a« (nar. pj.); »Da bih tebi b'jel b o š č a l u k dala, / Da je malen, ni gledati nećeš« (I. Z. Herceg. 78): »Divne bih mu ponijela dare: / tri jagluka, tanka b o k č a l u k a« (Vuk I 406).

< tur. bohçaluk (bohça-lik) v. bošča. + tur. suf. -lik.

bōšer -éra m (tur.) onaj dio u bravčeta od rebara do butova, slabine.

< tur. boş-yer, bukv. »prazno mjesto«, v. boš + tur. yer »mjesto«.

bošluk m (tur.) praznina.

< tur. boşluk (boş-luk), v. boš + tur. suf. -luk (-lik).

bošnuti, nenaći prsten pod čarapom koja se podigne (u igri prstena).

Izv. od boš (v.).

bóza, búza f (pers.) 1. poznato kiselkasto osvježavajuće piće koje se pravi od kukuruzna, projina brašna.

2. »tatar-boza(buza)« je boza koju prave seljaci od projinog tijesta. — »Ako se skuva nekoliko vrlo velikih proja, pak se drže na toplom mjestu da ukisnu, može se od njih dobiti vrlo priyatno piće, koje se u ljetno doba troši, a to je »b u z a«. Tako kisele proje — tijesto — udrobe u kakav veći sud u koji se nalije vruće čiste vode, te ostavi na toplom mjestu 24 sata da još bolje ukisne. Sada je buza gotova i može se trošiti. U takav sud može se dodavati i u pola pečene proje, od čega se dobije još bolja buza, koju zovu »t a t a r - b u z a«. Buza se najviše troši za vrijeme postova u ljetno doba.« (GZM 1908. 439).

< tur. boza < pers. būza.

V. bozadžija.

Bozadžić, v. bozadžija

bozadžija, buzadžija i bōzadžija, būzadžija m (pers.-tur.) onaj koji pravi i prodaje bozu. Od ovog je nastalo prezime Bozadžić.

< tur. bozacı (boza-cı) v. boza + tur. suf. -cı.

bozdisati

bozdisati -išēm, pokvariti, poremetiti, razvaliti.

< tur. bozdu, per. 3. lice sing. od bozmak »pokvariti«
V. bozgun, bozuk.

bozdŕdan, v. bazerdan

bozgun adj. i supst. (tur.) 1. pokvaren, razvaljen, razbijen, trošan.

2. Božić.

< tur. bozgun < tur. bozmak »pokvariti«.

bozuk adj. i supst. (tur.) 1. pokvaren, iskvaren, nesreden.

2. Božić. Ranije, stariji muslimani nisu htjeli izgovarati riječ »Božić« vjerujući da je to grijeh, jer je božje ime upotrijebljeno na način koji ne odobrava islamsko vjerovanje. Stoga su Božić nazivali: bozuk, prozuk ili bozgun.

< tur. bozuk < tur. bozmak »pokvariti«.

božji ěmer, v. emri-ilahi

brāk! interj. (tur.) ostavi! ne diraj! kan! se!

< tur. brak, imp. od brakmak »ostaviti, pustiti«.

brāvadžija m, bravar.

Hibr. r. sa tur. suf. -ci.

brāvadžiluk m (tur.) bravarski zanat.

2. dio čaršije gdje se nalaze radnje bravadžija. U Sarajevu se i danas jedna ulica, gdje se nalaze bravarske radnje, naziva Brāvadžiluk.

Hibr. r. sa tur. suf. -luk (-lik).

brē, v. be

brē dīdi, brēdīdi, brē gīdi, brēgīdi!

interj. (tur.) bre more! — »Bolani mi leži Kara Mustafa, / bre gidi, bre džanum, / bolani Kara Mustafa (Sevd, 46).

< tur. bre gidi, v. kompon. pod be i dīdi.

brēmedēt! interj. (tur.-ar.) čudnovato! za čudo božje! — »Bre medet, bre medet! E na moju vjeru, s takim ćete programom...« (Zembilj II 40).

< tur. be medet!, v. kompon. pod be i medet.

brkânlija, brkâjlija m, onaj koji ima velike brkove, brkonja.

Hibr. r. sa tur. suf. -li.

brkēsuz m, onaj koji nema brkova.

Hibr. r. sa tur. suf. -siz »bez« (po uzoru na tur. riječ buyksız »bez brkova«).

Hibr. r.

brusâli indecl. adj. (tur.) brusan-ski (proizvod, izrada, roba). — »Na okolo brusali jastuci« (K. H. II 32).

< tur. bursalı (bursa-li) < tur. Bursa »Brusa« (grad u Turskoj) + tur. suf. -li.

būbreg m (tur.) bubreg.

< tur. vulg. böbrek, knjiž. böğrek.

būčuk m (tur.) polovina, pola. — U ob. gov.: »Sada je sat bir bučuk« = sada je jedan i po sati. Od ovog je došlo prezime Bučuk.

< tur. buçuk.

Būčuk, v. bučuk

būcēma, būkma f (tur.) 1. usukani debeli pamuk, gajtan. — »Rukavi, prsa i jaka košulje nisu mnogo vezeni, gotovo su bez šara. Niz prsa se obično po rubu našije crvena »bukma« (gajtan)« (GZM 1954. 97);

2. sveža ispod koljena u dimija ili ženskih gaća. — »Kakve su joj kumašili dimije, / od koljena kunom postavljene, / od koljena kunom i lisicom, / da

joj bućma noge ne prežulja» (B. V. 1892. 171).

< tur. *bükme* < *bükme* »usu-kati«.

būdāk m (tur.) *trnokop*. — »uzeh budak, s čim sam argatovo, / pa s budakom odoh u hajduke« (Vuk III 10).

< tur. *budak* »grana, čvor na stablu«.

V. Būdakovići.

Būdakovići m, mahala u Sarajevu.

< tur. *budak* »grana«.

budala f (ar.) 1. *ludak, mahnitov*. — »Više budala misli nego more nosi« (Nar. bl. 32); »Budale kuće zidaju, a mudri ih kupuju«, »Slijepca za put i budalu za savjet ne valja pitati« (Vuk, Posl. 30, 289).

2. kao pridjev: *lud, mahnit*.

< tur. *budala* »umno ograničen, nepametn, glup« < ar. *budālā*, pl. *bādīl* »zamjena«. Vidi po korjenu i značenju sličnu riječ *abdāl*. — Kraclitz predpostavlja da je *budala* došlo putem metateze od ar. pl. *bulādā* (sing. *bālīd* »glupak«). Međutim, ni stariji ni savremeni tur. autori i leksikografi ne dovode uopšte tur. riječ *budala* u vezu sa ar. *bālīd* i *bulādā*.

V. budalaluk, budalasati, budalast, budalaština, budalina, budaliti, pobudaliti.

budalaluk m (ar.-tur.) *budalaština, ludorija*.

< tur. *budalalik*, v. budala + tur. suf. -lik.

budalasati i budalésati, mahnitati, ludorije provoditi.

Izv. od budala (v.).

budalast, lud, mahnit. — »Mlad junače, budalasta glavo« (I. Z. I 224).

Izv. od budala (v.).

budalaština f, ludorija, mahnitanje.

Izv. od budala (v.).

budalina, augm. od budala (v.). — »A drugo je gojeni Alile, / A treće je budalina Tale« (Vuk VII 15).

budaliti, luditi, ludovati. — »Muči, Janko. nemoj budaliti« (M. H. III 5).

Izv. od budala (v.).

Budimlić, v. Budimlja

Budimlja m, Budimac; doseljenik iz Budima (Budim-Pešte). Od ovog je nastalo prezime Budimlić.

Hibr. r. sa tur. suf. -li.

budimlja f, vrsta jabuke, budimka.

Hibr. r. sa tur. suf. -li.

būdža f (ar.) 1. *rupa, jama*. — »Budža miše spašava« (Nar. bl. 30).

2. zatvor.

3. fig. važna osoba, »gromonik«.

Izv. metatezom od *džuba* < tur. *cübb* »jama, špilja; duboki podrum koji je u staro vrijeme služio kao tamnica, zindan« < ar. *ğubb* »duboka jama, bunar«.

būdžak -aka m (tur.) *kut, ugao*. — »A dok neko iz būdžaka viknu« (K. H. I 48).

< tur. *bucak*.

būda f i būd m (tur.) *plijesan; paučnasta prevlaka na hrani koja nastaje usljed dugog stajanja ili ako se drži na vlažnu i toplu mjestu, ili usljed upljuvka muhe*.

< tur. *büğe, bügelek* (*büve, büvelek*) »plava muha, obad; vrsta pauka«. Uporedi izraz »upa-ukati se« (od riječi »pauk«) za pojavu »upljesniviti se«.

V. budav, budaviti, pobudaviti

būdav

būdav adj. *pljesniv*.

Izv. od *buda* (v.).

būdaviti, *pljesniti*.

Izv. od *buda* (v.).

bugarija *f*, *vrsta narodne tamburice*. Slična je šargiji, ali je od ove manja.

< tur. *bulgari* < tur. *Bulgar* »Bugar« + ar.-pers. adj. suf. -i (-iyy).

būgija *f* (tur.) *para, dim; ugljični monoksid; prašina*. — »Za kolima se digao čitav oblak bugije« (Vesel. II 293).

< tur. *buğu, buği*.

būhur *m* (ar.) *mirisava materija za kađenje*.

< tur. *buhur* < pers. *beḥūr* < ar. *bāḥūr* »mirisava materija za kađenje«.

V. *buhurdanluk, buhurdar*.

buhurdanluk *m* (ar.-pers.-tur.) *isto što i buhurdar (v.)*.

< tur. *buhurdanlık* (*buhurdanlik*) v. *buhurdar* + tur. suf. -lik.

buhurdār *m* (ar.-pers.) *kadionica u kojoj muslimani pale mirisave materije, kao što su ud. amber i anduz*. — »Kadionice i buhurdari razlikuju se samo u tome, što kadionica ima na vrhu kapka krst, a buhurdar ga nema« (GZM 1951. 225). < tur. *buhurdan* < pers. *beḥūrdān* (*beḥūr-dān*) »kadionica« < ar. *bāḥūr*, v. *buhur* + pers. suf. -dān, koji služi za tvorbu imenica koje znače neku posudu.

būjati, *brzo rasti*.

Vjerovatno < tur. *büyümek* »rasti, bujati«.

bujrūldija, bujrultija, v. *bujrun-tija*

būjrum! būjrun! būjrunuz! interj. (tur.) *izvoli! izvolite!* — »Bu j-

run, bujrun, mlad Veziroviću« (K. H. II 369).

< tur. *buyrun! buyrunuz!* imp. 2. lice pl. od *buyurmak* »zapovijedati, narediti; zapovijedati, naređivati; govoriti«.

V. *bujur, bujurisati, bujruntija*.

bujrūntija, bujrūltija, bujrūldija (burūntija) *f* (tur.) *naredba, zapovjedno pismo paše, valije*. — »Na ti ovu bujruntiju moju« (K. H. I 96); »brez pašine sitne buruntije« (Vuk III 277).

< tur. *buyrultu, buyrultu*, supst. i pas. oblik perf. 3. lice sing. od *buyurmak* »zapovijedati, naređivati«.

bujūnbag, bujūnbak, bojūnbag (k), bajūnbag (k) *m* (tur.) *kravata, mašna*.

< tur. *boyunbağı* (*boyun-bağı*) »kravata« < tur. *boyun* »vrata« i tur. *bağ, bağı* »sveza; omotač, zavoј«.

būjur! interj. (tur.) *izvoli! izvolite!* — »Bujur amo, po Bosni junaci!« (K. H. I 126); »Bujur Musa kupusa! — Neka bako i mesa« (Vuk, Posl. 30).

< tur. *buyur!* imp. 2. lice sing. od *buyurmak* »zapovijedati, naređivati«.

bujūrisati -išēm 1. *zapovijedati; govoriti*.

2. *reći bujrum*. — »Bujurisa dagri musafira, / Odvede ga staroj na odaju« (Lord 320).

< tur. *buyurmak* »zapovijedati, govoriti«.

būkadar adv. (tur.-ar.) *mnogo, puno; mnoštvo*. — »Kakav je zeman došo, biće Nastića i Sima još bukadar« (Zembilj III 30).

< tur. *bukadar* »ovoliko« < tur. *bu* »ovaj -a, -o i ar. *qadr* »količina«.

bukàgije *f* (tur.) okov na nogama zatvorenika u tamnici. — »Bukagije noge prežuljale« (M. H. III 165).

< tur. *bukağı*.

bùkma, *v. bućma*

bùktisati -išëm, planuti na nekog, razdraženo se izderati na nekog.

< tur. *bikti*, perf. 3. lice sing. od *bikmak* »unervoziti se«.

bùla *f* (tur.) 1. muslimanska vjeroučiteljica; vjerski obrazovana muslimanka, koja za žene vrši izvjesne sveštenečke dužnosti. — »Nije, Mejro, nije nam grje-hota! / Ti si bùla, pa ćeš otklanjati, / ja sam softa, pa ću odučiti« (Muz. zap. Inst. 3178) 2. búlom zove šegrt majstorovu ženu.

< tur. *bula, bola* »strina, tetka«

bùla *f* (tur.) 1. muslimanka žena. — »Procivilila bula u jesiru« (K. H. II 590); »Ja dizdaru, bulo Jajačkinjo!« (M. H. III 286). 2. udata žena. — »O tako ti, rumena ružice, / Beru li te bule al' devojke« (Vuk V 287): »Što u tebe zli zakon postade: / da se ljube bule udovice, / ostavljaju lijepe devojke!« (Vuk I 340).

< tur. *bula, bola* »strina, tetka«.

bulàmač i **bulâmāč**, **bulùmač** i **bulùmāč** -āča *m* (tur.) 1. vrsta jela, spravlja se od brašna, šećera i masla.

2. gusta čorba od brašna i sira.

3. brašno smiješano s vodom, čime pekari mažu kruh prije pečenja.

< tur. *bulamaç*.

bulànik indecl. adj. (tur.) *mutan*, oblačan. — U ob. gov.: »bulanik hava« = oblačno vrijeme.

< tur. *bulanık* »mutan« < *bulanmak* »zamućiti se«.

bùloul (**bùmbul**) *m* (ar.) *slavuj*. — »Zapjevala bulbul-ptica, misli zora je« (Muz. zap. Inst. 1737); »Bumbul pjeva u ružici: »Saba zora je!«« (Vuk V 7).

< tur. *bülbül* < ar. *bulbul*.

bùlgur, *v. búngur*

bùlög *m* (ar.) *punoljetnost, zrelost za brak*.

< tur. *bülüg* < ar. *bulüg*.

bulùmač, *v. bulamač*

bùljubaša, *v. buljukbaša*

Bùljubašić, *v. buljukbaša*

bùljuk *m* (tur.) 1. četa vojske; kompanija. U janjičarskoj vojsci je buljuk brojio obično 100 ljudi. Naša nar. pjesma pominje buljuka od 12 hiljada ljudi. — »Dalkirliča dvanaest buljuka, / u svakome po dvan'est hiljada« (K. H. I 259).

2. odred, dio, razdjeljak.

3. jato, skupina, grupa. — »Na dzelepe krave i volove, / na buljuka ovce jalovice« (nar. pj.); »Poplašio bi buljuk goveda« (Vuk, Posl. 255).

< tur. *bölük* »odjeljak, odjeljenje; tabor vojske«.

V. *buljukbaša*.

bùljukbaša, **bùljubaša**, **bùljum-baša** *m* (tur.) 1. u janjičara zapovjednik buljuka, oficir u ranguzbaše, kapetana.

2. vodnik, zapovjednik jednog buljuka uopšte. — »Ima ode trides buljukbaša« (Lord 98); »Nek im baba bide buljubasha« (M. H. III 380): Podiže se buljumbasha Mujo« (Vuk, Rječnik).

< tur. *bölükbaşı*, izft. v. *buljuk* i *baş*.

bùljumbaša, *v. buljukbaša*

bûmbâr

bûmbâr -ára *m* (pers.) *vrsta jela*: dobro oprana lojna košuljica, odnosno sirište bravčeta, nadjene se isjecanom džigericom i mesom, pomiješano sa malo pirinča i isjecanog luka, pa se sirište zašije i onda se stavlja da se peče. To jelo i danas kod nas domaćice prave.
< tur. *bumbar* < pers. *bûnbâr*, *bûmbâr*.

bumbareć, v. *mubareć*

bumbarëća, **bumbarëće**, v. *mubareća*

bumbašir, v. *mubašir*

bûmbul, v. *bulbul*

bûnâr -ára *m* (tur.) *vještački iskopana duboka jama, rupa, iz koje se vadi i upotrebljava podzemna voda*. — »Bunar voda svaka grozničava, / udovica svaka samovoljna« (Vuk, Posl. 30); »I studene vodice zamutila, / do jednoga pašina bunara« (Sevd. 172).
< tur. *bunar*, *punar*.
V. Baš-bunar, bunardžija.

bunârdžija *m* (tur.) *zanatlija koji se bavi kopanjem bunareva*. — »Bunarevi su obično građeni u dvorištu, ali i u bašči. To je bio nekoć posao naročitih majstora bunardžija« (Kreš. Vodo-vodi 161).
< tur. *bunarcı* (*bunar-cı*), v. *bunar* + tur. suf. *-ci*.

Bûnârbaša, v. *Baš-bunar*

bûndžija i **bûndžija** *m*, *onaj koji diže bunu, buntovnik*.
Hibr. r. sa tur. suf. *-ci*.

bundûruk, v. *burundžuk*

bûngur, **bûlgur** *m* (tur.) 1. *otstupana, prebijena pšenica*.
2. *vrsta jela: pilav spravljen od otstupane, prebijene pšenice*. —

»Opet bolji bûngur i tarana, / od bečara, od dva izmečara« (I. Z. IV 156).

< tur. vulg. *bulgur*, knjiž. *burgul*.

bûrâk -âka *m* (ar.) *krilati rajski konj koji je, po islamskom vjerovanju, odnio jedne noći Muhameda najvećom brzinom na nebo i vratio ga*. — »Pred Bećom je burak posrnuo« (»Gorski vijenac«, stih 1149).
< ar. *burâq*.

burâniija, v. *boraniija*

burâzer, **birâder** *m* (pers.) 1. *brat*. — »Majka hoće, al' burazer neće« (I. Z. I 233).
2. *prijatelj*.
< tur. *birader* < pers. *birâder* »brat«.

burêdžici -džika (sing. **burêdžik**) *m* (tur.) *vrsta jela, burečiti*. Prave se ovako: razviju se jufke kao za obične pite, izrežu se na komade i onda se od dva komada pravi jedan buredžik, tako da se na jedan stavi poprženo meso pomiješano sa pirinčem, a drugim se poklopi i slijepi, pa se tako spravljeni buredžici prže na maslu.
< tur. *börecik* (*börek-cik*) »burečić«, dem. od *burek* (v.).

burêgdžija, **burêgdžinca**, v. *burekčija, burekčinca*

bûrek *m* (pers.) *mesna pita koja se spravlja tako da se u tanko razvijene jufke zamotava s lukom isjecano ili mljeveno meso*. Burek »u gužve« je ako se jufke savijaju, a »polagani« ako se meso stavlja između cijelih položenih jufki. — »Donesi im tevsiiju bureka« (Ist. bl. II 258).

< tur. *börek* »pita uopšte«
< pers. *bûrek*.

V. burekčija, burekdžinca, buređžici, puh-burek.

burēkčija, burēgdžija *m* (pers.-tur.) *onaj koji pravi i prodaje burek.*

< tur. *börekçi*, v. burek + tur. suf. -çi.

burēkčınca, burēgdžınca *f*, *radnja u kojoj se prodaje burek.*

Izv. od burekčija (v.).

burgija *f* (tur.) *svrdo, bušilica.*

< tur. *burgu*.

V. burgijati.

burgijati 1. *bušiti burgijom.*

2. *fig. zamućivati, sijati smutnju među ljudima.*

Izv. od burgija (v.).

burma *f* (tur.) 1. *vitica, vjenčani prsten; jednostavni prsten od zlata ili druge kovine bez ukrasnog kamenja.* — »S ruke skida burmu pozlaćenu« (K. H. I 239).

2. *vijak, zavrtnj, šraf.* — »To je puce na burmu skovato« (M. H. III 510); »Ono puce na burmu skovano, / kad mu valja te ga razburmova, / Te njim serdar pije vino rujno« (Vuk VI 319). Šrafovi u mlina za kafu zovu se *burme*. (GZM 1957. 82).

3. »na burmu« *znači i usukano, zasukano*: »saruk na burmu zavijen« = zasukana čalma, jedan od načina kako se čalma zamotava.

< tur. *burma* < *burmak* »zasukati, usukati, zavrtnjeti, uvratiti«.

V. burmalı, burmaluk, burma-tahta, odburma (va) ti, razburma (va) ti, zaburma (va) ti.

burmali indecl. adj. (tur.) *spiralan, u obliku zavrtnja.*

< tur. *burmalı* (*burma-li*), v. burma + tur. suf. -li.

burmaluk *m* (tur.) *alatka kojom se buše kutije radi stavljanja šrafova.* — »Burmalukom se naziva alatka kojom se kutije buše radi stavljanja šrafova. Od željeza je, u obliku zvezde sa tri kraka« (GZM 1957. 74).

< tur. *burmalık* (*burma-lik*), v. burma + tur. suf. -lik.

burma-tähta, bürmatahta *f* (tur.-pers.) *gvozdена ploča za pravljenje vijuga na burmama za kafene mlinove.* — »Burma-tahta je gvozdена ploča u obliku prakljače. Na širem delu nalaze se tri rupe raznih dimenzija, sa lozom za pravljenje vijuga na »burmicama« — šrafova« (GZM 1957. 77).

< tur. *burma tahta*, v. kompon. pod burma i tahta.

burmut *m* (tur.) *duhan u prahu koji se upotrebljava užmrkavanjem, isto što i enfija, nicotiana sternusatoria.*

< tur. *buruntu* (*burun-otu*) bukv. »nosna trava«, izft. od tur. *burun*, »nos« i tur. ot »trava«.

V. burmutica.

burmutica *f*, *kutijica za burmut.*

— »... nastavila bi baka Zaka, potprašivši iz svoje srmali burmutice« (Zembilj III 18).

Izv. od burmut (v.).

burnus *m* (ar.) *arapski dugački i široki ogrtač sa kapuljačom.*

< tur. *bornuz* < ar. *burnus*.

burundžuk (iskriv. *bunduruk*), *fina tanka svilená prozirna tkanina.* — »da ne mete, jado, burundžuk-košulje, / da ne ščepa, jado, dibe i kadife« (Vuk I 280); »Prokise joj devet kavadova, / i deseta bunduruk košulja« (Muz. zap. Inst. 111).

burundžukli

- < tur. *bürüncük, bürümçük*.
v burundžukli.

burundžukli. indecl. adj. (tur.)

1. *izrađen, skrojen od burundžuka*. — »Na njojzi je burundžukli košulja« (Vuk V 340); »Po gaćama burundžukli košulja« (Vuk I 379).
2. *fig. osjetljiv, koji ne podnosi svašta*. — »burundžukli nosa« = osjetljiv na neugodne mirise; probirač. — »Oni, koji su nekada bili velika prnjaka u jelu i burundžukli crijeva, danas jedu pokorno sve...« (Zembilj II 60).

< tur. *bürüncükli* (*bürüncük-lü*), v. burundžuk + tur. suf. -lü (-li).

burunlije f (tur.) terzijska i abadžijska tanka kliješta sa šiljastim vrhovima za pravljenje kopči. V. i sivrije.

< tur. *burunlu* (*burun-lu*) »šiljast« < tur. *burun* »šiljak, šiljasti kraj« + tur. suf. -lu (-li).

burünsuz m (tur.) onaj koji je bez nosa.

< tur. *burünsuz* (*burun-suz*)
< tur. *burun* »nos« + tur. suf. -suz, -siz »bez«.

buruntija, v. bujruntija

- burûret m (ar.)** 1. *poremećaj, prometnja*. — »Zamirisa kosa kao sumbul plavi, / a meni se krenu burûret u glavi« (Šantićeva »Emina«, Muz. zap. Inst. 3531).
2. *svađa, uzbuna*. — »A bogme, to' ne može bez kakva burûreta proći« (Gajret, 1929. 37).
< tur. *bürûdet* < ar. *burûdâ* »hladnoća (u pravom i prenesenom značenju)«: sravni u nas »hladan tuš«

bûsâc -âca m (tur.) drvena posuda za vodu.

< tur. *büstagan* »okrugla posuda u obliku lubenice«.

bûsija, pûsija f (tur.) zasjeda. — »Čija busija toga i junaštvo« (Vuk. Posl. 346); »Kroz busiju dok je prigazio« (M. H. III 406).

< tur. *pusu, pusu*.

bût m (tur.) bedro, stegno.

< tur. *but, bud*.

bûtrast adj. (tur.) nizak i debeo.

< tur. *badur* »malen, niska rasta« (bodurast, pa budrast-bu-trast).

bûtum, bûtun indecl. adj. (tur.)

sav, čitav, cio. — »Tad Krndiju butum porobiše«, »U svoj našoj butum kraljevini« (M. H. III 35, 37); »Što je zemlje na četiri strane, / butun zemlje turske i kaurške« (Vuk II 218); »al' mu druga nema nijednoga. / sva družina butun izginula« (Vuk III 318). — Od ovog je nastalo prezime Bûtum.

< tur. *bütûn*.

V. butumile, butun-butuna, buzbutun.

Bûtum, v. butum

bûtumilê, adv. (tur.) sve skupa, sve zajedno.

Naša izvedenica od tur. *bütûn*, v. butum i tur. postpoz. -ile »sa«.

bûtun-butûna adv. (tur.) sveosve, sasvim, potpuno.

< tur. *bütûn bütûna*.

bûza, buzâdžija, v. boza, bozadžija

bûzbutum, bûsbutum adv. (tur.) potpuno sve, sasvim, sveosve. Po uzoru na ovu riječ formiran je kod nas izraz »cip cijeli« (potpuno sav, cijeli): »Nek' pokupiš Bosnu cip cijelu«, »Da pokupiš Bosnu cip cijelu« (Loud 26, 28).

< tur. *büsbütün* (*büs-bütün*) apsolut. superl. od *bütün* (v. *butum*) nastao sa pref. *büs*, koji je dodan radi pojačanja značenja adj. *bütün*.

buzdöhän, v. *buzdovan*

buzdohänlija f. (tur.) *vrsta kruške*: *krupna, pjegava, pa izgleda ružna, ali vrlo slatka*.

< tur. *buzdoğanlı*, v. *buzdovan* (*buzdohan*) + tur. suf. *-li*.

buzdövän, buzdöhän -ána m. (tur.) *vrsta starinskog oružja, topuz*. U početku je to bila čvornata toljaga, tokmak, a kasnijim usavršavanjem sastojao se od drvenog ili metalnog držala i metalne kugle, lopte, često eliptičkog oblika. Ako glava *buzdovana* ima uzdužna ispupčenja, tzv. »pera«, onda se zove

»perni *buzdovan*«. — »Pograbio teška *buzdovana*, / U njem ima tuča i olova, / Dobro mire do pedeset oka, / A tri-deset drveta javora« (M. H. II 27). »i još tome vrana konja, zlatan *buzdovan*« (Vuk I 478): »Pa povadi teška *buzdohana* (M. H. II 113): »Dok satraše ona koplja bojna, / potegoše perne *buzdovane*« (Vuk II 275). •

< tur. *bozdoğan*. Možda etimološki ima veze sa madž. *buzogány*.

büz gibi! interj. (tur.) *kao led!* (ovako uzvikuju *bozadžije* kad prodaju bozu, hvaleći je da je studena kao led).

< tur. *buz-gibi* »kao led« (*buz* »led« *gibi* »kao«).

čeribaša (čeribaša) m (tur.) 1. u starije vrijeme Turske Carevine zapovjednik odreda neredovne ili pomoćne vojske.

2. pripadnik vojnog odreda akindžija koji je služio kao obavještajac za ratni pohod.

3. ciganski muhtar, knez, prvak. < tur. *çeribaşı* (*çeri-başı*) izft. od tur. *çeri* »vojska« i *baş*, v. *baş*.

cifra f (ar.) znak za bilježenje brojeva, brojka.

Izvor. < ar. *ğifr*, *ğäfr* »toboznje znanje, vještina o proricanju budućnosti i otkrivanju tajni pomoću napisanih brojeva, slova i simboličnih znakova«.

cigār-ćage n, cigar-papir. — »... nego mi od ove trave, da prostitute, došla, crijeva tanka ko cigar-ćage« (Andrić 32).
V. *ćage*.

cigaràluk, cigárluk m, muštikla, cigaršpic.

Kovanica sa tur. suf. *-luk* (*-lik*), prema tur. *sigaralık*.

cigānluk m, 1. predgrađe ili mahalā gdje stanuju Cigani.

2. *ciganština*. — »Ma koliko da je to ciganluk i ološ, nikome se ne igra« (Andrić 47).
Hibr. r. sa tur. suf. *-luk* (*-lik*).

čabuk adv. (tur.) *brzo*.

< tur. *çabuk*.

čador, šator *m* (pers.) *šator*. — »To će turski biti *čadorovi*« (M. H. III 56); »Vihor ružu niz polje tjeraše, / dotjera je Muji do *čadora*« (nar. sevd. pjesma).

< tur. *çadır* < pers. *čāder*, *čatr*. V. al-čador, čador-bez, čador-džija.

čador-běz (čadorbez) *m* (pers.-ar.) *vrsta debljeg beza, botane; Upotrebljavao se i za šatorska krila i otud ovakav naziv*. — »Bezom su čizmedžije postavljale gornje dijelove jedne vrste obuće, što su ga tkale naše žene, i čadorbez, znatno deblji i čvršći od domaćeg, a koji se uvezio iz Carigrada« (Kreš. Čizm. obrt 117).

< tur. *çadırbezi* (*çadır-bezi*) »šatorsko krilo«, izft. v. kompon. pod čador i bez.

Čadördžić, v. čadordžija

čadördžija *m* (pers.-tur.) *zanatlija koji pravi i prodaje čadore*. Od ovog je došlo prezime Čadördžić.

< tur. *çadırçı* (*çadır-cı*), v. čador + tur. suf. -ci.

čafurija (pogr.), v. čafurija

čagalj, šakal *m* (ind.) *mesožder iz familije pasa, Canis aureus*.

< tur. *çakal* < pers. *šeğāl*, *še-gāl* < ind.

čair, čajir (čajer) *m* (tur.) *livada, sjenokos, pašnjak*. — »Do čaira Mandušića Vuka« (M. H. I 453); »Na čajiru Janković Stojana« (M. H. I 307), — »Moje cv'jeće po tvojim čajerom« (I. Z. Herceg. 20).

< tur. *çayır*.

čaj *m* (kin.) *čaj*.

< tur. *çay* < pers. *čāy* < kin. *čā*.

čajer, čajir, v. čair

čajo, hipok. od *čauš m* (tur.) 1. *šaljivčina koji uveseljava svatove i goste na svadbi*. Obično je maskiran, u ruci nosi toljagu, nadžak, kojim lupā po tarabama i strehama i baca se njime na kokoši.

2. *čauš*. — »Svi su čaje kod svojih topova« (M. H. III 85).

V. čauš.

čak konj. (tur.) *štaviše, pa, ta*. — U ob. gov.: »Čak i ti me napuštaš«.

< tur. *çak* »daleko, sve do«.

čak i **čāk** adv. (tur.) *daleko, sve do*. — U ob. gov.: »Otišao je čak tamo«, »Došla mu voda čak do koljena«
< tur. *çak* »daleko, sve do«.

čakar adj. (tur.) 1. *onaj koji je raznobojnih očiju*.
2. *razrok*.
< tur. *çakır* »plavo-zelenkast«.
V. *čakarast*.

čakar, čakr m (tur.) *vrsta pripitomljenog i dresiranog sokola kojim su nekad u Bosni lovili ptice*. — »Opremi mi čakar bedeviju« (K. H. I 499) tj. »soko bedeviju« (bedevija se u brzini poredi sa sokolom).
< tur. *çakır* »vrsta sokola«.
V. *čakrdžija*.

čakarast adj. 1. *onaj koji je raznobojnih očiju*.
2. *razrok*.
Izv. od *čakar* (v.).

čakija f (tur.) *džepni nožić, perorez*. — »I izvadi od zlata čakiju« (K. H. I 402).
< tur. *çakı*.

čakirdžija, v. *čakar*

čakmak m (tur.) 1. *kresalo, ognjilo, kojim se kreše o kremen, a upotrebljava se za palenje vatre, lule ili cigare*. — »Turci sjede, malo počiniše, / Lule pune, a u čakmak krešu« (Vuk VI 487).
2. *kresalo, ognjilo na starinskim puškama*. — »Uz ramena lunte prislonili, / na čakmake ruke naslonili« (K. H. I 289).
< tur. *çakmak*.
V. *čakmakli, čakmak-obrve*.

čakmakli, čakmakali, čakmali (ve-li se za obrve) indecl. adj. (tur.) *čakmakaste (obrve) tj. sjajne, crne i pravilno savijene (obrve)*. — »oči su mi kao murećef, a obrve čakmakali« (I. Z.

III 114).

< tur. *çakmaklı (çakmak-lı)* v. *čakmak* + tur. suf. -li.

čakmak-obrve, *obrve kao čakmak, tj. sjajne, crne i pravilno savijene*. — »I na tvoje b'jelo lice, / i na čakmak obrvice« (Sevd. 82).

čakrdžija, čakirdžija m (tur.) *onaj koji lovi ptice pomoću dresiranog sokola zv. čakar ili čakr, sokolar*.
+ tur. *çakırcı*, v. *čakar* + tur. suf. -ci.

čakširaš i čakšir m, *onaj koji nosi čakšire*.
Izv. od *čakšire* (v.)

čakšire f pl. t. (tur.) *vrsta istočnjačke muške donje odjeće sa dugim turom i uskim nogavicama koje se kopčaju sa strane. Prave se od čohu ili sukna*. — »A na njemu od abe čakšire« (M. H. III 358).
< tur. *çakşır*.
V. *čakširaš, čakširlija*.

čakširlija m (tur.) *isto što i čakširaš (v.)*.
< tur. *çakşırlı (çakşır-lı)*, v. *čakšire* + tur. suf. -li.

čala! interj. (tur.) *sviraj, kucaj, udaraj! (na kakav muzički instrument)*. — »Čala, čala, čalgidžije mlade!« (K. H. I 111).
< tur. *çala, çal*, imp. od *çalmak* »svirati; udarati, kucati, bubati«.
V. *čalan, čalgidžija, čalgidžiluk, čalgija, čalgijanje*.

čalabrčak -brčka, m, mali obrok, mala količina hrane, tek da se »brkovi omaste«. — »Čalabrčak, moj dragi Kokane, / čalabrčak dok ti dođe ručak« (Vuk V 472); »Kad mi vojno na oranje pođe, / sprigam mu šinik priganica, / čalabrčak

dok prisprije ručak« (Vuk I 550).
Izv. od čalabrknuti (v.).

čalabrknuti, čalabrčnuti, na brzinu nešto malo pojesti, »samo brkove omastiti«.

Hibr. r. < tur. *çala* i naša riječ »brknuti, brčnuti«. tur. *çala* stavlja se kao prefiks riječi da bi se dobilo značenje brzine, brze radnje.

V. čalabrčak.

čalākati, počalākati, 1. ostrugati, i pojesti ostatke hrane u jednom sudu.

2. Obarati preostalo voće sa grana.

< tur. gl. *çalmak*, koji između ostaloga znači i »očistiti, pomešti«.

V. čališiti.

čalan m (tur.) sat koji iskucava svakog sata, svakog pola sata itd.

< tur. *çalar* »koji zvoni, iskucava«; tur. *çalar saat* »sat koji iskucava«.

čalgadžija, v. čalgidžija

čalgidžija, čalgadžija m (tur.) svirač. — »čala, čala, čalgidžije mlade« (K. H. I 111); »terzijane čalgadžije Huse« (nar. pj.).

< tur. *çalgıcı* (*çalgı-cı*), nom. agent. i part. akt. od *çalmak* »svirati«.

čalgidžiluk m (tur.) svirački zanat.

< tur. *çalgıcılık* (*çalgı-cı-lik*), v. čalgidžija + tur. suf. -lik.

čalgija f (tur.) 1. svirka

2. glazbalo, muzički instrument.

< tur. *çalgı*.

V. čalgidžija, čalgidžiluk, čalgijanje.

čalgijanje n, sviranje.

Izv. od čalgija (v.).

čaliha, v. čališiti

čaliija f (tur.) grmlje, trnje i bodljike, pasjakovina; šikara.

< tur. *çalı*, sa istim značenjima.

čališa, v. čališiti

čališiti, strugati kašikom krajeve kazana prilikom pečenja bestilja. To obično rade djeca. Ono što se ostruže i jede zove se čališa ili čaliha.

< tur. gl. *çalmak*, koji između ostaloga znači i »očistiti, pomešti«.

V. čalakati.

čališkan, v. čališkin.

čališkin, čališkan, adj. (tur.) marljiv, radin.

< tur. *çalışkan* < gl. *çalışmak* »raditi, truditi se«.

čalištisati -išem, čališiti -išim, raditi, truditi se, marljiv biti. — »Otvor oči, neprestano čališi« (Ist. bl. II 224).

< tur. *çalışmak* »raditi, truditi se«.

V. čališkin.

čalma i čalma f (tur.) platno omotano oko fesa ili koje druge slične kape, saruk, ahmedija. — »Bila mu brada, a čalma bijela« (M. H. III 518); »Kad li se prije poturci, kad li čalmu steče?« (Vuk, Posl. 118).

< tur. *çalma* (part. od *çalmak* »zaviti, zamotati«).

čaltak m (tur.) njiva zasijana pirinčem.

< tur. *çeltik tarlası* izft. »njava zasijana pirinčem«.

čaluk m (tur.) 1. onaj koji je otpušten iz janjičarske vojske i brisan iz knjiga janjičarskih odreda.

2. *plašljivac, smetenjak*. Od ovog je došlo prezime Čaluk.
< tur. *çalık*, što između ostalog znači i gore navedena značenja pod 1. i 2.

Čaluk, v. *čaluk*

čām m (tur.) *četinara, crnogorica, bor*.

< tur. *çam* »bor«.

V. *čamac, čamdžija, čamovina, čam sakaz*.

čamac -mca m (tur.) *plovilo, plo-vni objekt*.

< tur. *çamac* »malo rječno plovilo« < tur. *çam* »bor«.

čamašir -ira m (pers.) *veš, rublje*. — »Često sam ti perčin iščešljala, / a često ti čamašir m'jenjala« (K. H. I 400); »Osim jedna krčmarica mlada, / koja mi je čamašire prala« (Muz. zap. Inst. 2725).

< tur. *çamaşır* »veš, rublje« < pers. *gāmešūy, gāmešūr* »onaj koji pere rublje« < pers. *gāme* »rublje, odijelo« i pers. *šūy, šūr* prez. osn. od *šūsten* »prati«.

Čamdžić, v. *čamdžija*

čamdžija i čamdžija m (tur.) *ladar, splavar*.

Od ovog je došlo prezime Čamdžić i Čamdžić.

< tur. *çamcı* (*çam-cı*), v. *čam* + tur. suf. -ci.

čamovina f, borovina; drvo četinara, crnogorica.
Izv. od *čam* (v.).

čampara f (pers.) *lančić na uzdi privezan za đem, koji stoji oko konjskih žvalja*.
< tur. *çalpara*, v. tumačenje pod *čampareta*.

čampareta, gen. *čampārētā*, pl. t. (pers.) *vrsta udaračkog instrumenta, koji se sastoji od dva*

para drvenih ili metalnih okruglih pločica koje se nataknu na prste i, udaranjem jedne o drugu, daje se ritam igri, plesu; kastanjete.

< tur. *çalpara* < pers. *čārpā-re* »kastanjete«; pers. *čār* »četiri« i pers. *pāre* »komad« (na dva prsta po par, u svemu četiri komada).

V. *čampara*.

čāmpraz m (pers.) *mangup*.

< *čapraz* (v.).

čām-sakaz m (tur.) *smola od bora*.

< tur. *çamsakızı* (*çam-sakızı*) izft. v. kompon. pod *čam* i *sakaz*.

čanak -nka m (tur.) *drvena zdjelica*. — »Ako čanak ne izda, kašika neće« (Vuk, Posl. 9); »Iz prepuna čanka nije grjehota odskrnuti« (Vuk, Posl. 100).

< tur. *çanak* »zemljana posuda«.

V. *čankoliz*.

čāngalast adj. *dugih nogu, štrkljast*.

< tur. *çangallı* »ono što je razgranato kao rogovi u jelena«; tur. *çangal* »suvišan dodatak, nešto što je pridodato«.

čānkōliz m, *ližisahan, gotovan, poguzija*.

Hibr. r.: < tur. *çanak* (v. *čanak*) + srp.-hrv. »liz« od gl. *lizati*: »ližičanak«.

čānta, čānta, čāntra f (tur.) *kožna torba, tašna*.

< tur. *çanta*.

V. *čantalija*.

čāntalija i čāntalija f (tur.) *podulja haljina, anterija, koja ima na sredini široki džep (zbog čega je i dobila ovakvo ime)*.

< tur. *çantali* (*çanta-lı*), v. *čanta* + tur. suf. -li.

čapkun, čavkun *m* (tur.) 1. *vragoljan, lola; lopov* (u blažem smislu rečeno).

2. *konj brza a sitna hoda.*

< tur. *çapkın*, sa značenjima kao u nas.

V. *čapkuniti*.

čapkuniti, čavkuniti, ići *brzim a sitnim hodom, vrsta konjskog hoda, sličan rahvan-hodu.*

Izv. od *čapkun* (v.).

čaprage, v. *čaprazi*

čapras, v. *čapraz*

čaprašik *indecl. adj. i adv.* (pers.)

1. *zamršen, ispreturan.*

2. *zamršeno, smršeno, unakrst jedno preko drugog.*

< tur. *çaprašık*, istih značenja < pers. *čepu-rāst* »lijevo-desno«, v. *čapraz*.

čapraz, čapras *m* (pers.) 1. *konj koji je unakrst putonogast (koji ima bjeline na prednjoj i na suprotnoj stražnjoj nozi. — »Na čaprazu, konju kosatome«* (M. H. III 267).

2. *udarac u klizanju na saonicama (ligurama): kada jedan drugog dostigne i udari, kaže se udario mu čapraz, ili ako ga prođe, dovikne onom kojeg je prošao »čapraz!«*

3. *udarac užetom preko prsa onoga koji se na ljuljački njiše od strane dvojice drugih koji mu s obje strane stoje držeći krajeve užeta u rukama. To se čini da ljuljačka dobije veći zamah.*

4. *konopac koji se pruži ispred konja prije nego li će konji poletiti na trci.*

< tur. *çapraz* < pers. *čepu-rāst*, *čep-rāst* »lijevo-desno« (pers. *čep* »lijevo« i pers. *rāst* »desno«.

V. *čaprazi, čaprašik, čaprazdivan, čampraz*.

čapraz-divān *m* (pers.-ar.) *dvorba, pri kojoj se drže ruke presamićene na prsima.*

< tur. *çapraz-divan*, v. *kompon* pod *čapraz* i *divan*.

čaprazi, čaprage *m* pl. t. (pers.) *ukrasni gajtani sa krupnim pucama na čevkenima, libadama i sličnoj gornjoj muškoj odjeći. Stoje vodoravno postavljeni s obje strane prsa (obično ih po šest) i pri kraju imaju s jedne strane dugmeta, a s druge strane petlje, pa se na sredini sapinju. — »Zlatne sape na prsin čaprage«, »Sve po prsim srimali čaprazi«* (M. H. III 238, 366).

< tur. *çapraz*, v. *čapraz*.

čara f i čare n (čára, čáre) (pers.) *spas, lijek, pomoć. — »Na Aliju juriš učiniše, / Čare nije, živa uhvatiše, / Vajde nema povezaše ruke«* (Vuk VII 166); »Al zaludu, čare ne imade« (K. H. I 201); »Nama nema druge čare, doklen njega ne vidi« (»Osvit« 46).

< tur. *çare* < pers. *čare* »lijek, spas, pomoć«.

čarak -rka i čark -a m (pers.) 1. *zupčasto kolo, točak bilo u kojoj mašini (stroju).*

2. *strug, sprava koja služi za struganje i čišćenje metalnih predmeta.*

3. *sprava za izradu raznih drvenih predmeta.*

4. *mutapdžijska alatka za pređenje pređe.*

5. *čelično kolo na pušci kremenjači kojim se kremen kreše. — »Za pojasom dvije puške male, / Sve u zlatu do sami čaraka«* (Vuk VI 449).

6. *naprava za navodnjavanje.*

< tur. *çark* < pers. *čarḡ* »1. nebo, 2. ono što se okreće, vrti kao kolo«.

V. čarčiti, očarčiti, čarkiš, čarku-feleć, čerkeš.

čarapa, **čorapa** *f* (pers.), *čarapa*.
< tur. *çorap*, *çorab* < ar.
ğawrāb < pers. *gūrāb* »čarapa«.

čarčiti, **očarčiti**, *strugati*, *čistiti*
(*ostrugati*, *očistiti*) na čarku
(*strugu*). — »Da bi se svi ovi
limeni delovi mlina očistili —
»očarčili«, stavljaju se na
odgovarajuće kalupe. Čarči
se na čarku pomoću noževa za
čarak« (GZM 1957. 82).
Izv. od čarak (v.).

čardak -āka *m* (pers.) 1. *lijepa*,
obično dvospratna, kuća, okru-
žena baščama, dvorac, ljetniko-
vac. — »Na čardaku, na vi-
soku, / kraj džam pendžera«
(nar. pj.).

2. *drvena zgrada na stubovima*.
— »Čardak mu je od trides't
djreka« (F. J. II 367); »Nad
avlijom čardak od drveta«
(M. H. III 234).

3. *velika soba na spratu sa li-
jepim vidikom; soba na kuli*. —
»U Mostaru bjela kula, / A na
kuli bio čardak, / Na čar-
daku meki dušek« (Vuk V 310);
»Hodi gore, moja vjerna ljubo!
/ Hodi gore, u čardake gor-
nje« (Vuk I 632); »Na čarda-
ku, na visokoj kuli« (B. V.
1886. 220).

4. *u Srbiji sporedna zgrada ili
trijem (doksat)*.
< tur. *çardak* < pers. *čār-tāq*
(*čār-tāq*) »zgrada na četiri svo-
da« (pers. *čār* »četiri« + *tāq*
»svod, luk u graditeljstvu«).

čardaklija *f* (pers.-tur.) 1. *velika
soba na spratu sa dobrim vidi-
kom*.

2. *vinova loza, odrina, Vitis vi-
nifera L. (koja se penje oko
kuće i otud ovaj naziv)*.

< tur. *çardaklı* (*çardak-lı*), v.
čardak + tur. suf. -li.

čare, v. čara

čarka i **čarka** *f* (pers.) *malo pre-
pucavanje, mala bitka kao uvođ
u glavnu bitku*. — »Već je s
njime čarku zamećala« (M.
H. III 239).

< tur. *çarka* < pers. *čarha*
»vojna prethodnica«.

V. čarkač, čarkadžija, čarkanje,
čarkati.

čarkáč -āca, **čarkār** -āra, **čarkaš**
āša m, *vojnici u prethodnici*.
Izv. od čarka (v.).

čarkadžija (**čarkidžija**) *m* (pers.-
tur.) *onaj u prvim bojnim lini-
jama koji prvi zameće boj, voj-
nik (i konj) u prethodnici*. —
»Vidiš mojih čarkadžija
mladih, / Kako su momci u cu-
re stanuli« (M. H. IV 23); »Evo
danas momka jabandije, / E
mašala, konja čarkidžije«
(Lord 163).

< tur. *çarkacı*, v. čarka + tur.
suf. -ci.

čarkānje *m*, 1. *malo prepucavanje
u boju, zmetanje čarke*.

2. *poticanje vatre da bolje gori*.
Izv. od čarka (v.).

čarkār, **čarkāš**, v. čarkač

čarkati 1. *prepucavati, zmetati
čarku*.

2. *poticati vatru da bolje gori*.
Izv. od čarka (v.).
V. pročarkati.

čarkiš *m* (pers.-tur.) *rad, izrada
na čarku; predmet izrađen na
čarku*. — »... a smarlamu ili
čarkiš-časa je s pervazom
i kapkom«, »Pervaz je kod
čarkiš-sahana uvijek na
haneta...« (GZM 1931. 218).

< tur. *çarh işi* »rad na čarku«
izft. od pers. *çarh* (v. čarak) i
tur. *iş* »rad, posao«.

čarku-feleć (čarkufeleć) m (pers.-ar.) 1. ratni objekat: prepreka, ograda od željeznih šipki ili hrastovih kolaca koja se stavlja kao zaštitno sredstvo oko vojničkog logora ili pred prvom bojnom linijom. — »Svi zajedno juriš učiniše. / čarkufeleć rukam' raskidoše« (Ist. bl. I 287).

2. vrsta topa. — »I pred njima tri topa velika, / Čarku-feleć i Karalimana, / i Kuduza topa velikoga« (K. H. I 210).

3. kolo sreće: zemljina kugla zamišljena kao kolo koje se okreće i donosi sudbinu.

< tur. *çarkufelek* (*çark-ı felek*), pers. izft. od pers. *çarh* »kolo« (v. čarak) i ar. *fälāk* »nebo«, svemir«. Ar. *fälāk* u tur. j. znači još »svijet, vrijeme, sudbina«.

čaršaf, čaršav m (pers.) 1. posteljni platnjeni prekrivač, stolni platnjeni prekrivač, platnjeni stolnjak.

2. zar, pokrivač koji su upotrebljavale muslimanke prilikom izlaska na ulicu.

< tur. *çarşaf* < pers. *čāderšeb*, *čāršeb* (< pers. *čāder* »pokrivač + pers. *šeb* »noć«). »noćni pokrivač«.

čaršav, v. čaršaf

čarši-čehaja, čaršu-čehaja (čarši-čehaja, čaršučehaja) m (pers.) čaršijski čehaja, tržni i sanitarni inspektor za čaršiju.

< tur. *çarşı kâhyası*, izft. v. kompon. pod čaršija i čehaja.

čaršija f (pers.) trgovačka četvrt grada: tržište, trg. — »Momač hoda Hlivnu po čaršiji« (M. H. III 409).

< tur. *çarşı* < pers. *čārsū* (pers. *čār* »četiri« + pers. *sū* »strana«) »četverostran«.

7. Baš-čaršija, čarši-čehaja, čaršilija.

čaršilija (čaršinlija) m (pers.-tur.) čaršijski čovjek, trgovac.

< tur. *çarşılı*, v. čaršija + tur. suf. -li.

čaršinlija, v. čaršilija

čaršu-čehaja, v. čarši-čehaja

čarugdzija, v. čarukčija

čaruk, čarug m (tur.) opanak.

< tur. *çarık*.

V. čarukčija.

čarukčija, čarugdzija m (tur.) opančar.

< tur. *çarıkçı* (*çarık-çı*), v. čaruk + tur. suf. -çi.

čaru-sē n (pers.) izraz u igri tavle kad kocke padnu na četiri i tri.

< tur. *çar-ü se* < pers. *čāru-se* »četiri i tri« (pers. *čār* »četiri« i se »tri«).

čatal m (tur.) viljuška; račva, rašlje.

< tur. *çatal*, istog značenja.

V. čatalast, čatal, čatali.

čatal (čatal) m (tur.) dvostruki jular ili uzda sa dva povodca koja služi za ukroćenje silovita konja. — »Đuljić pride, raspuć čusteke, / A s jasala odriješi čatala« (Lord 79): »a bješe mu vranac u čatalim, iz čatala vranca odrješio« (F. J. II 377).

< tur. *çatalı* (*çatal-ı*) »račvast, dvostruk«, v. čatal + tur. suf. -li.

čatalast adj. račvast, viljuškast, vilast.

Izv. od čatal (v.).

čatali indecl. adj. (tur.) račvast, rašljast; zamršen.

< tur. *çatalı* »račvast«, v. čatal + tur. suf. -li.

čatiija, v. čatkija

čatik obrve f, spojene obrve.

< tur. *çatik* »spojen, sastav-

ljen« < *çatmak* »spojiti, sastaviti«.

čâtisati -išem (*čâtisati* -šëm) 1. *prispjeti; banuti, iznenada se pojaviti*. — »Ti poćini dok mi čâtišemo« (F. J. I 204); »Kad ta caru knjiga čâtisala. / Pa pokupi paše i vezire« (Lord 8); »On završi, a momće čâtisa, / pa ovako begu progovara« (Beh. II 45).

2. *sašiti*.

< tur. *çatmak* »priblićiti se; potrefiti; spojiti, sastaviti; sašiti« itd.

V. *čatik*, *čatma*, *čatmali*, *čatmara*.

čâtija, *čâtija* (pogr. *čâtija*, *čâtija*, *čâptija*) f (tur.) 1. *tanko svileno platno kojim se pokriva nevjesta (mlada), duvak*.

2. *vrsta ženskog prekrivača*. — »Prekrila se stambolskom čâtikijom« (B. V. 1887. 123); »da vidimo stambolsku čâtiju« (Beh. I 31); »Opasaću jašar emeniju, / Pokriću se stambolskom čâptijom« (Vuk V 424).

< tur. *çatki*.

V. al-čâtija.

čâtlaîsati, *čâtlaîsati* -išem, *crknuti, puknuti*. — »Crko, puko, čâtlaîso, dok me ne vidio!« (djevojka izgovara kad čvara momku).

< tur. *çatlamak* »crknuti, uginuti; puknuti; razbiti se«.

čâtma f (tur.) 1. *kućni zid koji je napravljen od drvenih greda poredanih uspravno ili koso, a potom ošipkan i omalterisan*. — »Tri su boja od ljuca kamena, / a četvrti čâtma od drveta« (M. H. III 530).

2. *kućni zid od pletera*.

3. »obrve na čatmu« = obrve koje su spojene, dodiruju jedna drugu.

< tur. *çatma* »privremeni drveni zid sastavljen od greda; ono što je spojeno, sastavljeno, sašiveno« itd., part. od *çatmak* »spojiti, sastaviti; sašiti«.

čâtmalı indecl. adj. (tur.) *spojen, sastavljen*. — »čâtmalı obrve«, = spojene obrve.

< tur. *çatmalı* (*çatma-h*), v. *čatma* + tur. suf. -li.

čâtmara f, *kuća u koje su zidovi od čatme, pletera*. — »za zidanje kuće «čâtmare« u zemlju se pobiju direci koji obrazuju kostur zgrade, pa se zidovi opletu od pruća preko koga se nalijepi blato« (M. enc. »Prosveta« 993).

Izv. od *čatma* (v.).

čauš i *čauš* m (tur.) 1. *U prvo doba Osmanlijske države čauši su imali rang oficira, te su bili carski poboćnici i javeri. U janjićarskoj vojsci čauši su bili nići zapovjednici, i to čauši podnarednici, a baščauši i čaušbaše narednici i vodnici. Čauši su kao prenosioći naredaba bili u službi cara, paša, vezira i ostalih viših zapovjednika*. — »Kad je care razumeo reći, / on pošalje dva svoja čauša: / Otidite, dva čauša mlada. / pa kažite Kraljeviću Marku« (Vuk II 417); »Knjigu gleda paša Tahir-paša, / pa kad vide što mu knjiga piše, / on povika ognjene čauše, / a čauši po vojsci carevoj« (Vuk IV 33); »Spremi paša dva svoja čauša, / da ufate Kumriju robinju« (Muz. zap. Inst. 2647); »Oko njega mlađahni čauši, / i pred njima carski čaušbaša« (K. H. I 46). — Od ovog je došlo prezime Čaušević.

2. *čauši su bili i u sastavu turske vojne muzike »mehterhane« i nosili u rukma specijalne svo-*

je oznake čugelje ili čugljenove (v. čugljen). — »Oko njega mlađahni čauši, / u rukam im srebrni čugelji« (K. H. I 46).

3. pomoćnik čehaje u zanatlijskoj organizaciji, esnafu, koji je izvršavao naloge čehaje.

4. čuvar telegrafске linije. Po »Pravilniku o telegrafu« od 22. Rebi-ul-evvela 1276. god. po h. (19-X-1859) dužnost čauša je da obilaze i čuvaju telegrafске linije. Oni su pod nadzorom baščauša.

5. vođa svatova, koji se brine o redu u svatovima. — »Tu viknuše ti laki čauši: / Hazur da ste, kičeni svatovi!« (Vuk II 59); »Da mi čauš bideš svatovima!« (Lord 122).

6. šaljivčina koji razveseljava svatove i goste na svadbi.

< tur. çavuş.

V. čajo, čaušbaša, baščauš.

čaušbaša m (tur.) starješina čauša, narednik. — »Oko njega mlađahni čauši, / i pred njima čarski čaušbaša« (K. H. I 46).

< tur. çavuşbaşı (çavuş-başı), v. kompon. pod čauš i baš.

Čaušević, v. čauš

čavkun, čavkuniti, v. čapkun, čapkuniti

čebedžija, v. čebedžija

Čebedžije, v. Čebedžije

čeftazeta, čevtazeta, v. čiftazeta

čehne, čehneta, v. čene

čehra f (pers.) lice, izgled lica, fizionomija. — »O Nuhane, oči divojačke, / Što si tako čehru prominio? / Je li te babo rezil učinio« (M. H. III 230).

< tur. çehre < pers. çehre »lice, obraz«.

V. čehrelī, čehresuz.

čehrana, v. čerhana

čehrelī indecl. adj. (pers.-tur.) lijepa izgleda u licu, vedra lica. < tur. çehrelī (çehre-li), v. čehra + tur. suf. -li.

čehresuz adj. (pers.-tur.) neizgledan u licu, ružna lica.

< tur. çehresiz (çehre-siz), v. čehra + tur. suf. -siz »bez«.

čehrūbār, čehlūbār, v. čehrubar, čehlibar.

čejz, čejiz, čejz m (ar.) djevojačka oprema koju nevjesta donosi u mladoženjinu kuću, prcija. — »Mnogi čejz, bojali sanduke« (K. H. I 164); »Ne misli se za dvorom mojijem, / Već se misli za čejzom tvoijem« (Vuk V 364); »Od čejza nigdje ništa nema« (K. H. II 140). < tur. vulg. çeyiz, çehiz < ar. ġihāz.

V. čejzluk.

čejzluk, čejzlik m (ar.-tur.) isto što i čejz (v.).

< tur. çeyizlik (çeyiz-lik), v. čejz + tur. suf. -lik.

čejiz, čejz, v. čejz

čejrečiti, čerečiti, komadati; raskidati.

Izv. od čejrek (v.).

čejrek, čerek (čereg) m (pers.)

1. jedna četvrtina, četvrt. — »Nema, Tale, čejrek od sahata« (K. H. II 63); »A od vode do mog bega kule, / Nema više od čerek od sahata« (Vuk VII 237); »koja puška malo nišan gađa — / čerek hoda usmrtili junaka« (Vuk III 180).

2. četvrt zaklanog jagnjeta ili brava uopšte. — »Sepet u ruku, pa u sepet jedan burek i jedan čejrek pečene janjetine...« (Zembiļ III 118).

3. komad od nečeg raskomadanoga. — »seci njega na sedam

čerega, / čerege mu po drumu razbaci! (Vuk I 961).

< tur. vulg. *çeyrek* < pers. *čāryek*, *čehāryek* »jedna četvrtina« (pers. *čār*, *čehār* »četiri« i pers. *yek* »jedan«.

V. čejrečiti, raščečejrečiti.

čejzluk, v. čejzluk

čekalo, **čeketalo** *n* (tur.) 1. *meljac, okretalo na mlinu za kafu.*

2. *obrtanj od željeza na vretenu, kojim se okreće tokmak zajedno sa vretenom.* — »Vreteno je duža željezna šipka. Na četvrtasti vrh vretena stavlja se »čekalo« — obrtanj...« (GZM 1957. 78).

< tur. *çekmek* »vući, tegliti, svlačiti itd«. Tur. *kahve cekmek* znači »mljeti kafu«.

čeketalo, v. čekalo

čekić *m* (tur.) poznata zanatlijska alatka (stolarski čekić, kovački čekić itd.). — S obzirom na etimološki postanak, trebalo bi pisati »čekić«, pošto je i prvi i posljednji glas nastao od tur. »ç« (čit. č). Međutim, u našem jeziku je općenito uobičajen izgovor i pisanje »čekić«, pa je tako ova riječ uvrštena i u naš službeni Pravopisni rječnik.

< tur. *çekiç* (č. čekič).

V. čekićati, počekićati, čekićovati.

čekićati, **udarati čekićem**, **kucati**, **ključati**. — U ob. gov.: »Što mi stalno čekićaš nad glavom« veli se kad neko nekog stalno na nešto upozorava i dosaduje mu.

Izv. od čekić (v.).

čekićovati -ujēm, **kovati**, **izradivati nešto čekićem**. — »Kakve su mu puške u silahu? / Nit' kovate, nit' čekićovate« (K. H. I 483).

Izv. od čekić (v.).

čekma *f* (tur.) 1. *vrsta prozorskog krila na starinskim kućama koje se diže i spušta.* — »Doklen čekma na pendžeru sinu« (K. H. I 376); »Od džame je čekmu otvorio, / A na čekmu glavu naslonio« (M. H. IV 442).

2. *pomoćni most koji se pruža i sklapa, most lančanik. Naziva se i čekme-čuprija ili čekmek-čuprija.* — »Službeniče, Jovan-harambaša, / Obori mi čekmu na čupriji!« (M. H. III 182); »Namjestiše na čekme čupriju« (K. H. I 152); »Kad je bio na Čekmek-čupriji, / nagna vranca da preko nje pređe« (Vuk II 608).

3. *ladica u pisaćem stolu.*

4. *sitne srebrne pločice na ječermama (tokama) zovu se čekme, a i sama takva ječerma nekad se naziva čekma.*

< tur. *çekme*, supst. i part. od *çekmek* »vući, tegliti, otvarati« itd.

V. čekmedža, čekmeli.

čekmedža *f* i **čekmedže** *n* (tur.) *kovčežić koji, mjesto kapka ozgor, ima ladicu sa strane kao u stola i služi kao drvena kasa, škrabija.* — »Fra Petar leže na dušek, a fra Marko sjede pored njega. Između njih čekmedže s novcem« (Andrić 49).

< tur. *çekmece*, izv. od *çekmek* »vući, tegliti, otvarati« itd.

čekmeli indecl. adj. (tur.) *ono što je sa čekmom, što ima čekmu (ladicu): »čekmeli-sànduk« = drveni kovčeg sa ladicom.* — »Pa otvori čekmeli sanduka, / a izvadi pet stotin' seneta« (K. H. II 365).

< tur. *çekmeli* (*çekme-li*), v. čekma + tur. suf. -li.

čekrdak *m* (tur.) *ogrizak sa košpicama koji ostane kad se tunja naokolo obreže.*

< tur. *çekirdek* »košpica«

čekrk, čekrek m (tur.) 1. *mašina na kojoj se izrađuju predmeti od drveta.*

2. *sprava za dizanje tereta u visinu namotavanjem užeta na kolo; kolo; vitao, motaviło, kolotura.* — »pusti mene na čekrk uzicu, / izvuci me do pola tavnice« (Vuk III 128); »Što je jedna na čekrk čelenka« (M. H. III 510).

3. *naprava za sukanje prediva.*

4. *uopšte ono što se vrti i okreće kao čekrk.* — U ob. gov.: »Dun'jaluče, čekrčel!«; »Za njim čekrek igra bedčevija« (K. H. I 355).

< tur. *çikrik*, sa istim značenjima kao u nas.

V. čekrkčija, čekrkli, čekrklija.

čekrkčija m (tur.) *zanatlija koji pravi čekrke i predmete od drveta.*

< tur. *çikrikçi* (*çikrik-çi*), v. čekrk + tur. suf. -çi.

čekrkli indecl. adj. (tur.) *ono što se okreće na čekrk.*

< tur. *çikrikli* (*çikrik-li*), v. čekrk + tur. suf. -li.

čekrklija f (tur.) 1. *čelenka koja ima na sebi jedan kolutić koji se okreće.* — »Čekrklijo, sjajna ti si, a moj dragi glavan ti si« (I. Z. III 91).

2. *preslica na čekrk.*

< tur. *çikrikli*, v. čekrkli.

čektisati -išēm (čektisati), podnositi, trpjeti. — U ob. gov. »Ovo se više ne može čektisati«; »... ne more se u kući čektisati, sve mu je nepravo« (Zembilj III 43).

< tur. *çekmek* »patiti, trpjeti«.

čelebi indecl. adj. (tur.?) *gospodski, otmjeni, plemeniti.* — »A od moga čelebi-fesića, / a od tvoga čelebi-saruka« (Ašiki. 34); »U Mostaru, čelebi pazaru« (K. H. I 155).

< tur. *čelebi* < starotur. *çalab* »bog«, a ovo vjerovatno < asir. *šaliwā* »idol, bog«, ali ima i drugačijih mišljenja. Sporna je etimologija ove riječi iako je neki proglašavaju izvorno turskom. U tur. j. je ova riječ u početku označavala princa (Muratov mlađi sin na Kosovu zvaao se Jakub čelebi), kneza, poglavicu. Od sultana Čelebi Mehmeda (sina Bajazidovog) ne nazivaju se više prinčevi »čelebi«, nego »šehzade«. Kasnije čelebi ima značenje: »otmjeniji i lijepo vaspitani gospodin«. V čelebija, Čelebija, Čelebi-pazar. čelebijati se.

Čelebić, v. čelebija

čelebija m (tur.?) 1. *gospodin, džentlmen; otmjen i lijepo vaspitan čovjek; titula mladića plemićkog roda.* — »Sad boluje čelebija Jovo« (B. V. 1886. 234); »Zaprosio čelebija Petro / na daleko lijepu devojku« (Vuk I 3); »Čelebiji nije more ni do koljena« (Vuk, Posl. 346). *Od ovog je nastalo prezime Čelebić.*

2. *fig. u mutapčijskom zanatu komad bukovog drveta na stanu koji služi za provlačenje niti.* — »Kao samostalan dio (na običnom, položenom stanu) služi »čelebija« od bukovog drveta za upravljanje i provlačenje niti. To je komad drveta dug 22 cm, širok 4 cm, oblika uzdužno presječne oblice« (GZM 1957. 55).

3. *sinonim za efendija: Evlija Čelebija.*

< tur. *čelebi*, v. čelebi.

Čelebija (tur.?) *musl. žensko ime.* < tur. *Čelebi*, lično ime, »Gospoda, Otmjena«, v. čelebi.

čelebijati se, kititi se.
Izv. od čelebija (v.).

čelebijin perčin

čelebijin perčin *m.*, biljka *Delphinium ajacis* L.

V. kompon. pod čelebija i perčin.

Čelebi-pazar *m.* (tur.-pers.) *turski naziv za Rogaticu, varošicu u istočnoj Bosni.*

< tur. *Čelebipazar* »Rogatica«, bukv. »gospodski trg« (tur. knjiž. *Čelebi bazarı*, izft., v. kompon. pod čelebi i pazar). Po Dr. Házimu Šabanoviću prva komponenta je nastala od titule »čelebi« koju je imao Mehmedbeg Isabegović, gospodar zemlje Pavlovića, u kojoj se nalazi srednjevjekovni trg Rogatica.

čelēnka *f.* (tur.) *vrsta perjanice, napravljena od zlata ili srebra u obliku spojenih pera, ponekad ukrašena dragim kamenjem. Stavlja se na kalpak ili saruk s prednje strane. Služila je i kao odlikovanje za hrabrost.* — »Odape mu od zlata čelēnke« (M. H. III 140).

< tur. *čelenk*.

V. čekrklija.

čelēpīr, v. čelepīr

čelik *m.* (tur.) *vrsta tehničkog gvožđa, nado, ocal.* — »Založi ga demom od čelika« (K. H. I 274).

< tur. *čelik*.

V. čelikli.

čelikli indecl. adj. (tur.) *čeličan, od čelika.* — »On se fati čelikli nadžaka« (M. H. III 226).
< tur. *čelikli* (*čelik-li*), v. čelik + tur. suf. -li.

čember *m.* (pers.) 1. *bijelo, fino platno, šifon.* — »I donesi čembere da zastremo pendžere« (Muz. zap. Inst. 3264).

2. *veliki bijeli rubac od šifona, marama, kojom muslimanke koje nose feredžu pokrivaju*

glavu. Najprije se jašmakom poveže donji dio lica do očiju i vrat, a onda se čemberom pokrije glava i čelo do očiju, tako da samo oči ostaju slobodne, nepokrivene. — »Čemberima zamotale lice« (K. H. I 266); »Kumrijice, vjerna drugarice, / vidi li mi se lice kroz čembere« (Muz. zap. Inst. 3337); »A svekrvi čemberi okružuju / oko nje se zemlja okružila« (Vuk I 284).

2. *obruč, okvir, prsten.* — »Dio kapka (duguma), koji ulazi u zeh, kad se kapak spusti, zove se čember« (GZM 1951. 236); »Iznad zidova je čember (okvir), napravljen od direkta ili kamena...« (Kreš. Vodovodi 11); »Čemberi su delovi koji se stavljaju u donji deo gornje kutije mlina (za kafu). Ima ih dva komada. Jedan širi i jedan uži. Širi služi za spajanje kutija, a užu za oslonac unutrašnjim delovima mlina« (GZM 1957. 81).

< tur. *čember* < pers. *čender*, sa značenjima kao u nas.

čēmen, čimen (*čimen, šiben*) *m.* (pers.) *busenje, ledina, travnjak u bašči sa gustom i mladom kratkom travom; gusta, mlada zelena trava dok je još kratka; biljka kumin — Cuminum cyminum.* — »zelen čēmen i zelena trava« (B. V. 1886. 140); »kraj vodice zelen čimen trava« (I. Z. III 224); »S onu stranu Šibenika, / šiben-trava do koljena« (I. Z. III 178).

< tur. *čemen, čimen* < pers. *čēmen* »bašča ili cvijetnjak sa lijepom gustom zelenom travom; tanka, mlada zelena trava; biljka *Cuminum cyminum*«.

čemerli indecl. adj. *gorak, čemeran.*

Hibr. r. sa tur. suf. -li.

čemerli, čemèrlija (pogr.), v. čemerli, čemerlija

čēndel, čēndele, v. čengel, čengele

čēne i čēhne n (tur.) vilica i čēneta, čēhneta, n, čeljusti, vilice. — »Uhvatiše im se čēhneta i jedva progovoriše« (Zembilj III 62).

< tur. çigne, prez. osn. od çignemek »žvakati«.

čēnēvir (pogr.), v. čenevir

čēngel, čēndel m (pers.) gvozdена kuka.

< tur. çengel < pers. čengāl

čēngele, čēndele f, pl. t. (pers.)

1. gvozdene kuke na koje mesari u mesarama vješaju meso; dvije spojene gvozdene kuke na koje se objesi zaklani brav radi guljenja i čišćenja utrobe.

2. vješala napravljena od gvozdениh kuka. — »... ama je skapō na čengelama u Beogradu« (Andrić 15); »načinicu kulu u primorju, / oko kule gvozdene čengele, — / vješaju mu hodže i kadije« (Vuk II 289); »Okolo kule bedem i avliju, / Na okolo gvozdene čengele« (Petran. 425).

3. dio mlina za kafu pomoću kojeg je povezan čitav mehanizam mlina. — »Čengele — dio mlina u obliku pravougao-ne potkovice, od željeza, pomoću kojih su halka i tokmak zajedno sa vretenom pričvršćeni za gornju kutiju mlina« (GZM 1957. 78).

< tur. çengel < pers. čengāl »gvozdена kuka; pandža«.

čēngija f (pers.) kafanska igračica, plesačica. — »Gore joj oči kao u čēngije«, »užegla oči kao čēngija« (Vuk, Posl. 44, 329).

< tur. çengi »igračica, plesačica« < pers. čengi »onaj koji svira i igra uz čeng« (pers. čeng

»vrsta muzičkog udarnog instrumenta, vrsta saza« + ar.-pers. adj. suf. -ī (-iyy)). V. čengijati.

čēngijati, igrati, plesati u kafani. Izv. od čengija (v.).

čēpken, čēpkeni, v. čevken, čevkeni

čērāhor m (ar.-pers.) radnik koji pod rukovodstvom majstora radi na zidanju i popravljanju gradova, mostova itd.

< tur. çerehōr, < ar. ġārā »dnevna plata, plata koja teče« i pers. hōr od hurden.

V. čerāhorluk.

čērāhōrluk m (ar.-pers.) vrsta kuka, obaveza seljaka da pri ukazanoj potrebi popravlja utvrđene gradove, mostove i drugo.

< tur. çerehōrluk (çerehōr-luk), v. čerāhor + tur. suf. -luk (-lik).

čērčija, čērčinka f (tur.) žena koja po kućama raznosi i prodaje robu, trgovka.

< tur. çerçi »trgovac sitnom robom«.

čērčivo, v. čerčivo

čērečiti, v. čejrečiti

čērek, čēreg, v. čejrek

čērez m (tur.) 1. zbirna imenica koja u prvom redu znači suho južno voće, a zatim i razne kupovne poslastice kao: rahatlōkum, bomboni itd. — »nosila mu šećerli ponude: / šećer s mora, čērez iz Mostara« (S. S. 116).

2. poklon koji se sastoji od raznih poslastica i južnog voća, a koji mladoženja, po običaju, šalje roditeljima nevjesti odmah poslije vjenčanja.

< tur. çerez »ono što ne spada u glavno jelo, nego sporedno,

kao sir, voće, salata« itd.
V čerežnjak.

čerežnjak, *m*, mali tanjir iz koga se poslužuje slatkim, spravljanim od voća.
Izv. od čerez (v.).

čerga i **čerga** *f* (tur.) 1. ciganski šator, ciganska koliba.
2. mali šator. — »Tude ćemo konje razjahati, / a i čerge svoje raspinjati«. (K. H. I 69).
< tur. *çerge*.
V. čergar.

čergār -āra, **čergāš** -āša *m*, Ciganin koji živi pod čergom.
Izv. od čerga (v.).

čeribaša, v. ceribaša

čerkeš *m* (pers.) 1. drveno kolo za predenje kudjelje.
2. privjesak na opasaču mutapčije kojim se zakači za uže. — »Ostaje samo da se pomoću »čerkeša«, koji je vezan na kušaku, mutapčija »pripne« za »urgan«...« (GZM 1957. 52).
< tur. *çarkeş* (çark-keş) < pers. *čarḡkeš* »kolo koje nešto vuče, namotava« (pers. *čarḡ* »kolo« i pers. *keš* prez. osn. od *kešiden* »vući, tegliti«.

čerkezi, v. čerkezi

červiš *m* (pers.) umakac; sok, rastopljena mast (loj) iz mesa.
< tur. *çerviş* < pers. *čerbīš*.

česatluk (pogr.), v. česatluk

česmīn, v. jasemin

češagija *f*, željezna četka kojom se konj timari, kašagija.
Izvedenica od našeg gl. češati po uzoru na tur. oblik kašağı, v. kašagija.

češit *m* (tur.) vrsta, sorta.
< tur. *çeşit*.

česma, **česma** i **česma**, **česma** *f* (pers.) česma.

< tur. *çeşme* < pers. *češme* »izvor«.
V. česmetaš.

česmetaš *m* (pers.-tur.) kamena ploča kroz koju teče voda u korito česme.

< tur. *çeşme taşı*, izft. v. kompon. pod česma i taš.

četedžija *m* (slov.-tur.) 1. četovoda. — »Što su nekad torbo-noše bile, / sad su našoj vojsci četedžije« (Nar. bl. 204); »a do njega četedžija Tale« (Vuk III 340).
2. onaj koji četuje.
< tur. *çeteci* (çete-ci), tur. *çete* »četa« (riječ je slov. porijekla) + tur. suf. -ci.

četobaša, **četo-baša** *m* (slov.-tur.) zapovjednik čete. — »Četobaša Mujo govorio« (F. J. I 317); »Da nam bideš četi četobaša« (Lord 144); »Hajde s četom kud god tebi drago, / Ti ćeš nama četo-baša biti« (Petran. 629).
< tur. *çetebaşı* (çete-başı) izft. od tur. *çete* »četa« (slov. porijekla) i tur. *baş*, v. baş.

čevken, **čepken** *m* (tur.) starinski kratki haljetak sa dugim, širokim i razrezanim rukavima koji se ne oblače. nego vise niz ruke, ukrašen zlatom ili srmali vezom. — »Biser-pavte i zlatne derdane, / fermentičice i čevkene zlatne« (Ašikl. 92).
< tur. *çepken*, istog značenja. V. čevkeni, čevkijani.

čevkeni *m* pl. t. (tur.) dugi i razrezani rukavi na dolami ili malom gunju koji se nisu oblačili, nego su na dolami bili straga sapeti jedan za drugi, a na gunju su slobodno visili.
< tur. *çepken*, v. čevken.

čevkijani *m* pl. t. (tur.) ukrasni privjesci na fermanu poput čev-

kena. — »Vezen fermen, troji čevkijani, / na haneta i zlatna dugmeta« (Ašikl. 90).

< tur. *çepken*, v. *čevken*.

čevra, čevrma f i čevre -eta n (tur.) rubac od tankog finog bijelog beza ili druge tanke tkanine sa zlatom ili srmom vezanim granama na uglovima.

< tur. *çevre*.

čevrma, v. čevra

čevrntija f (tur.) okretanje, vrćenje oko svoje osi. — U ob. gov.: »Okreće se u čevrntiju« = vrti se na jednom mjestu oko svoje osi.

2. vrtlog, vir.

< tur. *çevrinti*, vulg. *çevrinti*, supst. (= reflex. oblik perf. 3. lice sing.) od gl. *çevirmek* »vrtjeti, okretati«.

V. Čevrntija, čevrntije.

Čevrntija f (tur.) predio na desnoj obali Save, između Sremske Mitrovice i Šapca (M. encikl.).

< tur. *çevrinti*, v. čevrntija.

čevrntije f (tur.) lokalni naziv za duboke virove ili džinovske kotlove u Đerdapskoj Klisuri (M. encikl.).

< tur. *çevrinti*, v. čevrntija.

čiba, čibuljica, čivuljica f (tur.) đubuljica na licu, osip.

< tur. *çiban* »čir«.

čibra, čibre (pogr.), v. čibra

čibugdzija, v. čibukčija

čibugije, v. čibuklije

čibuk m (tur.) 1. kamiš, cijev sa lučicom na jednom kraju koja služi za pušenje; obično je č. dug, a ako je manji pa se može u džep staviti, onda se naziva čibučić. — »Dug bojali čibuk podmetnula« (M. H. III 508);

»Žene se biju čibukom, a ljudi nožem ili puškom« (Vuk, Posl. 80).

2. fig. *pruga, duga crta*. — U ob. gov.: »po crvenoj basmi crni čibuci« = crne pruge, duge crte; »basma na čibuke« = prugasta basma.

< tur. *çubuk*.

V. čibuk-bez, čibukčija, čibuklija, čibuklije, čibukluk.

čibuk-bëz m (tur.-ar.) bez na čibuke, na pruge. Ova se bez tka na taj način što se na svakih 10—15 zubaca tankog pamuka utkiva 5—6 zubaca debelog pamuka koji čini pruge.

< tur. *çubuk bez*, v. kompon. pod čibuk i bez.

čibukčija, čibugdzija m (tur.) zanatlija koji izrađuje čibuke.

< tur. *çubukçu* (čubuk-çu), v. čibuk + tur. suf. -çu (-çi).

čibuklija f (tur.) 1. vrsta duge puške koja ima pruge u cijevi.

2. bez na pruge, vrsta uzvoda.

< tur. *çubuklu* (čubuk-lu), v. čibuk + tur. suf. -lu (-li).

čibuklije, čibugije f pl. t. (tur.) vrsta malih saonica, ligura.

< tur. *çubuklu*, v. čibuklija, i tur. *çubugi* (čibuk + ar.-pers. adj. suf. -i /-iyy/).

čibukluk m (tur.) 1. kesa, futrola u kojoj se drže čibuci.

2. futrola od ake napravljena, a kožom ukrašena, duga oko 1 m, koja visi o unkašu na sedlu, u kojoj se drži čibuk i kišobran.

< tur. *çubukluk* (čubuk-luk), v. čibuk + tur. suf. -luk (-lik).

čibuljica, v. čiba

čičak -čka m (tur.) biljka *Are-tium lappa*.

< tur. *çiçek* »cvijet«.

čiček m (tur.) cvijet. — »Pa obukla čičekli čurdiyu, / sve čiče-

c i od žežena zlata« (K. H. II 311).

< tur. *çiçek*.

V. čičak, čičekli, čičekluk.

čičekli indecl. 'adj. (tur.) *cvjetast, na cvjetove, sa cvjetovima*. — »Pa obukla čičekli čurdiju. / sve čičeci od žežena zlata« (K. H. II 311).

< tur. *çiçekli*, v. čiček + tur. suf. -li.

čičekluk, čičeklik m (tur.) 1. *cvi-jetnjak*.

2. *fig. ono što ima mnogo cvjetova na sebi te liči na cvjetnjak*. — »Već on nosi zelenu dolamu, / I čakšire čičekli kumaša« (Vuk V 420).

< tur. *çiçeklik* (*çiçek-lik*), v. čiček + tur. suf. -lik.

čifčija, čivčija (čipčija) m (pers.-tur.), *kmet, seljak bezzemljaš, na aginskoj ili begovskoj zemlji, na čifluku*. — »Spremio sam njega i čifčije« (K. H. I 368).

< tur. *çiftçi* (*çift-çi*) »zemljoradnik, težak« < tur. *çift* (v. čift) »par volova za oranje« + tur. suf. -çi.

čifluk, čifluk, čitluk (čivlak) m (pers.-tur.) *vrsta feudalnog posjeda koji gospodar obrađuje sam ili preko čifčije*; »Navrati se do čifluka našega« (M. H. III 555). — »Da bi njemu mene poklonio, / Dao čitluk trijest kuća kmeta« (M. H. III 119); »Ko bi mi, ko bi, bega do-veo, / dala bih, dala, luke, čitluke« (Muz. zap. Inst. 2741); »Ne možemo oprostiti nikako. / Šta ponese s čivlaka všenicu« (Vuk VIII 26).

< tur. *çiflik, çiftlik* (*çift-lik*)

< tur. *çift* (v. čift) »par volova za oranje« + tur. suf. -lik.

čifluk-sahibija, čitluk-sahibija m (pers.-tur.-ar.) *gospodar, vlasnik čifluka (aga ili beg)*.

< tur. *çiflik sahibi* »vlasnik čifluka«, izft. v. kompon. pod čifluk i sahibija.

čift, čivt m (pers.) 1. *pâr, dvoje*. — »Za nj zadija dva čifta pušaka« (M. H. X 89); »te udari haračlina čaju / u njegove toke na prsima, / dok mu čifta toka ištetio« (Vuk III 314); »Tri si čifta kondura izdero / dvoje nove, a treće polovne« (Muz. zap. Inst. 2556).

2. *tâko (u igri čifteku, v.)*.

< tur. *çift* »par, dvoje; par volova za oranje; tâko < pers. *guft* »pâr«.

V. čifčija, čifluk, čifta, čifte, čifte-hamam, čiftek, čiftekati se, čiftati se, čiftast, čiftazeta, čiftijane, čiftnuti se.

čifta f (pers.) *udarac konja, magarca ili mazge stražnjim nogama; stražnja noga konja, magarca ili mazge*. — »Čiftom bi-je, da oči izbije« (K. H. I 132).

< tur. *çifte* < pers. *gufte* »udarac konja, magarca ili mazge stražnjim nogama«.

čiftast adj. *sa dvije biljege, dva cvjetića na čelu (konj). Čiftast konj se smatra nesrećnim*.

Izv. od čifte (v.).

čiftati se, ritati es. bacati se *stražnjim nogama (konj)*.

Izv. od čifta (v.).

čiftázeta, čestázeta, čevtázeta, čuf-tázeta f pl. t. (pers.) 1. *privjesak na paftama ženskog pojasa koji se sastoji od lančića na kome vise dva krupna puceta (kuglice) od srme*.

2. *par po par puceta na svile-nom gajtanu koji se upleću u pletenice*.

Nisam mogao pronaći u tur., pers. i ar. rječnicima ovakvu ili sličnu riječ sa značenjima koja ima u našem jeziku. Ali je najvjerovatnije da dolazi od tur. *çift-endaze* »par mjera, dvije mjere«, ili *çifte-endaze* »dvostruka mjera« < pers. *ğuft* »par«, *ğufte* »dvostruk« i pers. *endāze* »mjera«.

V. čvutaze.

čifte, gen. *čiftā*, *čivte*; gen. *čivtā* kao adj. i supst. (pers.) 1. *dupli, dvostruki*, »*čifte-porub*« = dupli, dvostruki porub; v. *čifte-hamam*, *čifte-telija*.

2. *duple cipele koje su ranije i kod nas neki obrazovaniji i otmeniji građani nosili*. Na *duboke cipele koje su služile kao mestve*, *navlačile su se plitke cipele posebne izrade*.

< tur. *çifte* < pers. *ğufte* »dupli, dvostruki«.

čifte-hāmām *m* (pers.-ar.) *javno toplo kupatilo, banja, koja ima dva odjeljenja, jedno za muškarce, a drugo za žene*.

< tur. *çifte hamam*, v. kompon. pod *čifte* (dupli) i *hamam*.

čiftek (*čift-täk*) *m* (pers.-tur.) *vrsta dječje igre »tako-liko«*. U ob. gov.: »Igramo se *čifteka*«.

< tur. *çift-tek* »tako-liko«, v. kompon. pod *čift* i *tek*.

V. *čiftekati se*.

čiftekati se, igrati se dječje igre »čifteka«.

Izv. od *čiftek* (v.).

čiftelija, čivtelija *m* (pers.-tur.) 1. *čiftast konj*.

2. *smutljivac, petljanac, spletkar*. — »Nemoj ništa zboriti, *čiftelijo*« (K. H. I 434).

< tur. *çifteli* (*çifte-li*) »konj koji ima na čelu dva cvjetića, dva biljega, usljed čega se smatra da je nesrećan: fig. smutljivi-

vac, petljanac« (< *çifte* (v.) + tur. suf. *-li*).

čifte-porub, v. *čifte*

čifte teliija i čiftelija *f* (pers.-tur.) *tambura sa duplim žicama*.

< tur. *çifte telli* »ono što ima duple žice, sa duplim žicama«, v. kompon. pod *çifte* i *tel*.

čiftijāne, čintijāne, čivtijāne -āna (*čiktijāni, čintijāni, čivtijāne*) *f* pl. t. (pers.-tur.) *ženske gaće, vrsta dimija; dodatne nogavice pri dnu dimija koje su od drukčijeg platna od onog u dimija*. — »a uz noge gaće *čiftijane*« (GZM 1910. 529); »Na plećima bejaz anterija, / pod košuljom gaće *čintijane*« (Bajr. 11); »a uz noge krmez-*čivtijane*« (B. V. 1886 170); »pod šalvaram krzli *čiktijani* (Beh. III 301); »Zape meni kopča od tozluka / Za njezine pirli *čiftijane*« (Vuk V 257); »Ona zgrnu uz ruke rukavice, / a uz noge krzli *čiftijane*« (Muz. zap. Inst. 3622).

< tur. *çintıyan* »široke dimije, gaće u obliku šalvara (šalvar-gaće) koje nose seljanke u nekim krajevima Turske« < tur. *çiftyan* »duple, parne gaće« (tur. *çift* < pers. *ğuft* »par« + tur. *yan* »strana«).

V. *behar-čiftijane*.

čiftnuti se, ritnuti se.

Izv. od *čifta* (v.).

Čifut, Čifutin (*Čivut, Čivutin*) *m* (jevr.) 1. *Jevrej*. — »Tko ne zna šta je Talmud, ne zna šta je ni Čifut« (Nar. bl. 175); »Te ovako njemu progovara: / O Jevreme čifut gospodare!« (Petran. 73); »Ah moj babo, čifutine, / što me prodaješ« (Muz. zap. Inst. 2726).

2. *škrtac*.

< tur. Çıfıt, Çıfut < ar. Yā .ūd
< jevr.

V. čifuthana.

čifuthàna f (jevr.-pers.) jevrejska bogomolja.

< tur. çifuthane (çifıt-hane), v kompon. pod Çifut i hane.

čik! interj. (tur.) poziv na rvanje ili neko natjecanje; hodi! hajde! — »Čik, mamo, pogledaj me, / čik, ako smeš« (Muz. zap. Inst. 1784).

< tur. çık! imp. 2. lice sing. od çıkmak »izaći«.

V. čikati, začikavati, čik dišari!

čikarma f (tur.) u frazi »izvadio mu čikarmu«, što znači: razljutio ga, »istjerao ga na hrastić«.

< tur. çikarma < inf. çikarmak »izvaditi, proizvesti« itd.

čikati, izazivati nekog na borbu ili na natjecanje, ogleđanje u snazi, vještini i sl.

Izv. od čik! (v.).

čikma f (tur.) sokak, ulica koja nema izlaza na drugu stranu, slijepa ulica, čor-sokak. — »Već je sretih u čikma sokaku« (N. K. 222); »Ja predlažem da se svi čikma-sokaci isprobijaju« (Zembilj III 125).

< tur. çıkmaz »bez izlaza« part. imperf. (neg. oblik imperf. 3. lice sing.) od çıkmak »izaći«.

čikmāli (pogr. čitmal) indecl. adj. (tur.) bezizlazni, onaj koji nema izlaza na drugu stranu (sokak). — »Prekri sevdah čikmali sokake« (Sevd. 123); »Ja ću izić' na čitmal sokake, / I obući prosjačke haljine« (Petr. 449).

V. čikma + tur. suf. -li.

čiktijāni, v. čiftijane

čilās -aša, hip. čilo m (tur.) pje-gav, bobičast konj. — »Dok povika senjski kapetane, / sa či-

laša svog seiza Đura«, »Dok mu Đuro dovede kobilu, / sjaha čilu, uzjaha kobilu« (K. H. II 224).

< tur. çil at »pjegav, šaren konj«.

Čima, v. Kimeta

čimbistre -rī f pl. t. (grč.) štipa-ljka od metala za čupanje dlaka sa lica, pinceta.

< tur. cimbistre, cimbız < ngrč. témpidi, tsímputra.

čimbur m (tur.) jelo od jaja, jaja »na oko«, pravi se tako što se jaja izbiju i prže na maslu ili kajmaku bez miješanja. Neki-put se doda luka, prase ili suha mesa. Ako se jaja pri prženju miješaju, onda se dobije kaj-gana.

< tur. çılbır, çırbır.

čimen, v. čemen

Čimeta, v. Kimeta

čimlija, v. činelijsa

čin-čiplak adj. (tur.) 1. potpuno go, bez ikakva odijela, go golcat. — »... ostaćemo čin-čiplak, tan-taslak, ko oni Arapi, što žive u pijesku po afričkim pustinjama« (Zembilj II 42).

2. u prenos. zn.: bez igdje ičega. — »Što imade jaranici dade, / i čin-čiplak bez išta osta-de« (I. Z. I 164).

< tur. çırçıplak (çır-çıplak) »potpuno go« < tur. çıplak »go« i tur. pref. za pojačanje značenja çır.

činēli indecl. adj. (pers.-tur.) porcelanski, keramični; od porcelana, od keramike.

< tur. çinili (çini-li) < pers. činī »kineski« + tur. suf. -li. V. činija.

činēlija, činlija, čimlija (činlija, čimlija) f (pers.-tur.) igla ili klinčić sa glavom od porcelana

ili od kovine, čime se ukrašavaju predmeti. — »Po nožim' mu igle čimlije« (nar. pj.); »za pojasom od bisera noževi, / po noževim' sitne igle čimlije« (Vuk I 299).

Izv. od čineli (v.).

čingrija *f* (tur.) *praporac, zvonce*.
< tur. *çingirak, çingirdak*.

činija *f* (pers.) *zdjela od porcelana, porcelanski tanjir; porcelan*.

< tur. *çini* < pers. *čini* »kineski, kineske izrade« < pers. *Čin* »Kina« + ar.-pers. adj. suf. -i (*tyy*).

V. čineli, činelija.

činu-maćin, adv. i **Činu-Maćin** -čina, supst. (pers.) 1. *vrlo daleko, predaleko, čak tamo*. U ob. gov.: »Tamo negdje činumačin«.

2. *neki daleki kraj, na kraj svijeta*. — U ob. gov.: »Otišao je u Činu-Maćin«.

< tur. *Čin-ü-Maćin* < pers. *Činu-Maćin* »Kina i Mongolija«.

čipčija, v. čifčija

čiplak adj. (tur.) *go*.

< tur. *çıplak*.

V. čin-čiplak.

čirāk -āka, **čirjāk** -jāka *m* (pers.)

1. *svijećnjak, stalak na kome svijeće gore*. — »Zapališe mume i čirake« (K. H. I 284).

2. *fig. onaj koji je dobio kakav položaj ili činovničku službu sa određenom platom*. — »Čirakom ću tebe učiniti. / čauš-agom carskim načiniti« (K. H. I 50).

< tur. *çirak*, sa oba gore navedena značenja < pers. *čirāg* »svijeća, fitilj, kandilo«.

V. čirjak učiniti.

čirāk -āka *m* (pers.) *šegrt, učenik u privredi*.

< tur. *çirak* < pers. *čirāg* »šegrt«.

V. čirakluk.

čirākluk *m* (pers.-tur.) *šegrtska služba*.

< tur. *çirakluk* (*çirak-lık*), v. *čirak* + tur. suf. -lik.

čiriš, v. čiriš

čirjāk učiniti (*čirjāk* učiniti) *odlikovati, unaprijediti, nagraditi*. — »Iznio mi Jelu divičicu: / Ja bi njega čirjak učinio, / Ja bi njemu kulu poklonio« (M. H. IV 533); »Tu je care njega omilovo, / i čirjak je njega učinio: / dao mu je dogu stambolskoga« (Muz. zap. Inst. 61).

< tur. *çirak* »onaj koji je dobio kakav položaj ili činovničku službu sa određenom platom« < pers. *čirāg* »svijeća, kandilo«.

čirjāk, v. čirak

čirpija *f* (tur.) *u boju namoćeni konac kojim se stavlja crta na neki predmet. Upotrebljavaju je kao alatku zidari, tesari itd*.
< tur. *çirpi*, istog značenja.

čit *m* (tur.) *šarena pamučna tkanina, basma, cic*.

< tur. *çit*.

čitābija (pogr.), v. čitabija

čitluk, **čitluk-sahibija**, v. čifluk, čifluk-sahibija

Čitluk *m* (pers.-tur.) *naziv za nekoliko mjesta i sela u našoj zemlji: selo i opština kod Bos. Kostajnice, selo u Hercegovini itd*.

< tur. *çiflik*, v. čifluk.

čitma *f* (tur.) *čipka*.

< tur. *çitma*.

čitmal (pogr.), v. čikmali

čivčija, v. čifčija

čivija

čivija f (tur.) 1. *drveni ili željezni klin; čavao*. — »Sa čivije sablju ujamio«, »Pa Ajkuna do čivije dođe« (M. H. III 196, 511).

2. *u pren. smislu: žudnja, merak*. — U ob. gov.: »Ona mu je velika čivija« = ima veliku žudnju za njom.

< tur. *çivi* »klinac, čavao, klin«. V. *čivijati, čiviluk*.

čivijati, čivijom nešto zaprijeti; stavljati čiviju. — »Kapi vrata kapijala, / a pendžere čivijala« (I. Z. 91); »Slamkom vrata kapijala, / A kanate čivijala« (Vuk V 349).

Izv. od čivija (v.).

čiviluk (čiviluk) m (tur.) *vješalica*. — »Po čardaku mlogi čiviluci, / de se vješa gospodsko oružje« (Vuk II 226); »a pripadne kitnu čiviluku / s čiviluka sablju ujamio« (Muz. zap. Inst. 59).

< tur. *çivilik* (*çivi-lik*), v. *čivija* + tur. suf. *-lik*.

čivit m (tur.) *modrilo (vrsta boje); indigo*. — »Čivit za karabogu (tj. kako jedno, onako i drugo)« (Vuk, Posl. 346).

< tur. *çivit*.

V. *čivitar, čivtli, čivtnjak*.

čivitar, -ara m, prodavalac čivita.
Izv. od čivit (v.).

čivtli indecl. adj. (tur.) *boje kao čivit, modre boje*.

< tur. *çivtli* (*çivit-li*), v. *čivit* + tur. suf. *-li*.

čivtnjak -aka, posuda u kojoj se kuha boja čivit.

Izv. od čivit (v.).

čivt, čivte, v. čift, čifte
čivtelijsa, v. čiftelijsa

čivtijane, v. čiftijane

čivuljica, v. čiba

Čivut, Čivutin, v. Čifut, Čifutin

čivutana, v. čifuthana

čiza f (tur.) 1. *crta; granična crta*.

2. *fig. granica, mjera*. — U ob. gov.: »Nemoj prelaziti čizu« = ne idi preko granice, ne prelazi mjeru.

3. *vrsta dječje igre*. — »... i naidosmo na sokaku na nekoliko dječaćica, de se igraju čize« (Zembilj II 69).

< tur. vulg. *çizi*, knjiž. *çizgi* i *çizik* »crta« < tur. *çizmek* »povlačiti crtu, crtati«. — Nisam nigdje našao potvrde da bi ova tur. riječ nastala od pers. *čiz* »nešto, stvar«, pa ne vidim osnova da se naša riječ »čiza« dovodi u vezu sa pers. *čiz*, na što upućuje P. Skok, oslanjajući se na Karla Lokotscha.

čizma f (tur.) *čizma, postola*.

< tur. *çizme* »čizma« (U madž. glasi: *csizma*, i po Berneckeru u madž. j. došla iz starog osman. jezika).

V. *čizmedžija, Čizmedžiluk*.

čizmedžija i čizmedžija m (tur.) *čizmar*.

< tur. *çizmeci*, v. *čizma* + tur. suf. *-ci*.

Čizmedžiluk i Čizmedžiluk m (tur.) *naziv čaršije istočno od Husrevbegove džamije u Sarajevu, gdje su se nalazile čizmarske radnje*.

< tur. *çizmecilik* (*çizmeci-lik*), »čizmarski zanat«, v. *čizmedžija* + tur. suf. *-lik*.

čoban, čobanin m (pers.) *pastir*

< tur. *çoban* < pers. *šubān*.

V. *čoban-baša, Čobanija, čobanluk*.

čoban-baša m (pers.-tur.) *glavni, najstariji čoban*. — »Al' povika vila sa planine, / dovikuje čob-

ban - bašu Đura« (Vuk III 96).

< tur. *çoban başı*, izft., v. kompon. pod *čoban* i *baš*.

Čobanija *f* (pers.) ime jedne mahale i džamije u Sarajevu, na lijevoj strani Miljacke, nedaleko od Narodnog pozorišta.

< tur. *çobani* »čobanski«, od *čoban* (v.) + ar.-pers. adj. suf. -i (*iyy*).

čobanluk *m* (pers.-tur.) pastirsko zanimanje.

< tur. *çobanlık*, v. *čoban* + tur. suf. -lik.

čoček, pl. *čočeci* -čēkā *m* (tur.) vrsta turskih igraca — plesača.

< tur. *köçek*.

V. *čočečka igra*, *čočečkinja*.

čočečka igra *f*, igra, ples koji iz vode *čočeci*.

Izv. od *čoček* (v.).

čočečkinja *f*, igračica, plesačica koja igra *čočečke igre*.

Izv. od *čoček* (v.).

čogan, *čögen*, *čöganot*, *čöganj*, *čögenj*, *čögan*, *čöganj*, *čögen*, *čögenj m* (tur.) biljka: *devetere gaće*, *Saponaria officinalis* L. *m. plenifera* (Schur.), fam. *Caryophyllaceae*. — Sok od samljevenog korijena ove biljke stavlja se u tahan-halvu i kos-halvu.

< tur. *çögan*, *çögen* (*çögan otu*, *çögen otu*).

čoha, *čöja f* (pers.) sukno bolje vrste, mekše i ljepše. — »Nadepro se čohes svakojake« (M. H. III 488).

< tur. vulg. *çoha*, *çoka*, knjiž. *çuha*, *çuka* < pers. *čūha*, *čūhā*.

V. *čohadžija*, *čohali*, *čohan*, *čohodar*, *čohodarluk*, *džoka*.

čohadār, v. *čohodar*

Čohadžić, v. *čohadžija*

čohadžija, *čohadžija m* (pers.-tur.) terzija, suknar koji izrađuje odjevne predmete od čohes; trgovac koji prodaje čohu. — Od ovog je došlo prezime Čohadžić.

< tur. *çohacı*, *çokacı*, v. *čoha* + tur. suf. -ci.

čohāli indecl. adj. (pers.-tur.) čohan, od čohes.

< tur. *çohali*, v. *čoha* + tur. suf. -li.

čohan adj., izrađen, sašiven od čohes.

Izv. od *čoha* (v.).

čohodār, *čohadār -āra m* (pers.) dvorjanik sultana, paše ili sandžakbega, koji se stara za njegove odore i čohu i odatle dolazi ovaj naslov. — »Pa podvignu čohodara Ibru« (M. H. III 24). — Od ovog je došlo prezime Čohodār i Čohodarević.

< tur. vulg. *çokdar*, *çokadar*, knjiž. *çuhadar* < pers. *čūhadār* (*čūha-dār*) pers. *čūha* »čoha« i *dār*, prez. osn. od *dāšten* »imati, držati«.

Čohodār i Čohodarević, v. *čohodar*

čöja, v. *čoha*

čök adv. (tur.) mnogo, puno. — »Corbe čok, mesa jok« (Vuk, Posl. 349).

< tur. *çok*.

V. *čok jaša*, *čokluk*.

čökadžija, v. *čohadžija*

čökānj ānja, *čökāl j -ālja*, *čökān -āna i čökānj*, *čökāl j*, *čökān m* (tur.), staklena bočica iz koje se pije rakija.

< tur. *çokal* »zemljani sud za vodu i za alkoholna pića«.

čök jaša! interj. (tur.) živio mnogo godina! — »Naš car ima još zemalja, / čok jaša padiša!« (Kočić I 88).

čokluk

< tur. *çok* *yaşa!* »mnogo živio!«, v. *čok* i tur. *yaşa*, imp. od *jaşamak* »živjeti«.

čokluk *m* (tur.) *množina, mnoštvo, masa*.

< tur. *çokluk*, v. *čok* + tur. suf. *-luk* (*-lik*).

čokot i **čököt** -*óta m* (tur.) 1. *trs loze sadnice, rozgva*. — »Done-site *čokot* grožđa, / Ne bi l' moma govorila« (Vuk V 437).

2. *kliip, kočanj od kukuruza*.

Metatezom < tur. *çotuk* »žila od stabla na površini zemlje; panj koji ostane kad se drvo posiječe«.

čolak, *hipok. čolo m* (tur.) *onaj koji je bez jedne ruke, jednoruk; sakat, invalid u ruku; sakat u prst*. — Od ovog su došla prezimena: Čolaković, Čolić, Čolović.

< tur. *çolak* »sakat u ruku«

< tur. *kolak*, tur. *kol* »ruka«.

V. *čuluk*.

Čolaković, v. *čolak*

Čolić, v. *čolak*

čolo, v. *čolak*

Čolović, v. *čolak*

čomaga *f* (tur.) *toljaga, batina sa krgom (čvorom) na jednom kraju*. — »Kome ne može jezik ništa učiniti, ne može ni čomaga« (Ist. bl. I 90).

< tur. vulg. *çomak*, knjiž. *çokmak*.

čöpav (**čöpav**) *adj.* (pers.) *šepav, hrom, sakat, invalid u nogu*.

< tur. *çolpa* i *çulpa* < pers. *čül* »kriv« + pers. *pā* »noga«

čopek, v. *čopek*

čorapa, v. *čarapa*

čorba i **čörba** *f* (pers.) *supa, juha*. — »Od jeftina mesa čorba za plot« (Vuk, Posl. 233).

< tur. *çorba*, *şorba* < pers. *šurbā*, *šurbāğ* »čorba«, bukv. »mesna voda koja se dobije varenjem mesa«.

V. *čorbadžija*, *čorbaluk*.

čorbadžija i **čörbadži** *indecl. m* (pers.-tur.) 1. *starješina jedne janjičarske »orte«*;

2. *onaj koji se bavi varenjem čorbe, čorbar*. — »Pristavljeno dvanaest lonaca, / Ni kod jednog čorbadžije nema« (Vuk VI 126).

3. *u novije doba tako se nazivao gazda, trgovac — hrišćanin u Tur. Carevini*.

< tur. *çorbacı* (*çorba-cı*), bukv. »čorbar«, v. *čorba* + tur. suf. *-ci*.

čorbaluk *m* (pers.-tur.) *dublja zdjela, časa*.

< tur. *çorbalık* (*çorba-lık*), v. *čorba* + tur. suf. *-lik*.

čuftaze, v. *čuvtaze*

čuftazeta, v. *čiftazeta*

čügan, **čüganj**, v. *čogan*

čügel, v. *čugelj*

čügelj i **čügelj** *m* (pers.) 1. *duga motka, sa jednog kraja lopatasta, kojom se miješa bestilj u kazanu da ne zagori*.

2. *opančarska alatka: drvene rašlje sa krivim gvozdenim dijelom na jednom kraju, kojom se rasteže učinjena koža radi poravnjanja i ujednačenja*.

< tur. *çögen*, *çevgen*, v. tumačenje pod *čügelj*.

čügelj, **čügljen**, **čügel** *m* (pers.) 1. *vrsta čauškog žezla, čauškog emblema. To je palica sa glavom na kojoj je s obadvije strane ispružena i malo savijene*

na po jedna kuka čiji su krajevi oboreni nadolje. Pravljen je od srebra ili zlata. Čauši su č. nosili uspravno u desnoj ruci prilikom pratnje cara, u vojnim paradama ili svadbenim povorkama, ili kada su u sastavu vojne muzike »mekterhane«. — »Oko njega mladahni čauši, / u rukam' im srebrni čugelji« (K. H. I 46); »Prviencu od zlata jabuku, / čaušima čugljenove zlatne« (K. Hörm. I 152). »Čaušima od zlata čugele, Vojvodama bošcaluke zlatne« (Petrar. 608).

2. esnafski emblem, žezlo, slično čauškom (gore pod 1), koje su predstavnici pojedinih esnafa u svečanim prilikama nosili zajedno sa bajrakom.

< tur. *çögen*, *çevgen*, sa značenjem kao gore pod 1. i 2. < pers. *čūgān*, *čewgān*. Osn. zn. u tur. i pers. j. je: »kratak štap sa zadebljanom i savijenom glavom, odnosno željeznom kukom, kojim su protivnici u igri džilit dočekivali i hvatali koljaju«.

čûgen, **čûgenj**, v. *čogan*

čûgljen, v. *čugelj*

čûjrekotica, v. *čurekot*

čûka f (tur.) *penis, muški polni organ*

< tur. *çük* »penis«.

čûkunbaba, v. *šukunbaba*

čûkundjed, v. *šukundjed*

čûkundruk m (tur.) *kravlja repica*. — »Pa kad izađu iz nje crvene se, jadan ti čukundruk« (Zembilj III 33).

< tur. *çökundur* i *cökündür* »šećerna repica, kravlja repica«.

čûl m (ar.) 1. *konjsko ćebe, pokrovac*. — »Fati s' momak čula

na doratu, / stade cika ata kod jasala« (M. H. III 326).

2. *debela zavjesa, prošivena i kožom obrubljena, koja se zimi stavlja na džamijska i tekijska vrata, te na halvatska vrata u starim kućama (u svrhu zaštite od hladnoće)*.

< tur. *çul* »pokrovac od kostrijeti; konjsko ćebe« < ar. *ğull* »pokrovac od kostrijeti«.

V. *čulhana*, *čultan*.

čûlav adj., *koji ima male uši ili nema jednog ili oba uha*.

< tur. *kulak* »uho«.

čûlhana f i **čûlhan** m (ar.-pers.) *sporedna prostorija u kući ili u avliji gdje se drži konjska oprema: čulovi, hamovi, sedla itd.*

< tur. *çulhane* (*çul-hane*), v. *kompon.* pod *čul* i *hane*.

čûltan m (ar.-tur.) *konjsko ćebe, pokrovac*. — »a na vrancu čultan do koljena, / čisti skerlet zlatom izvezeni« (Vuk III 524).

< tur. *çultarı* »ćebe kojim se pokriva samar« < *çul*, v. *čul*.

čûluk m (tur.) *bogalj, sakat*.

< tur. *çolak*, v. *čolak*.

čûnak, v. *čunak*

čûnki konj. (pers.) *jer*.

< tur. *çünkü*, *çünkü* < pers. *čunki*.

čûrek m (tur.) *vrsta čaršijskog, pekarskog hljeba od bijelog brašna. Tijesto se zakuhava s posebnim kvasom (tzv. »majom«) koji se pravi od istućenog nohuta. Hljev se odozgo pomaže jajetom. Za luksuzniju izradu, po narudžbi, stavlja se u tijesto i mlijeko*.

< tur. *çörek*.

čûrekot m i **čûjrekotica** f (tur.) *crno mirisavo sjeme biljke Nigella sativa L., kojim se posipaju samuni i peksimetri*.

< tur. *çörek otu*, buk. »čurekova trava«, izft. od tur. *çörek*, v. *čurek* i tur. *ot* »trava, biljka«.

čuruk indecl. adj. (tur.) *pokvaren, nezdrav, neispravan, sagnjio*. — »Blizu čuruk zida nemoj sjediti« (Nar. bl. 23).

< tur. *çürük* < *çürümek* »istru-nuti, sagnjiliti, pokvariti se«. V. *čurukluk*, *čuruk-tahta*, *čuruktisati*.

čurukluk m (tur.) *pokvarenost, trulost, gnjilost*. < tur. *çürüklük*, v. *čuruk* + tur. suf. *-lük* (*-lik*).

čuruk-tahta f (tur.-pers.) 1. *trula daska*. 2. u pren. smislu: »stao na čuruk-tahtu« = dao se na nesiguran, sumnjiv, opasan posao. < tur. *çürük tahta*, v. *kompon*. pod *čuruk* i *tahta*.

čust adj. (pers.) *hitar, gibak, spre-tan, okretan*. — Od ovog je izvedeno prezime Čustović. < tur. *çust* < pers. *čust*. V. učestiti se.

Čustović, v. *čust*

čuš -eta n (pers.) *ždrijebe*. < pers. *ğuze*, *ğüz*, »mlado, mladunče«.

čutura f (tur.) *ploska, ovalan i plosnat sud za piće, obično od drveta sa šarama i duborezom*. Vojnička čutura je od metala.

Fig. »pijan kao čutura« (Nar. bl. 139); »Udarila ga čutura u glavu« (Vuk, Posl. 326).

< tur. *çotra* »mali drveni sud za vodu«.

čuvādār -āra (srp. hrv.-pers.) *onaj koji dobro čuva, štedi, ekonomiče*. — »Ima crkva do-bra čuvadara, / po imenu kaludera Sava« (Vuk III 74). Hibr. r.: naša osnova »čuva« (< čuvati) i pers. *dār*, prez. osn. od *dāšten* »imati, držati«; složeni- ca izvedena po uzoru na: *haznadar*, *bajraktar*, *silahdar* itd.

čuvāl -āla m (pers.) *vreća*. < tur. *çuval* < pers. *ğuwāl*. V. *čuvalduz*.

čuvālduz (čuvāldus) m (pers.) *ve- lika igla za prošivanje vreća, slamarica, čebadi* itd. — »Ora- nje je šetanje: sij, sij, pa u koš; ali je mučno čuvalduze tegliti« (Vuk, Posl. 241). < tur. *čuvaldız* < pers. *ğuwāl-dūz* < pers. *ğuwāl* »vreća« i pers. *dūz*, prez. osn. od *dūhten* »šiti«.

čuvtāze, *čuftāze* n (pers.) *komadić kože srcastog oblika na mestvi*. — »Na dnu otvora mestve bio je prišiven komadić kože srca- sta oblika, a zvao se čuvta- ze« (Kreš. Čizm. obrt. 137). Istog korjena i postanka kao i *čiftazeta* (v.).

Ćába, Kába (č. Kjába) *f* (ar.) *islamska sveta zgrada, hram u gradu Meki u Arabiji. To je građevina kockastog oblika (široka 10, duga 12, visoka 15 m). Prema kur'anu, sagradili su je Ibrahim-pejgamber (Abraham) i sin mu Ismail-pejgamber (Samuel). Svake godine, na Hadžijski bajram, muslimani iz svih krajeva svijeta dolaze u Meku i obilaze Ćabu. To hodočašće zove se »hädž« ili »hadžiluk«, a obred obilaženja oko Ćabe naziva se »táváf«. Sve džamije na svijetu okrenute su u pravcu gdje se nalazi grad Meka odnosno Ćaba, a muslimani, ma gdje se nalazili, okreću se licem u tom pravcu prilikom obavljanja svakodnevnih pet molitava. Stoga se kaže da je Ćaba muslimanska »kibla«. Jedna od glavnih vjerskih dužnosti muslimana je da svaki mora jedanput u životu »ići na Ćabu«, tj. pohađati ovaj hram, ukoliko mu imovne prilike to dozvoljavaju. — »ostarismo i osijedesmo, / ne vidismo Ćabe ni Medine« (Vuk III 90). — »Ćabe mi!« to je uobičajena zakletva muslimana.*

< tur. Kábe (č. Kjábe) < ar. Ka'bá, bukv. »kocka«.
V. Ćaba, Ćabutija.

ćába *f* (ar.) 1. *hodočašće do Ćabe.* — »Da m' izbaviš brata rodenoga, / bolja t' Ćaba ne bi trebovala« (M. H. III 411).

2. *svetilište uopšte, u pravom (muslimansko svetilište u Meki i hrišćansko u Jerusalmu) i prenesenom smislu.* — »I donijet' našoj slavnoj crkvi, / Našoj Ćabi na Jerusalmu, / Do Petrove prebijeje crkve« (Petran. 71).

3. *ćába, ćáben-trava ili ćábenska trava naziva se još biljka-cvijet bejturan (v.).*

ćáben-trava, ćábenska trava, v. Ćaba

ćábúrtija, v. Ćabutija

ćábútija, ćábúrtija, kabútija (č. kjabútija) *f* (ar.-tur.) *komad čoh-e od ćábenskog pokrivača koji se stavlja na mrtvački tabut (lijes).*

< tur. Kábe örtüsü »ćábenski pokrivač, zastirač«, izft. od Kábe »Ćaba« i tur. örtü »pokrivač«, »zastirač«.

V. mecultija.

ćáfir, káfir (č. kjáfir) *m* (ar.) 1. *nevjernik.*

2. *nemusliman.*

< tur. káfir (č. kjafir) < ar. káfir »nevjernik« (part. akt. od

kufr (√ *kfr*) »bezvjerstvo; nevjerovanje u jednog Boga«.
V. ćufurluk, počufuriti se.

ćafirluk, kafirluk *m* (ar.-tur.)
1. nevjerovanje u jednog Boga.
2. nemuslimanstvo.
< tur. *kâfirlik* (č. kjâfirlik) v. ćafir + tur. suf. -lik.

ćafūrija i ćafūrija *f* (ar.) kamfor.
— »... svaki se dan trlja po damarima ćafūrijom« (Zem-bilj II 75).

< tur. vulg. *kâfuri* (č. kjafuri), knjiž. *kâfur*, *kâfuru* < ar. *kā-fūr*.

čāge *n* (pers.) 1. papir, hartija;
»cigār-čāge« = cigar-papir. —
»... i pred svakim duvan, ci-gar-čāge i šibice »Prosvjeta« (Zem-bilj II 119).

2. napisano pisamce, potvrda.
3. papirni omot u kome se u trgovini drži pamuk: »čāge pa-muka« = omot kupovnog pa-muka. — »I sa rafe čāge do-bavio« (K. H. I 184).

< tur. *kāğit* (č. kjağit) < pers. *kāğaz* (Po Kraelitz-u riječ je kineskog porijekla).

V. cigar-čage, čat.

ćāhija (čāija) *f* (tur.) vrsta čaršijskog, pekarskog hljeba (slanog kolača) od bijelog brašna. Peče se u obliku kruga sastavljenog od više kockastih komada koji se lako odvajaju, te se i pojedinačno mogu prodavati. Tije-sto se zakuha s posebnim kvasom (tzv. »majom-«) koji se pravi od istućenog nohuta. Odo-zgo se maže uljem. — »Kod ku-će mu šargija, / u šargiji ćāhija, / ti si moja Ajnija« (I. Z. III 134).

< tur. *kāhi* (č. kjahi).

ćāija, v. ćahija

ćāja, ćājo, v. ćehaja

Ćamil, Kamil (č. Kjamil), hipok.
Ćamo (ar.) *musl. muško ime*.
< tur. *Kāmil* (č. Kjamil) < ar. *Kāmil*, lično ime, »Savršeni«.

Ćamila, hipok. **Ćamka** (ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Kāmīle* (č. Kjamile), lično ime < ar. *kāmīlā* »savršena, potpuna«, prema tome: »Savršena«.

Ćamka, v. Ćamila

Ćamo, v. Camil

čār, gen. *čāra* *m* (pers.) *dobitak, zarada* (u trgovini ili pri tram-panju). — »Nema čāra ni ši-čāra, Dok ne dođe Koro iz Mo-stara« (Vuk, Posl. 204).

< tur. *kār* (č. kjār) »posao, rad; trgovina, zanat; zarada, dobi-tak, korist« < pers. *kār* »posao, težak rad; zanat«.

V. čardžija, čarenje, čariti, čehrana.

čāra, čāre (pogr.), v. čara, čare

čārdžija *m* (pers.-tur.) *onaj koji trguje i zarađuje, trgovac*. — »zanatlije i mlade čārdžije, / koji boja ni videli nisu« (Vuk, II 305).

< tur. *kārca*, v. čar + tur. suf. -ci.

čārēnje *n*, *zarađivanje putem trgovine, trgovanje*.

Izv. od čar (v.).

čārīti, čārim, *zarađivati putem trgovine, trgovati*. — »Beg Jo-vanbeg bezistane gradi, / On ne gradi da u njima čāri, / Već ih gradi, da devojkje mami« (Vuk V 266).

Izv. od čar (v.).

čāsa *f* (pers.) *dublja posuda poluokruglastog oblika u kojoj se servira žitko jelo, kao čorba, mlijeko itd.*

< tur. *kāse* (č. kjāse) < pers. *kāse*.

Čašif (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Kâşif* (č. *Kjâşif*), lično ime, < ar. *kâşif* »koji otkriva, razjašnjava tajne i nejasne stvari«.

čât *m* (pers.) *cigar-papir.*

< tur. *kâğıt* (č. *kjâğıt*) < pers. *kâğaz* »papir«, v. čage.

čâta, v. *čatib*

čatal, v. *čatal*

čâtib, **čâtîp**, **kâtîb** (č. *kjatib*) *hipok. čâta, čâto m* (ar.) *pisar, administrativni službenik, činovnik.* — »Onda hodža dobavi čatibe« (K. H. I 59). — Od ovog su nastala prezimena Čatić i Čatović.

< tur. *kâtib, kâtîp* (č. *kjâtib, kjâtîp*) < ar. *kâtib* »pisar«, part. akt. od *kâtâb* ($\sqrt{k\bar{t}b}$) »pisati«. V. baš-čatib, čatib-baša, čitab, kitabija, kutubhana.

čâtib-baša, **čâtibaša** *m* (ar.-tur.) *glavni pisar, sekretar.* — »Čatibaše, nosite teftere« (Lord 18).

< tur. *kâtib başı* »glavni pisar«, v. kompon. pod čatib i baš.

Čatić, v. *čatib*

čâtija, v. *čatkija, čatija*

čâtisati, v. *čatisati*

čâtkija (pogr.), v. *čatkija*

čâto, v. *čatib*

Čatović, v. *čatib*

Čázim, **Kázim** (č. *Kjázim*) (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Kázim* (č. *Kjázim*). lično ime < ar. *kázim* »koji srdžbu utoljava, koji ne ispoljava ljutnju«, prema tome: »Staloženi«.

čebâp, v. *čevab*

čebe *n* (tur.) *grubo izrađeni debeli vuneni pokrivač; biljac;*

guber. — »Pa on će be sa dogata snimi« (K. H. II 238).

< tur. *kebe*.

V. čebedžija, Čebedžije.

čebedžija (**čebedžija**) *m* (tur.) *zanatlija koji se bavi valjanjem, izradom čebadi; trgovac čebadima.* — »Progovara Savka čebedžina: / Oj, boga vam, age Sarajlije« (Muz. zap. Inst. 3451). < tur. *kebeci*, v. čebe + tur. suf -ci.

Čebedžije (**Čebedžije**) *m* (tur.) *ime mahale u Sarajevu kraj Višegradske kapije, gdje su nekad čebedžije valjale čebeta.* — »Po ovim obrtnicima, čebedžijama, zovu se dvije sarajevske ulice kraj Višegradske kapije. Na Moščanici kraj te kapije i u Kovačićima bilo je više čebedžijskih stupa. U Kovačićima su se valjala čebeta, što su u zadnje doba tkana u Visokom, a ovdje prodavana.« (Kreš. Vodovodi 192).

< tur. *kebeci*, v. čebedžija.

čeder *m* (ar.) *briga, tuga, žalost.* < tur. *keder* (č. *kjeder*), istog značenja kao u nas, < ar. *kā-dār* ($\sqrt{k\bar{d}r}$) »mutan biti, zamutiti se; zlovoljan biti«.

V. čeder učiniti, čederiti se, ocederiti se, šcederiti se.

čederiti se, **žalostiti se**, **brigu brinuti**.

Izv. od čeder (v.).

čeder učiniti, **ozlovoljiti**, **rastužiti**, **zabrinuti**. — »Na češ cara čeder učiniti, / Bez fermana kavgu zaturiti« (Lord 73).

< čeder (v.).

čëf, v. *čëif*

čëfenak, **čëpenak** -nka *m* (tur.) *krilo, kanat starinskog dućana koje služi mjesto vrata. Dućan*

ima dva čefenka: gornji koji se otvara nagore i donji koji se otvara nadolje. Kad je dućan otvoren, gornji č. je prikačen gore o gredu, a donji vodoravno položen i oslonjen na kočiće koji su pred dućanom pobodeni u zemlju. Donjim č. se prostor dućana proširi i na njemu se roba izlaže ili tu sjede kupci. Oba č. su drveni i jednake veličine i zatvaraju šupljinu dućana s prednje strane. — »Nakićeni čošci i čefenci / Sve merdžanom i sitnim biserom« (Petran. 575); »Pruži, Maro, noge niz čefenke, / Da uzimam mjeru po terzijski« (Vuk V 448); »Eno obi side na čefenku« (M. H. III 427); »Na čefenke noge naslonila« (Lord 311); »Kroza te se proci ne mogaše, / od čošaka i od čepenaka« (Vuk I 515).
< tur. *kepenk*.

čefija, v. *kefija*

čefil -ila, **kefil** -ila (č. *kjefil*) *m* (ar.) *jamac*. — »Budi većil ako posla nemaš, budi čefil ako dužan n'jesi« (Nar. bl. 30).
< tur. *kefil* (č. *kjefil*) < ar. *kāfil*.

V. *čefilema*, *čefiliti*.

čefilema (zapravo **čefillema**) *f* (ar.) *jamčenje*.

Naša izvedenica od *čefil* (v.) na način kao što se u turskom jeziku tvori nom. action. sa suf. -me, -ma.

čefiliti (se), *jamčiti*, *obavezivati se*. — »Čefile se mlade Sarajlije, / bazerđani jedan za drugoga« (I. Z. I 5).

Izv. od *čefil* (v.).

čefini, **kefini** -inā (rijetko se upotrebljava sing. *čefin*, *kefin*) *m* (ar.), *bijelo platno*, *šifon*, u koji se u muslimana zamotava mr-

tvac za sahranu, mrtvačke haljine. — »Hadžinica čefin šije« (GZM 1909. 305).

< tur. vulg. *kefin* (č. *kjefin*), knjiž. *kefen* < ar. *kāfān*.

čefš, **čefšiti**, v. *čevš*, *čevšiti*

čeftāzeta, **čevtāzeta**, v. *čiftazeta*

čehaja (*čeaaja*), hipok. *čaja m* (pers.) 1. *pomoćnik, zastupnik vezira, paše, defterdara ili kojeg drugog velikodostojnika u Turskoj Carevini*. — »Vezir, koji je pred tri mjeseca došao, opozvan je a da mu nije imenovan zamjenik. Umjesto vezira je ostao čehaja mu Fazlo« (Andrić 49); »i odnijela po pašina blaga, / po pašina, pola čehajina« (Muz. zap. Inst. 2647); »Videh čuda prije neviđena, / De čehaja pašinicu kara« (Vuk V 363); »Sedela je Džaverbegovica / dugo mlogo, za devet godina, — / nju mi prosi čaja iz Budima« (Vuk I 628); »A namignu paša na čehaju«, »I čehaju svoga opremiti« (M. H. X 90, III 212); »za njim ide haračlin čehaja«, »onda udri haračlina čaju« (Vuk III 311, 313).

2. *cehmajstor, starješina jednog esnafa*. — »Čehaja je ravnao esnafom« (Kreš. Esnafi 51); »Čehaja je predsjedavao londži i vršio razne administrativne poslove« (GZM 1951. 197); »Ranije je na čelu esnafa stajao »ustabaša«, a tek docnije »čehaja«, koji je skoro uvijek bio musliman, a bio je posrednik između esnafa i vlasti. Za čehaju se birao najugledniji majstor, i on je prenosio i izdavao razne naredbe ili dozvole u esnafu« (GZM 1956. 143).

3. *seoski starješina, knez*.

5. *čobanski prvak*.

< tur. vulg. *kehaya*, knjiž. *kāhya* < pers. *keḥudā*, *keḥudā* < pers. *ked* »kuća« i pers. *ḥudā* »gospodar, vlasnik«.
V. čarši-čehaja.

čehlibār, čehlūbār, v. čilibar

čehrūbār, v. čilibar

čēif, čējif, čējf, čēf, kējf (čēiv)
m (ar.) 1. dobro raspoloženje, naslada, naslađivanje, uživanje.
— »Sad im neću pomrsiti čēifa« (F. J. II 441); »Kad je tatar čējif napravio« (K. H. I 15); »a u vinu čēif zadobiše« (Vuk III 18); »Kad se ladna napojiše vina, / i junački čēiv zadobiše« (Vuk II 568).

2. volja, prohtjev, hir. — »... tričava svota, koju Marko spremi natrag u džep, da plaća čēfove Vitoldove i da povрати čitavu očevinu« (Devajtis 37).

3. pripito stanje u frazi »u čējfu je«.

< tur. *keyif* < ar. *kāyf*.
V. čēifli, čēifsuz.

čēifli, čējfli, kējfli, čēfli indecl.
adj. (ar.-tur.) dobro raspoložen, dobre volje; malo »nakresan«, u pripitom stanju.

< tur. *keyifli* (*keyif-li*), v. čēif + tur. suf. -li.

čēifsuz, čējfsuz, kējfsuz, čēfsuz
adj. (ar.-tur.) 1. neraspoložen.
2. malo bolestan.

< tur. *keyifsiz* (*keyif-siz*), v. čēif + tur. suf. -siz »bez«.

čēiv, v. čēif

čējf, čējif, v. čēif

čējne n pl. čējmeta (tur.) vilica.
S obzirom na etimološki postanak, trebalo bi pisati »čejne«, pošto je prvi glas nastao od tur. »č« (čit. č). Međutim, u našem jeziku je uobičajen izgovor

»čejne«, kao što je slučaj sa riječi »čerčivo« i »čiriš«.

< tur. *çene* (č. čene) »vilica«.

Čejvān -āna (pers.) musul. muško ime.

< tur. *Keyvan*, lično ime
< pers. *keywān* »planeta Saturn«, bukv. »onaj koji čuva ili nadzire visoki položaj« (pers. *key* »visoki položaj« i pers. suf. -wān, koji služi za građenje imenica sa značenjem čuvanja ili nadziranja).

čēla, čēlavōst f (tur. i pers.)
1. kraste po glavi, bolest calvities.

2. mjesto na glavi s kojeg je otpala kosa, opadanje i nedostatak kose na glavi, alopecia.
< tur. *kel*; u pres. takođe *kel*.
V. čelav, čelo, očelaviti.

čēlām, v. kelam

čēlav adj. 1. oboljele dlake na glavi, krastav od bolesti calvities. — »Dokopao se kao čelav kape«.
2. bez kose na glavi, gole glave, »bos po glavi«.
Izv. od čela (v.).

čēlepīr -īra i **čēlepīr -īra** m (tur.) zarada, dobitak na lak način; pljačka. — »Neko o piru, neko o čelepīru« (Nar. posl.); »Biće kod njega čara čelepīra« (K. H. I 573).
< tur. *kelepir*.

V. čelepīriti, učelepīriti.

čēlepīriti, zarađivati, dobivati na lak način; pljačkati.
Izv. od čelepīr (v.).

čēlepōš i **čēlepōš -ōša** m (pers.) lagana plitka kapa koja se nosi ispod kauka; mala plitka od pamuka pletena kapa.
< tur. *kellepuş* < pers. *kellepūš* (*kelle-pūš*), bukv. »glavopokrivalo« (pers. *kelle* »glava«

čelibār, v. čilibar

Čelić, v. čelo

čelo m, onaj koji je čelav. Od ovog je došlo prezime Čelić i Čelović.

Izv. od čelav (v.).

Čelović, v. čelo

Čemāl, v. Kemal

čemāl, **kemāl** -āla m (ar.) 1. savršenost, potpunost; vrhunac moći, slave, bogatstva ili sl.

2. fizička i umna zrelost, doraslost momka ili djevojke. — »Ja uzrasla na čemāl, divojka«, »Ja sam mlada na čemāl divojka, / Ja podrasla u svog roditelja« (M. H. III 354, IV 87).

< tur. kemal < ar. kāmāl.

V. Čemaluša, Kemal.

Čemaluša f, ime ulice u Sarajevu koja se danas zove Š. Albaharija. — Ulica je ovako nazvata po Kemalušinu osnivaču džamije, koja se nalazila u istoj ulici. »ne mogu ti Čemalušom proći, / od čošaka i od mušebaka« (Sevd. 185).

< Čemal, v. Kemal.

čimāne, **čimāne** n (pers.) violina. — »I ponesi čimāne, / I sedefli tamburu« (B. V. 1888. 29); »Pogubiše sitna čimaneta« (Vuk, Rječnik).

< tur. keman < pers. kemān

»1. lük, 2. violina«.

emēne n (pers.) nožarska alatka: drveni lük probušen na krajevima, pomoću koga se čeličnim klinovima prave rupe.

< tur. keman < pers. kemān

»1. lük (za strijelju); razne alatke koje imaju oblik luka, 2. violina«.

čemer m (pers.) 1. prošiveni kožni ili platneni uski pojas u kome se nosi zlatni i drugi novac kad se ide na put; paše se ispod odijela. Obično svaki hadžiija, prilikom odlaska na Čabu, sveže oko sebe čemer sa zlatnim novcem. — »Evo čemer oko pasa moga« (K. H. I 398); »kod mene su tri čemera blaga, / u svakome po trista dukata« (Vuk II 331); »Na njemu je prečudno od'jelo: / Na njemu su tri čemera zlata, / Na njemu je sablja od megdana« (M. H. II 12).

2. uski ženski ukrasni pojas. — »O Fatimo, moja seko draga, / čemer spaši, mukadem opaši« (M. H. X 86); »al' pošeta gospođa Milica, / lako šeta po carskom divanu, / na njojzi je devet čemera, / ispod grla do devet derdana« (Vuk II 194).

3. svod (u vrata, prozora, mosta i sl.) — »do Sazlije na čemer čuprije« (Vuk II 259).

< tur. kemer < pers. kemer »1. pojas: 2. zgrada sa prozorima i vratima građenim na svod«.

V. čemerli, čemerlija, čemerkušak, čemer-pavte, ščemereno.

čemer-kušak m (pers.-tur.) čemer-pojas, vrsta uskog ženskog ukrasnog pojasa. — »Opasala tri čemer-kušaka« (K. H. II 69).

V. kompon. pod čemer i kušak.

čemerli (pogr. čemerli) indecl. adj. (pers.-tur.) sagrađeno na čemer, na svod, svoden. — »Za mnom, lipa, niz čemerli kulu« (M. H. III 420); »Ne ću niko u čemerli kuli« (M. H. III 17).

< tur. kemerli (kemer-li), v. čemer + tur. suf. -li.

ćemerlija (pogr. **ćemerlija**) *f*
(pers.-tur.) *vrsta sablje koja je kriva, savijena (slična svodu i otud ovo ime.* — »Beg mu dade oštru ćemerliju« (K. H. I 321); »I o bedri kriva ćemerlija« (F. J. I 129); »I pripasa ćemerliju krivu« (K. H. I 273).

< ćemerli (v.).

ćemer-pavte *f* pl. t. (pers.) *pavte sa ćemera, sa pojasa.* — »Ćemer-pavte na badem kova-te« (Ašikl. 90).

V. kompon. pod ćemer i pavte.

ćenār -āra *m* (pers.) *1. rub, okolica, ivica, kraj, prikrak; marginalia knjige.* — »Povedi ga drumom i ćenarom, / Zavedi je u goru zelenu« (Vuk VI 8).
2. kraj, krajina, periferija. — »A pravi je junak na mejdanu, / da ga nema na ovom ćenaru« (M. H. III 51); »De će stajati straža i soldati, / Da mu kulu na ćenaru brane« (Vuk, Rječnik).

3. vrsta prostirke: usko ćilimće, struka, koja se prostire po krajevima sobe da pokrije praznine koje ćilim nije pokrio. (v. Gl. E. I. 1953/54. s. 230).

4. vrsta beza, pamučnog platna, koji ima okolicu, odnosno znak na rubovima, te odjeća od tankog beza. — »U bečara gaće od ćenara« (Vuk, Rječnik); »I oplećak od ćenara bilog« (Rj. JAZU); »sa šnje skide svilu i kadivu, / i skide joj koprenu sa glave, / i skide joj derdan ispod grla; / ostavi je u samu ćenaru« (Vuk III 50).

< tur. *kenar* »rub, okolica, ivica; obala; ćoš, prikrak; zagrljaj« < pers. *kenār* »konac, kraj; obala; zagrljaj«.

ćenēvir -ira (pogr. **ćenēvir**) *m*
(tur.) *1. konoplja.*

2. konopac, už. — »Ispred njil su ćenevir pružili, / Konoj drže oba kapetana, / Za ćenevir ate zavedoše« (M. H. IV 147); »pa ćenevir presječe djevojka. / A kad Muju odriješila ruke« (K. H. II 223); »Svakom dade trijest ćenevira« (M. H. III 277).

< tur. *kenevir* »konoplja«.

ćenifa *f* i **kēnef** *m* (ar.) *zahod, nužnik.*

< tur. *kenef, kenif* < ar. *kānif* »nužnik«, osn. zn. »onaj što je zastrt, zaštićen od pogleda«,

< ar. *kānf* ($\sqrt{\text{knf}}$) »zaštititi«.

ćepenak, v. *ćefenak*

ćerāmida, v. *ćeremit*

ćerčivo *n* (**ćerčiv** *m* i **ćerčeva** *f*)
(pers.) *okvir, oplata (napr. za prozor, za ogledalo itd.).* — *S obzirom na etimološki postanak trebalo bi pisati »ćerčivo« (ćerčiv, ćerčeva), pošto je i prvi glas ove riječi nastao od tur. »ç« (čit. č). Međutim, u našem jeziku je općenito uobičajen izgovor i pisanje »ćerčivo«, pa je tako ova riječ uvrštena i u naš službeni Pravopisni rječnik.*

< tur. *çerçive, çerçeve* < pers. *čārčūbe*, bukv. »od četiri štapa, od četiri drveta« (pers. *čār* »četiri« i pers. *čūbe, čub* »štap, drvo, oklagija«.

ćerēće, ćerēće *n*, **ćerēća** *f* (tur.)
1. vrsta kabanice, ogrtača.

2. vrsta domaćeg pamučnog platna koje je protkano cijelom dužinom osnove svilenim žicama ili pamučnim žicama, ali drukčijim nego li je osnova. Prema vrsti tih protkanih žica i načinu kako su te žice utkane u osnovu, ćerēće može biti krupno ili sitno, na čibuke (prugasto) uzvod i nizvod.

< tur. *kereke*, *kerake* »laki ogrtač od tanke abe koga su ranije nosile hodže; hrka od vunene ili pamučne tkanine koju su nosili hodže i starci.

V. al-ćereće, ćerećeli, ćerećelija.

ćerećeli, indecl. adj. (tur.) od *ćerećeta*. — »po nalunam' čiftijane panule, / a po njima ćerećeli košulja« (I. Z. I 103).

V. ćereće + tur. suf. -li.

ćerećelija f (tur.) košulja skrojena od *ćerećeta*. — »ćerećelija = ženska košulja; prave je od konoplje za svaki dan i od pamuka za praznik (ćerećelije i uzvodlije)« (GZM 1954. 97).

< ćerećeli (v.).

ćeremid, **ćeremit** n i **ćerāmida**, **ćerēmida** f (grč.) polukružni, žljebasti krovni crijep.

< tur. *keremid*, *keremit* < grč. *cheramis*, *cheramisidos*.

ćeresta f (pers.) 1. drveni građevni materijal, grada.

2. materijal, pribor, grada uopšte, što služi za pravljenje ili spravljanje nečega (napr. za pravljenje obuće, za spravljanje jela itd.).

< tur. *kereste*, sa značenjem kao gore pod 1. i 2. < pers. *kerāste* »drvena grada«.

V. ćerestedžija.

ćerestedžija m (pers.-tur.) trgovac drvenim građevnim materijalom.

< tur. *keresteci* (*kereste-ci*), v. *ćeresta* + tur. suf. -ci.

ćerēviz, **ćerēviz** m (ar.) peršun, celer.

< tur. *kereviz* < ar. *kārāfs*.

ćerhana (**ćēhrana**) 1. zanatlijska radionica, osobito mutapčijska radionica; tvornica. — »... ređe u radionici -ćerhani. *Ćerhana* je opšti naziv i sre-

će se skoro u svim krajevima gde se govori o mutapčijama« (GZM 1957. 51).

2. javna kuća, kuća u kojoj se provodi blud.

< tur. *kerhane* < pers. *kārḥāne* (*kār-hāne*) »kuća rada, radionica, tvornica«, v. kompon. pod *čar* i *hane*.

Ćerim i **Ćerim** (ar.) musul. muško ime. — Od ovog su nastala prezimena: *Ćerimović* i *Ćerimagić*. < ar. *Kārim*, lično ime, »Plemeniti, Veledušni«.

Ćerima (ar.) musul. žensko ime.

< ar. *Kārimā*, lično ime, »Plemenita, Veledušna«.

Ćerimagić, v. *Ćerim*

Ćerimović, v. *Ćerim*

ćerkezi (pogr. *čērkezi*) m pl. t. (pers.) široki krajevi rukava u jedne vrste starinskih košulja, anterija (ovako nazvani zato što liče krilima jastrijeba). < tur. *kerkes* < pers. *kerges* »veliki jastrijež«.

ćerota, v. *ćorota*

ćerpič m (tur.) nepečena, na suncu sušena cigla.

< tur. *kerpiç*.

ćert m (tur.) urez, usjek na gredi.

< tur. *kertik* »urez, usjek«.

V. *ćertovi*, učertiti grede.

ćertovi m (tur.) urezani i ukršteni krajevi greda na uglovima zgrada sagrađenih od brvana.

< *ćert* (v.).

ćerliš, v. *červiš*

ćesa, v. *kesa*

ćesatluk i **ćesatluk** m (ar.-tur.) privredna kriza, slab promet, zastoje u trgovini i zaposlenju. — »Kad je *ćesatluk*, čuvaj robu, kad je ališveriš, čuvaj mušteriju« (Kreš. Čizm. obrt 87);

»Nastade veliki čest aluk i neimaština...« (Zembilj III 18).
< tur. *kesatlik* (*kesat-lik*) < ar. *kāsād* »kriza u trgovini i prometu« + tur. suf. -lik.

česedžija, kēsędžija *m* (tur.) hajduk, džepokradica. (V. drukčije značenje pod *kesedžija*).

< tur. *kesici*, skraćeno od tur. *yankesici* (*yan-kesici*) »džepokradica, lopov koji krade iz džepova novčanike, satove i dr.«
< tur. *yan* »strana, bok, kraj« i tur. *kesici*, nom. ag. od *kesmek* »sjeći, rezati«.

V. česer, česim, českin, česma, česmec, česmetaš.

česer, kēsēr *m* (tur.) 1. vrsta čekića koji ima s jedne strane oštricu i može se s njim sjeći, tesati.

2. tesarska sjekira.

< tur. *keser*, part. imperf. (imperf. 3 lice sing.) od *kesmek* »sjeći«.

česer *m* (ar.) otpadak, troha. — »Šteta onolika basma od bajraka što ode u česer« (Zembilj II 27).

< tur. *kesir* »razbijen, iskomadan, pokvaren; razlomak« < ar. *kāsr* ($\sqrt{k\bar{s}r}$) »razbiti, slomiti, zdrobiti« (Mišljenja sam da nije u pravu P. Skok, kad ovu riječ dovodi u vezu sa tur. gl. *kesmek* i kad veli da etimološki ide zajedno sa »*kēsędžija*« itd.).

česim, v. *kesim*

česimača, v. *kesimača*

českin adj. (tur.) oštar; ljut; žestok.

< tur. *keskin* »oštar, šiljast, žestok, jak« itd. < tur. *kesmek* »sjeći, odsjeći, posjeći« itd.
V. česma, česmati, česmec, česmeta, kesmetaš.

česma *f* (tur.) 1. sjeća, sijećenje; isječak.

2. šupljika.

3. bušeni vez na rukavima od košulje.

< tur. *kesme*, nom. action. i part. od *kesmek* »sjeći, odsjeći, posjeći« itd.

česmati, praviti česme, šupljikati.
Izv. od česma (v.).

česmec, -mēkā, *m* pl. t. (tur.) izdrobljeno klasje žita (pšenice, ječma ili raži) pomiješano sa izdrobljenom slamom, koje ostane iza vršidbe kao otpadak.
< tur. *kesmek* »sjeći, odsjeći, posjeći« itd.

česmeta, gen. *česmetā* *f* (tur.) komadi gajtana našiveni na leđima i ispod pazuha odjeće kao ukras. — »Na leđima (džoke) i ispod pazuha vrlo bogato je ukrašena »česmetima«, i to pravim i krivim. Ona koja su na leđima uzduž zovu se »ravna česmeta«, a ona preko ispod pazuha zovu se i »priječka česmeta« (GZM 1956 159).

< tur. *kesme*, nom. action. i part. od *kesmek* »sjeći, odsjeći, posjeći« itd.

česmetaš, v. *kesmetaš*

čēš, v. *čēvš*

čēške, čēške, v. *keške*

četen, kēten *m* (ar.) lan. — »Od četena gaće i košulju« (K. H. I 68).

< tur. *keten* < ar. *kättān*.

V. četen-halva.

četen-hälva, četen-hälva, četénija *f* (ar.) vrsta halve: končana halva koja se pravi zimi od uvařenog šećera i bijelog brašna. Uvařeni šećer se razvlači u brašnu tako dugo, dok se ne pretvori u tanke konce (kao odst-

pani lan). Pravi se samo na hladnom vremenu, jer se inače uvareni šećer ne bi mogao tako razvlačiti.

< tur. *keten halva* i tur. *keten*. Za prvo v. kompon. pod četen i halva. a 'za drugo v. četen + ar.-pers. adj. suf. -i (iyy).

četénija, v. četen-halva

čevāb -āba, **čevāp** -āpa, **čebāp** -āpa m (ar.) vrsta jela: vareno meso na komade isječeno sa dosta umaka. — »Za spremanje baš ne pita, / voli čevap i simita« (Bilten I 118).

< tur. *kebab* < ar. *kābāb*.

V. čevapčići, čevapčija, šiščevab, tasčevab.

čevāpčići (sing. **čevāpčić**) isjecano (ili samljeveno) i na komadiće svaljano meso koje se peče na roštilju.

< čevab (v.).

čevāpčija, **čevāhdžija**, **čebāpčija** m (ar.-tur.) onaj koji peče i prodaje čevapčije.

< tur. *kebabçı* (*kebab-çı*), v. čevap + tur. suf. -či.

čevrma (pogr.), v. čevrma

čevš, **čefš** (**čes**) m (ar.) 1. istraga, komisijski pregled na licu mjesta, uviđaj. — »Đe je leš, tu je i čevš« (Nar. bl. 50).

2. procjena ili ustanovljenje poljske štete.

< tur. *keşif* < ar. *kāşf* (putem metateze).

čevšiti, **čefšiti**, 1. voditi istragu, vršiti uviđaj.

2. vršiti procjenu poljske štete. Izv. od čevš (v.).

čezāp -āpa, **čezāb** -āba m (pers.) azotna kiselina, vodeni rastvor azotne kiseline. — »... mjesto carske votke nategao je iz poluoke čezap: vatreni mlaz

mu je prišio donju usnu za bradu« (Solohov I 166).

< tur. *kezzap* < pers. *tizāb* (*tiz-āb*), pers. *tiz* »oštar« i pers. *āb* »voda«, bukvl. »oštra voda«.

čibār, **kibār** -āra i **čibār**, **kibār** -āra adj. (ar.) ponosit, dostojanstven, elegantan, lijep, ukusan, dopadljiv, probran. — »Mila majko mene boli glava, / gledajući dragoga kibara« (I. Z. III 84); »Sve čibar peškiri, a nisu te stali ni deset groša« (Zembilj II 10).

< tur. *kibar* »velik, oštrouman, dostojanstven, ugledan, plemeniti, ohol« itd. < ar. pl. *kibār* sing. *kābir* »velik, moćan, ugledan; star; prvak«.

V. čibarast, čibarli, čibarniji.

čibārast adj. dopadljiv, lijepa izgleda, ugodne vanjštine.

Izv. od čibar (v.).

čibārli, **kibārli** indecl. adj. i adv. (ar.-tur.) 1. ponosit, dostojanstven, elegantan. — »kibarli ga i rodila majka« (I. Z. III 84). 2. kao adv. »ponosito, dostojanstveno, elegantno. — »Mila majko mene boli glava, / gledajući dragoga kibara, / kibarli se nosi i ponosi, / kibarli mi hodi i govori« (I. Z. III 84).

< tur. *kibarlı* (*kibar-lı*) v. čibar + tur. suf. -li.

čibārni, **nāčibārni**, **komparativ** i **superlativ** od čibar. — »Od svijlu slatka, što ih naše domaćice kuvaju, »ružica« je najčibarnije slatko« (Zembilj III 129).

Izv. od čibar (v.).

čibra, v. čibrit

čibret, v. čibrit

čibrit, **čibret**, **kibrit** m i **čibra** f (ar.) šibica, žigica, sumporača. —

»Spušta njemu ćibru i svi-
jeću« (F. J. II 287).

< tur. *kibrit* < ar. *kibrīt* »sum-
por«.

ćibur, kibur *m* (ar.) *oholost, na-
dutost, samodopadljivost, gor-
dost*.

< tur. *kibir* < ar. *kibr*.

V. *ćiburli*.

ćiburli, kiburli indecl. adj. (ar.-
tur.) *ohol, nadut, gord*.

< tur. *kibirli* (*kibir-li*), v. *ćibur*
+ tur. suf. -li.

ćifta *m*, *trgovčić, škrtac, filistar*.
Izv. od *Ćifut* (v.).

ćiftázeta, v. *ćiftazeta*

ćiftijáne (pogr.), v. *ćiftijane*

ćil *m* (pers.) *lončarska zemlja, ilovača*. — »Lončarsku zemlju zovu »ćil« i kopaju je u Omanskoj na državnom imanju« (GZM 1956. 119).

< tur. *kil* < pers. *gil*, istog značenja u oba jezika kao i u nas.

ćila *f* (ar.) *torbica u kojoj se nosi barut*. — »Fišekluci se zвахu manje kožne torbice u kojima su se nosili naboji fišeci, a ćila je manja torbica u kojoj se nosi barut« (Kreš. Esnaf 127).
< tur. *kile* »mjera« < ar. *kīlā* »mjera«.

V. *kantárćila*.

ćiler -a, kiler -a, kiljēr -éra *m* (lat.) *spremnica za hranu, soba za ostavu; sobica, vajat*. — »ta je raja gradovima glava, / te je ćiler bijelu Mostaru« (Vuk IV 397).

< tur. *kiler, kilar* (u pers. *kīlār*) < lat. *cella, cellarium*.

**ćilibār, čehrubār, čehlibār, čeh-
lūbār -ára (ćilimbār)** *m* (pers.) *jantar*. — »Iznese mu kavu i rakiju, / I dugačka ćilimar-ćibuka« (Vuk VI 242).

< tur. *kehruba, kehlibar* < pers. *kehrubā, kāhrubā (kāh-rubā)* bukv. »onaj koji privlači slamu, slamku« (pers. *kāh, keh* »slama, slamka« i pers. *rubā*, prez. osn. od *rubūden* »vući, tegliti, grabiti« (ć. je ovakvo ime dobio zbog svog električnosti i svojstva da izvjesne materije privlači poput magneta).

ćilim, kilim *m* (pers.) *prostirač izatkan od vune na stanu, tepih*. — »Moja mati ćilim tka, / hoće mene da uda« (Bilten I 58).
< tur. *kilim* < pers. *kilīm*.

ćilimbār, v. ćilibar

ćilit, kilit *m* (grč.) *katanac, lokot*. — »U nevolju, u moju udaju, / Na vrata mi kilit navalio« (M. H. III 119).

< tur. *kilit* »brava« < pers. *kilid* »ključ« < grč. *chleidi, chleidos* »ključ«.

V. *ćilitlema, ćilitli, šćilititi*.

ćilitlema *f* (grč.-tur.) *vrsta bolesti u novorođenčadi: kočenje vili-
ca, usljed čega dijete ne može da doji*. Obično se radi o tetanusnom oboljenju.

< tur. *kilitleme*, bukv. »zakatančenje«, nom. action. od *kilitlemek* »zakatančiti, zaklopiti, zavraviti«.

ćilitli, kilitli indecl. adj. (grč.-tur.) *zavravljen, zaključan s katan-
cem*. — »I pedeset ćilitli dučana« (K. H. I 550).

< tur. *kilitli* (*kilit-li*), v. *ćilit* + tur. suf. -li.

ćimáne, v. čemane

ćimbilir! kimbilir! interj. (tur.)
ko zna!

< tur. *kim bilir* »ko zna«, tur. *kim* »ko« i tur. *bilir*, imperf. 3. lice sing. od *bilmek* »znati«.

ćimen, v. čemen

ćimlĳa, ċimlĳa, v. ċimelĳa

ćiridžĳa, v. kiridžĳa

ćiriĳa, v. kirĳa

ćiriš -a i **ćiriš** -iša *m* (tur.) skrob, štirka, obuċarski ljepak. *S* obzirom na etimološki postanak, trebalo bi pisati »ćiriš«, pošto je prvi glas ove rijeċi nastao od tur. »ċ« (ċit. ċ). Međutim, u našem jeziku je općenito uobiċajen izgovor i pisanje »ćiriš«, pa je tako ova rijeċ uvrštena i u naš službeni Pravopisni rječnik.

< tur. ċiriş (ċ. ċiriş) »obuċarski ljepak«.

ćirišli, indecl. adj. (tur.) štirkan, uštirkan (platno).

< tur. ċirişli (ċiriş-li), v. ċiriş + tur. suf. -li.

ćirmānĳa *f* (pers.) sablja persijske izrade, nazvana po gradu Ćirmanu (Kirmanu) u Persiji.

< tur. kermani < pers. kermāni < Kermān, grad u južnom Iranu (Persiji), u kome se izrađivalo oružje, + ar.-pers. adj. suf. -ī (iyy).

ćispet, **ćisvet**, **kisvet** *m* (ar.) odjeća, odijelo, haljinka; gizda.

< tur. kispet, kisve < ar. kiswā »odijelo«.

V. ċispetli.

ćispetli indecl. adj. (ar.-tur.) lije-po obuċen.

< tur. kispetli (kispet-li), v. ċispet + tur. suf. -li.

ċitāb -āba, **ċitāp** -āpa, **kitāb** -āba *m* (ar.) knjiga; zakon; knjiga koja sadrži vjerska uċenja i propise, kur'an, biblija. — »Ċitab tahta ne da ostaviti« (M. H. III 7); »Da zna kadija šta je rakija, on bi mjesto ċitapa drŹao bardak pod glavom« (Vuk, Posl. 49); »de idahu mlade iz

dŹamije, / a ċitape nose pod pazuhom« (Vuk III 416)

< tur. kitab, kitap < ar. kitāb »knjiga«.

V. ċitabĳa, ċitapĳa, ċitapten.

ċitābĳa, **kitābĳa** *m* (ar.) sljedbenik jedne od nebeskih knjiga: kur'ana, evanđelja ili tóre, pripadnik monoteistiċke vjere: musliman, kršćanin, hrišćanin, jevrejin.

< tur. kitabi < ar. kitābī, kitābiyy, v. ċitab + ar. adj. suf. -ī, -iyy.

ċitābĳa *f* (ar.) vrsta šarene prugaste tkanine, kumaša, aladže, koja se uvozila sa Istoka, a prodavala se složena u papiru, koji se preklapao kao knjiga (ċitab), od ċega je i dobila ovakvo ime. Tako se nazivala i anterĳa skrojena od ove tkanine.

< tur. kitabi < ar. kitābī, kitābiyy, v. ċitab + ar. adj. suf. -ī, -iyy.

ċitāplĳa *m* (ar.-tur.) onaj koji vjeruje u ċitab, kur'an. — »Devet bega od devet gradova, / I ċetiri Usum-begovića, / I ostale ċitapĳije Turke« (Vuk VIII 126).

< tur. kitaph, od kitap (v. ċitab) + tur. suf. -li.

ċitāpten, **kitāpten** adv. (ar.-tur.) po ċitabu, iz ċitaba, kako knjiga kaŹe. — U ob. gov.: »To ti je ċitapten tako«.

< tur. kitaptan (kitab-dan) < ar. kitāb, v. ċitab i tur. postpoz. dan, den »od, iz«.

ċitir, **kitir** *m* (tur.) kukuruz u zrnu koji se, prŹeċi na plamenu, rascvjeta, ispuca.

< tur. kitir.

ċiviluk (pogr.), v. ċiviluk

ċōĳĳa, **kōĳĳa** i **ċōĳĳa**, **kōĳĳa** *m* (pers.-tur.) seljak.

< tur. *köylü* (*köy-lü*) < pers. *kūy* »selo« + tur. suf. *-lū* (*-li*).
V. *čojluk*.

čojluk *m* (pers.-tur.) 1. *selo, selište*.

2. *kmetsko selište, selo ili zase-lak, na kome aga ili beg ima svoju kulu ili čardak*. — »I vi znate, moji Kanižani, / Da sam imo na čojluk u kulu, / Na čojluk u, na čitluku svome« (M. H. IV 478); »Kad pogleda gospa Fazlagina / Do čojlu-ka poviše Ribnika, / Biloj kuli brata Halil-age« (M. H. IV 184).
< tur. *köylük* (*köy-lük*),
< pers. *kūy* »selo« + tur. suf. *-lūk* (*-lik*).

čok *m* (tur.) 1. *korijen*.

2. *porijeklo, loza, starina, pre-dak od koga neka porodica potječe*. — »Od tebe ne ostalo traga, čok ti se iskop'o!« (klev-tva).
< tur. *kök*.
V. *čoksuz*.

čokān, čokānj, v. *čokanj*

čoksuz *m* (tur.) *onaj koji nema porodice; onaj koji je iz poro-dice koja nema svoje tradicije* »nikogović«, »repa bez kori-jena«.

< tur. *köksüz* (*kök-süz*), bukv. »bez korijena«; tur. *kök* »kori-jen« + tur. postpoz. *-süz*, *-siz* »bez«.

čölē -eta *n* (pers.-tur.) *vrsta dječ-je igre: dječak zavezanih očiju hvata djecu koja učestvuju u igri; isto što i čorabāka (v.)*.

< tur. *körebe*, istog značenja; tur. *kör*, v. *čor* + tur. *ebe* »u igri dječak zavezanih očiju«, osn. zn.: »babica«.

čopav, v. *čopav*

čopek, kopek (pogr. **čopek**) *m* (tur.) pās. — »Star je čovjek,

čopeće budalasti! Treba ga u ruku poljubiti« (Čolak. 34); »Čopek i ešek jedan!« (Zem-bilj III 43).

< tur. *köpek*.

V. *čopekluk*.

čopèkluk, kopèkluk *m* (tur.) *pa-sjaluk, obijest*. — »Od harluka i od čopekluka« (F. J. I 260).
< tur. *köpeklük* (*köpek-lük*), v. *čopek* + tur. suf. *-lik*.

čör indecl. adj. (pers.) 1. *slijep (u oba oka)*.

2. *čorav (slijep u jedno oko), jednook*. — »Čor-Spasuju po Tršića daju, / Čor se meće, ni gledati neće« (Vuk, Rječnik); »Čor-beg sjaši, Mustaj-beg uzjaši, dok doratu grive otpado-še« (Vuk, Posl. 324).

< tur. *kör* »slijep, čorav«
< pers. *kūr* »slijep, čorav«.

V. *čora, čorabaka, čorak, čorav, čoraviti, čorbadža, čorbalta, čor-budžak, čorčutuk, čorfišek, čor-laisati, čorlučiti, čorluk, čorni-met, čoro, čorpazar, čorsokak, očoriti, očoraviti, začoriti, čole*.

čōra i čōra *f* (pers.) *čorava kobila*.
< *čor* (v.).

čorabāka *f*, **dječja igra**: *jedan dječak povezanih očiju hvata ostale*.

Naša kovanica od čor (v.) i na-še riječi bāka.

V. *čole*.

čorak -rka i **čorac** -rca *m*, *metak bez pravog naboja, manevarski metak*. — »... počev od aviona i tenkova, sve do revolvera koji su, kao i puške, bili napunjeni »čorcima«, kako se popu-larno zove manevarska muni-cija« (»Politika« od 24. XI 1961 — »Utisci s vojne vježbe«).

Izv. od čor (v.).

čōrav *adj.*, 1. *slijep u jedno oko; bez jednog oka*. — »Đe je svak

čorav, i ti naškilji na jedno oko« (Nar. bl. 52).

2. *slijep u oba oka; slijep u prenesenom smislu.* — »Među čoravima, ko ima i jedno oko dobro je«. (Nar. bl. 97); »I čorava koka nađe zrno« (Vuk, Posl. 106); »Kod vašega čorava posla« (K. H. I 436).

Izv. od čor (v.).

čoraviti, slijepiti.

Izv. od čor (v.).

čorbadža i čorbadža f (pers.) *okno, badža na daščanom kućnom krovu koja se ne otvara i ne zatvara kao obične badže, nego je nepokretna i ima samo mali otvor, čorava badža.*

< tur. *kör baca*, v. kompon. pod čor i badža.

čorbalta i čorbalta f (pers.-tur.) *tupa sjekirica.*

< tur. *kör balta*, bukv. »slijepa sjekira«, v. kompon. pod čor i balta.

čorbudžak -aka i čorbudžak -aka m (pers.-tur.) 1. *mračni ugao.*

2. *fig. kritično stanje.*

< tur. *kör bucak*, bukv. »slijepi ugao«, v. kompon. pod čor i budžak.

čorčutuk i čorčutuk indecl. adj. (pers.-tur.) *sasvim pijan, pijan kao sjekira.*

< tur. *körkütük (kör-kütük)* »sasvim pijan«, bukv. »čorava klada«, v. kompon. pod čor i čutuk.

čorda, đorda f (pres.) *sablja.* —

»A sijnu mu čorda u desnici« (M. H. III 222); »pa će mi te, bosioče, mlada potrgati, / oštrom đordom, bosioče, po b'jelu kor'jenu« (Vuk I 7); »O bedri mu ona oštra đorda« (Vuk, Rječnik).

< tur. *görda* »vrsta sablje« i *kürde* »veliki krivi nož, oštar s

obadvije strane« < pers. *kārd* »nož, veliki nož«.

čordisati, v. đordisati

Čorfez m (grč.) *otok Krk.* — »Od Čorfeza preko sinjeg mora« (M. H. III 322).

< tur. *Körfez* »otok Krk« < grč. *chólpos*.

V. čorfez.

čorfez m (grč.) *morski zaljev.*

< tur. *körfez* »morski zaljev« < grč. *chólpos*.

čorfišek m (pers.-tur.) *metak bez naboja, bez zrna, čorak.*

< tur. *kör fišek* »slijepi fišek«, v. kompon. pod čor i fišek.

Čorić, v. čoro

čorlâisati -išem, udariti na nešto ne pazeći kuda se ide (ne gledajući preda se), ili idući po mraku.

< tur. *körlemek*.

čorlučiti, prkositi, raditi uz inat. Izv. od čorluk (v.).

čorluk m (pers.-tur.) *prkos, inat, tvrdoglavost.*

< tur. *körlük (kör-lük)* »slijepilo, zasljepljenost«, v. čor + tur. suf. *-lük (-lik)*. V. uščorluk.

čornimet m (pers.-ar.) *onaj koji zaboravlja na učinjeno mu dobro, neblagodaran čovjek.*

Naša kovanica od čor (v.) i nimet (v.) po uzoru na tur. složenicu *küfran-i nimet*, v. čufrani-nimet.

čoro m (pers.) *onaj koji je čorav u jedno oko ili slijep u oba oka, slijepac.* — Od ovog su nastala prezimena Čorić i Čorović.

Izv. od čor (v.).

Čorović, v. čoro

čorota, čerota (ngrč.) 1. kašika pomoću koje se oblače cipele ili kaljače.

3. fakin, pokvarenjak.

< tur. *kerata* »1. svodnik, kurvar. 2. kašika od roga ili metala za lakše oblačenje cipela«
< ngrč. *kéras* »rog«.

čor-pázār -ára m (pers.) *pazar, kupoprodaja učoravo.*

< tur. *kör pazar*, v. kompon. pod čor i pazar.

čorsókāk -áka m (pers.-ar.) 1. *sljepa ulica, sokak bez izlaza na drugu stranu.*

2. *fig. bezizlazno stanje, kritično stanje.*

< tur. *kör sokak*, v. kompon. pod čor i sokak.

čosati, ašikovati, razgovarati, šaliti se, nadmudrivati se. —

»Djete ludo čosati ne znađe« (I. Z. Herceg. 56); »Čosajući i tamburajući« (K. H. I 156).

Izv. od čoso (v.) »mudar čovjek, lukavac«.

čoso, čosa m (pers.) 1. *muškarac rijetke brade i brkova, ili u koga ne rastu brada i brkovi, abarbis.* — »Sve će biti do u čose brada« (Vuk, Posl. 281); »Što čosa sto groša, čos-baša tri groša« (Vuk, Posl. 295).

2. *mudar čovjek, lukavac.* — »Ne da čoso Bosne« (Vuk, Posl. 198).

< tur. *köse* »muškarac bez brade i brkova« < pers. *kūše*.

čóša, v. čóše

čošak -ška, pl. čoškovi i čošci, te čošak -ška, p. čoškovi (čošk) m (pers.) 1. *ugao, kut.*

2. *velika vidna soba (sa mnogo prozora) na spratu sa isturenim spoljnim zidovima kao u balkona; takva soba na uglu i bez isturenih zidova; balkon, doksat.* — »Rastavio čoške na sokake« (K. H. II 23); »Iz nje

čošci na četiri strane« (K. H. I 268).

3. *čardak, vila, paviljon.* — »Bolja je u kolibi pjevati, nego u čošku plakati« (Nar. bl. 27), »Do čošaka cara čestitoga« (M. H. III 24).

< tur. *köşk* »čardak, kula, ljetnikovac; vila; prostrana soba na spratu koja ima pogled na sve strane« < pers. *kūšk*.

V. čoškast.

čóše n i čóša f (pers.) *ugao, kut, budžak.* — »Tri čóšeta na tle posrnula« (K. H. I 67); »Odbi begu čóšu od konaka, / Sva mu s' čóša do zemlje sasula« (M. H. IV 202).

< tur. *köşe* < pers. *kūše, gūše* »ugao, budžak«.

V. čóšeli.

čóšeli indecl. adj. (pers.-tur.) *na čóšeta, uglast.*

< tur. *köşeli*, v. čóše + tur. suf. -li.

čoškast adj., uglast, na čoškove.

Izv. od čošak, čošk (v.).

čótek, v. čútek

čótiija m (tur.) *nevaljalac, izrod, nečovjek.* — »Ta čotijo, Kurtagić Alaga! / Što mi falíš Liku Kapetana« (M. H. III 195).

< tur. *kötü* »ružan, nevaljao«.

V. čótiluk.

čótilak m (tur.) *nečovječnost, bezobraznost.*

< tur. *kötülük* (*kötü-lük*), v. čótiija + tur. suf. -lük (-lik).

čufári, kufári pl. m (ar.) 1. *nevjernici, bezvjernici.*

2. *nemuslimani.*

< tur. *küffar* < ar. *kuffār*, pl. od *kāfir*, v. čāfir.

ćufrani-nímet, kufráni-nímet' m (ar.) *onaž koji je nezahvalan, koji zaboravlja ili ne priznaje učinjeno mu dobro.*

< tur. *küfran-i nimet*, pers. izft. od ar. *kufrān* »pokrivanje, zatajivanje« i ar. *nīmā*, v. nimet.

čuftázeta, v. čiftazeta

čufte -eta i **čuftāta** -tētā (pers.) vrsta jela: kolačići od mesa sa sokom.

< tur. *köfte* < pers. *kūfte* < pers. *kūften* »istučii, satrti, smrvti«.

čufter m (tur.) vrsta slatkog jela koje se pravi od groždanog mošta. — »... pravi se od šire (mošt) od grožđa prokuhane sa nišestom, zatim se izlije u tep-siju i pošto se izreže, ostavi se da se osuši. To je zapravo jedna vrsta slatkiša, koji se pravio i kod nas u Hercegovini« (GZM 1954. 193).

< tur. *köfter* »gusti bestilj od groždane šire (mošta) i nišeste koji se može rezati i u komadi-ma sušiti«.

čufur, küfur m (ar.) 1. bezvjerstvo; nevjerovanje u jednog Boga.

2. napuštanje vjere islama.

< tur. *küfür* < ar. *kufr* (\sqrt{kfr}) »nevjerovanje, nevjerstvo«.

čufur-besjeda, küfur, besjeda, f, griješana, teška izreka, besjeda, koja vodi u bezvjerstvo, kojom se postaje bezvjerac.

Izv. od čufur (v.).

čufürluk, küförluk m (ar.-tur.) 1. bezvjerstvo; nevjerovanje u jednog Boga.

2. djelo koje znači napuštanje vjere islama.

< tur. *küförlük* (*küfür-lük*), v. čufur + tur. suf. -lük (-lik).

čuhējlān -āna (*čulējhān, čuljējhān m* (ar.) konj arapske pasmine. — »Pojahaše konje čuhējlane« (K. H. I 21); »I za-

jagmit konja čuljejhana« (Lord 98).

< tur. *küheylān* »konj arapske pasmine« < ar. *kuhāyilī*, što u narodnom dijalektu u Siriji znači: »konj plemenite rase«. Oblik *kuhāyilī* je iskrivljeni plural od ar. *kuhāyl* »surmelijast, boje kao srebrnasta surma«.

čükurt, čürkut m (pers.) sumpor.

< tur. *kükürt* < pers. *gügird*.

čül m (tur.) pepeo, lug.

< tur. *kül*.

V. đulbastija, čunleisati.

čülāh -āha m (pers.) kapa od valjane vune, obično bijela; narodna kapa u Arbanasa. — »I na glavi dugoga čulaha« (K. H. I 51).

< tur. *külāh* (č. *kjulāh*) < pers. *kulāh*.

V. čulahčija.

čulāhčija m (pers.-tur.) zanatlija koji izrađuje čulahe; trgovac koji prodaje čulahe.

< tur. *külāhçı* (*külāh-çı*), v. čulah + tur. suf. -çı.

čulānija, v. čulhanija

čulbāstija, v. đulbastija

čülče n (tur.) istopina od neke rude.

< tur. *külče* »istopina od neke rude; komad rudače«.

čuldētliji dova, v. đulbek-dova.

čulējhān, čuljējhān, v. čuhejlan

čulhan m *čulhana f* (pers.) prostorija ispod hamam (banje) gdje se loži radi zagrijavanja hamama, ložionica.

< tur. *külhan* < pers. *gulhan, gulhān*.

V. Culhan, čulhandžija, čulhānija.

Čulhan m (pers.) ulica između Baščaršije i Sarača u Sarajevu

u kojoj se nalazila ložionica Firuzbegove banje.

< pers. gulhan, v. čulhan.

čulhana, v. čulhan

čulhândžija *m* (pers.-tur.) ložać u hamamu (banji).

< tur. külhancı (külhan-cı) v. čulhan + tur. suf. -ci.

čulhâniya, **čulâniya**, **čulâniya** *m* (pers.) mahnitov; besprizorni, uličnjak, skitnica.

< tur. külhani < pers. gulhâni »skitnica, besprizorni« < pers. gulhan »ložionica banje« + ar.-pers. adj. -î.

čulum *m* (pers.) topuz, buzdovan. — »Sva Krajina na Hilila viče, / a Halilu ni u čulum nema« (Nar. bl. 162).

< tur. külünk < pers. kulunk »krampa za kopanje kamena; željezna čuskija«.

V. čulumak.

čulumak -mka *m* (pers.) 1. mali topuz, mali buzdovan.

2. čvornata toljaga, tokmak, sličan malom topuzu. — »raskivati čelične direke, / a od njih će graditi čulumke, / čulumcima biće sirotinju« (Vuk II 200).

Izv. od čulum (v.).

čüma *f* (tur.) čuperak, kitica.

< tur. küme »hrpa«.

čümez *m* (tur.) 1. kokošinjac.

2. fig. mala neuredna kuća, koliba, udžerica.

< tur. kümes.

čumur *m* (tur.) ugalj (drveni i kameni).

< tur. kömür (č. kjomur) »ugalj, drveni i kameni«.

V. čumurana, čumurdžija, Čumuriya.

čumurâna, **čumurhâna** *f* (tur.-pers.) jama ili primitivna peć.

u kojoj se palenjem drveta dobija drveni ugalj.

< tur. kömürhane (kömür-hane), v. kompon. pod čumur i hane.

čumurdžija *m* (tur.) onaj koji se bavi proizvodnjom i prodajom drvenog ugljena; ugljar.

< tur. kömürcü (kömür-cü), v. čumur + tur. suf. -cü (-ci).

čumurhâna, v. čumurana

Čumuriya *f* (tur.-ar.) most na Miljacki u Sarajevu u blizini Atmejdana i ulica koja vodi od tog mosta do hotela »Central« (današnja ulica Zrinskog). Prema opisivaču sarajevskih kulturnih spomenika Šejh Sejjudin Kemuri i storičaru akademiku Hamdiji Kreševljakoviću, ovaj je most dobio ovakvo ime stoga što su u staro vrijeme na ovom mjestu bacali u Miljacku zanatlije (osobito sabljari čije su radnje bile u blizini) i trgovci prašinu, garu od čumura.

< tur. Kömüri < tur. kömür (v. čumur) + ar.-pers. adj. suf. -î, tj. »Čumurski (most)«.

čunak -nka i **čunak** -nka *m* (pers.) 1. vodovodna cijev.

2. maleno izdubeno korito u kojem se nalazi namotana cijev, koje se prilikom tkanja na stannu probacuje kroz uvodne niti s jednog kraja na drugi.

< tur. künk »vodovodna cijev« < pers. gunk.

V. čunče.

čunče *n* (tur.-pers.) deminutiv od čunak (v.). — »Gega je od bukovog drveta i ima »iglu« i »čunče« od drenovog ili bukovog drveta« (GZM 1957 52).

< tur. künkçe »mali čunak«, v. čunak + pers. suf. za tvorbu deminutiva -ce.

čunleisati -išem, olužiti. Prilikom varenja pekmeza od grožđa potopi se u posebnoj posudi malo luga od sagorjelog drveta i ta se procijeđena lužna voda vari zajedno sa moštom. Kad se salijeva ta lužnica u mast, veli se da se pekmez čunleíše ili čunleisava.

< tur. küllemek »olužiti« < tur. kül »lug, pepeo«.

čup m (ar.) zemljani duboki sud koji ima dvije ručke sa strane. Dno mu je usko, a onda se širi do polovine visine, pa se suzuje gore prema otvoru; veliki zemljani lonac. — »Nije ovo bojadžijski čup« (Nar. bl. 125); »Svi naši lončari veliki lonac zovu čup« (GZM 1957 41).

< tur. küp (č. kjup) < ar. kūb.

čuprija f (grč.) 1. most. — »Gradi meni veliku čupriju« (M. H. III 97); »Neće Vuče na most na čupriju, / No načera dora na Bojanu« (Vuk VII 209).

2. prečke na kutijama u kafenog mlina. — »Donja čuprija« drži gvozdena dijelove mlina da ne propadnu u donju kutiju mlina, a gornja ima funkciju da održava ravnomjeran okretaj muškog »kamenja« (tokmaka)« (GZM 1957 84).

< tur. köprü (č. kjopru) < grč. géphyra.

V. Čuprija, Čuprili.

Čuprija f (grč.) grad u Srbiji na ušću Ravanice u Vel. Moravu.

< tur. Köprü, v. čuprija.

Čuprili indecl. (grč.-tur.) tursko ime za Titov Veles

< tur. Köprülü »Veles«, bukv. »onaj što ima most«, tj. grad sa mostom, v. čuprija + tur. suf. -lü (-li).

čurak -rka m (tur.) muški kaput postavljen i opšiven krznom,

bunda, kozuh. Može biti dugi i kratki. Kratki se naziva još i čurčić. — »Zlatan čurak ličkog Mustajbega« (M. H. III 171). < tur. kürk »krzno; kaput sa krznom, bunda«.

V. čurče, čurčibaša, Čurčić, čurčija, čurčiluk, Čurčiluk.

čurče n (tur.-pers.) mali, kratki čurak, čurčić.

< tur. kürkçe »čurčić«, v. čurak + pers. suf. za tvorbu diminutiva -ce.

čurčibaša m (tur.) starješina, pravak čurčijskih zanatlija.

< tur. kürkcübaşı (kürkcü-başı), v. kompon. pod čurčija i baš.

Čurčić, v. čurčija

čurčija m (tur.) 1. zanatlija koji pravi čurkove i druge krznene predmete.

2. trgovac krznom, krznar. — »Najviše je u čurčije lisičijih koža« (Nar. bl. 106). — Od ovog je nastalo prezme Čurčić. < tur. kürkcü (kürk-çü), v. čurak + tur. suf. -çü (-çi).

čurčiluk m (tur.) čurčijski zanat.

< tur. kürkcülük (kürkcü-lük), v. čurčija + tur. suf. -lük (-lik).

Čurčiluk m (tur.) Veliki i Mali Čurčiluk, dvije paralelne ulice sa južne strane Husrevbegove džamije u Sarajevu, gdje su se ranije nalazile krznarske radnje i radionice.

< tur. Kürkcülük, v. čurčiluk.

čurdica, v. čurdija

čurdija f (pers.) vrsta gornje kratke i duge haljine postavljene krznom. Lice joj je obično od kadife ili čohe. Postoji muška i ženska čurdija. — »Pod čadorom tvoje drago zaspalo; / pokrilo se od samura čurdijom« (Vuk I 161); »pa obukla

čičekli čurdi ju» (M. H. II 311). — *Kratka č. zove se još i čurdijica, čurdica.*

< tur. *kürde* (č. *kjurde*) »hrka, zubun« < pers. *kürte* »mintan, zubun; košulja«.

čurdijica, v. čurdija

Čurdištan m (ar.-pers.) *Kurdika, Kurdistan.*

< tur. *Kürdistan* (č. *Kjurdistan*) < ar. *Kurd* »Kurd, Čurt« + pers. suf. za građenje imenica mjesta -*stān*.

čurkut, v. čukurt

čürs m (ar.) *govornica sa koje se drži propovijed (váz) u džamiji.*

< tur. *kürsü* (č. *kjursü*) < ar. *kursiyy* »stolica, prijestolje«. V. čursija.

čursija f (ar.) 1. *kameni stup u graditeljstvu.*

2. *prepuštena okolica u zemljanih peći na koju se mogu staviti pojedini predmeti.*

< tur. *kürsü* (č. *kjursü*) »stolica, prijestolje; postolje« < ar. *kursiyy* »stolica, prijestolje«.

Čürt m (ar.) *Kurd.*

< tur. *Kürt* (č. *Kjurt*) < ar. *Kurd* »čovjek iz Kurdistana«. V. Čurdistān, čurta.

čúrta f (ar.) *vrsta tikve bundeve porijeklom iz Čurdistana.*

< tur. *kürdi* (č. *kjurdi*), bukv. »kurdski« < ar. *Kurd* »Kurd« + ar. adj. suf. -i (-iyy).

čuruk (pogr.), v. čuruk

čusègija f (tur.) *lopatica za ugali, za žeravicu, žarač.*

< tur. *köseği* (č. *kjoseği*).

čusèle n (pers.) *učinjena goveda koža.* — »Učinjena ovčija koža zove se mješina, kozija sahtijan i kajsar, a goveda don, čusèle i bjujer« (Kreš. Čizmi. obrt 81)

< tur. *kösele* (č. *kjosele*) »učinjena goveda koža, don« < pers. *gūsāle*, zapravo *gāwsāle* »tele«.

čuskija f (tur.) 1. *alatka za dizanje tereta, za bušenje rupa u zemlji itd.: gvozdena motka, poluga, s jedne strane šiljasta a s druge tupa, ravna.* — »Mujo maši veljiku čuskiju« (Lord 102); »Podupro dušom kao čuskijom« (Vuk, Posl. 252).

2. *fig. sasvim pijan koji kao ni čuskija ne može uspravno stajati.* — U ob. gov.: »pjan kao čuskija«.

< tur. *küskü* (č. *kjuskü*).

čustek m (tur.) 1. *sveza, spona kojom se šapinju prednje noge u konja da ne može trčati i bježati.* — »Koliko se harun učinila, / Na nogam' joj četiri čusteka« (Petran. 411); »Lipa Maro, zelena livado, / Lipi Ivo, konjičie u čusteku« (Muz. zap. Inst. 2111); »A pred njima čakar bedevija, / Na njoj jesu četiri čusteka« (M. H. II 160).

2. »skok iz čusteka« znači: *skok smjesta priljubivši najprije stopalo uz stopalo (za razliku od skoka »izatrke«).* — »Zametnuše skoka iz čusteka« (F. J. I 198); »Neka ide na polje zeleno, / da skačemo skoka iz čusteka« (B. V. 1892. 187).

< tur. *köstek* (č. *kjostek*) »sveza, spona za vezanje nogu konja.

čustere n (grč.) *stolarska alatka: duga blanja.*

< tur. *küstere* (č. *kjustere*) < pers. *kuštere* < grč. *chéstra*.

čutek m (tur.) *batina, štap; udarac.*

< tur. *kötek* (č. *kjotek*).

čutubhāna, v. kutubhāna

čutuk

čutuk *m* (tur.) *panj, klada; svaki od nakratko izrezanih komada od balvana.*

< tur. *kütük* (č. *kjutuk*).

V. čorčutuk.

čüvik -ika *m* (pers.) *brežuljak, glavica.* — »Živela je tamó na-kraj sela, na onom čüviku« (Vesel. II 242).

< tur. *küh* (č. *kjûh*) < pers. *küh* »brdo, brijeg«.

dābeter, dabiter, v. dahabeter

dābt, v. zapt

dabulāna, v. dabulhana

dabulhāna, dabulāna, davulhāna, daulhāna (dambulhāna, danburāna) *f* (ar.-pers.) *banda, muzika koja se sastoji od daulbasa ili talambasa, bubnjeva i zurli. Nekad se i jedan ili dva od ovih instrumenata naziva dabulhana.* — »Sve uz bega dabulhana drma« (M. H. III 133); »Pokraj bega davulhana trese« (K. H. I 318); »Na sedmero daulhana čiči« (K. H. I 323); »Čauš više, dabulhana riče: / Hazur, hazur, kićeni svatovi!« (Vuk II 505); »Čauš viknu, kucnu danburana: / Azuraj se, sila i svatovi!« (Vuk VII 103). < tur. *daulhane, davulhane, tablhane* »banda, muzika« < tur. *daul, davul, tabl* »bubanj« < ar. *ṭabl* »bubanj« i pers. *ḡāne*, v. hane.

dāda, v. dadija

dādiya, dādilja, hipok. dāda, dāja *f* (pers.) *žena koja se brine o djeci, čuva ih i odgaja, guvernantka.*

< tur. *dadı* < pers. *dādā* »žena koja se brine o djeci i čuva ih«. V. dadijati.

dadijati, brinuti se o djetetu i čuvati ga. — »kada sam ga mlada dadijala, / omače se kuli niz skaline« (Kurt II 71). Izv. od dadija (v.).

dagāndžija *m* (pers.-tur.) *činovnik koji žigoše robu, carinar.* < pers. *dāg* »žig utisnut vrućim gvoždem« + tur. suf. *-ci*.

dāgara *f* (tur.) 1. *drveni sud sa dvije drvene ručice u kojem se stoki daje tlak, vedro, čabar (okolica Sarajeva i srednja Bosna).*

2. *mangala ili saksija u kojoj se drži žeravica i pred goste iznosi kafa sa kafenjacija (Bos. Krajina i Hercegovina).*

3. *manja zemljana odnosno glinena posuda u obliku dubokog tanjira za jelo i mlijeko, te veća zemljana odnosno glinena posuda za mlijeko, za držanje žeravice, za pečenje jagnjadi itd.* — »Tako dagara može biti posuda za mleko (Ivanjska, Pulac, Mrkonjić Grad), za držanje žeravice (Vrkašić), za pečenje jagnjadi (Malešići)« (GZM 1957. 40).

< tur. *dağar* »čobanska torba od mješine; mjerica za žito«.

dagārčić, dagārdžik *m* (tur.) 1. *čobanska kožna torba.*

2. drvena poduža posuda koju su, obješenu o kanafi, nosili prosjaci, koji su sa Istoka dolazili u Bosnu da kupe milostinju. I neki domaći prosjaci su nosili dagardžike.

< tur. *dağarcık* »čobanska torba; torba u kojoj seljanke nose djecu«.

dagma, dagma f (tur.-pers.) 1. žig, pečat.

2. zaštitni znak, tvornička marka.

3. ožiljak, biljeg. — »Znade mu se dagma na obrvu, / moj ga babo čordom udario« (F. J. II 238); »Kako ju je slatko poljubio, / četiri joj dagme načinio« (Sevd. 165).

< tur. vulg. *damga*, knjiž. *tamga* i pers. *temgā*. Kod nas putem metateze nastalo dagma. (Pogrešno je u Rj. JAZU naveden izvor: pers. *tagma* »mjesto tamga« (temga) i »tur. dagma« mjesto *damga*).

V dagmalaisati.

dagmalaisati -išem, udariti dagma, žigosati.

< tur. *damgalamak*.

dāhabeter, dāha-bēter, dābeter adj. (tur.-pers.) još gori, još nevaljastiji; zločastiji; najgori, najnevaljastiji. — »Sve je još kako tako, a beli maskenbalovi su dābeter« (Zembilj II 58). < tur. *daha beter* »gori« < tur. *daha* »još« i pers. *beter*, v. *beter*.

dāhađuzel, dāhaguzel (dāha-đuzel, dāha-gūzel) adj. (tur.) još ljepši. < tur. *daha gūzel* »ljepši« < tur. *daha* »još« i tur. *gūzel* »lijep«, v. *đuzel*.

dāhija i dahija, dāija i daija m (tur.) silnik koji je nedisciplinovan u odnosu na vlast i državne zakone, a tiranin prema

narodu. U tom značenju su ovim imenom nazvane janjičarske starješine koji su u Srbiji, početkom 19. vijeka, prigrabili vlast u svoje ruke.

< tur. *dayı* »1. ujak, materin brat«, 2. ratni junak, heroj, 3. stariji, ugledniji čovjek, 4. janjičarski starješina«.

V. *dahiluk, kabadahija, daidža*.

dahiluk, dailuk m (tur.) *dahijska vlast, dahijsko zvanje; silništvo*. — »kada konjic zopce zobat neće, / on se nada dobru dailuku: / il' će nosit' roba ili robinju, / ili dobru glavu od junaka« (Vuk IV 27).

< tur. *daylık (day-lık)* »junastvo, herojstvo«, v. *dahija* + tur. suf. *-lık*.

dahira, v. दौरا

dahire, v. daire

dāidža, dājidža, dājdža i dāidža, hipok. *dājo, dājko, dāja* m (tur.) *ujak, materin brat*. — »U mog sina kadije dāidže« (M. H. X 115); — »Prošetala sirota djevojka / Po zelenoj dājdžinoj bašči« (Vuk V 254); »Zar bi daju ti kidiso glavi« (M. H. III 195); »Ja ću, dājko, njega pogubiti, / Ja ću i ja, dājko, poginuti« (Petran. 427). < tur. *dayı* »ujak, materin brat; ratni junak, heroj«. V. *daidžić, daidžinica*.

dāidžić m, *ujakov sin, sin materinog brata*. — Od ovog je došlo prezime *Dāidžić*.

Izv. od *daidža* (v.).

Dāidžić, v. dāidžić

dāidžinica, dāidžinca, dājdžinca, dainica, dainica, dajinica, dajinica f *ujna, žena ujakova*. — »Da je daje sitnoj knjizi uče, / dajinice sitnom vezioku« (Kurt I 199).

Izv. od *daidža* i *dajo* (v.)

dāja, dailuk, v. dahija, dahiluk.

dāja m (ar.) *onaj koji nešto traži, zahtijeva; pretendent, protivnik.* »Ono care Đerzelez Alija / A Alija od Bosne daija« (K. H. I 28).

< tur. *dāi* < ar. *dā'i*, part. a. od *da'wā* ($\sqrt{d'w}$) »pozivati, moliti, tvrditi«.

dāimā adv. (ar.) *uvijek, vazda.* — »Zićir čini daima« (Ist. bl. II 233).

< tur. *daima* < ar. *dā'imā* »uvijek«.

daira (dahira) f (ar.) 1. *dvorana cara ili velikaša za vijećanje ili za primanje; službena kancelarija, ured.* — »kad je došo stolu i Stambolu, / na dairu iziđe pred cara: / na dairi oko cara bile / paše mladi i stari veziri« (Muz. zap. Inst. 61); »Osidoše ate u avliji, / Pa veziru ušli u dairu« (M. H. IV 503).

2. *skup, zbor.* — »I velika edba i daira« (K. H. I 95).

3. *sazivanje i sabiranje džinova (demoni).* Občno se kaže: »dairu skupiti« ili »dairu sastaviti«. — »Lasno je dairu skupiti, ali je mučno razasuti« (Nar. bl. 89); »Nagrajiso je, trebalo bi mu sastaviti dahiru« (Gajret 1929. 139).

< tur. *daire*, sa svim značenjima kao i u nas < ar. *dā'irā* »krug«.

V. *daira, daire.*

daira f i daire n (ar.) *skup trgovačkih magaza oko jednog dvorišta pod jednim krovom i s jednim ulazom u zajedničko dvorište.* Danas su još samo djelimično očuvane dvije daire u Sarajevu, Hadži Muratova daira u ulici Halači i druga na Varoši (danas ulica Maršala Tita),

istočno od Stare pravoslavne crkve.

< tur. *daire* < ar. *dā'irā* »krug«.

daire (dahire) n pl. *daireta -ētā* (ar.) *def koji ima na obodu metalne pločice koje, pri udaranju u def, zveče.*

< tur. *daire* »def sa metalnim pločicama« < ar. *dā'irā* »krug«.

dāja, v. dadija i daidža

dājak m (tur.) 1. *soha.*

2. *podupirač, potporanj uza zid.*

3. *prečaga na ibriku koja spaja nosač sa zehom.* — »U ibrika gornji dio nosača zove se hen-zek i na njemu je malen otvor kroz koji voda prolazi. Nosač na ibriku spojen je sa zehom uskom prečagom koja se zove dajak« (GZM 1951. 221).

< tur. *dayak* »soha; batina«.

dajāna, supst. f i dajāna! interj. (tur.) 1. *kao imenica: izdržljivost, u frazi:* »Ne možeš ti na dajanu sa mnom«.

2. *kao glagol. imper.: ustraj, duraj, izdrži:* »Dajana, Mujo, dajana!« (Vuk I 388).

< tur. *dayanmak* »izdržati, odoljeti, podnositi, trpjeti; trajati«. V. *dajanisati, dajanli.*

dajānisati (se), dojānisati (se) -išēm, *podnositi, trpjeti; izdržati; izdržavati, odolijevati.* — U ob. gov.: »Ne mogu te više, dijete, dajanisati (dojanisati)«; »Možeš li se noćas dojanisati« (K. H. I 173).

< tur. *dayanmak* »izdržati, odoljeti, podnositi, trpjeti; trajati«.

dajānli, dojānli, indecl. adj. (tur.) *izdržljiv, odoljiv; trajan, čvrst.* — Od ovog je nastalo prezime *Dajānlić* i *Dojānlić*.

< tur. *dayanikli* (*dayanikli*)

< tur. *dayanik* »trajanje, čvrstoća, stalnost« (< *dayanmak*

»izdržati, odoljeti, trajati« itd.)
+ tur. suf. -li. Kod nas skraćeno izbacivanjem »ik«.

Dajānlić, v. dajanli.

dājidža, dājdža, v. daidža

dajinica, v. daidžinica

dājko, v. daidža

dājo, v. daidža

dāl m (ar.) ime arapskog slova »d«.

< ar. *dāl*.

dālak -lka *m* (tur.) otok slezene, podrast (bolest), lat. tumor lienis.

< tur. *dalak* »slezena«.

dalavēra f (tur.) podvala, prevara, smicalica.

< tur. *dalavere*.

dāldisati -išēm, *zadubiti se u mislima, zamisliti se; zanijeti se, zabaviti se nečim*. — »Neću, dragi, jer ćeš dāldisati, / mene dragu drugom ostaviti« (I. Z. III 172).

< tur. *daldı*, perf. 3. lice sing. od *dalmak*, sa značenjem koje ima u nas dāldisati.

V. dālgin.

dāлга f (tur.) *talas, val; bura na moru*. — »Na moru se dāлга podignula« (M. H. III 30).

< tur. *dalga* »talas, val«.

dālgin adj. (tur.) *zamišljen, zadubljen u misli*.

< tur. *dālgın* < tur. *dalmak* (v. dāldisati).

damāskinja, v. dimiskija

dāmga, v. dagma

dardāgan, darmādan adj. (tur.) *razasut, razbacan; rasijan*. — Od ovog je došlo prezime Dardāgan.

< tur. *darmadağın* i od ovog skraćeni oblik *dardağan* sa istim značenjem kao u nas.

Dardāgan, v. dardāgan

dārgin adj. (tur.) *ljut, žestok (obično se kaže za konja)*.

< tur. *dārgın*.

V. dārginluk.

dārginluk m (tur.) *ljutnja, srditost, gnjev*.

< tur. *dārgınlık* (dārgin-lık), v. dārgin + tur. suf. -lık.

dāri-hārb m (ar.) *nemuslimanska država u kojoj muslimani nemaju one vjerske slobode što ih imaju u muslimanskoj državi*. < tur. *dāriharp, dāriharb*, pers. izft. od ar. *dār* »kuća; zemlja, pokrajina« i ar. *hārb* »rat«.

darmādan, v. dardagan

dār-mār, dārmār, kao adv. i supst. (pers.) 1. *nesređeno, isprethurano, izmiješano, uskomešano*. — U ob. gov.: »Po kući mu je sve dār-mar«.

2. *nered, zbrka*. — »U mom mozgu bio je dār-mar i rađao je sve same glupave i sasvim nedosledne misli« (Rom. 16); »Pored kola dārmar, galama« (Šol. I 89).

< tur. *tarumar* < pers. *tārmār, tār-u mār* »nesređen, razbacan, izmiješan«.

darōvdžija m, *onaj koji dijeli darove*. — »Kad stadoše dvije darōvdžije, da daruju kite i svatove« (K. H. I 162). Hibr. r. sa tur. suf. -ci (č. dži).

dārul-mualimīn m (ar.) *škola za mualime, učiteljska škola*.

< tur. *darülmualimin* < ar. *dāru-l-mua'llimīn*, izft. od ar. *dār* »kuća« i ar. *mua'llimīn*, gen. pl. od *mua'llim* »učitelj«.

dāt *m* (ar.) *ime* arapskog slova »d«.

< tur. *dat* < ar. *dād*.

dauđžija, v. *davudžija*

daułbaz, **daułbas**, **davułbaz**, **talāmbas**, **talānbas**, **tulūmbaz**, **do-vułbas** *m* (ar.-pers.) 1. naročita vrsta bubnja od tuča u obliku čanka ili duboke čase sa razapetom kožom (obično jarečom) kao u bubnja, ali samo s jedne strane (jer je kao i u čanka samo s jedne strane šupljina). Pješač ga nosi obješenog o kajišu na vratu a visi mu na trbuhu, a konjanik ga objesi o nukaš na sedlu. U početku je to bio vojni instrument na kome je bubnjao čauš. Kasnije se, uz zurnu redovno pojavljuje u svatovskim povorkama i bubnjar je i ovdje čauš ili čajo. — »Namah trista kucnu daułbaza«, »A kucnuše jasni daułbasi« (M. H. III 222, 462); »Zakucaše jasni davułbazi« (K. H. I 317); »Taboš viče, a talāmbas tuče« (M. H. III 132); »Nek donese tridest davułbasa, / Da idemo Ivu u svatove« (Vuk VII 101).

2. *bubanj uopšte*. U ob. gov.: »Izašao na talāmbas« = na bubanj (na dražbi) mu sve prodato.

< tur. *daułbaz*, *davułbaz*, *davlułmbaz*, *tulūmbaz* »bubnjar« < pers. *ṭabl-bāz* (*ṭabl-bāz*) »bubnjar« < ar. *ṭabl* »bubanj« i pers. *bāz*, prez. osn. od *bāhten* »igrati«. — U našem jeziku je nastala metonimija između osobe i oruđa kojim se ona služi, pa mjesto bubnjar ova riječ u nas znači bubanj. Ovaj instrumentat se u tur. naziva *dunbelek* i *tumbelek* < pers. *dunbek* »mali bubanj«.

daułbazile *adv* zn. (ar.-pers.-tur.), *sa daułbazom*. — »Jedekile i daułbazile« (K. H. II 503). < tur. *daułbazile* »sa daułbazom«, v. *daułbaz* + tur. postpoz. *-ile* »sa«.

daułhāna, v. *dabulhana*.

Daut (jevr.) *musl. muško ime*.

< tur. *David* < ar. *Dāwūd* < jevr. *David*.

dāva, **dāvija** *f* (ar.) *tužba, optužba; parnica; tvrdnja*. — »Ljepši je mršav sulh, nego pretila dāva« (Nar. bl. 94); »Mloge caru dodijaše dāve / Na prokleta Tomića Mijata« (Vuk VII 310); »S tom dāvijom u cara podoše, / i dāviju caru iznesoše« (Vuk III 74).

< tur. *dāva* < ar. *da-wā* »tužba, optužba; tvrdnja«.

davēčija *m* (ar.-tur.) *pozivar; onaj koji poziva ljude na gozbu, na svadbu itd.*

< tur. *davetçi*, v. *davet* + tur. suf. *-çi*.

dāvet *m* (ar.) *gozba priređena u kući povodom kakvog veselja ili proslave*.

< tur. *davet* »poziv na gozbu« < ar. *da-wā* »poziv, pozivanje«.

dāvija, v. *dava*

davijānje *n*, *parničenje; prepiranje*.

Izv. od *davijati* (se), v.

davijati (se), *tužiti nekoga; parničiti se; prepirati se*.

Izv. od *dava*, *dāvija* (v.).

dāvranā! dāvran! *interj. (tur.) ne daj se! odupri se! drži se ustrajno i strpljivo!*

< tur. *davran!* imp. 2. lice sing. od *davranmak* »oduprijeti se, dočekati se, otrestiti se, snaći se, dočekati se«.

V. *davranisati* se.

davrànisati se, davràndisati se — išem, snaći se, oduprijeti se, dočekati se, otrești se (bolesti i sl.). — »A sada malo čekaj, dok se davranišem« (Bilten I 118).

< tur. *davranmak*, sa istim značenjem.

davūdžija, daūdžija m (ar.-tur.) *tužitelj*. — »Kome je kadija davūdžija, nek mu je Bog jardumdžija« (Nar. bl. 84).

< tur. *dāvaci* »tužitelj«, v. *da-va* + tur. suf. -ci.

davūlbaz, v. daulbaz

davulhāna, v. dabulhana

dēba f i dēbe n (ar.) *okrugla drvena ili bakrena posuda s poklopcem u kojoj se drži ili nosi sir, kajmak, med itd.; mali mih u kome se drži maslo, ulje, med, pekmez i sl.* — »Iz debeta pekmez pojedose« (Vuk, Rječnik).

< tur. *debbe* < ar. *dābbā* »mih; tikva«. U pers. *debbā*.

dēda, v. dēdo

Dēdica, v. Derviš

Dēdo, v. Derviš

dēdo, dēda m (tur.) *djed*.

< tur. *dede* »djed«.

Dēduka, v. Derviš

Dēdžāl, Dērdžāl (zapravo: **Dēdž-džāl**) — āla m (ar.) *1. ime velikog smutljivca i varalice koji će se, po tumačenju islamskih teologa, pojaviti neposredno pred Sudnji dan (Kijamet) i njegova pojava će biti od posljednjih predznaka (alameta) kijametskog dana. Zavešće za sobom mnoge ljude. Na koncu će ga El-Mesih (Mesije, Isa, Isus) pogubiti. Po hrišćanskom vjerovanju Antihrist.*

2. fig. dosadni napasnik, nasilnik.

< tur. *Deccal* < ar. *Dāğgāl*.

dēf m (ar.) *vrsta muzičkog instrumenta; na uskom drvenom obođu s jedne strane podapeta koža kao u bubnja. Drži se u jednoj ruci, a dlanom druge udara se po njemu.* — »Kad def bi-je u prve jaciye« (Sevd. 84).

< tur. *def, tef* < ar. *dāff*. U pers. *takode def*.

dēfi-belāj m (ar.) *spasavanje, izbjegavanje od nesreće; »skidanje s vrata« (neke napasti).*

< tur. *def-i belā*, pers. izft. od ar. *dāf* »suzbijanje, odbijanje, tjeranje« i ar. *bālā*, v. *belaj*.

dēfiti umirivati, smirivati; sprečavati; odbijati, suzbijati; ublažavati. < tur. *def* < ar. *dāf* ($\sqrt{dāf}$) vati.

»suzbijanje, odbijanje, tjeranje, suzbijati, odbijati, tjerati«. U tur. gl. *defetmek* (< ar. *dāf* i tur. pom. gl. *etmek* »učiniti«) ima isto značenje kao naše »defiti« i »def učiniti«, što je i napravljeno po uzoru na navedene tur. glagole. P. Skok (163 defiti) dovodi ovaj naš glagol u vezu sa muz. instrumentom »def«, što je bez sumnje pogrešno.

defter, defterdar, defterhana itd. v. *tefter, tefterdar* itd.

dēf učiniti, umiriti, smiriti; spriječiti; odbiti, suzbiti; ublažiti. Izv. od ar. *dāf*, v. *defiti*.

dēgdisati — išem, pripasti, dopasti; doći, prispjeti; potrefiti, sresti. U ob. gov.: »Kome li će ono imanje po njegovoj smrti degdisati«; »Pa kad begu fer-man degdisao, / Beg se spremi na bijelu kulu« (Lord 230); »Teke sabah zora degdi-

sala, / A po zori sunce jagrijalo» (Lord 72); »Ha sokole, Kraljeviću Marko! / Na putu ti sreća degdisala!» (Vuk VI 123).

< tur. *değdi*, perf. 3. lice sing. od gl. *değmek*, koji pored ostalih značenja ima i ona gore navedena.

degenečiti, batinati.

Izv. od *degenek* (v.).

degeneć m (tur.) *batina*, šipka za batinjanje. — »Da ti udriš trista degeneka» (Ašikl. 108); »Ko pomrsi trista tintirika, / Ogristi će trista degeneka» (Vuk V 590).

< tur. *değnek* »batina, batinjanje«.

V. *degenečiti*, *izdegenečiti*.

degramadžija, v. dogramadžija

degrmëndžija m (tur.) *mlinar*.

< tur. *değirmenci* < tur. *değirmen* »mlin« + tur. suf. -ci.

dehšet adv. (ar.) *grozno, strašno, žestoko*.

< tur. *dehşet*, sa istim gornjim značenjem < ar. *dāhišū* (√ *dāḥš*) »zabezegnuti se, biti izvan sebe (od straha ili od čuda)«.

V. *dehšetli*.

dehšetli indecl. adj. (ar.-tur.) *grozan, strašan, žestok*.

< tur. *dehşetli* (*dehşet-li*), v. *dehşet* + tur. suf. -li.

dekika f i dēkik -ika m (ar.) *minuta*.

< tur. *dekika*, *dakika* < ar. *dāqīqa*.

Delāhmetović, v. deli

Dēlalić, v. deli

delēndžija m (tur.) *govornik, pričalica; onaj koji razgovara*. — »Delēndžije, prelēndžije, / koje li su doba noći, / već je s'jela i suviše« (I. Z. I 54); »Ka-

ko će žene suhuručice, lēndohani i delēndžije vječito sjediti na gvozdenim usijanim stolicama» (Zembilj III 18).

< tur. *dillenci* »koji govori, govornik, pričalica«.

dēli indecl. adj. (tur.) *luđ, mahnit; silovit, pomaman*. — »Šcipi none oko deli-dore» (M. H. III 235); »Svoga brata deli Kraljevića» (F. J. I 57). — Često se dodaje uz lična imena: *dēli Mūsa* (u nar. pj.), *Dēli Jōvan* (geogr.), *Dēl-Ālija* (skr. od *deli Ālija*), od čega je nastalo prezime *Dēlalić*; *Dēl-Āhmet* (skr. od *deli Ahmet*), od čega je došlo prezime *Delāhmetović*.

< tur. *deli*.

V. *delibaša*, *Deligrad*, *delija*, *delijast*, *delikanlija*, *deliluk*.

dēlibaša m (tur.) *prvak među delijama, najbolji junak; zapovjednik jednog odreda delija*. — »gdi je sopra — tu je dolibaša, / gdi je vojska — tu je arambaša, / gdi je krvca — tu je delibaša» (Vuk I 466); »Đe je svadba da si delibaša, / Đe je sofra da si dolibaša» (Vuk, Posl. 74); »To ne bio neznani delija, / već to bio carev delibaša» (F. J. II 425); »Vezir viknu svoga delibašu, / čuješ mene, delibaša Ramo, / ti ćeš uzet desetak delija» (K. H. I 22). — Od ovog je nastalo prezime *Dēlibašić*.

< tur. *delibaşı* (*deli-başı*), v. kompon. pod *delija* i *baš*.

Dēlibašić, v. delibaša

Dēlić, v. delija

Dēligrad m (tur.-srp. hrv.) *šanac i utvrđenje na Carigradskom drumu pri ulazu u Đuniski tjesnac između Ražnja i Aleksinca*.

delija

Hibr. r.: tur. *deli*, v. *deli* i naša riječ grad.

delija m i f (tur.) 1. *junak, junačina; silovit čovjek, nabodica, zanesenjak u junaštvu; čovjek koji provodi život bezbrižno i troši vrijeme uludo.* — »Jer je Orhan prikladna delija« (K. H. I 280); »Oj Boga vam, nezane delije« (B. V. 1886. 140); »Hajd' otalen, star na konju, star delija!« (Sevd. 87); »Dobro došo, mlad na konju, mlad delija!« (Vuk I 314); »Pa govori ranjena delija: / Bogom sestro, Turkinjo djevojko« (M. H. II 12); »Mlad delija, star prosjak« (Vuk, Posl. 180).

2. U Tur. Carevini delije su bile poseban rod konjice. Pojavljuju se pri kraju XV i početkom XVI vijeka. Jedan dio ove konjice regrutovan je od Slovena sa Balkana. Zbog njihova junaštva i silovitosti nazvani su delijama. — »Djeco moja, trideset delija« (M. H. III 132); »Pošetale careve delije / ispred dvora bega Ljubovića« (Vuk I 481).

3. Delije su bile i neka vrsta straže sigurnosti kod vezira, valija i paša. — »Paša viknu delibašu Muju: / Hajde Mujo, povedi delije, / pa uhvati bećar Ibrahima« (S. B. I 5); »Lov lovio Murate vezire, / lov lovio po gori zelenoj / sa svojijeh dvanaest delija« (Vuk II 413). Od ovog je nastalo prezime Delić.

< tur. *deli*.

delijast adj. *udarljiv, pomaman, silovit.* — »Sarajevski tijesni sokaci, / a sarajevski delijasti momci, / duzel hode, a duzel i nose, / u svakoga binjiš

preko vrata, / nikome se ne uklanja s puta« (Ašikl. 94).
Izv. od delija (v.).

delikanlija m (tur.) *mladić u punom jeku mladosti, mladić u punoj snazi.* — »A Boga ti, mlad delikanlija!« (M. H. III 389).

< tur. *delikanlı (deli-kan-h)* »mlad momak, mladić u pubertetu«, bukv. »lude krvi«; slož. od tur. *deli* »lud, silovit, pomaman« + tur. *kan* »krv« + tur. suf. -li.

delil -ila m (ar.) *putovođa, vodič. Tako se nazivaju i oni Arapi u Meki koji naše hadžije prate i služe im kao vodiči za vrijeme hadžiluka.*

< tur. *delil* < ar. *dālīl* »vodič«.

delilik m (tur.) *ludost, mahnitost.* < tur. *delilik*, v. *deli* + tur. suf. -lik.

delkušica, v. *dilkušica*

delum, uzrječica (tur.), *da rekemo.*

< tur. *deyelim*, optativ od *demek* »reći, govoriti«.

dembel, **tembel** supst. i adj. (pers.) 1. *lijenčina, neradnik.* — »Dem-bel, ničemu ne valja!« (Devaj-tis 173).

2. *lijen, trom.* — »Kitila je dem-bel puščenica« (I. Z. III 218).

< tur. *tembel*, *tenbel* < pers. *tenbel* »lijen«.

V. *dembelhana*, *dembelisanje*, *dembelisati*, *dembeluk*.

dembelhana f (pers.) *kuća gdje se lijenčine skupljaju; mjesto neradnika, lijenčina.*

< tur. *tembelhane (tembel-hane)*, v. kompon. pod *tembel* i *hane*.

dembĕlisānje *n*, *ljenčarenje*, *izležavanje*.

Izv. od dembef (v.).

dembĕlisati -išēm, *ljenčariti*, *izležavati se*.

Izv. od dembel (v.).

dembĕluk *m* (pers.-tur.) *lijenost*, *neradinost*.

< tur. tembellik (tembel-lik), v. tembel + tur. suf. -lik.

dĕme *n* i **dĕmet** *m* (grč.) *snop*, *breme*, *svežanj*, *naramak*.

< tur. demet' »snop, buket«

< grč. demātu (dĕma).

dĕmek, konj. i *uzrečica* (tur.) 1. *dakle*, *biva*.

2. kao *uzrečica*: što kažu, što će reći.

< tur. demek »dakle«, osn. zn.: »reći, kazati«.

dĕmir *m* (tur.) 1. *gvožđe*, *željezo*.

— »pa iziđi pred demir kapiju« (K. H. I 13).

2. *gvoždena šipka u prozorskih rešetaka*: »demir pendžer« = prozor koji ima željezne rešetke. — »ona sjela uz demir pendžera« (K. H. I 13).

3. *tabačka alatka*: demir za skidanje dlaka i mesine sa koža.

4. *mutabđzijska alatka*: demir za učvršćivanje čerkeša.

5. *opančarska alatka*: na gvozdеноj dršci dvije lopatice kojima se potežu opanci na kalup.

< tur. demir i timur »gvožđe«. V. Demir, demirdžija, demir, Demir-kapija, demirli, demirlija.

Dĕmir (tur.) *musl. muško ime*.

< tur. Demir, lično ime, »Gvozdani, Željezni«.

Demirdžić, v. demirdžija

demirdžija *m* (tur.) *trgovac željeznom robom*, *gvožđar*. — Od ovog je nastalo prezime Demirdžić.

< tur. demirci, v. demir + tur. suf. -ci.

dĕmiri *pl. m* sing. **dĕmir** (tur.) *gvoždene šipke koje čine rešetku na prozoru*.

V. demir.

Dĕmir-kāpija, **Dĕmir Kāpija** *f* (tur.) *Prosjek, klisura Vardara između Tikveške kotline na sjeveru i Bojmije na jugu*.

< tur. Demir Kapı, bukv. »željezna vrata«, v. kompon. pod demir i kapija.

demirli indecl. adj. (tur.) 1. *željezan*, *od željeza*; *željezom okovan*. — »Na avliji demirli kapija« (M. H. III 215).

2. »demirli pĕndžer« = *prozor sa gvozdenim rešetkama*, *demirima*.

< tur. demirli, v. demir + tur. suf. -li.

demirlija, **dimirlija** *f* (tur.) *velika bakrena tepsija koja služi kao sinija*. Ima promjer 1—2 m, nekad i veći. Stavlja se prilikom upotrebe na stalak od željeznih šipaka i po ovom željeznom stalku tepsija je dobila ovaj naziv.

< tur. demirli »gvozden«, v. demir + tur. suf. -li.

demiskija, **demiščija**, v. dimiskija

dĕmkuš, v. devkuš

dĕnčani adj. *u denjcima*, *u svežnjima*, *u balama*.

Izv. od tur. denk, v. denjak.

denizi indecl. adj. (tur.-ar.) *plavo-zelene boje*, *boje mora*.

< tur. denizi < tur. deniz »móre« + ar.-pers. suf. -i.

dĕnjak -njka *m* (pers.) *bala*, *upakovana roba*; *svežanj*, *zavežljaj*, *naramak*.

< tur. denk < pers. denk.

V. denčani.

dènjiz *m* (tur.) *more*. — »Što mu poštu po denjizu nosa« (K. H. II 48).

< tur. *deniz*.

V. *denizi*.

dènjkušica, v. *dilkušica*

dèra *f* (pers.) 1. *potok*.

2. *urvina, dolina*.

< tur. *dere* < pers. *dere* »dolina između dva brda; potok koji teče takvom dolinom«.

V. *deribeg*.

derbèder (*derbènder*) *m* i **derbèdenica** *f* (pers.) *skitnica, skitalica, beskućnik*. — »Erceg kažu da je pijanica, / pijanica i derbedenica« (Vuk V 375).

< tur. *derbeder* < pers. *derbeder* »skitnica«, buk. »onaj koji ide od vrata do vrata«, slož. od pers. *der* »vrata« + pers. *be* »do; sa« + pers. *der* »vrata«.

derbèderina *m* *okorjela skitnica, prava skitnica*.

Augm. od *derbeder* (v)

derbènder, v. *derbeder*

derbèndžija, **dervèndžija** *m* (pers.-tur.) 1. *stražar, čuvar klanca, tjesnaca, prolaza (obično na graničnim mjestima)*.

2. *vodič*.

< tur. *derbentci*, *derbendci* »čuvar klanca, prolaza«, v. *derbent* + tur. suf. *-ci*.

dèrbent, **dèrbend**, **dèrven**, **dèrvend** *m* (pers.) *klanac, planinski tjesnac između klisura*.

< tur. *derbent*, *derbend*, *dervent*, *dervend* < pers. *derbend* »klanac, planinski tjesnac; utvrda ili stražarnica na takvom mjestu; mala granična utvrda«, slož. od pers. *der* »vrata« i pers. *bend*, prez. osn. od *besten* »vezati, svezati«.

V. *derbendžija*, *Derventa*.

dèrdument i **dèrdument** *m* (pers.) *onaj koji je oronuo, koji se teško pokreće usljed starosti ili bolesti; starac*.

< tur. *derdment* »bolestan, jadan, žalostan« < pers. *derd-mend* (*derd-mend*) < pers. *derd* »briga, tuga, muka« + pers. suf. *-mend*, u značenju: »onaj koji ima, koji posjeduje«.

dèrebeg, v. *deribeg*

dèrèdža *f* (ar.) 1. *stepen, stupanj*.

2. *položaj, stanje*.

< tur. *derece*, sa značenjem kao u nas < ar. *dārāğā* »stepen, stupanj«.

dèribeg, **dèrebeg** *m* (pers.-tur.) *feudalni gospodar; tako su se nazivali bezi u Urumenliji (u Tur. Car.) koji su imali vlast nad više sela jednog kraja*. — »Došli bezi, došli deri-bezi« (K. H. I 68).

< tur. *derebeyi* (*dere-beyi*), tur. izft., vidi kompon. pod *dera* i *beg*.

dèrjā indecl. adj. (pers.) *velik, širok ili dubok kao more (u pravcu i prenesenom smislu)*. — »dèrjā planina« = *velika, prostrana planina*; »dèrjā ālim« = *duboko učen čovjek, veliki učenjak*; »dèrjā hōdža« = *duboko učeni hodža, veoma sposoban hodža*.

< tur. *derya* < pers. *deryā* »more«.

dèrjā ālim, v. *derja*

dèrjā hōdža, v. *derja*

dèrmān *m* (pers.) *spas, lijek; pomoć*. — »Ja amanu gledajte *dermana*« (K. H. I 36); »Da mu bog da od dva *dermana* jedan: ili da ozdravi ili da umre« (tako se kaže za teškog bolesnika koji pati od velikih bolova); »Jalj' ga pušći, jalj' ga

posijeci; / Jedan derman učini Đuljiću« (Lord 58); »Derman -dertu, duge noći, / ko ne ljubi crne oči« (Vuk V 386).

< tur. *derman* < pers. *dermān* »lijek, spas«.

V. dermandži.

dermāndži indecl. *m* (pers.-tur.) *onaj koji spasava, koji pomaže u nevolji*. — »Aman dermandži ej kuzum pasvandži« (GZM 1907. 409).

< tur. *dermançı*, v. *derman* + tur. suf. *-ci*.

dermēndžija, v. *degrmendžija*

dernečiti, *zabavljati se, provoditi veselje*. — »Onomadne dernečili su cio dan« (Gajret 1929. 37).

Izv. od *dernek* (v.).

dërnek *m* (tur.) 1. *vašar, sajam, narodni zbor*. — »Curina me zagrlila ruka, / na derneku, za kilu jabuka« (Muz. zap. Inst. 1835).

2. *svadba, veselje*. — »Biće dernek čitav mjesec dana« (K. H. I 433).

< tur. *dernek, dirnek*, »zabava, veselje; svadba«.

dërs *m* (ar.) *nastava, predavanje; lekcija*.

< tur. *ders* < ar. *därs*.

V. *dershana, medresa, muderis*.

dërsšana *f* (ar.-pers.) *mjesto gdje se održava nastava, razred*.

< tur. *dershane* < pers. *ders-hāne* (*ders-hāne*), v. *kompon*, pod *ders* i *hane*.

dërt *m* (pers.) *jad, briga, muka, bol*. — »Ti nam dertu pogledaj dermana« (K. H. I 213); »Da se malo napijem, / i da derte razbijem« (I. Z. IV 49); »ne pri-desi mudroga junaka, / kom bi svoje derte iskazao, / no od derta pogleduje ljubu« (Vuk II 515).

< tur. *dert* < pers. *derd* »briga, muka, jad«.

V. *derdument, dertan, dertli, dertlija*.

dërtan adj. *jadan, žalostan, mučan*. — »On se dertan maknut' ne smjedaše« (K. H. I 557).
Izv. od *dert* (v.).

dërtli (*dërdli*) adj. (kompar. *dërtliji*) (pers.-tur.) *jadan, brižan, mučan, tužan, bolan*. — »A taj vezir dertli i kaharli« (K. H. I 93); »Protužila pembe-Amša: / Dertlija sam nego paša! / Otkud necu dertli biti? / Kuga mori, paša robi« (Vuk I 397); »Tamburice, moja dangu-bice, / da te svojoj ja poklonim majci, / majka dërdli a ti se-sli« (Kurt I 223).

dërtlija *m* (pers.-tur.) *onaj koji je jadan, brižan, mučan, tužan, bolan*.

Izv. od *dertli* (v.).

dërtliji, v. *dertli*

Dërva, v. *Derviša*

dervēndžija, v. *derbendžija*

Dërvēnta *f* (pers.) *grad i sjedište opštine u sjevernoj Bosni (srez dobojski); naziv za više lokaliteta u Bosni*.

< tur. *dervent, derbent* < pers. *derbend* »klanac; mala granična utvrda«.

V. *derbent*.

Dërvija, v. *Derviša*

dërviš -iša *m* (pers.) 1. *pripadnik dërviškog reda, sekte (tarikā). Dërviške sekte ili tarici (v. tarik) su razni načini vršenja pobožnosti putem specijalnih obreda. Prvi dërviški red, čiji je početak istorijski ustanovljen, jest red zv. »Kaderije« ili »Kadirije«, koji je osnovao za vladavine Seldžuka u XII v. Ab-*

du-l-Qādir ʿāl Gīlānī. Pored ovog reda, najpoznatiji su još ovi: Halvetije (šejh sarajevskog Hanikaha pripadao je ovom redu), Mevlevije (ovog reda je bila tekija na Bendbaši u Sarajevu), Nakšibendije (ovom redu su pripadale tekije na Oglavku, u Travniku i Visokom), Bektašije i Rufaije. — »Po tekijam' hukće s dervišima« (K. H. I 49).

2. skroman, povučen i pobožan čovjek.

< tur. *derviş* < pers. *derwīš*, osn. zn. »siromah«.

V. Derviš, Derviša, dervišane, dervišluk.

Derviš -a i **Derviš** -iša, hipok. **Dérvo**, **Dédo**, **Déduka**, **Dédica** (pers.) *musl. muško ime*.

< tur. *Derviş*, lično ime < pers. *derwīš*, v. *derviš*.

Derviša, hipok. **Dervija**, **Dérva**, **Dišija**, **Diša** (pers.) *musl. žensko ime*.

Muškom imenu »Derviš« (v.) dodan naš nastavak za ž. rod. »-a«.

dervišane, indecl. (pers.) *onaj koji živi po derviški, skromno, tiho i povučeno*.

< tur. *dervīšane* < pers. *derwīšāne* »onako kako pristoji dervīšu«.

dervišluk *m* (pers.-tur.) *dervīštvo, dervīški život*.

< tur. *dervīšlik*, v. *derviš* + tur. suf. -lik.

Dérvo, v. **Derviš**.

děstūr! interj. (pers.) *uzvik koji šehovi i dervīši upotrebljavaju u značenju: dozvoli! i dozvola je! dozvoljava se!*

< tur. *destur* < pers. *destūr* (*dest-ūr*), slož. od pers. *dest* »ruka« + pers. suf. -ūr.

děva *f* (tur.) *kamila*. — »Gdje deve dolaze, golema vrata trebaju« (Nar. bl. 59).

< tur. *deve*.

V. *devedžija*, *devkuš*.

devāmīti, **děvām** *činiti*, *ustrajno vršiti, trajno nešto raditi*.

< tur. *devam* < ar. *dāwām* (√ *dwm*), »trajati: trajanj«.

V. *devamli*.

devāmli indecl. adj. (ar.-tur.) *ustrajan; čvrst*.

< tur. *devamlı* (*devam-li*) »ustrajan« < ar. *dāwām* »trajanje« + tur. suf. -li.

děvar, v. *devr*

Děvedžić, v. *devedžija*

děvedžija i **devedžija** *m* (tur.) *gonič kamile*. — Od ovog su nastala prezimena *Děvedžija* i *Děvedžić*.

< tur. *deveci*, v. *deva* + tur. suf. -ci.

Děvedžija, v. *devedžija*

děver *m* (ar.) 1. *borba kroz život, borba sa životnim nezgodama, život pod slabim okolnostima, kuburenje*. — »Zajedno smo kuću kućili i de ver de verali« (Andrić 39).

2. *životno zbivanje, životne tegobe, zaokupljenost životnim brigama*.

3. *muka, nevolja, neugodan doživljaj*. — »Čudan de ver premetnusmo, / čudan de ver ahir-zeman« (I. Z. III 18).

< tur. *devir* < ar. *dāwr* »okretanje, vrćenje; rotacija«.

V. *deverati*, *dever-dun'ja*, *deverli*, *deverluk*, *izdeverati*, *predeverati*, *devr*.

deverati, *boriti se kroz život, proturati se, životariti, naučiti se zaokupljen svakodnevnim brigama*.

Izv. od *dever* (v.).

dëver-dün'jā, dëvri-dün'jā, indecl. *m* (ar.) životne brige, *dun'ja-lučke tegobe, svjetska zbivanja*. < tur. *devr-i dün'ya*, pers. izft. v. kompon. pod *dever* i *dun'ja*.

dëvere *n* (tur.) *tabačka alatka: motka sa goveđim repom na jednom kraju kojom se premažu kože krečom*.

< tur. *devele*, istog značenja.

dëverli indecl. adj. (ar.-tur.) *te-goban, skopčan s brigama i raznim nezgodama i nevoljama*; »dëverli glave« = slabe sreće i teška života, »onaj koji uvijek ima nekih neprilika i nevolja u životu. — »Teško onom ko je deverli glave« (Nar. bl. 109); »Jadni Ismet-efendija, pomislio je Alija, baš je deverli glave« (Čolak. 65).

< tur. *devirli*, v. *dever* + tur. suf. *-li*.

dëverluk *m* (ar.-tur.) *deveranje, životarenje*.

< tur. *devirlik*, v. *dever* + tur. suf. *-lik*.

V. *deverati*.

dëvkuš, dëmkuš *m* i *devëkuša* *f* (tur.) 1. *noj*.

2. *tičurina*. — »Šehzada ču, gdje devekuša govori svojim devekušićima...«, »Šehzada pričekao, dok je devekuša odletila« (Hirtz, Rječnik).

< tur. *deve kušu* »noj« izft. u značenju poređenja: »ptica koja sličí kamili« (tur. *deve* »kamila« i tur. *kuş* »ptica«).

Dëvla, v. *Devleta*

dëvlet (dëvljet) *m* (ar.) 1. *carevina, carstvo, država*. — »Boljeg nema u sedam devletah / U Turčina i u kaurina« (Vuk VII 234).

2. *car*. — »Sve to care sluša u tevdilu, / Pa se namah natrag povratio, / ... / Jopet devlet

pustio telala« (M. H. III 33); »Sejri devljet Đerzelez Aliju, / Pa reče him, pašam' i vezirim« (Lord 18); »Nizamlije, telegraf iziđe: / devlet veli da se daju ključ, / od sve Bosne i Hercegovine« (I. Z. II 188).

3. *sreća, zadovoljstvo, blagostanje, rahatluk*. — »Ove kose u devletu rastle, / u velikom jadu odrezane« (Beh. IX 293); »Ljubi, Ale, moje b'jelo lice, / za te sam ga mlada njegovala, / da ga mlađan u devletu ljubiš« (Ašikl. 61).

< tur. *devlet* »sreća, blagostanje; carstvo, država« < ar. *dāwla* »vlast, gospodstvo; država; sreća«.

V. *Devleta, Devletlija, duvel*.

Dëvleta, *hipok. Dëvla* (ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Devlet*, ž. lično ime, »Srećna«, < ar. *dāwla*, v. *devlet*. U nas dodan tur. imenu nastavak za ž. rod »-a«, koji ispada ako se doda titula »hanuma«: »Dëvlet-hanuma«.

Devletlija *m* (ar.-tur.) *Muhamed-pejgamber* (epitet u značenju: *Srećni, Časni*).

< tur. *Devletli* < tur. *devletli* (*devlet-li*), v. *devlet* + tur. suf. *-li*.

dëvr, dëvar -vra, dëver -vra *m* (ar.) *muslimanski vjerski običaj povodom smrtnog slučaja. Iz imovine umrlog uzme se izvjesna svoća novaca i zaveže u jedan rubac. Pozove se grupa siromašnih ljudi i po posebnoj proceduri taj zavezani novac ide iz ruke u ruku i tako kola između njih izvjesno vrijeme (otud ovakav naziv). Zatim se novac podijeli za dušu umrloga u uvjerenju da će se umrli razdužiti od onih vjerskih obaveza koje za života nije izvršio. Ovo se još naziva »iskāt«.*

Skraćeno od tur. *deur-i iskat*, pers. izft. od ar. *dāur* »okretanje, vrćenje« i ar. *isqat*, v. iskat.

dëvri-dùn'jā, v. dever-dun'ja.

dëžmekast, dëžmen adj. (tur.) *de-beo, a malena rasta*. — »Druga lala dëžmena, / ja spram lalom lagna« (I. Z. III 6).

< tur. *dëžmek* »trbušast a srednjeg rasta«.

Diba, v. Ediba

dīb m (tur.) *donji dio duguma, dno*. — »Tri su glavna dijela od kojih se sastoji prostor za vodu duguma, i to: dīb, donji dio, onda bogaz i zeh, najgornji dio« (GZM 1951. 220).

< tur. *dīb, dip* »dno«.

dība f (pers.) *vrsta teške svilenе tkanine, išarane vezanim cvjetovima i granama, brokat*. — »Na se meće dību i kadifu« (M. H. III 411); »il' je dība među terzijama, / il' je derdef među veziljama?« (Muz. zap. Inst. 2266).

< tur. *diba* < pers. *dībā, dī bāh* (u ar. *dībāḡ*).

dībek m (tur.) 1. *stupa (havan) od izdubljenog kamena ili drveta u kojoj se tuče pržena kafa i sl.* 2. *tabačka (kožarska) stupa*. Tabaci postavljaju dva dībeka jedan uz drugi i u jednom tuku ruč, a u drugom šišku.

< tur. *dībek* »stupa«.

dībīdūz adv. (tur.) *potpuno, sasvim, dokraja*. — »A on dībīdūz go« (Gajret 1930. 273); »dībīdūz je propao«; »dībīdūz ne valja«.

< tur. *dūbedūz* (*dūbe-dūz*), apsolutni superl., napravljen putem reduplikacije sa pref. *dūb* (e) uz adj. *dūz*, v. *dūz*.

digiš, digišlija, v. dikiš, dikšlija

Dika, v. Sidika

dikat m (ar.) *pažnja; mar. zauzimanje, nastojanje*.

< tur. *dikkat* »pažnja, obraćanje pažnje na nešto« < ar. *dikka* (\sqrt{dqq}) »sitnoća, tankoća«.

V. dikatiti, dikatli, dikat učiniti, podikatiti.

dikatiti, paziti; pažljivo i marljivo raditi, učiti.

Izv. od dikat (v.).

dikātli indecl. adj. (ar.-tur.) *pažljiv; zauzimljiv*.

< tur. *dikkath*, v. dikat + tur. suf. -li.

dikat učiniti, pripaziti, obratiti pažnju na nešto.

Izv. od dikat (v.).

dikiš, digiš m (tur.) 1. *šar, obrub*. U ob. gov.: »Krupan mu dikiš«.

2. *traka, šara, šav na čakširama*.

< tur. *dikiš* < *dikmek* »šiti, sašiti«.

V. dikišlija.

dikišlija, digišlija m (tur.) *čurak optočen krznom i ukrašen svilenim gajtanima ili zehom i vatanom slojem pamuka*.

< tur. *dikišli* (*dikiš-li*), v. dikiš + tur. suf. -li.

dikli indecl. adj. (tur.) 1. *prav, uspravan*.

2. *ponosit, ponosan*. — »dikli hoda« = ponosita hoda.

< tur. *dikili* »prav, uspravan«, < *dikmek* »usaditi, pobosti«.

dīl m (tur.) *zarobljeni neprijateljski vojnik od koga se prikupljaju podaci o stanju, položaju i kretanju neprijateljske vojske*. — »da prepliva Savu i Dunavo, / do u adu prema Biogradu, / ne bi l' kakva dila ufatio, / da on kaže Biogradu

vrata« (A. N. 111); »Već ko dobra dila ufatio, / Paši daje, paša ga daruje« (M. H. III 73). < tur. *dıl* »jezik«, tur. *dıl tutmak* »zarobiti neprijateljskog vojnika koji će dati podatke o neprijatelju«.

dılaltija *f* (tur.) *nekakva bolest pod jezikom, koja je pod ovim imenom poznata u Hercegovini* (v. Grdić—Bjelokosić »Iz naroda i o narodu« Mostar, knj. II s. 118).

< tur. *dılaltı* »pod jezikom«,

dıláver *m* (pers.) *lični pratilac, adutant kod velikodostojnika*.

< tur. *dılaver* < pers. *dılāwer* (*dıl-āwer*) »srčan, odvažan, junačan« < pers. *dıl* »srce« i pers. suf. *āwer*, koji ima značenje da se neko nečim ističe.

dılbaşija, dılbag *f* (tur.) *vrsta hamajlije, duguljasta ovalna srebrna kutija u kojoj se nosi zapis od uroka. Spolja je obično napisano »Mašallah«. Stavlja se konju oko vrata, a vezali su je i ljudi za mišicu. — »I begovu glavu ujagmio, / i skin'o mu sedam hamajlija, / sa zekana devet dılbagija« (K. H. I 143); »Oj djevojko, moja dılbagijo, / kako sam te ja očim' vidio, / svaka me je sreća providila, / i u malu i u trgovanju« (Beh. IX 160); »Pa tunake razjaha od vranca, / Pa mu dizdin na dılbagu baci« (Lord 174). Nisam mogao pronaći u tur. i pers. rječnicima odnosno u literaturi riječ koja bi u pravom ili prenesenom značenju odgovarala ovoj našoj riječi. Po obliku, to je složenica od tur. *dıl* »jezik« i tur. *bağ* »sveza«, te *dılbağ* (*dıl-bağ*) ima bukv. značenje: »jezična sveza« (tur. izft.). Međutim nema potvrde da je ovo ime kakve hamajlije*

(zapisa) koji se stavlja konju ispod dema ili kao zavez ispod jezika. Takvo tumačenje ne može opstati i s obzirom na upotrebu ove riječi u našim nar. pjesmama i na značenje na koje nas upućuje nar. pjesma (v. gore citirane tekstove). Mišljenja sam da bukv. značenje tur. *dılbağ* »jezična sveza« treba shvatiti kao »sveza koja veže i sputava jezik onog koji promatra konja, da ne bi izgovorio kakvu riječ koja bi naškodila konju«. Poznato je nar. vjerovanje da treba reći »mašallah!« kad se pogleda nešto lijepo i dopadljivo (malo lijepo dijete, lijepa djevojka, lijep konj itd.), jer ako se počne čuditi i hvaliti ljepotu onog što se posmatra bez prethodnog izgovora »mašallah!«, te riječi mogu, po nar. vjerovanju, odmah da naškode odnosnom licu ili životinji. Stoga i hamajlija sa natpisom »mašallah!« ima to značenje da upozori gledaoca da najprije izgovori »mašallah!« ili da ne govori ništa, da »zaveže jezik«.

dılber kao supst. i adj. (pers.)

1. kao imenica: *dragan, ljubljenik, miljenik, ljepotan (dragana, miljenica, ljepotica)*. — »Svi dılberi, samo moga nema«, »Na dılberu košulja, / bijelom svilom šivena« (Muz. zap. Inst. 1851, 1824); »U kafezu dva dılbera bjehu: / jedno dılber Mustaj-begovica, / drugo dılber begova djevojka« (Muz. zap. Inst. 59).

2. kao pridjev: *lijep, krasan, zanosan*. — »Osiče se na dılber-divojku«, »Misli jadna da nitko ne čuje, / Al je čuje dılber-Andelija« (M. H. III 217, I 130). < tur. *dılber*, istog značenja kao u nas < pers. *dılber* (*dılber*), bukv. »srčonoša, srceno-

seći < pers. *dil* »srce« i pers. *ber*, prez. osn. od *burden* »nositi«.

V. *dilberka*.

dilberka f, 1. *dragana, miljenica, ljepotica*.

2. *vrsta sevdalinke, tj. liрске ženske pjesme*.

Izv. od *dilber* (v.).

dilčik, divčik m (tur.) 1. *jezičac na tereziji, kantarilu ili vagi*.

2. *šipka, motka na preslici*. — »Mobarice, moje drugarice, / uđrite ga kolom i dilčikom!« (Vuk I 590); »a ti uzmi divčik i povjesmo / i vreteno drva šišmirova« (Vuk III 114). < tur. *dilcik* (*dil-cik*), demin. od *dil* »jezik«.

dilendžija m (tur.) *prosjak*. — »Cizmedžije jedne dilendžije. / muštom tuku, od gladi se vuku« (Zb. XXX sv. I 135).

< tur. *dilenci*, nom. agent. od *dilenmek* »prošiti, prosjačiti«.

dilkušica, delkušica, denkušica, denjkušica f dem. od *dilkuša* (pers.) *ptica »veselica«, vjerovatno se u našim nar. pjesmama pod tim podrazumijeva slavuj*. — »A na grani ptica dilkušica« (K. H. I 272); »Na grančici tica delkušica, / te se ona mlada razgovara« (Ašikl. 47); »Poručuje s mora lastavica. / poručuje ptici denjkušici (I. Z. II 33); »Na vratima brava dubrovačka, / Više vrata tica denkušica, / Kada vidi tudina junaka, / Krilim' bije, umom progovara« (Petran. 618). < tur. *dilkuša* »ono što srce otvara (veseli), što razveseljava« < pers. *dilgušā* (*dil-gušā*) »razbibriga, otvori-srce« u smislu »veseo« < pers. *dil* »srce« i pers. *gušā*, prez. osn. od *gušā-den* »otvoriti«.

dilum m (tur.) *kus, kriška, komad dobiven uzdužnim presjekom: dilum baklave, dilum lubenice*. < tur. *dilim*.

dimdžija m (srp. hrv.-tur.) *pušač*. Hrb. r. sa tur. suf. -ci.

dimijaluk, v. *dimiluk*

dimije, pl. t. (grč.) *ženske široke šalvare koje se nose preko gaća mjesto suknje, a nogavice se vežu ispod koljena. Dimije se kroje od čita, svile ili vunene tkanine. Za jedne dimije potrebno je oko 6 m tkanine*. — »Zbog Alije da ga Bog ubije, / podero mi džanfezli dimije« (Sevd. 98).

< tur. *dimi* < grč. *dimitos*.

V. *dimiluk*.

dimiluk, dimijaluk, dimjaluk m (grč.-tur.) *onolika količina platna koliko je dovoljno da se od toga mogu skrojiti dimije*. < tur. *dimilik* (*dimi-lik*), v. *dimije* + tur. suf. -lik.

dimirlija, v. *demirlija*

dimiskija, dimiškinja, dimiščija, demiskija, demiščija, damaskinja f (ar.) *sablja izrađena, kovana u Damasku*. — »I o šarcu čordu dimiskiju« (K. H. I 189); »Pa poteže sablju dimiščiju« (GZM 1906. 366); »I pripasa sablju demiskiju« (Vuk VII 3).

< tur. *dimiški* < ar. *Dimišq* »Damask« + ar. adj. suf. -i (-iyy).

dimjaluk, v. *dimiluk*

din -ina m (pers.) *vjera, vjerozakon*. — »Kao što treba i din zapovijeda« (K. H. I 150); »Dina mi! (zakletva).

< tur. *din* < ar. *dīn* < pers. *dīn*.

V. *dīn-dušman, dinsuz*.

dinār m (lat.) novčana jedinica u SFR Jugoslaviji.

< ar. *dīnār* »zlatnik, zlatni novac« < lat. *denarius*.

din-đušman m (pers.) vjerski neprijatelj; zakleti neprijatelj, zakleti protivnik. — »Prsa dade prema din - dušmaninu« (K. I 294).

< tur. *dindüşman*, v. kompon. pod din i dušman.

dinlëisati, dinlëjisati -išem, slušati. — »Neko jednu, neko dvije, Omer bogme dinlejiso« (Gajret 1930. 541).

< tur. *dinlemek* »slušati«.

dinsuz m (pers.-tur.) bezvjerac. — »Kao da sam neki dinsuz bez imana, / te ne slušam sure iz Korana« (Šantić II 210).

< tur. *dinsiz*, od *din* (v.) i tur. postpoz. -*siz* »bez«.

dipluk m (tur.) korice od sablje. — »Gola mu čorda u šakama sijnu, / Od nje dipluk na šilj-te pobaci« (M. H. IV 89).

< tur. *diplik*, *diblik* < tur. *dib* »donji dio nečega; dno« + tur. suf. -*lik*.

direk m (tur.) 1. greda, stup, stožer, temelj. — »Pod čadorom od srme direci« (K. H. I 22).

2. u prenes. značenju: glavari. prvak. — »Serdar Mujo, direk od Krajine« (K. H. II 25); »Hej aferim, direk od Krajine« (Lord 271).

< tur. *direk*.

V. *direkbija*.

direklija f (tur.) vrsta šare na platnu ili čilimu: pruge od drukcije prede. — »Niše su međusobno vezane »direklijom« stablom s granama a međusobno podvojene uzdužnom žutom i zelenom izlomljenom cik-cak linijom zv. »verevijom«. (Gl. EM Bgd XXI 18).

< tur. *direkli* (*direk-li*), v. *direk* + tur. suf. -*li*.

dirhem m (grč.) 1. dram, dragma. 2. srebrni novac, srebrna parica. *Dirhem nije u istoriji predstavljao uvijek jednu određenu težinu i vrijednost. U Turskoj Carevini je dirhem obično označavao težinu od 3,207. grama.*

< tur. *dirhem* < ar. *dirhām* < stgrč. *drahmē*.

V. *dirhemli*, *dram*, *dramaluk*, *dramlija*.

dirhēmli indecl. adj. (grč.-tur.) okičen srebrnim paricama, sa *dirhemima*. — »Strukali se pasom opasao, / sve mu struke dirhemli gajtani« (K. H. II 306).

< tur. *dirhemli* (*dirhem-li*), v. *dirhem* + tur. suf. -*li*.

dirindžiti, dirinčiti, ringati, dringati, raditi težak i mučan posao. < tur. *der renc* < pers. *der renğ* »u mucu, na mucu« < pers. *der* »u« i pers. *renğ* »muka, tegoba«.

dirlija f (tur.) ime jedne narodne igre (kola).

Vjerovatno < tur. *dirli* »živ, strastven«.

dirluk m (tur.) plata, egzistencija; ono što je potrebno za izdržavanje.

< tur. *dirlik*.

diska, v. dizija

Diša, v. Derviša

dišari! dišeri! dišer! interj. (tur.) *napolje! van!* — »ne poniče, već junak pokliče: / Dišer, more, hodže i vaizi! / Mol'te boga i jezan učite« (Vuk IV 124).

< tur. *dışarı!*.

V. *dišarisati*.

dišārisati, dišērisati -išem, istjerati, izbaciti nekog napolje.

Izv. od *dišari!* (v.).

dišeri

dišeri, **dišerisati**, v. **dišari**, **dišari-sati**.

Dišija, v. **Derviša**

div m (pers.) *mitološko biće: go-rostas, gigant, oličenje jakosti i snage.*

< tur. *dev* < pers. *dīw* »zao duh, đavo«.

divān -āna i divān -āna m (ar. i pers.) 1. *vijeće, skupština, savjet; carsko ili vezirsko vijeće, državni savjet.* — »Car alifet, svetačko kolino! / deder kupi divan oko sebe«, »Sve ti lale na divan izišle« (M. H. III 7, 76).

2. *dvor, kuća; carski dvor, carsko prijestolje, dvor vezira ili paše.* — »Seće cura po muškome aru, / po divanu, po muškom konaku« (Kašik. III 48); »Gledala je sva careva vojska, / i sam care sa divana svoga« (B. V. 1886 251); »Spremio nas care sa divana, / Da uhi-tiš ovna devetaka« (M. H. I 192); »A kad budeš pred pašine dvo-re, / gledaće te paša sa divan-a« (Ašikl. 78).

3. *razgovor, besjedenje; riječ.* — »Kad se pobre pića napojile, / a rakija divan otvorila« (M. H. III 37).

4. *vrsta sofe, kanabeta, otoman, sećija.*

5. *zbornik ili zbirka pjesama.*

6. »stati na divan«, »stati na divanu« = stati mirno i čekati zapovijed ili riječ. — »Obadvije ruke sapućila, / Stanula Mehu na divanu«, »Hajde, šćero, da idemo kapiji, / Da stane-mo na divan serdaru!« (Lord 121, 129).

< tur. *divan* < ar. *dīwān*, od-nosno < pers. *dīwān*.

V. **divanhana**, **divanija**, **divaniti**, **divan-kabanica**.

divanhāna, divanāna, divhana i divhāna f (pers.) *prostrano predoblje (hodnik) na spratu u starim građanskim kućama.* < tur. *divanhane* < pers. *dīwānhāne* (*dīwān-hāne*), bukvl. »kuća, mjesto za razgovor i vi-jećanje«; v. kompon. pod **divan** i **hane**.

divānija f (pers.) *vrsta arapskog pisma kojim su pisani carski fermani.*

< tur. *divani* < pers. *dīwānī* (v. **divan** + ar-pers. suf. *-ī*), skraćeno od ar-pers. *hatt-i dīwānī* »pismo divanija«.

divānija m (pers.) *blesast, sulud, lakouman.* — »Stan' polako, di-vānija Mujo!« (Lord 154).

< tur. *divane* »lud; sulud« < pers. *dīwāne* »lud«.

divāniti, 1. *besjediti, govoriti, raz-govarati.* — »A svak muči ništa ne divani« (M. H. III 42).

2. *u slavonskim dijalektima: ašikovati, voditi ljubav.*

Izv. od **divan** (v.).

divān-kabānica f, *duga crvena kabanica od jakog, debelog sukna.* — »A pokrij me di-van-kabanicom« (M. H. III 310); »Kom' je kuća di-van-kabānica, / mač i puška i otac i majka, / neka ide u četu junačku« (K. H. II 506). Naša složenica od **divan** (v.) i **kabanica**.

divčik, v. **dilčik**

divhana, v. **divanhana**

divit m (ar.) *pernica sa mastioni-com zajedno. Pernica se sastoji od duguljaste kutije u kojoj se drže kaleni od trske, a na nje-nom jednom kraju pričvršćena je mastionica (zv. kulkuma). Pernica se zadijevala za pas ili bensilah, a mastionica bi štitila*

da divit ne propadne kroz pas. Divit je praviljen od metala i obično je žute boje. U mastionici je smotak konaca nātopljen mastilom zv. murećefom, kako se ne bi mastilo prolilo. — »Uzmidere divit i kalema« (M. H. III 429).

< tur. divit < pers. dewit
< ar. dāwāt.

diz m i **diza** f (tur.) red, ono što je poredano u jedan red ili nānizano. »Diz zub« = zub iz reda zuba koji su poredani jedan do drugog kao niska (dizija). — »Hanum kadu diz zub zabolio« (I. Z. 86); »Sve je njojzi mlađan sakovao, / al' ne može biser diza zube« (I. Z. II 211).
< tur. dizi »niska, struka«.
V. dizija, dizma.

dizdār -āra, **dizdārac** -ra m (pers.) zapovjednik tvrđave, zapovjednik utvrđenog grada. — »Dizdar gradu vrata zatvorio« (M. H. III 43); — »I ako je moj mali gradac, ali sam ja u njemu dizdara« (Vuk, Posl. 94). — Od ovog su nastala prezimena Dizdār i Dizdārević.
< tur. dizdar < pers. dizdār »čuvar tvrđave« < pers. diz »tvrđava, utvrđeni grad« i pers. dār, prez. osn. od dāšten »držati, imati«.

Dizdār, Dizdārević, v. dizdar

dizdin, v. dizgin

dizga f (tur.) podveza, podvezica za čarape.
< tur. dizge.

dizgin, **dizdin** (dizgen, dizgun) m (tur.) kajiš, kožni povodac od uzde. — »Vi dizgine konj'ma otpuštite« (K. H. I 68); »Pa mu dizgin baci na jabuku«, »Pa mu dizdin baci na jabuku« (Lord 91, 93); »Jednom ga je

zmijom zauzdala, / A od dvije dizgen načinila« (M. H. II 6); »On doratu dizgun zabacio« (M. H. III 423).
< tur. dizgin.
V. dizgini.

dizgini m pl. (tur.) dio zaprežne opreme: dugi kajiši kojima se upravlja zapregnutim konjima. Plural od dizgin (v.).

dizija, **diska** f (tur.) niska ili struka od ogrlice dukata, bisera ili korala. — »Đerdan joj je na grlu b'jelome, / na kom ima do trista dizija« (M. H. X 55); »vjernu ljublu drži na krilašcu, / i po vratu broji joj dizije« (Muz. zap. Inst. 3276).
< tur. dizi.

dizluci, **dizluke** -lūkā, pl. t. (tur.) podveze na tozlucima; dokoljenice. — »na tozlucih kovče i dizluci« (M. H. III 91).
< tur. dizlik (diz-lik) < tur. diz »koljeno« + tur. suf. -lik.

dizma f (tur.) zid kuće ili zgrade od drvene građe, napravljen od greda poredanih jedna do druge u uspravnom ili kosom položaju.

< tur. dizme, partic. od dizmek »poredati, složiti«.

doadžija, v. dovadžija

doandžija, v. dogandžija

doğan m (tur.) vrsta sokola kojim se lovilo.

< tur. doğan.

V. dogandžibaša, dogandžija.

dogandžibaša m (tur.) vrhovni upravitelj lova u Tur. Carevini; zapovjednik dogandžija.

< tur. doğancıbaşı (doğancı-başı), v. kompon. pod dogandžija i baš.

dogandžija, **doandžija** (pl. dogandžije) 1. onaj koji lovi ptice sa

jeanom vrstom sokola zv. do-
gan, sokolar.

2. dogandžije su sačinjavali po-
seban odred dvorskih lovaca u
Tur. Carevini.

< tur. doġancı (doġan-cı), v.
dogan + tur. suf. -cı.

dogramadžija m (tur.) starinski
majstor stolar, drvodjelja, rez-
bar. — »Dogramadžije su
radili drveninu oko šadrvana,
sebilja i bunareva i krovove iz-
nad česama. Sve prostije poslo-
ve radili su dunderi i irgati«
(Kreš. Vodovodi 167).

< tur. doġramacı (izv. od do-
ġramak »isjeći, izdrobiti«).

V. dogramadžiluk.

dogramadžiluk m (tur.) starinski
stolarski zanat; rezbarenje.
< tur. doġramacılık, v. dogra-
madžija + tur. suf. -lık.

dohaberiti, dohaberiti, dojaviti,
javiti, obavijestiti.
Izv. od haber (v.).

**dohakati, doći kome glave; upro-
pastiti; učiniti kraj nečemu.** —
»On kako će begu do h a k a t i«
(K. H. I 167); »Ko će Musi do-
h a k a t i živu« (Lord 99).
Izv. od tur. hak < ar. haqq
»pravo, istina«.

dojanisati, dojanli, v. dajanisati,
dajanli

dojanlić, v. dajanli

doksan, num. (tur.) devedeset,
broj 90.
< tur. doksan.

**doķundisati -išem, naškoditi, nau-
diti.**

< tur. dokundu, perf. 3. lice
sing. od dokunmak »naškoditi«.
V. dokunisati.

**ķunisati -išem, naškoditi, nau-
diti.**

< tur. dokunmak »naškoditi«.

dokusuriti, 1. dokrajčiti, okončati.

2. izmiriti, nadomiriti, isplatiti
ostatak duga.

Izv. od kusur (v.).

dolāf -āfa, dolāp -āpa m (pers.)

1. nepomični ormar sa policama,
pričvršćen uza zid ili uzidan u
zidu. — »U odaji dolaf otvo-
rila« (M. H. III 366); »I po kuli
rafi i dolafi« (Vuk V 365);
»On prilazi šarenu dolapu, /
Sa dolapa ključe povadijo«
(Lord 58).

2. postrojenje za navodnjava-
nje, kolo na rijeci.

< tur. dolap < pers. dūlāb, sa
oba značenja kao u nas (u ar.
takođe dūlāb).

dolama f (tur.) vrsta starinske
muške i ženske nošnje, slična
kaputu, od ljubičaste (mor), ze-
lene ili crvene čohe, sa dugim
rukavima koji su zatvoreni ili
razrezani, otvoreni (sa čevkeni-
ma), tako da vise ili se straga
sapnu jedan za drugi da ne
smetaju i da su ruke slobodne.
Obično je do koljena, ali može
biti i duža. Neke se dolame pre-
samićuju sprijeda i pojasom
pašu. Dolamu su nosili janji-
čari, a kasnije je u nas dobila
značaj svečane narodne nošnje.
— »Na Ahmi je mor-dola-
ma, / mor-dolama do ko-
ljenaa« (Sevd. 156); »Dug-do-
la mu Vrcić-bajraktara« (M.
H. III 171).

< tur. dolama. Po tur. istori-
čaru Ahmed Rasimu (str. 322)
dolama je janjičarski kaftan, a
ime je dobila po tome što su
janjičari imali običaj da pri pu-
tovanju, radi lakšeg hoda, oba
skuta svojih kaftana zavrata i
zadiju za pojas. Tu radnju
označava tur. inf. dolamak »za-
vratiti (skute)«, od čega skra-
ćeni inf. dolama »zavraćanje

(skutova)« i po tome je ovaj kaftan nazvan *dolama*.

dolāp, v. *dolaf*

dōldrma, v. *dondurma*

dōlibaša *m* (tur.) *ravnatelj sofre, stoloravnatelj; onaj koji na gozbi sjedi u gornjem čelu stola i upravlja zdravicama.* — »gdi je sopra — tu je dolibaša, / gdi je vojska — tu je arambaša« (VukI 466); »De je svadba da si delibaša, De je sofra da si dolibaša« (Vuk, Posl. 74); »Tri su čaše, a tri dolibaše« (M. H. III 211).

Izv. od *dolija* (v.) i *baš* (v.) putem tur. izft.

dolidati, *puniti; puniti stomak preko mjere kafom, vodom ili kakvim drugim pićem; ispijati preko mjere.*

Izv. od tur. *dolu* »pun« (tur. inf. *dolmak* »puniti«): *dolijati*, pa *dolidati*.

V. *nadolidati* (se).

dōlija, tōlija, tōla *f* (tur.) *trpeza za kojom redna čaša naokolo hoda; čaša kojom se napijaju zdravice.* — »Dolibaša apostole Pavle / On okreće sofrim i dolijom«, »Pak pogleda i dva i tri puta / Niz velike sofre i dolije« (Petran. 70); »Joše nas ljudi vodili od dolije do dolije, de je ljepše jesti i piti« (zap. Inst. 2800); »Za gotovu tolu zasidoše, / okrenuše čašom na okolo«, »Na poljani tolu zametnuše, / razložiše piće na poljani« (M. H. III 4, 102); »Izvila se zlatna žica vrhom iz mora, / savila se delibaši oko dolije« (Vuk I 41); »Naša slava a naša doliija, / Svijem ću vam biti doli-baša« (Petran. 478).

< tur. *dolu* (*doli*) 1. »čaša napunjena pićem«, 2. »pun, napunjen«; starotur. *tola* »pun, na-

punjen« (u pers. *dālā* je čaša ili testija za vodu ili za alkoholno piće).

V. *dolibaša*, *dolidati*, *nadolidati* (se).

dōlma *f* (tur.) *nadjev; punjene paprike, paradajz itd. Punjenje se vrši samljevenim mesom pomiješanim sa pirinčem.*

< tur. *dolma* »nadjev« < tur. inf. *dolmak* »puniti, nadijevati, filovati«.

V. *dolmadžik*, *dolmiti*, *nadolmiti*, *jalandži-dolma*, *sogan-dolma*.

dolmāžik *m* (tur.) *vrsta jela: obloženi kolačići od isjeckane bravlje džigerice.*

< tur. *dolmacik* (*dolma-cik*), deminutiv od *dolma* (v.)

dōlmiti, *nadijevati, puniti, filovati.*

< tur. *dolmak* »nadijevati, puniti«.

domāzluk i domāzluk *m* (tur.) 1. *domaće životinje koje se uzgajaju za potrebe domaćinstva i za priplod.*

2. *ispasište za stoku.* U ob. gov.: »Pusti hajvan u domāzluk«. < tur. *damızlık* (*damız-lik*) »domaća životinja namijenjena za rasplod« < tur. *damız* »štala za uzgajanje stoke« + tur. suf. *-lik*.

dōmbak *m* (tur.) *gatnjak, ućkur.*

< tur. *don bağı* »sveza od gaca«, izft. od tur. *don* »gacé, šalvare« i tur. *bağ* »sveza«.

dōmuz *m* (tur.) 1. *svinja, krmak.* — »Šta zna domuz šta je majdonoz« (nar. posl.).

2. u pren. zn.: *tvrdoglav, uporan čovjek.*

< tur. *domuz*, *donuz*.

V. *domuzluk*, *domuzovina*.

domuzluk *m* (tur.) *ljutnja iz tvrdoglavosti, tvrdoglavost, tvrdokornost; svinjarija.*

< tur. *domuzluk* (*domuz-luk*),
v. *domuz* + tur. suf. *-luk* (*-lik*).

domuzovna *f*, *svinjetina, krmetina.*

Izv. od *domuz* (v.).

donanma *f* (tur.) *osvjettljenje i kićenje prilikom kakve svečanosti, iluminacija.*

< tur. *donanma*.

dondurma, döldurma *f* (tur.) *sladoled.*

< tur. *dondurma* »sladoled«, part. od inf. *dondurmak* »smrznuti, slediti« (tur. *don* »le!«).
V. *dondurmadžija*.

dondurmadžija, döldurmadžija *m* (tur.) *poslastičar koji pravi i prodaje sladoled.*

< tur. *dondurmacı*, v. *dondurma* + tur. suf. *-ci*.

dönlük *m* (tur.) *čoha ili neko drugo platno koje kao materijal služi za gaće, čakšire, šaljare itd.* — »Više mu je pod koljenom zlata, / već donluka čoha na koljenu« (S. B. IV 65).
< tur. *donluk* (*don-luk*) < tur. *don* »gaće i donji dio odjeće uopšte« + tur. suf. *-luk* (*-lik*).

dorat, hipok. dero *m* (tur.) *konj zatvoreno crvene, crvenosmede dlake.*

< tur. *doru at*; tur. *doru* »zagasiti, smeđ« i tur. *at* »konj«.
V. *doratast, doruša*.

doratast, adj. *zatvoreno crvene, smeđe boje.*

Izv. od *dorat* (v.).

Dorcol *m* (tur.) *naziv jednog kvar-ta u Beogradu.*

< tur. *dört yol* (*ağzi*) »raskršće«, bukv. »mjesto gdje se sastaju četiri puta«; tur. *dört* »četiri«

+ tur. *yol* »put« + tur. *ağz* »usta, otvor, vrh, stjечиšte« itd.

dört num. (tur.) *četiri, broj 4.*

< tur. *dört*.

V. *dörtđihar, Dorcol*.

dörtđihar -ára (tur.-pers.) *duplo četiri (izraz u igri table).*

< tur. *dörtçehar, dörtçar* (*dört-çehar, dört-çar*) »četiri i četiri«
< tur. *dört* »četiri« + pers. *čehār, čār* »četiri«.

doruša *f* *doratasta kobila.*

Izv. prema *dorat* (v.).

döslučiti, živjeti u prijateljstvu, u ljubavi. — »Dva je dana s njome doslučio, / a treći se s njome zavadio« (I. Z. III 108).

Izv. od *dosluk* (v.).

dösluk, döstluk *m* (pers.-tur.) *prijateljstvo.* — »S popovima u dosluku budite« (Vuk, Rječnik); »... i narod bi sa svojim »komšijama« živio u boljem dosluku« (Zembilj III 41); »Al si s njima dostluk ufatio« (M. H. III 422).

< tur. *dostluk*, v. *dost*. + tur. suf. *-luk* (*-lik*).

döst -a i döst, dösta *m* (pers.) *prijatelj.* — »S'jeci dušmane, zovi dostove« (I. Z. III 130).
< tur. *dost* < pers. *döst, düst* »prijatelj«.

V. *doslučiti, dosluk*.

döva *f* (ar.) 1. *molitva bogu.*

2. *blagoslov.*

< tur. *dua* < ar. *du'a* »molitva«.

V. *dovadžija, dovale, hajir-dova, bed-dova, dovu činiti, dovu učiniti.*

dovadžija, doadžija *m* (ar.-tur.)

1. *onaj koji dovu čini, koji upućuje molitvu bogu za sebe ili za nekog drugog.* — »A ja ću vam biti dovadžija« (K. H. I 287).

2. u bivšoj sarajevskoj cehovskoj organizaciji pojedinih zanata (esnafu) zanatlija koji čini prigodnu dovu.

< tur. *duacı* (dua-cı), v. dova
+ tur. suf. -ci.

dovale, **doválje**, v. ejdovale

dovu činiti, *moliti se bogu, dovu izgovarati, upućivati molbu bogu*. — »Diže ruke, Bogu dovu činio: / Daj mi, Bože, vihor sa planine« (B. V. 1892. 206).

Izv. od dova (v.).

dovu učiniti, *zamoliti se bogu za svoje ili nekog drugog dobro i sreću, blagosloviti*. — »Kralj će tebi dovu učiniti« (K. H. I 215); »A vami je dovu učinio« (M. H. III 71).

Izv. od dova (v.).

dovûlbas, v. daulbaz.

dragôman *m* (ar.) *službeni tumač, prevodilac, pri stranim diplomatskim predstavništvima u Turskoj i drugim zemljama na Istoku*.

< ar. *tārğumān* »tumač«.

V. terdžuman.

drām *m* (grč.) *mjera za težinu: 1/400 oke, tačnije: 3,207 grama*. — »Osam drama u nju sa-suo praha« (M. H. III 480).

< tur. *dirhem*, v. dirhem.

V. dramlija, dramaluk.

drāmaluci -lūkā, **drāme** -āmā pl. t. (grč.-tur.) *čarape (muške i ženske) od najljepše tanke vune. To su u tursko vrijeme bile u nas najskuplje čarape. Ženske drame koje su bile na prstima crveno obojene zvale su se još i kinalije ili krnalije (v.)*. — »Duša mi bijaše, kad bi se pomolila na vrata u lipiskim tah-ta-papučama i bijelim kao snijeg dramama čarapama« (Zembilj III 18).

< »**Drāma**« ime grčkog grada u istočnom dijelu Egejske Makedonije« + tur. suf. -lik (-lik).

drāmaluk *m* (grč.-tur.) *krupna sačma, krupno zrno za metke lovačkih pušaka*.

< tur. *dirhemlik* (dirhem-lik), v. dram + tur. suf. -lik.

drāme, v. dramaluci.

drāmlija i **drāmalija** *f* (grč.-tur.) *krupna sačma, krupno zrno za metke lovačkih pušaka*.

< tur. *dirhemli* (dirhem-li), v. dram + tur. suf. -li.

dringati, v. dirindžiti

Drvenija *f*, *ime drvenog mosta na Miljacki u Sarajevu*.

Izv. od srp. hrv. adj. *drven* sa suf. -ija, koje dolazi od ar.-pers. adj. suf. -ī, po uzoru na turske izvedenice sa ovim suf.: *drveni*, pa onda, da se omogućiti deklinacija, *drvenija*, što znači »drvena« (ćuprija).

držman *m* (tur.) *krupan čovjek, visok i korpulentan čovjek*.

< tur. *đizman*, *đizmen*.

dubāra *f* (pers.) 1. *duplo dva (izraz u igri tavle i domina)*.

2. *figur. podvala, varka*. — »Udario mu dubaru« = podvalio mu nešto.

< tur. *dubara*, < pers. *du bāra* »dva puta; duplo dva u igri tavle«.

dubeš *m* (pers.-tur.) *duplo pet (izraz u igri tavle)*.

< tur. *dubeş* (du-beş) »dva puta pet« < pers. *du* »dva« i tur. *beş* »pet«.

dūbura *f* (ar.) *stražnjica*.

< tur. *dūbür* < ar. *dubur* »zadnja strana, ono što je straga«.

đučan -āna *m* (ar.) *trgovačka radnja*. — »Od tvog hana do

dućandžija

moga dućana« (K. H. I 164).
< tur. *dükkân* (č. dukjkjan)
< ar. *dukkân*.
V. dućandžija.

dućandžija m (ar.-tur.) *trgovac*. —
»Veće misle dućandžije
mlade« (K. H. I 445); »Dućan-
dije sve na noge skaću« (Lord
102).
< tur. *dükkâncı*, v. dućan +
tur. suf. -ci.

dūd m (tur.) *murva, Morus alba*
i *Morus nigra* (bijeli i crni dud)
iz fam. *Moraceae*.
< tur. *dut* (u pers. *tūt*).
V. mordud, šamdud.

Dúda, v. Dudija

Dūdija, hipok. **Dúda** (pers.) *musl.*
žensko ime.
< tur. *dudu* »žena, hanuma«
< pers. *tūti* »papagaj«.

dūduk m (tur.) 1. *mala jednocje-
vna svirala*.
2. *duga sviraljka koju čobani u
proljeće prave od vrbove kore*.
< tur. *dūdük*.

dūdun m (tur.) *svadba*.
< tur. *düğün*.

dugmâli indecl. adj. (pers.-tur.)
s dugmetima, s pucama. — »Pa
izvadi dugmali dolamu, /
dugmeta su od zlata šimšeta«
(M. H. III 510).
< tur. *düğmeli* (*düğme-li*), v.
dugme + tur. suf. -li.

düğme, pl. **düğmeta**, **düğmētā n**
(pers.) 1. *puce, pulka (na odjev-
nom predmetu)*. — »Na košulji
od zlata dugmeta« (K. H.
II 311).

2. *puce, tipka za zvonce, tipka
na kakvom aparatu*. — »Priti-
snji na dugme«.

< tur. *düğme*, sa oba značenja
kao u nas < pers. *tukme* »pu-
ce, pulka na odijelu«.

V. dugmali.

dühân, dūvân -âna m (ar.) *duhan*.
< tur. *duhan* < ar. *duhân*
»dim, gusta para, a sada i biljka
duhan«.

V. duhandžija, duhankesa, du-
haniti.

**duhânkesa, dūvânkesa, duhân-
česa, dūvâncesa (dühân-kësa,
dühân-čësa, dūvân-kësa, dū-
vân-čësa) f** (ar.-pers.) *torbica u
kojoj se duhan drži, nosi*. —
»... sprema se da ide, sipa du-
van u duvan kesu« (Sol. I
82); »... vadeći ipak iz džepa
lepu, kožnu duvan kesu«
(Devajtis 9).

V. kompon. pod duhan i kesa.

**duhândžija, dūvândžija i duhân-
džija, dūvândžija m** (ar.-tur.)
pušač. — »Tvoj je babo du-
vandžija, ne smim divojko«.
(Muz. zap. Inst. 2071).

< tur. *duhancı*, v. duhan + tur.
suf. -ci.

duhâniti, dūvâniti, 1. pušiti.

2. *snabdijevati nekog duhanom*.
Izv. od duhan (v.).

**duhâniti se, dūvâniti se, snabdi-
jevati se duhanom**.
Izv. od duhan (v.).

**dūjisati se -išēm, dosjetiti se, pri-
sjetiti se**. — »Odmah se je ja-
du dujisao, / pa on ide u
gornje odaje« (I. Z. II 241); »No
se dite jadu dujisalo, / Pa
joj špatlu na dolinu baci« (Vuk
VII 274).

< tur. *duymak* »osjetiti, osje-
ćati«.

dūlek, tūlek (dūmlek) m (tur.)
1. *tikva bundeva*.

2. *mala, nenarasla tikva, tikvica
u vrtu*.

< tur. *dölek* »karpuzice i di-
njice u bostanu«.

dūlum, v. dūnum

dúmān, dùmān -ána *m* (tur.)

1. *dim, magla; prašina*. — »Zbi se duman niz polje Orlovo«, »Pa mu brzo vatru prihvatila, / stadoše mu biti dumanovi, / a za njima mavi plamenovi« (K. H. I 74, II 110).

2. *fig.: briga, zamaqljenost misli, kao polusan*. — »U veliku je dumanu«; »Dok ja bijah u zemanu, / al' ti prođoh u dumanu« (I. Z. III 18).

< tur. *duman i tuman*.

dumèdžija, v. dumendžija

dūmen *m* (tur.) *kormilo, krma*. —

»Kada Ibro do dūmena sađe« (M. H. III 338); »Jovo prođe na dūmen na šajku« (Vuk II 620).

< tur. *dūmen*.

V. *dumendžija, dūmeniti, dūmenisati*.

Dumèndžić, v. dumèndžija

dumèndžija (dumèdžija) *m* (tur.)

kormilar, krmanoš. — Od ovog je nastalo prezime *Dumèndžić*.

< tur. *dumenci, v. dūmen + tur. suf. -ci*.

dūmeniti -im, dūmenisati -išēm,

kormilariti. — »Pa dūmeniš na debelom moru, / ti upravljaš na moru dūmiju« (M. H. III 339).

Izv. od *dūmen* (v.).

dunājluk, v. dun'jaluk

dūndar *m* (pers.) *gomila živih bića (ljudi, marve itd.)*. — »U

dūndare Vlahe savijati«, »Dostiže mu jedan dūndar konja« (K. H. I 73, II 275).

< tur. *dūmdar* < pers. *dūmdār (dum-dār)* »zaštitnica posljednjih odreda vojske«; pers. *dum* »rep« + pers. *dār* prez. osn. od inf. *dāšten* »imati, držati«.

dūnder, dūnderin *m* (pers.) *starinski stolar i graditelj (drvo-djela, tesar i zidar ujedno)*. —

»Dok klesari rade o kamenu, a dogramadžije o drvetu, dūnder je sposoban za sve; on je kadar da napravi malu bosansku kuću od temelja do šljemenā« (Kreš. Esnafi 176).

< tur. *dūlger* < pers. *durger, durūger*, skr. od *durūdger (durūd-ger)* < pers. *durūd* »drvena građa« + pers. suf. *-ger*.

V. *dunderisati, dunderluk*.

dūnderisati -išēm, baviti se dūnderskim zanatom, graditi.

Izv. od *dunder* (v.).

dūnderluk *m* (pers.-tur.) *dunder-ski zanat*.

< tur. *dūlgerlik (dūlger-lik)*, v. *dunder + tur. suf. -lik*.

dūn'jā (dūnjā) indecl. *m* (ar.) *svijet, ovaj svijet, ovosvjetska prolazna dobra*. — »Nemoj dūn'ja milovat« (Nar. bl. 309).

< tur. *dūnya* < ar. *dunyā (āldunyā, āddunyā)* »ovaj svijet« osn. zn.: »najniži (svijet)«; ar. *dunyā* je elativ f., a *ād-dunyā* je u značenju superlativa f. od adj. *dāniyy* »blizak, nizak«.

V. *dun'jalučina, dun'jaluk, dun'ja-mal, terći-dun'ja*.

dun'jalučina, dunjālučina, augm. od *dun'jaluk* (v.).

dun'jaluk, dunjāluk (dunājluk) *m*

(ar.-tur.) 1. *ovaj svijet; ljudstvo na zemaljskoj kugli*. — »Niko na dunjaluku ne pamti ovakve zime« (Gajret 1929, 55).

2. *materijalna bogatstva, imetak; ovosvjetska dobra*.

< tur. *dūnyalık (dūnya-lik)*, v. *dun'ja + tur. suf. -lik*.

dūn'jā-māl, dūnjā-māl *m* (ar.)

1. *sva bogatstva ovog svijeta*.

2. *silna bogatstva, silni imetak*.

dünüm

< tur. *dünya-mal* < ar. *dunyā*,
v. *dun'ja* i ar. *māl*, v. *mal*.

dünüm, dulum *m* (tur.) *mjera za površinu zemljišta: 1.000 m² (10 ari).*

< tur. *dönüm*.

dünjā, dunjalučina, dunjáluk itd.,
v. *dun'ja, dun'jalučina* itd.

dür! dura! interj. (tur.) *stani! stoji! čekaj!* — »Dur, dorate, pust mi ostanuo! / Il' sa mojom il' sa tvojom glavom!« (Vuk VII 93); »Nit mi ko dur, ni bre! (Zembilj III 45); »Dur, delija, ide Pantelija«, »Dura, dura, otče, kaludere« (Marjan.); »Dur, dorate, moje desno kri- lo!« (M. H. III 432); »Dura doroditelja moga, / s tebe ću ja izgubiti glavu« (K. H. II 315). < tur. *dur, dura*, imp. od *durmak* »stajati, mirovati, čekati, trpiti«.

V. *duradžak, durak, Durak, Dura-*
ran, durašan, durati, dur-bak,
dur bakalum, durmadan, Dur-
miš, durun, durun orda, izdu-
radi, nadurati, naduravati se.

duradžak -aka *m* (tur.) 1. *stanka,*
mjesto gdje se stoji, gdje treba
zastati.

2. *oznake u muslimanskoj bro-*
janici (tespihu) koje dijele zrna
na tri jednake grupe (svaka
grupa ima po 33 zrna) i koje
označuju mjesta gdje treba za-
stati u učenju.

3. *drveni stalak u koji se dijete*
stavlja da može stajati. — »Od
tri meseca dete se meće u du-
rađak, i tu se odupire no-
gama te i sedi i stoji, a posle
u dubak« (Miodrag. 160).

< tur. *duracak* »stanka, mjesto
gdje se stoji« (part. fut. od inf.
durmak »stajati«.

durak *m* (tur.) *stajalište, mjesto,*
mjesto na kome se stoji.

< tur. *durak* »stajalište, stan-
ca, mjesto na kome se stoji«,
fig. »stalan, čvrst«.

Düräk i Durak (tur.) *musl. muško*
ime.

< tur. *Durak*, lično ime, »Sta-
lan, Čvrst« < tur. *durak* sa
pren. zn.: »stalan, čvrst« < tur.
inf. *durmak* »stajati«, v. *durak*.

Düran, hipok. Duro (tur.) *musl.*
muško ime.

< tur. *Duran*, lično ime, »Sta-
lan, Čvrst« < tur. inf. *durmak*
»stajati, mirovati, trpjeti«.

durašan, dūrātan, dūrēčan adj.
izdržljiv, trajan, postojan.
Izv. od *durati* (v.).

dūrātan, v. *durašan*

dūrati, trpjeti, podnositi, trajati.
— »Jadan paša durati ne
može« (M. H. III 70).

< tur. *durmak* »stajati, miro-
vati, trpjeti, podnositi, čekati«.
(Rj. JAZU i Berneker do-
vode ovaj naš glagol u vezu sa
tal. *durare*, dok je Meyer mi-
šljenja da dolazi od tur. *dur-*
mak. U prilog stanovištu da je
od tur. *durmak* govore i izve-
denice *dur, durak, duran, dura-*
džak, Durmiš, durmadan itd.
koje su izvedene od tur. *dur-*
mak, a upotrebljuju se u nas
kao turcizmi).

dür-bāk! interj. (tur.) *stani pa po-*
gledaj! pogledajder!

< tur. *dur*, imp. od *durmak*
»stajati« i tur. *bak*, imp. od *bak-*
mak »gledati, pogledati«.

dür bakalum! interj. (tur.) *stani*
da vidimo! čekaj da vidimo!
V. kompon. pod *dur* i *bakalum*.

dürbin -ina *m* (pers.) *dvogled, da-*
lekozor. — »U njegov vavik du-
rbin u desnici« (M. H. III 221).
< tur. *dürbün* < pers. *dürbin*

(*dūr-bīn*) bukv. »dalekovid« slož. od pers. *dūr* »daleko« i pers. *bīn*, prez. osn. od inf. *dīden* »vidjeti, gledati«.

V. *durbinīti*, *nadurbinīti*.

durbinīti, *gledati kroz durbin, kroz dvogled*. — »Durbinila Bedremane majka, / Nadurbini u mrke kočije« (Muz. zap. Inst. 1811).

Izv. od *durbin* (v.).

dūrēcan, v. *durašan*

durēcli, indecl. adj. *izdržljiv, trajan, postojan*.

Izv. od *durati* (v.) i tur. suf. *-li*.

dūрмадан adv. (tur.) *neprekidno, neprestano, bez zastoja*.

< tur. *durmadan* < tur. inf. *durmak* »stajati, trajati«.

Dūrmīš, hipok. **Dūrmo** (tur.) *mušl. muško ime*.

< tur. *Durmiš*, *Durmuş*, lično ime, »Stojan« < tur. *durmiš* (*durmuş*) »koji je stajao, trpio, durao« (part. perf. od inf. *durmak* »stajati, trpjeti« itd.

Dūro, v. *Duran*

dūrun! **dūrum!** interj. (tur.) *stojte! zastanite! čekajte!*

< tur. *durun!* imp. 2. lice pl. od inf. *durmak* »stajati, mirovati« itd.

V. *durun orda*.

dūrun orda! **dūrum orda!** interj. (tur.) *stojte vi tamo! stojte onamo!* — »Car dželatim' »durum orda« viknu« (K. H. I 47).

< tur. *durun orda!* < tur. *durun!* imp. 2. lice pl. od *durmak* »stajati« i tur. *orda* »ondje«.

dūse n (pers.) *duplo tri (izraz u igri tavle)*.

< tur. *düse* »dvaput po tri« < pers. *du-se* »dva-tri«; pers. *du* »dva« i pers. *se* »tri«.

dūstabān, **dūstabān**, **dūztābān**, **dustabānlija** m (tur.) *onaj koji je ravnih stopala, pes volgus*.

< tur. *dūztābān* (*dūz-tabān*), v. komp. pod *duz* i *tabān*.

dustabānlija, v. *dustabān*

dūstūr -ūra m (ar.) *zbornik zakona i naredaba koji je izdavan u Turskoj Carevini*.

< tur. *dūstūr* < pers. *dustūr* (u ar. *dūstūr*, takođe < pers.).

dūšek m (tur.) *vunena postelja (madrac) koja se, u vrijeme dok još kreveti nisu unišli u upotrebu, sterala na pod i na njoj se spavalo*. — »Delije mi prostrše dūšek« (M. H. III 447).

< tur. *dōšek*.

V. *dušek-hasta*, *dušekluk*.

dūšek-hāsta f (tur.-pers.) *bolesnik koji je privezan za postelju, veliki bolesnik*.

< tur. *dōšek hasta*, v. kompon. pod *dušek* i *hasta*.

dūšekluk m (tur.) 1. *vrsta ormara u kome se drže dušeci i jorgani kad nisu u upotrebi. Odignut je od poda i pričvršćen uza zid*.

2. *platno od koga se prave dušeci*.

< tur. *dōšeklik* (*dōšek-lik*), v. *dušek* + tur. suf. *-lik*.

dūšema f (tur.) *kućna prostirka*

< tur. *dōšeme*.

dūšeme n (tur.) *svilom protkan bijeli bezni čaršaf, veličine 1 × 2 m, kojim se žena zaogrće preko feredže*.

< tur. *dōšeme*.

dūšeš m (pers.) *duplo šest (izraz u igri tavle)*.

< tur. *dūšeš* < pers. *du-šeš* »dva-šest«; pers. *du* »dva« i pers. *šeš* »šest«.

dūšmān, **dūšman**, **dūšmanin** m (pers.) *neprijatelj, protivnik*. —

đušmánluk

»Dušmanin si, za Boga ne znadeš« (M. H. III 246); »Ko je sebi dušmanin, kako će drugom biti prijatelj?« (Vuk. Posl. 142).

< tur. *düşman* < pers. *dušmen*.
V. dušmanluk, din-dušman.

đušmánluk i dušmánluk m (pers.-tur.) *neprijateljstvo*.

< tur. *düşmanlık*, v. dušman + tur. suf. -lik.

důvak -a i **důvák** -áka m (tur.) *veo nevjeste, tanka koprena kojom se mlada prekriva preko glave i lica*. — »mlada pod duvakom«; »Nije s glave ni duvak skinula« (K. H. I 367).

< tur. *duvak*.

důvān, dūvāndžija, dūvānkesa itd. v. duhan, duhandžija itd.

důvār -a m (pers.) *zid*. — »Iz duvara pendžer izvadila« (M. H. III 503).

< tur. *duvar* < pers. *dīwār*.
V. duvardžija.

dūvārdžija i dūvārdžija m (pers.-tur.) *zidar*.

< tur. *duvarcı* (*duvar-cı*), v. duvar + tur. suf. -ci.

důvel m (ar.) *car, kralj; carstvo, kraljevstvo, država*. — »Hoće l' mi se narugat duveli« (K. H. I 465).

< tur. *düvel* »carstva, države«

< ar. *duwāl*, pl. od *dāwālā*, v. devlet.

důz adj. (tur.) *ravan, uravňjan*.

< tur. *düz*.

V. dustaban, dibiduz.

důzen m (tur.) 1. *ono čime se žena dotjeruje i uljepšava: kozmetička sredstva, nakit i ukrasi*. — »Na se meće četiri duzena: jedan duzen bakam i bjelilo, drugi duzen surme i obrve, treći duzen biser i dukate, / a četvrti dibu i kadi-fu« (Beh. V 109).

2. *ugađanje muzičkog instrumenta (štimovanje)*.

< tur. *düzen*, sa značenjem kao u nas.

V. duzeniti, duzenli, uduzeniti, naduzeniti se.

důzeniti, dotjerivati, dogoniti, uljepšavati.

Izv. od duzen (v.).

důzenli, indecl. adj. (tur.) *dotjeran, uređen, nagizdan*. — »I onijeh duzel djevojaka, / i duzenli lijepih momaka« (M. H. X 92).

< tur. *düzenli*, v. duzen + tur. suf. -li.

důzina f (tal.) *svežanj, snop, paket koji sadrži 12 komada nekih predmeta (npr. kašika i sl.)*.

< tur. *düzine* < tal. *dozzina*.

důztaban, v. dustaban.

DŽ

džaba, džabica *f* (tur.) 1. ono što je besplatno dato, poklon. — »A džaba mu sve moje oružje!« (M. H. III 162).

2. besplatna kafa koja se pije u kafani kao čašćenje za kakvo veselje (npr. kad se nekome rodi dijete, ili se oženi, pa daje džabu za sve prisutne u kafani).

3. u značenju »na stranu«, »ostavi« u frazi »džaba ti što pije, ali se i kocka«.

< tur. *caba* »ono što je besplatno, poklon«.

V. džabaisati, džabaluk, džabe.

džabaisati -išem, pokloniti.

Izv. od džaba (v.).

džabaluk *m* (tur.) ono što se dobije besplatno, ne ulažući ni novac ni trud.

< tur. *cabalık*, v. džaba + tur. suf. -lik.

džabe, džaba adv. (tur.) badava, besplatno; zalud. — U ob. gov.: »Džabe (džaba) mu je da se na glavu posadi, neće uspjeti«; »kud ga bije, sve mu krvca lije, / al za džaba, pobjeći ne može« (Muz. zap. Inst. 62).

< tur. *caba*.

džabica, v. džaba

Džabić, v. džabija

džabija *m* (ar.) ubirač vakufskih prihoda (kiriija i dr.); za turske uprave ubirač državnih prihoda. Od ovog je došlo prezime Džabić.

< tur. *cabi* < ar. *ġābi*.

džada *f* (ar.) cesta, drum, put. — »I kojom li džadom putovati« (K. H. I 62).

< tur. *cadde* < ar. *ġaddā*.

džadija i džadija *f* (pers.) vještica, baba-vračara; naopaka starica.

< tur. *cadī* < pers. *ġādū*.

Džafer, hipok. **Džafo** (ar.) musul. muško ime.

< tur. *Cafer* < ar. *Ġāfār*, lično ime; osn. zn.: »mala rijeka«.

Džafo, v. Džafer

Džahid (ar.) musul. muško ime.

< tur. *Cahid*, lično ime, »Trudbenik« < ar. *ġāhid* »trudbenik«.

džahil *m* (ar.) neznalica; nepismen čovjek, — »Ti ne gledaj na džahile šta rade« (Ist. bl. II 224).

< tur. *cahil* < ar. *ġāhil*.

V. džahilijet, džahiluk.

džahilijet *m* (ar.) neznanje, neprosvijećenost.

< tur. *cahiliyet* < ar. *ġāhiliyyā*.

džahiluk *m* (ar.-tur.) *neznanje, neprosvijećenost.*

< tur. *cahillik* (*cahil-lik*), *v.* džahil + tur. suf. *-lik*.

džāiz (pogr. *đāiz*), *adv.* (ar.) *dozvoljeno, dopušteno, slobodno; vjerom dozvoljeno, vjerom dopušteno.* — »Nije *đāiz*, moj zete i bane, / da ovako preliepo odieno, / crnom krvcom bude poštrapano« (F. J. I 59).

< tur. *caiz* < ar. *ğāiz* »dozvoljen«.

džāli, *džālā*, *pl. t.* (tur.) *ugledni starci.* — »dok rekoše *džāli* i *ridžāli*« (Nar. pj.).

Možda je (kako navodi i Miklošić) iz staro-tur. *çal* »starac, starina; sijeda brada«.

džām *m* (pers.) *staklo; prozorsko staklo.* — »Često pogleda na *džāmu* *pendžera*« (M. H. III 120).

< tur. *cam* < pers. *ğām*.

V. džamdžija, džamli, džamlićak, džamlija, džamluk.

džāmādan, *džemādan* *m* (pers.) *vrsta muškog zatvorenog prsluka koji se oblači na anteriju ili košulju; preklapa se na grudi-ma; pravi se od čohē ili kadife, a ukrašen je gajtanim, srmom i dr.* — »Pa obuče *džēma dāna* *zlatna*« (K. H. I 482).

< tur. *camadan* < pers. *ğāme-dān* (*ğāme-dān*), slož. od pers. *ğāme* »odijelo« + pers. suf. *-dān*.

džāmājlija, *v.* džamlija

džāmāli, *v.* džamli

džāmbās -āsa, **džāmbāz** -āza *m* (pers.) *1. preprodavalac konja; dobar poznavalac konja, vještak za konje.*

2. fig. prepredenjak, varalica.

< tur. *cambaz* < pers. *ğānbāz* (*ğān-bāz*) »preprodavalac ko-

nja« osn. zn.: »onaj koji se igra s dušom, koji se izlaže opasnosti«, slož. od pers. *ğān* »duša« i pers. *bāz*, prez. osn. od inf. *bāhten* »igrati«.

V. džambasluk.

džāmbāsluk *m* (pers.-tur.) *džambasko zanimanje.*

< tur. *cambazlık* (*cambaz-lık*), *v.* džambas + tur. suf. *-lik*.

Džāmdžić, *v.* džāmdžija

džāmdžija *m* (pers.-tur.) *staklar, staklorezac.* — *Od ovog je došlo prezime Džāmdžić.*

< tur. *camcı* (*cam-cı*), *v.* džam + tur. suf. *-cı*.

džāmija *f* (ar.) *muslimanska bogomolja sa jednim ili više minareta (bogomolja koja nema minareta zove se mesdžid (v.)).* < tur. *cami* < ar. *ğāmi* »bogomolja«, bukv. »onaj koji skuplja, okuplja (svijet)«. Od istog izvora je *džēmāt* (v.).

džāmlī, **džāmāli**, *indecl. adj.* (pers.-tur.) *staklen, od stakla; ustakljen.* — »džāmlī-pēndžēr, džāmāli pēndžēr« = stakleni prozor; »džāmlī-tāhta« = stakleno prozorsko okno. — »Pa se hvati do *džāmlī-pēndžera*« (K. H. I 305); »Kako huknu, *džāmlī tahta* puknu« (M. H. X 76); »Gledala ga Jelena / sa *džāmlī pēndžera*« (Muz. zap. Inst. 2822).

< tur. *camli*, *v.* džam + tur. suf. *-li*.

džāmlīčak -čaka *m*, *prozorić.* — »Pred njim draga džāmlīčak mu otvori« (GZM 1908. 550).

Dem. od džamli (v.).

džāmlija, **džāmājlija** *m* (pers.-tur.) *1. onaj koji je od stakla, koji je staklen.* — »na čakšire kov-

če džamajlije» (Kurt II 85).

2. *ustakljeni fenjer*.

Izv. od džamli (v.).

džamli-pëndžer, v. džamli

džamli-tähla, v. džamli.

džamluk *m* (pers.-tur.) *stakleni ormar, vitrina; stakleni izlog, prostorija u staklu*.

< tur. *camlik* (*cam-lik*), v. džam + tur. suf. -lik.

džamòglan, v. adžami-oglan.

džân, džâna (**džân** -a) *m* i **džâna** (**džâna**) *f* (pers.) *duša*. — »E. eto, ti si mi ukres'o u džân takav starmali. Čini mi se da mi tebe nema, sve bi mi ovo ostalo lakše bilo« (Andrić 28): »A nas Turke u crkvi da kune. / Koji smo se skoro isturčili, / Da nam džani u dženet ne odu« (Vuk VI 154); »U popove šcerce / crne mi oke kažu. / Živa mi. džano, bila, / pogledaj me s njima!« (Vuk I 378). < tur. *can* < pers. *gân*. V. džambas. Džanan, džanarika, džanečija, džanfez, džan-teslim, džanum.

džanâbet, v. dženâbet.

džanak, v. dženjak

Džanan, hipok. **Džano** (pers.) *muš. muško ime*.

< tur. *Canan*, lično ime, »Ljubljani. Voljeni« < pers. *gânân* »ljubljeni, voljeni«; pers. *gân* »duša« + pers. suf. -ân.

džanarika *f* (pers.-tur.) *šljiva ran-ka, plod joj crvenkast i okrugao; Prunus mirobalana, Prunus cerasifera*.

< tur. *can eriği*, buk. »šljiva duše, šljiva kao duša«, izft. < pers. *gân* »duša« i tur. *erik* »šljiva«.

džandâr-baklava *f* (grč.-ar.) *vrsta baklave: zakuha se tijesto i jufke se rasuču kao kod obične baklave, a onda se po nekoliko jufki zajedno zavije oko oklagije ili štapića, tako da se na prave cijevi od tijesta. Kad se to malo prisuši, izreže se na komade dugačke oko 10 cm, ispeku se komadi i onda zaliju ključalim šerbetom. Prije serviranja pune se komadi kajmakom i zgnječanim bademom. Po izgledu je slična poslastičarskoj šam-rolni*.

< tur. *cendere baklavası*, gore opisana vrsta baklave; tur. izft. od tur. *cendere* »presa; debela oklagija kojom se jufke razvijaju« < ar. *gândârâ* < grč. *kylindras* i tur. *baklava*, v. baklava.

džanečija *f* (pers.) *vrsta domaće (kućne) halve: rastopi se šećer i doda se ista mjera nišeste, pa se to umuti, a zatim se ta smjesa salije u rastopljeno maslo i miješa na vatri (na šporetu) tako dugo dok se ne isprži da porumeni. Masla se stavlja mnogo više nego u rešediju, pa kad bude ispržena, višak masla se odlije. Usljed toga što se u džanečiju stavlja više masla, ona je rjeđa i kompaktnija, dok se rešedija, kad je ispržena, mrvi*. < tur. *caneki* (č. *džanekji*), gore opisana vrsta halve < pers. *gân*, *gâne* (odnosno *gâneg*) »duša, život« + ar.-pers. suf. -î (*îyy*): pers. *gânegi*, u tur. *cane-ki*, buk. »duševno«, u smislu: (slatko jelo) »za dušu« (sr. naše »kao duša«).

džanfez *m* (pers.) *vrsta svilene tkanine koja se prelijeva (obično u dvije boje)*. — »U kafezu medom odranjena, / i džanfezom zlatnim nagizdana« (I.

džanfezli

Z. III 241); »moja draga, ona sama u crvenu džanfezu« (S. S. 57).

< tur. *canfes* < pers. *gānfezā* (*gān-fezā*), buk. »koji srce razveseljava«.

V. džanfezli.

džanfezli, indecl. adj. (pers.-tur.) od *džanfeza* (skrojeno). — »Zbog Alije da ga Bog ubije. / pode-ro mi džanfezli dimije!« (Sevd, 98).

< tur. *canfezli*, v. džanfez + tur. suf. -li.

Džano, v. Džanan.

džansevdija, v. sevidžan-baklava.

džan-teslim! interj. (pers.-ar.) (bogu) dušu predade! umrije! »To izreče, džan teslim učini« (Muz. zap. Inst. 1811).

< pers. *gān* »duša« i ar. *tāsīm* »predati«.

džānum i **džānum**, uzrječica (pers.-tur.) dušo si mi draga, dušo moja. — »Bre-gidi, bre-džānum, deli Kara Mustafa!« (Sevd. 46).

< *canim* (*can-im*) »moja duša« < pers. *gān* »duša« i tur. prisl. zamjen. I. lice sing. -im.

Džavid (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Cavid*, lično ime, »Darežljivi« < ar. *gāwid* »darežljiv«.

džeba, v. džebe

džebāna, v. džebhana

džebe n i **džeba** f (ar.) I. *bojni oklop napravljen od okruglih metalnih pločica*. — »Što Momčilu taman džeba bila, / kralj se pod njom ni dignut ne može!« (Vuk II 113).

2. *poprsje od metalnih pločica kao ostatak nekadašnjih oklopa; toke, metalne pločice prišivenne na dečermi*. — »Brci Ali

po puškama pali, / svitli mu se džebe kroz brkove« (M. H. III 18); Vidi još džebe.

< tur. *cebe* < pers. *ḡebe* »bojni oklop od metalnih pločica« < ar. *ḡubbā*.

V. džebedžije, džebelija, džebhana.

džebe, džebā, pl. t. (ar.) *toke, metalne pločice poredane i prišivenne sprijeda na dečermi*. — »Na ječermi džebe pozlaćene« (M. H. III 366); »Bjeie mu se džebe kroz brkove« (K. H. II 384).

Vidi porijeklo pod džebe-eta.

džebedžije pl. (ar.-tur.) *poseban rod vojske u nekadašnjoj turskoj vojničkoj organizaciji. U mirno doba brinuli su se o oružju i ratnim potrebama, te čuvali municiju u gradovima, a u ratno doba pribavljali su janjičarima potrebnu ratnu spremu i opskrbljivali ih municijom. Ukinuti su u isto vrijeme kada i janjičari*.

< tur. *cebeci*, v. džebe »bojni oklop« + tur. suf. -ci.

džebelija m (ar.-tur.) 1. *oklopnik; naoružani neregularni vojnik — konjanik kojeg je sobom vodio u rat spahija i zaim*.

2. *zamjenik, zamjenik na mejdanu*. — »Veće traži teška džebeliju, / neka za te na mejdan izade«, »Oh Vrsiću, begov bajraktare, / šta ćeš iskat meni na Zečevu, / da mi sinu bidneš džebelija?« (K. H. I 129, 324).

< tur. *cebeli*, v. džebe »bojni oklop« + tur. suf. -li.

džebhana, džebāna, džepāna f (ar.-pers.) *municija, oružna sprema*. — »Uz topove kuvet i džebhanu« (K. H. I 37).

< tur. *cebhane*, *cepene* »1. mjesto gdje se čuva municija i oru-

žje; 2. *municija i oružna sprema* < pers. *gebeḥāne* (*gebeḥāne*) »mjesto gdje se čuvaju oklopi i druga ratna oprema«, v. kompon. pod džebe »bojni oklop« i hane.

džebra, v. *debra*

Džebrail, Džibril -ila *m* (jevr.) *anđeo preko koga je Muhamedu došla božja objava (arhanđeo Gavriilo).*

< tur. *Cebrail* < ar. *Ġabrā'il*, *Ġibril* < jevr.

džebre, v. *debra*

džebren-kähren adv. (ar.) *zorom i nasiljem, silom i nasiljem, na silu.*

< tur. *cebren-kahren* < ar. *ġabrān* »silom« i ar. *qahrān* »silom, nasiljem«.

džedvel *m* (ar.) *tabela; formular s izvučenim vodoravnim i uspravnim linijama.*

< tur. *cedvel* < ar. *ġadwāl*.

džeenem, v. *džehenem*

džefa (pogr. *děfa*) *f* (ar.) *svađa, prepiranje, galama.* — »Količak je maluhna, a kolika se džefa zaturila čerez nje« (Zem-bilj III 91).

< tur. *cefa* < ar. *ġafā* »mučenje, uznemirivanje, napadanje«.

džeferdār -āra, **džeferdān** -āna, **dževherdār** -āra (**dževerdār**, **dževērdān**, **džehvērār**, **džehvēdār**) *m* (pers.) *vrsta starinske puške koja je ukrašena sedefom i dragim kamenjem (po čemu je i ime dobila).* — »Prihvatite bištre džeferdare« (K. H. I 111); »Ne boji se Boja puške džeferdara, nego puške oputom svezane« (Vuk, Posl. 194); »i daću mu moga džeferdana, / i do-rata konja od mejdana« (Vuk

III 150); »Stipan dade zlatne dževerdare« (M. H. III 190); »Popucuju lahki dževerdani« (F. J. I 133); »A za pasom do dva dževerdara« (M. H. III 91); »Kad pucaju mali džehvedari« (M. H. IV 15); »Izvadio male džehvedane« (M. H. III 236).

< tur. *cevherdar*, osn. zn. »ono što je dragim kamenjem ukrašeno« < pers. *gewherdār* (*gewher-dār*) slož. od pers. *gewher* (u ar. *ġawhār*) »dragi kamen, dragulj« i pers. *dār*, prez. osn. od inf. *dāšten* »imati, držati«.

džehalet *m* (ar.) *neznanje, neprosvijećenost.*

< tur. *cehalet* < ar. *ġāhālā*.

džehenem (džeenem) *m* (jevr.) *pakao.* — »Kraj dženeta žuta tunja rasla, / na džehenem grane naslonila« (Muz. zap. Inst. 3676); »Kuda hodža bije, džehenemska vatra ne pali« (Nar. bl. 217).

< tur. *cehennem* < ar. *ġāhān-nām* < jevr.

V. *džehenemlija*, *džehenemtaš*.

džehenemlija *m* (jevr.-tur.) *onaj koji će u pakao, koji je zaslužio pakao.*

< tur. *cehennemli*, v. *džehenem* + tur. suf. -li.

džehenemtaš *m* (jevr.-tur.) *pakleni kamen, srebrni nišrat, lapis infernalis.*

< tur. *cehennem taşı*, bukv. »džehenemki kamen«, tur. izft., v. kompon. pod džehenem i taš.

džeher *m* i **džehra** *f* (tur.) *kazaska alatka: sprava za namotavanje svile i dr.*

< tur. *cehre*, istog značenja.

džehřile adv. (ar.-tur.) *glasno.*

< tur. *cehrile* (*cehr-ile*) < ar. *ġāhr* (√ *ġhr*) »govoriti glasno,

Džéhva

objaviti glasno« + tur. postpoz. -ile »sa«.

Džéhva, v. Dževahira

džehverdār, džehvēdār, džehvēdān, v. džeferdar

Džēlāl, v. Dželaludin

Dželālīja (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Celâli*, lično ime, »Veličanstveni, Veliki, Moćni« < ar. *ġālāl* (v. Dželaludin) + ar.-pers. suf. -ī.

Dželalūdin -ina, **Dželalūddin** -ina, skr. **Džēlāl** -ála, hipok.

Džēlko (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Celâlîuddin* < ar. *Ġālâl-u-ddîn*, lično ime, »Veličanstvo, Uzvišenost vjere islama«, ar. izft. od ar. *ġālāl* »veličanstvo, uzvišenost; veličina, moć« i ar. *âddîn* »vjera islam«.

džēlāt -áta *m* (ar.) 1. *kronik; čovjek koji izvršava smrtnu presudu nad osuđenicima*. — »Za njim idu četiri dželata« (K. H. I 46).

2. *fig. bezdušan i nemilosrdan čovjek*.

< tur. *cellât, cellâd* < ar. *ġallâd*.

džēlēbdžija, v. dželepčija

dželep (pogr. *dēlep, dēljep*) *m* (ar.) *stado, krdo stoke*. — »Otjera mu na dželepe ovce, / i otjera na dželep' goveda« (K. H. II 229); »Pa ipak minulo je tri nedelje kako je Marko Čertvan otišao u Prusku, da proda dželep goveda« (Devajtis 12); »Da kupuju džep-ske volave«, »Sve sa Baća na surek ovnove, / Az dželjepa srijemski volovi« (Lord 23, 13). < tur. *celep* < ar. *ġālâb*. V. dželepčija.

džēlepčija, džēlēbdžija *m* (ar.-tur.) 1. *trgovac stokom*. — »I sakupi

mlade dželepčije, / da ovnove kupe i volove« (F. J. II 340); »Kad ja bijah morsk dželedžija« (Vuk III 455). 2. *onaj koji drži i odgaja čitava stada ovaca; stočar*.

< tur. *celepçi (celep-çi)*, v. dželep + tur. suf. -çi.

džēle šānuhūl, džēlle šānuhū! interj. (ar.) *uzvik kojim se pozdravlja izgovor ili spominjanje božjeg imena: Allah, dželle šānuhu! Bog, dželle šānuhu!* »Ne pamti se da je ikad Allah dželešānuhu ovako rano poslao zimu kao ove godine« (Zembilj III 62).

< ar. *ġallā šānuhū!* »neka je slavno njegovo uzvišeno biće!«

Džēlil -ila, hipok. **Džēlko** (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Celîl*, lično ime, »Poštovani, Slavni« < ar. *ġallîl* »poštovan, slavan, velik«.

Džēlko, v. Dželaludin i Džēlil

džemādan, v. džamadan

Džēmāl, v. Džemaludin

Džemalūdin -ina, **Džemalūddin** -ina, skr. **Džēmāl** -ála, hipok.

Džēmo, Džēmko, Džēmān, Džēmica (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Cemâlîuddin* < ar. *Ġāmāl-u-ddîn*, lično ime, »Ljepota vjere islama«, ar. izf. od ar. *ġāmal* »ljepota i ar. *âddîn* »vjera islam«.

Džēmān, v. Džemaludin

džēmāt -áta *m* (ar.) 1. *skupina, društvo, zajednica*.

2. *skup ljudi koji zajednički obavljaju molitvu (koji klanjaju)*. — »U džamiji džemat pobuniti« (K. H. I 189).

3. *muslimanska vjerska opština; područje jedne džamije, ili jednog imama, ili jednog muhtara; opština uopšte*.

< tur. *cemaat* < ar. *ġāmā'a*.
V. džematbaša, džematile, džematlija, džematski imam.

džematbaša, džemādbaša *m* (ar.-tur.) starješina jednog džemata, seoski starješina.

< tur. *cemaatbaşı* (*cemaat-başı*) tur. izft., v. kompon. pod džemat i baš.

džematilē, adv. (ar.-tur.) skupno, zajedno, u društvu; »džematile klanjati« = skupno se bogu moliti pod vodstvom imama. — »Pa na vakat akšam saklanjase. / džematile u ahar-odaju« (M. H. III 447).

< tur. *cemaatile* (*cemaat-ile*) v. džemat + tur. postpoz. -ile »sa«.

džematlija *m* (ar.-tur.) 1. član jednog džemata kao vjerske opštine.

2. onaj koji klanja skupno u džematu.

< tur. *cemaatlı* (*cemaat-lı*), v. džemat + tur. suf. -lı.

džematski imām, muslimanski sveštenik koji vrši vjerske funkcije u jednom džematu (vjerskoj opštini). On je ujedno i matičar za svoj džemat.

džemāzijel-āhir i džemāzijel-ēvel, V. džemat i imam.

džematski medžlis, odbor koji biraju muslimani jednog džemata na džematskom zboru. To je najniži organ islamske vjerske zajednice, čiji sastav i nadležnost propisuje vjerski statut. V. džemat i medžlis.

džemāzijel-āhir i džemāzijel-ēvel v. džemadel-ahire i džemadel-ula

Džemica, v. Džemaludin

džemijet *m* (ar.) društvo, udruženje, organizacija

< tur. *cemiyet* < ar. *ġām-ıyyā*

< ar. *ġām* »skupina, skup« + ar. adj. suf. f. -ıyyā.

Džemil, hipok. **Džemo**, **Džemko** (ar.) *mušl. muško ime*.

< tur. *Cemil*, lično ime. »Ljepotan« < ar. *ġāmīl* »lijep«.

Džemila, hipok. **Džemka** (ar.) *mušl. žensko ime*.

< tur. *Cemile*, lično ime, »Ljepotica« < ar. *ġāmīlā* »lijepa; ljepotica«.

Džemka, v. Džemila

Džemko, v. Džemaludin i Džemil

Džemo, v. Džemaludin i Džemil.

džemre (demre) -eta, pl. **džemreta** -ētā *n* (ar.) zračna struja koja dovodi do postepenog popuštanja studeni u rano proljeće. Za džemre se kaže da »pada« (ili »puca«), vulgarno shvaćeno kao da pada iz neba. Po istočnjačkim kalendarima, a i po muslimanskim takvimima (vjerskim kalendarima) u nas, prvo džemre pada u havu (u zrak) 19. februara, drugo u vodu 26. februara i treće u zemlju 5. marta. — »Tri su već pukla i to u havu, u vodu i u zemlju i ovo su božja demreta...« (Zembilj II 76).

< tur. *cemre* < ar. *ġamrā* »ugljen od žerave, iz raspaljene vatre«.

dženābet *m* (ar.) poganac, nevajalac, spadalo. — »jer ja imam džēnābeta druga; / kada ore, da ne može gore, / kada sijē, birden kiša lije« (I. Z. III 136); »... ugursuze jedan ugursuski i džēnābete! (Zembilj III 70).

< tur. *cenabet* < ar. *ġanābū* »stanje čovjeka (muslimana ili muslimanke), s obzirom na tjelesnu nečistoću, koje traje od polnog akta, ejakulacije ili po-

Dženābi-Hāk

lucije do kupanja. Za to vrijeme smatra se dotično lice nečistim, poganim.

V. džunup, džunupluk.

Dženābi-Hāk m (ar.) *bog*.

< tur. *Cenab-i Hak*, pers. izft. od ar. *ġānāb* »strana« i ar. *ḥaqq* »istina, pravo; bog«.

dženak, v. dženjāk

dženāza (džennāza) f (ar.) 1. *mušlimanski sprovod*. — »U to doba Fatima dženaza« (M. H. X 133).

2. *mrtvac*.

3. *molitva za mrtvog pred sahranu (skraćeno od džezaze — namaz, v.)*. — »Bajraktaru mezar iskopaše, / iskopaše, klanjaše dženazu« (K. H. II 605).

< tur. *cenaze* < ar. *ġānāzā*.

V. džezaze-namaz.

dženzaze-nāmāz m (ar.-pers.) *molitva (klanjanje) za mrtvog pred sahranu*.

< tur. *cenaze namazi*, tur. izft., v. kompon. pod dženzaza i namaz.

džendžefil, v. zendžefil

dženet m (ar.) *raj*. — »Ti b' dženetu otvorio vrata« (M. H. III 412); »Kraj dženeta žuta tunja rasla, / na džehenem grane naslonila« (Muz. zap. Inst. 3676).

< tur. *cennet* < ar. *ġānnā* »raj«, osn. zn.: »bašča«.

V. dženetlija.

dženetlija m (ar.-tur.) *onaj koji će u raj, koji je zaslužio raj*.

< tur. *cennetli*, v. dženet + tur. suf. -li.

dženjak -njka, džentak -nka, džānak -nka, dženek -nka m (pers.) *bitka, okršaj, borba*. — »i brzo će dženjak zametnuti« (I. Z. II 13); »Još se veći dže-

njak učinio« (M. H. III 465);

»Potrčase, Turke pretekoše, s Turcima džanak zametnuše« (Vuk VIII 25); »Ala banda zaturi se kavgā, / Dženek bio za nedelju dana« (Petrar. 690).

< tur. *cenk* < pers. *ġenk*.

V. dženjokovanje.

dženjkovānje, dženkovānje, n'bijenje boja, vođenje borbe. — »Nema sada nigdje vojevanja, / nit se igdje čuje dženkovanje« (I. Z. I 69).

Izv. od dženjāk (v.).

džep m (ar.) *džep, špag*. — »On otišće ruku u džepove« (M. H. III 418).

< tur. *cep* < ar. *ġāyb*.

V. džeparac, džepašče, džep-hašluk.

džepāna, v. džebhana.

džepārac -ra i džep-parāsi indecl. (ar.-pers.) *sitni novac za trošenje; novac za podmirenje sitnih izdataka*.

< tur. *cep parasi*, tur. izft. »džepni novac«, v. kompon. pod džep i para.

džepašče n (ar.-tur.) *novac za podmirenje sitnih troškova, sitnih svakodnevnih izdataka*.

< tur. *cep akçesi*, tur. izft. »džepne akçe«, v. kompon. pod džep i akča.

džepašluk, v. džep-hašluk.

džep-hašluk, džepašluk m (ar.-tur.) *novac za podmirenje sitnih svakodnevnih potreba*.

< tur. *cep harçlığı*, tur. izft. »džepni trošak«, v. kompon. pod džep i hašluk.

džer (ar.) *siromašni učenici medrese iskorišćuju ljetne i ramazanske ferije za honorarno vršenje pojedinih vjerskih službi, naročito po selima, u svrhu pribavljanja novčanih sredstava i*

hrane da bi se mogli izdržavati i školovati. To se zove džer i »idenje na džer«. Na džer idu i neki siromašni sveštenici.

< tur. *cer* < ar. *ġarr* ($\sqrt{\text{ġrr}}$), osn. zn.: »tegliti, vući« (usljed toga što oni koji idu na džer vuku na povratku novac i stvari, otud je ovaj naziv i došao). V. džeraš, džeriti, udžeriti.

džērāh, džērāh -āha *m* (ar.) *onaj koji liječi rane; hirurg*.

< tur. *cerrah* < ar. *ġarrāh*, bukv. »ranar«.

džērāš, džērāš -āša *m* (ar.) *onaj koji ide na džer (v.)*.

< tur. *cerrar* < ar. *ġarrār*.

džerida (derida) *f* (ar.) *novina*.

< tur. *ceride* < ar. *ġaridā*.

džērīma, džērēma, džērīma *f*, **džērīm** *m* i **džērēme** *n* (ar.) *globa, novčana kazna*. — »Tud mi sje-di Ivo begčehaja, / što uzima od cura džerimu« (GZM 1910. 526); »Na serdžadi džerim-džija Mujo, / što od bula džerīm uzimaše« (Sevd. 151).

< tur. *cerīme* i *cereme* < ar. *ġarīmā* »krivica; odšteta, globa za učinjenu krivicu«.

V. džerimdzija.

džerimdzija *m* (ar.-tur.) *onaj koji uzima globe, globalar*. — »na serdžadi džerimdzija Mujo, / što od bula džerīm uzimaše« (Sevd. 151).

< tur. *cerimeci*, v. džerima + tur. suf. -ci.

džērīti, ići na džer.

Izv. od džer (v.).

džērīz (pogr.), v. džeriz.

džēvāb, -āba, džēvāp -āpa (pogr. **dēvāb**) *m* (ar.) *odgovor*. — »Bez suala, bez dževaba« = bez pitanja i odgovora, tj. bez ikakva isljedenja; »Brže m' džē-

vap, drage lale moje!« (M. H. III 14); »Ne mog'o bogu dževaba dati! (kletva) = ne mogao pred bogom račun položiti! »Ja ću caru dževab devabiti« (Lord 10); »Laso je kavgu za-metnuti, al' je teško kavzi dževap dati« (Vuk, Posl. 166).

< tur. *cevab, cevap* < ar. *ġāwāb* »odgovor«.

V. dževabiti, oddževabiti.

džēvābiti, džēvāpiti (pogr. **dēvābiti**), *odgovarati*. — »a dževabi kladuški Hrnjica: / sve su nami došli poglavari« (F. K. 1886. 40); »Ne znam šta ću dževab devabiti, / Dok ne pitam ostarelu majku« (Lord 10). Izv. od dževab (v.).

Džēvād (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Cevad* < ar. *Ġāwād*, lično ime, »Darežljivko«; ar. *ġāwād* »darežljiv«.

džēvāhir (džēvājir) *m* (pers.) *drago kamenje; skupocjeni nakit, dragocijenosti*. — »U demiji od zlata džamija, / A po njojzi dževahir kamenje« (M. H. III 30); »Vas u srmi i u suhu zlatu, / A po njemu dževajir kamenje« (Petran. 563).

< tur. *cevahir* < ar. *ġāwāhir*, pl. od *ġāwhār* < pers. *gewher* »dragi kamen, dragulj«.

V. dževahirdžija, Dževahira.

Dževahira, Dževāhira, Dževājhra, *hipok. Džéhva* (pers.) *māsl. žensko ime*.

< tur. *Cevahir*, lično ime, »Dragulj«, v. dževahir + srp. hrv. suf. za f. -a.

dževahirdžija *m* (pers.-tur.) *draguljar, juvelir*. — »Za dukat pitaj sarafa, a za dragi kamen dževahirdžiju« (Ist. bl. I 275).

< tur. *cevāhirci*, v. dževahir + tur. suf. -ci.

azevápati, v. dževabiti.

dževār, v. dživar.

Dževdet, hipok. **Džévdo** (ar.) musl. muško ime.

< tur. *Cevdet*, lično ime. »Dobro« < ar. *ğāwā* »dobrota, krijepest«.

Džévdo, v. Dževdet.

dževdžir, v. devdir.

dževèrdār, **dževèrdān**, v. dževerdar.

dževiz (**dževiz-orah**) *m* (pers.) indijski orah, orašćić, koji se uvozi sa Istoka i upotrebljava se kao začín, a i kao lijek, *Myristica*.

< tur. *ceviz* < ar. *ğāwz* < pers. *ğāwz* »orah«.

V. hind dževiz.

dževrek (pogr.), v. devrek.

dževza, v. dževza.

dževza, **dževza** *f* (ar.) bakrena posuda posebnog oblika za kuhanje kafe. Ima dug držák, a razlićite je zapremine; može biti manja, za jedan ili dva findžana kafe (džezvica), a može i veća, ali u upotrebi je najveća do 1 litar zapremine. Boje je sjajno žute ili crvenkaste. — »A uz čumur dževze pristavio« (K. H. II 568).

< tur. *cezve*, sa značenjem kao u nas < ar. *ğāwā* »glavnja, baklja«.

V. džezvenjaci.

ležvenjáci -njákā, pl. pribor za pečenje kafe (džezve i ostalo) koji se nosi prilikom izleta u prirodu, na teferić.

Izv. od dževza (v.).

... postuje aestivalacije alkohola, npr. kod pečenja rakije (od šljiva, grožđa i dr.).

2. med zgnječen s voskom zajedno (za razliku od vrcanog meda).

< tur. *cibre*.

Džibril, v. Džebail.

džida *f* (tur.) 1. koplje, tanko i dugačko. — »u svakoga džida u rukama« (K. H. I 95).

2. drvo u bajraka.

3. motka u gvozdenoj ogradi.

< tur. *cida* »koplje«.

džidža *f* (tur.) igračka za djecu, zvečka; imitacija pravog nakića. — »Knjige su džidže, kojima se mudri zabavljaju« (Ist. bl. I 98).

< tur. *cici*.

V. džidžali, džidžati, džindžali, džindžan, nadžidžati.

džidžali, **džidžajli**, **džindžali**, indecl. adj. (tur.) nakićen, nadžidžan. — »sultanijski džidžali fesića« (I. Z. II 24); »I dovati džidžajli šišanu« (Vuk VI 413); »Sultanija džindžali fesića« (M. H. X 62).

< tur. *cicili* (*cici-li*), v. džidža + tur. suf. -li.

džidžati, **kititi**. — »Oj djevojko, džidžo moja, / džidžala te majka tvoja« (GZM 1908. 121).
Izv. od džidža (v.).

džigera, v. džigerica.

džigerica, **džigera** (**džigarica**) *f* (pers.) jetra, crna džigerica. — »De li meso, de li džigerica« (Nar. bl. 53); »Baška meso, baška džigerica, baška cura, baška udovica«; »Truhne, vene srce u menika, / sad počela džigerica b'jela. / Da je crna, dosad bih umrla, /

već je bjela, pa sam nevesela» (Ašikl. 123). (bijela džigerica = pluća); »Prionuo kao mačka za džigericu« (Vuk, Posl. 262).
 < tur. *ciğer* < pers. *ğiger*.

džigit, v. *jigit*.

džihād -ada m (ar.) rat za vjeru, borba za odbranu vjere.

< tur. *cihad* < ar. *ğihād*, osn. zn.: »borba, rat«.

džihāngir -ira m (pers.) vladar svijeta, svjetodržac (titula za moćne istočne vladare u prošlosti).

< tur. *cihangir* < pers. *ğihāngir* (*ğihān-gir*), »svjetodržac«; pers. *ğihān* »svijet, čitav svijet« + pers. *gīr*, prez. osn. od inf. *girīftan* »uzeti, uhvatiti, zarobiti«.

džihāri-dū m (pers.) četiri i dva (izraz u igri tavle).

< tur. *cihar-ü dū* < pers. *čehārūdu*, *čārūdu* »četiri i dva« (pers. *čehār*, *čār* »četiri« i pers. *du* »dva«).

džihāru-jek m (pers.) četiri i jedan (izraz u igri tavle).

< tur. *cihar-ü yek* < pers. *čehārūyek*, *čārūyek* »četiri i jedan« (pers. *čehār*, *čār* »četiri« i pers. *yek* »jedan«).

džihāru-se n (pers.) četiri i tri (izraz u igri tavle).

< tur. *cihar-ü se* < pers. *čehārūse*, *čārūse* »četiri i tri« (pers. *čehār*, *čār* »četiri« i pers. *se* »tri«).

džihet m (ar.) služba, zvanje pojedinih vjerskih službenika koji se plaćaju iz vakufske blagajne.

< tur. *cihet* < ar. *ğihā* »služba, dužnost«, osn. zn. »strana«.

džilātati se, v. *džilitati se*.

džilbenta f (ar.-pers.) veliki nožanik ili tašna sa pregracima.

< tur. *cilbent*, sa značenje kao u nas < pers. *ğildber* »kožni povež« < ar. *ğild* »koža« + pers. *bend*, prez. osn. od. in. *besten* »vezati, svezati«.

džilde n (ar.) opančarska i sarajka alatka: drveni procijep za stezanje na kojem zanatlija šij opanke i druge kožne predmete

< tur. *cilde*, sa istim značenjem < ar. *ğild* »koža«.

džillčija m (ar.-tur.) bacač džilita; onaj koji zna igrati džilita; onaj koji sudjeluje u igri džilita. — »Bić u svatima džillčija Luka« (F. J. II 369); »Ako imaš kakva džillčiju, / da umije s konja po džilitu« (K. H. II 548).

< tur. *cilitçi* (*cilit-çi*), v. *džilit* + tur. suf. -çi.

džilit -a i **džilit** -ita m (ar.) 1. kratak štap sa kurgom na jednom kraju kao u topuza (zapravo čomaga) koji konjanici u istoime- noj igri bacaju jedan na drugog kao što se baca koplje. — »Pa se šale a sa džilitovi« (M. H. III 462).

2. vrsta viteške igre koja je u turskoj konjici bila uobičajena i veoma popularna. (Pobliže o igri džilit uopšte vidi prikaz Oppenheimove monografije od Dr. F. Bajraktarevića u Glasniku Skopskog naučnog društva V (1929), s. 350—52, i kod nas u rubrici »Da li znate?« beogr. »Politike« od 19. IX 1950. g.).

< tur. *cilit*, *cilid* i *cirit*, *cirid* < ar. *ğārid* »oguljen (palmin štap bez lišća)«, sa kojim se navodno u prvo vrijeme džilitalo i od čega je i došao ovaj naziv. V. džillčija, džilitati se, džilitnuti se.

džilitati se

džilitati se, džilātati se, 1. bacati se džilitom.

2. fig. skočiti, baciti se tijelom.

— »Po njoj ti se džilataju guje« (F. J. I 128).

Izv. od džilit (v.).

džilitnuti se, 1. baciti džilit. —

»Džilitnut' se, ne pogodit' cilja«.

2. fig. skočiti, baciti se tijelom.

Izv. od džilit (v.).

džilt m (ar.) 1. povez, korice od uvezane knjige.

2. svezak (knjige).

< tur. cilt < ar. ġild, osn. žn.:

»koža«.

V. mudželit, Mudželiti, udžiliti, džingrafa.

džim m (ar.) ime arapskog slova

»dž« (ğ).

< tur. cim < ar. ġim.

džimidžije (pogr.), v. demidije.

džimrija m (pers.) škrtac, tvrdica.

< tur. cimri < pers. ġimri

»škrtac, propalica, prostak«.

V. džimrijati.

džimrijati, škrtariti, cicijašiti.

Izv. od džimrija (v.).

džin m (ar.) 1. nevidljivo duhovno

biće, duh, demon (dobar ili zao).

Po islam. vjerovanju, postoje

tri vrste razumnih božjih stvo-

renja: a) insān, čovjek, koji je

stvoren od zemlje; b) džin, ne-

vidljivo duhovno biće, stvoreno

od plamena. Ima ih dobrih i

zlih, griješnih; c) melek, meleć,

anđeo, koji je stvoren od svje-

tla, uvijek bogu pokorno nevi-

dljivo duhovno biće. Šejtan ili

iblis je džin koji je, zbog svoje

nepokornosti i oholosti, od boga

proklet i tako nazvan, tj. davo-

-zavodnik. — »On (misli se Mu-

hamed) je poslan i insanu i

džinu« (Ist. bl. II 222); »Džin

baška, šejtan baška« (Vuk, Posl. 351).

2. div.

3. fig. udarljiv i nemiran, ali

dosjetljiv i bistar čovjek ili di-

jete, »veliki je džin!« (u ob.

gov.).

< tur. cin < ar. ġinn.

V. džinhodža.

Džindo m (ar.) prezime.

< tur. cindi, cündi »vješt ja-

hač« bukv. »vojnički; vojnik«

< ar. ġund »vojska« + ar. adj.

suf. -i (iyy).

džindžali, v. džidžali.

džindžan (pogr. dindān), adj. na-

džidžan, nakićen. — »Pomole

se dindane kočije« (K. H. I

407).

Izv. od dždža (v.).

džindžihodža, v. džinhodža.

džindžuve pl. t. f (tur.) perle.

< tur. inci, incit »biser; perle«

s dodatkom u našem jeziku

»dž« s početka i »ve« na kraju.

džingrafa i džingrafa f (ar.) pole-

dina od lisičje kože (u krznar-

stvu).

< tur. cilkava »ćurak naprav-

ljen od kože sa šije vuka«.

< cild-i kafa »koža sa šije«,

pers. izft. od ar. ġild »koža« i

ar. qafā »šija«.

džinhodža, džindžihodža m (ar.-

-pers.) hodža koji zna sazivati,

skupljati džine (v. दौरا).

< tur. cinhoca, cinci hoca »džin-

ski hodža«, v. kompon. pod

džin i hodža.

džins m (lat.) vrsta, rod, fela.

< tur. cins < ar. ġins < lat.

džirit-sāfūn (pogr.), v. dirit-safun.

dživār -āra, dževār -āra m (ar.)

okolica naselja (grada, sela),

predgrađe. — »sve seine oko

Carigrada, / uč-dževāra od

Zapada grada, / Tatarina ispod Gore svete« (Vuk III 52).
< tur. *civar* < ar. *ġiwār* »susedstvo; zaštita«.

džizlija (pogr.), v. *dizlija*.

džoka *f* (pers.) 1. *vrsta muške i ženske nošnje, duga kao kaput, a kratka kao gunj, od grubog sukna, ima ih i bez rukava.* — »Crnu džoku, a feredžu usku« (K. H. I 68); »Šalaj moja pirlituša džoka« (Muz. zap. Inst. 1835).
2. *neizgledna, stara gornja haljinka uopšte.*
< tur. *çuka, çuha* < pers. *čūhā, cūha*, v. *čoha*.

džomba i džomba *f* (ar.? ili pers.?)
1. *provalija, ponor, bezdan; nestabilno tlo.* — »Nestade ga kao da je u džombu propao«; »... otisko se on u džombu!« (Zembilj III 24).
2. *fig. nezasitljiv čovjek, koji može mnogo pojesti* (»kao da je šupalj do koljena«).

Porijeklo riječi nisam mogao sa sigurnošću utvrditi. Postoje, po mom mišljenju, dvije vjerojatnosti: < ar. *ġubb* »duboka jama, bunar« ili < pers. *cunbe* »pokretljiv, nestabilan« < inf. *cunbiden* »micati se, kretati se«. V. *džombosati se*.

džombosati se, strovaliti se, propasti u bezdan. »Džombosa o se. dabogda!« (u ob. gov.).
Izv. od *džomba* (v.).

džomert, džomet, adj. (pers.) *darežljiv*.
< tur. *cömert* < pers. *ġuwān-merd*.

džorāfija *f* (stgrč.) *zemljopis, geografija*.
< tur. *coğrafya* < stgrč. *Geōgrafia*.

džoz (pogr.), v. *doz*.

džozdželi, v. *dozdeli*.

džube *n* i **džuba** *f* (ar.) 1. *odora, mantija muslimanskih sveštenika obično od crne čoha.*
2. *zubun*.
< tur. *cübbe, cüppe* < ar. *ġubbā*.

džuderija *f* (ar.) 1. *kožna bolest: ospice, od kojih ostaje trag na koži, naročito na licu.*
2. *onaj koji je prebolio ospice i na licu mu ostali ožiljci, ospičav čovjek.* — Od ovog je došlo prezme *Džuderija*.
< tur. *cuderi, cederi* »kožna bolest ospice« < ar. *ġādār* »trag, ožiljak na koži« + ar. adj. suf. *-i (iyy)*.

Džuderija, v. *džuderija*,

džüdža *m* i **džüdže** *n* (tur.) *čovječuljak, patuljak.* — Od ovog je nastalo prezime *Džüdža*.
2. *mala, sitna životinja (ispod normalnog razvoja).*
< tur. *cüce*.

Džüdža, v. *džüdža*.

džugum, v. *đugum*.

džuma *f* (**džumāj, džumāja**) (ar.)
1. *podnevna svečana molitva koja se obavlja petkom u džamiji; zove se još i džuma-nāmāz.* — »Džumu klanja, al se brže vrati« (K. H. I 47).
2. *petak, sedmica.* — »Peti džumaj kad je osvanuo« (M. H. IV 123).

< tur. *cuma* < ar. *ġuma* »molitva koja se klanja petkom u džamiji; sedmica«.

džumadel-âhire -eta *n* **džemāzjel-âhir** -a *m* (ar.) *ime šestog mjeseca muslimanskog vjerskog kalendara.*

< tur. *cemaziyelâhir* < ar. *ġumādā-l-âhirā*.

džumádel-ûlá

džumádel-ûlá -áta, **džemázijel-êvvel** -a m (ar.) *ime petog mjeseca muslimanskog vjerskog kalendara.*

< tur. *cemaziyelevvel* < ar. *ğumâdâ-l-ûlá.*

džumáj, džumája, v. džuma.

džumbüş, džumdûsati, v. džumbuš, džumbušati.

džumbüş, džumbüş i 'džumbuš, džumbus m (pers.) *šala; veselje, zabava.* — »Svi svatovi rahat i veseli, / Puškam' puču, a džumbus zameču« (Vuk VI 260).

< tur. *cümbüş* »šala, veselje« < pers. *ğunbiš*, osn. zn.: »kretanje, mahanje, gestikulisanje (pri govoru)«.

V. džumbušati, džumbušli, džumbušlija.

džumbüşati, džumbûsati, šaliti se; zabavljati se izvođeci šale.
Izv. od džumbuš (v.).

džumbušli, džumbûsli i džumbûšli, džumbûsli, indecl. adj. (pers.-tur.) *šaljiv, komičan.*

< tur. *cümbüşlü*, v. džumbuš + tur. suf. -lü (-li).

džumbušlija, džumbûslija, džumbüşcija i džumbûšlija, džumbûslija, džumbûšcija m (pers.-tur.) *šaljivčina, komičar.*

< tur. *cümbüşlü* i *cümbüşçü*, v. džumbuš + tur. suf. -lü (-li), odnosno -çü (çi).

džumhûr -ûra m (ar.) *narod, masa; skup, skupština, sastanak.* — Od ovog je nastalo prezime *Džumhûr.*

< tur. *cumhur* < ar. *ğumhûr* »narod, masa; skup« itd.

V. džumhurijet.

Džumhûr, v. džumhur.

džumhurijet m (ar.) *republika.*

< tur. *cumhuriyet* < ar. *ğum-*

hûriyyâ »republika« (v. džumhur + ar. adj. suf. za f. -iyyâ).

džumle, džumîle adv. (ar.-tur.) *svi zajedno, skupno.* — »Vračajući se od njegovog ljetnikovca kroz Sarajevo onako džumle, svatovski...« (Stanoj. 109).

< tur. *cümle* < ar. *ğumlâ* i *ğumlâtân* »skupno« (džumile je nepravilna kovanica sa tur. postpoz. -ile).

džumrûkčija (pogr.), v. *đumrukčija.*

džundža, v. đunda.

džunup (đunup) m i kao adj.

džunupast (ar.) 1. *tako se naziva musliman i muslimanka od momenta polnog akta, ejakulacije ili polucije pa dok se ne okupa. Takva osoba smatra se nečistom i nosiocem nesreće sve dok se ne okupa. Obavezna je vjerska dužnost da se takva osoba što prije okupa.*

2. *fig. nosilac nesreće (uopšte).* < tur. *cünüp* < ar. *ğunub.*

V. džunupluk.

džunupluk m (ar.-tur.) *stanje čovjek dok je džunup.*

< tur. *cünüplük* (*cünüp-lük*), v. džunup + tur. suf. -lük (-lik).

džüz (pl. **džüzovi**) m (ar.) 1. *dio kur'ana koji sadrži deset lista, tačnije: trideseti dio kur'ana. Kur'an ima 30 džuzova, a svaki džuz po 10 lista, dakle svega 300 lista, odnosno 600 stranica.*

2. *posebna uvezana sveska koja sadrži jedan džuz iz kur'ana.*

3. *sveska knjige uopšte.*

< tur. *cüz* < ar. *ğuz'*, osn. zn.: »dio«.

V. džuzdan, džuzhan.

džuzdân -âna (ar.-pers.) *novčanik; kesa za novac.* — »mogu pušiti fršlajli duhana, / dok je meni punoga džuzdana« (I.

Z. II 85); »Odnese mi džuzdan iz njedara, / U džuzdanu hiljadu dukata« (Vuk V 273).

< tur. cüzdan < pers. ġuzdān »kožna tašna, lisnica« < ar. ġuz' »komad, listić« + pers. suf. za tvorbu menica koje znače neku posudu ili zapreminski predmet -dān.

džūzhān -a m (ar.-pers.) lice koje uči u džamiji svakodnevno po jedan džuz (v. džuzovi) iz kur'-

ana za dušu nekoj dobrotvora, zavještača, osnivača zadužbine. *Džuzhani i danas uče u Gazi Husrefbegovoj džamiji u Sarajevu, i to je, koliko mi je poznato, danas jedini slučaj na Balkanskom poluostrvu.*

< tur. cüzhan < pers. ġuzhān (ġuz-hān) »čitač džuza« < ar. ġuz' »trideseti dio kur'ana« + pers. hān, prez. osn. od inf. hānden »čitati«.

džūzovi, v. džuz.

đāh *m* (pers.) *dio mutapčijskog stana: drvena, obično drenova, šipka na koju se namotava pređa; dužine oko 55 cm, a debljine oko 1 cm.*
Skraćeno od *tērdāh* (v.) < pers. *destgāh* »stan«.
V. *dahati*.

đāh... đāh, konj. (pers.) *čas... čas, nekad ... nekad.* — »Sjaj mjeseca, noćna varalice, / đ a h obasjaš, đ a h u oblak zađeš« (I. Z. II 35).
< tur. *gāh* < pers. *gāh* »nekad, ponekad«.
V. *đahda*, *đahkad*.

đāhati, *provlačiti* »đah« kroz »zive« (*zijeve*) *prilikom tkanja na mutapčijskom stanu.* — »Mutapčija sede za nasnovano tkalo i počinje »đ a h a t i«. Pošto otvori donji ziv rukom, mutapčija provuče đah, sabije tkalo tarkom, zatim pomiče zumbalu, provlači đah kroz gornji ziv...« (GZM 1957. 56).
Izv. od *đah* (v.).

đāhda, dāhdaš (dāda, dādaš) *adv.* (pers.) 1. *katkad, nekad te nekad, pogđjekad.* — U ob. gov.: »Đ a h d a mi dođe da zaplačem«.
2. »za đahda« = *samo za pojedine prilike, pogđjekad.* — »Firale su bile obuća najvećeg di-

jela gradskog stanovništva i svečana obuća bolje stojećih seljaka i feudalne gospode. Na selu je to, kako se zvalo, obuća »z a đ a h đ a«« (Kreš. Čizm. obrt 134).

< tur. *gāh-gāh* < pers. *gāh-gāh* »s vremena na vrijeme, pokatkad«, osn. zn. pers. *gāh* »vrijeme«.

đāhkad (pogr. **đah kad**) *adv.* (pers.-srp. hrv.) *katkad, ponekad, čas... čas.* — »U nju Bosnić gleda od Novoga, / đ a h k a d u nju, đ a h k a d u dorata« (K. H. II 475).

Naša složenica od pers. *gāh* »nekad, ponekad« i našeg *kad*.

đāiz (pogr.), v. *džaz*.

đaur, đaurin, đavur *m* (pers.) *nemusliman, nevjernik; hrišćanin.* — »Basti đ a u r. ode carevina« (K. H. I 46); »Nesretno ti to veselje bilo! / Šta će tebe đ a u r u svatove?« (Vuk VII 208).

< tur. *gāur, gāvur* »pristalica Zoroastrove vjere, nevjernik, nemusliman, hrišćanin« < pers. *gebr* »pristalica Zoroastrove vjere, nevjernik, pogan«.

V. *đaurka*, *đaurluk*, *Đaurska*.

đaurka *f*, *nemuslimanka, hrišćanka.*

Izv. od *daur* (v.).

đaurluk *m* (pers.-tur.) *nevjerovanje, bezvjerstvo.*

< tur. *gâvurluk*, v. *đaur* + tur. suf. *-luk* (*-lik*).

Đaurska *f* *zemlja ili država u kojoj žive đauri (nemuslimani).*
Izv. od *đaur* (v.).

đavoluk *m* *đavolisanje, majmunisanje, nestašnost.* — »Od deslu-ka i od đavoluka« (K. H. II 68).

Hibr. r. sa tur. suf. *-luk* (*-lik*).

đavrk *m* (tur.) *komadina hljeba.*
< tur. *gevrek* »vrsta pekarskog peciva«, v. *đevrek*.

đavur, v. *đaur*

đebërisati, gebërisati *-išëm, crknuti, krepiti; naduti se.* — »Ovome se mora nekake čare tražiti, hoće li čovjek bigairihak đebërisati?« (Zembilj II 29).

< tur. *gebermek*, sa istim značenjem kao *gore*.

đebra (džebra) *f* i **đebre (džebre)** *n* (tur.) *1. vreća od kostrijeti ili kakvog drugog grubog tkanja, koja se navuče na ruku pa se njome timari (čisti) konj. Ove kostretne kesice izrađivane su najviše u Mrkonjić Gradu, a u Sarajevu su sve do II Svjetskog rata prodavane u radnji Omera Užičanina. Zem. muzej u Sarajevu raspolaže svega jednim primjerkom đebre (GZM 1957. 60).*

2. komad od pokrovca, parče kostretnog tkanja. — »U nasiba đebra na očima« = u sudenog momka kao da je đebra na očima pa ne vidi mane u djevojke.

< tur. *gebre* »kostretna kesica za timarenje konja« (Po A. Vefik-paši porijeklom je stgrč. riječ.).

đečërma, đečërma, ječërma, ječërma. gečërma, gečërma *f* (tur.) *vrsta prsluka, dio starinske muške i ženske narodne nošnje. Kako izgleda starinska muška nar. nošnja i kojim se redom i kako oblačila, pokazuje ova nar. pjesma: »Žensko sylačî, a muško oblačî: / ponajprije sajali čakšire, / za čakširam' tokali ječërmu, / na ječërmu zelenu dolamu, / na dolamu fer-men suha zlata; / opasa se mukademom pasom, / a po pasu krmzi belsilaha; / za njeg zadi dvije puške male, / a o bedru čemerliju ljutu. / Kad s' obuče ko treba junaku...« (Ašikl. 106); »Vid' u mene dolamice, Marušo! / Vid' u mene dečërmice, Jovane!« (Muz. zap. Inst. 2279); »Sad tatarin odpući dečërmu« (Lord 28); »A pod svoju ilikli gečërmu« (M. H. III 256).*

< tur. *geçirme* »vrsta prsluka«, nom. action. i part. od inf. *geçirmek* »nataknuti, provući, prometnuti, navući« itd.

đečëmišolâ! gečëmišolâ! *interj. (tur.) prošlo akobogda! sretno ozdravio! (kaže se onom ko je obolio sa željom da mu prođe bolest, da ozdravi, ili onom ko je prebolio sa željom da mu se bolest ne povрати).*

< tur. *geçmiş ola!* bukv. »neka bude prošlo!« (*geçmiş*, perf. 3. lice sing. od inf. *geçmek* »proći« i *ola!* optat. 3. lice sing. od inf. *olmak* »biti«).

đedželuk, v. *gedželuk*.

deisija, đejisija, đejsija *f* (tur.) *odjeća, ruho, odijelo.* — »Podaj svakom dobru deisiju« (M. H. III 97); »Izabro bih čudnu deisiju, / ko što nose mlade Sarajlije« (Isl. Sv. od 24. I 1933.).

đejisija

< tur. *giysi* < inf. *giymek* »obuci«.

đejisija, đejisija, v. đejisija.

đel! *gël!* interj. (tur.) *dodi, hodi*.

— »Momak mami dv'je l'jepe djevojke, / dv'je djevojke na bijele ruke: / *đel* djevojke na bijele ruke!« (I. Z. IV 9); »*G el*, Marušo, gela, dušo!« (Muz. zap. Inst. 2279).

< tur. *gel*, imp. 2. lice sing. od inf. *gelmek* »doći«.

V. *đela*, *đel* buraje, *đeldi*, *deledek*.

đela! *gëla!* interj. (tur.) 1. *hodi!* *izvoli! dobro došao!* — »*Đela* sine, na moje konake, / da s' od-moriš i kahvu popiješ« (K. H. II 364); »njemu paša stao besjediti: / *gela*, Rakib, da pijemo vino!« (I. Z. I 49); »Ah, *đela*, dilber, oder, Maro!« (Vuk V 345).

2. izraz u igri tavle: *kad igrač kojemu je taš »ubijen« baci kocke pa mu ne padnu željeni brojevi-da bi mogao igru nastaviti*.

< tur. *gele*, optat. 3. lce sing. od inf. *gelmek* »doći«.

đeladžija, djeladžija *m* (srp. hrv.-tur.) *onaj koji dijeli*. — »A u blago vrgli *đeladžije*: / Ne dijele brojem ni esapom, / No kalpakom Rosnića Stefana« (Vuk VII 390).

Hibr. r. srp. hrv. »*dijeli* (ti)« i tur. suf. -ci.

đela mašalah! interj. (tur.-ar.) *iz-raz radosti pri dočeku gosta: oh, dobro mi došao! hodi, dobro mi došao! (Na ovo gost odgovara: ište deldum! = eto stigoh! dodoh!)*.

< tur. *gele mašallah!*, v. kompon. pod *đela* i *mašalah*.

đel buraže! interj. (tur.) *dodi ovamo! hodi ovamo!*

< tur. *gel buraya!* »dodi ovamo!«; tur. *gel*, imp. 2. lice sing. od *gelmek* »doći« i tur. *buraya* »ovamo« (pok. zamj. u dativu).

đeldi, gëldi, verb. (tur.) *dode, stiže*. — »Akšam *geldi*, mrak na zemlju pade« (Sevd. 107).

< tur. *geldi*, perf. 3. lice sing. od *gelmek* »doći«.

đeledžek, đeledek, verb. (tur.) *dođi-pođi, dolazak*. — »*Đeledek* ti svaku večer, / Vaj aman, aman! / Sve ja hoću da ti rečem!« (Vuk V 285).

< tur. *gelecek* »sljedeći, onaj koji dolazi; budućnost, sudbina« (oblik fut. 3. lice sing. od inf. *gelmek* »doći«, dakle: »doći će«).

đelep, đeljep (pogr.), v. dzelep.

đem m (pers.) *žvala, metalna prečaga na uzdi koja se stavlja konju u usta poprijeko iznad jezika*. — »Založi ga *đemom* od čelika« (K. H. I 274); »Uzeti *đem* na zub« (Vuk. Posl. 330).

< tur. *gem*, vjerovatno < pers. *ligām* (»*đem*«) tako da je u tur. otpao prvi slog.

đemidžija m (tur.) *ladar, brodar, splavar*. — »Pa doziva *đemidžiju mlada*« (B. V. 1886. 125); »Da potrci Drini na obali / Do onoga *đemidije Ibra*, / I da s Ibrum pogodi *demiju*« (Vuk VII 362).

< tur. *gemici* (*gemi-ci*), v. *đemija* + tur. suf. -ci.

đemija, gëmija f (tur.) *lada, brod*. — »Dati ćeš mi na moru *đemiju*« (M. H. III 10); »Orlov razbi na moru Turčina, / I potopi careve *gemije*« (Vuk VII 421).

< tur. *gemi* »lada, brod«. V. *đemidžija*, *đimidžije*.

đendëfil, v. zendžefil.

đene, adv. (tur.) *opet, još, i još*. — »dene del« = *opet dođi*; »Išće desnu iz ramena ruku / A njegova brata Hasanbega, / Đene išće Zlatu sa odžaka« (M. H. IV 140).

< tur. vulg. *gene*, knjiž. *yine* »opet«.

đerček (đeček) adv. (tur.) *doduše, zapravo, uistinu, zbilja*.

< tur. *gerçek*.

đerđan -ána, gerdan -ána (gendar -ára) *m* (pers.) 1. *ogrlica, ženski nakit koji se nosi o vratu*. — »Teško zlatu na debelu platnu! / I đerdanu na garavu vratu!« (Vuk, Posl. 314); »Bi l' joj vratak bio za đerdana«, »Tri gerdana od žutih cekina« (M. H. III 214, 506); »Dva gendara crljena merđžana« (Kurt II 83). 2. *vrat zaklanog bravčeta*.

< tur. *gerdan*, osn. zn. »vrat«, a potom »ono što se nosi o vratu« < pers. *gerdan* »vrat«.

đerđap -ápa *m* (pers.) *virtlog, brzica*.

< tur. *girdap* < pers. *girdāb* »virtlog, vir, opasno mjesto na moru ili na rijeci, gdje vođena struja pravi virtlog«.

V. Đerdap.

Đerdāp -ápa *m* (pers.) *dunavska klisura u oblasti Južnih Karpatâ između Golupca i Kladova*.

< pers. *girdāb*, v. đerdap.

đerdek, gerdək *m* (tur.) 1. *soba u kojoj mladenici provedu prvu bračnu noć; ložnica*. — »A on ne htje u đerdek djevojci« (K. H. I 366); »Istom ga je oženila bila, / Muji vakat u gerdek djevojci« (M. H. III 67); »Kad đerdeku otvorila vrata, / sva ložnica u krvi ogrezla« (Vuk II 482).

2. *prva bračna noć*.

< tur. *gerdek*, izv. od inf. *germek* »rastegnuti, potegnuti« (S. Sami pretpostavlja da bi moglo biti i od pers. *gerdek*, demin. od *gerd* »čador«.

đerdef, derdev *m* (tur.) *drvena naprava: okvir četverougaoznog oblika na kojem je razapeto platno po kome se veze*. — »Jer djevojka sila za đerdefom« (M. H. III 499); »Starčeva kćer na đerdevu veze, a on joj naglas čita« (Devajtis 99).

< tur. *gergef*, izv. od inf. *germek* »rastegnuti, potegnuti«. (Po S. Šamiji je < pers. *kārgāh* ili *kārkef*).

đerèviz, v. čereviz.

đeriz (pogr. džèriz) *m* (pers.) 1. *odvodni kanal od nužnika, banje i sl.*

2. *kanalisani potok ili uopšte potočić koji protječe kroz avliju ili bašču*. — »Sjedi mlada na mermer avliji, / na avliji, u sandaliji, / none hladi u studen-derizu« (I. Z. III 42).

< tur. *geriz* < pers. *kāriz*.

đerz, gërz *m* (pers.) *momak, mladić*. — »već s' u meni đerzi mujezini« (M. H. X 19).

Vjerovatno < starotur. *gürz* (skraćeno od *gürbüz*) »momak, mladić«.

< pers. *gürbüz* »odvažan, okretan, junačan«, ili < tur. *gürz* < pers. *gurz* »topuz, buzdovan«, V. derzovati.

Derželez, Gerželez (Alija), *legendarni junak bosanskih muslimana u našim narodnim pjesmama i predanju*. — »Ondje sjedi hodža Čuprlija, / i do nje ga Đerzelez Alija« (K. H. I 125); »to u Bosni Đerzelez Aliju« (Vuk II 769).

Postoje razna mišljenja o postanku ovog imena. A. Olesni-

cki objavio je posebnu raspravu u Zborniku za n. ž. i ob. J. S., XXIX/1, s. 36 pod naslovom »Tko je zapravo bio Đerzelez Alija?« U ovoj raspravi osvrnuo se i na etimologiju riječi, navodeći razna mišljenja. Između ostalih postoje ova mišljenja: od tur. *kergens* »jastrijeb« (Rječnik JAZU); *Gürz-elez* »borac s buzdovanom« (Hörman); *Gerz-Elez* / *gerz* »junak«, *Elez* »Iljas« / (S. Bašagić); iskrivljeno od madž. *Gellerthezy* (Rj. Broz-Iveković).

Mislim da postoji vjerojatnost da ovo ime dolazi od *Georgius-Elez*, što odgovara ar. *Gārgīs Ilyās*, kao što tursko ime Đurdevdanu »*Hıdırles*, *Hıdır-Ellez*« dolazi od ar. *Ḥıdır-Ilyās*. Po islamskom učenju Izraelčanin *Elijas* (Elie, Elez) bio je pejsamber *Ilyās* (ar.), koji se još naziva *Ḥıdır* (ar.). Ovo ime odgovara hrišć. *Georgius*, odnosno sv. Đurđe. Prema tome, i *Hıdır-Elez* i *Georgius-Elez* odgovara muslimanskom »pejsamber Iljas« i hrišćanskom »sv. Đorđe«.

drževanje, gerzovanje n momkovanje. — »Mi ostasmo, ne poženismo se, / Naske hora gerzovanja prode« (M. H. IV 269).
Izv. od derz (v.).

drževati, gerzovati -ujēm, momkovati. — »Što je bilo više biti neće, / više Mara djevovati neće: Što je bilo više biti neće, više Marko gerzovati neće« (Muz. zap. Inst. 1821).
Izv. od derz (v.).

đevdir -ira (pogr. dževdžir) m (pers.) *cjediľjka; bakrena posuda za cijedenje.* — »Đevdir je posuda slična rešetu s pervazom i zehom. Služi za cijedenje

nekih jela, kao što su latice, klepe, čikovi, onda za pranje zelja itd.« (GZM 1951. 219); »Surahije bez konusnog postolja imaju oblik bakrenih surahija u kojima se drži voda. Neke u grklju imaju »đevdir«, koji brani od nečistoće iako i one imaju poklopac« (GZM 1956. 104); »Na otvoru u tereziji, na koji se postavljao čunak, bio je dževdžir (sitno isprepletena rešetka)« (Kreš. Vodovodi 12).

< tur. *kevgir* < pers. *kefğir* < pers. *kef* »pjena« + pers. *gir*, prez. osn. od inf. *giriften* »uhvatiti, uzeti«.

đevërbaša, đevër-baša m (srp. hrv.-tur.) *glavni djever u svatovima.* — »Đeverbaša, Kraljeviću Marko: / Daj darove iz Budima grada« (Vuk VI 228); »Đeverbaše, braćo naša, dobro ste došli!« (Vuk I 20).
Hibr. r. sa tur. *baş*, v. *baş*.

đeviz (pogr.), v. dževiz.

đevrek m (tur.) *vrsta pekarskog peciva u obliku kolutića, pere-tak.*
< tur. *gevrek*.
V. đevrekčija.

đevrëkčija m (tur.) *onaj koji pravi i prodaje devreke.*
< tur. *gevrekçi*, v. *devrek* + tur. suf. -çi.

đevšek adj. (tur.) *poslab.*
< tur. *gevşek*.

đezāp, v. čezap.

dezëntija, dezintija f (tur.) *hodnik.*
< tur. *gezinti*, izv. od pas. obl. gl. *gezmek* »šetati«.

đezija f (tur.) *vrsta svilene tkanine koja se uvozila sa Istoka. Njome su se postavljala finija džubeta.*
< tur. *gezi*.

đezma f (tur.) *šetanje, hodanje*.
 < tur. *gezme* »šetnja«, nom.
 action. od *gezmek* »šetati«.

đezva, v. džezva.

đida, v. didija.

đidi, gidi, indecl. (tur., ili pers?)
didija. U ovom obliku dolazi u
 našem jeziku samo uz riječi:
 »hej«, »seni« i »bre« (v. hej didi,
 seni didi, bre didi).

V. tumačenje pod didija.

đidija, dido, dida m (tur., ili
 pers.?) *obješenjak, živahan mla-
 dić; zanesenjak koji izaziva
 divljenje, ali i prekor; junak*.
 — »Oj jablane, širi grane, / pra-
 vi veći hlad, / neka mi se na-
 hladuje / moj đidija mlad«
 (Sevd. 138); »Od didije Sa-
 rić-kapetana« (M. H. III 461);
 »Šta se čuje iza grada, / dido,
 dido, / šta se čuje iza grada /
 more didijo!« (nar. pj.); »ko-
 liko se dida posilila, / on To-
 doru vako govoraše: / Zdravo
 da si, Jankovo kopile!« (Vuk
 II 583).

< tur. *gidi*, sa značenjima kao
 u nas. Prema Burhanu i Cen-
 keru, ovo je po izvoru pers. ri-
 ječ *gīdī*, koja između ostalih
 značenja ima i sličnih značenja
 onima što u nas znači didija.

đido, v. didija.

digit, v. jigit.

đilbēnta, v. džilbenta.

đilvēden, v. đulveden.

đimīdzije pl. m (tur.) *oni koji se
 sanjkaju na ligurama ili se kli-
 zaju na nogama, tako da se po-
 stave jedan iza drugog, drže se
 jedan drugog i čine lanac*.

< tur. *gemici*, v. demidžija.

dindān (pogr.), v. džindžan.

đindēfil, v. zendžefil.

Đirit m (grč.) *Kreta, Krit* (grčko
 ostrvo).

< tur. *Girit* < st. grč. *Krete*.
 V. *đirit-safun*.

đirit-sāfūn (pogr. *džirit-safun*) *m*,
*vrsta bijelog sapuna koji se u
 nas trošio u tursko vrijeme*. —
 »Džirit-safun poskupio«
 (GZM 1907. 245); »Džirit sa-
 fun tvoje ruke, / Lašva voda
 suze tvoje« (Sevd. 85).

< tur. *girit sabunu* »điritski,
 kritski sapun«, izft. v. kompon.
 pod Đirit i sapun.

đirum m (tur.) *ulaz, mjesto za
 prolaz*. — »Kod nekih je duća-
 na bio jedan dio površine u
 istoj visini s ulicom i zvao se
 đirum. Đirum je bio u
 jednom kraju dućana ako se
 kroža nj ulazilo u magazu iza
 dućana, ili na sredini, ako je
 iza dućana kakva radionica ili
 ardija« (GZM 1951. 192).
 < tur. *girim*, izv. od inf. *girmek*
 »unići«.

điti, verb. (tur.) *ode*. — »Tu da ne
 bi bega udvinjskoga, / điti
 glava Kozlić-Huremage« (M. H.
 III 222).

< tur. *gitti* »ode«, perf. 3. lice
 sing. od *gitmek* »otići«.

điti-biti, verb. (tur.) *bi i prode*.
 < tur. *gitti* »ode«, perf. 3. lice
 sing. od *gitmek* »otići« i tur.
bitti »svrši se«, perf. 3. lice sing.
 od *bitmek* »svršiti se«.

đizlija i đizlija (pogr. *džizlija*) *f*
 (tur.) *potajna bludnica; raspo-
 jasana ženska*. — »Uvozile su
 se švapske đizlije, a izvezio
 »Bošnjak«« (Zembilj II 48); »Vi,
 mladići, što trošite svoju babo-
 vinu po mejhanama i đizli-
 jama«, (Zembilj III 111).
 < tur. *gizli* »tajan, sakriven«.

đogat, hipok. đogo m (tur.) *I. bjel-
 kast konj, bijelac, bjelaš*. —

đogde

»Sve na Muja nagoni đoga-
ta, / sve ga đogo niz uri-
je čepa« (K. H. II 221).

2. fig. *glupak, neznalica*.

< tur. *gök at*; tur. *gök* »plav,
otvorene boje, bistar« i tur. *at*
»konj«.

đogde, đovde *n* (tur.) *zaklano i*
oguljeno bravče.

< tur. *gövde*, istog značenja.

đogo, v. *dogat*.

đojā, kao **đojā**, **kođoja**, adv. (pers.)
tobože, kao biva. — »Posrnu
kao doja na dseno koljeno«
(Kočić I 70).

< tur. *güya* < pers. *güyā*.

đöl *m* (tur.) 1. *jezero*.

2. *kaljuža, podvodan, lokve*
blata.

< tur. *göl* »jezero«.

V. *Đolhisar*.

Đolhisār -āra *m* (tur.-ar.) *tursko*
ime za Jezero kod Jajca u
Bosni.

< tur. *Gölhisar* (*Göl-hisar*),
slož. od tur. *göl* »jezero« i ar.
hišār »tvrđava, grad«.

đomert, đomet, v. *džomert, dzo-*
met.

đön, gen. **đöna** *m* (tur.) *potplat za*
cipele; debela koža.

< tur. *gön* »učinjena koža«.

V. *doniti, don-obraz, donpara,*
podoniti.

đöniti, stavljati potplat na cipelu.
Izv. od *don* (v.).

donlaga, donluaga *m* (tur.) *za-*
povjednik donlija (v.). — »Za-
povjednici ili age ovih džemata
zvali su se donluage ili
donlage« (Kreš. Kapetanije
28). Od ovog je nastalo prezime
Đonlagić.

< tur. *gönüllü ağası* »zapovje-
dnik donlija«, izft. v. kompon.
pod donlije i aga.

Đonlagić, v. *donlaga*.

donlije, donülije pl. *m* (tur.) *po-*
seban rod vojske u Turskoj Ca-
revini za opasne pothvate, koji
se regrutovao od dobrovoljaca.

»Donlije ili donulije su
rod vojske, koji je bio zastupan
u malom broju kapetanija. Po
našem slučaju i oni su bili pla-
ćenici« (Kreš. Kapetanije 28).

< tur. *gönüllü* »pripadnik do-
brovoljačkog roda vojske; do-
brovoljac«.

V. *donlaga*.

< tur. *gügüm*.

don-obraz, adj. (prva kompon.
tur.) u fig. zn.: *bezobrazan, ne-*
pošten, koji se ničega ne stidi.
V. *don*.

donpara *f* (tur.-pers.) *komad do-*
na, pendžeta. U ob. gov.: »Obraz
mu je kao donpara«.

< tur. *gön-pare* »komad dona«

< tur. *gön* »don« i pers. *pāre*
»komad, parče«.

đor *m* (tur.) *zamjena odoka, du-*
ture.

Skraćeno od tur. *görmece* »odo-
ka, đuture«.

V. *đorati*.

đorati, mijenjati.

Izv. od *dor* (v.).

đorda, v. *čorda*.

đördörice, đördörice, v. *zorzorile*.

đördisati, čördisati -išem, *pogle-*
dati, osmotriti. — »Pa se na-
trag u kulu povrati, / Ter čor-
diše svoju građevinu, / Čor-
disao i degenisao« (Vuk VII
97).

< tur. *gördü* »vide, vidio je«,
perf. 3. lice sing. od *görmek*
»vidjeti«.

đotluk *m* (tur.) 1. *tūr, stražnja*
strana u čakšira ili gaća.

2. šara od gajtana na stražnjoj strani u čakšira.

< tur. *götlük* (*göt-lük*) »ona strana gdje je stražnjica« < tur. *göt* »stražnjica« + tur. suf. *-lük* (-lik).

đovda *f* (tur.) *tijelo, organizam; trup*. — »... a kroz šupljikastu bluzu vidi joj se pola đovde« (Zembilj III 35).

< tur. *gövde* »tijelo; trup«.
V. *dovdali*.

đovdali, indecl. adj. (tur.) *krupna tijela, korpulentan*.

< tur. *gövdeli* (*gövde-li*), v. *dovda* + tur. suf. *-li*.

đovde, v. *dogde*.

đoz (pogr. *džoz*) *m* (tur.) 1. *oko*.

2. *okno na prozoru*. — »Imadeš li svoga jauklaša, / što dolazi dozu i pendžeru« (K. H. II 157); »otvorio džozu na pendžeru, / pa na demir naslonio glavu« (F. K. 1886. 24).

< tur. *göz* »oko«.

V. *dozbajadžija*, *dozbajadžiluk*, *dozdeli*, *doziti*, *dozluci*, *dozluklija*, *karadoz*, *nadoziti*.

đozbajadžija, **dozbojadžija**, **dozba-jidžija** *m* (tur.) *mađioničar*. — »Ono je dozbajadžija, sihrisab, baksuz ...« (Colak. 27).

< tur. *gözbağıcı* »mađioničar«, bukv. »koji oči opčinjava«, slož. od tur. *göz* »oko« i tur. *bağıcı*, nom. agent. od inf. *bağmak* »opčinjavati, mađiju provoditi«.

đoz - *bajadžiluk*, **göz** - *bojadžiluk*, **doz** - *bajidžiluk* *m* (tur.) *mađija, opčinjenje, opsjena*.

< tur. *gözbağıcılık*, v. *dozbajadžija* + tur. suf. *-lik*.

dozdeli, **dozduzeli** indecl. adj. (tur.) *ljepooki, lijepih očiju*. — »Pošetala dozdeli hurija« (I. Z. II 1).

< tur. *göz güzelli* ili *metatezom* od tur. *güzel gözlü* »lijepih očiju« v. *kompon* pod *doz* i *duzel* + tur. suf. *-li*, *-lü*.

doziti, *gledati, kibicovati*.

Izv. od *doz* (v.).

V. *nadoziti*.

dozluci -*ükä* *m* pl. t. (tur.) *naočari*.

< tur. *gözlük* (*göz-lük*), v. *doz* + tur. suf. *-lük* (-lik).

dozluklija *m* (tur.) *onaj koji nosi naočare*.

< tur. *gözlüklü* (*gözlük-lü*), tur. *gözlük* »naočari« + tur. suf. *-lü* (-li).

đubre i **đubre** *n* (grč.) 1. *stajsko gnojivo*.

2. *gnoj u rani*.

3. *smetlje*.

< tur. *gübre* < grč.

V. *dubretnjak*.

đubretnjak *m* 1. *krošnja (sepet) u kojoj se dubre iznosi na njivu*.

2. *lopata za smetlje*.

Izv. od *dubre* (v.).

đučan adj. i **đučno** adv. (tur.)

1. *kao pridjev: težak, mučan*.

2. *kao prilog: teško, mučno*. — »Đučno mi je« = teško mi je.

< tur. *güç* »težak, mučan; teško, mučno«.

V. *duz-belajle*.

đuđž-belajle, v. *duz-belajle*.

đuđe *n* i **đuđa** *f* (tur.) *pokazivalo ili upiraljka od kože ili debelog papira kojom muslimanska djeca u mektebu, pri učenju u sufari ili u kur'anu, prate pojedine riječi i redove radi lakšeg snalaženja*. — »Pred hodžom sam učio, / sve musafe sućio. / Kad bjh zlato vidio, / džundža (pravilno đundža)

đugum

bi mi tresla, / ne bih sabah umio« (I. Z. III 7).

< tur. *güdemek*, *güdemek* sa značenjem kao u nas *đude*, izv. od inf. *gütme* »voditi, pratiti, čuvati«.

đugum (pogr. *džugum*) *m* (tur.)

1. *bakreni sud za vodu sa širokim grlicem (nema nosca koji ima ibrik)*. — »Uzeh đugum i maštrafu, podoh na vodu« (Kreš. Vodovodi 39); »Đugum kuje đugumdžija Mujo, / đugum kuje, daleko se čuje« (GZM 1951. 220).

2. *limena posuda u kojoj mljekar raznosi mlijeko po kućama*.

3. *kafeni đugum je manji sud u kome se vari voda za kafu*.

đul *m* (pers.) *ružica*, *ružica*. — »Dva

obrazu, dva đula rumena« (Ašikl. 15); »Đul-djevojka pod đulom zaspala, / đul se kruni, te djevojku budi« (Vuk I 307). Često se ova riječ stavlja u nar. pjesmi u značenju epiteta pred ženska imena ili imenice ženskog roda. — »Đul-Fatima po đul-bašči šeta« (S. S. 45); »Đul-devojko, crno oko! / Jesi li doma, jesi li sama?« (S. S. 19).

< tur. *gül* < pers. *gul*.

V. *Đula*, *đulabija*, *đulanbaščejik*, *đul-baklava*, *đul-bašča*, *Đulbeg*, *đul-behar*, *Đulbebara*, *đul-beščer*, *Đulesma*, *đulevden*, *đulfatme*, *đulija*, *đulistan*, *Đulizara*, *đul-jag*, *đulsija*, *đul-sirće*.

Đula (pers.) *musl. žensko ime*.

< tur. *gül* »ružica« (v. *dul*) sa našim nastavkom za ž. rod. »-a«.

đulábija *f* (pers.) *vrsta slatke crvene jabuke koja je veoma sočna*.

< tur. *gülâbi* < pers. *gulâbi*, bukvl. »od ružične vode« < pers. *gul* »ružica« + pers. *âb* »voda« + ar.-pers. adj. suf. -î.

đulâd, v. *đunle*.

đulan-baščejik *m* (pers.-tur.) *baščica sa puno ružica*. — »Ljepa Fata rošno c'vjeće brala, / u halinu đulan-baščejiku« (I. Z. IV 117).

Đulan je naša izvedenica od *dul* (v.), a *baščejik* < tur. *bahçecik* »baščica« (tur. *bahçe* »bašča« + tur. dem. suf. -cik).

đul-baklava, **đulbaklava** *f* (pers.-ar.) *baklava koja je izrezana »na đulove«, tj. izrezana tako da u sredini ima zaseban krug (kao ružin cvijet) sa polumjesecom*. — »Đul-baklava u zlatnoj tepsiji« (Vuk, Rječnik). < tur. *gül baklava* »baklava-ružica«, v. kompon. pod *dul* i *baklava*.

đulbastija, **đulbastija** i **čulbastija**, **čulbastija** *f* (tur.) *tucano meso pečeno na žaru, biftek*.

< tur. *kulbastı* (*kul-bastı*) č. *kjulbasti*, bukvl. »pepeo pritisnuto, (u) pepeo stavljen« < tur. *kul* »pepeo, lug« i tur. *bastı*, perf. 3. lice sing. od *basmak* »udariti, pritisnuti, staviti«. Sadržaj tur. riječi ukazuje na prvobitni način pečenja mesa za pretavljanjem u pepeo sa žarom.

đul-bašča *f* (pers.) *bašča zasađena ružama, ružičnjak*. — »Razviše se po đul-bašči đulovi« (GZM 1907. 252).

< tur. *gül bahçesi* »ružičnjak«, izft. v. kompon. pod *dul* i *bašča*.

đulbedân, v. *dulevden*.

đulbe-dôva, v. *dulbek-dova*.

Đulbeg (pers.-tur.) *musl. muško ime*.

< tur. *gûlbey* (*gûl-bey*) »beg kao ružica«, dakle: »Beg-Ružica«, v. komp. pod *dul* i *beg*.

Đulbègija (Dûl-Bègija), *musl. žen-sko ime*. — »Prosi meni Đul-begiju Hafiz-pašinu« (Kurt I 103).

< tur. *gûl* »ružica« i naš hipok. od *Begana* (v.): *Begija*, izv. od *beg*, dakle: »Begija — Ružica«.

Đûl-bèhâr -âra m (pers.) *ružin cvijet, ružica*. — »Vjetar puše, đul-behar se njiše« (nar. pj.).
< tur. *gûl-behar*, v. kompon. pod *dul* i *behar*.
V. *Đulbehara*.

Đulbehâra (pers.) *musl. žensko ime*.

< tur. *gûl-behar*, v. *dul-behar* + naš nast. za ž. rod -a, dakle: »Ružica«.

Đûlbek, đûlpek (đûbe) m (tur.)
1. ukrasni predmet u obliku jabuke koji stoji na sredini tavanice (stropa) u velikim sobama (halvatima) starih bosanskih kuća.

2. ukrasna toka ili jabuka na prsima ili na čelu opremljenog konja (dio konjske opreme). — »atu đulbek meće na prsima« (M. H. III 512). »Zlatna mu pala peća nad očima, / Valja mu se đube na prsima« (M. H. IV 251).

< tur. *göbek* »pupak«.

Đûlbek-dôva, đûlbe-dôva, đûl-bend-dôva f ili samo **đûlbek m** (pogr. *čuldetliji dôva*) (pers.) *dova (molitva) koja se učila u jedan glas, od množine prisutnih, pod vođstvom hodže, prilikom odlaska vojnika u boj, prilikom prvog polaska djeteta u mekteb i sl. slučajevima*. — »Efendija đulbek proučio« (M. H. III 463); »Pa čuldetliji dovu preucijo« (Lord 243).

< tur. *gûlbank* < pers. *gulbank gulbang*, osn. zn.: »glasno odobravanje, glasno izvikivanje od mnoštva ljudi, aplauz«.

đûlbend-dôva, v. *đulbek-dova*.

đulbešećer i đulbešećer m (pers.) *slatko, (recelj) od ružičinog cvijetnog lista*. — »Šta je draže od oca i majke, / šta je slađe od đulbešećera?« (Sevd. 70).
< tur. *gûlbeşeker* < pers. *gul-beşeker* (*gul be-şeker*) »ružica sa šećerom« (pers. *gul* »ružica« »šećer«).

+ pers. *be* »sa« + pers. *şeker*

đûle, v. *đunle*.

Đûlesma (pers.-ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *gûl-Esma* »Esma-Ružica«, v. kompon. pod *dul* i *Esma*.

đûlevden, đûlevder, đûlbèdân, đûlvèden, đilvèden m (pers.) *lijepo ukrašena metalna posuda duguljastog oblika u kojoj se drži đulsija ili kakva druga mirišljava tekućina*. Ima ih raznog oblika: oblik surahije, ribe itd. Neki đulevdani imaju na grliću malu šuplinu za prskanje. Prilikom mevluda ili kakvog vjerskog obreda, domaćin iz đulevdana prska goste ružinom vodicom (đulsijom).

< tur. *gûlâbdân* < pers. *gulâbdân* (*gulâb-dân*) »posuda u kojoj se drži ružina voda« (< pers. *gulâb* »mirisava voda od ružice« + pers. suf. -dân, koji služi za građenje imenica koje znače neku posudu).

Đulfâtma, Dûl-Fâtma (pers.-ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *gûl-Fatma* »Ružica-Fatma«, v. *dul* + hipok. od *Fatma*: *Fatma* (v.).

gūlatma (pers.-ar.) vrsta slatka: zaljevene gurabije.

< tur. *gül-Fatma* »ružica-Fatma«, v. kompon. pod *dul* i *Fatima*.

V. *Đulfatma*.

đulija, đul-đulija f (pers.) ružica, lijepa djevojka kao da je sva od ružice. — »N'jesi bahtli Alajbegoviću, / da te vaka đul-đulija ljubi« (M. H. III 162). < tur. *gūli* »ružična« < pers. *gul* »ružica« + ar.-pers. adj. suf. -i.

đulistan -āna m (pers.) ružičnjak, — »Avdo majku po bostanu voda, / po bostanu i po đulistanu« (Sevd. 42). < tur. *gūlistan* »ružičnjak« < pers. *gūlistān* (pers. *gul* »ružica« + pers. suf. za građenje imenica mjesta -stān).

Đulizār -āra (pers.) musul. muško ime, a i prezime. < tur. *Gūlzar*, lično ime, »Ružičnjak« < pers. *gūlzar* (*gul-zār*) »ružičnjak« (pers. *gul* »ružica« + pers. suf. za tvorbu imenica mjesta -zār).

Đulizāra, Đulzāra (pers.) musul. žensko ime.

V. *Đulizar* + naš nast. za ž. rod. -a.

đul-jāg m (pers.-tur.) ružino ulje koje se upotrebljava kao mirisno sredstvo.

< tur. *gūlyāgı* (*gūl-yağı*) »ružino ulje«, izft., v. kompon. pod *dul* i *jag*.

đul-kāduna f (pers.-tur.) ružica-gospoda. — »Đul-kāduna mobu namobila: / sve je kade na mobu sazvala« (Vuk I 589). < tur. *gūl-kadın* »ružica-gospoda«, v. *dul* i *kaduna*.

đulpek, v. đulbek.

đunlar, v. dunlari.

đulne, v. dunle.

đul-ruža f (pers.-srp. hrv.) mirisna ruža *Rosa damascena* iz fam. *Rosaceae*, od koje se dobija čuveno ružino ulje.

< tur. *gūl*, v. *dul* + naša riječ ruža.

đuls, v. đulsija.

Đulsa, v. Đulsuma.

đulsija f i **đuls** m (pers.-tur.) razvodnjeni ekstrakt od ruže; ružina voda koju domaćice dobijaju na taj način što ružine cvjetne listove pokisele u vodu, u zatvorenoj boci, koju ostave izvjesno vrijeme izloženu suncu. — »Kupaše je đulsijom vodicom« (I. Z. IV 246): »ja sam lice đulsom umivala, / otirala lijerom cvijećem« (Vuk I 86): »izmijte ga đulsom i sapunom« (Vuk IV 274).

< tur. *gūl suyu* »ružina voda«, izft. < pers. *gul* »ružica« i tur. *su* »voda«.

đul-sirće n i **đulsirćet** m (pers.) sirće (ocat) od ružice koje se pravi na taj način što se u obično vinsko sirće stave cijeli cvjetovi od ruže ili samo cvjetne laticice. Upotrebljava se u narodu kao lijek.

< tur. *gūl sirkesi* »ružino sirće«, izft., v. kompon. pod *dul* i *siće*.

Đulsūma, hipok. Đulsa (ar.) musul. žensko ime.

< tur. *Gulsūm* < ar. *Kultūm*, lično ime, osn. zn.: »punih, debelih obraza. puna lica«.

đulveden, v. dulevden.

đulvezija, đulvezlija, v. duvezlija.

đumile, v. džumle.

đumiš, đumuš (pogr. *đirliš*) m (tur.) srebro. — »velike češ dvo-

re ugledati: / pokriveni limom i đumišem« (Vuk II 602).

»Na njemu je mor-dolama. / Na dolami đurliš puca« (Vuk V 228). Od ovog je nastalo prezime Đumišić.

< tur. *gümüş*.

V. đumišli, đumišlija.

Đumišić, v. đumiš.

đumišli, indecl. adj. (tur.) *srebrén*, od *srebra*. — »oni meću đumišli pištolje« (Vuk III 498).

< tur. *gümüşlü*, v. đumiš + tur. suf. -*lü* (-li).

đumišlija f (tur.) *srebrén predmet*, *predmet od srebra izraden*. — »Na koim su kopče đumišlije« (F. J. I 186).

< tur. *gümüşlü*, v. đumišli.

đumle, v. đunle.

đumluk, **đumlugdžija** (pogr.), v. đumruk, đumrukčija.

đumrùgdžija, v. đumrukčija.

đumruk (đumluk) m (lat.) *carina*; *trošarina*; *taksa za prolaz*. — »Osta danas na Drini čuprija, / osta danas osta do vijeka. / I paša je đumruk postavio« (K. H. I 82). »Na vodi je đumlugdžija vila, / koja ima đumluk uzimati« (M. H. I 102).

< tur. *gümrük* »carina« < grč. *konmérki* (komerkion) < lat. *commercium*.

V. đumrukčija, đumrukhana.

đumrukāna, v. đumrukhana.

đumrukčija, **đumrùgdžija** (đumlugdžija) m (lat.-tur.) *carinik*, *trošarinac*. — »I pred njima efendija, efendija đumrukčija« (GZM 1908. 262); »Na vodi je đumlugdžija vila, / koja ima đumluk uzimati« (M. H. I 102).

< tur. *gümrükçü*, v. đumruk + tur. suf. -*çü* (-çi).

đumrukāna, **đumrukāna** f (lat.-pers.) *carinarnica*; *trošarinska stanica*.

< tur. *gümrükhane* (*gümrük-hane*), v. kompon. pod đumruk i hane.

đun m (tur.) *dan*. — »džuma-đun« = petak.

< tur. *gün* »dan«.

V. đunduk, đundulukčija, Ali-dun.

đunāh āha, **günāh -āha** m (pers.) *grieh*. — »Đunah bi bio od nas, da nam se Sarajevo pokuferiš« (Zembilj II 89).

< tur. *günah* < pers. *gunāh*.

V. dunahčar.

đunāhčār -āra, **gunāhčār -āra**, m (pers.) *grešnik*.

< tur. *günahkār* < pers. *gunāhkār* (*gunāh-kār*), v. đunah + pers. suf. -*kār*.

đunduluk, **gunduluk** m (tur.) *dnevница*, *nadnica*.

< tur. *gündelik* (*gün-de-lik*)

< tur. *gün* »dan« + postpoz. *de* »u« + suf. -*lik*.

đundulukčija, **gundulukčija** m (tur.) *dnevničar*, *nadničar*.

< tur. *gündelikçi*, v. đunduluk + tur. suf. -*çi*.

đunda, v. đude.

đunija f (grč.) 1. *drveni ili govodeni kutomjer*, *uglomjer*. — »Nije zid u đuniji«, »Nije zid pod đunijom« (u ob. gov.).

2. *fig.*: »svoja đunija« = *svoja volja*. — »dotjerati (što) na svoju đuniju, tj. po svojoj volji« (Vuk, Rječnik).

< tur. *gönje* < grč. *gōnía*.

đunlāc -āča m (pers.) *vrsta slatkog jela*, *pravi se od tankih juški (koje se u trgovačkoj radnji gotove kupuju) u koje se*

đunlād

zamotava kajmak sa mljevenim bademima ili orasima. I same juške od kojih se spravlja ovo slatko jelo zovu se đunlać. Ranije se uvozio iz Turske. I danas poneko donese ovih juški iz Turske u Bosnu (naročito u Sarajevu) i domaćice prave đunlać.

< tur. güllaç < pers. gulāğ.

đunlād, v. dunle.

dunlārčiči m, pl. t. vrsta slatkog jela: loptice napravljene od tijesta zavarenog u mlijeku i maslu koje se, pošto se ispeku, zaliju ukuhanim šećerom. Naša izvedenica, dem. od dunlari (v.).

đunlāri (pogr. džunlāri) m, pl. t. vrsta slatkog jela: loptice koje se spravljaју tako da se bjelanca od jaja miješaju sa dodatkom nišeste, a onda se čorbenom kašikom zahvaća ta smjesa (snijeg) i stavlja u provelo maslo u kome se formira loptica. Kada loptica porumeni, vadi se iz masla i stavlja u poseban sud. Pošto se isprži loptica koliko se želi, onda se preliju ukuhanim šećerom tako obilno da loptice plivaju. Pošto se tako zalivene ohlade, onda se serviraju. — »Poslije toga metnuše džunlare, što najviše razveseli stare« (Ist bl. II 258). Naša izvedenica od dunle, đunlād (v.), po tome što su loptice slične dunletima (kuglicama). V. dunlārčiči.

dunle, dūle n (pl. đunleta -ētā, đunlād -ādi, dūlād -ādi) (tur.) topovsko tane, zrno, metak. — »Preko njega dunle preljeće« (K. H. I 336): »Dunle oke trideset i četiri« (K. H. I 41): »iskopaće temelj od olova, / slijevaće u tope đulove, / te će naše razbijat gradove« (Vuk

II 197); »Napravio je zovove topove i bacao đunlad« (Bilten I 119).

< tur. gülle, gürlе.

đunluk, dūluk m (tur.) tamjan.

< tur. günlük.

đunup, đunupast, v. džunup, džunupast.

đurliš, v. dumiš.

durūtija, đurūtija f (tur.) graja, galama.

< tur. gürlütü »graja, galama«, (perf. 3. lice sing. od inf. gürlеmek »tutnjati, orgijati«.

durünsuz, kao supst. i adj. (tur.)

1. kao pridjev: neizgledan, ružan po spoljašnosti.

2. kao imenica: neizgledan, ružan čovjek.

< tur. görünsüz (görün-süz)

< tur. görün »izgled« + postpoz. -süz (-siz) »bez«.

đusterisati -isēm (se), prikazivati (se), pokazati (se), predstaviti (se).

< tur. göstermek »prikazati, pokazati, predstaviti« (Mislim da je pogrešno ovaj naš glagol doводити u vezu sa pers. inf. gūsterden čija je osnova gūster, (Miklošić), jer ovaj pers. gl. ima sasvim drugo značenje: »raširiti, razastrijeti, rasprostraniti« itd.).

đuturē, đuturicē adv. (tur.) sve u cjelini, ujedno, ukupno; odsjekom, pauzalno (bez pojedinačnog mjerenja, brojenja ili razdvajanja).

< tur. gütürü.

đuturum m i kao adj. (tur.) 1. kao imenica: onaj koji je obnemogao i oronuo usljed starosti ili bolesti, te je nesposoban za normalno hodaње, kretaње. — »Ti poslušaj đuturuma svoga« (K. H. I 160).

2. kao pridjev: obnemogli i oronuli usljed starosti ili bolesti.
< tur. götürüm.

V. duturumluk, oduturumiti.

đuturumluk *m* (tur.) obnemoglost i oronulost usljed starosti ili bolesti.

< tur. götürümlük, v. duturum + tur. suf. -lük (-lik).

đuvec *m* i **đuvece** *n* (tur.) 1. vrsta jela: komadi mesa pomiješani s lukom, pirinčem i krompirom, koji se peku u zemljanom sudu. Đuveć je i konzervirano meso pomiješano sa raznim povrćem. 2. zemljani sud u obliku duboke manje tepsije u kome se peče đuveć i slična jela.

< tur. güveç »zemljana tava ili tendžera«.

đuvegija, đuveglija *m* (tur.) mladost. — »A posjeće curi đuvegiju« (K. H. I 545): »Kud nam pođe đuveglija, vide li ga ko?« (Vuk I 74); »Evo vam i ćerca jedinica, / Al nek vidim mladog đuvegliju, / Neka znadem za koga ju dajem« (M. H. I 97).

< tur. güveyi.

đuvendija *f* (tur.) raskalašena žena.

< tur. güvende »lijepo obučena i nakićena igračka (plesaćica); prostitutka«.

đuverdila, đuverdzila *f* (pers.) salitra.

< tur. güherçile < pers. guherçile »salitra«.

đuvez *adj.* (tur.) zatvorenocrven, crveno-ljubičast. — »Đuveze-vezom grane vezla« (Petran. I 68).

< tur. güvez »zatvorenocrven sa prelazom na ljubičasto«.

V. duvezli, duvezlija.

đuvezli *indecl. adj.* (tur.) zatvorenocrvene, crveno-ljubičaste boje.

< tur. güvezli v. duvez + tur. suf. -li.

đuvezlija, đulvezija, đulvezlija *f* (tur.) vrsta crvene svile za ženske haljine; vrsta crvene čoh, — »Na njojzi je tanka đuvezlija svila« (Šantić II 206); »nestalo mi je svile tavlje, / svile tavlje i đul vezije« (Vuk I 22).

< tur. güvezli, v. duvezli.

đuž-belājle, đudž-belājle, güč-belājle i đüz-belājile, đudž-belājile, güč-belājile *adv.* (tur.-ar.) teškom mukom, jedva, sa sto muka.

< tur. güčbelâyle (güč-belây-le)

< tur. güç »težak, mučan; teško, mučno« + tur. belây (< ar.), v. belaj + tur. postpoz. -le, -ile »sa«.

đuždān (pogr.), v. džuzdan.

đužel, indecl. adj. i đūzel *m* (tur.) 1. lijep, krasan. — »Podaj nje-mu đūzel đejisiju« (K. H. I 118).

2. ljepotica, dragana. — »đūzel nam je u kolu« (nar. pj.).

< tur. güzel »lijep«.

V. duzeli, duzeluk.

đuželi, đūželi, indecl. adj. (tur.) lijep, prikladan. — »Nu pogledaj đūzeli odijelo« (F. J. I 59); »Nij' malehno ni odveć golemo, / već đūželi taman prema meni« (Beh. VIII 270).

< tur. güzelli, v. duzel + tur. suf. -li.

V. preduzeli.

đuželuk *m* (tur.) ljepota.

< tur. güzellik (güzel-lik) v. duzel + tur. suf. -lik.

Đuzida

Đuzida (pers.) *musl. žensko ime.*

< tur. *Güzide*, lično ime, »Izabrana, Probrana« < pers. *guzide*, part. pas. od inf. *guziden* »izabrati, probrati«.

đuzlèma f i đuzlème n (tur.) *vrsta slatke pite: kuha se »u ru-*

žice« ili se savija u kolutove («na burmu«), i to samo jufka, bez tiriti, i zaliva se toplim šerbetom. — »željanice prije kuka-vice, / đuzle meta na burme savita« (S. B. II 27).

< tur. *gözleme*.

E

éba, v. ebejka.

èbdžed-hèsāb -āba, **èbdžed-hèsāp** -āpa m (ar.) računanje po redoslijedu slovā u starom semitskom alfabetu, a naziv je po njegova prva četiri slova (ā, b, dž, d). Redoslijed je iskazan u sljedećem arapskom sklopu riječi: »*Ābğād hāwwāz ħuṭṭī kālāmān safaṣ qarāšūt tāḥad da-ziğ*«, a vrijednost slova je ova:

'a = 1	k = 20	š = 300
b = 2	l = 30	t = 400
ğ = 3	m = 40	ṭ = 500
d = 4	n = 50	ḥ = 600
h = 5	s = 60	ḍ = 700
w = 6	'a = 70	ḡ = 800
z = 7	f = 80	z = 900
ḥ = 8	š = 90	g = 1.000
ṭ = 9	q = 100	
y = 10	r = 200	

Običaj je u muslimana da datum gradnje džamija, škola i drugih javnih građevina i objekata, kao i datum smrti prilikom pisanja nekrologa, napišu na arapskom jeziku u vidu stihā ili citiranjem jedne rečenice iz kur'ana, tako da vrijednost svih arapskih slova, kada se zbroje, daje odnosni datum (»tarih«).

< tur. *ebced hesabı* »èbdžed računanje«, tur. izft. od ar. *ābğād* i ar. *ḥisāb*, v. *hesab*.

èbedul-ābād adv. (ar.) nikad do vijeka, za sva vremena.

< tur. *ebedül'ābād* < ar. *ābādu-l-ābād* »vječnost vječnosti«, ar. izft. od ar. sing. *ābād* »vječnost, beskonačnost« i pl. od iste riječi *āl-ābād*.

èbējka, éba, hēba f (tur.) 1. baba, nana; pomajka (majka po mlijeku). U ob. gov. »žalosna ti eba! (heba!)«

2. babica, primalja.

< tur. *ebe* »babica, primalja«.

èblehū, hāblehū, hāblehō, indecl. adj. (ar.) luckast, budalast, čaknut.

< tur. *eblehī* < ar. *āblāh* »glupak, budala« + ar.-pers. adj. suf. -ī.

eblēkāš, eblīkāš -āša m (ar.) konj šarenih nogu; konj sa šarenim pjegama, šarac. — »Na dva konja Omer udario, / eblekaši Bartulić-serdara« (K. H. II 310).

< tur. *eblek* »šarac« < ar. *āblāq* »šarac (konj)«.

èbū, ābū indecl. (ar.) otac. To je prva komponenta muslimanskih, odnosno arapskih imena koja se nazivaju »kun'ja« (v.). Naprimjer: *Èbū Bèkr, Ābū Bèkr, Èbū Džáfer, Ābū Džáfer* (»otac Bekirov = Otac Džafarov«) itd.

< ar. *ābū* (āb) »otac«

ëcim

ëcim, v. **hećim**.

edā učiniti, izvršiti, obaviti, udovoljiti obavezi.

< tur. *eda* < ar. *ādā* »izvršenje, ispunjenje«.

edba, etba f (ar.) *pratnja; pristalice, sljedbenici.* — »Sva mu edba side u demije« (M. H. III 98).

< tur. *etba* < ar. *atbā*, pl. od sing. *tābā* »pristalice, sljedbenik«.

edepsuz, kao supst. i adj. (ar.-tur.)

1. kao imenica: *čovjek nevaspitan, neodgojen, neuljudan.* — »Takijeh vam ja hoću svatova, / nikakijeh edepsuza neću« (K. H. II 580).

2. kao pridjev: *nevaspitan, neodgojen, neuljudan.*

< tur. *edepsiz* (*edep-siz*) »nevaspitan, neodgojen« < ar. *ādāb* »odgoj, vaspitanje« + tur. postpoz. *-siz* »bez«.
V. *edepsizluk*.

edepsizluk m (ar.-tur.) *nepristojnost, neuljudnost, drskost.*

< tur. *edepsizlik* (*edepsiz-lik*), v. *edepsuz* + tur. suf. *-lik*.

Edhem, hipok. **Ēdo**, (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Edhem*, lično ime, »Mrkonja, Vranac« < ar. *ādham* »mrk, vran, crnomanjast«.

Edib -ība (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Edib*, lično ime, »Uljudni, Vaspitani« < ar. *ādib* »uljudan, vaspitan, nježan, fin«.

Ediba i Ēdiba, hipok. **Dība** (ar.) *musl. žensko ime.*

Muškom imenu Edib (v.) dodan naš nast. za ž. rod *-a* (»Uljudna, Vaspitana«).

Ēdo, v. **Edhem**.

edžel m (ar.) *suđeni čas kada se mora umrijeti; smrt; usud, kob.*

— »Vidi bahta sedam Hrnjičića. / bez edžela umiranja nema!« (K. H. II 218); »Ne plašite se bana ni mejdana, / Prez edžela umiranja nejma« (M. H. III 42); »Davor doro, rano do edžela!« (M. H. IV 122).
< tur. *ecel* < ar. *āğāl* »smrt; rok«.

edžnebiya m (ar.) *stranac.*

< tur. *ecnebi* < ar. *āğnābiyy*.

edžzadžija, evzadžija, hevzedžija m (ar.-tur.) *apotekar, prodavalac lijekova.*

< tur. *eczacı* (*ecza-cı*) < tur. *ecza* »ljekarije, lijekovi« < ar. pl. *āğzā*, sing. *ğuz* »dio, komad« + tur. suf. *-cı*.

edžzadžiluk, evzadžiluk, hevzedžiluk m (ar.-tur.) *apotekarstvo, ljekarništvo.*

< tur. *eczacılık*, v. *edžzadžija* + tur. suf. *-lik*.

edžzahāna, edžzadžihāna, evzadžāna, hevzedžāna f (ar.-pers.) *apoteka.*

< tur. *eczahane* i *eczacıhane* v. kompon. pod *edžzadžija* i *hane*.

ef, eff, kratica za riječ *efendija* (v.).

ëfkār, ëfkār -āra m (ar.) *teške misli, brige.*

< tur. *efkār* (č. *efkjâr*) < ar. pl. *āfkār*, sing. *fikr* »misao«.

efëndi, v. *efendija*.

efëndija i efëndi, indecl. *m* (grč.)

1. *gospodin, gospodar.* — »Je li testir Turci efendije, / Da otidem dolje med' devojke?« (Vuk VII 30); »Sudi pravo, efendi kadijo!« (Vuk V 334). Dodaje se iza ličnog imena ili imenice odvojeno ili spojeno crticom: *Āhmed efëndija* i *Āhmed-efëndija*, *hëćim efëndija* i *hëćim-efendija*. Ako se lično ime

ili imenica svršavaju sa našim nastavkom -ja-, ovaj nastavak redovno otpada: Hamdija - Hamdi efendija (a ne Hamdija efendija), Alija - Ali efendi, kadija - kadi efendi itd. Iznimno nekad efendi dolazi prije imena odnosno imenice: »Sudi pravo, efendi kadijo!« (Vuk V 334).

2. *titula muslimanskog sveštenika ili vjerski obrazovanog muslimana.* »Pred njim idu dvije efendije, / tedžbireći niz polje idahu« (K. H. II 373).

< tur. *efendi* < ngrč. *authentes*, odnosno od vokativa *afthendi i afendi*.

V. *efendiluk, efendum*.

efendiluk *m* (grč.-tur.) *gospoština; svojstvo onog koji ima titulu efendije*.

< tur. *efendilik*, v. *efendija* + tur. suf. -lik.

efëndisi-bënum, v. *efendum*.

efëndum, efëndum, efëndum-bënum, efëndisi-bënum, indecl., uzrječica (grč.-tur.) česta uzrječica u govoru starijih muslimana u Bosni, a znači: *gospodine moj*.

< tur. *efendim* »moj gospodin«, *efendim benim* »moj gospodin, moj«, *efendisi benim* »moj gospodin«.

ëfta, v. *hefta*.

efzâlnijî, adj. i **efzâlnijê**, adv. (ar.-srp. hrv.) 1. *bolji, odabraniji*.

2. *bolje, pribranije*. — »Efzâlnije je kad alim spava, nego kad džahil ibadet čini« = bolje je kad učenjak spava, nego kad se neznalica bogu moli«.

< tur. *efzal* »bolji« (< ar. *afḍal*, elat. od part. *fāḍil* »odličan, vr-

stan«) + naš komparat. *nastavak -iji*.

ëgav, v. *herav*.

ëgbe, ëgbetâ, v. *hegbe, hegbeta*.

ëgbedžija, v. *hegbedžija*.

ëge, v. *jege*.

egëndija *f* (tur.) *prah ili strugotina od kovine (gvožđa, bakra, tuča itd.)*. Od običnog gvožđa je crna, a od tuča žuta. Egëndijom od tuča posipali su nekad u Bosni pismo pisano murećefom, da bi jazija bila sjajna. Egëndijom od bakra ili gvožđa posipali su tabaci (kožari) u Visokom jagnjeću kožu prilikom učinjanja. Egëndija se dobijala u kazandžija.

< tur. *eğindi, eğınti*. Od istog je korjena kao i *ege*, v. *jege*.

ëglën i ëglën (jëglën) m i eglëna *f* (tur.) *razgovor, sobet, zabava u prijateljskom razgovoru*. — »Pjana braća eglën otvorila«, »Buničani eglën zametnuli« (M. H. III 4, 227); »Ima svakake šale i eglëne« (Nar. bl. 261). < tur. *eğlen*, inf. osnova od *eğlenmek (eğlen-mek)* »zabavljati se«.

V. *eglen-beglen, eglendže, eglendži, eglendžija, eglenisati, izeglenisati se, proeglenisati*.

ëglën-bëglën, ëglen-bëglen, indecl. (tur.) *besposlen razgovor, trać; dug razgovor*.

Prva kompon. v. *eglen*, a druga je reduplikacija.

egləndisati, v. *eglenisati*.

egləndže *n* (tur.) *zabava*.

< tur. *eğlence*.

egləndži, indecl. adj. (tur.) *govorljiv, zabavan*. — »U dvoru ti eglëndži robinja, / nju mi ljubi robe Danijane« (I. Z. II 227).

egləndžija

< tur. *eglənci* »onaj koji zabavlja«, nom. agent. od *eglənmek* »zabavljati se«.

egləndžija *m* (tur.) onaj koji se zabavlja; govorljiv čovjek, koji puno govori. — »Kujundžija-egləndžija, neću, ne valja« (GZM 1906. 505).

Izv. od *egləndži* (v.).

eglənisati, jeglėnisati, egləndisati -išēm, *razgovarati*. — »Večeraše i eglenisaše« (K. H. II 269); »Nit' zboriše nit' egləndisaše« (K. H. I 155); »Kurvo jedna, od Zadra Todore, / stani malo da jeglenišem o!« (Vuk III 167); »Koji koga begeniše, s onim i jegleniše« (Vuk, Posl. 142).

< tur. *eglənmek* »zabavljati se« i tur. *egləndi*, perf. 3. lice sing. od *eglənmek*.

ėgza, egzaliija, v. *evza*, *evzaliija*.

ėhaliija *f* (ar.) 1. *stanovništvo, mještani*.

2. *svijet, narod*. — »Tko je drag ehaliiji, drag je i valiji« (Nar. bl. 171).

< tur. *ehali, ahali* < ar. pl. *āhālī*, sing. *āhl*, zbir. im. »stanovnici, ljudi«.

ėhel adj. (ar.) *spособan, vrijedan, dostojan*. — U ob. gov.: »Nije on ehel za tog posla«.

< tur. *ehil* < ar. *āhl* »dostojan, vrijedan«.

ėhli-islām -āma *m* (ar.) *muslimani, muslimanski narod*.

< tur. *ehl-i islām*, pers. izft. od ar. *āhl* »stanovnici, ljudi« i ar. *islam* »vjera islam«.

ėhli-kitāb -āba *m* (ar.) *narodi kojima je objavljeno sveto pismo, tj. hrišćanski i jevrejski narod*.

< tur. *ehl-i kitap*, pers. izft. od ar. *āhl* »stanovnici, ljudi« i ar.

kitāb »knjiga«, ovdje: »sveta knjiga«.
V. *kitabija*.

ėhven *m* (ar.) *ono što je povoljnije, što je prihvatljivije, što je lakše*.

< tur. *ehven* < ar. *āhwān*, elat. od *hāyyin* »lak, neznatan«.
V. *ehveniji, ehveni-šer*.

ėhveniji, adj. i **ėhvenijē** adv. (ar.-srp. hrv.) 1. *kao pridjev: povoljniji, prihvatljiviji, lakši*.
2. *kao prilog: povoljnije, prihvatljivije, lakše*.

Naš komparativ od *ehven* (v.).

ėhveni-šēr *m* (ar.) *manje zlo (od dva zla ono koje je manje)*.

< tur. *ehven-i šer*, pers. izft. od *ehven* (v.) i *šer* (v.).

ėj! interj. (pers.) o! (dozivanje). — »Ej, ti, hodi ovamo!«

< tur. *ey!* < pers. *ey!*

ėjān -āna *m* (ar.) *vjetar, vihor*. — »Bog im dade, te im ejan puhnu« (M. H. IV 127).

< tur. *eyyam* »vjetar; vrijeme« < ar. pl. *āyyām*, sing. *yāw* »dan«.

ėjdovāle! dovāle! (tur.-ar.) *Zbogom! s božjim blagoslovom! (pozdrav pri rastanku koji izgovara onaj što odlazi. Onaj koji ispraća, koji ostaje, odgovara: ejsāhadilē (v.). — »A sad fala ti na kahvi i na razgovoru i ejdovale! — Ejsahadile Zembilju!«, »Ejdovale, gospodo, ja odoh!« (Zembilj II 88, 89); »Pa on njima dovale učini« (K. H. II 18); »O dovale, kladuški serdare!« (Lord 289).*

< tur. *eyi dūale* »s dobrom molitvom, s dobrim blagoslovom« (tur. *eyi* »dobar« + ar. *dū'ā*, v. *dova* + tur. postpoz. *-le, -ile* »sa«).

ējluk m (tur.) dobročinstvo, plemenitost, dobrota, dobro djelo.
 < tur. *eyilik*, *iyilik* < tur. *eyi*
 »dobar« + suf. -lik.
 V. *ējlukčija*.

ējlukčija m (tur.) dobročinitelj, plemenit i darežljiv čovjek.
 < tur. *eyilikçi* (*eyilik-çi*), v. *ējluk* + tur. suf. -çi.

ejsāhadile! ejsādile! ejsāhatile! ejsāhtile! (tur.-ar.) u dobar čas pošao! u dobri čas! (pozdrav pri rastanku koji izgovara onaj koji ispraća, kao odgovor na: *ejdovale! dovale!*). — »A sad fala ti na kahvi i na razgovoru i ejdovale! — Ejsahadile Zem-bilju!« (Zembilj II 89); »Ne veli mi: ejdovale draga, / ni ja nje-mu: ejsadile dragi!« (I. Z. IV 161); »Dico moja, već ej-sahatile!« (K. H. III 17); »Ejdovale i još ejsahatile!« (K. H. II 401).

< tur. *eyi saatiyle!* »s dobrim časom! u dobar čas!« (tur. *eyi* »dobar« + *sahat* (v.) + tur. postpoz. -iyle »sa«).

ējām-sānduk m (ar.) jetimska kasa, pupilarna kasa.

< tur. *eytam sanduği*, tur. izft. od ar. pl. *āytām*, sing. *yātim* »si-roče« i ar. *šandūq* »kovčeg«.
 V. *jetim*.

Ējūb -ūba (jevr.) *musl. muško ime*.

< tur. *Eyyub* < *Āyyūb*, lično ime, Job (Jov), Hiob, ime jed-nog peјgambera < jevr.

ējvalāh! ējvala! (ēj vālā, ēvalā) (ar.) 1. doviđenja! zbogom!

2. *hvala!* — »ēvala« = uzvik, »ej vala« = *hvala!* — »ēvala ti« = baš ti *hvala!*« (Moštr.).

3. *tako je! neka bude tako! (iz-raz povlađivanja).* — »Svakoј ođi ējvalah, osta glava čela-va« (Nar. bl. 163); »Svakoј šu-

ši: ej vala, osta glava čela-va« (Vuk, Posl. 278).

4. *bravo! svaka čas!* — »Ej-va la ti křemari-ce Zako!« (Ka-šik. I 134).

< tur. *eyvallah!* < ar. *īy wa-llāh!* = tako je boga mi!« (ar. *īy* »tako je« i ar. zakletva *wa-llāh* »boga mi«).

ekmēdžija, v. ekmekčija.

ekmek m (tur.) *kruh, hlјeb*.

< tur. *ekmek* i *etmek*.

V. *ekmekčija*, *ekmekčinica*, *ekmek-kadaif*.

ekmekčija, ekmēščija, ekmēdžija m (tur.) *pekar*.

< tur. *ekmekçi*, v. *ekmek* + tur. suf. -çi.

ekmekčinica, ekmēščinica, ekmēdžinica f *pekara*.

izv. od *ekmekčija* (v.).

ekmek-kadaif (ekme-kadaif) m (tur.-ar.) *vrsta istočnjačkog slatkog jela koje se ranije u Bosni pripremalo: pogačice, vrsta biskvita, u prečniku od oko 30 cm, koje se raskuhavaju u uvarenom šećeru dok ne postanu mekane. Priprema se jedna pogačica i servira*.

< tur. *ekmek-kadayıfı*, bukv. »hlјebni kadaif«, tur. izft., v. komp. pod *ekmek* i *kadaif*.

ekmeščija, ekmēščinica, v. ekmekčija, ekmekčinica.

Ēkrem (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Ekrem*, lično ime, »Veoma Plemeniti« < ar. *ākram* »veoma plemenit, veoma veli-kodušan«, elat. od *kārim* »plemenit«.

ekrijās m (tur.) *prevrtlјivac, onaj koji je nestalan na riječi*. — »Ekrijašu, momče bekrijašu, / mrki brci nevјere su brci, / nevјera si, ja te neću momče!« (I. Z. III 29).

Vjerovatno < tur. *eğri* »kriv, nagnut«; fig. »lažac, pretvrtljivac«.

ekser (jèkser) *m* (tur.) *klinac, čavao*.
< tur. *ekser*.

ekseri adv. (ar.) *većinom, ponajviše, ponajčešće*. — »Bogme je imate za što i hvaliti, kad je ekseri sva katolička«, »... pa sarajevsko gradsko zastupstvo, ekseri i ono je zrelo« (Zembilj III 38).

< tur. *ekseri* »većinom« < ar. *aktār*, elat. od *kāfir* »mnogo« + ar. adj. suf. -i (-iyy).

eksik (jèksik) adj. (tur.) *nepotpun, manjkav, faličan, neprav, načet*. »Vojске mlogo eksik ostanulo« (K. H. I 249); »eksik (jeksik) para« = novac nepotpune vrijednosti; »eksik mjera« = nepotpuna mjera; »eksik hadžija« = koji nije pravi hadžija.
< tur. *eksik* »manjkav, nepotpun«.
V. eksikluk.

eksikluk (esikluk) *m* (tur.) 1. *nepotpunost, manjkavost*. 2. *kob, nesreća, božja kazna koja brzo stigne (po narodnom vjerovanju) u vidu nesreće za učinjeno zlo djelo, za grijeh*. — U ob. gov.: »Stigao ga eksikluk«; »Jer se bojat teška eksikluka« (K. H. I 119); »Bojiš li se eksikluku svo-me« (M. H. III 421).
< tur. *eksiklik* (eksik-lik), v. eksik + tur. suf. -lik.

ekši, indecl. adj. (tur.) *kiseo, ki-selo*.
< tur. *ekşi*.
V. ekšija.

ekšija *f* (tur.) *vrsta kompota od miješanog voća, obično začinjen mirodijama*.
< tur. *ekşi* »kiseo«.

ël, v' al.

ëlbet, elbète, elbètenā; hëlbet, helbète, helbètenā, adv. (ar.) 1. *svakako, sigurno, bez sumnje*. 2. *eda, jada, nadati se je*. — »Helbet je izio babina oroza« (Nar. bl. 194). 3. *na koncu, na posljetku*.
< tur. *elbette* i *elbet* < ar. *älbätt* i *älbättä*.

ëlbete, v. hegbe.

ëlçi-baša *m* (tur.) *glavni poslanik, glavni izaslanik*. — »Posađuje do desna kolena / elçi-bašu Dojčetića Vuka« (Vuk II 468).
< tur. *elçi başı* »glavni poslanik«, v. kompon. pod elčija i baš.

ëlčija *m* (tur.) *poslanik na strani, poslanik inostrane države; poslanik, izaslanik*. — »Elčiji nema zevala« (Beh. I 289); »Pozlo ne valja elčije slati« (Vuk, Posl. 252).
< tur. *elçi* »poslanik na strani; izaslanik«.
V. elçi-baša.

ëlčen, ëlken, v. jelčen.

ële, v. hele.

ëlem, v. hele.

elëmek *m* (tur.) *plata za ruke, za ručni rad*. — »Posestrimo, Hajko Fejzagina, / pošalji mi elëmek za ruke, / elëmek a hiljadu dukata, / halvaluka stotinu dukata« (I. Z. IV 234).
< tur. *el emeği* »nagrada za rad ruku«, tur. izft. od tur. *el* »ruka« i tur. *emek* »trud«.

elhamdulillāh! (zapravo: *elhamdu-lillāhi!*) (ar.) *hvala bogu!*
< ar. *älhamdu li-llāh*: ar. *äl-hamd* »hvala, zahvala« i ar. *li-llāh* »bogu«.

elhuëmulilāh! elhukmulilāh! (zapravo: *elhuëmulillāh! elhukmu-*

lillāh! (ar.) što god bog da! Kako bude bog odredio, onako će i biti!

< ar. *ālḥukmu li-llāh*; ar. *āl-ḥukm* »sud, odredba, određivanje« i ar. *li-llāh* »bogu«.

elif *m* (jevr.) ime prvog slova arapske abecede: 'a (ā); »na elif« = u obliku elifa, tj. u obliku tanke crte (kako se piše ar. slovo »a«). »Ne navlači na elif obrva« (M. H. X 114).

< tur. *elif* < ar. *ālif* < stjevr. *alef*.

elifbā -bāta *m* i **elifbē** -bēta *n* (jevr.-ar.) abeceda, alfabet, azbuka.

< ar. *ālif-bā'*, u tur. *elifbe*, v. kompon. pod elif i be.
V. elifba-sufara.

elifbā-sufara, **elifbē-sufara** *f* (ar.-pers.) arapska abecedarka, arapski bukvar.

< tur. *elifbe suparası*, tur. izft., v. kompon. pod elifba i sufara.

eliksir -sira *m* (grč.) lijek, ljekovita tečnost (napitak) spravljena iz više biljaka; »životni eliksir« ili »eliksir života« je čudotvorni napitak koji se spravljao od raznih lijekova.

< ar. *āl-iksīr* < stgrč.

elli, indecl. num. (tur.) pedeset, broj 50.

< tur. *elli*.

V. elliluk.

elliluk *m* (tur.) pedesetnjak, ono što sadrži nečega pedeset. U ob. gov.: »Ovom čovjeku ima elliluk«, tj. ima mu pedeset godina.

< tur. *ellilik* (*elli-lik*), v. *elli* + tur. suf. *-lik*.

elmās, **elmāz**, v. *almas*, *almaz*.

Elmās, v. *almas*.

elpēza *f* i **elpēze** *n* (tur.-pers.) lepeza, mahalica, hladilica. — »Nosi l' Hanka od zlata elpezu« (M. H. III 215).

< tur. *yelpaze*, složeno od tur. *yel* »vjetar« i *paze* < pers. *beziden* »duvanje vjetra«; pers. *bezīn* »koji puše, koji duva«.

elvērisati -išēm *1. pristajati, prikladno biti, ići u prilog.*

2. razumjeti.

3. pomoći kome.

< tur. *elvermek* (slož. od tur. *el* »ruka« i *vermek* »dati«).

V. *elverum*.

elvērūm adv. (tur.) dobro, prilično, može ruke dati.

< tur. *elverir*, part. imperfekta (imperf. 3 lice sing.) od inf. *elvermek*, v. *elverisati*.

ēm, v. *hem*.

Ēma, v. *Emina*.

emānet, v. *amanet*.

emēnija, v. *jemenija*.

ēmer, **ēmr** (**hēmer**) *m* (ar.) zapovijed, nalog, naredba, odredba.

— »Po carevu brzome emeru« (K. H. I 49); »Naj pojedini ovaj somun i ja mislim božijim hemerom, a mojim sevepom da ćeš se odmah iziladžiti« (Zembilj III 26): u ob. gov.:

»Emer Alah!« = što bog da!

< tur. *emir* < ar. *āmīr*.

V. *emernama*, *emir*, *emri-ilahi*.

emernāma (**emarnāma**) *f* (ar.-pers.) pismena zapovijed, pismeni nalog, naredba. — »Raspisuje mnoge emarname« (K. H. I 193).

< tur. *emirname* (*emir-name*), v. kompon. pod *emer* i *nama*.

ēmīn -īna i kao adj. (ar.) *1. kao imenica: siguran čovjek, čovjek od povjerenja; povjerenik, po-*

emin

uzdanik. — »Kod vezira većil bješe, moja vilo! / Kod vladike em in bješe, moja falo!« (Vuk V 86).

2. siguran, vjeran, pouzdan.

< tur. *emin* < ar. *āmīn* »siguran, vjeran, pouzdan«.
V. *eminluk*.

emīn, v. jemin.

Emin, hipok. Ēmo (ar.) musul. muško ime.

< tur. *Emin*, lično ime, »Vjerni, Sigurni« < ar. *āmīn* »vjeran, siguran, pouzdan«.

Emīna, hipok. Mīna, Ēma, Ēmka, Mīnka (ar.) musul. žensko ime. Muškom imenu Emin (v.) dodan naš nastavak za ž. rod. »-a«.

eminluk m (ar.-tur.) sigurnost, bezbjednost.

< tur. *eminlik* (*emin-lik*), v. *emin* + tur. suf. *-lik*.

emīr -īra m (ar.) 1. prvak, vođa, vlastelin.

2. vladar.

< tur. *emīr* < ar. *āmīr* »vođa, zapovjednik; vladar«.

V. *emirul-muminin*.

Emīra, Emīra (ar.) musul. žensko ime.

< tur. *Emīr*, lično ime, »Vođa, Vladar« < ar. *āmīr* »vođa, zapovjednik; vladar«.

emirul-mūminīn m (ar.) vladar vjernika, vladar muslimana; vladarska titula u starim islamskim državama.

< ar. *āmīru-l-mūminīn*, ar. izft. od *emīr* (v.) i gen. pl. od *mūmin* (v.).

Ēmka, v. Eminā.

emlāc, emlāk, v. mulk.

Ēmo, v. Emin.

emri-ilāhī -ijē m (ar.) božji emer, božja odredba, sudbina.

< tur. *emr-i ilāhī*, pers. adj., pers. izft. od ar. *āmīr* »zapovjed, odredba« i ar. *ilāh* »bog« + ar.-pers. adj. suf. *-ī*.

emsāl -āla m (ar.) prilika, primjer, poređenje. — U ob. gov.: »Nema mu emsala u našem kraju« = nema mu primjera, nema mu ravnog u našem kraju.

< tur. *emsal* < ar. pl. *āmṭāl*, sing. *māṭāl* »primjer; sličan«.

emšerija, emšo, v. hemšerija.

en'ām -āma, enām -āma m en'ām hamājlija f (ar.) vrsta hamajlije: knjižica ili zbirka koja sadrži šesto poglavlje kur'ana zv. »En'ām« sa još nekoliko drugih izvoda iz kur'ana. Drži se u metalnoj, obično srebrenoj, kutiji (tašni) i nosi se obješena o vratu prilikom putovanja, odlaska u rat i sličnim prilikama.

< ar. *Ān'ām* »ime šestog poglavlja (sure) kur'ana«, inače ar. pl. *ān'ām* znači: »domaće životinje, blago«, sing. *nā'a m*.

endēce, v. endeze.

endek, v. hendek.

endēze -eta, endāze -eta, indēze -eta (endēce -eta) n (pers.) 1. vrsta mjere za dužinu, malo kraća od aršina, 0,60 m, a u nekim krajevima 0,65 m. — »a Stojana spušta u tamnicu, / u dubinu trista endezeta« (Vuk III 127); »Dobaviše kuke i motike. / Iskopaše trista endēčeta« (Petran. 85).

2. zanatlijska mjera za krojenje obuće, naročito opanaka, koja se sastoji od uzoraka izrezanih od jačeg papira.

< tur. *endaze* < pers. *endāze*.

endžije-dukati pl. biser i dukati, ili dukati optočeni biserom. — »ispod grla skidoše derdane,

sve na njima endžije-du-kate» (Vuk, IV 193).

Hibr. r., prva kompon. < tur. inci, incü »biser; perle«.

enda, **ëndibaša**, v. jenda.

endâma, v. hendama.

Enes (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. Enes, lično ime, »Navi-knuti« < ar. Ânäs, lično ime, osn. zn.: »navikavanje, svikavanje, priučavanje«.

enfija (**nefija**) f (ar.) *burmut, du-hanski prah koji se upotreblja-va ušmrkavanjem, nicotiana sternusatoria.*

< tur. enfiye < ar. ânfiyyü »nosna« < ar. ânf »nos« + ar. adj. suf. -iyyä.

enga, v. jenda.

engeča, **engeče**, **ëngija**, v. jengeča.

Enis -isa (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. Enis, lično ime, »Drug, Prijatelj« < ar. Ânīs, lično ime, osn. zn.: »drug, prijatelj«.

Enisa, **hipok. Nisa** (ar.) *musl. žen-sko ime.*

Muškom imenu Enis (v.) dodan naš nastavak za ž. rod. »-a«.

Enver (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. Enver, lično ime, »Veo-ma sjajni« < ar. ânwär, elat. od näyyir »svjetao, sjajan« (supst. ar. nūr »vjetlo«).

enzek, v. henzek.

erav, v. herav.

erázija, v. erazi-mirija.

Erázi-kanunâma f (ar-pers.) *o-smanlijski zakon o zemljišnom posjedu od 7 Ramazana 1274 (1858), kojim je normirana pravna priroda zemljišnih ne-kretnina u biv. Tur. Carevini. Poznat je i pod imenom Rama-zanski zakon.*

< tur. Erazi kanun-namesi, izft., v. komponente pod erazi-ja i kanunama.

erázi-mirija, skr. **erázija** f (ar.) *zemljišne nekretnine sa pose-bnom pravnom prirodom koja je normirana Erazi-kanunamom (v.). Pravo vrhovnog vlasništva na ovim nekretninama pripada državi, a posjednik ima ograni-čeno pravo raspolaganja.*

< tur. erazi miri, arazi miri i erazi-i emiriyye, pers. izft. od ar. pl. ârâdī, sing. ârd »zemlja« i pers. miri »državni, carski« < ar. âmiriyyä (ar. âmir »vla-dar« + ar. adj. suf. za f. -iyyä). V. mirija.

erbāb -āba, **erbāp** -āpa m i kao adj. (ar.) 1. *vještak.*

2. *sposoban, okretan.*

< tur. erbab, erba, sa istim značenjem kao u nas < ar. pl. ârbāb, sing. rabb »gospodar, posjednik, vlasnik«.

erbēin -ina m (ar.) *prvi period zime koji traje 40 dana, od 22. decembra do 31. januara / dru-gi period zove se hāmsin (v.) /*

< tur. erbein < ar. ârbā'in »četrdeset«.

êrcān -āna, **êrkān** -āna m (ar.)

1. *članovi vijeća, vijećnici.*

2. *vijeće.*

3. *dijelovi namaza (molitve).* — »Na mjesto êrcān ne donosi« = ne klanja propisno.

< tur. êrkān (č. erkjān), sa zna-čenjem kao u nas < ar. pl. ârkān, sing. rukn »dio, član, stub«.

êrček i **êrkek** (pogr. êrček) m i kao adj. (tur.) 1. *muškarac.*

2. *muško.*

< tur. erkek.

erdžela, **erđela**, v. ergela

êrdum, **êrdun**, v. herdun.

erendati, irendati, strugati *krompir, suhi sir ili što drugo na erendu (kuhinjski ribež).*

< erende, irende (v.).

erēnde, irēnde, rēnde *n* i **erēnda, irēnda, rēnda** *f* (pers.) *strug za struganje daske; strugalo; kuhinjski strug za struganje krompira, jabuka itd.*

< tur. *rende* < pers. *rende*, part. prez. od inf. *rendiden* »brusiti, gladiti« Prefiks »e«, odnosno isk. »i«, vjerovatno je nastao: ili skraćivanjem tur. riječi *el* »ruka« »*el rendesi*« »ručno rende« (tur. izft. od *el* i *rende*) pa. prelaskom u naš jezik: »el-rende«, a onda, radi lakšeg izgovora: *e-rende*, ili je vokal »e« dodan po uzoru na dodavanje vokala »u« u riječima *Urūm, Urus, urup* (*Rum, Rus, rup*), vokala »o« u riječi *oruspu* (*rospu*) itd.

erēza, irēza, v. reza.

ergēla, v. hergela.

ērīr, v. harir.

erkāni-ajālet *m* (ar.) *prvaci pokrajine.*

< tur. *erkān-i eyalet*, pers. izft., v. komponente pod *erčan* i *ajale*.

ērļav, v. herav.

ervāhī, ervāhten, ērvāhtenī, indecl. (ar.-pers. i ar.-tur.) *puki, isti, u glavu isti.* — »Pantole su im uske ko makarun, da ih jedva navuku, pa izgledaju u njima usukani, *ervahi* ko pehlivani« (Zembilj II 50); »... pa se svijetle *ervahi* ko svijetnjaci« (Zembilj III 135).

Ovaj oblik se ne nalazi u tur. rječnicima ni književnog ni narodnog jezika, ali je bez sumnje

varijetom i u sva tri slučaja se radi o istoj osnovi. *ervah* < ar. *ārwh* pl. od *rūh* »duša«. U prvom slučaju dodan je ar.-pers. suf. -ī, u drugom tur. postpoz. -den, -ten, a u trećem i tur. postpoz. -ten i ar.-pers. suf. -ī.

ērvakat, v. hervakat.

ērza, v. evza.

ērzāk -āka *m* (ar.) *hrana, opskrba.*

< tur. *erzak* < ar. pl. *ārzaq*, sing. *rizq* »hrana, izdržavanje«.

Ēsad (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Esad*, lično ime, »Veoma srećni, Srećko« < ar. *āsa d* elat. od *sā'id* »srećan«.

esānija *f* (ar.) *pohvalnica, pohvalno pismo.* — »Na spahije berat-spahiluci, / a bašama *esānija* je zlatne« (K. H. II 569).

Po svoj prilici nastalo metatezom od tur. *senai* (*sena-i*) »ono što sadrži hvalu, pohvalu«. < ar. *tānā'* + ar.-pers. adj. suf. -ī.

ēsāp, esāpiti, v. hesab, hesabitī.

ēsēlāmu alejkum! v. selamun alejkum!

ēser *m* (ar.) *1. trag, znak.*

2. plod, djelo, učinak.

< tur. *eser* < ar. *ātār*.

ēsfele-sāfilin adv. (redovno dolazi sa glagolom otići, pasti) (ar.) *otići posred pakla; fig. srozati se na najniže grane, otići sasvim stranputicom i propasti.* »Otišao je *esfele-safilin*«.

< tur. *esfele safilin* < ar. *āsfalu-s-sāfilin* »pakao«, gram. zn.: »najniži«.

esikluk, v. eksikluk.

ēsīr, esīrluk, v. jesir, jesirluk.

ēski, ēšci, indecl. adj. (tur.) star.

— »Ja sam cura od *eski* Budima« (F. K. 1886. 12). — »Otk-

ljen si, od kojega mjesta? Ka-
zuje: »od Ešci Kladuše«
(Lord 102).

< tur. *eski*.

V. *eskija*.

eskija *f* (tur.) *starudija, nešto sta-
ro; stara konjska ploča, stari ba-
kar.* — »i kod vode konje potki-
vali, / ostala im sa konja *eski-
ja*. / Povija se po kulašu Tale, /
pa iz kala ploču izvadio«
(Vuk III 342). — »Do osamde-
setih godina prošlog stoljeća
topila se ili kalila bakrena ru-
da i *eskija* (stari bakar) u
već spomenutim pečima« (Kre-
ševlj. GZM 1951. 211).

< tur. *eski* »star«.

esleisati, v. *išleisati*.

Esma (ar.) *mušl. žensko ime.*

< ar. *Āsmā*, žensko ime, »Ime-
na« < ar. pl. *āsmā*, sing. *ism*
»ime«.

esmer *adj.* (ar.) *crnkast, garav.* —
»Ja zagrizoh šareniku jabuku,
i poljubih *esmer* duzel dje-
vojku« (S. S. 52).

< tur. *esmer* < ar. *āsmār*.

V. *esmerast*.

esmerast, *adj.* *crnomanjast.*

< *esmer* (v.).

esnāf -āfa *m* (ar.) 1. *ekonomska
i društvena organizacija zana-
tlija u gradovima, ceh.*

2. *zanatlija.* — »U Sarajvu tri
esnafa mlada« (M. H. X 14).

3. *ljudi istog zanimanja, istog
društvenog reda.*

< tur. *esnaf* < ar. pl. *āšnāf*,
sing. *šunuf* »vrsta, rod, razred«.

I u tur. i u našem jeziku upo-
trebljava se u ovom slučaju ar.
pl. kao sing.

V. *esnafilja, esnafluk*.

esnāfilja i esnafluk *m* (ar.-tur.)
zanatlija.

< tur. *esnāfl*, v. *esnaf* + tur.
suf. -li.

esnāfluk *m* (ar.-tur.) *bavljenje za-
natom, zanatsko zanimanje.*

< tur. *esnāfluk (esnāf-lik)*, v.
esnaf + tur. suf. -lik.

ēspāp -āpa, **ēsbāp** -āpa *m* (ar.)
*oprema, materijal, potrepštine;
roba za prodaju.* — »Dobar
espap lasno kupca nađe«.
»Jeftin *espap* kesu prazni«
(Vuk, Posl. 59, 114). — »Svet je
davao jeftino, više kao mito ne-
go kao *espap*« (Andrić 36).

< tur. *espap, esbap* < ar. pl.
āsbāb »stvari, roba«, sing. *sā-
bāb*.

ēsrār -āra *m* (ar.) 1. *tajne.* — »Ko-
me li si *esrar* kazivao« (K.
H. I 56).

2. *»hašiš« koji se puši kao nar-
kotično sredstvo (narcoticum).*

< tur. *esrar* < ar. pl. *āsrār*,
sing. *sirr* »tajna«.

ēstre *n* (tur.) *dijakritički znak u
arapskom pismu koji označava
kratki vokal »i«.*

< tur. *esre*.

ēstagfirullāh! *interj.* (ar.) 1. *Bože
sačuvaj!* — »*Estagfirul-
lah!* Kako možeš tako zboriti?
Jesi li čovjek...« (Čolak. 31).

2. *kao riječi molitve: Bože, tra-
žim od tebe oprost.*

< ar. *āstagfiru-llāh* (< *āstag-
firu*, imperf. 1. lice sing. od
istigfār »tražiti oprost« +
Allāh »bog«).

ēšak, ēška *m* (ar.) *uzbuđenje.* —
»Pak u *ēšk* u Turčin povikao: /
Ded' Alile, oči ti ispale!« (Vuk
III 286); »od *ēška* mu zadrh-
tala ruka, / pa ispusti čašu na
siniju« (Vuk IV 165).

< *ašk* (v.).

ēšci, v. *eski*.

ēšek *m* (tur.) *magarac.*

< tur. *ešek*.

V. *ešekluk*.

ešekluk

ešekluk *m* (tur.) *magaraština, glu-post.*

< tur. *eşeklik*, v. *ešek* + tur. suf. *-lik*.

ešgāl, v. *ežgal*.

ešjā -jāa *m* (ar.) *pokućstvo, stvar, prtljag.*

< tur. *eşya* < ar. pl. *āşyā'*, sing. *šāy'* »stvar«.

eškija *f* (ar.) 1. *odmetnici, hajduci.* — »Ja odo' u eškiju: više se ovaj zulum ne more trpjeti« (Kočić I 92). — »Na eškiju udario, na Drinu ih natjerao« (GZM 1907. 413).

2. *kriomčarena roba, osobito duhan.*

< tur. *eşkiya* < ar. pl. *āşqiyā'*, sing. *šāqiyū* »razbojnik, hajduk«.

eškin *m* (tur.) *konj koji se odlikuje naročito vrstom trčanja ili brzog hoda. I sam način tog hoda zove se eškin.*

< tur. *eşkin*.

V. *eškindžija*.

eškindžija *m* (tur.) *naoružani konjanik — ratnik.*

< tur. *eşkinci*, v. *eškin* + suf. *-ci*.

Eško, v. *Ešref*.

ešlëma, v. *išlema*.

Ešo, v. *Ešref*.

ešrāf -āfa *m* (ar.) *odličnici, plemstvo, aristokracija, prvaci.*

< tur. *eşraf* < ar. pl. *āšrāf*, sing. *šārīf* »prvak; plemenit, častan, ugledan«.

Ešref hipok, **Ešo**, **Eško** (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Eşref*, lično ime, (veoma) Cijenjeni, Ugledeni« < ar. *āšrāf*, elat. od *šārīf* »plemenit, častan, ugledan«.

V. *ešraf*, *Šerif*, *šerif*.

Ešrefa (ar.) *musl. žensko ime. Muškom imenu Ešref (v.) dodan naš nastavak za f.*

etek *m* (tur.) *skut, krilo.* — »I vezirski etek prihvatiti« (K. H. I 104).

< tur. *etek*.

etrāf -āfa *m* (ar.) *strana, kraj, okolica.* — »Sve pokupi iz etrafa Turke, / hajde mojoj na Ogarsko kuli« (K. H. II 596). < tur. *etraf* < ar. pl. *ātrāf*, sing. *taraf* »strana, kraj«.

V. *taraf*.

evenak -ēnka *m* i **ēvënka -ē** *f* (pers.) *kita od lozova pruca s grozdem.*

< tur. *hevenk* »na konac nanižana niska voćnog ploda (grožđa, smokava itd.) koja se objesi i čuva preko zime« < pers. *āwenk*, istog značenja (tur. *hevenk üzümlü* »niska groždanih grozdova obješena radi čuvanja preko zime«).

evet, partik. (tur.) *da, tako je.*

< tur. *evet*.

evkāf -āfa *m* (ar.) *vakufi, za-dužbine.*

< tur. *evkaf* < ar. pl. *āwqāf*, sing. *wagf*, v. *vakuf*.

evlād -āda *m* (ar.) *porod, djeca; potomak, rođeno dijete.* — »Od svog srca iščeka evlada« (M. H. III 556); — »Koji vele: ne-ljupka je roda, / ne ljubili od srca evlada!« (Vuk I 294); »puno mala, a malo evlada« (I. Z. III 45); »Brak bez evlada kao njiva bez ploda« (Gajret 1931. 13).

< tur. *evlād* < ar. pl. *āwlād*, sing. *wālād* »dijete«.

V. *evladijet-vakuf*, *evladluk*, *evladsuz*, *Velid*.

evladijet-vakuf *m* (ar.) *porodični vakuf čija se sredstva samo dje-*

limično troše u vakufske svrhe, a ostatak koriste potomci zavjestača.

< tur. *evlâdiyet* (vakif) < ar. pl. *âwlad*, v. *evlad*.

evlâdluk m (ar.-tur.) pravni izraz, isto što i *beslema* (v.).

< tur. *evlâdluk*, v. *evlad* + tur. suf. -lik.

evlâdsuz, evlâtsuz m (ar.-tur.) čovjek koji nema djece; žena koja nema djece, nerotkinja.

< tur. *evlâdsuz, evlâtsuz*, v. *evlad* + tur. postpoz. -siz »bez«.

evlija m (ar.) sveti čovjek, »dobri«. — »Jakubović je dugo godina stanovao u jednoj sobi kraj ove češme, a u Sarajevu je slovio kao evlija« (Kreš. Vodovodi 62); »Svijet je pouzdano tvrdio da je hafiz Kustura evlija« (Gajret 1931. 6). < tur. *evliya*, istog značenja kao u nas (i u tur. i u našem jeziku ar. pl. upotrebljava se kao sing.), < ar. pl. *âwliyā'*, sing. *wāliyy* »priatelj; pomoćnik; skrbnik«. V. *evlijaluk*.

evlijaluk m (ar.-tur.) svetost, svojstvo evlije.

< tur. *evlijalik*, v. *evlija* + suf. -lik.

evrāk -āka m (ar.) listovi papira; spis, akta.

< tur. *evrak* < ar. pl. *âwrāq*, sing. *wārāq* »list«.

evrāki-perišān -āna m (ar.-pers.) kojekakvi razbacani papiri, neuredni spisi kakve stare arhive.

< tur. *evrak-i perīšan*, v. komponente pod *evrak* i *perīšan*.

ëvsat adj. (ar.) školska ocjena (u mektebu ili u medresi): dobar, srednji.

< tur. *ëvsat* < ar. *âwsat* »srednji«.

ëvta, v. hefta.

ëvza, ëgza, ërza f (ar.) kapsla, upaljač na čahuri.

< tur. *ecza* (č. *edžza*), kapsla < ar. *ägzā'*, pl. od *ğuz* »dio« (spoj od više dijelova, kem. spoj).

V. *evzalija*.

evzadzāna, evzadžija, v. edžzahanā, edžzadžija.

evzālīja, egzālīja f (ar.-tur.) vrsta stare puške kapislare.

< tur. *eczalı* (č. *edžzalı*) »puška sa evzom«, v. *evza* + suf. -li.

ëzān -āna (iskr. *jëzān*) **m** (ar.) poziv (zov) na molitvu koji upućuje (uč) mujezin na arapskom jeziku sa džamijske munare. Mujezin »uču ili »okupiše« ezan pet puta svakodnevno, objavljujući i pozivajući: 1) na jutarnju molitvu »sabah-namaz«, u ranu zoru; 2) na podnevnu molitvu »podne-namaz«, u podne; 3) na predvečernju molitvu »içindi-ju«, »ikindiju«, između podneva i zalaza sunca; 4) na prvu večernju molitvu »akşam-namaz«, u prvi sumrak, čim sunce zađe i 5) na drugu večernju molitvu »jaci-ju«, oko dva sata po zalasku sunca.

Ezan se sastoji od izgovora ovog arapskog teksta: četiri puta »Allāhu ākbār« »bog je velik (najveći)«, po dva puta »āšhādu ān lā'ilāhe illa-llāh« »vjerujem i izjavljujem da je Alah jedini bog«, »āšhādu ānnā Muḥammādān resūlu-llāh« »vjerujem i izjavljujem da je Muḥamed božji poslanik«, »ḥayyā 'alā-ššalāh« »hodi, dođi na molitvu«, »ḥayyā 'alā-l-fālāh« »hodi, dođi na spas« i konačno, ta-kođe dva puta »Allāhu ākbār« i jedanput »lā'ilāhā illa-llāh« »Alah je jedini bog«.

ezāntaš

»No kad ezan na munari viknu« (K. H. I 158); »a munare popast' paučina: / neće imat' ko jezan učiti« (Vuk IV 124).

< tur. ezan < ar. *āḏān* »objava, objavljivanje«.

V. ezantaš, muzejin.

ezāntaš m (ar.-tur.) *povelik istesan kamen kockastog oblika koji stoji s desne strane pokraj ulaza u džamiju, sa koga mujezin ponekad uči ezan (u slučajevima kada postoji opravdan razlog da se ne penje na munaru).*

< tur. ezan taşı »ezanski kamen«, izft., vidi komponente pod ezan i taš.

ezberleisati -šēm, *napamet naučiti, naučiti nešto od riječi do riječi.*

< tur. ezberlemek < pers. ezber (ez-ber) »pamćenje, zapamćenje« (slož. od pers. ez »od, iz« i pers. ber »prsa«) + tur. suf. -le + tur. inf. nastavak -mek. V. ezberli, naezber.

ezberli adv. (pers.-tur.) *napamet.* — »Znaš li to proučiti ezberli?« (u ob. gov.).

< tur. ezberle, gl. osnova od inf. ezberlemek, v. ezberleisati.

ezijet m (ar.) 1. *vrijeđanje, uznemirivanje, kinjenje*

2. *muka.* — »na velikom je ezijetu«, tj. na velikoj je muci. 3. *onaj koji drugom neda mira, koji drugog uznemirava: »ezijetu jedan, što mi nedaš mira«.*

< tur. eziyet < ar. *āḏiyyā* »uznemirivanje, vrijeđanje«.

V. ezijetiti, ezijetli.

ezijetiti, uznemirivati, mučiti, vrijeđati.

< ezijet (v.).

ezijetli, indecl. adj. (ar.-tur.) *tegoban, mučan, naporan.*

< tur. eziyetli, v. ezijet + suf. -li.

ežder (hežder) m (pers.) 1. *ženski pojas od ukrašenih metalnih (obično srebrnih) pločica i kopčica zmajolikog ili zmijolikog oblika (po čemu je i naziv došao).* — »Vid' u mene trambolosa, Marušo! Vid' u mene ežderčiča Jovane!« (Muz. zap. Inst. 2279).

2. »ežder-kövče (hežder-kövče)« = ukrašene metalne (srebrne) kopče na čakširama i drugoj odjeći zmajolikog ili zmijolikog oblika. »Hežderkovče Bajraktareviča, / zlatan fermen Mehmed Uzunića« (Ašikl. 70). < pers. ežder, v. tumačenje pod aždaha.

V. ežderlije.

ežderlije, aždèlije, aždàlije f (pers.) *ukrašene metalne (srebrne) pločice i kopče (zmijolikog ili zmajolikog oblika) na ženskom pojasu, čakširama ili drugoj odjeći.* — Niz čakšire kovče ežderlije« (S. B. I 3); »Na njima su kopče aždalije, / po kopčama izvedene guje« (K. H. II 76).

< tur. ejderli < pers. ežder »zmaj«, (v. aždaha) + tur. suf. -li.

ežgāl -āra, ešgāl -āla m (ar.) 1. *ono lice ili predmet oko čega se čovjek mora mnogo brinuti i truditi.* Mati veli za svoje dijete: »Ne mogu nigdje da izađem od ovog mog ežgāla«, tj. djeteta.

2. *zaposlenost:* »U velikom sam ešgālu«.

< tur. ešgaal < ar. pl. *āšgāl*, sing. *šugl* »posao, zaposlenost, zaokupljenost poslom«.

F

Fādīl (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Fadil*, lično ime, »Vrijedni, Vrsni« < ar. *fādīl* »vrijedan, vrstan, odličan«, part. a. od *faḍl* »biti vrijedniji od drugog, nadmašiti, premašiti, prevazići«. V. od istog korijena *Fadila*, *Fazila*, *fazilet*, *fazla*, *Fazlija*, *fudulija*, *efzalniji*.

Fādila (ar.) *musl. žensko ime.*

< tur. *Fadile*, lično ime, »Vrijedna, Vrsna« < ar. *fādīlā* »vrijedna, vrsna, odlična«. Ako iza imena slijedi titula »hanuma«, onda se ovo ime i u našem jeziku izgovara kao u tur.: *Fadile-hanuma*.

fādilet, v. *fazilet*.

fagfūrija *f* (pers.) *kineski porculan, predmet od kineskog porculana.*

< tur. *fağfuri* »kineski porculan« < pers. *fagfūr* »stara titula kineskih careva« + ar.-pers. adj. suf. -ī.

Fāhir, hipok. **Fāhro**, **Fāhrica** (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Fāhir*, lično ime, »Ponosni«, < ar. *fāḥir* »ponosan«. V. *Fahrija*, *Fahrudin*.

Fahira, hipok. **Fāhra** (ar.) *musl. žensko ime.*

< tur. *Fāhire*, žensko ime, »Ponosna« < ar. *fāḥirā* »ponosna«.

fahiša *f* (ar.) *prostitutka, nevaljalica.*

< tur. *fahiše* < ar. *fāḥiṣā*. V. *fuhuš*.

Fāhra, v. *Fahira* i *Fahrija*.

Fāhrica, v. *Fahir*, *Fahrija*, *Fahrudin*.

Fāhrija, hipok. **Fāhro** (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Fāhri*, muško ime, »Ponosni« (puno ime je zapravo *Fahrudin* (v./)) < ar. *fāḥrī* »ponosni«.

Fahrija, hipok. **Fāhra** (ar.) *musl. žensko ime.*

< tur. *Fāhriye*, žensko ime, »Ponosna« < ar. *fāḥriyyā* »ponosna«.

Fāhro, v. *Fahir*, *Fahrija*, *Fahrudin*.

Fāhrūdin -ina, hipok. **Fāhro**, **Fāhrica** (ar.) *musl. muško ime.*

< ar. *Fāḥru-ddīn*, muško ime, »Ponos vjere (islama)«.

Fāik, hipok. **Fājko** (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Fāik*, muško ime, »Odobrani, Izabrani« < ar. *fā'iq* »onaj koji je nadmašio druge, odabran, izabran«.

fāiz *m* (ar.) *kamata, priraštaj.*

< tur. *fai-* < ar. *fā'id*, osn. zn.: »dobit«.

V. *fajda*. istog korijena.

fajda

fajda, vājda *f* (ar.) *korist, dobit.*
— »Ibro g' zapti, ali fajde nema« (M. H. III 12); »Koja fajda — tuda roba! / Ja se mlada prevarila« (Vuk I 395); »Brani se dok te ljudi ne objašu, a pošto te objašu nije fajde braniti se« (Vuk, Posl. 28).
< tur. *fayda* < ar. *fā'idā*.

V. fajdeli, fajdelenisati se, fajdisati, fajdisanje, ofajdisati se.

fajdelenisati se, okoristiti se.

< tur. *fajdalanmak*.

fajdēli, indecl. adj. (ar.-tur.) *ko-ristan*.

< tur. *faydah*, v. fajda + suf. -li.

fajdisanje, vājdisanje *n* *korišćenje*.

Izv. od fajdisati (v.).

fajdisati, vājdisati, korist imati od nečega, okoristiti se. — »neka ide i pokajaće se, / ali neće od toga fajdisati« (I. Z. III 175).

Izv. od fajda (v.).

Fájko, v. Faik.

fākīr -ira *m* (ar.) 1. *siromah*. — »A izašla fakir i fukara« (K. H. I 95);

2. *indijski religiozni asket koji upornim vježbanjem, mučenjem i odricanjem postiže takva stanja, zbivanja, koja za čovjeka izgledaju nemoguća*.

< tur. *fakir* < ar. *faqīr* »siromah«.

V. fakirak, fukara, fukaraluk.

fakirak -irka, m. siromašak. — »gdje će ići prvog bega kćerka, / za Aliju jednoga fakirka« (I. Z. III 74).

Izv. od fakir (v.) po uzoru na: siromah — siromašak.

fāktom (iskr.), v. vaktom.

fāl *m* i **fāle** *f* (ar.) *gatanje, predskazivanje.* — »Jesi l' Tale proučio fale, / bolan Tale, šta ti fale kažu?« (F. J. I 147).

< tur. *fal* < ar. *fāl* »slutnja, znamenje; gatanje«.

V. faletarka, faletanje.

fālake (vālake) *f* (ar.) *vrsta mučila; naprava za šibanje po tabanima, koja se sastoji od jedne motke i užeta koje je privezano za dva kraja motke i čini polukrug. U taj polukrug se stave i stegnu noge (iza članaka) onog koji je »stavljen u falake«, pa dvojica drže krajeve motke sa dvije strane, a treći šiba po tabanima.* — »gdje se fesić po mešćem valja, / gdje se sjaje toke uz falake« (I. Z. II 43).
< tur. *falaka*, istog značenja kao u nas < ar. *fālāq*, osn. zn.: »klada«.

fālān -āna *m* (ar.) 1. *neko, iks*.

2. *taj i taj, omsica*.

3. *tobože; navodno*.

< tur. *falan* < ar. *fulān* »omsi-ca, taj i taj«.

fālān-filān, filān-fālān, fālān-filānović *m* (ar.) *taj i taj, iks ipsilon (X, Y), omsica*.

< tur. *falan-filān* i *filān-falan*,

< ar. *fulān*, v. falan.

fālān-fūstuk (ar.) *to i to; koješta*.

< tur. *falan-fistik*, v. komponente pod falan i fustuk.

fāldžija, v. hvaldžija.

fālēdžija *m* (tal.-tur.) *topnik i popravljач topova*.

< tur. *falyacı*, v. falja + suf. -ci.

faletarka i fāletarka *f* *gatarā*.

Izv. od fal, faletati (v.).

faletati (faletanje) *gatasi; gatanje, proricanje (bacanje graha, tumačenje crta na dlanu itd.)*.

< tur. *fal atmak* »bacati fal,

gatati«; v. fal + tur. gl. *atmak*
»baciti, bacati«.

fälja, välja, dem. **fäljica** f (tal.)
rupica na starinskom oružju
koja se punila barutom (na pušci
— »Mujo diže karabina svoga, /
pa na sedlo nasloni dogata, /
dva mu grla a jedna faljica«
(K. H. II 359).

< tur. *falya* < tal. *gaglia*.
V. faledžija.

fäljica, v. falja.

fānī indecl. adj. (ar.) *prolazan*. —
»Ovaj je svijet fani«.
< tur. *fani* < ar. *fānī*.

farisija f (pers.) *persijski jezik,*
persijsko pismo.

< tur. *farisi* »persijski« < ar.
Fāris, Persija, Iran (< pers.
Pārs »Persija«) + ar.-pers. adj.
suf. -ī.

färk, färkli, v. ferk, ferkli.

Fārūk -ūka (ar.) *musl. muško ime*.
< tur. *Faruk* < ar. *Fārūq*, muš-
ko ime, »Onaj koji strogo ra-
stavlja istinu od neistine; Uvi-
davn«.

färz m (ar.) *stroga islamska vjer-*
ska zapovijed koja ne bi smje-
la ostati neizvršena (kao što su:
klanjanje namaza, ramazanski
post itd.). — »Terć ne čini božji
färz« (Nar. bl. 309).

< tur. *farz* < ar. *farḍ*.
V. farza.

färzā, partik. (ar.) *pretpostavimo,*
zamislmo.

< tur. *faraza* < ar. *farḍā*, *far-*
ḍan (gram.): akuz. od *farḍ* »prop-
is, odredba; pretpostavka«. Kod nas se izgovara obično kao uzrečica zajedno sa riječi *mēselā*: »färzā-mēselā«, dosl. značenje: »pretpostavimo naprimjer«; v. mesela.

fāsik m (ar.) *grješnik koji se ne*
pridržava vjerskih propisa; po-
kvarenjak.

< tur. *fāsik* < ar. *fāsiq*.

Fāta, v. Fatima.

Fātiḥ (ar.) *Osvajač; počasni nadi-*
mak sultana Mehmeda II, koji
je ovaj nadimak dobio poslije
osvajanja Carigrada, 1453. go-
dine.

< tur. *Fātiḥ* < ar. *fātiḥ* »osva-
jač«, part. od inf. *fāṭḥ* (√ *fth*)
»osvojiti; otvoriti«.

Fatiha (iskr. *fatija*) f i *fātiha!* in-
terj. (ar.) 1. *ime prvog poglavlja*
(sure) kur'ana. Fatiha se uči kao
molitva za dušu umrlih. — »A
sada da proučimo jednu Fati-
hu pred dušu rahmetliji«.

2. *fātiha!* znači: *svršeno! Kada*
se nakon dove rekne, ima zna-
čenje (kao skraćena od ar.
li'llahi-l-fātiha!); svršena je do-
va i treba proučiti Fatihu! —
»Do bašluka ate dojahāše, / Tu
fatihi Turci proučili« (M. H.
IV 111); »Tri fatije pa je
izučila« (Lord 205).

< tur. *fatiha* < ar. *āl-Fātiha*.
Osn. zn. ar. riječi *fātiha* (part.
a. f. od inf. *fāṭḥ* (√ *fth*) »otvo-
riti; osvojiti«) je: »ona koja
otvara, koja osvaja«.

fatija, v. Fatiha.

Fătija, v. Fatima.

Fatima, Fătima, hipok. **Fāta, Fătija, Fătka, Fātuša** (ar.) *musl.*
žensko ime.

< tur. *Fatime, Fatma*, žensko
ime, ime kćeri Muhameda (pej-
gambera).

Osn. zn.: »ona koja odbija di-
jete od sise« (Part. a. f. od inf.
fāṭam (√ *fṭm*) »odbiti dijete od
sise«.

Fătka, v. Fatima.

Fătma

Fătma, v. Fatima

fâtmačićek, **fâtmačić** *m* (ar.-tur.)
pitomi šljez, carev cvijet, *trandavilje*, *Althaea rosea* (L.) Cav.
< tur. *fatma çiçeği* (*Fatma çiçeği*) buk.v.: »Fatmin cvijet«, izft., v. kompon. pod *Fatima* i *čiček*.

Fātuša, v. Fatima.

Fazila (ar.) *musl.* žensko ime.

< tur. *Fazilet*, < ar. *Faḏīlā*, žensko ime, »Vrlina«.

fazilet, **fadilet** *m* (ar.) *urlina*, *odabranost*.

< tur. *fazilet* < ar. *faḏīlā*.

fāzla *f* (ar.) *višak*, *suvišak*.

< tur. *fazla* < ar. *faḏlā*.

Fāzlija, hipok. **Fāzlo** (ar.) *musl.* muško ime.

< tur. *Fazlī*, lično ime, »Vrijedni, Vrsni« < ar. *faḏl* »vrijednost, dobrota« + ar. adj. suf. *-ī* (*-iyy*).

Fāzlo, v. Fazlija.

fê -éta *n* (ar.) ime arapskog slova »f«.

< tur. *fe* < ar. *fā'*.

Fèhim, hipok. **Fèhko** (ar.) *musl.* muško ime.

< tur. *Fehim*, muško ime, »Razumni, Bistri« < ar. *fāḥīm* »razuman, bistar, oštrouman«.

Fèhko, v. Fehim.

Fèhma (ar.) *musl.* žensko ime.

< tur. *Fehime*, žensko ime »Razumna, Bistra«; muškom imenu Fehim (v.) dodan nastavak za f. Ako iza ovog imena dođe titula »hanumā«, onda se i u našem jeziku »a« zamjenjuje sa tur.-ar. nast. za f. »e«, pa se kaže »Fatme-hanuma«.

Fèhma, v. Fehmija.

Fèhmija, hipok. **Fèhmo** (ar.) *musl.* muško ime.

< tur. *Fehmī*, muško ime, »Razumni, Bistri« < ar. *fāḥm* »razum« + ar. adj. suf. *-ī* (*-iyy*).

Fehmija, hipok. **Fèhma** i **Fèhma** (ar.) *musl.* žensko ime.

< tur. *Fehmiye*, žensko ime, »Razumna, Bistra« < ar. *fāḥm* + ar. adj. suf. za f. *-iyyā*.

Fèhmo, v. Fèhmija.

Féjzo, v. Fejzulah.

Féjzulāh -āha, hipok. **Féjzo** (ar.) *musl.* muško ime.

< ar. *Fāyḏu-llāh*, muško ime, »Božja darežljivost, Božja milost«, izft. od *fāyḏ* »darežljivost, milost, velikodušje« i *Allāh* »bog«.

fekat konjunkc. (ar.) *samo malo, istom*. — »Zar se n'jesi jadan nasitio: Sve birtaša, mladih tamburaša, / Birtašica f e k a t obljubljenih« (I. Z. Herceg. 64). < tur. *fakat* < ar. *fāqat* »istom«.

felācet *m* (ar.) *nesreća, propast, zla kob*.

< tur. *felāket* »nesreća, propast, zla kob« < ar. *fālāk* »svemir, nebo«.

V. felaćetli, zafelaćetiti.

felaćetli, indecl. adj. (ar.-tur.) *kaže se za čovjeka paničara, koji radi s nekom usplahirenošću, koji kijameti*.

< tur. *felāketli* »koji sluti nesreći, koji prouzrokuje nesreću«, v. felaćet + suf. *-li*.

fēlāh -āha *m* (ar.) 1. *arapski seljak; crnac*. — »Brže crnce, mame ne f e l a h e« (K. H. I 59).

2. *fig.: đavoljast, živ kao davo*: »Velik je f e l a h«, kaže se za nemirnog i vragoljastog dječaka.

< tur. *fellâh* < ar. *fällâh* »zemljoradnik, težak«.

fēn *m* (ar.) *vrsta; vrsta nauke, naučna disciplina.*

< tur. *fen* < ar. *fänn*.

fēnjer (vēnjer) *m* (grč.) 1. ručna zastakljena ili na drugi način uokvirena svjetiljka u kojoj gori svijeća ili petroleumska lampica. — »Ti upali fenjer videlicu« (M. H. III 54). — »uže goše venjer jasnu sveću« (Vuk II 316). Ako je fenjer uokviren u staklo, onda se zove »džamli fenjer«: »Džamli fenjer zapalio« (nar. pj.). Ako je pak fenjer okruglog oblika od mušeme (v. mušema), koji se, kad nije u upotrebi, može složiti, sklopiti, zove se »mušemali fenjer«: »Složi se kao mušemali fenjer« (nar. izr.), tj. složi se na tle, pade, sroza se. < tur. *fuler, fener*, knjiž. *fenar* < grč. *phanári*, stgrč. *phanáron*.

ferágititi se, ferágetiti se, okaniti se, proći se nečeg.

< tur. *feragat* »napuštanje, odricanje« < ar. *fārāg* (√ *fgr*) »svršiti, prestati sa radom«.

feráhluk *m* (pers.-tur.) *širina, otvorenost, prostranstvo.*

< tur. *ferahlık* < pers. *ferāh* »širok, prostran, otvoren« + tur. suf. -lik.

feráiska mes'ela *f* *problem kako treba u izvjesnom slučaju razdijeliti ostavinsku imovinu među nasljednike po šerijatskom nasljednom pravu.*

V. kompon. pod feraiz i mesela.

feráiz *m* (ar.) *šerijatsko zakonsko nasljedno pravo.*

< tur. *feraiz* < ar. pl. *fārā'id* »aliquotni nasljedni dijelovi koji su u kur'anu izričito određeni«.

ni«, sing. *farq*, osn. zn.: »propis, ono što je određeno«.

fērak (vērak), -rka, *fērk, fūr, m* (ar.) *razlika, različitost, nepodudarnost.* — »Ima ferka kad je kruška mehka« (nar. izr.), Svačem ja znam vera k« (Kočić I 91).

< tur. *fark* < ar. *farq* »razlika«.

Smatram da nema osnova pretpostavka, na koju upućuje Miklošić kod riječi *fekr, fikr* i Rj. JAZU kod riječi *ferak*, da bi ova riječ imala vezu sa ar. *fikr* »misao, mišljenje« jer su ar. riječi *farq* i *fikr* sasvim različite i po svom glasovnom stavu i po značenju, tako da ne može biti govora o metatezi i sl. V. ferčiti, oferčiti, ferkli, ferklji, ferik, frka.

fērciti (fērak činiti, fērk činiti) 1. *cijeniti, zaključivati u nečem nakon posmatranja, razabirati.* 2. *ustanovljivati razliku između dva posmatrana predmeta.* Izv. od *ferak* (v.).

fēredža (vēredža) *f* (ar.) *vrsta ženskog ogrtača, mantila, od crne ili modre čohē, koji su muslimanke oblačile prilikom izlaska na ulicu. Uz feredžu stavlja se još jašmak (v.) i čember (v.), a prilikom dalekog putovanja ili jahanja na konju mjesto jašmaka stavlja se peča (v.).* — »Meće peču, ogrče feredžu« (M. H. III 67).

< tur. *ferace* (č. *feradžē*) < ar. *fārā'iyā* (pl. *fārā'ī*) < ar. *fārā'g* »utjeha, tješenje, razveseljivanje« + ar. adj. suf. za f. -iyā.

Fērha, v. Ferhija.

Ferhadija *f* (pers.-ar.) 1. *ime džamije u blizini hotela »Evropa« u Sarajevu, nazvana po Tešnjaru*

Fèrhat

ku beglerbegu Ferhat-begu. Imenom ove džamije nazvana je i obližnja ulica.

2. glavna džamija u Banjoj Luci.

< tur. Ferhadiye < ar. Fārhādīyyā »Ferhatova« (v. Ferhat) + ar. adj. suf. f. -iyyā.

Fèrhat, Fèrhad (pers.) *musl. muško ime.*

< tur. Ferhat, muško ime

< pers. Ferhād »ime junaka persijske nacionalne priče »Ferhad i Sirin«.

V. Ferhadija.

Ferhija, hipok. Férha (ar.) *musl. žensko ime.*

< tur. Ferhiye, žensko ime, »Vesela, Radosna« (odgovara imenima Veselinka i Radojka) < ar. fārah »veselje, radost« + ar. adj. suf. f. -iyyā.

Fèrid -ida, hipok. Fíco (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. Ferid, muško ime, »Jedini, Jedinac« < ar. fārid »jedini, jedinstveni, besprimjerni«.

Ferida (ar.) *musl. žensko ime.*

< tur. Feride, ž. ime, »Jedina, Jedinica« < ar. fāridā »jedina, jedinstvena, besprimjerna«.

fèrik -ika m (ar.) *zapovjednik divizije, divizijski general.*

< tur. ferik, istog značenja kao u nas < ar. fāriq »odjel, razdio; stranka«.

fèrim, v. aferim.

Fèriz (pers.) *musl. muško ime.*

< tur. Firuz < ar. Fīrūz, muško ime, »Srećni, Sreten, Srećko« < pers. pīrūz »srećni«. V. Firuz.

ferjádžija, ferjâtčija, ferjâčija m (pers.-tur.) *glasonoša koji traži pomoć tvrdavi koju je napao neprijatelj.* — »a ni otkle ferjadžije nema« (F. K. 1886. 37).

< tur. feryatçı < pers. feryād »zapomaganje, vičući zvati u pomoć« + tur. suf. či.

V. firjatu-figan.

fèrk, v. ferak.

fèrkli, fàrkli, indecl. adj. (ar.-tur.)

»različan, drukčiji (ali u pozitivnom smislu od onog s čime se upoređuje, tj. bolji).

< tur. farklı, v. ferak + suf. -li.

V. ferkliji.

fèrkliji adj. bolji, odabraniji, ljepši. — »Moja zlatko, ti ništa ne znađeš, / ferkliji je Huso bajraktare« (K. H. II 369).

Naš komparativ od riječi ferkli (v.).

fèrmān -āna (vèrmān) m (pers.)

1. sultanov ukaz, sultanova naredba, carska zapovijest. Fermani su pisani posebnom vrstom arapskog pisma, tzv. divānijom, a na početku je stajala carska tura. — »I donese careva ferma na« (K. H. I 13); »Kad četvrto jutro osvanulo, / car mu dade sičana ferma na« (Vuk II 171).

2. fig. dugačko pismo. »Napisao je čitav ferma na« (nar. izr.). < tur. ferman < pers. fermān, part. prez. od inf. fermūden »zapovijedati, narediti«.

fèrmen i fèrmen m (tur.) *dio stare narodne nošnje, vrsta prsluka, od čohe, kadife ili šajaka, izvezen gajtanima, sprijeda sasvim otvoren i ne skopčava se. Ženski fermen je obično od kadife i više ukrašen vezom i gajtanima.* — »I na plećim fermen od kadife« (K. H. II 152).

< tur. fermen.

fertútija m (pers.) *onaj koji je malo čaknut, blentav.*

< tur. fertutî < pers. fertūtî »malouman usljed starosti«.

fertütma, v. **frtutma**.

fërzan, **fërzen** adj. (pers.) **znan**, **pametán**, **mudar**.

< tur. *ferzâne* < pers. *ferzâne*.

fës, demin. **fësić** m (ar.) **kupasta** kapa bez oboda koju muslimani nose. Obično je sa kičankom, ali se nosi i bez nje. *Fes* je uveden u Turskoj Carevini kao narodna kapa početkom 19. vijeka za sultana Mahmuda II 1808—1839). U početku se fesovi nisu kalufili. Tek kad su postali medžidija-fesovi (za sultana Abdul-Medžida / 1839—1861 /), pojavili su se i kalufi za fesove. Postojale su nekoliko vrste fesova s obzirom na kvalitet, oblik i marku: »tunus-fes« ili »tunofes« (v.), »medžidija-fes« (v.), »azizija-fes« (v.), »rešadija-fes« (v.) itd.

< tur. *fes* po gradu Fesu u Maroku, ar. *F'ūs*.

V. **feslija**.

fesāčija, v. **fesadžija**.

fësād -āda, **fësāt** -āta m (ar.) **smutnja**, **zamućivanje**; **svada**, **zavada**; **nered**.

< tur. *fesat* < ar. *fäsād*.

V. **fesaditi**, **fesadžija**.

fesādžija, **fesāčija** m (ar.-tur.) 1. onaj koji **zamućuje**, **svadalica**, **bundžija**.

2. onaj koji diže galamu za **svašta**; **plahovit čovjek**.

< tur. *fesatçı*, v. *fesad* + suf. -çi.

fesāditi, **fësād praviti**, **fësād zametati**, **stvarati smutnju**, **zamućivati**, **zavadati**; **stvarati nered**. Izv. od *fesad* (v.).

fesliđan, **fesliđen**, **fesligen** (pogr. **fesliđžan**) m (grč.) **bosiljak**, **imum basilicum** L. — »Ali dunjom, al' narančom, / al' gorkijem fesligenom?« (Vuk

I 428). — »A ti dragi na struk fesliđžana« (Ašikl. 68).

< tur. *fesleğen* < grč. *vastikhón*.

feslija m (ar.-tur.) onaj koji nosi **fes na glavi**.

< tur. *fesli* (*fes-li*), v. *fes* + suf. -li.

fët, v. **feth**.

Fëtāh -āha, **hipok. Fëto** (ar.) **musl. muško ime**.

< tur. *Fettah*, muško ime, skraćeno od *Abdulfettah* (v.).

fëth, **fët** (ar.) 1. **osvajanje**, **osvojenje**. — »Dok gradove feta učiniše / i po njemu harač pokupiše« (Vuk IV 419).

2. **tursko osvojenje Bosne**. — »Još od fetha« = još od turskog osvojenja Bosne.

< tur. *fethik* < ar. *fäth*.

V. **Fatih**, **Fatiha**, **feth učiniti**, **fetovati**, **Fetah**, **Fethija**.

Fëthija, **hipok. Fëto** (ar.) **musl. muško ime**.

< tur. *Fethi*, lično ime, »Osvajač, Pobjedilac« < ar. *fäthi*, v. *feth* + ar. adj. suf. -i (-iyy).

Fethija (ar.) **musl. žensko ime**.

< tur. *Fethiye*, žensko ime, »Osvajačica, Pobjednica« < ar. *fäthiyyä*, v. *feth* + ar. adj. suf. za f. -iyyä.

fëth učiniti, **fët učiniti**, **osvojiti**.

Izv. od *feth* (v.).

Fëto, v. **Fetah** i **Fëthija**.

fëtovati -ujēm, **osvajati**. — »da podemo Bosnu fetovati, / i po Bosni sve redom palanke« (I. Z. II 9).

Izv. od *feth* (v.).

fëtva f (ar.) **pravno rješenje** ili **uputa (decizija)** dana u obliku odgovora kako da se riješi izvjesno šerijatsko pitanje. **Auto-ritativne fetve** izdaju šejhul-

fetvā-emin

islam i muftije. Zbirke takvih rješenja zovu se »fetāvā«. — »Pitaćemo hodža po Udbini, / da li fetva povesti jendije« (nar. pj.).

< tur. fetva < ar. fātūwā.

V. fetva-emin.

fetvā-emin -ina m (ar.) visoki vjerski službenik u islamskom vjerskom uredu koji je zadužen referatom izdavanja fetvi.

< tur. fetva emini »povjerenik za fetve«, izft. od fetva (v.) i emin (v.).

Fevzija (ar.) musl. muško ime.

< tur. Fevzi, muško ime, »Spas-šeni. Srećni« < ar. fāwz »spas« + ar. adj. suf. -ī. Ako se ovom i sličnim imenima koja se svršavaju na »-ja« doda titula efendija ili beg, onda se i u našem jeziku izgovara kao u tur.: Fevzi-efendija, Fevzi-beg, a ne Fevzija-efendija, Fevzija-beg.

fīcīr, fīcēr, fīēr m (ar.) misao, teška misao, briga; pomisao, volja. — »Majstorbaša pod čadorom cvili. / U fīcēr u vrlo zadrimao. / On je svoju glavu naslonio« (M. H. III 99): »al' kad nemam ništa u džuzdanu, / baš ni na što fīcēr ne imadem«. (I. Z. II 85).

< tur. fīkır < ar. fīkr »misao, mišljenje«.

Fidāhić, v. fidāhija.

fidāhija, fidāija m (ar.) onaj koji je požrtvovan, koji je spreman da se žrtvuje (za domovinu ili za kakav drugi ideal). Od ovog je nastalo prezime Fidāhić.

< tur. fedai < ar. fidā »žrtva« + ar. adj. suf. -ī.

V. fida se učiniti.

fidan, v. fiden.

fidā se učiniti, žrtvovati se,

< ar. fidā' »žrtva«. v. fidahija.

fiden, fidem, fidim, fidan -a m (grč.) mladica, mlada grana, struka rasada (presade).

< tur. fidan < ngrč. phytáni.

fid'ja f (ar.) otkupljenje; novac koji muslimani dijele siromasima za dušu umrloga kao otkupljenje njegovih neizvršenih vjerskih obaveza za života.

< tur. fidye < ar. fidyā »otkupnina«.

figānj, figān m (pers.) vika, vrisaka, plač, kuknjava (zbog žalosti ili iz straha). — »Stade figanj u čemerli kuli« (M. H. III 462).

»figānj činiti« = plakati, vriškati; »Figanj čini dizdaraginica, / Tješile je svoje drugarice« (Vuk V 518).

< tur. figan < pers. figān.

figānj (pogr.), v. fiden.

fijāt -āta m (ar.) cijena.

< tur. fiyat »cijena« < ar. fī »u, na, sa«.

V. fijatiti.

fijātiti, ofijātiti, cijeniti, procijeniti. — »Medutim, u Imljanima štetu u polju je bila dužna da »ofijati«. »fijati« (proceni) komisija koju su činili sam poljar i onaj knežev pomoćnik u čijem se zaseoku šteta dogodila« (GZM Etn. XVII, 1962. 120).

Izv. od fijat (v.).

Fika, v. Šefika.

fikh, fikuh m (ar.) šerijatsko pravo.

< tur. fikh < ar. fiqh.

Fiko, v. Šefik.

Fikra, v. Fikreta.

Fikret, hipok. Fikro (ar.) musl. muško ime.

< tur. Fikret, lično ime. »Misao«. < ar. fīkrā »misao«.

Fikreta, hipok. **Fikra** (ar.) *musl. žensko ime*.

Muškom imenu Fikret (v.) dodan naš nast. za f. -a.

Fikrija, hipok. **Fikro** (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Fikrî*, muško ime, »Pametni, Mudri« < ar. *fikr* »misao, mišljenje« + ar. adj. suf. -î (-iyy).

Fikro, v. Fikret i Fikrija.

fil, **filj** i **fil** -ila *m* (ar.) *slon*. — »A balčak joj dva filova zuba« (M. H. III 510); »Balčak joj je od srme kaljene, / A korice od filjova zuba« (M. H. IV 115).

< tur. *fil* < ar. *fil* (u pers. *pîl*). V. *fildiš*.

filân-fâlân, v. *filan-filan*.

filân-füstuk (ar.-pers.) *uzrečica: to i to, tako i tako*.

< tur. *filân fustuk*, v. *kompon.* pod *filan* i *fustuk*.

filare, **filari**, v. *fireale*.

fildiš *m* (ar.-tur.) *slonova kost; ono što je izrađeno od slonove kosti*. — »Na jabuku čašu od fildiša« (K. H. I 230).

< tur. *fildişi* (*fil-dişi*), tur. izft. od ar. *fil* »slon« i tur. *diş* »zub«.

fildžan, v. *findžan*.

findžan -âna, **fildžan** -âna, **vildžan** -âna *m* (pers.) *šoljica za crnu kafu*. — »U findžane kahvu utočila« (K. H. I 240); »a ujutru kafu u fildžanu: / ne bi li me u kafi popio« (Vuk I 256); »Kada popi kahvu iz vildžana« (Vuk IV 430).

< tur. *finçan* (č. *findžan*), vulg. *filcan* < ar. *finğān* < pers. *pin-gān* »plitka zdjela, tas«.

fino-fes *m* (tal.-ar.) *fini, lijepi fes*. — »Na glavi joj fesa fino-fesa« (F. J. I 141).

< tur. *fino-fes* »tanki, probrani fes« < tal. *fino* »tanak« i *fes* (v.).

fira *f* (pers.) *rasap, otpadak od robe; troha, otpadak*. — Kad se maslac pretopi u maslo, sav onaj otpadak koji se pojavi pri izlučivanju čistog masla zove se *fira*.

< tur. *fîru* < pers. *firū*, *furū* »dolje, niže«.

fireale (*filare*, *filari*) *pl.* (tur.) *starinska laka plitka obuća koja se nosila u svako doba godine. Oblačile su se na голу nogu, na čarape ili na mestve. Danas ih nosi samo poneki hodža ili hadžija*. — »Fireale joj kupit' u Sarajvu« (K. H. I 68); »Vid' u mene meke mestve, Marušo! / Vid' u mene firealice, Jovane!« (Muz. zap. Inst. 2279). < tur. *filar*.

firanija *m*, *ciganija*. — »O dizdaru, gradu poglavaru, / sad mi kaži ko je firanija, / ko je, aga, od kuje kopile« (M. H. III 240).

Vjerovatno je izvedeno od *firaun*, *firavn* (v.) po uzoru na »ciganija« od *cigan*, *ciganin*: »firanija«, »firavnija«, pa radi lakšeg izgovora »firanija«.

firaun, **firavn** *m* **firaunka** *f* (ar.) *Ciganin, Ciganka; fig. inačija, bezobraznik*.

< tur. *firavun* < ar. *Fira'wn* »Faraon«.

V. *firanija*, *firaunluk*.

firaunluk *m* (ar.-tur.) *ciganluk, ciganstvo*. — »Pa to i jeste zlo i nevolja što čovjeku prođe vijek dok vidi Husu firauna kako od kokošara postaje prvi čovjek i kako se opet vraća u svoj firaunluk, kaže onaj što se teško miri sa sudbinom« (Andrić 45).

Firàun

< tur. *firavunluk*, v. *firaun* + suf. -*luk*.

Firàun, Firàvn (ar.) *Faraon*.

< ar. *Fira'wn*.

firjātu-figānj *m* (pers.) *plač, dreka, jaukanje, kuknjava*.

< tur. *feryatu-figan* < pers. *feryād* i *figān*, oboje znači »zapotaganje, vikanje, dozivanje u pomoć«.

Firūz -ūza, Firōz -ōza (pers.) *musl. muško ime*.

< tur. *Firuz* < ar. *Firūz*, muško ime, »Sretnik; Pobjedilac« < pers. *pīrūz* »sretni; pobjedilac«.

fiskija *f* (lat.) *slavina; štrcaljka za vodu*. — »Iz nje bije za sedam fiskija« (M. H. III 215); »pod fiskije podmakle testije, / oko vode kolo ufatile« (Muz. zap. Inst. 59).

< tur. *fiskiye* < ar. *fisqiyyā* < lat. *piscina*.

fistān, vistān, fustān -āna *m* (grč.) *ženska suknja; muška narodna nošnja u obliku suknje*. — »Nosi l' Mara tri nova fistana« (Sevd. 103).

< tur. *fistan* < pers. *fistān* < grč. *phossaton*.
V. *fistanlija, fistanluk*.

fistānlija *m* (grč.-tur.) *onaj koji nosi fistan kao dio narodne nošnje*.

< tur. *fistanlı (fistan-lı)*, v. *fistan* + suf. -*lı*.

fistānluk *m* (grč.-tur.) *potrebna količina platna kao pribor za jedan fistan*.

< tur. *fistanlık (fistan-lık)*, v. *fistan* + suf. -*lık*.

fišek (višek) *m* (tur.) 1. *naboj, metak za pušku*. — »Kad nestade u cure fišeka« (K. H. I 87).
— »nije li se u kog dogodilo /

ja višek a da nama dokuči, / prazne su nam puške u rukama« (Vuk IV 159).

2. *papirnata kesica*. — »Besposlen Mujo fiškeke savija« (Vuk, Posl. 12).

< tur. *fišek, fişenk*.

V. *fišekčija, fišek-česa, fišeklije, fišekluk*.

fišekčija, fišēgdžija *m* (tur.) *zamatlija koji pravi i prodaje fiškeke*.

< tur. *fišekçi*, v. *fišek* + suf. -*çi*.

fišek-česa *f* (tur.-pers.) *česa ili kutija u kojoj se nosi barut u fišecima i olovo za punjenje pušaka*.

< tur. *fišek-kese*, v. *komponente pod fišek i kesa, česa*.

fišeklije, pl. t. (tur.) *kožni pojas sa pregracima u kojima stoje naboji, fišeci za pušku*.

< tur. *fišekli*, v. *fišek* + suf. -*li*.

fišekluk, s. fišekluci, pl. *m* (tur.) *manja kožna torba u kojoj su se nosili naboji, fišeci*. — »A Mehmeda posred fišekluka / Četiri mu rebra odvojio« (Lord 282).

< tur. *fišeklik*, v. *fišek* + suf. -*lik*.

fitilj -ilja *m* (ar.) 1. *pamučni gajtan ili traka u svijeće i petrolejske lampe; stijenjak, žžak*.

2. *upaljač u starinskih topova i pušaka*. — »Na topove fitilj judariše« (Lord 71).

3. *u narod. ljekarstvu: uvijeno voščano platno koje se stavlja u uho i palj*.

< tur. *fitil* < ar. *fātīl*.

V. *ufitiljiti (se)*.

fitne *n* (ar.) *smutljivac, intrigant, spletkar*.

< tur. *fitne* < ar. *fitnā* »zavodjenje; kušnja; buna, nered«.

V. *fitnedžija, fitneluk, fitnija*.

fitnèdžija *m* (ar.-pers.) *smutljivac, spletkar; svadljivac, onaj koji zavada ljude.*

< tur. *fitnecü* (*fitne-cü*) < *fitne* (v.) + pers. *ğū, ğūy*, prez. osn. od inf. *ğusten* »tražiti«.
Istog je značenja i tur. nom. agent. *fitneci* (*fitne-ci*).

fitnèluk *m* (ar.-tur.) *smutnja, spletkar, intriga.*
< tur. *fitnelik*, v. *fitne* + suf. *-lik*.

fitnija (i *fitmija*) *f*, *smutljivka; vragoljanka, namiguša.*
Naša izvedenica od *fitne* (v.).

förmadžija *m* (lat.-tur.) *tipografski radnik, pomoćni radnik u grafičkoj struci.*
< tur. *formacı* »tipografski radnik« < tur. *forma* »željezni okvir sa složenim slovima za štampanje jedne stranice« < lat. *forma* + tur. suf. *-ci*.

frča, *f* (tal.) *četka, kefa.*
< tur. *fırça* < tal.

frèndija *f* (franc.-ar.) *kula sagrađena na evropski način.*
< tur. *frengi* i *firengi* »evropski« < tur. *Frenk, Firenk* »Evropejac« < franc. *Franc* »Franak« + ar.-pers. adj. suf. *-i*.

frèngi adj. (franc.-ar.) *evropski.*
— »Već u teze *frèngi* kumaš veze« (Bajr. 8).
< tur. *frengi*, v. *frèndija*.

frènjak -njka *m* (franc.) *sifilis.*
< tur. *frenk illeti* »evropska bolest — sifilis«, tur. izft. od tur. *Frenk* »Evropejac« (< franc. *Franc* »Franak«) i ar. *illä* »bolest«.

firka *f* (ar.) 1. *stranka, grupa, frakcija.*
2. *divizija u turskoj carskoj vojsci.*
< tur. *fırka* < ar. *firqa*.

frljiti, frljáknuti, baciti nešto iz daleka.
< tur. *fırlatmak*, istog značenja.

fřtuna, fřrtuna *f* (tal.) *mećava.*
< tur. *firtına* »bura« < tal. *fortuna* »oluja na moru«.

fřtřtma, fěrtřtma, furtřtma, vr- třtma, vurtřtma *f* (tur.) *zbrka, metež, trka.*

Po svoj prilici ovdje se radi o tur. nom. action. od tur. *vur!* »udri!« i *tut!* »drži!«, dakle: *vur-tutme* »radnja ili zbivanje u kojoj se više: vur! tut!«, što bi u našem jeziku značilo: drž!, ne daj! Slično je tome »třtma, vřra!« »drži, udri« ili »potegni, povuci«. Navodim i pretpostavku: < tur. *vur, tutma!* »udri, ne za- robljuj!«

Fřad -ada (ar.) *musl. muško ime.*
< tur. *Fuad*, muško ime, »Srce«, < ar. *fuād* »srce«.

fřčija (*vřčija*) *f* (grč.) *drvena po- veća posuda, slična burencetu, u kojoj se drži voda, pekmez i sl.* — »Ljuto sirće svoju *fřčiju* kvari« (Vuk, Posl. 173).
< tur. *fıçı* < ngrč. *boutsí*.

fřdřlija, fřzřlija *m* (ar.) *onaj koji se nepozvan miješa u tuđe po- slove; poslovođa bez naloga.*

< tur. *fuduli* < ar. *fudřliyy* (< ar. *fudřl*, pl. od *fadl* »do- brota; pretek, suvišak« + ar. adj. suf. *-iyy*).

fřhuš *m* (ar.) *besramnost, bezo- brazluk; sramotne riječi.* — »Nemoj zborit *fřhuša*, ode i din i duša« (Nar. bl. 312).
< tur. *fuhuş* < ar. *fuhş*.
V. *fahiša*.

fukàra i fřkara *f* (ar.) *siromah, sirotinja.* — »Već ono je soja *fukarskoga*« (M. H. III 467); »U Zvorniku, al' u donjem gra- du, / ljuto cvili zvornička *fřu-*

fukaráluk

kara« (Muz. zap. Inst. 3319); »Pa kako će fukara moci živiti u takoj skupoći...« (Zem-bilj III 126).

< tur. *fukara* < ar. pl. *fuqarā'*, sing. *faqīr* »siromah«. Arap. plural upotrebljava se u tur. i našem jeziku i kao singular. V. fukaraluk, fukaraština.

fukaráluk *m* (ar.-tur.) *siromaštvo, neimaština*.

< tur. *fukarahk*, v. *fukara* + suf. *-lik*.

fukaraština *f*, *siromaština*

Izv. od *fukara* (v.) po uzoru na siromah — siromaština.

funduk *m* (pers.) *lješnjik, Corylus colurna L.*

< tur. *findik* < ar. *fundūq* < pers. *bunduq*. V. funduklija.

funduklija *m* (pers.-tur.) *vrsta starog turskog dukata*. »Tuj mi kuca dukat funduklija« (GZM 1907. 634).

< tur. *findikli*, v. *funduk* + suf. *-li*. Dukat je nazvan ovim imenom stoga što ima okolo kružice slične lješnicima.

fūrda i **fūrda** *f* (pers.) 1. *utroba zaklane životinje (drob i crijeva)*. — »Prozore je zastro furdom« tj. razapetim osušenim crijevima (Bilten I 118).

2. *odresci od bakra u kazandžija; metalni otpaci; kalo, škart*. < tur. *hurde*, *hurda* < pers. *hurde* »sitnica, djelić, komadić« V. furdovat, hurda.

furdovāt -āta *m* pl. (pers.) *odresci od bakra koji nastaju u kazandžija prilikom izrade ili krpljenja bakrenih predmeta*.

< tur. *hurdevat*, pl. izveden na arap. način od pers. *hurde* »sitnica, djelić, komadić«.

fūrsat *m* (ar.) *zgoda, prilika, zgodan čas kad niko ne može ometi da se što učini; samovolja kad se kome pruži zgodna prilika*. — »Ne daj mu, bože, fursata, a on bi čuda počinio«, »Uhvatio fursat« (u ob. gov.).

< tur. *fursat* < ar. *furša* »prilika, zgodan čas«. V. ofursatiti.

fūrtuna, v. *frtuna*.

furtūtma, v. *frtutma*.

furūna, **vorūna** *f* (grč.) *peć; lime-na peć; zemljana pekara*.

< tur. *furun* i *fırın* < grč. *foŭrnos*. V. furundžija.

furundžija, **vorundžija** *m* (grč.-tur.) *pečar, zanatlija koji pravi furune, šporete i solunare; pekar*.

< tur. *furuncu* i *fırıncı*, v. *furuna* + suf. *-cu*, *-ci*.

fūstān, v. *fistan*.

fūstuk *m* (pers.) *vrsta badema, plod drveta Pistacia vera*.

< tur. *fistik*, vulg. *fustuk* < ar. *fustuq* < pers. *piste* (*puste*, *buste*). Po Kraelitz-u u ar. jezik došlo iz grč. *pistáchion*.

fūškija *f* (pers.) *konjska izmetina, konjska balega*.

< tur. *fışkı* < pers. *huškī*.

fūta i **fūta** (**ūnta**, **vūta**) *f* (ar.) *pregača, kecelja, zastirač*.

< tur. *futa* < ar. *fūṭa*.

G

gadar *m* (ar.) *nasilje, pohara; upropašćenje, šteta, zlo*. — »koja bi nam svima mila bila, / Koja ne bi gadar donijela!« (Lord 188).

< tur. *gadir* »nevjera, izdaja; nasilje, nepravda« < ar. *gadr* »nevjera, izdaja«.

V. gadara, gadar učiniti.

gādara, gādarija (iskr. *kādara, āgadara*) *f* (ar.) *vrsta poteže sablje s oštricom s obje strane*. — »A pod kolan muhurli gadaru« (M. H. III 512); »Ajkuna mu opremi dogata, / udri na njeg rahte i gadare, / jest gadare s obadvije strane« (K. Hörm, 1888 II 66); »objesi mu zlatne kuburlije, / a gadare s obadvije strane« (Vuk III 102); »zveketanje mačah i kadržah« (F. J. I 149); »A po čosi puli risovina, / Pa preturi dvije agadare« (Vuk VII 66).

< tur. *gaddare* < ar. *gaddārā* »ona koja nanosi štetu i nasilje neprijatelju« (part. akt., kao nom. intensit, od ar. *gadr* (√*gdr*) »iznevjerenje, izdaja«).

gadar učiniti, nasilje, štetu, poharu, učiniti. — »Veliki je gadar učinio, / Porobio, vatrom popalio« (M. H. IV 445); »Ti si meni gadar učinio, / bi-

jelo mi lice obljubio« (Petran. I 269).

Izv. od gadar (v.).

gāfil *m* (ar.) *onaj koji je nehajan, nemaran, indolentan*. — »Gafil biti i spavat« (Nar. bl. 310). < tur. *gafil* < ar. *gāfil*, part. akt. od *gaflā* (√*gfl*) »zanemarivanje; nemar, nehaj«.

gāflet *m* (ar.) *nemar, nehaj, indolencija*.

< tur. *gaflet* < ar. *gaflā*.

V. gafil.

gāib, gājib, gājib, gājip, adj. (ar.) *odsutan; nevidljiv*.

< tur. *gaib, gaip* < ar. *gā'ib*, part. akt. od *gābā, gayb* (√*gyb*) »odsutan biti«.

V. gaib biti, gaib se učiniti, gaibane, gajb.

gāibāne, adv. (ar.-pers.) *nevideno, apstraktno*.

< tur. *gaibane* < ar. *gā'ib* »odsutan« + pers. suf. za građenje priloga -āne.

gāib (gājib, gājib, gājip) biti, gāib se učiniti, nestati, izgubiti se. — »To mu reče, pa mu gaib bio« (M. H. III 36); »Pa se tudijer gājib učinio« (K. H. I 263); »Tu se svetac gājip učinio / I on ode u nebesko carstvo« (Petran. 10).

Izv. od gaib (v.).

gaila

gaila, gājla *f* (ar.) 1. *nevolja, brig-a, muka, napast*. — »Ne beri gajle« = ne vozi brige, ne brini.

2. *tegoban, mučan ili dosadan posao*.

< tur. *gaile* < ar. *gā'ilā*.

gājib *m* (ar.) 1. *ono što će doći u budućnosti, tajne budućnosti*.

2. *ono što je za čovječe oko nevidljivo, što je tajanstveno*.

< tur. *gayb, gayp* < ar. *gayb*.

gāide *f*, pl. t. (ar.) *narodni duvački muzički instrumenat*.

< tur. *gayda*, istog značenja kao u nas < ar. *qāt'dā*, v. kajda.

gājet, gājetilē, *adv.* (ar.) *odviše, suviše, vrlo, jako*. — »Mora da vašem seljaku gajet dobro ide« (Zembilj II 26).

< tur. *gayet, gayetile*, istog značenja kao u nas < ar. *gāyā* »cilj, svrha, kraj, posljedni stepen«.

gājib, gājib biti, gājib se učiniti, v. gaib, gaib biti itd.

gājla, v. gaila.

gājn *m* (ar.) *ime arapskog slova »g«*.

< tur. *gayn* < ar. *gayn*.

gājip, v. gaib.

gajrečija (gajrētčija) *m* (ar.-tur.) *dobar radnik, vrijedan trudbenik, ustalac; pomagač*.

< tur. *gayretçi (gayret-çi)*, v. gajret + suf. -či.

gajret (gāiret, gārjet) *m* (ar.) *nastojanje, zauzimanje, revnost; pomoć; zagrijanost, privrženost*. — »Neka znade sva Bosna ponosna, / ko je caru bio u gajretu« (M. H. III 97); »Osman-
agu Bogom zaklinjaše, / da mu danas u gajretu bude« (F. J. II 283); »Svome srcu gajret-a dava, / A na vrata juriš uči-

nio« (Vuk VII 194); »Kako koji konak unapredak, / sve gajret bolji među braćom« (Vuk II 527).

< tur. *gayret* < ar. *gayrā*.

V. Gajret, gajret!, gajrečija, gajretiti, pogajretiti.

Gajret *m* (ar.) *ime muslimanskog kulturno-prosvjetnog društva, čija se djelatnost prostirala na područje Bosne i Hercegovine, a osnovano je 1903. g. u Sarajevu. Društvo je izdavalo i časopis pod istim imenom, koji je izlazio od 1907—1914 i od 1921—1941*.

< tur. *gayret*, v. gajret.

gajret! (garjet!), *interj.* (ar.) *nastoj, trudi se, hajde naprijed*. — »Gajret, brate, Mujagin Halile!« (K. H. II 168).

Izv. od gajret (v.).

gajretiti (gārjetiti) *truditi se, svoj-ski raditi, ustrajno raditi, nastojati*.

Izv. od gajret (v.).

gājri-muslim *m* (ar.) *nemusliman*. < tur. *gayrimüslim* < ar. *gayr* »drugi, osim« i ar. *muslim* »musliman«.

gajtan *m* (grč.) *pamučna ili svilena upredena ili pletena vrpca koja služi za porubljavanje i ukrašavanje odjeće. Gajtanom se naziva i uže koje je predeno ili pleteno od pamuka ili svile*. — »Da ja, znadem, moj gajtane, / da će tebe mlad nositi, / svilom bi te opletala, / zlatom bi te uvijala, / a biserom nakitila« (Vuk I 311); »Tuna behu gajtan opružilji, / A na gajtan konje poredilji, / Puće puška, prekide se gajtan« (Lord 304).

< tur. *gaytan, kaytan* < ar. *qaytān* < grč. *gaietanón*.

V. gajtandžija, gajtaniti, ogajtaniti, gajtanlije.

gajtāndžija *m* (grč.-tur.) *zanatlija koji pravi ili trgovac koji prodaje gajtane.*

< tur. *gaytancı* (č. gajtandži), v. gajtan + suf. -ci.

gajtaniti, *stavljati gajtane na odjeću.*

Izv. od gajtan (v.).

gajtānlije, **gajtānije** *f*, pl. t. (grč.-tur.) *vrsta ligura, malih saonica za sanjkanje.*

< tur. *gaytanlı* (*gaytan-lı*), v. gajtan + tur. suf. -li i tur. *gaytanı* od gajtan + ar.-pers. adj. suf. -ī.

galāma *f* (tur.) *vika, dreka.* — »Svatovi smo, bez galame nismo« (nar. pj.).

Putem metateze došlo od tur. *ağlama* »plač, kuknjava« (nom. actionis od inf. *ağlamak* »plakati, derati se plačući«).

V. galamdžija, galamiti, zagalamiti.

galāmdžija i **galāmdžija** *m* (tur.) *onaj koji galami, koji diže dreku.*

Izvedeno od galama (v.) pomoću tur. suf. -ci (č. dži).

galāmiti, *derati se, vikati.*

Izv. od galama (v.).

Gālib (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Galib* < ar. *Gālib*, muško ime, »Pobjednik«.

Galiba (ar.) *musl. žensko ime.*

< tur. *Galibe*, ž. ime, »Pobjednica« < ar. *gālibā* »pobjednica«.

gālibā, *adv.* (ar.) *po svoj prilici, vrlo vjerovatno, svi su izgledi.* — »Slušali ste galiba, a i u školama ste morali naučavati šta je to Reval« (Zembilj II 110). < tur. *galiba* < ar. *gālibā*.

galōše, v. kaloše

gānī indecl. adj. (ar.) *bogat, obilan.* — »Baš-čaršijo, gani ti si« (Petran. I 320).

< tur. *gani* < ar. *ganiyy* »bogat«.

V. Ganija, ganiluk.

Gānija, *hipok. Gāno* (ar.) *musl. muško ime.*

Skraćeno od *Abdul-Gani* < ar. *Abdu-l-Gānī*, lično ime, »Rob Bogatoga« (tj. boga), ar. izft. od ar. *abd* »rob« i *Āl-Ganiyy* »Bogati« (bog).

ganiluk *m* (ar.-tur.) *bogatstvo, obilje.* — »nema onoga berićeta i ganiluka« (Zembilj III 147).

< tur. *ganilik* (*gani-lik*), v. gani + suf. -lik.

Gāno, v. Ganija

gāraz *m* (ar.) 1. *namjera, cilj, želja.*

2. *pakost, zloba, mržnja.* — »Ne traži te devljet po garazu. No te sultan traži po junaštvu« (Lord 10).

< tur. *garaz* »zloba, mržnja« < ar. *garaḏ* »namjera, želja«.

gārgāra *f* (grč.) *ispiranje grla i usta grgljanjem. Gargara je jedan od uslova pravilnog ritualnog kupanja kod muslimana.*

< tur. *gargara* < ar. *gargarā* < grč. *gargara*.

V. izgargarati.

gārgija *f* (tur.) *koplje.* — »Gargije i nadžaci svjetlucaju se« (Gajret 1931. 247).

< tur. *kargi*.

gāret *m* (ar.) *pljačkanje, robljenje; pustošenje.* — »Garet rade za tri dana bila, / jer tragaju ate i vojnike«, »Sa džabele trzaju topovi, / Osmanpaši čudan garet rade« (M. H. III 70).

gàrib

< tur. *garet* < ar. *gārā* »napadaj i pljačka«.

gàrih -iba, **gàrip** -ipa *m* kao supst. i **gàrib**, **gàrip**, kao adj. (ar.) 1. kao imenica: *stranac, tuđin, siromašak, onaj koji je bez bližnjega svoga.* — »... već jednom reci, pa ovakoga g a r i b a steci« (GZM 1907 54).

2. kao pridjev: *čudnovat, neobičan, kuriozan.*

< tur. *garib, garip* < ar. *garīb*, sa značenjima kao u nas.
V. *gurbet, gureba.*

gàrjet, v. *gajret.*

gàsāl -āla *m* (ar.) *onaj koji kupu mrtvaca po muslimanskim vjerskim propisima.*

< tur. *gassal* < ar. *gassāl* (ar. *gasl* »kupanje mrtvaca«).
V. *gasul, gasulhana, gasuliti.*

gàsul *m* (ar.) *kupanje umrloga pred sahranu (u muslimana).*
< tur. *gasil* < ar. *gasl.*

gasulhāna *f* (ar.-pers.) *posebna prostorija ili zgrada gdje se mrtvaci kupaju.*

< *gasilhane (gasil-hane)*, v. *kompon. pod gasul i hane.*

gàsuliti, gāseliti, kupati mrtvaca po muslimanskim vjerskim propisima.

Izv. od gasul (v.).

gāvāz, v. *kavaz.*

gàzab, v. *gazap.*

gàzap, gāzab (pogr. **gāzep**)' (ar.) 1. *srdžba, ljutnja, bijes.*

2. *nesrećnik, nesreća.* — »Zeleni se azapa. imam dragog g a z a p a« (I. Z. II 28): »Dosta mi je hala i g a z e p a« (Lord 281).

3. »*gazap učiniti, unesrećiti, upropastiti, satrti.* — »Vi mu vojsku g a z a p učiniti« (K. H. I 248).

< tur. *gazap, gāzab*, sa značenjem kao u nas < ar. *gaḏab.*

gazàpluk *m* (ar.-tur.) *nesreća.*

< tur. *gazaplık*, v. *gazap* + suf. -lik.

gàzel *m* (ar.) *lirska pjesma istog metra i srika kod Persijanaca i Turaka sa 7—12 distiha u kojoj se prva dva stiha rimuju i onda svaki parni (dakle: aa/bd/ca/da/lfa...).*

< tur. *gazel* < ar. *gazāl.*

gàzela *f* (ar.) *afrička antilopa, slična srni, ali manja, vitkija i brža od srne.*

< tur. *gazel* < ar. *gazāl.*

gàzeta *f* (franc.) *novina.*

< tur. *gazete* < franc. *gazette.*
V. *gazetadžija.*

gazetadžija *m* (franc.-tur.) *novinar.*

< tur. *gazeteci* v. *gazeta* + tur. suf. -ci.

gāzi, indecl. i **gāzija** -ē *m* (ar.) *heroj, ratni junak, pobjednik.* — »Čuj me, aga, g a z i Smail-aga« (Vuk IV 442); »Čujete li, udvinjski g a z i j e!« (M. H. III 515); »Ja šehit, ja g a z i j a« = ili časno poginuti, ili junački pobijediti.

< tur. *gazi* < ar. *gāzī.*

V. *gaziluk.*

gaziluk *m* (ar.-tur.) *herojstvo, ratno junaštvo.* — »šeher Travnik bez pašaluka, / Sarajevo bez g a z i l u k a« (Muz. zap. Inst. 2931).

< tur. *gazilik*, od *gazi* (v.) + tur. suf. -lik.

geberisati, v. *deberisati.*

gečërma, v. *ječërma.*

gèčmišolā! v. *dečmišola.*

gāđzeluk, đēđzeluk *m* (atur.) *vrsta muške pidžame: duga muška kućna haljina.*

< tur. *gecelik* (*gece-lik*) »duga kućna muška haljina«, bukv. »noćna haljina« < tur. *gece* (č. *gedže*) »noć« + suf. *-lik*.

gèik, gèjik *m* (tur.) *jelen, košuta*. — »Na dogatu kako na ge i k u« (M. H. III 227).

< tur. *geyik*.

gèl, v. *del*.

gèla! v. *đela!*

gèldi, v. *đeldi*.

gèmija, v. *đemija*.

gèrdan, v. *đerdan*.

gèrdek, v. *đerdek*.

gèrz, v. *derz*.

Gerzèlez, v. *Đerđelez*.

gèrzovanje, v. *đerzovanje*.

gèrzovati, v. *đerzovati*.

gezgindžija *m* (tur.) *onaj koji je mnogo putovao, koji je mnogo svijeta obišao i vidio*. — »Kad poleti na dogatu svome: / Davor, dogo, ge z g i n d ž i j a staril!« (M. H. 261).

< tur. *gezginci*, istog značenja kao u nas.
V. *đezma*.

gibečija *m* (ar.-tur.) *ogovarač*.

< tur. *giybetçi* (*giybet-çi*), od *gibet* (v.) + tur. suf. *-çi*.

gibet *m* (ar.) *ogovaranje*. — »Mjesto besposlice i beskorisnog razgovora, mjesto gibeta i ogovaranja...« (Gajret 1931. 81).
< tur. *giybet* < ar. *gībā*.

V. *gibečija*, *gibetiti*.

gibetiti, *ogovarati*.

Izv. od *gibet* (v.).

gibi, đibi, postpoz. (tur.) *kao*. — »hajvan gibi« = kao životinja.

< tur. *gibi*.

gīda *f* (ar.) *mjera, obrok*. — »A granašu (topu) gidu udaraše, / te im turski bedem razdiraše« (K. H. I 201); »Njegova je gīda za akšamluk pola oke rakije«.
< tur. *gīda* < ar. *gīdā'* »hrana«.

gidi, v. *đidi*.

gidiš i gidiš *m* (tur.) *način, metod; držanje*. — »Tuhaf je gidiša« = čudnovata je držanja.

< tur. *gidiş* fig. »način, metod«

< tur. inf. *gitmek* »ići, otići«.

gilbija *f* (tur.) *kazandžijska alatka za nāpinjanje* (v. GZM 1951. 231).

< tur. *gelberi* »alatka za vučenje, za tegljenje«.

girmiluk, v. *jigirmiluk*.

glōbadžija *m*, *onaj koji globi*.

Hibr. r., na našu riječ »globa« dodan tur. suf. *-ci* (č. *dži*).

gojājli, indecl. adj. *gojan*. — »Crna oka, a bijela lica, / crna brka, gojājli perćina« (Vuk I 421).

Hibr. r., od naše riječi »gojan« + tur. suf. *-li*.

gokmāvi, indecl. adj. (tur.-ar.) *plave boje kao nebo, azuran (ime boje kojom su se služile stare bojadžije)*.

< tur. *gök mavi* < tur. *gök* »nebo« i *mavi* »plav« (v. *mavi*).

golūbi indecl. adj., *pepeljaste boje*.

Na našu riječ »golub« dodan ar.-pers. adj. suf. *-ī*.

govōrdžija *m*, *govornik*,

Našoj riječi »govor« dodan tur. suf. *-ci* (č. *dži*).

granàlija *f* (srp. hrv.-tur.) *puška čija je cijev izvezena granama (vrsta puške)*. — »U ruci mu duga granalija« (M. H. III 319).

grĕh

Našoj riječi »grana« dodan tur. suf. -li.

grĕh m (pers.) *dio aršina, šesnaesti dio aršina*. — »Svaki od poznatih aršina dijelio se na 16 dijelova zvanih greh« (Kreš. Esnafi 1958. 26); »Aršin se dijeli na 16 greha« (Kreš. Čizm. obrt 110).
< tur. *girah* < pers. *girāg*.

grimiz m (sanskrt.) *ljubičasto-crvena boja; ljubičasto-crvena tkanina*.
Istog korijena kao i krmez (v.).

grmiluk, v. *jigirmiluk*.

grōš m (lat.) *turski sitni novac od 40 para (akći) odnosno od 1/100 lire vrijednosti*. — »Nisu blago groši ni dukati« (Vuk, Posl. 223).
< tur. *guruş, kuruş* < njem. *Groschen* < lat. *grossus*.
V. *groşluk, groşnjak*.

grōşluk m (lat.-tur.) *predmet (stvar) čija je cijena 1 groş*.
< tur. *guruşluk, kuruşluk*, od *groş* (v.) + tur. suf. -luk (-lik).

grōşnjāk -āka m, *somun čija je cijena 1 groş*.
Izv. od *groş* (v.).

gruśalāma f (srp. hrv.-tur.) *gruša, mlijeko od otepljene krave*.
Hibr. r.: našoj riječi »gruša« dodan tur. suf. -lama.

gūba f (ar.) *poznata kožna bolest*.
< tur. *kuba* < ar. *qūbā*.

gučbelājilē, v. *duzbelajle*.

gūla (zapravo *gūlla*) *f* (ar.) *sud u obliku surahije (vrća), od posebne vrste zemlje, kao porculan, u kojem su muslimanske hadžijske donosile iz Meke abuzemze pri povratku sa hadža. Grla ovog suda bilo je zapečaćeno voskom i povezano kožom. I sada se u nekim hadžijskim*

kućama u Bosni može naći gūla.
< tur. *gule* < pers. *gūle* »bar-dak sa tijesnim grlom« < ar. *gullā* osn. zn.: »ožednjati«.

gūlanfer m (ar.-pers.) *besposlenjak, obješenjak; spadalo, baraba, fakin*. — »... da igra dan-dara u tokume i da pjeva uz vergl gulanferske pjesme« (Zembilj III 31).

tur. *gūlāmpare* »pederast, homoseksualac« < pers. *gūlām-bāre* »pederast« < ar. *gūlām* »mladić« + pers. *bāre* »pri-jatelj, ljubavnik«.

gūmuş, v. dumiş.

gūnāh, gūnāhčār, v. *đunah, đumahčar*.

gundūluk, gundulūčkija, v. *đunduluk, đundulukčija*.

gungūla, gulgūla f (pers.) *metež, vreva*. — »Napolju se pomalo smirivala graja i rasipala gungula« (Andrić, Prip. 171); »Predstojnik čim je čuo za gungulu, izletio napolje sa žandarima da uguši bunu« (Zembilj III 50).
< tur. *sulgule* < pers. *gulgule*.

gūngul-gāče f pl. t., *vrsta ženskih gaća, vrsta dimija*. — »Gungul-gaće kunom postavite« (M. H. III 411).

Prva komponenta < tur. *gūlgūn* »ružičaste boje« < pers. *gulgūn* »ružičast« (slož. od pers. *gūl* »ružica« i pers. *gūn* »boja«.

gūnjkatī, *kroz nos govoriti (kao da glas izlazi iz nosa)*. — »Onaj mladić ima jednu manu, kad govori gūnjka« (u ob. gov.).
< tur. *gunne* < ar. *gunnā* »gunjkanje«.

gurābija f (ar.) *potvrđ okrugli kolač koji se pravi od brašna, šećera i masla. Ako se mjesto šećera upotrijebi med, zove se*

medena gurabija. — »šećer s mora, smokve iz Mostara, / gurabije na suncu pečene« (Vuk I 303); »Njemu pruži Zlate gurabija« (M. H. III 231). < tur. *gurabiye*, vulg. *kurabiye* < ar. *gurāb* »vrana« + ar. adj. suf. za f. -*īyyā*, dakle bukv. »vranski kolač, ptičiji kolač«. Prigovor Dr Š. Sikirića (u POF-u VIII—IX, Sarajevo 1960, s. 237) da »imenica gurabija nema veze sa ar. riječi *gurāb* (vrana)« nego da »dolazi od ar. *qirābī*, tj. ono što se nosi u torbi (*qirāb*), jer se takovi kolači obično nose na put kao brašnjenica«, smatram da je neosnovan, jer nema potvrde za takvo etimologisanje, dok za moje tumačenje postoji potvrda u rječniku M. Salahi-je. Tvrđnja Dr Š. Sikirića »i u turskom mjesto *gurabi* vrlo se često govori *kurabi*« nije tačna, pošto se u tur. jeziku ne govori ni *gurabi* ni *kurabi*, nego *gurabiye* i *kurabiye* (v. Türkçe Sözlük, Š. Sami, Kamusi Türki itd.).

gurbečija (gurbetčija) m (ar.-tur.)

1. onaj koji živi i potuca se po tuđoj zemlji, izvan rodnog kraja.

2. pečalbar, tj. onaj koji ide u tuđinu radi zarade.

< tur. *gurbetçi*, od *gurbet* (v.) + tur. suf. -*çi*.

gurbet m (ar.) 1. skitanje po tuđini.

2. pečalba.

< tur. *gurbet* < ar. *gurbā* »život u tuđini osamljen; osamljenost«.

V. *gurbečija*, *gurbetin*, *gurbetluk*, *gureba-tefter*.

gurbetin, gurbet m (ar.) Ciganin skitalica, čergaš, za razliku od bijelog Cigana.

< *gurbet* (v.).

gurbetluk m (ar.-tur.) 1. življenje u tuđini, potucanje po tuđem svijetu.

2. tuđi svijet, tuda, strana zemlja.

3. pečalba.

< tur. *gurbetlik*, od *gurbet* (v.) + tur. suf. -*lik*.

gürdelj, v. kurdelj.

gurēbā-tēfter m (ar.-grč.) spisak po kome se kupe dobrovoljni prilozi mjesnog građanstva za siromašne strance — prolaznike. Tako se naziva i spisak za kupljenje dobrovoljnih priloga uz ramazan za hafize koji uče mukabelu.

< tur. *gureba defteri* »tefter za strance«, tur. izft. od ar. pl. *gurābā* »stranci« (sing. *gārib*) i tur. *defter*, v. *tefter*.

gurēma f pl. (ar.) vjerovnici; oni koji imaju potraživanja iz zaoštavštine umrloga.

< tur. **gurema*, *gurama* < ar. pl. *gurāmā*, sing. *garim* »vjerovnik«.

gürsuz, gursuzluk, v. ugursuz, ugursuzluk.

güsul m (ar.) u muslimana vjerom propisano obavezno kupanje tijela nakon polnog snošaja (*coitusa*), polucije, ejakulacije, menstruacije i čišćenja iza poroda.

< tur. *gusül* < ar. *gusl*.

gūta f (ar.) guta, izraslina, čvoruga.

< tur. *gudde* < ar. *guddā* »guta«.

gužvālija f (srp. hrv.-tur.) pita u gužve, za razliku od polāgānih pita i razljevaka. Pravi se tako da se tirit zamotava u jufke i jufke izgledaju usukane kao gužva.

Našoj riječi »gužva« dodan tur. suf. -*li* i naš nastavak »-ja«.

H

hā -āta *n* (ar.) *ime arapskog slova*
 „h“.

< tur. *hā* < ar. *hā'*.

hā ... hā, konj. (tur.) ili ... ili. —
 »Ha po šiji, ha po vratu«
 (oboje je isto): »Ha kamenom
 o lonac, ha loncem o kamen«
 (nar. posl.).

< tur. *ha ... ha*, »ili ... ili«.

habāija, v. *abāija*.

hābar, v. *haber*.

hāber (*hābar*, *āber*) *m* (ar.) 1. *vi-
 jest, glas, obavijest*. — »Ode
 ha ber od usta do usta, / dok
 se začu u Prilipa grada« (Vuk
 II 219); »Kad sam čuo i ha ber
 uzeo« (M. H. III 77); »te opali
 dvije demickinje, / ha ber
 dade u svoju družinu« (Vuk III
 29).

2. *saznanje, pojam; mar, osje-
 ćaj*. — »Teraju ga sve poljem
 konjici, / Beži hajduk, ni ha-
 bera nema« (Lord 114); »Al
 mačeha i zla i opaka, / Za te
 molbe ni a b e r a nema« (M.
 H. II 231); »Nema ni ha b e r a
 za te« = ne mari za te; »Nema
 ni ha b e r a o tome« = nema
 ni pojma o tome (u ob. gov.).

< tur. *haber* < ar. *ḥabār* »vi-
 jest, glas«.

V. *haberdar*, *haberdžija*, *haber-
 nik*, *habernosa*, *haber učiniti*,

dohaberiti, *kara-haber*, *naha-
 beriti*.

habērdār -āra (*abērdār*, *habērdāk*)
m i *habērdārka* (*abērdārka*) *f*
 (ar.-pers.) 1. *vjesnik, glasnoša,
 glasnik*.

2. *top ili puška »oglasnik«,
 »obavještalac«*. — »Te pripali
 do dva haberdara, / koji
 haber niz Unduros daju« (K. H.
 I 297); »Isturit ću dvije puške
 male, / obje puške do dva ha-
 berdara« (K. Hörm. 1888 I
 380); »Dok pukoše dvije a b e r-
 darke, / Nasred Senja grada
 bijeloga« (Vuk VI 336).

< tur. *haberdar* (*haber-dar*)
 »glasnik, obavještalac« < ar.
ḥabār »vijest, glas« i pers. *-dār*,
 prez. osn. od inf. *dāšten* »imati,
 držati«.

habērdžija *m* (ar.-tur.) *vjesnik,
 glasnik*. — »Icindija — stiže
 haberdžija: / utopi se Mu-
 jo Čelebija« (Sevd. 43).

< tur. *haberci*, od *haber* (v.) +
 tur. suf. *-ci* (č. dž).

habērnīk -ika (*abērnīk*) *m* (hibr.
 r.) 1. *vjesnik, glasnik*.

2. *top ili puška »oglasnik«,
 »obavještalac«*. — »te izbac
 pušku habernika: / začu be-
 že na zelenoj londži« (Vuk III
 132).

Naša izvedenica od haber (v.).

habernôsa *f* (ar.-srp. hrv.) *žena koja raznosi habere, koja se bavi traćem.*

Hibr. r. < »haber« (v.) + naša riječ »nôsa«, supst. od inf. »nositi«.

hâber učiniti, obavijestiti; poručiti. — »Jedino mogu vam haber učiniti, da nam više nema...« (Zembilj II 7).
Izv. od haber (v.).

Habeš *m* (ar.) *Abesinija, Etiopija.*
< tur. *Habeş* < ar. *Ĥabāš*.

hâbîb -îba *m* (ar.) *miljenik, ljubljnik.*
< tur. *habib* < ar. *ḥabîb*.

Hâbîb -îba (ar.) *musl. muško ime.*
< ar. *Ḥabîb*, muško ime, »Dragan, Voljeni«.

Hâbîba, hipok. Biba (ar.) *musl. žensko ime.*
< ar. *Ḥabîbâ*, žensko ime, »Dragana, Voljena, Mila«.

hâbu-salâtin -îna, âbu-salâtin *m* (ar.) *ricinus; krlja, Ricinus communis L.*
< tur. *habbus-salatin* < ar. *habbu-ssâlâṭîn* »ricinus«, bukv. »zrno (boba) sultana«. (< ar. *ḥabb* »zrno, boba« i ar. *sâlâṭîn*, pl. od *sulṭân* »car, vladar«).

hâcik, v. ačik.

hâcim, v. hakim.

hâdet, v. adet.

hâdis -îsa *m* (ar.) *govor, izreka Muhameda, usmena tradicija od Muhameda. U širem smislu hâdis je isto što i sunet, dakle sve ono što je Muhamed govorio, radio, preporučio ili odobrio da se radi. Hâdis je uʒ kur'an glavni vjerski i pravni izvor islama.*
< tur. *hâdis* < ar. *ḥadiṭ*.

hâdum, hâdumac -mca (*âdum, âdumac*) *m* (ar.) *evnuh, uško-pljenik.* — »Ja mu kažem hâdum sam, a on pita koliko imam djece« (nar. posl. u Bosni); »Ja (mu) kažem a d u m a c sam, a on pita koliko dece imam!« (Vuk, Posl. 108).

< tur. *hadum* »evnuh« < ar. *ḥādîm* »sluga«.

hâdž, gen. hâdža *m* (ar.) *hodočašće u Meku u svrhu posjete Kabbe (Čabe). Obavlja se u posljednjem mjesecu hidžretske godine. Hâdž je jedna od glavnih vjerskih obaveza za muslimana (i muslimanku) koji je punoljetan i takvog imovnog stanja da može podnijeti troškove puta hodočašća, a da ne dovede u pitanje opstanak i normalan život svoje porodice.*

< tur. *hac* (č. hadž) < ar. *ḥağğ*.
V. hadžija.

hâdžaga, v. hadžija.

hâdžamija, v. adžamija.

Hadžera i Hadžira (jevr.) *musl. žensko ime.*

< tur. *Hacere*, < ar. *Hāğār* žensko ime < jevr. *Agar*, ime majke Samuelove (Ismail pejs-gambara).

hâdžet *m* (ar.) *potreba, nužda.*

< tur. *hacet* < ar. *ḥāğā*.
V. hadžet-rećat, muhtač.

hâdžet-rećat -âta (pogr. **hâdži-rećat i hâdži-trěćat**) *m* (ar.) *muslimanska molitva (namaz) kojoj je svrha da se izmoli od boga ispunjenje kakve želje.* — »Pošto klanja dva hâdžet-rećata, / diže glavu prema nebu plavu, / milom Bogu dovu učinio« (M. H. X 113); »Abdest uze kod vode bunara, / Pa on klanja dva hâdžirećata« (M. H. IV 79); »Hajde podi na

Hadžić

vodu Šavgizdu, / Pa izuči tri
hadži-trećata» (Vuk VI
333).

V. kompon. pod hadžet i rećat.

Hadžić, v. hadžija.

hadžija -ē m i **hadži**, indecl. (ar.)
onaj koji je izvršio hadž, tj. kod
muslimana koji je posjetio sve-
tu zgradu Kabu u Meki, a kod
hrišćana koji je išao na poklo-
njenje Hristovu grobu u Jeru-
salimu. — »kad hadžije na
čabu polaze, / tad u nama živo
srce kuca« (Vuk III 90); »Gdje
hadžije na čabu polaze« (M.
H. III 28). *Hadži* se stavlja
ispred imena odvojeno: *hadži*
Hasan, *hadži Jovan*, a u prez-
imenima piše se zajedno: *Hadži-*
šabanović, *Hadžiristić*. *Hadžijin*
sin naziva se *hadžić* i otud pre-
zime *Hadžić*. Ako je *hadžija*
aga, naziva se *hadžaga* i *hadža-*
ga i od ovog je došlo prezime
Hadžagić. Ako je *beg*, zove se
hadži-beg (otud prezime *Hadži-*
begović), a ako je *efendi*, onda
hadžefendi (otud prezime *Hadžefendić*). Prezimeni *Hadžalić*
i *Hadžajlić* nastala su od *hadži*
Ali, *hadži Alija*.

< tur. *hacı* < ar. *ḥaġġ*, part.
akt. od gl. *ḥaġġa* (v. *ḥaġġ*).

V. *hadžiluk*, *Hadžilar-bajram*,
hadžinedomak, *hadžo*, *Hadžo*.

Hadžilār - bajram, **Hadžilāj - baj-**
ram m (ar.-tur.), *hadžijski baj-*
ram, v. *Bajram*. — »Dva se go-
da zajedno sastala: / Đurđev
danak i *hadžilār bajram*«
(I. Z. IV 27); »Dva se goda za-
jedno sastala: / Đurđev danak
i *Hadžilāj bajram*« (Muz.
zap. Inst. 59).

< tur. *hacılar bayramı*, tur.
izft. od *hacılar*, pl. od *hacı*, v.
hadžija i *bajram*.

hadžiléjlek, **hadžilélek**, **adžilélek**
m (ar.-pers.) *roda, štrk, Ciconia*
ciconia L. — »I ajde pravo pu-
tem od Meke do Medine, i na-
ći ćeš jedno drvo dvorogasto i
na njemu gnijezdo od *Adži-*
leleka« (Hirtz, Rječnik 9).
V. kompon. pod *hadžija* i *lej-*
lek.

hadžiluk m (ar.-tur.) *putovanje na*
hadž u Meku ili u Jerusalem.
< tur. *hacılık*, od *hadži*, v. *ha-*
džija + tur. suf. -lik.

hadžinedomak m (ar.-srp. hrv.)
onaj koji je pošao na *hadž*, a
nije stigao na cilj.
Hibr. r., od *hadži*, v. *hadžija* i
naša riječ »*nedomak*«.

hadži-rěćat, **hadži-trěćat**, v. *ha-*
džet-rećat.

hadžo m, hipok. od *hadžija*; tako
se naziva i starac bijele brade
sa šarenom ahmedijom na glavi
makar i nije pravi *hadžija*. —
»*Hadžo*, Mujo, dobar ti si. /
hvala Bogu, a ne mogu« (Vuk,
Posl. 340).

Hipok. od *hadžija* (v.).

Hadžo, musl. muško ime.

V. tumačenje pod *hadžo*.

Hāfa, v. *Hafija*.

hāfāf -āfa, **kāvāf** -āfa m (ar.) *tr-*
govac obućom.

< tur. *haffaf* < ar. *ḥaffāf*.

hāfezanālāh! interj. (ar.) *sačuva-*
nas bože!

< tur. *hafazanallah* < ar. *ḥafi-*
zana-llāh! »da nas bog sačuva!«

hāfif, adj. i **hāfif** -ifa, supst. 1.
lak, lagan; beznačajan.

2. *onaj koji je nježan, slab; la-*
ka roba.

< tur. *hafif* < ar. *ḥafif*.

Hāfija, hipok. **Hāfa**, **Hāfuša** (ar.)
musl. žensko ime.

< tur. *Hâfiye*, žensko ime < ar. *hâfiyyâ* »sakrivena, tajna«.

hafiya f (ar.) *špijun, detektiv*.

< tur. *hafiye* < ar. *hâfiyyâ* »sakrivena, tajna«.

hâfiz (hâfuz, âfiz, âfuz) m (ar.) *onaj koji zna čitav kur'an napamet*. — »a hafizi avdes' uzimaše«, »kad to čuše softe i afizi« (I. Z. I 49), II 21).

< tur. *hafız* < ar. *hâfiz*, bukv. »čubar«, part. akt. od gl. *hâfāza* (V *hāfz*) »čuvati«.

V. hafizluk.

Hafiza i Hâfiza, hipok. *Fiza* (ar.) *mušl. žensko ime*.

< tur. *Hâfiza*, lično ime, < ar. *hâfiẓa* »ona koja zna čitav kur'an napamet«, bukv. »čubarica«.

hafizluk m (ar.-tur.) *učenje kur'ana napamet; hafisko zvanje*.

< tur. *hafızlık*, od *hafız* (v.) + tur. suf. *-lik*.

Hâfuša, v. *Hafija*.

hâham m (jevr.) *jevrejski vjerski dostojanstvenik, rabin*. — »Ski-da njima kajser jemenije. / A oblači mestve h a h a m o v e« (Vuk V 470).

< tur. *haham* < jevr.

V. hahambaša.

bâhambaša m (jevr.-tur.) *veliki rabin*.

< tur. *hahambaşı*, tur. izft. od *haham* (v.) i *baš* (v.).

hâin, hâjin, hâjinin (âjin, hâin, hâjin, hâjinin) m i kao adj. (ar.)

1. kao imenica: *izdajica, nevjernik; zlobnik; prepredenjak*. — »Hâjin hajina zove: čuvaj se ove!« (Nar. bl. 192): Bezdušnice. *hâjinin* djevojko« (Ašikl. 63).

2. kao pridjevi: *nevjeran; zloban; prepreden*.

< tur. *hâin* < ar. *hâ'in* »prevarrant, izdajnik, nevjernik«.

hâir, hâjir, hâjr (âir, âjir, âjr) m (ar.) 1. *sreća, dobro*. — »Hajde, sine, hairom ti bilo« (M. H. III 62); »H a j i r p o t e A v d i j a ! « (Nar. bl. 313); »Hajde sada u Jedrenu s hajrom« (K. H. I 24).

2. *dobrota korist*. — »Hajr vidio!« (nar. izr.).

3. *dobro djelo, dobrotvorna ustanova, zadužbina*. — »Al će gradit po Bosni h a i r e « (K. H. I 78); »Zuđurt hajire gradi, a neoženjen ženu bije« (Nar. bl. 63).

< tur. *hayır* < ar. *hayr* »dobro; dobar«.

V. hair! hair-dova, hair-haber, hairli, hairsuz, hairli olsun! hair-rola! hair-sahibija, hair-zeman, hairin, hair inšalah? hajra-karšu, hajrat, Hajrija, Hajrudin, nehajir.

hâir! (âir!) interj. (ar.) *ne!* »H a j i r h a š a , t r a v n i č k i v e z i r e ! « (K. H. I 178); »H a i r n i s u n i o n i « (Zembilj III 39).

< tur. *hayır!* »ne!« < ar. *hayr* »dobro; dobrota«.

hâir-dôva, hâjir-dôva, hâjr-dôva (âir-dôva) f (ar.) *blagoslov; bogu upućena molitva za nečije dobro ili sreću*. — »Majka sina s hajir dovom sprema: / Hajde, sine, hajirli ti bilo, / sreća tebi na put izlazila!« (B. V. 1892 .155); »Tu im h a i r - d o v u u č i n i o « (M. H. III 29); »Kad kaduna tice saslušala, / a i r d o v u b o g u u č i n i l a « (Vuk V 315).

< tur. *hayır dua*, v. kompon. pod hair i dova.

hairdžija m (ar.-tur.) *onaj koji čini hair*.

< tur. *hayırcı* od *hair* + tur. suf. *-ci*.

hàir hâsâ!

hàir hâsâ! hâjir hâsâ! interj. (ar.) *ne, ne dao bog!* — »Hajir, haša, travnički vezire! (K. H. I 178).

< tur. *hayır hâşa!* v. kompon. pod hair! i haša!

hàir-haber (àir-aber) m (ar.) *dobar glas, radosna vijest.* — »mi nijesmo pali zloradice«, / no smo air aber donijeli« (Vuk IV 314).

< tur. *hayır haber*, v. kompon. pod hair i haber.

hàirin, hâjirin (ar.) *čestiti, dobri.* — »Hajde dragi jedan hajinine, / hajinine, a ne hajirine« (I. Z. IV 245).

Naša izvedenica od hair (v.) po uzoru na hajinin (samo u pjesmi).

hàir inšalâh?! hâjir inšalâh?!
hâjr inšalâh?! i hàir inšalâh!
interj. (ar.) *1. dobro akobogda?! koje dobro?!* »Haj'r inšalah, Bogom pobratime?!« (K. H. I 89).

2. dobro će biti akobogda! dabogda prema dobru! »Hair inšalah! Usnio sam da se vozim na ladi« (u ob. gov.).

< tur. *hayır inşallah!*, v. kompon. pod hair i inšalah.

hairli, hajirli (airli) indecl. adj. (ar.-tur.) *sretan, dobar, čestit, valjan:* »hairli dijete«, »hairli porod« itd.

< tur. *hayırlı*, od hair + tur. suf. -li.

hairli! hajirli! i hairli olsun! hajirli olsun! interj. (ar.-tur.) *sretno! neka je sretno! neka je sa srećom!* — »Hairli vam vaše rane bile!« (M. H. III 133); »Hajirli nam novi sultan bio!« (K. H. I 151). »Be aferim, Gondžo Mehmed-aga! / Kad si kader, airli ti bilo!« (Vuk V 423).

< tur. *hayırlı! hayırlı olsun!* v. hairli + tur. *olsun!* 3. lice sing. od inf. *olmak* »biti«.

hàirlija, hajirlija m (ar.-tur.) *sretan čovjek, sretnjaković.*

< tur. *hayırlı*, v. hairli.

hàirrolâ?! hâjrolâ?! (hàirralâ?! hâjirulâ! hâjrulâh?) interj. (ar.-tur.) *koje dobro?! dabogda prema dobru, šta ima?* »Hairrola, ako Boga znadeš!« (M. H. III 203); »Hajrola, Panu harambaša, / čudo smjede na Kladušu doći!« (K. H. II 235); »Hairala, kukavico sinja? / šta si tako rano dolećala« (Vuk, Rječnik); »Hajirula, aga Šaćiraga, / šta je tebi, pa ti ko nja vodaš? (I. Z. III 168); »Hajrullah, šta si usnio?« (Čolak. 25).

< tur. *hayırola!* »dabogda prema dobru!« bukv. »neka bude dobro!« < ar. *hayr*, v. hair i tur. *ola!* optat. 3. lice sing. od inf. *olmak* »biti«.

hàir-sahibija, hâjir-sahibija m (ar.) *dobrotvor, osnivač zadužbine.*

< tur. *hayır sahibi* »dobrotvor«, bukv. »vlasnik dobra«, tur. izft. od hair (v.) i sahib, sahibija (v.).

hairsuz, hajirsuz (airsuz) m i kao adj. (ar.-tur.) *1. kao imenica: nevaljalac, onaj od koga nema koristi ni za koga, nego je samo štetan.* — »Pustite hairsuza nek ide kud je pošla« (Andrić 47).

2. kao pridjev: nevaljast, nesretan, neposlušan. — »Hairsuz si evlad izrodila« (K. H. I 563). < tur. *hayırsuz*, v. hair + tur. postpoz. -siz »bez«.

hàir-zemân -ána m (ar.) *sretno doba, dobro vrijeme.* / U pjesmi »Čudan dever prometnusmo, / čudan dever hair-zemân«,

I. Z. III 18, radi se, mislim, o pogrešnoj interpretaciji, i mjesto *hâir-zêmân* treba da stoji *âhir-zêmân* (v. *ahir-zeman*).

V. kompon. pod *hair* i *zeman*.

hajâlât -lâta *m* (ar.) *maštanje, fantazija; zaokupljenost mislima*. — »U velikom je *hajalatu*«, tj. *zaokupljen je mislima i brigama*.

< tur. *hayalât* < ar. pl. *hayâlât*, sing. *hayâl* »fantazija«.

hajât -jâta (*vâjât, âjât*) *m* (ar.) ova riječ ima različita značenja u raznim krajevima naše zemlje: 1. u Bosni i Hercegovini obično znači: hodnik u prizemlju u starinskim građanskim kućama, predsohlje; trijem. — »Čovjek bez zanata, kao kuća bez hajata« (Nar. bl. 198); »Na plotu ti jagluk našli, / a papuče na hajatu« (I. Z. II 25). Ali ima i drugih značenja: a) u Pećigradu i Velikoj Kladuši hajat znači: nužnik, b) u Bihaću: prepust strehe pred kućom ili kojom drugom zgradom, pod kojim se može zakloniti od kiše, c) u Duvnu: mala šupica prislonjena uz kuću, d) u plavinskim seoskim kućama prostorijska za ostavu (v. GZM 1939. sv. 2 s. 71) itd. U nar. pjesmi: »Prodaj, tata, ata iz ajata, / pa mi kupi zlata ispod vrata« (Muz. zap. Inst. 1821), koja je zabilježena u Glamoču, hajat znači štala.

2. U Srbiji i sjeveroistočnim krajevima Jugoslavije znači: *klijet; izba, soba, pojata, ostava; zasebno izgrađena prostorija u dvorištu seoskih kuća za život braćnog para*. — »a ja bolan ležim u hajatu, / pa ne mogu da se javim zlatu« (Sevd. 147, Muz. zap. Inst. 3475).

< tur. *hayat* »spoljni hodnik od kućnih vrata do uličnih vrata avlije« < ar. pl. *hayât*, sing. *hâ'it* »zid«.

hâjât -âta *m* (ar.) život.

< tur. *hayat* < ar. *hayât*.

hâjbu-hâsir (biti, ostati), indecl. (ar.) *razočaran, izvan sebe od razočaranja (zbog neuspjeha u nečem)*.

< tur. *haibü hasir, haybahasil* < ar. *hâ'ib* »onaj koji je razočaran zbog neuspjeha u nečem« i ar. *hâsir* »onaj koji je nešto izgubio, koji je pretrpio štetu«.

hajdâla, ajdâla *f* (tur.) ženska koja se često vida po sokacima, hodalicama, skitalca, potruka na svašta. — »Jeste li vidili kad ovake gizdave »ajdale« šetaju korzom?« (Zembilj III 98). Vjerovatno iz tur. *haydala*, prez. osn. od inf. *haydalamak*, »brzo ići, trčati«.

Hajdar (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Hayder* < ar. *Haydâr*, muško ime, »Lav«.

hajdarija *f* (ar.) vrsta derviške odjeće: gornja haljina od žute abe, bez rukava, kao fermen, siže do pasa, a na ramenima ima prepuste koji padaju po mišicama ruku. Rijetko se danas vidi. Koliko mi je poznato, do nedavna je hajdariju nosio šeh Lemeš u Visokom.

< tur. *hayderiye* »derviška gornja haljina«, bukv. »lavovska« < ar. *haydâr* »lav« + ar. adj. suf. -*iyâ*.

hâjde! i hâjde!, hâjdemo! i hâjdemo! (*âjde! âjdemo!*) interj. (tur.) *idi! idimo! pođi! podimo!*

< tur. *hayde! haydi!*

hajdučija *f*, odmetništvo, bavljenje drumskim razbojništvom. Izv. od hajduk (v.).

hājdučki

hājdučki, adj. *odmetnički* i **hājdučki**, adv., *odmetnički*.
Izv. od hajduk (v.).

hājduk -ūka (*ājduk*) *m* (ar.) *odmetnik od vlasti; drumski razbojnik; lopov*. Za vrijeme Turaka kod Južnih Slovena (nar. čito Srba) još i: *borac protiv turske vlasti za oslobođenje naroda*. — »Trideset mu obori hajduka« (M. H. III 544): »Pa se odbi momak u ajduke. / u ajduke u goru zelenu« (M. H. I 174).

< tur. *haydud*, *haydut* »drumski razbojnik« < madž. *haydúk*, pl. od *haydú* »vojnik« < ar. inf. *haydūd* (gl. *hādā*) »skrenuti s pravog puta«, od čega je izvedeno »odmetnuti se«.

V. hajdučija, hajdučki, hajduk-luk, hajdukovati.

hājdukluk *m* (ar.-tur.) *hajdukovanje*. — »Neće više u hajduk-luk ići, / nit s hajducim' gorom četovati« (I. Z. III 118).

< tur. *haydutluk*, v. hajduk + tur. suf. -luk (-lik).

hajdukovati, **ajdukovati**, i **hājdukovati**, **ājdukovati**, *baviti se hajdukovanjem, odmetništvo*. — »Tvoga brata arambašu Ivu. / koji trideset godin ajdukuj e« (M. H. I 174).

Izv. od hajduk (v.).

hāj didi! **hāj gidi!** **hēj didi!** **hēj gidi!** interj. (pers.-tur.) *breme!* »Haj didi kupus!« (Vuk, Posl. 340); »Hej didi, jangine, što kući ne dođeš! (nar. pj.). < tur. *hey gidi!*, v. kompon. pod *hej* i *didija*.

hāj-hāj! i **hāj-hāj!** interj. (pers., *kako da ne! dakako! svakako!*) < tur. *hayhay!* < pers. *wāy!*

hāj-hūj, indecl. adj. (pers.) *čaknut, luckast*. — »Ama je malo

onako haj-huj. Zna po sav božji dan izležavati se na suncu« (Čolak. 21).

< tur. *hayhuy* (*hay* < pers. *wāy!*)

hājin, **hājinin**, v. *hain*.

hājir, **hairli** itd., v. *hair*, *hairli* itd.

hāj-laz, (*āj-laz*) *m* (tur.) *besposlenjak, lola, skitnica, lijencina*.

< tur. *haylaz*.

hāj-r, v. *hair*.

Hājra, v. *Hajrija*.

hājra kāršu! interj. (ar.-tur.) *da-bogda prema dobru!*

< tur. *hayra karşı* < tur. *hayra*, dativ od *hayır*, v. *hair* + tur. postpoz. *karşı* »prema, naprama«.

hāj-rān (biti), indecl. (ar.) *zapanjen, začuđen, začaran (biti)*. — »Hajran bješe odviše« (Osvit, 44); »Kad ju je opazio, hajran je bio« (u ob. gov.). < tur. *hayran* < ar. *hayrān* »smeten, izgubljen«.

hāj-rāt -āta *m* (ar.) *upotrebljava se i kao sing. i kao plural: dobro djelo, dobrotvorna ustanova (objekat), zadužbina i dobra djela, dobrotvorne ustanove, zadužbine*. — »Čin' Avdija ti hajrat!« (Nar. bl. 313).

< tur. *hayrat* < ar. pl. *hayrāt*, sing. *hayrā*, ž. r. od *hayr*, v. *hair*.

Hājrija, hipok. **Hājro** (ar.) *muš. muško ime. Kad se doda titula aga ili beg, onda naš dodatak -ja ispada: Hājri-beg, Hājraga. Od ovog je nastalo prezime Hājrović*.

< tur. *Hayri*, muško ime, »Dobro, Srećko« < ar. *hayriyy* »dobri, sretni«. Zapravo ovo je ime skraćeno od Hajrudin (v.).

Hajrija, hipok. **Hájra**, **Hájruša** (ar.) *musl. žensko ime.*

< tur. *Hayriye*, žensko ime, »Dobrana, Srećana« < ar. *hay-riyyā* »dobra, srećna«.

Hájro, v. **Hájrija**, **Hajrulah**, **Hajrudin**.

hájrolā!, v. *hairola!*

Hajrūdīn -ína, hipok. **Hájro** (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Hayruddin* < ar. *Hayru-ddīn*, lično ime, »Dobro vjereislama« (ar. izft. od ar. *hayr* »dobro, sreća« i ar. *āddīn* »vjera islam«; ar. *dīn* (bez određenog člana āl) znači: »vjera, religija«.

Hajrūlāh -āha, hipok. **Hájro** (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Hayrullah* < ar. *Hayru-llāh*, lično ime, »Božje dobro«, ar. izft., v. kompon. pod *hair* i *Alah*.

Hájruša, v. **Hajrija**.

hájta f (grč.) *skitnica, nevaljalac, raskalašenjak.*

< tur. *hayta* »besposlenjak, skitnica« < grč.

háj-vāj!, v. *āj-vāj!*

hájvān -ána (*ājvān*) m (ar.) *životinja, stoka.* — »Hájvān dogat, ne zna govoriti« (M. H. III 123); »Aájvān vranac ne zna divaniti« (Kurt I 206).

< tur. *hayvan* < ar. *haywān*. V. *hajvan-hećim*.

hájvān-hećim, **hájvān-dóktor** m (ar.) *marveni liječnik, veterinar.* < tur. *hayvan hekimi*, izft., v. kompon. pod *hajvan* i *hećim*.

hájvār, **ájvār**, **kāvijār** -ára m (tur.) 1. *posoljena ikra.* — »Čanak graha i malo hájvara« (Vuk, Posl. 95).

2. *vrsta salate koja se pravi od samljevenih patlidžana, zelene paprike, gorušice i papra.*

< tur. *hayvar* »posoljena ikra«.

hájž m (ar.) *ženska perioda, menstruacija.*

< tur. *hayız* < ar. *hayđ*.

V. *hajzli*.

hájžli, indecl. adj. (ar.-tur.) *žena u periodičnom stanju.*

< tur. *hayızlı*, od *hajž* (v.) + tur. suf. -li.

hāk (āk) m (ar.) 1. *právo, pravda, istina.* — »Teh tako ti hāk a babovoga, / Nemo' danas š njime ratovati« (Lord 281); »Allah jedan resul hāk, al je danas mućan halk« (Nar. bl. 415).

2. *zasluga.*

3. *određeni dio prinosa zemlje koji je čifčija davao godišnje vlasniku zemlje — agi ili begu.* — »I da kupi hāk e od čifluka« (K. H. I. 451); »Ne hoćase davati haraće, / Ni aginske a k e sa zemalja« (Vuk VIII 197).

< tur. *hak* < ar. *haqq* »právo, istina«.

V. *haka doći čemu*, *haka glave doći*, *hakli*, *hak Alah!* *haksuz*, *haksuzluk*, *dohakati*.

hāka doći čemu, *učiniti kraj nečem, savladati nešto.* — »Kolika mi je njiva, ne mogu joj hāk a doći« (u ob. gov.). Izv. od *hak* (v.).

hāka glave doći, *savladati nešto, kraj učiniti nečem; dobiti zašluženu kaznu.* — »Ne mogu mu hāk a glave doći« (u ob. gov.); »Došla mi je hāk a glave« (Vuk, Posl. 69). Izv. od *hak* (v.).

hāk Alāh! interj. (ar.) *bog je istina! bog je istinit!*

< tur. *hak Allah!*, v. kompon. pod *hak* i *Alah*.

hakāre

hakāre *n* **hakāra** *f* i **hakāret** *m* (ar.) *grdilo, rugoba*. — »Pa baram da su kake fine, nego ukubeti i akāreti božiji« (Zem-bilj III 36).

< tur. *hakaret* < ar. *ḥaqarā* »prezrenost, poniženost, omalovaženost«.

V. nahakaretiti (se).

hakāret *m* (ar.) »poniženje; sramota, bruka«.

< tur. *hakaret* < ar. *ḥagārā* »prezrenost, poniženost, omalovaženost«.

Hākija, hipok. **Hāko** (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Hakki*, muško ime, »Pravi, Istiniti« < ar. *ḥaqqiyy* »pravi, istiniti« (v. hak + ar. adj. suf. -iyy).

hākik -ika (**ākik**) *m* (ar.) *crveni poludrugi kamen koji se upotrebljava za prstenje i derdane, karneol*. — »Nosi l' Fatma od hākika minduše, / Nosi l' Fatma od kadife jeleče« (Muz. zap. Inst. 2621).

< tur. *akik*, vulg. *hakik* < ar. *ʿaḳīq*.

V. hakikli, hakikovac.

hakikāne, adv. (ar.-pers.) *istinito, stvarno; onako kako dolikuje*. — »Hakikāne Hane, makni oči na me« (I. Z. II 32). < tur. *hakikane* < ar. *ḥaḳīq* »istiniti, stvarni« + pers. suf. -āne.

hakikat *m* (ar.) 1. *istina, istinitost, pravo stanje stvari*.

2. *suština, bitnost*.

< tur. *hakikat* < ar. *ḥaḳīqa*.

hakikli, **akikli**, indecl. adj. (ar.-tur.) *od hākika, sa hākikom*. — »A na noge akikli nanule« (K. H. II 427).

< tur. *akikli* vulg. *hakikli*, *od hākik* (v.) + tur. suf. -li.

hakikovac -vca *m* *starinski kolan sa korneolima*. — »Još su kod njih pafte u običaju kao i starinski kolan »hakikovac« (Stanoj. 130).

Izv. od hakik (v.).

hākim, **hācim** *m* (ar.) *sudija, kadija*.

< tur. *hākīm* < ar. *ḥākīm* »onaj koji sudi. sudija«, part. akt. od gl. *ḥakāmā* (V ḥkm), »sudit«.

hāklā, **hāklaja**, v. akla, aklaia

hākli, indecl. adj. i adv. (ar.-tur.) *pravedan; pravedno*.

< tur. *hakli*, od hak (v.) + tur. suf. -li.

hākmak, **hākman**, v. ahmak.

hākmakast, v. ahmakast.

Hāko, v. Hākija.

hāksuz, adv. (ar.-tur.) *nepravedno, bespravno*.

< tur. *haksız*, od hak (v.) + tur. postpoz. -siz »bez«.

haksüzluk *m* (ar.-tur.) *nepravda*.

< tur. *haksızlık* od haksuz (v.) + tur. suf. -lik.

hāk-tarafūndan, indecl. (ar.-tur.) *od boga, s božje strane, po božjoj odredbi*.

< tur. *haktarafından* < ar. *Ḥaqq* »Istina, Bog« + ar. *ṭaraf* »strana« i tur. postpoz. -dan »od«.

Hāk-teālā, **Hāktālā**, indecl. (ar.) *uzvišeni bog*. — »Ova druga aneksija, šućur. još nije u Bosni proglašena i neka nas je od nje Haktala zakloni i sačuvaj« (Zembilj III 110).

< tur. *Hak Teala* < ar. *Ḥaqq Tāālā* »uzvišen je On!«

hāl -āla (**āl**, **jāl**) *m* (ar.) 1. *stanje, prilika, okolnost, situacija, položaj*. — »Banja Luko. na Kra-

jini fala, / niko ne zna ničijega hâla« (Muz. zap. Inst. 3318). 2. *nepriлика, loše stanje, nevolja, bijeda*. — »Dosta mi je hâla i gazepa« (Lord 281); »No da vidiš hâla i belaja« (Vuk III 198); »Evo hâla i žalosti teške« (M. H. III 173); »No da vidiš ala i belaja« (Vuk. Rječnik); »Prod' se, majko, jâla i belaja« (Vuk VII 372). < tur. *hal* < ar. *hâl* »stanje, okolnost«.

V. hâlâ. halu-ahval, ahval.

hâlâ, adv. (ar.) *jednako, stalno, neprekidno, još i sada*. — »A kad Luka u životu hâla« (K. H. I 163); »Još ga hâla nema« (u ob. gov.).

< tur. *hâlâ* < ar. *hâlâ* »stalno, neprekidno«.

hâla (âla) f (ar.) *zahod, nužnik*. — »Udovice u ali podnice«, »Đe je šenluk, nek i ala gori« (Vuk, Posl. 90 i Rječnik). < tur. *halâ* < ar. *hâlâ*.

hâla, v. âla.

hâla f (ar.) *tetka, očeva ili materina sestra*. — »L'jepa Fata rošno cv'jeće brala, / u hâlinu đulan-bašćejiku« (I. Z. IV 117). < tur. *hala* < ar. *hâlâ*.

hâla-hâla, v. ala-hala.

hâlâc -âča m (ar.) *pucar, drndar, zanatlija koji se bavi pucanjem pamuka i vune*. — »Hâlâči su obrtnici koji se bave pucanjem pamuka i nalaganjem tzv. debelih anterija i jorgana, a jorgan-džije prošivaju i šiju jorgane. Po njima se još i danas zove jedna ulica u Sarajevu Hâlâči« (Kreš. Sar. čarš. 31). Od ovog je došlo prezime Hâlâčević. < tur. *hallâc* < ar. *hâlâğ*. V. hâlâcluk.

Hâlâčević, v. hâlâc.

hâlâcluk m (ar.-tur.) *hâlâčki zanat, hâlâčko zanimanje*.

< tur. *hallaçlık* od hâlâc (v.) + tur. suf. -lik.

hâlâkati, v. alakati.

hâlâknuti, v. alaknuti.

hâlâl -âla (âlâl) m (ar.) 1. *ono što je vjerski dozvoljeno, dopušteno*.

2. *ono što je blagosloveno, što je na pošten način stečeno*.

3. *oprost*. — »Uzm' od svakog ti hâlâl« (Nar. bl. 311); »Ako majka hâlâluka dadne, / Te mi izun i hâlâlâ dadne« (Lord 10).

< tur. *helâl* < ar. *hâlâl*.

V. hâlâliti (se), hâlâl-mâl, hâlâlôsûm! hâlâl ti bilo! hâlâl učiniti, hâlâluk.

hâlâliti (âlâliti) 1. *oprostiti*. — »Uzmi livor pa me ubij, / krvcu êu ti hâlâliti!« (Muz. zap. Inst. 2465).

2. *pokloniti*. — »Ali ne dam konja pod devojkom, / Alâli ga, alâl ti devojka« (Vuk VII 231). Izv. od hâlâl (v.).

hâlâliti se, *međusobno jedan drugom oprostiti sve razmirice, uvrede, dugovanja i dr.* — »Hajde, brate, da se hâlâlimo!« (u ob. gov.).

Izv. od hâlâl (v.).

hâlâl-mâl -âla m (ar.) *poštenim načinom stečena imovina*.

< tur. *helâl mal*, v. kompon. pod hâlâl i mâl.

hâlâlôsûm! interj. (ar.-tur.) *neka mu je hâlâl! prosto mu od mene bilo!*

< tur. *helâl olsun!*, v. kompon. pod hâlâl i olsun!

hâlâl ti bilo! (âlâl ti bilo!) interj. 1. *prosto ti od mene bilo! prâštam ti!*

ne dam konja pod devojku, /
Alali ga, alal ti devojka«
(Vuk VII 231).

V. halal.

halāl učiniti, oprostiti. — »Radi,
Mujo, što je tebi drago, / sve ću
tebi halal učiniti« (I. Z.
IV 6).

V. halal.

halāluk m (ar.-tur.) isto što i *halal*, *oprost.* — »Ako majka halaluke dadne, / Te mi izun i halala dadne« (Lord 10).

< tur. *helâllik*, v. halal + tur. suf. -lik.

halaljivati -ljujēm, *oprašati.*

Izv. od halal (v.).

halās biti, halās se učiniti, halāsiti se 1. *spasiti se, izbaviti se, osloboditi se.*

2. *sretno se poroditi.*

< tur. *halās* < ar. *halās* »izbavljenje, spasenje«.

V. halas učiniti, ohalasiti se.

halās učiniti, osloboditi, prosto učiniti. — »Ja te ne bih halas učinila, / Da mi dadeš nebrojeno zlato« (I. Z. Herceg. 69).

< tur. *halās* < ar. *halās* »izbavljenje, spasenje«.

halāt, v. alat.

halbūki, konj. (ar.-tur.) *međutim, ali, dok.*

< tur. *halbuki* < ar. *ḥāl* »stanje« + tur. *bu-ki* »ovako bivši«.

halekân biti, u golu se vođu učiniti od kakva tereta, muke ili napora. — »Vazdan trčeci na ovoj vrućini halekan bih« (u ob. gov.).

< tur. *halecân* < ar. *ḥalāḡān* »strepnja, drhat«.

hālhalā (āl'ala) f pl. hālhalē i hālhal m (ar.) *narukvica u obliku koluta, od zlata, srebra ili ko-*

jez drugog metala. — »Uhvati je za bijelu ruku, / pa joj slomi sedmere hālhalē« (K. H. II 441).

< tur. *halhal* < ar. *ḥalḥāl*.

hālī, indecl. adj. (ar.) *pust, sam, bez ikoga, prazan, nenaseljen.* — »i u njoj bukadar hālī i plodne zemlje« (Zembilj III 110). »Hālī hazna, a hālī džebhana«, »Vaj planino, da ti n'jesi hālī, / ja l' bez vuka, ja li bez hajduka« (K. H. I 76 i 453).

< tur. *hālī* < ar. *ḥālī*.

V. halilučina, haliluk.

Hālīd (ar.) musul. muško ime.

< tur. *Hālide*, žensko ime, ško ime, »Vječni«.

Halida (ar.) musul. žensko ime.

< tur. *Hālide*, žensko ime, »Vječna« < ar. *ḥalidā* »vječna«.

halifa, hālīf, kālīf (iskr. *halifet, alifet*) **m** (ar.) *vrhovni vjerski poglavica svih muslimana na svijetu, ili jednog velikog dijela muslimana. Halifa je obično jedan od vladara islamskih država. Po pravilu, halifa mora biti biran, odnosno priznat kao takav od svih muslimana. Danas ne postoji halifa, pošto se muslimani ne mogu da slože u izboru ličnosti.* — »Car alifet šehislama viku« (M. H. III 7). < tur. *halife* < ar. *ḥalīfā* »halifa«, osn. zn.: »zastupnik zamjenik, nasljednik«. Zapravo ar. *ḥalīfā* je skraćeno od ar. *ḥalīfātu Rāsūli-llāh* »nasljednik božjeg poslanika (Muhameda)«. Ovaj naziv je bio za prvog Muhamedovog nasljednika *Ābu Bākira*, a kasnije je dobio značenje vrhovnog vjerskog poglavice.

V. hilafet.

halifāt, v. hilafet.

hálja *f* (pers.) *fini rutavi čilim, persijski čilim*. — »Nade jelu nasred Sarajeva, / i pod jelom prostrta hálja« (Muz. zap. Inst. 2939); »Ne zna balija što je hálja« (Nar. bl. 120).

< tur. *halı, kah* < pers. *hālī*.
V. halili sedžada.

hálja (álja) *f* (ar.) *pusta zemlja; spahinska zemlja koja niti je naseljena niti pripada kakvom selu*.

Izv. od hālī (v.).

Hálík *m* (ar.) *stvoritelj svijeta, bog*. — »Al je tako hálík naradio« (M. H. III 30).

< tur. *Halik* < ar. *Ḥāliq* »Stvoritelj, Bog« (part. akt. od gl. *ḥalāqa* (√ *hlq*) »stvoriti«).

V. halk učiniti.

Hálil -íla, hipok. **Hálko**, (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Halil* < ar. *Ḥalīl*, muško ime, »Ljubimac, Vjerni prijatelj«.

halili sedžada, halili serdžada *f*, *fini rutava sedžada, sedžada persijske izrade*.

< tur. *halih seccade*; prva komponent. od pers. *hālī* (v. hálja) + tur. suf. -li, a za drugu komponent. v. pod sedžada.

halilučina, amlučina *f* 1. *pusto, napušteno zemljište; pusta kuća*.

2. *velika pustoš, velika praznina*.

Naš augm. od haliluk (v.).

haliluk (aliluk) *m* (ar.-tur.) *pustoš, praznoća, nenaseljenost*.

< tur. *hālīlik*, v. hali + tur. suf. -lik.

V. halilučina.

Hálím -íma (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Halim* < ar. *Ḥalīm*, lično ime, »Blagi«.

Halíma (ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Halime* < ar. *Ḥalīmā*, žensko ime, »Blaga«.

hális, adj. (ar.) *čist, pravi, nepatvoreni, bez primjese*. — »Njemu sudi Kozlić Aliaga / Od Marije, od hális-vlahinje« (M. H. IV 28).

< tur. *halis* < ar. *ḥālīs* »čist: iskren«.

V. halisane.

halisane, adv. (ar.-pers.) *iskreno, otvoreno*.

< tur. *halisane* < ar. *ḥālīs* »iskren« + pers. suf. -ane.

halk *m* (ar.) *narod, ljudstvo; stvaranje*. — »Al je danas mučan halk, naopako kreno svak« (Nar. bl. 315).

< tur. *halk* < ar. *ḥalq*.

V. halk učiniti.

halka, álka (hálka, álka) *f* (ar.) 1. *kolut, karika, obruč (bilo da je od drveta, žice, željeza ili od čega drugog)*. Halka kao zvekir na vratima je redovno gvozdena. — »Njemu halka oko bila vrata« (M. H. III 146).

2. *krug*. — »Sjeli u halku« (u ob. gov.); »Platnici ih ljuto okoliše, / Među se ih u halku uzeše« (M. H. IV 506).

3. *burma, vitica*.

4. *u Donjem Vakufu halkom se naziva dio mlina prstenastog oblika na kojem se nalaze »zubi« — zarezi kojim se mēlje kafa* (v. GZM 1957. 77, 84).

< tur. *halka* < ar. *ḥalqa*, »obruč, prsten« itd.

V. halkali.

halkáli, alkáli, indecl. (ar.-tur.) *ono što ima na sebi halke; što je nabijeno obručevimq ilā, što ima na sebi karike*.

< tur. *halkalı*, od *halka* + tur. suf. -li.

Hálko, v. Halil.

halk učiniti

halk učiniti, stvoriti.

< tur. *halk* < ar. *ḥalq*, gl. *ḥa-lāqa* (/ ḥlq) »stvoriti«.

hālovan, v. alovit.

halōvit, v. alovit.

hālu-āhwāl -āla (iskr. *vāl* i *hāvāl*)

m (ar.) stanje i okolnosti; zgode i nezgode; zbivanja i događanja; jadi i nevolje. »Kakav je tamo *hālu-āhval*?« (u ob. gov.); »Slušaj, dragi, vala i *hāvāla*, / mlađa mi se sestra isprosila« (I. Z. IV 82).

< tur. *halu-ahval* < ar. *hāl wā aḥwāl*, v. *hal* i *v. ahval*, a ar. *wā* znači »i«.

hālva i **hālva** (ālva, ālva, hālvaša, ālvaša) *f* (ar.) slatko jelo od pšeničnog ili bijelog brašna, masla i šećera. To je obična *halva* koja se pravi i u domaćinstvu i u aščinicama. Ako se mjesto šećera stavi med, onda je »medena *halva*«, a ako je mjesto šećera pekmez, zove se »pekmezna *halva*«. Zatim imaju još ove vrste halvi: »bijela *halva*«, koja se pravi samo u slastičarnama, »četen-*halva*« (v.), »*taḥan-halva*« (v.), »*irmek-halva*« (v.), »*kos-halva*« (v.). — »Hrani mi je *halvom* i *baklavom*« (M. H. I 61); »Ti se stvori u dućanu *alva*. / ja ću biti u dućanu *kalfa*« (Vuk I 374); »Ode na jagmu kao *alva*« (Vuk, Posl. 232).

< tur. *helva* < ar. *ḥalwā*, *ḥal-wā'* (ar. *ḥalāwā* »slatkoća«, *ḥulwaw* »sladak«).

V. *halvadžija*, *Halvadžiluk*, *halvaluk*.

hālvađžija, **halvāđžija**, **halvėđžija** (**ālvađžija**) *m* (ar.-tur.) onaj koji pravi i prodaje *halvu*, slastičar.

< tur. *helvacı*, od *halva* (v.) + tur. suf. -ci.

Halvadžiluk i **Halvadžiluk** *m* (ar.-tur.) ime posebne čaršije u Sarajevu, koja je postojala do 1908. godine, i u kojoj su *halvadžije* imali svoje radnje.

< tur. *Helvacılık*, od *halvadži* (v.) + tur. suf. -lik.

halvāluk, **alvāluk** *m* (ar.-tur.) dar, nagrada, čast, koju daje onaj koji obuče ili skroji nešto novo od odjeće ili obuče. *Daje se obično u gotovu novcu kako bi obdareni kupio halve i počastio se. Otuda ovakav naziv.* — »Zdravo bila i gaće derala, / a i meni *halvaluka dala*!« (Vuk III 105); »elemeka hiljadu dukata, / *halvaluka stotinu dukata*« (I. Z. IV 234); »Kupio hajduk gaće marjaš, / a popio forintu *alvaluka*« (Vuk, Posl. 164).

< tur. *helvahlık*, od *halva* + tur. suf. -lik.

hālvat (ālvať, āvlat) *m* (ar.) velika, prostrana soba u prizemlju starih kuća. *Halvat se smatra strogo intimna porodična soba, u kojoj je kućno čeljade sigurno od svakog uznemirivanja. Otuda je soba i dobila ovaj naziv. Iz istog razloga, ponekad, znači i derdek.* — »Već me nošte u donje *halvate* / gdje-
no sjede cure i robinje«, »Pa je vodi u svoje *alvate*«, »Kad je bio vakat od *alvata*« (GZM 1908, 408, 1909. 593); »Kuju večer Ivo na Doljane, / onu večer u *avlatu zlato*« (Kurt 233).

< tur. *halvet* »prostrana soba«, < ar. *ḥalwā* »samoća, praznoća«.

V. *halvat-avlija*, *halvat-čador*, *halvat-podrum*, *halvatan*.

hālvatan, **ālvatan**, adj. *prostran, širok, komotan*.
Izv. od *halvat* (v.).

hālvat-āvlīja *f* (ar.-grč.) *zidom ograđena porodična avlija (koja izgleda prostrana i udobna kao halvat).* — »Pa on spade u hālvat-avliju, / pa dopade do dorata svoga« (M. H. IV 10).

Naša složenica od halvat (v.) i avlija (v.).

hālvat-čador *m* (ar.-pers.) *prostran i ureden čador u kome se čovjek osjeća kao u halvatu.*

Naša složenica od halvat (v.) i čador (v.).

hālvat-pōdrum *m* (ar.-srp. hrv.) *lijepo ureden i topal podrum udešen za štalu.* — »Ajde sađi u alvat-podruma. / Timar čini vrana od megdana« (M. H. I 205).

Naša složenica od halvat (v.) i podrum.

hālvēdžān, v. hāvlidžān.

Hālvētīje *pl.* (ar.) *ime jednog der-viškog reda.*

< tur. *Halveti* < ar. *ḥalwātī* (ar. *ḥalwā* (t) »samoća« + ar. adj. suf. -ī, -īyy).

hālvuša, v. halva.

hāma *f* (tur.) *mati; baka; svekrva.* — »Svekrvici neva odgovara: / neću, hāma, vjeru ti zadajem« (I. Z. II 15).

Skrraćeno od hanuma (v.).

Hāma, v. Muhamed.

hamājlija (**amājlija**, **amālija**) *f* (ar.) *1. zapis zavijen u platno ili u kožu, obično u obliku trokuta, koji se nosi uza se privezan na mišicu ruke, obješen o vratu ispod odijela ili prišiven na odjeću; amulet, talisman. Mjesto zapisa može biti zavijena i neka druga stvarčica koja, po narodnom vjerovanju, štiti od uroka, bolesti i drugih nezgoda.* — »Na ti, Mitre, moju

hamājliju« (K. H. I 80); »Sarajlije zlatne amājlije, / što djevojke nose u njedrima« (Vuk I 335); »ti povadi moju britku sablju, / koja s'ječe svaku amājliju« (Vuk III 81); »Imam čelo, zlatnu amāliju« (Vuk V 342).

2. mala knjižica sa izrekama iz kur'ana i molitvama na arapskom jeziku, koja se obično nosi u kožnatoj ili platnenoj kesici, ili u limenoj kutiji. Ponekad se i sama kesica ili kutija zove hamājlija. — »Sultančiću lijepu hamājliju, / i u njojzi musaf i sufaru« (M. H. X 62).

< tur. *hamail*, *hamayh*, istog značenja kao u nas; osn. zn.: »kajiš od sablje na kome sablja visi kad je opasana« < ar. *pl. ḥamā'il*, sing. *ḥamīlā* i *himālā* »kajiš, sveza od sablje«.

hāmāl -āla (āmāl) *m* (ar.) *nosač.* — »Pa po njojzi pokupi hāmāle« (K. H. I 330).

< tur. *hamal* < ar. *ḥammāl* »nosač«.
V. hamalija.

hamalīja (**amalīja**) *f* (ar.) *nagrada hamalu koja se plaća za učinjenu uslugu.*

< tur. *hamaliye* < ar. *ḥammālīyyā* od *hamal* (v.) + ar. adj. suf. za f. -īyyā.

hāmām -āma (āmām) *m* (ar.) *1. javno kupatilo u muslimanskim zemljama.* — »Izgoriše hani i hāmami« (I. Z. II 146); »Kad budemo u vrućem hāmamu« (N. K. I 218).

2. banjica u muslimanskoj kući.
< tur. *hamam* < ar. *ḥammām*.
V. čifte-hamam, hamamdžija, hamamdžik, hamam-kesa, hamam-leđen, hamam-tas.

hamâmdžija

hamâmdžija (amâmdžija) *m* (ar.-tur.) *upravitelj ili poslovođa javnog kupatila.*

< tur. *hamamcı*, od *hamam* (v.) + tur. suf. -ci.

hamâmdžik (amâmdžik) *m* (ar.-tur.) *kućno kupatilo, banjica u muslimanskoj kući.*

< tur. *hamamcık* »banjica« od *hamam* (v.) + tur. demin. suf. -cik.

hâmâm-kësa *f* (ar.-pers.) *kesa od grubog platna koja se navlači na ruku i njome se masira u hamamu.*

V. kompon. pod *hamam* i *kesa*.

hâmâm-lëden *m* (ar.-grč.) *noćna posuda (tûta) od bakra u obliku prikraćenog čunja s većim pervazom.*

< tur. *hamam legeni*, izft. v. kompon. pod *hamam* i *leden*.

hâmâm-täs *m* (ar.) *zdjela kojom se u hamamu crpa voda iz korita i polijeva po sobi.*

< tur. *hamam tası*, izft. v. kompon. pod *hamam* i *tas*.

hâman (âman), *adv.* (pers.-ar.) *gotovo, skoro.*

< tur. *hemen* < pers. *hemân* slož. od pers. konj. *hem* i ar. *ân* »čas«.

hâmbâr, hânbar, v. ambar.

hâmbašča, hâmbastva *f* (pers.-tur.) *tabačko drveno korito u kome se sprema ruž ili šiška kao sredstvo za učinjanje kože.*

< tur. *hambastı* (*ham-bastı*) < pers. *hâm* »sirov, zelen, nesazrio« i tur. *bastı*, perf. 3. lice sing. od inf. *basmak* »udariti, pritisnuti, stajati« itd.

hâmbir *m* (pers.) *povezani u jednom redu (u nizu, u povorci) ljudi ili životinje, jedno do drugog; poveljka konja povezanih*

jularima jedan za drugog. — »Tud'jer bješe stotina sužanja, / u hambiru u jednom sindžiru« (K. H. II 31).

< tur. *hember* < pers. *hember* »drug: zajedno jedan prema drugom, upramase« < pers. konj. *hem* i pers. *ber* »prsa«. V. *pohambirati, prihambirati, uhambirati*.

Hâmdija, hipok. Hâmdo (ar.) *musl. muško ime. Ako iza imena dođe titula efendija ili aga, onda naš nastavak -ja ispada: Hâmdiefendija, Hâmdi-bëg.*

< tur. *Hamdi*, muško ime, »Hvaljeni« < ar. *hamd* »hvala, slava« + ar. adj. suf. -i.

V. *Hamdija* kao *hipok.* od *Muhamed*.

Hâmdo, v. Muhamed i Hamdija.

hâmdösüm! *interj.* (ar.-tur.) *hvala bogu!*

< tur. *hamdolsun!* < ar. *hamd* »hvala, zahvala« i tur. *olsun!* »neka je! nek bude!« imp. 3. lice sing. od inf. *olmak* »biti«.

hâmetice, hâmetom, v. ametice, âmetom.

Hâmid (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Hâmid* < ar. *Hâmid*, muško ime. »Bogu zahvalni« (part. akt. od gl. *hamidâ* (√ *hmd*) »zahvaljivati«.

Hamida (ar.) *musl. žensko ime.*

< tur. *Hâmide*, žensko ime, »Bogu zahvalna« < ar. *hâmidâ* »ona koja zahvaljuje, bogu zahvalna«.

hamijet *m* (ar.) *zagriyanost za dobra djela; patriotizam.*

< tur. *hamiyet* < ar. *hamiyyâ*.

hâmlı, indecl. hâmljiv, adj. (pers.-tur.) 1. (konj) *koji nije navikao na rad, koji nije treniran. —*

»Ham li dogat, a teška divojka« (M. H. III 129).

2. (čovjek) koji nije sviknut na nešto, nije se uputio u neki posao, a nevješto radi.

< tur. hamli < pers. hām »sirov, nezreo, nenaučen« + tur. suf. -li.

Hāmo, v. Muhamed.

hāmpadžija *m* (pers.-tur.) pomoćnik, pomagač. — »Evo tebi prvog hāmpadžije, / Tebi će kneže hampu učiniti« (M. H. III 559).

Naša izvedenica od tur. hampa pomoću tur. suf. -ci (č. dži). U tur. sama riječ hampa znači: »pomagač«.

V. hampu učiniti.

hām-pāmuk (ām-pāmuk) *m* (pers.) rata, fini pamuk. — »imala je u jednoj srebrenoj kutici u hām-pāmuku i bogdicu časnog dreva...« (Zembilj 17); »Crne zemlje i zelene trave, / A m-pāmuka i bjela tulbenta« (Vuk V 532).

< tur. hampamuk < pers. hām »sirov« i pamuk (v.).

hāmpu učiniti, pomoći, priteći u pomoć. — »Bajri valja hāmpu učiniti«, »Evo tebi prvog hāmpadžije, / tebi će kneže hāmpu učiniti« (M. H. III 265, 559).

< tur. vulg. hampa, knjiž. hēmpa »pomagač« < pers. hēmpā, hēmpāy »drug, kolega: saputnik«, slož. od pers. konj. hēm i pers. pā, pāy »noga«.

hāmsin -ina *m* (ar.) 1. drugi period zime u trajanju od 50 dana, od 31. januara do 21. marta.

2. topao i suh južni vjetar koji duva u proljeće u sjevernoj Africi; duva obično oko 50 dana.

< tur. hamsin < ar. hāmsīn, osn. zn.: »pedeset«.

hāmur i **hāmūr** *m* (ar.) tijesto; kvas. »Hamurna jela« su: pura, laticе, klepe, čike itd. (v. GZM 1951. 219).

< tur. hamur < ar. hāmīr »kvas«.

V. hamurluk.

hamūrluk (amūrluk) *m* (ar.-tur.) odjeljenje u pekari u kojem pekar mijesi tijesto.

< tur. hamurluk, od hamur + tur. suf. -luk.

Hāmza (ar.) *musl.* muško ime.

< tur. Hamza < ar. Hamzā, muško ime, »Lav«.

hân, **hāna** (ān, āna) *m* (pers.) zgrada (kuća) koja služi za smještaj i prenoćište putnika. Hanovi se nalaze u gradovima i na drumovima. Veći hanovi su građeni tako da je u sredini zgrade prostrano nenatkriveno dvorište, gdje se vrši istovar trgovačke robe. Prizemne prostorije takvih hanova sastoje se od kamenih magaza sa gvozdanim vratima osiguranim od požara. U Sarajevu su bili poznati hanovi Tašlihan, Kolobara i Morića-han. Morića-han i danas postoji, ali ne služi namijenjenoj svrsi. — »Po kahvama i po hanovima« (K. H. I 98).

< tur. han < pers. hān, hāne »kuća«.

V. handžija, hane.

hân (kân) *m* (tur.-tatar.) car, vladar; titula mongolskih i turskih vladara, a kasnije se dodavala uz imena plemića i vrlo uglednih ljudi. — »sultan Osman han«: »Tu mi sjedi i besjedi / Zulejka-sultan, / a pored nje Sokolović. / mlad Ibrahim-han« (Muz. zap. Inst. 3262).

< tur. han < pers. hān < staroturskog odnosno tatarskog hang, vang »vladar«.

Hána

Hána, v. Rejhana i Hanifa.

Hána, Hanija, hipok. **Hánka, Hānuša, Hānča** (tur.-tatar.), *musl. žensko ime*. I »Hana« i »Hani-ja« su naše izvedenice (jer nema potvrde za njih u tur., arap. i pers. jeziku) od han (v.) »car, vladar«. Prva je nastala dodatkom našeg nast. za ž. rod -a (Han-a), a druga pomoću ar. pers. suf. -i i našeg dodatka -ja (Han-i-ja).¹ Isti je slučaj i sa ženskim imenima *Bēga* i *Bēgija* koja su izvedena od beg.

Hānča, v. Hana.

hāndžār -ára (**āndžār**) m (ar.) dugi (70—80) cm šiljasti nož, s oštricom s obadviije strane. Ponekad *handžarom* nazivaju i kratki krivi mač ili jatagan. — »Pa sijeku čelikli handžarim« (K. H. I 114).

< tur. *hancer, hančer* < ar. *ḥanḡār* (i u pers. *ḥanḡer*).

hāndžija i **hāndžija** (**āndžija**) m (pers.-tur.) onaj koji drži han (bilo da je vlasnik hana ili zakupac). — »S handžijama hesab učinite« (K. H. I 100).

< tur. *hancı*, od han (v.) + tur. suf. -ci (č. dži).

handāma, v. hendama.

hāne (pers.) ova riječ služi kao druga komponenta mnogih persijskih i turskih složenica, a u srp. hrv. jeziku dolazi u obliku: »-hāna« i »-āna«, kao napr.: »baruthana«, »barutana«, »tophana«, »topana« itd. Nekad oblik -ana služi kao sufiks za građenje naših izvedenica sa srp. hrv. osnovom, kao »sušana« i sl. riječi.

< tur. *hane* < pers. *hāne*, osn. zn. »kuća«.

hanēdān -āna m (pers.) gostoljubiv domaćin.

< tur. *hanedan* < pers. *hāne-dān, hāndān*.

V. *hanedanluk*.

hanedānluk m (pers.-tur.) gostoljubivost.

< tur. *hanedanlık*, od *hanedan* (v.) + tur. suf. -lik.

Hanēfije pl. (sing. **Hanēfija**) (ar.) pristalice šerijatsko-pravne škole (mezheba) Imami Azama Ebu Hanife (v. Imami Azam).

< tur. *Hanefi* < ar. *ḥanāfiyy*.

hāneta f. pl. t. (pers.) 1. *izresci na krajevima bakrenog posuda (sahana, tepsija itd.), ili izresci na krajevima odjevnih predmeta*. Za ovakve predmete kaže se da su »na haneta«. — »Tevsije pervazlije, koje se upotrebljavaju u B. Luci i po ostaloj Krajini, imaju na četiri strane unakrst haneta na pervazu« (GZM 1951. 218); »Vezan fermen, troji čevkijani, / na haneta i zlatna dugmeta« (Ašikl. 90).

2. »na haneta« znači i to da se na predmetu nalaze geometrijski oblici trokuta i kvadrati. kao: »basma na haneta«.

< tur. *hane* < pers. *hāne* »kuća«, a u tur. fig. znači i: komadići ili crteži oblika trokuta ili kvadrata; zatm rubrike na tabelama, kvadratići na šahovskom polju itd.

Hanifa, hipok. **Hána** (ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Hanife* < ar. *Ḥanīfā*, žensko ime, »Vjeri privržena, prava muslimanka«.

Hanija, v. Hana.

hanikāh -āha m (pers.) *tekija s internatom za dervise*. U Sarajevu je bio poznat Gazi Husrevbegov *hanikah*.

< tur. *hanikah* < ar. *ḥāniqāh* < pers. *hāngāh*.

hánka, v. hanuma.

Hánka, Hánkija, v. Hana, Hanija.

hánkija, v. hanuma.

Hân-Pijesak, mjesto u Bosni, srez Sarajevo.

Prva kompon. od hân (v.) »svra-
tište, konačište«.

hântalast, adj., *krupan; nezgra-
pan*. — »Ono mu je novo odije-
lo što je obukao hântala-
sto, ne stoji mu lijepo« (u ob.
gov.).

< tur. *hantal* »krupan, nezgra-
pan« < ar. *ḥaṭal*.

hanūma -e i **hānum**, indecl., hi-
pok. **hánka, hánkija** f (tur.-ta-
tar.) *muslimanska gospoda*,
*odličnija muslimanka; žena, su-
pruga*. — »dao meni stambol-
sku hanumu« (M. H. III 385):
»hanum hanko, moja dra-
ga majko!« (S. B. II 16): »Ej.
Stara hanko. Bog ti denet
dao!«, »Ja se digni, mejdan di-
jelimo, / Ko dobije, đaba mu
hankije« (Lord 9, 67). Kao
počasni naslov hanuma se do-
daje uvijek iza imena: »Fatme-
hanuma«. »Razije-hanuma« itd.
Treba napomenuti da se u ovom
slučaju posljednji glas imena
»a« pretvara u »e«.

< tur. *hanım*, istog značenja.
izvedeno od hân, kân (v.).

Hānuša, v. Hana

hāp (āp) m (ar.) *pilula (za lijek)*,
bobica.

< tur. *hap* < ar. *ḥabb* »boba,
zrno«.

**haparlâisati, hapalâisati, aparlâi-
sati**, s pohlepom *navaliti na ne-
što; navaliti na nekog da se
pridobije za nešto*.

Vjerovalno < tur. *aparlamak*
< *aparmak* »zgrabiti i ukrasti
nešto, trgnuti nešto i odnijeti«.

a možda je iskrivljeno od ka-
plâisati (v.).

**hâps (âps, hâvs, hâvst, âvs, âvst,
âpst)** m (ar.) *zatvor*.

< tur. *hapis* < ar. *ḥabs*.

V. *hapsana, hapsar, hapsenik*,
hapsandžija, hapsiti, uhapsiti,
pohapsiti.

**hapsâna (apsâna, havsâna, avsâ-
na)** f (ar.-pers.) *zatvor; zgrade
u kojoj se nalazi zatvor*.

< tur. *hapisane*, od *haps* (v.) +
hane (v.).

**hapsândžija (apsândžija, avsân-
džija)** m (ar.-pers.-tur.) *čuvar
zatora, čuvar zatvorenika*.

< tur. *hapisaneci*, od *hapsana*
(v.) + tur. suf. -ci.

hâpsâr -âra (âpsâr) m *zatvorenik*.
Izv. od *haps* (v.).

hâpsenik (âpsenik) m., *zatvorenik*.
Izv. od *haps* (v.).

hâpsiti (âpsiti, hâvsiti, âvsiti), *za-
tvarati, lišavati slobode*.

Izv. od *haps* (v.).

hâr, v. ar.

hâra f (pers.) *vrsta svilene tkani-
ne sa valovitim prugama*. —
»Sve kočije od bila biljura. / a
crvenom hârom potrpate«
(M. H. III 212).

< tur. *hare, hara* »svilena tka-
nina, papir, metal itd. koji ima-
ju po sebi talasaste pruge, kao
što mramor ima vijugave pru-
ge« < pers. *ḥārā* »mramor,
mermer«.
V. *harelija*.

hārāb (ārāb), harābāt (arābāt),
adj. i **harābā**, adv. (ar.) 1. kao
*pridjev: ruševan, razvaljen, za-
pušten, dotrajao*.

2. kao *prilog: ruševno, razvalje-
no, zapušteno, dotrajalo*.

< tur. *harab, harap* < ar. *ḥa-
rāb* »rušenje: ruševine«.

harabátija

V. harabatija, harabatluk, harabluk, harab učiniti, oharabiti.

harabátija (arabátija) f (ar.) 1. *čovjek odan piću i zbog toga neuradan i zapušten, bekrija.*

2. *trošna i zapuštena kuća; razvalina.*

< tur. *harabati* < ar. pl. *ḥarabāt* (sing. *ḥarabā* »trošna i zapuštena«) + ar.-pers. adj. suf. -ī.

harabatluk (arabatluk) m (ar.-tur.) stanje ruševnosti, razvaljenosti, trošnosti, zapuštenosti.

< tur. *harabatilik*, od *harabati* (v. harabatija) + tur. suf. -lik.

harabluk (arabluk) m (ar.-tur.) stanje ruševnosti, razvaljenosti, trošnosti, zapuštenosti.

< tur. *harabluk*, *haraplık*, od *harab* (v.) + tur. suf. -lik.

hārāb učiniti, hārāb se učiniti, opustošiti (se), porušiti (se). — »Šeher Dugu harab učiniti« (K. H. I 248); »Alj se kula harap učinila« (Lord 55).
Izv. od *harab* (v.).

hārač -rča, hārč (ārač, ārč) m (ar.) 1. *trošak, izdatak.* — »Koliko ti treba novaca za harč a?«; »Ja ću sama ići Smederevu, / da Jerini zāvi arač vratim« (Vuk II 481).

2. *materijal od čega se nešto spravlja (za spravljanje jela, napr.).* — »Ako se stavi lijep harač u pitu, pita je dobra«.

3. *štavilo koje upotrebljuju tabaci (kožari) za štavljenje kože.*

4. *gajtani s kojima su fermeni i čakšire ukrašeni; oprema.* — »O svom ću ih trošku razudati, / skup ću harač na njih udariti« (I. Z. II 13).

5. *fig. u frazi:* »Nije mi u harač to i to«, tj. *ne interesuje me to, ne tiče me se to.*

< tur. *harç harc* < ar. *ḥarğ* »trošak, izdatak«. Postoje i dru-

ga etimološka tumačenja: da je od grč. *khoregia* ili od aramejskog *halāk* (v. Prilozi, knj. 27, 1961. 75).

V. harčalija, harčiti, hašluk, harčivo.

hārač -āča (ārač) m (ar.) glavarina, vrsta ličnog poreza koji se za turske vladavine ubirao od muškaraca nemuslimana. Pravi osnov je bila okolnost što nemuslimani nisu služili vojsku. S druge strane, ovaj lični porez služio je kao simbol pokornosti tih podanika državi a država je bila dužna da jamči ličnu i imovnu sigurnost onih koji taj porez plaćaju. — »Osjeć' carske groše i harač« (K. H. I 36); »Ni caru harača, ni popu kolača« (Vuk, Posl. 225); »posla zeta Miloš-Obilića. / u Latine da kupi harače« (Vuk, II 206).

< tur. *haraç* < ar. *ḥarāğ*.

V. harčalija, harčiti.

Haráčlić i Haráčić, v. haráčlija.

haráčiti, robiti, pustošiti.

Izv. od *harač* »glavarina« (v.).

haráčlija, v. harčalija.

haráčlija (aráčlija) m (ar.-tur.) onaj koji ubire harač, poreznik. — »Bježi od njega kao od haráčlije« (Nar. bl. 23); »a od Bišća Fazli-haráčlija« (Vuk III 307). Od ovog su nastala prezimena: *Haráčlić, Aráčlić, Haráčić i Aráčić*.

< tur. *haraçlı*, od *haraç* (v.) + tur. suf. -li.

hāraluk, v. araluk.

hārām -āma (ārām) m (ar.) 1. *sve ono što je po muslimanskoj vjeri nedozvoljeno, zabranjeno.* — »Haram je ubiti, ukrasti, krivo se zakleti itd.«

2. ono što je grešno, nedopustivo, nepravedno. — »H a r a m ni je da gine družina« (Lord 73). 3. prokletu. — »H a r a m tebi moja hrana bila!« (K. H. I 119); »H a r a m ti bilo materino mliječko!« (kad majka kune neposlušno dijete).

< tur. *haram* < ar. *ḥarām*. V. harambaša, haramija, haramiti, haram-mal, haramosum!, haramzada, harem, namahrem.

harambaša (arambaša) m (ar.-tur.) *voda hajduka, hajdučki poglavica, starješina hajdučke čete; voda odmetnika, voda razbojnika.* — »A prid njima Toma h a r a m b a š a« (M. H. III 176); »Za to čuše dv'je h a r a m b a š e« (F. J. II 268); »Vino pije Mitar a r a m b a š a« (Muz. zap. Inst. 112). Od ovog je nastalo prezime Hārambašić, Ārambašić.

< tur. *harami başı*, v. kompon. pod haramija i baš.

haramija (arāmija) i haramija (arāmija) m (ar.) *razbojnik, bandit; hajduk.* — »Haramzado, Kostreš harambaša, / haramzado, gorska h a r a m i j o« (F. J. II 398); »Kad vidješe gorske a r a m i j e, / Da mi dogo ni blizu ne dade« (M. H. I 181). < tur. *harami*, od haram (v.) + ar.-pers. adj. suf. -ī.

haramiti, hārāmīm, nedati oprosta, prokleti, protivno od halaliti (v). Izv. od haram (v.).

hārām-māl m (ar.) *na nepošten način stečena imovina.* < tur. *haram māl*, v. kompon. pod haram i mal.

hārāmōsum! interj. (ar.-tur.) *prokletu mu (ti, vam) bilo! Ne izdoblilo mu!* < tur. *haram olsun!*, od haram

(v.) i tur. *olsun!* imper. 3. lice sing. od *olmak* »biti«.

haramzāda, haramzāde (aramzāda, aramzāde) f (ar.-pers.) 1. *kopile, vanbračno dijete.* — »H a r a m z a d o, Kostreš harambaša, / haramzado, gorska h a r a m i j o!« (F. J. II 398).

2. *fig. razbojnik, nevaljalac, nitkov.* — »Pa govori Zadrane bane: / bre delio, jedna h a r a m z a d o« (F. J. I 74); »Ala, reče, čudne a r a m z a d e, / Kuda li je Turčin naumio« (Vuk VI 393); »Od otolem, jedan h a r a m z a d e! / Ne utvaraj se u tude divojke« (M. H. II 109).

< tur. *haramzade (haram-zade)* »kopile«, od haram (v.) i pers. *zāde* »dijete, porod, rođen« < pers. inf. *zāden* »roditi se«.

hāran (āran) adj. (ar.) 1. *stidan, lijepo odgojen, obrazli.*

2. *fig. vrijedan, valjan, čestit.* — »De pogibe h a r a n junak, / H a r a n junak, Arslan-aga« (Vuk V 354); »I na njemu h a r n o g a junaka« (K. H. I 133). Naš pridjev izveden od tur. *ar*, odnosno ar. *ār* (v. ar.) »stid« V. harli.

harānija (arānija) f (tur.) *bakreni veliki kotao, zapravo manji kazan.* — »Ode Hanija po h a r a n i j u, pa ni Hanije ni h a r a n i j e« (nar. posl.); »Baš ko kad kapnice vode padaju u praznu a r a n i j u« (Zembilj II 51). < tur. *harani*.

hārār -āra (ārār) vreća od kostrijeti (od kozje dlake). — »H a r a r i« (vreće) mogu biti: »h a r a r i« — širine 60 cm (za 40—50 kg), srednji »h a r a r i« — 68 cm (za oko 60 kg) i veliki »h a r a r i« — 75 cm (za 70—80 kg)« (GZM 1957, 59). — »Ovo su nam l'jepi pari, / baš k'o vre-

haráret

će i harari« (Muz. zap. Inst. 3048).

< tur. *harar* < ar. *gīrārā*, vulg. *garārā*.

haráret (aráret) *m* (ar.) *vručina; žeda; groznica.*

< tur. *hararet* < ar. *ḥarārā*.

hārba *f* (ar.) *malo kratko koplje koje se baca.*

< tur. *harbe* < ar. *ḥarbā*.

V. *harbija*.

hārbija (ārbiya) *f* (ar.) *šipka od željeza ili od tvrdog drveta (tisovine, drenovine) kojom se nabija nabo u cijevi pušaka kremenjača.*

Ujedno služi za čišćenje puščanih cijevi.

< tur. *harbi* < ar. *ḥarbā* »kratko koplje«.

hārč, v. harač.

hārčalija, harāčlija (ārčalija, arāčlija) *f* (ar.-tur.) *puška koja troši mnogo praha (baruta) i olova.* — »a puška je moja harčalija / — u pušci je dvanaest sačama, / svaka sačma od dvanaest drama« (Vuk III 309); »pa dovat tanku primorkinju, / kojano je pusta haračlija«. < tur. *harçalı*, od *hārač* + tur. suf. -li.

hārčiti (ārčiti), trošiti, trošak činiti. — »Ne muči se, Vukašine kralje, / ne muči se i ne harči blago!« (Vuk II 105); »Neka za njih harči mađarije« (K. H. I 16); »Kad se arči, nek se arči« (Vuk, Posl. 120). Izv. od *hārač*, *hārč* (v.). V. *poharčiti*.

hārčivo (ārčivo) *n.* *trošak.* — »I daću ti za arčiva blaga, / Da mi čuvaš kulu i avliju« (Petran. 653).

Izv. od *hārač*, *hārč* (v.).

hārdal (ārdal) *m* (ar.) *slatke korice, slačica. Bijeli hardal Sinapis alba L. (Brassica alba) i crni hardal: Sinapis snapiodas Roth. (S. nigra L.), Fam. Cruciferae.* — »Jedi ardal, jakije. jedi hintske madžune...« (Zembilj III 25).

< tur. *hardal* < ar. *ḥarda*!. V. *hardalija*.

hardalija (ardalija) *f* (ar.) *piće, vrsta šire od šljiva, smokava, jabuka ili krušaka, u koju je stavljeno hardala (v.).*

< tur. *hardaliye* < ar. *ḥardaliyyā*, od *hardal* (v.) + ar. adj. za f. -iyyā.

harēcet, harēket (arēcet) *m* (ar.)

1. *pokret, kretanje, gibanje.*

2. *ponašanje, postupanje.*

3. *sprema.*

4. *materijalno stanje.*

< tur. *hareket* sa značenjima kao u nas < ar. *ḥarākā* »kretanje, micanje, gibanje«.

V. *harečetli*.

harečetli, herečetli, indecl. adj. (ar.-tur.) *kuražan, smion.* — »Svim bi Ajka na mejdan izašla, / kamo l' samu Vldičić-Jovanu / Herečetli naša je divojka«; (M. H. IV 259).

< tur. *hareketli* »okretan«, od *harecet*, *hareket* (v.) + tur. suf. -li.

harēke (pl. harēketa) *n* (ar.) *dijakritički znak za kratke vokale u arapskom pismu. Ima ih tri: ustun »e«, esre »i« i otro »u«.* < tur. *hareke* < ar. *ḥarākā*. V. *harekeli*.

harekeli, indecl. adj. (ar.-tur.) *arapsko pismo koje ima dijakritičke znakove.*

< tur. *harekeli*, od *hareke* (v.) + tur. suf. -li.

harēket, v. harecet.

harêlija -ê f i harêli, harêšli indecl. adj. (pers.-tur.) *puška (šišana) u koje su cijevi žljebaste, kanelirane.* — »Ture đipi na noge lagane, / I dohvati harešli šišanu« (Vuk VI 345).

< tur. *hareli* < tur. *hare* < v. *hara*) + tur. suf. -li.

hârem (ârem) m (ar.) 1. *žensko odjeljenje u muslimanskoj kući gdje je stranim muškarcima zabranjeno ulaziti.* — »Ni harema mladih sultanija«, »Stade beže Ibra opremati, / a uljeze u harema unutra« (K. H. I 150, 312); »Da će vezir ârem opraviti« (Vuk VI 366).

2. *odrasla ženska čeljad, žena, domaćica.*

3. *ogradoeno džamijsko dvorište koje je često jednim dijelom i groblje; muslimansko groblje.*

< tur. *harema*, sa značenjima kao u nas < ar. *ḥarām* »nedozvoljen, zabranjen; svetinja, zabranjeni prostor oko bogomolje«.

V. haremluk.

harêmluk (arêmluk) m (ar.-tur.)

1. *žensko odjeljenje u muslimanskoj kući. Stare muslimanske kuće imale su odjeljenje za žensku čeljad »harema« ili »haremluk« u koje strani muškarci, koji nisu ukućani ili srodnici, nisu zalazili, i muško odjeljenje »selamluk«, gdje su se primali gosti — muškarci.*

2. *groblje, osobito groblje uz džamiju.*

< tur. *haremluk*, od *harema* (v.) + tur. suf. -lik.

harešli, v. harelija.

hârf (ârf) m (ar.) *slovo.* — »a u ruke kalem prihvatio / nekoliko zametnuo harfa« (F.K. 1886, 24); »Jesu li mu beni na obrazi,

/ kajno zlatni arfi po musafu« (Kašik. I 160).

< tur. *harf* < ar. *ḥarf*.

hârgija, v. kargija.

hârîr -ira (ârîr, êrîr) m (ar.) *svileni bez, platno od domaće svilile; pamučni harir je platno (bez) po kome su utkane svilene žice.* — »pod dečermom, od erira košulja«, »po gaćama od erira košulja« (Vuk I 161, 299).

< tur. *harîr* < ar. *ḥarîr* »svila«.

Hâris (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Hâris* < ar. *Hârîṭ*, muško ime, »Lav«.

harîta f (grč.) *mapa, geografska karta.*

< tur. *harita* < ar. *ḥarîṭa*, < stgrč. *chartēs*.

harli, ârli, indecl. adj. (ar.-tur.) *stidan, obrazli, lijepo odgojen.* — »Alibeg je arli na mejdanu. / on će odmah kabul učiniti« (F. J. II 350).

2. *fig.: vrijedan, valjan, čestit, silan.* — »Vi ste vrlo arli u koleđi. / Kad pijete u koleđi vino. / svak se fali da je junak pravi« (M. H. III 300). Citirane stihove treba uzeti kao upravni govor ironičnog sadržaja.

< tur. *ârli* < ar. *âr* (v. ar) »stid« + tur. suf. -li.

harlôvija, v. alovit.

hârlôvit, **harlôvijast**, v. alovit

hârluk, **ârluk** m (ar.-tur.) *vrednoća, valjanost.* — »S tim Alaga na noge skočio, / do dogata konja dohodio: / od harluka i od čopekluka, / od holosti i od uzgarnosti. / sa zemlje je u sedlo frcio« (F. J. I 260).

< tur. *ârluk*, od *âr* (v.) + tur. suf. -lik.

hârman (ârman) m (pers.) *gumno.* »Eto vjetra, a eto hârmana« (Nar. bl. 53); »Čudila se po

harmāndžija

harmanu trava« (V. M. 90).
< tur. harman < pers. ħirmen.
V. harmāndžija.

harmāndžija (armāndžija) *m*
(pers.-tur.) radnik duhanske
struke koji radi na kvašenju
duhana.

< tur. harmancı »onaj koji mi-
ješanjem listova raznih vrsta
duhana pravi posebnu vrstu
duhana« < tur. harman (v.)
»gumno: miješanje raznih vrsta
duhana u jednu novu vrstu« +
tur. suf. -ci.

hārūn (ārūn) -ūna *m* (ar.) konj.
objestan, nemiran, silovit, ljut;
fig. tvrdoglav, čudljiv.

< tur. harin < ar. ħarūn.

V. harmuluk, uharuniti, uzharu-
niti se.

harūnluk (arūnluk) *m* (ar.-tur.)
objest, silovitost; tvrdoglavost.
< tur. harınlık, od harun (v.) +
tur. suf. -lik.

Hārūnnur-Rēšid, **Hārūni-Rēšid**,
Hārūn al-Rāšid (jevr.-ar.) ime
poznatog arapskog halife iz di-
nastije Abasovića (786—809). —
»Na prijestolju kalif sjedi, /
Harun al-Rašid / a do
njega mlad vezire. / Džafer
Bermekid« (Muz. zap. Inst.
3161).

< ar. Hārūnnur-Rāšid, Hārūn
al-Rāšid, prva komponenta je
ar. muško ime, preuzeto iz jevr.
Aron, stariji brat Mojsijev (Mu-
sa-pejgambera), a druga je kao
epiteton ornans ar. rāšid »onaj
koji vodi pravim putem; pame-
tan, zreo«.

harvānija, v. havranija.

hārziti, v. arziti.

hārzlak, v. arzlak.

hās -āsa, pl. hāsovi *m* (ar.) cursko
imanje, dvorsko imanje; lenski
posjed turskih sultana, članova

dinastije ili visokih dvorskih i
državnih funkcionera, koji je
donosio preko 100.000 akči go-
dišnjeg prihoda.

< tur. has < ar. hāṣṣ »poseban,
specijalan«.

V. has.

hās i hās (ās, ās) indecl. adj. (ar.)
1. osobit, poseban, specijalan,
probran.

2. pravi, nepatvoreni, originalan.
čist. — »A s kosač pravi kosilo
na Badnji dan, a ne na kosidbu«
(Et. zb. XVI, 413).

< tur. has < ar. hāṣṣ »poseban,
specijalan«.

V. hasečija, havas, hasbašča.

Hāsan, hipok. **Hāso**, **Hāsko** (ar.)
musl. muško ime.

< tur. Hasan < ar. Ḥasān, mu-
ško ime, »Ljepotan«.

hāsas, **hāsasbaša**, v. asas, asas-
baša

hāsbašča, **hās bašča**, v. hazbašča.

hasečija *m* (ar.-tur.) zavidnik.

< tur. haseṭci < ar. ḥasād »za-
vidnost« + tur. suf. -ci.

Hasečić, v. hasečije.

hasečije pl. *m* (ar.) pripadnici
odabranog odreda vojske u
dvorskoj službi u starijem pe-
riodu Tur. Carevine. Imali su
pravo na titulu age. Od ovog je
nastalo prezime Hasečić.

< tur. haseki < ar. hāṣṣ (v.
has) + ar. pers. adj. suf. -ī, na-
stavak za pripadnost.

hāsed *m* (ar.) zavidnost. — »U
srcu im hāsed gori, / Da Ju-
sufa pogube« (Osvit 1899 42).

< tur. hased, haset < ar. ḥasād
»zavidnost«.

V. hasečija.

hasenāt pl (ar.) dobra djela, do-
broćinstva. — »Čin' Avdija ti
hajrat i veliki h a s e n a t« (Nar.
bl. 313).

< tur. *hasenat* < ar. pl. *ḥasā-nāt*, sing. *ḥasānā* » dobro djelo«.

Hasib -iba (ar.) *musl. muško ime*. < tur. *Hasib*, muško ime, »Plemeniti, Časni« < ar. *ḥasīb* »plemenit, častan«.

Hasiba i Hasiba (ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Hasibe*, žensko ime, »Plemenita, Časna« < ar. *ḥasibā* »plemenita, časna«.

hāsija, hasiluk, hāsi se učiniti, v. asija itd.

hāsma, v. asma.

Hasna (ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Hasnā*, žensko ime, »Ljepotica« < ar. *ḥasnā* »lijepa žena, ljepotica«.

hāsna (āsna) *f* (ar.) *korist.* — »Njemu *hasne* od molitve nema« (K. H. II 462).

< tur. *hasna* < ar. *ḥasānā* »dobro, sreća; dobro djelo«.

V. *hasniti*.

hāsнити, koristiti.

Izv. od *hasna* (v.).

haspūrlija, v. aspurlija.

hāsret m (ar.) 1. *nesreća, žalost, tuga za nečim izgubljenim*.

2. *čežnja, želja, ljubav*. — »Od *hasreta* duša gori, / Dok Jusufa ne vidi« (Osvit 1899 42); Mati djetetu tupa: »lijepi moj *hasretu*!«

< tur. *hasret* < ar. *ḥasrā* »čežnja«.

V. *hasretli*.

hasrēlli, indecl. adj. (ar.-tur.) *pun čežnje, želje; željan*. — »Baš sam te *hasretli*!«

< tur. *hasretli*, od *hasret* (v.) + tur. suf. -li.

hāsta (āsta) *f* (pers.) *bolesnik; bolestan*. — »Evo paše, *hāsta*, u konaku« (K. H. I 86); »Bolan,

hāsta. bi li štogod slatka?« (Muz. zap. Inst. 1760).

< tur. *hāsta* < pers. *ḥaste*.

V. *hastaluk, hastalenisati se, hastahana*.

hastahāna, hastāna (astāna) *f* (pers.) *bolnica*.

< tur. *hastane, hastahane*, v. kompon. pod *hāsta* i *hane*.

hastalēnisati se, hastelēnisati se (astalēnisati se) *razboliti se*.

< tur. *hastalanmak* »razboliti se«.

hastāluk (astāluk) *m* (pers.-tur.) *bolest*.

< tur. *hastalık*, od *hāsta* + tur. suf. -lik.

hāstār, v. astar.

hāsul (āsul, āsol) *indecl. adj.* (ar.) *ukusan, lijepo pripravljen (pilav, kadaif, čorba itd.); ukusno (jelo)*; »*Hāsul* joj je jelo«.

< tur. *hāsul* < ar. *ḥāṣil* »proizveden, postao, dobiven«, part. akt. od *ḥaṣalā* (√ ḥṣl) »proizvesti, postati, naći se«.

V. *hasulat, hasulniji, mahsul, uhasuliti se*.

hasulāt -āta m (ar.) *dohodak, prihod*.

< tur. *hasilāt* < ar. pl. *ḥāṣilāt*, sing. *ḥāṣil* »proizveden, postao, dobiven« (v. *hasul*).

hasuliti (āsuliti, āsoliti), uređivati, dogoniti, pripravlјati nešto da bude dobro za namijenјenu svrhu. — »Sve se stavi da prenoći, da se zemlja »kiseli«. Sutradan treba zemlju »*asoliti*« (C. Popović, »Lončarstvo BiH« GZM 1957. 19).

Izv. od *hasul* (v.).

hasulniji, ukusniji, bolje pripremlјeni (jelo napr.). — »Kućno je jelo *hasulnije* od ašćinskog«. Naš komparativ od *hasul* (v.).

hâsum

hâsum (âsum) *m* (ar.) protivnik, neprijatelj; protivna stranka u parnici. — »Vavik ti je babin hâsum bio, / ne more ti biti prijateljem« (M. H. III 362).

< tur. *hasım* < ar. *ḥašim*, *ḥašm* »protivnik, neprijatelj«.
V. uhasumiti se.

hâsura (âsura) *f* (ar.) prostirač ispleten od meke trstike, šaše ili rogozine. — »Rodiljki se prostre slama kraj ognjišta, a povrh slame asura (rogožina) ...« (Miodrag. 66).

< tur. *hasır* < ar. *ḥašīr*.

hâšā! (âšā!) interj. (ar.) *ne! nipošto! ne dao bog!* — »Hajir, hâšā, travnički vezire!« (K. H. I 178); »Dok ašā, dotle je kuća naša« (Vuk, Posl. 64).

< tur. *hâşa!* < ar. *ḥâšā!*
V. hašati, zahašati.

hâša, hâša (âša) pl. *hâše f i hâš, pl. hâšovi m* (ar.) *lijepo ukrašen vezani konjski pokrivač kojim se pokriva sedlo i sapi konja*. — »Nek izabere dva ata velika, / na njih hâše meci pozlaćene« (M. H. III 97); »Osedla ga sedlom srebrnijem, / A po sedlu ašu smaliju« (Vuk VII 148); »Sedlo mu je Bišće i Krajina, / a hâšovi sva Bosna ponošna« (I. Z. III 154).

< tur. *haşa* < ar. *gāšīyā*.

hâšar, hâšar učiniti, v. hašer, hašer učiniti.

hašārija (ašārija) *m i f* (ar.) *nemirni, obijesni, udarljivi (napr. mladić, dijete, djevojka, konj)*. — »Mlado momče. ašārijo! / ne vele ti mirisati« (Ašikl. 39); »Pijem vino i rakiju, / jašim konja adžamiju, / ljubim curu ašāriju« (Muz. zap. Inst. 1860).

< *haşarı* < ar. osnove *ḥašr*, za koju riječ vidi tumačenje pod hašer, hašer učiniti.

V. hašarijast, hašariluk.

hašārijašt (ašārijašt) adj. *nemiran, nestašan, vragoljast*.
Izv. od hašarija (v.).

hašariluk (ašariluk) *m* (ar.-tur.) *nemirnost, udarljivost*.

< tur. *haşarılık*, od hašarija (v.)
+ tur. suf. -lik.

hašati (ašati) poricati, nijekati, nepriznavati.
Izv. od hâšā! (v.).

hašer, hâšar, indecl. m (ar.) *uništenje, upropaštenje; propast*. U našem jeziku dolazi uvijek sa glagolom biti ili učiniti.

< tur. *haşır* < ar. *ḥašr* »skupiti sve na jedno mjesto; istjerati, protjerati cijelu jednu skupinu ljudi iz njihovog stalnog prebivališta«. U tur. znači i »sudnji dan, kijamet«. Bez sumnje je *hašer* (*hašar*) ar. porijekla, te i prvi glas »h« i zadnji glas »r« sastavni su dio osnove riječi. Stoga, po mom mišljenju, nema mjesta pretpostavci, na koju nas upućuju Rj. JAZU i P. Skok, da je riječ turska i da se ovdje radi o aoristu *aşar* < tur. gl. *aşmak* »satrti, zgaziti, slomiti«.

Napominjem da riječ *haşarat*, od istog ar. korijena, ima u tur. fig. značenje: »zli ljudi, ljudi koji nanose štetu drugima«.

V. hašerat, hašer biti, hašer učiniti, mahšer.

hašērāt -āta m (ar.) 1. *gamad, skupno ime za odvratne sitne životinje (crve, mrave, miševe itd)*.

2. *silestija nečeg*.

< tur. *haşarat* < ar. pl. *ḥašārāt*, sing. *ḥašārā*.

hašer (hašar) biti, propasti, stradati, upropastiti se.
Izv. od hašer (v.).

hašerma, ašerma, aširma f (tur.) ono što je po nečem prevučeno, prevezano; ono što veže, što spaja; spoj na dršci noža. — »Kavze su se spajale po vrhu drška noža hašer mom...« (Kreš. Esnafi 88); »Spona koja veže kapak (duguma) za uši na dršku zove se hašerma« (GZM 1951. 220).

< tur. *aşırma*, part. od inf. *aşırmak* »prevući, prebaciti, preturiti (preko nečeg)«.

V. hašermadžija.

hašermadžija, ašermadžija m (tur.) zanatlija, kujundžija, koji pravi hašerme za noževe. — »Kavze su se spajale po vrhu drška noža hašermom, a to je bilo djelo posebnih obrtnika, hašermadžija, koji su se ubrajali u kujundžijski esnaf. Kod nekih noževa bila je hašerma i pozlaćena« (Kreš. Esnafi 88).

< tur. *aşırmacı*, od hašerma, ašerma (v.) + tur. suf. -ci.

hašer učiniti, hašar učiniti, uništiti, upropastiti, razoriti, potrti. — »Je l' koliko roba zarobio? / Je l' krajinu hašar učinio?« (Vuk, VIII 307); »Po bedemu hašar učiniše« (K. H. I 219).

Izv. od hašer (v.).

Hāšija, hipok. Hāša (ar.) musul. žensko ime.

< tur. *Hāšia*, žensko ime, »Ponizna, Skrušena« < ar. *hāšia* »ponizna, skrušena«.

Hāšim (ar.) musul. muško ime.

< tur. *Hāšim*, < ar. *Hāšim*, muško ime; ime pradjeda Muhamedova, po kojemu je ova porodica Kurejš plemena dobila naziv: *Hašimije, Hāšimovići*.

hašiš i hašiš (āšiš, āšiš) m (ar.) 1. indijska konoplja (*Camalis indica*, var. *sativa*); vrsta narkotika iz cvjetova indijske konoplje.

2. sasušena čaura od maka (*kukha* se pa se odvar daje djeci radi uspavljivanja).

< tur. *haşış* < ar. *hašiš* »indijska konoplja; suha trava uopšte«.

hašluk (ašluk) m (ar.-tur.) trošak; novac za trošenje, novac za podmirenje potreba. — »Hašluk dati Zenković Alagi« (M. H. III 270); »da mi para za hašluka da deš, / da obidem ostarjelu majku« (Muz. zap. Inst. 59); »Izvede mu bijesna vrančica, / I dađe mu za ašluka blaga«, »Pak ću onda Ravanicu gradit' / O njegovu trošku i ašluku« (Petran. 588, 595).

< tur. *harçlık*, od *harç* (v. *harač*) + tur. suf. -lik.

hašüre, v. ašure.

hāt, v. at.

hāt m (ar.) pismo, rukopis.

< tur. *hat* < ar. *ḥaṭṭ*.

V. *hatat*, *hati-humajun*, *hati-šerif*.

Hāta, v. Hatidža.

hatar, hātara i hātra, hātor, hāter, hātur (ātur, ātor, hājter, ājter) m (ar.) 1. *misao, pamet, pamćenje, sjećanje.* — »Stalno si mi na hatoru (na hātru)«, »Koliko mi je u hataru (u hātru), to je bilo prošle godine« (u ob. gov.);

2. *Ljubav, volja, želja;* — »Nemoj. na volju, za ljubav, pašo, rad božjega hātra«, »Ako ćeš mi hāter pogaziti«, »Pazi hātor buničkog dizdara« (K. H. I 102, 167; II 248); »Hatar majci išteti neću« (Lord 10); »Teži hator od sile« (Vuk,

hatârdžija

Posl. 313); »Al' ne može slavan despot Đurđu / svoj gospodi atar da pokvari« (Vuk II 478); »Drugome hater, a sebi zater (tj. Drugom na volju, a sebi nevolju)« (Vuk, Posl. 71); »Ti ćeš meni hajter učiniti / Is mi-losti tvojom poslušati« (M. H. I 86); »Da mi nije ajter' Ivo-vog, / Sad bi tebe osjekao gla-vu« (Vuk VII 110).

3. žao (mi je). — »Crna goro, hatur mi je na te, / jer moj dragi sad zamaće za te« (I. Z. IV 161).

4. pristrasnost. — »sudi po ha-tru (atru)« tj. pristrano (u ob. gov.); »ne govori caru po hateru, / već govori bogu po zakonu« (Vuk II 92).

< tur. *hatur* < ar. *ḥaṭīr* »pamet, misao«.

V. hatardžija, hatarljiv, hatari-ti, zahatariti (se), hatar iskva-riti.

hatârdžija, hatêrdžija, hatôrdžija, hatûrdžija *m* (ar.-tur.) *onaj koji radi po hataru, tj. pristrano, po svojoj ličnoj naklonosti i lju-bavi.* — »Hatardžijâ će najviše u paklu biti« (Vuk, Posl. 340).

< tur. *hatırcı*, od *hatar* (v.) + tur. suf. -ci.

hâtar iskvariti, zamjeriti se, na-žao učiniti.

Izv. od *hator* (v.).

hâtariti, žao biti na koga, zamje-rati nekome za nešto.

Izv. od *hator* (v.).

hatârljiv, adj. lako uvredljiv, osjetljiv.

< tur. *hatırlı*, v. *hatar* + tur. suf. -li.

hâtât -âta *m* (ar.) *kaligraf arap-skog pisma.*

< tur. *hattat* < ar. *ḥaṭṭât*, izv. od *ḥaṭṭ* (v. *hat*).

hâter, hâteriti itd., *hatar, hatariti* itd.

hâtīb -ība *m* (ar.) *propovijednik, imam koji drži propovijed (zv. hutbu) petkom i bajramima u džamiji.*

< tur. *hatib, hatip* < ar. *ḥaṭīb* »govornik«.

Hatidža i Hatidža, hipok. Hâta, Hâtka, Tîdža (ar.) *musl. žensko ime.*

< tur. *Hadice* < ar. *Ḥadiğā* žensko ime »Nedonošće«, ime Muhamedove žene.

hatihumájün -üna *m* (ar.-pers.) *svečana povelja (ferman) tur-skog sultana (prvobitno: vlasto-ručno sultanovo pismo). Poznat je Hatihumajun sultana Abdul-Medžida od 18. II 1856. g. kojim se garantuju vjerske slobode hrišćana u Tur. Carevini.*

< tur. *hattıhumayun*, pers. izft. < ar. *ḥaṭṭ* »pismo, rukopis« (v. *hat*) i pers. *humâyün* »sretni, uzvišeni, čestiti«, što u tur. fig. znači: »car, halifa«.

hatişerif -ifa *m* (ar.) *isto što i ha-tihumajun (v.) Poznat je Hati-şerif od 3. XI 1839. g., kojim su nagoviještene reforme u Tur. Carevini.*

< tur. *hattışerif* < ar. *ḥaṭṭ* »pi-smo, rukopis« (v. *hat*) i ar. *şâ-rîf* »časni, plemeniti«.

Hâtka, v. Hatidža.

hâtma *f* (ar.) 1. *jedno čitanje (uče-nje) cijelog kur'ana od početka do kraja.*

2. *dova poslije završetka čita-nja cijelog kur'ana.*

3. *kraj, završetak, konac. Uz riječ hatmu dolaze obično naši glagoli: proučiti ili učiniti, što znači pročitati cijeli kur'an.* — »Je li Suljo hatmu prou-čio?« (Nar. bl. 236).

< tur. *hatim* < ar. *ḥatmā* »svr-šetak, kraj«.

hátor, hátoriti itd. v. *hatar, hatariti*.

hätula (ätula) f (tur.) 1. *drvene grede koje se vodoravno polažu u zid od ćerpiča sa svrhom da vežu ćerpič. Stavljaju se naročito prilikom zidanja visočijih zidova.* — »duge atule ili duge vjenčаницe su grede koje se polažu dužinom zida, a kratke što ih meću po poprečnim zidovima« (GZM 1932. 86).

2. *šupljina, prostor na zidu pod jednostranom strehom.* — »Mlade snahe pasti po h a t u l a m', / a djevojke stati na kanate« (Muz. zap. Inst. 1811).

< tur. *hatıl*.

hätun, v. *kaduna, kada*.

hátur, háturiti itd. v. *hatar, hatariti* itd.

häuz, v. *havuz*.

häv (äv) m i **hävka (ävka)** f (tur.-pers.) *kratka mekana vlakanca ili rute, malje na kadifi, na fro-tirima* itd.

< tur. *hav*, u pers. *haw*. Postoje podvojena mišljenja kod pisaca o tom da li je ovo tur. ili pers. riječ.

V. *havlija, havlili*.

háva (áva) f (ar.) 1. *zrak, vazduh*.

2. *podneblje, klima.* — »Tu je h a v a dobra za vojaka« (K. H. I 199).

3. *fig. praznina, ništa.* — »Sve je to h a v a što ti govoriš« (u ob. gov.).

< tur. *hava* < ar. *hāwā*.

V. *havadar, havaj, havaje, havajica, ačik hava, badihava*.

Háva (ar.) *musl. žnsko ime*.

< tur. *Havva*, žensko ime < ar. *Hawwā* »pramajka Eva, žena Adama (kod muslimana Adem-pjegambara).

havādar, indecl. adj. (ar.-pers.) *zračan, sa puno čistog zraka;* »havadar mjesto« tj. mjesto gdje je čist zrak.

< tur. *havadar*, v. *hava* + pers. -*dār*, prez. osn. od inf. *dāšten* »imati, držati«.

havādis m (ar.) *novost, nova vijest, nov događaj.* — »Hajde baš, da i ja malo sidem u čaršiju i da saberem kakvih h a v a d i s a od gradskih izbora...« (Zembilj II 85).

< tur. *havadis* < ar. pl. *hawādīt*, sing. *hādiṭā* »događaj«. Ar. pl. upotrijebljen je kod nas kao sing.

hävāj m i **havāje** n (ar.) *zrak; nebo; visina.* — »Igra s' dogat, u h a v a j izliče« (M. H. III 21); »Pa im Tale živu vatru daje, / pa jī' baca nebu u h a v a j e« (F. K. 1886. 65).

Iskrivljeno od *hava* (v.).

havāje (avāje) n i **havājija (avājija)** f (ar.) *raketa.* — »A v a j i je ispod neba skaču, / k'o da lete munje po oblaku« (Kašik. II 231).

< tur. *havayi* < ar. *hāwā'īyy*, v. *hava* + ar. adj. suf. -*īyy*.

hävāj-hēves, indecl. adj., (ar.) *luckast, koji nije potpuno normalan.*

< tur. *heva-ü heves* < ar. *hāwā* i ar. *hāwās*, oboje ima isto značenje: »strastvena želja, strast, požuda«.

havajica f (ar.) *vrsta dunderske libele, sprave, kojom se kontroliše horizontalnost izidanog zida. Havajica se sastoji od jednog željeznog klatna koje se kukama objesi o konopac pružen na izidanom zidu od jednog kraja do drugog. Ako viseća havajica čini pravi ugao prema konopcu, gornja površina zida je horizontalna.*

< tur. *havayi* < ar. *hāwā'iy*
(< ar. *hāwā'* »zrak« + ar. adj.
suf. -*iy*).

häväl, v. *halu-ahval*.

hävāla f (ar.) 1. ono što služi kao zaklon od gledanja, pogleda; tarabe na zidu koje sprečavaju gledanje u susjednu avliju ili kuću; fig. u frazi »nema havale među nama«: ženskinje naših dviju porodica ne krije se između nas pred muškarcima. To znači prisno prijateljstvo, jer su se muslimanke krile (pokrivale) pred stranim muškarcima.

2. prepuštanje, prenošenje na drugog: »havalu učiniti« = prepuštiti. — »Havalu ti ga čini« tj. prepuštam ga tebi, predajem ga tebi da ti o njem vodiš računa. — »Ti havalu Bogu čini svakoga« (Ist. bl. II 222).

< tur. *havale* »prepuštanje, prenošenje, sprovođenje; zaklon od gledanja, tarabe na zidu kao zaklon od gledanja« itd. < ar. *hawālā* »prenijeti, preinačiti« itd.

hāvan (āvan) m (pers.) 1. posuda od mjedi u kojoj se tucalom tucaju razni prehrambeni artikli i začini koje treba izdrobiti, isitniti (napr. jezgru od oraha ili badema, biber itd.). Spada u kuhinjski pribor. — »Vaše kosti u hāvanu tući« (M. H. III 488). 2. dibek od drveta ili kamena u kojem se tuca pržena kafa. 3. sprava za križanje duhana. 4. merzer.

< tur. *havan* < pers. *hāwen*. I u ar. je *hāwān*.

V. *havandžija*, *havanteste*, *havan-top*.

havandžija m (pers.-tur.) križać duhana.

< tur. *havancı*, od *havan* (v.), + tur. suf. -ci.

hāvanteste -eta n (pers.) tucalo od havana (*avana*).

< tur. *havan destesi*, izft. od *havan* (v.) i tur. *deste* (< pers. *deste*) »ono što se može u šaku uzeti i šakom obuhvatiti«.

hāvan-töp (pogr. *hāva-töp*) m (pers.-tur.) prangija, bacač mina. — »Pa istrča kuli na bedeme, / pa ispali hava-topić mali« (Kašik. I 151).

< tur. *havan-top*, v. kompon. pod *havan* i *top*.

hāvās -āsa m (ar.) inteligencija, viši krugovi, naučni krugovi. Protivno tome je *avām* (v.).

< tur. *havas* < ar. pl. *ḥawāṣṣ*, sing. *ḥāṣṣ*, v. *has*.

hāvdes, v. *abdest*.

havétinja, v. *avetinja*.

havlidžan, **halvedžan** m (ar.) korijen biljke *Alpinia Galanga* Willd. *Galanga officinalis* Salish (*Maranta Galanga* L.) fam. *Zingiberaceae*. Istucan ili samljeven upotrebljava se kao lijek. Donose ga u naše krajeve sa Istoka hadžije prilikom povratka s hadža iz Meke i putnici iz Turske.

< tur. *havlican*, *havlincan*. < ar. *ḥawlinḡān*.

havlī, **havlīlī** (āvlī, āvlīlī) indecl. adj. (tur.) sa havom, sa maljama; *havlī* ili *havlīlī mahrama* je frotir marama. Ovakvim bijelim maramama — pokrivačima (veličine cca 2 × 1 m), ogrtale su muslimanke feredže, ili su se u njih zavijale i bez feredže. — »već je to hela avli-marama / bela marama, briga golema« (Vuk I 76).

< tur. *havlī*, od *hav* (v.) + tur. suf. -li. Drugo »li« je dodano u našem jeziku.

V. *havlīja*.

hàvlija (àvlija) f (tur.) 1. *mekani rutavi ručnik, frotir.*

2. *velika bijela mekana marama koju su muslimanke ogrtale oko feredže, ili su se u nju zavijale i bez feredže.* — »Čemberima zamotala lice, / prigrnula bijelu havliju« (K. H. I 266); »naše kade rezil počiniše: / razviše im avlije marame« (Vuk IV 193).

< tur. *havli*, od *hav* (v.) + tur. suf. -li.

hävra (ävrä) f (jevr.) *jevrejska bogomolja, sinagoga.* — »Skupili se kao Čifuti u avru« (Vuk, Posl. 278).

< tur. *havra* < jevr. *hebhra*.

havránija, harvánija (avránija, arvánija) f (ar.) *vrsta ogrtača koji se, po svoj prilici, u našim krajevima pojavio uvođenjem nizama u Turskoj.* — »Skidoše im anterijs, obukoše havranije« (GZM 1908. 123); »Još prigrnu mrku harvaniju« (K. H. I 273); »Prigrnuo mrku avraniju« (Petran. 160); »Skida njime zelene dolame, / A oblači mrke arvanije« (Vuk V 476).

< tur. *havrani, harvani*. Vjerovatno je naziv došao po sirijskom gradu *Hawrân*; ar. *hawrāniyy* »havranski«. Inače u ar. *hawrân* znači: »slonova koža«.

hàvrüz -úza m (pers.) *túta, noćna posuda, nokšir.*

< tur. *havruz* < pers. *ābriz* »posuda iz koje se voda lije« (< pers. *āb* »voda« i pers. *rīz*, prez. osn. od inf. *rīhten* »liti, prolijevati, sipati«.

hàvs, havsàna itd. v. *haps, hapsana* itd.

hävuz, häuz, hävz m (ar.) *bazen; jama u kojoj se skuplja voda.*

< tur. *havuz* < ar. *hawd*.

hâzbašča, hâs - bāšča, hâsbašča (âzbašča) f (ar.-pers.) 1. *bašča posebne vrste po ljepoti ili namjeni, vanredna bašča, perivoj.* — »pa je eto u hâzbašču, / sretosmo se na sred bašče« (I. Z. II 91); »I popeše biele čadorove / po az-baščići ispred biele kule« (F. J. I 97); »Srce, Fato, oklen u hâsbaščići!« (S. B. I 2).

2. *ime carske (dvorske) bašče u Carigradu.*

< tur. *has-bahçe*, v. *kompon*. pod *hâs*, *hâs* i *bašča*. — Nemaju osnova tumačenja onih pisaca koji prvu komponentu ove riječi dovode u vezu sa tur. *az* »malo«, sa ar. *hazz* »sreća«, ili sa ar. *ās* »mrča«.

hazdūr! interj. (ar.-tur.) *mirno! (komanda).*

< tur. *hazır dur!* vulg. *hasdur!* »stoj spreman!« < ar. *hādir* »spreman, gotov« i tur. *dur!* imper. od inf. *durmak* »stajati«. V. *hazur*.

Hâzim (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Hâzim* < ar. *Hâzim*, muško ime, »Razboriti; Pouzdani«.

hâzna (âzna) f (ar.) 1. *blagajna, riznica; blago.* — »Naš je care mufliz ostanuo, / sedam hâznî svojih potrošio« (M. H. III 33). 2. *hâzna-kòlan, vrsta pojasa, nazvan po tome što je bogato ukrašen.* — »solufe joj podrezaše, / i dimije obukoše, / hâzna-kòlan pripasaše«, »Da mi bog da hâzna kòlan kanicu, / da utegnem tajnu ranu na srcu« (Muz. zap. Inst. 2626, 2802).

< tur. *hazne, hazine*, vulg. *hâzna* < ar. *hazīnā* »blagajna, riznica«.

V. *haznadār*.

haznādār, haznēdār -āra (âznādār) m (ar.-pers.) *čuvar riznice,*

blagajnik. — »Kuda vodiš Muju haznadara?« (Sevd. 186); »Bogata tvrđica — tudi haznadara« (Ist. bl. I 309).

< tur. *haznadar*, od *hazna* (v.) + pers. -*dār*, prez. osn. od inf. *dāšten* »imati, držati«.

hazna-kôlan, v. *hazna*.

hazreti, indecl. (ar.) *sveti*, *uzvišeni*, *poštovani*. Stavljaja se kao neka vrsta počasne titule ispred imena *Alaha*, *pejgambera*, *anđela*, *Muhamedovih drugova*, *halifa* i lica dostojnih naročito poštovanja (*hazreti-Alah*, *hazreti-Muhamed* itd.). — »Turci viču: *hazreti* Alija! / Vlasii viču: Jezus i Marija!« (K. H. I 337).

< tur. *hazret* < ar. *ḥaḍrā*, osn. zn.: »blizina, prisustvo nekoga«. V. *hazretleri*, *hazretlija*, *hazreti-Fatimin fal*, *hazreti-ručica*, *hazreti-H'zr*.

hazreti-Fatimina ručica, **hazreti Mejrèmina ručica**, biljka *Anastatica Hierochuntica* L., *Fam. Cruciferae*; Jerihonska ruža, Bogorodičina ručica. Raste u pustinjskim predjelima Egipta, Arabije i Sirije. Donose je hodočasnici iz Meke i Jerusalima. Uvenula biljka je savijena u vidu lopte, a kad se stavi u vodu, raširi se i dobije oblik šake. Po narodnom vjerovanju, žena će lakše roditi ako kod sebe stavi u čašu vode ovu biljku. (U tur. zove se *hazreti Meryemin eli*).

hazreti Fatimin fāl m (ar.) jedan poseban oblik rasporeda grupica graha koji u »bacanju graha« (gatanju s grahom) nagovještava dobro i sreću za onog u čije se ime grah baca.

< tur. *hazreti-Fatime fal* »dobre slutnje hazreti Fatime, kćeri Muhamedove«; v. kompon. pod *hazreti*, *Fatima* i *fal*.

hazreti H'zr, **hazreti Hrzul** i **hazreti Hidr** m (ar.) *nadimak* *Iljas-pejgambera* (*Elijasa*), za kojeg se kod muslimana vjeruje da ga je bog pretvorio u meleka (anđela) i da u tom svojstvu i danas postoji. Narodno je vjerovanje da se pojavljuje kao »dobri«, prerušen kao prosjak ili na koji drugi način u zelenom odijelu. — »... o *hazreti Hidru*, vječito živome evliji, dobrome mudracu, koji svima pomaže« (Čolak. 15). < tur. *hazreti-Hızır*, od *hazreti* (v.) i ar. *Ḥidr*, *Ḥidīr*, muško ime, »Zeleni«.

hazretlèri, indecl. (ar.-tur.) *njegova uzvišenost*. Dodaje se kao titula iza imena velikodostojnika i lica dostojnih poštovanja, npr. »*Osman-paša hazretleri*«.

< tur. *hazretleri*, tur. pl. od *hazret* (v. *hazreti*) sa posv. suf. za 3. lice -i.

Hazretlija (**Azretlija**) m (ar.-tur.) *Muhamed* (božji poslanik). < tur. *Hazretli*, v. *hazreti* + tur. suf. -li (skraćeno od *hazreti Muhamed*).

hazur, **hazuran** (**azur**, **azuran**) indecl. adj. (ar.) *gotov*, *spreman*; *prisutan*. Jednako se upotrebljuje i za sing. i za pl. — »*Hazur* kola bez točkova, *hazur* puška bez kremenâ« (Vuk, Posl. 339); »Čauš više, *dabulhana* riče: / *Hazur*, *hazur*, kićeni svatovi! / *Hazur* svati i *hazur* devojka!« (Vuk II 505); »Da su *hazur* kićeni svatovi« (K. H. I 21); »Dvje puške u njeđrima rani, / Koje su mu vazda *azurane*« (Vuk, VI 334). < tur. *hazır* < ar. *ḥaḍīr* »prisutan«.

V. *hazurala!* *hazurati* (se), *shazurati* (se), *hazdur!* *uhazuriti*.

hazurālā! v. *hazurula!*

hazûrati (se) azûrati (se), pripremiti (se), spremi (se).
Izv. od hazur (v.).

hâzurölâ! (hâzurälâ! âzurölâ! âzurälâ!) interj. (ar.-tur.) *spremnî da ste! spremajte se!* — »hâzur ola, kita i svatovi!« (K. H. I 317); »Hâzurâla, gošpodski svatovi!« (M. H. III 266); »A zurâla, kita i svatovi!« (Vuk II 325).

< tur. *hazır ola!* imper. 2 lice sing. od inf. *hazır olmak* »biti spreman, biti gotov« (od hazur (v.). i tur. *olmak* »biti«).

hê -éta n (ar.) *ime arap. slova »h«.*
< tur. *he* < ar. *hâ*.

hêba, v. ebejka.

hêcim, hêkim (êcim) m (ar.) *lje-kar, doktor.* — »On'liko ga liječilo hêcima« (M. H. X 118); »Narod veli: »Prođi se starog berbera i mladog hêcima (lekara)« (Miodrag. 221); »Da tražimo lagahne ećime, / ne bi li nam, snaho, preboljela!« (Vuk I 304); »Možeš li mi, sin-ko, preboljeti, / da ti tražim melem i ećima?« (Vuk II 357).
< tur. *hekim* »ljekar« < ar. *ḥakīm* »mudrac, filozof«, V. hêcimbaša.

hêcimbaša (êcimbaša) m (ar.-tur.) *glavni ljekar, prvak ljekara.* — »Da dovede hêcimbašu Pavla« (Lord 144).

< tur. *hekim başı*, v. kompon. pod hêcim i baš.

hediya f (ar.) *dar, poklon.* — »U cara je kula blaga, ali mu je hediya draga« (Nar. bl. 181).
< tur. *hediye* < ar. *ḥadiyyā*.

hêdiv, hêdif, v. kediv, kedif.

hêdželjê učiti, čitati arapsku početnicu (bukvar) na slogove.

< tur. *heceyle* < ar. *ḥağā'*

»slog« + tur. postpoz. *-yile, -ile* »sa«.

hêdžra, v. hidžra.

hêfta (êfta) f (pers.) *sedmica, nedjelja dana* — »Grada bio c'jelu heftu dana« (K. H. I 200); »Kad je hefta dana razminula« (Lord 23); »Kod njega su na sastanku vile, / Svake efte tri bijela dana« (Petran. 242).

< tur. *hafta* < pers. *hefte* »sedmica« (pers. *heft* »sedam« + pers. suf. *-e*).

V. heftaluk, uheftati se.

heftaluk (eftaluk) m (pers.-tur.) *sedmično, ono što je određeno il namijenjeno za sedmicu: sedmična plata, sedmična zarada, namirnice kupljene za sedmicu itd.*

< tur. *haftalık*, v. hefta + tur. suf. *-lik*.

hêgav, v. herav.

hêgbe, hêgbeta (êgbe, êgbeta, êl-bete, hêljbeta n i pl. t. (ar.) bi-sage. — »Sa dogata hêgbe do-fatio«, »Pa ih šarcu meće u hêgbeta« (M. H. 237, 19); »pa doleće do dorata svoga, / na doratu egbe otpučio« »pa izva-di sindžir iz egbeta« (Vuk, III 151, II 401); »Dok saberem moje ruho pusto / I napunim elbete dukata« (Vuk VII 281); »A trpa ih u hêljbeta svoja« (Lord 121).

< tur. *heybe* < ar. *aybā*.

V. hegbedžija.

hêgbedžija (êgbedžija) m (ar.-tur.) *torbar, onaj koji se bavi torbarenjem, tj. prodajom sitnih stvari koje nosi u torbi.*

< tur. *heybeci*, v. hegbe + tur. suf. *-ci*.

hêj! (êj!) interj. (pers.) *o! oh!* — »hej ti, hodi ovamo!« (u ob. gov.); »On govori mladim kata-

hèjbet

nama, / he j aferim, tri katane mlade!« (K. H. II 514).

< tur. *hey!* < pers. *way!*

hèjbet *m* i kao adj. i adv. (ar.)

1. kao imenica: *krupnoća, veličina; množina, mnoštvo.*

2. kao pridjev: *krupan, golem.*

3. kao prilog: *mного, strašno u frazi: hèjbet golemo tj. mnogo golemo, strašno golemo.*

< tur. *heybet* »stanje nečega ili svojstvo nekoga koje izaziva strahopoštovanje« < ar. *hāybā* »strahovitost«.

V. *hejbetli, hejbetluk.*

hejbètli, indecl. adj. i adv. (ar.-tur.)

1. kao pridjev: *krupan, golem, impozantan.*

2. kao prilog: *krupno, golemo.* — »... pa ga donijela kući i da će turiti u ormar, ali jest — ne more ni da priviri, koliko je velik i hejbetli« (Zembilj III 108).

< tur. *heybetli*, od *hejbet* + tur. suf. *-li*.

hejbètlu *m* (ar.-tur.) svojstvo *krupnoće, veličine ili množine.*

< tur. *heybetlik*, od *hejbet* (v.) + tur. suf. *-lik*.

hèj didi! v. *haj didi!*

hèkim, v. *hećim*.

hèlāc -āca *m* (ar.) 1. *propalica: propao, upropašćen.*

2. *hèlāc biti = propasti, upropastiti se.* — »Svi dušmani tvoji helać bili« (K. H. I 52).

3. *hèlāc učiniti = upropastiti, satrti.* — »Velika sreća što joj još ovaj mobilizacioni plan nije na um pao, a bi vas Balkan helać učinila« (Zembilj, III 36).

< tur. *helāk* < ar. *hālāk* »propast«.

V. *helaćluk, uhelaćiti, uhelaćiti se.*

hèlbet, helbète, helbètenā, v. *elbet, elbete, elbetena.*

hèle, hèlem (èle, èlem) konj. (tur.)

tako, na koncu. — »Neće Alija, neće Balijs, ele odoše svinje u džamiju« (Vuk, Posl. 259); »Elem, dodem vam ja Sergeju Platonoviću...« (Šol. I 174). < tur. *hele* »ipak, dobro«. v. *hele-hele, hele neise.*

hèle-hèle? interj. (tur.) *da li je to tako? (kao što govoriš).*

< tur. *hele hele?*

hèle neise, hèlem neise, hèle nèjse, hèlem nèjse (èle nèise, nèise, èlem nèise, nèjse) konj. (tur.)

kako mu drago, kako već bude, bilo kako bilo. — »Ele neise, kako mu nedrago, »bego« je tu bolest dugo bolovao...« (Zembilj II 7).

< tur. *hele ne ise*, v. kompon. pod *hele* i *neise*.

helvèrisati, v. *elverisati*.

hèljbeta, v. *hegbe*.

hèljma *f* (ar.) *kaša koja se dobije dugim varenjem zrnevlja od raznih žitarica.* — »Onaj će čovjek vas otići u heljmu, a neće do sebe doći« tj. vas, će se u kašu pretvoriti, a neće se popraviti (u ob. gov.)

< tur. *helime, helme* < ar. *hālīmā*.

hèm i hèm ... hèm (èm i èm ... èm) konj. (pers.)

i, a, pored toga, usto. — »Hèm kod dice tri tovara blaga« (M. H. III 433); »pod arabom Mujo rane previjo, / hèm su rane, hèm je tuga na srcu« (Muz. zap. Inst. 2976); »Hèm ždere, hèm se znade progoropaditi, pa ne dati dosta mlijeka« (Čolak. 29).

< tur. *hem* »skupa« < pers. *hem* »skupa, zajedno«, a služi i kao komponenta za građenje ri-

ječi koje znače neku povezanost, udruženost, v. napr. **hemšerija**.

hèmer, v. **emer**.

hèmšerija, **hémšo** (**ëmšerija**, **émšo**) *m* (pers.) 1. *zemljak (iz istog mjesta ili kraja), sugrađanin*. 2. *fig. drug, prijatelj*. — »E mšerija, moj komšija« (Muz. zap. Inst. 1916).

< tur. *hemşeri* »zemljak« < pers. *hemšehri*, slož. od pers. *hem* »skupa, zajedno« i pers. *šehr* »grad, šehar« + ar.-pers. adj. suf. -i.

V. **hemšeriluk**.

hemšeriluk (**ëmšeriluk**) *m* (pers.-tur.) 1. *zamljakluk, svojstvo da je čovjek iz istog mjesta ili kraja*.

2. *fig. drugarstvo, prijateljstvo*.

< tur. *hemşerilik*, v. **hemšerija** + tur. suf. -lik.

hèndek (**ëndek**, **jèndek**) *m* (pers.) *opkop, rov iskopan oko zidina utvrđenog grada; duboki i široki jarak iskopan oko nečeg radi sprječavanja pristupa*. — »Po hendecih i po parmaklucih« (M. H. III 319); »Daleko je hendek preskočila« (Lord 205).

< tur. *hendek* < ar. *ḥandāq* < pers. *kende*.

hèndāma, **handāma** (**endāma**, **an-dāma**) *f* (pers.) *stiska, vreva i gužva zbog velike svjetine; velika svjetina*. — »Ja tamo neću, jer je tamo velika hēndāma« (u ob. gov.).

< tur. *hengāme* < pers. *hengāme* »svada, vreva, prepirka«.

hènzek, pravije **ènzek** *m* (tur.) *gornji dio nosača u ibrika na kome je otvor kroz koji voda prolazi*. — »U ibrika gornji dio nosača zove se hēnzek i na njemu je malen otvor kroz koji voda prolazi« (GZM 1951. 221).

< tur. *emzik* »dječja cucla; gornji dio nosača u ibrika na kome je otvor kroz koji voda prolazi«.

hèp, **hèpisi** adv. (tur.) *sve, sve skupa, sve zajedno*.

< tur. *hep*, *hepsi*.

V. **hepsi bir**, **hepjek**.

hèpisi bîr, indecl. (tur.) *sve je jednako, sve je jedno, nema razlike*.

< tur. *hepsi bir* v. **hep**, **hepsi** i **bir**.

hèpjek *m* (tur.-pers.) *duplo jedan, dvaput po jedan (izraz u igri tavle ili domina)*.

< tur. *hepyek*, v. **kompon**. pod **hep** i **jek**.

hèrav, **hèrlav**, **hègav** i **èrav**, **èrlav**, **ègav**, adj. i **hèravo**, **èravo**, **hèro**, **nāhèro**, adv. (tur.) 1. *kao pri-djev: kriv, iskrivljen, nagnut na jednu stranu*. — »mordolamu na grbava leđa, / žute čizme na egave noge« (Vuk I 545).

2. *kao prilog: krivo, nakrivo*.

< tur. *eğri* »kriv, iskrivljen, nagnut«.

V. **naheriti** (se).

herdöglja, **erdöglja** *m* (tur.) *pratilac*. — »Pa mu dade svoga herdogliju / I sa njime i veliu čehaju, / Da ih prate preko polja ravna. / Kad to vidi momće herdoglinče, / On udara rukom po hardovu« (Bajr. 8).

< tur. *ard oğlu*, *art oğlu* »pozadinac; pratilac, onaj koji ide pozadi« (tur. *ard*, *art* »straga, pozadi; zadnja, stražnja strana« i tur. *oğul* (-*oğlu*) »sin, momak, muško čeljade«. Sličan je izraz tur. *ard kol* »pozadinski vojni odred, zaštitnica«).

hèrdžu-mèrdž *m* (ar.) *zbrka, nered*.

< tur. *herc-ü-merc* < ar. *hārğ wā mārğ* »nered, buka, gungula«.

herdèla

herdèla, herdèlāš, v. *hergela, hergelaš*.

hèrdun, hèrdum (èrdun, èrdum) adv. (pers.-tur.) *svaki dan, svakodnevno, iz dana u dan; uvijek, vazda*. — »Ode soko u zemlju arapsku, / erđum leti i zemlju prelijeće«, »Moja ljubav tursku knjigu znade, / erđum klanja baš vakat' namaza« (I. Z. II 21, 241).

< tur. *hergün* < pers. *her* »svaki« + tur. *gün* »dan«.

herècèt, v. *harecèt*.

herècètli, v. *harecètli*.

hèrènda, èrènda i herènda, erènda f (pers.) *razni otpaci nastali struganjem ili gladenjem; dlake od govečeta*.

< tur. *rende* < pers. *rende*, part. prez. od inf. *rendiden* »gladiti, brusiti«.

hergèla, herdèla i ergèla, erdèla f (pers.) 1. *stado, čopor konja; skupina konja (rasnih pastuha i kobila za uzgajanje)*. — »Našli su ga jutros u erdželi, / kobila ga sisom odvojila« (Vuk II 233).

2. *uzgajalište za konje, stočarska ustanova koja raspolaže plodnim rasnim konjima i kobilama*.

< tur. *hergele* »stado konja koji se uzgajaju« < pers. *hargele*, slož. od pers. *har* »magarac« i pers. *gele* »stado«.

V. *hergelaš*.

hergèlāš, herdèlāš i ergèlāš, erdèlāš -aša m, konj iz *hergele*, konj koji pripada *hergeli*. — »Odvede nam konje hergelaše« (K. H. II 229).

Izv. od *hergela* (v.).

herif m (ar.) *obješenjak; prostak*. < tur. *herif* »kolega, drug; prostak«. < ar. *ḥarīf* »kolega«.

hèrlav, v. *herav*.

hèrneise, v. *neise*.

héro, v. *herav*.

hèrvakat (èrvakat) adv. (pers.-ar.) *u svako doba, uvijek, vazda*. — »dah obasjaš, dah u oblak zađeš, / ervakat se ko moj dragi mijenjaš« (I. Z. II 35). < tur. *her vakit* < pers. *her* »svaki« i ar. *waqt* »vrijeme, doba«.

hèsāb -āba, hèsāp -āpa (èsāb, èsāp, jèsāp) m (ar.) *račun, broj; procjena*. — »Čist esap duga ljubav« (Vuk, Posl. 346); »Ali, Džano, blaga bez h e s a b a« (K. H. I 77); »Trista ata, pet sto bedevija, / paripima ni esapa nema!« (B. V. 1892. 204); »Ne dijele brojem ni jesapom / No svak svoju torbu napunio« (Vuk VII 366).

< tur. *hesap* < ar. *ḥisāb*.

V. *hesabiti, prohesabiti, pohesabiti*.

hesābiti, hesāpiti (esābiti, esāpiti), računati; misliti, smatrati. — »Hesabjah u da je poginuo« (K. H. I 176); »Ja se mlada prevarila, / esabila: njegova je«. »Esapjaše da je Hasan aga« (Vuk I 395, V 549); »Izgoreše mostarske svijeće / esapeči sarajevsko blago« (Vuk. Posl. 98).

Izv. od *hesab* (v.).

hèspāp, v. *espap*.

hèštek m (tur.) 1. *komad platna u obliku trokuta koji se stavlja kao umetak pod pazuhom u košulja ili u gaća između nogavica*. 2. *drveni kalup koji služi za pravljenje kapaka mlinova za kafu* (V. GZM 1957. 74).

< tur. *heşte*.

hèvenč m (pers.) *ubrani grozdovi grožđa koji se objese ili se ra-*

zastru kako bi se za jelo oču-
vali za duže vrijeme.

< tur. *hevenk* < pers. *āwenk*.

**hevzedžija, hevzedžana, hevzedži-
luk**, v. edžzadžija, edžzahana,
edžzadžiluk.

hezela f (ar.) *prostaci, propalice,
nitkovi*.

< tur. *hazele* < ar. pl. *ḥaḍālā*,
sing. *ḥāḍil* »koji prijatelja na
cjedilju ostavlja; izdajnik«.

hēzder-kovče, v. ežder-kovče.

hi -ita m (ar.) *ime arapskog slo-
va »h«*.

< tur. *hi* < ar. *ḥā*.

Hiba (ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Hibe* < ar. *Ḥibbā*, žen-
sko ime »Miljenica, Ljubavni-
ca«.

hič (iē) adv. (pers.) *ništa, nikako*.

— »Gdje on tura, hič ne žali
blaga« (K. H. I 81); »... za koga
se civilizacija ič ne lijepi«
(Zembilj III 92).

< tur. *hiç* < pers. *hič*.

V. *hičbiršej*, *hičolmase*, *hičul-
lurmi*.

hičbiršej, indecl. (pers.-tur.-ar.)
nema ništa.

< tur. *hiçbir şey*, v. kompon.
pod *hič* i *bir* + ar. *šāy* »stvar«.

hičoglan, v. ičoglan.

hičolmasē, indecl. (pers.-tur.) *bar,
ako ništa a ono ...*

< tur. *hiç olmazsa* »bar da«.

hičulürmi, indecl. (pers.-tur.) *zar
nije čudo; za veliko čudo*. »Hi-
čulürmi — čanak u čevrmi«
(nar. izreka).

< tur. *hiç olurmu*, v. kompon.
pod *hič* i *olur* + tur. upitna če-
stica *mu, mi* »li«.

hičája, hikája f (ar.) *priča, pri-
povijetka*.

< tur. *hikāye* < ar. *ḥikāyā*.

hićmet, hikmet (ićmet) m (ar.) 1.
mudrosti, filozofija. — »Iz elifa
svi izlaze hikmeti« (Ist. bl.
II 224).

2. *čudo; tajna, zagonetnost*. —
»Božijeg hićmeta, šta li mu
je?« (u ob. gov.).

< tur. *hikmet* < ar. *ḥikmā*
»mudrost«.

V. *hićmetli*.

hićmetli, indecl. adj. i adv. (ar.-
tur.) 1. *čudnovat*.

3. *čudnovato, začudo*.

< tur. *hikmetli*, od *hikmet* (v.
hićmet) + tur. suf. *-li*.

Hidajet (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Hidayet*, lično ime »Upu-
ćivač na pravi put«.

< ar. *hidāyā* »upućivanje, vo-
đenje pravim putem«.

Hidajeta (ar.) *musl. žensko ime*.

Muškom imenu *Hidajet* (v.) do-
dan naš nastavak za ž. rod *-a*.

**hidajet učiniti, uputiti na pravi
put**.

Izv. od *hidajet*, v. tumačenje
pod *Hidajet*.

hidžra, hēžra f i hidžret m (ar.)
*početak računanja muslimanske
ere, 16. jula 622. n. e. Naziv je
došao otud što je te godine Mu-
hamed preselio (hidžret učinio)
iz Meke u Medinu, što se sma-
tra važnim događajem u počet-
nom razvoju islama*.

< tur. *hicret* < ar. *hiğrā* »seo-
ba«.

hidžret m (ar.) *seoba; preselenje
iz jednog mjesta u drugo;
»hidžret učiniti«, preseliti*.

< tur. *hicret* < ar. *hiğrā* »seo-
ba«.

V. *odhidžretiti, muhadžir*.

hifz, hīvz m (ar.) *učenje napamet
cijelog kur'ana od početka do
kraja*.

Hifzija

< tur. *hıfız* < ar. *ḥifẓ*.
V. hafiz, Hifzija.

Hifzija, Hivzija, Himzija (Ivzija, Imzija), hipok. *Hifzo, Hivzo, Himzo, Imzo* (ar.) *musl. muško ime*. Ako se iza imena doda »aga« ili »beg«, onda otpada naš nastavak »-ja«: *Hifzaga, Hifzi-beg*,

< tur. *Hıfzı*, muško ime »Sačuvani, Zaštićeni« < ar. *ḥifẓ, ḥafāza* (√ *ḥfẓ*) »čuvati; napamet naučiti« + ar. adj. suf. -ī (*ıyy*).

hijānet (ijānet) m (ar.) 1. *izdaja, nevjera*.

2. *izdajica, prevarant*. — »Al Bošnjaci jedni hijaneti« (K. H. I 28).

< tur. *hiyanet* < ar. *ḥiyānā*.
V. hijanetluk, hain.

hijanetluk m (ar.-tur.) 1. *izdajstvo, nevjerstvo*.

2. *pronevjera, prevara, nepoštenje*.

< tur. *hiyanetlik*, od *hijanet* (v.) + tur. suf. -lik.

hikāja, v. hićaja.

hikmet, v. hićmet.

hila, hilla (hinla, ıla, ilbe) f (ar.) *varka, prijevara, podvala, špekulacija*. — »Nek ne čine hile na Udbini« (M. H. III 382); »Kraljici je hinlu učinio« (F. J. I 118); »Devet hila, deseto junaštvo«: »Arambaša. Toković-Osmame. A što sam ti učinio ilbe? / Jesam tebi ilbe učinio / Od dobitka i srebra i zlata? / Ili sam ti ilbe učinio, / Da sam tvoju ljubvu kadu obljubio« (Vuk VII 402); »Na sve hinla i sve prijevar« (Petran. 232).

< tur. *hile* < ar. *ḥilā*.

V. hilećar, hilećarluk, hileiše-rija.

hilāfet, halifāt -āta, halifāt -āta m (ar.) *institucija, ustanova halife; vršenje dužnosti zvanja halife*.

< tur. *hilāfet* < ar. *ḥilāfā*, osn. zn.: »zastupanje, vladanje«.

hilāl -āla (ilāl) m (ar.) *čačkalica od kosti, s jedne strane šiljasta (služi za čišćenje zuba), a s druge strane u obliku lopatice, kao auriscapium (služi za čišćenje unutrice ušne školjke)*.

< tur. *hilāl* < ar. *ḥilāl*.

hilat m (ar.) *odijelo*.

< tur. *hil'at* < ar. *ḥila*.

hilecār -āra (ilecār) m (ar.-pers.) *varalica, špekulant, nepošten u poslu*.

< tur. *hilekār* < ar. *ḥilā* (v. *hila*) i pers. suf. za građenje imenica koje označavaju kakvu radnju, zanimanje ili činjenje -kār.

hilecārluk (ilecārluk) m (ar.-pers.-tur.) *prijevara, špekulacija, nepoštenje u poslu*.

< tur. *hilekārlik*, v. *hilecār* + tur. suf. -lik.

hilei-šer'ija f (ar.) *ustanova »izi-gravanje zakona« (in fraudem legis agere) u šerijatskom pravu*.

< tur. *hile-i šer'iye*, pers. izft. od ar. *ḥilā* (v. *hila*) i ar. *šār'iyyā* »šerijatska«.

Hilmija, hipok. Hilmo (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Hilmi*, muško ime »Blagi« (sr. »Blagoje«) < ar. *ḥilm* »blagost« + ar.-pers. adj. suf. -ī.

himet m (ar.) *trud, nastojanje, zauzimanje*. »Samo tvojim himetom sam ovo postigao« (u ob. gov.).

< tur. *himmət* < ar. *ḥimmā*.

Himzija, Himzo, v. Hifzija, Hifzo.

hindāt, v. indat.

hînd-džêviz, hînt-džêviz (hîndževiz) *m* (ind.-pers.) *indijski orah, oraščić, koji se uvozi sa Istoka i upotrebljava se kao začim, a i kao lijek, Myristica.*

< tur. *Hindistan cevizi*, tur. izf. od *Hindistan* »Indija« (ar. *Hind* »Indijac« + pers. suf. -*stân*, v. *Hint*) i tur. *ceviz* »orah« (v. *džêviz*).

hînd-jäg, hînt-jäg *m* (ind.-pers.) *ricinusovo ulje.*

< tur. *hint yağı*, izft. od ar. *Hind* »Indija, Indijac« (v. *Hint*) i tur. *yağ* »ulje«.

hînla, v. *hila*.

Hînt *m* (ind.) *Indija.*

< tur. *Hint* < ar. *Hind*, a ovo preko staropersijskog došlo od ind. riječi *sindhu* »rijeka, rijeka Indus«.

hînta-jëmenta indecl. (ind.-ar.-tur.) *negdje tamo daleko, pre-daleko (Jemenu i Indiji).*

< tur. *Hînta ve Yemena*. »Indiji i Jemenu« (dativ od ar. *Hind* »Indija« (v. *Hint*) i ar. *Jämän* »Jemen«).

hintov *m* (madž.) *fijaker.* — »Zlatan hintov po čaršiji šeće, u hintovu beže Alibeže« (I. Z. III 80).

< tur. *hinto* < madž. *hintó*.

hînzîr -îra *m* (ar.) *svinja, krmak.* — »Velik je hînzîr« (u ob. gov.).

< tur. *hînzîr* < ar. *hînzîr*.

hiptan-kazûktan, hipten-kazûkten, *ipten-kazûkten* i skraćeno: **hiptan, ipten**, adv. (tur.) *mnogo nečega; i s koca i s konopca (sastalo se, iskupilo se).* — »Noćas se sastalo nekakvih, što no se reče »ipten kazûkten«, te se pobili« (nar. priča, Beh. V 379).

< tur. *ipten kazûktan* »s koca s

konopca« < tur. *ip* »konopac, uzica« i tur. *kazık* »kolac« + tur. postpoz. -*tan* (-*dan*) »od«. Mislim da se ne može prihvatiti kao ispravno tumačenje C. J. da je »ipten, hipten« došlo od komande u austrougarskoj vojsci »ipt« (übt = übet, — što znači vježbajte« (v. »Naš jezik« I sv. 5—6, 1950, Beograd).

hir -îra, pl. **hîrovi** *m* (pers.) *neobuzdani prohtjev, nezasićna želja; kapric.*

< tur. *hire* < pers. *hîr* i *hîre* »tvrdoglav; nepokoran; bezobrazan; zapanjen« itd. V. *hirôvit*.

hirôvit, adj. *bijesan, plahovit.* Izv. od *hir* (v.).

hise (ise) -eta *n* i **hisa (isa)**, -ê *f* (ar.) *dio.* — »Svijem ćeš ti hise odvojiti, / Moje hise uskok Radovanu!« (Lord 111); »Tu mu momka nema nijednoga, / kojeg nije hisa dopanula« (M. H. III 133). *Po ovom je dobila ime mahala »Hiseta« u Sarajevu.*

< tur. *hisse* < ar. *hişsa*. V. *hisedar*.

hisêdâr (isêdâr) -âra *m* (ar.-pers.) *suvlasnik.*

< tur. *hissedar*, od *hise* (v.) + pers. -*dâr*, prez. osn. od inf. *dâšten* »imati, držati«.

Hîvziya, Hîvzo, v. *Hîfziya, Hîfzo*.

hizmêçija, hizmêdžija (izmêçija, izmêdžija) *m* (ar.-tur.) *sluga, služitelj.* — »U turbetu metn'o hizmedžije« (K. H. I 227). < tur. *hizmetçi*, v. *hizmet* + tur. suf. -*çi*.

hizmêcâr (izmêcâr) -âra *m* **hizmêcârîca (izmêcârîca)** *f* (ar.-pers.) *sluga, služitelj; služiteljica.* — »Jer je imo pravog hizmêcârâ« (M. H. III 25); »Odmah vi-

knu svoga izmećara« (Lord 238); »Uze kumu za izmećaricu« (Vuk, VI 158).

< tur. *hizmetkâr* (č. hizmetkjar), od *hizmet* (v.) + pers. suf. *-kâr*, koji služi za građenje imenica koje znače zanimanje, karkvu radnju i sl.

hizmećariti (izmećariti), služiti, raditi kao sluga. — »Rodila me izmećareć majka, / na slamu me ludu položila« (I. Z. III 89).

Izv. od *hizmećar* (v.).

hizmećarluk (izmećarluk) m (ar.-pers.-tur.) *služenje, zanimanje služitelja*.

< tur. *hizmetkârluk*, v. *hizmećar* + tur. suf. *-lik*.

hizmet (izmet) m (ar.) *služba, dvorba, podvorenje, usluga*; »hizmet učiniti«, poslužiti, podvoriti, dvorbu učiniti. — »Moj sestra jako ostarila, / ne more vam hizmet učiniti« (M. H. III 193); »Sebi ljubiu, a tebi zamjenu, / ne bi li ti izmet učinila« (B. V. 1892. 155); »osta mlada sa sedam sirota, / sve sirote po izmetu dala« (Muz. zap. Inst. 3330); »Haj, devljetu sljegni u hizmetu. / Te ti caru od hindata sidi!« (Lord 11). < tur. *hizmet* < ar. *ḥidmā*.

V. *hizmećar, hizmećija, hizmećarluk, hizmećariti*.

hōdža (ōdža) m (pers.) *muslimanski sveštenik; vjeroučitelj; profesor u medresi*. Kao titula dodaje se uvijek iza imena: *Nasruđin-hodža, Osman-hodža, Alihodža* itd. Od ovog su nastala prezimena: *Hōdžić, Ōmerhodžić, Alihodžić* itd. — »On dovede hōdžu i kadiju« (M. H. III 251).

< tur. *hoca, hacc* < pers. *ḥāḡe*. V. *hōdža, hodžaluk*.

hōdža f (pers.) u Hercegovini naziv za vjeroučiteljicu u mektebu. U Bosni se zove: *būla*.

Izv. od *hōdža* (v.).

hōdžaluk m (pers.-tur.) *hodžinsko zvanje*.

< tur. *hocaluk*, v. *hodža* + tur. suf. *-lik*.

hōjrat, hōrjat, hōjratin, hōrjatin (ōjrat, ōrjat, hūrjat, ōjratin, ōrjatin) m (ngrč.) *prost čovjek, seljak, neotesanac, prostak*. — »Ti ne ideš u hōrjatske dvore, / već ti ideš u gospodске dvore« (N. K. II 122); »Da im sestra za hūrjate nije, / Neg za koga od gospodičića« (M. H. I 379); »Hōrjatine i hōrjatski sine, / tako li se konji provadaju / i gospoda svati dočekuju« (Vuk I 285). < tur. *hoyrat* i *horyat* < ngrč. *chōriatīs* »seljak«.

hōka f (ar.) 1. *okrugla tintarnica*. 2. *okrugla mala kutija*.

< tur. *hokka* < ar. *ḥuqqa*.

hōlta (bisera) f (tur.) *ogrlica od bisera koja se sastoji od više struka*.

< tur. *halta* »ogrlica, kajiš — ogrlica u psa«.

hōrda f (tur.) 1. *kod skitničkih plemena zajednica od nekoliko porodica*.

2. *fig. divlja gomila, neobuzdana rulja, čopor*.

V. *ordu, v. ordija*.

hōrjat, hōrjatin, v. hōjrat, hōjratin.

hōrōsān -āna m *horosānija, horosānlija f* (orōsān, orosānija, orosānlija, rosānlija) (pers.) *liječ Semen Cīnae koji se spravlja od biljke Arthemisia Cīno L., a upotrebljava se protiv gujarica, glista*.

< tur. *horosani* < pers. *Ḥorāsān, Ḥurāsān*, ime pokrajine u

Iranu po kojoj je biljka *Arthemisia Santonicum* odnosno *A. Cina* dobila svoje ime, + ar. pers. adj. suf. -ī.

horōsān -āna *m* (pers.) *skupi teški pās, zapravo šal kojim se paše. Uvezio se u tursko doba u naše krajeve iz Persije i po pers. gradu Horasanu dobio ime.*

< tur. *horosan* < pers. *Horāsān*, *Hūrāsān*, ime pokrajine u Iranu.

hōroz, **hōroz**, **hōrōz** (ōroz, ōroz, ōrōz) *m* (pers.) 1. *pijetao, kokot.* — »A po njima o r o z o v i zlatni« (F. J. I 214).

2. *obarač (upaljač) na lovačkim puškama i puškama kremenjačama.*

< tur. *horoz* < pers. *hurūs* »pijetao«.

hōš, indecl. adj. i adv. (pers.) *lijep, dobar, ugodan; lijepo, dobro, ugodno.*

< tur. *hoş* < pers. *hōš*, *hūš* i *hoš*, *huš*.

V. *hošaf*, *hošafana*, *hošdeldija*, *hoš đeldun*, *hoš buldum*, *namaj-hoš*, *hoš-beš*, *hošafluk*.

hōšaf, **hōšap** (ōšaf, ōšap) *m* (pers.) *kompot od voća; izvareno voće; suho voće.* — »A aščiye hošaf kaisiye« (Zb. XXX sv. 1. 112); »Imam žaku ošafa, / svakom svatu po šaka« (I. Z. IV 70); »Imam vreću ošapa, / Svakom svatu po šaka« (Vuk, Rječnik).

< tur. *hoşaf* < pers. *hōšāb*, *hūšāb*, bukv. »dobra, ugodna voda« < pers. *hōš* (v. *hōš*) i pers. *āb* »voda«.

hošafāna, **hošafhāna** (ošafāna, šafāna) *f* (pers.) *peć napravljena u bašči za sušenje voća, pušnica.* — »Hatidža kēi Mahmutova uvakufila je bašču, kuću i ho-

šafhanu (pušnicu) u Kartal mahali...« (Kreš. Vodovodi 88). < tur. *hoşafhane*, v. kompon. pod *hošaf* i *hane*.

hošafluk *m* (pers.-tur.) *kompot ili neko drugo žitko jelo koje se servira na kraju objeda, a koje se u narodu naziva još i »zählada«.*

< tur. *hoşaflık*, v. *hošaf* + tur. suf. -lik.

hōš-bōš! interj. (pers.-tur.) *dobro došao!*

< tur. *hoş beş!* »dobro došao!« od *hoş* (v.) + tur. *beş*.

hōš būldum! **hōš būlduk!** interj. (pers.-tur.) 1. *bolje našao! odgovor na dobrodošlicu: hoš đeldun!*

2. *bolje našli! odgovor na dobrodošlicu: hoš đeldiniz!*

< tur. *hoş buldum* »dobro sam našao« (v. *hoş* + tur. *buldum*, perf. 1. lice sing. od inf. *bulmak* »naći«) i tur. *hoş bulduk* »dobro smo našli« (tur. *bulduk* je perf. 1. lice pl. od *bulmak*).

hōšdeldija, **hōždeldija**, **hōšgeldija**, **hōžgeldija** *f* (pers.-tur.) *dobrodošlica.* — »pa mu age hošdeldiju daju, / hoš-đeldiju i sefa-đeldiju« (K. H. I 378): »Mustajbeg mu hoždželdiju viknu«, »Alaga mu hošgeldiju daje« (M. H. III 416, 233).

< tur. *hoş geldi* »dobro je došao«, od *hoş* (v.) i tur. *geldi*, perf. 3. lice sing. od *gelmek* »doći«.

hōš đeldun! **hōš geldun!** **hōš đeldiniz!** **hōš geldiniz!** interj. (pers.-tur.) 1. *dobro došao!*

2. *dobro došli.*

< tur. *hoş geldin!* »dobro si došao!« (v. *hoş* i tur. *geldin*, perf. 2. lice sing. od *gelmek* »doći«) i tur. *hoş geldiniz!* »dobro ste

hošindi!

došli!« (tur. *geldiniz* je perf. 2 lice pl. od *gelmek*).

hošindi! (ošindi!) interj. (tur.) *prijetnja u značenju: zapamtićeš ti mene! osvetiću se ja tebi! beli ćeš mi za to platiti!* — »Njemu zbori zlato Đul-Behara: / Hajd' otale djever Muhamede, / nit' ću tebe, nit' tvojih ponuda«. — / Njoj govori djever Muhamede: / Be ošindi, zlato Đul-Behara, / pričekaj me samo mjesec dana, / dok pokoljem vole i ovnove« (I. Z. II 201).
< tur. *hoşundu, hoşuntu* »gaje-nje osvete«.
V. hašindija.

hošindija (ošindija) f (tur.) *naka-na da se osveti, kivnja za osvetom*. — »svezao mu hošindiju« tj. naumio da mu se osveti: »svome agi ošindiju veže« (Beh. V 155).

< tur. *hoşundu, hoşuntu* »gaje-nje osvete«.

hovârda f (tur.) *lola, besposličar, propalica*.

< tur. *hovarda*.

hövlaja! övlaja! interj. (tur.) *navali! nasrni! okani se!*

< tur. *hovlaya, ovlaya* od inf. *hovlamak, ovlamak* »navaliti, nasrnuti, okomiti se na nešto«.

hoşgeldija, hoşgeldija, v. hoşdel-dija, hoşgeldija.

hrišćanluk m, *hrišćanstvo; hrišćanska zemlja*. — »Pak privodoh do kraja demiju / I privodoh narod i hrišćanluk« (Petran. 22).

Hibr. r. sa tur. suf. -luk (-lik).

hîfka i hîfka f (ar.) *gornja haljina od raznih tkanina, naložena pamukom i prošivena, pamuklija. Može biti kratka i duga, muška i ženska*. — »Uze ferman pa pod h r k u baci« (M. H. III-16);

»Svečanom te h r k o m ogrnu-ti« (Lord 262).

< tur. *hırka* < ar. *ḥirqa*.

hîmza f (sanskrt.) *isto što i altun-baš* (v.).

< tur. *kırmız* < ar. *qirmiz*

< sanskrt. *krmi* »crv«.

hîrsuz, hîrsuzin (rsuz, rsuzin) m (tur.) *lopov, kradljivac*. — »Žena se u plač, a h r s u z u kri-ve jemine uzda« (Nar. bl. 54); »Kad se h r s u z i svade, jedan drugog izdaju«, »Ko jedan put ukrade, uvijek se za h r s u z a drži« (Vuk, Posl. 121, 141); »Uskok Rade, jedan h r s u z i-ne« (K. H. II 169).

< tur. *hırsız*. Neki pisci predpostavljaju da riječ nije izvorno turska. Po Š. Samiji moguće je da je nastala od *hajirsuz* (v.), dakle od ar. *ḥayr* i tur. postpoz. -siz »bez«; *Salahî* navodi da bi mogla biti složenica od pers. *ḥîr* »dobar, dobro stanje« i tur. postpoz. -siz.

V. hrsuzluk.

hîrsuzluk (rsuzluk) m (tur.) *krađa, lopovština*.

< tur. *hırsızlık*, v. hrsuz + tur. suf. -lik.

hîršum (ršum) m (pers.) *povika, vikanje na nekoga, razbješnjenost, ljutnja*. — »Sačuvaj ve muke svakojake, / A h r š u m a kladuškoga Muja« (Lord 131); »Na tobdžije h r š u m učinio« (M. H. III 71).

< tur. *hışm* < pers. *ḥiṣm* »ljutnja, plahovitost, razjarenost«.

Pogrešno Rj. JAZU uzima ovu riječ kao hibridnu: »ršum, od rs s tur. nastavkom 'um«.

Hrûstem, Hrûstan, Hrûsto, v. Ru-stem.

hîrz, hêrz, v. rz.

huémètisati (uémètisati) *na um pasti, doći na pamet, prisjetiti se, pridoci.* — »Nešto mu huémètisa, skoči i ode« (u ob. gov.).

< tur. *hüküm etmek* »odlučiti, presuditi«, v. hućum + tur. *etmek* »učiniti«.

hućum, hükum (üćum) *m* (ar.) *pre-suda; suđenje.*

< tur. *hüküm* (č. hukjum) < ar. *hukm*.

V. hućum učiniti, hućumet, hakim.

hućumet, hukúmet (ućúmet) *m* (ar.) 1. *država, državna vlast, režim, uprava.*

2. *zgrada u kojoj su smještene upravne vlasti.*

< tur. *hükümet* < ar. *hukūma*.

hućum učiniti, presuditi.

V. hućum.

hūdām -āma *m* (ar.) *poslušni duh, džin koji stoji u službi onog koji saziva džinove* (»skuplja dajru«).

< tur. *huddam* < ar. *huddām*, pl. od *hādīm* »sluga«.

hūḍba, v. hutba.

hūdhud *m* (ar.) *ptica pupavac.*

< tur. *hüdhüd* < ar. *hudhud*.

hudūčije, pl. *m* (ar.-tur.) *oni koji udaraju međe, koji obilježavaju granice.*

< tur. *hudutçu*, v. hudut + tur. suf. -çu (-či).

hūdūt -ūta, hūdūd -ūda (ūdūt, ūdūd) *m* (ar.) *međa, granica; područje.* — »I tromedu hudut postaviti« (K. H. I 209); »Upravi ga na hudut na radu« (M. H. III 230).

< tur. *hudut, hudud* < ar. pl. *hūdūd* sing. *hadd* »granica«.

V. hudučiye.

hūdžera i budžera (ūdžera, udžē-ra) *f* (ar.) 1. *sporedna soba uz*

kuhinju koja služi kao spremnica.

2. *koliba.*

< tur. *hücre* < ar. *huğrā* »soba«, pl. *huğār*.

hūdžet (ūdžet) *m* (ar.) *sudska presuda; pismena isprava koja ima dokaznu moć.* — »A dade mu trideset hūdžeta« (K. H. II 365).

< tur. *hüccet* < ar. *huğğā*.

hūdžum (ūdžum) *m* (ar.) 1. *juriš, navala, napadaj.*

2. *hūdžum učiniti, jurišati, navaliti.* — »Ja sam dva put hūdžum učinio« (K. H. II 336).

< tur. *hücum* < ar. *huğūm*.

hūja (ūja) *f* (pers.) *ćud; nervoza, srditost, ljutina.* — »Pa ja na njegov binjedžije neću, / niko huje ne zna doratove« (K. H. II 315); »uzela ga huja« (u ob. gov.).

< tur. *huy* < pers. *hūy* »ćud, narav«.

V. hujali.

hujali, hujljiv (ujāli, ūjljiv) *adj.* (pers.-tur.) *ćudljiv; ljut, nemiran.*

< tur. *huylu*, v. huja + tur. suf. -lu (-li).

hūktati, hūkcēm (ūktati), *vikati* »hū, hū«. *Huktanje je vrsta derviškog kolektivnog obreda.* — »Po tekijam' hūkcēs dervišima« (K. H. I 49); »Hodže viču, a derviši hūkcū« (Vuk, Rječnik).

< ar. *hū, hū*, »on, on«, tj. »bog, bog«.

hūkum, hukúmet, v. hućum, hućumet.

hulāsa *f* (ar.) *rezime, kratak sažetak.*

< tur. *hulāsa* < ar. *hulāša*.

hulefái-râšidîn pl. *m* (ar.) *skupni počasni naziv za prvu četvoricu*

halifa: Ebu Bekira, Omera, Osmana i Aliju.

< tur. hulefa-i rašidîn, pers. izft. od ar. ĥulefā »halife« i ar. rāšidîn, gen. pl. od rāšid »pametni, koji je na pravom putu«.

hulúsikálbile, adv. (ar.-tur.) sa svega srca, iskreno i s voljom.
< tur. hulúsikalble < ar. ĥulūš »iskrenost«, ar. qalb »srce« i tur. postpoz. -le, -ile »sa«.

hünjer m (pers.) vještina, znanje, majstorluk.

< tur. hüner < pers. huner.

hürē m (ar.) velike bisage, velika kožna torba obješena o sedlu na konju. Jedan hurē visi s desne, a drugi s lijeve strane, nisu spojeni kao kod običnih bisaga. — »Donesi mi dva hurē a dukata« (K. H. I 25).

< tur. hurç < ar. ĥurğ.

hürda (ürda) f (pers.) grušavina tj. ugrušano mlijeko prvih dana pošto se krava oteli, sjera, sjer-nica. — »Kad mu stanem sigurati ručak, / mijesim sedam ovsenica, / i tri kotla urde i surutke« (Vuk I 550).

< tur. hurda, hurde < pers. ĥurde »mala stvar, djelić, parčence«.

V. furda.

Hürem (pers.) musul. muško ime.
< tur. Hurrem, lično ime »Blagi«, »Dobri« (sr. Blagoje, Dóbro) < ar. ĥurrām »bezbrizhan, blag, dobar« < pers. ĥurrem »zadovoljan, veseo«.

hürija, v. uriya.

hürija f (ar.) dženetska (rajska) ljepotica. — »Izišle su dženetske hürije« (K. H. I 226); »Pričalo bi mu sunce preko svojih toplih zraka o nježnosti hürija u dženetu...« (Čolak. 15); »E, ko gine, šehit, ako Bog da! /

Hurije mu prifaćaju dušu!« (Lord 96).

< tur. huri < ar. pl. ĥūr, sing. ĥaurā »žena krupnih lijepih očiju kao u gazele«.

hurijet m (ar.) sloboda.

< tur. ĥurriyet < ar. ĥurriyyā »sloboda«.
V. Hurijet.

Hurijet m (ar.) 1. proglašenje ustava u Turskoj 10 jula 1909. koji je fiksirao tekovine tzv. Mladoturske revolucije.

2. ime muslimanskog zanatlijskog društva koje je postojalo u Sarajevu.

< tur. Ĥurriyet < ar. ĥurriyyā »sloboda«.

hürjat, v. hojrat.

hurma (ürma) f (pers.) datulja.

< tur. hurma < pers. ĥurmā.
V. hurmadžik.

hurmadžik m, **hurmašica f** (pers.-tur.) vrsta slatkiša koji se spravlja ovako: u maslu se umute jaja, doda se kafena šoljica kiselog mlijeka ili sirćeta, zatim bijelog brašna. Tijesto se raskuha na plosnate duguljaste komade koji se poredaju u tep-siju i peku se. Kada budu pečeni, zaliju se uzavrelim šećerom i ostave da se ohlade. Ime dobilo po sličnosti na hurmu. — »A neferi sitni hurmadžici« (Zap. Inst. 1166).

< tur. hurmacık, osn. zn.: »hurmica«, v. hurma + tur. deminut. suf. -cik.

hürmet m (ar.) poštovanje, uvažavanje. — »Dinu nema ragbeta, turskoj vjeri hurmeta« (Nar. bl. 315).

< tur. ĥürmet < ar. ĥurmā.

Hüršid, Rüşid (pers.) muslimansko muško ime.

< tur. Hurşid, muško ime, »Sunce« < pers. ĥuršid »sunce«

Husèjin, Husèin, hipok. **Húso, Hùsika, Hùsin** (ar.) muslimansko muško ime.

< tur. *Hüseyn* < ar. *Ḥusäyn*, muško ime, »Polijep«.

Husejnija f (ar.) Husejinova (džamija, mahala itd.).

< tur. *Hüseyniye* < ar. *Ḥusäyniyyä*, od Husejin (v.) + ar. adj. suf. za ž. rod -*iyä*.

Hüsika, v. Husejin.

Hùsin, v. Husejin.

Hüsniya, hipok. **Húsno** (ar.) muslimansko muško ime.

< tur. *Hüsni*, muško ime. »Ljepotan« < ar. *ḥusn* »ljepota« + ar.-pers. adj. suf. -*i*.

Hüsrev, Hüsref (pers.) musul. muško ime (Gazi Husrevbegova džamija u Sarajevu nosi naziv po svom osnivaču Husrevu).

< tur. *Husrev*, muško ime,

»car« < pers. *husrew* »car, vladar«.

hùtba, hùdba f (ar.) propovijed koju drži imam sa minbera u džamiji petkom i o bajramima.

< tur. *hutbe* < ar. *huṭbā*. V. hatib.

hüzür (üzür), -úra m (ar.) 1. dokolica, odmor. — »a fališ mi od Nikšića Turke, / koji Turci beže u uzuru, / a radi im sirotinja raja« (Vuk IV 36).

2. »hüzür-stolica« (üzür-stolica) je stolica u kojoj se sjedi u časovima odmora i dokolice. — »Na uzur-stolicu oholo se bacio, / Pijanim pogledom po družini veze« (Zmaj 132).

< tur. *huzur* »smirenje, rahatluk« < ar. *ḥuzūr* »prisutan biti; prisutnost«.

hväldžija, fäldžija (väldžija) m (srp. hrv.-tur.) hvališa.

Hibr. r. sa tur. suf. -*ci* (č. dži).

ibâdet *m* (ar.) 1. molenje bogu, klanjanje i učenje, bogosluženje.

2. »ibadet činiti«, moliti se bogu, klanjati i učiti.

< tur. *ibadet* < ar. *ibādā*.

ibadūlāh, āha *m* (ar.) ljudi, božji stvorovi, narod. — »Butum i b a d u l a h se iskupio« tj. sav se narod iskupio (u ob. gov.).

< tur. *ibadullah* < ar. *ibādullāh* »božji robovi, ljudi« < ar. *abd* »rob« i *Allāh* »bog«.

iblis, isa, **ibliz**, -iza *m* (ar.) đavo, sotona.

< tur. *iblis* < ar. *iblis*.

ibni, **ibn**, v. *bin*.

Ibrāhim, hipok. **İbro**, **Ibran**, **Ibrica** (jevr.) *musl. muško ime*.

< tur. *Ibrahim*, muško ime,
< ar. *Ibrāhim* »Abraham, Avram« < jevr.

Ibran, v. *Ibrahim*.

ibret *m* (ar.) 1. pouka, primjer, ogledalo. — »Od njega je i b r e t zauzela« (Vuk, Rječnik).

2. množstvo u frazi: »ibret svijeta«.

3. čudo. — »Kad to vidje Hašim čelebija, / ibretom se momak ibretio« (I. Z. II 12).

< tur. *ibret* < ar. *ibrā* »pri-

mjer, uzor; pouka, uputa«.
V. *ibretiti se*.

ibrete, (**imbrete**) -étā, pl. t. f, (ar.) ukrasne igle — kopče na ženskom odijelu.

< tur. *ibre* < ar. *ibrā* »igla« (*imbrete* mjesto *ibrete* kao što se govori *imbrik* mjesto *pravilnog ibrik*).

ibretiti se, **ibrènisati se**, **čuditi se**. — »Kad to vidje Hašim čelebija, / ibretom se momak i b r e t i o« (I. Z. II 12).

Izv. od *ibret* (v.).

ibrica, v. *Ibrahim*.

ibričić, manji sud za vodu u kome se vari voda za zaljevanje kafe u džezvi. *Deminutiv od ibrik* (v.).

ibrik (**imbrik**), -ika *m* (pers.)

1. bakreni sud za vodu s uskim grlom, na kome je kupast poklopac, i s dugim noscem (nosačem); može biti i od zlata ili srebra. — »Izlazila tanahna robinja, / iznosila kalajli ibrike. / da zafati vode studenice, / da napoji Vlahovića Mejru« (GZM 1951. 222); »Već u srebren ibrik zahvatila vode, / pa u bašči đule zaljevati ode« (Muz. zap. Inst. 3531); »Jedna nosi u kondjeru vina, / Druga

nosi u imbriku vode« (M. H. I 285).

2. *bakreni sud opisanog oblika, samo malen, za serviranje kafe.* — »pristavili kavene **ibrike**, / a prosuli srebrne fildžane« (Vuk, IV 281).

< tur. *ibrik* < ar. *ibriq* < pers. *ābriz*, slož. od pers. *āb* »voda« i *riz*, prez. osnova od inf. *rihten* »liti, prolijevati, sipati«.

ibrišim m (pers.) 1. *vrsta svilenog konca.* — »al' djevojčice savezano tankom žicom **ibrišima**« (Vuk I 225).

2. »**ibrišim-pāmuk**«, najtanji i najfiniji pamuk.

3. »**ibrišim-kajása**«, *kajasa* od **ibrišima**. — »Desnom rukom, **ibrišim-kajasa**« (K. H. II 474).

4. »**ibrišim-tkànica**«, *tkanica* od **ibrišima**. — »Priteže mu četiri kolana, / A i petu **ibrišim-tkanicu**« (Vuk, Rječnik).
< tur. *ibrišim* < pers. *ebrišum*.
V. **ibrišimli**.

ibrišimli, indecl. adj. (pers.-tur.) od **ibrišima**. — »I zape mu četiri dizgina, / dva sindžirli a dva **ibrišimli**« (K. H. I 397).
< tur. *ibrišimli*, v. **ibrišim** + tur. suf. -li.

Ibro, v. Ibrahim.

ičaga m (tur.) *dvorski službenik za unutrašnju službu u sultanovu dvoru; dvorski maršal.* — »Salj' **ičage** na četiri strane. / Nek se divan skupi oko mene« (M. H. III 8); »pa pogleda na obje strane, / ali Turci, carske **ičage**« (Vuk IV 257).

< tur. *ič aĝası*, bukv. »unutrašnji aga«, izft. od tur. *ič* »unutrašnjost, unutra« i tur. *aĝa* »aga«.

ičkija f (tur.) 1. *alkoholno piće.* 2. *strast za nečim.*

< tur. *ički* »piće« < tur. *ičmek* »piti«.

V. **ičkijaš**.

ičkijaš, -aša, m, *alkoholičar.*
Izv. od **ičkija** (v.).

ičluk, išluk m (tur.) *topli jelek koji se zimi nosi ispod običnog jeleka (prsluka).*

< tur. *ičlik* »topli jelek« < tur. *ič* »unutrašnjost, unutar« + tur. suf. -lik.

ičoglan, hičoglan m (tur.) *maloljetni dječak — sluga koji može nesmetano ulaziti u harem; dvorski paž.*

< tur. *ičoglan*, bukv. »dječak za unutrašnjost«, tur. izft. od tur. *ič* »unutrašnjost« i tur. *aĝlan* »dječak«.

iči, iki, num. (tur.) *broj 2, dva.*

< tur. *iki*.

V. **ičikatica**, **ičituglija**, **ikiluk**.

ičikatica f (tur.) 1. *ono što je dvostruko: »ičikatica zeh«, dvostruki zeh.*

2. *ženska dolama od kadife, vezena ičikaticom zehom, tj. dvostrukim, u dva reća zehom.*

< tur. *iki* »dva« i tur. *kat* »sloj, red« + naš rastavak -ica.

ićindija, ikindija (ječindija, je-kindija) f (tur.) *treća po redu (računajući od početka dana) muslimanska svakodnevna molitva (namaz) čije vrijeme obavljanja počinje oko sredine vremena između podneva i zalaza sunca. Tako se naziva i sama doba kada počinje obavljanje ove molitve.* — »**İćindija** — stiže haberdžija« (Sevd. 43); »**U** nedilju a do **ikindije**« (M. H. III 173); »**Jećindija**, stiže haberdžija«. »**Beg** Alibeg klanja **jekindiju**« (I. Z. III 71, 1).

< tur. *ikindi*, što leksički znači »druga« (molitva računajući od

podneva), pošto u staroturskom *ikindi* znači »drugi«, tj. isto što i u današnjem tur. znači *ikinci* (č. *ikindži*) »drugi«.

V. *ićindijaš*.

ićindijaš, ikindijaš, -aša m (tur.-pers.) *užina koja se jede oko ićindije*.

< tur. *ikindi aşı* »ićindijsko jelo« < tur. *ikindi* »ićindija« i pers. *āš* »jelo, kuhana hrana«.

ićituglija, ićtuglija m (tur.-pers.)

1. *paša sa dva tuga (v. tug)*. — »Bir-tuglije i ići-tuglije, / i velike paše uč-tuglije« (K. H. I 47); »učtuglije, pa sve ićtuglije« (M. H. III 7).

2. *fig.: čovjek sa dvije žene*.

< tur. *iki tuğlu* v. kompon. pod ići i tug + tur. suf. -lu.

ićmet, v. hićmet.

ićrām, ikrām, -āma m (ar.) 1. *čast, počast, doček, pogošćenje*, — »Fala, majko, na ićramu tvome!« (M. H. III 551).

2. »ićram učiniti«, *pogostiti, počastiti*. — »A Selimu ikram učinili; / I noćio, pa dobro mu bilo« (B. V. 1892 171).

< tur. *ikram* < ar. *ikrām*.

V. *ićramli, preićramli*.

ićrāmli, ikrāmli, indecl. adj. (ar.-tur.) *gostoljubiv, dočekan*.

< tur. *ikramlı*, v. *ićram* + tur. suf. -li.

idadija f (ar.) *gimnazija, srednja škola*.

< tur. *idadiye* < ar. *idādiyyā*.

idāra f (ar.) 1. *izdržavanje, egzistencija, alimentacija; snabdjevanje potrebnim za život*. — »Da mu dadnem sto hiljada vojske, / uz tu vojsku hranu i idaru« (K. H. II 560); »To mi je hrana i idara, / Gusljama kome ću zapevati« (Lord 131);

»Treći direk, direk tijela je rad, poslovanje, kojim se idara stiće« (Čolak. 19); »... da im, i kad se vrate iz Beča, po toliko godina šalju mjesečno po pet forinti »idare«, ili kako oni to kažu »lamentacije« (Zembilj III 70).

2. *uprava*.

3. »idāru činiti«, *izdržavati, brinuti se o svim potrebama i troškovima*. — »Nek idaru čini beg svatove« (K. H. I 16).

< tur. *idare* < ar. *idārā*.

V. *idaretiti se*.

idāretiti se, izdržavati se, brinuti se za potrebne troškove oko snabdjevanja.

Izv. od *idara* (v.).

idet m (ar.) *određeni period vremena (po šerijatskom pravu) koji nastupa poslije smrti muža ili poslije razvoda braka, za koje vrijeme žena ne može sklopiti novi brak*.

< tur. *iddet* < ar. *iddā*.

īdrīs -īsa, īdriz, -īza (asir.) musl. muško ime.

< tur. *İdris* < ar. *İdrīs*, muško ime < asir.

īdžāb učiniti, iziskivati, potrebno biti. — »Idžāb čini da i mi budemo prisutni« (u ob. govoru).

< tur. *icab, icap* < ar. *īğāb* »zahtijevati«.

īdžāra f (ar.) *zakup, kirija*.

< tur. *icare* < ar. *īğārā*.

īdžāzetnāma f (ar.-pers.), skr. **īdžāzet m**, *svjedodžba, diploma o završenim teološkim naukama. Za zvanje muderisa bila je potrebna idžāzetnāma*.

< tur. *icazetname* < ar. *īğāzā*, osn. zn.: »dozvola« i pers. *nāme* »pismo, pismena isprava«.

īdžrā, -āa m (ar.) 1. *izvršenje, provedenje*.

2. »idžrā učiniti«, izvršiti, sprovesti. — »Tebi će se paši prikazati, / idžra će ti divan učiniti« (K. H. II 436).

< tur. icra < ar. iğrā.

idžtihād, -āda *m* (ar.) samostalno rješavanje pitanja na osnovu šerijatsko-pravnih izvora kur'ana i hadisa, ne povodeći se za mišljenjem drugih vjerskih učjenjaka.

< tur. ictihad < ar. iğtihād, osn. zn.: »ustrajno se truditi; trud«.

V. mudžtehid.

iđirot *m* (tur.) mirišljava trska, mirisavi korijen, babat, temišvarka, *Acorus calamus* L., Fam. Araceae.

< tur. eğir otu.

İfeta (ar.) *musl.* žensko ime.

< tur. İffet, žensko ime, »Nevina, Čedna« < ar. iffā(t) »moralna čistoća, nevinost, čednost«.

iflās biti, bankotirati, propasti kao trgovac.

< tur. iflās < ar. iflās »siromaštvo; osiromašiti«.

V. mufliz.

ifriz, -iza, **ifrit**, -ita *m*, **ifriskinja**, **ifritkinja** *f* (ar.) 1. zao džin, zao demon.

2. *fig.*: veoma ljut (-a), rasrđen (-a), bijesan (-sna) čovjek (ili žena). — »Uzmu njih trojica sve tri ifritkinje na leđa i ponesu na brdo« (Gajret 1930 220). < tur. ifrit < ar. ifrit »zao džin«.

V. ifrizluk, naifriziti se.

ifrizluk *m* (ar.-tur.) srdžba, bijes.

< tur. ifritlik, v. ifriz + tur. suf. -lik

iftār, -āra *m* (ar.) ramazanska večera u prvi sumrak (u akšam, neposredno iza zalaza sunca)

kojom se prekida dnevni post. < tur. iftar < ar. iftār.

V. iftariti (se), iftarluk.

iftāriti (se), omrsiti se; večerati uz Ramazan.

Izv. od iftar (v.).

iftārluk *m* (ar.-tur.) jelo koje je pripremljeno i koje se jede na iftaru.

< tur. iftarlık, v. iftar + tur. suf. -lik.

iftira *f* (ar.) potvora, kleveta, objeđa. — »Moj će jaran tebe varati, / iftiru će meni činiti« (Muz. zap. Inst. 2539).

< tur. iftira < ar. iftirā.

igbāl, **ikbāl**, -āla *m* (ar.) sreća. — »I vuk sreće u gori imade, / moja Zlatka sreće ni igbala« (K. H. II 426).

< tur. ikbal < ar. iqbal.

V. igbali, igbalsuz.

igbāli, **ikbāli**, indecl. adj. (ar.-tur.) sretan.

< tur. ikballı, v. igbal + tur. suf. -lı.

igbālsuz, **ikbālsuz** *m* i kao adj. (ar.-tur.) 1. kao imenica: nesretnik, baksuznik.

2. kao pridjev: nesretan, baksuz. < tur. ikbalsız, v. igbal + tur. postpoz. -sız »bez«.

igda, **igde** *f* (tur.) biljka *Elaeagnus angustifolia* L., Fam. Eleagnaceae.

< tur. iğde.

igirmiluk, v. jigirmiluk.

ignēlija *f* (tur.) moderna puška sa iglom (za razliku od kremenačice).

< tur. igneli < tur. iğne »igla« + tur. suf. -lı.

ihjā, indecl. adj. (ar.) 1. prepoređen, oživotvoren. — »Ko ostade

ja do vijeka, ko pogibe nek
i kuća znade« (nar. pj.).
»ihjā učiniti«, preporoditi, dati
ovu snagu za život. — »Ihja
ga care učiniti« (K. H. I
56): »Ko će Musi dohakati ži-
vu, / Blagom ću ga ihja učini-
ti« (Lord 99).
< tur. *ihya* < ar. *ihyā*.

nāl, -āla *m* (ar.) otezanje, okli-
evanje; *nehaj*, *nemar*. »Onda
mali Meho govoraše: / efendija,
za ih mala nijesmo« (F. K.
1886 22).

< tur. *ihmal* < ar. *ihmāl* »za-
nemariti«

V. *ihmaldžija*, *ihmaliti*, *ihma-
luk*, *obihmaliti*.

ihmaldžija *m* (ar.-tur.) onaj koji
nešto zanemaruje, koji je nema-
ran.

< tur. *ihmalci*, v. *ihmal* — tur.
suf. *ci*.

ihmaliti, *zanemarivati*, *nehajan
biti*, hladan odnos imati prema
nekom poslu ili dužnosti. »Diži
bega, nemoj ihmaliti« (M.
H. III 373).

< tur. *ihmal* < *ihmāl* »zane-
mariti«

ihmaluk *m* (ar.-tur.) zanemariva-
nje, otezanje, *nemar*, *nehaj*.

< tur. *ihmalluk* < ar. *ihmāl*
»zanemarivanje« + tur. suf. *-lik*.

ihram, -āma *m* (ar.) bijeli nesa-
šiveni ogrtač od vune, pamuka
ili lana koji hadžije obavezno
mjesto odijela oblače prije ula-
ska u Meku i nose ga za svo
vrijeme dok vrše obrede ha-
dža. — »Danas su hadžije obu-
kle ihram« (u ob. gov.).
< tur. *ihram* < ar. *ihram*.

ihšan, v. *insan*.

ihtibār, v. *itibar*.

ihšān, -āra *m* (ar.) sta-

ihtijara. »Oko bega side
ihtijari« (M. H. III 32, 214),
< tur. *ihthiyar* »starac« < ar.
ihthiyār »odabrati, izabrati«.
V. *ihthiarluk*.

ihthiarluk *m* (ar.-tur.) starost.
< tur. *ihthiarlık*, v. *ihthiyar* +
tur. suf. *-lik*.

ihtilāf, -āfa *m* (ar.) spor, nesla-
ganje, razilaženje.

< tur. *ihtilāf* < ar. *ihthilāf*.

ijāna *f* (ar.) pomoć ili prilozi koji
se kupe za sirotinju ili za ka-
kve dobrotvorne svrhe.

< tur. *iane* < ar. *iānā* »po-
moć«

ikbāl, *ikbāli*, *ikbālsuz*, v. *igbal*,
igbali, *igbalsuz*.

iki, v. *ici*.

ikiluk *m* (tur.) predmet od dvije
oke ili dvije kile težine, ili od
dva aršina ili dva metra duži-
ne, ili od dva groša cijene itd.,
< tur. *ikilik* < tur. *iki* »dva«
+ tur. suf. *-lik*.

ikindija, v. *icindija*.

iklim, -ima *m* (grč.) kraj, zemlja.
»Koji drmaš misirskim ikli-
mom« (K. H. I 59).

< tur. *iklim* »klima; kraj, zem-
lja« < ar. *iqīm* »klima; kraj,
zemlja« < stgrč. *klima*.

ikrām, v. *icram*

ikrār, -āra *m* (ar.) očitovanje,
priznanje; odluka.

< tur. *ikrar* < *iqrār*.

V. *ikrariti*.

ikrariti, odlučiti se za idenje na
hadžiluk u Meku. Ta se odluka
javno objavi u džamiji uče-
njem prigodne molitve (dove).
— Kaže se: »Hasan Huseino-
vić je danas *ikrario*«. Izv.
od *ikrar* (v.).

ihšān, v. *insan*.

iktijār, v. ihtijār.

iktizā čīnīti, iziskivati, zahtijevati. — »To iktiza čini da se učini veliki trošak« (u ob. gov.).

< tur. iktiza < ar. iqtidā' »iziskivati«.

ila, v. hila

illā, adv. (ar.) svakako, bezuslovno. — »Navalio na me illa da mu dodem« (u ob. gov.).

< tur. illā »svakako, bezuslovno« < ar. illā »osim«.

ilādž, ilādž -ādža i ilāč, ilāč, -āča m (ar.) lijek. — »Kaže se: »Nema ni za iladža«, »Od smrti nema iladža«.

< tur. ilāč, ilāč < ar. ilāğ.

V. iladžiti (se), iladžli, iziladžiti (se).

ilādžiti (se), liječiti (se).

Izv. od iladž (v.).

ilādžli, indecl. adj. (ar.-tur.) lijekovit.

< tur. ilāch, v. iladž + tur. suf. -li.

ilāhīcūn! interj. (ar.-tur.) boga radi! za božju ljubav!

< tur. ilāhicin »radi boga«

< ar. ilāh »bog, božanstvo« i tur. postpoz. ičin »radi, zbog«.

ilāhija f (ar.) pobožna pjesma.

< tur. ilāhi »pobožna pjesma«, osn. zn. »božanski, božji« < ar. ilāh »bog, božanstvo« + ar. pers. adj. suf. -ī.

ilāhi jārabi! (ar.) bože moj! gospodaru moj! — »Ilahi ja rabi, što se izradi i što se učini!« (Zembilj III 93).

< ar. ilāhi yā rabbi! »bože moj, o gospodaru moj!« < ar. ilāh »bog« + ar. posv. zamj. -ī

ilakaa.

govarati (izgovoriti) pobožno riječi na ar. jeziku: »lā ilāhe illa-llāh« »nema drugog boga osim jednog Alaha!« »Alah je jedini bog«. — »Ilaknuše, Boga spomenuše, / pa na vlaške glide udariše« (K. H. II 379).

Pošto se pri ponovljenom, naročito ritmičkom, izgovaranju ove rečenice glas povisuje na drugom dijelu, tj. na »illa-llah«, to je naš glagol izveden od ar. illā.

ilāka f (ar.) onaj dio u meri (utrinj, seoskom pašnjaku) koji pripada pojedinom seoskom imanju. Taj dio ograničen je zemljišnim pravim linijama koje bi pod pravim uglom bile povučene s imanja u meru. Ilake obično nisu omeđene nikakvim znacima niti se izdvajaju osin kad neko hoće da obradi di mere (v. Et. zb. IV 703). — »Dijelovi pojedinaca u meri nis nikad tačno ograničeni. Ipak dijelovi postoje i zovu se »ilake« (GZM 1908 392); »U nek jem selima u Humnini cijeli seoski pašnjaci podijeljeni ovakve ilake. Od svake ku ozidan je uz cijelo brdo zid i ji odvaja jednu ilaku druge« (Et. zb. IV 738).

< tur. ilāka »veza, odnos; sjed; dio« < ar. alāqa »ljub veza«.

ilām, āma m (ar.) sudska odl koju izdaje kadija; zvan rješenje.

< tur. ilām »sudska odl rješenje« < ar. ilām »oba stiti«.

ilān, -āna m (ar.) objava, ol na, oglas.

< tur. ilān < ar. ilān »viti, razglasiti«.

uoc, v. mia.

ilduz, v. jilduz.

ilet *m* (ar.) *bolest*.

< tur. *illet* < ar. *illā*.

ilidža i **ilidža** *f* (tur.) *toplice, banja*.

< tur. *ilica* »izvor ljekovite vruće vode; toplice«.

ilidža *f* (tur.) *banjsko lječilište (banja) u blizini Sarajeva; ime nekoliko lokaliteta za sumporne vode na području Bosne*.

< tur. *ilica* »toplice« (v. *ilidža*).

ilika *f* pl. *ilike* (iskriv. *jeljike*) (tur.) *rupica ili petlja na odijelu za koju se zakopčava dugme. Ilike su ponekad, radi ukrasa, izrađene od gajtana ili od kakvog metala*. — »A uze toke i ilike« (M. H. III 140); »Niz dolamu toke i jeljike« (Lord 16).

< tur. *ilik*.

V. *ilikli, ilikluk*.

ilikli, indecl. adj. (tur.) *sa ilikama, sa mnogo ilika nanizanih jedna do druge*. — »A po svoju ilikli gečermu« (M. H. III 256).

< tur. *ilikli*, v. *ilika* + tur. suf. *-li*.

ilik *m* (tur.) *rupice na odijelu, odnosno onaj dio odijela gdje se nalaze ilike (rupice)*.

< tur. *iliklik*, v. *ilika* + tur. suf. *-lik*.

iljas, -āsa (jevr.) *musl. muško ime*.

< tur. *Ilyas* < ar. *Ilyās*, muško ime; ime peygambera Izraelćanina, Elijas < jevr.

ilmihāber *m* (ar.) *potvrda koju izdaje imam—maticar kao dokumenat da nema određenom licu nikakve zapreke za vjenčanje*.

< tur. *ilm-i haber* »potvrda, priznanica«, v. kompon. pod *ilum* i *haber*.

ilmihāl, -āla *m* (ar.) *udžbenik za osnovna znanja iz islamske vjeronauke*.

< tur. *ilmihal*, *ilm-i hal*, v. kompon. pod *ilum* i *hal*.

ilmija *f* coll. (ar.) *muslimansko sveštenstvo*. — »Ilmija je pozvana da bude u tom pogledu tačna« (Gajret 1931 13).

< tur. *ilmiye* < ar. *ilmiyyā* (< ar. *ilm* »znanje, nauka« + ar. adj. suf. za ž. rod *-iyyā*), osn. zn.: »naučnici, učenjaci«.

iltifa, **irtifa** *f* (ar.) *ustanovljavanje tačnog vremena po »ala turka« satu pomoću naročite sprave za mjerenje visine sunca, tzv. »rubtahte« (v.). Kaže se: »uzeti iltifu« ili »odsjeći iltifu«, tj. ustanoviti tačno vrijeme po ala turka satu*.

< tur. *irtifa* < ar. *irtifā* »visina; dignuti se«.

(Mladenov navodi ovu riječ pod »irtifa« kao turcizam u bugarskom jeziku i dovodi je u vezu sa tur. odnosno ar. »intiha«, što je bez sumnje pogrešno).

iltizām, -āma *m* (ar.) *zakup državne desetine (vrsta poreza) ili drugih državnih dohodaka sa zemlje u Turskoj Carevini*. < tur. *iltizam* < ar. *iltizām*, osn. zn.: »neodvajati se od nečega«.

ilum *m* (ar.) *nauka, znanje, znanost*. — »Poturči me, metne u medresu. Da naučim ilum u medresi« (M. H. III 57).

< tur. *ilim* < ar. *ilm*.

V. *ilumli, ilum-sahibija, ilam, alim, ulema, ilmija, malum, ilmihaber, ilmihal, mualim*.

ilūmli, indecl. adj. (ar.-tur.) *učen, obrazovan*. — »ilūmli se Zla-

te dogodila, / pa kad vidje šta u knjizi piše« (K. H. II 300); »Znam da si pametan i iluml« (Gajret 1930 315).

< tur. *ilimli*, v. *ilum* + tur. suf. *-li*.

ilum-sahibija, *m* (ar.) *znan čovjek, naučen čovjek*.

< tur. *ilim sahibi*, izft., v. *kompon.* pod *ilum* i *sahibija*.

imām, -āna *m* (ar.) 1. *muslimanski sveštenik kome je glavna dužnost da predvodi skupno klanjanje namaza u džamiji (svakodnevno pet puta). Za vrijeme molitve imam stoji pred skupom (džematom) u mihrabu i rukovodi klanjanjem. Zove se još i džamijjski imam. Ako je, pored toga, zadužen i nekim drugim vjerskim službama za cijelu jednu mahalalu (kao što je opremanje umrlih za sahranu i sl.), onda se zove mahalski imam. Ako je pak zadužen takvim dužnostima za čitav jedan džemat (v.) i uz to vodi vjerske matične knjige, onda se zove džematski imam ili imam-matičar. — »Ne sijeci mojega imama« (K. H. I 139); »Sinoć kasno pojdoh iz topla hamama, / pored one bašče staroga imama« (A. Santić, Muz. zap. Inst. 3531).*

2. *imam se zove i svako ono vjerski obrazovano lice, makar i ne bilo sveštenik, koje rukovodi skupnim klanjanjem namaza, bilo u džamiji, u kući ili na nekom drugom mjestu.*

3. *titula velikih islamskih učenjaka: Imāmi-Gazālīja, Imāmi-Azam, Imāmi-Mālik itd. U ovom slučaju imam znači »vođa«.*

4. *glavno zrno u tespihu (brojanici), koje je obično dulje od drugih, stoji na vrhu tespiha i rednovno je ukrašeno kitom.*

< tur. *imam* < ar. *imām*, osn. zn.: »vođa«.

V. *imam-bajildi*, *imamet*, *baš-imam*.

imāma f (ar.) *turban, saruk*.

< tur. *imame* < ar. *imāmā*.

imām-bajildi, indecl. (ar.-tur.) *vrsta jela: punjeni crni (mrki) patlidžan, dolma od mor-patlidžana*.

< tur. *imam bayildi*, bukv.

»imam se onesvjestio« (v. *imam* + pas. obl. perf. 3. lice sing. od inf. *bayılmak* »onesvjestiti se«).

imāmet, **imamētluk** *m* (ar.-tur.) *imamsko zvanje, imamska služba*.

< tur. *imamet*, *imametlik* < ar. *imāmā* + tur. suf. *-lik*.

Imāmi-Azam (ar.) *počasno titularno ime poznatog šerijatskog pravnika, osnivača hanefijskog mezheba (pravne škole). Puno mu je ime: Abū Hanīfā Nūmān ibn Tābit (Kufa, 80/699 — Bagdad 150/769). Sljedbenici njegove pravne škole zovu se Hanefije (v.).*

< tur. *Imam-i Azam*, pers. konstr. < ar. *imām* »vođa« i ar. *a'zam*, elat. od *azīm* »velik«.

imān, -āna i **imān**, -āna (pogr. **āmān**, **jāmān**) *m* (ar.) *vjerovanje u jednog boga; vjera islam*. — »I ako ću umrijeti bane, / amin bože s dinom i s imanom« (K. H. II 56); »Telalbaša, imana ti tvoga! (Lord 15); Zakletve: imana mi! »vjere mi!«, dina mi i imana! »kunen ti se dinom i imanom!«; »I zakle se dinu i jamanu, / da će srpsku raščerati vojsku«, »Zareče se dinu i amanu, / I svojemu postu ramazanu« (Vuk VII 413, VI 221).

< tur. *iman* < ar. *imān*.

V. *iman-dova*, *imansuz*.

imān-dōva *f* (ar.) na arapskom jeziku napisana molitva koju neki muslimani stavljaju na prsa umrloga prilikom sahrane. < tur. *iman-duası*, izft., v. kompon. pod *iman* i *dova*.

imānsuz *m* (ar.-tur.) bezvjerac, bezvjernik.

< tur. *imansız*, v. *iman* + tur. postpoz. *-sız* »bez«.

imāret *m* i **imāre** *n* (ar.) javna dobrotvorna kuhinja u kojoj su siromasi, putnici, učenici medresa i određeni vakufski službenici besplatno dobivali hranu: »imaretsku čorbu«, »imaretski pilav«, »imaretski hljeb« itd. Najpoznatiji su u našim krajevima bili Gazi Ishakbegov imaret u Skoplju (osnovan 1438) i Gazi Husrevbegov u Sarajevu (osnovan 1531.). Gazi Husrevbegov imaret vršio je svoju filhkciju sve do Drugog svjetskog rata. Po ovom imaretu nazvana je jedna ulica u njegovoj blizini: »Predimāret«, »Predimāre«.

< tur. *imaret* < ar. *imārā*.

imbek *m* (grč.) naprava za destilaciju ljekovitih trava, kao *nane-metvice*, *ogolota* itd. (u G. ZM 1951 228).

< tur. *imbik*, *inbik* < ar. *ānbīq* »sprava za destilaciju« < stgrč. *'ambīs*.

imbrete, v. *ibrete*

imbrik, v. *ibrik*.

imdāt, v. *indat*.

Imotska bekāja, v. *bekaja*.

imrahōr, **mirahōr** *m* (ar.-pers.) dvorski, carski konjušnik.

< tur. *mirahor* < pers. *mīrā-ḥōr* < pers. *mīr* < ar. *āmīr* »zapovjednik« i pers. *āḥōr* »štala«.

imsāk, -āka, **imsāc**, -āca *m* (ar.) vrijeme početka muslimanskog posta (prije zore).

< tur. *imsak* (č. *imsakj*) < ar. *imsāk*; osn. zn. »suzdržavanje od jela«.

imsakija *f* (ar.) štampan tabelarni pregled početka posta za svaki dan u toku mjeseca Ramazana, kao i vrijeme pojedinih molitava (izraženo u satima i minutama).

< tur. *imsakiye* < ar. *imsā-kiyyā*, v. *imsak* + ar. adj. suf. za ž. rod *-iyyā*.

imtiḥān, -āna *m* (ar.) ispit; ispitivanje.

< tur. *imtiḥan* < ar. *imtiḥān*.

imza *f* (ar.) vlastoručni potpis.

< tur. *imza* < ar. *imḏā'*.

inačija, **inādžija** *m* (ar.-tur.) kapriciozan čovjek; svadalice.

< tur. *inatçı*, v. *inad* + tur. suf. *-çı*.

inačiluk *m* (ar.-tur.) kapricioznost.

< tur. *inatçılık*, v. *inačija* + tur. suf. *-lık*.

inād, -āda, **ināt**, -āta *m* (ar.) kapric; prkos, tvrdoglavost, upornost u protivljenju; svada, zavadā. — »Da in adom učinio n'jesi« (K. H. I 101): »Inat

babi dušu gubi«. »Od inata nema goreg zanata« (Vučk. Posl. 104, 233): »A Boga mi, bi se cure nafatijo, / Rad inata Save od Posavljā!« (Lord 119). < tur. *inat* < ar. *inād*.

V. *inačija*, *inačiluk*, *inatiti* se, *zainaditi* se, za *inat*, uz *inat*, *poinaditi* se.

ināditi se, **inātiti** se, **svadati** se, **prepirati** se. — »Plati, pa se ne inati« (Vučk. Posl. 249). Izv. od *inad* (v.).

inādžija, v. *inačija*.

ināt, **inātiti** se, v. *inad*, *inaditi* se.

inčār, -ára, **inkār**, -ára *m* (ar.) *nijekanje, poricanje*. — »Od inčara nema boljeg čara« (Vuk, Posl. 233).

< tur. *inkār* (č. inkjar) < ar. *inkār*.

V. inčariti, zainčariti

inčariti, *nijekati, poricati*.

Izv. od inčar (v.).

indāt, **imdāt** (**hindāt**), -āta *m* (ar.) *pomoć (bilo u: novcu, hrani, ljudstvu, vojnoj opskrbi i sl.)*.

— »Nedaj grada bez golema jada, / poslaću ti tri lađe i mdata« (I. Z. II 154); »Ja daj indat pod Promin prokleti, / ja ostavljam tahta i Stambola« (M. H. III 80); »Da devljetu budem u hindatu« (Lord 10).

< tur. *imdad* < ar. *imdād*.

indže, indecl. adj. (tur.) *tanak; lak*. — »U avliju natjerao dorata, / a dočeka indže-karaula: / na vatru me naložiše živu« (K. H. II 605) (indže-karaula »laka straža«).

< tur. *ince* »tanak; lak, lagan«; (tur. *ince karavul* ili *ince karakol* »laka straža«; v. karakol).

indžijel, v. indžil.

indžil, -ila, **indžijel**, -éla *m* (grč.) *evanđelje; sveta knjiga*. — »Nek ponesu velikog indžila« (K. H. II 28); »K nama brže, hodže i vaizi, / ponesite knjige indžijele« (Vuk IV 121).

< tur. *incil* < ar. *inğil* < grč. *eyaggélion*.

indžir, -ira *m* (pers.) *smokva, Ficus carica*.

< tur. *incir* < pers. *enğir*.

indžu-korijen (**indir-korijen**) *m*, neki »biser-korijen« od koga se prave derdani. Možda je to jedina vrsta korijena koji se u tur. zove »inci soğan« »biserni luk« — »Jedan vratak, a sedam

derdana, / četiri su od žutih dukata, / podniza im od indžu korjen a, / što korjenje pokraj mora raste« (K. H. II 312); »A treći joj od indir-korijena, što se na dram ko i zlato daje, / Miris daje na čejrek sahata« (M. H. IV 548).

Hibr. r., prva kompon. < tur. *incü, inci* »biser; perle«.

indir-korijen, v. indžu-korijen.

inkār, v. inčar.

inkaša *f* (tur.-srp. hrv.) *nišeste, pšenični skrob u prahu*.

Hibr. r. < tur. *un* »brašno« i naša riječ kaša.

inla, v. hila.

insāf, -āfa *m* (ar.) *savjest, duša, duševnost*.

< tur. *insaf* < ar. *inšāf*.

V. insafli, insafsuz.

insāfli, indecl. adj. (ar.-tur.) *savjestan, obazriv, duševan*.

< tur. *insafli*, v. insaf + tur. suf. -li.

insāfsuz *m* (ar.-tur.) *bezdušnik; čovjek bez savjesti i milosti*.

< tur. *insafsuz*, v. insaf + tur. postpoz. -suz »bez«.

insān (**iksān**, **ihsān**, **isān**), -āna *m* (ar.) *čovjek, osoba*. — Što siječe oklop na insanu« (K. H. I 375).

< tur. *insan* < ar. *insān*.

V. insanijet, insanski.

insanijet *m* (ar.) *ljudstvo, čovječnost*.

< tur. *insaniyet* < ar. *insā-niyyā*, v. insan + ar. adj. suf. *-iyyā*.

insanski, adj. i **insanski**, adv. *ljudski, ljudski*.

Izv. od insan (v.).

inšalāh! (**inšanlāh!**) interj. (ar.) *akobogda*. — »Hajr inšalāh,

Bogom pobratime?!« (K. H. I 89): »E in ša n la h dok se rodi sunce!« (M. H. III 35).

< tur. *inşallah!* < ar. *inşā'a-llāh* »ako bog htjedne«.

intačiti, *navaljivati sa pitanjima ili zahtjevima, zapitkivati.*

< tur. *intak* < ar. *inṭāq* »natjerati drugog da govori, učiniti da progovori«.

interēždžija i interēščija m *onaj koji u svemu gleda svoj interes, sebičnjak.*

Hibr. r. sa tur. suf. -ci (č. dž), odnosno -či (č. či).

intikal, -ála *m* (ar.) 1. pravni termin: *prelaz prava vlasništva na imovini sa umrlog na nasljednike.*

2. *prenosna taksa, porez na nasljedene nekretnine.*

< tur. *intikal* < ar. *intiḡāl* bukv. »préci«.

intikaliya f (ar.) *prenosna taksa, porez za nasljedene nekretnine.*
< tur. *intikaliye* < ar. *intiḡāliyyā*, v. *intikal* + ar. adj. suf. f. -iyyā.

intikām m (ar.) *osveta.*

< tur. *intikām* < ar. *intiḡām*.

Ipek (tur.) *tursko ime za grad Peć u Kosovskometohijskoj oblasti.* — »Koliko je polje pod Ipek om, / svega ga je voj-ska pritisnula« (Sevd. 106): »Među Ipek, među Đakovicu, / Na ledinu pod borje visoko« (Petran. 94).

< tur. *Ipek*.

ipeklija f (tur.) *svilena košulja.* — »Na mladoj ipeklija i svilene dimije« (Gajr. 1927 37).
< tur. *ipekli* »svilen« < tur. *ipek* »svila« + tur. suf. -li.

iptan, iptan-kazuktan, v. hiptan-kazuktan.

iptidaija, iskr. iptadija, v. mektebi-iptidaija.

irábiti, tumačiti, razjašnjavati.

< tur. *irab* < ar. *irāb* »tumačiti«.

irād, irāt m (ar.) 1. *dohodak sa nepokretnog imetka.*

2. *nepokretni imetak koji donosi prihod.* — »Imaš dosta i irada«, »Pola mala, a pola irada« (M. H. III 8, 323); »Sedi naša irad babovina, / Što je nama babo jostavio« (Lord 233).

< tur. *irad*, sa značenjem kao kod nas < ar. *irād* »donijeti«.

irāda f (ar.) *carska zapovijed.*

< tur. *irade* »carska zapovijed« < ar. *irādā* »htjeti, željeti; volja, želja«.

irāki-sāfūn, irākli-sāfūn (rāki-sāfūn, rākli-sāfūn), -ūna, m (ar.-lat.) *vrsta mirišljivog sapuna koji se za vrijeme turske vladavine uvozio sa Istoka.* — »kupajte me đulsijom vodicom, / i najljepšim irakli safunom« (Beh. VIII 63); »vode uze i rakli safuna« (M. H. III 410).

< tur. *iraki sabun, irakli sabun* »iraki sapun, sapun koji se proizvodi u Iraku«. Prva riječ dolazi od ar. *irāqiyy* »iraki« (ar. *irāq* »Irak« + ar. adj. suf. -iyy), a tur. *irakli* je od ar. *irāq* »Irak« + tur. suf. -li (u našem jeziku se nekad početno slovo »i« izbacuje *raki, rakli* mjesto *iraki, irakli*). Za drugu riječ v. *sapun*.

Tumačenje ove riječi u Rj JAZU nije ispravno.

irëndati, v. erëndati.

irēnde, irēnda, v. erende, erenda.

irēza, v. reza.

Irfān, -āna (ar.) *musl. muško ime*.
 < tur. *Irfan* < ar. *Irfān*, muško ime »Poznavalac« osn. zn.: »poznavanje, prepoznavanje; gnoza«.

irgat, **irgatin** (ārgat, ārgatin) *m* (grč.) *nadničar, radnik*. — »Što je staro meću u *irgate*« (K. H. I 43).

< tur. *irgat* < ngrč. *ergátis*.
 V. *irgatluk*, *irgatovati*.

irgatluk (**argatluk**) *m* (grč.-tur.) *nadničarski posao, kuluk, rabota*. — »Pa navede mene u *argatluk*« (Vuk III 9).

< tur. *irgatluk*, v. *irgat* + tur. suf. -lik.

irgatovati, -tujem (ārgatovati), *raditi pod nadnicu, kulučiti*. — »argatovah tri godine dana« (Vuk III 9).

Izv. od *irgat* (v.).

irmek-hālva *f* (jerm.-ar.) *halva od griza jedna mjera masnoće i ista mjera griza, pa se to prži na vatri. Zatim se zalije ključalim šerbetom u kome je jednaka mjera šećera i mlijeka i miješa se dok se ne zgusne. Dakle pravi se isto kao i obična halva, samo se mjesto brašna stavlja griz, a mjesto vode mlijeko*.

< tur. *irmik helvası*, izf. od tur. (jermenskog porijekla) *irmik, yirmik* »griz« + *halva* (v.).

irtifa, v. *iltifa*.

Isā, -āta (pejgamber) (jevr.) *Isus*.
 < ar. *Isā*, jevr. porijekla.
 V. *Isa* (musl. ime).

Isā, -āta, hipok. **Iso** (jevr.) *musl. muško ime*.

< tur. *İsa* < ar. *Isā*, muško ime, ime pejgambera, jevr. porijekla.

İse, **İsa**, v. *hise*, *hisa*.

isakatiti, *teško ozlijediti nekog na više mjesta po tijelu*.
 Izv. od *sakat* (v.).

Ishāk, **İshāk**, -āka (asir.) *musl. muško ime*.

< tur. *Ishak* < ar. *Ishāq* muško ime; *Ishak-pejgamber*, sin *Ibrahima* (*Abrahama*, *Avrama*) i *Sare*; < asir.

ishāl, -āla *m* (ar.) i **ishāluk** *m* (ar.-tur.) *proljevi*.

< tur. *ishal*, *ishallık* < ar. *ishāl*.

isharčiti, *istrošiti, potrošiti*. — »Sve sam svoje *isharčio* blago« (K. H. I 463).
 Izv. od *harčiti* (v.).

isiot, **isijot** *m* (tur.) *ingver, dumbir, zendžefil, Zingiber officinale, fam. Zingiberaceae. Samljeven korijen upotrebljava se kao začini za salep*.

< tur. *ısıot* bukvi. »vruća biljka« (tur. *ısı* »vruć« i tur. *ot* »biljka, trava«).

İşjān, -āna *m* (ar.) 1. *nepokornost; pobuna, ustanak*.

2. *isjan se učiniti, pobuniti se, otkazati pokornost*. — »Jer se zemlja *isjan* učinila« (K. H. I 242).

< tur. *ışyan* < ar. *īşyān*.
 V. *asiya*, *asiluk*.

İskasapiti, *isjeći nožem; izbosti nožem, nanijeti nožem ili sabljom teške tjelesne povrede*. — »Preostali *iskasapljeni* sadržaj knjige nije mogao i dalje nositi naslov »Nastavak legende« («Proces u Lionu» beogr. »Politika« od 5. II 1961.).
 Izv. od *kasap*. *kasapiti*.

İskašagijati, *istimariti konja kašagijom*.

Izv. od *kašagija*, *kašagijati*.

iskāt, -āta *m* (ar.) jedna vrsta milostinje koja se dijeli sirotinji za dušu umrloga (podušje), pošto se najprije provede određena procedura tzv. devr (v.).

< tur. *iskāt* < ar. *isqāt*, bukv. »oboriti, ukinuti«.

iskēfati 1. iščetakati.

2. fig.: izružiti, očitati lekciju.

Izv. od kefa, kefati (v.).

iskulašiti 1. preko mjere jahati ili tovarenjem iskoristiti konja.

2. preko mjere istrošiti žensku; »iskulašena ženska« znači: vucalica, koja je prošla kroz mnoge ruke.

Izv. od kulašiti (v.).

iskūndačiti, izmlatiti, istući.

Izv. od kundačiti (v.).

iskusūriti, isplatiti i posljednji novac dugovanog zajma ili cijene.

Izv. od kusur (v.).

islāh, indecl. adj. (ar.) dobar; pravi; uređeni. — »Njemu sje-di Kozlić Šabanaga / Od umije, od *islāh*-Turkinje«. »Njemu sidi Kozlić Aliaga / Od Marije, od *islāh*-vlahinje«. »*Islāh*-čalme nad oči natisli«, »izvadi mu *islāh*-zerdanliju«. »Čakšire mu *islāh* medvidina« (M. H. IV 28, III 350, 366, 505).

< tur. *islah*, sa značenjem kao kod nas < ar. *islāh* »urediti, popraviti; uređenje, poboljšanje«.

V. *islahana*, *islah* učiniti.

islahāna *f* (ar.-pers.) zanatlijska škola. U tursko doba u Sarajevu je postojala *islahana* na mjestu gdje se danas nalazi Tkaonica ćilima, na Bistriku.

< tur. *islahane* »zanatlijska škola; vaspitna institucija. < ar. *islāh* »urediti, poboljšati« i pers. *hāne*, v. *hane*.

islāh učiniti, urediti, dovesti u red, popraviti, poboljšati.

V. *islah*.

islām, -āma i **Islām**, -āma, *m* (ar.)

1. ime muslimanske vjere.

2. muslimansko muško ime.

< tur. *islām* < ar. *islām*, bukv.:

»predanost (bogu)«

V. *islamijet*, *musliman*.

islamijet *m* (ar.) muslimanstvo.

< tur. *islāmijet* < ar. *islām*

+ ar. adj. suf. *f*. -iyyā.

İsma, v. *Ismeta*.

Ismāil, **Ismājil**, **Smāil**, **Smājil**,

hipok. **Smājo**, **Smāiš** (asir.)

musl. muško ime

< tur. *Ismail* < ar. *Ismā'īl*, ime

sina Ibrahima-pejgambera, Sa-

muelo sin Abrahama < asir.

Ismet, hipok. **İsmo** (ar.) musl. muško ime.

< tur. *Ismet*, muško ime »Za-

štićeni« < ar. *ḏsmā* »čuvanje,

zaštita; dobro ime, poštenje«

Ismeta, hipok. **İsma** (ar.) musl.

žensko ime.

Muškom imenu *Ismet* dodano

naše -a.

İsmo, v. *Ismet*

İso, v. *İsa*

ispārčati, iskomadati.

Izv. od parče (v.).

ispāt, -āta *m* (ar.) dokazivanje,

svjedočenje; dokaz.

< tur. *ispat* < ar. *itbāt*.

V. *ispatiti*, *ispatluk*, *ispat* učini-

niti, obispatiti.

ispātiti, svjedočiti, posvjedočiti.

Izv. od *ispat* (v.).

ispātluk *m* (ar.-tur.) zasnjeđenje,

posvjedočenje; dokaz. —

»Nijesi mi obljubio lice, / ali

tome *ispatluka* nema, / već

je ono što govore ljudi« (Kašik.

III 23).

< tur. *ispatluk*, v. *ispat* + tur.

suf. -lık.

ispāt učiniti, zasvjedočiti, posvjedočiti; dokazati svoju tvrdnju u parnici.

Izv. od ispat (v.).

ispihtijati se (ispiktiljati se), uvariti se; dopeći se na slaboj vatri postepeno.

Izv. od pihtijati se (v.).

ispindžija m (srp. hrv.-tur.) *ispijač, koji mnogo pije, ispija.* — »Na pivu su čudne ispiindžije« (K. H. I 228).

Hibr. r. *ispi*, prez. osn. od inf. *ispiti* + »n« + tur. suf. -ci (či dži).

israf, -āfa (ar.) *pretjerano, prekomjerno trošenje; prelaženje mjere. Kaže se: »israf haram« tj. israf je zabranjen.*

< tur. *israf* < ar. *israf*.

Israfīl m (jevr.) *anđeo koji će objaviti početak kijametskog dana (smak svijeta).*

< tur. *Israfīl* < ar. *Israfīl* < jevr.

istabānati, išibati po tabanima.

Izv. od taban (v.).

istabīriti, istumačiti, protumačiti; protumačiti san. — »Došao sam da mi istabiriš san.* Plaho zanovijetan« (Čolak. 25).

Izv. od tabir, tabiriti (v.).

istakāt, istekāt m (srp. hrv.-ar.) *nemoć, slabost, iscrpljenost.*

< tur. *takat* (v.) < ar. *ṭāqa* i naša prep. »iz«: iz-takat, izvedeno na isti način kao što je od *takat* izveden glagol *istakatiti, istekatiti* (v.).

P. Skok »344 *istekat* B. *takat* M« itd. navodi da je »ova riječ nastala od tur. *istek*, volja, želja, prohtjev, pa u Mostaru i Banjoj Luci ima nastavak -at i kaže se: *istekat, takat*, a u sarajevskom govoru se ovaj nastavak gubi, pa se kaže: *istek*«.

Mislim da ovo Skokovo tumačenje nije ispravno, pošto *istekat, istakat i istekatiti* ni po izvoru, a ni po značenju, kako sam naveo, nemaju veze sa tur. riječi *istek*.

istakātiti, istekātiti, iznemoći, obnemoći, oslabiti, izgubiti takat (moć). Kaže se: »vala sam od dugog ležanja mnogo *istekatitio* (*istekatitio*)«.

Izv. od *istakat, istekat* (v.).

istāmiriti, ispopravlјati, izvršiti popravke.

Izvr. od *tamiriti* (v.).

istek m (tur.) *volja, prohtjev, apetiti.* Kaže se: »Nemam *isteka* ni za čim«.

< tur. *istek* < tur. inf. *istemek* »htjeti, želiti«.

istekār, v. istekrar.

istekāt, istekātiti, v. istakat, istakatiti.

istekrār, istekrāj, istekār, adv. (ar.) *ponova, iznova, nanovo.* — »Za *istekar* puške podasuš« (Vuk, Rječnik).

< tur. *istikrar* < ar. *istikrār* »ponoviti«. V. *tekrar*.

ister-istemez, indecl. (tur.) htione htio, hoćeš-nećeš (môrā se). — »... jer valja mi *ister-istemez* ići na izbore...« (Zembilj III 26).

< tur. *ister-istemez* »hoće-neće«, prva kompon. imperf. 3 lice sing. poz. a drugo neg. od inf. *istemek* »htjeti«.

istiāra, istijāra, v. istihara.

istifāde (istifādu) se učiniti, okoristiti se.

< tur. *istifade* < ar. *istifādā* »korištenje«.

istifān, istivān, -āna (pogr. *istikfar*) *m* (grč.) *mladinski, nevje-*

stinski vijenac. — »Jedna glava sedam istifana« (M. H. III 411); »Cura lijepa pa se zadodjela: / jedna glava, a tri istikfara: jedne uši a dvoje menduše« (Muz. zap. Inst. 59).

< tur. *istifan* < ngrč. *stēfanos*.

istigbāl, -āla *m* (ar.) *doček, sretanje, susret*. — »Na istigbāl njemu izlazio« (K. H. I 52).

< tur. *istikbal* < ar. *istiqbāl* »izaći nekome u susret«.

istihāra (*istiāra, istijāra*) *f* (ar.) *namaz (klanjanje, molitva) poslije koga se legne da se spava sa željom da san dā odgovor na ono što se želi da sazna, naime da li je po odnosu osobu dobro što namjerava učiniti ili ne*. — »Da on klanja namaz istihar u, / pa da išće od dragoga Alaha, / da usnije što s' njegova obara munara« (Kurt I 143).

< tur. *istihare* < ar. *istiḥārā*, bukv.: »ispitivanje, istraživanje da li će neki preduzeti ili planirani posao biti sretan ili ne«.

istikfār, v. *istifan*.

istilāh, -āha *m* (ar.) *polagan razgovjetan govor, polagan rad*: »govori po istilah u«, »radi po istilah u«.

< tur. *istilah* < ar. *iṣtilāh* »tehnički izraz; termin«.

istimāriti, *očistiti konja češagijom i četkom*. — »Sedlo svali, pa na jasje baci, / istimari umorna dogina« (K. H. II 534).
Izv. od *timariti* (v.).

istintāk, -āka *m* (ar.) *preslušavanje, ispitivanje, isledivanje, istraga*.

< tur. *istintak* < ar. *istinṭāq*.

istiska *f* (ar.) *sušica, tuberkuloza*.
< tur. *istiska* »vodena bolest,

Hydrapisie i staračka sušica« < ar. *istisqā'*.

istivān, v. *istifan*.

išāret (pogr. *bešāret*) *m* (ar.) 1. *gestikulacija (bilo da se vrši kretnjama ruku, prstiju, tijela ili mimikom)*. »Pa on Marku išaretom kaže, / išaretom klimajući glavom« (K. H. I 195); »Seljam dade, Mujo pogleda ga, / Bešaretom seljam prifatijo« (Lord 143).

2. *predosjećanje, predosjećaj; znak*. — »Išaret mi je da će doći« (u ob. gov.); »Zar ovo nije siguran išaret?« (Zembilj III 99).

3. »išaret učiniti«, *pokazati kakvim gestom, dati neki znak*.
< tur. *işaret* < ar. *iṣārā* »pokazivanje; znak, mig«.

išāretiti, *gestikulirati, micanjem ruke, prstiju, glave ili očiju davati znak*.

Izv. od *išaret* (v.).

iščija *m* (tur.) *radnik*.

< tur. *işçi* (tur. *iş* »posao, rad« + suf. -çi).

iščēsmati, *izvesti, napraviti »će-sme«*.

Izv. od *česma* (v.).

iščil *m* (ar.) 1. *slutnja, naslućivanje; u igri prstena: uvjerenje stečeno na osnovu okolnosti da se pod izvješnom čarapom ili findžanom nalazi sakriveni prsten*. — »iščil mi je ova čarapa«, »de je tvoj iščil?« tj. gdje misliš da je prsten?

2. *ono na što se čovjek opredijeli, što izabere po sopstvenom rasuđivanju*. Kaže se: »iščil mi je ona djevojka«.

< tur. *işkil* »sumnja; pretpostavka; teškoća, težak problem«

< pers. *iškīl* »sumnja, varka«

< ar. *iškāl* (√ *škīl* IV) »sumnja, dvojba«.
V. *iščiliti*, *uiščiliti*.

iščiliti 1. pogadati gdje je prsten (u igri prstena).
2. izabrati, zagledati, napr. »iščiliti djevojku« znači: izabrati djevojku koja se najbolje sviđa. Izv. od iščil (v.).

iš kolājdele! (iškolađe!) interj. (tur.) neka ti je kolaj rabota! lak ti posao bio! (ovako se pozdravlja onaj koji se zateče u kakvom poslu). Kaže se: »iš kolajdele, majstore!«
< tur. *iş kolaygele!* < tur. *iş* »posao, rad«, tur. *kolay* »lagan« i tur. *gele*, optat. 3. lice sing. od inf. *gelmek* »doći«.

işlēsati, -išem 1. raditi, posloovati. 2. curiti (kaže se za ranu ili gnoj).
< tur. *işlemek* »raditi, posloovati; curiti«.

V. işlema.

işlema, ešlema f (tur.) ručni vez na odijelu srmom, zlatom ili svilenim koncem; ručni vez na oružju; ručni vez uopšte. — »Zlatnu pošu bega Dženetića, / od ešlema i tiftira zlatna« (Ašikl. 70).

< tur. *işleme*, nom. action. i part. od inf. *işlemek* »raditi, posloovati«.

işluk, v. ičluk.

ištāh, -āha (pogr. ištāl) m (ar.) 1. apetit, prohtjev za jelom. Kaže se: »ovo otvara ištāh«.
2. želja, volja, raspoloženje za nečim. — »A ištāha i behar se kruni. / u čašice pune šljivovice!« (Sevd. 35).

< tur. *iştah*, *iştihā* < ar. *ištiḥā* »želja; željeti« od *šāḥwā* »strast, želja«.

ištāhli, (ištāli), indecl. adj. (ar. i tur.) 1. sa dobrim apetitom.
2. željan.

< tur. *iştahli*, v. *išetah* + tur. suf. -li.

ištāhlija m (ar.-tur.) 1. onaj koji ima dobar apetit.

2. onaj koji ima želju za nečim.
< tur. *iştahli*, v. *iştahli*.

ištāhsuz m (ar.-tur.) 1. onaj koji nema apetita.

2. onaj koji nema želja ni prohtjeva.

< tur. *iştahsız*, v. *iştah* + tur. postpoz. -suz »bez«.

işte deldum! interj. (tur.) eto do-doh! eto stigoh! (odgovor gosta na dobrodošlicu domaćina: »de-la mašalah!« (v.))

< tur. *işte geldim*, tur. *işte* »eto« i *geldim*, perf. 1. lice sing. od *gelmek* »doći«.

itāat (itāt) m (ar.) 1. pokornost, poslušnost, odanost. — »Nisam bila u itātu« (Gajret 1930 554).
2. »itāat (itāt) učiniti, pokoriti, poslušnim učiniti. — »Bajraktara itat učinila. / otalen se natrag povratila« (M. H. III 231).

< tur. *itaat* < ar. *iṭāa*.

itāt, v. itāat.

itibār (ihtibār, iktibār) -āra m (ar.) 1. čast, ugled; poštovanje, uvaženost. — »zato su je svugdje dočekivali i pričekali sa velikim ihtibarom« (Zem-bilj III 17); »Svi su staroj ihtibar nosili, / šećer jila, na svili sjedila« (I. Z. IV 155).

2. »itibar činiti«, »itibar učiniti«, iskazivati (iskazati) poštovanje, odavati (odati) čast. »Itibar je majci učinio. / a mrku joj kahvu dohvatio« (K. H. II 423).

< tur. *itibar* »čast, ugled; poštovanje, uvaženost« < ar. *iṭibār*, osn. zn. »poučiti se«.

P. Skok za ovu riječ kaže da je nastala od »ar. *iktidār*, »autoritē, dignitē« sa promjenom d u b, što je sasvim neosnovano. V. muteber.

itićaf, itikāf, -āfa *m* (ar.) 1. muslimanski vjerski običaj da se posljednjih deset dana Ramazana nastani (»zatvori«) jedan pobožan siromašan čovjek u džamiju, gdje spava i hrani se, a ne napušta džamiju do bajrama osim radi obavljanja nužde. Taj čovjek zove se *mutećif*, *mutekif* (v.).

2. nenapuštanje kuće i neizlaženje među svijet. Kaže se: »povukao se u *itićaf*«, »zatvorio se u *itićaf*«.

< tur. *itikāf* (č. *itikjâf*) < ar. *itikâf*.

itikād, -āda *m* (ar.) vjerovanje, uvjerenje u božje postojanje. — »Kaže se: »čvrstog je *itika*-da«.

< tur. *itikad* < ar. *itiqād*.

itikāf, v. *itićaf*

itirāz, -āza *m* (ar.) 1. nepovoljna kritika; prigovor; protivljenje, prigovaranje.

2. »itiraz učiniti«, kritikovati, protiviti se, neslagati se.

< tur. *itiraz*, sa značenjem kao kod nas < ar. *itirād* »protivljenje, prigovaranje«.

itlāk-bujruntija (*itljāk-buruntija*) ili skraćeno **itlāk** (*itljāk*) *f* (ar.-tur.) neka vrsta opšte, cirkularne naredbe; raspis. — »uze *itlak*-*bujruntije* pisat, / na careve dobre kapetane, / on careve diže kapetane« (nar. pj.); »beže se je asi učinio, / bez careve ture i fermana / i bez moje *itlak*-*bujruntije*« (F. J. II 352); »A kad sljegnem caru na divanu, / Najprije ću *itljak* izvaditi / Na Turčina Budimliju Muja, / Da ga car vej potražiti neće«, »Dade sultan *itljak* *buruntiju*« (Lord 15, 18).

< tur. *itlak* »otpuštanje, oslobođenje; općenitost« < ar. *itlāq*

»osloboditi, odriješiti«. Za drugu kompon. v. *bujruntija*.

itmāč, -āča (*ikmāč*) *m* (tur.) otvor, razrez na obašvi u gaća, dimija, čakšira itd., kroz koji se uvlači ućkur, svitnjak. — »Pri dnu džemadan je opšiven obameta-njem, a kod svake strane ima manji razrez koji se zove »ikmač« (od tur. *itmāč*) (GZM 1956 156).

< tur. *yirtmaç*.

İza, v. *Izeta*.

izāfet *m* (ar.) *izafetska konstrukcija*, genitivna veza. Turski, ar. i pers. jezici imaju *izafetske konstrukcije* kao poseban oblik izražavanja genitivnog odnosa. U tur. *izaf.* konstrukciji prvi dio je u genitivu ili u nominativu, a drugi sa prisvojnim nastavkom »-i«, »-u« ili »-si«, »-su«, napr. *balik yağı* »riblje ulje«, *Ahmedin oğlu* »Ahmedov sin«, *evin penceresi* »kućni prozor« itd. U ar. *izaf.* konstrukciji prvi dio je u nominativu, a drugi u genitivu: *bāyту-l- māli* »državna blagajna«. U pers. *izaf.* konstrukciji prvi dio dobiva nastavak -i ili -yi, ili je bez tog nastavka, a drugi dio ostaje nepromijenjen: *qāmi mey* »čaša vina«, *newāyi murğ* »pjev ptice«. Vrlo se često upotrebljava pers. *izaf.* konstruk. u tur. jeziku, a gradi se isključivo od ar. ili pers. riječi.

(Smatrao sam potrebnim objasniti »izafet« zbog toga što se u tumačenju riječi u ovom rječniku vrlo često susrećemo sa *izafet.* konstrukcijama).

< tur. *izafet* < ar. *idāfā*.

izbehārati, *procvasti* (*behar*). Kaže se: ove godine je svo voće *izbeharalo*.

Izv. od *behar*, *beharati* (v.).

izdegenečiti, *istučiti*, *izbatinati*.

Izv. od *degenek*, *degenečiti* (v.).

izdevèrati, prebroditi teškoće u životu; izbaviti se iz nevolje nakon mučnog života. *

Izv. od deverati (v.).

izdùrati, izdržati, podnijeti.

Izv. od durati (v.).

izeglènisati se, -išëm, izrazgovarati se.

Izv. od eglenisati (v.).

Izet, hipok. **izo** (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. Izzet, muško ime »Veličina, Slava« (isp. »Slávko«) < ar. izzä »veličina, slava, ponos«.

Izeta, hipok. **iza** (ar.) *musl. žensko ime.*

Muškom imenu Izet (v.) dodan naš nastavak za f. -a.

izgargàrati, isplakati grlo i usta grgljanjem. — »Prilikom kupanja (muslimana) moraju se grlo i usta izgargarati« (u ob. gov.).

Izv. od gargara (v.).

izhāl, **izháluk**, v. ishal, ishaluk.

iziládžiti (se), **izliječiti (se)**. — »Naj pojedj ovaj somun i ja mislim božijim hemerom, a

mojim sevepom da ćeš se odmah iziladžiti« (Zembilj III 26).

Izv. od iladžiti (se) (v.).

izirábiti, protumačiti, razjasniti.

Izv. od irabiti (v.).

izištábiti, nadovoljiti se onoga za čim se ima istah (apetit, volja).

Izv. od istah (v.).

izmèčār, **izmečárluk** itd. v. hizmečar, hizmečarluk itd.

izmet, v. hizmet

izo, v. Izet.

izun (izum) m (ar.) *dozvola, dopuštanje, privola, pristanak.* — »Eto ti izun, turska golotinjo« (M. H. III 107); »Pa izide uz tančicu kulu, / Bez izuma u odaju uđe« (Vuk VII 323).

< tur. izin < ar. idn.

V. izunama.

izunáma f (ar.-pers.) 1. *pismena dozvola; ovlaštenje.*

2. *ovlaštenje koje je izdavao šerijatski sudija imamu-matičaru da ovaj u ime šerijatskog suda obavi vjenčanje.*

< tur. izinname < ar. idn, v. izun i pers. nâme »pismo; knjiga, djelo«.

jā! partik. (ar.) o!. »ja, merhaba«
= o, merhaba! (musl. pozdrav).
< tur. *ya* < ar. *yā!*

jā i jā ... jā konj. (pers.) *ili, ili ... ili*. — Sina Mehu u mektebe dala, / da joj bude paša ja binbaša« (Kurt I 120); »Kupi vojsku hajde na Kosovo, / ja mi spremi od gradova ključ« (Petran. 270); »ja amanu glada dajte dermana, / ja nam dajte budžak zemlje prazne« (K. H. I 36); »ja pravo, ja nikako« (Vuk, Posl. 109).

< tur. *ya* < pers. *yā*.

jabāna f i jabānac, -nca m (pers.)

1. *stranac, tuđin; nesrodnik*. — »Nemoj slati malenih svatova, / ni spremati jabane djevera« (K. H. I 108); »Ne vodi mi jabane djevera« (Petran. 603).

2. »jabana« znači i: *strana, drugi kraj; ledina*. — »Čuješ mene, draga sa jabane, / ja na tebi ne nalazim mane« (Ašikl. 117); »Pomrčina, cijelo selo spava, / Sahat kula dvanajes kucala, / Tuj se momče po jabani šeće« (Muz. zap. Inst. 276).

3. »nājabanu (na jabanu) govori« znači: *govoriti u stranu, govoriti besmislice*.

< tur. *yabana, yaban* < pers. *yabān, yābān*, zapravo: *biyābān*; u oba jezika znači: »pustinja, područje izvan uređenih i naseljenih mjesta koje nije kultivirano niti je u čijem posjedu«.

V. *jabandžija, jabandžiluk, jabanlija, jabani*.

jabāndžija (jebāndžija) m (pers.-tur.) *stranac, tuđin; nesrodnik*. — »Prodi me se momak jabandžija« (M. H. III 320); »neću ljubiti jebandžije, / već komšiju u mahali« (I. Z. III 203).

< tur. *yabancı* < pers. *yabān, yābān*, v. *jabana* + tur. suf. *-ci*.

jabandžiluk m (pers.-tur.) *svojstvo jabandžije; tuđinstvo*.

< tur. *yabancılık*, v. *jabandžija* + tur. suf. *-lik*.

jabāni, indecl. adj. (pers.) *divlji*.
< tur. *yabani* < pers. *yabāni*.

jabanlija m (pers.-tur.) *stranac, tuđin; nesrodnik*. — »O djevojko jabanlijo, / dragi ti se pomamio« (I. Z. II 159); »Dobili smo jednog jabanliju, / Niti hoće piva ni jediva« (Petran. 592).

< tur. *yabanlı* < pers. *yabān*, v. *jabana* + tur. suf. *-lı*.

Ĵetja *f* (tur.) 1. vrijeme (doba) oko 2 sata poslije zalaza sunca, kada se klanja istoimena musul. molitva. — »I jacijske vakte dočekaše« (M. H. III 447);

2. noćna musul. molitva (»jacija namaz«), peta po redu, koja se klanja oko 2 sata iza zalaza sunca. — »Majka sina na jaciju budi, / Ustaj, sine, jacija ti prođe!« (Muz. zap. Inst. 3528); »Svašta čula, jacijske ne čula« (nar. posl.).

3. U narodnim pjesmama se spominju »prve jacijske« ili »male jacijske« i »kasne (pozne) jacijske« ili »velike jacijske«. Prve ili male jacijske to je doba kada nastupi vrijeme klanjanja jacijske koje oglašavaju mujezini sa minareta (oko 2 sata iza zalaza sunca); »Kad def bije u prve jacijske« (Sevd. 84). Kasne ili velike jacijske je doba iza pola noći pa do poprije zore, pošto jacijsko vrijeme (»jacijski vakat«) traje i jacija namaz može se klanjati sve do pred zoru. Stoga pjesma kaže: »Majka sina na jaciju budi, / Ustaj, sine, jacija ti prođe!«

< tur. *yatsi*, osn. zn.: »vrijeme lijezanja, spavanja«.

jačmićak, v. ječmićak.

Ĵadac, Ĵaca i Ĵadac, Ĵaca *m* (pers.)

1. tanka prsna kost u pernatu životinji koja ima dva kraka.

2. vrsta opklade: »lomiti Ĵadac« znači da dvije osobe uzmu kost Ĵadac za dva kraka i tegleći razlome ga, pa poslije toga ko prvi od njih pogriješi, ili se prevari, gubi opkladu.

< tur. *yades*, *lades*, sa istim značenjem kao kod nas < pers. *yād-i dest*, buk. »ručno sjećanje« pers. izf. od pers. *yād* »sjećanje« i pers. *dest* »ruka«.

Ĵadidar, *adidār*, -āra *m* (pers.)

1. dragulj, dragi kamen; nakit,

dragocjenosti, skupocjenosti. — »Pojavi se Ĵadidar Ajkuna«, (K. H. II 72); »Pa se kani Ĵadidara moga! / Otprile je meni mušterija«, (M. H. IV 174); »A u njojzi do tri adidara: / Jedno'mi je momče Biograče, / A drugo je momče Sarajče, / A treće je momče Hercegovče«, (Vuk V 182); »Ja upita adidar Hajkunu« (Lord 307).

2. uspomena, darovani predmet za uspomenu.

< tur. *yadigar* »uspomena« < pers. *yādgār* »dar za uspomenu, dar za sjećanje«, pers. *yād* »sjećanje« + pers. suf. -*gār*, koji služi za tvorbu imenica.

Ĵafta (*Ĵapta*, *Ĵavta*, *Ĵalta*) *f* (pers.)

1. tabla sa natpisom; cedulja, etiketa; pismeni raspored. — »Još on Ĵaptu na kolinu piše, / pa po raji Ĵapte otisnuo« (M. H. 284); »Dok popisa konja i junaka, / i dade mu Ĵaptu na junaka« (K. H. II 272).

2. odjeljenje, odred, grupa; grupa sela koja pripadaju jednoj manjoj opštini ili džematu. — »Dobro ih je bane dočekaio, / sve svatove po Ĵaftama baci, / a on sebi senjskog kape-tana« (K. H. II 221); »sve padoše po Ĵaftam svatovi, / nema Ĵafte dvjema seratli-jama« (F. J. II 255); »Za Mu-jova na Ĵafte vojska; / »Sve rasturi vojsku na sentove« (Lord 98); »Te je mnoge Ĵafte pokupio, / Te on sreća kitu i svatove« (Vuk VII 186).

< tur. *yafat* »cedulja, pismena isprava; etiketa; tabla sa kakvim natpisom« < pers. *yāfte* »pismo, cedulja«.

V. jäftadžija.

jäftadžija *m* (pers.-tur.) onaj koji dijeli na grupe, na odrede. —

»Izveo je trista jaftad zija
'Da dijeli svate na konake'
(Lord 124).

< tur. *yaftacı*, v. jafta tur
suf. -ci.

jäg m (tur.) 1. *mirisavo ulje koje
hadžije donose iz arapskih ze-
malja na povratku iz Meke.*
Njime se muslimani namirisa-
vaju prilikom vjerskih prazni-
ka. — »Čabe jagom nek na-
mažu brke« (Nar. bl. 254).

2. *ulje, oleum.*

< tur. *yağ* »maslo, mast«.

V. jagla, jaglaisati, jaglija, jag-
luk, jagluk-pita, balukjag, dul-
-jag, nanc-jag, hind-jag.

jägaz, jägazija, jagäzli, v. jagrz,
jagrzli

jägla f (tur.) *cicvara.*

< tur. *yağlı*, v. jag — tur. suf.
-lı.

jaglaisati, -išēm 1. *podmazati ma-
šču ili uljem, napr. točkove u
kola itd.*

2. *podmazati grlo slatkim i sla-
nim jelom da se ima bolji glas.*
tj. *pojesti što slatko i slano.*

< tur. *yağlatmak* »pomastiti«.

jäglak, v. jagluk.

jäglek, v. jagluk.

jaglija f (tur.) *vrsta čakije.*

< tur. *yağlı*, v. jag — tur. suf.
-lı.

jägluk (jäglak, jäglek) m (tur.)
*duguljasti rubac od finog beza
zlatom izvezen na jednom uglu.*
— »Sa čivije jagluk uja-
mila« (M. H. III 121); »Kad je
svoje svate dofatio. I jaglu-
ke na njim omrčio« (Vuk VIII
25); »Da bi dragom vezen ja-
gluk dala, dragi mi je, malo
mu je dara«. »malo čedo ja-
glukom pokrila« (Muz. zap.
Inst. 3522. 1812).

< tur. *yağlık* »rubac«

jägluk-pita f (tur.) *vrsta pite ma-
slenice.* — »Kuhaj pitu ja-
gluk-pitu, hajdule, šajdule«
(I. Z. IV 2).

V kompon. pod jagluk i pita.

jägma f (pers.) 1. *grabljenje, oti-
manje, pljačka; natjecanje ko-
će prvi nešto ugrabiti, dobiti*
itd. — »pa me mladu podaj na
telala. pa da vidiš jagme
od momaka« (I. Z. IV 79); »Ode
na jagmu kao alva« (Vuk,
Posl. 232).

2. *vrsta zajednice u kosnici.* —

»Tada se jagme ko će više po-
kositi, jer što pokose kosci iz
jedne kuće, to sijeno pripada
toj kući. Ta se vrsta zajednice
zove »jagma«. (GZM 1906
396).

< tur. *yağma* < pers. *yağmā*.
V. jagmiti, ujağmiti, pojağmiti
(se).

jagmiti (se) *grabiti; natjecati se
ko će prvi što ugrabiti; ići is-
pred.* — »Tada se jagme ko
će više pokositi« (GZM 1906
396); »Dobra dora Babahmeto-
vića! dorat svijema jagmi
uz obalu« (K. H. II 317).

Izv. od jagma (v.).

**jagrz, jägaz, jägazija (ägaz, äga-
zija) m** (tur.) *konj crnomalja-
ste kestenjaste boje.* — »Na
dva konja Omer udario, dva
jagrza dubrovačkog bana«
(K. H. II 310); »na jagrzu
konju velikome« (Vuk IV 225);
»A uzjaha debela jagaza« (F.
G. II 438); »Da li ima agazi-
ju vranca« (Vuk VII 141); »I
dat ćeš mi agaz-bedeviju«
(M. H. I 438).

< tur. *yağız* »crnomanjast«.

V. jagazli.

jagäzli (agäzli) indecl. adj. (tur.)
*crnomanjaste, kestenjaste boje
(konj).* — »Izved'ite mi jaga-
zli gavrana« (Vuk VII 97); »I

izvede a gazli gavrana« (Vuk. Rječnik).

< tur. *yagız*, v. jagrz sa tur. suf. -*lı*, koji je dodan u našem jeziku.

Jāhija, -ē i Jāhjā, -āta (ar.) *muš. muško ime*.

< tur. *Yahya* < ar. *Yahyā*, muško ime, »Živi« (isp. »Živojin«); sv. Ivan Krstitelj < ar. *hayy* »živ«.

Jāhnija, jānija f (pers.) vrsta jela: *debelo bravlje meso izrezano na komadiće prži se sa crvenim lukom dok zarumeni, a onda se uspe voda i vari se*. — »U djevojke Ajnije, / jedan sahan jahnije« (I Z. IV 201); »Moja mi pleća pogača, / moje mu grlo jahnije« (GZM 1908 255); »I arami od ovna janiju« (Vuk, Rječnik).

< tur. *yahni* < pers. *yahni*.
V. papazjahnija.

Jahūdija, v. Jehudija.

jāja m (tur.) pješak. — »kupi jaiju, careva pješaka, / i atliju, pašine kavaze« (Vuk IV 326).

< tur. *yaya*.

jājgija f (tur.) platnjeni prostirač po minderu na sećiji.

< tur. *yaygi*.

jājlak m (tur.) pašnjak; paša na planinskim visoravnama; bačija.

< tur. *yaylak* i *yayla*.

jāka f (tur.) ovratnik, kragna.

< tur. *yaka*.

jākija f (tur.) cerot, flaster; melem koji se privija na ranu i uboj.

< tur. *yaki* »ono što se privija na oboljeli dio tijela u svrhu liječenja«.

jākrep, v. akrep

Jākūb, -ūba, **Jākūp**, -ūpa i **Jākub**.

Jākup (asir.) *muš. muško ime*.

< tur. *Ya'kub* < ar. *Ya'qub*, ime pejjambara, Jakov, sin Isakov, a otac Josifa (sin Ishak-pejjambara, a otac Jusuf-pejjambara) < asir.

jākūt, -ūta m (grč.) rubin. — »Od jakuta i dragog kamenja« (M. H. III 84); »Dvore gradi Sulejman čehaja / od jakuta i od zumuruta« (Muz. zap. Inst. 3276).

< tur. *yakut* < ar. *yāqūt* i pers. *yāqūt* < grč. *yákandos*.
V. jakuti.

jakūti indecl. adj. (grč.-ar.) *boje kao rubin*.

< tur. *yakuti* < pers. *yāqūti*, v. jakut + ar.-pers. adj. suf. -i.

jālāh! (jālā!) i **jalah**! (jālā!) interj. (ar.) o bože! bože pomози! — »Jalah! reče, posjede dorata« (B. V. 1892 155); »Jalah kardaš! juriš na dušmana« (Vuk. Rječnik).

< tur. *yallah*! < ar. *yā Allāh*! »o bože!«

V. jalakati, jalaknuti.

jalākati, -čēm, *vikati* »jalah! jalah!« (bože! bože!).

Izv. od jalah! (v.) na isti način kao halakati (v.) od ālāh, alāhati.

jalāknuti, *viknuti* »jalah!« (bože!). — »Kad li, bolan Turci jalaknuše, / na Srbije juriš učiniše!« (Vuk IV 159).

Izv. od jalah! (v.).

jālan m kao i adj. (tur.) laž; lažan, potvoren, imitacija (predmet).

< tur. *yalan* (zapravo *yalğan*) »laž«.

V. jalanija, jalandžija, jalandži, jalandži-dolma, jalan-šahit.

alāndži, indecl. adj. (tur.) *lažan, patvoren*.

jalándži-dólma

< tur. *yalanci*, »lažac«.
V. *jalandži-dolma*.

jalándži-dólma *f* (tur.) *nadjev u japraku (listu od loze) od pirinča, pečen na ulju. Naziva se ovako, tj. »lažnom dolmom« usljed tog što nije pravi nadjev od mesa i što je ulje upotrebjeno mjesto masla.*

< tur. *yalanci dolma*, bukv. »lažna dolma«, v. kompon. pod *jalandži* i *dolma*.

jalándžija *m* (tur.) *lažac.*

< tur. *yalanci*, »lažac«.

jalánija *f* (tur.-ar.) *patvorina, imitacija.* — »O Alija biser jalanija, / dosad sam te pod čisto držala« (I. Z. III 185): »da znam da te za nedragog vezem. / vezla bih te bugaraškom svi-lom, / a punila zlatom jalanijom« (I. Z. I 74).

< tur. *yalani*, v. *jalan* + ar. i pers. adj. suf. -i.

jalan-šáhit *m* (tur.-ar.) *lažni svjedok.*

< tur. *yalan şahit*, v. kompon. pod *jalan* i *šahit*.

jalduz *m* i kao adj. (tur.) *pozлата; pozlaćen.* — »Na avliji u jald-u z-skemliji« (M. H. III 417).

< tur. *yaldız*, »pozлата«.

V. *jalduzli*, *jalduzdžija*.

jaldúzli, indecl. adj. (tur.) *pozlaćen.* — »desnom rukom jalduzli čašom« (Ašikl. 33).

< tur. *yaldızlı*, v. *jalduz* + tur. suf. -lı.

jaldúzđžija *m* (tur.) *zanatlija zlatarskog esnafa koji se bavio pozlatom mahom bakrenih stvari* (v. GZM 1958 117).

< tur. *yaldızcı*, v. *jalduz* + tur. suf. -cı.

jalija (**jáljija**) *f* (grč.) *pust (prazan) prostor uz riječnu ili morsku obalu, obala; poveće pra-*

zno mjesto na periferiji grada; ledina, polje. — »Ja usadih višnju na jaliji, / a iskopah bunar u avliji«. »Zlato Mejra platno bijelila, / na jaliji, nasred Sarajeva« (Ašikl. 25, 94); »kolika je na Musali jalija, / još je veća Atlagića kapija« (Sevd. 103); »pa ga snese moru na jaliju« (Vuk II 431); »Ne bi vetra, zatutnje jaljija«, »Opet jeka stade jaljijama« (Lord 13, 14).

< tur. *yali* »obala« < grč. *yealós*.

V. *jalijaš*.

jalijaš, -aša *m* (grč.-srp. hrv.) *besposličar, skitnica; neodgojeni skitnica; neodgojeni dječak sa periferije grada.*

Izv. od *jaliya* (v.).

jálman *m* (tur.) *kundak u puške.* — »kojano je obljevena zlatom, / od jalmána do gornjeg nišana« (Vuk IV 247).

< tur. *yalman*, »šiljak; vrh, vršak u hladnog oružja; sablja, mač«.

jálta, v. *jafta*.

jámak *m* (tur.) 1. *bajraktar*er zamjenik, zastavnički adutant.

— »Kad ispade sedam jamakova, / A za njima sedam bajraktara« (Lord 13); »Sveg je Alu bajrak poklopio, / a jamaka kita od bajraka« (M. H. III 250).

2. *regrut u janjičarskoj vojsci.*

3. *pomoćnik majstora, kalfa.*

4. *vrsta tave sa zavijenim drškom za topljenje masla ili loja* Od ovog je nastalo prezime *Jamaković*.

< tur. *yamak* »pomoćnik«.

Jámaković, v. *jamak*.

jámān, v. *imam*.

jáměik *m* (tur.) *grubo ćebe sa dugim resama koje se stavljaju pre-*

ko sedla, tako da prekriva jednim dijelom i sapi konja. Osaračen je na mjestima gdje se natiče na unkaš i arkaš i jestimice iznutra postavljen kožom. Sličan je haši, samo je prostije izrade.

< tur. *yamçı* < st. tur. *yam*, što znači isto što i menzil (v.) + tur. suf. -*çı*.

jamūrluk *m* (tur.) *kišobran*. — »Aj saviše mrke jamurluke« (Lord 262).

< tur. *yağmurluk* »kišna kabanica« < tur. *yağmur* »kiša« + tur. suf. -*luk*.

jāncesedžija, jānkosedžija *m* (tur.) *džepokradica, lopov*.

< tur. *yankesici* < tur. *yan* »strana« i tur. *kesici* »onaj koji siječe« (nom. agent. od inf. *kesmek* »sjeći«).

jāndan (*jāndal, jānda*) *adv.* (tur.) *na strani, postrani, sa strane; odvojeno, na osami*. — »Na jandanu Limun harambaša« (K. H. I 113); »jandal Ajka ata istirala«; »Janda sio od Otočca bane« (M. H. III 514. 245).

< tur. *yandan* < tur. *yan* »strana« + tur. postpoz. -*dan* »od, sa«.

jāndžik *m* (tur.) *isto što i šarpelj, tj. seljačka kožna torba koja se nosi obješena sa strane, a znači i torba koja se veže za zadnji dio sedla na konju; tarčug*.

< tur. *yancık* »torba, kesa, čobanska kožna torba, torba koja se veže za zadnji dio sedla na konju«.

Smatram da je neosnovana primjedba Dr Sikirića da »je »jandžik« nastalo od turskog »yancık« — konjski oklop.«

jāngija *f* (tur.) *požar, vatra*.

< tur. *yangın* »požar«.

V. *jangi-kula, jangin*.

jāngi-kūla *f* (tur.-ar.) *vatrogasna osmatračnica*.

< tur. *yangın kulesi*, izft. od tur. *yangın* »požar« i *kula* (v.).

jāngin *m* (tur.) *bekrija, boem; lola*. — »Gdje si bio sarhošu, / gdje si bio jangine« (GZM 1907 405); »momci bude mog Milenka sina, / da on ide piti s janginima« (Muz. zap. Inst. 3669).

< tur. *yangın* »izgorio; strastven; požar«.

jāničār, v. janjičari.

jānija, v. jahnija.

jānkesa *f* (tur.-pers.) *kožna torba koja se nosi sa strane, o boku; šarpelj*. — »Metni glavu u jankesu pasu« (Vuk III 367).

< tur. *yan kesesi* tur. izft. od tur. *yan* »strana« i tur. *kese* < pers. *kise* »torba«.

jānkosedžija, v. jančesedžija.

jānliš, indecl. adj. i adv. (tur.) *pogrešan, kriv; pogrešno, krivo*.

< tur. *yanlış*.

V. *janlišluk*.

janlišluk *m* (tur.) *pogreška; neispravnost, netačnost*.

< tur. *yanlışlık*, v. *janliš* + tur. suf. -*lık*.

jānjičāri, jēnjičāri, jāničāri, -ārā, sing. **jānjičār** -*āra* *m* (tur.) poznati rod turske vojske koju je osnovao sultan Orhan 1328. g. U početku su vojnici regrutovani od pomuslimanjenih hrišćana. Ukinuti su uvođenjem nizama 1826. g. za vlade sultana Mahmuda II. — »Dotrčase mlađi janjičari« (K. H. I 150); »Da on kupi dietcu jenjičare« (F. J. I 95).

< tur. *yeniceri* < tur. *yeni* «nov» i tur. *çeri* «vojska».

pálak m (tur.) *prijatelj*.

< tur. *yapalak* «sova: dragi, mili».

píja f (tur.) 1. drveni građevni materijal, grada; tjelesna grada. — »Tad ćeš vidjet Alaginu seku. / Ja kakva je vesela joj majka: / ne ima joj para do česara / ni japije do stambol-kapije« (Beh. V 380).

2. *gvozdeni unutrašnji dijelovi mlina za kafu koji služe za mlevenje*.

< tur. *yapi*.

jáprak m (tur.) 1. list.

2. list od vinove loze.

3. vrsta jela: dolina u vinoru listu.

< tur. *yaprak* «list».

jápta, v. jafta.

japundžak m (tur.) *vrsta bijelog grožđa u Hercegovini*.

< tur. *yapınca* «vrsta grožđa nazvanog po jednom selu u području Mramornog mora odakle je poteklo».

japundže -eta *n* (tur.) *kišna kabanica; ogrtač od debelog suknja ili čebe sa dugom dlakom kojim se ogrće radi zaštite od kiše i snijega*. — »pa se kriju za Arape sluge, / pokrivaju sablje japundžeti, / da im Marko ne vidi sabalja« (Vuk II 410); »Poslije kiše japundže ne treba«, »Kad je lijepo vrijeme, japundže ponesi, / a na zlome, čini što ti je drago« (Vuk, Posl. 256, 117); »Kupi milje, pokupi fitilje, / A iznesi crveno japundže« (Lord 148).

< tur. *yapınca, yapunca*, istog značenja kao kod nas.

járabí! interj. (ar.) 1. *gospodaru, bože!*

2. »járabí šúćur!« *hvala ti, gospodaru bože!*

< tur. *yarabbi* < ar. *yā* «o!» i ar. *rabbī* »moj gospodaru«; ar. *šukr* »hvala, zahvala«.

járačiti, -im járačenje n, pripremati (pripremanje) konja za trku; trenirati, dresirati (treniranje, dresiranje) — »Svi junaci konje razgledali, Razgledali, pa ih jaračili. A Alija pod sedlom dorata« (Vuk VII 162).

< tur. (*yarak*), *yaraklamak* «pripremati konja za borbu».

járák, -a m (tur.) *oružje, bojna oprema*. — »Istom bjela zora zabijelila. / stade jeka, a jaračka zveka, / a eto ti silenih Turaka« (F. J. II 258); »Pod jarakom Diklića Janoša. Na konjicu Bojadinovića« (Vuk, Rječnik); »O kamenu jarak objesili« (B. V. 1890 246).

< tur. *ýarak* «oružje».

V. jaračiti, ujaračiti, jarakli.

járák, -rka m (tur.) *prokop za odvođenje vode (jarak uz cestu, jarak u njivi itd.)*.

< tur. *ark* «jarak, kanal».

jarákli, indecl. adj. (tur.) *ujaračen (konj)*.

< tur. *ýaraklı*.

jarámaz, jarámazin m (tur.) *nevaljalac; nepristojan; nemiren, nestašan*. — »Carinjane, gole jaramaze, ni Carina bez jaramazina« (K. H. I 157); »za to šalje prvoga vezira, / da po Bosni čera jaramaze, i umiri sve Krajine redom« (Vuk IV 335).

< tur. *yaramaz*, part. imeprf.

3. lice sing. neg. oblik od inf. *yaramak* «valjati, vrijediti».

V. jaramazluk, pojaramaziti se.

jaramazluk m (tur.) *nevaljalstvo; nepristojnost; nemirnost, nestašluk*.

< tur. *yaramazlık*, v. *jaramaz* + tur. suf. -lik.

jārān i **jārān**, -āna m (pers.) *pri-jatelj, drug*. — »Ja sam skoro pošto uz Carinu, / mati moja sa mojim jaranom« (K. H. I 156); »Vino piju dva mila jarana, / jaran Mujo i jaran Alija« (nar. pj.).

< tur. *yāran* < pers. pl. *yārān*. sing. *yār* »prijatelj«.

V. *jaranica*, *jaraniti*, *jaranstvo*. *sjaraniti* se.

jarānica f, *prijateljica, drugarica, cura s kojom momak ašikuje*. — »već su meni jaranice māni, / što ja nosim mrki fes na glavi« (Muz. zap. Inst. 2463). Izv. od *jaran* (v.).

jarāniti, *prijateljevati, drugovati, družiti se*. — »Svak iz svoje, pa ćemo jaraniti« (Nar. bl. 161).

Izv. od *jaran* (v.).

jarānstvo, *prijateljstvo, drugarstvo*.

Izv. od *jaran* (v.).

jarātisati, -išēm, *stvoriti*. — »Kad je Bog jaratiso savjetnike, tajnike i ostale velike činovnike...« (Zembilj III 21).

< tur. *yaratmak* »stvoriti«.

jārdum m (tur.) *pomoć*. — »Budi meni danas u jardu« (K. H. I 59).

< tur. *yardım*.

V. *jardumdžija*.

jardumdžija m (tur.) *pomagalac, onaj koji pomoć pruža*. — »Kome je kadija davudžija, nek mu je Bog jardu džija« (Nar. bl. 84).

< tur. *yardımcı*, v. *jardum* + tur. suf. -cı.

jardževān, v. *jargovan*

jargovān, v. *jorgovan*

mljeveno žito, naročito kuru-ruz.

< tur. *yarma*, sa istim značenjem kao kod nas < tur. *yarmak* »rascijepiti, rasporediti«.

jāruga f (tur.) *brazgotina; rupa ili pukotina koju bujica izruje*. < tur. *yarık* »brazgotina, pukotina« (od inf. *yarmak* »rascijepiti, rasporediti«).

jāsačiti, *braniti, zabranjivati*.

Izv. od *jasak* (v.).

jāsak, indecl. (tur.) 1. *zabranjeno; zabrana; naredba kojom se što zabranjuje*. — »Sinoć paša u Mostar mi dode, / kako pade, odmah jasad dade, / da hvataju s kijem koga nađu« (S. B. II 20).

2. »jasak učiniti«, *zabraniti*. — »Car Sulejman jasad učinio: / da s' ne pije uz ramazan vino« (Vuk II 417).

< tur. *yasak*.

V. *jasaćiti*, *jasakčija*.

jasakčija m (tur.) *straža; kavaz; lični pratilac, tjelohranitelj*. — »Der zastavi jasadčije, naokolo nobetčije« (GZM 1910 103).

< tur. *yasakçı*, v. *jasak* + tur. suf. -çı.

Jāsin, -ina m (ar.) *ime 36. poglavlja (sure) kur'ana. Jasin se uči »pred dušu« umrlih*. — »Već prida se metno hamajliju, / Uči jasin kod vode bunara« (M. H. III 21).

< ar. *Yāsin*.

jāsmīn, **jasēmīn**, **česmīn**, -ina m (pers.) *biljka Yasminus officinale L., fam. Oleaceae*. — »Mnoge li sam sate provo, / pod pendžerom kraj jasmina« (Sevd. 143); »Zapališe jasemin čibuke, / u to doba kahva se iznese« (K. H. II 579).

< tur. *yasemin* < pers. *yāse-mīn*.

jastuk *m* (tur.) *uzglavlje*. — »Za jastuk se rukom ufatila« (M. H. III 508).

< tur. *yastik*.

V. jastuk-bošča.

jastuk-bošča *f* (tur.-pers.) *jastuč-nica, navlaka za jastuk*.

V. kompon. pod jastuk i bošča.

Jášar (tur.) *musl. muško ime*.

< tur. *Yaşar*, muško ime < tur. *yaşar* part. imperf. (3 lice sing. imperf.) od inf. *yaşamak* »živjeti«.

jášar (iskriv.), v. kajser.

jáša! jášasun! jášasun! interj. (tur.) *živio!* — »Naš car ima još zemlje, čok ja ša padiša!« (Kočić I 88).

< tur. *yaşa! yaşasın!* imp. od inf. *yaşamak* »živjeti«.

jášmak *m* (jerm.) *koprena od bijelog muslina kojom su se podbrađivale muslimanke koje su nosile feredžu. Na selu po mnogim našim krajevima tako se naziva veliki rubac, povezača za glavu*. — »U feredži bez ja šma ka« (GZM 1907 406); »Devojke me dobro nose. / Obdan nose za ja šma ko m. A u veće u vodicu« (Vuk V 387). < tur. *yaşmak* < jerm.

Jatāgan, -a i **Jatāgān**, -āna *m* (tur.) *dugi krivi nož poput sablje koji se nosi za bensilahom, handžar*. — »Povadiše nože ja ta ga ne« (GZM 1908 40); »u silave dvije puške male. / među njima noža ja ta ga na« (Vuk IV 298); »Udari je nožem ja ta ga nom, / Rusu joj glavu odsjekao« (M. H. I 259). Od ovog je naziv jedne mahale u Beogradu: **Jatāgān-māla**.

< tur. *yatağan*.

Jatāgān-māla, v. *jatagan*.

jatak *m* (tur.) 1. *postelja, ležaj*. — »U odaji, na meku ja ta ku« (M. H. III 117); »baš ko suze djevojačke / prvo jutro na ja ta ku« (Muz. zap. Inst. 2444). 2. *onaj koji pomaže i skriva hajduke i uopšte odmetnike od vlasti i prekršitelje zakona*. — »Ne može biti hrsuzin bez ja ta ka« (Vuk, Posl. 205).

< tur. *yatak*, sa oba značenja kao kod nas.

V. jatakovati.

jatakovati, -ujēm, *prikrivati odmetnike*.

Izv. od *jatak* (v.).

jātor, v. *hatar*.

jauklāš, -āša *m*, *dragi, momak koji se voli*. — »O Zlatijo, moja kukavice, / imadeš li svoga ja uk la ša« (K. H. II 157).

< tur. *yavuklu*.

V. jauklija.

jauklija *f* (tur.) *draga, roljena djevojka, odabranica*. — »U selu je moja jauklija. — / kude mi je troji kudiodi« (Vuk I 294); »Gdje je Zlatka, tvoja jauklija« (M. H. III 118).

< tur. *yavuklu*.

jávaš, indecl. adj. i adv. (tur.)

1. *blag, spor*.

2. *polako, polagano, tiho*. — »Jávaš, Suljo, drago dite moje« (K. H. III 268).

< tur. *yavaş*.

V. *javaša, javašati, javašli, javašlija, javašluk, odjavašiti*.

javaša *f* (tur.) *sprava (poput malih falaka) kojom se nozdre u konja zavrnu, da bi konj bio miran, da se ne vrti dok se potkuje*.

< tur. *yavaş*.

javašati *usporiti; smalaksati*. —

»Dobri ati sad su javašali,

/ jer su jednu trku izletjeli- (K. H. II 360).

Izv. od javaš (v.).

javašli, indecl. adj. i adv. (tur.)

1. *blag, spor.*

2. *polako, polagano, tiho.*

< tur. *yavaşı*, v. *javaš* + tur. suf. *-lı*.

javašlija m (tur.) *onaj koji je spor, tih, lijen ili nemaran.*

< tur. *yavaşı*.

javašluk m (tur.) *sporost, lijenost; nemarnost; neodlučnost.*

< tur. *yavaşıklık*, v. *javaš* + tur. suf. *-lık*.

javër m (pers.) *adutant.*

< tur. *yaver* »adutant« < pers. *yāwer* »pomagač«.

Jávra (tur.) *musl. žensko ime.* —

»Kolika je na Bembaši trava.

još je ljepša dizdareva Jávra« (Vuk I 386).

< tur. *yavru* »janje«, dakle kao ime »Janje« (isp. »Jánja«).

Jávru, indecl. n (tur.) *mladunče;*

janje, pile, sokolić itd.

< tur. *yavru*.

V. *Javra, javrum!*

Jávrum! interj. (tur.) *sokole! junače!*

< tur. *yavrum!* »janje moje! pile moje! sokoliću moj!«

v. *Javru* + tur. posv. zamj. 1. lice sing. -m.

Jávta, v. *jafta*.

jazi-éage, -eta n (tur.-pers.) *napisano éage, napisana cedulja.*

V. kompon. pod *jazija* i *éage*.

jazidžija m (tur.) *pisar.* — »Na očim' mu kapidžije nema, na ustim' mu jazidžije nema«

(I. Z. I 201); »on pozivlje k sebi jazidžiju, / pa dovati jedan tabak knjige« (Vuk II 517).

< tur. *yazıcı*, v. *jazija* + tur. suf. -ci.

jazija f (tur.) 1. *pismo, pisanje; natpis, ono što je napisano.* —

»Pa pogleda knjizi niz jaziju« (K. H. I 15).

2. *u kovanog novca ona strana*

na kojoj je brojem označena vrijednost (druga strana novca

je: »tura«); otud je nazvana društvena igra bacanje kovanog

novca: »tura-jazija«; »Kozaci su se igrali životom kao da se

igraju krajcarima, i velikom broju ispadalo je »jazija«

(Šol. II 238).

< tur. *yazi*, izv. od inf. *yazmak* »pisati«.

V. *jazidžija, jazili, jazi-éage, jazma.*

jazili indecl. adj. (tur.) *napisan.*

< tur. *yazılı*, v. *jazija* + tur. suf. -lı.

jázma f (tur.) *rukopis, manuskript.*

< tur. *yazma*, nom. action. i part. od inf. *yazmak* »pisati«.

Jázuk, -a m i **Jázuk!** (tur.) 1. *šteta;*

kaže se: »jazuk je gaziti travu«; »Kad je tako, i jazuk

bi bilo. Vrijedati takoga juna-ka« (Vuk VII 286).

2. *šteta! žalibože! na sramotu!*

»Jazuk tebi i tvojemu šanu, gdje ja sjedim četiri godine, /

pa me kadar izbaviti n'jesi« (K. H. I 568); »jazuk ti bilo!«

(u ob. gov.).

< tur. *yazık*.

V. *jazuklarosum!*

jazuklārōsum! interj. (tur.) *na sramotu! žalosno!*

< tur. *yazıklar olsun!* »na sramotu! žalosno!« < tur. *yazıklar*

pl. od *yazık*. v. *jazuk* + tur. *olsun!* imp. 3. lice sing. od inf. *olmak* »biti«.

jē, -éta n (ar.) *ime ar. slova »y«.*

< tur. *ye* < ar. *yā'*.

jebândžija, v. *jabandžija*.

Ječërma, ječërma, v. dečërma, de-
ërma.

ječmičak (jačmičak), -ička *m* (srp.
hrv.) oteklina, mali čirič koji se
pojavljuje kao oboljenje na
očnom kapku: prisposadba se zr-
nu ječma i stoga je izveden de-
minutiv od ječam. Mislim da je
ova riječ kod nas formirana po
uzoru na tur. arpacik »ječmi-
čak«, deminutiv od tur. arpa
»ječam«, pa se može smatrati
turcizmom iako je po etimolo-
giji naša riječ.

ječindija, v. ičindija.

ječpäre indecl. adj. (pers.) od
jednog komada, u jednom ko-
madu, cjelovit, bez dijelova.

< tur. *yekpare* < pers. *yekpā-
re* < pers. *yek* »jedan« i pers.
päre »komad«.

ječün, -üna *m* (ar.) zbir, iznos:
kaže se: »Koliko ti iznosi je-
čün kad to sve sabereš?«.

< tur. *yekün* (č. jekjun) < ar.
yākūn, imperf. 3. lice sing. od
gl. *kānā* (*kwn*) »biti, postati«.
(Po Salahi-ji ova riječ je došla
u tur. j. iz pers. *yekün* »sve za-
jedno, sve jednako«).

Jedek m (tur.) 1. povodac od ju-
lara; uže kojim se vodi konj u
povodu. — »Pa odriješ vranca
i dogata, / na gavranu sedlo pri-
tisnuto, i povede u jedeku
dogā« (K. H. II 479): »Ti povedi
vranca u jedeku« (M. H. III
266).

2. dugo uže za pripinjanje ko-
nja, da može pasti na livadi, a
da ne pobjegne. — »Na nogam
joj četiri čusteka, / A na glavi
četiri jedeka« (Petran. 411).
3. uže, konopac. — »otsekoše
svelene jedeke, povezoše
niz vodu Moriša« (Vuk II 620).
4. rezerva, ono što se drži u re-
zervi za slučaj potrebe, osobito

konj koji se u povodu vodi kao
rezerva. — »Begu Rade podma-
če goluba, a povede jedek-
ka dorata« (M. H. III 462):
»Opremo se Gazi Husrev beže,
i pedeset opremi jedeka«
(K. H. I 19): »Nek' povede hi-
ljadu svatova, i povede dva-
naest jedeka« (B. V. 1892
172).

5. igra »Jedeka«: podijele se
igrači na dvije grupe, pa jedni
vuku konopac na jednu, a dru-
gi na drugu stranu« (v. Mio-
drag. 251).

< tur. *yedek* sa značenjima kao
kod nas < tur. *yedmek* »vodi-
ti«.

V. jedekile, jedeklija, jedekteš.

jedekilē, indecl. (tur.) sa *jedekom*
tj. sa rezervom, sa rezervnim
konjima koji se vode u povodu.
— »Ja svatova age Bašagića, /
Ličana i ličkog Mustaj-bega
jedekile i daulbazile« (K.
H. II 503).

< tur. *yedekile*, v. jedek + tur.
postpoz. -ile »sa«.

jedeklija f (tur.) vrsta beza uz-
voda. — »Od čistog pamuka
može biti pamučna »strikulja«,
»jedeklija« (vrsta »uzvo-
da«) i »bôr«. Jedeklija i
bôr je najljepše tkanje i isto-
vremeno najteže (GZM 1957 10).
< tur. *yedekli* < tur. *yedek*
»konopac« + tur. suf. -li, tj.
bez na pruge, kao da su ko-
nopci pruženi.

jedekteš m (tur.) jular.

< tur. *yedekdaş* v. jedek + tur.
suf. -daş.

Jediléri, Jédiler m (tur.) turbe sa
sedam grobova u blizini dža-
mije za Beglukom (na Bistriku)
u Sarajevu.

< tur. *yediler* »sedam njih«,
tur. *yedi* »sedam« + tur. suf.
za pl. -ler.

Jèdžek *m* (tur.) *jelo, hrana, jestivo*. — »Ti pripravi gosposka jedžeka / I pripravi piva izobila« (Vuk VII 284); »jer oni (rogači) nisu ni za jedžeka, ni za rakije« (Zembilj II 49).

< tur. *yeyecek*, part. fut. od inf. *yemek* »jesti«.

Jédžūdž i Mèdžūdž, -ūdža (**Jé-đūd i Méđūd**) *m* (jevr.) neki narod malog rasta koji će (prema muslimanskom vjerovanju) preplaviti čitav svijet pred sudnji dan (*kijamet*).

< tur. *Yecuc*, *Mecuc* < ar. *Yā'ğūğ*, *Mā'ğūğ*, »Gog i Magog« < jevr.

Jeftinlija *m* (srp. hrv.-tur.) onaj koji jeftino prodaje. — »sutra će nam jeftinlija doći, / jeftino će robu prodavati« (I. Z. III 202).

Hibr. r. sa tur. suf. -li.

Jège, ège, -eta *n* (tur.) oštrač, alatka za oštrenje noževa, pila itd.

< tur. *eğ*.

V. egendija.

Jeglèn, jeglènisati, v. eglen, eglenisati.

Jegirmiluk, v. jigirmiluk.

Jehúdiya (Jahúdiya) *m* (jevr.) *Jevrejín*. — »Nema više onih starinskih Jahudija, kad u subotu izidi Mošo s Mošinicom i dignu se u šetnju« (Zembilj III 127).

< tur. *Yahudi* < ar. *Yāhūdīyy*

< ar. *Yāhūd* < jevr. + ar. adj. suf. -īyy.

Jèk *m* (pers.) 1. jedan, jedinica. 2. »jèkdur Alāh«, *Bog je jedan*. — »Jek dur Alah, jedan je Bog« (Andrić, Pripovj. 60).

< tur. *yek* < pers. *yek* »jedan«; tur. *yekdir Allah* »jedini je

Bog« < pers. *yek* + tur. -dir »je« + ar. *Allāh* »Bog«.

V. jekten.

jekindija, v. ičindija.

jèkmek, jekmekčija, jekmèščiya, v. ekmek, ekmekčija itd.

jèkser, v. ekser

jèksik, v. eksik

jèkten adv. (pers.-tur.) sasvim, potpuno.

< tur. *yekten* »odjednom«, v. jek + tur. postpoz. -ten (-den) »od«.

jèlčén (èlčén) *n* (tur.) *jedro*. — »Razapeše četiri jelčena« (K. H. I 542); »Šator mu je od zelene svile. / A katarka od suvoga zlata. / I elčeni od srebra kovani« (Vuk VI 79).

< tur. *yelken*.

V. jelčenuša.

jelčenuša *f*, *jedrenjak*, *lada* na *jedra*.

Izv. od jelčén (v.).

jèlek *m* (tur.) 1. prsluk. — »Na Osmanu ljetna deisija, / svilen jelek do svilena pasa« (K. H. II 187).

2. ženski prsluk jako iskružen, koji se zakopčava pri dnu samo jednim, ili najviše sa tri dugmeta, sasvim blizu jedno do drugog.

< tur. *yelek* »prsluk«.

jèlkòvan *m* (tur.) ona duža kazaljka na satu koja pokazuje minute.

< tur. *yelkovan*.

jèljike, v. ilika.

jèmek *m* (tur.) 1. pripravljeno jelo. — »jedan sahan jahnije, / i dva suda jemeka« (I. Z. IV 201); »Ružičica sofru meće, / Ljubičica jemek nosi« (Vuk V 388).

jemekna mährama

2. objed, gozba.

< tur. *yemek*.

V. jemekna mahrama.

jemekna mährama *f* (tur.-ar.) *marama koja služi kao salveta kod objeda.*

V. kompon. pod jemek i mahrama.

jemelije, v. jemenije.

jemenidžija *m* (ar.-tur.) *zanatlija koji pravi jemenije, mestve, papuče itd.*

< tur. *yemenici*, v. jemenije + tur. suf. *-ci*.

jemënija (emënija) *f* (ar.) *rubac (marama) od tankog platna, išarana granama, kojim se povezuje glava.* — »i na glavu jemeniju šamsku« (K. H. I 68); »a na glavu kapu od kurjaka, / priveza je mrkom jemenijom«, »Opasaću jašar emeniju, / Pokriću se stambolskom čaptijom« (Vuk II 242, V 424).

< tur. *yemeni* < ar. *yāmāniyy* »Jemen« + ar. adj. suf. *-iyy*. »jemenska roba« < ar. *Yāmān*

jemenije, jemenlije (jemelije) *f* pl. t. (ar.) 1. *vrsta plitkih firala u boji; uvožene su sa Istoka kao jemenska izrada, pa su otud ovako ime dobile.* — »pa na noge turi jemenije« (K. H. II 172); »Namamiću koga hoću — / nek izdere jemenije!« (Vuk I 388); »Krenu Meho, obu jemenije« (Lord 121); »On prepinje kovče na tožluke, / A na noge nazu jemelije« (M. H. IV 331); »Firale u Posavini i Bos. Krajini zvahu se jemenije, u Hercegovini postule...« (Kreš. Čizm. obrt. 134).

2. *papuče.*

3. »*kajsar-jemenije*« (iskr. »*jašar-jemenije*«), *crvene firale.* — »Sinoć bjehu čizme i kalčine,

Eno danas kajsar-jemenije« (Kreš. Čizm. obrt. 135). < tur. *yemeni* < ar. *yāmāniyy* »jemenska roba« < ar. *Yāmān* »Jemen« + ar. adj. suf. *-iyy*. V. jemenija, jemenidžija.

jëmin (ëmîn), -ina *m* (ar.) 1. *zakletva.* — »Žena se u plač, a hrsuz u krive jemine uzda« (Nar. bl. 54).

2. »*jëmin (ëmîn) učiniti*«, *zakleti se.* — »Jesam jëmin Bogu učionio, / Da se drugom oženiti neću« (Petran. 379); »Ti si danas jëmin učinje-la« (Lord 113); »Jer sam Bogu emin učinio, / Da se nikad ne odrečem kumstva« (Vuk VII 324).

< tur. *yemin* < ar. *yāmīn*

V. jeminašče.

jëmin, jemínluk, v. emin, emín-luk.

jeminášče *n* (ar.-tur.) *milostinja koja se dijeli sirotinji po smrti nekog lica za njegovu dušu, kako bi mu bili oprošteni grijesi zbog eventualnih krivih zakletvi za života.*

< tur. *yemin akçesi* »pare zakletve«, izft., v. kompon. pod jëmin i akče.

jemiščija *m* (tur.) *trgovac voćem i povrćem.*

< tur. *yemişçi*.

jëndek, v. hendek.

jëndisati, jënisati, jënjisati, -išem, *nadvladati, nadjačati, nadhrvati, nadigrati.* — »Ja Omera rane jendisale« (K. H. I 521). < tur. *yemek* »nadvladati, nadjačati« itd.

jënda, jëndä, jëndija i jënga, jënga, jëngija (ëndä, ënda, ëndija, ënga, ënga, ëngija) *f* (tur.) *djeveruša, svatica, žena ili djevojka koja ide po nevjestu u svatovima i prati je da ne bi*

bila sama među muškarcima.
»Redom idu čašice / da nazdrave zdravice: / Zdravo bila, mila jengo, / i ta do tebe!« (Muz. zap. Inst. 2133); »konje sedmaka, svate jednake, / svate jednake, jende devojke« (Vuk I 18).

< tur. *yenge*.

V. jendibaša, jendibula, jendiluk, jendijstvo.

jendibaša (èndibaša) *f* (tur.) *glavna jenda*. — »Sna zaovi ni jatora nema, / Nek bude endibaša Ajki« (Vuk VII 127).

< tur. *yenge başı* »prvak jendi«, izft., v. kompon. pod jenda i baš.

jendibula, jengibula (èndibula, èngibula, èndija bula) *f* (tur.) *djeveruša, jenda*. — »A kad vije devet jendibula, / namakoše duvak na djevojku« (F. J. II 250); »A pobježe jendibula mlada« (K. H. I 111); »krnaju je jengibule mlade« (M. H. X 101); »Da je vidiš noću po mjesecu, / Bes svatova i endija bula« (Vuk VII 8).

< tur. *yenge bula* »djeveruša žena«, v. kompon. pod jenda i bula.

jendija, v. jenda.

jendijstvo, žensko djeverstvo. — »Ženi, ago, i meni je drago, / i ja ću ti u jendijstvo poći« (Muz. zap. Inst. 2541).

Izv. od jenda, jendija (v.).

jendiluk, jengiluk *m* (tur.) *vršenje uloge djeveruše, žensko djeverstvo*. — »Pa će Hanki u jengiluk sići« (M. H. III 263).

< tur. *yengelik*, v. jenda + tur. suf. -lik.

jenga, v. jenda.

jengeča (èngeča, èngija) *f* i *èngeče, -eta n* (tur.) *skoba, skobla*.
< tur. *yengeç* »rak«.

jengibula, v. jendibula.

jengija, v. jenda.

jengiluk, v. jendiluk.

jèni, indecl. adj. (tur.) *nov.* — »U Mostaru na jèni pazaru« (Beh. X 43).

< tur. *yeni*

V. Jenipazar.

Jenipazar (Jèni-Pàzār, Jènji-Pàzār) -ára *m* (tur.-pers.) *Novi Pazar, najveći grad bivšeg Novopazarskog Sandžaka*. — »Hajde š njima ka Jenji-Pazaru« (Vuk II 229).

< tur. *Yeni Pazar* »Novi Pazar«, v. kompon. pod jeni i pazar.

jènisati, jènjisati, v. jendisati.

jènjičari, v. janjičari.

jèralma *f* (tur.) *čičoka, morska repa, arapska repa, podzemeljska hruška*.

< tur. *yer elması*, biljka *Helianthus tuberosus* L., buk. »zemaljska jabuka«.

jergövān, v. jorgovan.

jèribasma *f* (tur.) *vrsta sočne kru-pne kruške*.

< tur. *yere basmaz* »ono što na zemlju ne pada«, tur. *yere*, dativ od *yer* »zemlja« i tur. *basmaz*, part. i imperf. neg. 3. lice sing. od *basmak* »pasti, udariti itd.« U našem jeziku gubi se »z« isto kao »čikma« (sokak) mjesto »čikmaz«. Ovaj naziv je možda došao otud, što se ova kruška razbije kad padne na zemlju.

jèrile adv. (tur.) *pogotovo; sigurno; iz temelja*. — Kaže se: »Ako mu se budeš smijao, onda

jerile neće htjeti pjevati«;
»a možda toga rata jerile
neće biti, nego će se diplomati
nadlagivati...« (Zembilj III 96).
< tur. *yerile* »mjestom, s mje-
stom« (tur. *yer* »mjesto; zemlja«
+ tur. postpoz. *-ile* »sa«.

jèrišni (pilav), adj., (pilav) od *je-rišta*.

Izv. od *jerište* (v.).

jèrište, jèrišće i jerište, jerišće
(*erište, erišće*) *n* (pers.) *domaći*
*rezanci, tanki i dugački, od ko-
jih se pravi pilav* zv. »jèrišni«.
— »Ah moj dragi, moje sitno
jerište« (GZM 1906 501).
< tur. *erište* »domaći rezanci«
< pers. *rište* »usukani konac«.

jèrlaga, v. *jerlu-aga*.

Jèrlagić, v. *jerlu-aga*.

jèrli-aga, v. *jerlu-aga*.

jèrli-beg *m* (tur.) *mjesni beg, beg-
mještatin*. — »Jerli-beže,
nevesinjska balijo« (GZM 1906
501).

< tur. *yerli bey* »mjesni beg«.

jèrlija *m* (tur.) *mještatin, ovda-
šnji*.

< tur. *yerli* < tur. *yer* »mje-
sto« + tur. suf. *-li*.

V. *jerli-beg, jerli-kul, jerlu-aga*.

**jèrli-kul, jèrli-kol, jèrlu-kul, jèr-
lu-kol** *m* (tur.) *vojnici mjesnog
kola, koji su pod zapovjedni-
štvom dizdara čuvali utvrđene
gradove*. — »I tvojijem, care
jerlikulim', / po gradovim'
mladim kapetanim'« (K. H. I
77).

< tur. *yerli kulu* < tur. *yerli*
»mjesni« i tur. *kul, kol* »odred
vojske«.

jèrlu-aga, jèrli-aga, jèrlaga, m
(tur.) *mjesni aga, mjesni zapo-
vjednik. Od ovog je nastalo
prezime Jèrlagić*.

< tur. *yerli aga* »mjesni aga«.

jèrme-džebelija *m* (tur.-ar.) *po-
luoklopnik*.

< tur. *yarım cebeli* < tur.
yarım »pola, polovina« fig. »ne-
potpun, manjkav« i tur. *cebeli*,
v. *džebelija*.

jèsāp, v. *hesab*.

jèsir, èsir, -ira *m* (ar.) *zaroblje-
nik, sužanj*. — »Ja je *jesir*,
ja je poginuo« (M. H. III 264).
< tur. *esir* < ar. *āsir*.

V. *jesirluk, jesir učiniti*.

jesirluk, esirluk *m* (ar.-tur.) *rop-
stvo, sužanjstvo*.

< tur. *esirlik*, v. *jesir* + tur.
suf. *-lik*.

jèsir učiniti, zarobiti, zaplijeniti.
— »Topove im *jesir* uči-
nio« (K. H. I 41).

Izv. od *jesir* (v.).

jèšil (iskrv. *jašar*) indecl. adj.
(tur.) *zelen*. — »Opasaću *ja-
šar* emeniju, / Pokriću se
stambolskom čaptijom« (Vuk V
424).

< tur. *yeşil*.

V. *ješiluk*.

ješiluk, ješirluk *m* (tur.) *pripre-
mljena jaja sa zeljem i rižom*.
< tur. *yeşillik* »zelenje« < tur.
yeşil »zelen« + tur. suf. *-lik*.

jèteci pl. *m* (tur.) *krila, rubni di-
jelovi u samara; — »rubni di-
jelovi stelje (samar se sastoji
od drvenog dijela i »stelje« tj.
džake, slamom napunjen dio
samara) u samara«* (GZM 1956
108).

< tur. *etek* »skut, krila«.

jètīm, ima *m* (ar.) *siroće; dijete
bez jednog ili bez oba roditelja*.
— »Na nj jetimске ruke
pritisnemo« (K. H. I 44); »Dođ
su, kaže, svi jetimi bilji«
(Lord 109).

< tur. *yetim* < ar. *yātīm*.

jëtmiš num. (tur.) broj 70, *sedam-deset*.

< tur. *yetmiş*.

jëvmi-kijâmet m (ar.) *sudnji dan, smak svijeta*.

< tur. *yevmi-kıyamet* < ar. *yāwmu-l-qiyāmā* < ar. *yāwm* »dan«, ar. *qiyāmā* v. *kijamet*.

jëzân, v. *ezan*

jëzîd, -ida m (tur.) 1. *inačija, pr-gav čovjek koji ruži i terorise*. 2. *ljuto, srdito dijete*.

< tur. *yezit* »okrutan, surov« < ar. *Yazīd*, ime vladara iz dinastije Umejevića (sina Muavije, osnivača dinastije) (680-683). Zbog Jezidove okrutnosti i postupka prema Muhamedovu unuku Husejinu, njegovo je ime dobilo gore navedeno značenje. Inače ar. *yazīd* je imperf. 3. lice sing. od *zādā* (zyd) »povećati se; povećati, dodati« itd.

jîdît, v. *jigit*.

jigirmiluk, igirmiluk (jegirmiluk, girmirluk) m (tur.) *turski dukat kovan za vlade sultana Mahmuda II 1833 g. Ima stari i novi jigirmiluk. Stari je u prometu skuplji*. — »Žuti dukat madžariju, / i g i r m i l u k, mahmudiju, / i carevu medžediju« (Ašikl. 55); »Ne da babo šćerke Džemke bez agaluka, / bez hiljadu i pet stotin' j i g i r m i l u k a« (Muz. zap. Inst. 2726).

< tur. *yirmilik* »dvadesnjak« (tur. *yirmi* »dvadeset« + tur. *-lik*).

jigit, jîdît, džigit m (tur.) 1. *junak, hrabar i odvažan čovjek*. 2. *dobar jahač konja*.

3. *izvršni organ esnafske londže*. < tur. *yigît*.

jilduz, ilduz m (tur.) 1. *zvijezda*. 2. *cvijet zvjezdan, Callistephus*

chinensie (L.) *Nees*.

< tur. *yıldız* »zvijezda; cvijet zvjezdan«.

V. *Jilduza, jilduznama*.

Jilduza (tur.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Yıldız*, žensko ime, »Zvijezdana«, osn. zn.: »zvijezda«.

jilduznâma f (tur.-pers.) *knjiga koja upućuje kako se po zvijezdama doznaje sudbina čovjeka*. < tur. *yıldızname*, v. *kompon.* pod *jilduz* i *name*.

jögün, jogünast, adj. i *jogünica* f (tur.) *svoje glav, udarljiv, obijestan, nepokoran*. — »Al' je Ajka jogünica bila« (N. K. II 222).

< tur. *yoğun*.

V. *jogunluk*.

jogünluk m (tur.) *svoje glavost, tvrdoglavost, udarljivost, obijest*.

< tur. *yoğunluk*, v. *jogun* + tur. suf. *-luk*.

jögurt m (tur.) *vrsta kiselog mlijeka koje se kiseli na jedan poseban način*. — »Ne jedemo ni jogurt« (Nar. bl. 324).

< tur. *yoğurt* »kiselo mlijeko«.

jök! i jök (tur.) *ne! nije! nema*. — »Jok, Halile, lijepog mi dina!« (K. H. II 64); »Čorbe čok, mesa j o k« (Vuk, Posl. 349).

< tur. *yok*.

V. *jok džanum! jokluk, jaktur, jok vala*.

jök džanum! interj. (tur.-pers.) *ne brate! nije tako, prijatelju! ne može biti!* — »ama pašo — j o k d ž a n u m, to ni ja ne vjerujem« (Čolak. 25).

< tur. *yok canım!*, v. *kompon.* pod *jok* i *džanum*.

joklâma f (tur.) *regrutovanje, novačenje, regrutacija; prozivanje*. — »Treći put se obećala,

kad je sin izlazio na joklamu...» (Zembilj II 11).

< tur. *yoklama* »regrutovanje«
nom. action. od inf. *yoklamak*
»regrutovati, novačiti«, osn. zn.:
»prozivati, provjeravati, kontrolisati«.

jòkluk *m* (tur.) *nemaština, siromaština*.

< tur. *yokluk*, v. *jok* + tur. suf. *-luk*.

jòktur, indecl. (tur.) *nema*. — »A imaš li djeci kruva? Jòktur, valaj!« (Vuk V 453); »Udario jòktur u kesu« (Vuk. Posl. 327).

< tur. *yoktur* »nema«.

jòk valā! interj. (tur.-ar.) *ne, bogme! nije, bogme!*

< tur. *yok vallah!*, v. *pompon*. pod *jok* i *vala*.

jòl *m* (tur.) 1. *put, staza*. Kaže se: »u jòl utjerati« tj. dovesti nekog u red, disciplinovati.

2. *staza kod mutapčija*. — »... posle čega mutapčija ulazi u stazu »jòl« da bi pristupio upređanju« (GZM 1957 52).

< tur. *yol*.

V. *joldaš*, *joldžija*, *joldžiluk*, *joluk*, *jolpaz*, *joltasi*, *joltava*, *jolteskera*.

jòldāš, -āša *m* (tur.) *saputnik; drug*. — »Hodi, jòldāš, da pijemo vino, / a prođi se kavge i đavola«, »Ala, kardaš, čudnijeh prilika! / Ono, jòldāš, po nas dobro nije« (Vuk II 452, IV 120).

< tur. *yoldaş* »saputnik«, v. *jol* + tur. postpoz. *-daş* u značenju udruživanja ili zajednice.

jòldžija (**jòldija**) *m* (tur.) *putnik*. — »Ja jòldžija, a ti dovadžija« (K. H. I 322); »Jòldžija sam hoću putovati« (Lord 158).

< tur. *yolcu*, v. *jol* + tur. suf. *-cu*.

jòldžiluk *m* (tur.) *putovanje, ekskurzija*.

< tur. *yolculuk*, v. *joldžija* + tur. suf. *-luk*.

jòlpaz *m* (tur.-pers.) *skitnica, besposličar; raskalašenjak*. — »Jòlpaz je, veliku mi je štetu počinio« (Kočić I 27).

< tur. *yolpaz*, bukv. »koji po putu mnogo hoda, obigrava«, v. *jol* i pers. *bāz*, pers. osn. od inf. *bāhten* »igrati«.

jòltasi *m* (tur.-ar.) *sudi za nošenje hrane, sastojke se od 2—4 valjkasta suda (tasovi) uklopljena jedan u drugi s poklopcem i alkom na najgornjem, te od dvije šipke koje vežu najdonji sud s poklopcem. U njima se nosi hrana od kuće u dućan, ili iz ašćince u dućan, u kancelariju i kući. Zovu se još i meterizi (v.)*.

< tur. *yol tası*, tur. izft., v. *pompon*. pod *jol* i *tas*.

jòltava *f* (tur.-pers.) *duga tava odnosno tendžera s vodoravnim drškom*.

< tur. *yol tavası*, bukv. »putna tava«, tur. izft., v. *kompon*. pod *jol* i *tava*.

jòl-teskera, **jòlteskera** *f* (tur.-ar.) *propusnica, pasoš*.

< tur. *yol tezkeresi*, tur. izft., v. *kompon*. pod *jol* i *teskera*.

jòluk, **jòlluk**, (**jònluk**) *m* (tur.) *brašnenica, hrana za put*. — »Mujo se sprema na vojsku, / draga mu jònluk spremala« (V. M. 93).

< tur. *yolluk*, v. *jol* + tur. suf. *-luk*.

jòndža *f* (tur.) *djetelina*.

< tur. *yonca*.

V. *jondžaluk*.

jondžaluk *m* (tur.) *djetelište*.

< tur. *yoncaluk*, v. jondža + tur. suf. -*lik*.

jordām, -āma (jōrdān) *m* (tur.) *oholost, ponositost, umišljenost, upeto držanje*. — »od srebrni noža i pušaka, / i od njina velikog jordama« (Vuk I 516): »Prodaje jordan« (Vuk. Posl. 263).

< tur. *yordam*.

V. jordamdžija, jordamiti, jordamli, jordamuša, zajordamiti.

jordāmdžija i jordāmdžija *m* (tur.) *onaj koji jordami*. — »Ah, moj dragi, jedan jordamdžija, / što jordamiš, što mi ne dolaziš?« (Muz. zap. Inst. 3300).

< tur. *yordamci*, v. jordam + tur. suf. -*ci*.

jordāmiti (jordaniti) *pečiti se, ponosito, oholo se držati*. — »što jordamiš, što mi ne dolaziš?« (Muz. zap. Inst. 3300); »znaš li dragi kad smo jordamili, / jordaneći jordan granu vezli« (GZM 1908 255).

Izv. od jordam (v.).

jordāmlī indecl. adj. (tur.) *ponosit, upet, ohol*. — »jordamli je Džafer alaj-beže, / jordamli je da ga Bog ubije« (K. H. II 577).

< tur. *yordamlī*, v. jordam + tur. suf. -*li*.

jordāmuša (jordanuša) *f*, *jordam-grana, nekakva dopadljiva grana*. — »A na srijedi grana jordanuša, / znaš li, dragi, kad smo jordamili« (GZM 1908 255).

Izv. od jordam (v.).

jōrga *f* (tur.) *vrsta konjskog hoda odnosno konjskog poigravanja pri kome se jahač ne drmusa, nego ugodno na sedlu sjedi*. — »A bajraktar živa mira nejma. / Svom alatu jorgu pokazuje

/ Sve mu od bisa u visinu kli-sa« (M. H. IV 97).

< tur. *yorga*.

jōrgan *m* (tur.) *posteljni pokrivač, napunjen pamukom i prošiven*. — »Pokrijte ga svilenim jorganom« (M. H. III 141).

< tur. *yorgan*.

V. jorgandžija, jorganluk.

jorgāndžija *m* (tur.) *zanatlija koji puni pamukom jorgane i prošiva ih, ili trgovac jorganima*. < tur. *yorganci*, v. jorgan + tur. suf. -*ci*.

jorgānluk *m* (tur.) *platno koje služi kao lice u jorgana*.

< tur. *yorgānluk*, v. jorgan + tur. suf. -*lik*.

jorgōvān, jargōvān, jergōvān, jardževān, -āna *m* (pers.) *jorgovan, Syringa vulgaris L. fam. Oleaceae*. — »Bol boluje lijepa Hajrija, / pod orahom i pod jorgovanom« (Sevd. 47).

< tur. *erguvan* < pers. *erğewūn* (> ar. *erğuwān*).

V. adžuvan, jorgovani.

jorgovānī, jargovānī, indecl. adj. (pers.) *boje kao jorgovan*.

< tur. *erguvani* < pers. *erğewānī*, v. jorgovan + ar.-pers. adj. suf. -*ī*.

jūfka (jūhka, jūpka) *f* (tur.) *na tanko razvijeno, rasukano tijesto za spravljanje raznih pita, slatkih i slanah*. — »Kakve jufke, taka i pita« (Nar. bl. 80); »Kakvu ko pitu želi jesti, onake i jufke razvija«, »Probitačno mu bilo kao jarcu jufka« (Vuk, Posl. 125, 263).

< tur. *yufka* (prema Salahi-ji od ar. *ufqa* »tanka kožica«).

jūhka, v. jufka.

Jūka, v. Jusuf

jükluk

jükluk *m* (tur.) *dolap pričvršćen uza zid sobe, u kojem se drži preko dana posteljina.*

< tur. *yüklük*.

jüksuk *m* (tur.) *naprstak, napršnjak.*

< tur. *yüksük*.

jülär, ülär, -ära *m* (grč.) *oglavina i povodac za konja od užeta.* — »Natakoše dvanaest julara« (K. H. I 127); »Ular s konjem ide« (Vuk, Posl. 332).

< tur. *yular* < grč. *eulëra*.

V. *zajulariti*.

jümačiti, jumáčenje, *izvoditi šare i ukrase na narodnoj nošnji; izvođenje šara i ukrasa.* — »Pri dnu se pregača šara, odnosno »jumači« obično kupovnom vunicom raznih boja, najviše crvenom«, »Veza i ukrasa na košulji ima mnogo, naročito kod djevojaka i mladih žena. Najviše se ceni »jumačenje« tj. izvođenje šara utkivanjem »na dasku« od raznobojnog pamuka ili svile« (GZM 1957 10, 11).

Izv. od *jumak* (v.).

jumak (ümak) 1. *klupče; mosur na koji se namotava svila ili zlatni i srebrni konac.* — »Do sad si mi žuti dukat bio! / Od sad si mi na jumaku zlato«, »Privi se k milom djeveru / kakono zlato k jumaku« (Vuk V 225, 53); »Mara mota sa jumaka zlato« (Kašik. I 184).

2. *šara na narodnoj nošnji.* — »Ispod »jumaka« na pregači prišije se opletena traka...« (GZM 1957 11).

3. *mali sud od bakra sa repeljkom za zahvatanje vode.*

< tur. *yumak* »klupče, mosur konca«.

V. *jumačiti*.

jümrija *f* (tur.) *vrsta kazandžijske alatke.*

< tur. *yumru*.

jümruk *m* (tur.) *stisnuta šaka.*

< tur. *yumruk*.

Jünän, ána *m* (grč.) *Grčka.* — »I Junanu natrag popuštijo, / Tesaliju sve je povrnuo« (Lord 106).

< tur. *Yunan* < ar. *Yünän*

< stgrč. *Yonia*.

jünbasma *f* (tur.) *vrsta tkanine koja se upotrebljava za pravljenje dušeka.*

< tur. *yün-basma* < tur. *yün* »vuna« i tur. *basma* »platno«.

jünga *f* (tur.) *mjera za težinu, naročito za maslo i vunu; težina jedna oka i po.* — »Daj mi, Mujo, jednu jungu zlata« (M. H. X 107).

< tur. *yonga* »trijeska, iver«.

Júnus, Júnuz (jevr.) *musl. muško ime.*

< tur. *Yunüs* < ar. *Yünus*, lično ime, ime pejgambera Jone < jevr.

jüpka, v. *jufka*

jüriš, -iša *m* (tur.) *navala, napad.* — »Među cure juriš učinio« (K. H. I 520).

< tur. *yürüyüş* izv. od *yürümek* »ići, hodati, napredovati«.

V. *jurišati, juriti, jurun!*

jurišati, navaljivati, napadati.

Izv. od *juriš* (v.).

jüriti, trčati, brzo ići naprijed.

< tur. *yürümek* »ići, hodati, napredovati«.

Jüruci, -ükä (sing. *Jüruk*) *m* (tur.) *tursko pleme turkmenskog porijekla. U početku su bili nomadi — stočari, a kasnije su postali zemljoradnici i naselili*

se u raznim krajevima Male Azije, Trakije i Makedonije. Zadržali su mnoge svoje posebne običaje. — »Sve Juruke i Bugare mlade« (Vuk, Rječnik).

< tur. Yürük, osn. zn. »nomad. skitač« (< tur. yürümek »ići, kretati se«).

juruk m (tur.) pripadnik janjičarske pomoćne vojske. Juruci su imali naročiti zadatak da pred vojskom uređuju puteve, da dovode u red mostove itd. < tur. yürük.

jurun! interj. (tur.) naprijed! navalite! »Dok zavika beg Mustajbeg lički: / J u r u n, braćo, moji bajraktari!« (K. H. II 378). < tur. yürün! imp. 2. lice pl. od inf. yürümek »ići, hodati, napredovati«.

Juso, v. Jusuf

Jusuf, hipok. **Juso**, **Juka** (asir.) *musl. muško ime.*

< tur. Yusuf < ar. Yūsuf, muško ime, ime pejsambera, sina Jakubova, Jozef < asir.

jusuk, v. juzuk.

juvalaci, -lākā pl. t. (tur.) vareni kolačići od mesa sa pirinčem i bijelim lukom.

< tur. vulg. yuvalak, knj. yuvarlak »okrugao, kuglica«.

jüz, num. (tur.) broj 100, stotina.

< tur. yüz.

V. juzbaša.

jüzbaša m (tur.) kapetan, zapovjednik buljuka. Od ovog je došlo prezime Jüzbašić. — »On doziva dv'je j u z b a š e« (Ist. bl. II 268).

< tur. yüzbaşı, tur. izft., v. kompon. pod j u z i b a š.

Jüzbašić, v. juzbaša

jüzuk, jusuk m (tur.) prsten. — »Eto, Meho, para carevica, / stan ćeš meni od nje sakovati, / što ostane da je za j u s u k a« (I. Z. III 77).

< tur. yüzük.

K

kàar, kâr, v. kahar.

kaârli, kârli, v. kaharli

kâba, indecl. adv. i adj. (tur.) 1. *krupno, golemo.*

2. *sirov, neotesan, prost, grub.*

< tur. *kaba*.

V. *kabast, kabaš.*

Kâba, v. Čaba.

kabadâhija, kabadâhija i kâba-dahija m (tur.) *grubi dahija, nasilnik.*

< tur. *kabadayi* »onaj koji se prikazuje junakom«, v. *kompon.* pod *kaba* i *dahija*.

kabâet, v. *kabahat.*

kabâhat (kabâat, kabâjet, kabâet) m (tur.) *krivica, krivnja.*

< tur. *kabahat* < ar. *qabâha*.

V. *kabahatli, kabahatlija, kabahatluk.*

kabahâtli indecl. adj. (ar.-tur.) *kriv, griješan.*

< tur. *kabahatli*, v. *kabahat* + tur. suf. *-li*.

kabahâtlija m (ar.-tur.) *krivac, griješnik.*

< tur. *kabahatli*, v. *kabahatli*.

kabahâtlik m (ar.-tur.) *krivica, krivnja.*

< tur. *kabahatlik*, v. *kabahat* + tur. suf. *-lik*.

kabâjet, v. *kabâhat.*

kâbare f pl. t. (tur.) 1. *vrsta ženskog pojasa od kadife, ukrašen metalnim tokama ili granama, obično srebrnim.* — »Vrh nje kratak jelek postavila, / a po njemu srmali *k a b a r e*« (K. H. II 311).

2. *vrsta toka: krupne srebrne pločice na dečermama.*

< tur. *kabara* »mali klinčići sa širokim glavama, žute ili srebrnaste boje, kojim se ukrašavaju drveni predmeti (sanduci, stolice, nalune itd.)«.

kabârisati, kabârdisati, -išēm, naduti se, oteći, nabreknuti. —

»Jedan gradski tata, što mu je trbuh *k a b a r i s a o* od pive...« (Zembilj III 49).

< tur. *kabarmak* »naduti se, oteći«.

kâbast adj., *krupan, velik, golem.*

— »Zametnut ću *k a b a s t o* veselje« (M. H. III 558); »Usljed *k a b a s t o g* perja ona (kukuvija) nam nekako izgleda i mnogo krošnjavija« (Hirtz, Rječnik).

Izv. od *kaba* (v.).

kâbâš, -âša m (tur.) *vrsta grubog, prostog gunja.* — »Zimi su se ranije mjesto koporana nosili gunjevi »čebetaši« ili »*k a b a š i*«. Prvi su bili od sukna, koje je na unutrašnjoj strani imalo

kratke bičeve, uvijene kao jag-njeća koža, tj. krpno. K a b a-š i su pak krojeni od »bugar-skog« sukna. Bogatiji su obično nosili »čebetaše«, a siromašniji »k a b a š e« (GZM 1956 90).
Izv. od kaba (v.).

kābil indecl. adj. i adv. (ar.) 1. *mogućan*. — »K a b i l nebi-dem nalaziti, / Nit' im smorta ni života nema« (Lord 231).

2. *moguće*. — »Da je k a b i l, duše bi mu svoje dao, toliko ga volio« (u ob. gov.).

< tur. *kabil* »mogućan; moguće« < ar. *qābil* »koji prima, koji uzima«, part. akt. od *qabīlā*, *qabūl* (qbl) »primiti, uzeti, privoljeti«.

V. kabul, kabuliti, okabuliti.

kabila f (ar.) *pleme, rod*.

< tur. *kabile* < ar. *qabīlā*.

kabristān, -āna m (ar.-pers.) *groblje*.

< tur. *kabristun* < pers. *qabristān* < ar. *qabr* »grob« + pers. suf. za građenje imenica mjesta -stān.

kābūl, indecl. adj. (ar.) *primljen, uslišan, prihvaćen*. — »Kod Boga mu dova kabul bila« (K. H. I 338).

< tur. *kabul* < ar. *qabūl* »primanje, privola«.

V. kabuliti, kabulosum! okabu-liti.

kabūliti, *pristati, prihvatiti, usvo-jiti*. — »Tko kabuli da je kurvin sin?« (Nar. bl. 170).

Izv. od kabul (v.).

kabūlōsum! i **kābūlōsum!** interj. (ar.-tur.) kod boga ti bilo *prim-ljeno* (ovo tvoje dobročinstvo); Na ovaj način se zahvaljuje onaj kome se dadne kakav dar ili milostinja. — »Hvala, brate. k a b u l o s u m, da Bog da, da hadžija postaneš« (Čolak. 36).
< tur. *kabul olsun!* »neka je

primljeno! (kod boga)«, v. kabul i olsun!

kābur m (ar.) *grob, raka*. — »u k a b u r nas zatvoriti« (Zb. XXVIII sv. 2 240); »Napored im k a b u r iskopali, / tudi su im dženazu klanjali« (Muz. zap. Inst. 1813).

< tur. *kabir* < ar. *qabr*.

V. kabristan, kaburdžija.

kabūrdžija m (ar.-tur.) *grobar*.

< tur. *kabirci*, v. kabul + tur. suf. -ci.

kabūtija, v. čabutija.

kābz, v. kavz.

kābza, **kāvza**, **kāmza** f pl. **kābze** i **kābzeta** (ar.) *držak od sablje, noža, handžara itd., odnosno okor oko drška od drveta, kosti ili nečeg drugog*. — »Na nožu joj srce izvadio, / na k a m z a m a bile džigerice« (GZM 1907 637); »Ja se sageh da kopču odapnem, / zape meni k a m z a od handžara« (I. Z. II 95); »Pa begovu sablju dofatila, / K a b z e t a joj na odaju baci, / Golu sablju beše ugrabila« (ovdje *kabzeta* znače kori-ce) (Lord 287).

< tur. *kabza*, *kavza* »držak«

< ar. *qabḏa* »šaka, pesnica; držak«.

V. ukavziti.

kačak m (tur.) 1. *odmetnik od vlasti; bjegunac*.

2. *prokriumčarena stvar: kačak duhan, kačak mal itd.*

< tur. *kaçak* izv. od inf. *kaçmak* »pobjeći, bježati«.

kačamak m (tur.) *vasta jela spravljena od kukuruzna brašna, pura*. — »prostrijeću mu abanetinu, / nek se valjuška, / skuhaću mu k a č a m a k a, / nek se nagrca« (Muz. zap. Inst. 2737).

< tur. *kaçamak*.

kačërisati, -išem, pobjeći.

< tur. *kaçar*, imperf. 3. lice sing. od inf. *kaçmak* »pobjeći«

kačkavälj, **kaškavälj**, **keškëvälj**, -älja m (tal.) vrsta masnog žutog sira, odličnog kvaliteta, koji se prodaje u manjim i većim kolotovima.

< tur. *kaşkaval* < tal. *caciocavallo*.

kačkin m (tur.) bjegunac.

< tur. *kaçkin*, izv. od inf. *kaçmak* »pobjeći, bježati«.

kāda, v. kaduna.

kadaif m (ar.) vrsta slatkog jela. Strovi kadaif se pravi ovako: napravi se žitko tijesto od bijelog brašna i jaja i stavi se u posudu koja je s donje strane supljikava. Onda se iz tog suda sipa tijesto na jednu veliku tepsiju (demirliju) koja je dobro zagrijana žarom koji je stavljen ispod nje. Na taj način se dobiju tanke niti pečenog tijesta koje se diže sa tepsije i hladi. Od ovog sirovog kadaifa spravlja se kadaif za jelo tako što se natrpa u duboku tepsiju, na njeg se istrese određena mjera masla pa se peče u štednjaku ili na pekari. Kad je pečen zalije se gustim ključalim šerbetom od šećera.

< tur. *kadayıf* < ar. pl. *qatā'if* sing. *qatīfā*, v. kadifa.
V. kadaifnjak.

kadaifnjak, -āka m (ar.-srp. hrv.) dublja tepsija s izrezima po okolici u kojoj se peče kadaif. Izv. od kadaif (v.).

kādar, **kāder**, indecl. adj. (ar.) mogućan, sposoban, koji je u stanju da nešto učini. — »a kadar sam stići i uteći i na strašnu mjestu postajati«, »Kad si kadar, airli ti bilo!«

(Vuk III 12, V 423); »koji nije kadar platiti vina u mehani za potrebna druga« (Vuk, Posl. 239).

< tur. *kadir* < ar. *qādir*, part. akt. od *qadarā*, *qudrā* (*qdr*) »biti u stanju nešto učiniti; moći«.

kādara (iskr.), v. gadara.

kāde, v. kaduna.

Kadërije, **Kadiriye** f (ar.) pripadnici derviškog reda koji je osnovao 'Abdu-l-qādir āl-Gilānī, za vladavine Seldžuka u XII vijeku.

< tur. *kadiri* < ar. *qādiriyy* »kadirovski« (ar. *Qādir*, skraćeno od 'Abdu-l-qādir + ar. adj. suf. -iyy).

kadifa f (ar.) svileni baršunasta tkanina; svileni rutavi samit. — »A avlija crljena kadifa« (M. H. III 328).

< tur. *kadife* < ar. *qatīfā*.
V. kadiflija.

kadifa, **kadifica** f (ar.) cvijet *Tagetes erectes* L., *Tagetes patulus* L. — »od latife i male kadife« (GZM 1910 521).

< tur. *kadife çiçeği*, izft. v. kompon. pod kadifa i čiček.

kadiflija f (ar.-tur.) kapa ili odjeća od kadife.

< tur. *kadifeli*, v. kadifa + tur. suf. -li.

kādija m (ar.) šerijatski sudija. — »da je pamet do kadije kao od kadije«, »Ne zna rakija što je kadija« (Vuk, Posl. 50, 199); »Kadija obi ničah učinio« (M. H. III 251).

< tur. *kadı* < ar. *qādi*, *qādin*, part. akt. od *qadā* (*qdy*) »suditi«.
V. kadiluk.

kadiluk m (ar.-tur.) 1. kadijsko zvanje.

2. nadležno područje jednog kadije: srez. Turska carevina se dijelila na vilajete, vilajeti na sandžake, sandžaci na kadiluke, kadiluci na nahije, nahije na sela i gradove, a gradovi na mahale. »može li biti riba bez vode. / riba bez vode, ptica bez gore. / a Banja Luka bez kadiluka« (Muz. zap. Inst. 2931).

< tur. *kadılık*, v. *kadija* + tur. suf. -*lık*.

Kadrija (ar.) *musl. muško ime*. Ako iza imena dođe »aga«, »beg« ili »efendija«, onda otpada naš nastavak -*ja*: Kadri-aga, Kadri-beg, Kadri-efendija.

< tur. *Kadri*, muško ime, »Sudbinski« < ar. *qadriyy* »sudbinski, onaj koji je vezan za sudbinu« (ar. *qadr* »sudbina«, udes. božja volja« + ar. adj. suf. -*iyi*).

Kadrija, hipok. **Kadra** (ar.) *musl. žensko ime*. Ovo se ime obično nadijeva djetetu koje se rodi na Lejlei-Kadr, 27. noć ramazana. < tur. *Kadriye*, žensko ime. »Sudbinska« < ar. *qadriyyi* »sudbinska« (ar. *qadr* »sudbina, udes. božja volja« + ar. adj. suf. za f. -*iyi*).

kaduna, káda, káde f (tur.) *gospoda, ugledna žena; dobra domaćica*. — »Gdje gledaju stambulske kadune« (M. H. III 7); »pa on pita mladu nevu, Adem kadunu: / Šta je tebi, Adem-kado, mlada nevjesto?« (Sevd. 201); »Knjigu piše kade Bajčićeva« (M. H. X 51).

< tur. *kadın* < tur. *hatun*, stariji oblik *katun* (u pers. *hātūn*, u ar. *hātūn* »žena«).

V. *kadun-butići*, *kadundžika*, *kadun-đubegi*.

kadun-butići m pl. (tur.) *posebna vrsta kolačića, čufteta koji se začinjavaju limunom*.

< tur. *kadın budu*, bukv. »ženski but, žensko bedro«, izft. v. kompon. pod *kaduna* i *but*.

kadundžika f (tur.) *ženica, gospodica, kadunica*. — »i biti ćeš kadundžika mlada, / i često ćeš na teferić ići«, »Još ću povest moju kadundžiku, / ti povedi tvoju Vlahinjicu« (Vuk III 456).

< tur. *kadınck* »ženica« (dem. od *kadın* »žena«).

kadun-đubegi m (tur.) *vrsta slatkog jela: okrugli komadi od tijesta koje je zakuhanu od nišeteta, bjelanceta od jaja i kajmaka koji se, pošto se ispeku, zaliju ukuhanim šećerom*.

< tur. *kadın göbeği*, bukv. »ženski pupak«, izft. od tur. *kadın* »žena« i tur. *göbek* »pupak«.

káf m (ar.) *ime arapskog slova »q«*.

< tur. *kaf* < ar. *qāf*.

kafāna f (ar.-pers.) *kavana*.

< tur. *kahvehane*, v. kompon. pod *kahva* i *hane*.

kāfaz m (pers.) 1. *karirano platno, karirana bošča*.

2. »āl-kāfaz«, *crvena karirana bošča, crveni karirani vao*. — »Izmami je na čardak, / podera joj al-kafaz / i svilenu košulju« (Muz. zap. Inst. 2808).

Skraćeno od *kafazli*, *kafazlija* (v.).

kāfaz, v. *kafez*.

kafāzli, kafēzli, indecl. adj. (pers.-tur.) 1. *kariran*. — »na djevojci kafazli-dimije« (Muz. zap. Inst. 59).

2. *sa drvenim rešetkama na prozorima*. — »Heto dođe kafazli jodaji« (Lord 231).

kafazlija

3. zatvoren, nastanjen u sobi sa drvenim rešetkama. — »L'jepo ime kafazli-Ružica, / Štono mi je u kafezu rasla« (Vuk VII 89).

< tur. *kafesli*, v. kafez + tur. suf. -li.

V. kafazlija, kafezlija.

kafazlija *f* (pers.-tur.) *basma na kocke, karirano platno; bošča na kocke, bošča »ukafaz«*. — »Čuli mene moja mila seko! / Ti se pokri bošćom kafazlijom« (S. B. I 7).

< tur. *kafesli* »kariran«, v. kafez + tur. suf. -li.

kafazlija, v. kafezlija.

kafedžija, v. kahvedžija.

kafenisati, v. kahvenisati.

kâfêz, kâvez, kâfaz *m* (pers.) 1. *krletka*.

2. *drvene rešetke na prozorima u starinskim kućama (mušepci). Otuđ se naziva i soba koja ima ove rešetke kafez-odaja, kafaz-odaja, ili samo kafez, kafaz*. — »A kad dođe u kafaz-odaju«, »Tu će tebe, sine, zaiskati, / iz kafeza tebe izvaditi« (K. H. II 29, I 150); »Kad otvori od kafaza vrata« (Lord 155); »kojano je u kavezu rasla« (Vuk I 271).

< tur. *kafes* »krletka: drvene rešetke na prozorima« < pers. *qafes* (i u ar. *qafaš*).

V. kafazli, kafazlija, kafezlija, kafez-bez, ukafaz.

kâfêz-bêz, kâfaz-bêz *m* (pers.-ar.) *vrsta kariranog beza: kocke po bezu od podebljanih žica osno ve i potke*.

V. kompon. pod kafez i bez.

kafèzli, v. kafazli.

kafèzlija, kafazlija *f* (pers.-tur.)

1. *osoba koja živi u kafez-odaji, tj. u sobi sa drvenim rešetkama*

na prozorima. — »Podaj njemu kafazliju Ružu« (K. H. II 28).

2. *dio odjeće koji je od kariranog platna*.

< tur. *kafesli*, v. kafez + tur. suf. -li.

kâfir, kafirluk, v. ćafir, ćafirluk.

kâftan *m* (pers.) *vrsta duge gornje haljine, bez postave, obično od čohë. Po kaftanu se veže pojas tzv. »kušak«*. — Digni kaftan, lijepa djevojko« (N. K. II 222); »Sad će mene reći moja Mara, / da devojci svilen kaftan skidam« (Vuk I 267).

< tur. *kaftan* < pers. *haftân*.

kâhar (kâar, kâr) *m* (ar.) 1. *žalost, tuga, briga*. — »Bez kahara i teška mejdana«, »Od kahara i žalosti teške« (M. H. III 230, 398); »Gotov kao baba na kâr« (Vuk, Posl. 45).

2. *ružnja, pogrdà, nasilje*.

< tur. *kahr* < ar. *qahr*.

V. kaharan, kaharli, kahar učiniti, kahriti se, kahren-džebren, okahariti (se).

kahârli (kârli) indecl. adj. (ar.-tur.) *žalostan, brižan, neveseo, snužden, tužan*. — »A taj vezir dertli i kaharli« (K. H. I 93); »Karli jesam, večerala n'jesam, / Zbog dragoga, da ga bog ubio« (I. Z. Herceg. 64); »Što si karli, moja jetrvica« (Kurt, I 259).

< tur. *kahrli*, v. kahar + tur. suf. -li.

kâhar učiniti, ožalostiti, nanijeti tugu i žalost, zadati nevolju, nasilje učiniti. — »Nemoj rano otvarati vrata, / brata moga kahar učiniti«, »Mogo bi te kahar učiniti, / na Popini tebe dočekati, / razbit svate, otet Hlivanjkinje!« (M. H. III 137, 201).

Izv. od kahar (v.).

kahkaha *f* (ar.) *smijanje grohotom*. — »Pa se bane kahkaha m smijao« (Lord 277).

< tur. *kahkaha* < ar. *qahqaha*.

kähpe, v. *kahpija*.

kahpeluk *m* (ar.-tur.) *neozbiljnost prevrtljivost, obijest*. — »Ne zna šta radi od velika kahpeluka«, »Šta te je uhvatio kahpeluk? (u ob. gov.)«

< tur. *kahpelik*, v. *kahpija*, *kahpe* + tur. suf. *-lik*.

kähpija (kápija) *f* i **kähpe** *n* (ar.) *bludnica, kurva; pokvarenjak*. — »Oh Fatija ti jedna kahpijo« (K. H. II 368).

< tur. *kahpe* < ar. *qahbä*.

V. *kahpeluk*, *kahpijati se*, *kopile*, *kopilan*.

kahpijati se, blud provoditi; skitati se. — »Izlaze jedne fištrije, što se po vazdan kahpijaju po korzu i parkovima...« (Zem-bilj II 4).

Izv. od *kahpija* (v.).

kähren-džöbren, adv. (ar.) *nä silu, näzör*.

< tur. *kahren-cebren* < ar. *qahrän-ğübrän* »zörom i nasiljem, na silu«.

kahrimän, -ána *m* (pers.) *junak*. — »Mustaj-beže, ako boga zna-deš, / izgiboše do dva kahrimana!« (K. H. II 378).

< tur. *kahraman* < pers. *qahramän*.

V. *Kahriman*, *kahrimanluk*.

Kahrimän, -ána, hipok. **Kähro** (pers.) *mušl. muško ime*.

< tur. *Kahraman*, muško ime, »Junak« < pers. *qahramän* »junak«.

kahrimänluk *m* (pers.-tur.) *junastvo*.

< tur. *kahramanlık*, v. *kahriman* + tur. suf. *-lik*.

kähriti se (käriti se), *žalostiti se, brinuti se*. — »Nemoj se kariti, doč' će on« (Kočić I 39).

Izv. od *kahar* (v.).

kähva (käfa, käva) *f* (ar.) 1. *kafa*. — »Nosi crnu kahvu na tabaku« (M. H. III 253).

2. *kafana*. — »Po kahvama i po hanovima« (K. H. I 98).

< tur. *kahve* < ar. *qahwä*, što je u početku značilo »vino«, kasnije »pržena zrna biljke *bunn*« ili »*bün*« i najzad »kafa — napitak«.

V. *kahvaji*, *kahvaltija*, *kahvana*, *kahva-parasi*, *kahvèdžija*, *kahvenisati*, *kahvenjaci*, *kahve-odžak*.

kahváci, indecl. adj. (ar.-pers.) *kahvast, smeđ poput kafe*. — »Ljudi vele da je sumbul mavi, / a ja velim nije već kahvacji« (Beh. VIII 271).

< tur. *kahvevi*, v. *kahva* + ar.-pers. adj. suf. *-i* sa pret-hodnim dodatkom pomoćnog glasa »v«.

kahvältija *f* (ar.-tur.) *doručak*.

< tur. *kahvalti*, tur. izft. od tur. *kahve* »kafa« i tur. alt »pod, dolje«, bukv. »pod kafom«.

kahvāna *f* (ar.-pers.) *kafana*. — »izgorješe hani i hamami, / i kahvane i džamije bijele« (S. S. 66).

< tur. *kahvehane*, v. *kompon*. pod *kahva* i *hane*.

kähva-parāsi, indecl. supst. (ar.-pers.) *malo novca, koliko je potrebno da se plati kafa u kafani*.

< tur. *kahve parasi*, bukv. »kafeni novac«, tur. izft. v. *kompon*. pod *kahva* i *para*.

kahvèdžija, kavèdžija, kafèdžija, *m* (ar.-tur.) 1. *naj koji kuha kafe; onaj koji drži kafanu*. —

»ona Ibru nađe kahvedžiju« (M. H. III 231).

2. *onaj koji voli da pije kafu, ili koji mnogo pije kafu; kaže se:* »on je veliki kahvedžija«

< tur. *kahveci*, v. kahva + tur. suf. -ci.

kahvënisati, -išem, piti crnu kafu. Izv. od kahva (v.).

kahvenjáci, -ákā, pl. m, suđe za grijanje vode za kafu i za kuhanje kafe.

Izv. od kahva (v.).

kāhve-ōdžāk, **kāhvodžāk**. -āka m (ar.-tur.) 1. otvoreni odžak koji služi samo za kuhanje kafe.

2. manja soba u društvenim prostorijama ili ustanovi u kojoj se kuha kafa.

< tur. *kahve ocağı* »kafeni odžak«, tur. izft. v. kompon. pod kahva i odžak.

kaidžija, v. kaikčija.

kāik, **kājik**, **kājak** m (tur.) čamac, čun. — »u mali je kaik uskočio, / do demije kaik dočerao« (M. H. III 30).

< tur. *kayık*.

V. kaikčija.

kaikčija, **kaidžija**, **kajikčija**, **kajirgdžija** m (tur.) *onaj koji goni čamac, krmar, čamčar*. — »kaidžije u kaicima prevoze ljude iz Beograda u Zemun« (Vuk, Rječnik).

< tur. *kayıkçı* v. kaik + tur. suf. -çı.

kāil, **kājil** (**kāio**), indecl. adj. (ar.) *sporazuman, spreman, voljan*. — »Ako s' kail Zlatom s' oženiti« (M. H. 119); »Ljubović se kajil učinio« (K. H. I 24); »bliže k mene da se udarimo, / kaio sam mejdan dijeliti« (Vuk III 36).

< tur. *kail* »sporazuman, spreman, voljan« < ar. *qā'il* »onaj koji govori (potvrđno)«, dakle »koji pristaje«; part. akt. od *qālā, qawl (qwl)* »reći, govoriti« V. kajliji, najkajliji, skajliti se.

kaima, **kajima** f (ar.) *turski papirni novac (u biv. Turskoj Carrevini)*.

< tur. *kaime* »papirna novčanica, novčano pismo« < ar. *qā'imā* »stup«.

kāin, **kājin** m (tur.) *šura, ženin brat*. — »Onda veli bane od Viperā: / Moj kaine, deli Kraljeviću!« (F. J. I 57).

< tur. *kayın*.

V. kain-peder.

kāin-peder, **kājin-peder** m (tur.-pers.) *punac*.

< tur. *kayınpeder*, v. kompon. pod kain i peder.

kaisija, v. kajsija.

kāiš, **kājiš** m (tur.) 1. *remen; kožni opasač*. — »U svakog su na kais opanci«, »Dok nazujem na kajiš opanke« (M. H. III 30, 489).

2. *prstenasti krug od kovine kao obruč*. — »Na dobijene kutije stavljaju se »kaiševi«. To su prstenasti krugovi koji služe kao pojačanje kutijama« (GZM 1957, 75).

< tur. *kayış*.

V. kaišar, kaišarluk, kaišlije.

kāišār, -ōva m, *zelenoš, lihvar*.

Izv. od kaiš (v.).

kaišarluk m (tur.-srp. hrv.) *zele-naštvo, lihvarstvo*.

Hibr. r.: v. kaišar + tur. suf. -lik.

kaišlije, **kajišlije**, pl. t. (tur.) *vrsta opanaka: opanci s kaiševima*.

< tur. *kayışlı*, v. kaiš + tur. suf. -lı.

kaja *f* (tur.) *litica, stijena, klisura*.

tur. *kaya* »klisura«.

V. Kajabaša.

Kajabaša *f* (tur.) *ime klisure više Travnika*.

< tur. *kayabaşı* »glavna klisura«, tur. izft. v. kompon. pod *kaja* i *baš*.

kajak, v. *kaik*.

kajáriti, *udešavati nešto prema pravu mjeri, dotjerivati na pravu mjeru; baždariti, propisati mjeru*.

< tur. *ayar* < ar. *ayār* »stupanj čistoće zlata ili srebra u zlatnim ili srebrnim predmetima; propisana mjera smjese zlata ili srebra u dukatima ili srebrenjacima; uređenje sata da tačno ide, navijanje sata na tačno vrijeme«. U tur. jeziku ima i ovo preneseno značenje: »popravak ili izmjena potkovica kada postojeći kov nije u redu«.

U našem jeziku je dodano na početku slovo »k«. Kako je kod nas došlo do ove promjene izvorne riječi nisam mogao ustanoviti.

kajáriti, *potkovati (konja ili vola)*.

< tur. *kayar etmek* »potkovati«; tur. *kayar* znači: »potkovica sa kukastim šiljcima, zimski kov, koji je podesan za hod na poledici (na ledu)«, zatim: »potkivanje starom potkovom sa drugim, novim čavlama; skresati kopito prema potkovicu«.

kajása, *f* i **kajās** *m* (tur.) *kožna uzica; remen*. — »A dogata drži za kajase«, »Osice mu kajase u dogata« (M. H. III 32, 248).

< tur. *kayasa*.

kajd, v. *kajt*.

kajda i **kajda** *f* (ar.) 1. *melodija*.

— »Od te kajde ne imade fajde«, »Pjevajući, kajde provodeći« (K. H. I 127, 156).

2. *muzička nota*.

< tur. *kaide* < ar. *qā'idā* »pravilo, načelo; red; temelj; melodija«.

V. kajdanka.

kajdānka *f*, *bilježnica za muzičku nastavu, za bilježenje nota*.

Izv. od *kajda* (v.).

kajdisati, -išem, *skliznuti se, popuznuti*. — »neće li mi noge kajdisati« (K. H. II 607).

< tur. *kaydı*, perf. od inf. *kaymak* »skliznuti se, okliznuti se, popuznuti«.

kajgana *f* (pers.) *jelo od jaja (jaja se izliju, promiješaju i prže na maslu, maslacu ili masti)*.

< tur. *kaygana* < pers. *hāy-gene*.

kajik, **kajikčija**, **kajigdžija**, v. *kaik*, *kaikčija*, *kaigdžija*.

kajil, v. *kail*.

kajima, v. *kaima*.

kajin, v. *kain*.

kajiš, **kajišlije**, v. *kaiš*, *kaišlije*.

kajiliji, komp. od *kail*, *kajil* (v.).

kajmak *m* (tur.) 1. *skorup, mliječni proizvod koji se dobije iskuhavanjem kravljeg ili ovčijeg mlijeka*.

2. *pjena koja se pojavi na površini prilikom kuhanja kafe*.

3. *fig. ono što je najbolje, što je probrano, srž nečega; kaže se »pokupio je kajmak« tj. uzeo je ono najbolje*.

< tur. *kaymak*, sa značenjem kao u nas.

V. *Kajmakčalan*, *kajmakli*, *kajmaklija*, *kajmak-baklava*.

Kajmakčālān, -āna *m* (tur.) *naj-viši vrh na planini Nidže u Makedoniji, oko koga su u I svjetskom ratu vođene ogorčene borbe (1916.) između srpske i bugarsko-njemačke vojske.*

Vjerovatno < tur. *kaymak çalı* (skr. od *kaymaklı çalı*) »probrana šikara (grmlje i trnje)«, v. kompon. pod kajmak i čalijsa.

kajmak-baklava *f* (tur.-ar.) *vrsta baklave u koje je nadjev od kajmaka mjesto od oraha ili tiriti.*

< tur. *kaymak baklava*, v. kompon. pod kajmak i baklava.

kajmakli, indecl. adj. (tur.) *s kajmakom, od kajmaka; s pjennom.*
< tur. *kaymaklı*, v. kajmak + tur. suf. -lı.

kajmaklija *f* (tur.) 1. *pita ili koje drugo jelo u koje je stavljeno podosta kajmaka.*

2. *skuhana crna kafa s obilnom pjennom.*

< tur. *kaymaklı*, v. kajmak + tur. suf. -lı.

kajmekām, kajmakām. -āma *m* (ar.) *zastupnik vezira ili valiye u jednom upravnom području ili u nekoj dužnosti; sreski načelnik.* — »pa me daje kajmekāmu, / neću joj ga ja« (GZM 1909 585).

< tur. *kaymakam*, osn. zn.: »zastupnik, zamjenik« < ar. *qā'im* »onaj koji stoji, stajač« (part. akt. od *qāmā, qiyām* »stajati«) i ar. *māqām* »mjesto« (nom. loci od *qiyām*).

V. kajmekamluk.

kajmekamluk *m* (ar.-tur.) *kajmekamsko zvanje.*

< tur. *kaymakamlık*, v. kajmekam + tur. suf. -lık.

kajmāgač *m* (tur.) *bukva.*

< tur. *kayın ağacı*.

kajnādisati, išēm, kajnājisati, vreti.

< tur. *kaynamak* »vreti«.

kājnak *m* (tur.) *vrelo, izvor.* — »Viš' glave mu ružu usaditi, / ispod nogu kajnak mu izvire« (K. H. II 367).

< tur. *kaynak*.

kājsar, kājser, m (lat.) *crveni sahtijan, crveno obojena učinjena koža od kože.*

< tur. *kayser* »crveni sahtijan«, po gradu Kajseriju u Maloj Aziji, koji je bio poznat kao trgovačko mjesto, naročito svilom, pamukom, kožom i vunom, < lat. *Caesaréa*.

V. kajserije, kajsar-jemenije,

kājsarije (pogr. **kājšarije**) pl. t. f. (lat.-ar.) *cipele od kajsara, tj. od crvene kozje kože, isto što i kajsar-jemenije (v.).* — »A na nogam kajšarije, svilom šivene« (GZM 1908 408).

< tur. *kayseri*, v. kajsar + ar.-pers. adj. suf. -ī.

kājsar-jēmenije, kājser-jēmenije, kājсар-jēmeliye f pl. t. (lat.-ar.) *crvene jemenije (v.), izrađene od crvene kozje kože zv. kajsar, koja se proizvodi u gradu Kajsariji. U naše krajeve su se uvozile u tursko doba većinom preko Skoplja.* — »Donese mu kajsar-jemenije«, »Pa on nazu kajsar-jemenije« (M. H. III 27, 231); »Obuj, brate, kajser-jemenije« (K. H. II 172).

< tur. *kayser-yemeni*, v. kompon. pod kajser i jemenije.

kajsarli, kajserli, indecl. adj. (lat.-tur.) *kajsariski, od kajsar-ske kože,* — »da ne kalja, jado, kajsarli-papuče« (Vuk I 280); »Hajd' obuci kajserli postule« (K. H. I 423).

< tur. *kayserli*, v. kajsar + tur. suf. -lı.

käjsija, käisija *f* (tur.) *marelica, marilica, Prunus armeniaca*. — »A ašcije hošaf kaisije« (Zb. XXX sv. 2. 112).
< tur. *kaysi*.

käjšarije, v. kajsarije.

käjt, käit, käjd *m* (ar.) 1. *bilježenje, upisivanje, registrovanje; bilješka, zapis, pismo*. — »Do-fat' kajda, padišahu dragi, / kad si isko Lohonjkinju Maru«. »Kada care ferman ugledao, / Namah care kajde uputio. / Kajde gleda u Alu pogleda« (M. H. III 81, 25).

2. »*gruntanje, upis u zemljišne knjige, kojim se vrši prenos prava vlasništva*.

< tur. *kayt*, sa značenjem kao kod nas < ar. *qayd* »sveza, lannac«.

V. kajtiti, potkajtiti, ukajtiti, zakajtiti.

Käjtaz (grč.) *musl. prezime u Hercegovini*.

< tur. *Kaytas*, muško ime, »Čelenka, Perjanica« < tur. *kaytas* »kapica, krunica na glavi u ptica: ženska ukrašena kapa, ženska čelenka« < ar. *qaytaş* »kit« < strč. *kētos*.

kajtiti 1. *upisivati, bilježiti, registrovati*.

2. »*gruntati*«, upisom u zemljišne knjige vršiti prenos prava vlasništva na osnovu kupoprodaje.

Izv. od kajt (v.).

kākardāk, v. kakrdak.

kākrdāk, kakrdāk, kākardāk, -āka *m* (tur.) *čvarci, žmarci, onaj ostatak što preostane kad se loj (mast) istopi*. — »Lez' bre! što se tu izmotaješ — de će da bude od kākardāka burek« (Zembilj II 49).
< tur. *kakrdak*.

kākula *f* (ar.) *biljka Elettaria Cardamomum koja se uzgaja u tropskim zemljama. Plodovi ili samo sjemenke upotrebljavaju se kao začini i kao lijek. Od nje se pravi droga Fruetus Cardamomi*.

< tur. *kakule* < ar. *qāqullā*.

kāl, -āla *m* (tur.) 1. *topljenje rude*. 2. *obara, rāstvor, u lončarstvu*.
< tur. *kal* »topljenje rude«.
V. *kalhana, kaliti*.

kalabāluk *m* (ar.-tur.) *mnoštvo, množina; puno, brojno*. — »Car Sulejman silnu kupi vojsku. / kalabaluk vojske pokupio« (K. H. I 136); »nemoj voditi kalabaluk vojske« (Vuk IV 425); »A pokupiti kalabaluk druga« (Lord 11).

< tur. *kalabaluk* »mnoštvo, množina« < ar. *galābā* »premoć, pretežnost; pobjeda« + tur. suf. -*lik*.

kalāfat *m* (ar.) 1. *majstori koji katranišu lađe*.

2. *crveni čulah koji su nosile janjičarske age*.

< tur. *kalafat* »crveni čulah janjičarskih aga« < tal. *calafato* < ar. *qilāfā* »katranisanje lađa ziftom (vrsta katrana) prilikom opravke«

V. *kalafatiti, nakalafatiti se, skalafatiti*.

kalāfatiti, kalāvatiti, nesolidno raditi, nesolidno izrađivati, fušeriti.

< tur. *kalafat* »nesolidan rad« < ar. *qilāfā* »katranisanje lađe prilikom opravke«.

kälaj *m* (tur.) *kositar, bijeli metal kojim se prevlači bakreno posude*.

< tur. *kalay*.

V. *kalajdzija, kalajisan, kalajisati, kalajli*.

kalajdzija

kalajdzija *m* (tur.) *zanatlija koji kalajše sude*. — »Ja ne budi kalajdzija, ja ne mrči tjelece« (Nar. bl. 70).

< tur. *kalayci*, v. kalaj + tur. suf. -ci.

kalajisān, kalaisān, adj. *prevučen kalajom*. — »Četvoro ih je sjelo za sto, na kome se pušila večera u velikim kalajisanim zdjelama...« (Devajtis 8); »Na što si se, bolan, polaksio. / Zar na sude ne kalaisane« (Muz. zap. Inst. 1797).

Izv. od kalaj (v.).

kalajisati, kalaisati, -išēm, *prevući, prevlačiti sude kositrom*.
Izv. od kalaj (v.).

kalajli, indecl. adj. (tur.) 1. *kalajisan, prevučen kositrom; od kositra*. — »Ona skoči od zemlje na noge, / pa prihvati kalajli ibrika« (B. V. 1892 155); »A kalajli žicom pofaćani« (M. H. III 212).

2. *fig. sjajan, dotjeran, lijep*. — »Izvana kalajli, unutra belajli« (nar. posl.).

< tur. *kalaylı*, v. kalaj + tur. suf. -lı.

kālam, kalamiti, v. kalem, kalemiti.

kālan-kūsūr, -ūra *m* (tur.-ar.) *ostatak; ono što preostaje*.

< tur. *kalan-kusur* < tur. *kalan* part. prez. od *kalmak* »ostati« i ar. *quṣūr*, v. kusur.

kālāš, -āša *m* (pers.) 1. *rasipnik, raspikuća, koji uludo troši imetak*.

2. *skitnica, propalica; varalica (osobito koji uzima u zajam ne misleći vratiti)*.

< tur. *kalleş* < ar. *qallāš* < pers. *qalāš*.

V. kalašati, kalaštura, raskalašen, raskalašiti se.

kalašati, skitati se. — »do ponoći pije s bekrijama, / od ponoći kalaša sokacima« (I. Z. IV 84).

Izvr. od kalaš (v.).

kalaštura f, raskalašena, raspojasana žena ili djevojka.

Izv. od kalaš (v.).

kalāuz, kalāvuz m (tur.) 1. *putovoda, vodič*. — »Pomeli se moji kalauzi« (M. H. III 384); »Kad se vidi selo Piroš, ne treba nam kalauza« (Vuk, Posl. 120).

2. *poseban ključ kojim se može otvoriti svaka obična brava*.

< tur. *kalavuz*.

V. kalauziti.

kalāuziti, pokazivati put, provoditi. — »A za njima sva ostala vojska, / I pred njima kalāuzi Đuro«, »Koji Čosa dobro kalāuzi, / U ponoći kad mjeseca nema« (Vuk, VIII 31, VI 317); »A pobro će kalauzit' đadu« (Lord 128).

Izv. od kalauz (v.).

kalāvare, v. kalavre.

kālāvre, kalāvare f pl. t. (tur.) *stara i iskrpljena plitka obuća koja klapa na nogama*.

< tur. *kalavra* (Prema L. Osmani < ngrč.).

kalāvuz, v. kalauz.

kālīb, v. kalp.

kālčine f pl. t. (tal.) dokoljenice *od abe, suknene bijele dokoljenice koje se nose u čizmama*. — »Prid njegov metnu čizme i kalčine« (M. H. III 325).

< tur. *kalçın* »dokoljenice«

< tal. *calzane* »sobna obuća, nazuvak«. (Dr. Sikirić smatra da dolazi od pers. *ḫārčīn*).

kāldera! imper. (tur.) diži! kaže se: »kāldera tepsiju sa sofre!«

< tur. *kaldır*! »diži«, imp. 2 li-
ce sing. od *kaldırmak* »dignuti,
dizati«.

káldrma f (grč.) *kamenom poplo-
čan put ili avlija.* — »Pa opazi
momka na *káldrmi*« (M. H.
III 120).

< tur. *kaldırım* < grč. *Kalós
drómos* »lijep put«.

V. *kaldrmđzija*, *kaldrmija*, *kal-
drmisati*, *pokaldrmisati*.

kaldrmđzija, **kaldrmědzija m**
(grč.-tur.) *onaj koji pravi kal-
drmu.*

< *kaldırımci*, v. *kaldrma* +
tur. suf. -ci.

kaldrmědzija, v. *kaldrmđzija*.

kaldrmija f (grč.-ar.) *vrsta opštin-
skog nameta u većim gradovima
na dovoz robe u grad, putarina.*
< tur. *kaldırımıye*, v. *kaldrma*
+ ar. adj. suf. -ıyyä.

kaldrmisati, -išem, **káldrmiti**, -im.
postavljati kaldrmu.
Izv. od *kaldrma* (v.).

kálem (kálam) m (grč.) 1. olovka;
pero od trstike.

2. *mosur*, *cijev*, *cjevčica* za na-
motavanje niti, konca, žice.

3. *cjepivo*, *navrtak* kojim se
vočka oplemenjava; *mlada ople-
menjena biljka.* — »O Mehme-
de mlad veziroviću. / hodi, Me-
ho, da *kálem* beremo« (I. Z.
III 78).

4. *alatka od čelika* za šaranje.
— »*Kálem* služi za šaranje
kutija. To je uzana željezna ši-
pka dugačka oko 10 cm, jako
oštra na vrhu« (GZM 1957 74).

< tur. *kalem* < ar. *qalām*
< grč. *kálamos*.

V. *kalemiti*, *kalemlji*, *kalemlje-
nje*, *kalemtraš*, *kalemuša*, *naka-
lemiti*, *okalemiti*, *pokalemiti*,
prekalemiti.

kálemiti (kálamiti) 1. *cijepiti, na-
vrtati vočku na koju drugu
biljku.*

2. *urezivati ospice.*
Izv. od *kalem* (v.).

kálemlji, indecl. adj. (grč.-tur.)
1. *oplemenjen*, »*kalemlji ruža*«
= *oplemenjena ruža.*
2. *pismen*; kaže se: »on je ilu-
mli i *kalemlji*« tj. on je učen
i pismen.

< tur. *kalemlji*, v. *kalem* + tur.
suf. -li.

kálemljenje n, 1. *navrtanje vočke
ili koje druge biljke radi ople-
menjivanja.*

2. *cijepljenje*, *urezivanje ospica.*
3. *cizeliranje*, *šaranje* na me-
tal. — »Šaranje se izvodi dve-
ma tehnikama: *kalemlje-
njem* i *zumbanjem*. *Ká-
lemljenje* se radi sa kale-
mom. *Kalem* se malim čekićem
lagano udara i tako urezuje lim
na kutiju stvarajući linije«
(GZM 1957 76).

Izv. od *kalemiti* (v.).

kálemltraš (kalěmltraš, kalěmltrěš)
m (grč.-pers.) *nožić specijalnog
oblika za zarezivanje kalema
(pera) od trstike.* Nosio se u di-
vitu zajedno sa *kalemima*. —
»*Kalem* reže mejteflija Meho,
ne reže ga mazli *kalěmltra-
šom*« (I. Z. III 39).

< tur. *kalemtraş* < ar. *qalām*
v. *kalem* i pers. *terāš*, prez. osn.
od inf. *terāšiden* »brijati, ši-
šati«.

kálemuša f, *plemenita sorta ruže.*
Izv. od *kalem* (v.).

kálfa m (ar.) 1. *pomoćnik majsto-
ra u esnafu koji je nakon šegrt-
skog staža položio ispit za kal-
fu.* — »Boga mole biogradske
kalfe« (GZM 1910 529).

2. *pomoćnik hodže u mektebu.*
— »U Mostaru šećer-mejtef ka-
žu, / u njem uči trista djevo-

jaka. / Hodža im je Omer-efendija, / kalfa im je lijepa Emīna« (Sevd. 196).

< tur. *kalfa* < ar. *ḫalfā* »zamenik«.

V. *kalfabaša*.

kālfabaša *m* (ar.-tur.) glavni kalfa u esnafu koji kao inspektor nadzire cjelokupan rad i po rangju je odmah iza čehaje (starješine esnafa).

< tur. *kalfa* başı, tur. izft., v. kompon. pod *kalfa* i *baş*.

kālhana *f* (tur.-pers.) topionica; kazandžijska radionica. —

»Kālhānom se zvače poveća radionica u kojoj se topila bakrena rudača i pretapač stari bakar — eskija. Ali u njima su se kovali i bakreni predmeti.« — »Na Vratniku (u Sarajevu) je bila do Prvog svjetskog rata više *kālhana* (radionica) u kojima se do 1878. topila bakrena rudača i izrađivali veći predmeti, kao kazani, haranije itd.« (GZM 1951 193 i 194).

< tur. *kālhane*, v. kompon. pod *kāl* i *hane*.

kālīf, v. *halifa*.

kālīfāt, v. *hilafet*.

Kalīmēgdān, **Kalemēgdān**, -āna *m* (ar.) veliki javni park u Beogradu na uzvišici iznad ušća Save i Dunava.

< tur. *kale meydāni*, tur. izft. od tur. *kale* »utvrđeni grad«

< ar. *qala* i tur. *meydan*, v. *mejdan*.

kāliti, *topiti rudu*.

Izv. od *kāl* (v.).

kalkāluk, v. *korkaluk*.

kālpak *m* (tur.) 1. vrsta starinske ženske kape; plitki fes sa resama okolo od ibrišima koje kao šiše padaju po čelu, a sa strana i straga još duže. Iznad res

ili kita nanizani su po fesu dukati ili biser. Povrh kalkan stavlja se tepeluk. Samim resama ili kitama kaže se: »kalkanı«. — »nevjeste me ružno nose: / po vas dug dan za kalkanom, / a u veče — bacaju me« (Muz. zap. Inst. 3579).

2. štit za glavu, ratna kapa. — »Na glavi mu fin fesić, / mislim kalkan je« (I. Z. II 42).

3. zaklon kod vrata prema ulici, napravljen od dasaka, da se ne vidi u avliju kad se vrata otvore.

4. daske po zidu koje zaklanjaju pogled iz susjedne bašče ili dvorišta u kućne prozore.

5. sedlo. — »pa se povi u kalkan doratu«, »voda s' alat Babić Husejina, / pod kalkanom i pod kuburama« (K. H. I 515).

< tur. *kalkan* »štit; zaklon«.

kalōše, **galōše** *f* (sing. *kalōša*)

(lat.) *kaljače*; *plitka gumena obuća koja se navlači na cipele*.

< tur. *kalos*, *galos* < franc. *galoches* < lat. *callopes*.

kalōvit, v. *alovit*.

kālp, **kālb**, indecl. adj. (ar.) *lažan, potvoren*.

< tur. *kalp* »lažan, potvoren«

< ar. *qalābā*, *qalb* (*qlb*) »okrenuti, prevrnuti«.

V. *kaipozan*.

kālpak *m* (tur.) 1. vrsta kape: vojnička kapa kod koje je obod od krzna. — »Dati kalpak Tale Ličanina« (M. H. III 171); »samur-kalpak na oči namiće« (Vuk, I 167).

2. kaciga.

< tur. *kalpak*.

kalpōzan *m* (ar.-pers.) *varalica, prevarant*.

< tur. *kalpazan* »falsifikator«

< pers. *qalbzen* < ar. *qalb*, v. *kalp* i pers. *zen*, prez. osn. od

inf. *zeden* »udariti, ošinuti; tući«.

kāltačina *f.* 1. *prosto sedlo, drveno sedlo.* — »na konju mu gola kaltačina, / na kaltaku kožna kabanica« (F. K. 1886 40).

2. *nešto što je od velike upotrebe već dotrajalo.*

3. *fig.: izvucana žena, iskulašena žena.*

Augm. od kaltak (v.).

kāltak *m* (tur.) 1. *tatarsko drveno sedlo; drveni kostur sedla.* — »Danas ću ti kavgu zametnuti, / na kulašu kaltak promieniti.« (F. J. I 254).

2. *fig.: pokvarena i izvucana žena, iskulašena žena.*

< tur. kaltak.

V. kaltačina.

kāluf, kālup *m* (ar.) *omot, futrola, kutija (kaluf za džepni nožić, kaluf za cigaraluk itd.).*

< tur. kılıf < ar. qilāf.

kāluf, kalūfdžija, kālufiti itd.

V. kalup, kalupdžija, kalupiti itd.

kālup, kāluf *m* (pers.) 1. *obrazac; modla, forma; oblik.*

2. *drvo u obliku cipele kojim se služe cipelari i opančari prilikom pravljenja obuće.*

3. *naprava od mjedi u obliku fesa na koji se navlače fesovi da bi dobili pravilan oblik.*

4. *komad peraćeg sapuna: »kalup sapuna«.*

5. *naprava za lijevanje metala.*

< tur. kalıp vulg. kalup < ar. qāleb i qālib »kalup« < pers. kālib, kālbud »tijelo; kalup«.

V. kalupdžija, kalupdžinca, kalupiti, kalupli, nakalupiti, ukalupiti, skalupiti.

kalūpdžija, kalūfdžija *m* (pers. i tur.) *onaj koji kalupi fesove; koji drži kalupdžijsku radnju.*

< tur. kalıpcı, v. kalup + tur. suf. -cı.

kalūpdžinca, kalūfdžinca *f.* *kalupdžijska radnja, radnja u kojoj se fesovi kalupe.*

Izv. od kalupdžija (v.).

kālupiti, kālufiti, *nešto dovoditi u pravilan oblik, u lijepu formu: »fes kalupiti«.*

Izv. od kalup (v.).

kalūpli, kalūfli, indecl. adj. (pers. -tur.) *prikladan, sa pravilnim dimenzijama, lijepo građen: »kalupiti djevojka«.*

< tur. kalıplı, v. kalup + tur. suf. -lı.

kālja *f* (ar.) *jelo od kupusa ili od krompira s poprženim lukom i mesom; kupusna kalja je: varen kupus, a po njemu komadi mesa; krompirna kalja: izrezani krompir na kolutiće pomiješan s lukom prži se na maslu, pa se onda pospe poprženim mesom, ili: izrezani krompir na kolutiće svari se pa se polije kajmakom.*

< tur. kalya < ar. qalyä (u pers. takođe qalye).

kāljun, -ūna *m* (grč.) *vrsta starinske lađe jedrenjače koja je za ratne svrhe bila naoružana topovima (u ratnoj mornarici Turske Carevine).* — »u dva zlatna metnu ih kaljuna«, »a po moru visoki talasi; / uva-tiše dva kaljuna zlatna, / baciše ih preko mora sinjeg« (Vuk III 90).

< tur. kalyon < šp. galion < stgrč.

kāma *f* (tur.) *bodež s oštricom s obadvije strane, dvosjekli bodež.*

< tur. kama.

kāmara *f* (lat.) 1. *rpa, gomila.* — »a sasuli ječam na kamaru« (M. H. III 244).

2. soba, *klijet*. — »Od ponoći Mari na kamari: / Ljubo, Maro, otvori mi vrata!«, »Viknu cura do neba se čuje, / Kamo l' neće u kamari Turci« (Vuk V 540, VII 17).

< tur. *kamara* < lat. *camera* »soba, odjeljenje, komora«.
V. komora.

kamarija, v. kamerija.

Kamber (ar.) *mušl. muško ime*.
Od ovog je nastalo prezime *Kamberović* i ime nekoliko sela u Bosni: *Kamberovići*.

< tur. *Kamber* < ar. *Qambār*, muško ime; ime roba halife Alije.

Kamberović, **Kamberovići**, v. Kamber

kamdžija, **kandžija** f (tur.) *bič*. — »Pa dovat i pletenu kamdžiju, / A udara Komnen-barjak-tara« (Vuk VII 10); »I uzeo tatarsku kamdžiju« (M. H. III 118).

< tur. *kaṃçı*.

V. kamdžijati.

kamdžijati, **kandžijati**, *bičevati*.
Izv. od kamdžija (v.).

kamerija, **kamarija** f (ar.) *vrsta balkona prema dvorištu u starim kućama*. To je onaj dio *divanhane*, koji je isturen od linije kućnog zida, sa više mušebaka, bez staklenih prozora.
< tur. *kameriye* < ar. *qamā-riyyā* »prostorija izložena mjesecnim« (ar. *qamār* »mjesec« + ar. adj. suf. f. *-riyyā*). Miklošić, pogrešno, dovodi ovu riječ korijenski u vezu sa »kamara, Kammer (komora, soba, vajat)«.

kāmet m (ar.) *učenje mujezina u džamiji neposredno pred početak grupnog klanjanja*. Riječi su iste kao kod ezana, samo se još dodaje »kad *kameti*s-salah«. Ka-

met se uči i prilikom grupnog klanjanja izvan džamije.

< tur. *kamet*, *ikamet* < ar. *qāmā*, *iqāmā* (*qwm*). »ustati, stajati na nogama«

V. *kametiti*, *kametleisati*.

kāmetiti, *učiti kamet prije grupne molitve*.

Izv. od *kamet* (v.).

kametleisati, *-išēm, proučiti kamet prije grupne molitve*.

< tur. *kametlemek*.

Kāmil, v. Ćamil.

kāmīš m (tur.) 1. *trstika; štap od dugog čibuka, čibuk*. — »tutundžiji kese i kamiše« (Vuk I 506).

2. *fig.: penis*.

< tur. *kamış*.

kāmza, v. kabza.

kāmziti, v. kavziti.

kān, v. han.

Kāna, v. Kanita.

kanāat m (ar.) *štednja; skromnost*. — »Ele živi se s kanatom pa vazda doteče do prvog« (Zem-bilj III 88).

< tur. *kanaat* < ar. *qanāa*.

V. *kanaatiti*, *kanaatli*.

kanāatiti, *štediti, ekonomisati*.
Izv. od *kanaat* (v.).

kanaatli, **kanātli**, indecl. adj. (ar.-tur.) *štedljiv, ekonomičan*.
< tur. *kanaath*, v. *kanaat* + tur. suf. *-li*.

kanāfa, **kānāf**, v. kanapa, kanap.

kanājli, v. kinali.

kanāli, v. kinali.

kanāpa, **kanāfa** f **kānāp**, *-āpa kānāf, āfa* m (ar. možda izvorno lat.) *uzica od konoplje*. — »Halilova uze džeferdara. / pa ka-

nafe Paun nalazio« (K. H. II 238).

< tur. *kınap* < ar. *qinnāb* »uzica od konoplje«, možda izvorno od lat. *cannapis*, *cannabis*.

kànara *f* (ar.) *klaonica*. — »Dreči se kao jarac na kanari« (Nar. bl. 47); »Neću gledat' ribe po kanari, / nit' ću gledat' momka po brijegu« (I. Z. II 83).
< tur. *kanara* < ar. *qinnārā*.

kànat *m* (tur.) *krilo* (*krilo pernate životinje, prozorsko krilo, krilo od vrata itd.*). — »Al s' od kule kanat otisnuo« (M. H. III 216); »Vidjeh dragu na kanatu« (I. Z. III 100); »Čoške gradi od tuča sjajnoga, / A kanate od srme bijele« (Vuk VI 457).

< tur. *kanad*.

V. kanatlija, učkanatlija.

kančelo *n* (tur.) *tura, truba, svitak*: »kančelo pamuka«.

< tur. *kangal*, istog značenja.

kandërisati, -išem, *privoliti nekog na nešto, skloniti, saletjeti nekog da što učini*. — »Okreni obrni, — beg ih kanderiše, čardak se sagrađi i subaša se useli« (Kočić I 374).

< tur. *kandırnak* »privoliti, skloniti, saletjeti«.

kandilj, -ilja, **kandil**, -ila *m* (lat.) *staklena posudica sa uljem u kojem je zamočen fitilj koji gori; kandilo; uljana svjetiljka, fenerčić ili električna žarulja na šerefetu minareta. Kandilji se na minaretu pale prilikom muslimanskih praznika*. — »U njoj gore mume i kandilji« (K. H. I 57); »E goru mu četiri kandilja« (Lord 314); »Eno gore kandilji na munari, sutra je Ramazan!« (u ob. gov.); »u crkvu ću prilog učiniti, / zlatan ću joj kandil sakovati« (Vuk III 82).

< tur. *kandil* < ar. *qandīl*
< grč. *chantēla* < lat. *candēla*.

kāndisati i kandisati, -išem, *pristati, zadovoljan biti*. — »Na to sultan šćaše kandisati« (Lord 8).

< tur. *kanmak* »pristati, zadovoljan biti«.

kāndža i kändža *f* (tur.) 1. *željezna kuka*.

2. *pāndža, oštri nokat ptice grabljivice*. — »Nokti su mu ko u orla kandže« (Vuk VI 364); »Nasred poljane stajao je jastrijeb držeći u svojim kandžama plen« (Hirtz, Rečnik).

< tur. *kanca* (Prema Kerestedišanu: tur. *kanca* < tal. *gancio* »kuka«).

kāndžija, v. kamdžija.

kāngal *m* (tur.) *kančelo, svitak, tura, rola*. — »Dva obraza dva đula rumena, / a dva brka dva kangala zlata« (Ašikl. 15); »Od sad si mi na jumaku zlato; / Tvoji brci dva kangala zlata« (Vuk V 225).

< tur. *kangal*.

kāni biti, zadovoljan biti, voljan biti, pristati. — »kaže se: »Jesi li ti kani da nas dvojica su tra krenemo na put?«

< tur. *kani* < ar. *qāni*, part. akt. od *qania*, *qanā* (qn) »zadovoljiti se«.

kānija *f* (tur.) *korice noža, mača ili sablje*.

< tur. *kın*.

Kanita, hipok. **Kāna** (ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Kanite*, žensko ime, »Pokorna« < ar. *qānitā* »pokorna, skrušena«.

kānlī indecl. adj. (tur.) 1. *krvav*.

2. *fig.: crven kao krv*. — »Skoči Ale na noge lagane, / pa on stere kanli kabanicu« (K. H. I 182).

< tur. *kanlı* < tur. *kan* »krv«
+ tur. suf. -lı.

kánta i **kánta** *f*, limena posuda za vodu i druge tekućine.

< tur. *kanata*. U etimologisanju ove riječi, postoje veoma različita mišljenja i tumačenja. Prema tur. leksikografima: < tal.; po Mladenovu: < lat. *canna*; Berneker: < njem. *kan-te*; Zenker: < fr. *canetta*; Meyer.: < njem. *Kanne*; Barić: < ngrč.; JAZU Rj.: iz kojeg od južnosl. jezika.

kántār i **kántār**, -ára *m* (lat.) starinska željezna sprava za mjerenje težine. Ima dvije kuke: jednom se zakači ono što se mjeri, a druga se drži u ruci ili, ako je teži predmet, zakači se za motku i dva čovjeka sa dvije strane drže motku sa tere-
tom dok se mjeri. Između gornje i donje kuke je jezičac, od koga je u stranu pružena šipka sa naznačenim okama i drami-
ma. Po ovoj pokretnoj šipci kli-
zi obješena željezna kugla («kantarsko jaje») koja se po-
mjera tamo i ovamo dok se je-
zičac ne umiri. — »Ne razumije
se kao ni kenjac u kantar u«
(Nar. bl. 118); »Vješt kao maga-
rac u kantar u« (Vuk, Posl.
36).

< tur. *kantar* < ar. *qintār*
< lat. *centenarius*.

V. *kantarčila*, *kantardžija*, *kan-
tarija*.

kantārcila, **kantārdila** *f* (lat.-ar.)
metalna mjera za barut.

< tur. *kantar kilesi*, bukv.
»kantarska mjera«, tur. izft.
< tur. *kantar*, v. *kantar* i ar.
kilā »mjera« (v. *kila*).

Kantārdžić, v. *kantardžija*.

kantārdžija *m* (lat.-tur.) 1. onaj

koji se bavi mjerenjem kanta-
rom na pijaci.

2. onaj koji pravi kantare. Od
ovog je došlo prezime *Kantār-
džić*.

< tur. *kantarçı*, v. *kantar* +
tur. suf. -cı.

kantarija *f* (lat.-ar.) taksa koja se
plaća za mjerenje na kantar u.
< tur. *kantariye* < ar. *qintā-
riyyā*, v. *kantar* + ar. adj. suf.
f. -iyyā.

kantariōn, **kantarijōn**, -ōna, **kan-
tarijūn**, -ūna *m* (grč.) gospin
cvijet, ženski kantarion *Hyipe-
ricum perforatum* L.

< tur. *kantaron* < ar. *qantarūn*
< stgrč. *kantayrion*.

kānūn, -ūna (grč.) 1. zakon; pra-
vilo. — »Nije kanun caru
ustajati, / prema svojim ilalam'
i vezirim« (K. H. I 151).
2. jedan stari arapski muzički
instrument.

< tur. *kanun* < ar. *qānūn*
< stgrč. *kanōn*.

V. *kanunama*, *kanundžija*.

kanunāma *f* (grč.-pers.) zakonik,
knjiga koja sadrži zakon.

< tur. *kanunname*, v. *kompon*.
pod *kanun* i *name*.

kanūndžija *m* (grč.-tur.) zakono-
davac. »Sulejman Kanundžija«
= turski sultan Sulejman
Zakonodavac.

< tur. *kanuncu*, v. *kanun* +
tur. suf. -cu.

kāpak, **kāpka** *m* (tur.) poklopac,
zaklopac (*kapak* na sahanu,
prozorski kapci, očni kapci itd.).
< tur. *kapak*.

V. *kapaklija*.

kapaklija *f* (tur.) 1. prva moder-
nija puška u Tur. Carevini ko-
ja je imala kapak na mjestu
gdje se stavlja metak. Pojavila
se prije puške martinke.

2. sud s poklopcem.

< tur. *kapaklı*, v. *kapak* + tur. suf. *-lı*.

kapâma *f* (tur.) *vrsta jela: meso sa povrćem kuhano u zatvorenom sudu.*

< tur. *kapama*.

kapârisati, kaparlâisati, dati kaparu *prilikom zaključenja kupoprodaje.*

Izv. od naše imenice »kapara« (< tal. *caparra*) na način kao što se izvode naši infinitivi od tur. gl. osnova sa dodatkom »-isati«. Drugim riječima zamišljen je tur. infinitiv od *kapara kaparmak* i *kaparlamak* i po toj pretpostavci izvedeni su naši infinitivi.

kâpariti, zaključivati. Kaže se: »*k a p a r i š l i t i* vrata uveče?«
< tur. *kapamak* »zatvoriti«.
V. *otkapariti, zakapariti*.

kapidžibaša, v. kapudžibaša.

Kapidžić, v. kapidžija.

kapidžija *m* (tur.) *vratar.* — »Otvor' vrata, vojski *k a p i d ž i j a !*« (Vuk V 160); »I na gradu gradskog *kapidžiju*« (Petrin. 398).

Od ovog je došlo prezime *Kapidžić*.

< tur. *kapıcı*, v. *kapija* + tur. suf. *-cı*.

kapidžik i kapidžik *m* (tur.) *mala vrata, vratašca; sporećna mala vrata na ulicu ili u susjednu bašču, ili dvorište.* — »Dodi, dragi, ašik dušo, / na *k a p i d ž i k* onaj mali« (Sevd. 136).
< tur. *kapıcık*, demin. od *kapı* »vrata«.

kâpija *f* (tur.) 1. *vrata.* — »Na avliji demirli *k a p i j a*« (M. H. III 569). Nekad ova riječ u narodnoj pjesmi ima potpuno tur. oblik, bez našeg nastavka

»-ja«: »*k a p i* vrata *kapijala*« (I. Z. II 91).

2. *fig.: dvor (carski).*

< tur. *kapı*.

V. *kapidžija, kapidžik, kapijati, kapi-komšija, kapučehaja, kapudžibaša, zakapijati.*

kâpija, v. kahpija.

kapijati, zaključavati. — »Slamkom vrata *kapijala*, A kanate čivijala« (Vuk V 349).
Izv. od *kapija* (v.).

kâpi-komšija *m* (tur.) *prvi susjed (čija su »vrata uz vrata«) — »O ti kado Hasan-age, k a p i k o m š i j e !*« (Vuk. V 436).

< tur. *kapı-komşu*, v. *kompon.* pod *kapija* i *komšija*.

kaplâma, paklâma *f* (tur.) 1. *cijepana jelova daska kojom se kuće pokrivaju (»drveni krovovi«). Razlika je između kaplame (paklame) i šimle (šindre) u tom što šimla ima strug sa strane pa priliježe daska uz dasku, dok kaplama nema struga i naslanja se jedna na drugu, zbog čega krov od kaplame lakše zakašnjava.*

2. *vrsta finog bijelog hljeba, solumna.*

3. *postava; furnir.* — »Moju staru *k a p l a m u* -postavu« (Et. zb. XXIII 501).

< tur. *kaplama*, part. akt. od inf. *kaplamak*, v. *kaplaisati*. »*Paklama*« je nastala metatezom od »*kaplama*«.

V. *paklamaš*.

kaplâisati, kaplâjisati, -išem 1. *pokriti; polijepiti; poklopiti; obuhvatiti.*

2. *poklopiti se po nečem.* Kaže se: »šta si *kaplaisao* toliko na pitu?«

< tur. *kaplamak*, sa značenjem kao kod nas.

V. *kaplama*.

kāplan

kāplan m (tur.) *tigar*.

< tur. *kaplan*.

Kāplan (tur.) *mušl. muško ime*.

< tur. *Kaplan*, muško ime, »Ti-gar«, v. *kaplan*.

kapučehāja m (tur.-pers.) 1. *predstavnik valije ili koje visoke ustanove kod Visoke Porte u Tur. Carevini*.

2. *najveći oficir na carskom dvoru u zvanju age*.

< tur. *kapukâhyası*, tur. izft., v. kompon. pod *kapija* i *čehaja*.

kapūdanpaša m (tal.-tur.) *mini-star mornarice u Tur. Carevini*.

< tur. *kaptan paša* < tur. *kaptan* »kapetan« < tal. *capitano* i tur. *paša*, v. *paša*.

kapūdžibaša, kapidžibaša, m (tur.) *nadkomornik, glavni vratar; počasna titula koja se davala i pojedinim agama. Tako su u Sarajevu, u drugoj polovini 19. vijeka, imali titulu kapudžibaše: Zildžić Muhamed-aga, sin H. Salihage i Baraković Muhamed-aga, sin Ibrahimagin*.

< tur. *kapıcıbaşı*, v. kompon. pod *kapidžija* i *baš*.

kār, v. *kahar*.

kāra, indecl. adj. (tur.) *crn.* — »Pa kad njemu *kara* akšam dođe« (K. H. I 216); »Kada meni *kara* haber dođe, / *kara* haber, a u *kara* doba« (Muz. zap. Inst. 227).

< tur. *kara*.

V. *karabasan, karabatak, kara-boja, Karadag, Kara-Denjiz, karaduzen, Karadža, Karadžić, karadoz, kara-haber, karakašli, karakol, karakondža, karakondžula, karakuš, Karaman, karamanka, karamut, karandžoloz, karapandža, karasariluk, karasevdah, Karavlah, Karavlaška, Karabogdanska*.

karabāsan m (tur.) *prikaza*.

< tur. *kara basan* »mōra« < tur. *kara* »crn« i tur. *basan*, part. akt. od inf. *basmak*, v. *basati*.

kārabatak m (tur.) 1. *zabatak, gornji dio stegna u peradi*.

2. *vodena ptica ronac*.

Za značenje pod 1) < tur. *kara bacak* »crna noga«, a za značenje pod 2) *karabatak* »vodena ptica ronac«, bukv. »crni ronac«.

karābet m (ar.) *srodstvo*.

< tur. *karabet* < ar. *qarābā*. V. *akreba*.

Kārabōgdānska f (tur.-slav.) *Moldavska, istočna Rumunija*. — »ako puste zemlje Karavlaške, / Karavlaške i Karabogdanske« (Vuk II 432). Hibr. r.: sa tur. pref. *kara* »crn«.

kāraboja f (tur.) 1. *crna boja*. — »Da mi kupiš ogledalo, / s *kara* bojom obojeno« (Muz. zap. Inst. 2126).

2. *plavi kamen, zelena galica, vitriol*. — »Čivit za *karaboju*« (Vuk, Posl. 346).

< tur. *kara boya*, v. kompon. pod *kara* i *boja*.

Kāraburma f (tur.) *mali brežuljak nad samim Dunavom kod Beograda, prema selu Višnjici*.

< tur. *kara burun* »crni greben, crni rt« < tur. *kara* »crn« i tur. *burun* »nos; greben, rt«.

Kāradag m (tur.) *Crna Gora*.

< tur. *Karadağ* < tur. *kara* »crn« i tur. *dağ* »gora, planina«.

Karadāglija m (tur.) *Crnogorac*.

< tur. *Karadağlı*, v. *Karadag* + tur. suf. *-li*.

Kāra-Dēnjiz m (tur.) *Crno More*.

< tur. *Kara Deniz*, v. *kara* i *denjiz*.

kàraduzen m (tur.) *vrsta male tambure od četiri žice.* — »Mladi momci dolazili, / karaduzen donosili« (GZM 1910 528). < tur. *kara düzen*, v. *kara i duzen*.

Karadža (tur.) *prezime u Bosni i Hercegovini. Od ovog je došlo prezime Kàradžić.*

< tur. *karaca* »crnomanjast: srna«.

Kàradžić, v. *Karadža*.

Kàra-Dörde m. *muško ime.*

Hibr. r.: sa tur. pref. *kara* »crn«, Crni Dörde.

kàradoz m (tur.) 1. *predstava (igra) sa obojenim figurama od tanke kože, koje na platnu pokreće glumac pomoću konca. Pokrete figura prati glas glumca iza platna. To je davnajšnja vrlo omiljena turska igra.*

2. *komični madžioničar, lakrdijaš; marioneta.*

< tur. *karagöz*, bukv. »crnooki« < tur. *kara* »crn« i tur. *göz* »oko«.

kàra-hàber m (tur.-ar.) *crni glas, tužna vijest; vijest o smrtnom slučaju.* — »Uto njemu kara haber dođe, / zlo ti s'jelo, Groševiću Mujo, / umrla ti Zločevića« (M. H. X 120).

< tur. *kara haber*, v. *kompon. pod kara i haber*.

kàrakašli, indecl. adj. (tur.) *crnih obrva.* — »O djevojko karakašli, / na plotu ti jagluk našli« (I. Z. II 25); »kakve su mu karakašli obrve, / pod obrve crne oči za noći« (Muz. zap. Inst. 2823).

< tur. *kara kaşlı*, v. *kompon. pod kara i kaş + tur. suf. -li*.

kàrakol m (tur.) 1. *noćni stražar, noćobdija.*

2. *stražar uopšte.*

3. *patrola.*

< tur. *karakol*, *karavul* < tur. *kara* »crn« i tur. *kol* »vojnik; vojska«.

karākāndža f (tur.) *vještica.*

< tur. *karakoncolos*, v. *karan-džoloz*.

karākōndžula i karākāndžula f (tur.) *doba oko Božića kad se pojavljuje karandžoloz (v.).* < tur. *karakoncolos*, v. *karan-džoloz*.

kàrakosā adj. (tur.-srp. hrv.) *crnookosā, crne kose.* — »Oj djevojko karakosa, / ne gledaj me gola, bosa!« (Vuk I 395). Hibr. r.: sa tur. pref. *kara* »crn«.

kàrakuš m (tur.) *vrsta konjske bolesti: oteklina na koljenima konja ili na nozi povrhu kopita, Spavatus Synovitis.*

< tur. *karakuş*, opisana konjska bolest, kukv. »crna ptica« < tur. *kara* »crn« i tur. *kuş* »ptica«.

karalimān, -āna, *ime jednog topa u tursko doba.* — »I pred njima tri topa velika: / Čarku-feleć i Karalimana, / i Kudura topa velikoga« (K. H. I 210). Postanak riječi je nejasan. U rječnicima tur. jezika nisam mogao naći ovu riječ, iako po svemu izgleda da je turskog porijekla. Ukoliko se ovdje ne radi o iskrivljenom imenu izumitelja ovog topa, kao što je slučaj sa »baljemez« topom, riječ izgleda kao kovanica od tur. *kara* »crn« i tur. (< ngrč.) *liman* »luka«, *pristanište*: *karaliman* »crna luka«, ili je od tur. »kara« »kopno« i tur. *liman* »zaljev« tur. izft.: *kara liman*: »kopnjeni zaljev«.

Karàman (tur.) *prezime.*

< tur. *Karaman*, ime grada u

okružju Konje u Turskoj i, ranije, ime čitave oblasti u tom kraju: Karamanija, Karamanska. Naziv došao po imenu Seldžučkog poglavice *Karamana*. Osn. zn.: »veoma crn čovjek«. V. karamanka.

karāmānka, karāvānka *f.*, vrsta kruške koja je u naše krajeve prenesena iz Turske. — »Idi kući, obuci se, lele dunje ranke, / dunje ranke, kruške karamanke«, »Igrali se vrani konji, lele dunje ranke, / dunje ranke, kruške karavanke« (Muz. zap. Inst. 2388, 2528).

< tur. *Karaman* »Karamanija u Turskoj«, odakle je nama ova vrsta kruške prenesena. V. Karaman.

karāmut *m* (tur.-pers.) vrsta kruške koja se upotrebljava za turšiju. Kad sazri, kora joj po-crni i otud je dobila ovakvo ime.

< tur. *kara armut* »crna kruška« < tur. *kara* »crn« i tur. *armut* »kruška« < pers. *emrūd*.

karandžoloz *m* (tur.) crni demon, zao duh, koji se po narodnom vjerovanju, pojavljuje oko Božića.

< tur. *karakancolos* < tur. *kara* »crn« i tur. *koncolos* »utvara; vampir, vukodlak«.

V. karakondžula, karakondža, kondžahija.

karānfil (karāmfil, karānfir, karlānfir) *m* (grč.) 1. cvijet klinčić, *al-katmer, Dianthus L., Dianthus caryophyllus L., fam. caryophyllaceae*. — »Dragi mi je karanfil donio« (Sevd. 107); »karanfile cvijeće moje, / još da mi je sjeme tvoje« (S. S. 67); »s kara bojom obojeno, / kalandfirom nakićeno« (Muz. zap. Inst. 2126).

2. začim (crna zrnca, karanfilbiber), *Amomis pimenta Berg. (Myrtus pimenta Wild.)* — »nek me naspe mišćom i amberom, / ponajviše mrkim karanfilom« (Muz. zap. Inst. 1811).

< tur. *karanfil, karanfil çiçeği* < ar. *qaranful* < grč. *karnáfílon*.

V. Karanfil, karanfilčić, karanfilka.

Karānfil (grč.) muško ime, a i prezime. — »Karanfil se na put sprema i pjeva« (nar. pj.). < tur. *karanfil*, v. karanfil.

karānfilčić *m* (tur.) cvijet *Dianthus barbatus L.*

< tur. *karanfil çiçeği*, v. kompon. pod karanfil i čiček.

karānfilka *f.*, srebrom okovana i ornamentima ukrašena duga puška.

Izv. od karanfil (v.).

karānluk (karāmluk) *m* (tur.) *tmina, mrak, pomrčina*. »Karanluk je stisno sokacima. Magla tama stisla sokacima« (Lord. 238).

< tur. *karanlık* < tur. *kara* »crn«.

karāpāndža *f* (tur.-pers.) vještica, žena — vještica.

< tur. *karapanče*, bukv. »crnih pandža«, v. kompon. pod kara i pandža.

kārār, -āra *m* (ar.) 1. zaključak, odluka.

2. stepen; mjera, prava mjera nečem; prilika. — »Murtatin je čem' nema karara«, »Bijesan je, karara mu nema« (K. H. I 55, II 610); »Jedini je Bog na jednom kararu« (Nar. bl. 73); »Biće. Talje, para bez karara« (Lord 13).

< tur. *karar* < ar. *qarār*, V. nakarariti, ukarariti.

kâra-sariluk *m* (tur.) najopasnija vrsta bolesti žutice, crna žutica.
 < tur. *kara sarılık*, v. kompon.
 pod *kara* i *sariluk*.

karasêvdâh, kâra-sêvdâh, -âha *m* (tur.-ar.) teški sevdah, velika ljubavna zanesenost, ljubavna melanholija. — »Sve od derta i karasevdaha, / od golema jada velikoga« (Sevd. 166).
 < tur. *karasevda*, v. kompon.
 pod *kara* i *sevdah*.

karašlâma *f* (tur.) vrsta rane trešnje. — »zeljanice prije kuka vice, / karašlame u među kuhane« (Vuk, I 305).
 < tur. *kara ašlama*, bukv. »crna trešnja«.

karâula *f* (tur.) stražarnica, policijska stanica; vojna pogranična stanica. — »I Sokolac karaulu malu« (M. H. III 57).
 < tur. *karavulhane, karakolhane*, v. kompon. pod *karakol* i *hane*.

karāvân, -âna *m* i **karavâna** *f* (pers.) povorka robom natovarenih kola, konja, deva itd.
 < tur. *kervan* < pers. *kârwan*.
 V. *karavan-saraj*.

Karavlah i Karâvlah *m* (tur.-srp. hrv.) čovjek iz južne Rumunije, Karavlaške.
 Hibr. r.: pred Vlah stavljen tur. adj. *kara* »crn«.
 V. *Karavlaška*.

Karavlaška i Karâvlaška, južna Rumunija. — »Karavlaško j ondar udariću«
 Izv. od *Karavlah* (v.).

kârdâš, -âša *m* (tur.) drug, prijatelj. — »Ala, kârdâš čudnih prilika« (Vuk IV 120).
 < tur. *kardaş, karındaş* »brat«
 < tur. *karin* »trbuh« i tur. postpoz. u značenju udruživanja ili zajednice -*daş*.
 V. *prekardašiti*.

kârga *f* (tur.) ubojica. — »Ne mlati ga toliko, bićeš mu karg-a« (u ob. gov.).
 < tur. *karga* »vrana«.

kârgija, hârgija *f* (tur.) 1. vrsta koplja.
 2. šipka za nabijanje vatrenog oružja.
 < tur. *kargi*.

kârija *m* (ar.) onaj koji zna potpuno pravilno da izgovara svaku riječ u kur'anu.
 < tur. *kari* < ar. *qārī*, part. akt. od *qarāā* (qr') »čitati«.
 V. *kiraet*.

karişik *m* i adj. (tur.) 1. smjesa, mješavina.
 2. smjesa žita, napolica: pola ječma pola raži, pola ječma pola pšenice itd.
 3. muzička kompozicija sa raznim pjesmama, arijama; potpuri.
 4. kao pridjev: izmiješan, pomiješan.
 Od ovog je nastalo prezime *Karişik*.
 < tur. *karişik* < tur. inf. *karişmak* »miješati se, uplitati se«.
 V. *kariştisati se, karişterisati se, karma-karişik*.

Karişik, v. karişik.

kariştërisati, -išem, *pomiješati, smiješati*.
 < tur. *kariştirmek*.

kariştisati se, išem, miješati se u tuđe stvari, uplitati se. — »Nemoj da se karištišeš u moj posao!« (u ob. gov.).
 < tur. *karişmak*, perf. 3 lice sing. od inf. *karişmak* »miješati se, uplitati se«.

kârli, v. kaharli.

kârma-karişik adv. (tur.) sve ispreturano, sve izmiješano, ni za što se ne zna, ništa nije na svom mjestu.

< tur. *karmakarışık* < tur. *karışık*, v. *karişik* sa tur. pref. za pojačanje značenja *karma*.

karnagàsija *f* (tur.) *skup raznih bezvrijednih stvari; svega i svačega na skupu, ali sve bez vrijednosti.*

< tur. *karnagırısı* vulg. *karnakası*, »stomačna bolest; grčevi, probodi u stomaku«, fig.: »nezatna stvar«, tur. izft. od tur. *kağın* »stomak, trbuh« i tur. *agrı* »težak, nepodnošljiv«.

kàrpuza *f* (pers.) *lubenica.*

< tur. *karpuz* < pers. *ħarbuze*, *ħarbutz*.

V. *karpuzi*.

kàrpūzi, indecl. adj. (pers.) *kao lubenica, boje lubenice.* — »Ski-da njima *karpuzi* čakšire, / A oblači crne pantalone« (Vuk V 470).

< tur. *karpuzi* < pers. *ħarbutzi*.

karšilāma *f* (tur.) *dobrodošlica.*

< tur. *karşılama*, part. akt. od inf. *karşılamak* »dočekati, izaći nekom u susret«.

V. *karšiluk*.

karšiluk *m* (tur.) *sretanje, doček.*

< tur. *karşılık*.

kàrvān, kàrvān-sarāj, v. *karavan, karavan-saraj*.

kàrz *m* (ar.) *zajam; dug.*

< tur. *karz* < ar. *qarḏ*.

V. *karziti, ukarziti*.

kàrziti (iskr. *kāmziti*), *posuditi, pozajmiti.* — »A što nisi kupio? / Nemam pare dinara. / A što nisi *kamzio*? / Nemam druga kraj sebe« (GZM 1909 598).
Izv. od *karz* (v.).

kasāba *f* (ar.) *varoš, manji provincijski grad.* — »Po gradovima' i po *kasabama*« (K. H. II 428); »Kaniću se hana i me-

hana, / i *kasabe i kasab-skih cura*« (I. Z. III 161).

< tur. *kasaba* < ar. *qaṣabā*.

V. *kasabalija*.

kasabālija *m* (ar.-tur.) *malograđanin, provincijalac.*

< tur. *kasabalı*, v. *kasaba* + tur. suf. *-lı*.

kāsām-tefter *m* (ar.-grč.) *iskaz o raspodjeli ostavinske imovine među nasljednicima.*

< tur. *kasam defteri*, tur. izft. od ar. *qassām* »onaj koji dijeli, sudski službenik koji rješava ostavine« i tur. *defter* v. *tefter*.

kāsap, kāsapin *m* (ar.) *mesar.* —

»*Kasap* i bakal što su umazani, to su veseliji« (Ist. bl. I 96).

< tur. *kasap* < ar. *qaṣṣāb*.

V. *kasapiti, kasapnica, iskaspiti*.

kāsapiti, *nožem sjeći meso; prolijevati krv.*

Izv. od *kasap* (v.).

kāsapnica *f*, 1. *mesnica, mesarska radnja.*

2. *klaonica.* — »Zakrvario očima kao vo u *kasapnici*« (Nar. bl. 58); »*Kasapnice* u polju gradahu, / Da sve kolju *kasapini* meso« (Lord 122).
Izv. od *kasap* (v.).

kasātura *f* (tal.) *bodež, bajonet.*

< tur. *kasatura* »bodež« < tal. *cacciatore* »lovac (koji lovi nožem)«.

kasāvet *m* (ar.) *tegoba, nevolja; briga, žalost.* — »Alah emanet, ako nisi *hijanet*; / a ako si *hijanet*, opet si ti moja *briga* i *kasavet*« (GZM 1907 54).

< tur. *kasavet* < ar. *qaṣāwā*.
V. *kasavetli*.

kasavètli, indecl. ad. (ar.-tur.) *skopčan s nevoljom, s tugom i brigom.*

< tur. *kasavetli*, v. *kasavet* + tur. suf. -li.

kašida *f* (ar.) *poduža pjesma na arapskom, turskom ili perzijskom jeziku, rimovana na jednu rimu. Nije nikad kraća od 15 distiha, a može imati i preko 100. Po sadržaju: njome se neko pohvaljuje i uzvisuje.*

< tur. *kaside* < ar. *qašidā*.

Kasim. Kāsum (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Kasim* < ar. *Qāsim*, muško ime, »Djelitelj« < ar. *qāsim* »onaj koji dijeli«.

kāskatiti se, snebivati se od čuda.

< tur. *kaskamak* »zažaliti; nepodnositi«.

kāsmak *m* (tur.) 1. *vrsta veza: zlatne grančice ili figure izvezene po krajevima veza zv. »mušebak«.*

2. *platno vezeno na poseban način od kojeg su se pravile duge ženske anterijske.*

< tur. *kasnak* »široki drveni obruč; derdef«.

kast *m* (ar.) *namjera, naum.*

< tur. *kast* < ar. *qasd*

V. *kasten. kastile, kastiti, kast učiniti, nakastice, nakastiti, skastiti.*

kāsten (ākasten) *adv. (ar.) hotimice, namjerno.*

< tur. *kasten* < ar. *qaşdan* »hotimice, namjerno«.

kāstīle, kāstīliōē (ākastīle, kāstīl) *adv. (ar.-tur.) 1. namjerno, namjerice. — »Ja sam kastile i namjerile tražio« (Kočić II 30); »Šalje Vukan knjigu kastilice« (Vuk VI 395).*

2. *iz šale, šaleći se. — »Ono nije ostarjeli djedo, / Već je glavom Kosovac Jovane, / Djedo se je kastil učinio« (Petran. 423).*

< tur. *kastile* »namjerno«, v. *kast* + tur. postpoz. -ile »sa«.

kāstīti, namjeravati.

Izv. od *kast* (v.).

kāst učiniti, naumiti, odlučiti se na nešto.

Izv. od *kast* (v.).

Kāsum *m* (ar.) *Mitrovdan (8. novembar). — »Bolesna ga prevrtala majka od Đurđeva do Kasuma danka« (Ašikl. 32).*

< tur. *Kasim*, zapravo: *Rozi-Kasim* (< pers. *rūz* »dan« i ar. *qāsim* »onaj koji dijeli«) »dan Kasum« tj. dan koji dijeli ljeto i zimu.

V. *Kasim, kasumpaša.*

kāsumpaša *m* (ar.-tur.) *vrsta krizanteme, Chrysanthemum indicum L.*

< tur. *kasımpaşa* »mitrovdanski cvijet«, v. *kompon. pod Kasum i paša.*

kāš *m* (tur.) 1. *obrva.*

2. *uzdignuti dio s prednje i zadnje strane sedla, obluk, oblučje, koji je po obliku sličan na obrvu, od čega je i došao ovaj naziv. — »pa Žeraru o kaš obesio« (Vuk II 552).*

< tur. *kaş* sa značenjem kao kod nas (< starotur. *kaş* »pred, prednja strana«.

kāša, v. kašika.

kašāgija *f* (tur.) *željezna četka kojom se konj timari. »On pobaci kašagiju sjajnu« (K. H. I 171).*

< tur. *kaşağı*.

V. *kašagijati, iskašagijati.*

kašagijati, timariti konja kašagijom.

Izv. od *kašagija* (v.).

kāšika, skr. kāša *m* (tur.) *žlica. — »Ako zdjela ne izda, kašika doista neće« (Nar. bl. 19); »Kad ponesem šimšir-kašu ka grlu,*

/ Čini mi se sindžir-gvožđe na grlu« (Vuk, Rječnik).
< tur. *kaşık*.

kaškavālj, v. kačkavalj.

kāt m (tur.) 1. *red, sloj; struka*. — »Udri dva kata gajtana« (Vuk, Rječnik).

2. *sprat*.

3. »*kat haljina*« = *pribor za je-dno odijelo*. — »Dao bih mu zlatan kat haljina« (K. H. I 369); »Babu čohu, majci ante-riju, / Na djevojku dva kata haljina« (Vuk, V 334).

4. *koljence, pršljen, red u dur-bina (dalekozor)*. — »Pa izvadi durbin od biljura, / pa ga izvi na dvanaest kata / što mu dvadest gledaše sahata« (Vuk III 149) / sr.: »i ponesi durbin od biljura, / pa mu pruži se-dam koljenaca« (Vuk III 158).

< tur. *kat*.

V. *katmer*.

kātal, kātal učiniti, v. *katul, ka-tul učiniti*.

katāli-fērmān, v. *katul-ferman*.

katāluk, v. *katul-ferman*.

kātana m (madž.) *husar, naoru-žani vojnici-konjanici*.

< tur. *katana* < madž. *katona* »voinici«.

katārma f (ar.) *uzda, povodac*. — »Sini, munjo, da katar mu nađem« (Vuk, Rječnik).

< tur. *katarma* < ar. *qīṭār* »red ili niz životinja (konja, de-va i sl.) poredanih jedna za drugom«.

kātije f pl. (tur.) *metalne ili ko-žne kutije za patrone koje se pripasuju*. — »on pripasa sr-mali kati je« (K. H. II 424).
< tur. *kati*.

kātil m (ar.) *ubica, krvožed*. — »Hoj pomagaj, dragi gospođaru,

/ Na katila Petra Boškovi-ća, / Dva je mene izgubio sina« (Vuk, VIII 59).

< tur. *katil* < ar. *qātil*.

V. *katilski*.

katilski, adv. *krvožedi*.

Izv. od *katil* (v.).

kātmer m (tur.) *cvijet karanfil, Dianthus L.* — »Bolestan legoh kraj vatre, / osta mi katmer kraj vode« (I. Z. IV 227).

< tur. *katmer* »višestruk; ono što ima više slojeva, stru-ka«; *katmer* *çiçek* »pun cvijet, koji ima mnogo cvijetnih listi-ća«.

V. *katmerli*.

katmerli, indecl. adv. (tur.) *puno-cvjetan, sa mnogo cvijetnih li-stića, višestruk, dupli; rascvje-tan*. — »Nevjestice, katmerli ružice« (S. B. I 9); »Ustaje jedan rumaš »katmerli« nosa i predlaže...« (Zembiļ III 50).

< tur. *katmerli*, v. *katmer* + tur. suf. -li.

kātran m (ar.) *crna i gusta teč-nost, neugodna mirisa, koja se dobića kuhanjem borove smole, ili suhom destilacijom iz drveta i kamenog ugljena*. — »Nama-zaše prahom i katro nom« (Vuk, Rječnik); »Kosa mi je katro sami, / fali me, maj-ko!« (I. Z. III 114).

< tur. *katran* < ar. *qatrān*.

V. *katrandžija, katroisati, ka-tranli*.

katrandžija m (ar.-tur.) *onaj koji proizvodi katro, ili onaj koji radi sa katro nom, koji katro-niše*.

< tur. *katrançı*, v. *katran* + tur. suf. -cı.

katranisati, -išēm, *zaliti katro nom*.

Izv. od *katran* (v.).

katrànlì, indecl. adj. (ar.-tur.) *katranisen, namazan katranom.* — »Katranli joj haljine obu-ko, / pa na njojzi haljine upali« (Kurt I 194).

< tur. *katranli*, v. *katran* + tur. suf. -li.

kàtul (kàtal) m (ar.) ubijstvo, pogubljenje, smaknuće.

< tur. *katil* < ar. *qatl*.

V. *katil*, *katul-ferman*, *katul-bujruntija*, *katul učiniti*.

kàtul-bujruntija f (ar.-tur.) *bujruntija* kojom se naređuje da se neko pogubi. — »Evo tebi *katul-bujruntija*« (K. H. I 165).

< tur. *katilbuyrultu*, v. *kompon.* pod *katul* i *bujruntija*.

kàtul-fèrmān, kàtal-fèrmān, āna, kataluk, katālì fèrmān, m (ar. i pers.) *ferman* kojim se naređuje da se neko pogubi. — »Evo meni *katul ferman* dođe« (K. H. I 125); »Što me devljët *katalukom* traži, / Te me traži *kataljì fermanom*« (Lord 17).

< tur. *katilferman*, v. *kompon.* pod *katul* i *ferman*.

kàtul učiniti, kàtal učiniti, ubiti, pogubiti, smaknuti. — »Kralj je Maru *katal* učinio, / bacio je u vodu *Prominu*« (M. H. II 572).

Izv. od *katul* (v.).

kàtura f (tur.) *mazga.* — »Na kolima i na *katurama*« (K. H. II 572); »Evo vama tri *kature* blaga« (F. J. 468).

< tur. *katur*.

kaùgdžija, v. kaukčija.

kàuk i kàūk m (tur.) *kapa* od bele vunene ili pamučne tkanine oko koje je omotana pouska čalma. — »Pa dofatì *kauk šehislama*« (M. H. III 27); »oko

glave bijele *kauke*« (Vuk II 262).

< tur. *kavuk*.

V. *kaukčija*.

kaùkčija, kaùgdžija m (tur.) *zanatlija* koji izrađuje *kauke*. Od ovog je nastalo prezime *Kaukčija*.

< tur. *kavukçu*, v. *kauk* + tur. suf. -çu.

Kaukčija, v. kaukčija.

kàul m (ar.) riječ, govor; jamstvo, ugovor. — »Evo, Janko, takova junaka! / Ja ću tebi u pleća *junacka*. / Kakav ćemo *kaul* postaviti?« (M. H. IV 357).

< tur. *kavil* < ar. *qawl* »govor; mišljenje«.

kàur, kaurin m (pers.) 1. isto što i *daur* (v.). — »Da obuče *kaursko* odilo« (M. H. III 104). 2. *Pokatkad ova riječ označuje katolike ili Latine.* — »Kad *kauri* L'jevno porobiše« (I. Z. III 16).

V. *etimologiju* pod *daur*.

V. *kaurbaša*, *kaurkinja*, *kauriti*, *Kauriska*.

kaurbaša m (pers.-tur.) *kaurski* starješina, glavar. — »Vidite li age i spaije, / Vidite li *kaurbašu* Marka« (Vuk VI 91).

v. *kaur* i *baš*.

kauriti, pokrštavati, praviti nekog kaurinom.

Izv. od *kaur* (v.).

kaurkinja f, nemuslimanka, kršćanka. — »Ne faćaju mladih *kaurkinja*« (M. H. III 73).
Izv. od *kaur* (v.).

kaurisat, v. kavurisasi.

kaürma, v. kavurma.

Kàurskà f, zemlja ili država u kojoj žive kauri.

Izv. od *kaur* (v.).

käuš m (tur.) 1. *samica, ćelija u zatvoru.*

2. *velika vojnička spavaonica u kasarni.*

< tur. *kovuş, koğuş*

kävadžik, v. kavak.

kävāf, v. hafaf.

kävak, kävadžik m (tur.) *topola, Populus. U jednom dijelu Bosne i Hercegovine, u Dalmaciji i u još nekim našim krajevima kavak nazivaju jablanom, iako je jablan drugo drvo (Populus Pyramidalis).*

< tur. *kavak* »topola«, a tur. *kavakcik* je demin. od *kavak*.

käval m (tur.) *svirala.*

< tur. *kaval* »sve ono što ima cjevkast oblik. Što je nalik na cijev. Otud je čobanska svirala nazvana tur. *kaval düdük*.

V. *kavalija*.

kavālija m (tur.) *vrsta starinskog malog topa koji je bio u upotrebi prije modernizacije topa. — »i ponese tope kavalije« (Vuk, IV 201).*

< tur. *kaval top* »top sa običnom cijevi koja nije iznutra izolučena, koja nema vijugastih žljebova«, v. *kompon*, pod *kaval* (tur. *kaval* »ono što je cjevkastog oblika«) i *top*.

kavāra f (tur.) *strah; strah u toj mjeri da se opogane gaće.*

< tur. *kavara* »pušćanje gasova, prdeš«.

V. *kavarnuti*.

kavārnuti, -nēm, prepasti se, zastrašiti se.

Izv. od *kavara* (v.).

kävāz (gävāz), -āza m (ar.) *stražar, pandur; sudski pozivar; tjelohranitelj kod velikodostojnika, a naročito kod stranih diplomatskih predstavnika u Turskoj Carevini. »Sultan posla*

*kavaze raz adže« (M. H. III 34); »A kad care riječi razabrao, / brže posla svojega gāvaza« (Vuk, III 85); »Spremi paša dva hitra kavaza« (Kurt II 111). < tur. *kavas* < ar. *qawwās* »strijelac« (ar. *qaws* »lúk, strijela«). Kavazi su u prvo vrijeme bili službenici, momci kod velikaša, koji su nosili gospodarevu strijelicu. Kasnije se značenje ove riječi u Turskoj Carevini proširivalo i mijenjalo.*

Kävdāk, -āka m (ar.-tur.) *ime planine koja je po starom istočnjačkom narodnom vjerovanju opkoljivala svijet. Na njoj živi ogromna ptica istočne mitologije »Anka-kuš«, Phönix. Kod nas »za Kavdak«, »za Kavdacom« znači: »na kraj svijeta«. < tur. *Kaf dağı* »planina Kaf«, tur. izft. od ar. *Qāf* »ime planine koja opkoljava svijet: planina Elbruz na Kavkazu« i tur. *dağ* »planina«.*

kävēdžija, v. kahvedžija.

kävez, v. kafez.

kävga i kävga f (pers. ili ar.) *svađa, prepiranje; bitka. — »Ja ću beli kävgu zametnuti« (M. H. III 105).*

< tur. *kavga, gavga* »velika goleme, svađa, bitka« < pers. *gawgā* »bitka, boj; prepirka«; u ar. *gawgā* znači: »skup ljudi koji viču, galame; vika, gala-ma«. Turski i pers. leksikografi smatraju ovu riječ persijskom. To isto zastupa i Zenker. Dok, neki evropski lingvisti, da spomenemo Kraelitza i našeg Barića, tvrde da je riječ po porijeklu arapska.

V. *kavgadžija, kavžiti se*.

kävgađžija i kävgađžija m (pers.-tur.) *svađalica, onaj koji izaziva svađu ili bitku. — »a u*

piću teške kavga džije» (K. H. I 180).

< tur. *kavgacı, gavgacı*, v. *kav-*
ga + tur. suf. *-ci*.

kâvi, indecl. adj. (ar.) *čvrst, tvrd, jak*. — »A u njihke metnuo soldate, / a pred njha kavi komandare« (K. H. I 432).

< tur. *kavi* < ar. *qawīyy*.
V. *kuvet*.

kâvijār, v. *hajvar*.

kâvlak *m* (tur.) *izraz u tabačkom zanatu: sitna vuna na životinjskim kožama oko ušiju i na nogama koja ostane, ne spadne sa kože u krečluku, kad se koža izvadi*.

< tur. *kavлак*.

kavōnoz *m* (španj.) *velika tegla, velika staklenka*.

< tur. *kavonoz* < španj. *campañas* »zvono; sud, vaza od zemlje ili kristala«.

kāvra *f* (tur.) *spona, petlja*.

< tur. *kavra*, prez. osnova od *kavramak* »šćepati, stisnuti, uklještit; obuhvatiti nešto kandžama«.

V. *kavraisati*.

kavraisati, -išēm, *zavratiti čavle koji probiju s druge strane daske; zavrnuti*.

< tur. *kavramak* »šćepati, stisnuti, uklještit; obuhvatiti nešto kandžama«.

kāvun *m* (tur.) *dinja*.

< tur. *kavun*.

kāvūrisati, kaūrisati, -išēm *pržiti meso, popržiti meso*.

< tur. *kavurmak* »pržiti meso«.

kāvūrma, kaūrma *f* (tur.) *vrsta konzerviranog mesa: meso od bravetine ili svinjetine isječeno na komadiće prži se bez dodavanja vode ili masnoće i kad je isprženo saspe se u kakav sud*

i, tako konzervirano, troši se u domaćinstvu.

< tur. *kavurma*.

V. *kavūrisati*.

kāvz, kâbz *m* (ar.) *zatvor, neuredna stolica*.

< tur. *kabız* < ar. *qabḍ*.

V. *kavzli*.

kāvza, v. *kabza*.

kāvzli, indecl. adj. (ar.-tur.) *zativoren, neuredne stolice*.

< tur. *kabızlı*, v. *kavz* + tur. suf. *-lı*.

kāvžiti se i kâvžiti se, svadati se.
Izv. od *kavga* (v.).

kâzā, gen. *kazāa* *m* (ar.) *srez, područje jednog kadije*.

< tur. *kaza* < ar. *qaḍā'*.

kâzā, indecl. pl. *kazāeta* (ar.) *naknadno izvršenje: »klanjati namaz na kaza« znači: naklanjati one molitve (namaze) koji se nisu klanjali u njihovo određeno vrijeme; »ostaviti na kaza« znači: ostaviti nešto za kasnije*. — »kazāeta sva naklanjaj« (Ist. bl. II 235).

< tur. *kaza* < ar. *qaḍā* »ispuniti, izvršiti, provesti«.

V. *kaza* učiniti.

kâzan *m* (pers.) *veliki bakreni kotao koji ima sa strane ručke za nošenje*. — »Mladi bezi keške u kâzanu« (Zb. XXX sv. 1 112).

< tur. *kazan, kazğan* < pers. *ḥāzḡān*.

V. *kazandžija, kazandžiluk, kazanzuzendžija*.

kâzan-bakračlija, v. *bakračlija*.

kâzandžija i kazandžija *m* (pers.-tur.) *zanatlija koji pravi kazane i drugo bakreno posuđe*.

< tur. *kazancı*, v. *kazan* + tur. suf. *-cı*.

kāzandžiluk i **kazandžiluk**, **Kāzandžiluk** *m* (pers.-tur.) 1. *kazandžijski zanat; mjesto gdje se nalaze kazandžijske radnje.* 2. *Kazandžiluk je jedan dio sarajevske čaršije gdje se nalaze kazandžijske radnje.*

< tur. *kancılık*, v. *kazandžija* + tur. suf. *lık*.

Kazānfer (ar.) *musl. muško ime.* < tur. *Gazanfer*, muško ime, »Lav« < ar. *gaḍanfār* »lav«, fig.: »junak«.

kazānisati, -išēm, *steći, zaraditi: postići.*

< tur. *kazanmak* »steći, zaraditi, postići«.

V. *zakazanisati*.

kāzan-uzēndija *f* (pers.-tur.) *velika uzendija koja se zbog krupnoće upoređuje s kazanom.* — »udari ga *kāzan-uzēndijom*« (M. H. III 414).

< tur. *kazan-üzengi*, v. *kompon.* pod *kazan* i *uzendija*.

kazāsker *m* (ar.) *starješina cjelokupnog sudstva i nastave, prvo u cijeloj Turskoj, a zatim jedan u Anadoliji (anadolskoj Turskoj) a drugi u Rumeliji (evropskoj Turskoj).*

< tur. *kazasker*, *asker kadısı* »vojni sudija«, tur. izft. v. *kompon.* pod *kadija* i *asker*.

kāzā učiniti, *naknadno nešto izvršiti; naklanjati ranije propuštene molitve (namaze).*

Izv. od *kāzā* (v.).

kāzāz, -āza *m* (pers.) *svilar, posamentir, zanatlija koji izrađuje svilene i pamučne zehove, gajtane, širite, kite i ostale ukrase za starinska odijela ili konjske opreme.*

Od ovog je došlo prezime *Kazazović*.

< tur. *kazaz* < ar. *qazzāz* »svi-

lar« (< ar. *qazz* »svila« < pers. *kež* »svila«).

V. *Kazazi*.

Kazāzi (pers.) *dio sarajevske čaršije, istočno od Begove džamije, gdje su se nalazile kazaske radnje.*

Pl. od *kazaz* (v.).

Kazazović, v. *kazaz*.

kāzī, kādī, indecl. (ar.) *kadija.* — »A š njima je Bećir *kāzī*« (Nar. bl. 418).

< tur. *kadī* < ar. *qādī* »sudija«.

Kāzim, v. *Čazim*.

kāzma *f* (tur.) *trnokop; pijuk.* — »polovinu metnut u soldate, / polovinu *kāzme* dohvatiti, / nek pred vojskom trape meterize« (K. H. I 38).

< tur. *kazma* part. od inf. *kazmak* »kopati zemlju«.

kāzmīr, -īra *m* (sanskrt.) *vrsta platna.*

< tur. *kazmir* < franc. *casimir* a ovo korijenski od imena *po* krajine *Kašmir* (sanskrt.).

kāzuk *m* (tur.) *kolac.*

< tur. *kazık*.

V. *kazukašće*.

kāzukašće *n* (tur.) *novac koji lađari plaćaju u pristaništu (prvobitno za vezanje lađe za kolac).*

< tur. *kazık-akçe* < tur. *kazık*, »kolac«; u ovom slučaju »kolac za koji se lađa veže« i tur. *akçe* »para, novčić«.

kebāir *m* (ar.) *veliki grijesi, teški grijesi.*

< tur. *kebair* < ar. pl. *kābāir*, sing. *kābirā* »velika«.

kēče, -eta, pl. *kēčeta*, gen. *kēčeta* *n* (tur.), *bijela kapa od valjane vune koju nose Arnauti, ili kapa od uvaljane govede dlake.*

2. *uvaljana dlaka, odstrugana sa goveđe kože, kojom se postavljaju sedla.*

< tur. *keçe*

V. kečedžija.

kečedžija *m* (tur.) zanatlija koji od ostrugane dlake sa govedih koža, ili od vune, pravi kečeta.
< tur. *keçeci*, v. *keçe* + tur. suf. *-ci*.

keđiv, *iva* **keđif**, *-ifa*, **heđiv**, **heđif** *m* (pers.) titulisani naziv egipatskog valije dok je Egipat bio u sastavu Turske Carevine.
< tur. *hıdıv* < pers. *hıdıw*.

kēf *m* (ar.) ime arapskog slova »k«.
< tur. *kef* < ar. *kāf*.

kēfa *f* (tur.) četka, frča.
< tur. *kefe*.
V. *kefati*, *iskefati*.

kēfati, 1. *četkati*, *brisati* *kefom*.
2. *fig.*: *ružiti*, »čitati kome lekciju«.
Izv. od *kefa* (v.).

kefija, **čefija** *f* (ar.) šal veličine oko jednog kv. metra, od šamske tkanine sa podužim kitama na krajevima; »zlatna kefija« zvala se žuta sjajna *kefija*.
< tur. vulg. *kefiye*, knjiž. *ketfiye* < ar. *kātfiyyā*, bukvl. »plećna« (ar. *kūtif* »plećka« + ar. adj. suf. *f.-iyyā*). Naziv je došao otud što se ovim šalom zaogrću pleća.

kēfil, v. *čefil*.

kefini, v. *čefini*.

kehāja, v. *čehaja*.

kēhār *m* (pers.) nekakva kesa koju bi pripasao onaj koji je određen na stražu. — »On će s tebe skinuti gospodstvo, / a uza te *kehar* pripasati, / a na rame mušket navaliti, / i na humku tebe nabaciti, / čuvaj

humku do krepanja svoga« (K. H. III 490).

Istog porijekla kao i *kehara* (v.).

kēhara *f* (pers.) okrugla kesica, obično od kože, koja se na vrhu skuplja pomoću uzice, a u njoj se drži kresivo: čakmak, kremen i trud, ili se upotrebljava za duhan ili za novac. Nosi se prikačena kožnim kaišićem za *bensilah*, ili je uzicom obješena o vratu i zadjevena za pas.
< tur. *kehvare*, sa značenjem kao u nas < pers. *kāhwāre* »bešika«.
V. *kehar*.

kēhisati, v. *kidisati*.

kehrūbār, **kehlībār**, **kelībār**, v. *čehrubar*.

kēisati, v. *kidisati*.

kējf, **kējfli**, **kējfsuz**, v. *čef*, *čejfli*, *čejfuz*.

kēlām, *-āma*, **čelām** *m* (ar.) govor, besjeda. — »Biće lijepa tu čelama« (Ist. bl. II 226); »Unide i sjede bez selama, bez čelama« (u ob. gov.).
< tur. *kelām* < ar. *kālām*.
V. *kelami-kadim*.

kelāmi-kādim, *-īma* *m* (ar.) *kur'an*.

< tur. *Kelami-kadim*. »kur'an«
< ar. *kālām* »govor« i ar. *qadīm* »vječan«.

kēmāl, v. *čemal*.

Kēmāl, **Čemāl**, *-āla*, hipok. **Kēmo**, **Cēmo** (ar.) *musl. muško ime*.
< tur. *Kemal*, lično ime, »Savršeni« < ar. *kāmāl* »savršenstvo, potpunost«.

V. *Čemaluša*.

kēna, **kēnati**, v. *kna*, *kniti*.

kēnef, v. *čenifa*.

kenjčiluk, **kenčiluk** *m*, *magareština*, *neslana šala*. — »Oni, Va-

še prevashodstvo, kenčijaju — provode kenčiluk» (Zem-bilj III 115).

Hibr. riječ: naše »kenjac»
tur. suf. -luk.

kèpčija, v. kèvcija.

keramet, **čeramet** m (ar.) *nadprirodno svojstvo ili pojava; čudo (vjeruje se da je svojstveno samo dobrim, pobožnim ljudima).*
< tur. keramet < ar. kārāmā, osn. zn.: »piemenitost, vrijednost».

V. keramet-sahibija.

keramet-sahibija m (ar.) *dobrī; veoma pobožan čovjek za koga se vjeruje da posjeduje nadprirodna svojstva — keramet.*

< tur. keramet sahibi, tur. izft. v. kompon. pod keramet i sahibija.

kèsa, **čèsa**, f (pers.) 1. *vreća; torba; papirna vrećica.* — »A našuti u čese fišeko, / sve iz čese ajan Ali-age» (K. H. II 431); »Tu jarani gaće raskrojiše, / I duvanske čese pokrojiše» (Vuk V 446); »Na kape ih istrgaše, / Oni grade tutun-ke-se» (Vuk V 447).

2. *novčanik.* — »Jedan dušom, drugi česom» (Vuk. Posl. 111); »Prije će prestati rijeka teći, nego kaluderska česa presušiti» (Vuk, Posl. 262).

3. *u tursko doba određen iznos novca, novčane vrijednosti. Vrijednost k. mijenjala se kroz istoriju. Dok je u početku, napr. za sultana Mehmeda Fatiha i Bajazida II, iznosila trideset hiljada akči ili deset hiljada dukata, u posljednjem periodu Tur. Carevine njezina je vrijednost utvrđena na pet stotina groša.* — »objesiću t' sablju o pojasu, / koja valja trideset česa blaga» (Vuk II 530).

< tur. kese < pers. kīse.

V. duhankesa.

kèsedžija, **čèsedžija** m (tur.) 1. *onaj koji siječe, koji odsijeca.* 2. *fig.: junak, dobar borac (koji siječe glave protivnika).* — »on otište koplje ubojito. / Dobar dorat, stari česedžija, / a Alija mladi binjedžija» (K. H. II 432). *Od ovog je došao i nadimak Muse junaka iz narodnih pjesama» Musa Kesedžija, Musa Česedžija; »Tu nalazi golemu junaka, / po imenu Musa Kesedžiju» (M. H. II 164).*

< tur. kesici »onaj koji siječe» (nom. ag. od inf. kesmek »sjeći»).

V. česer, českin, česmec, kesim, kesmetaš.

kèser, v. česer.

kèsim, **čèsim**, m (tur.) *najam, najamnina; ugovor o davanju krave na ishranu i korištenje. s tim da zakupac ima da plati vlasniku izvjesnu količinu mliječnih proizvoda, prema pogodbi. Kesimom se naziva i onaj mliječni proizvod koji vlasnik prima. Obično se kesim daje u maslu. Priplod od krave koja je data »na kesim» ili »pod kesim» polove, prema običaju, ako nije što drugo ugovoreno, vlasnik i zakupac.* — »Dao bi mu mline ujmenjake / I one mi bacaju kesima. / Na godinu petstotin' cekina» (Kreš. Vodo-vodi 180).

< tur. kesim part. od inf. kesmek »sjeći, odsjeći».

V. kesimača.

kesimača, **česimača**, *krava koja je data na kesim (najam).*
Izv. od kesim (v.).

kesmētāš, **česmētāš**, -āša m (tur.) *otesani kamen, tesanik.*

< tur. kesmetaş < tur. kesme, part. od inf. kesmek »sjeći, tesati» i tur. taş »kamen».

kësre *n* (ar.) *dijakritički znak u arapskom pismu koji označava kratki vokal »i«.*

V. i *esre*.

< tur. *kesre* < ar. *käsra*.

kěstēn *m* (grč.) *pitomi kesten, Castanea sativa* Mill.

< tur. *kěstane* < grč. *kástanon*. Po Bernekeru je od aram. *kas-kani*.

V. *kestendžija*.

Kestëndžić, v. *kestendžija*.

kestëndžija *m* (grč.-tur.) *onaj koji peče i prodaje kesteni. Od ovog je došlo prezime Kestëndžić.*

< tur. *kestaneci*, v. *kesten* + tur. suf. *-ci*.

kešiš, *-iša m* (pers.) *pop, kaluđer.* — »Pa još tamo sagradio crkvu, / Nekakvome crnom kaluđeru, / Da se kešiš u njoj Bogu moli« (Vuk VI 154).

< tur. *keşiş* < pers. *kešiš*.

keške, *češke n* i **keškeke**, *češkeke m* (pers.) *vrsta jela: dobro uvarena masna kaša koja se spravljala od odstupane (oljuštene) pšenice i kokošijeg mesa, koje se varenjem svo raspadne.* — »Mladi bezi keške u kazanu« (Zb. XXX sv. I 112).

< tur. *keşkek* < pers. *kešk* (*keškeke* je pers. demin. od *kešk*).

keškëvāl, v. *kačkavalj*.

kēten, v. *četen*.

kéva *f*, 1. *velika drvena kašika za zahvatanje brašna.*

2. *štap savijen na vrhu.*

Izv. od *kečija* (v.).

këvčija, *këpčija f* (pers.) 1. *velika kašika sa dugim drškom kojom se crpa čorba iz lonca u tanjire; kutlača.*

2. *polukuglast sud sa drškom kojim se crpala voda iz terezija*

(vodenih rezervoara) i nalijevala u dugume i ibrike.

< tur. *kepçe*, *kefçe* < pers. *kef-če* i *kepçe*.

V. *keva*.

kibār, *čibār* i **kibār**, *čibār adj.* (ar.) *ponosit, dostojanstven, elegantan.* — »Mila majko mene boli glava, / gledajući dragoga kibara« (I. Z. III 84).

< tur. *kibar* »ponosit, dostojanstven« < ar. pl. *kibār*, sing. *kābīr* »velik«

V. *kibarli*, *čibarast*.

kibla, *křbla f* (ar.) *strana svijeta na kojoj se nalazi Čaba u Mekki i prema kojoj se okreću muslimani prilikom klanjanja namaza (molitve). Kod nas je kibla jugoistok.*

< tur. *kible* < ar. *qiblā*.

V. *kibletnama*.

kibletnāma, **kiblenāma** **krblenāma f** (ar.-pers.) *busola.* — »iz njedara sahat izvadila, / pri sahatu bješe krblenāma, / koja kaže kako će se klanjat« (S. B. IV 65).

< tur. *kiblenūma* vulg. *kible-nama*, v. *kibla* + pers. *nūmā*, pers. osn. od inf. *numūden* »pokazati« (dakle sprava koja kiblu pokazuje).

kibrit, v. *čibrit*.

kibur, **kibūrli**, v. *čibur*, *čiburli*.

kicošluk, *m*, *kicošenje.* — »Kad mladi ljudi idu ljeti crkvi, ne oblače koporan, već ga samo ogrnu. To je bilo više iz kicošluka« (GZM 1954 102).

Hibr. r.: sa tur. suf. *-luk*.

kičma i **kičma f** (tur.) *leda, hrbat.* < tur. *kiç* »stražnja strana, otraga«.

kidisati (**kindisati**, **keisati**, **këhisati**), *-išem*. 1. *žrtvovati se, ubi-*

ti se, okončati život. — »Cura pisnu: Nedaj me, Omere, / ja ću sebi kidisati mlada, / ja li sebi, ja tebi Omere« (K. H. II 441).

2. žrtvovati, upropastiti, nepo-
žaliti, pregorjeti. — »Volim bra-
ta od očinjeg vida, / ko bi mo-
go bratu kidisati« (Vuk II 46): »Nemoj meni kidisati glavi, / cijeni mene koliko ti drago«, »Tiho jaše, konju ne kidiše«, »Nemoj meni krivo učiniti, / ni obrazu kidisati mome!« (M. H. III 50, 102, 444).

3. navaliti. — »A moj dragi, što si kidisao, / ja sam jošte luda i nejaka« (I. Z. IV 121): »Pa djevojci prosci kidisali, / Te je prose su četiri strane«, »pa na njega Turci keisaše, / No je Mato junak od junaka«, »Bjelopavlić njima kehisa o« (Vuk VII 123, IV 111 i Vuk Rječnik).

< tur. *kıymak*, istog značaja kao kod nas kidisati (zapravo < tur. *kıydı*, perf. 3 lice sing. od inf. *kıymak*).

kijáfet *m* (ar.) odijelo, odjeća, nošnja.

< tur. *kıyafet* < ar. *qıyāfä*.
V. *kijafetli*, *prekijafetli* (se).

kijafetli, indecl. adj. (ar.-tur.) li-
jepe spoljašnosti; izgledan.

< tur. *kıyafetli*, v. *kijafet* +
tur. suf. -li.

kijām, -āma *m* (ar.) stajanje na
nogama pri obavljanju muslim-
anske molitve — *namaza*.

< tur. *kıyam* < ar. *qıyām*.

kijamečija *m* (ar.-tur.) onaj koji
sve radi sa nekom galamom,
užurbanošću i nervozom; pani-
čar.

< tur. *kıyametçi*, v. *kijamet* +
tur. suf. -çi.

kijāmet *m* (ar.) 1. sudnji dan,
smak svijeta. — »Tvoje će se

ime spominjati / od danaske pa
do kijameta« (M. H. III 82):
»Kao uoči kijameta« (Vuk,
Posl. 133).

2. fig.: a) nesreća; uzbuna; me-
tež; b) žurba, hitnja; c) mno-
štvo iskupljenog svijeta.

< tur. *kıyamet* < ar. *qıyāmā*.
V. *kijamečija*, *kijametiti*, *zaki-
jametiti*.

kijāmetiti, nešto tražiti galamom,
užurbanošću ili nervozom, pla-
hovitost ispoljavati.

Izv. od *kijamet* (v.).

kila *f* (ar.) stara mjera za žito.
Obično je iznosila 18—22 oke
težine, ali je težina varirala
prema raznim krajevima i vre-
menskim periodima.

< tur. *kile* »mjera za žito; mje-
ra« < ar. *kīlā* »mjera« (od ar.
korijena *kyl*: *kālā* »mjeriti«).

kiler, v. *čiler*.

kilit, **kilitli**, v. *čilit*, *čilitli*.

kilukāl *m* (ar.) rekla-kazala, ogo-
varanje. — »Nemoj činit kilu-
ka!« (Isr. bl. 410).

< tur. *kil-ü kal* < ar. *qıl wä
qāl* »reklo se i kazao je«.

kiljer, v. *čiler*.

kima *f* (tur.) 1. sjecavica pravo-
ugaonog oblika za sjecanje me-
sa na dasci.

2. isjecano ili samljeveno meso.
< tur. *kıyma*, part. od inf.
kıymak »sjecati«.

V. *kime-tahta*, *kinma*.

kimbilir! v. *čimbilir!*

kimet *m* (ar.) vrijednost, cijena.

< tur. *kıymet* < ar. *qīmā*.
V. *Kimeta*, *kimetli*.

Kimeta, **Čimeta**, hipok. Čima (ar.)
musl. žensko ime.

< tur. *Kıymet*, žensko ime
»Vrijedna« < ar. *qīmā* »vri-
jednost, cijena«.

kíme-táhta *f* (tur.-pers.) *debela daska na kojoj se sjecavicom sjeca meso.*

< tur. *kıyme tahtası*, tur. izft., v. kompon. pod kima i tahta.

kimètli, indecl. adj. (ar.-tur.) *vrijedan, skup, cijenjen.*

< tur. *kıymetli*, v. kimet + tur. suf. -li.

kin, **kim**, **ên**, -ima *m* i **kívnja** *f* (pers.) *ljutnja, zloba, pizma.*

< tur. *kin* < pers. *kîn* »ljutnja, potajno neprijateljstvo; osveća«. V. kinjiti, kivan.

kîna, **kinatî**, v. *kna*, *kniti*.

kinâli, **krnâli** (krmâli, kanâli, kanâjli) indecl. adj. (ar.-tur.) *okniven; boje kne.* — »Šta će tebe glava na pendžeru. / Šta l' krmali ruke na parmace« (Vuk V 53); »I čuva mi kanâli dorata«, »Spremi Fati kanâjli dorata« (Lord 83, 42).

< tur. *kinah* »okniven«, v. *kna* + tur. suf. -li.

kinalije, **krnalije** *f* pl. (ar.-tur.) *ženske čarape »dramalije« koje su na prstima crveno obojene kao da su prsti okniveni. Zbog te sličnosti su dobile ovo ime.*

< tur. *kinah*, bukv. »okniven«, v. *kna* + tur. suf. -li.

kínma *f* (tur.) *isjecano ili samljeveno meso.*

< tur. *kıyma*, v. *kima*.

kinjiti, *mučiti, patiti, terorisati.* »Kako kinji njeg' od Zadra bane« (K. H. I 347).

Izv. od kin (v.).

kíptija *m* (lat.-ar.) *Ciganin.*

< tur. *kıpti* »Ciganin« < ar. *qibtıyy* »Kopt« < lat. *Aegypti*, *Aegyptus*.

kiráet *m* (ar.) *pravilno čitanje kur'ana.*

< tur. *kıraet* < ar. *qirāʾ*, osn. zn. »čitanje«

V. *kiraethana*.

kiraethāna *f* (ar.-pers.) *čitaonica.*

< tur. *kıraethane* < ar. *qirāʾ* »čitanje« + pers. *hāne*, v. *hane*.

kirájdžija i **kirájdžija** *m* (ar.-tur.) *zakupac, stanar.*

< tur. *kiracı*, v. *kirija* + tur. suf. -ci.

kiridžija, **ćiridžija** *m* (ar.-tur.) *kirijaš, onaj koji s konjima i kolima prevozi robu uz nagradu.*

— »Dok evo ti jednog kiridžije« (K. H. I 82); »Vi pjevajte jasno kiridžijski« (F. J. II 415); »Kiridžija kamo ti kirija? U handžije i u mehandžije« (Vuk. Posl. 133).

< tur. *kiracı* v. *kirija* + tur. suf. -ci.

kiridžijanje *n*, *bavljenje kiridžijskim poslovima.*

Izv. od *kiridžija* (v.).

kiridžiluk *m* (ar.-tur.) *kiridžijski posao, kiridžijsko zanimanje.*

< tur. *kiracılık*, v. *kiridžija* + tur. suf. -lık.

kirija, **ćirija** *f* (ar.) *zakup; zakupnina; plata za kiridžijsku uslugu.* — »Ja ga meni pod kiriju nadi« (M. H. III 357); »Izjede konja ćirija« (Vuk, Posl. 99).

< tur. *kira* < ar. *kirāʾ*

V. *kirajdžija*, *kiridžija*, *kiridžijanje*, *kiridžiluk*.

kismet, **křsmet** *m* (ar.) *sudbina, udes.*

< tur. *kismet* < ar. *qismā*.

V. *kismetlija*.

kismètlija *m* (ar.-tur.) 1. *sretnik.* 2. *sudenik.*

< tur. *kismetli*, v. *kismet* + tur. suf. -li.

kisvet, v. *čispet*.

kišlak, křšlak *m* (tur.) mjesto za zimovanje, zimovaliste; nizinsko područje gdje se stoka s planina zgoni na zimsku pašu. Od ovog je došlo prezime: Křšlak i Křšlaković.

< tur. *kışlak* < tur. *kış* »zima«.
V. křšla.

kitāb, kitābija, kitāptan. v. *čitab, čitabija, čitaptan.*

kitir, v. *čitir.*

kivan adj., ljut na nekoga, neprijateljski raspoložen prema nekome; žedan za osvetom.
Izv. od *kîn* (v.).

kivērisati, -išem, usuditi se, pregnuti na nešto, odlučiti se za kakav težak ili opasan korak.
< tur. *kıyvermek.*

kivnja, v. *kin.*

kizibaši, křzilbaši *m* (tur.) jedna sekta šiija (šiita) koja se još naziva i »rafizije«. Pripadnici ove sekte po narodnosti su ostaci tatarsko-turskih i turkmenskih plemena, a nalaze se još i sada u pojedinim krajevima Male Azije. Smatraju se vjerski zastranjenim i veoma nazadnim. Govore turskim i persijskim jezikom. Naziv su dobili otud što su njihovi preci sačinjavali jedan poseban odred vojske u Iranu, a imali su crvene čelme na glavi, te su nazvani »crvenoglavci«. Kizilbaši je i podrugljiv naziv za sve Persijance u državi Safavida.

< tur. *kizilbaş*, bukv. »crvenoglavac« < tur. *kızıl* »crven« i tur. *baş* »glava«.

kizil-hastaluk, křzil-hastaluk *m* (tur.-pers.) šarlah.

< tur. *kızıl hastalık* »šarlah« bukv.: »crvena bolest« < tur. *kızıl* »crven« i tur. *hastalık*, v. *hastaluk.*

kizlaraga, křzlaraga *m* (tur.) glavni nadzornik sultanovog harema. — »suviše trista janjičara, i svojega agu kizlar-agu« (Vuk III 90); »Kupuje je křzlar-aga iz carskoga grada« (B. V. 1886 28).

< tur. *kızlar ağası*, tur. izft. od tur. *kızlar* »djevojke« i *aga* (v.).

kizluk, křzruk *m* (tur.) djevičanstvo, nevinost, poštenje.

< tur. *kızlık* < tur. *kız* »djevojka« + tur. suf. -*lık*.
V. *kizlaraga.*

klobadan *m* (ar.) sjajna traka (širit) napravljena od svilenog ili pamučnog konca, uvrnutog sa tankom žicom od zlata (varaka) ili srme. — »Bre ječerna, bre vezena, / bre oko nje klobadan« (I. Z. II 17).

< tur. *kılbadan, kılaptan* < ar. *qullāb* »kuka«, što u tur. znači i »sprava za uvrtnje žice i konca«.

knā, kina, křna, kāna, k'na, kēna. dem. *knāšca i knica* *f* (ar.) 1. biljka *Lawsonia intermis* L. i prah od satrvenog osušenog lišća ove biljke, koja je slična našoj lijesci, a raste u azijskim tropskim krajevima i u Egiptu, gdje se najviše uzgaja. Kna spada u kozmetička sredstva naročito muslimanki. Služi za bojenje ruku, nožnih prsta i kose. — »Lijepa Esmo, k n a ti se predala, / u zdravlje je sa dragim derala!« (Muz. zap. Inst. 1834); »Našoj Mejri k' n u postavije, / i na noge i na b'jele ruke« (Vuk I 26); »Altun topi na grad udariše, / lijepoj Esmi k n a š c u postavije« (Muz. zap. Inst. 1834).

2. ovako se naziva i muslimanski svadbeni običaj knenja ili krnanja nevjeste dan prije prve bračne noći. — »Zlatni topi u grad udariše, / lijepoj Fati

krnu postaviše« (Bilten II 218); »Melečani knicu postavise« (Beh. VIII 30).

3. Na području Bosne i Hercegovine »knom« se naziva i biljka *Impatiens balsamita* L. *Stabljika* i *cvijetovi ove biljke tucaju se u avanu, te se dobivene sokom boji kosa kao i sa pravom kupovnom knom* (v. GZM 1958 147).

< tur. *kına* < ar. *ḥinnā'*.

V. knenje, kniti, kinali, kinalije. oknivanje, kračić, knivālja.

knāšca, v. *kna*.

knénje, **křnénje**, **křnānje** n. *bojenje knom ruku, nogu ili kose*. — »Tu djevojci knenje postavise« (M. H. X 75).

Izv. od *krniti*, *krnati* (v.).

knīca, v. *kna*.

knīti, -ijēm, **kinati**, **křnati**, -ām *bojiti knom ruke, noge ili kosu*. — »Kako kniju ruke u djevojke« (K. H. I 318); »U četvrtak mladu krna ju«; »Krnaju je jengibule mlade« (M. H. X 101).

Izv. od *kna*, *kina*, *krna*, (v.).

knivālja, **knjivālja** f, *žena ili djevojka koja knije nevjestu*.

Izv. od *kna* (v.).

kobajāgi, v. *bajagi*.

kōčije f, pl. t. (madž.) *zatvorena kola*.

< tur. *koçu* < madž. *kocsi*.

kodoš m (tur.) *provodadžija, posrednik prilikom ženidbe*.

< tur. *kodoş* »provodadžija: pokvarenjak: nitkov«. V. *kodošiti*.

kodošiti, *provodadžisati, posredovati prilikom ženidbe*.

Izv. od *kodoş* (v.).

kōdža, indecl. m i kao adj. (tur.) 1. *starac*.

2. kao pridjev: *velik, golem; uvažen, poštovan*. — »Za njim sađe kodža - Mehmedbeže« (M. H. III 327).

< tur. *koca*.

V. *kođžabaša*, *kođžaman*, *kođžamiti*.

kōdžabaša, **kōdžobaša** m (tur.)

1. *prvak, starješina*.

2. *seoski knez*.

< tur. *kocabaşı*, v. *kompon*. pod *kođa* i *baš*.

kōdžaman, adj. (tur.) *velik, krupan, ogroman*.

< tur. *kocaman*.

kōdžamiti, indecl. adj. (tur.-srp. hrv.) *evomiti; krupan, velik*. —

»Nije si ti dijete, nego kodžamiti čovjek« (Vuk. Rječnik). Hibr. r.: tur. *kođža* (v.) sa našim nastavcima »mi« (pron. 1 lice sing. dativ) i »ti« (pron. 2 lice sing. dativ), po uzoru na naše: »evomiti«, kad se hoće da izrazi da je nešto krupno, veliko.

kođōjā, v. *doja*.

kōfa, v. *kova*.

kōfrdža, **kōfrčast**, v. *kovrdža, kovrdžav*.

kōj, indecl. adj. (tur.) *zatvorene boje*.

< tur. *koyu*

V. *koješil*, *kojvišnjevi*, *ukoj*.

kōješil (**kōjašin**) indecl. adj. (tur.) *zatvoreno zelene boje, ugasito zelene boje*. — »Krčakšire, koješil dolamu« (K. H. II 306); »Iz sanduka drugu izvadio: / Morčakšire, kojašin dolamu« (M. H. IV 458).

< tur. *koyu yeşil* (tur. *koyu* »zatvorene boje« i tur. *yeşil* »zelen«).

kōjašin, v. *koješil*.

kōjlja, v. *ćojlja*.

kôjvišnjevi

kôjvišnjevi, indecl. adj. (tur.-pers). *zatvoreno višnjeve boje*.
< tur. *koyu vişnevi*, v. kompon. pod koj i višnjevi.

kôkija f (tur.) *miris; vonj; smrad*.
— »Podavi nas kokija od baruta« (Kočić I 208).
< tur. *koku*.

kôkuz m i kao adj. (tur.) 1. *kao imenica: čovjek bez novaca*.
2. *kao pridjev: bez novaca. švorc*. — »K o k u z kao crkveni miš« (nar. posl.).
< tur. *kokoz*
V. kokuzluk.

kôkuzluk m (tur.) *nemanje novaca*.
< tur. *kokozluk*, v. kokuz + suf. -luk.

kôlaga, v. kulaga.

kolâdele! v. kolajdele.

kolâj, adv. i adj. (tur.) 1. *lako, bez napora*. — »Bog će tebi kolaj dati istinom« (Ist. bl. II 221); »Kolaj je stupara i mlinara promijeniti« (GZM 1959 71).
2. *lagan, lak; kaže se: »kolaj rabota« tj. lagan posao*.
< tur. *kolaj*.

V. kolajdele, kolajluk, kolalajsati, kolalajsavati.

kolâjdele! (kolâdele! kolâder!) interj. (tur.) 1. *laka ti rabota! dabogda s lakoćom da ti bude!*
2. *na zdravlje! prijatno! (kaže se onom ko jede)*.

Skraćeno od iš kolajdele! (v.).

kolâjluk m (tur.) *lakoća*. — »Što se toga tiče, kod nas je jedan kolâjluk« (Zembilj II 10).
< tur. *kolaylık*, v. kolaj + tur. suf. -lık.

kolalajsati, -šem, *olakšati (neki posao), učiniti nešto lakim*.
< tur. *kolaylamak*.

kolalajsavati, -vām, *olakšavati (neki posao), činiti nešto lakim*.
Izv. od kolalajsati (v.).

kôlali je f (srp. hrv.-tur.) 1. *okrugle toke; »Po dolami toke kolalije« (Petran. 439)*.
2. *menduš sa okruglim pucama*.

Hibr. r.: sa tur. suf. -li.

kôlan m (tur.) 1. *jednostruki ženski pojas*. — »Neće Hana bez derdana, / neće Hana bez dimija, / neće Hana bez kolana« (GZM 1910 511).

2. *jednostruki muški pojas*. — »Opasa se pasom i kôlanom, / Za pojasom dvije puške male« (Vuk VII 13).

3. *konjski pojas koji drži sedlo ili samar čvrsto uz konja*. — »Nuhan metno dođu u kolane« (M. H. III 344).

< tur. *kolan*.

V. kolansuz.

kolânsuz, adj. (tur.) *bez kolana na sedlu (konj)*. — »Za njim Ibro Ogojenoviću, / na njegovu kolansuz doratu« (K. H. II 600).
< tur. *kolansız*, v. kolan + tur. postpoz. -suz »bez«.

kôlās, -āsa. **kôlāz**, -āza **m** (tur.) *isto što i kulaga, tj. vojni čin: krilnik u janjičarskoj vojsci. U novije doba oficir niži od bimbāše, a viši od juzbāše, kapetan I klase*. — »asker, nizam po sokaku, / a kolazi po vratima, a bimbāše na pendžerima« (I. Z. III 18). — *U Sarajevu je bio kolas Žiga Husejinaga, koji je umro prije oko 35 godina*.

< tur. *kolağası*, tur. izft. od tur. kol »krilo, odjel vojske« i tur. ağa, v. aga.

V. Kolašin.

Kolâšin (tur.) *grad u S. R. Crnoj Gori*.

< *kôlās* < tur. *kolağası*

»kapetan I klase«. Kolašin bi. prema tome, bio kapetanija, dakle područje pod kolasom (v. kolas).

kolčak *m* (tur.) 1. duga vunena rukavica koja dosiže do laktova; muf.

2. metalna narukvica. — »Uz rukavice kolčaci od zlata, / Od lakata Ajci do nokata« (M. H. IV 249).

3. dio oklopa koji je pokrivao ruke kao gvozdena narukvica.

4. zakrpa na koljenima čakšira ili hlača i na laktovima gunjeva i anterija.

< tur. kolčak.

köl-čehāja *m* (tur.-pers.) pomoćnik age. — »Bogom brate. kolčehaja, / pusti meni jednog sina« (GZM 1910 103).

< tur. kol-kehayası, tur. izft. od tur. kol »krilo, odjel vojske: vojnik, stražar« i tur. kehaya, v. čehaja.

köldžija *m* (tur.) carinski činovnik; pandur, stražar.

< tur. kolcu.

köлтаhta *f* (tur.-pers.) daska koja služi abadžijama i terzijama za peglanje čakšira (uvuče se u nogavice).

< tur. kol-tahtası, bukv.: »ručna daska«, tur. izft. od tur. kol »ruka, rukav; držak« itd. i pers. tahte »daska«.

koltuk *m* (tur.) 1. fotelja, kanapa.

2. mali jastuk.

< tur. koltuk.

V. koltukčija.

koltukčija *m* (tur.) zanatlija koji pravi jastuke, mindere, jajgije itd., kao današnji tapetirer. Koltukčije su pravili i klašnje za samare.

< tur. koltukçu, v. koltuk + tur. suf. -çu.

kömār *m* (ar.) hazardna igra, igra u novac.

< tur. kumar < ar. qimār.

V. komardžija, komardžiluk.

komardžija *n* (ar.-tur.) hazarder.

< tur. kumarcı, v. komar + tur. suf. -cı.

komardžiluk *m* (ar.-tur.) hazard.

< tur. kumarcılık, v. komardžija + tur. suf. -lık.

kömora *f* (lat.) transportna sredstva sa materijalom koji je namijenjen za obezbjeđenje potreba života i borbe vojnih jedinica. Danas je ovaj izraz zamijenjen sa izrazom transport.

— »Da se kupe na more komore, / komordžije lijepe djevojke« (Muz. zap. Inst. 2550).

< tur. komor, preko ar. < lat. camera »soba, odjeljenje: manja prostorija, kamera«.

V. komordžija.

komordžija *m* (lat.-tur.) 1. onaj koji ide uz natovarena konja ili vozila u komori. — »da se dižu komore na more, / komordžije gizdave djevojke« (GZM 1910 521).

2. u seoskim svatovima onaj što ide uz konja natovarena djevojačkom opremom. — »Evo ćemo da pivamo, / al' ne znamo kome ćemo. / Komordžija, tebi ćemo!« (Muz. zap. Inst. 2107).

< tur. komorcu, v. komora + tur. suf. -cu.

kömšija, kōnšija *m* (tur.) susjed. — »Neko nosi komšiju šehita« (K. H. I 338).

< tur. komşu, komşu.

V. komšiluk, kona, konšibak.

komšiluk, konšiluk *m* (tur.) susjedstvo. — »u komšiluk dovikuje, / da u dvoru vode nema« (Vuk I 328).

< tur. *komşuluk, konşuluk*, v. *komšija* + tur. suf. -luk.

kóna, kónšinica, kòmšinica f, *su-sjetka*. — »Dodite mi na veselje, kóna« (M. H. X 41); »Hvalila se l'jepa Fata svojim kónama« (I. Z. II 89).

Izv. od tur. *konşu*, v. *komšija*.

kónačište n, *prenočište*.

Izv. od *konak* (v.).

kónačiti, kónakovati, nočivati, prenočivati. — »Već ja ištem konak konakovati« (Kurt, II 92).

Izv. od *konak* (v.).

kónak m (tur.) 1. *prenočište, nočište*. — »I u Ključu konak učiniše« (M. H. III 41); »i handžiji za konake platim« (K. H. I 268).

2. *jednodnevno putovanje, dan hoda* (od jednog prenočišta do drugog). — »a daleko trideset konaka, / de nas care ni čuti ne može« (Vuk II 30); »Odavljen je po Sibinj kameni, / brate slatki, dvanaest konaka« (M. H. III 19).

3. *bolja kuća, kuća kakvog uglednog domaćina*. — »Eno paše, hasta u konaku« (K. H. I 86); »Pa on uze dva sužnja nevoljna, / dovede ih do konaka svoga« (M. H. III 42).

4. *zgrada valije ili kojeg drugog visokog turskog upravnog ili vojnog zapovjednika; saraj, dvor, rezidencija*. Konak u tom smislu naziva se i danas zgrada uz Narodnu skupštinu SR BiH u Sarajevu.

5. *muško odjeljenje; muška kuća*. — »Odvede ga na muške konake« (K. H. I 375).

< tur. *konak*, izv. od tur. inf. *konmak* »odsjesti, biti gost«.

V. *konačište, konakčija, konačiti, ukonačiti, zakonačiti*.

konakčija, konagdžija m (tur.) *onaj koji je zanočio kod drugog, gost na prenočištu, konadžar*. — »Hoćemo l' se rastajati, / svak se nada konagdžijama« (I. Z. I 54).

< tur. *konakçı*, v. *konak* + tur. suf. -çı.

kónakovati, v. *konačiti*.

kondisati, -išem, *prenočiti*. — »Tada idu na meke dušeke, / Tude oni noću kondisaše. / Kada li je u zoricu bilo« (M. H. II 90).

< tur. *kondü*, perf. 3 lice sing. od inf. *konmak* »odsjesti, biti gost«.

kondža f (tur.) *onaj dio čizme koji ide od stopala uz nogu*.

< tur. *konç, konc*.

kondžahija f (tur.) *žena nalik na vješticu*.

Skraćeno od *karakondža* (v.), odbacivanjem prve kompon. *kara*, tako da ostaje *kondža* < tur. *koncolos* »utvara, vampir«, v. *karandžoloz*.

kónšibak, -pka, pl. kónšipei m i **kónšipka**, gen. **kónšibākā** f (tur.) *mala vrata u susjednu bašču ili dvorište*.

< tur. *konşu kapısı*, bukv. »vrata susjeda«, od čega skraćeno: *konšikap*, pa putem metafaze *konšipak, konšibak*, v. kompon. pod *komšija* i *kapija*.

kónšija, kónšiluk, kónšinica, v. *komšija, komšiluk, komšinica*.

kónšipka, kónšipei, v. *konšibak*.

kontráčija m (tal.-tur.) *vojni liferant*.

< tur. *kontratçı* < tur. *kontrat* < tal. *contratto* »ugovor« + tur. suf. -çı.

kóntuš m (grč.) *vrsta kaputa što su ga nosili tatarski begovi*.

< tur. *kontoş*, sa značenjem go-

re navedenim < ngrč. *kontós* »kratak«.

konušma *f* (tur.) *razgovor; prijateljsko drugovanje.*

< tur. *konuşma*, part. od inf. *konuşmak* »razgovarati«.

konuştisati (se) -išēm, *razgovarati; prijateljski drugovati.* — »Tko se s devedžijama konuštiše, velika mu vrata trebaju« (Nar. bl. 177).

< tur. *konuşmak* »razgovarati«.

kōpča, kōvča *f* (tur.) *sprava, sveza, metalna kukica i mali metalni kolutić za koji se kukica zadijeva. Takve su kopče na čakširama, tozlucima itd.* — »Najnaprijed kovče i čakšire, / Na čakšire kopče erdelije« (Vuk VII 66); »Na tozlucih kovče i dizluci« (M. H. III 91).

< tur. *kopça*.

V. *kopčaluk, kopčali, kopčati, ukopčati, sakopčati.*

kopčali, kovčali, indecl. adj. (tur.) *sa kopčama, sa zatvaračima.* — »pa otvori kovčali sepeta« (Muz. zap. Inst. 59).

< tur. *kopçalı*, v. *kopča* + tur. suf. -lı.

kopčaluk, kovčaluk *m* (tur.) *dio tozluka ili čakšira gdje su na nogavicama prišivene kopče.*

< tur. *kopçalık*, v. *kopča* + tur. suf. -lık.

kōpčati, 1. *vezati, spajati dugmad na odijelu.*

2. fig.: *shvaćati, kapirati.*

Izv. od *kopča* (v.).

kōpek, kopèkluk, v. *ćopek, ćopekluk.*

kopilan, kopiljan *m* (ar.-tur.) *isto značenje kao i kopile (v.).* — »Hej Halile, jedan kopilane« (K. H. II 193); »Pričekaj

me kurvin kopiljane« (Vuk VI 170).

< tur. *kahpe oğlan* »kurvin sin«, tur. izft. od tur. *kahpe*, v. *kahpija* i tur. *oğlan* »dječak«. V. tumačenje pod *kopile*.

kōpile *n*, zb. imenica *kōpilād* (ar.-tur.) 1. *nezakonito dijete; kurvin sin.* — »Znaš, kopile, Đulić bajraktaru!« (M. H. III 228); »O Komnene, kurvino kopile« (F. J. I 88); »kopiladi u mojoj odaji!« (M. H. III 196).

2. fig.: *vragoljan, nevaljalac.*

3. *dio u kafenom mlinu prstenastog oblika, koji se stavlja u donji dio gornje kutije, a služi kao oslonac unutrašnjim dijelovima mlina.*

< tur. *kahpe oğlu*, vulg. *kahpoğlu* »kurvin sin«, tur. izft. od tur. *kahpe*, v. *kahpija* i tur. *oğul* »sin, muško čedo«. Pošto tur. *kahpe* ima u nas oblik »kahpi (ja)«, a u tur. *oğul* muklo »ğ« se i ne izgovara, to je od *kahpiolu* »došla naša izvedenica »kopile«. Ova riječ u osn. obliku »kopil«, »kopilj« javlja se veoma rano u rumunskom i u balkanskim jezicima i vjerovatno je ona formirana, pod tursko-tatarskim uticajem, još u staroj slavenskoj zajednici, prije dolaska Slavena na Balkansko poluostrvo, ili u samim počecima njihova dolaska. A poznato je da je takvih tuđih jezičnih uticaja bilo još u ono doba.

V. *kopilan*.

kōptisati, išēm, *iznenada se pojaviti, iskrsnuti, postati.* — »Iako je po čitavoj zemlji žega i prašina, u Sarajevu je koptisalo jedno blato, tako zvano Tagblato...« (Zembiļ III 30). < tur. *koptu*, perf. 3 lice sing. od inf. *kopmak* »iznenada se

koračlama

pojavit, iskrsnuti, postati«.

koračlama, v. korašlama.

kōradžija *m* (tur.) *pripadnik posebnog roda vojske, oklopnika u janjičarskoj vojsci. Od ovog je u nas nastalo prezime Kōradžija.*

< tur. *korucu, korcu.*

Kōradžija, v. koradžija.

kōrān, v. kur'an.

korašlama, koračlama *f*, *vrsta konjskog hoda: kad konj baca noge tako da mu se svaka noga lijepo ističe. To je hod silovitih atova, kod kojih se uzde drže dobro zategnute. Ovdje se radi o interesantnoj hibr. riječi, izvedenoj sa našim osnovom i tur. suf. -lama. Od našeg »koračati«, »korak« napravljen je part. na tur. način: koračlama, korak-lama (kao da je izvedeno od zamišljenog tur. glagola koji glasi koračlamak), pa se »č« zamjenjuje sa »š«.*

kōredžija, kōradžija *m* (srp. hrv.-tur.) *zanatlija koji izrađuje kore za noževe i sablje.*

Hibr. r. sa tur. suf. -ci (č. dži).

kōrbāč, kīrbāč, -āča *n* (tur.) *bič od ispletenog kožnog remenja.*

< tur. *kırbaç.*

korkaluk (kalkaluk) *m* (tur.) *1. ograda koja se stavlja ondje gdje postoji opasnost da se padne: ograda oko šerefeta na munari, ograda na čupriji itd. — »I glavu mu na kalkaluk baci, / Okrenu je niz vodu Bistricu, / Neka gleda kako teče mlava« (Petran. 482); »Careva čuprija (u Sarajevu) bila je sagrađena na 4 okna. Kao svi turski mostovi, bila je prema sredini malo izdignuta. Sa strane je bio korkaluk, tj.*

ograda od ploča« (Kreš. Vodo-vodi 198).

2. trotoar sa strane ulice.

< tur. *korkaluk*, buk. »strašivost; mjesto straha«, v. korkija + tur. suf. -luk.

kōrkija *f* (tur.) *strah. — »... samo naše Švabe i one furtimaške domuze ufatila nekaka korkija i šuhva« (Zembilj III 42).*

< tur. *korku.*

V. *korkaluk, korkma, Korkut.*

kōrkma! *interj. (tur.) ne boj se! ne strahuj! — »K o r k m a, ljube, ti se ne pripadaj, / što se guja oko čela vije!« (Kurt I 173).*

< tur. *korkma!* *imper. 2 lice sing. od inf. korkmak »bojati se, strahovati«.*

Kōrkut (tur.) *prezime.*

< tur. *korkut* »onaj koji strah zadaje, junak« *izv. od tur. korkutmak »zadavati strah«.*

korōman *m* (tur.) *vojnički hljeb u carskoj turskoj vojsci; dvopek, beškot. — »k o r o m a n je momcim' dodijao, / a tajin se vas pobuđavio« (I. Z. III 2).*

< tur. *kuruman*, *izv. od inf. kurumak »osušiti se«.*

korūdžija *m* (tur.) *1. šumar.*

2. poljar.

< tur. *korucu* »čuvar«.

kōsabaša, kōsbaša, v. kozbaša.

kō sänkım, *isto što i kōbajagi. v. bajagi. — »Izađu čageta po čošetima — priređuje se maskenbal, ko sänkım u korist fukare...« (Zembilj II 58). Naše »kō«, »kao« i tur. sänkım, v. sančım.*

kōs-hālva, kōsalva *f* (tur.-ar.) *bi-jela halva koja se pravi ovako: šećer se iskuhava do potrebne gustine, dok se »uagdi«, zatim se u njeg saspe sok od samlje-*

venog čugena, čugenja. Potom se miješa (»lupa«) dok smjesa ne postane gusta i bijela kao snijeg. Tada se baci u smjesu oljuštenih oraha i izmiješaju se pa se digne gotova kos-halva s vatre.

< tur. *koz-helvası* < tur. *koz* »orah« i *halva* (v.), tj. »halva od oraha«.

kostrètli, indecl. adj., od *kostrijeti*. — »O ramenu kostrijetli torbicu« (Vuk, Rječnik). Hibr. r.: na našu riječ »kostrijet« dodan tur. suf. -li.

košija f (tur.) 1. *trka*. — »Već sam curu trgo na košiju« (K. H. II 248).

2. ono što se stavlja na trku kao dar onom ko uteče. — »Metla ona golemu košiju, metnula je tri tovara blaga« (K. H. II 36).

< tur. *koşu*.

V. *košijaš*.

košijaš, -áša, *trkač, konj koji trči na trci (na košiji)*. — »Skupili se konji košijaši« (Lord 303).

Izv. od *košija* (v.).

kotàrisati (se), v. *kurtarisati* (se).

kôva, kôfa f (tur.) *sud za zahvaćanje vode iz bunara; sud za nošenje vode*.

< tur. *kova*.

kôvan m (tur.) 1. *košnica; trnka pčela*.

2. *čahura od pušćanog metka*.

< tur. *kovan*.

V. *kovandžija, kovandžiluk, kovanluk*.

kovandžija m (tur.) *pčelar*.

< tur. *kovancı*, v. *kovan* + tur. suf. -ci.

kovandžiluk n (tur.) *pčelarstvo*.

< tur. *kovancıluk*, v. *kovandžija* + tur. suf. -luk.

kovànluk m (tur.) *pčelinjak*. — »i optraži turske kovanluke« (Vuk, IV 305).

< tur. *kovanlık*, v. *kovan* + tur. suf. -lık.

kôvča, kovčali, kovčaluk, v. *kopča, kopčali, kopčaluk*.

kôvrdža, kôfrdža f (tur.) *lokna, pram kuštrave kose*.

< tur. *kıvrıcık* »kuštrav, kuštrav, loknast«.

V. *kovrdžav*.

kôvrdžav, kôvrčast, kôfrčast, adj., *kuštrav, kuštrav, loknast kaže se samo za dlaku odnosno kosu*.

Izv. od *kovrdža* (v.).

kozàmak, kozàmačiti, v. *krzamak, krzamačiti*.

kôzbaša, kôšbaša, kôsabaša m (srp. hrv.-tur.) *najbolji kosac koji prilikom kosidbe ide prvi pred koscima*. — »poginu mi kozbaša Marko« (Bilten I 47); »Dv'je stotine mladih kosioaca, / a pred njima hitrog kôsabašu« (F. J. II 399).

Hibr. r.: naše »kosa« + tur. suf. *baş*, v. *baş*.

křat, krhat i křatat, krhatat m (tur.) *konj zelenko, konj sivac*. — »Na křatu konju od mejdana« (K. H. I 112); »Viju li se alajli bajraci, / vodaju l' se ati krhatati« (I. Z. III 1).

< tur. *kırat* < tur. *kır* »sivast« i tur. *at* »konj«.

krba f (ar.) *sud za vodu*.

< tur. *kırba* »sud za vodu, duguljast i s jednog kraja sužen« < ar. *qirbā* »mješina kao sud za vodu«.

V. *krbulja*.

krbāč, v. *korbač*.

krbrla, krbletnāma, v. *kibla, kibletnama*.

— *...ja* f, sud napravljen od omorikove ili trešnjeve kore u koje seljaci donose u grad jagode.

Izv. od krba (v.).

krčakšire, krčakšire (iskriv. **krkčakšire**), pl. t. (tur.) *čakšire* si-vaste boje, lugaste čakšire. — »Otvor« dolaf, vadi đejisiju, / *krčakšire*, koješil dolamu« (K. H. II 306); »sadet sahat beg-Sahinagića, / *krkčakšire* Zige Salihage« (Isl. Sv. od 24. 1. 1933).

< tur. *krčakşır* < tur. *kr* »si-vast, lugast« i tur. *çakşır*, v. čakšire.

krđisati, išem, razbiti, slomiti, isjeći. — »koje ono bjehu tri vojvode, / štono moju krđisaše vojsku«, »evo srpsku krđisao vojsku, / oteo im dva topa viteza« (Vuk II 312, IV 319).

< tur. *krđı*, perf. 3 lice sing. od *krımak* »razbiti, slomiti« itd.

Krdžalije i krdžalije m (tur.-ar.) 1. stanovnici kraja oko grada Krdže ili Krdžalije u istočnoj Rumeliji. — »a od mora diže Krdžalije« (K. H. I 258).

2. krdžalijama su u 18. i 19. vijeku nazivani odredi naoružanih grupa, pripadnici neregularnih vojnih odreda, koji su bili plaćenici pojedinih velikaša — odmetnika i služili kao navalna konjica.

< tur. *Kırca Ali*, grad u istočnoj Rumeliji koji je tako nazvan po osnivaču Aliji koji je imao nadimak *Kırca*, što u turskom znači »sivkast« (tur. *kir* »siv«), bukv. »sivkasti Alija«.

V. krdžalinka.

krđalinka f, vrsta puške koja se izrađivala u tur. varoši *Kırca Ali*. — »Krdžalinkı živu

vatru dade, / puče šara, pusta ostat' neće« (Vuk IV 247).

kreč m (tur.) *kreč*, vapno.

< tur. *kireç*.

V. krečana.

krečana f, peč u kojoj se pečenjem kamena dobiva kreč.

Izv. od kreč (v.).

kremenluk m (srp. hrv.-tur.) okou na mjestu gdje kamen stoji u starih pušaka kremenjača. — »po puškama sjajni kremenluci« (K. H. II 424).

Hibr. r.: sa tur. suf. -lik.

kr-gazija, krk-gazija m (tur.-ar.) junak proslavljen u boju. — »beg Džudžaga iz Donje Krajine, / *krk-gazija* od dva pašaluka« (Vuk IV 406).

< tur. *kr gazısı*, bukv.: »stepski gazija«, tur. izft. od tur. *kr* »pustinja, stepa; nenaseljeni prostor izvan gradova i sela« i tur. *gazi*, v. gazija.

krhat, krhatat, v. kr'at, kr'atat.

krk num. (tur.) boj 40, četrdeset.

< tur. *krk*.

V. krkajak, krk-hambar, krk-jalan, krk-jemin, krkluk.

krkajak m (tur.) vrsta široke už koja napada dijelove oko polnih organa, upija se u kožu i izaziva svrab (die Filzlars, morpio).

< tur. *krkayak*, bukv.: »četrdesetonožnjak« < tur. *krk* »četrdeset« i tur. *ayak* »noga«.

krkanluk m (srp. hrv.-tur.) guranstvo, izobilno jedenje i pijenje.

Hibr. r.: od naše riječi »krkat« osnov »krka« + tur. suf. -luk sa umetkom pomoćnog glasa »n«.

krkčakšire, v. krčakšire.

krk-gazija, v. kr'gazija.

krk-hambār *m* (tur.-ar.) pomiješano svega i svašta; svaštara, bilježnica u kojoj su upisani razni podaci bez ikakva reda i sistema.

< tur. *kirk hambar*, *kirk ambar*, buk.: »četrdeset hambarova«, v. kompon. pod *krk* i *hambar*.

křk-jālan *m* (tur.) spadalo, man-gup; besposleno pričalo, lažljivac.

< tur. *kirk yalan*, buk.: »četrdeset laži«, v. *krk* i *jalan*.

křk-jēmin, -ina *m* (tur.-ar.) mnogobrojno zaklinjanje, zakletva po više puta opetovana. — »Hadži Ahmed, mujezin, priča pod *krk-jeminom*, da je te večeri vidio nur na grobu hafiza« (Gajr. 1921 7); »pa onda udarili u hašanje i *krk-jemine*« (Zb. VI 1901 305).

< tur. *kirk yemin* »četrdeset zakletvi«, fig.: »mnogobrojno zaklinjanje«, v. *krk* i *jemin*.

krklāisati, **krklājisati**, -išēm, isjeći na komade meso od zaklanog živinčeta, iskasapiti ga, te ga tako pripremiti za sušenje. < tur. *kirklamak* »razbiti, slomiti«.

V. *krklama*.

krklāma (**kerklāma**) *f* (tur.) meso od zaklanog živinčeta isječeno na komade, iskasapljeno, i tako pripremljeno za sušenje; *krklaisano* meso.

< tur. *kirklama*, part. od inf. *kirklamak*, v. *krklaisati*.

krklēisati, **krklējisati** i **krklāisati**, **krklājisati**, -išēm, sastrići, podsjeći vunu u kožuha oko ruka-va i naokolo.

< tur. *kirkmak* — *kirklamak*, »podrezati kosu, strići, ostrići«. V. *krklema*, *krkma*, *krkmeta*.

krklēma, **krklāma** *f* (tur.) ona vuna koju čurčije sastrižu sa šivenih kožuha.

< tur. *kirklama* < tur. *kirkmak* »strići, ostrići, podrezati kosu«.

krkluk *m* (tur.) 1. četrdesetnjak, ono što sadrži nečega četrdeset. 2. vrsta dukata, valjda je vrijedio 40 groša.

< tur. *kirkluk*, v. *krk* + tur. suf. -*luk*.

krkma *f* (tur.) podrezivanje kose preko čela; ruska frizura.

< tur. *kirkma*, part. od inf. *kirkmak* »podrezati kosu; strići, ostrići«.

V. *krkmeta*.

krkmeta, gen. *krkmētā* *f* p., so-lufi, zulovi, vitice, uvojci.

< tur. *kirkma*, v. *krkma*.

krk-sērdār, v. *krserdar*.

Křličbegović, v. *krluč*.

křlūč, **křlič** *m* (tur.) mač, sablja. — Od ovog je došlo prezime *Křličbegović*.

< tur. *kılıç*.

V. *krlučlija*, *krlukčija*.

krlučlija, v. *krlukčija*.

křlūčlija, **kulūčlija** *m* (tur.) onaj koji nosi pripasanu sablju.

< tur. *kılıçlı*, v. *krluč* + tur. suf. -*li*.

křlūččija, **kulūččija**, **křlūčlija**, **kulūčlija**, **kulūgdžija** *m* (tur.) sabljar, zanatlija koji izrađuje i prodaje sablje. U Sarajevu je postojala sabljarska čaršija koja se zvala »Křlukčije« ili »Kulukčije«, a prostirala se od današnjeg hotela »Central« do mosta Ćumurija i uz Jugoslovenske Armije ulicu do Doma JNA.

< tur. *kılıççı*, v. *krluč* + tur. suf. -*çı*.

Křlūččije, v. *křlukčija*.

krma *f* (tur.) u *abadžijskom zanatu*: pletenica od *gajtana*.
< tur. *kıyma*.

krmalı, v. *kinali*.

krmez *m* (sanskrt.) 1. *lijepa uga-sita crvena boja koja se dobija od istoimenog veoma sitnog insekta. Krmez je porijeklom iz srednje Azije. Iz njega se vadi boja krmez, od koje se pravi karmin za usne.*

2. *ono što je crvene boje kao krmez.* — »skini, majko, krmez aspurliju, / pa se pokri mrkom jemenijom« (I. Z. II 201).

3. *crveni vuneni šal koji seljaci vežu oko glave.* — »Na glavi su se nosili fesovi tamne višnjeve boje. Zimi se oko fesa omotavao vuneni »krmez šal« (GZM 1907 14).

< tur. *kırmız* < ar. *qırmız*, *qırmız* (sanskrt. *krmi* »crv« (u pers. *kirm* »crv«).

V. *krmezi*, *krmzi*.

krmezī, indecl. adj. (sanskrt.-ar.) *crvene boje kao krmez.*

< tur. *kırmızı* < ar. *qırmız* + ar. adj. suf. -ı, v. *krmez*.

krmzi, **krnzli**, indecl. adj. (sanskrt.) *crven.* — »Jedan joj je od *krmzi* merdzana« (K. H. II 257); »i vezala *krmzi* aspurliju« (I. Z. 217).

< tur. *kırmızı*, v. *krmez*.

krna, **krnati**, **krnānje**, v. *kna*, *kniti*, *knenje*.

krnačić, **krnačićek** *m* (ar.-tur.) *cvijet Impatiens Balsamina L. (Balsamina hortensis Desp.).*

< tur. *kına çiçeği*, v. *kompon*. pod *kna* i *čiček*.

krnāli, v. *kinali*.

krnālije, v. *kinalije*.

krnati, v. *kniti*.

krndija, v. *krntija*.

krntija, **krndija** *f* (tur.) 1. *starudija; nešto staro, razvaljeno i dotrajalo.*

2. *razbijeno, isječeno; djelići, otpaci.* — »Kad upade Omerica mali, / Al *krndija* leži po odaji« (M. H. IV 342);

< tur. *kırıntı*, *kırındı*, perf. 3 lice sing. od inf. *kırınmak* »razbiti se, izlomiti se«.

krpedžija *m* (srp. hrv.-tur.) *zanatlija koji se bavi samo krpljenjem starih cipela ili starih stvari.*

Hibr. r.: na našu riječ »krpa« dodan tur. suf. -ci (č. dži).

kr'serdār, -āra (iskriv: *krk-sēr-dār*) *m* (tur.-pers.) *zapovjednik neregularne vojske koja se stara o bezbjednosti puteva i progonu hajduka.*

< tur. *kırserdari*, bukv.: »pustinski serdar«, tur. izft. od tur. *kır* »pustinja, stepa; nenaseljeni prostor izvan gradova i sela« i *serdar* (v.).

krsmet, v. *kismet*.

kršla *f* (tur.) *vojnička kasarna.* — »Pa ga vodi u *kršle* careve, / uze vojske dvanaest hiljada« (M. H. III 11).

< tur. *kişla*.

V. *kişlak*.

kršlak, v. *kişlak*.

Kršlak, **Kršlaković**, v. *kişlak*.

krzamačiti, **kozamačiti**, **bolovati** od *krzamaka*.

Izv. od *krzamak* (v.).

krzamak, **kozamak** *m* (tur.) *dječja bolest u kojoj se pojavljuje osip, sitne crvene pjege po tijelu; mrase, mraze morbilli, die Maseren.*

< tur. *kızamak*.

V. *krzamačiti*.

krzātma *f* (tur.) *čevap od jagnjetine ili bravetine dinstan sa graškom.*

< tur. *kızartma*.

krzilbāš, v. *kizilbāš*.

krzilhastaluk, v. *kizilhastaluk*.

krzlaraga, v. *kizlaraga*.

krzli, indecl. adj. (tur.) *crven.* —

»Iznijele krzli peštemalje, / a da krvcu kupe od šehita« (Ašikl. 48).

< tur. *kızıl* »crven«.

V. *kizilbaši*, *kizil-hastaluk*.

krzluk, v. *kizluk*.

kūbe *n* i **kūba** *f* (ar.) 1. *svod, kupola.* — »I crkvene kabe u visinu, / A na kabe od zlata jabuka« (Vuk VI 161); »Iza savijutka na drumu kod raskršća jasno se ocrtavalo oštrouglasto kabe kupole« (Sol. I 94).

2. *kružni dio kapka na mlinu za kafu.*

< tur. *kubbe* < ar. *qubbā*.

V. *kubeli*.

kubēli, indecl. adj. (ar.-tur.) *na svod, sa svodom.*

< tur. *kubbeli*, v. *kube* + tur. suf. -li.

kūbruz *m* (grč.) *vrsta veza na šupljike, na česme.*

< tur. *kibris dokuması* »kiparsko tkanje, vrsta veza«, tur. izft. od < tur. *Kibris* »Kipar« < grč. *Kypros* i tur. *dokuma* »tkanje«.

kūbur, v. *kuburluk*.

kūbura *f* (tur.) 1. *mala puška (pištolj) koja se puni barutom.* —

»A za pasom samica kūbura«, »Već se fati samice kūbure« (M. H. III 102, 108).

2. *kožna torba (futrula) pričvršćena na sedlu u kojoj se drži mala puška.* — »Avaj meni do Boga miloga, / gdje izgubih pu-

ške iz kūbura!« (K. H. II 97).

3. *uski dugi hodnik ili natkriiveni prolaz koji spaja pojedina odjeljenja u kući sa drugom manjom zgradom koja služi kao kuhinja ili muško odjeljenje.*

— »Ona leti kroz mračne kūbure, / ona dođe u mušku odaju« (K. H. I 171); »Kad će biti dva sahata noći, / kroz kūburu da idemo kod njega!« (Lord 104).

4. *od kamena ozidan ili od drveta napravljen sanduk kockastog oblika, oblika humke na grobovima velikana. Drvene kūbure u turbetima pokrivene su zelenom čohom. Takva je kūbura nad grobom Gazi-Husrev-bega u njegovom turbetu kod njegove (Begove) džamije u Sarajevu.*

5. *fig.: tegoba, teškoća, nevolja, nedaća; slabo životno stanje.* — »Prodi ga se, ne otežavaj mu život, u velikoj je kūburij« (u ob. govoru).

< tur. *kubur*, osn. zn.: predmet duguljastog oblika koji je šupalj i relativno tijesan, a služi kao zaštitna kutija, oklop ili torba: znači i uzani prolaz. Iz ovog osnov. značenja izvedeni su razni oblici i značenja u tur. i našem jeziku. Iako ova riječ po svom obliku odgovara ar. *qubūr*, pl. od *qabr* »grob«, turški leksikografi (osim L. Osmani), kao i Zenker, smatraju je korijenski tur. riječi. Miklošić i Rj. JAZU. naprotiv, dovode njezin postanak sa ar. pl. *qubūr*.

V. *kuburija*, *kuburiti*, *kuburlija*, *kuburluk*.

kubūrija, v. *kuburlija*.

kūburija *f* (tur.-ar.) *svečano gornje odijelo od crnog sukna, ukrašeno zlatnim gajtanima. Si-*

že do pasa, a opšiveno je kunovinom.

< tur. *kuburi* < tur. *kubur*, što između ostalog znači i: »tiješan« (napr. *kubur pantolon* »tiješne pantolone«) + ar.-pers. adj. suf. -ī.

kùburiti, živiti s teškoćom, patiti se i boriti se s nevoljama i nedaćama u životu. — »Kuburi kao đavo u paklu« (Vuk, Posl. 162).

< kubura (v.).

kubùrlija, kubùrija *f* (tur.) mala puška koja se zadijeva u kuburluk. — »Da je sjajnom kuburlijom gađam, / mogu sestru ubiti na sapima« (K. H. I 91); »Pa izvadi dvije kuburije, / Jedna mu je vatru pri-fatila« (Vuk VII 35); »On poteže pušku kuburliju« (Vuk, Rječnik).

< tur. *kuburlu*, v. *kubura* + tur. suf. -lu.

kubùrluk, kùbur *m* (tur.) kožna torba (futrola) u kojoj se drže male puške kubure. — »Kuburluci krvljem natočeni« (Lord 125); »Pa poteže pušku iz kubura« (Vuk III 107).

< tur. *kuburluk*, v. *kubura* + tur. suf. -luk.

kùbuz, v. *kuduz*.

kùdret *m* (ar.) moć; moć božja.

< tur. *kudret* < ar. *qudrā*.

V. *kudret-sāt*, *kudret-topovi*.

kùdret-sāt, kùdret-sāhat (iskrvlj. **kùdre-sāhat, kùdri-sāhat**) *m* (ar.) tajanstveni nevidljivi sat čije se kucanje u sobi čuje, ali se sat ne vidi (po narodnom vjerovanju). Vjeruje se da kucanje kudret-sata predskazuje neki događaj, bilo dobar ili loš. Kada na muslimanskoj svadbi počnu nevjestu da kniju (krnaju), djevojke zapjevaju: »Bi-

smillahi kudret-sahatile. / mi oknismo svojoj Hanki ruke«.

< tur. *kudret saatı*, tur. izft., v. kompon. pod *kudret* i *sat*.

kùdret-tòpovi ili skraćeno **kùdreti**, *m* pl. (ar.-tur.) nebeska tučnjava i pucnjava kad je nebo vedro koja ukazuje (po narodnom vjerovanju) božju moć i ima tajanstveno značenje. — »Al grmi, al se zemlja trese, / Al pucaju po gori kudreti« < tur. *kudret-topu* »grmljavina«, tur. izft., v. kompon. pod *kudret* i *top*.

kùdur *m* (tur.) bijes, inad. — »kudur ga uhvatio« (u ob. gov.).

< tur. *kuduz* »bijesan«, odnosno < tur. *kudurmak* »pobje-sniti«.

Kùdus *m* (ar.) Jerusalem.

< ar. *Āl-Quds*.

kùduz, kùbuz *m* (tur.) vrsta velikog topa, haubica. — »I Kuduz a topa velikoga« (K. H. I 210).

< tur. *kuduz* »bijesan, pobješnji«.

kùjija *f* (tur.) duboki bunar, jama, čatrnja. — »U kujiju da gature. Da Jusufa umore« (Osvit II 42).

< tur. *kuyu*.

kùjisati, v. *okuisati*.

kùjruk (**kùrjuk**) *m* (tur.) rep.

< tur. *kuyruk*.

Kujundžić, v. *kujundžija*.

kujundžija (**kolundžija**) *m* (tur.) zlatar, zanatlija koji izrađuje umjetničke filigramske predmete od zlata i srebra. — »Da me daje kujundžiji, neću joj ga ja« (GZM 1908 505); »Zlatu će se kujundžija naći«

(Vuk, Posl. 91). — Od ovog je došlo prezime Kujundžić.

< tur. *kuyumcu* < tur. *kuyum* »izrađevine od zlata i srebra« + tur. suf. -cu.

kujundžiluk (kulundžiluk) m (tur.)

1. *kujundžijski zanat.*

2. *Kujundžiluk je dio sarajevske čaršije gdje se nalaze kujundžijske radnje.*

< tur. *kuyunculuk*, v. *kujundži* + tur. suf. -luk.

kukavičluk m (srp. hrv.-tur.) stravičnost.

Hibr. r.: od naše riječi »kukavica« i tur. suf. -luk.

kula f (ar.) 1. *utvrda u tvrđavi; kamena zgrada koja mjesto prozora ima puškarnice podešene za odbranu od navale.* — »dok porušim kule i bedeme« (K. H. I 38).

2. *višespratna kamena stambena zgrada.* — »Vrijeme gradi kule niz kotare, / vrijeme gradi, vrijeme razgrađuje«.

3. *toranj.*

< tur. *kule* < ar. *qullā*

kulaci, gen. kulākā pl. m (tur.) vrsta jela: klepe.

< tur. *kulak* »uho«.

V. *kulak-čorba*.

kulaga, kōlaga m (tur.) vojni čin u carskoj turskoj vojsci: *krilnik u janjičarskoj vojsci.* Kasnije oficir niži od *bimbaše*, a viši od *fuzbaše*, kapetan I klase. — »I ordagu i Krilin kula-gu« (K. H. I 258).

< tur. *koğası*, tur. izft. od tur. *kol* »krilo, odjel vojske« + tur. *ağası*, v. *aga*. — Pogrešna je pretpostavka Rj. JAZU da bi ova riječ mogla da bude od tur. *kule ağası*, vojnički zapovjednik u kuli (gradu).

V. *colas*.

kulāk, -āka m (tur.) *kukica u mendžuše koja se uvlači u uho.*

< tur. *kulak* »uho«.

V. *kulaci*, *kulak-čorba*.

kulak-čorba f (tur.-pers.) vrsta čorbe u koju se ubace komadi faširanog mesa zavijeni u jufku. Ovi komadi izgledaju kao ušna školjka i otud ovaj naziv. < tur. *kulak çorbesi*, tur. izft., v. *kompon.* pod *kulak* i *čorba*.

kulambāra f (ar.-pers.) *homoseksualac, pederast.*

< tur. *gūlāmpare* »homoseksualac« < pers. *gūlāmbāre*, slož. < ar. *gūlām* »mladić« i pers. *bāre* »prijatelj, ljubavnik«.

V. *gulanfer*.

kulāndisati, v. kulānisati.

kulānisati, kulāndisati, -išēm, služiti se nečim, upotrebljavati, trošiti. — »Hvala, hvala gospođa, ne kulanišem erarne kahve, ne da mi doktor« (Zembilj II 21.).

< tur. *kullanmak* »služiti se nečim, upotrebljavati«.

kulāš, -āša m (tur.) *konj sivopepeljaste boje, konj boje olova, mišje boje.* — »O kulašu vise klakovnice« (M. H. III 223). < tur. *kula at* »riđ, smeđ konj« < tur. *kula* »riđ, smeđ« i tur. *at* »konj«.

V. *kulašiti, kulatast. iskulašiti.*

kulāšiti, I. jahati konja.

2. *fig.: ženu trošiti (jahati).*

Izv. od *kulaš* (v.).

V. *iskulašiti.*

kulatast, adj. sivopepeljaste boje, boje olova.

< tur. *kula at* »riđ, smeđ konj«, v. *kulaš*.

kulčak m (tur.) *komad čohē, suknja ili koje druge vunene tkanine koji je pričvršćen kao zakrpa na laktovima gunja ili na*

koljenicama čakšira. Stavlja se kao ures pa je lijepo izrađen i gajtanima ukrašen, a ujedno služi za pojačanje tih mjesta na odijelu koji se brže deru. — »U čakširah sve kulčaci zlatni« (M. H. III 509).

< tur. kolçak od osnove kol »ruka«.

kulkūma *f* (ar.) okrugla ili kockasta bočica za mastilo, tintarnica. — »A kulkumu prida se nabaci« (M. H. III 487).

< tur. kumkuma < ar. qum-qum »posuda«. — Pogrešno Miklošić ovu riječ dovodi u vezu sa ar. ħulqūm »grlo, ždrijelo«.

kulōglan *m* (tur.) janjičarski vojnik koji je uvršćen u pješadiju ili konjicu, pošto je odslužio jednu godinu u kojoj tvrdavi.

< tur. kul oĝlani, tur. izft. od tur. kul »zarobljenik« i tur. oĝlan »mladić«.

kulōglija, kulūglija *m* (tur.) janjičarski vojnik — pješak. Kuloglije su se regrutovale od zarobljenih mladića ili robova, pa je otud nastao ovaj naziv. — »tu pogide cvijet od Turaka: / kuluglije i mlade delije« (Vuk IV 72); »U matere dilber Umihana, / prosiše je kuluglije mlade« (Kašik. II 93).

< tur. kul oĝlu tur. izft. od tur. kul »zarobljenik, rob« i tur. oĝul »dijete, sin«.

kūlučiti, tegliti, raditi *besplatno; tlačiti.*

Izv. od kuluk (v.).

kulūčlija, v. krlučlija.

kulūgdžija, kulūkčija *m* (tur.) 1. zapovjednik karakola, noćnih stražara.

2. niži oficir u janjičarskom odžaku.

< tur. kullukçu.

kulūglija, v. kuloglija.

kūluk *m* (tur.) 1. besplatan lični fizički rad za državu na izgradnji puteva, cesti, utvrđenja itd. 2. težak rad bez direktne koristi za onog koji taj rad obavlja. < tur. kulluk »robovanje, služba, služenje«; < tur. kul »rob« + tur. suf. -luk.

kulūkčija, v. krlukčija.

kulūkčija, v. kulugdžija.

Kulūkčije, v. krlukčije.

kulūndžija, kulundžiluk, v. kujundžija, kujundžiluk.

kūm *m* (tur.) pijesak. — »Nasuše ih kumom i kamenom« (K. H. I 259).

< tur. kum.

kūmaš *m* (ar.) vrsta starog svilenog platna, stari svileni atlas. < tur. kumaš < ar. qumāš.

V. kumašli.

kumašli (skraćeno kūmaš), indecl. adj. (ar.-tur.) svilen, od kumaša izrađen. — »Pokrile me kumašli jorganom« (K. H. I 146); »Čekam babe dok mi dode s Čabe, / i donese kumašli jorgana« (I. Z. II 46); »Podiže joj kumaš jorgan s glave« (I. Z. Herceg. 7).

< tur. kumaşlı, v. kumaš + tur. suf. -lı.

kumbāra *f* (pers.) vrsta starinske granate ili bombe; i sami top koji baca kumbare nazivao se ponekad ovako. — »Iz Kuduza topa velikoga, / što kumbaru u gradove baca« (K. H. I 210).

< tur. kumbara »granata, bomba« < pers. ħumbere »mali čup, čupić« (pers. ħum »čup«).

kumirikuša *f* (ar.-tur.) ptica gugutka, vrsta grlice.

< tur. kumru kuşu, v. kumrija i tur. kuş »ptica«.

kumrija, kumra *f* (ar.) *ptica gutka, vrsta grlice*. »Kumrije, moje sluškinje« (M. H. III 329).

< tur. *kumru* < ar. *qumriyā*
V. *kumirikuša*, *Kumrija*, *kumrijast*.

Kumrija (ar.) *musl. i pravoslavno žensko ime*.

< tur. *kumru*, v. *kumrija*.

kumrijast, *adj.*, *boje kao kumrija*. — »U momčeta crne oči, / u djevojke kumrijaste« (GZM 1909 596).

Izv. od *kumrija* (v.).

kumsal *m* (tur.) *pjesak, pržina*.
< tur. *kumsal*.

V. *kumsaluk*.

kumsaluk *m* (tur.) *pjeskovito tlo, zemlja pjeskulja*.

< tur. *kumsallık*, v. *kumsal* + tur. suf. *-lık*.

kunali, *indecl. adj.*, *od kunovine, sa kunovinom*. — »dug bojali čibuk opružio, / a kunali čurak prigrnuo. (Muz. zap. Inst. 60); »On kunali čurak ogrnuo, / Dug bojal čibuk raspalio« (M. H. IV 86).

Hibr. r.: naše »kuna« + tur. suf. *-li*.

kundačiti, *fig.*: *mlatiti, tući*,
Izv. od *kundak* (v.).

kundak *m* (tur.) *drveni dio puške*. — »Kundaci im od suhoga zlata« (M. H. III 487).

< tur. *kundak*.

V. *kundačiti*, *iskundačiti*.

kundura *f* (grč.) *cipela*.

< tur. *kundura* < grč. *kódonos*.

V. *kundurdžija*, *koundurdžiluk*.

kundurdžija i kundurdžija *m* (grč.-tur.) *cipelar*.

< tur. *kunduracı*, v. *kundura* + tur. suf. *-cı*.

kundurdžiluk i kundurdžiluk, *m* (grč.-tur.) 1. *cipelarski zanat*.
2. *Kundurdžiluk je ime jednog dijela sarajevske čaršije, gdje su se nekad nalazile samo obućarske radnje*.

< tur. *kunduracılık*, v. *kundurdžija* + tur. suf. *-lık*.

kun'ja *f* (ar.) *posebna vrsta arapskog imena koje se stavlja pred lično ime i predstavlja u neku ruku prezime, pošto Arapi nemaju prezimena. Nastaje putem genitivne veze jedne od riječi: ābū (abū) »otac«, ibn »sin«, umm »majka«, ili bint »kći« i rođenog imena vlastitog djeteta ili roditelja a, ponekad, i neke druge imenice po kojoj će biti okarakterisano i prozvano odnosno lice*.

Na primjer: *Ābū (Abū) Bākr* »otac Bekirov«, *Ibn Kāmāl* »sin Kemalov«, *Ummu Ġāmīl* »majka Džemilova«, *Bintu Āišā* »kći Ajišina«, *Ebū Lāhāb* »otac plamena« itd.

< ar. *kunya*, sa gore navedenim značenjem kao imenica, a kao inf. (*√kny*) znači: »po nekome ili po nečemu prozvan biti, prezime dobiti«.

kuplidže, *-eta n* (tur.) 1. *ljekovita banja, toplice*.

2. *mala bakrena kuhinjska posuda*.

< tur. *kaplıca*.

kupūsi, *indecl. adj.* (srp. hrv.-ar.) *boje kao kupus*.

Hibr. r.: naša riječ »kupas« + ar.-pers. *adj. suf. -ī*.

kūra *f* (ar.) 1. *kocka*. »vući kuru«, »bacati kuru«.

2. *regrutacija, novačenje*.

< tur. *kur'a* < ar. *qura*.

kuráda *f* (tur.) *rdavo kljuse, kljusina*.

< tur. *kurada beygir* »star, rdav konj«; tur. *kurada* »star. dotrajao, neupotrebljiv« i tur. (< pers.) *beygir*, v. *bejgir*.

kur'an (kōrān), -āna *m* (ar.) muslimanska sveta knjiga koja, po islamskom vjerovanju, sadrži božju objavu, objavljenu preko Muhameda. — »Car alifet, tako ti kurana!« (M. H. III 10). < tur. *Kuran* < ar. (*Qur'an*, osn. zn. »recitovanje, učenje; ono što treba čitati« (u zastarjelom smislu, dakle: »čitanka«). V. *al-koran*, *kur'an-hamajlija*, *kur'an-tas*.

kur'an-hamajlija *f* (ar.) mala knjižica koja sadrži izreke iz *kur'ana* i koja se nosi kao hamajlija u limenoj kutiji. — »Kad na vakat akšam saklanjao, / izvadio kuran-hamajliju« (M. H. III 19). < tur. *kuran-hamaili*, tur. izft., v. kompon. pod *kur'an* i hamajlija.

kur'an-tās *m* (ar.) zdjela od mje-di u obliku čase po kojoj su gravirane kur'anske izreke (ajeta). U *kur'an-tas* stavljaju se papirni zapisi. pisani murećefom, koji stoje izvjesno vrijeme u vodi pa onda bolesnik tu vodu (»šifa-vodu« = ljekovita voda) popije iz te zdjele.

< tur. *kuran tası*, tur. izft., v. kompon. pod *kur'an* i *tas*.

kurbān, -āna *m* (ar.) 1. bravče ili goveče koje muslimani kolju na Kurban-bajram. — »Kurbani se raz bajrama hrane« (M. H. III 90).

2. žrtva: »kurban se učiniti«, žrtvovati se. — »Ja ću, brate, mahzar pronijeti, / i jutros se kurban učiniti« (K. H. I 223).

< tur. *kurban* < ar. *qurbān*. V. *Kurban-bajram*.

Kurbān-bajram *m* (ar.-tur.) kur-banski bajram, v. *bajram*.

< tur. *kurban bajramı*, tur. izft., v. kompon. pod *kurban* i *bajram*.

kurbān se učiniti, v. *kurban*.

Kurbegović, v. *Kurt*.

kürdelj, gürdelj, *m* i *kürdēla f* (tal.) traka, pantlička, vrpca.

< tur. *kordele* < tal. *kordella*.

kürdisati, v. *kurisati*.

kürisati, kürdisati, -išēm 1. postaviti, namjestiti, napraviti. — »što je misu kurisao, / take mise u kraljeva nema« (K. H. I 433); »Sirotinja kurisala davu« (Lord 269).

2. naviti sat. — »Uzmi svoga zlatna ključica, / ne bi l' kako satic kurisao!« (Sevd. 203). < tur. *kurmak* »postaviti, napraviti: naviti sat«.

V. *kurisati se*.

kürisati se, kürdisati se, namjestiti se, smjestiti se. — »Što se je kurisao na skemliji kao beg« (u ob. gov.).

Izv. od *kurisati* (v.).

kürjuk, v. *kujruk*.

kurkūma *f* (lat.) *Curcuma longa* L., stara kulturna biljka koja se uzgaja u mnogim tropskim zemljama. Njezina je domovina južna Azija. Korijenje ove biljke, koje je intenzivno narančaste boje, upotrebljava se i u medicini i za bojenje. Miješa se i s knom. U trgovinu dolazi u komadićima pod nazivom *Rhizoma Curcumae longae*. (v. GZM 1958 143). Kod nas je još zove i zerdečaf.

< tur. *kurkum* < ar. *qurqum* < lat. *curcuma*.

kūrna *f* (ar.) četverouglasto kameno korito u hamamima.

< tur. *kurna* < ar. *qurnā*.

kurnâz, adj. (pers.) *lukav, pre-preden.*

< tur. *kurnaz* < pers. *qurnas*.

kuršum *m* (tur.) 1. *olovo.*

2. *puščano zrno, puščani metak.*
— »Ne turaj u pušku kuršuma« (K. H. I 32).

< tur. *kurşun*.

V. kuršumi, kuršum-kalem, kuršumlija, kuršum-šećer, kuršum-voda,

kuršumi, indecl. adj. (tur.-ar.) *olovne boje.*

< tur. *kurşuni*, v. kuršum + ar.-pers. adj. suf. -î.

kuršum-kalem, kuršun-kalem *m* (tur.-grč.) *grafitna olovka.*

< tur. *kurşun kalem*, v. kompon. pod kuršum i kalem.

kuršumlija, kuršunlija *f* (tur.) 1. *zgrada koja je pokrivena olovom (to su obično džamije, medrese, hamami i bezistani).*

2. *Kuršumlija je ime medrese kod Begove džamije u Sarajevu.*

3. *Kuršumlija je varošica u Srbiji na rijeci Toplici.*

< tur. *kurşunlu*, v. kuršum + tur. suf. -lu, -li.

Kuršumlija, v. kuršumlija.

kuršum-šećer *m* (tur.-pers.) *plumbum aceticum.*

< tur. *kurşun şeker*, v. kompon. pod kuršum i šećer.

kuršum-voda *f* (tur.-srp. hrv.) *aqua plumbi.*

Hibr. r.: prva kompon. v. kuršum.

Kürt, Kürta, Kürto (tur.) *musl. muško ime. Od ovog su nastala prezimena: Kürt, Kürtagić, Kürtović, Kürbegović.*

< tur. *kurt* »vuk«, prema tome: »Vuk«.

Kürta, Kürtagić, v. Kurt.

kürtališ, v. kurtuliš.

kürtara, kürtala *f* (tur.) *spas, izbavljenje.*

< tur. *kurtarmak* »spasiti« i *kurtulmak* »spasiti se«.

kürtarisati (se), kürtalisati (se), kutârisati (se), kotârisati (se), -išem, spasiti (se), izbaviti (se), osloboditi (se) nekoga. — »Posjekoh mu tri stotine druga, / i on mojih stotinu pandura, / nijedan se kurtarisa o nije« (K. H. II 210); »Nek me danas smrti kurtališe, / Ako bi me zatekao živa«, »te nabreknu svoga hrta žuta, / doke svoju kurtalisao ljubiu« (Vuk VII 237, II 279).

< tur. *kurtarmak* »spasiti« i *kurtulmak* »spasiti se«.

V. kurtariš, kurtuliš.

kürtariš, v. kurtuliš.

Kürto, Kürtović, v. Kurt.

kürtuliš, kürtališ, kürtariš *m* (tur.) *spas, izbavljenje.*

< tur. *kurtuluş*, od tur. *kurtulmak* »spasiti se« i < tur. *kurtarış* od tur. *kurtarmak* »spasiti«.

kurvâluk, *m.* *prostitucija; nepoštenje.*

Hibr. r.: naša riječ *kurva* + tur. suf. -luk, -lik.

kùskun *m* (tur.) 1. *podrepnjak, podrepaš, kajiš provučen ispod repa konja i pričvršćen za sedlo ili samar, koji sprečava da se sedlo ili samar smakne konju na vrat.* — »na njoj sedlo od orahovine, / kuskuni joj od mašljikovine« (M. H. III 102); »Da sedlo s neba padne, mene bi kuskuni oko vrata zavrzli« (Vuk, Posl. '55).

2. *uzica ili vrpca od vune na ženskim kapama koja je pričvršćena ispod pletenica na potiljku i drži kapu da ne ide na čelo i da ne spada.*

< tur. *kuskun*.

kūsūr *m* (ar.) 1. *sitni novac koji se vraća onom koji nešto plaća krupnim novcem.* — »Ja gdje pijem, kusura ne tražim« (M. H. III 536); »Pava njemu veli krčmarica: / Stani, brate, da ti kusur vratim!« (M. H. IV 380).

2. *pogreška, propust.*

< tur. *kusur* < ar. *quṣur* i *kusūr*.

V. *kusurati se, dokusurati se, iskusurati, nakusuriti, potkusuriti*.

kusūrati se, izravnavati se u računima, podmirivati međusobne račune.

Izv. od *kusur* (v.).

kūšak *m* (tur.) 1. *pojas.* — »Opasala tri čemer kušaka« (K. H. II 69); »Kušakom se utegla čemerom« (M. H. IV 63).

2. *podupirač, prečaga.*

3. *u mutapčija komad drveta kojim se zapinje uže kad se prede.*

< tur. *kuşak*.

kušanma, kušatma (kūshana) *f* (tur.) *svečanost koja se priredivala u janjičarsko doba i prilikom podjeljivanja svjedodžbi šegrtima za kalfe i kalfama za majstore u raznim cehovima (esnafima). Ta svečanost je uvijek bila vezana za izlet. Šeh esnafa ili majstor opashe šegrtu odnosno kalfi peštemalj (pregaču) i tim činom ga proglašava kalfom odnosno majstorom.*

< tur. *kuşanma*, nom. action. od inf. *kuşanmak* »opasati se sabljom ili nečim drugim« i tur. *kuşatma* nom. action. od inf. *kuşatmak* »opasati sablju ili što drugo«.

V. *kušatisati*.

kušātisati, -išem, *opasati šegrtu, odnosno kalfu peštemalj (pregačom) i time šegrtu pro-*

glasiti za kalfu, a kalfu za majstore.

< tur. *kuşatmak* »opasati sablju ili što drugo«.

kūshana, v. *kušanma*.

kūşluk i kūşluk-vakat *m* (tur.) *vrijeme ručka, ručano doba, ono što na selu zovu »ručanice«; to je vrijeme oko devet ili deset sati prije podne.* — »Ustavi je pa na sunce gledaj! / Kad ti sunce budne na kuşluk« (M. H. IV 468).

2. *neobligatna molitva (namaz) koja se u ručano doba vrši.*

< tur. *kuşluk* < tur. *kuş* »ptica« + tur. suf. *-luk*, dakle bukv.: »doba kada se pticama daje hrana«.

V. *kuşlukovati*.

kūşlukovati, -ujēm, *ručati.* — »Zar si došo kuşlukovati ovdje, / te robiti Cerić Ali-bega?« (K. H. II 602).

Izv. od *kuşluk* (v.).

kūşluk-vakat, v. *kuşluk*.

kutārisati (se), v. *kurtārisati (se).*

kūtiija *f* (grč.) 1. *škatulja, sandučić, drvena ili limena posuda sa poklopcem, u kojoj se drži kafa i šećer.* — »Usta su joj kutija šećera« (K. H. I 271). 2. *oklop mlina za kafu; ima »gornja« i »donja« kutija.*

< tur. *kutu* < grč. *konti*.

kūtniija *f* (ar.) 1. *vrsta tkanine žutkaste, zlatne boje, od koje su se krojile anterije. Osnova joj je od vune ili svile, a potka od pamuka. Imala je crvene, bijele ili crne pruge. Poznata je bila šamska kutniija koja se uvozila iz Sirije.*

2. *anterija skrojena od kutnije.*

< tur. *kutniye* < ar. *qutniyyā*.

kutubhāna, čutubhāna *f* (ar.-pers.) *knjižnica, biblioteka.* —

»Grad Mostaru, lijep ti si, / i u tebi ć u t u b h a n a!« (Muz. zap. Inst. 3258).

< tur. *kütüphane* < ar. pl. *ku-rub*, sing. *kitāb* »knjiga« i pers. *hāne*, v. *hane*.

kūtup *m* (ar.) *priznati prvak u nauci, umjetnosti ili kakvoj vještini; genij.*

< tur. *kutup* < ar. *quṭb* »pól« (polovi zemljine kugle, magnet-ski polovi itd.). U prenesenom smislu ima značenje kao kod nas.

kūvet (**kūhvet**) *m* (ar.) 1. *snaga, sila, jačina.*

2. *fig.: vojna oprema.* — »Uz topove *kuvet* i džebhana« (K. H. I 37); »A sa vojskom *kuhvet* i topove« (Lord 8).

< tur. *kuvvet* < ar. *quwwā*.

V. *kuvetlenisati*, *kuvetli*, *okuvetiti*, *potkuvetiti*.

kuvetlénisati, -išem, *ojačati, steći snagu.*

< tur. *kuvvetlenmek* »ojačati«.

kuvétli, indecl. adj. (ar.-tur.) *snažan, jak, čvrst, izdržljiv.*

< tur. *kuvvetli*, v. *kuvet* + tur. suf. -li.

küz *m* (tur.) *jagnje.* — »Fesić ver-di, almadi *kuz aman*« (GZM 1908 261).

< tur. *kuzu*.

V. *kuzilender*, *kuzitendžera*, *kuzum!*

kūzilender *m* (tur.-pers.) *lender odnosno veliki sahan u koji se može staviti čitavo pečeno jagnje.*

< tur. *kuzu lengeri*, tur. izft., v. kompon. pod *kuz* i *lenger*.

kūzitendžera *f* (tur.) *velika tendžera u koju se može staviti i u kojoj se peče čitavo zaklano jagnje.*

< tur. *kuzu tenceresi*, tur. izft., v. kompon. pod *kuz* i *tendžera*.

kūzum! interj. (tur.) *jagnje moje!* — »Aman dermandži, / ej *kuzum pasvandži!*« (GZM 1907 409).

< tur. *kuzum* »moje jagnje«, v. *kuz* + tur. posv. zamjenica -m.

lâdem, lâden *m* (pers.) 1. *ljubi-mac, mezimče*. — Majka djetetu tepa: »lâdeme moj«

2. *elektarijum, farm. ekbegma, lijek u obliku kaše, ekstrakta*. — »Da bi dete raslo, meću u uvreo zejtin »lâden« i »ćifuriju« i to sipaju u vodu u kojoj se dete kupu« (Miodrag. 93).

3. *cvijet Cistus polymorphus, Wild. Cistus ladaniferus L., fam. Cistaceae*.

< tur. lâden < pers. lâden »cvijet Cistus polymorphus Wild, Cistus ladaniferus L.

lâf *m* (pers.) *govor, razgovor; prazan govor, nadgovaranje*. — »Prođ' se sćeri jednog lafadžije: / lafe meće, uzeti te neće!« (Zembilj III 78); »Moja draga puna lafa« (I. Z. II 197).

< tur. lâf < pers. lâf.

V. lafadžija, lafiti, lafozan.

lafadžija *m* (pers.-tur.) *govordžija, razgovoran čovjek, blebetalo*. — »A moj dragi jedan lafadžija, / lafe mećeš, uzeti me nećeš« (I. Z. III 54).

< tur. lâfçı, v. laf + tur. suf. -çı.

lafiti, -im, **lafovati**, -ujēm, *govoriti, razgovarati; naprazno govoriti*. — »Što ga nije lafu naučila, / lafovati i ašikovati«

(Ašikl. 59); »lafe mećeš, uzeti me nećeš, / lafoviću i ja tebi mlada, / lafovaću, a uzet' te neću« (I. Z. III 54).
Izv. od laf (v.).

lafovati, v. lafiti.

lafozan *m* (pers.) *onaj koji mnogo govori, govorljiv, brbljiv*.

< tur. lâfazan < pers. lâfzen (pers. lâf »govor, prazan govor« i pers. zen, prez. osnova od inf. zeden »udarati; svirati«).

lâgab, lâgap, lâkab *m* (ar.) *nadimak, pridjevak; prezime*.

< tur. lâğab, lâkap < ar. laqab.

lâgum *m* (pers.) *mina*. — »ja se bojim, dragi gospodaru, / nas će Turci la gumom dignuti« (Vuk II 488); »a la gumu pod gradom jeknuše« (K. H. I 219).
< tur. lâğun < pers. nağm.

V. lagumati, lagumdžija.

lagumati, -ām, *minirati*.
Izv. od lagum (v.).

lagumdžija *m* (pers.-tur.) *miner*. — *Od ovog je nastalo naše prezime Lagumdžija*.

< tur. lâğunci, v. lagum + tur. suf. -ci.

Lagumdžija, v. lagumdžija.

lahānī, lahānī, indecl. adj. (grč.-ar.) *blijedo zelene boje kao*

mlad kupus. — »i na njemu la h a n i ćurdi ja« (Beh. X 172). < tur. *lāhana* »kupas« < grč. *lāchanon* »povrće« + ar.-pers. adj. suf. -ī.

lāhūr (lāūr), -ūra *m* (ind.) *vrsta tanke fine vunene tkanine kao delin, koja se uvozila sa Istoka*. »Ďe li la h u r, Ďe li ćiverica« (Nar. bl. 53); »Skida njima poše i la ure« (Vuk V 469); »Nosi l' Fata od kadife jeleće, / nosi l' Fata od la h u r a dimije« (Muz. zap. Inst. 2621). < tur. *lāhurakı* < ind. *Lāhōr* »Lahora u Indiji«. V. lahuri.

lahūri, indecl. adj. (ind.) *fig.: labav, nesiguran, neutvrđen*. < tur. *lāhuri* »šal, vrlo tanak i lagan, koji se izrađuje u Lahori u Indiji«, v. lahur.

lāik, lājik, adj. (ar.) *dostojan, koji čemu odgovara, kome što pristoji*. < tur. *lāyık* < ar. *lā'iq*.

lālilāhe illallāh! interj. (ar.) *po-božni izgovor u značenju: »Nema drugog boga osim jednog Allaha!«* — »Bolje nikad nikom ništa nema, nego učiti: la ila he illallāh« (Ist. bl. II 225). < ar. *lā ilāhā illa-llāh* »nema drugog boga osim jedinog Allaha«.

lakrdija f (tur.) 1. *riječ, govor*. — »pa joj vaku veli lakrdiju: / Čekaj mene otsad do sabaha« (Muz. zap. Inst. 62). 2. *komedija bez književne vrijednosti koja ima za cilj da izazove smijeh po svaku cijenu; šala*. < tur. *lākırdı*. V. lakrdijaš, lakrdijati.

lakrdijaš, -aša *m*, *šaljivčina, spadaló*. Izv. od lakrdija (v.).

lakrdijati, šaliti se riječima. Izv. od lakrdija (v.).

lāl, indecl. adj. (pers.) *ružičast, boje kao rubin*. — »Kupicu ti la l papuče« (Vuk, Rječnik). < tur. *lāl* < pers. *lāl*.

lāla m (pers.) 1. *dvorski dostojanstvenik, carski dvorjanik, carski miljenik*. — »ti pozovi la le i vezire«, »šehislamu, draga la lo moja«, »Carskom lali begu Badnjeviću« (M. H. III 7,58). 2. *odgojitelj i pazitelj djece*. < tur. *lāla* < pers. *lālā*.

lāla f (pers.) 1. *tulipan, Tulipa gesneriana L., Sternbergia lutea (L.) Ker. Gawl.* 2. *fig.: lijep momak (kao cvijet), momak, dragi*. — »Tri me la le prošle, / tri ih vode nosile«, »Jedna lala dežmena, / ja spram la lo m lagna« (I. Z. III 6). < tur. *lāle* < pers. *lāle*. V. laleli, lola.

lālēli, indecl. adj. (pers.-tur.) *šaren, našaran listovima ili cvjetovima tulipana*. — »Od miline svak Fatu dariva: / Mujo momče lālēli papuče« (Vuk V 382); »Navuče mu lālēli papuče« (Kreš. Čizm. obrt 132). < tur. *lālēli*, v. lāla + tur. suf. -li. V. lalelije.

lālēlije pl. t. f (pers.-tur.) *vrsta papuča*. — »I papuče su po formi ravne i šiljaste. Ravne se zvahu lālēlije. Po Bosni su se nosile više šiljaste, a u Novopazarskom Sandžaku i Albaniji samo lālēlije« (Kreš. Čizm. obrt 131). Izv. od laleli (v.).

lāna n (ar.) *ime arapskog slova »l«*. < tur. *lam* < ar. *lām*.

lamba

lamba, lâmpa *f* (grč.) *petrolejska svjetiljka.*

< tur. *lamba, lâmpa* < ngrč. *lampa.*

lamlêl *m* (ar.-srp. hrv.) *naša kovanica za ime posljednjeg slova stare arapske abecedarke, tzv. »elifbe-sufare«, koja se upotrebljavala kao udžbenik u mektebima. — »Od elifa do lame-lifa« tj. od »a« do »z«, fig.: od početka do kraja.*

Kovanica od ar. *lâm* (v. *lam*) i ar. *âlif* (v. *elif*) pomoću našeg veznika »i«, dakle: *lam i elif.*

lânet *m* (ar.) *prokletstvo.*

< tur. *lânet* < ar. *la-nâ.*
V. *nalet.*

lârmadžija *m* (srp. hrv.-tur.) *vikar, onaj koji pravi larmu.*

Hibr. r.: naše »*larma*« + tur. suf. *-ci* (č. *dži*).

lâstika *f* (grč.) *guma; gumena vezica za čarape.*

< tur. *lâstik* < fr. *élastique* < grč.

V. *lastike, lastikli.*

lâstike *pl. f.* (grč.) *kaljače.*

Izv. od *lastika* (v.).

lastikli indecl. *adj.* (grč.-tur.) *ra-stegljiv, elastičan.*

< tur. *lâstikli*, v. *lastika* + tur. suf. *-li.*

lâta *f* (engl. ili staronjem.) *usko džube.*

< tur. *lâta* (< engl. *lath* ili staronjem. *latta.*

Lâtif, -ifa (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Lâtif*, muško ime, »Nježni« < ar. *latîf* »nježan, ugodan; lijep, dobar«.

Latifa (ar.) *musl. žensko ime.*

< tur. *Lâtife*, žensko ime, »Nježna« < ar. *latîfâ* »nježna, ugodna; lijepa, dobra«.

latifa, latifica *f* (ar.) *cvijet dragoljub, Tropaeolum majus L. — »Od šemboja i od amberboja, / od latife i male kadife« (GZM 1910 521); »dvij' latife, dva Paloševića, / dva nergića, dva Alikadića« (S. B. III 42)*

< tur. *lâtife* < ar. *latîfâ* »nježna, ugodna, lijepa«.

Latinluk *m* (lat.-tur.) *ime četvrti u Sarajevu na desnoj obali Miljacke u kojoj su stanovali sarajevski katolici. Sterala se niz Miljacku, od Principovog mosta do Čumurije. — »At-mejdanu, zelen ti si, / Latinluče, lijep ti si« (GZM 1910 516); »Baščaršijo, batli ti si! / Latinluče, pogan ti si!« (Vuk V 341).*

Hibr. r.: *Latin* »katolik« < lat. *Latini* + tur. suf. *-luk.*

lâzum, indecl. adj. i adv. (ar.) *1. kao pridjev: potreban.*

2. potrebno. — »što je dobro i samo se fali, nije lazum da ga drugi kaže« (Nar. bl. 202); kaže se: »lazum šala!« ili lazum maskara! što znači: ne uzimaj za ozbiljno, šala se hoće!

< tur. *lâzim* < ar. *lâzim* »potreban«.

Lêbib, -iba (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Lebib*, muško ime, »Pametna« < ar. *lâbib* »pametna, razborit«.

Lebiba (ar.) *musl. žensko ime.*

< tur. *Lebibe*, žensko ime, »Pametna« < ar. *lâbibâ* »pametna, razborita«.

leblêbija *f* (tur.) *prženi naut, nohut, slamutak, Cicer arietinum.*

< tur. *leblebi.*

lêče *n* (pers.) *mrlija, ljaga.*

< tur. *leke* < pers. *leke.*

lèden, lègen (lèdan) m (grč.) *lavor za umivanje, odnosno za pranje ruku.* — »Tad po turski lèden doniješe« (K. H. I 155); »Ne pije ga čim se vino pije, / Van lèdanom od dvanaest oka« (M. H. I 15).

< tur. *leğen* < pers. *legen*
< grč. *lechani*.

lèder, v. lenger.

lèem, v. lehem.

lègen, v. leden.

lehani, v. lahani.

lèhem (lèem, lèm) m (sanskrt.) *kalaj ili koja druga slična materija kojom se zalijevaju pukotine ili se pričvršćuju zakrpe na predmetima od bakra, lima itd.*

< tur. *lehim* sa značenjem kao kod nas, lehem < sanskrt. *le-hina* »borax«.

V. lehemiti, prilehemiti, zalehemiti.

lèhemiti (lèmiti) zalijevati ili lije-piti lehemom.

Izv. od lehem (v.).

Lèjla (ar.) musul. žensko ime.

< tur. *Leylâ* < ar. *Läylâ*, žensko ime, osn. zn.: »veoma tamna noć«. U arapskoj poeziji Medžnun i Lejla imaju značaj glavnih liknosti ljubavnih zbivanja kao Romeo i Julija u istoime-
noj Šekspirovoj tragediji.

lèjlei-bèrât, -âta m (ar.) *muslimanska mubareć-večer (blagoslovljena noć), četrnaesta noć mjeseca šabana. Kod muslimana se smatra ova noć noć oprosta od grijeha, te se provodi u pobožnosti.*

< tur. *leyle-i berat* < ar. *läyl-läü-l-bärât* »noć berat« ar. izft. od ar. *läylâ*, »noć« i ar. *bä-*

rât, bukv. »pismo«, odnosno ar. *bärâ'â, bärî'â* (\sqrt{br}) »oslobo-diti se nečega«.

lèjlei-kâdr m (ar.) *muslimanska mubareć-večer (blagoslovljena noć), dvadeset i sedma noć ramazana u kojoj je Muhamedu došla prva božja objava. Kod muslimana se ova noć smatra najsvetijom.*

< tur. *leyle-i kadr* < ar. *läyl-läü-l-qadr* »noć sudbine«.

lèjlei-mîrâdž, -âdža m (ar.) *muslimanska mubareć-noć (blagoslovljena noć), dvadeset i sedma noć redžepa u kojoj je Muhamed sa anđelom Džibrilom (Gabriel) letio na nebesa.*

< tur. *leyle-i miraç* < ar. *läyl-läü-l-mîrâğ* »noć Muhamedovog puta na nebesa«.

lèjlei-regâib m (ar.) *muslimanska mubareć-večer (blagoslovljena noć), uoči prvog petka mjeseca redžepa, u kojoj je začet Muhamed.*

< tur. *leyle-i regaib* < ar. *läyl-läü-l-râğâ'ib* »noć želja, noć čežnji«.

lèjlek, lèjlek (lèlek) m (pers.)

1. *roda, štrk, Ciconia ciconia L.* — »U tome doleti lejlek i pade preda nj«, »Uz guske i ždrale upane i lelek, a smičac mu slomije nogu« (Hirtz, knjiga prva).

2. *fig.: lèjlek-čador, »vrsta šatora«* — »Natovari lejlek crven čador« (K. H. I 308); »Van evo ti lelek čadorina. / razpni njega u polju velikom« (F. J. I 101).

< tur. *leylek* < pers. *leklek* (u ar. *takođe läqläq*).

lèm, lèemiti, v. lehem, lehemiti.

lendôhan (lendôan) m (pers.) *lijenčina.* — »Kako će žene suhoročice, lendohani i delen-

džije, vječito sjediti na gvozdenim usijanim stolicama« (Zembilj III 18).

< tur. *lenduha* »veoma krupan, veoma debeo čovjek« < pers. *lendhā*.

V. lendohanluk.

lendohänluk *m* (pers.-tur.) *lije-nost*.

< tur. *lenduhalık* »krupnoća, debljina«, v. lendohan + tur. suf. *-lık*.

lendōan, lendōänluk, v. lendohan, lendohanluk.

lender, v. lenger.

lenger, lender (lèder) *m* (pers.) 1. *sidro, kotva*. — »lenger digle, otisnuše lađu« (M. H. III 29).

2. *veliki bakreni sahan sa širokim pervazom*. — »Po dolafi kalajli lenderi«, »Gurabi je na suncu pečene, / Lender-alve u među kuvane« (Vuk V 365, 221).

< tur. *lenger* < pers. *lenger*.

lepe! interj. (ar.) *izvolite! molim!* — »Ona mu se ljepše odaziva: / lepe, lepe, rumen karanfile« (nar. pj.).

< tur. *lepi* < ar. *lābbāyk*.

lepēza *f* i **lepēze** *n* (tur.-pers.) *mahalica, hladilica, mahač*.

Izv. metatezom od elpeza, elpeze (v.).

lēš (ljš) *m*, **lēšina** *f* (pers.) *mrtvo tijelo čovjeka ili životinje; strвина*. — »Mi smo beli leše pokopali, / po zelenom polju skadarskome« (K. H. II 66).

< tur. *leş* < pers. *lāše*.

lèvēnta *f* (pers.) *junak, delija*. — »Dobar đogo glavu podignuo, / sahibiju zaklonio svoga. / Vala na njem pristala levent a!« (K. H. II 384).

< tur. *levend* »priklađan i lijepo odjeven čovjek« < pers. *lewend* »besposličar, gotovan«.

lèvha (lèhva) *f* (ar.) *kaligrafski napisani i uramljeni citati iz kur'ana ili mudre istočnjačke izreke koje kao ukras vise po muslimanskim kućama*. — »Zlatom ispisane le h v e, sedefom iskićeno oružje« (Gajret 1929 113).

< tur. *levha* < ar. *lāwha*, osn. zn.: »tabla«.

V. levhi-mahfuz.

lèvhi-māhfūz, -ūza *m* (ar.) *božja tabla sudbine na kojoj je sve zapisano; kaže se: »tako mu je u levhi-mahfuzu zapisano«*.

< tur. *levh-i mahfuz* < ar. *lāwh* »tabla« i ar. *māhfūz* »sačuvan«.

lèzet *m* (ar.) *slast, užitak*.

< tur. *lezzet* < ar. *lāddā*.

V. lezetli, lezetsuz.

lezètli, indecl. adj. (ar.-tur.) *sladak, ukusan*. — »... kako naša manda nije lezetli ko švapski čušpajz...« (Zembilj III 43).

< tur. *lezzetli*, v. lezet + tur. suf. *-li*.

lezètsuz, adj. (ar.-tur.) *nesladak, bez ukusa*.

< tur. *lezzetsiz*, v. lezet + tur. postpoz. *-siz* »bez«.

libāda *f* (ar.) 1. *vrsta gunja od crne tanke čohē, sa širokim rukavima i prostranim džepovima, bez ikakvih ukrasa*. Običaj je bio da onaj koji se odluči da ide na čabu, pošto ikrari, obuče libadu i ne skida je dok se s hadža ne vrati kući.

2. *ženski kaputić do pojasa, od čohē ili kadife, širokih rukava i ukrašen zlatnim ili srebrnim vezom*.

< tur. *libade* < ar. *lubbādā*
> pers. *lebād*.

lif *m* (ar.) smotak napravljen od vlakana palminog stabla koji se kao sunder upotrebljavao pri kupanju u hamamima i kućnim kupatilima. Podesan je za sapunjanje i trljanje. Donosile su ga hadžije prilikom povratka iz Meke. — »u kući tri dolafa, / u jednome lifi sami« (I. Z. II 197).

< tur. *lif* < ar. *lif*.

limān, -āna *m* (grč.) luka, pristanicište; zaljev. — »sveščemo te moru i limanu« (K. H. II 19).

< tur. *liman* < grč. *lmīn*.

limūn, -ūna *m* (pers.) limun, *Citrus medica* L. var. *limonum* Ris.

< tur. *limon* < pers. *limūn* i *limū* (> ar. *lāymūn* i *lāymū*).
V. limundžik, limuni, limuntoz.

limūndžik, **limūncić** *m* (pers.-tur.) božje drveće, *Artemisia abrotanum* L.

< tur. *limoncik*, demin. od *limon*, v. limun.

limūni, indecl. adj. (pers.) žute boje kao limun.

< tur. *limon* < pers. *limūni*.

limūntoz *m* (pers.-tur.) ekstrakt od limuna u prahu.

< tur. *limon tozu* »prah od limuna«, tur. izft. v. kompon. pod limun i toz.

lōgat *m* (ar.) rječnik.

< tur. *lūgat* < ar. *luga*.

lōhusa (**lōusa**, **lāusa**) *f* (grč.) porodilja. — »Od nje se pomalo sipa u korito, kad se dete kupa sve do 40 dana, a od nje i lausa uvek pije po malo« (Miodrag. 73).

< tur. *lohusa*, *loğusa* < stgrč. *lechō*, ngrč. *lechāna*.

lōkma *f* (ar.) zaloga. — »Haram lo k me ne jedi« (Nar. bl. 310).
< tur. *lokma*, *lukma* < ar. *luqmā*.

lōkum *m* (ar.) 1. vrsta kolača: po sastavu sličan gurabiji, samo duguljastog oblika. To je slatki lokum.

2. vrsta uštipka duguljastog oblika; slani lokum.

3. »lōkum šećera« ili »lōkuma« = kocka šećera.

< tur. *lokum*, skraćeno od *rahatlokum* (v.).

lōla, **lāla** *f* (pers.) 1. momak, dragi. — »Moj se lolā fali da ne pije, / uvik čuva vrata od bir-tije« (Muz. zap. Inst. 2433); »Kupila bi lāle Lazo, neženjena Lazu, / da mi bude lāle Lazo, baščovan u bašči« (Vuk I 376).

2. skitnica, besposličar.

< tur. *lāle* < pers. *lāle*, v. lāla.
V. lolati se.

lōlati se, **skitati se**.

Izv. od lōla (v.).

lōndža i **lōndža** *f* (tal.) 1. mjesto (bilo u kući ili izvan kuće) gdje se održavaju sastanci, gdje se sjedi, razgovara, vijeca ili pije. — »Piju vino do dva pobratima. / u Udbini na čemerli lōndži« (Vuk III 152); »Vino piju kotarski serdari, / u Kotaru u lōndži kamenoj« (M. H. III 211).

2. mjesto gdje se sastajao odbor i esnafska skupština, a tako se nazivao i sami odbor esnafa i esnafska skupština. — »Lōndža (odbor) se sastajala od čehaje, ustabaše, kalfabaše, čauša, jigita i po dva tri odbor-nika bez funkcije« (GZM 1951 197).

3. skupština, vijeće, sjednica. — »Kad to začu Bušatli vezire, / u ponoći učinio lon d ž u: / on doziva paše i begove« (Vuk IV 207).

4. trijem, terasa, hladnjak.
< tur. lonca < tal. loggia.

lopòvluk *m* (srp. hrv.-tur.) *kradljivost, pokvarenost*.
Hibr. r.: naša riječ »lopov« + tur. suf. -luk.

lòvdžija *m* (srp. hrv.-tur.) *lovac*.
Hibr. r.: naša riječ »lov« + tur. suf. -ci. (č. dži).

lùćum *m* (tur.) *vrsta ljepive smjese slična kitu, ali od njega mnogo tvrda i trajnija. Lućum se pravio od pamuka, kreča ili vosa i ulja, a upotrebljavao se u vodoinstalaterskim radovima za lijepljenje i spajanje vodovodnih cijevi — čunkova.* — »Tvrđ kao lu ć u m« (nar. izr.).
< tur. lökün.

lùla *f* (pers.) 1. lula za pušenje; lula kao dio čibuka u koji se stavlja cigareta. — »Da je meni lula i duhana« (I. Z. I 195).
2. lula *f* ili lùle *n*, je cijev česme kroz koju ističe voda. Lule nisu imale pipe, pa je voda u-

vijek tekla. — »da se pred džamijom podigne česma sa tri lule« (Andrić 4); »Pa ispod je-lje načineo vodu, / Sve su lule od srme bijele«, »Ima na njoj dvanajes lula di, / Sva-ko lule od žeženog zlata« (Lord 107, 153).

3. mala čašica kao povelik naprstak. — »već poteže trostruku kandžiju, / (tri su na njoj lule od tumbaka)« (Vuk, III 10).

< tur. lùle < pers. lùle.

V. luledžija, luledi.

lùledžija *m* (pers.-tur.) *zanatlija koji pravi i prodaje lule, čibuke i nargile*.

< tur. lùleci, v. lula + tur. suf. -ci.

lulèdi, indecl. adj. (pers.) *ciglaste boje*.

< tur. lùlevi < pers. lùleyi.

Lùtfija, **Lùtvija**, hipok. **Lùtfo**, **Lùtvo** (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. Lùtfi, muško ime, »Dobročudni« < ar. lutfi »dobročudan« (ar. lutf »dobrota« + ar.-pers. adj. suf. -i).

lùtma, v. unutma.

Lùtvija, **Lùtvo**, v. Lutfija, Lutfio.

LJ

ljěš, v. leš.

M

màala, v. mahala.

mabèin, mabèjn *m i mabèjna f* (ar.) 1. prolazna prostorija (so-ba) u konacima i starinskim kućama.

2. prostorija koja dijeli žensko odjeljenje dvora ili konaka od onog dijela gdje se primaju strana lica. — »kroz mabein u čošak veziru« (F. K. 1886 24). < tur. *mabeyin* »meduprostor« < ar. *mā* »onô« i ar. *bāyn* »među«.

mačkara, maškara, mačkare, maškare *f* (ar.) 1. maskirana osoba, maska.

2. karneval. — »Kao u nas bi-jele nedjelje, / kad se krenu momčad u maškare« (Nje-goš).

< tur. *maskara, mashara* < ar. *māsharā*, v. maskara.

mačkot *m* (srp. hrv.-tur.) *macina* trava, *Valeriana officinalis* L. Hibr. r.: od naše riječi *mačka* i tur. ot »trava«, u obliku tur. izft.: *mačka* otu »mačkina trava«.

mađžarija *f* (mađž.-ar.) *mađžarski* zlatnik koji se i danas kao du-kat nalazi u prometu, a upotre-bljava se kao ženski nakit. — »dade njemu dvaest mađžarija« (M. H. III 367); »Svaki

će mu skok valjati mađžari-je (Vuk, Posl. 278).

< tur. *macariye* < tur. *Macar* »Mađžar« < mađž. *Magyars* + ar. adj. suf. *f. -iyyā*.

mađžarot i mađarot *m* (mađž.-tur.) *biljka Chrysanthemum parthenium* L.

< tur. *macar otu*, buk.: »ma-džarska trava, biljka« < tur. *Macar* »Mađžar« < mađž. *Magyars* i tur. ot »trava, biljka«.

Mađžida (ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Macide*, žensko ime, »Slavna« (usp. »Slavojka«) < ar. *māğidā* »slavna, hvalje-na«.

mađžun *m* (ar.) 1. *uvaren šećer, uvaren voćni sok; gusti ljeko-viti sirup, electuarium*.

2. komadi uvarenog šećera koje poslastičari prodaju kao dječje bonbone zv. »slipala«.

3. *ljepilo*.

< tur. *macun* < ar. *mağūn*. (part. pas. od »ağn« »zakuhati, zamijesiti«).

mafez, v. mavez.

mafiš, maviš *m* (ar.) 1. *ništa*.

2. *vrsta slatkiša koji se pravi od tankih jufki čije je tijesto za-kuhano sa jajima. Ovako ime dobio zbog toga što se rastopi*

čim se stavi u usta, tako kao da se ništa ne pojede.

< tur. *mafiş* »vrsta slatkiša«
< ar. *mā fīhi šāy'* »nema u njemu ništa«.

V. mafišnjak.

māfišnjāk, māvišnjāk *m* kotačić, kovrtač za izrezivanje tijesta, »radl«.

Izv. od mafiš (v.).

magaráluk *m* (srp. hrv.-tur.) *magarština, magarečki posao*.
Hibr. r.: sa tur. suf. -luk.

magāza *f* (ar.) *magazin; dućan sa zidan od kamena, podrum*. — »dok siđoše u jednu magaz-u« (K. H. I 57).

< tur. *magaza* < fr. *magasin*
< ar. *māhāzin*, sing. *maḥzān* »riznica« (nom. loci od *ḥazana*. (osn. *ḥzn*) »čuvati imovinu na sigurnom mjestu«).

V. hazna.

māgbūl, mākbūl, adj. (ar.) 1. *cijenjen, drag, pribran*.

2. *uslišan, uvažen, usvojen; »magbul biti« »uslišan biti*. — »U Boga mu dova magbul bila« (K. H. I 227); »Kod Boga joj magbul dova bila« (I. Z. II 21); »magbul učiniti« = prihvatiti, usvojiti. — »To rekoše, magbul učiniše. / niz planinu roblje opremiše« (Vuk IV 367).

< tur. *makbul* < ar. *maqbul*, part. pas. od *qabilā, qabūl* »primiti«.

V. magbul-dova, Magbula, magbulniji.

māgbūl-dōva *f* (ar.) *molitva od boga uslišana, primljena*.

< tur. *makbul dua*, v. kompon. pod magbul i dova.

Magbūla, Makbūla (ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Makbule*, žensko ime, »Simpatična« < ar. *maqbulā* »primljena«.

magbūlniji, makbūlniji, draži, pribраниji. — »Zato što su naši mladići jedni ugursuzi, kojima je magbulnija jedna džidžali Svabičica, nego po tuceta skromnije Srpkinjica« (Zembilj III 35).

Naš komparativ od magbul (v.).

magfīret *m* (ar.) *oprost od grijeha; »magfīret biti« = biti oprošten od grijeha*.

< tur. *mağfīret* < ar. *magfirā*.

māgrīb *m* (ar.) 1. *zapad; kaže se: »od mašrika do magriba«* tj. sa istoka do zapada.

2. *Magrib znači arapski zapad, tj. Berberiju ili Malu Afriku (= Tripolis, Tunis, Alžir i Maroko)*.

< tur. *magrib, magrip* < ar. *magrib*.

V. Magribija, Magriblija.

Magribija *f* (ar.) *ime džamije koja se nalazi na Marijindvoru u Sarajevu; (nalazi se na zapadnoj strani grada i stoga je ova-ko nazvana). Dr Hazim Šabanović je mišljenja da je ime džamije došlo po imamu Šejh Omer ef. Magribiji*.

< tur. *mağribiye* »zapadna« < ar. *magribiyyā*, v. magrib + ar. adj. suf. -iyyā.

Magriblija *m* (ar.-tur.) *Arap iz zapadnog dijela Sjeverne Afrike: iz Alžira, Tunisa ili Maroka*.

< tur. *mağribli*, v. magrib + tur. suf. -li.

māhala (māala, māla) *f* (ar.) 1. *dio grada ili sela, gradska četvrt, zaselak*. — »sinja magla na māhala pala« (M. H. X 61).
2. *ulica, sokak*.

< tur. *mahalle* < ar. *māḥallā*.
V. mahalbaša, mahalelija, mahaljanin.

māhalbaša (mālbaša) *m* (ar.-tur.)
starješina jedne mahale; seoski starješina. — Od ovog su došla prezimena: *Mālbaša, Mālbašić*
< tur. *mahalle başı*, tur. izft..
v. kompon. pod mahala i baš.

Mālbaša, Mālbašić, v. malbaša.

mahalelija *m* (ar.-tur.) stanovnik
mahale.

< tur. *mahalleli*, v. mahala +
tur. suf. -li.

māhaljanin *m*, stanovnik *mahale*.
Izv. od mahala (v.).

māhana (māna) *f* (pers.) *nedostatak, pogreška, zamjerka; neki fizički ili umni nedostatak; manjkavost; uopšte ono čemu se može neki prigovor staviti*. — »Čuješ mene, draga sa jabanec, / ja na tebi ne nalazim manec« (Ašikl. 117); »Kad to čuju po granici Turci, / mogli bi ti staviti mahanu« (M. H. III 39); »cura pod mahanom«, »imam manu na srcu«.
< tur. *bahane*, vulg. *mahana*
< pers. *behane* »uzrok, povod, isprika, izgovor« itd.
V. mahandžija.

mahandžija *m* (pers.-tur.) *onaj koji nalazi mahane, nedostatke*. — »Mati mi je velik mahandžija« (K. H. I 544).
< tur. *mahanacı*, v. mahana +
tur. suf. -cı.

māhdūm, -ūma *m* (ar.) *sin*.
< tur. *mahdum* < ar. *maḥdūm*.

māhfez, v. māvez.

māhfil *m* (ar.) *galerija u džamiji gdje obično klanjaju ženskalica*.
< tur. *mahfil* < ar. *maḥfil*.

māhija *f* (pers.) *greda koja se postavlja na krovu s ugla kuće do sljemena. Na krovu imaju četiri mahije. Ove grede liče na hrbat u ribe i stoga imaju ovakav naziv*.

< tur. *mahi* < pers. *māhi*
»riba«.

māhija *f* (pers.-ar.) *napisana kava izreka ili uobličena figura od električnih sijalica ili od kandilja na žici, koja je pružena i visi između dvije munare ili između munare i sahat-kule. Mahija je obično u obliku polumjeseca i stoga ima ovako ime. Postavlja se prilikom kakvog državnog ili vjerskog praznika. U Sarajevu se ranije postavljala mahija 27. noć ramazana između Begove džamije i sahat-kule sa napisom na arapskom jeziku i arapskim slovima: lāylātu-l-qadr (v. lejleikadr)*.

< tur. *mahiye* < pers. *māh*
»mjesec« + ar. adj. suf. *f.*
-iyyā.

Māhir (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Mahir* < ar. *Māhir* muško ime, »Vještak«, osn. zn.
»vješt, vještak«.

Mahira (ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Mahire*, žensko ime,
»Vještakinja« < ar. *māhirā*
»vješta«.

māhlūk, pl. māhlūkāt, -āta *m*
(ar.) *stvorenje, živo biće; životinja*. — »... da je to gospoja upraviteljka izvadila iz kake zoologije ili ti nauke o mahlūkātu« (Zembilj II 116).

< tur. *mahlūk* < ar. *maḥlūq*
»stvoren« (part. pas. od *ḥalāqa*,
ḥalq »stvoriti«).

māhlul, -ūla *m i* kao adj. (ar.)
1. kao imenica: u nasljednom pravu mirijsko zemljište čiji je

vlasnik umro a nije ostavio takvih srodnika koji bi ga mogli naslijediti po nasljednom redu propisanom u turskom zemljišnom zakonu, tzv. »Erazi kanun-nama«.

2. kao pridjev: *upražnjen, prazan, pust.*

< tur. *mahlûl* < ar. *mahlûl* »riješen, odriješen«.

Māhmud, Māhmut, hipok. Māšo, Máho (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Mahmud* < ar. *Māhmūd*, muško ime, »Hvaljeni«, osn. zn.: »hvaljen, pohvaljen«.

V. Hamid, Muhamed, Ahmed, mahmudija.

mahmudija *f* (ar.) *turski dukat, kovan za vladavine sultana Mahmuda II (1808—1839).* — »žuti dukat madžariju, / igirmiluk, mahmudiju« (Ašikl. 55); »Lice ljubi, žute lire daje, / kosu mrsi, mahmudije niže« (Muz. zap. Inst. 2811).

< tur. *mahmudiye* < ar. *Māhmūd* + ar. adj. suf. *f. -iyyā*.

māhmūran (māmūran) adj. (ar.) *bunovan poslije uživanja alkohola.* — »svome bratu čini lepa lada, / da joj bratac mamuran pospava« (Vuk II 159).

< tur. *mahmur* < ar. *māhmūr* »opijen«, part. pas. od *hamr* »vino«.

V. mahmurluk.

mahmūrluk (mamūrluk) *m* (ar.-tur.) *slabo osjećanje i glavobolja, bunovnost, koja slijedi poslije pretjeranog opijanja alkohola.* — »Kaže se katkad i za bunovnost usljed nespavanja, te za nelagodnost poslije pretjeranog pušenja duhana. — »Čuješ, brale, ove moje riječi: / šljivo-vica naš mahmurluk liječi« (Muz. zap. Inst. 2581); »Evo ti da protjeraš mahmurluk« (Sol. I 167).

< tur. *mahmurluk* < ar. *māhmūr*, v. mahmuran + tur. suf. *-luk*.

māhnit, mānit, adj. (ar.) lud. — »Pokloni se māhñitu kao i svetu« (Vuk, Posl. 253); »oštroj dordi u strašive ruke, / a nogama pod manitom glavom« (Vuk I 535); »Sve junaka māhñita Bošnjaka« (Lord 188).

< tur. *muannit* i *anüt* < ar. *muannid* i *anūd* »onaj koji je tvrdoglav, inačija« (od istog korijena kao ar. *inād*, v. inad). V. mahnitluk.

mahnitluk, manitluk *m* (ar.-tur.) *ludost.*

< tur. *muannitlik*, v. mahnit + tur. suf. *-lik*.

Māho, v. Mahmud.

māhrama, mārama *f* (ar.) *1. ubrus, ručnik, peškir.* — »na košulju zlatali mahramu«, »Ljuto su ga Turci nagrdili, / Vezana mu mahrami glava« (M. H. III 140, I 258); »Niko ne može natkati mahrama, da cijelom svijetu usta poveže« (Vuk, Posl. 220).

S obzirom na namjenu, postoje: »ābdesna mahrama«, kojom se otiru lice i ruke nakon uzimanja abdesta; »jēmekna mahrama«, koja služi kao salveta za sofrom; »šērbetna mahrama«, lijepo vezena bezna mahrama koju nosi djevojka obješenu preko ruke kada dijeli gostima šerbe, kako bi gosti mogli otrati usta kad ispiju šerbe.

2. bošča, rubac, krpa ili peškir, kojim ženske pokrivaju glavu.

< tur. *māhrama, makrama* < ar. *miqrāmā*.

māhrūm, adj. (ar.) lišen; kaže se: »mahrum je bio od nasljedstva«.

< tur. *mahrum* < ar. *mahrūm*
»zabranjen, spriječen«.

māhsūl, -ūla **mahsūlāt** (**māsūl**,
masūlāt), -āta *m* (ar.) poljoprivredni proizvod, ljetina, rod zemlje; mliječni proizvod.

< tur. *mahsul*, *mahsulāt* < ar. sing. *maḥṣūl*, pl. *maḥṣūlāt*, »proizvod«.

māhsūs, **māhsūz** (**māksūz**) adj. (ar.) *naročit, specijalan, osobit*. — kaže se: »ovo sam donio *mahsuz* za tebe«.

< tur. *mahsus* < ar. *maḥṣūṣ* »posebno određen, odlikovan« itd.

v. mahsusija, mahsus selam, has.

mahsusija, mahsuzija (maksuzija) *f* (ar.) *specijalan dar, birani poklon*.

< tur. *mahsusiye* < ar. *maḥṣū-ṣiyyā* *v. mahsus* + ar. adj. suf. -*īyyā*.

māhsūs selām, **māhsūz selām** (**māksūz selām**), -lāma, (ar.), *naročit, poseban pozdrav, topli pozdrav*.

< tur. *mahsus selām*, *v. kompon. pod mahsus i selam*.

māhšer *m* (ar.) 1. *mjesto gdje će se po islamskom vjerovanju, iskupiti sav svijet na Sudnji dan*. — »*Mahšer* jedna jali-ja, a Bog dragi kadija« (Nar. bl. 314); »šta je svijeta kao na *mahšeru*« (u ob. gov.).

2. *masa svijeta, mnoštvo ljudi*. — Kaže se: »iskupio se *mahšer* jedan svijeta«.

< tur. *mahšer* < ar. *maḥṣār*.
v. rozimahšer.

māhv biti, **māhv učiniti** 1. *propasti, uništen biti*. — »Cijela voj-ska je *māhv* bila«.

2. *upropastiti, uništiti*.

< tur. *mahv* < ar. *maḥw* »uništiti«.

māhza (**māzā**), adv. (ar.) *samo, samo malo*.

< tur. *mahzā* < ar. *maḥḏā* »samo, jedino«.
v. birmahza.

māhzar (**māzar**) *m* (ar.) 1. *kolektivna molba ili tužba, peticija, upućena iz naroda višim turskim vlastima*. — »Pa su caru *mazar* načinjeli« (Lord 99); »i ta *mazar* paši priniješe: / Hoj pomagaj, dragi gospodare« (Vuk IV 398).

2. *izvještaj*. — »pa on caru kr-vav *mahzar* piše« (M. H. III 79).

< tur. *mahzar* < ar. *maḥḏar*, nom. loci od *ḥaḏara*, *ḥuḏūr*, »doći, prisustvovati«.

v. mahzardžija.

mahzardžija *m* (ar.-tur.) *onaj koji nosi ili podnosi mahzar*. — »*Mahzardžiju* za ruku u-zeo, / Povede ga caru na diva-na« (M. H. III 80).

< tur. *mahzarci*, *v. mahzar* + tur. suf. -*ci*.

Maida (ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Maide*, žensko ime < ar. *mā'dā* »sofra; jelo, gozba«.

māja *f* (pers.) *kuvas, kuvasac*.

< tur. *maya* < pers. *māye*. (Po-Koršu je od ar. *mā'īyyā*).

majāsīl, **majāsir** (**mujāsīl**) *m* (ar.) 1. *vrsta kožne bolesti koja se javlja najviše po rukama i po stegnima između krakova, Ecséma chronicum*.

2. *hemoroidi, šuljevi*.

< tur. *mayasıl* < ar. *mā yāsīl* »ono što teče, što curi«, ili < ar. *mā' yāsīl* »voda koja teče. koja curi«, ili je pak iskva-rena riječ od ar. *bāwāsīr*, sing. *bāsūr* »hemoroidi, šuljevi«, što je još najvjerojatnije.

majdan *m* (ar.) rudnik, mjesto odakle se vadi ruda ili kamen.
 < tur. *maden* < ar. *ma'dān*, *ma'dīn* »rudnik; ruda«.

majdōnos, majdōnoz *m* (grč.) per-
 šun. — »Ne zna magarac šta je
 majdōnos« (Vuk, Posl. 199);
 »Šta zna domuz šta je maj-
 dōnoz« (nar. posl.).
 < tur. *maydanos*, *maydanos*.
 < stgrč. *machedonēsi*.

mājen, v. *muajen*.

mājhoš, namājhoš, adj. (pers.)
 pokiselo, kiselkasto; slatko koje
 malo kisi.
 < tur. *mayhoş* < pers. *mayhoş*
 »ono što ima vinski okus«
 (< pers. *may*, *mey* »vino« i
 pers. *hoş* »ugodan«).

majmun *m* (tur.) *majmun*.
 < tur. *maymun*. (Po dr Bajrak-
 tareviću je ar. riječ).
 V. *majmunisati*, *majmunluk*.

majmūnisati, -išēm, živahan biti,
 igrati i skakati (kao *majmun*).
 Izv. od *majmun* (v.).

majmūnluk *m* (tur.) nestašnost,
 vragoljanstvo, prevelika živost.
 < tur. *maymunluk*, v. *majmun*
 + tur. suf. -luk.

majstorbaša *m* (lat.-tur.) glavni
 majstor. — »Majstorbaša
 na majstore više« (M. H. III 99).
 Hibr. r.: sa tur. dodatkom *baš*
 (v. *baš*).

majstōrluk *m* (lat.-tur.) majstor-
 ska vještina; vještina. — »Maj-
 storluk djevojke« (Vuk V
 425).
 Hibr. r. sa tur. suf. -luk.

majstōrsuz *m* (lat.-tur.) nemajstor,
 nevješt majstor.
 Hibr. r. sa tur. postpoz. -suz,
 -siz »bez«.

mākar, konj. (pers.) iako, pa ma;
 bar, barem.
 < tur. *meğer* < pers. *meger*.
 V. *međer*.

mākara *f* (ar.) 1. vitao; koturača
 pomoću koje se dižu predmeti
 uvis, ili se spuštaju u bunar,
 naniže (u građevinarstvu).
 2. mosur konca, mosur sa na-
 motanim koncem.
 < tur. *makara* < ar. *bākrā*
 »makara«.

mākase, v. *makaze*.

mākat *m* (ar.) platno, čoha ili či-
 lim, koji se prostiru po minderu
 na sećiji.
 < tur. *makat* < ar. *maqād*
 »mjesto gdje se sjedi«.

mākaze, mākase *f* pl. t. (ar.) ška-
 re, nožice. — »a dade mu od
 zlata mākaze« (M. H. III
 140).
 < tur. *makas* < ar. pl. *māqāşş*,
 sing. *miqāşş*.

mākbūl, mākbul-dōva, Mākbūla,
 v. *magbul*, *magbul-dova*, *Mag-
 bula*.

māksad, māksat *m* (ar.) namjera,
 cilj.
 < tur. *maksat* < ar. *maqşad*
 »namjera«.

māksūl, maksūlāt, v. *mahsul*,
mahsulat.

māksūm i māksum *m* (ar.) dijete,
 nejakko dijete.
 < tur. *mâsum* < ar. *ma'sūm*
 »nevin, bez grijeha«.

Maksūma (ar.) *musl.* žensko ime.
 < tur. *Mâsume*, žensko ime,
 »Nevina« < ar. *ma'sūmā* »ne-
 vina, bezgrešna«.

māksumče *n*, zb. im.: *māksum-
 čād, djetešce*. — »ostade mu

Alibegovica, / sa nejakom dvoje
maksumčadi« (I. Z. III 76).
Naš demin. od maksum (v.).

maksúra f (ar.) *parmačićima*
ogradao dio u džamiji koji je
malo uzdignut. Ovdje obično
stoje zvanična lica i predstavnici
prilikom svečanog bogosluženja.

< tur. maksure < ar. maqšūrā,
osn. zn.: »skraćena, ograničena«.

maksūz, maksūz-selām, maksu-
zija, v. mahsuz, mahsuz-selām,
mahsuzija.

mākūl, adj. i adv. (ar.) 1. kao pri-
djev: *pametan, razuman, smišljen.*

2. kao prilog: *pametno, razumno, smišljeno, shvatljivo.*

3. »mākūl napraviti«, znači: *naći za pametno.* — »Onda Turci makul napraviše, / Da porvu Muja i Komnena« (Vuk VII 10).

< tur. mākul < ar. maqūl
»shvatljiv, razumljiv«.

māl, -āla m (ar.) 1. *imovina, imetak.* — »imaš dosta mala i irada« (M. H. III 8); »Svak je od svoga mala gospodar« (Vuk, Posl. 278).

2. *stoka, blago.* — »osamdeset i osam torina, / u svakoj je po hiljadu brava, / tome malu ni esapa nema« (Vuk IV 43). — »živi mal« = *domaće životinje*; »krupni mal« = *goveda i konji*; »sitni mal« = *ovce i koze*.
< tur. mal < ar. māl »imetak«.
V. malimejt, mal-sahibija.

māla, v. mahala.

mālājāni, indecl. (ar.) *brbljanje, besposlica.* — »Mala jani drobiti, u grijehe gaziti« (Nar. bl. 312).

< tur. malājāni < ar. mā lā ya'nī »ono što ne znači ništa«.

mālbaša, v. mahalbaša.

mālimejt m (ar.) *zaostavština umrlag; rasprodaja zaostavštine umrlag*; kaže se: »kupio sam na malimejtu jednu lijepu knjigu«.

< tur. malimeyyit, izft., v. kompon. pod mal i mejt.

Mālkoč (tur.) *lično ime i prezime.*

< tur. malkoç »prvak akindžija; junak« i Malkoç, lično ime.

māl-sahibija m (ar.) *imućan, bogat čovjek.*

< tur. mal sahibi, tur. izft., v. kompon. pod mal i sahibija.

mālūm, adj. i adv. (ar.) 1. *poznat.*

2. *poznato.* — »Bogu je malum biće danas kiše« tj. *bogzna, biće danas kiše* (u ob. gov.)

< tur. malūm < ar. ma'lūm »poznat, znan«.

mamēkija, v. selamećija.

māmūr, indecl. adj. (ar.) 1. *uređen, u dobrom stanju (kuća, grad, trg itd.).* — »Baščaršijo, mamur ti si« (GZM 1910 103)

2. *dotjeran, namješten, uređen (čovjek).* — »Kotorani mamur i zendili« (M. H. III 282).

< tur. mamur < ar. ma'mūr »uredan, civilizovan, napredan«.
V. mamurli, mamur učiniti.

māmūran, māmūrluk, v. mahmuran, mahmurluk.

māmūrli, indecl. adj. (ar.-tur.) *isto što i mamur (v.)*

< tur. mamurlu, v. mamur + tur. suf. -lu.

māmūr učiniti, urediti, popraviti.
Izv. od mamur (v.).

māmuza f (ar.) *ostruga.* — »Mitar bje čizmom i mamuzom« (K. H. I 79).

< tur. mahmuz < ar. mihmāz i mihmez.

māna, v. mahana.

māndal (māldan, māndan) *m* (tur.) 1. zasovnica, zavor; drvena greda ili željezna šipka koja se stavlja preko vrata sa unutrašnje strane radi zatvaranja. — »Māndal digoh, te otvorih vrata« (K. H. I 156); »One bilu pritvorīše kulu, / Pa turnuše čelikli māldane«, »Avlijska je vrata pritvorio, / navalio čelikli māldane« (M. H. IV 388, III 571).

2. dijelovi meteriza koji vežu najdonji sud s kapkom.

< tur. *mandal*.

V. mandaliti, odmantaliti, zamandaliti.

māndaliti, zatvarati vrata stavljanjem mandala.

Izv. od *mandal* (v.).

māndra *f* (grč.) 1. pastirsko ljetište, mjesto na planini gdje se nalaze torovi za stoku i pastirske kolibe u kojima se spravlja sir. Neke Sarajlije su ranije išle na mandre na Bjelašnicu i Treskavicu i tamo se opskrbljivali sirom.

2. pastirsko jelo od kukuruzna brašna, pura, kačamak.

< tur. *mandra* < grč. *mandra*, *mandri*.

māndrak, v. matrak.

māngala *f* i **māngal** *m* (ar.) sud posebnog oblika, napravljen obično od bakra (a može biti i od mesinga, pleha ili zemlje) u kojem se drži žeravica radi zagrijavanja sobe, ili za podgrijavanje skuhane kafe ili jela. — »pred njeg odmah kahva i māngala« (K. H. II 426).

< tur. *māngal*, *mankal*, istog značenja kao kod nas < ar. *mānqal* (odn. *mānqalah*), bukvl.: »prenosilo« (u čemu se drži žeravica).

māngar, *m* i **māngura** *f* (mong.) 1. turski sitni bakreni novčić koji je kovan još za prvih sultana osmanskog carstva. Po vrijednosti je tada bio niži od akče.

2. bakreni novčić promjenljive vrijednosti; novčić, para. — kaže se: »nemam ni māngara«; »... i svi mu ukućani koji dođu daju po koji māngar« (2 pare)« (Miodrag. 64); »Meandžija, pošto ti je vino? / A u kesi ni māngure nema« (Vuk V 468); »Nema ni māngure« (Vuk, Posl. 202).

< tur. *mangır*, *mankır* < mong. *māngun* »novac«.

māngup *m* (ar.) vragoljan, nestasno čeljade; lola, besposličar. — »A šta ti, mala, ispod jelečence? / Id' otale, māngupe! veli momamiče« (Muz. zap. Inst. 3616).

< tur. *menkûp* »nesrećnik, propalica« < ar. *mānkûb* »unesrećen«.

māngura, v. mangar.

māni, indecl. adj. (ar.) zavidan; protivan. — »Već tom, sestre, ne budite māni« (Vuk VI 428); »već su meni jaranice māni, / što ja nosim mrki fes na glavi« (Muz. zap. Inst. 2463); »Niko tome māni ne bijaše, / Osim jedne kuje Pavlovića« (Petran. 53).

< tur. *māni* »onaj koji sprečava, koji smeta« < ar. *māni* »koji sprečava, zabranjuje«.

V. maniluk.

mānija *f* (ar.) značenje, smisao. — Kaže se: »Znaš'li ti māniju ove arapske izreke?«.

< tur. *māna* < ar. *mānā*.

maniluk *m* (ar.-tur.) zavist; potajno neprijateljstvo.

< mānilik »sprečavanje, smetnja«, v. mani + tur. suf. -lik.

mānsib, mānsip (mānsup, mānsup) m (ar.) položaj u državnoj hijerarhiji, zvanje, čin. — »Kad car šalje na mānsup vezira« (K. H. I 95).

< tur. mānsip, mānsib < ar. mānsib, nom. loci od našabū, našb »postaviti«.

māntik m (ar.) logika.

< tur. mantik < ar. mantiq.

mārama, v. mahrama.

marāngoz, marāngōždžija m (tal.-tur.) rezbar u drvetu.

< tur. marangoz, marangozcu
< tal. marangone.

māraz m (ar.) bolja, boljetica; kronična bolest. — »Dopao sam maraza, ima godina kako me nešto probada u prsima« (u ob. gov.).

< tur. maraz < ar. maraḍ »bolest«.

V. marazli, marazi-mevt, mariz, marizluk, omaraziti.

mārazi-mēvt m (ar.) 1. smrtna bolest.

2. kao pravni izraz u šerijatskom pravu, to je bolest s kojom je skopčana opasnost smrti i u kojoj je bolesnik nemoćan da obavlja svoje svakodnevne redovne poslove, bilo da leži na postelji ili ne, te da bolesnik od te bolesti umre prije isteka jedne godine dana, računajući od nastupa bolesti. Dok traje marazi-mevt, bolesnik je u izvjesnoj mjeri ograničen u pogledu imovinsko-pravnih poslova, kako onih za slučaj smrti, tako i onih koje učini inter vivos.

< tur. maraz-i mevt, izft. od ar. maraḍ »bolest« i ar. māwt »smrt«.

marāzli, indecl. adj. i marāzljiv (ar.-tur.) lakše bolestan, bolestan od kronične bolesti.

< tur. marazli, v. maraz + tur. suf. -li.

marifet m (ar.) 1. znanje, umijeće, vještina, majstorija. — »Potjera ga do novoga hana, / a ukaži konju marifeta« (K. H. I 275).

2. smicalica, ujdurma.

< tur. marifet < ar. marifā »znanje«.

V. marifetli, marifetluk.

marifetli, indecl. adj. i adv. (ar.-tur.) 1. kao pridjev: sposoban, vješt.

2. kao prilog: vješto, smišljeno.

< tur. marifetli, v. marifet + tur. suf. -li.

marifetluk m (ar.-tur.) 1. vještina, majstorija; dovitljivost. — »Svaki ti je švapski marifetluk uvatio« (Kočić I 337).

2. izmotavanje; smicalica. — »Kao da se niko neće tvoje marifetluku dosetiti« (Jakšić IV 370).

< tur. marifetlik, v. marifet + tur. suf. -lik.

māriz, -iza m (ar.) kronični bolesnik.

< tur. mariz < ar. marīḍ »bolestan«.

marizluk m (ar.-tur.) kronična bolest, kronično oboljenje.

< tur. marizlik, v. mariz + tur. suf. -lik.

mārpič m (pers.) gumeno ili platneno crijevo za točenje tekućina.

< tur. marpuç < pers. mārpič < pers. mār »zmija« i pers. pič, prez. osn. od inf. pičiden »skupiti se, saviti se, smotati se«.

mārs m (tur.) izraz u igri tavle: kad jedan igrač pobijedi tako

da protivnik nije još uzeo nijednu pulu. Mars broji dvoje (dviije dobijene igre).
< tur. mars.

martoloz *m* (grč.) pripadnik posebnog roda vojske, koja se sastojala od mještana, pješaka i konjanika, koji su imali dužnost da čuvaju pogranične klance i prilaze, a konjanici da učestvuju i u vojnim pohodima. Bili su oslobođeni plaćanja poreza i dažbina na svoje posjede. — »ako l' bere ljute martoloz e, / koji nose struke na ramenu« (Vuk III 32); »Dosad junak jesam pogubio / Sedamdeset mladih martoloz a« (M: H. II 229).

< tur. martoloz < ngrč. armatolos.

V. martolozbaša.

martolozbaša *m* (grč.-tur.) starješina, zapovjednik martoloz a.

< tur. martoloz başı, tur. izft., v. kompon. pod martoloz i baš.

Másu, v. Almasa.

másat *m* (ar.) ostrilo: komad specijalnog željeza kojim mesari, kuhari itd. oštire svoje noževe.
< tur. masat, masad < ar. mišhad »belegija«.

màskara i **màškara**, **màškara** *f* (ar.) šala; ismijavanje; sprdnja. — »Mator kurjak pasja maskara« (Vuk, Posl. 175); »Dobar Turčin, vlaška maskara« (Nar. bl. 43); »kad ne imaš krčmarice mlade, / da nam služi vino i rakiju, / te nemamo šale ni maskare« (Vuk II 569); »Koroman šala ni maskara nije« (Lord 153).

< tur. maskara, mashara < ar. mashaṛā.

V. maskaradžija, maskaraluk, maskariti se, namaskariti se, maškara.

maskaradžija *m* (ar.-tur.) šaljiučina.

< tur. maskaracı, v. maskara + tur. suf. -cı.

maskaraluk *m* (ar.-tur.) šala, izvođenje šala; neozbiljnost.

< tur. maskaralık, v. maskara + tur. suf. -lık.

màskariti se, **šaliti se**.

Izv. od maskara (v.).

maslàhat (**maslàjat**, **maslàjet**) *m* (ar.) 1. pribor, jestivo, koje je potrebno za spravljanje nekog jela. — »Kajgana na maslu, pa kolačići, pa sto nekije masla-jeta« (Kočić I 60).

2. interes, korist; dobro.

< tur. maslahat < ar. mašlaḥa.

màsraf *m* (ar.) trošak, izdatak, rashod.

< tur. masraf < ar. mašraf.

V. masrafli.

masràfli, indecl. adj. (ar.-tur.) s troškom, skopčan s velikim troškom, troškali.

< tur. masrafli, v. masraf + tur. suf. -li.

màstika *f* (grč.) vrsta raki je, rakija začinjena ljekovitom smolom mastikovog drveta. — »U ruci mu od mastike šiša, / a na krilu lijepa Ajiša« (I. Z. III 80).

< tur. mastika < grč. mastichī.

màsul, **masùlât**, v. mahsul.

màša *f* (pers.) ožeg, željezna lopatica sa dugim drškom za vade-nje vatre i luga iz peći.

< tur. maša < pers. māše.

V. maše.

mašàla *f* (ar.) baklja, luča, zublja.

— »Hoćemo se pomiriti, ali se nećemo više mašal a ma prati-ti« (Vuk, Posl. 342).

< tur. meşale < ar. māšālā

v. mašalati se.

māšalāh! (māšālā!), interj., i kao supst. **māšalāh**, **māšallāh** *m* (ar.) 1. *izraz čuđenja ili dopadanja; izraz radosti pri dočeku gosta. Po narodnom vjerovanju, kad se vidi što lijepo, treba reći: mašalah! da se ne bi ureklo ono što se gleda. Stoga se više mašalah! kad se vidi lijepo dijete, lijep momak, lijepa djevojka, osobito mlada u svatovima, lijep konj itd. — »Zato ga (dete) ne valja ni milovati; a ako ga pomiluje, rekne: »Ma ša-la, ne ureklo se!« (Miodrag. 189); »Hej ma ša-la-h konja i junaka, / dobra konja, a boljeg junaka!« (K. H. I 378).*

2. *zapis protiv uroka, značka u obliku vertikalnog presjeka duguljaste kruške, kovana od zlata ili pozlaćena, na kojoj je arapskim slovima napisano mašallah. Stavljao se maloj djeci na kapicu ili na odijelo, da se ne ureče.*

< tur. *mašallah* < ar. *mā šā'al-lāh* »ono što bog hoće (to i bi-va)«, tj. sve zavisi o volji božjoj.

mašalati se, **udarati mašalom** o mašalu. U Bosni je običaj da se čobani mašalaju bakljama uoči Petrovdana.

Izv. od mašala (v.).

māše, **māšice** *f* pl. t. (pers.) hvataljka za žar: opružena dva željezna kraka u obliku štipaljke kojim se vadi ugljevlje iz vatre, ili se vatra njime potstiče.

< tur. *maše* < pers. *māše*.

māšet, **māšat**, **mēčit** *m* (ar.) 1. *srednjovjekovni nadgrobni kamen, stećak; nadgrobni kamen uopšte. — »Do ma še-ta doru dogonio, / po kamenu čordom udario« (F. J. 457).*

2. *katkad kamen uopšte. — »Brže side na me čit' avliju, / Sa*

avlije na avlijska vrata« (Vuk VII 178).

< tur. *meşed* vulg. *meşat* < ar. *māšhād* »grob junaka — mučenika, šehita«, v. *šehit*.

māškara, v. **mačkara** i **maskara**.

Māso, v. **Mahmud**.

māšrik *m* (ar.) *istok*.

< tur. *maşrik* < ar. *maşriq*.

māštrafa *f* (**māštrap**) *m* (ar.) *čaša, naročito čaša sa ukrašenim staklom iz koje se pije šerbe. — »Na sred kuće bardak i maštrafa« (I. Z. III 90); »kada pije vodu u maštrafi« (K. H. I 105); »U ruke mu jedan maštrap zlatan« (Vuk, Rječnik).*

< tur. *maşraba*, *maşrapa* < ar. *mişrābā* »ono iz čega se pije«.

māt (izraz u šahu), v. **šahmat**.

mātara *f* (ar.) *putnička posuda za vodu. Obično je od kože ili lima, a vješala se o sedlo na konju.*

< tur. *matara* < ar. *mātarā* »sud za vodu«.

V. **mataradžija**.

mataradžija *m* (ar.-tur.) 1. *pojilac karavana, onaj koji snabdijeva karavan vodom, dvorjanik koji se stara za vodu.*

2. *onaj koji pravi matare. Od ovog je došlo prezime: Mataradžija.*

< tur. *mataracı*, v. *matara* + tur. suf. -cı.

Mataradžija, v. **mataradžija**.

mātkaḥ *m* (ar.) *vrsta borera, alatka od drveta sa čeličnom burgijom za bušenje rupa. Upotrebljavali su ga nožari i majstori za izradu mlinova za kafu.*

< tur. *matkap*, *matkab* < ar. *mitqab*.

mâtrak, mândrak *m* (ar.) 1. tok-mak, toljaga, štapina.

2. fig.: muški polni organ; kaže se: »hoćeš, matrak ti!«

< tur. *matrak* < ar. *miṭraq* »čekić, tokmak«.

mâtufovača, mâtufovica *f* (ar.) pismo pisano našim jezikom, a arapskim slovima. Muslimani u Bosni i Hercegovini pisali su za vrijeme turske vlasti srpskohrvatskim jezikom, a arapskim slovima. Ovim su pismom štampane i knjige, časopisi i novine. Zvala se »arebica«. Reisul-ulema Džemaludin Čaušević je usavršio ovo pismo prilagodivši ga našem jeziku. Konzervativni protivnici Čauševića nazvali su ga »matuhon«, »matufom« (senilnim), a njegovo pismo prozvali su »matufovačom« ili »matufovicom«, tj. djelo senilnog čovjeka. V. matuh.

mâtüh, -ûha (mâtûf, mâtûv) *m* (ar.) starac koji je počeo slabiti u pameti, u kojeg se opaža staračka slaboumnost, senilnost. < tur. *matuh* »senilan« < ar. *mâtûh*, part. pas. od *ataha*, *ath* »buncati, govoriti bez veze; postati malouman«

V. matuhiti, matuhluk, omatuhiti, pomatuhiti.

matûhiti, matûšiti, slabiti u pameti usljed starosti, postajati matuhom.

Izv. od matuh (v.).

matûhluk *m* (ar.-tur.) staračka slaboumnost.

< tur. *matuhluk*, v. matuh + tur. suf. -luk.

mâvez, mâfez, mâhfez *m* (ar.) plavi pamuk, pamuk u boji. — »Jaka i »prsluk« bili su ranije vezeni »mafzom« (pamukom) u boji, a otpre trideset

godina ukrašavaju ih bopcima u boji« (GZM 1957 9).

< tur. *mavi bez* »plavi bez, plavo pamučno tkanje«, v. kompon. pod mavi i bez.

mâvi, indecl. adj. (ar.) *plav kao nebo*. — »Sumbul mavi u zelenoj travi« (Muz. zap. Inst. 2463); »iz jabuke kamenovi mavi« (M. H. III 52); »âčik mâvi« = otvorenoplave, svjetloplave boje (v. âčik); »ûkôj mâvi« = zatvorenoplave boje (v. ukoj).

< tur. *mavi* < ar. *mâ'î* »boje kao voda« < ar. *mâ* »voda« + ar. adj. suf. -iyy, -î.

V. mavijaš, mavilo, maviti se.

mavijâš, -âša *m* golub plava perja.

Izv. od mavi (v.).

mâvilo *n* 1. plava boja za bojenje. 2. plava vuna za čarape.

Izv. od mavi (v.).

mâviš, mâvišnâk, v. mafiš, mafišnâk.

mâviti se, plaviti se. — »Što se ono u mahali mâvi / Što mi vele, da 'j zumbul mâvi?« (Vuk V 333).

Izv. od mavi (v.).

mâzar, v. mahzar.

mazbâta *f* (ar.) zapisnik ili protokol koji sadrži zaključak kakvog skupa, vijeća itd.; pismeno izvješće opširnog sadržaja. < tur. *mazbata* < ar. *maḏbaṭa*.

mâzgal *m* (tur.) puškarnica na kamenjoj kuli, prozorčić na kamenjoj kuli ili tamnici, koji je s unutrašnje strane širok, a s vanjske uzak, tako da se može samo puščana cijev proturiti. — »U tavnici brinjskog kapetana, / pa na mazgal glavu naslonio« (M. H. III 165). < tur. *mazgal*.

màzija

màzija f (pers. ili franc.) 1. čelik, nado. — »Na kapiji vrata od čelika, / Preko vrata mandal od m a z i j e« (Vuk VII 96).

2. vrsta šišarike, šiška; morski oraščić. — »Cijevi su morski vedenici, / A tabani od morske m a z i j e, / A kundaci od morske masline« (Petran. 563).

< tur. mazi < pers. mǎzū »šišarika« ili < franc. mazer »čeličiti, naditi«.

V. mazli.

māzli, indecl. adj. (pers.-tur. ili franc.-tur.) čeličan, od čelika. — »Ne reže ga m a z l i kalentrašom, / već ga reže oštrim templerom« (I. Z. III 39).

< tur. mazılı, v. mazija + tur. suf. -lı.

māzlūm, -lūma m (ar.) naivan čovjek, naivčina.

< tur. mazlum < ar. mazlūm, part. pas. od zūlm »nasilje, nepravda«.

māzūl, adj. (ar.) svrgnut, smijenjen. — »Na sivulji suret-bede-viji, / To je glava m a z u l Ali-beže« (M. H. IV 23).

< tur. mazul < ar. ma'zūl »svrgnut«.

meārif m (tur.) prosvjeta.

< tur. mearif < ar. pl. māā'rif, sing. ma'rifā »znanje«.

V. mearif-sanduk.

meārif-sānduk m (ar.) školski fond odnosno prosvjetna zaklada koja je za turske vlasti osnovana u Bosni 1868. g. Mearif-sanduci su postojali u svim okružnim mjestima, a imali su svoje filijale po kasabama. Ovim zakladama su upravljali odbori, koji su u tursko doba birani, a kasnije, za austro-ugarske uprave, imenovala ih je vlada. Kasnije su se pripojili centralnoj zakladi, pa od izvo-

jevanja autonomije za islamske vjerske i vakufske poslove u BiH svi autonomni vakufski organi imaju pored naziva »vakufski« još i »mearifski«: »vakufsko-mearifsko povjerenstvo«, »vakufsko-mearifski sabor« itd. < tur. mearif sandığı, tur. izft. v. kompon. pod mearif i sanduk.

mēāš, āša m (ar.) mjesečna plata.

< tur. maaş »mjesečna plata«

< ar. māā's »egzistencija, hrana; plata«.

meāzalāh! interj. (ar.) Ne daj bože! bože sačuvaj! — »Me a z a l a h, ama nisam ja tvoj akran, ti ulema, a ja...« (Čolak. 41).

< tur. maazallah! < ar. māā-ḡa-llāh!

mēcet, mēčit, v. mesdžid.

Mēca, v. Meka.

mēcān, -āna (mekān m i meāna

f) (ar.) mjesto, prebivalište. —

»Pa ne znado' javka ni zastanka, / Ni meāna de se zastavijo«, »Rustenbegu dadoše meāna u: / Dadoše mu hranu i đebhanu« (Lord 321, 73).

< tur. mekân < ar. mākān.

V. mečaniti, mečansuz.

mečāniti (mečāmiti), smjestiti. —

»Bana smo ti dobro mečāmi-lji, / Mečāmilji, te ga založili« (Lord 71).

Izv. od mečan (v.).

mečansuz m (ar.-tur.) čovjek bez kuće i kućišta.

< tur. mekānsız, v. mečan + tur. postpoz. -sız »bez«.

mečāra f (ar.) kiradžijski tovarni konj; komora; roba koju kiradžije, odnosno komordžije prenose na konjima. — »Neka s tobom ide u planinu, / nek povede četiri mečāre, / nek

dotjera deset džeferdara« (K. H. II 88).

< tur. *mekkâre* < ar. *mukârî* »kiridžija, komordžija«.

mëćit, v. mašet.

mëćrüh, v. mekruh.

mećrūsina f, crna kafa. — »Mladi momci hladno piju piće, / iktijari crnu mećrūsina« (M. H. III 214). Naš augm. od *mećruh*, v. mekruh.

Neki islamski učenjaci smatrali su kafu luksuzom, pa su je okarakterisali da je mekruh, tj. mali grijeh, pokuđeno je da se pije. Otud ovakav naziv.

mëćültija, **mëćürtija**, **mëćütija** f (ar.-tur.) komad čohu u veličini 70 × 70 cm kojom se pokriva tabut s mrtvacem. Na njoj je arapskim slovima izvezena izreka: »Lailahe illah, Muhamedun resulu-llah«. Prije nego će nastupiti Kurban-bajram, skine se s Čabe veliki čohani zastirač da bi se zamijenio novim. Stari se izreže na komade i podijeli hadžijama, a ovi to nose u svoj zavičaj i taj komad je mećültija.

< tur. *Mekke örtüsü* »mekanski pokrivač, zastirač«, tur. izft. od ar. *Mäkkä* »Meka« i tur. *örtü* »pokrivač, zastirač«. Radi se zapravo o čabenskom zastiraču, pa je pravilniji izraz čabutija (v.).

mëćürtija, v. mećultija.

mëćütija, v. mećultija.

medëkati, medëčëm, vikati »medet«. Izv. od medet (v.).

medënlija m (srp. hrv.-tur.) medeni. — »med njima medenlija Salko« (M. H. X 55).

Hibr. r.: naša riječ *meden* (sladak kao med) + tur. suf. -li.

mëdët! mëdëd! interj. (ar.) 1. *avaj! pomagaj!* u pomoć!. — »Za njim leti ostarjela majka, / medet više, svačim zaklinjaše« (I. Z. II 29); »Turci Maru zarobiše, / bre meded / zarobiše odvedoše« (Muz. zap. Inst. 2626).

2. »božji medet« = dozivanje boga u pomoć. — »koja s' svoje babi odmetnula, / svoje babi đaurskome kralju, / a za božji medet privatila« (I. Z. II 9).

< tur. *medet!* sa značenjem kao u nas < ar. *mädäd* »pomoć«.

V. medet Alah! medet jarabi! medekati.

mëdët Alläh! interj. (ar.) *aman, bože! avaj, bože!* — »Medet Allah, duge noći« (GZM 1908 118).

< tur. *medet Allah!*, v. kompon. pod medet i Alah.

mëdët jārabi! interj. (ar.) *avaj bože, gospodaru!*

< tur. *medet yarabbi!*, v. kompon. pod medet i jarabi šućur.

Medina f (ar.) grad u Saudijskoj Arabiji. — »ostarismo i osije-dosmo, / ne viđesmo čabe ni Medine« (Vuk III 90).

< tur. *Medine* < ar. *Mādīna*. V. Medineliya.

Medinëlija, **Medinlija** m (ar.-tur.) Medinjanin, građanin iz Medine. — »Njemu vele medinlije mlade / Zaludu ti Imam ho-dža hvala« (I. Z. II 241).

< tur. *Medineli*, v. Medina + tur. suf. -li.

medresa f (ar.) muslimanska vjerska škola u koju se stupa po završenom mektebu ili ruždiji. — »da naučim ilum u medresici« (M. H. III 57).

< tur. *medrese* < ar. *mādrāsā* »škola«, bukv. »mjesto gdje se nastava (ders) predaje«. V. ders, muderis, medreselija, medresli.

medresèlija, medrèslija *m* (ar.-tur.) *učenik medrese*.

< tur. *medreseli*, v. *medresa* + tur. suf. -li.

medrèsli, indecl. adj. (ar.-tur.) *sa medresom, medresanski*; »medresli džamija« = džamija uz koju je spojena i medresa. — »Mili bože, ozdravi mi zlato, / sagradiću medresli džamiju!« (I. Z. II 13).

< tur. *medreseli*, v. *medresa* + tur. suf. -li.

medžela *f* (ar.) *osmanski građanski zakonik koji je izdavan postepeno u 16 knjiga u periodu od 1869 do 1876. g. To je službena kodifikacija šerijatskog obveznog i parničnog (a u manjoj mjeri i stvarnog) prava. U Bosni i Hercegovini je primjenjivana u postupku kod šerijatskih sudova*.

< tur. *mecelle*, skraćeno od *mecelle-i ahkām adliyye* »zakon pravnih propisa« < ar. *māgüllā* »knjiga«, ar. *ahkām* »propisi« i ar. *adliyyā* »pravni«.

Medžid, -ida (ar.) *musl. muško ime. Skraćeno od Abdul-Medžid* (v.).

medžidija (medžedija) *f* (ar.) 1. *turski novac, kovan od srebra, u vrijednosti od 20 groša, u doba sultana Abdul-Medžida (1844. g.), po kome je i ime dobio. Zove se još bijela medžidija. Kasnije je kovana i zlatna medžidija, koja se kod nas zove žuta medžidija. Medžidija bez atributa znači u našim pjesmama dukat medžidija*. — »Igir-

miluk, mahmudiju, / i carevu medžidiju« (Ašikl. 55). 2. *orden, ustanovljen od sultana Abdul-Medžida*.

< tur. *mecidiye* < ar. *Māğid* v. *Medžid* + ar. adj. suf. -iyyā. V. medžidija-fes.

medžidija-fēs (medžedija-fēs) skr. **medžidija** *f* (ar.) *fes boljeg kvaliteta, prozvan po sultanu Abdul-Medžidu (1839—1861)*. — »Na glavi mu, majko, fesie medžidija«, »Skidoše himahmedije, / ustakoše medžidije« (GZM 1906 358, 1908 123).

< tur. *mecidiye* < ar. *Māğid*, v. *Medžid* + ar. adj. suf. -iyyā.

medžlis (mèljdzis, mèljdzuz) *m* (ar.) *vijeće, savjet, odbor*. — »Tu je carski medžlis posjedao« (K. H. I 489).

< tur. *meclis* < ar. *māğlis* bukv.: »mjesto gdje se sjedi«. V. Ulema-medžlis.

medžúsija *m* (pers.) *obožavatelj vatre, idolopoklonik*.

< tur. *Mecusi* < ar. *Māğūs* + ar. adj. suf. -iyy (ar. *Māğūs* < grč. *Mōgos* < pers. *Muğ* »pripadnik stare iranske religije obožavatelj vatre«.

meder, konj. (pers.) *dakle, bogme*. — »A moj Mujo, žalosna ti seka, / meder si mi dopano rana!« (K. H. II 153); »Vidiš ti, molim ja tebe, meder su i same travke za rat« (Zembilj III 99).

< tur. *meğer* »samo, osim, kad bi« < pers. *meger* »možda, izgleda, kao da, osim«.

megára *f* (ar.) 1. *pečina, špilja*. — »Hrvatini megara i Dervenkara Mara« (Kreš. Vodovodi 53). 2. *Megara je ime jedne mahale*,

predjela više Hrvatina u Sarajevu.

< tur. *mağara* < ar. *māğārā*.

Megāra, v. megara

mēgdān, mēgdāndžija, v. mejdan, mejdandžija.

mehābet, muhābet m (ar.) 1. ljubav, prijateljstvo.

2. prijateljski razgovor.

< tur. *mehabbet i muhabbet*

< ar. *māhabbā* »ljubav«

V. *mehabetiti, promehabetiti*.

mehābetiti, muhābetiti, -īm, muhabētisati, -išēm, voditi prijateljski razgovor.

Izv. od *mehabet (v.)*.

Mēhan, v. Mehmed.

mehāna, mēhāndžija, v. mejhana, mejhandžija.

mēhār, v. behar.

mehcēma, meščēma, mehkēma f (ār.) sud, sudska zgrada. — »Doveo sam njiju u mehcēmu« (Ist. bl. II 255); »Hajd' Alaga muli u meščēmu, / vjenčaj seku meni za ljubavcu!« (M. H. X 90).

< tur. *mehkeme* < ar. *maḥkāma* »sudnica«.

Mēhdiya m (ar.) 1. musul. muško ime.

2. ime preporoditelja koji će se pojaviti pred Sudnji dan (po tumačenju islamskih teologa), obnoviti vjeru islam i uspostaviti pravdu.

< tur. *Mehdi* < ar. *Māhdiyy*, muško ime, osn. zn.: »onaj koji je upućen na pravi put; vođa«.

Mehēmed, v. Mehmed.

mehkēma, v. mehēma.

mēhlem, mēlem m (grč.) mast koja se privija kao lijek na rane, kraste, uboj itd. — »Ko bi rani mēhlem bio?« (GZM 1908

118); »njom udara Melku materinu, / gdje udara, mēlem joj ne treba« (I. Z. III 31).

2. fig.: *blag, dobar čovjek*.

< tur. *melhem i merhem*, vulg. *mēhlem* < ar. *mārhām* < grč. *mālagma*.

V. *melemašće*.

Mēhmed, Mehēmed, hipok. Mēhan, Mēho, Mēhica, Mēšan, Mēša, Mēsko, Mēšo, Mēmija, Mēmo (ar.) musul. muško ime.

< tur. *Mehmed*, muško ime.

< ar. *Muḥammād*, v. *Muhammed*.

Mehmedālija (ar.) musul. muško ime.

< tur. *Mehmed-Ali*, sastavljen od dva imena: *Mehmed i Alija (v.)*.

Mēho, v. Mehmed.

mēhr m (ar.) bračni dar: gotovina, vrijednosni predmeti ili imovina koju, prilikom sklapanja muslimanskog braka, muž daje, ili se obavezuje dati, ženi, odnosno na koju žena ima pravo, pod izvjesnim uslovima, samim sklapanjem braka. *Mehr* je ustanova šerijatskog prava koja osigurava ženi ličnu svojinu na izvjesnoj imovini dok je u braku, kao i u slučaju prestantka braka. Obično se jedan dio mehra daje prije ili prilikom vjenčanja (to je »mēhri-muāddždel«, »neposredni bračni dar« /ar. *mu'āggāl* part. pas. od *ta'gīl* »žuriti s nečim«/) a drugi dio »mehri-muēdzdel«, »utvrđeni bračni dar s rokom« /ar. *mu'āggāl*, part. pas. od *tā'gīl* »dati kome rok«/) u slučaju prestantka braka usljed smrti ili razvoda.

< tur. *mehir* < ar. *māhr*.

mēhrāmet, v. merhamet.

mēhrūm, v. merhum.

mèhtef, v. mekteb.

mèhter, **mèhterbaša** itd. v. mekter, mekterbaša itd.

mejdān, **megdān**, -āna *m* (ar.) 1. *povelik prazan prostor u gradu, polje, trg.*

2. *marvena pijaca, vašarište.*

3. *boj, dvoboј, duel.* — »zove tebe na mejdan junački, / valja ići mejdan dijeliti« (Vuk II 142); »Pozovi ga na mejdan junački« (Muz. zap. Inst. 2125).

4. *fig.: vidjelo, javnost.* — »izaći će na mejdan i tvoje djel« (u ob. gov.).

5. *mejdan dijeliti, mejdan podijeliti, izići na mejdan, znači: boriti se s kim na mejdanu.*

< tur. *meydan* < ar. *māydān*. V. mejdandžija, atmejdan.

mejdāndžija, **megdāndžija** *m* (ar.-tur.) *onaj koji mejdan dijeli, koji se bori.* — »Ti mi za se šalji mejdandžiju« (M. H. III 5); »te površi dođu mejdandžiju« (F. J. II 211).

< tur. *meydancı*, v. mejdan + tur. suf. -ci.

mejhāna, **mejhāna**, **mehāna** *f* (pers.) *krčma.* — »Je l' mejhana kod gradskih vrata« (K. H. II 34); »dovede ga begu u mehanu« (M. H. III 114). < tur. *meyhane* < pers. *meyhāne* (pers. *mei* »piće, vino« i pers. *hāne* »kuća«, v. hane).

V. mehandžija.

mejhāndžija, **mehāndžija** *m* (pers.-tur.) *krčmar.* — »Pa on ode tražit mehandžiju: / Mehāndžija, daj da pijem vino!« (Vuk, II 141); »Mehāndžiju bajramski top razveseli« (Nar. bl. 99).

< tur. *meihaneci*, v. mejhana + tur. suf. -ci.

mèjit, **mèit** *m* (ar.) *mrtvac.* — »Bogom braćo, hodže i hadžije, / pričekajte i moga mejita!« (Muz. zap. Inst. 1813); »Ne kopaj me neno, gdje se mèit kopa, / već me kopaj neno kod Mujina stana« (Vuk I 279).

< tur. *meyyit* < ar. *māyyit* »mrtav«, izv. od ar. *mātū*, *māwt* »umrijeti«.

V. mejšaš.

Mejrēma, **Merjēma**, **Merima**, *hipok. Mějra, Mějruša* (jevr.) *musl. žensko ime.*

< tur. *Meryem* < ar. *Māryām*, »žensko ime (odgovara imenima: Marija, Mirjana) < staro-jevr. To je ime majke Isa-pej-gambera, sv. Marija, mati Isusova. Osn. zn.: »uporna; gorka«.

mějtaš, **mèjit-taš** *m* (ar.-tur.) 1. *kamen na koji se spušta mrtvac* da bi mu se klanjala dženaza. 2. *prostor gdje se nalazi takav kamen i gdje se pod otvorenim nebom klanja umrlome dženaza.* Od ovog je dobio ime jedan trg u Sarajevu »Mejšaš«, nedaleko od Narodne banke. Tu je nekad stajao »mejtit-taš« i tu se klanjala dženaza. U mnogim mjestima u Bosni i Hercegovini pojedini lokaliteti, osobito trgovci, dobili su iz navedenih razloga ime Mejšaš.

< tur. *meyyit taşı* »mrtvački kamen«, tur. izft., v. kompon. pod mejit i taš.

Mějtaš, v. mejšaš.

mèjtef, v. mekteb.

Měka, **Měca** *f* (ar.) *glavni grad Hedžaza (Saudijske Arabije) u kome se nalazi Čaba.* — »Sinoć ljudi na Meći govore« (I. Z. II 241).

< tur. *Mekke* < ar. *Mäkkä*.

mekābiri *m* (ar.) *groblje.*

< tur. *mekabir* < ar. pl. *mā-*

- qābir**, sing. *maqbarā* »groblje«.
V. kabur, kabristan.
- mekām**, -āma *m* (ar.) 1. način harmoničnog (ugodnog) učenja kur'ana ili ezana.
2. arija, melodija, glas.
3. položaj (u nekom zvanju).
< tur. *mekam*, sa značenjem kao u nas < ar. *māqām* »mjesto, stan; boravak«.
V. *mekamli*, *kijam*, *kamet*, *kajmekam*.
- mekāmli**, indecl. adj. (ar.-tur.) harmoničan (ugodan glas pri učenju kur'ana ili ezana).
< tur. *mekamli*, v. *mekam* + tur. suf. -li.
- mekik**, -ika *m* (pers.) čunak sa cijevi koji se upotrebljava pri tkanju na stanu.
< tur. *mekik* < pers. *mekik*.
- mekrūh**, **mecrūh** *m* (ar.) mali grijeh, ono što je po islamskim propisima pokuđeno, što ne valja raditi, ali nije izričito zabranjeno.
< tur. *mekru* < ar. *mākrūh* »omražen, prezren«.
- mekteb**, **mektep** (**mējtef**, **mēhtef**) *m* (ar.) muslimanska osnovna vjerska škola. — »ono ti je za mekteba Ahmo« (Beh. III 29); »Uče li vi djeca u mejtefe?« (K. H. I 98). Dvije su vrste mekteba: »mektebi-iptidaija« (v.) i »sibjan-mekteb« (v.).
< tur. *mekteb*, *mektep* < ar. *māktāb* »škola« (nom. loci od *kātābā*, *kātb* »pisati«).
V. *mektebi-nuvab*, *mekteb-hodža*, *mekteblija*.
- mekteb-hodža**, **mējtef-hodža** *m* (ar.-pers.) hodža koji predaje djeci u mektebu, mualim.
< tur. *mekteb hocası*, tur. izft., v. kompon. pod *mekteb* i *hodža*.

mektebi-iptidaija, skr.: **iptidaija** *f* (ar.) trogodišnja muslimanska vjerska škola koja ima propisan nastavni plan i određen broj nastavnih sati nedeljno. Nastavnik u ovom mektebu zove se mualim. — »Mili bože, ozdravi mi zlato, / sagradiću mejtef iptidaiju« (I. Z. II 13).

< tur. *mekteb-i iptidai* »početna škola« < *mekteb* (v.) i ar. *ibtidā'iy* »početni«.
V. *sibjan-mekteb*.

mektebi-nūvāb, -āba, skr.: **nūvāb** *m* (ar.) šerijatska sudijska škola, kadijska škola. Postojala je u Sarajevu od 1887. do 1937. godine.

< tur. *mekteb-i nūvvab* < ar. *māktāb* »škola« i ar. pl. *nuw-wāb*, sing. *nā'ib* »kadija«.

mektebi-nuvāblija, skr.: **nuvāblija** *m* (ar.-tur.) đak šerijatske sudijske škole.

< tur. *mekteb-i nūvvapli*, v. *mektebi-nuvab* + tur. suf. -lu.

mektēblija, **mektēplija**, **mejtef-lija** *m* (ar.-tur.) 1. učenik mekteba, mejtefa.

2. đak, školac, školovan čovjek.
< tur. *mektepli*, v. *mekteb* + tur. suf. -li.

mekter, **mēhter** *m* (pers.) muzikant, član orkestra. — »Golub čizme oblači, hoće mehter da bude« (Ist. bl. II 242).

< tur. *mehter* »muzika, muzički orkestar« < pers. *mihter* »veći; velikan« (komparativ od pers. *mih* »velik«).

V. *mekterbaša*, *mekterhana*.

mekterbaša, **mēhterbaša** *m* (pers.-tur.) kapelnik. — »Koj' zavika iz grla bijela: / Čala sada, naše mekterbaše, / na sramotu Baju i Limunu«. (Vuk III 465).

mekterhâna

< tur. *mekter başı*, tur. izft., v. kompon. pod mekter i baš.

mekterhâna, mehterhâna *f* (pers.) *turska muzika, banda*. — »Čauš viknu, mekterhâna ciknu« (K. H. I 21).

< tur. *mekterhane*, v. kompon. pod mekter i hane.

mektûbdžija *m* (ar.-tur.) *pisar, sekretar*. — »Jedan mlad Osmanlija, valijin mektûbdžija« (Andrić, Pripov. 23).

< tur. *mektûpçü* < ar. *mäktûb* »pismo« + tur. suf. -çü, -ci.

Mêla, v. Meliha.

melaîće, v. meleć.

mèleć, mèlek *m i melaîće, melaîke n* (ar.) *andeo*. — »Po dušu će meleć doć« (Ist. bl. II 229); »Il' si meleć, il' dženet-ska hurija« (Ašikl. 47).

< tur. *melek, melâike* »andeo« < ar. sing. *mäläk* »andeo« pl. *mälâ'ikâ*. Ovaj ar. pl. upotrebljava se u tur. i našem jeziku kao singular.
V. Meleća.

Melêća, Melêka, Mèlća, Mèlka (ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Melek*, žensko ime < ar. *mäläk* »andeo« (odgovara imenu: »Anđelija«).

mèlek, v. meleć.

melêkša, v. menekša.

mèlem, v. mehlem.

mèlemâšće, n (grč.-tur.) *ljekarina, novac plaćen za liječenje i lijekove*. — »More Turci, sed'te, pijte vino. / plaćajte mi slugi mèlemâšće« (Vuk VI 423).
< tur. *mehlem akçesi*, tur. izft., v. kompon. pod mehlem i akča, akče.

melêviš, v. meneviš.

mèlez *m* (ar.) *1. mješanac, ukršta-*

nac, mulat, polutan (bilo čovjek ili životinja); melez je čovjek koji nije čistokrvni bijelac, niti čistokrvni crnac; melez je konj koji nije čistokrvne arapske pasmine itd.

2. *platno, bez (melez-bez) koji je malo jači od običnog beza i upotrebljava se obično za gaće. Osnova mu je prtena, a potka pamučna i usljed toga je dobio ovo ime*. — »I Vidaku gaće od meleza« (Vuk VII 127); »Osman udri rukom po koljenu, / nov mu melez puče na koljenu« (K. H. II 448).

< tur. *melez* < ar. *mäläs*.

V. melezli, melezlija.

mèlez-bèz, v. melez.

melezli, indecl. adj. (ar.-tur.) *od beza meleza*. — »na krilu im melezli košulja, / baš košulja Imamove ljube« (I. Z. II 241).

< tur. *melezli*, v. melez + tur. suf. -li.

melèzlija *f* (ar.-tur.) *gaće ili košulja od beza meleza*. — »Dala bi joj pancijer košulju, / Pa bi dala gaće melezlije« (M. H. I 405).

< tur. *melezli*, v. melezli.

Meliha, hipok. **Mêla, Mèlka** (ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Meliha*, žensko ime, »Ljepotica, Ljepojka« < ar. *mâliha* »ljepotica«.

Mèlka, v. Mèlća.

Mèlka, v. Meliha.

mèl'un, -úna *m* (ar.) *prokletnik, davo*.

< tur. *melün* < ar. *mälün* »proklet«.

V. lanet.

mèljdzis, mèljdzuz, v. medžlis.

mēm, nēm *m* i **mēm̄la, nēm̄la** *f* (pers.) *vлага*. — »Ubila me mēm̄la od kamena, / pocrnio kao kamen sinji« (Vuk II 391).
 < tur. *nem* < pers. *nem*.
 V. *memli*.

Mēmija, v. *Mehmed*.

Mēmīš (ar.) *musl. muško ime*.
 < tur. *Memiş*, vjerovatno od *Mehmed* < ar. *Muḥammād*, v. *Muhamed*.

memiṣhāna, memiṣāna *f* (ar.-pers.) *zahod, nužnik*. — »... a narod će vazda naći primjene vašim listovima po mēmīṣāna ma i ajakjolišana« (Zembilj II 27).
 < tur. *memişane* (*memiş-hane*) < ar. *māmṣā* »mjesto gdje se ide (pješice)«, nom. loci od *māṣā, māṣy* »ići«.

memlēce, memlēke *n* i **memlēcet, memlēket** *m* (ar.) *država, zemlja; zavičaj, rodni kraj; mjesto, grad*. — »a ti care po svom memlēcet« (K. H. I 45); »A kad dođem mome memlēcet« / Pita će me ostarela majka« (Vuk VII 224).
 < tur. *memleket* < ar. *mām-lākā* »pokrajina«.

mēmli, nēmli, indecl. adj. (pers.-tur.) *vlažan*.
 < tur. *nemli*, v. *mem* + tur. suf. *-li*.

Memnūna, hipok. **Nūna** (ar.) *musl. žensko ime*.
 < tur. *Memnune*, žensko ime, »Zadovoljna« < ar. *māmnūnā* »zadovoljna«.

Mēmo, v. *Mehmed*.

mēm̄ur, -ūra *m* (ar.) *službenik, činovnik*.
 < tur. *memur* < ar. *mā'mūr*, part. pas. od *āmārā, āmr* »zapovjedati, naređivati«.
 V. *memurluk*.

memurluk *m* (ar.-tur.) *činovnička služba*.

< tur. *memurluk*, v. *memur* + tur. suf. *-luk*.

menāfi-sānduk *m* (ar.) *opštinska poljovredna pripomoćna zaklada za vrijeme turske vlasti (od 1866—1878). Kasnije prerastao u sresku poljoprivrednu pripomoćnu zakladu u Bosni i Hercegovini*.

< tur. *menafi sanduğu*, tur. izft. < ar. pl. *mānāfi*, sing. *mānfā'* »korist« i ar. *ṣandūq* »sanduk«.

mēndilj, mēndil *m* (ar.) *rubac*.
 < tur. *mendil* < ar. *mindil*.

mēnda, mīnda, mīnduṣica *f* (pers.) *cvijet Dicentra spectabilis L.*
 Izv. od *menduša* (v.).

mēnde, mengele *f* pl. t. (grč.) *zanatlijska drvena sprava za stezanje i presovanje, procijep za stezanje, presa; berberska štipalica (kao kliješta) kojom se služi berber pri sunećenju djece*.

< tur. *mengene* < grč. *magga-non*.

mēnduša, mīnduša (za par.: **mēnduše, mīnduše**) *f* i **mēnduh** *m* (pers.) *naušnica*. — »Uši jedne četvere mēnduše« (M. H. III 411); »a četvrta, mila, iz uha mīnduše« (GZM 1907 113); »Ja da vidiš gdje mi mēnduh kuca, / živom bi ti srce ispucalo« (Gajret 1931 270).

< tur. *mengüş* < pers. *men-güş*.

V. *menda*.

menekša, menekše (melēkša) *f* (pers.) *obična ljubičica, Viola odorata L.*

< tur. *menekşe* < pers. *be-nefše*.

V. *meneviš, menevša*.

menëviš (**menëfiš**, **melëviš**), indecl. adj. (pers.) *modroljubica* — *ste boje kao menevša*. — »a na pleći zelene dolame, / a na noge **menëviš** čakšire« (Vuk II 262); »po pristrancih **menëviš** ljubica« (M. H. III 434); »Seboj Haso i albaber Huso, / i Ibrica **menëfiš** ljubica« (I. Z. IV 246); »pak na pleća **melëviš** dolamu« (F. J. I 167).
 < tur. *menëviş* < pers. *benefš* i *benefši*.

• **menëvša**, **menëkša**, **minëvša**, **minëkša** f (pers.) *pitoma ljubičica*, *Viola tricolor* L., var. *hortensis* Wettst., DC.

< tur. (*hercai*) *menekşe* < pers. *benefše*, v. *menekša*.

mëngele, v. *mënde*.

mëni f (ar.) *muško sjeme*, *sperma*.

< tur. *meni* < ar. *māniyy*.

Mënsūr, -úra (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Mensur* < ar. *Münşūr*, *muško ime*, osn. zn.: »potpomognut; -pobjedilac uz božju pomoć« (part. pas. od *naşarā*, *naşr* »pomoć«).

menšūra f (ar.) *carski dekret koji se izdaje visokim državnim ili vjerskim funkcionerima kao ovlaštenje da mogu obavljati povjerenu im dužnost. I reisul-ulema Bosne i Hercegovine dobivao je menšuru od halife, dok je halifa postojao*.

< tur. *menşur* < ar. *mānşūr*, part. pas. od *nāşarā*, *nāşr* »širiti, raširiti, razastrijeti«.

mënzil, **mënzul** (**mëzil**) m (ar.)

1. *tatarska pošta u Turskoj Carevini; državna pošta u Kneževini Srbiji*. — »i **mënzil** skog konja poklopio« (K. H. I 45); »u desetoj **mëzil** knjiga stiže« (Vuk II 514).

2. *tatarski konj na kome se pošta prenosila*. — »pravo tira careva **mënzila**, / istira ga na Hošane ravne« (M. H. III 57).

< tur. *mënzil* »mjesto gdje su tatarski poštari odjahivali konje; pošta«, bukvl.: »konačište«
 < ar. *mānzil* »mjesto gdje se odsjeda, odjahuje«.

V. *mënzildžija*, *mënzilhana*.

Mënzildžić, v. *mënzildžija*.

mënzildžija, **mëzildžija**, **mëzuldžija** m (ar.-tur.) *tatar — poštar koji je prenosio poštu na konju*. — *Od ovog je nastalo prezime Mënzildžić*.

< tur. *mënzilci*, v. *mënzil* + tur. suf. -ci.

mënzilhāna, **mënzilāna**, **mëzilāna**, **mëzulāna** f (ar.-pers.), *turska poštanska stanica gdje su se držali u pripravnosti odmorni konji za tatara—poštare*. Čim tatar stigne do *mënzilhane*, sjaše svog umornog konja, prevrže i pojaše odmorna konja i nastavlja put. *Mënzilhane* su bile snabdjevene potrebnim brojem konja. *Mënzilhane* je organizovao sultan Murat IV (1623—1640).

< tur. *mënzilhane*, v. *kompon*. pod *mënzil* i *hane*.

mëra, **mëraja** f (ar.) *utrina, ledina, pašnjak; utrina koja nije u posjedu privatnog vlasnika, nego je javno dobro*. — »gdje on sjedi na *mëraji*« (M. H. III 32); »Pod Tuzlom se zeleni *mëraja*« (nar. pj.).

< tur. *mëra* < ar. *mārā* »mjesto gdje pase stoka«, pl. *mārā*.

mëračiti, *naslađivati se, uživati*. Izv. od *merak* (v.).

mëragdžija, v. *meraklija*.

mëračk, -āka m (ar.) 1. *naslada, uživanje, ugodno osjećanje, u-*

godno raspoloženje. — »Ah meraka sa večeri rane, / sastala se družba akšamlija« (Sevd. 35); »A ja opet junak meraklija, / od meraka ostanem do mraka« (Ašikl. 101).

2. strast, žudnja, želja, volja za nečim; — kaže se: »Imam merak za lijepim konjem«, »Osta mi merak na onu djevojku«.

3. melanholija kao posljedica neke pretjerane žudnje, strasti ili čežnje za nečim. — »Ovaj čovjek je merak svezao, niti govori niti romoni« (u ob. gov.). < tur. *merak*, sa značenjem kao u nas < ar. *mārāqī* »hipohondrija«.

V. *meračiti*, *merakli*, *meraklija*, *meraktisanje*, *zameračiti*.

merākčija, v. *meraklija*.

merākli, indecl. adj. i adv. (ar.-tur.) **1. kao pridjev:** a) *prefinjenog ukusa; strastven, željan naslade i uživanja; b) melanholičan.*

2. kao prilog: strastveno, s nasladom, sa uživanjem.

< tur. *merakli*, v. *merak* + tur. suf. *-li*.

merāklija i meraklija, merāgdžija, merākčija m (ar.-tur.) *onaj koji voli uživanje, provođenje; onaj koji zna i umije da uživa i da se provodi.* — »a ja opet junak meraklija, / od meraka ostanem do mraka« (Ašikl. 101).

< tur. *merakli*, v. *merak* + tur. suf. *-li*, odnosno *-ci*.

meraktisanje m, *meračenje, naslađivanje.* — »kako ju je lako poljubio, / dva joj mlaza krvi udarila, / od meraka i od meraktisanja« (I. Z. IV 50). Izv. od *merak* (v.).

mērām, -āma (ar.) **1. želja, volja.** — »Nije mi po meramu da se s njim družiš« (u ob. gov.).

2. cilj, namjera. — »Nije mi bio meram da ga uvrijedim« (u ob. gov.).

< tur. *meram*, sa značenjem kao u nas < ar. *mārām* »namjera«.

mèrčez, mërkez m (ar.) *centar, središte; centrala.*

< tur. *merkez* »centar« < ar. *mārkāz*, nom. loci od *rūkāzā*, *rākz* »u zemlju zabosti; zataknuti«.

mèrdevine, f i **merdiven** (iskr. *berdivan*) m (pers.) *stube, stepenice.* — »Mara ide uz merdivine« (Lord 290); »mloga žurba gore u konaku, / a on tajom ide uz merdiven«, »hajde tamo u berdivan kulu« (Vuk III 195, II 592).

< tur. *merdiven* < pers. *nerdubān*.

Mèrdža, v. *Merdžana*.

mèrdžan, -āna m (ar.) *koral.* — »U ruci joj tespih od merdžana« (K. H. I 400); »gribo bijelo, crveni merdžani« (Muz. zap. Inst. 59).

< tur. *mercan* < ar. *mārgān*.

V. *Merdžana*, *merdžanka*, *merdžankinja*, *merdžanli*.

Merdžana, hipok. **Mèrdža** (ar.) *musl. žensko ime.*

< tur. *Mercan*, žensko ime, »Koral« < ar. *mārgān* »koral«.

mèrdžanka f, *vrsta ribe pastrmke.* Izv. od *merdžan* (v.); *mercan* *balığı* »riba merdžan«.

mèrdžankinja f, *mala puška ukrašena merdžanima.* — »o golubu dvije merdžankinje« (K. H. I 327).

Izv. od *merdžan* (v.).

merdžanli, indecl. adj. (ar.-tur.) *ukrašen merdžanima.* — »fatio se merdžanli kubure« (M. H. III 248).

< tur. *mercanlı*, v. *merdžan* + tur. suf. -lı.

meremâcija *m* (ar.-tur.) *onaj koji vrši popravke*.

< tur. *meremetçi*, v. *meremat* + tur. suf. -çi.

meremât, -âta (ar.) 1. *popravke zgrade, kola ili čega drugog*.

2. *meremât učiniti = vršiti popravke na kući, kolima itd.*

3. *pravo uzimanja drveta iz državne šume za građu*.

< tur. *meremet*, *meramet* < ar. *mārāmmā*.

V. *merematiti*, *omerematiti*, *po-merematiti*.

meremâtiti, *popravlјati, vršiti popravke*.

Izv. od *meremat* (v.).

mērhābā! interj. (ar.) *muslimanski pozdrav*.

< tur. *merhaba!* < ar. *mārhabā!* pozdrav, skraćeno od ar. *ġ'itā mārhabān* »došao si na prostrano mjesto, tj. među prijatelje« (pa budi komotan).

merhāmet, **mehrāmet** *m* (ar.) *sa-milost, milost, milosrdnost*. — »Imaš li malo *merhameta* u sebi?« (u ob. gov.); »Njega ćete pak zaboraviti, / U Turaka ima *merhameta*« (Petran. 374).

< tur. *merhamet* < ar. *mārhamā* »smilovanje«.

V. *merhametli*, *merhametsuz*.

merhamētli, indecl. adj. (ar.-tur.) *milostiv, meka srca*. — »al opet su *merhametli* Turci« (K. H. I 437).

< tur. *merhametli*, v. *merhamet* + tur. suf. -li.

erhametsuz *m* (ar.-tur.) *nemilosrdan, bezobziran čovjek*.

< tur. *merhametsiz*, v. *merhamet* + tur. postpoz. -siz »bez«.

mērhūm (**mēhrūm**), -ūma *m* (ar.) *umrli, pokojni*. — »svim *mehrumim* mezare kopaše« (I. Z. II 21).

< tur. *merhum* < ar. *mārḥūm*, part. pas. od *rahimā*, *rahmā* »smilovati se«.

V. *rahmetlija*.

Merima, v. *Mejrema*.

Merjēma, v. *Mejrema*.

mērkež, v. *mercéž*.

mērmer *m* (grč.) *mramor*. — »s obične strane kraj *mermer* kaldrme« (M. H. III 327).

< tur. *mermer* < ar. *mārmār*

< grč. *mārmaros*.

V. *mermerli*.

mermērli, indecl. adj. (grč.-tur.) *mramoran, od mramora*. — »pa pošeta *mermerli* avlijom« (Muz. zap. Inst. 60).

< tur. *mermerli*, v. *mermer* + tur. suf. -li.

merteba *f* (ar.) 1. *stepen, rang, položaj*. — »Na veliku je *mertebe* dospio« (u ob. gov.).

2. *cijenjenost, poštovanje*. — »Ja sam kod njega na velikoj *mertebe*« (u ob. gov.).

< tur. *mertebe* < ar. *mārtābā*.

V. *rutba*.

mērtēk *m* (tur.) *greda, direk, balvan*. — »Voda *mertek* nosila, / tri me prosca prosila« (I. Z. III 239).

< tur. *mertek*.

mēsdžid (**mēčet**, **mēčit**) *m* (ar.) *manja muslimanska bogomolja u kojoj nema minbera (a obično ni munare) i u kojoj se, usljed toga, ne klanja podnevna molitva u petak zv. »džuma«, niti se klanja bajram-namaz*. — »Opalilo me čet i munare, / Obasjalo crkve i oltare«, »turški hodža na zvonari viče, / ja kanda je na me čet u svome«

(Vuk VIII 144, III 53); »Jošte uzmi saruk i kauk, / Hodi sa mno u mečite turske« (M. H. II 89).

< tur. *mescid* < ar. *mäsçid* »mjesto gdje se na sedždu (ničice) pada«, tj. mjesto gdje se klanja.

mesela *f* (ar.) *problem, pitanje koje treba riješiti (obično se misli na vjersko pitanje).*

< tur. *mesele* < ar. *mäs'älä*. V. feraiska *mesela*.

mëselä, interj. (ar.) *naprimjer (najčešće se upotrebljava kao uzrečica).*

< tur. *meselä* < ar. *mätälä*.

mësh, **mëсах** (**mëš**) *m* (ar.) *potiranje mokrom rukom po glavi ili po mestvama prilikom uzimanja abdesta, dio abdeskog obreda.*

< tur. *mesh* < ar. *mäsh*.

mestūra *f* (ar.) 1. *pozivnica.*

2. *zapečaćeno pismo koje je šerijatski sud upućivao pojedinim pouzdanim ljudima da bi preko njih provjerio vjerodostojnost svjedoka koji su u nekoj parnici svjedočili.*

< tur. *mesture* < ar. *mästürä*, bukv.: »pokrivena«.

mëstva, pl. **mëstve**, -tävā *f* (tur.) *vrsta duboke obuče od mekane kože sa vrlo tankim džonom, bez peta. Oblači se na голу nogu i na čarape. Služi kao kućna cipela, a pri izlasku na ulicu, navlače se firale, papuče ili kaljače. U ranija vremena postojale su i ženske mestve. — »Na nogam' mu mestve i papuče« (K. H. I 51); »Jedna daje mestve i papuče, / druga daje biser i dukate« (Bajr.)*

< tur. *mest*.

Mësüd, -üda, **hipok. Südo** (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Mesud* < ar. *Mäsü'd*, muško ime, »Srećko«, osn. zn.: »sretan, usrećen«.

Mësüda (ar.) *musl. žensko ime.*

< tur. *Mesude*, žensko ime, »Srećna«, < ar. *mäsü'dä* »sretna, usrećena«.

Mëša, **Mëšan**, **Mëško**, **Mëša**, v. **Mehmed**.

mëščëma, v. **mehčëma**.

mëshür, adj. (ar.) *poznat, čuven, glasovit.*

< tur. *meşhur* < ar. *mäshür*.

Mëšihat *m* (ar.) *ured, rezidencija šejhul-islama u Istambulu.*

< tur. *meşihat* < ar. pl. *mä-šihä, mäşyähä*, sing. *šäyh* »starac; starješina«.

mëška *f* i **mëšak** *m* (ar.) *kaligrafski napisana i odštampana slova ili riječi, što služi kao muštra za učenje arapskog krasnopisa. Meške su se zadavale kao pismeni domaći zadatak u mektebima i ružđijama u Bosni i Hercegovini.*

< tur. *meşk* < ar. *mäşq* »učenje krasnopisa«.

mëtëlik i **metëlik** *m* (grč.) *stari turski bakreni novac sa malom primjesom srebra. U početku je vrijedio 20 para, a kasnije mu je vrijednost pala na 10 para.* < tur. *metelik* < franc. *metalique* < grč. *métallon* »metal«.

metèriz *m* (pers.) *opkop od zemlje, rov, šanac. — »da mu grade kratke meterize« (M. H. III 85).*

< tur. *metris* »rov, šanac« < pers. *meters* »gređa kojom se vrata iznutra podupiru da se ne mogu otvoriti; rupe koje se u zemlji kopaju a služe kao klopka« (> ar. *miträs* »potporanj za vrata da se ne mogu otvoriti«).

metèrizi

metèrizi *m* (pers.) isto što i *jòl-tasi* (v.).

Izv. od *meteriz* (v.).

mèvdžūd, adj. (ar.) *prisutan*.

< tur. *mevcut* < ar. *māwğūd*, part. pas. od *wāğādā*, *wuğūd* »opstojati«.

Mévla, v. *Mevlida*.

mevlānā, -āta *m* (ar.) počasna titula za glasovite islamske učenjake i filozofe, stavlja se ispred imena.

< tur. *mevlāna* < ar. *māwlānā* »naš gospodin«.

Mevlèviye pl. (ar.) pripadnici deriškog reda koji je osnovao *Mevlana Dželalud-din Rumi* (umro 1273. g.).

< tur. *Mevlevi* < ar. *Māwlā-wiyy* < ar. *māwlā* »gospodin, gospodar«.

Mevlida, hipok. **Mévla** (ar.) *musl. žensko ime*. *Nadijeva se obično djetetu koje se rodi na mevlud (rođendan Muhameda)*.

< tur. *Mevlide*, žensko ime. »Rođena« < ar. *māwliḍ* »rođenje« od čega je izvedena riječ *mevlud* (v.).

mèvlūd, -ūda *m* (ar.) 1. rođendan *Muhameda*, 12. rebiul-evvela po muslimanskom kalendaru.

2. hvalospjev *Muhamedu* u čast njegova rođendana, koji se recituje (pjeva) na mevludu u džamijama i vjerskim školama. Običaj je da se mevlud recituje (»učti«) i po privatnim kućama tokom cijele godine i to se kod muslimana smatra kao kućna vjerska svečanost.

< tur. *mevliḍ*, *mevlūt* < ar. *māwliḍ* »rođenje«.

V. *mevludi* (v.).

mevlūdi pl. *m*. (ar.) dva arapska mjeseca, rebiul-evvel i rebiul-

ahir, u kojima se najviše po kućama uče mevludi.

Plural od *mevlud* (v.).

mèza *f* i **mèze** *n* (pers.) *zakuska, jelo koje se uzima uz rakiju ili vino*. Polako se pije rakija i zalaze se mezmom. Za mezu se upotrebljava obično: meso, sir, salata itd. — »Sve mu mezu iz dva prsta daje, / a poji ga iz zlatne čašice«, »za mezeta mekijeh smokava« (K. H. II 291, I 280); »desnom rukom i čašom od zlata, / a lijevom meze mu dodaje« (Vuk II 502).

< tur. *meze* < pers. *meze* »poslastica«.

V. *mezetiti*, *mezetluk*, *zamezetiti*.

mèzār (**mèzhār**), -āra *m* (ar.) *grob, raka*. »Mezare im glavam' okitiše« (K. H. I 338); »Kada sadeš na ravnu poljanu, / svo-ga babe bielu mezaru« (F. J. I 275).

< tur. *mezar* »grob« < ar. *māzār*, osn. zn.: »mjesto obilaska«. V. *mezaristan*, *mezarluk*, *mezartaš*.

mezaristān, -āna *m* (ar.-pers.) *groblje*.

< tur. *mezaristan* < pers. *mezaristān* < ar. *māzār* »grob« + pers. suf. za građenje imenica mjesta -stān.

mèzārluk i **mezārluk** *m* (ar.-tur.) *groblje*. — »gdjeno jesu česti mezarluci« (K. H. I 225).

< tur. *mezarlık*, v. *mezar* + tur. suf. -lık.

mèzārtaš *m* (ar.-tur.) *nadgrobni kamen, nišan*.

< tur. *mezar taşı*, tur. izft., v. kompon. pod mezar i taš.

mèze, v. *meza*.

mèzet *m* (ar.) *javna dražba, licitacija*. — »Dajder baci na me-

z et divojku, / evo za nju sto-
tinu dukata» (M. H. III 381).

< tur. *müzayede*, *mezad* »lici-
tacija» < ar. *muzāyādā* »natje-
canje, licitacija».

mēzetiti, jesti mezu uz piće. —
»Kadar stane mezetiti, po-
moću mu ja» (GZM 1909 585);
»Pijte vino, oba brata moga! /
Pijte vino, mezetite me-
som» (Petran. 381).
Izv. od meza, meze (v.).

mēzētluk m (pers.-tur.) *meza*, ono
što se jede kao meza. — »gdje
Fazila mezetluke sprema,
/ na čardaku iza mušbaka»
(Sevd. 35).

< tur. *mezelik*, v. meza + tur.
suf. -lik.

mēzhār, v. mezar.

mēzhebi, sing. *mēzheb m* (ar.)
pravne škole, pravni sistemi u
šerijatskom pravu. Imaju četiri
glavna mezheba: hanefijski,
malikijski, šafijski i hanbelij-
ski, nazvani po svojim uteme-
ljiteljima: po Ebu Hanifi, Ma-
liku, Šafiji i Ahmedu ibn. Han-
belu.

< tur. *mezheb* < ar. *mādhāb*,
osn. zn.: »pravac, put«.

mezildžija, **mezūldžija**, **mezilāna**,
mezulāna, v. menzildžija, men-
zilhana itd.

mīda f (ar.) želudac. — »Ne pod-
nosi mi mīda ove hrane» (u
ob. gov.)

< tur. *mide* < ar. *mī-dā*.

Midha, v. Midhata.

Midhat, hipok. **Mīdho** (ar.) *musl.*
muško ime.

< tur. *Midhat*, muško ime, »Po-
hvaljeni» < ar. *midha* »hvala,
pohvala«.

Midhata, hipok. **Mīdha** (ar.) *musl.*
žensko ime.

Muškom imenu Midhat (v.) do-
dan naš nastavak -a.

Midho, v. Midhat.

mīhrāb, -āba *m* (ar.) ovalno udu-
bljenje u zidu džamije od stra-
ne kible gdje džamijski imam
klanja rukovodeći grupnim klan-
janjem. — »u mīhrabim'
načinit oltare» (K. H. I 211).

< tur. *mīhrab*, *mīhrap* < ar.
mīhrāb.

Mikāil, -ila (jevr.) anđeo koji se,
po islamskom vjerovanju, stara
o održavanju (nafaci) živih bi-
ća (Mihailo).

< tur. *Mikail* < ar. *Mikā'il*
< jevr. *mi-ka-il*.

mīle n (ar.) čovječje stvorenje,
stvor. — »Ono ti je čudnovato
mīle«, »Pasje mīle!» (u ob.
gov.).

< tur. *millet* < ar. *millā* »na-
rod, nacija; religija«.

mīlet m (ar.) narod, nacija.

< tur. *millet* < ar. *millā* »na-
rod, nacija; religija«.

mīlj m (ar.) 1. berberska alatka:
berberski drveni štapić, oko
1 cm debljine i 7 cm duljine,
koji berber prilikom sunećenja
(obrezivanja) uvuče u kožicu
djetijeg polnog organa.

2. alatka: probojac od željeza,
dugačak oko 12 cm, koji se upo-
trebljava za probijanje »tok-
maka« i »čekala« kod izrade
mlinova za kafu.

3. medicinski probojac. — »He-
ćim baša Pavlje u odaju! / Ku-
pi mīlje i fitilje» (Lord 148).

< tur. *mīl* < ar. *mīl*.

mīljać, -ljā, **mīlać**, -lā, **mīljē**,
mīlē m (ar.) gradilište, prazno
zemljište gdje se može podignu-
ti zgrada.

< tur. *mülk* < ar. *milk* »posjed, vlast«.
V. *mulk*.

mim *m* (ar.) ime arapskog slova »m«.

< tur. *mim* < ar. *mim*.

mimār, -āra *m* (ar.) graditelj, arhitekt.

< tur. *mimar* < ar. *mimār*.

minbèra, **membèra**, v. *minber*.

Mina, v. *Emina*.

mīna *f* (pers.) *emajlirano lice sata na kome se nalaze brojevi*.
< tur. *mina* »emajl; emajlirano lice sata« < pers. *mīnā* »staklo«.

mināra, **mināret**, v. *munara*.

minber, **mimber** *m* i **minbèra**, **mimbèra**, **menbèra**, **membèra** *f* (ar.) *govornica u džamiji sa više stepenica, ozidana od kamena, mramora ili izrađena od drveta, sa koje imam drži propovijed (hutbu) petkom na podne i prvi dan oba bajrama*.

< tur. *minber*, *mimber*, *menber*, *member* < ar. *minbār*.

minder *m* (tur.) *slamnjača ili šilje vunom napunjeno koji se steru po sećiji, da je mekše za sjedenje; katkad znači i samu sećiju*. — »Ona sjedi na minder od svile, / po minderu noge rasturila« (Vuk VII 171); »posadi ga na mehku minderu« (M. H. III 427).

< tur. *minder*.

V. *minderluk*.

mindèrluk *m* (tur.) 1. *sećija po kojoj je prostrt minder*.

2. *platno koje se upotrebljava za minder*.

< tur. *minderlik*, v. *minder* + tur. suf. -lik.

minduše, v. *menduše*.

minèvša, **minèkša**, v. *menevša*.

mintān, -āna *m* (pers.) *haljetak do pasa od čohē, sukna ili pamučne tkanine, sa dugim uskim rukavima; na prsima se presa-mičuje*. — »naopako mintan zagrnuo« (K. H. I 139).

< tur. *mintan* < pers. *nimten*.

Mira, v. *Amira*.

mirāhōr, v. *imrahōr*.

mirālāj, -āja *m* (pers.-tur.) 1. *pukovnik*. — »Zelen polje, ne zelenilo se, / miralaju, ne veselio se« (I. Z. III 27).

2. *sinonim za alajbeg*.

< tur. *miralay* < pers. *mīr* »zapovjednik, prvak« (< ar. *āmīr*) i tur. *alay* »puk«.

mirāska, **mirāzača** *f*, *djevojka bogatih roditelja koja pri udaji donosi mužu znatan imetak; djevojka ili žena koja je naslijedila znatan imetak*.
Izv. od *miraz* (v.).

mirāščija, **mirāždžija** *m* (ar.-tur.) *nasljednik*. — »mirāščije razgrabiće blago« (N. K. I 218).
< tur. *mirasçı*, v. *miraz* + tur. suf. -çı.

mirāz, -āza i **mirāz**, -āza *m* (ar.) 1. *nasljedstvo, nasljeđe, naslijeđena imovina*. — »ostat' njima kula od miraza« (K. H. I 274); »sjajne toke moga Hasanage, / da Bog da mi došle od miraza« (I. Z. IV 152).

2. *imovina koju djevojka donosi mužu prilikom udaje*. — »Miraz djevojku udaje« (Vuk, Posl. 178).

< tur. *miras* < ar. *mirāṭ*.

V. *miraska*, *mirāščija*.

mirāzača, v. *miraska*.

mirāždžija, v. *mirāščija*.

mirđžija *m* (srp. hrv.-tur.) *pomiritelj*.

Hibr. r.: sa tur. suf. -ci (č. dži.).

mirija *f* (ar.) 1. zemljišne nekretnine s posebnom pravnom naravi koja je normirana u Ramazanskom zakonu, tzv. »Erazikanunnama« (v.). Pravo vrhovnog vlasništva na ovim zemljištima pripada državi, a posjednik ima ograničeno pravo raspolaganja. Za miriju je postojao i poseban nasljedni red. Za razliku od mirije, ostala slobodna zemljišta nazvana su *mulk* nekretnine (*mulkovna* dobra). 2. carska imovina, carsko blago. — »Evo ide careva mirija, / U Stambolu sedam mazgah blaga« (Vuk VII 388).

< tur. *miri* < pers. *mīrī* < pers. *mīr* (< ar. *āmīr*) »zapovjednik, vladar« + ar.-pers. adj. suf. -ī.

Mirza (ar.-pers.) *mušl. muško ime*. < tur. *Mirza*, muško ime, »Princ« < pers. *mīrzā*, skraćeno od pers. *mīrzāde* »princ, kraljević« (< pers. *mīr* (< ar. *āmīr*) »vladar« i pers. *zāde* »dijete, porod«).

Misir, -ira *m* (jevr.) *Egipat*. — »Bolje je domaće proso, nego misirski pirinač« (Nar. bl. 25); »doveli ih Misir zemlji ravnoj« (Vuk II 124); »Čak daleko Misiru b'jelome« (M. H. I 152).

< tur. *Mısır* < ar. *Miṣr* »Egipat« < jevr.

V. misir, misirača, misirka, Misirlija, misirlija.

misir *m* (jevr.) *kukuruz*.

< tur. *Mısır* < ar. *Miṣr* »Egipat«, v. Misir.

misirača, mesirača *f* 1. vrsta bundeve tikve.

2. klip kukuruza.

Izv. od Misir (v.).

misirbaba *m* (adj. *misirbabast*) (jevr.-pers.) *onaj koji nema ni-*

kako dlaka po bradi i licu, u koga ne rastu dlake, čoso (znak impotencije).

< tur. *misirbaba*, v. kompon. pod Misir i baba.

misirka *f* 1. vrsta bundeve tikve. 2. morska kokoš, morka.

Izv. od Misir (v.).

Misirlija *m* (jevr.-tur.) *Egipćanin*.

< tur. *Mısırli*, v. Misir + tur. suf. -li.

misirlija *m* (jevr.-tur.) *konj koji je dresiran na egipatski način*. — »on odape misirliju dogu, / predade ga kahvedžiji Ibri« (M. H. III 10).

< tur. *mısırli*, v. Misir + tur. suf. -li.

mišk, v. mišč.

miskāl, -āla *m* (ar.) 1. mjera za težinu: jedan i po dram težine. — »Za brata bi dala miskāl zlata, / a za dragog derdan ispod vrata« (Vuk I 236).

2. mjera za čistoću zlata: 1 miskāl = 24 karata.

< tur. *miskal* < ar. *miṭqāl*.

misket, **miščetin** *m* (sanskrt.) *vrsta mirišljavog grožđa*.

< tur. *misket* < ar. *misk*, v. mišč.

misikin, -ina *m* (ar.) *nevoljnik, sirotan, siromašak*. Od ovog je nastalo prezime *Miskin*.

< tur. *misikin* < ar. *misikīn*.

V. misikinluk.

Miskin, v. misikin.

misikinluk, **misikin-hastāluk** *m* (ar.-pers.-tur.) *guba (bolest)*.

< tur. *misikinlik*, v. misikin + tur. suf. -lik; tur. *misikin hasta-lığı*, v. misikin i hastaluk (bukv.: »siromaška bolest«).

mistrija *f* (ar.) *zidarska alatka: ravna metalna pločica sa drve-*

nim drškom; zidarska žlica, koja služi za malterisanje.

< tur. *mistar* »poduža ravna daščica koja služi kao lenjir zidarima i bojadžijama za pravljenje crta« < ar. *mistar* ($\sqrt{\text{str}}$) »naprava za pravljenje crta, koja se sastoji od jednog lista debelog papira na kome su u izvjesnim razmacima vodoravno zategnuti konci s kraja na kraj. Na ovu napravu se pritisne list papira za pisanje i na njemu ostanu otisnute linije, tako da se mogu pisati redovi teksta pravo i u jednakim razmacima«.

misvác, -áca, **misvāk**, -áka *m* (ar.) vrsta četke za zube koja se u gradskim muslimanskim kućama u našim krajevima stoljećima upotrebljavala. To su štapići od grana biljke *Salvadora persica*, fam. *Salvadoriaceae*, koji se na kraju narežu i srž, koja se sastoji od vlakana, raščupa se. Misvác donose hadžije iz Meke.

< tur. *misvak* < ar. *miswāk*.

mišć, **misk** *m* (sanskrt.) mošus, mirisava mast crnkaste boje koja se dobiva iz žlijezde (koja ima oblik pupka) mužjaka gazele. Mišć donose hadžije iz Meke. — »pa načini gospodsku večeru, / što je slano, mišćem i amberom« (N. K. II 126).

< tur. *mişk* < ar. *misk* < pers. *mišk* < sanskrt.

V. miščija.

miščetin, v. *misket*.

miščija *f* (sanskrt.-ar.) vrsta kruške: mirisava crvenkasta mala kruška.

< tur. *miski* < pers. *miški*, v. *mišć* + ar.-pers. adj. suf. -i.

miva, **mivka** *f* (pers.) voće, voćka. — »Nove mive u stari trbuh«

(u ob. gov.); »Veliki voćnjaci i u njima svake mive« (Gajret 1930 273).

< tur. *mevva* < pers. *mevva*.

mizān-terezija *f* (ar.-pers.) posebna mjera po kojoj će se, po islamskom vjerovanju, mjeriti na Sudnjem danu dobra i rdava djela svakog čovjeka.

< tur. *mizan* < ar. *mizān* »mjera, vaga« i tur. *terazi* < pers. *terāzū* »vaga, terezija«.

mizrak, **mizdrak** *m* (ar.) 1. koplje čiji bodež ima bridove (uolučenje). — »Na atima i pod mizracima«. »Pod kopljima i pod mizdracima« (K. H. I 259, 161).

2. koplje od bajraka.

< tur. *mizrak* < ar. *mizrāq*.

V. mizraklija.

mizraklija, **mizdraklija** *m* (ar.-tur.) kopljanik. — »Kupi, beže, šes hiljad konjika, / Sve atlije, mizdraklije same« (M. H. IV 466).

< tur. *mizrakli*, v. *mizrak* + tur. suf. -li.

mižde *m* (pers.) isto što i *muštuluk* (v.). — »Kad se rodi muško, žene zgrabe ocu i dedi kapu i traže »mižde« (muštuluk)...« (Miodrag. 64).

< tur. *müjde* < pers. *mužde* »vesela vijest, obradovanje«.

modāli, indecl. adj., *moderan*. — »Sve je to gizdavo i modali« (Zembilj II 21).

Hibr. r.: sa tur. suf. -li.

mōnsūn, -ūna *m* (ar.) vjetar koji periodički mijenja svoj pravac u zavisnosti od godišnjih doba: zimi puše s kopna prema moru, a ljeti obratno.

< ar. *māwsim* »godišnje doba, jedno od četiri godišnja doba«.

mör, indecl. adj. (tur.) ljubicašt. — »Mor-decerma, toke po de-

dermi, / Mor-dolama, puce po dolami« (Vuk VII 97); »gore više mor-čakšire« (K. H. I 519). < tur. mor »ljubičast«.

V. morašt, mor-dud, mor-meneviš, mor-patlidžan.

mōrast, adj., *ljubičast*. — »dade njemu morastu malvutu« (M. H. III 325).

Izv. od mor (v.).

mōr-dūd m (tur.) *vrsta duda lju-bičaste boje (u Sarajevu)*.

< tur. mor dut »ljubičasta murva«, v. kompon. pod mor i dud.

mōr-menēviš, adj. (tur.-pers.) *lju-bičasto-višnjeve boje*. — »Na njemu je mormeneviš dolama« (Vuk I 161).

< tur. mor meneviš, v. mor i meneviš.

mōr-patlidžan m (tur.-pers.) *crni (modri) patlidžan, Solanum melongena*.

< tur. mor patlican, v. mor i patlidžan.

Mōskov m (rus.) *Rus; Rusija*.

< tur. Moskoj < rus. Moskva.

mōsūr m (tur.) *šuplji drveni valj-čić na koji se namotava konac ili tanka žica*.

< tur. masura.

mrzluk m (srp. hrv.-tur.) *mrzost*. — »Uljegao je mrzluk u nje-ga« (Vuk. Posl. 333).

Hibr. r.: sa tur. suf. -luk, -lik.

muājen (mājen), adv. (ar.) *naro-čito, posebno*. — »Muājen sam došao da te vidim« (u ob. gov.).

< tur. muayyen < ar. muayy-ān »određen, opredijeljen«.

muālim m (ar.) *nastavnik mek-teba*.

< tur. muallim < ar. muallim »učitelj«.

muānat, **muānatan**, v. muhanat, muhanatan.

muasēra, v. muhasera.

muāvin m (ar.) *pomoćnik*. — »muāvina šehislama tvoga« (K. H. I 48).

< tur. muavin < ar. muāwin.

Mūba, v. Mubera.

mūbāh, -āha m (ar.) *ono što je po islamskoj vjeri dozvoljeno, dopušteno*.

< tur. mubah < ar. mubāh

mubārecē, **mubārek** (**bumbārecē**) m (ar.) 1. *veselje, slavlje*. — »U Hasana je mubarec, rodio mu se sin« (u ob. gov.).

2. *srećan, blagosloven*.

3. *dobar čovjek, lijepe naravi čovjek*.

< tur. mubarek < ar. mubā-rāk.

V. mubareci! mubarecija, mubarecleisati, mubarecola!

mubāreci! (**bumbāreci!** **bumba-rēcē!**) interj. (ar.) *sretno! čestitam veselje!* — »svako veli: mubareci Mujo!« (K. H. II 107); »Bumbareće Bagdat i Kandija!« (Lord 262).

< tur. mubareki < ar. mubā-rāk, v. mubarec.

mubārecija f (ar.) *kuga*.

< tur. mubareki < ar. mubā-rāk, v. mubarec.

mubārecleisati, **mubarekleisati**, -iškēm. *čestitati*. — »Stari Alija-ga unide Hasanbegu u sobu, ispriča mu sve i mubarekleisa«, »Domalo ćemo mu mubarecleisati unučē« (Gajret 1929 117, 301).

< tur. mubareklemek »čestitati«.

mu. ārecôlâ! **mubārekôlâ!** interj. (ar.-tur.) *sretno! čestitam!*

< tur. mubarek ola! »neka je

mubašir

sretno!«, v. mubarec + tur. *ola*, optat. 3 lice sing. od inf. *olmak* »biti«.

mubašir (**bumbášir**, **bumbášir**) *glasnik, izaslanik; komesar.*

< tur. *mübaşir* < ar. *mubāşir*.

Mubëra, **hipok. Mûba** (ar.) *musl. žensko ime.*

< tur. *Müberra*, žensko ime, »Nevina« < ar. *mubārrā'* »či-sta, nevina«.

mućemel, v. *mukemel*.

mudëris, **mudëriz** *m* (ar.) *nastavnik, profesor medrese.*

< tur. *müderriş* < ar. *mudārris*.

V. *muderisluk*.

muderisluk, **muderizluk** *m* (ar.-tur.) *profesorsko zvanje u medresi.*

< tur. *müderrişlik*, v. *muderis* + tur. suf. *-lik*.

müdet *m* (ar.) *rok, termin.*

< tur. *müdet* < ar. *muddā*.

müdir, **-ira** *m* (ar.) 1. *upravitelj, direktor.*

2. *upravitelj sreza ili sreske ispostave u tursko vrijeme.* — »Nu *mudira* promjena ga bila, / čak daleko u našoj kasabi« (I. Z. III 116).

< tur. *müdür* < ar. *mudīr*.

mudželid, **mudželit** *m* (ar.) 1. *knjigovezac.*

2. *Mudželidi, Mudželiti je ime ulice u blizini Gazi Husrevbegove džamije u Sarajevu, gdje su bile knjigovezačke radnje.*

< tur. *mücellid*, *mücellit* < ar. *muġallid* »knjigovezac«.

Mudželidi, v. *mudželid*.

mudžiza *f* (ar.) *nadprirodne pojave koje se pripisuju peġgamberima (božjim poslanicima).*

< tur. *mucize* < ar. *muġizā*.

muđžehid *m* (ar.) *priznati šerijatski pravnik — naučnik koji je sposoban da samostalno rješava vjerska pitanja direktno na osnovu ku'ana i hadisa kao izvora šerijatskog prava.*

< tur. *müçtehid* < ar. *muġtähid*.

mufetiş *m* (ar.) *inspektor.* — »u drugoj mu papir čage bijelo, / čatib li je, il' mufetiş li je!« (I. Z. I 230).

< tur. *müfettiş* < ar. *mufättiş*.

Mufida (ar.) *musl. žensko ime.*

< tur. *Müfide*, žensko ime

< ar. *mufidā* »korisna«.

müfliz, **-iza** *m* (ar.) *onaj koji nema ni pare; propali trgovac; onaj koji je bankrotirao.* — »Naš je care *müfliz* ostanuo, / već on pare ni dinara nema« (M. H. III 33).

< tur. *müflis* < ar. *muflis*.

müftadžija, **müktadžija** *m* (pers.-tur.) *onaj koji hoće sve badava, koji hoće da živi na tuđi račun.* < tur. *müfteci* < pers. *muft* »besplatno, badava« + tur. suf. *-ci*.

V. *mufta*.

müftē, **müktē**, *adv.* (pers.) *besplatno, džaba.* — »Najbolje je vino koje se *mufta* pije« (Nar. bl. 105).

< tur. *müft* < pers. *muft* »besplatno, badava«.

müftija (**mühtija**, **müktija**) *m* (ar.) *najstariji po rangi muslimanski sveštenik u jednom okrugu ili u jednoj pokrajini. On je nadležan za izdavanje fetvi (v.).* — »i *muftija* Omer efendija« (K. H. I 96); »i *müktija* iz novog konaka« (Aşık. 71).

< tur. *müftü* < ar. *mufti*.

V. *muftiluk*.

muftiluk *m* (ar.-tur.) 1. *muftijsko zvanje*.

2. *muftijstvo, nadležstvo u kojem se muftija nalazi*.

< tur. *müftülük*, v. *muftija* + tur. suf. *-lük, -lik*.

muhâbet, v. *mehabet*.

muhâdžir (**muhâdžer**) *m* (ar.) *izbjeglica, emigrant; iseljenik, doseljenik*.

< tur. *muhacir* < ar. *muhâğir*.

muhâfêza *f* (ar.) *područje koje se čuva i brani*. — »što livanjsku muhâfêzu čuva« (M. H. III 414); »Seidija muhâfêzu čuva, / s dvan'est hiljad' ubojite vojske« (K. H. I 35).

< tur. *muhafaza* < ar. *muhâfâza* »čuvanje, branjenje«.

V. *muhafiz, muhafizluk*.

muhâfiz *m* (ar.) *zapovjednik većeg utvrđenog grada, tvrđave*.

< tur. *muhafiz* < ar. *muhâfiz* »čuvar«.

muhafizluk *m* (ar.-tur.) *zvanje, položaj muhafiza*.

< tur. *muhafizlik*, v. *muhafiz* + tur. suf. *-lik*.

muhâkak, *adv.* (ar.) *sigurno, potsigurno*.

< tur. *muhakkak* < ar. *muhaqqaq*.

muhâlêblja *f* (ar.) *vrsta slatkog jela koje se pravi od pirinčeva brašna, mlijeka i šećera*.

< tur. *mühallebi* < ar. *muhallâb*, part. izveden od korijena *halîb* »svježe, istom pomuženo mlijeko, jomuža«.

muhâlêfât, -âta *m* (ar.) *pokretna ostavinska imovina koja se prodaje na javnoj licitaciji*.

< tur. *muhallefat* < ar. pl. *muhallâfât*, sing. *muhallâf* »imovina koja je ostala iza umrlog, zaostavština«.

Muhâmed, hipok. **Mûho**, **Mûšan**, **Mûšo**, **Hâmdiya**, **Hâmdo**, **Hâmo**, **Hâma** (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Muhammed* < ar. *Muhammâd*, muško ime, osn. zn.: »slavljen, proslavljen«.

muhânat, **muhânat**, **muânat**, **muânat**, *adj.* (ar.) 1. *osjetljiv*.

2. *strašivica, propalica, nečovjek*. — »Id' odatle, jedan muhanate!« (Vuk, Rječnik).

< tur. *muhannat, muhanat, muhanes* »strašivica, propalica, nečovjek; onaj koji tepa ili kroz nos govori« < ar. *muhannât* »čovjek ženske naravi, ženskih manira«.

V. *muhanatluk*.

muhânâtluk *m* (ar.-tur.) 1. *osjetljivost*.

2. *strašivost; nečovječnost*.

< tur. *muhannatlık*, v. *muhanat* + tur. suf. *-lık*.

muhânet *m* (ar.) *tuga, bol, jad*. —

»i od derta i od muhaneta, / od sevdaha jada golemoga« (Ašikl. 47); »I od derta i od muhaneta« (Vuk, Rječnik). Ova se riječ samo u pjesmi nalazi, a u ob. govoru se ne upotrebljava.

< tur. *mihnet* < ar. *mihnâ* »muka, nevolja«.

muhârêba *f* (ar.) *rat*.

< tur. *muharebe* < ar. *muhârâbâ*.

muhârem *m* (ar.) *ime prvog mjeseca po muslimanskom kalendaru*.

< tur. *muharrem* < ar. *muharram* osn. zn.: »sačuvan; zabranjen; svet«.

Muhârem, hipok. **Mûho** (ar.) *musl. muško ime*. Obično se *nađijeva djetetu koje se rodi u mjesecu muharemu po musl. kalendaru*.

muhasèra

< tur. *Muharrem* < ar. *Muḥarrām*, muško ime, osn. zn.: »sačuvan; zabranjen; svet«.

muhasèra (muasèra) *f* (ar.) *opsada, opsjedanje*; »muhaseru učiniti« = opsjednuti. — »muhaseru učiniše kulu« (K. H. I 87).

< tur. *muhasera* < ar. *muḥṣarā*.

muhasila, v. *murasela*.

muhèndis *m* (ar.-pers.) *inženjer*.

< tur. *mühendis* < ar. *muhāndis*, part. akt. od *hāndāsā* »inženjerija« < pers. *endāze*, v. *endaze*.

Muhiba (ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Muhibbe*, žensko ime, < ar. *muḥibbā* »ona koja voli«.

muhimāt (muimāt), -āta *m* (ar.)

1. *oprema, prtljag, naročito vojna oprema*. — »ostaviše svega muhimata« (K. H. I 422).

2. *municija*,

< tur. *mühimmat*, sa značenjem kao u nas < ar. pl. *muhimmāt*, sing. *muhimmā* »važna, potrebna«.

Muhjūdīn, ina (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Mühyüddin* < ar. *Muhyi-ddīn*, muško ime, osn. zn.: »preporoditelj, oživotvoritelj vjere islama«.

mühlet *m* (ar.) *početak, rok*. — »Eto t' mühlet za nedilju dana«, »Mühleta eto misec dana« (M. H. III 243, IV 305).

< tur. *mühlet* < ar. *muhlā*.

mühlija (mùlija) *f* (pers.-tur.)

1. *raspor u čakšira ili šalvara kroz koji se mokri*. — »na njemu su šajčave čakšire, / kroz muhliju čuku pomolio« (F. K. 1886 41).

2. *mekano poveće dugme na dušek*u (bude ih šest ili osam)

koje drži vunu da se ne pretače unutar dušečne dimije.

< tur. *mihli, mihli* »čavlom prikovano, pričvršćeno« < tur. *muh* »čivija, čavao« < pers. *mih* + tur. suf. -li.

Múho, v. *Muhamed* i *Muharem*.

mührija *f* (ar.) *mala bijela kost, školjka ili bondžuk koji se upliću djeci u kosu radi uresa, a i radi uroka*.

< tur. *mühre* < ar. *muhri*.

Mühsin (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Muhsin* < ar. *Muḥsin*, muško ime, osn. zn.: »dobročinitelj«.

mühtādž, mühtāč (müktādž, müktāč) *adj.* (ar.) *potreban, nuždan, ovisan o pomoći drugoga*. — »Nedaj mi, bože, nikome muhtadž biti« (u ob. gov.).

< tur. *muhtaç* < ar. *muḥtāğ*.

mühtār (müktār), -āra *m* (ar.) *starješina mahale u gradu; seoski starješina, knez*. — »Dok pozvaše Vrepca i muhtara« (Ist. bl. II 253); »Bog ubio zvoničkog muhtara« (Sevd. 66). < tur. *muhtar*, sa značenjem kao u nas < ar. *muḥtār* »odabran, izabran«.

mühtija, v. *muftija*.

mühur (müür, mür) *m* (pers.) *pečat*. — »trisa mu evo pod muhuro m kesa« (M. H. III 323); »Zlatnim murom potkajiti našu pravu« (Kočić I 381). — »mühur prsten« = prsten koji služi kao muhur; »Kad ujutru jutro osvanulo, / On joj skide muhur prsten s ruke« (Petran. 351).

< tur. *mühür* < pers. *muhur, muhr*.

V. *muhurdar*, *muhurleisati*, *muhurli*, *muhurlija*, *muhur-sahibi*, *muhr*, *Sulejman-pejgamberov*.

muhürdâr, -âra *m* (pers.) *čuvár pečata*. — »a do druge carev muhurdare« (I. Z. I 239).

< tur. *mühürdar* < pers. *mu-hurdâr*, v. *muhur* + pers. prez. osn. -*dâr* od inf. *dâšten* »imati, držati«.

muhurlëisati (*muurlëisati*, *mur-lëisati*), -išem, staviti pečat na neku ispravu ili pismo; zapečatiti.

< tur. *mühürlemek* »staviti pečat, zapečatiti«.

muhürli, indecl. adj. (pers.-tur.) *snabdjeven pečatom; zapečaćen*.

< tur. *mühürlü*, v. *muhur* + tur. suf. -*lü*, -*li*.

muhürlija *m i f* (pers.-tur.) 1. *ono što je snabdjeveno pečatom, što ima na sebi pečat*. — »a izvadi cordu muhurliju« (M. H. III 366).

2. *onaj koji ima ispravu sa pečatom, dekret*. — »muhurlije, pa sve učtuglije« (M. H. III 7).

< tur. *mühürlü*, v. *muhurli*.

muhur-sahibija *m* (pers.-ar.) *čuvár carskog pečata (veliki vezir)*. — »ugleda ga muhur-sahibija« (M. H. III 6).

< tur. *mühür sahibi*, tur. izft. v. kompon. pod *muhur* i *sahibija*.

mûhur *Sulëjmân - pejgâamberov*, *Solomonov pečat*, *Solomonovo slovo*, *heksagram*, *šestougaonik*. < tur. *mûhr-i Suleyman*, v. *muhur* i ar. *Sulâyman* (*pejgamber*) < jevr.

mûhzur (*mûzur*) *m* (ar.) *sudski činovnik, izvršni organ suda ili upravne vlasti*. — »i on šalje lale i muhzure« (K. H. I 127). Od ovog je došlo prezime *Mûzur*.

< tur. *muhzur* < ar. *muḥḍir* »onaj koji dovodi«.

mûid, -ida *m* (ar.) *pomoćnik mu-derisa, suplent medrese; korepetitor*.

< tur. *muid* < ar. *mu'id*.

muimât, v. *muhimat*.

Mûjân, v. *Mustafa*.

Mûjcin, v. *Mustafa*.

mujëzin *m* (ar.) *džamijski službenik koji na munari »uču ezan« i time objavljuje da je vrijeme molitvi i poziva na molitvu*. — »već s' u mene derzi mujezin i« (M. H. X 19).

< tur. *müezzîn* < ar. *mu'addîn*, part. akt. od *tâ'dîn* »oglasiti; proučiti ezan«.

V. *mujezinluk*.

mujezinluk *m* (ar.-tur.) *mujezinska služba*. — »Od svog rametli oca naslijedio mujezinluk« (Gajret 1930 179).

< tur. *müezzinlik*, v. *mujezin* + tur. suf. -*lik*.

Mûjica, v. *Mustafa*.

Mûjkan, **Mûjko**, v. *Mustafa*.

Mûjo, v. *Mustafa*.

mukabêla *f* (ar.) 1. *glasno učenje kur'ana u džamiji od strane vi-še hafiza; obično se uču uz Ramazan*.

2. *derviško pobožno grupno učenje*.

< tur. *mukabele* < ar. *muqā-bālā*.

mukâdem *m* (ar.) *muški pojas bo-lje vrste od posebne tkanine koja se uvozila sa Istoka, a upotrebljavala se za pojaseve, saruke, šamije itd. Ovako se katkad naziva i sama ova tkanina*. — »Otpasa mu mukâdem pojasa« (Vuk VII 58); »a opasa mukâdem pojasa« (K. H. I 368).

mukàjet

< tur. *mukaddem* < ar. *muqaddām* »probrani, vrijedni«.

mukàjet, indecl. adj. (ar.) 1. *zainteresovan, pažljiv, obazriv*.

2. »mukajet biti« = obratiti pažnju na nešto, povesti računa o nečem. — »Omer momak sjede na jatake, / pa on Zlati ni mukajet nije« (K. H. II 205); »Marko pije ni mukajet nije« (Petran. 252).

< tur. *mukayyet* < ar. *muqayyād*.

V. mukajetli.

mukajetli, indecl. adj. (ar.-tur.) *zainteresovan, pažljiv, obazriv*.

— »Dok otpuče puška u planini, / tomu Ile mukajetli bio« (F. J. II 248).

< tur. *mukayyetli*, v. mukajet + tur. suf. -li.

mukāta i **mūkāta** f (ar.) paušalna godišnja zakupnina (obično minimalna) koja se daje za nekretninu uzetu pod dugogodišnji zakup. I sama nekretnina koja je izdata pod mukatu naziva se mukatom.

< tur. *mukataa* < ar. *muqāṭaa*, osn. zn.: »odsjeći, odrezati«.

mukāva f (ar.) 1. *debela dugačka lojana svijeća* (1 do 2 m dužine i 10—15 cm debljine) na čiracima u džamiji, obložena kartonom. Karton je s vanjske strane ukrašen raznobojnim papirom. Danas su na ovim mukavama instalirane električne sijalice.

2. *debeli karton*.

< tur. *mukavva*, sa značenjem kao u nas < ar. *muqawwā* »ojačan, učvršćen«.

mukēmel, **mučēmel**, indecl. adj. (ar.) *savršen, vanredan*.

< tur. *mükemmel* < ar. *mu-kāmmāl*.

mūktādž, v. muhtadž.

mūktādžija, v. muftadžija.

mūktār, v. muhtar.

mūktē, v. muftē.

mūktija, v. muftija.

mūla, **mūlla**, **mūnla** m (ar.) 1. *učen čovjek, teolog; kadija u većim gradovima*. — »Hajd, Alaga, muli u mešćemu, / vjenčaj seku meni za ljubavcu«! (M. H. X 90).

2. *titula koju je sultan dodjeljivao učenim ljudima kao odlikovanje: mula od Meke i Medine, munla od Stambola itd*.

3. *titula koja se dodaje ispred imena čovjeka koji je učio vjerske škole, pa ma bio i sa njom spremom*. — »Jedna mu je vatra prifatila, / i ubila mula Jusuf-agu« (Vuk VII 35); »Mula Idris para carevica« (Muz. zap. Inst. 3260).

< tur. *mūlla*, *mūnla* < ar. *māwīlā* »gospodar, gospodin«.

V. Mūla, mulaluk.

Mūla, **Mūlija** (ar.) *musl. žensko ime*.

Izv. od mūla (v.) na način kao što je od hodža izvedeno hódža (v.).

mulājim, adj.: (ar.) *blag, miran; mekan*.

< tur. *mülâyım* < ar. *mulā'im*.

mulāluk m (ar.-tur.) *nadležno područje jednog mule, kadije*. — »hoću silnu pokupiti vojsku, po Zvorniku i po mulaluku« (Vuk IV 219).

< tur. *müllaluk*, v. mula + tur. suf. -luk.

mulāzim m (ar.) *poručnik (u vojsci)*. — »Mulazimi asker urediše, / a čauši bajrake razviše« (Kurt I 105).

< tur. *mülāzım* < ar. *mulāzım*.

mūlē, v. mulk.

Mùlija, v. Mula.

mùlija, v. muhlija.

mùlk, **mùlc**, **mùljc**, **èmlāk**, **èmlāc** **m** (ar.) 1. nepokretno dobro, posjed, imanje; svojina.

2. kao pravni izraz; čisto vlasništvo; nekretnine kojima vlasnik može neograničeno raspolagati (za razliku od mirije /v./). < tur. *mùlk*, *emlāk* < ar. *milk*, pl. *āmlāk* »posjed, vlast nad imovinom«.

V. miljać.

mùlūc, -ūca **m** (ar.) kralj, vladar. — »Svaki *m ul u c* učinio su-luč« (K. H. I 46); »obrve joj vriede Carigrada, / b'jelo lice sve devet *m ul u c a*« (I. Z. III 215). < tur. *mùlūk*, pl. < ar. pl. *mulūk*, sing. *mālik* »kralj«. Ar. plural upotrijebljen u nas kao singular.

mūm m i mūma f (pers.) *svijeća*. »ondje Lutvo s majkom večeraše, / a juba mu dva *m u m a* držaše, / do dva *m u m a*, a u dvije ruke« (K. H. I 57); »Viš' glave mu dvije *m u m e* gore, / a niž' nogu dvije ljube dvore« (nar. pj.)

< tur. *mum* »svijeća« < pers. *mūm* »vosak«.

V. mumdžija, mum-makaze, mum-tahta, mumurluk.

mūmdžija m (pers.-tur.) *svjećar*. < tur. *mumcu*, v. *mum* + tur. suf. -cu.

mūmija f (ar.) 1. balsamovan, isušen leš kod starih Egipćana.

2. fig.: ukočen, nepokretan čovjek; veoma mršav čovjek.

< tur. *mumya* < ar. *mūmyā* (i u pers. *mūmyā*).

mūmin m (ar.) *vjernik, musliman*. < tur. *mūmin* < ar. *mū'min* »onaj koji vjeruje u boga«.

mūm-mākaze, **mūmakaze** pl. **t** (pers.-ar.) *usekač, posebne nožice kojima se useče izgorjeli fitilj svijeće, kako bi svijeća bolje gorjela*.

< tur. *mum makası*, tur. izft., v. kompon. pod *mum* i *makaze*.

mūm-tāhta, **mūm-tāfta**, **mūmtahta**, **mūmtafta f** (pers.) *drveni svijećnjak*.

< tur. *mum tahtası*, tur. izft., v. kompon. pod *mum* i *tahta*.

mumùrluk m (pers.-tur.) *čirak za svijeće*. — »I *m u m u r l u k* od suhoga zlata« (Kurt I 179).

< tur. *mumruk*, v. *mum* + tur. suf. -luk.

munādija m (ar.) *telal, oglasivač*. Munadije su u bezistanima oglašavale vrijeme pojedinih dnevnih molitava (namaza), pošto se ezan sa munare ne čuje u bezistanu. I u sarajevskim bezistanima su munadije vršile takva oglašavanja.

< tur. *münadi* < ar. *munādi* »onaj koji zove, viče«.

munādzāt, -āta **m** (ar.) *molitva, pjesma koja sadrži molitvu; oda bogu*.

< tur. *münacat* < ar. *munāğā*.

munāfičiti, **spletkariti**. — »Djevojke jedna drugu samo ogovaraju i *munafiče*« (Gajret 1930 274).

Izv. od *munafik* (v.).

munāfik m (ar.) *licemjerman, smutljivac; spletkar; onaj koji se prikazuje vjernikom, a uistinu nije vjernik*.

< tur. *munafik* < ar. *munāfiq*. V. *munafičiti*, *munafikluk*.

munafikluk m (ar.-tur.) *licemjerstvo*.

< tur. *munafiklik*, v. *munafik* + tur. suf. -lik.

munāra, mināra, mināret *m i mi-nāre n* (ar.) *visoki vitki toranj džamije sa kojeg mujezin poziva muslimane na molitvu* (»učiti ezan«). — »No kad ezan na muna-ri viknu« (K. H. I 158): »Ezan uči sa turskih muna-ra, / ja se šetam pokraj šadrvana« (Muz. zap. Inst. 3315).

< tur. *minare* < ar. *mānārā*.

munāsib, munāsip, adv. (ar.) *umjesno, zgodno, shodno; povoljno*. — »Sto j' munasip, da mu ponese« (K. H. I 104): »Je lj' munasip do Zadara sići« (Lord 73): »... i ja sam o toj stvari sam razmišljao, i našao za munasib...« (Zem-bilj II 23).

< tur. *mūnasib, mūnasip* < ar. *munāsib*.

V. pomunasib.

munēdžim *m* (ar.) *1. astronom. 2. astrolog*.

< tur. *mūneccim* < ar. *munā-ggim*.

Munēvera (ar.) *musl. žensko ime*. < tur. *Münevver*, žensko ime, »Svjetla« (uspor. *Svjetlana*) < ar. *munāwwār* »svjetao«. part. pas. od inf. *tānwīr* »osvijetliti, rasvijetliti« < ar. *nūr* »svjetlo«.

Munīb, -ība (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Munib*, muško ime, < ar. *munīb* »onaj koji se bogu obra-tio, posvetio (napustivši grijе-šenje)«.

Muniba (ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Münibe*, žensko ime < ar. *munībā*, ž. rod od *Munīb*, v. *Munib*.

Munir, -ira (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Münir*, muško ime, »Svjetli« < ar. *munir* »svijetao, sjajan«.

Munira (ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Müntre*, žensko ime, »Svjetla« < ar. *munirā* »svijetla, sjajna«.

mūniz, mūnjiz, adj. (ar.) *pitom, umiljat; skroman*.

< tur. *munis* < ar. *mūnis*.

Munkir i Nēkir *m* (ar.) *dva anđela koji se pojavljuju u grobu (po muslimanskom vjerovanju) nakon sahrane umrlog i ispituju umrloga o njegovim djeiima za života. Nazivaju se jednim imenom suvaldžije, sualdžije (v.)*.

< tur. *Munkir, Nekir* < ar. *Munkir, Nākir*.

mūr, v. muhur.

mūrād, mūrāt *m* (ar.) *želja, ono za čim se čezne; ispunjavanje želje*. — »Žene idu na mura-d turbetu«, tj. idu na obilazak turbeta da bi im se ispunila želja koju imaju.

< tur. *murad, murat* < ar. *murād* »cilj, želja«.

V. *muradati*.

murādati, ići na murad turbetu, vršiti nešto radi ispunjenja murada.

Izv. od *murad* (v.).

Murādif (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Müradif*, muško ime, < ar. *murādīf* »sinonim; drug, saputnik«.

murāfa *f* (ar.) *parnica*.

< tur. *murafaa* < ar. *murāfāa*, V. *murafati* se.

murāfati se, parničiti se na sudu.

— »Eno ti suda pa se mura-faj«! (Zem-bilj II 79).

Izv. od *murafa* (v.).

murāija *m* (ar.) *farisej, onaj koji se izdaje za pobožna čovjeka, a u stvari nije istinski pobožan*.

< tur. *mūrai* < ar. *murāʾī*. V. *mūrailuk*.

murailuk *m* (ar.-tur.) *farisejstvo*.
 < tur. *mürailik*, v. *muraija* +
 tur. suf. -lik.

muraseła (pogr. *muhasila*) *f* (ar.)
 1. *poslanica; službeno pismo*
kadije upućeno kao pozivnica
ili kao nalog. — »Od vezira si-
 tnu buruntiju, / Od kadije sitnu
murasełu« (Petran. 581);
 »Bez tapije efendi-kadije, / Bez
 odžine *muhasile male*«
 (Vuk VI 316).

< tur. *mürasele* < ar. *murā-
 sālā*.

Mürat (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Murad*, *Murat*, muško
 ime, »Željko« < ar. *murād* »že-
 lja«.

mürdār, adj. i supst. i **mürdarin**
m (pers.) 1. kao pridjev: *prljav*,
nečist, pis.

2. kao imenica: *prljavac, bitan-
 ga, propalica*.

< tur. *murdar* < pers. *murdār*.
 V. *murdarluk*.

murdarluk *m* (pers.-tur.) 1. *pr-
 ljavština, nečistoća*.

2. *neka bolest kod goveda i ko-
 nja: izadu po trbuhu guke ispod*
kože.

< tur. *murdarlık*, v. *murdar* +
 tur. suf. -lik.

mürdum *m* (pers.) *čovjek, osoba*.
 — »već pašina ubije *mürdu-
 ma*« (B. V. III 76).

< tur. *merdüm* < pers. *mer-
 dum*.

murëcef, **murëcep** *m* (ar.) *crnilo*,
vrsta crnog mastila, tinte. —
 »oči su mi k'o *murecef*, fali
 me, majko« (I. Z. III 114); »Jo-
 vo piše, a Marija veze, / Nesta
 Jovu mrka *murecep*a« (Vuk
 I 209): »kalem ima, *murece-
 pa nejma*« (M. H. III 490).

< tur. *müreкке* < ar. *murā-
 kkāb*.

mürid, -ida *m* (ar.) *kandidat der-
 viškog reda; pristalica, sljedbe-
 nik jednog šeha*.

< tur. *mürid* < ar. *murīd*.

Müris, **Müriz** (ar.) *musl. muško*
ime.

< tur. *Muris*, muško ime < ar.
mürīṭ »onaj koji ostavlja u na-
 sljeđe, koji daje nešto u na-
 sljeđe«.

Mürta, v. *Murteza*.

Mürta (ar.) *musl. žensko ime*.

Izv. od *Mürto*, v. *Murteza*.

mürtat, **mürtatin** *m* (ar.) 1. *izda-
 jica*. — »Murtati su mene
 oblagali« (M. H. III 14); »što
 'nakoga murtatina nemaš«
 (K. H. I 27).

2. *otpadnik od vjere*.

< tur. *murtat* < ar. *murtādd*.
 V. *murtatluk*.

mürtatluk *m* (ar.-tur.) *izdajstvo*.

< tur. *murtatlık*, v. *murtat* +
 tur. suf. -lik.

Murtëzā, hipok. **Murtëzan**, **Mürta**,

Mürto (ar.) *musl. muško ime*. —
 »Kurta sjaši, Murta uzjaši,
 dok doratu *m...* otpadoše«
 (nar. izr.).

< tur. *Murtaza* < ar. *Murtādā*
 muško ime, »Odabrani, Pro-
 brani«.

murtezika *f* (ar.) *vakufski službe-
 nici koji primaju od vakufa*
*određenu platu ili nagradu, bi-
 lo u novcu ili u naturi*.

< tur. *mürtezika* < ar. *murtā-
 zīqa* »opskrbljena, osigurana
 hranom«.

Mürto, v. *Murteza*.

mururija *f* (ar.) *carina, cestarina*,
taksa za prolaz.

< tur. *müruriye* < ar. *mururi-
 yyā* »plata za prolaz«.

mürver *m* (tur.) zovika, zova, bazga, *Sambucus nigra* L.; cvijet od zovike.
< tur. *mürver*.

Müsa (asir.) *musl.* muško ime. — »Bujrum M u s a kupusa!«
< tur. *Musa* < ar. *Mūsā*, muško ime, Mojsije < asir.
V. *Musa-pejgamber*.

mūsāf *m* (ar.) *kur'an.* — »i u njojzi *musaf* i *sufara*« (M. H. X 62).
< tur. *musaf*, *mushaf* < ar. *mushāf*, osn. zn.: »uvezana knjiga; zbirka«.

musafēret *m* (ar.) putovanje.
< tur. *misafaret* < ar. *musā-fārā*.

musāfir *m* (ar.) gost; putnik—namjernik. — »da on svoje vidi *musafire*« (M. H. III 448).
< tur. *misafir* < ar. *musāfir* »putnik«.
V. *musafirhana*, *musafirluk*, *musafaret*.

musafirhāna i **musāfirhāna** *f* (ar.-pers.) dobrotvorna ugostiteljska kuća; kuća specijalno određena za putnike—namjernike u kojoj ovi dobivaju besplatno konačište i hranu. U Bosni i Hercegovini je za turske vlasti, bilo *musafirhana* u mnogim mjestima.
< tur. *misafirhane*, v. *musafir* i *hane*.

musafirluk *m* (ar.-tur.) gostovanje, idenje u goste; putovanje.
< tur. *misafirlik*, v. *musafir* + tur. suf. -lik.

musāka *f* (ar.) povrće pripremljeno za jelo sa prženim mesom: jelo od tanko izrezanih crnih patlidžana, tikve ili krompira, uprženih u maslu i jajima i posutih uprženim isjecanim ili samljevenim mesom.

< tur. *musaka* < ar. *musāqqā*, bukvl.: »skvašen, napojen«.

musāla *f* (ar.) mjesto (livada, bašta ili kakav drugi povelik prostor) na kome muslimani cijelog grada, varoši, grupno, pod otvorenim nebom, klanjaju bajramsku molitvu »bajram-namaz«. Gotovo svaki grad i kasaba u Bosni i Hercegovini imao je svoju *musalu*. Sarajevska *musala* je bila na prostoru gdje se sada nalazi zgrada Izvršnog vijeća BiH i ostale obližnje zgrade. Stoga se i ulica koja vodi od ulice Maršala Tita prema Miljacki zove *Musala*. — »Kolika je na *Musali* jaliija, / još je veća Atlagića kapija« (Sevd. 103).

< tur. *musalla* < ar. *muṣallā* »mjesto gdje se klanja namaz«. V. *salat*, *musaliija*.

musālat *m* (ar.) nametljivac, onaj koji dosađuje.

< tur. *musallat* < ar. *muṣallat*, part. pas. od *tāslāt* »ovladati, savladati«.

musāliija *m* (ar.) klanjač, onaj koji klanja namaz (molitvu).
< tur. *musalli* < ar. *muṣallī*.

mūsandara, **mūsandera**, **mūsāndra** *f* (tur.) 1. od drveta skovani i rezbarijama ukrašeni pregraci (kao neki stalni zidni ormari) duž cijelog jednog zida sobe u starinskim kućama, u čijem sastavu su: dušekluk, dolaf, banjica a, često, i zemljana peć sa lončićima.

2. jedna vrsta balkona u džamiji, na zidu iznad ulaznih vrata.
< tur. *musandira*.

musānif *m* (ar.) pisac, autor.
< tur. *musannif* < ar. *muṣānif*.

Müsa-pejgamber (asir.-pers.) božji poslanik *Musa*, Mojsije.

< tur. *Musa peygamber* v. **Musa** i peygamber.

musavêda, v. museveda.

musèlem *m* (ar.) *onaj koji je povlašten, privilegovao, oslobođen djelimično ili potpuno od redovnih i vanrednih državnih i feudalnih tereta.*

< tur. *müsellem* < ar. *musâl-lâm* »predan«.

musèlez, musèles *m* (ar.) *mošt, žira.* — »Šta je hajrola — da nije Bosna protekla šerbetom, a Neretva muselezom?« (Zem-bilj III 133); »Dala bih bačvu museleza« (Vuk V 546).

< tur. *müselles* < ar. *muṣāllāf*, buk.v.: »trostruk, trovrtan«.

musèlim *m* (ar.) *sinonim za kajmekam; zastupnik paše u sandžaku koji mu je dat kao arpaluk; oblasni upravitelj; sreski načelnik.* — »Beg Mustajbeg, muselime lički« (K. H. I 101).

< tur. *müselim* < ar. *musā-llim*.

V. *muselimluk*.

muselimluk *m* (ar.-tur.) 1. *muse-limska služba, muselimsko zvanje.*

2. *oblast kojom upravlja muselim.*

< tur. *müselimlik*, v. *muselim* + tur. suf. -lik.

musevêda, musavêda *f* (ar.) *bijeda, nesreća, napast; potvora, kleveta.* — »To je samo jedna bijeda i musavêda« (Kočić, II 12).

< tur. *musibet* < ar. *muṣibā* »nesreća, bijeda, napast«, ili

< tur. *müsvedde* < ar. *mus-waddā* »crna stvar, ocrnjena«.

V. *musevedžija*.

musevedžija *m* (ar.-tur.) *opačac, bijednik.*

V. *museveda* + tur. suf. -ci (č. dži).

musibet *m* (ar.) *nesreća.* — »Tko ne traži nasihata; izješće šamar musibeta« (Nar. bl. 174).

< tur. *musibet* < ar. *muṣibā*.

Muslihūddīn, -ina, hipok. **Muslija** (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Muslihuddin*, vulg. *Musli*

< ar. *Musliḥuddīn*, muško ime, osn. zn.: »popravljač vjere«.

Muslija, v. *Muslihudin*.

muslim *m* (ar.) *musliman.*

< tur. *müslim* < ar. *muslim* »musliman«, part. akt. od *islām* »predati se bogu«.

V. *musliman*.

muslimān, -āna *m* (ar.-pers.) *pridani islamске vjere.*

< tur. *müsliman* < pers. *muslimān*, pers. pl. od ar. *muslim* (v. *muslim*). Ovaj plural se u turskom i u našem jeziku upotrebljava kao singular.

müsluci (sing. **müsluk**) *m* (tur.)

1. *javni nužnik koji ima tekuću vodu, odnosno uz koji se nalazi više česama.*

2. *mjesto gdje se nalazi više česama iz kojih stalno voda teče.*

< tur. *musluk* osn. zn.: »slavina od česme«.

Müstafa, hipok. **Müjān, Müjo, Müjcin, Müjkan, Müjko, Müjica** (ar.) *musl. muško ime.* Ako se doda titula »aga« ili »beg«, onda se kaže: *Müstafaga ili Müjaga i Müstajbeg ili Müjbeg.*

< tur. *Mustafa* < ar. *Muṣṭafā*, muško ime, osn. zn.: »odabran«.

mustâhfizi, mustâhfezi (sing. **mustâhfiz, mustâhfez**) *m* (ar.) *članovi stalne posade stacionirane u gradovima; pozadinska vojska koja je služila kao posada grada i brinula se o opkopima i*

mustahfizluk

utvrđenjima oko grada. Jedni su bili plaćeni (alufedžije), a drugi su vršili službu kao spahijske. Mustahfiz je pripadnik tog roda vojske.

< tur. müstahfiz < ar. mustahfiz »čuvar, zaštitnik«.

V. mustahfizluk.

mustahfizluk *m* (ar.-tur.) mustahfizi rod vojske; služba mustahfiza.

< tur. müstahfizlik, v. mustahfiz + tur. suf. -lik.

mustédžir *m* (ar.) zakupac; kmet u doba austro-ugarske okupacije.

< tur. müstecir < ar. mustāğir »zakupac«.

mustèhab *m* (ar.) ono što je po islamskim propisima pohvalno da se čini i za što se ima sevap. < tur. müstehab < ar. mustāḥab

mustulok, mustulugdžija, v. muštuluk, muštulugdžija.

musvēda *f* (ar.) koncept, rukopis. < tur. müşvedde < ar. muşuaddā.

mūša, mušāja, mušāra *f* (ar.) utrina, pašnjak; zemlja pusta, neobrađena.

< tur. müşa'-i mera »seoski pašnjak kojim se koriste svi seljani: nepodijeljena, zajednička utrina« < ar. mušā »zajednički, nepodijeljeni« + ar. mā-rā »mera« (v. mera).

V. mušaluk.

mušaluk *m* (ar.-tur.) travarina, tj. ono što se plaća za pašnjak.

V. muša + tur. suf. -lik.

Mušan, Mušo, v. Muhamed i Muharem.

mušavēra *f* (ar.) dogovor, konsultovanje.

< tur. müşavere < ar. mušāwārā.

mūšebak, -pka, pl. mūšepci i mūšēbek, -a, pl. mūšēbeci, *m* (ar.)

1. drvena rešetka na prozorima starih muslimanskih kuća koja služi tome da se ne bi vidjela s ulice ženska lica u sobi. — »Od čošaka i od mušebaka« (M. H. X 92); »gledala ga Ajka s mušebaka« (I. Z. III 168).

2. vrsta veza koji je sličan mušepku.

< tur. muşabak < ar. muşābāk »napravljen kao mreža ili kao rešetka«.

mušēma *f* (ar.) ovošteno platno, gumirano platno. — »i mušēme na kajiš vezane« (K. H. I 559).

< tur. muşamma; vulg. muşamba < ar. muşamma »ovošten«.

V. mušemali.

mušemāli, indecl. adj. (ar.-tur.) od mušeme, sa mušemom.

V. mušemali fenjer pod fenjer.

< tur. muşammālī, v. mušema + tur. suf. -lī.

mūšir, -ira *m* (ar.) maršal. — »i najviši mušir od Stambola, / Murat paša, veliki vezire« (K. H. I 187).

< tur. müşir < ar. mušir.

mūšmula, mūšmulja *f* (grč.) mušmula, Mespilus germanica L. < tur. muşmula < grč. mēspilon.

mūšrić, mušrik *m* (ar.) neznačajac, višebožac.

< tur. müşrik < ar. mušrik.

mūšta, mūštija *f* (pers.) alatka od tuća u obliku polukugle sa kratkim drškom, kojom sarači, papučije, kundurdžije i čizmedžije tuku kožu da bi je rastanjili i rastegli, te na taj način pripremili za krojenje. Pri rukovanju držak ove alatke se drži

u stisnutoj šaci i stoga je dobila ime po pers. riječi »mušt«. — »Čizmedžije jedne dilendžije, / muštom tuku, od gladi se vuku« (Zb. XXX sv. I 135).

< tur. *mušta* < pers. *mušte* »ono što se šakom drži« < pers. *mušt* »šaka«.

muštèdžija, v. muždèdžija.

mušterija *m* (ar.) 1. kupac, reflektant za kupovinu; klijent. — »Poradi jednog mušterije dućan se ne otvara« (Nar. bl. 143).

2. onaj koji nešto želi, koji pretenduje na nešto. — »al' sam jadna skudila djevojku, / skudila je momku mušteriji« (I. Z. II 1); »i ti si joj bio mušterija, / i tvoja je jauklija bila« (M. H. III 194).

< tur. *mušteri* < ar. *muštāri* »kupac«.

muštija, v. mušta.

muštulūgdžija, v. muštulukčija.

muštuluk (**muštuluk**) *m* (pers.-tur.) bakšiš ili nagrada koja se daje onom koji prvi javi kakvu dobru, radosnu vijest. — »Daj muštuluk gospodska divojko, / eno tebi Vrcić-bajraktara (M. H. III 154); »Ja tebe glas, ti mene muštuluk« (Vuk, Posl. 110); »Muštuluk, majko, muštulugdžiji« (Vuk V 67). < tur. *muštuluk* < pers. *mušde* »vesela vijest, obradovanje« + tur. suf. *-luk*.

V. muštulukčija, muždèdžija.

muštulukčija, **muštulūgdžija** *m* (pers.-tur.) onaj koji prvi javi radosnu vijest i koji za to zaslužuje muštuluk.

< tur. *muštulukçu*, v. muštuluk + tur. suf. *-çu*, *-či*.

mūtāp, **mūtāb**, **mūtāf**, **mūtāv** *m* (pers.) pokrovac od kostrijeti, prostirač od kostrijeti.

< tur. *muytap*, *mutaf* < pers. *mūytāb* < pers. *mūy* »dlaka« i pers. *tāb*, prez. osn. od inf. *tāften* »plesti, prestiti, sukati«.

V. mutapčija.

Mutápčió, v. mutapčija.

mutápčija, **mutābdžija**, **mutāvdžija** i **mutápčija**, **mutābdžija**, **mutāvdžija** *m* (pers.-tur.) zanatlija koji pravi razne predmete od kostrijeti (kao: pokrovce, harare itd.). Od ovog je nastalo prezime Mutápčič.

< tur. *muytapçı*, *mutafçı*, v. mutap + tur. suf. *-çı*.

mutēber, indecl. adj. (ar.) ugleđan, cijenjen, uvažen. — »Deva je muteber, jer je duga vrata« (Nar. bl. 45).

< tur. *muteber* »cijenjen, uvažen«, < ar. *mu-tābār* »poučen, pouka«.

mutēkif, **mutēcif** *m* (ar.) čovjek koji se zatvori u džamiju zadnjih deset dana Ramazana; v. itīcaf.

< tur. *mutekif* < ar. *mu-tākif*.

mutēkija *m* (ar.) veoma pobožan čovjek koji se čuva svakog grijeha.

< tur. *müttaki* < ar. *muttāqī*.

mutesàrif *m* (ar.) 1. okružni načelnik, oblasni načelnik.

2. sinonim za valiја.

< tur. *mutasarrif* < ar. *mutāšarrif*.

V. mutesarifluk.

mutesarifluk *m* (ar.-tur.) okrug, oblast, kao područje mutesarifa; mutesarifsko zvanje.

< tur. *mutasarriflik*, v. mutesarif + tur. suf. *-lik*.

mutesèlim *m* (ar.) isto što i *muselim* (v.).

< tur. *mütesellim* < ar. *mutä-sällim*.

mutevèlija

mutevèlija *m* (ar.) *upravitelj jednog vakufa*.

< tur. *mütevelli* < ar. *mutü-wälli* »upravitelj«.

mutfak, mutvak *m* (ar.) *kuhinja*.

»Pa otide dolje u mutfaku, / Će u mutfak behu kuharice« (Lord 112); »to začula cura u mutvak u« (K. H. I 158).

< tur. *mutfak, mutpak* < ar. *maṭbaḥ* »kuhinja«.

muti, indecl. adj. (ar.) *pokoran, poslušan, odan*. — »Jesi l' muti Bogu jedinome i našem caru čestitome« (Kočić I 127).

< tur. *muti* < ar. *muṭī* »poslušan«.

V. itaat.

mutlak, mutlakā adv. (ar.) *po svoj prilici, sasvim vjerovatno*.

— »Mutlak serdar nije iz Primorja, / vako nije piće u serdara« (K. H. II 313); »mutlak šćaše Marka posijeci« (Muz. zap. Inst. 59).

< tur. *mutlak, mutlaka* < ar. *muṭlaq, muṭlaqā*.

mutvak, v. *mutfak*.

mùur, muurlèisati, v. *muhur, muhurleisati*.

muvekit *m* (ar.) *onaj koji se brine o ustanovljavanju tačnog vremena radi određivanja nastupa pojedinih dnevnih muslimanskih molitava*.

< tur. *muvaakit* < ar. *muwāqqit* part. akt. od *tawqit* »odrediti vrijeme«, izv. od *waqt* »vrijeme«.

V. *muvekithana*.

muvekithàna *f* (ar.-pers.) *manja prostorija ili zgrada u kojoj ra-*

di muvekit. U dvorištu Begove džamije u Sarajevu postoji muvekithana.

< tur. *muvekithane*, v. *muvekit i hane*.

muzačèra, muzakèra *f* (ar.) *korepeticija, zajedničko učenje i propitivanje, rad u kružoku*.

< tur. *müzakere* < ar. *muḏakärä*.

Muzàfer (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Muzaffer* < ar. *Muzaḫḫār*, muško ime, »Pobjednik«.

Muzàfera (ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Muzaffera*, žensko ime »Pobjednica« < ar. *muḏaffārā* »pobjednica«.

muzažèka, muzajika *f* (ar.) *tegoba, poteškoća, neprilika, kriza*.

< tur. *müzayaka* < ar. *muḏāyāqā*.

muzevir *m* (ar.) *spletkar, smutljivac*. — »Svade ima turskije muzevira« (Kočić I 383).

< tur. *müzevîr* < ar. *muzāwir*.

V. *muzevirluk*.

muzevirluk *m* (ar.-tur.) *spletkačenje, zamućivanje*.

< tur. *müzevîrlik*, v. *muzevir* + tur. suf. -lik.

Múzur, v. *muhzur*.

muždedžija, muštedžija *m* (pers.-tur.) *isto što i muštulukčija, tj. onaj koji prvi javi radosnu vijest*. — »muštedžija na muštuluk dođe« (F. K. 1886 62).

< tur. *müjdeci* < pers. *mužde* »vesela vijest, obradovanje«, + tur. suf. -ci.

naašikovati se, narazgovarati se
na ljubavnom sastanku.

Izv. od ašik (v.).

**nabadžiti se, nadignuti se, podi-
gnuti se** (u hod, u šetnju). —
»Što su jutros bule nabadžile,
/ u teferič, da teferičuju«
(I. Z. IV 57).

Vjerovatno izvedeno od badžak
(v.): nabadžačiti se, pa skraćeno:
nabadžiti se, tj. podići se na
noge, ili od badža (v.): nabad-
žiti se, tj. nadignuti se kao
badža.

nabaka, v. nafaka.

nabakamiti se, narumeniti lice
bakamom. — »Nabijeli se i na-
bakami se, / pa izade na
sokakna vrata« (Sevd. 80).

Izv. od bakam (v.).

nabasati, idući udariti na nešto,
nagaziti, naići.

Izv. od basati (v.).

nabaška i nabaska, adv. (srp.
hrv.-tur.) zasebno, odvojeno.
Hibr. r.: od baška (v.) i naša
prepoz. »na«.

nabelajisati, -jišem, nagaziti na
kakvo zlo, na kakav belaj. —
»Njegov tata je bio malo čvr-
šći, a ovaj će nabelajisati,
čim se razigra...« (Šol. I 399).
Izv. od belaj, belajisati (v.).

**nabelajiti, nagaziti na belaj, na-
samariti se.**

Izv. od belaj (v.).

na būrmu, v. burma.

načordisan, adj. (srp. hrv.-pers.)
čordom oboružan. — »Oko njih
su mnogi nastojnici, / Oružani
i načordisani« (Vuk VII
203).

Izv. od čorda (v.).

načosati se, naašikovati se. — »Da
imamo blizu devojaka, / Čudno
l' bi se noćas načosali«
(Vuk V 217).

Izv. od čosati (v.).

Nādija (ar.) musul. muško ime.

< tur. Nādi, muško ime, »Vi-
kač« < ar. nādi »onaj koji zo-
ve, koji viče«.

Nadija (ar.) musul. žensko ime.

< tur. Nādiye, žensko ime < ar.
nādiyā »ona koja zove, koja
viče«.

nādir, -ira m (ar.) astronomski
najvišoj tački (zenitu) suprotna
tačka, koja se nalazi na suprot-
noj (donjoj) nebeskoj polutki.
< tur. nazir < ar. nazir.

Nadira (ar.) musul. žensko ime.

< tur. Nadire, žensko ime < ar.
nādirā »rijetkost«.

**nadolidati (se), napuniti (se), na-
puniti stomak preko mjere ka-**

nadòlmiti

fom, vodom ili kojom drugom tekućinom.

Izv. od dolidati (v.).

nadòlmiti, napuniti, nadjeti.

Izv. od dolma, dolmiti (v.).

nadurati, trpeći nešto nadvladati, pobijediti, izdržati.

Izv. od durati (v.).

naduravati se, natezati se, takmičiti se u izdržljivosti.

Izv. od durati (v.).

nadurbiniti, upraviti durbin (dvo-gled) na nešto, pogledati kroz durbin u neki objekat. — »Durbinila Bedremane majka, / Nadurbini u mrke kočije« (Muz. zap. Inst. 1811).

Izv. od durbiniti (v.).

nadūzeniti se, dotjerati se, nagizdati se, nabijeliti se i nabakamiti.

Izv. od duzeniti (v.).

Nādža, v. Nadžija.

nadžagbaba, v. nadžak-baba.

nadžak m (tur.) dio starinske bojne opreme: sjekirica na dugom dršku, u koje je s jedne strane oštrica, a s druge strane ušice (malj) u obliku čekića. — »Zareče se zulumčar devojka: / da načini nadžak od čelika« (Vuk I 505); »Nadžak uze, u bure udari« (M. H. III 73).

< tur. *nacak*. Turski leksikografi, zatim Zenker i dr. smatraju ovu riječ izvorno turskom, dok Dr Sikirić tvrdi da je došla od pers. *nāčāh*.

V. nadžak-baba.

nadžak-bāba, nadžagbaba, f (tur.-srp. hrv.) žena *svađalica*, žena koja je uvijek spremna na *svađu*.

Slož. od nadžak (v.) i naše riječi »baba«, starica.

nadžidžati, nakititi. — »džidžala te majka tvoja, / nadžidžanu meni dala« (GZM 1908 121).
Izv. od džidžati (v.).

Nadžija, hipok. Nādža (ar.) musl. žensko ime.

< tur. *Nāciye* < ar. *Nāḡiyā*, žensko ime »Spašena«.

nadžoziti, osmotriti nešto okom, nagledati se potajno nečega.

Izv. od dožiti (v.).

na elif, v. elif.

naerëndati, nairëndati, nastrugati na erendi (napr. krompira, suhog sira i sl.).

Izv. od erendati, irendati (v.).

nāero, v. herav.

nāezber, adv. (srp. hrv.-pers.) *na-pamet, ne gledajući u knjigu*. »Hafiz zna naezber cio musaf«.

Hibr. r.: pred pers. *ezber* »pamćenje« stavljena naša prep. »na«.

V. ezberleisati.

nāfa f (pers.) *potrbušje, potrbusina od kože lisičije ili koje drugje divljači*.

< tur. *nafe* < pers. *nāfe*.

Nāfa, v. Nafija.

nafāka (navāka, nabāka) f (ar.)

1. *hrana, jelo i piće*.

2. *ono što je čovjeku od boga određeno da pojede i popije na ovom svijetu*. — »Ako bude nafake, videćemo se još koji put; a ako ne bude, halalite čitaoci« (Zembilj III 121); »Nestalo mu nafake«; »Drugi dan druga nabaka« (Vuk, Posl. 70).

< tur. *nafaka* < ar. *nafaqa*.

V. nafakali, nafakasuz.

nafakāli, indecl. adj. (ar.-tur.) *prostrane nafake (čovjek) tj. srećan i blagosloven što se tiče izdržavanja i hrane*.

< tur. *nafakalı*, v. *nafaka* + tur. suf. -lı.

nafakāsuz *m* (ar.-tur.) čovjek skučene nafake, čovjek oskudne hrane i izdržavanja.

< tur. *nafakasız*, v. *nafaka* + tur. postpoz. -sız »bez«.

Nafija, hipok. **Náfa** (ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Nafiye*, žensko ime »Korisna« < ar. *nāfia* »korisna«.

nafija, v. *enfija*.

nafile, **nafilja** *f* (ar.) 1. nešto što je suvišno, što je nepotrebno. — »Šta tu trošiti toliki novac i harčiti u nafile, kad se...« (Zembilj III 142).

2. »nafile namaz« = klanjanje koje nije obavezno nego se vrši iz veće pobožnosti za sevap.

3. »nafile (nafilja) džamija« = džamija koja se podiže iz pobuda pobožnosti i za sevap. — »A car gradi nafileju džamiju. / Od jakuta i dragog kamena« (M. H. III 84).

< tur. *nafile* < ar. *nāfilā* »dobrota, dobro djelo; dar«.

Náfiz (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Nafiz*, muško ime < ar. *nāfiḏ* »onaj koji prodiće, koji probija«.

nafta *f* (pers.) sirova smjesa mineralnih ugljovodoničnih ulja, dobijena iz prirodnih izvora.

< tur. *neft* < pers. *neft*.

nagišli, **nargišli**, indecl. adj. (ar.-tur.) *vezen, izvezen srmom, svilom itd.; našaran, obojen*. — »U mene su nargišli kočije«, »Neka tebe, Jovan-lacmanine, / i ti vuko nargišli-kočije« (M. H. III 212, 223).

< tur. *nakişlı* < ar. *naqş* »urezivanje, vezenje, šaranje« + suf. -lı.

nagrāisati, **nagrājīisati**, **nagaziti** *na ogramu; nastradati*. — »Nagraisao kao davo na veliki petak« (Vuk Posl. 186); »Ala ću nagrajisati! Ubiće me iz puške« (Šol. I 111); »Još bi mogao nagrajisati na čunu« (Devajtis 39).

Izv. od ograisati (v.) zamjenom glasa »o« sa našom prepoz. »na«.

nahāberiti, **javiti**, **doglasiti**.

Izv. od haber (v.).

nahakāretiti (se) *ružnim* (se) *na-praviti*, *nagrditi* (se), *unakaziti* (se).

Izv. od hakare (v.).

na hāneta, v. *haneta*.

nahēriti (se), **nakriviti** (se), **na-gnuti** (se). — »Pa samurli kapu naherila« (K. H. II 312).

Izv. od herav, nahero (v.).

nāhero, v. *herav*.

nāhija *f* (ar.) župa, upravna jedinica manja od kadiluka. Dvije ili više nahija čine sudbenu jedinicu (srez) kadiluk. — »dotiraga u ličku nahiju« (M. H. III 514).

< tur. *nahiye* < ar. *nāhiyā*.

nāhoš, indecl. adj. (pers.) *poslab, neraspoložen i nehoran usljed neke tjelesne slabosti*.

< tur. *nahoş* < pers. *nāhoš*, *nāhuş* < pers. *nā* »ne« i pers. *hoş*, *huş* »dobar, lijep«.

nāib *m* (ar.) 1. *kadijin zastupnik ili namjesnik u nahiji koji je imao rang kadije*.

2. *zamjenik, zastupnik u upravnoj službi*.

< tur. *naib* < ar. *nā'ib* »zastupnik, zamjenik«.

naifriziti se, *biti pun srdžbe i bijesa, odveć se naljutiti*.

Izv. od ifriz (v.).

Náil (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Nail*, muško ime < ar. *nā'il* »onaj koji je željeni cilj postigao, dobitnik«.
V. *nail* biti.

Naila, Nájla (ar.) *musl. žensko ime.*

< tur. *Naile* < ar. *Nā'ilā*, žensko ime, osn. zn.: »ona koja je željeni cilj postigla, dobitnica«.

náil biti, postignuti željeni cilj, uspjeti u onom za čim se teži; kaže se: »muradu je *nail bio*«, tj. postigao je željeni cilj.

< tur. *nail* < ar. *nā'il* »onaj koji je postigao željeni cilj«.

Náim (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Naim*, muško ime, »Nježan« < ar. *nā'im* »nježan, mekan, vitak«.

Naíma (ar.) *musl. žensko ime.*

< tur. *Naime*, žensko ime, »Nježna« < ar. *nā'imā* »nježna, meka, vitka«.

nairèndati, v. *naerendati*.

naišàretiti, dati neki znak gestom ili mimikom.

Izv. od *išaretiti* (v.).

nāj m (pers.) *tanka dugačka frula na koju sviraju derviši mevlevijskog reda.*

< tur. *nay*, *ney* < pers. *nāy* i *ney* »frula«, osn. zn.: »trska«.

nájabanu govoriti, v. *jabana*.

nájagati, *namirisati jagom* (mirišljivim uljem). — »Beli Meho iz derdeka ide, / kako ga je *najagalo zlato*« (Kurt I 34).

Izv. od *jag* (v.).

nájkajliji adj. »kail bratac i seka, nas dvoje *najkajlije*« (I. Z. III 10).

Superlativ od *kail*, *kajil* (v.).

nakàhriti, *zadati nevolju, satrti*.

— »Što nemade Bosna *kahri-*

mana, / Da *nakahri* našeg dušmanina?« (Lord 231).

Izv. od *kahar* (v.).

nakalàfatiti se, *našminkati se, uređiti se i dotjerati, ali neukusno i pretjerano*; kaže se: »gle-daj one kako se *nakalafatila!*«

Izv. od *kalafatiti* (v.).

nakàlemiti, 1. *navrnuti vočku radi oplemenjivanja.*

2. *urezati ospice.*

Izv. od *kalemiti* (v.).

V. *nakalemljen*.

nakàlemljen, **nakàlamljen**, adj. *navrnut, okalemljen.* — »Ide kao *nakalemljen*« (Vuk, Posl. 96).

Izv. od *nakalemiti* (v.).

nakàlufiti, **nakàlupiti**, *ispeglati fes na kalufu.*

Izv. od *kalufiti* (v.).

nākāra (**nākārada**) f (pers.) *bubanj, instrument turske vojne glazbe.* — »Sve topove i naše kumpare, / *nakarade* i turske svirale«, »I sve tvoje sitne *nakarade*, / I doboše čim ideš na vojsku« (Vuk IX 385, VII 102).

< tur. *nakkare* < pers. *naqqāre*.

nakaràriti, *namiriti, nadopuniti do mjere.*

Izv. od *karar* (v.).

nākasticē, adv., *namjerice, hotimično.*

Izv. od *kast* (v.).

nākastiti, *naumiti, odlučiti se.*

Izv. od *kast*, *kastiti* (v.).

nākāš, -āša m (ar.) *bojadžija, moler.*

< tur. *nakkaş* < ar. *naqqāš*.

nàkniti, -ijēm, *okniti, obojiti knom.* — »*Nakniše joj i no-*

ge i ruke, / Obukoše svoje odi-
jelo« (Vuk V 513).
Izv. od kna (v.).

Nakšibendi *m* (ar.-pers.) *dervi-
ški red kojeg je osnovao Mu-
hamed Behaudin Nakšibendi
(umro 1388 g.)*.

< tur. *Nakšibendi* < pers. *na-
qšbendi* »bojadžija«.

nakusúriti, *namiriti*, *nadodati do
mjere*.

Izv. od kusur (v.).

nālbant, **nālbanta**, **nālbantīn** *m*
(ar.-pers.) *potkivač konja*. —
»prekuj konju noge sve četiri, /
i nālbantu zahmediju pla-
ti« (K. H. II 534).

< tur. *nālbant* < pers. *nālbend*
< ar. *nāl* »potkova« i pers.
bend, prez. osn. od *besten* »ve-
zati«.

V. nālbantnica.

nālbantnica *f* *potkivačka radnja*.
— »Svrati konja novoj nāl-
bantnici, / prekuj konju no-
ge sve četiri« (K. H. II 534).

Izv. od nālbant (v.).

nālča i **nālča** *f* (ar.-pers.) *konjska
potkova; gvozdena potkova na
petama muške cipele ili čizme*.
— »Nālča nisam da me konji
gaze« (F. J. I 58).

< tur. *nālča* < pers. *nālče*,
pers. demin. od ar. *nāl* »pot-
kova«.

V. nālčadžija.

Nālčadžić, v. nālčadžija.

nālčadžija *m* (ar.-pers.-tur.) *za-
natlija koji pravi potkove za
muške cipele i čizme. To je u
Sarajevu bio esnaf, čije su se
radnje nalazile s južne strane
Brusabezistana*.

Od ovog je nastalo prezime
Nālčadžić.

< tur. *nālčacı*, v. nālča + tur.
suf. -ci.

nālet *m* (ar.) 1. *prokletnik; fig.:
đavo, šejtan*. — »Be vidi ti nā-
leta! Be vidi ti šejtana!«
(Zembilj III 51).

2. *prokletstvo*.

Mtetatezom nastalo od lanet
(v.).

V. nalet đavla, nalet ga bilo,
naletlema, naletnik, naletosum.

nālet đavla — **nālet šejtana!** in-
terj., *proklet neka je đavo —
šejtan!*

Izv. od nalet (v.).

nālet ga bilo! interj., *proklet bio!*
neka je proklet!

Izv. od nalet (v.).

naletlema (naljetljěma) *f* (ar.-tur.)
prokletstvo. — »Pa na mene
naljetljemu dao, / Pa me
danas surgun učinijo« (Lord 20).
< tur. *lānetleme* »prokletstvo«.

nāletnik *m*, *prokletnik, đavo*.

Izv. od nalet (v.).

nāletōsum! interj. (ar.-tur.) *neka
ga đavo nosi! proklet neka je!*
»Nāletosum, tobe jarabi! i
Bosnu vilajet i Srbe pravosla-
vne i Muslimane...« (Zembilj
III 50).

< tur. *lānet olsun!* neka je pro-
klet!, v. nalet + tur. *olsun!*
»neka je«.

nalimānka *f*, *njemačka puška,
puška njemačke izrade*. — »da
ja nađem pušku naliman-
ku« (K. H. II 108).

Metatezom od alamanka (v.).

nālpora *f* (ar.-pers.) *komad pot-
kove*.

< tur. *nālpāre* < pers. *nālpā-
re* »komad potkove«.

nālule, v. nālune.

nālune, **nānule**, **nālule**, sing. **nā-
luna** *f* (ar.) *vrsta drvene otvo-
rene obuće: sastoji se od koma-
da drveta lijepo izrađenog i po-*

nekad sedefom ili čime drugim ukrašenog, sa dvije potpetice i jednim kapišem koji se navlači na prste. Nose se samo izvan kuće. — »pa poteže od zlata nalunu« (F. J. I 128): »a na nogam' sedefli nanule« (K. H. I 504).

< tur. *nalın* < ar. *na'leyn*, dual od ar. *na'l* »obuća, osobito drvena«.
V. *nalundžija*.

nalundžija, nanuldžija *m* (ar.-tur.) *zanatlija koji pravi i prodaje nalune.*

< tur. *nalıncı*, v. *nalune* + tur. suf. -*ci*.

naljetljema, v. naletlema.

nām, gen. *nāma*, *m* (pers.) *glas, popularnost*; »na nāmu« = na glasu, popularan. — »Oglasi se na nāmu divojka«, »vid' de nāma bega udbinskoga« (M. H. III 466, 174).

< tur. *nam* < pers. *nām* »glas, ime«.

V. *namli*, *nam benam*.

nāma *f* (pers.) *pismo, dopis.* — »I dosad su nāme dolazile, / od našega stola i Stambola« (K. H. I 125): »Pade banu knjiga iza kape, / Alibeg je knjigu prihvatio, / al' to nāma budinskog vezira« (F. J. II 354).

< tur. *name* < pers. *nāme* »knjiga, djelo; pismo«.

V. složenice sa ovom kompon. pod: *aħdnama*, *kanunnama*, *ruznama*, *salnama*, *sejahatnama*, *Šahnama*, *šehadetnama*, *tabirnama*, *tandrnama*, *vasijetnama*, *emernama*, *izunama*, *jil-duznama*.

namāhrem *m* (pers.-ar.) *onaj koji nije bliži rod i od koga se muslimanka treba da krije, tj. da ne izlazi otkrivena pred njega.*

< tur. *nāmāhrem* < pers. *nā-māhrem* < pers. *nā* »ne« i ar.

māhram »zabranjena stvar, sve-tinja; fig.: »bliži rođak od koga se žena ne krije«; prema tome: »onaj koji nije bliži rođak i sa kojim nije zabranjen (mahrem) brak«.

nāmajhoš, v. majhoš.

namāsatiti, naoštriti nož, perorez - i sl.

Izv. od *masat* (v.).

namāskariti se, našaliti se. — »te se mladom tad namaskario« (M. H. X 64).

Izv. od *maskara*, *maskariti se*.

namāšcija *m* (pers.-tur.) *klanjač, onaj koji redovno klanja namaz.*

< tur. *namazcı*, v. *namaz* + tur. suf. -*cı*.

nāmāz, -āza *m* (pers.) *muslimanska molitva koja se obavlja pet puta na dan u određeno doba, a vrši se klanjanjem i izgovaranjem rečenica iz kur'ana i molitava na arapskom jeziku. Prvi namaz, sābah-nāmāz, jutarnja molitva klanja se u zoru prije izlaska sunca; drugi, podne, klanja se u podne; treći, ičindija ili ikindija, između podne i večeri; četvrti, akšam, u prvi sumrak, odmah po zalasku sunca, i peti, jacija, klanja se oko dva sata po zalazu sunca. Namaz se sastoji od dva ili više rečata (v.), a rečat od kijama (v.), ručua (v.) i sedžde (v.). — »dok je klanjo turskoga namaza« (K. H. I 92).*

< tur. *namaz* < pers. *namāz*. V. *namazbez*, *namašcija*, *binamaz*.

nāmāzbez *m* (pers.-ar.) *šamija (povezača, rubac) kojom se muslimanka pokriva kada klanja namaz.*

< tur. *namaz bezi*, tur. izft., v. kompon. pod *namaz* i *bez*.

nām bēnām, indecl. (pers.) po izbor, *probrani*, bolji od boljega. — »došlo mi pet stotin' prstena, / sve nām benām od naših glavara, / sve od aga i od bajraktara« (F. K. 1886 13).

< tur. *nam benam* < pers. *nām* »glas, ime« i pers. *bēnām* »znani, poznati, glasoviti«.

nāmčor i **nāmčōr** *m* (pers.) nezahvalnik, onaj koji zaboravlja dobro koje mu je neko učinio.

< tur. *nankör*, vulg. *namkör* < pers. *nānkūr*, slož. od pers. *nān* »kruh« i pers. *kūr* »slijep«.

Námik (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Namik*, muško ime, < ar. *nāmiq* »onaj koji piše«.

námli, indecl. adj. (pers.-tur.) na glasu, poznat, popularan.

< tur. *namli*, v. *nam* + tur. suf. -li.

nāmūs, -úsa, **nāmūz**, -úza *m* (grč.) čast, čestitost, poštenje, karakter. — »to s' obraza i namusa tiče« (K. H. I 118); »U zdravlje ti čekala Fatima, / Sve ti rza i namuza čuva« (Lord 23).

< tur. *namus* < ar. *nāmūs* i pers. *nāmūs* < strgrč. *nómos*. V. *namusli*.

namusālatiti (se), **nametnuti** (se) *nekome*; kaže se: »ti si mi namusalatio onog mahnitova i ne mogu ga se riješiti«.

Izv. od *musalat* (v.).

namūsli, indecl. adj. (grč.-tur.) častan, pošten, čestit.

< tur. *namuslu*, v. *namus* + tur. suf. -lu.

nāna *f* (ar.) metvica, pitoma nana: *Mentha piperita* L., divlja nana: *Mentha sylvestria* L., fam. *Labiatae*.

< tur. *nane* < ar. *nāna*, *nānā*.

V. *nane-ruh*, *nane-šećer*, *nani-jag*.

nāna, v. *nena*

nāne-rūh i **nāne rūh** *m* (ar.) ekstrakt od *nane*, *mentol*.

< tur. *nane ruhu*, tur. izft. od ar. *nāna*: »nana« i ar. *rūh* »duša; ekstrakt«.

nāne-šećer *m* (ar.-pers.) šećerlema sa ekstraktom od *nane*, sa *mentolom*.

< tur. *nane šekeri*, tur. izft., v. kompon. pod *nana* i *šećer*.

nānijag, **nānejag** *m* (ar.-tur.) mirisavo ulje od *nane*, *oleum menthae*.

< tur. *nane yağı*, tur. izft., v. kompon. pod *nana* i *jag*.

nānijetiti, **naumiti**; **namijeniti**.

Izv. od *nijet*, *nijetiti* (v.).

nānišaniti (**nanikšaniti**) *naciljati*, *naperiti* na nešto pušku ili neko drugo oružje, *pravo usmjeriti*. — »Metnu strijelu na zlatnu tetivu, / nanikšani i s desna i s lijeva« (I. Z. II 21).

Izv. od *nišan*, *nišaniti* (v.).

nānule, **nanūldžija**, v. *nalune*, *nalundžija*.

nāpobaška i **napobaška**, adv. (srp. hrv.-tur.) *svako samo za se, postavljeno, odvojeno*.

Izv. od *pobaška* (v.) sa našom prep. »na«.

nār, gen. **nāra** *m* (pers.) pitomi šipak, *Punica granatum* L. var. *sativum*, *Maly*.

< tur. *nar* < pers. *nār*, *enār*.

nāra *f* (ar.) 1. *vika*, *cika*, *dreka*. — »Proču s' nara ličkog poglavara: / »Hala djeco, lički sokolovi!« (M. H. IV 215).

2. *njiska*, *rzanje konja*. — »Zla je nara u dogata moga« (M. H. III 235) < tur. *nara* < ar. *nārā*.

rak

rak m (pers.) *od strane vlasti određena i maksimirana cijena životnim namirnicama.*

< tur. *nark, narh* < pers. *narḡ, nīrḡ*.

ārāndža, nārānča f (pers.) *portokal, pomorandža.* — »Kad se s Marom svatovi vraćahu, / počinise pod žutom n a r a n d ž o m«, »dever s snahom pod žutom n a r a n č o m« (Vuk I 42, 43).

< tur. *narenc* < ar. *nārānġ* < pers. *nāreng*.

ārāndžast, nārānčast, adj. *boje naranče.*

Izv. od *narandža, naranča* (v.).

nargila f (pers.) *vrsta istočnjačke naprave za pušenje posebne vrste duhana izv. »tumblecije«. To je poveća staklena boca napunjena vodom i krivudava cijev, dugačka oko 1–2 m, koja jednim dijelom ulazi u bocu, a na drugom dijelu je pipa za pušenje. Na vrhu boce je lula napunjena tumblecijom. Pušač uvlači rashlađeni dim.* — »u ruci mu sedefli šargija, / a u drugoj sajvat i nargila« (I. Z. IV 28).

< tur. *nargile* < pers. *nārgile* »nargila« < pers. *nārgil, nārčil* »indijski orah«.

nargišli, v. *nagišli.*

nasāčmati, uresiti resama ili vezom.

Izv. od *sačma* (v.).

na sagānake, v. *saganak.*

nasamāriti (se), namagarčiti (se), podvaliti drugom ili sam sebi.

Izv. od *samar* (v.).

nāsib, -iba m (ar.) 1. *suđenik, suđeni momak, suđena djevojka; kaže se: »u nasiba debra na očima«, tj. u momka kome je suđeno da uzme jednu djevojku*

kao da je debra (v.) na očima pa ne vidi mane u djevojke.

2. »nāsib učiniti« = dosuditi, odrediti.

< tur. *nasib, nasip* < ar. *na-šib*.

Nāsih (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Nāsih* < ar. *Nāših*, muško ime »Savjetnik«.

Nasiha (ar.) *musl. žensko ime.*

< tur. *Nāsiha*, žensko ime, »Savjetnica« < ar. *nāšiha* »ona koja daje savjete, savjetnica«.

nasihāčija m (ar.-tur.) *onaj koji savjetuje, koji daje savjete.*

< tur. *nasihatçı, v. nasihat* + tur. suf. *-çı*.

nasihat m (ar.) *savjet.* — »Tko ne traži nasihata, izješće šamar musibeta« (Nar. bl. 174); »Vrijedi ti ovaj nasihat više nego da ti platim i čitav dukat« (Čolak. 29).

< tur. *nasihat* < ar. *našiha*.

V. *nasihāčija, nasihatiti*.

nasihatiti (nasijatiti), savjetovati.

— »... nego smo u finoj formi savjetovali i nasijatili« (Zembilj II 114).

Izv. od *nasihat* (v.).

Nāsir (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Nāsir* < ar. *Nāšir*, muško ime, osn. zn.: »onaj koji pomaže drugom, pomagač«.

Nāsko, v. *Nazim.*

Nasrūdīn, -īna (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Nasruddin, Nasretin* < ar. *Našru-ddīn*, muško ime, osn. zn.: »pomoć vjere islama«.

nāsul čēif? nāsul kēif? (tur.-ar.)

kako si? jesi li dobro i zdravo?

< tur. *nasıl keyif?* < tur. *nasıl* »kako?« (od tur. *ne* »šta, kako« i ar. *aşl* »temelj, istina«) i ar. *keyf, v. čēif*.

nāsuliti (se), izmiriti (se), pomiriti (se), nagoditi (se), naravnati (se).
— »pa se tako nasuliše Turci« (K. H. I 437); »Lako ćeš se s banom nasuliti« (Lord 283).

Izv. od sulh (v.).

Nāšid (ar.) musul. muško ime.
— < tur. *Našid*, muško ime, »Pjesnik« < ar. *nāšid* »pjesnik«.

natahmin, adv. (srp. hrv.-ar.) po prilici, vjerovatno.

Hibr. r.: v. tahmin i naša prep. »na«.

natanāne, v. natenane.

natenhāne, natenāne, natanāne, adv. (srp. hrv.-pers.) nasamo, u tišini, u dokolici; polagano. — »Prinašao je natenane kašiku ustima i natenane se razgovarao, gundajući sa susedom s desne strane« (Devajtis 8)

Hibr. r.: < tur. *tenha* < pers. *tenhā* »sam, prazan, pust« i naša prep. »na« i postpoz. »ne«.

nāters, adv. (srp.-hrv.-tur.) naopako, naizvrat.

Hibr. r.: v. ters i naša prep. »na«.

nāut, v. nohut.

navāka, nafaka.

nāvakat, adv. (srp. hrv.-ar.) na vrijeme, u pravo doba. — »pa na vakat akšam saklanjaše« (M. H. III 447).

Hibr. r.: *vakat* i naša prep. »na«.

Nāza, v. Nazića.

nāzar m (ar.) urok; kaže se: »dijete je oboljelo od nazara«
— < tur. *nazar* »urok« < ar. *na-
zar* »gledanje«.

nāzic, adj. (pers.) prefinjen, nježan, lijepa i nježna tijela.

< tur. *nazik* < pers. *nāzūk*.
V. Nazića, nazićane.

Nazića, hipok. Nāza (pers.) musul. žensko ime.

< tur. *Nazik*, žensko ime, »Nježna« < pers. *nāzūk*, v. nazić.

nazićane, adj. i adv. (pers.) 1. prefinjenog držanja, elegantnog ponašanja.

2. prefinjeno, nježno, elegantno.

< tur. *nazikane* < pers. *nāzūkane*, v. nazić.

Nāzif (ar.) musul. muško ime.
— < tur. *Nazif*, muško ime »Čisti« < ar. *nāzif* »čist«.

Nazifa (ar.) musul. žensko ime.
— < tur. *Nazife*, žensko ime, »Čista« < ar. *nāzifā* »čista«.

Nāzim, hipok. Nāsko (ar.) musul. muško ime.

< tur. *Nāzim*, muško ime, »Pjesnik« < ar. *nāzim* »onaj koji niže; onaj koji niže riječi«, fig.: »pjesnik«.

nāzir, nāzor m (ar.) nadziratelj, pazitelj, kontrolor, naročito državne i vakufske imovine.

< tur. *nazir* < ar. *nāzir*.

V. nazoriti.

nāzli, indecl. adj. (pers.-tur.) dražestan, dopadljiv, koketan, otmjen. — »nāzli hōda, gospodskog si roda« (I. Z. IV 124).

< tur. *nazli* < pers. *nāz* »nježnost, mekost, krasota« + tur. suf. -li.

nāzōr, adv. (srp. hrv.-pers.) silom, nasilu. — »Da me nisi mog'o udomiti, / Veće na zor nje-mu uvalio« (Petran. 447).

Hibr. r.: v. zor i naša prep. »na«.

nāzor, v. nazir.

nāzoriti, nāzor biti, nadzirati, paziti, kontrolisati.

Izv. od nazor, v. nazir.

ca, zao udes. — »al' ne bahta Kumalić Nuhana!« (K. H. I 306). Hibr. r.: v. baht i naša prep. »ne«.

Nedim, -ima (ar.) musul. muško ime.

< tur. Nedim < ar. Nādīm, muško ime, osn. zn.: »drug, pozudani prijatelj«.

Nedžad, -ada, **Nedžat**, -ata, hipok. **Nedžmo** (ar.) musul. muško ime.

< tur. Necat, muško ime, »Spas« < ar. nāğād »spas«.

nedžari pl. (ar.) ovako se naziva-ju jednim imenom ove građevinske zanatlije: klesari, dunđeri, dogramadžije i čerestedžije. Od ovog je nastalo ime selu Nedžarići koje se nalazi između Sarajeva i Ilidže.

< tur. neccar < ar. nāğğār.

Nedžarići, v. nedžari.

nedžaset m (ar.) ljudski ili životinjski izmet, poganština.

< tur. necaset < ar. nāğāsā.

Nedžib, -iba (ar.) musul. muško ime.

< tur. Necib < ar. Nāğīb, muško ime »Plemeniti« < ar. nāğīb »plemenit, dobra roda; izvrstan«.

Nedžiba i **Nedžiba** (ar.) musul. žensko ime.

< tur. Necibe, žensko ime, »Plemenita« < ar. nāğībā »plemenita, dobra roda; izvršna«.

Nedžmo, v. Nedžad.

nefer m (ar.) obični vojnik, vojnik—pješač; obični građanin. — »nit se znadu age, nit neferi« (Muz. zap. Inst. 60).

< tur. nefer < ar. nāfār.

nefes, **nefez** m (ar.) dah, dušak, disanje, izdisaj.

< tur. nefes < ar. nāfās.

V. nefese tegliti.

nefese tegliti, izdisati, umirati. Izv. od nefes (v.).

Nefisa (ar.) musul. žensko ime.

< tur. Nefise, žensko ime, »Ljepotica« < ar. nāfīsā »izvanredno lijepa«.

nefs m (ar.) strast, seksus.

< tur. nefis < ar. nāfs.

nehajir, **nehair** m (srp. hrv.-ar.) nedobro, nesreća. — »nije hajir, već nehajir majko!« (Beh. I 31).

Izv. od hajir, hair (v.) i naše prep. »ne«.

neimār, -āra m (ar.) arhitekt, graditelj, građevinski inženjer. — »Kad to vidje Mitre neimare« (K. H. I 79).

< tur. mimar < ar. mi-mār. V. mimar.

neise, **nějse**, **hërneise**, **helenějse**, konj. (tur.) kako god bilo, kako mu drago, makar, tešto.

< tur. ne ise, her ne ise, hele ne ise.

nekadarisē, konj. (tur.-ar.) koliko-toliko, koliko bilo.

< tur. nekadar ise < tur. ne ise, v. neise i ar. qadār »količina, iznos«.

nēm, **nēmli**, v. mem, memli.

nēmelāzum! interj. (tur.-ar.) šta se to mene tiče! šta mi je briga za to!

< tur. neme lāzum < tur. ne »šta« + tur. me »mi, meni« + ar. lāzim »potreban« (v. lazum). Elezović, tumačeći »neme lāzim«, navodi da je ono »ne« naša negat. čestica. Međutim ovaj je turcizam, kako je gore objašnjeno, u cijelosti preuzet iz turskog jezika.

nëna, nāna, nëne *f* (tur.) 1. baba, očeva ili materina mati. — »za drugog sam isprošena, neno« (K. H. I 159).

2. majka. — »Razbolje se Mejra / na neninu krilu, / u neninu dvoru. / Pitala je majka: / Šta je tebi, Mejro? / Ne pitaj me, neno! (Vuk I 278).

3. baka, stara žena. — »Stara nene skutu poletila« (M. H. III 67).

< tur. *nine* »mati; baba«.

nërāhat, adj. (srp. hrv.-ar.) *ne-spokojan*. — »Sve ti age rahat u mejhani, / al' nerahat starac Čejvan aga« (K. H. I 429). Hibr. r.: v. rahat i naša prepoz. »ne«.

nërede, adv. (tur.) *gdje li*: »nërede džin, nërede šejtan!« tj. gdje li džin, gdje li šejtan! < tur. *nerede* »gdje«.

nërgiç *m* (pers.) *cvijet Chrisanthemum saronarium* L. — »Dvij' latife dva Paloševića, / dva nergića dva Alikadića« (S. B. III 42). < tur. *nergis* < pers. *nergis*.

Nerimāna, Nermina (pers.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Neriman*, lično ime. < pers. *Nerimān*, muško ime, osn. zn.: »junak, hrabar«; prema tome: »Junakinja«.

Nesiba (ar.) *musl. žensko ime*. < tur. *Nesibe*, žensko ime, »Plemenita« < ar. *nāsībā* »plemenita, od dobra roda«.

Nëska, v. *Nezira*.

Nësko, v. *Nezir*.

nestāsluk *m* (srp. hrv.-tur.) *nestašnost, nemarnost*.

Hibr. r.: na našu osnovu *nestaš* (od *nestašan*) dodan tur. suf. *-lik, -luk*.

nesvēsa, nesvesēli, v. *vesve vesveseli*.

nēšter *m* (pers.) *oštri ljekarski odnosno berberski nož za pštanje krvi i razrezivanje i rova*.

< tur. *nešter* < pers. *ništ* »veoma oštar«.

neūzubillāh! interj. (ar.) *bože se čuvaj!* — »Davno je nekaka Švabo kazao da se Austro Ugarska dijeli na Cishajtaniju Translajtaniju i Kalajtaniju — biva Bosnu (ne u z u b i l l a h!) (Zembilj III 28).

< tur. *neuzübillah!* < ar. *neūdu bi-llāh!*

nëvakat *m* (srp. hrv.-ar.) *nevrijeme, nezgodno vrijeme*. — kaže se: »nemoj da mi dolaziš u nevaka t!«

Hibr. r.: v. vakat i naša prepoz. »ne«.

nëvaktom, adv., u *nevrijeme*. Izv. od *nevakat* (v.).

nevāzil *m* (ar.) *upala mesa oko zuba, gingivitis*.

< tur. *nevazil* < ar. pl. *nāwāzil*, sing. *nāzilā* »hunjavica, prehlada«. U turskom i u našem jeziku ar. pl. upotrijebljen kao sing.

Nevrózi-sultān, Nevruzí - sultān, Sultān Nèvrüz, kratko *Nèvrüz* *m* (pers.) *prvi dan proljeća, 21. marta*.

< tur. *nevruz-sultan* »prvi dan proljeća, 21. marta« < pers. *newruz* »novi dan« i ar. *sultān* »car, vladar«; ovdje se misli na pers. sultana Dželaludina Melikšaha koji je uveo kalendar, po kome nova godina počinje od prvog dana proljeća (po Š. Samiji).

Nëvzet, Nèvzat (pers.) *musl. muško ime*.

< tur. *Nevzat*, lično ime. < pers. *newzat*.

nevzeta, *nevzata* (pers.) *musl.* žensko ime.

Muškom imenu Nevzet, Nevzat (v.) dodan naš nastavak za f. -a.

Nëzir, -ira, hipok. **Nëzo**, **Nësko**, (ar.) *musl.* muško ime.

< tur. *Nezir* < ar. *Nâdîr*, muško ime, osn. zn.: »onaj koji opominje da se ide pravim putem; propovjednik«.

Nezira, hipok. **Nëska** (ar.) *musl.* žensko ime.

< tur. *Nezire*, žensko ime < ar. *nâdîrî* »ona koja opominje da se ide pravim putem; propovjednica«.

Nëzo, v. *Nezir*.

ničâh, -âha *m* (ar.) 1. *brak, vjenčanje*. — »žena pod ni č a h o m« = vjenčana, udata žena: »kome gore oba oka vrana, / gledao je žene pod ni č a h o m« (S. S. 123).

2. *fig.*: *mehr*, tj. gotovina ili imovina koju daje muž ženi prilikom sklapanja braka, v. *mehr*. — »Da ti dadem ni č â h i nafaku, / Zlato bona za života moga«, »Na der Zlate od mene ni č â h a, / pöginem li kod Zadra kamena, / nek ti dužan milovanja n'jesam« (K. H. I 368); II 307).

< tur. *nikâh* (č. *nikjah*) < ar. *nikâh* »brak, vjenčanje«.

idâra (pers.) *musl.* žensko ime. < tur. *Nigâr*, žensko ime < pers. »*nigâr*« lijepa kao slika; draga, ljubljena«.

fâs, -âsa *m* (ar.) *stanje žene porodilje od časa porođaja pa sve dok traje čišćenje*. — »Žena dok je u nifasu ne klanja i ne posti«.

< tur. *nifas* < ar. *nifâs*.

âjet *m* i *adv.* (ar.) 1. *konac, kraj*.

2. *na koncu*: »nihajet će on slaboproći«.

< tur. *nihayet* < ar. *nihâyâ*.

Nijâz, -jâza, **Nijâziya** (pers.) *musl.* muško ime.

< tur. *Niyaz*, *Niyazi* < pers. *Niyâz*, *Niyâzi*, muško ime, osn. zn.: »potreba, molba, želja; onaj koji želi«.

nijet i **nijet** *m* (ar.) 1. *namjera, nakana, naum*.

2. *izreka na arapskom ili na našem jeziku neposredno pred klanjanje molitve koja sadrži odluku da će dotično lice klanjati određenu molitvu*.

< tur. *niyet* < ar. *niyyâ*.

V. *nijetiti*, *nanijetiti*, *zanijetiti*, *nijetli*, *nijet* učiniti.

nijetiti, 1. *namjeravati, namjenjivati*. — »Ne skidaj ih, draža od očiju, / teb' uzimo, tebi nije t i o, / ti ih nosi u Kopčića dvore« (Nar. bl. 247).

2. *izgovarati nijet (v.) neposredno pred klanjanje molitve*.

Izv. od *nijet* (v.).

nijetli, indecl. *adj.* (ar.-tur.) *namjeran, odlučan (na nešto)*: kaže se: »nijetli sam sutra putovati«.

< tur. *nijetli*. v. *nijet* + tur. suf. -li.

nijet učiniti, 1. *naumiti, odlučiti se*. — »A nijet sam bio učinio, / Da se spustim do pod tvoju kulu« (Vuk, Rječnik); »eto ja sam nijet učinio« (M. H. III 77).

2. *izgovoriti nijet (v.), neposredno pred klanjanje molitve*.

Izv. od *nijet* (v.).

nikšan, **nikšaniti**, v. *nišan*, *nišaniti*.

nîmet *m* (ar.) 1. *božja blagodat, božji dar*.

2. *fig.*: *hljeb*. — »Ni Alema, tako mi kalema! / Ni Ćimeta, ta-

ko mi ni meta!« (Vuk V 363);
»Halal mu onaj bosanski ni-
met što ga jede« (Zembič III
43).

< tur. *nimet* < ar. *ni'mā* »bla-
godat«.

Nisa, v. Enisa.

nišān, -āna *m* (asir.) 1. *mjesec
april po starom (julijanskom)
kalendaru, tj. od 14 aprila do
13 maja po gregorijanskom ka-
lendaru.* — »Ovog ljeta petoga
nisana, / vijest stiže čestitog
sultana« (Muz. zap. Inst. 1746).
2. *kiša koja pada u ovom mje-
secu.*

< tur. *nisan* < ar. *nišān*
< asir.

nišādur i **nišāder** *m* (pers. i ar.)
salminjak, Chlorammonium.

< tur. *nişadır* < ar. *nišādir*,
odnosno < pers. *newšādur*, *ne-
šādur*.

nišan (**nikšan**) *m* (pers.) 1. *cilj,
meta prilikom pucanja iz va-
trenog oružja; naprava na pušci
ili na topu za ciljanje* — »Biju
nišan mladi Krajišnici«, »ko-
ji znade pušku odapeti, / i na
pušci nišan ufatiti« (M. H.
III 278); »No privatni svoga dže-
verdana, / I sastavi nišan na
Suljagu« (Vuk VII 34).

2. *biljeg, znak na tijelu, mladež.*
— »Beg Mustajbeg oko konja
hoda, / nesrećni mu nišan
opazio« (K. H. I 552); »na dogi
mu tri ružna nišana« (F. J.
I 152); »A po čem bi poznala
hajduka / Mućno videt', a lasno
poznati. / Nišan mu je u de-
snicu ruku« (Lord 112).

3. *odren, odlikovanje.* — »Na
glavi mu tri nišana carska«
(K. H. I 98).

4. *biljega, obilježje, dar koji se
daje djevojci prilikom vjeridbe
ili prosidbe.* — »a u cure ni-

šan ostavio« (F. J. II 36); »I
sa tobom nišan promijeni,
Da isprosi Čatićevu sestru
(Lord 120).

5. *nadgrobnni kamen na musi-
manskom grobu.* — »Pa on lež
u zelenu travu, / pa sam sebi po
sadi nišana« (K. H. III 428);
< tur. *nišan* < pers. *nišan*.
V. nišandžija, nišaniti, naniša
niti.

nišandžija (**nikšandžija**) *m* (pers.-
tur.) *strijelac.* — »Nišandži-
je. nišan zaturiš« (K. H. I
366); »neuljudna šala je kao i
prepunjena puška, koja se trgne
natrag i udari nišandžiju«
(Skot).

< tur. *nişancı*, v. nišan + tur.
suf. -ci.

nišaniti (**nikšaniti**), *ciljati.* — »tko
vuka gađa, bistro valja da ni-
šani« (Nar. bl. 179).
Izv. od nišan (v.).

nišeste *n*, **nišesta**, **nešesta** *f* (pers.)
*pšenični skrob u prahu koji se
upotrebljava za spravljanje
slatkih jela.*

< tur. *nişasta* < pers. *nišāste*.

nišaluk *m* (srp. hrv.-tur.) *mosur
na koji se namotava preda za
vezivanje niti ako se prekine
(v. GZM 1957 55).*

Hibr. r.: od naše riječi *nit* i tur.
suf. -lik, -luk.

niškōvluk *m* (srp. hrv.-tur.) *svoj-
stvo nitkova, niskost, pokvare-
nost.* — »Sačuvaće me od nit-
kovluka milostivi bog i po-
kojni otac na nebu!« (Devajtis
238).

Hibr. r.: našoj riječi *nitkov* do-
dan tur. suf. -lik, -luk.

nišām, -āma *m* (ar.) 1. *regularna
vojska u Turskoj Carevini, u-
stanovljena 1826 godine; vojnik*

te vojske. — »Mrtva glava nizam daje« (Vuk, Posl. 183); »Aman, pašo, ti tvoji nizami / potraše mi smilje i kovilje« (I. Z. I 62).

2. red, poredak, raspored.
< tur. *nizam* < ar. *niẓām* »red, poredak, pravilo« itd.
V. nizami-džedid, nizimlija.

nizami-džedid, -ida *m* (ar.) nova vojska.

< tur. *nizam-i cedit* < ar. *niẓām*, v. nizam i ar. *ġādīd* »nov«.

nizimlija *m* (ar.-tur.) pripadnik carske vojske nizama. — »Nizimlije telegraf izide, / devlet veli da se daju ključ / od sve Bosne i Hercegovine« (I. Z. II 188).

< tur. *nizamli*, v. nizam + tur. suf. -li.

nobečija *m* (ar.-tur.) stražar, redar. — »pa Vukove kolju nobečije«, »tude mnoge paše nalazio, / gole sablje drže pred vratima, / jer su paše carske nobečije« (K. H. I 90, 489).
< tur. *nöbetçi*, v. nobet + tur. suf. -çi.

nobe-šećer, nobet-šećer *m* (ar.-pers.) kandisani šećer, žuti šećer. — »prepuknula i rastopila se, / kano nobe šećer u maštrafi« (I. Z. II 210); »kupiću ti nobet šećer, da jedeš« (GZM 1907 631).

< tur. vulg. *nobet şekeri*, knjiž. *nebat şeker* < ar. *nübāt* »biljka, rastinje« i pers. *şeker* »šećer«.

nobet *m* (ar.) straža, smjena; red, turnus. — »Moliću se našem Borculiću, / da mi vratim' budeš na nobetu« (K. H. II 444).

< tur. *nöbet* < ar. *nāwbā* »red reda, turnus«.
V. nobečija.

nöhut (nòut, nàut) *m* (pers.) slanutak, slani grah, Cicer arietinum L., Prženo i samljeveno sjeme se upotrebljava kao do-datak kafi.

< tur. *nöhut* < pers. *nöhūd*, *nühūd*.

nöksān, adj. (ar.) nepotpun, manjkav.

< tur. *noksan* < ar. *nuqṣān*.
V. noksanluk.

noksanluk *m* (ar.-tur.) nepotpunost, manjkavost.

< tur. *noksanlık*, v. noksan + tur. suf. -lik.

nökta *f* (ar.) tačka.

< tur. *nokta* < ar. *nuqṭa*.

nòut, v. nohut.

novājlija *m* (srp.hrv.-tur.) novi; početnik. — »Moja sablja, moja novājlijo« (Vuk, Rječnik). Hibr. r.: našoj riječi *nov*, *novi* dodan tur. suf. -li sa umetkom glasa »j«.

Nòvalija *m* (srp. hrv.-tur.) Novljanin, građanin iz Novog.

Od ovog je došlo prezime Nòvalija (u Sarajevu).

Hibr. r.: našoj riječi »Novi« (preuđešenoj da bi primila tur. suf.) + tur. suf. -li.

nūfūs, nūfūz, -ūza *m* (ar.) 1. stanovništvo, žitelji; lica, osobe. — »Nufuščije nufuz popisaše, / popisa se malo i veliko« (I. Z. III 63).

2. fig.: popis stanovništva; knjige koje sadrže popis stanovništva, matične knjige; kaže se: »u nufusu mu stoji da je rođen (napr.) 1917. g.«.

< tur. *nūfus* < ar. pl. *nufūs*, sing. *nāfs* »duša, osoba, čovjek«.
V. nufus-teskera, nufuščija.

nūfūs-tèskera *f* (ar.) rodni list.

< tur. *nūfus tezkeresi*, tur. izft., v. kompon. pod nufus i teskera.

nufúščija *m* (ar.-tur.) *matičar; onaj koji vrši popis stanovništva i vodi matične knjige.* — »Nufuščije nufuz popisaše, / popisa se i malo i veliko« (I. Z. III 63).

< tur. *nüfusçu*, v. *nufus* + tur. suf. -*çu*, -*çi*.

nufüz, nufüs, -üza *m* (ar.) *upliv, uticaj; dostojanstvenost.*

< tur. *nüfuz* < ar. *nufüd*.
V. *nufuzli*.

nufúzli, nufúsi, indecl. adj. (ar.-tur.) *uplivan, uticajan; dostojanstven.*

< tur. *nüfuzlu*, v. *nufuz* + tur. suf. -*lu*, -*li*.

nüh-nebilêrden, adv. (ar.-tur.) *iz prastarih vremena (kaže se za nešto što je veoma staro).*

< tur. *Nuh-i nebiđen* »od Nuh-pejgambera, od Noja«.
V. *Nuh-pejgamber*.

Nüh, hipok. **Nühan, Núho, Núko, Núšo** (jevr.) *musl. muško ime.*
< tur. *Nuh* < ar. *Nūh*, muško ime, Noje < jevr.

Nühan, v. *Nuh*.

Núho, v. *Nuh*.

Nüh-pejgamber *m* (jevr.-pers.) — *Nuh, Noje.*
V. *Nuh* i *pejgamber*.

Númān, -ána, hipok. **Númo** (ar.) *musl. muško ime.*
< tur. *Numan* < ar. *Nu·mān*, muško ime, »Crveni«, osn. zn.: »krv«, fig.: »crveni«.

Númo, v. *Numan*.

nün *m* (ar.) *ime arapskog slova «n».*
< tur. *nun* < ar. *nūn*.

Núna, v. *Memnuna*.

nûr, -úra, nûrak, gen. **nûrka** *m* (ar.) *1. svjetlo, svjetlost; svjetlina.* — »Šta ne valja da čine

deca: Da se ne ogledaju na ogledalu pre godinu dana, jer neće imati nura (svježine) u obrazu« (Miodrag. 180); »Prosolidio se, provaljano se i dobio malo nura u obrazu« (Zem-bilj II 98).

2. svjetlost, plamen, koja se po narodnom vjerovanju, pojavljuje na grobovima pobožnih ljudi, svetitelja i na mjestima gdje se nalazi zakopano blago (fosforescencija). — »Hadži Ahmed, mujezin, priča pod krk-jeminom, da je te večeri vidio nur na grobu hafiza« (Gajret 1931 7); »Nad Emkom je nurak progerio, / Više glave nurak progorio« (Vuk I 501).

< tur. *nur* < ar. *nûr*.

V. *Nurija, Nura, nurli*.

Núra, v. *Nurija*.

Nurija, Nurüdín, -ína, hipok. **Nürkan, Núrko** (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Nuri*, muško ime »Svjetli« (< ar. *nûr* »svjetlo« + ar. adj. suf. -*i*) i tur. *Nuruddín* < ar. *Nûru-ddín*, muško ime, osn. zn.: »svjetlo vjere islama«.

Nurija, hipok. **Núra, Nürka** (ar.) *musl. žensko ime.*

< tur. *Nuri*, lično ime, »Svjetla« (uspor. »Svjetlana«), v. *Nurija*.

Nürka, v. *Nurija*.

Nürkan, v. *Nurija*.

Núrko, v. *Nurija*.

nûrli, indecl. adj. (ar.-tur.) *svjetao; »nûrli lica« = svjetla, svjetla lica; »nûrli čela« = svjetla čela.*

< tur. *nurlu*, v. *nur* + tur. suf. -*lu*, -*li*.

Nurüdín, v. *Nurija*.

nüşkadžija

nüşkadžija *m* (ar.-tur.) *onaj koji piše zapise, koji zapisuje (protiv bolesti, uroka itd.).*

< tur. *nuskacı, muskacı, nušhacı* < ar. *nusḥa* »rukopis, pismo« + tur. suf. *-cı*.

Nusra. v. Nusreta.

Nusret, hipok. **Núsro** (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Nusret*, muško ime < ar. *nuṣṛä* »pomoć«.

Nusreta, hipok. **Núsra** (ar.) *musl. žensko ime.*

Muškom imenu Nusret (v.) dodan naš nast. za f. *-a*.

Núsro, v. Nusret.

Nušo, v. Nuh.

nûvâb. nuvâblija, v. Mektebi — *muwab, mektebi-muvablija.*

nûzla *f* (ar.) *bolest desni oko zuba, krupa, krupica, scorbutus.*

< tur. *nuzle* < ar. *nâzlä* »hunjavica, prehlada«.

obajati, izgubiti svježinu, okorjeti, otvrdnuti.

Izv. od bajat (v.).

obakšičiti, obdariti. — »Čime ću te obakšičiti, draga, / sinoć sam ti bio na pendžeru« (I. Z. IV 29).

Izv. od bakšiš (v.).

obalijestiti se, onesvjestiti se.

Izv. od bailisati se (v.).

obaška, adv., odvojeno, posebno.

Izv. od baška (v.).

obataliti (se), pokvariti (se).

Izv. od batal, bataliti (v.).

obdulja f (tur.) konjska trka.

< tur. *öndül* »nagrada koja se daje trkačima na trci; opklada«. V. obduljaš.

obduljaš, -aša m trkači konj.

Izv. od obdulja (v.).

obeharati, rascvjetati se (behavior).

Izv. od behar, beharati (v.).

obehutiti, obevutiti, obeznaniti, onesvjestiti. — »Brzo skoči vuče, brže Mikluš tuče / — Neko liko puti, pa ga obevuti« (Zmaj 143).

Izv. od behut, bevut (v.).

obendelučiti, opojiti, omamiti. — »U nju meće bendeluka belog, / Dok je Ivu obendelučio« (Vuk V 552).

Izv. od bendiluk, bendeluk (v.).

obendijati, opčiniti, opojiti, omamiti. — »u njeg bacaj mnogo bendeluka, / neš li kako obendijat jendu« (Beh. I 335).

Izv. od bendijanje (v.).

obihmaliti, zanemariti, izgubiti volju i predanost za kakav rad ili dužnost.

Izv. od ihmaliti (v.).

obilan, v. bilal, bilan.

obispātiti, dokazati, posvjedočiti.

Izv. od ispatiti (v.).

obrazli, indecl. adj. (srp. hrv.-tur.) pošten, karakteran.

Hibr. r.: naše obraz + tur. suf. -li.

obrazluk m (srp. hrv.-tur.) uzda. — »Ufat' majci konja za obrazluk« (nar. pj.).

Hibr. r.: naše obraz + tur. suf. -luk, -lik.

očarčiti, c. čarčiti.

očederiti se, rastužiti se, ožalostiti se.

Izv. od čeder (v.).

očefšiti, v. očevšiti.

očelaviti, imati čelu na glavi, postati gole glave.

Izv. od čela (v.).

evšiti

čevšiti, izvršiti uviđaj, izvršiti procjenu, ustanoviti poljsku štetu.

Izv. od čevš, čevšiti (v.).

čoraviti, očoriti, postati čorav, oslijepiti.

Izv. od čor (v.).

oda f (tur.) najmanja jedinica plaćene vojske. Više oda sačinjavali su jedan džemat. Na čelu ode je odobaša.

< tur. oda, osn. zn.: »soba«.

V. odabaša, odadžija, odaja, odaliska, odobaša.

odabaša (odobasha) m (tur.) 1. portir u hanu; natkomornik; upravnik odjeljenja.

2. v. odobaša.

< tur. oda başı, tur. izft., v. kompon. pod odaja i baš.

odadžija m (tur.) sobar, sobarica, poslužitelj.

< tur. odacı, v. odaja + tur. suf. -ci.

odaja f (tur.) soba. — »Što god može stade u odaju« (K. H. I 462); »... čiji je let kroz puste odaje uznemiravao one koji su čuli šum...« (Skot 116).

< tur. oda.

odajačiti, udariti, odadrijeti.

Izv. od dajak (v.).

odaliska f (tur.) robinja s kojom se živi kao sa bračnim drugom, iako nevjenčano; ljubavnica.

< tur. odalık, »robinja s kojom se živi, ljubavnica«, v. odaja + tur. suf. -lık.

odbürmati, odburmavati, odvnuti, odvrtati. — »ama šta je puca pod grčcem, / u njem' ima dvije litre zlata, / zaburmano, pa se odburmava« (Vuk III 356).

Izv. od burma (v.).

oddževapiti, oddževābiti, odgovoriti

Izv. od dževab, dževapiti (v.).

odevrēčiti se, nageti se u stranu, prevjesiti se.

< tur. devrik »prevješeno, prevajeno«.

odhidžretiti, odseliti.

Izv. od hidžret (v.).

odjavašiti, smekšati se, popustiti u srdžbi, u žestini.

Izv. od javaš (v.).

odmāndaliti, skinuti mandal s vrata.

Izv. od mandal, mandaliti (v.).

odobasha, odabaša m (tur.) starješina ode, komandir janjičarskog voda. — »Jesi li čuo barčul odobašu?« (M. H. III 324); »a drugo je Hasan odobaša« (K. H. II 51). — Od ovog je nastalo prezime Odobašić.

< tur. oda başı »starješina janjičarske ode« tur. izft. v. kompon. pod oda i baš.

Odobašić, v. odobaša.

odunluk m (tur.) 1. prostor iza ili ispod zemljane peći gdje se drže iscijepana drva.

2. spremište iscijepanih drva, mjesto u dvorištu gdje se drva cijepaju.

< tur. odunluk < tur. odun »drvo« + tur. suf. -luk.

odūzeniti, v. udūzeniti.

odža, v. hodža.

Odžaci (tur.) industrijsko mjesto u Bačkoj, srez Sombor.

Izv. od odžak (v.).

odžačar, dimnjičar.

Izv. od odžak (v.).

Odžak (tur.) varošica u Bosni, jugozapadno od Sanice, srez Doboj.

Izv. od odžak (v.).

odžak, -aka *m* (tur.) 1. *dimnjak*.
— »Ako kuća izgori, dug na
odžak izleti« (Vuk, Posl. 5).

2. *ognjište*. — »Jusuf je odlič-
nog gosta zatvorio u svoju ma-
lu sobicu u kojoj je bio krevet
i odžak u kome se pekla ka-
fa« (Andrić 41).

< tur. *ocak* »dimnjak, ognjište«.
V. odžačar, odžaklija, kahve-
odžak.

odžak *m* (tur.) 1. *kuća, dom; po-
rodica, koljeno, rod*. — »U njegov
stara na odžaku majka« (M.
H. III 50); »Majka će ti curu is-
prostiti, / od odžaka, od kog
tebi drago« (B. V. 1892 155);
»Ode svaki zavičaju svome, /
Osta Janko u svome odžaku«
(Petran. 390).

2. *plemićska, begovska kuća* čija
su vrata uvijek otvorena za
putnike—namjernike i u kojoj
se, zbog toga, vatra na ognjištu
(na odžaku) ne trne; dobra, bo-
gata kuća.

3. »janjičarski odžak« je janji-
čarski štab koji se dijelio na je-
dinice zv. »orte«.

4. »tabački odžak« sačinjavaju
sve tabhane i tabaci jednog
mjesta.

< tur. *ocak* »ognjište, kuća, po-
rodica, centar, štab« itd.

V. odžaković, odžakzade.

odžaklija *f* (tur.) *soba, prostorija,*
koja ima ognjište sa zidanim
dimnjakom.

< tur. *ocaklı*, v. odžak + tur.
suf. -lı.

odžaković, koljenović, kućić, lice
iz dobre kuće, iz dobra roda.
Izv. od odžak (v.).

odžakzada (odžakzade) *m* (tur.-
pers.) isto što i odžaković (v.).
»Janjičari stare odžakza-
de«, »Đe se kupi trides bajrak-
tara, / Da zamolim redom
odžakzade« (Lord 262, 287).

< tur. *ocak*.

< tur. *ocak* »kuća« i pers. *zāde*
»dijete«.

oduturumiti, postati duturum
oronuti.

Izv. od duturum (v.).

ofajđiti se, ovajđiti se, okoristiti
se.

Izv. od fajda (v.).

of amān! interj. (ar.) *uzvik raz-
draganosti, osjećajnosti; u nar.*
pjesmi kao refren. — »Bosno
moja, moje živovanje, / Ajšo
moja, moje milovanje, / of
amān!« (Sevd. 48).

< tur. *of aman! uf aman!* < ar.
uff! »uh! pi!« i *aman* (v.).

**oferčiti, fêrak uhvatiti, 1. ocije-
niti, razabrati**.

2. *ustanoviti razliku između*
*dvoga koje je od njih dvoje bo-
lje*.

Izv. od ferk, ferčiti (v.) Nije
osnovana pretpostavka P. Sko-
ka (544 oferčiti »opaziti«) da je
to metaforička izvedenica od
tur. *fırca* »kefa«.

ofijātiti, v. fijatiti.

ofürsatiti, samovolju provoditi
osiliti se.

Izv. od fursat (v.).

oğuştura, indecl. (tur.) udri odo
rud, udri odonud rukama il
štapom po nekome.

< tur. *oğuştura*, optat. 3 lic
sing. od inf. *oğuşturmak* »trlja
jedno o drugo, mëljati«.

ogajtiniti, opšiti gajtanom.

Izv. od gajtaniti (v.).

ogolot, oğulot *m* (tur.) *pčelin*
metva, pčelinja ljubica, Melis
officinalis, fam. Labiateae.

< tur. *oğul otu*, izft. od t
oğul »roj, mlade pčele« i tur.
»biljka, trava«.

ograisati

ograisati, ograjisati, -išēm, 1. *na-gaziti na čine ili na džinsko kolo i od tog oboljeti.*

2. *naći na kakvu neprijatnost, na zlo udariti, nastradati.* — »Ograisao kao đavo na veliki petak« (Vuk, Posl. 231); »moreš lako ograjisat', dragi, / od dušmana i mojih i tvojih« (I. Z. IV 213).

< tur. *oğramak* »ograisati«, V. *ogram*.

ograma (agrama) f (tur.) *nervoza, vrsta živčanog oboljenja koje, po narodnom vjerovanju, nastaje ako se nagazi na čini ili na džinsko kolo, tj. ako se ograiše.*

< tur. *oğrama*. Pogrešno je tumačenje P. Skoka (8 *agrama*) koji ovu riječ veže za tur. inf. *agrumak* »osjetiti bol«.

ograš, ogroš, m ograšje n (tur.) *borba, okršaj.* — »Božja pomoć Kosovko devojko! / Će si sestro na ograšju bila?« (Vuk, Rječnik); »Jer se sila oko kule svila, / Sve se ogroš slama od pušaka« (M. H. IV 120).

< tur. *uğraş*.

ograšitisati, -išēm, *nastojati, truditi se oko nečeg.*

< tur. *uğraşmak* »nastojati, truditi se«.

ohalasiti se 1. *spasiti se, izbaciti se.*

2. *sretno se osloboditi poroda, sretno se poroditi.*

Izv. od *halasiti se* (v.).

oharabiti, *postati trošan, dotra-jao, zapušten.*

Izv. od *harab* (v.).

Ohran, v. *Orhan*.

ojavašiti, *popustiti u ljutnji, popustiti uopšte; kaže se: »zima je malo ojavašila«.*

Izv. od *javaš* (v.).

ojn, ojun m (tur.) *igra; odigrana partija tavle.*

< tur. *oynun*.

V. *ojna, ojnadžija, ojnak, ojnati*.

ojna f (tur.) *konjsko otmjeno poigravanje; »provoditi ojnu« = poigravati se.*

Izv. od *ojn* (v.).

ojnadžija m (tur.) *igrač, onaj koji voli igru i zabavu.*

< tur. *oynayıcı* »igrač«.

ojnak (hōjnak) m (tur.) 1. *ono što se igra; igra; šala; predmet kojim se igra; orah kojim se gađaju kupe oraha (u igri orasi-ma).*

2. *zglob ili pregib u nekog predmeta.*

3. *fig.: živo i nemirno dijete.*

< tur. *oynak*.

ojnati, igrati; poigravati.

Izv. od *ojn* (v.).

ojun, v. *ojn*.

ök m (tur.) *strijela.*

< tur. *ok*.

oka f (ar.) *stara mjera za težinu: 4 litre po 100 grama, odnosno 1,283 kg težine.*

< tur. *okka* < ar. *ūqiyyā*.

V. *okaluk*.

okabuliti, ukabuliti, pristati na nešto, usvojiti nešto; kaže se: »ne mogu okabuliti da me na ovaj način napada«.

Izv. od *kabuliti* (v.).

okadar, adv. (tur.-ar.) *mного, puno, onoliko.*

< tur. *okadar* »onoliko« < tur. o »onaj« i ar. *qadr* »količina«.

okagač m (tur.) *debela hrastova greda (jedna ili više ih) po sredini tavanice u starinskim magazama i u halvatima koja u glavnom drži gornju prostoriju.*

Obično se ova greda oslanja na potporanj (direk, čursiju).

< tur. *okağaç*, bukvl.: »drvo pravo kao strijela« < tur. *ok* »strijela« i tur. *ağaç* »drvo«.

okahariti (se), okahriti (se), okariti (se), ožalostiti (se), snužđiti (se). — »Zašto se je Mujo okahrio«, »Nemojte mi okahariti baba« (K. H. II 98, 544).

Izv. od kahar (v.).

okālemiti, oplemeniti vočku ili koju drugu biljku, navrnuti vočku.

Izv. od kalemiti (v.).

okāluk m (ar.-tur.) 1. predmet koji ima težinu jedne oke (somun od oke).

2. posuda ili boca u koju može stati 1 oka neke težnosti.

< tur. *okkalık*, v. oka + tur. suf. -lık.

okinati, v. okniti.

oklāgija f (tur.) tanki obli štap za razvijanje tijesta u jufke. — »Stara majka pitu kuha, / u ruci joj oklagija« (GZM 1907 406); »Mariška je u ispruženoj ruci držala oklagiju« (Sol. I 91).

< tur. *oklağu*, *oklava*.

oklōbdžija, oklōpčija m (srp. hrv.-tur.) onaj koji ima oklop na sebi.

Hibr. r.: naša riječ oklop + tur. suf. -ci.

okniti, -ijēm, okinati, -nām, okr-nati, -ām, oknivati, -ām, obojiti (bojiti) knom ruke, noge ili kosu. — »Tuj su oni okrnali Zlatu«, »Ovde ćemo oknivati Zlatu« (K. H. I 318, 311).

Izv. od kniti, kinati, krnati (v.).

oknivati, v. okniti.

okrnati, okniti.

öksuz, v. uksuz.

okūisati, -ișēm, okūjisati, -ișēm, (kūjisati, -ișēm) učiti ezan na munari. — »Kūjišu boga ne spominju, / već spominju do dv'je jauklje« (I. Z. IV 218).

< tur. *okumak* »učiti, čitati«.

V. zaokuisati.

okūvetiti, ojačati, osnažiti se.

Izv. od kuvet (v.).

öldi, indecl. (tur.) bi, nastade. — »Akšam oldi, ja u L'jevno si-doh« (M. H. X 117); »Akšam oldi, sunce zađe« (Muz. zap. Inst. 3270).

< tur. *oldu*, perf. 3 lice sing. od *olmak* »biti«.

V. oldi-biti, olmadi, olmaz, ol-sun, olur.

öldi-biti! interj. (tur.) bi i prode! svrši se!

< tur. *oldu*, perf. 3 lice sing. od *olmak* »biti« i tur. *bitti*, perf. 3 lice sing. od *bitmek* »svršiti se«.

ölmadi, indecl. (tur.) ne bi, ne do-godi se.

< tur. *olmadi*, perf. neg. 3 lice sing. od *olmak* »biti«.

ölmaz, indecl. (tur.) ne može biti, ne biva. — »Olmaz pita bez masla« (Nar. bl. 135).

< tur. *olmaz*, part. imperf. (i imperf. neg. 3 lice sing.) od *olmak* »biti«.

ölsun! interj. (tur.) neka bude! makar!

< tur. *olsun!* imp. od *olmak* »biti«.

öluk m (tur.) limeni žlijeb za od-vodenje kišnice sa krova, odvo-dna limena cijev; žlijeb. — »gdje curi na oluke zlato« (K. H. I 382).

< tur. *oluk*.

V. olukli.

ölükli, indecl. adj. (tur.) žljebast, na oluke, kanaliran. — »A u

ruke olukli šešane« (Lord. 169).

< tur. *oluklu*, v. oluk + tur. suf. -lu, -li.

olur, indecl. (tur.) *može, važi, biva*.

< tur. *olur*, part. imperf. od *olmak* »biti«.

omač m (tur.) *vrsta domaćih kockastih rezanaca od kojih se pravi čorba*.

< tur. *oğmaç* izv. od inf. *oğmak* »trljati, gnječiti među dlanovima«.

omariziti, *oboljeti od kakve kronične bolesti*.

Izv. od *mariz* (v.).

omatuhiti, omatūšiti, omatūviti, *oslabiti u pameti usljed starosti, postati matuh*.

Izv. od *matuh, matuhiti* (v.).

omāzuliti (se), *lišiti nekog kakve koristi; izmaknuti kakvoj dobiti, neuspjeti da se postigne kakva korist*.

< tur. *mazul* < ar. *maʿzūl* »svrgnut, odstranjen«.

Ömer hipok. Ōmo (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Ömer* < ar. *ʿUmār*, muško ime, ime drugog halife iza Muhameda.

meremātiti, popraviti.

Izv. od *merematiti* (v.).

metèriziti, napraviti opkope, robove (meterize) oko grada.

Izv. od *meteriz* (v.).

mo, v. *Omer*.

1 m (tur.) *deset (broj)*.

< tur. *on*.

V. *onbaša*.

baša m (tur.) *desetar u vojsci, kaplar*.

< tur. *onbaşı*, v. kompon. pod on i baš.

opāčiti (se), 1. *očistiti*. — »nekoj valja dvore opāčiti, / ja li svoje, ja li svoga dragog« (I. Z. IV 15).

2. *očistiti se, okupati se*.
Izv. od *pač, pačiti* (v.).

opèrdati, postaviti pregradu, zakloniti, zagrađiti. — »koje jesu caklom operdane« (M. H. III 263).

Izv. od *perde, perda* (v.).

opervāziti, uokviriti, postaviti pervaz tj. ogradu, okolicu. — »... i on je dao da im se opervaze grobovi kamenom« (Andrić 3): »Prvo majstor uzme parče zemlje »za dno« i rukom ga na kolu razplješće da bude potpuno ravno i tanko, a zatim ga odmah »opervazi« tj. obeleži obim dna« (GZM 1956 116).

Izv. od *pervaz* (v.).

òpsihriti, opčarati, opčiniti, omađijati.

Izv. od *sihir* (v.).

opūsaćen, adj., oboružan. — »Izved'te mi jagazli gavrana. / Oračena i opusaćena« (Vuk VII 97).

Izv. od *pusat* (v.).

opūsātiti se, oboružati se. — »Kad se kada l'jepo opremila. / opremila i opusatila« (Vuk III 207).

Izv. od *pusat* (v.).

òračen, òrahtćen, adj. opremljen sa rahtom, osedlan. — »Izved'te mi jagazli gavrana. / Oračena i opusaćena« (Vuk VII 97).
Izv. od *rahl* (v.).

òrdaga m (tur.) *aga ordije, visoki čin u janjičarskoj vojsci*. — »i ordagu i Krlin kulagu« (K. H. I 258).

< tur. *ordu ađası*, izft., v. kompon. pod ordija i aga.

òrdija *f* (tur.) *vojska, armija u Turskoj Carevini*. — »Pod Zvornik se iskupi ordija« (K. H. II 566).

< tur. *ordu*.

V. ordaga.

Òrhan, Òhran i Òrhān, Òhrān (tur.-tatar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Orhan*, muško ime.

(< tur. or »opkop, šanac« i tur.-tatar. *han*, v. *han*).

òriden tahta-bèriden tahta, indecl. (tur.-pers.) *s brda s dola*.

< tur. *oridan tahta* »jedna daska odonud« *beridan tahta* »jedna daska odovud«.

òрман *m* (tur.) *šuma*. — »U ormanu čeka nas busija« (nar. pj.).

< tur. *orman*.

oròsān, orosānija, orosānlija, v. horosan, horosanija, horosanlija.

òròz, v. horoz.

òrta *f* i kao adj. (tur.) *1. sredina, središte, fig.: mejdan, pozornica*.

2. *srednji*.

3. »orta janjičarska« = *janjičarski odred, bataljon, koji je brojio oko 400 vojnika. Više orti skupa sačinjavaju janjičarski odžak. I sama zgrada u kojoj se bataljon nalazio zvala se orta*. — »a iz orte hase janjičare« (K. H. I 258). Mjesto gdje se sada nalazi katolička katedrala u Sarajevu zvalo se »Orta«, jer se tu u tursko doba nalazila janjičarska orta, odnosno *daira*.

< tur. *orta*.

V. ortaluk.

òrtačiti se, udruživati se u kakvom poslu. — »Ne ortači

se s onim s kim ćeš se glav esapiti« (Vuk, Posl. 207).

Izv. od ortak (v.).

òrtak *m* (tur.) *zajedničar, kompanjon, drug u kakvom poslu*. — »Halvaluka stotinu dukata, / i još uz to babina, ortaka« (I. Z. IV 234); »Njegov ortak, Jemljan Konstantinović Atepin« (Šol. I 107).

< tur. *ortak*.

V. ortačiti, ortakluk, uortačiti se, ortakovati.

òrtakluk *m* (tur.) *zajednica, poslovanje udruživanje*. — »Bolje je svoje tele, nego u ortakluku vo« (Nar. bl. 27); kaže se: »ortakluk — batakluk«. < tur. *ortaklık*, v. ortak + tur. suf. *-lık*.

òrtakovati, -ujēm, *družiti se, udruživati se*. — »Zar s takvim bane ortakuje, / S takvim li rujno vino pije« (M. H. II 25).

Izv. od ortak (v.).

òrtaluk *m* (tur.) *tavanica*. — »Ovde možemo spomenuti i rezbarstvo primenjeno u kućama imućnijih porodica: dolafi, rafe, vrata i naročito »ortaluci« (tavanice), kao rad posebnih majstora« (GZM 1954 92). < tur. *ortalık* »ono što je na sredini, što je uočljivo«, v. orta + tur. suf. *-lık*.

òsaburiti, òsabiriti, strpiti se, strpljivo podnijeti kakvu nevolju ili nezgodu.

Izv. od saburiti (v.).

osàkatiti (adj. *osàkaćen*), *ozlijeđiti, učiniti nekog sakatim*.

Izv. od sakat, sakatiti (v.).

osamàriti, *staviti samar na konja*.

Izv. od samar (v.).

osànisati (se), osàndisati (se), dosaditi (se), ugnjaviti (se). —

osanísávati (se)

»vrlo se je osanísao Tale« (K. H. I 409); »Umorih se ruže trgajući, / osandisah dragog čekajući« (Muz. zap. Inst. 3680).

< tur. *usanmak* »dosaditi (se)«, V. osanísavati (se), osanma.

osanísávati (se), dosađivati (se), gnjaviti (se).

Izv. od osanísati (se).

osànma f (tur.) *dosada, dosađivanje.*

< tur. *usanma*.

osejiriti, òsejriti, razgledati, pregleđati. — »da osejriš od Bosne svatove« (K. H. I 27).

Izv. od seiriti, sejriti (v.).

osevábiti se, osevápiti se, steći se-vab; kaže se: »osevabio si se što si onom siromahu pomogao«.

Izv. od sevab (v.).

Osman, hipok. Ósmo (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Osman* < ar. *ʿUṣmān*, muško ime, osn. zn.: »mladunče (pile) divlje guske; mladunče aздаhe ili zmaja«.

Osmànlija m (ar.-tur.) 1. *Turčin, Turkuša.*

2. *onaj koji ima manire inteligentnog Turčina, ili onaj koji pokazuje svojstva istočnjačkog, osmanlijskog političara.*

< tur. *Osmanlı* »Osmanovac« (imenu sultana Osmana, osnivača osmanske dinastije, dodan tur. suf. -lı).

Ósmo, v. Osman.

osúnetiti, obrezati muško dijete.

Izv. od sunet, sunetiti (v.).

oš! interj. (tur.) *povika na pseto kad se tjera.*

< tur. *oş!*, *oşti!*

ošaf, ošafàna, v. hošaf, hošafhana.

òšđeldija, òšđeldun, v. hošđeldija, hošđeldun.

òšehátiti, otšehátiti, širom otvoriti vrata; otcijepiti ili otkinuti pri-ličan komad nečega (napr. hlje-ba, zemlje, livade itd.).

V. tumačenje pod zašehatiti.

òšerbetiti, okrečiti, obijeliti kre-čom.

Izv. od šerbetiti (v.).

òšícáriti se, okoristiti se, postići kakav dobitak.

Izv. od šicar, šicariti (v.).

òšindi! ošindija, v. hošindi! hošindija.

otakásiti se, napustiti druženje s kim, otarasiti se, osloboditi se nekog.

< tur. *takas* < ar. *tāqāṣṣ* »međusobno izravnjanje u računima, naravnjanje«.

oteferiçiti, oteferiçovati, provesti se, zabaviti se, prouživati. — »Tamburice po bogu sestrice, Dosta smo ti oteferiçili« (I. Z. Herceg. 17).

Izv. od teferiç, teferiçiti (v.).

otehiriti (oteiriti) očekati, strpiti se, ostaviti za kasnije.

Izv. od tehir, tehiriti (v.).

otkápáriti, otključati.

Izv. od kapariti (v.).

otlukhàna, otlukàna, posebna sporedna zgrada na selu u kojoj se drži sijeno ili pljeva. Sijeno se ubacuje kroz otvor na krovu, kroz badžu.

< tur. *otlukana, otlukhane*, < tur. ot »bljka, trava« + tur. suf. -luk, -lık. + pers. *ḡāne*, v. hane.

òtomān i otòman m (ar.) *mekani istočnjački divan s jastukom bez naslona.*

Izv. od Otoman = Osman »Turčin« < ar. *ʿUṭmān* »Osman«.
V. Otomanović.

Otománović, Otmánović, Osmánović, Osmanlija. — »Janičari vi li ste levente i delije O t m a n o v i ć cara?« (Kočić 215).

< tur. *Osman* (sultan Osman, osnivač osmanske dinastije)
< ar. *ʿUṭmān* »Osman«.

òtro, -ota *n* (tur.) *dijakritički znak u arapskom pismu koji označava kratki vokal »u«.*
< tur. *ötrü*.

òtur! òtura! (tur.) *sjedi! »nego gel otur, / da pijemo vino«, »Hodi, dragi, otura, / nemoj derat potura« (I. Z. I 49, IV 91).*
< tur. *otur!* imp. 2 lice sing. od *oturmak* »sjesti«.
V. *oturak, oturisati*.

òturak, -rka *m* (tur.) *1. ono na čemu se sjedi ili na čemu nešto stoji.*

2. *stražnjica; čmar.*

3. *onaj čunjasti dio mangale na kome ona stoji.* — »Dva glavna dijela mangale, oturak i bogaz spajaju se jabukom« (GZM 1951 213).

4. *mjesto za odmor; odmor.*

< tur. *oturak*, izv. od inf. *oturmak* »sjesti«.

otūrisati, -išēm, *sjesti.*
< tur. *oturmak* »sjesti«.

òtuz *m*, num. (tur.) *trideset (broj).*
< tur. *otuz*.

ovājđiti se, v. ofajđiti se.

ovàrisati, -išēm 1. *pogoditi, potre-
fiti, nabasati.*

2. *uputiti se u nečem (u nauci, zanatu itd.).*

< tur. *varmak* (istoč. tur. *kar-mak*) »doći, dospjeti; shvatiti, razumjeti«.

ovèremiti, *oboljeti, svezati ve-
rem.*

Izv. od *verem*, *veremiti* (v.).

ozāifiti, ozaifiti, oslabiti tjelesno.
Izv. od *zaif* (v.).

ozùduriti, ozùdurtiti, osiromašiti.

— »Neg moj babo Derviš bajraktaru, / Ostario i ozudurtio« (M. H. IV 307).

Izv. od *zudurt* (v.).

ozuhūriti, pojaviti se, pokazati se.

< tur. *zuhur* < ar. *ḡuhūr* »pojavljivanje, pojava«.

ožđeldija, ožđeldun, v. hošđeldija, hošđeldun.

pāča, v. pače.

pačaluk m (pers.-tur.) 1. donji dio nogavica u čakšira, dimija ili koje druge donje haljine.
2. vrsta suknjenih gamašna koje se stavljaju preko nogavica u čakšira.

3. dimije »na pačaluke« su (za razliku od dimija »na čiftijane«) dimije sa uskim nogavicama, bez dodatnih nogavica.

< tur. pačalik »odijelo koje nevjesta oblači na »dan pače« (slično našoj knji uoči petka). Toga dana se na večeri jede jelo »pače« (v.) i zbog toga je ovaj dan nazvan »dan pače«, a odijelo nevjeste »pačaluk«.

< tur. pačalik, v. pače + tur. suf. -lik.

pačariz m (pers.) 1. onaj koji štetu nanosi.

2. šteta, kvar. — »Ima Dmitar četrdeset sluga, / Te Turcima pačariza gradi: / On razbi-ja hane i dućane« (Vuk VII 272).

< tur. pačariz, çapariz »smetnja, zapreka« < pers. čepu-rāst, čep-rāst, bukvl.: »lijevo-desno«. V. pačarizluk.

ačarizluk m (pers.-tur.) 1. smetnja, pometnja, neprilika.
2. šteta, kvar.

< tur. pačarizlık, çaparizlık »smetnja, zapreka, teškoća«, v. pačariz + tur. suf. -lik.

pačavra f (pers.) krpetina, komad starog platna ili haljinčeta koje služi samo za čišćenje i brisanje prašine; nešto bezvrijedno što se baca u otpatke.

< tur. pačavra »krpetina«
< pers. pāčre-i ūre »komad beza«.

pāče, **pāča** f (pers.) nožice, pihtija, hladetina, tj. jelo spravljeno izvarivanjem govedih ili bravijih nožica.

< tur. pača < pers. pāče »nožice« (demin. od pā, pāy »no- ga«).

V. pačaluk, pačnjača.

pačmage, v. pašmage.

pačnjača f, pita koja se pravi od mesa i masti što se skine sa volovskih noga od vola zaklanog za pastriu.

Izv. od pače (v.).

pāč, adj. (pers.) čist.

< tur. pak < pers. pāk

V. pačiti (se), pačluk, opačiti (se).

pačiti (se), čistiti (se).

Izv. od pač (v.).

pácluk *m* (pers.-tur.) *čistoća*.

< tur. *paklık*, v. *pać* + tur. suf. *-lık*.

padišāh i **pādišāh**, -āha *m* (pers.) *car, vladar*. — »Cuješ mene, sultan padišahu« (K. H. I 26).

< tur. *padišah* < pers. *pādišāh* < pers. *pād* »velik; stalan; čuvar« i pers. *šāh* »vladar«.

pāftalija, **pāvталиja**, **pāfteliija** *f* (pers.-tur.) *puška sa paftama*. — »I u ruke mu puška pāfteliija, / Niz nju paftes dvades i četiri (Lord 110).

< tur. *paftali*, v. *paftes* + tur. suf. *-li*.

pāfte, **pāvte**, **pāpte**, sing. **pāfta**, **pāvta**, **pāpta** *f* (pers.) 1. *kopče na ženskim pojasevima od srebra ili kojeg drugog metala, lijepo izrađene i ukrašene. Prema tome kakvog su oblika i kako su ukrašene, imaju i razne nazive: pivac-pafte, badem-pafte, žaba-pafte, čemer-pafte itd. Često se i sami ženski pojasi sa paftama naziva pafte*. — »Čemer-pavte na badem kovate« (Ašikl. 90); »košulju je trabolozom utegla, / i biserli p'evac paftam' opasala« (I. Z. I 103); »ja ću svoje pafte raskovati« (M. H. X 18); »Svaka pafta od suhoga zlata« (K. H. I 485).

2. *toke na narodnoj nošnji*.

3. *metalne spone ili karike*. — »stoji mu zvrka papti od bajraka« (M. H. III 249); »Niz nogu pafte dvades i četiri« (Lord 110).

< tur. *pafta*, sa značenjem kao kod nas < pers. *bāfte* »otkan« < pers. *bāften* »tkati«.

Postoje različita mišljenja u etimologisanju ove riječi. Zenker, Lokotsch, A. de Cihac. Terdzumanul-lugāt. Dr Š. Siki-

rić: < pers., M. Salahi, Ebüz-ziya: < ngrč., Š. Sami, L. Osmani: < tur. itd. V. *paftaliija*.

pāha *f* (tur.) *kraj, vrh, obrub u fermena ili koje druge gornje odjeće*; »istjerati na pahu« znači: lijepo okružiti i ogajtaniti krajeve fermena ili gunja. < tur. vulg. *pah*, knjiž. *pay*, osn. zn.: »dio«.

pāha, v. *paja*.

pahāli, indecl. adj. (pers.-tur.) *skup*.

< tur. *pahalı* < tur. *paha*, *beha* < pers. *behā* »vrijednost, cijena« + tur. suf. *-lı*.

pāj, -āja *m* (tur.) *dio*. — »Sve na zdravo dade podjednako, / na ranjena po dva paja daje« (M. H. III 192).

< tur. *pay*.

V. *paha*.

pāja (**pāha**) *f* (pers.) *položaj, čin; čast, stepen*. — »S paje na paju dok i na ličinu« (Nar. bl. 158).

< tur. *pāye* < pers. *pāye*.

pājānta, v. *panta*.

pājdak *m* (pers.) 1. *pion, pješak u igri šaha*.

2. *kratki čibuk*. — »Krnje lule, čibuci pajdac i, / po tome se poznaju Bošnjaci« (Kreš.: Sar. čarš. 40).

< tur. *paytak*, *baydak* »krivonog; pješak u šahu« < ar. *bāy-dāq* »pješak« < pers. *piyāde* »pješak«.

V. *pajtak*.

pājdaš, -āša *m* (pers.) *drug, drugar*. — »s pantrontašom s nemilim pajdašom« (GZM 1907 106).

< tur. *pādaş* »sapatnik; drugar, prijatelj« < pers. *pāydaş* »čovjek koji uporedo korača,

saputnik«. Ova riječ u značenju »drug, drugar, prijatelj« prešla je, po svoj prilici, iz tur. u madž. jezik (madž. *pajtás*). Po Miklošiću nama je riječ došla iz madž., a ne direktno iz tur.

paji-táht, pājtaht *m* (pers.) *prije-tonica*. — »Nije žao što ću umrijeti, Nit' je žao bijela p a j t a h t a« (Lord 260).

< tur. *payitaht* < pers. *pāy-taht*.

pajtak *m* (pers.) konj koji nema razmeta u nogama, nego mu noge udaraju jedna o drugu, kose se.

< tur. *paytak* »krivonog; pješak u šahu« < ar. *bāydaq* »pješak u šahu« < pers. *piyāde* »pješak«.

pajvant, pajvan *m* (pers.) spona, uže na konjskim nogama, čustek. — »I svežu se konji u p a j v a n e« (Vuk, Rječnik). »U pajvante metnuti konja« znači: vezati konju noge tako da bi se naučio hoditi »rahvan« (v.)

< tur. *payvant* < pers. *pāy-bend* »sveza za noge« (pers. *pāy* »noga« i pers. *bend*, prez. osn. od inf. *besten* »vezati, svezati«).

pajvānta *f* (pl. *pajvānte*) (pers.) 1. žioka ili gredica koja, postavljena horizontalno, služi za spajanje rogova na kući.

2. podupirač, potporni kolac, potporanj.

< tur. *payanda* »soha, toljaga, potporni kolac« < pers. *pāyende* »duratan, trajan, stabilan«.

paklāma, v. kaplama.

paklāmāš, -āša, pl. paklamāši *m*, klinci kojima se prikivaju, paklame (kaplame) na kućnim drvenim krovovima.

Izv. od paklama, v. kaplama.

pāla *f* (tur.) 1. sablja, odnosno kratki široki mač u koga su obično držak i korice okovane srebrom. Isto što i *zulfikar* (v.). — »O zlatne se pale pojam-miše, / varaju se s njim u mejdanu«, »pa se fati pale okovane« (M. H. III 49, 229, 236).

2. štap kojim se igra klisa (pala i klis).

< tur. *pala*. M. Salahi i Lehdžei — Osmanli navode da je riječ porijeklom ngrč., dok Barbier de Meynard dovodi je u vezu sa grč. *pālē, pāla*.

pālāmār, -āra *m* (grč.) *debeli gvozdeni klinac*. — »Puni puške, otpale ti ruke, / šakom praha, a dva p a l a m a r a« (K. H. I 543).

< tur. *palamar* »debelo uže kojim se brod veže za obalu« < grč. *palamári*.

pālavra *f* (španj.) *podvala, varka, laž*.

< tur. *palavra* »podvala, varka, laž« (turski argo) < španj. *palabra* »koji mnogo govori«.

pāldum *m* (pers.) 1. kajiš od sedla koji je provučen ispod konjskog repa i zadržava sedlo da ne klizi naprijed, na konjski vrat.

2. kožni ili platneni pojas kojim se steže kila da ne ispada.

3. fig.: »udariti nekom paldum« znači: podvaliti nekom nešto.

< tur. *paldım* < pers. *pāldūm*, tačnije: *pārdūm*.

pāloš, pālošina, isto što i pāla (v.).

palúze, n i palúza *f* (pers.) *vrsta kompota koji se pravi obično od trešanja, višanja, kajsijsa, ribizli i sl., a začinja se razmućenom nišestom, usljed čega je gušći od običnog kompota*.

< tur. *palúze* < pers. *pālūde*, bukv.: »cijeden, pročišćen«.

pàruk *m* (pers.) *pamuk*, *Gossypium*.

< tur. *pamuk*, *pambuk* < pers. *penbe* »pamuk«.

V. *pamukli*, *pamuklija*.

pamùkli, indecl. adj. (pers.-tur.) *pamučan*, od *pamuka*. — »pa obuče *pamukli* košulju« (Vuk III 356).

< tur. *pamuklu*, v. *pamuk* + tur. suf. -*lu*, -*li*.

pamùklija *f* (pers.-tur.) 1. gornja odjeća naložena *pamukom*.

2. jastuće u što se beba zamota.

< tur. *pamuklu*, v. *pamukli*.

pànađur, -úra *m* (grč.) *vašar*.

< tur. *panayır* »vašar« < grč. *panēnirion*.

pāndža i **pāndža** *f* (pers.) *šapa*, *kandža*, *kukasti* nokti ptice grabljivice, mačke itd. — »a sivi je soko doletio, / pa *pāndža* ma guju prihvatio« (K. H. I 273).

< tur. *pençe* < pers. *penge* »pesnica« (< pers. *penğ* »pet« + pers. suf. -*e*).

V. *pāndžati se*.

pāndžati se, *grebati se*.

Izv. od *pandža* (v.).

pānta, **pājānta** (pl. *pānte*, *pājānte*) *f* (pers.) *letva*, *žioka*, *soha* ili *gredica* koja, postavljena horizontalno, služi za spajanje rogova na kućnom krovu, za sušenje mesa ili kukuruza na dimu. za vješanje veriga ili za kokašje sjedalo u kokošinjaku. — »Pusti pijevca na grede, / a on će i na *pānte*« (Nar. bl. 149).

< tur. *payvand* < pers. *paywand* »veza, spona«.

papāgaj, **papāgan** *m* (tal.) *papiga*. — »sahat nosim da de ne zadocnim, / *papagana* da me razgovara« (Muz. zap. Inst. 2647).

< tur. *papağan* (u pers. *bapga*) < tal. *pappagallo*.

pāpaz, **pāpazin** *m* (grč.) *pop*. — »dobavio starog *pāpazin*u, / što će curi vjeru prevrnuti« (S. B. IV 64); »Igumane, jedan *pāpazin*o« (Vuk IV 96).

< tur. *papas*, *papaz* < grč. *pāppas*.

V. *pāpaz-čevab*, *papazjahnija*.

pāpaz-čevāb, -āba *m* (grč.-ar.) *čevab* od sitno izrezane brave-tine.

< tur. *papas kebabi* »popovski čevab«, izft., v. kompon. pod *papaz* i *čevab*.

papazjāhija, **papazjānija** *f* (grč.-pers.) *vrsta jela: vareno meso na specijalan način pripremljeno sa lukom, peršunom i uljem*. < tur. *papas yahnisi* »popova jahnija«, izft., v. kompon. pod *papaz* i *jahnija*.

pāpte, v. *pašte*.

paprikāli, indecl. adj., *papren*.

Hibr. r.: naše *paprika* i tur. suf. -*li*.

pāpuča, pl. **pāpuče** *f* (pers.) 1. *vrsta plitke otvorene kožne obuće koja se nosi u kući*. — »na nogam' mu mestve i *pāpuče*« (K. H. I 51).

2. dio karoserije tramvaja ili automobila na koji se staje nogom pri ulazu u kola, kao stepenik.

< tur. *papuç*, *pabuç* < pers. *pāpūš* »pāpuča«, slož. od pers. *pā* »noga« i pers. *pūš*, prez. osn. od inf. *pūšiden* »pokriti« dakle: »nogopokrivač«.

V. *pāpučar*, *pāpučluk*, *pāpuđija*.

pāpučar, -āra *m* 1. *zanatlija koji pravi papuče*.

2. *fig.: onaj koji je podložan svojoj ženi, koji se boji žene*.

Izv. od *pāpuča* (v.).

papučlija

papučlija, v. **papudžija**.

papučluk *m* (pers.-tur.) *prostor kod ulaznih kućnih ili džamijskih vrata gdje se obuća skida, kao i drvena polica za cipele postavljena na tom prostoru.*

< tur. *papučluk*, v. *papuća* + tur. suf. *-luk*.

papudžija, **papučija**, **papučlija** *m* (pers.-tur.) *zanatlija koji izrađuje papuče.* — »Da upitam papučliju, / Šije li mi pašmagiće« (Vuk V 387).

< tur. *papuçu* i *papuclu*, v. *papuća* + tur. suf. *-çu*, odnosno *-lu*.

pāra *f* (pers.) 1. *novac.*

2. *novčić.* — »Ijepog Peru, paru carevicu« (M. H. X 46).

3. *četrdeseti dio groša.*

4. *stoti dio dinara.*

< tur. *para* < pers. *pāre*.

V. *parali*, *paraliija*, *parasuz*.

paračesik, **na paračesik**, *adv.* (pers.-tur.) *na parčeta, na dije-love; ne odjednom nego malo pomalo.*

< tur. *parekesik* »odsječen komadić« < pers. *pāre* »komad« i tur. *kesik* »odsječen«.

paradžik, **paračik** *m* (pers.-tur.)

1. *komad, komadić; komadić grede ili otpatka od tkanine.* — »koja ga udara s jednim komadom iliti paračikom u glavu« (Kočić 128).

2. *U Hercegovini arpadžiku kažu paradžik.*

< tur. *parecik* < pers. *pāre* »komad« + tur. demin. suf. *-cik*.

parāli, *indecl. adj.* (pers.-tur.) *imućan, dobrog stanja.*

< tur. *parali*, v. *para* + tur. suf. *-li*.

parālija, **pāraliija**, **parājlija**, *m* (pers.-tur.) *onaj koji ima mno-*

go novaca. Odatle prezimena: Parālija i Parālović.

< tur. *parali*, v. *parali*.

Parālija, **Parālović**, v. *paraliija*.

parampārče i **pārapmārče**, *zb. im.*

pārapmārčād (tur.-pers.) *sitni komadići, mali djelići; kaže se: »udari čašom o pod i ona ode u parampārčad«.*

< tur. *param parča*, *parim parča* < tur. *param*, *pirim* »komadić« i pers. *pārče*, v. *parče*

parāsuz *m* (pers.-tur.) *onaj koji je bez novaca, kokuz.* — »... što su ih kupili na oku od kaka učitelja ili suplenta parasuza« (Zembilj II 17).

< tur. *parasız*, v. *para* + tur. suf. *-sız* »bez«.

parāvān, *-āna n* (franc.) *pomoćni drveni zaklon koji se stavlja kod uličnih vrata sa unutrašnje strane u avliji, kako se ne bi vidjelo u avliju kad se vrata otvore; zaklon uopšte (napr. paravan kod peći itd.).*

< tur. *paravan*, *paravana* »zaklon« < franc. *paravant*.

parazlāma *f* (pers.) *prsten ili kari-ka, kao okov za učvršćenje, na puščanoj cijevi ili na dršku sablje, noža ili čakije.* — »parazlāma od trides't dukata. / na kojoj je dvanaest slova« (Vuk IV 247).

< tur. *parazvana* < pers. *berāzwān* »sastavljač, spojač« < pers. *berāz*, prez. osn. od *berāziden* »sastaviti, spojiti« + pers. suf. *-wān*.

pārčati, **parčētati**, *komadati.*

Izv. od *parče* (v.).

pārče *n* (pers.) *komad; komadić, djelić.*

< tur. *parča* < pers. *pārče*.

V. *parčati*, *isparčati*, *rasparčati*.

parlāisati (pogr. *sarlāisati*), *-išēm svijetliti, sjajiti se.* — »Sve po

njima dragi kamenovi, / Iz njih modri biju plamenovi, / Sarlaišu u niz dilber divojku», »Sarlaiše kako žarko sunce« (M. H. IV 547, 249).

< tur. *parlamak* »svijetliti, sjajiti se«.

V. *parlak*.

parlak m (tur.) *lak, sjajna koža*.

< tur. *parlak* »sajan« < tur. inf. *parlamak* »svijetliti, sjajiti se«.

parmak m (tur.) *grubo otesana daska ili izrezana letva koja služi za ogradu*. — »na parmaka naslonila dojke« (M. H. III 272).

2. prst. Od ovog su došla prezimena: *Parmaković i Altiparmaković* (tur. *altı parmak* »šest prsta«).

< tur. *parmak*.

V. *parmakluk*.

parmakluk m (tur.) *ograda od parmaka*. — »po hendech i po parmaklucih« (M. H. III 319).

< tur. *parmaklık*, v. *parmak* + tur. suf. *-lik*.

Parmaković, v. *parmak*.

partokal, portokal, prtokal m (lat.) *narandža, orange, Citrus aurantium L.*

< tur. *partokal* »narandža, proizvod iz Portugala« < lat. *Portus Cale*, ime rimske luke. V. *partokali*.

partokali, indecl. adj. (lat.-ar.) *narandžaste boje, boje kao narandža*.

< tur. *partokali*, v. *partokal* + ar.-pers. adj. suf. *-ī*.

pašjaluk m (srp. hrv.-tur.) *pasja čudljivost, provođenje hirova*. Hibr. r.: sa tur. suf. *-luk, -lik*.

pasmândžija, v. *pasvandžija*.

pâstrma f (tur.) *suho bravije meso*. — »od pastrme napravio vrata, od sudžuke baglame« (Bilten I 118); »... te je tako da svaka kuća ostavljala i pastrme i voća za zimu« (Miodrag. 227).

< tur. *pastırma, basdırma*, part. od inf. *bastırmak, basdır-mak* »pritisnuti«.

pasvândžija, pasmândžija, pasvândži m (pers.-tur.), *noćni čuvar čaršije, noćobdija*. — »Umorni pasvandžije (noćobdije) koji su cijelu noć šetali po čaršiji od magaze do magaze i opipavali teške katanice čuvajući tako svjetsko dobro od lopova i vatre...« (Čolak. 12); »Aman dermandži, ej kuzum pasvandži« (GZM 1907 409).

< tur. *pasvançı, pasbançı*

< pers. *pāsbān, pāswān* »noćni čuvar« + tur. suf. *-çı*.

paša m (tur.) *titula visokih dostojanstvenika i vojnih lica osim u duhovnoj hijerarhiji; rang generala. Uvijek se stavlja iza imena*. — »ferman dođe paši Šahin paši« (K. Hörm. I 13).

< tur. *paşa*, prvobitni oblik *başa*.

V. *pašalija, pašaluk, Pašan, pašovati*.

Paša, v. *Pašana*.

pašalija, pašajlija m (tur.) *pašin čovjek, čovjek u službi paše*. — »Do tad bio Osman pašalija, / a od tada Osman-paša carski«, »namah paše pašalije viču« (M. H. III 64, 428); »porobiti vlahinje devojke, / a oženit mloge pašajlije« (Vuk IV 102).

< tur. *paşalı*, v. *paşa* + tur. suf. *-lı*.

pašaluk *m* (tur.) 1. oblast kao područna teritorija jednog paše. — »Hoćeš, sine, Bosnu pašaluka«, »tad začulo sedam pašaluka« (K. H. I 77, 224). — Bosna je postala pašaluk 1583. godine.

2. zvanje paše. — »izvadiću tebi pašaluka« (K. H. I 179). < tur. *paşalık*, v. paša + tur. suf. *-lik*.

Pašan, Pašo, Pašukan, musul. muško ime.

Izv. od paša (v.).

Pašana, Paša, Pašija, musul. žensko ime.

Izv. ž. rod od paša (v.).

pašanci, v. badžanak.

pašenog, v. badžanak.

Pašija, v. Pašana.

pašmaga (pačmaga), bašmaka f i pašmag, bašmag *m* (tur.) vrsta lake cipele; papuča. — »Pruži care desnu nogu svojju, / Da te Miloš ljubi u pašmagu« (M. H. I 282); »Ona ide gore u čardake, / pa udara pašmagom u vrata« (Vuk I 268); »sama gola u košulji tankoj, / sama bosaa, u pačmage žute« (Vuk I 496); »bi l' joj none za pašmake bile« (M. H. III 214). < tur. *başmak, paşmak* »obuča«.

V. pašmagić, pašmagdžija.

pašmagdžija, pašmakčija, bašmagdžija *m* (tur.) obučar, odnosno papučar, koji pravi pašmage.

< tur. *başmakçı, paşmakçı*, v. pašmaga + tur. suf. *-çı*.

pašmagić *m* (tur.) laka cipelica, papučica. — »Da upitam papučliju, / Šije li mi pašmagiće« (Kreš. Čizm. obrt. 133). Deminativ od *pašmag*, v. pašmaga.

Pašo, v. Pašan.

pašovati, -ujēm (pašovānje), vršiti vlast paše; živjeti kao paša. — »i ukide Omer pašovanje« (K. H. I 164). Izv. od paša (v.).

Pašukan, v. Pašan.

patisati, zastati, prestati, smiriti se, umuknuti. — »Puška puca, nikad ne patiše« (M. H. IV 165); »Puška plamti, nikad ne patiše« (K. H. III 376). Vjerovatno < tur. *batmak* »zaći, izgubiti se, pasti, propasti« itd., kao što je i *batisati* (v.) nastalo od ovog tur. glagola.

patlidžan *m* (pers.) *patlidžan, paradžaz, Solanum lycopersicum* L.

< tur. *pathcan* < pers. *bādin-gān*.

V. mor-patlidžan.

patroldžija *m*, stražar, član patrola.

Hibr. r.: našoj riječi *patrola* dodan tur. suf. *-ci* (č. dži).

pavtalija, v. paftalija.

pavte, v. pafte.

pazar, -ara *m* (pers.) 1. pijaca; pijračni dan; »Pošetao čelebija Mujo, / po novome stolačkom pazaru« (Sevd. 154); »Više je jagnječih koža na pazaru nego ovčijih« (Vuk, Posl. 36).

2. kupoprodaja, trgovanje; promet, novac od trgovačkog prometa. — »Obavještavaju se komitenti da će filijale Narodne banke u NR BiH raditi na šalterima dana 8. novembra 1962. g. i poslije podne, radi prijema pazara« — Služba društvenog knjigovodstva (»Oslobodjenje« Sarajevo 27 XI 1962.). < tur. *pazar* < pers. *bāzār*.

V. pazar-bula, pazarija, pazariste, pazariti, pazarluk.

pāzār-būla f (pers.-tur.) *trgovka*. — »Njima vele tri Turčina mlada: / pazar-bule ne sol'te smokava« (K. H. II 512). Slož. od pazar (v.) i bula (v.), tj. žena koja pazaruje, trguje.

pāzarija f (pers.) *roba izrađena za tržište, konfekcija, slaba roba (u odnosu na »smarlamu«)*. — »s obzirom na kvalitete proizvoda, radili su pazariju, tj. proizvode opće potrošnje, i smarlamu, proizvode po naruđzbi« (Kreš. Čizm. obrt 138); »Bilo je terzija koji su radili samo smarlamu, tj. po naruđzbi, a bilo ih je, koji su radili samo pazariju (konfekciju)« (Kreš. Esnaf 165); »Poručen samar, izrađen po meri, je roba »smarlama«, a samar napravljen za prodaju kome bilo je roba »pazarija« (GZM 1958 109).

< tur. *pazari*, v. *pazar* + ar.-pers. adj. suf. -i.

pazarište n, *mjesto gdje se održava pazar, pijaca*.
Izv. od pazar (v.).

pazariti, -im, **pazarivati**, -ujem, 1. *prodati ili kupiti; prodavati ili kupovati; pogoditi (pogadati se) o kupnji ili prodaji*. — »kako smo sile ovde pazariti« (M. H. III 560).

2. *trampiti*. — »Ne moj mi se sine prevariti, / Ja l' prodati jali pazariti« (Petran. 430).

3. *promijeniti, izmijeniti*. — »Da bi curi veru pazarili«, »Što si, sine, čehru pazarijo / potavnijo ka' panj na planini?« (Lord 234, 235).

Izv. od pazar (v.).

pazarluk m (pers.-tur.) *kupovina i prodaja, promet, pogodba o kupovini ili prodaji*.

< tur. *pazarlık*, v. *pazar* + tur. suf. -luk.

pāzija f (tur.) *vrsta zelja žutkaste boje*. — »Zeleni se pazija, mene prosi kadija« (I. Z. III 66).

< tur. *pazi*.

pāzuho n (pers.) *pazuho*.

< tur. *bazu* »mišica, ruke«

< pers. *bāzū* »ruka«.

pēča f (tur.) 1. *koprena na licu, komad crnog tankog platna kojim su muslimanke pokrivale lice kad izlaze na ulicu u feredži ili u zaru; starinske peče koje su se nosile uz feredžu bile su opletene od tanke konjske strune*. — »meće pečū, ogrče feredžu« (M. H. III 67). 2. *konjska obrazina sa otvorima za oči; često se tako zove i konjsko čelo na koje se stavljaju peča*. — »Zlatna peča čelo pritislula, / niz nju kita dvaest i četiri« (K. H. II 307); »Pride ona Mehinu dorinu, / prigrli ga, u pečū poljubi« (M. H. III 560).

< tur. *peçe*.

pēča f (pers.) *čovječuljak, male na rasta čovjek*. — »Danile je stasa malenoga, mala peča, al' je ognjevita« (Vuk VIII 405); »Kolišna peča, a koliki skok« (nar. posl.).

< tur. *peçe* < pers. *peče* »mladunčec; dijete«.

pēder m (pers.) *otac*.

< tur. *peder* < pers. *peder*.

pēhlić m (pers.-srp. hrv.) *pero na čelenci ili na kakvoj grani ženskog nakita*. — »na dva kraja dva pēhlića zlatna« (M. H. III 510).

Naš deminitiv od tur. *pehlû* »rebro; strana« < pers. *pehlû* »strana«.

pehlivān, pelivān, -āna m (pers.) *artist na žici, akrobata na žici ili na užetu*. — »Dva pēhli-

vana na jednom užetu igrati ne mogu« (Nar. bl. 48); »Pehlivanu Savu preletjeli, / u petak su Gradiškome došli, / u subotu tenefe penjali« (Vuk I 467).

< tur. *pehlivan* »artist, akrobata; junak« < pers. *pehlwān*, *pehlwān*.

V. pehlivanluk.

pehlivánluk, pelivánluk *m* (pers.-tur.) 1. *artistička ili akrobatska vještina, zanimanje.*

2. *fig.: đavolstvo, vlagoljanstvo.*

< tur. *pehlivanluk*, v. *pehlivan* + tur. suf. *-luk*.

pehriščija *m* (pers.-tur.) *onaj koji drži dijetu.*

< tur. *pehrizçi*, *perhizçi* < pers. *perhiz* »dijeta« + tur. suf. *-çi*.

pehriziti se, držati dijetu.

Izv. od *pehriz* < pers. *perhiz* »dijeta«.

peik, v. *pejik*.

pejdā (pejdāh) biti, izbiti, pojaviti se. — »Pejdah k'o baba na kahar« (nar. posl.).

< tur. *peyda* »prisutan, očevidan, jasan« < pers. *peydā*.

pejgamber (penjgamber) m (pers.) (*božji*) *vjesnik, (božji) poslanik.*

< tur. *peyamber* < pers. *peygāmbēr*, bukv. »koji nosi (božju) vijest«, tj. »glasnoša« (pers. *peygām* »vijest« i pers. *-ber*, prez. osn. od inf. *burden* »nositi«).

pejgamber - čiček, pejgamberčić *m* (pers.-tur.) *đurdica, Conval-laria majalis* L.

< tur. *peyamber çiçeği* »pejgamberski cvijet«, izft., v. kompon. pod *pejgamber* i *čiček*.

pejik, peik m (pers.) *glasnik, kurir, ulak; fig.: brz, okretan.* —

»Pleća su mu kano u pejika, / ruke su mu kano u berbera« (I. Z. III 173); »Bazerdani biser prenizuju / Peik Ibro kalem zarezuje« (Vuk V 497).

< tur. *peyk* < pers. *peyk*.

pek, adv. (tur.) *vrlo, veoma, dosta.*

< tur. *pek*.

V. *pekala, peke, pek munasib*.

pekālā, adv. i adj. (tur.-ar.) 1. *vrlo dobro, plaho.*

2. *školska ocjena u mektebu i medresi: vrlo dobar.*

< tur. *pek ālā* »vrlo dobar; vrlo dobro« < tur. *pek* »vrlo, veoma« i ar. *ālā*, elat. od *āl* (*ālin*) »velik, uzvišen«.

pekē! peki! interj. (tur.) *dobro! važi!* — »Kad platiš onaj dukat što si dužan, onda peki« (Vesel. I 81).

< tur. *pek iyi* »vrlo dobar« (tur. *pek* »vrlo, veoma« i tur. *iyi* »dobar«).

pekmez m (pers.) *uvareni sok od jabuka, krušaka, šljiva ili kojeg drugog voća.* — »i jajušu skuhati i pekmezom zaliti« (I. Z. I 174).

< tur. *pekmez* »uvareni voćni sok« < pers. *begmāz* »piće; vino«.

V. *raspekmeziti se*.

pek munāsib, adv. (tur.-ar.) *vrlo umjesno, vrlo zgodno.*

< tur. *pek münasip* < tur. *pek* »vrlo, veoma« i ar. *munāsib* »srazmjeran, odgovarajući«.

peksijān, -āna, *prljav, nečist, zamazan čovjek.*

Izv. od *pesin*, *peksin* (v.).

peksimet, peksimit m (grč.) 1. *dvopek, dobro upečeni hljeb koji može dugo stajati da se ne pokvari.*

2. *mali domaći hljepčić koji se mijesi od bijelog brašna, mli-*

jeka, jaja i masla, sa kvasom ili germom. Prije pečenja pre-maže se ozgor jajetom i pospe čurekotom.

< tur. *peksimet* < pers. *peksi-mād*, *peksimāt* < grč. *paxamá-dion*.

pèksin, pèksinav itd. v. *pesin, pe-sinav* itd.

pèkšeš, v. *peškeš*.

pelivan, v. *pehlivan*.

pelte, -eta n (pers.) slatko od so-ka iskuhane tunje u koji se naknadno dodaje šećer, Sulze. — «Dones'te nam sutliju i pel-te» (Nar. bl. II 258).

< tur. *pelte* < pers. *pālūde* v. *paluze*.

Pemba (pers.) *musl. žensko ime*. < tur. *Pembe*, žensko ime, osn. zn.: »ružičast« < pers. *penbe* »pamuk«.

pembe, pènbe, indecl. adj. (pers.) *ružičast*. — »Protužila pem-be - Amša: / Dertlija sam nego paša!« (Vuk I 397).

< tur. *pembe* »ružičast« < pers. *penbe* »pamuk«.

pëndžer i pëndžer, gen. *pëndžera m* (pers.) *prozor*. — »a pogleda dizdar sa pëndžera« (M. H. III 227); »Što će mene kula na pëndžere, / kad ja nemam ništa u tendžere« (Vuk, Posl. 361).

< tur. *pencere* < pers. *pen-ğere*.

pëndžeta, gen. *pëndžetā i pëndžeta, g. pëndžetā f* (pers.) *pol-doni, potplate za cipele*.

< tur. *pençe* »pandža« < pers. *penğe* »pesnica«.

pëndeviš, pindēviš, -āša m (pers.-tur.) 1. *debelo crijevo od bravčeta*.

2. *vrsta jela: izreže se debelo crijevo zajedno sa lojem oko*

njega, zatim džigerica i drugi dijelovi unutrice bravčeta, pa se to poprži i služi kao meze uz piće.

< tur. *bungeviş* < pers. *būn* »crijevo od bravčeta« i tur. *ge-viş* »ono što bravče preživa; preživar«.

pëndži-dū, -ūta n (pers.) *pet i dva (izraz u igri tavle)*.

< tur. *penc-ü dū* < pers. *penğ* »pet« i pers. *du* »dva«.

pëndžu-jèk m (pers.) *pet i jedan (izraz u igri tavle)*.

< tur. *penc-ü yek* < pers. *penğ-ü yek* (pers. *penğ* »pet« i pers. *yek* »jedan«).

pëndžu-sē, -eta n (pers.) *pet i tri (izraz u igri tavle)*.

< tur. *penc-ü se* < pers. *penğ-ü se* (pers. *penğ* »pet« i pers. *se* »tri«).

penzevenk, penzevenkuša, v. *pezevenk, pezevenkuša*.

peracëndija f (pers.) *nešto razba-cano, razasuto*.

< tur. *perakende* < pers. *per-rāgende* »razasut, rasturen«.

perālī, pèrli, indecl. adj. (srp.hrv.-tur.) *pernat, peran, s perima*. — »pa se fati perali kandžije« (M. H. III 421); »No poteže perli buzdovana« (Vuk VI 68).

Hibr. r.: naše *pero* + tur. suf. -li.

pèrcin, ina m (pers.) *pramen ili čuperak kose na vrh glave ili na zatioku kod muškaraca; kika; kika na čelu u konja. Dugi perćini su se nosili savijeni u turu*. — »kroz kapu mu per-čin ispanuo« (M. H. III 102); »Svom dorinu gleda po per-činu« (M. H. I: .).

< tur. *perçem* < pers. *perčēm*. V. *perćinlija*.

perčinlija

perčinlija *m* (pers.-tur.) *muškarac koji ima perčin na glavi.* — »O moj dragi, sija perčinlija« (I. Z. Herceg. 27).

< tur. *perçemli*, v. *perčin* + tur. suf. *-li*.

pêrdâh, -âha *m* (pers.) *sjaj, politura.*

< tur. *perdah* »sjaj, politura« < pers. *perdâht*, imenica od *perdâhten*, što pored različitih drugih značenja znači i: »uljepšati, nakititi«.

V. *perdašica*, *perdašiti*.

pêrdašica, *f* (pers.) *drvena dasčica za glačanje maltera na zidu.* Izv. od *perdah* (v.).

perdašiti, *glačati*, *davati sjaj, uljepšavati, politirati* (*perdašiti malter na zidu, perdašiti kožu itd.*). — »Mahat je od javorovog drveta, do 20 cm dug, njim se moglo i perdašiti (polirati, glačati)« (Krešev. Čizm. obrt 120).

Izv. od *perdah* (v.).

pêrde, -eta *n* i **pêrda** *f* (pers.) *zavjesa, zastor na prozoru, na vratima ili na čemu drugom; veo; pregrada, zaklon.* — »Metnuli mu perdu na oči« (Vuk, Posl. 177).

< tur. *perde* < pers. *perde*.

V. *perdeta*, *operdati*.

pêrdeta, gen. *pêrdetâ* (sing. **pêrde**) (pers.) *pregradica na onom dijelu muzičkih udarnih instrumenata (tambure, saza itd.) gdje se prstima pritišću žice.*

< tur. *perde* < pers. *perde* »ograda«.

perdel, **pergel** *m* (pers.) *drveni šestar.*

< tur. *pergel* < pers. *pergâl*, *pergâr*.

perišan adj. i supst. (pers.) *1. kao pridjev: nesređen, izmiješan, razbacan, raštrkan; neuredan.*

2. kao imenica: srebrni nakit koji su nosile žene na glavi, kao neka vrsta čelenke. »ispod grla do devet derdana, / a na glavi devet perišana«, »jedna glava, sedam perišana« (Vuk I 194, III 108).

< tur. *perišan* < pers. *perišan* »izmiješan, razbacan, zamršen«.

pêrli, v. *perali*.

Pêrtev, **Pêrtef** (pers.) *musl. muško ime.*

< tur. *Pertev*, muško ime, < pers. *pertew* »sjaj, svjetlost«.

pêrvâz i **pêrvâz** *m* (pers.) *ograda, okvir, optok, okolica; drveni okvir za vrata ili prozore ugrađen u zid.*

< tur. *pervaz* < pers. *perwâz*, *perwez*.

V. *opervaziti*.

pêsin (**pêksin**) *m* (tur.-pers.) *prljav, nečist, zamazan čovjek.*

< tur. *pes*, *pis* »prljav, nečist« + pers. suf. *-in*. U tur. rječnici-ma nema potvrde za oblike: *pesin* i *peksin*, niti za *peksi*, ali je vrlo vjerovatno da je ova riječ preuzeta iz tur. narodnog govora, ili je formirana u našem jeziku od tur. *pes*, *pis* i pers. suf. *-in* po uzoru na tur. *čirkin* »ružan« < pers. *čirk* + pers. suf. *-in*, tur. *pešin* (*piş* + *-in*) itd.

V. *pesinav*, *pesiniti*, *pesinluk*, *zapesiniti*, *pis*, *pisluk*.

pêsinav (**pêksinav**), adj. *prljav, nečist, zamazan.*

Izv. od *pesin*, *peksin* (v.).

pêsiniti (**pêksiniti**) *prljati, zamazivati.*

Izv. od *pesin*, *peksin* (v.).

pesinluk (**peksinluk**) *m* (tur.-pers.) *prljavština, nečistoća.*

Izv. od *pesin*, *peksin* (v.). + tur. suf. *-lik*.

peš m, pl. **pešovi** (pers.) *presamićeni kraj na prsima u anterije ili džemadana; prednjica, skut.*
 < tur. *peş* < pers. *pīš* »sprijeda; prednja strana«.

V. *pešlija*, *satar-pešlija*.

peščir, v. *peškir*.

peškeš, **peščeš** (**peškeš**) m (pers.)
 1. *dar, poklon.* — »ako l', seko, ja pogibo amo, / pomeni me po peškešu momel« (Vuk II 296); »valja peščeš ponijeti banu« (K. H. I 104).

2. »peškeš učiniti«, »na peškeš dati« = *pokloniti, dati na poklon.* — »Gdje je Ivo od zlata jabuka, / kome si je peškeš učinio?« (I. Z. I 5); »pa mi poslo na pekšiš dorata« (F. J. I 216).

< tur. *peškeş* < pers. *pīškeš*.
 V. *popeškešiti*.

peškir, **peščir**, -ira m (pers.) 1. *ručni otirač, ubrus, marama.* — »na jednoj se vodi umivala, / o jedan se peškir otirala« (Vuk I 258).

2. u narodu je peškir samo od pamučnog, lanenog ili kudelnog platna. Peškire od pamučnog platna seljaci upotrebljavaju za zamotavanje oko glave. I ženske kape za glavu nazivaju se peškiri. Dugački peškiri steru se oko sofre i zovu se sofraluk (v.).

< tur. *peškir* < pers. *pīšgīr*.

peškūn, -ūna m (pers.) 1. *okrugli mali stolić (štokrla) na kome se sjedi.* Obično je izrađen od orahova drveta sa lijepim rezbarijama.

2. mali stolić koji se stavlja pod sofru.

< tur. *peşkun* < pers. *pīš* »sprijeda, naprijed« i pers. *kūn* »sjediste, mjesto gdje se sjedi«, ili od pers. *kūn*, prez. osn. od

inf. *kerden* »činiti, raditi, napraviti«.

pešlija f (pers.-tur.) *džemadan ili anterija koja ima pešove (presamićene skutove).*

< tur. *peşli*, v. *peş* + tur. suf. -li.

peštahta f (pers.) *vrsta starinske školske klupe: klupa koja se upotrebljava u starim mektebima; na njoj su se držale knjige i pisanke, a sjedilo se na podu.* — »pred njom stoji od zlata peštahta, / na peštahti tri nova čitaba« (Muz. zap. Inst. 2805); »kći mu Safija donese peštahtu i murecef, pa se on dao na posao« (Čolak. 23).
 < tur. *peštahta* < pers. *pīštaht*.

peštemāl, ālja m (pers.) *zastirač kojim se kupać zastire u hamamu; veliki peškir za brisanje poslije kupanja; pregača.* — »iznijeli krhli peštemalja« (K. H. I 226).

< tur. *peştemal* < pers. *puşt-māl*.

V. *peštemaljdžija*.

peštemāljdžija m (pers.-tur.) 1. *zanatlija koji pravi ili trgovac koji prodaje peštemalje, havlije i druge potrebštine za hamam.*

2. namještenik u hamamu koji izdaje kupacima peštemalje.

< tur. *peştemalçı*, v. *peštemal* + tur. suf. -ci.

pezevenk m, **pezevenkuša** f (**pezevenk**) (pers.) 1. *svodnik, kurvar; žena svodnica.*

2. *pokvarenjak.*

< tur. *pezevenk* < pers. *pāzenk*, »kurvar, svodnik«.

pihtije (**pikhtije**) f (pers.) *pače, drhtalice; aščijsko jelo koje se pravi izvarivanjem glavuše i*

pihtijati se

nogu bravčeta ili govečeta.

< tur. *pihti* < pers. *puhti*

< pers. *puhte* »kuhan«

V. pihtijati se, ispihtijati se, spihijati se.

pihtijati se (piktijati se), zgušnjavati se prilikom varenja; na slaboj vatri postepeno se dopeći.

< tur. *pihti* »ono što je zgusnuto« < pers. *puhte* »kuhan«.

pijāde, gen. *pijādē m* (pers.) *pješak*, *vojnik-pješak*. — »sve atlije da nema pijāde« (K. H. II 165). Od ovog je došlo prezime *Pijāde*.

< tur. *piyade* < pers. *piyāde*.

Pijāde, v. *pijāde*.

pijāndžija, **pjāndžija m** (srp. hrv.-tur.) *pijanica*. — »A ne vali Kraljevića Marka: / U pivu je teška pijāndžija« (Petran. 523).

Hibr. r.: na našu riječ *pijan* dodan tur. suf. *-ci*.

piktije, **piktijati se**, v. *pihtije*, *pihtijati se*.

pilāv, āva (**pilār m** (pers.) 1. *jelo od gusto svarenog pirinča (pirinčev pilav)*, *jerišta (jerišni pilav)*, ili *bungura (bungurni pilav)*. — »U varen pilav ne treba vođu sipati« (Vuk, Rječnik); »Nato, šćeri, šta ćemo večeri? / Majko mila, bijela pilava« (Muz. zap. Inst. 2286). 2. *svadba (nazvana po tome što je u nekim krajevima pilav glavno jelo na svadbi)*. — »Oženise Bojičić Aliju, / i pilav mu dobro propratiše« (K. H. II 435).

< tur. *pilāv* < pers. *pilāv*, *pelāv*.

pijār, -āra m (pers.) *zeleničar*, *povrčar*.

Vjerovatno < tur. *pīlever* < pers. *pīlewer* »trgovac — sitničar« (pers. *pīle* »torba, kes« + pers. suf. *-wer*).

pintihāmiz, -īza (tur.-ar.) *veliki škrtac*, *veliki tvrdica*.

< tur. *Pinti Hamid*, ime jednog bogatog trgovca u Istanbulu koji je, prema tur. istoričarima, bio savremenik sultana Mehmeda II Fatiha (osvajачa Carigrada). Nadimak »Pinti« dobio je usljed toga što je bio poznat po svojoj škrtosti (tur. *pinti* »škrtac« i *Hamid*, lično ime).

pir, -ira m (pers.) *starješina jednog derviškog reda; starješina, duhovni vođa jednog esnafa*.

< tur. *pir* < pers. *pīr*, osn. zn.: »starac«.

V. *piru-fani*, *piru-ihtijar*.

pirinač, -nča, **pirinč (pirmič) m** (pers.) *riža*. — »Ona jede pirmič — pilav a plače« (GZM 1907 406).

< tur. *pirinç* < pers. *pirinğ*, *birinğ*, *perenğ*.

pirinč, **pirindž (pirnič) m** (pers.) *žuta bronza*. — »Mujo kulu sejir učinio: / pokrivena tučom i pirinčom« (K. H. II 95); »Na kojoj je dvanaest šibala, / A na svakoj puce od pirindža« (Petran. 80); »pirinč-uzengija« = *uzengija od žute bronzе*: »Utegni ga sedmeri kolani, / Pripni njemu pirinč-uzengije« (M. H. I 205).

< tur. *pirinç* < pers. *pirink* »žuta bronza«.

pirjān, -āna m (pers.) *vrsta jela: džigerica pripremljena sa rižom; zajedno pripremljen krompir, riža i meso*.

< tur. *pürryan* < pers. *biryān* »čevab«.

V. *pirjaniti*, *spirjaniti*.

pirjāniti, kuhati (»dinstati«) isjec-kanu džigericu ili isjeckano meso sa džigericom tako dugo dok mast ne savri. — »janje peci, a tuku pirjani« (Vuk IV 96).

Izv. od pirjan (v.).

pirilit m, **pirilitanje n**, **utkane šare** na platnu otkanom na stanu; zove se i provlaka.

< tur. pullu, purlu »populan, nagizdan, ukrašen« (v. puli).
V. pirlituša.

pirlituša f, **haljina**, odjeća sa pirlitom (utkanim šarama). — »Sallaj moja pirlituša džoka« (Muz. zap. Inst. 1835).

Izv. od pirlit (v.).

piroze, -eta n i **pīrūz**, -ūza m (pers.) dragi kamen zelenkasto-plave boje, tirkiz; upotrebljava se kao nakit.

< tur. pīruze, firuze < pers. pīrūze.

V. pirozi.

pirozi, indecl. adj. (pers.) zelenkasto-plave boje kao dragi kamen piroze.

< tur. pīruzi, firuzi, v. piroze + ar.-pers. adj. suf. -ī.

pīru-fānī, indecl. adj. (pers.-ar.) sasvim star i oronuo.

< tur. pīr-i fani < pers. pīr »starac« i ar. fānī »prolazan«.

pīru-ihtijār, -āra m i adj. (pers.-ar.) 1. kao imenica: čovjek u dubokoj starosti. — »Sve pokupi' ludu hadžamiju, / Sve s' učine pīru ihtijare« (Lord 190).

2. kao pridjev: veoma star.

< tur. pīr-i ihtijār < pers. pīr »starac« i ar. ihtiyār, v. ihtijār.

pīs, adj. (tur.) 1. pogan, prljav, nečist; »pīs mile« = pogani stvor.

2. fig.: rdav, nevaljao.

< tur. pīs »prljav, nečist«.

V. pisluk.

pisluk m (tur.) prljavština, nečistoća.

< tur. pisluk, v. pīs + tur. suf. -lik.

pišmān biti, **pišmān se učiniti**, pokajati se; odustati od neke nakane, od sklopljene pogodbe itd. — »Borme ćeš se pišmān ućinjeti« (Lord 235).

< tur. pišman < pers. pešmān.

V. pišmaniti se, pišmanluk, po-pišmaniti se.

pišmāniti se, **kajati se**.

Izv. od pišman (v.).

pišmānluk i pišmānluk m (pers.-tur.) 1. kajanje, pokajanje; odustajanje od ugovora, odustajanje od namjene.

2. naknada koju plaća onaj ko je odustao od ugovora. — »Preduzeće B zadržava sebi pravo odustanka od ovog predugovora od 3. oktobra o. g. Odustane li preduzeće B od ugovora obavezuje se isplatiti preduzeću A na ime pišmanluka Din...« (obrazac u »Priručniku sudske prakse i pravne literature«, izdanje »Savremene administracije«, Beograd 1959).

< tur. pišmanlık, v. pišman + tur. suf. -lik.

pišūrma f (tur.) naknada, cijena koja se daje pekaru za pečenje hljeba, pite ili mesa u pekari.

< tur. piširme, nom. action. od inf piširmek »peći, ispeći«.

pīta f (grč.) vrsta jela koje se pavi od jučki i raznog drugog prehrambenog materijala. Ima slanijih i slatkih pita. Slane su pite: sirnica, zeljanica, burek, krompirača, tikvenjača itd. Slatke pite su: baklava, jabu-

pjāndžija

kopača itd. *Pita* je »polagana«, ako se *jufke* polažu u tepsiju a ne savijaju, a *pita* »u gužve« ili »gužvalija« je ako se *jufke* savijaju». — »Kakvu ko pita želi jesti, onake i jufke razvija« (Vuk. Posl. 125).

< tur. *pite*, *piđe* < grč. *pētta*.

pjāndžija, v. pijandžija.

pōarčiti, v. poharčiti.

poāsiti se, **poasijati se** (**pohāsiti se**, **pohasijati se**) **posiliti se**, **ponijeti se**, **objestano postati**.
Izv. od *asi*, *asija* (v.).

pōbaška, adv., *napose*, *odvojeno*.
Izv. od *baška* (v.).

pobatāliti (se), **pokvariti (se)**.
Izv. od *batal*, *bataliti* (v.).

pobiberiti, **posuti jelo biberom**, **začiniti biberom**. — »što je slano, neka pobiberi« (Ašikl. 103).
Izv. od *biber* (v.).

pobudāliti, **poluditi**.
Izv. od *budala* (v.).

pobūdāvitī, **upljesniti se**, **opaukati se**. — »koroman je momcim' dodijao, / a tajin se vas pobūdāvio« (I. Z. III 2).
Izv. od *buđav* (v.).

pobūlitī, **pobūlitī se**, **pokriti glavu (pokriti se) šamijom** ili **šalom**, **tako da se krajevi presamite pod bradom i samo lice ostane nepokriveno**, tj. **pokriti se kao što se būla pokriva**.
Izv. od *būla* (v.).

počālākati, v. čalakati.

počekićati, 1. **poudarati klince čekićem**.

2. **poudarati šumskim čekićem znakove na posječena drva**, **kako bi se znalo da su drva posječena s dozvolom šumara**.
Izv. od *čekić*, *čekićati* (v.).

pōčufuriti se, **napustiti islamsku vjeru**, **postati čafir**.
Izv. od *čufur* (v.).

pōčurčiti, **ogrnuti**. — »Kad mladi ljudi idu ljeti crkvi, ne oblače koparan, već ga samo »pōčurče« (ogrnu)«. (GZM 1954 102).

Izv. od *čurak* (v.).

podikatiti, **ponastojati**, **potruditi se**.

Izv. od *dikat*, *dikatiti* (v.).

podkūvetiti se, v. potkuvetiti se.

podrūmdžija m, **podrumar**. — »viknu slugu, trči podrumdžija« (Vuk II 220).

Hibr. r.: na riječ *podrum* dodan tur. suf. *-ci* (č. *dži*).

pōdoniti, **udariti donove (potplate) na cipele**.

Izv. od *don* (v.).

poeglēnisati, **-išēm**, **porazgovarati se**.
Izv. od *eglen* (v.).

pogājretiti, **potruditi se**, **uznastojati**.
Izv. od *gajretiti* (v.).

pogāncēr m, **onaj koji pogani, koji prlja**.

Hibr. r.: na riječ *pogan* dodan pers. suf. *-ker* (*-kār*, *-gār*)

pogānluk i pogānluk m, **prljavština**.

Hibr. r.: na riječ *pogan* dodan tur. suf. *-lik*, *-luk*.

pohambirati, **povezati ljude ili životinje u jedan red**, **jedan do drugog**; **povezati konje jularima da idu u povorci jedan za drugim**.

Izv. od *hambir* (v.).

pōhapsiti, **pōhavsiti**, **pozatvarati**, **staviti u zatvor**. — »Da sam Bog do paša od Mostara, / da

pohavsim momke po Mostaru« (Ašikl. 61).
Izv. od hapsiti (v.).

poharčiti (poarčiti), potrošiti. — »skup će harać na njih udariti, ma sve svoje poharćio blago« (I. Z. II 13); »da ga arčim, poarčit ne mogu« (M. H. I 422).

Izv. od harčiti (v.).

pohásiti se, pohasijati se, v. poasiti se, poasijati se.

pohavšiti, v. pohapsiti.

pohesábiti, pomisliti. — »Pohesabiti moskovska kraljica, da j' udrila butum carevina« (K. H. I 74).

Izv. od hesabiti (v.).

poináđiti se, posvađati se; poljućiti se.

Izv. od inaditi se (v.).

pojágmiti i pójagmiti, razgrabiti, pokupiti na brzinu.

Izv. od jagma, jagmiti (v.).

pojágmiti se i pójagmiti se, pootimati se o nešto ko će prvi dograbiti. — »u avliji pa se pojagmiše. / od Alije konja u jagmiše« (M. H. III 368).

Izv. od jagma, jagmiti (v.).

pojarámaziti se, postati jaramaz, pokvariti se.

Izv. od jaramaz (v.).

pokájmačiti, politi kakvo jelo kajmakom.

Izv. od kajmak (v.).

pokaldrmisati, -išem, pòkaldrmīti, -im, postaviti kaldrmu, poploćati.

Izv. od kaldrmisati, kaldrmīti (v.).

pokálemīti, navrnuti, oplemeniti više voćaka.

Izv. od kalem, kalemīti (v.).

pòkauriti se, pokrstiti se.
Izv. od kaur, kauriti (v.).

pomatuhiti, pomatúšiti, pomatúviti, oslabiti u pameti zbog starosti.

Izv. od matuh, matuhiti (v.).

pomeremátiti, popraviti.
Izv. od merematiti (v.).

pòmunāsib, adv., prihvatljivo, povoljno, prikladno.

Hibr. r.: v. munasib + naša prep. »po«.

popěškešiti, popěšćešiti, pokloniti, obradovati. — »Osobito sad, kako joj je popeškešio od zlata slobodu...« (Zembilj III 45).

Izv. od peškeš, pešćeš (v.).

popišmániti se, pokajati se, odustati od nečega promijenivši mišljenje. — »pa se Selim opet popišmani« (K. H. I 379).

Izv. od pišmaniti se (v.).

populān, adj., ukrašen pulama (žutim kolutićima od kovine) ili kakvim drugim gizdavim stvarčićama od kovine. — »pa na glavu populanu šavku« (K. H. I 327).

Izv. od pula (v.).

porefēnati se, zajednički po glavama snositi kakav trošak; porezati se između sebe pa platiti.

Izv. od refena (v.).

poresiditi, brisati, poništiti, izravnavati kakav dug; žrtvovati.

< tur. *resid* »brisanje nekog duga nakon izmirenja« < pers. *resid*, perf. od inf. *residen* »stići, prispjeti«.

porēždžija m (srp. hrv.-tur.) poreznik.

Hibr. r.: na našu riječ *porez* dodan tur. suf. -ci (č. dži).

portokal, v. partokal.

posefiti

pòsefiti, pogriješiti, zabuniti se,
pomesti se u računanju ili mi-
šljenju.

Izv. od sefiti (v.).

poselámiti, pozdraviti.

Izv. od selam (v.).

postácija m (srp. hrv.-tur.) onaj
koji predvodi postat kad se ko-
pa, žanje itd.

Hibr. r.: našoj riječi »postat«
dodan tur. suf. -çı (č. čí).

postěcija, postěkija (pustěcija,
pustěkija) f (pers.) uredena ko-
ža od bravčeta sa koje nije
ostrižena vuna. Služi obično
kao serđada. — »pusteki-
ju svoju dobavio« (K. H. II
171).

< tur. pōsteki < pers. pūsteki

< pers. pūst »koža sa koje ni-
je vuna ostrižena«.

postule f (tur.) laka plitka obuća.
— »ven na noge naturi po-
stule« (M. H. III 54); »lijepu
Begzu po postulam' tuku«
(F. J. I 220).

< tur. postal.

pōsuliti (se), pomiriti (se), izmiriti
(se); naravnati (se), poravnati
(se). — »Deder Hamza da se
posulimo!« (K. H. II 559);
»To rekoše, pa se posuliše«
(Vuk, Rječnik).

Izv. od sul (v.).

**posūnetiti, vršiti obrezivanje (su-
net) više djece.**

Izv. od sunet (v.).

posurēdati se, v. posurijati se.

**posurijati se, posurēdati se, po-
redati se u red, u suru.**

Izv. od sura (v.).

poša f (pers.) 1. vrsta stare voj-
ničke kape u janjičara, slična
turbanu ili saruku. — »U mog
paše poša od sto groša, / a

dolama od sto sindžirlija«
(Vuk V 363).

2. starinski kupovni šal na koc-
kice, koji se zamotava oko fesa
pa se tako napravi saruk. I da-
nas ima starih ljudi u bosan-
skim selima koji zamotavaju
pošu oko fesa. Najbolja i naj-
skuplja je poša koja se uvozila
iz Stambola. — »dade njemu
pošu stamboliju« (M. H. III
325).

< tur. pušu < pers. pūš, prez.
osn. od inf. pūšiden »pokriti«.

**pōšašaviti, postati luckast, popu-
stiti u rasuđivanju.** — »Otkako
si se rodio bio si bezobrazan, a
pod starost si i pōšašavio«
(Šol. I 79).

Izv. od šašav (v.).

potāmām i pōtamām (potāmān,
pōtamān) adv. (srp. hrv.-ar.)
sve potpuno, sve u redu, ništa
ne manjka.

Hibr. r.: v. tamam + naša prep.
»pod«: pod-tamam, pa pota-
mam.

**potamāniti, zatrti, potpuno uni-
štiti.**

Izv. od tamaniti (v.).

potěcmil, potěkmil, adv. (srp. hrv.-
ar.) potpuno, savršeno, uređeno.
Kaže se: »sve mu poteć-
mil«.

Hibr. r.: v. takmil + naš pre-
poz. »pod«: pod-tekmil, pa po-
tekmil.

pōtekrār, pōtekār, adv. (srp. hrv.-
ar.) iznova, ponova. — »Stani
malo, Čaja-pašinice, / da ti ja-
de potekar kažemo« (Vuk
IV 321).

Hibr. r.: v. tekrar + naša prep.
»po«.

**potkajāriti se, podmiriti se, snab-
djeti se; nahraniti se.**

Izv. od kajariti (v.).

potkajtiti i potkajtiti, potpisati, **podbilježiti**. — »Zlatnim mur-rom potkajtiti našu prau« (Kočić I 381).

Izv. od kajtiti (v.).

potkusuriti, **podmiriti**, **izravnati**.
Izv. od kusur (v.).

potkuvetiti se, **ojačati se dobrom ishranom**, **okrijepiti se hranom**.
Izv. od kuvet (v.).

potucati se, **ići od nemila do ne- draga**, **tumarati po svijetu**, **na- laziti se svugdje i gdje treba i gdje ne treba**.
Izv. od tucak (v.).

potur i poturica m, 1. *poturče- njak*, *inovjerac koji je prešao na islam*. — »Kad opazi po- tur-Ibrahima, / kahvedžiju buničkog dizdara« (M. H. III 439). *Od ovog je nastalo prezi- me Pöturović*.

2. *seljak*, *prosti čovjek*, *čovjek iz naroda*. — »Otur, potur (sjedi, seljače), ne der' opana- ka, / ovdje nema za te djevo- jaka«; »Baška meso, baška dži- gerica, baška plemić, baška poturica«.

Nije jasan postanak i porijeklo ove riječi. Uglavnom postoje dvije pretpostavke: 1) da je ovo naša riječ, skraćena od *poturica*, *poturčenjak*, izvedene od inf. poturčiti se; 2) da je iskrivljenjem nastala od riječi *pataren* = bogumil. Za ovo drugo tumačenje, izgleda, da se opredijelio Dr Safetbeg Baša- gić, kako se vidi iz njegovih rukopisnih bilježaka o turciz- mima koje se nalaze u zbirci otkupljenih rukopisa Arhiva grada Sarajeva. Dr Aleksandar Solovjev, u svojoj raspravi »Nastanak bogumilstva i isla- mizacija Bosne« (Godišnjak I- storijskog društva BiH I 1949, str. 42), navodi izvještaj engle-

skog diplomate Riko-a iz 1670. g., u kome se Bosanci nazivaju »Potarima«, pa ukazuje da je riječ »Potar« nešto srednje iz- među riječi »Patar — Pataren« i »Potur«.

U tur. jeziku *potur* ima ova tri značenja: 1) čakšire koje su uske u koljenima i nogama (< tur. *pot* »nabor u haljina«); 2) ospičav (v. »Söz derleme der- gisi«); 3) po nekim pisanim istorijskim djelima turski isto- ričari Bosance nazivaju Potu- rima (»Sejahahtnama« Evlije Če- lebiye, sv. V str. 401—408).
V. picture, poturlije.

poture, pl. t., *seljačka obuća*, *opanci*. — »Hodi, dragi, otura, / nemoj derat' potura« (I. Z. IV 91).

Vjerovatno izv. od potur (v.).

poturlije, **poture**, **poturice** pl. t. (tur.) *seljačke čakšire ili šalva- re slične širokim gaćama, pe- lengaće*. — »Mor-čakšire poski- daše, / poturlije obukoše« (GZM 1907 113); »Na njemu su poturice, mislim dimije« (I. Z. II 42).
< tur. *potur* »široke čakšire sa naborima«.

poturica, v. potur.

poturice, v. poturlije.

pougursuziti se, **postati ugursuz**, **zapustiti se**, **zanemariti se**.
Izv. od ugursuz (v.).

pozèjtiniti, **politi zejtinom**.
Izv. od zejtin (v.).

prangija f (franc.) *mali top*, *mu- žar*. — »Brže, brate na gornje tavane, / gdjeno leže gvozdene prangije, / prangijama podaj vatru živu« (K. H. II 15); »pa opali gvozdenu prangiu« (F. J. I 138).

< tur. *frengi, firengi* »evropski, evropejski« < franc. *Franc* »Franak« + ar.-pers. adj. suf. -ī.

prāsa *f* (grč.) *pōr, praziluk, Allium porrum*.

< tur. *pirasa* < grč. *ampelos*.

pratidžija *m* (srp. hrv.-tur.) *pratilac*. — »a svatovim' dade pratidžije« (K. H. I 164). Hibr. r.: prez. osn. *prati* (od inf. *pratiti*) dodan tur. suf. -ci (č. dži).

predaharluk *m* (srp. hrv.-tur.) *gostinska soba*.

Hibr. r.: naša prep. »*pred*« i tur. *aharluk*, v. *ahar* + tur. suf. -*lık*.

predevèrati, preturiti preko glave životne tegobe, preživiti neku nevolju.

Izv. od *deverati* (v.).

pređuzeli, indecl. adj. (srp. hrv.-tur.) *prelijep*. — »Gledala ga Jelena, / pređuzeli vlahinja« (Kurt I 167).

Hibr. r.: naša prep. »*pre*« i *đuzel* (v.).

preiçramli, indecl. adj. (srp. hrv.-ar.-tur.) *veoma dočekan, gostoljubiv*. — »Udbinjani preiçramli Turci, / Sve na jafte svate pojagmiše« (M. H. IV 74). Hibr. r.: naša prep. »*pre*« i tur. *ikramlı*, v. *içram* + tur. suf. -*lı*.

prekàlemiti, prenijeti navrtak sa jedne vočke ili koje druge biljke na drugu koja nije oplemenjena.

Izv. od *kalemiti* (v.).

prekardāšiti, pretjerati u nečem, preći pravu mjeru. — »Eh, brate, i ti si prekardašio!« (Šol. II 447).

Izv. od *kardaš* (v.) sa prenese-nim značenjem.

prekijāfetiti, preudesiti, promijeniti; preobući se u drugu odjeću.

Izv. od *kijafet* (v.).

prekijāfetiti se, 1. preobući se u drugo odijelo.

2. fig.: *promijeniti držanje*.

Izv. od *kijafet* (v.).

prekōnačiti, prenočiti. — »daj mi, Draško, Brđanku devojku, / jednu noću da prekōnačimo« (Vuk IV 59).

Izv. od *konačiti* (v.).

prelëndžija, prēldžija *m* (srp. hrv.-tur.) *onaj koji preli, koji sijeli*. — »Delendžije, prelendžije, koja li su doba noći« (I. Z. I 54).

Hibr. r.: naše *prēlo* + tur. suf. -ci (č. dži).

preselēmbetiti, preći na nečiju stranu, pridružiti se nekom drugom.

Izv. od *selembet* (v.).

presētati, 1. preći na drugu stranu, promijeniti stav ili mišljenje.

2. *privoliti nekog da promijeni svoje stanovište, pridobiti nekog za svoje mišljenje*.

Izv. od *sent* (v.).

pretebdīliti se, pretevdīliti se, prerušiti se u drugo odijelo, maskirati se.

Izv. od *tebdil, tevdil* (v.).

prētefteriti, provesti kroz tefter, popisati. — »Hajde ukraj u polje zeleno, / pa ti stani u zelenu lugu, / uzmi tefter, pretefteri vojsku« (K. H. II 430).

Izv. od *tefter* (v.).

preteslimiti, predati nešto drugom.

Izv. od *teslim* (v.).

pretestērati, prepiliti.

Izv. od *testerati* (v.).

pridevèrati, v. predeverati.

prihambirati, uz pohambirane ljude ili životinje privezati još kojeg čovjeka odnosno životinju; privezati jular jednog konja za samar drugog konja, tako da idu jedan za drugim; kaže se: »**prihambiraj** svog konja za moje konje«
Izv. od hambir (v.).

prihèlbetiti (se), privaliti; *naturiti se nekom*, nametnuti se.
Izv. od helbet, v. elbet.

prilèhemiti (prilèemiti) pripojiti, spojiti nešto ljepkom.
Izv. od lehem, lehemiti (v.).

prisabriti, prisaburiti, strpiti se.
Izv. od sabur, saburiti (v.).

prišidèldija m (srp.hrv.-tur.) *pri-došlica, prišipetlja, nepozvan gost, nepozvan saputnik*.
Hibr. r.: prez. osn. »priši« (od inf. prišiti) + tur. *geldi* v. *del-di* + naš nastavak -ja.

pritehiriti (priteiriti) pričekati, popričekati.
Izv. od tehir, tehiriti (v.).

pritùtkaliti, prilijepiti nešto tutkalom.
Izv. od tutkal, tutkaliti (v.).

pròčarkati (vatru), *spotaći vatru* da bolje gori.
Izv. od čarkati (v.).

prodžumbušati, **prodžumbūsati**, *šalom se zabaviti, proveseliti se*.
Izv. od džumbuš, džumbušati. (v.).

prohesábiti, **proesápiti**, *proračunati, premjeriti*. — »Baci sablju na vagu kantare, / Baci sablju, pa sve proesapi« (M. H. II 18).
Izv. od hesabiti (v.).

promehàbetiti, **promuhàbetiti**, *prijateljski se porazgovarati*.

Izv. od mehabet, mehabetiti (v.).

protabiriti, *protumačiti; protumačiti san*.
Izv. od tabir, tabiriti (v.).

protèdeliti, **protegèljati**, *prošiti* (napr. jorgan).
Izv. od tedeliti, tegeljati (v.).

proteferičiti, *provesti se, zabaviti se*.
Izv. od teferičiti (v.).

provodadžija m (srp.hrv.-tur.) *kodoš, posrednik za sklapanje braka*. — »**Provodadžiji** najprije opsuju mater« (Vuk, Posl. 263).

Hibr. r.: naša riječ sa tur. suf. -ci (č. dži).
V. provodadžisati.

provodadžisati, -išëm, *kodošiti, posredovati za sklapanje braka*.
Izv. od provodadžija (v.).

prsaluk m (srp.hrv.-tur.) *prednjica, ono što stoji na prsima*. — »Jaka i »prsaluk« bili su ranije vezeni »mafezom« (pamukom) u boji...« (GZM 1957 9).

Hibr. r.: naša riječ »prsten« + tur. suf. -lik, -luk.

prstèndžija m (srp.hrv.-tur.) *onaj koji nosi djevojci (mladoj) prsten, koji djevojku prstenuje*.
Hibr. r.: naša riječ »prsten« + tur. suf. -ci (č. dži).

pšte, **pñaje f** (tur.) *stare stvari odjeće i kućne prostirke koje ne predstavljaju nikakvu vrijednost*.
< tur. pirtı.

prtòkal, v. partokal.

püh-bùrek m (srp.hrv.-tur.) *vrsta bureka, odnosno burečića, koji se pravi ovako: skuha se tijesto za jufke s jajima, onda se razviju manje jufke pa se prema-*

ste i spajaju po više komada u jednu. Zatim se od tih više juški razvije jedna juška, izreže se na okrugle ili duguljaste komade, pa se među svaka dva komada stavlja poprženo meso sa rižom i tako napravljeni mali burečići peku se na maslu.

Hibr. r.: prva kompon. naša riječ »puh«, a druga kompon. v. burek, dakle: napuhani burek.

- pūla**, pl. **pūle**, gen. **pūlā** (**pūlka**, **pūljka**) f (pers.) 1. puce, dugme.
2. taksena ili poštanska marka.
3. mali žuti kolutići od kovine, kojim se ukrašavaju marame, košulje, posteljina i sl.
4. kolutići u igri tavle.
5. kolutići na ribi.

6. glave od klinaca. — »Jajce gradi jajčanine Ivo, / ekserima pule pozlaćuje« (Muz. zap. Inst. 3636).

< tur. *pul* sa značenjem kao u nas < pers. *pūl* »novac, para«. V. *pulati*, *pulčaz*, *puli*, *populan*.

pulāli, v. *puli*.

pūlati, *ukrašavati pulama*, postavljati pule. — »pula ju l' mi duvak jetrvice« (Beh. VIII 206).
Izv. od *pula* (v.).

pulčaz, -āza m (pers.) manje pločice, pule, dugmad, koje stoje na dečermi sa tokama ili na oklopu. — »A po plećih od zlata krugovi, / U krugovih od zlata pulčazi, / U pulčazih mavi kamenovi« (M. H. IV 219).

Iskrivljeno od *pulčad*, zb. imenica od *pulče* »pulica« < tur. *pulče*, deminitiv od tur. *pul*, v. *pula*.

pūli abāija, **pūli abrahija**, v. *abaija*.

pūli, **pūrlī**, **pulāli**, **pulājli**, indecl. adj. (pers.-tur.) ukrašen malim žutim ili srebrnastim kolutićima od kovine; izvezen zlatnim (žutim) ili srebrnim koncem (žicom); *populan*. — »da uzdigne dragoj puli-duvak« (M. H. X 12); »pa podignu purli duvak s lica« (B. V. 1886 52); »Dobro meni opremi dogata, / pokrij njega puli abaijom« (K. H. II 18); »Pa opaši pula jli silaha« (Lord 91).

< tur. *pullu*, v. *pula* + tur. suf. -lu, -li.
V. *teli-puli*.

pūlka, **pūljka**, v. *pula*.

pūpa-hāva, indecl. (tal.-ar.) bukvalno znači: povoljno vrijeme, ugodno vrijeme, ali se upotrebljava u prenesenom smislu i kaže se tako onom kome je dobro, kome sve ide za rukom i koji ima dovoljno materijalnih sredstava za ugodan i bezbrižan život.

< tur. *pupa hava* < tur. *pupa* »povoljan vjetar za lađu« < tal. *poppa* »stražnja strana broda« i *hava* (v.).

pūrlī, v. *pulli*.

pūsāt, **pūset** m (tur.) 1. oružje. — »Laganan ti pusat i oružje, / kamo meni po vratu dukati« (I. Z. III 230).

2. konjska odora, konjska oprema.

3. fig.: penis.

< tur. *pusat*.

V. *pusatli*.

pūsātli, indecl. adj. (tur.) 1. oboružan.

2. fig.: muškarac sa razvijenim polnim organom.

< tur. *pusatli*, v. *pusat* + tur. suf. -li.

pūsija, v. *busija*.

pùskul, pùščul *m* (tur.) *kita na fesu*. — »Na glavi mu fini fesić, / puščul niz rame« (GZM 1908 408).

< tur. *püşkül*.

pustàhija *m*, *hajduk*; *besposlenjak koji se samo skita i kojekuda tumara*.

Hibr. r.: od naše riječi »*pust*« izveden oblik po uzoru na turcizme: *spahija*, *dahija* itd.

pustèćija, pustèkija, *v.* *postèćija, postekija*.

pùsula *f* (tal.) *cedulja, pisamce, potvrda, bileta*. — »u ruke im

pusule podajte« (K. H. I 100) < tur. *pusula* »cedulja, pisamce; kompas < tal. *bussola* »kompas«.

pùščul, *v.* *puskul*.

pùšt *m* (pers.) *nitkov, pokvarenjak, propalica*.

< tur. *puşt* < pers. *pušt* »nečovjek, nevaljalac«, osn. zn.: »leđa, hrbat, strašnja strana«.

pùštija *f* (pers.) *gornji dio čizme, opanka ili papuče koji je išaran*.

< tur. *puşt* < pers. *pušt* »hrbat, leđa«.

R

Rāb *m* (ar.) *gospod, bog.*

< tur. *Rabb* < ar. *rabb* »gospodar«.

V. Rabum Alah, jarabi šućur.

rābadžija, v. arabadžija.

rābatan, adj., *trošan, star.*

Izv. od harab (v.).

Rabiya, Rabiya, hipok. **Rāpka** (ar.) *musl. žensko ime.*

< tur. *Rabia*, žensko ime, »Proljeće« < ar. *rābia* »proljeće«.

rabitāli, indecl. adj. (ar.-tur.) *uređen, lijepo udešen, smišljen.*

< tur. *rabitali* »uređan, lijepo udešen, smišljen« < tur. *rabita* »sveza; odnošaj« (< ar. *rābiṭa*) + tur. suf. -li.

Rābum Alāh! interj. (ar.-tur.) *gospode bože!* — »Rābum Alah, na svemu ti fala!« (Kurt I 32); »Rābum alah, na svemu ti fala!« (M. H. IV 92).

< tur. *Rabbim Allah!* v. Rab + tur. posv. zamj. I lice sing. »-m« i Alah (v.).

Radžija, hipok. **Rādža** (ar.) *musl. žensko ime.*

< tur. *Rāciye*, žensko ime < ar. *rāḡiyā* »ona koja moli, ona koja se nada«.

rāf *m* i **rāfa** *f* (ar.) *pregrada u ormaru ili stalazi; polica, osobito polica koja je pričvršćena naokolo dužinom cijelog zida, na kojoj se drže sahani pod kapcima, čase, findžani ili što drugo.* — »I po kuli rafi i dolafi, / I po rafim' zarfi i findžani« (Vuk V 365); »I sa rafa čage dobavio« (K. H. I 184); »Vas odaja dibom prostrvena, / Naokolo zlaćeni rafovi« (Lord 241).

< tur. *raf* < ar. *rāff*.

rāft, v. raht.

rāgbet *m* (ar.) *vrijednost, poštenje, cijena.* — »Onda rāgbet da nama postavi, / Da nam tain dade kod Kandije« (M. H. III 33).

< tur. *ragbet* < ar. *rāgabā*, *ragbā* »težiti za nečim«.

Rāgib (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Ragib*, muško ime, < ar. *rāgib* »onaj koji teži za nečim«.

rāhat, adj. (ar.) *zadovoljan, miran, spokojan, bezbrižan, komotan.* — »pa rahat ni vesela n'jesam« (K. H. I 160).

< tur. *rahat* < ar. *rāḡa*.

V. rahat-lokum, rahatluk, rahat se učiniti, rahatsuz, urahatiti se, razrahatiti se, nerahat.

rāhat-lōkum (rātluḡ) *m* (ar.) poznata istočnjačka poslastica koja se prodaje u poslastičarnicama, kockastog oblika.

< tur. *rahatlokum* i *rahatihāl-kum*, v. kompon. pod *rahat* i *lokum*, a druga je riječ pers. izft. od ar. *rāhā*, v. *rahat* i ar. *ḡalqūm*, *ḡulqūm* »grlo«, dakle: »naslada grla«, pošto je ova poslastica mekana i lako klizi niz grlo.

rahātluḡ (rātluḡ) *m* (ar.-tur.) zadovoljstvo, spokojstvo, udobnost, bezbrižnost. — »Bez zdravlja nema rahatluḡa« (Nar. bl. 22).

< tur. *rahatluḡ*, v. *rahat* + tur. suf. -*luḡ*.

rahat se učiniti (rājet se učiniti), *smiriti se*, *postići zadovoljstvo*, *raskomotiti se*. — »pa za njima zatvorila vrata, / pa se tade rajet učinila« (Vuk III 359); »svatovi se rahat učiniše, / u široku polju pokraj mora« (Vuk II 527).

Izv. od *rahat* (v.).

rahātsuz, adj. (ar.-tur.) uznemiren, nespokojan, neraspoložen. < tur. *rahatsız*, v. *rahat* + tur. postpoz. -*sız* »bez«.

rahātsūzluk *m* (ar.-tur.) uznemirenost, neraspoloženje.

< tur. *rahatsūzluk*, v. *rahatsuz* + tur. suf. -*luḡ*.

Rahīma (ar.) *musl.* žensko ime.

< tur. *Rahīme*, žensko ime. »Milostiva« < ar. *rahīmā* »milostiva«.

rāhle *f* pl. t. (ar.) vrsta klupe od drveta: uklještena dvije daske u obliku makaza. Gornji krakovi su nešto kraći i na njih se stavljaju knjige, a donji krakovi služe kao noge. Mogu se sklopiti kad nisu u upotrebi i tada

izgledaju kao jedna deblja daska. — »sve odmiče rahle i čitabe« (F. K. 1886 22).

< tur. *rahle* < ar. *rahla*.

Rāhmān, -āna, puno ime: **Abdu-rāhmān** (v.), hipok. **Rāhmo** (ar.) *musl.* muško ime.

< tur. *Rahman*, muško ime, »Milostivi« < ar. *rahmān* »milostivi«.

rāhmet *m* (ar.) 1. božja milost, pokoj.

2. plodonosna ljetna kiša.

3. »rahmet biti« = smiren biti u božjoj milosti, upokojen biti. — »Kako bideš svijet mijenjila, / Da Bog da ti duša rahmet bila!« (Lord 231).

4. »rahmet predati«, »rahmet nazvati« = sazvati božju milost na umrloga riječima: »Alah rahmet ejleje!«, ili učenjem prvog poglavlja iz *kur'ana* zv. »Fatiha«. — »Videć Osman gorke proli suze, / suze proli, a rahmet predade«, »a sve Turci rahmet nazivahu« (K. H. II 453, I 222); »dok nalaze hiljadu šehita, / pokopali i rahmet im predali« (B. V. 1892 206).

5. *rahmet mu duši!* = nek mu se bog smiluje! *pokoj mu duši!*

< tur. *rahmet* < ar. *rahma*

V. *rahmetli*

rahmetli, indecl. adj. i **rahmetlija** *m* (ar.-tur.) umrli; pokojnik. — »Dobra doḡa rahmetli Osmāna« (Vuk VII 36).

< tur. *rahmetli*, v. *rahmet* + tur. suf. -*li*.

rāht (rāft, rāt) *m* (pers.) konjska oprema, nakit konjski. — »a na doru rahta španjolskoga« (M. H. III 417); »Navaj'te mu rafta sve od zlata« (Lord 15); »udri konjma sedla osmanlije,

i zlaćene rate do kopita«
(Vuk II 519).

< tur. *raht* < pers. *raht*.

V. rahtilo.

rahtilo *n*, *pribor koji je potreban za neki težački posao (za ora-nje, vuču i sl.), kao napr.: vile, grablje, kolje i konopci za vuču sijena itd.*

< tur. *raht* »konjska oprema; kućna prostirka« itd. < pers. *raht*.

rahvān, -āna (*rāvān*) *m* (pers.)

1. *vrsta konjskog hoda: jedno-mjerno koraćanje izvježbanog konja tako da ne trucka jahača u brzom hodu.*

2. *i sam konj koji ima takav hod naziva se ovako.*

< tur. *rahvan* < pers. *rāhwār* < pers. *rāh* »put« + pers. suf. za tvorbu riječi -wār.

rahvānija, *ravānija* *f* (pers.) *vrsta slatkog jela: zalivena pati-španja; pravi se od brašna, šećera, jaja i masla.*

< tur. *revani* »zalivena pati-španja« < pers. *rūgānī*, *rew-gānī* < pers. *rūgan*, *rewgān* »ulje« + ar.-pers. adj. suf. -ī.

Raif (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Raif*, muško ime < ar. *rā'if* »milosrdan, milostiv«.

Raifa (ar.) *musl. žensko ime.*

< tur. *Raife*, žensko ime < ar. *rā'ifa* »milostiva, dobrostiva«.

raja *f* (ar.) 1. *nemuslimanski po-danik u Turskoj Carevini. Ima značenje i kolektivne imenice za ovaj pojam. — »Jedna ra-ja, a dva gospodara« (K. H. I 35).*

2. *svjetina, skupina, družina* »Iskupila se raja« (u ob. gov.): »Talje viknu na družinu svoju« / Grabl, a j o, sa kraj-ci mrtvace, / Ko pogine, da ga ukopamo!« (Lord 72).

< tur. *rāya*, *reaya* < ar. pl. *rāā-yā* »stado; podanici« (sing. *rāi-yyā*).

rajet *se učiniti*, *v. rahat se učiniti.*

rakam i **rākām** *m* (ar.) *brojka, napisana brojka; račun.*

< tur. *rakam* < ar. *raqm*.

rākāz, -āza *m* i **rekāza** *f* (ar.) *ka-zaljka na satu.*

< tur. *rakkas* »njihalka na zid-nom satu« < ar. *rāqqās* »onaj koji igra« (√ *rqṣ*).

rakidžija *m* (ar.-tur.) *onaj koji je uobičajio da redovno rakiju pije.*

< tur. *rakıcı*, *v. rakija* + tur. suf. -cı.

rākija *f* (ar.) *poznato alkoholno piće. — »Bez rakije razgo-vora nema« (Nar. bl. 22).*

< tur. *rakī* i *arak* < ar. *arāq*, osn. zn.: »znoj, tekućina koja nastaje isparavanjem«.

V. rakidžija.

rākī-sāfūn, **rākī-sāpūn**, *v. iraki-safun.*

Ramādan, *hipok. Rāmo* (ar.) *musl. muško ime. Nadijeva se obično djetetu koje se rodi u mjesecu posta ramazana.*

< tur. *Ramadan*, muško ime < ar. *ramaḍān* »ime devetog mjeseca arapskog kalendara; mjesec posta«.

ramāzān, -āna *m* (ar.) *ime deve-tog mjeseca musulmanskog vjer-skog kalendara, mjesec posta. Jedan od osnovnih islamskih propisa je da se cio mjesec ra-mazan posti potpunim uzdrža-vanjem od jela, pića i svih tje-lesnih užitivanja, i to svakodne-vno od poprije zore do zalaska sunca. — »postili smo sedam ramazana« (M. H. III 322).* < tur. *ramazan* < ar. *ramaḍān*.

Rāmiz (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Ramiz*, muško ime < ar. *rāmiz* »onaj koji je vješt alegoričnom govoru«.

V. *Ramiza*, *Remzija*, *rumuz*.

Ramiza (ar.) *musl. žensko ime.*

< tur. *Ramize*, žensko ime, < ar. *rāmizā* »ona koja je vješta alegoričnom govoru«.

Rāmo, v. *Ramadan*.

Rāpka, v. *Rabija*.

rashodžiti, **razriješiti** od *hodžinske službe*. — »Sve bi pope raspopila, / a hodže bi rashodžila« (Muz. zap. Inst. 1744).

Izv. od *hodž* (v.).

Rāsīm (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Rasim*, muško ime, »Slikar« < ar. *rāsīm*, part. akt. od *rāsāmā*, *rāsm* »zapisati, zabilježiti«.

Rasēma (ar.) *musl. žensko ime.*

< tur. *Rasime*, žensko ime, »Slikarka« < ar. *rāsīmā*, part. akt. f. od *rāsāmā*, *rāsm* »zapisati, zabilježiti«.

rāskahariti se (**rāskariti se**), **ražalostiti se**. — »Te se Ivo bio raskario« / mrke brke niško objesio« (Vuk II 512).

Izv. od *kahar*, *kahariti se* (v.).

raskalāšen, adj., *razuzdan*.

Izv. od *raskalašiti se* (v.).

raskalāšiti se, **razuzdati se**, **postati raspojasan**.

Izv. od *kalaš* (v.).

raspārčati, **raskomadati**.

Izv. od *parče* (v.).

raspēkmeziti se, **napraviti se bojestan**, **razlijepesti se**. — »A da se to danas dogodilo, muž bi odmah sakupio doktorski konzilijum, a žena bi se još gore raspekmezila« (Zembilj II 61).

Izv. od *pekmez* (v.).

rastaksimiti, **razdijeliti**.

Izv. od tur. *taksim* < ar. *taq-sim* »razdijeliti«.

rastelāliti, **razglasiti**.

Izv. od *telal* (v.).

rāstok m (pers.) *kozmetičko sredstvo za bojenje obrva u crno, cuprum ustum sen oxydatum*. — »i metnu mi rastok na obrve« (Vuk I 589).

< tur. *rastuk* < pers. *rāsuht*.

rāša f (tal.?) *domaće sukno koje se meće ispod sedla; sukno za široke gaće i suknje*.

< tur. *raše* »njemačko grubo sukno«. Nije tur. riječ, ali nisam mogao ustanoviti porijeklo. Rj. JAZU pretpostavlja da je od tal. *rascia*.

raščēhnuti se, **rascijepiti se**.

Izv. od *čene* (v.).

raščējrečiti, **raščērečiti**, **razguliti**, **raskidati** (na četvero).

Izv. od *čejrek*, *čejrečiti* (v.).

rašehātiti se, **raširiti se**, **sjesti tako da se zauzme mnogo mjesta**; kaže se: »rašehatila se na sećiji«.

Vidi tumačenje pod *zašehatiti*.

Rāšid, hipok. **Rāšo** (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Rašid* < ar. *Rāšid*, muško ime, osn. zn.: »onaj koji ide pravim putem; pobožan«.

V. *Rešad*; *Rešid*.

Rašida, hipok. **Rāša** (ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Rašide*, žensko ime < ar. *rāšidā*, »ona koja ide pravim putem; pobožna«.

Rāšo, v. *Rašid*.

rāt, v. *raht*.

rátluk, v. *rahatluk*.

rāvān, v. *rahvan*.

rāvend, ráved m i **rèvēnta** f (ar.) *Rheum officinale* Raill. (*Rheum palmatum* L.), fam. *Polygonaceae*.

< tur. *rāvend* < ar. *rāwānd*.

Ráza, v. *Razija*.

razburmávati, *odvrtati*. — »Ono puce na burnu skovano, / Kad mu valja te ga razburmava« (Vuk VI 319).

Izv. od *burma* (v.).

rázderiti se, snužđiti se, zabrinuti se. — »I ja sam se ljuto razderio, / da kad dođem novu prijatelju, / prijatelj će mene zastiditi« (Vuk II 528).

Izv. od *dert* (v.).

rázgala f (srp.hrv.-ar.) 1. *poboljšanje, olakšanje*.

2. *ono čime se može razgaliti, tj. otjerati briga, tegoba ili bolest*.

V. *gaila* + naša prep. »raz«.

V. *razgaliti* (se).

razgáliti, razgaljívati, otjerati (tjerati) *brigu, tegobu ili bolove; poboljšati (poboljšavati)*.

Izv. od *razgala* (v.).

razgáliti se, razgaljívati se, 1. *krenuti (kretati) nabolje (u bolesti); poboljšati (poboljšavati) se; jenjati (jenjavati)*. »Malo mi se razgalilo« (u ob. gov.).

2. *raspoložiti se, dobiti raspoloženje*. — »U dokolici, kad se razgališ, potseti me da ti je ispričam« (Dejvatis 137).

3. *razvedriti se, proljepšati se (vrijeme)*; »Hava se jutros razgalila« (u ob. gov.).

Izv. od *razgala* (v.).

razhálvatiti se, raširiti se. — »... razhalvatila se i razratlenisala se na minderu...« (Zembilj III 38).

Izv. od *halvat* (v.).

rāzi biti, zadovoljan, saglasan, voljan biti. — »Ehalija nije razi« (Nar. bl. 318); »Razi biše i uz planinu kreću« (Lord 73).

< tur. *razi* < ar. *rādī*.

V. *Razija, raziluk, Riza, riza-luk, Rizvan*.

Razija, hipok. **Ráza** (ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Raziye*, žensko ime, »Zadovoljna« < ar. *rāḍiyā* »zadovoljna«.

raziluk m (ar.-tur.) *zadovoljstvo; saglasnost*.

< tur. *raziluk*, v. *razi* (biti) + tur. suf. -luk.

razjāgliti se, omekšati, raskvasiti se. — »razjaglila se zemčica u mlijeku« (Vuk, Rječnik).

Izv. od *jagla, jaglaisati* (v.).

razrahatlénisati se (razratlénisati se), raskomotiti se, postići osjećaj udobnosti i spokojsva. — »... razhalvatila se i razratlenisala se na minderu...« (Zembilj III 38).

< tur. *rahatlanmak*.

rāždele, adv. (pers.-tur.) *slučajno*.

< tur. *rasgele* < pers. *rāst* »pravo, upravo; zajedno« i tur. *gele*, optat. 3 lice sing. od inf. *gelmek* »doći«.

Rebija, v. *Rabija*.

rebiul-āhir m (ar.) *ime četvrtog mjeseca po muslimanskom vjerskom kalendaru*.

< tur. *rebiyülāhīr* < ar. *rābiu-l-āhīr*, osn. zn.: »posljednje proljeće«.

rebiul-ēvel m (ar.) *ime trećeg mjeseca po muslimanskom vjerskom kalendaru*.

< tur. *rebiyülevvel* < ar. *rābiu-l-āwāl*, osn. zn.: »prvo proljeće«.

rećelj, rědželj, rědžel *m.* (pers.) *džem, ukuhano voće u šećeru.*
 < tur. *reçel* < pers. *ričāl*.

rěcāt, rěkāt, -āta *m.* (ar.) *sastavni dio muslimanske molitve namaza. Sastoji se od stajanja, pregibanja preko polovine tijela i padanja ničice. Jedan namaz ima dva, tri ili četiri rěcāta.* — »i on klanja četiri rěcāta« (K. H. II 165).
 < tur. *rekāt* (č. *rekjāt*) < ar. *rāka*.

redifa *f.* (ar.) *rezervna vojska, rezerva.* — »Himzi beže, carski sine, / ti pokupi svu redifu« (GZM 1907 413).
 < tur. *redif* < ar. *rādīf*.
 V. rediflija.

rediflija *m.* (ar.-tur.) *rezervist.* — »Pitala ga redifska družina: / arkadašu, rediflijo mladi« (I. Z. II 171).
 < tur. *redifli*, v. *redifa* + tur. suf. -li.

Rědžep, hip. **Rědžo** (ar.) 1. *ime sedmog mjeseca po muslimanskom vjerskom kalendaru.*
 2. *musl. muško ime, koje se obično nadijeva djetetu koje se rodi u ovom mjesecu.*
 < tur. *Recep* < ar. *Rāğāb*.

refēna (revēna) *f.* (ar.-pers.) *zajednički trošak ravnomjerno raspoređen; ono što je učinjeno o zajedničkom trošku, tj. doprinosom svih učesnika priređen izlet, gozba ili sijelo; zajednica. Doprinos je po glavama u gotovu novcu ili u naturi.* — »Refena kuće ne obara« (Vuk, Posl. 271).
 < tur. vulg. *herfene* knjiž. *herifāne* »zajednički trošak, zajednica« < tur. *herifāne*, adv., »drugarski, esnafski« (tur. *herif* »drug u zanatu, drug u veselju; obješenjak« < ar. *ḥarīf* »drug u zanatu«.

Rěfik, -ika, hipok. **Rěfko** (ar.) *musl. muško ime.*
 < tur. *Refik* < ar. *Rāfiq* »Drug«.

Refika, hipok. **Rěfka** (ar.) *musl. žensko ime.*
 < tur. *Refika*, žensko ime, »Drugarica« < ar. *rāfiqa* »drugarica«.

Rěfka, Rěfko, v. *Refika, Refik*.

rēhum (rēum) *m.* (ar.) *zalog, založak.* — »... uopće ljudi zalažu šta vide da je munasip za reuma« (Zembilj II 167).
 < tur. *rehin* < ar. *rehn*.

reisul-ūlema, skraćeno: **rěis** *m.* (ar.) *vrhovni vjerski poglavica muslimana u SFR Jugoslaviji, prvosveštenik.*
 < tur. *reisül-ulema* < ar. *rā'isu-l-ūlāmā'* »starješina vjerskih učenjaka«, izft. od *rā'is* »poglavar, starješina« i ar. *āl-ūlāmā'* »učenjaci«.

Rejhāna, hipok. **Hāna** (ar.) *musl. žensko ime.*
 < tur. *Reyhān* < ar. *Rāyhān*, žensko ime, »Bosiljka« (ar. *rāyhān* »bosiljak«).

rekāza, v. *rakaz*.

Rěkib, -iba (ar.) *musl. muško ime.*
 < tur. *Rekib*, muško ime. < ar. *rāqīb* »čuvar; onaj koji se nečem nada«.

Rémza, v. *Remzija*.

Rěmzija, hipok. **Rémzo** (ar.) *musl. muško ime.*
 < tur. *Remzi*, muško ime, < ar. *rāmz* »alegoričan govor« + ar. adj. suf. -iyy.

Remzija, hipok. **Rémza** (ar.) *musl. žensko ime.*
 < tur. *Remziye*, žensko ime, < ar. *rāmz* »alegoričan govor« + ar. adj. suf. f. -iyyā.

Rémzo, v. *Rěmzija*.

rènde, rènda, v. erende, erenda.

rènk, v. renjak.

rènjak, -njka, rēnač, -nča rènk, rēnč m (pers.) *boja; izgled.* — »Dvi telije i dvi anterije, / Dvi čatkije renka stambolskoga« (Bajr. 21).

< tur. *renk* < pers. *renk*.

rēsul, -ūla, skraćeno od resulūlāh m (ar.) *božji poslanik, peygamber.* — »Allah jedan, Resul jedan«, »Allah jedan resul hak, / al je danas mučan halk« (Nar. bl. 315, 415).

< tur. *resul, resulullah* < ar. *rāsūlu-llāh*, izft. od ar. *rāsūl* »poslanik« i ar. *Allāh* »bog« (Pogrešno Rj. JAZU: »resul, indecl. perzijskoturska riječ...«).

rēsūm n (ar.) *taksa, porez.*

< tur. *resim* < ar. *rāsm*.

Rēsād, -āda (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Reşad*, muško ime < ar. *rāşād* »onaj koji ide pravim putem«.

rešēdija i rešēdija f (ar.) *vrsta halve koja se pravi od šećera ili meda, nišeste i masla. Razlikuje se od obične halve u tom što se u nju stavlja nišesta, pa se usljed toga rasipa.* — »Bud mi slatka s medom rešēdija« (GZM 1910 526).

< tur. *reşidiye* < ar. *rāşīdiyyā*.

Rešid, -ida, hipok. Réšo (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Reşid*, muško ime < ar. *rāşīd* »pametan; onaj koji je vođen pravim putem«.

rešma f (ar.) 1. *lančić, mreža, mrežasti vez, bombaci ili sejlani na konac nanizani, izresci na porubu, pričvršćene kite kao ures na konjskoj opremi, ženskoj haljini ili na predmetu kućnog namještaja.*

2. *luksuzna kompletna konjska oprema od više raznih nakićenih dijelova, kao što su: oglav, uzda, prsaluk, kuskun, kolan itd. I svaki taj komad zove se rešma, ako je urešen kao rešma.* — »Na glavu mu rešmu udario, / od suhoga ispletena zlata« (K. H. I 482).

3. *đem od sindžira na konjskoj uzdi.*

4. *kupovna vrpca sa izrescima po rubu.*

< tur. *reşme, rişme* »đem od sindžira na uzdi« < ar. *rāşimā, rāşm* »pisati, šarati«.

V. *rešmali, rešmalija, rešman, rešmeta.*

rešmali, indecl. adj. (ar.-tur.) *izrađen kao rešma.*

< tur. *reşmeli*, v. *rešma* + tur. suf. *-li*.

rešmalija, rešmanlija f (ar.-tur.)

1. *uzda sa rešmama, nakićena uzda.* — »zauzda ga uzdom rešmalijom«, »predade mu uzdu rešmanliju« (M. H. III 326, 366).

2. *čevrma sa ukrasnim izrescima ili kitama okolo.*

< tur. *reşmeli*, v. *rešmali*.

rešmān, adj., ukrašen rešmama.

Izv. od *rešma* (v.).

rešmeta, gen. rešmētā, rešme pl. t. (ar.) 1. *narukvica od crvenih merdžana, korala.*

2. *nakit od nanizanog korala.*

Izv. od *rešma* (v.).

Rešo, v. Rešid.

Reuf (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Reuf*, muško ime < ar. *rā'ūf* »veoma milostiv«.

rēum, v. rehum.

rēvān, v. tahterevan.

revānija, v. rahvanija.

rèvènta, v. *revend*.

rèza, erèza, irèza f (ar.) *zatvarač za vrata, zapor*. — »Stade rezom bubat' na vratima« (Lord 231).

< tur. *reze* < ar. *rāzzā*.

rezācije, rezākije f pl. (pers.) *suho grožde, groždice*. — »jedna mi ga elpezetom maše, / druga mi ga rezācija m' hrani« (I. Z. I 47).

< tur. *razakı* < pers. *rāziqī*.

Rèzak, -āka (ar.) *musl. muško ime*.

Skrraćeno od imena Abdurezak (v.).

rezākija f (pers.) *vrsta grožda u Hercegovini*.

< tur. *razakı* < pers. *rāziqī*.

rezdèlija, v. *zerdelija*.

rezālet m (ar.) *sramota, bruka, blamaža*.

< tur. *rezalet* < ar. *rādālā*.

rèzil, adj. (ar.) 1. *osramoćen, obruhan, blamiran, ponižen*. — »Danas vezir sjutra rezil« (Vuk, Posl. 52).

2. »rezil biti« = *osramotiti se*.

3. »rezil učiniti« = *osramotiti, blamirati*. — »vrlo j' sestru rezil učinio« (M. H. III 122); »što godar je na svijetu ifтира, / svakom me je rezil učinila« (I. Z. III 99).

< tur. *rezil* < ar. *rādīl*.

V. *rezalet, reziliti, reziluk, ureziliti*.

reziliti, zasramotiti; ružiti. — »Kune junak i rezili društvo« (Vuk VII 81).

Izv. od *rezil* (v.).

reziluk m (ar.-tur.) *sramota, bruka, blamaža*.

< tur. *rezilik*, v. *rezil* + tur. suf. *-lik*.

režimlija m, *režimski čovjek*.

Hibr. r.: našoj riječi *režim* dodan tur. suf. *-li*.

ri, -ita m (ar.) *imè arapskog slova »r«*.

< tur. *ri* < ar. *rā'*.

rida f (ar.) *marama, rubac, ubrus*. — »Baci me se zelenom jabukom, / A ja njega ridom pozlaćenom« (M. H. II 55); »jednom su se ridom otirale« (Kurt II 174).

< tur. *rida* »šal, derviški vuneneni ogrtač preko leđa« < ar. *ridā'*.

ridžāl, -āla m, pl. *ridžālī* (ar.) *dostojanstvenik, velikaš, odličnik*. — »sve ridžālī i mladi veziri« (K. H. I 47).

< tur. *ricāl* »dostojanstvenici, velikaš« < ar. pl. *riğāl*, sing. *rağul* »čovjek«.

Rifat (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Rifat*, muško ime < ar. *rifa* »visost, uzvišenost. čast«.

rijāset m (ar.) *rezidencija reisululeme*.

< tur. *riyaset* < ar. *riyāsā* »starješinstvo«.

ringati, v. *dirindžiti*.

risāla f (ar.) *brošura, manje štampano djelo*.

< tur. *risale* < ar. *risālā* »poruka, poslanica«.

Rizā, -āa (pogr. **Rizāh**) *hipok*.

Rizo (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Riza*, muško ime. < ar. *riḏā'* »zadovoljstvo«.

rizáluk m (ar.-tur.) *zadovoljstvo, volja, milost*. — »Eto, za Božiji rizaluk, za moj hator i za hator Almase...« (Čolak. 56).

< tur. *rizalık* < ar. *riḏā'* »zadovoljstvo« + tur. suf. *-lik*.

rizedènpāre, indecl. adj. (pers.-tur.) *potpuno izderan, dronjak*.
 < tur. *rizedenpare* »od komada komad. od parčeta parče«
 < pers. *rize* »malo parče« + tur. postpoz. *-den* »od« + pers. *pāre* »komad«.

rizk, risk m (ar.) *hrana, opskrba, nafaka*.

< tur. *rizk* < ar. *rizq*.

Rízo, v. Riza.

Rizvān, -āna, hipok. Rízvo (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Rizvan*, *muško ime* < ar. *riḏwān* »zadovoljstvo«.

Rízvo, v. Rizvan.

rosānlija, v. horosan, horosanlija.

ròspija f (pers.) *prostitutka*.

< tur. *orospu* < pers. *rūspī*.

rózi-mahšer m (pers.-ar.) *sudnji dan, kijamet*. — »Jedino mogu vam haber učiniti, da nam više nema »beginja Ogledala«, otišlo je na *rozi-mahšer*« (Zembilj II 7). Česta je zakletva kod muslimana: »*rozi mahšera!*« (Interesantno je da se u zakletvi ova složenica razdvoji na odvojene dvije komponente).

< tur. *ruz-i mahser*, pers. izft. od pers. *rūz* »dan« i ar. *mahšār*, v. *mahšer*.

rsuz, rsūzluk, v. hrsuz, hrsuzluk.

řšum, v. hršum.

rubija f (ar.) *vrsta malog dukata*. — »Kad ja metnem po čelu rubije« (B. V. 1886 107).

< tur. *rubije*, *rub'iye* »mali dukat koji je iznosio četvrtinu starog dukata« < ar. *rubīyyā* »četvrtinka«.

rūcū, rūkū, -úa m (ar.) *dio rečata (v.) koji se sastoji u sagibanju do polovine tijela, odupi-*

rući se rukama o koljena, tako da se leđa izravnaју s glavom.
 < tur. *rūkū* < ar. *rukū*.

Rufáije pl. (ar.) *pripadnici derviškog reda koji je osnovao Ahmed Er-Rufāi (umro 1191). Pojedini pripadnik: rufáija*.

< tur. *Rūfai* < ar. *Rufāi*.

rúfet (rúvet) m (ar.) 1. *zanat, poziv*.

2. *ceh, esnaf*.

< tur. *hîrfet* < ar. *hîrfā*.

V. *rufetlija*.

rufetlija (ruvetlija) m (ar.-tur.) *zanatlija*. — »i terziје svoje ruvetlije, / koji nose svilu i kadivu« (Vuk III 32).

< tur. *hîrfetli*, v. *rufet* + tur. suf. *-li*.

rugābet m. *ružna osoba, rugoba*. Izv. od naše riječi »*rugoba*« po uzoru na oblike turcizama džehalet, nedžaset, dženabet itd.

rūh, -úha m (ar.) 1. *duh, kao jedan dio duše koji, po narodnom vjerovanju, izlazi iz čovjeka za vrijeme spavanja i luta*.

2. *duh umrloga*.

< tur. *ruh* < ar. *rūh* »duša«.

rūhsat m (ar.) *dozvola, dopuštenje*.

< tur. *ruhsat* < ar. *ruhṣa*.

rūja f (ar.) *san*.

< tur. *ruya*, *rüya* < ar. *rū'yā*.

Rukija (ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Rukayye*, žensko ime,

< ar. *ruqayyā* »penjanje, napredovanje; čaranje, bajanje«.

rūkū, v. ruču.

Rūmelija, Rūmenlija, Ūrumelija, Ūrumenlija f (lat.-tur.) *evropska Turska*. — »Opravi je u Urumeliju, / Baš na ruke Petru mladu kralju: / Pobratime kralju Rumelije« (Vuk VII 180); »zdravo vojska Ru-

menliju pride«, »otić će ti i Urumenlija« (K. H. I 152, 94).

< tur. *Rumeliye*, *Rumili* (*Rumili*, *Urum-ili*), bukv. »Grčka«, tur. izft. od tur. *Rum* »Grk« < lat. *Roma* »Rim« i tur. *il* »država, pokrajina«.

rûmûz, **rumûzât** *m* (ar.) *alegoričan govor*. »Pun mu je govor rumuzata« (u ob. gov.).

< tur. *rumuz*, *rumuzat* < ar. pl. *rumûz*, *rumûzât*, sing. *râmz* »alegoričan govor«.

rûptahta *f* (ar.-pers.) *sprava za mjerenje visine (otklona) sunca, kojom se ustanovljuje tačno vrijeme po ala turka satu. To je kvadrant podijeljen na paralele i merdijane. Iz centra visi konac sa malim utegom, a na koncu je • pričvršćena mala vrpca koja daje sjenu na kvadrantu. Dostojno je u svakoj kasabi u Bosni i Hercegovini imam ili muderis imao ruptah-tu, kojom je uz ramazan ustanovljivao tačno vrijeme. Radio-saopštenja o tačnom vremenu učinila su bespredmetnim upotrebu ruptahte*.

< tur. *rub'tahta* < ar. *rub* »četvrtina« i pers. *tahta* »daska«.

Rûstem, **HRûstem**, **Rûsfan**, **HRûstan**, hipok. **Rûsto**, **HRûsto**, (pers.) *musl. muško ime*.

< tur. *Rustem*, muško ime < pers. *Rustem*, zapravo *Rustehem*, ime najvećeg persijskog junaka (»persijski Herkul«).

rûsvāj, -ája *m* (pers.) *lom, pokora, bruka, čudo*. — »Napravio je rusvaj u kafani (u ob. gov.); »rusvaj se učiniti« = fig. zaprljati se, opoganiti se u gaće. < tur. *rûsvay* < pers. *rusway* »osramoćen, ponižen«.

V. *urusvajiti se*.

Rûšid, v. **Huršid**.

rušvēčija *m* (ar.-tur.) *onaj koji prima mito, korupcionaš*.

< tur. *rûšvetçi*, v. *rušvet* + tur. suf. -çi.

rûšvet *m* (ar.) *mito*.

< tur. *rûšvet* < ar. *rišwâ*. V. *rušvēčija*.

rûtbâ *f* (ar.) *stepen, položaj, rang*.

< tur. *rûtbe* < ar. *rutbâ*.

ruznâma *f* (pers.) *dnevnik*.

< tur. *ruznâme* < pers. *rûznâme* < pers. *rûz* »dan« i pers. *nâme* »pisana knjiga, djelo«.

Rûždija (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Rûždî* < ar. *Ruždî*, muško ime, bukv.: »onaj koji ide pravim putem«.

ruždija *f* (ar.) *prvi stupanj srednje škole*.

< tur. *rûşdiye*, skraćeno od *mektebi rûşdiye* »škola za odraslu, punodobnu djecu«.

řz, **hřz**, **hěrz**, *m* (ar.) *poštenje*,

časť, obraz. — »Da mi čuvaš kulu i avliju, / Da mi čuvaš rza i obraza« (Petran. 653); »sve ti rza čuvam i namuza« (Lord 23); »čuvajte mi moga bijelog dvora, / i u dvoru herza i obraza« (F. J. I 83).

< tur. *řz* < ar. *irđ*.

sāat, v. sahat.

sābah i sâbah (sâba) I. zora, jutro. — »nigdje zore ni saba-ha nema« (K. H. I 13); »te je noći pod pendžerom bio, / do saba-ha nije dolazio« (Muz. zap. Inst. 3535); »Bumbul pjeva u ružici: »Saba zora je!« (Vuk V 7).

2. *sabah ili sâbah-nâmâz je muslimanska jutarnja molitva* — kad zauči saba-h na džamiji« (M. H. III 442).

< tur. *sabah* < ar. *ṣabāḥ*.

V. *sabahčićek*, *sabah hajrola*, *sabahile*.

sābah m (ar.) *zadana lekcija u mektebu ili medresi*. — »ne bih saba-h umio, / hodža bi me ubio« (I. Z. III 7).

< tur. *sabak*, *sabak* »lekcija«, < ar. *sābaq* »natjecanje«.

Sabāhata (ar.) *musl. žensko ime*. < tur. *Sabahat*, žensko ime, »Ljepotica« < ar. *ṣabāḥa* »ljepota, ljepota lica«.

sābahčićek, **sabahčić m** (ar.-tur.) *cvijet Pharbitis purpurea (L.) Voigt. (Syn. Ipomoea purpurea Roth.)*.

< tur. *sabah çiçeği*, »jutarnji cvijet« (tur. izft., v. kompon. pod *sabah i čiček*).

sābah hājrolā! sâbahajrolā! sâbah šerif hājrolā! sabāle hājrolā! interj. (ar.-tur.) *sretno ti jutro bilo! dobro jutro!*

< tur. *sabah hayır ola! sabah şerif hayır ola! sabahla hayır ola!* v. kompon. pod *sabah*, *hair i şerif* + tur. *ola!* optat. 3 lice sing. od inf. *olmak* »biti«.

sābah hājrosum! sabāle hājrosum! interj. (ar.-tur.) *sretno ti jutro bilo! dobro jutro!*

< tur. *sabah hayır olsun! sabahla hayır olsun!* v. kompon. pod *sabah*, *hair i olsun*.

sābāhile, sâbāile, sâbājle adv. (ar.-tur.) *zorom, u zoru*.

< tur. *sabahile*, v. *sabah* + tur. postpoz. *-ile* »sa«.

sābija m (ar.) *dijete, maloljetnik*. < tur. *sabi* < ar. *ṣabiyy*.

V. *sabiluk*, *sibjan*.

sabiluk m (ar.-tur.) *djetinjstvo*.

< tur. *sabilik*, v. *sabija* + tur. suf. *-lik, -luk*.

Sābira (ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Sābire*, žensko ime, »Strpljiva« < ar. *ṣābirā* »strpljiva«.

Sābit (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Sabit*, muško ime, »Čvrsti« < ar. *ṭābit* »čvrst, stalan«.

Sabrija (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Sabri*, muško ime, »Trpeći« < ar. *šabri* v. *sabur* + ar. pers. adj. suf. -i.

sabriti, saburiti, trpiti, strpljivo *podnositi nevolje u životu.*

Izv. od *sabur* (v.).

sabur m (ar.) *strpljivost, strpljenje.* — Kaže se: »saburom je dženet pokriven«, »sabuselamet« (strpljen-spasen).

< tur. *sabur* < ar. *šabr*.

V. *sabur!* *saburli*, *sabursuz*, *sabursuzluk*, *Sabira*, *Sabrija*, *osabriti*, *prisabriti*.

sabur! interj. (ar.) *strpi se!* — »Sabur malo, od Erdelja raje!« (K. H. I 36).

Izv. od *sabur* (v.).

siburiti, v. *sabriti*.

saburli, indecl. adj. (ar.-tur.) *strpljiv, izdržljiv.*

< tur. *sabirli*, v. *sabur* + tur. suf. -li.

sabursuz m i kao adj. (ar.-tur.) 1. *onaj koji je nestrpljiv, onaj koji je nagao.*

2. *nestrpljiv, nagao.*

< tur. *sabırsız*, v. *sabur* + tur. postpoz. -sı »bez«.

sabursuzluk m (ar.-tur.) *nestrpljivost.*

< tur. *sabırsızlık*, v. *sabursuz* + tur. suf. -lik.

sabur učiniti, strpiti se, savladati se. — »tu je majka sabur učinila« (M. H. X 50).

Izv. od *sabur* (v.).

sač m (tur.) *željezni ili zemljani poklopac pod kojim se na ognjištu peče hljeb i pita na taj način što se na nj nagrne žerava i lug (zapreće se). Sač se razlikuje od peke utoliko što ima na sredini manji otvor i što je veći i srazmjerno niži.* — »Pod zemljanim sačom se

peku pite u tepsiji« (GZM 1957 40).

< tur. *saç* (Protivno tur. leksikografima, Zenkeru i dr., Dr Sikirić tvrdi da dolazi od pers. *sāğ*).

sačak m (tur.) 1. *isturena streha preko zida.* — »pokrivena limom bijelijem, / a sačaci tenečetom žutim« (K. H. I 269).

2. *okolica (pervaz) koja se prišiva na haljinku ili na bajrak kao ukras.* — »a zelen ga bajrak poklopio, / sav mu sačak od suhoga zlata« (K. H. I 316).

< tur. *saçak*.

sačbak, sačbag, v. *sadžbak, sadžbag*.

sač-boja f (tur.) *boja za kosu.*

< tur. *saç bayası*, izft. od tur. *saç* »kosa« i tur. *boya* »farba«.

sačma f (tur.) 1. *sitna olovna zrna za punjenje metaka za lovačke puške i starinske male puške; veličina zrna bira se prema veličini divljači za koju se metak sprema.* — »A suviše dvanaest sačama, / Svaka sačma po dvanaest drama« (Vuk VII 60); »svaka sačma od pedest drama« (K. H. II 17).

2. *ures, rese na peškirimu, košuljama itd.*

< tur. *saçma*.

V. *sačmali*, *sačmalija*, *sačmen*, *nasačmati*.

sačmali, indecl. adj. (tur.) *sačmen, sa sačmama, tj. urešen resama naokolo.* — »na bubnjeve sačmali peškire« (K. H. I 318).

< tur. *saçmalı*, v. *sačma* + tur. suf. -li.

sačmalija f (tur.) *košulja ili peškir koji imaju sačme, tj. rese naokolo.* — »U Mostaru na fale košulja, / sačmalija, sade srmalija« (I. Z. IV 234).

< tur. *saçmalı*, v. *sačmali*.

sačmen

sačmen, adj., *urešen sa sačmama*.

— Ona veze sačmen u košulju« (Vuk V 532).

lzv. od sačma (v.).

sacán, adj. (ar.) 1. miran, tih.

2. »sacán se učiniti«, umiriti se, utišati se. — »Pa se vojska sačin učinila. Sva pospala vojska u Kosovu« (Petran. 392): »Kad četvrti danak nastupi, / puška im se sačin učinila« (K. H. II 379).

< tur. *sakin* < ar. *sākin* »miran«.

V. usačiniti se.

sadaka f (ar.) milostinja. —

»Holj' mi kaku dijelji sada ku« (Lord 266).

< tur. *sadaka* < ar. *ṣadaqa*.

V. sadaki-fitr.

sadakai-fitr, m. **sadakai-fitre**,

vitre f (ar.) posebna milostinja koju muslimani dijele sirotinji uz ramazan, naročito kada se približi Ramazanski bajram. Po propisu ovu milostinju treba dati prvi dan bajrama prije klanjanja bajram-namaza, jer je to milostinja omršaja. Sada-kai-fitr iznosi 1,66 kg pšeničnog brašna, ili 3,33 kg ječmenog brašna ili rezačija ili protivrijednost tih artikala prema tržišnoj cijeni. Obično se daje u gotovu novcu.

< tur. *sadaka-i fitr* »milostinja omršaja«, izft. od ar. *ṣadaqa* »milostinja« i ar. *fiṭr* »omršaj, omrsiti se«.

sade, adj. i adv. (pers.) 1. čist, pravi, bez ikakve primjese. —

»sačmalija, sade srmalija« (I. Z. IV 234); »sade kahva« nezasladeña (bez šećera) crna kafa.

2. jednostavan, prost, jednoličan: »sade platno« = platno u jednoj boji po kome nema nikakvih grana niti šara.

3. kao prilog: samo. — »Sa d'ostaše u ruke balčaci« (Vuk, Rječnik).

V. sadeluk.

sadef, v. sedef.

sadeliija, v. sedeflija.

sadeluk m (pers.-tur.) *vrlo tanko prozirno platno*.

< tur. *sadelik*, v. sade + tur. suf. -lik.

Sadeta (ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Saadet*, žensko ime, »Sreća« < ar. *sā-dā* »sreća«.

Sadija, hipok. **Sádo** (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Sa'di*, muško ime »Sretni, Srećko« < ar. *sa'di* »sretni«.

Sádik, hipok. **Sádo** (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Sadik*, muško ime, »Iskreni« < ar. *ṣādiq* »iskren, prav«.

V. Sidik.

Sádo, v. Sadija, Sadulah, Sadik.

sadrázam, **sadriázam** (**sadrázan**) m (ar.) *veliki vezir*. — »u

Stambolu sadrazame carski« (M. H. III 6); »ne bojim se ni paše, ni baše, / ni valiye, nit li sadrazana« (I. Z. I 113).

< tur. *sadrazam* < ar. *ṣadr* »prsa; prednji dio nećeg« i ar. *aṣ-ṣam*, elat. od *aṣ-ṣim* »velik«.

Sadulāh, -āha, hipok. **Sádo** (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Saadullah* < ar. *Sa'du-llāh*, muško ime, bukv.: »božja sreća« (izft. od ar. *sa'd* »sreća« i ar. *Allāh* »bog«).

Sadža, v. Sadžida.

sadžāk m (tur.) 1. željezni tronožac na kome se na ognjištu, u *tendžeri* ili kakvom drugom sudu, vari jelo.

4. *tronožac uopšte*. — »Pred crkvom je konja odjahao, / A sluge mu prostriješe sadžake, / Sjede paša, pripali čibuka« (Vuk VI 306).

< tur. *sac ayak* »željezni tronožac« < tur. *sac* »sač« i tur. *ayak* »noga«.

sadžbak, sadžbag, sačbak, sačbag (iskriv. **sandžak**) *m* (tur.) *uplet-njak u pletenicama*. — »iz kosa joj sadžbak isplićao« (M. H. X 75); »I savila b'jelu anterijsu, / zaboravi sadžbag u kosama« (Vuk I 501); »prosuše se sitne pletenice, / i u njima od zlata sačbage« (Ašikl. 110); »Otpuštala vrane pletenice, / Sve u njima zlatni sandžakovi« (M. H. IV 64).

< tur. *saç bağı*, izft. od tur. *saç* »kosa« i tur. *bağ* »sveza, vezica«.

Sadžida, hipok. Sádža (ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Sacide*, žensko ime. < ar. *sāgidā* »ona koja pada na sedždu (ničice) bogu se moleći«.

sāf, adj. (ar.) *čist, prav, nevin*.

< tur. *sāf* < ar. *šāf*.

V. *safi, Safija*.

sāf m (ar.) *red, špalir*. — »Jedno se je pet ljudi iskupilo i stalo u saf...« (Gajret 1931 247); »Na safove vojsku juredigo« (Lord 189).

< tur. *saf* < ar. *šaff*.

Sāfa, v. *Safet*.

Sāfa, v. *Safeta* i *Safija*.

safāfeldija, safā deldun! v. *sefa-deldija, sefa deldun!*

Sāfer (ar.) 1. *musl. muško ime, koje se obično nadijeva djetetu rođenom u mjesecu saferu*.

2. *ime drugog mjeseca po muslimanskom kalendaru*.

< tur. *Safer* < ar. *Šafār*.

Sāfet, hipok. Sāfa (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Saffet, Safvet*, muško ime, < ar. *šafwā* »čistoća«.

Sāfeta, hipok. Sāfa (ar.) *musl. žensko ime*.

Muškom imenu *Safet* dodan naš nastavak za f.-a.

sāfi, indecl. adj. (ar.) *čist, pravi, otvoreni*. — »jer je safi alavanta disati džabe ovu božju havu...« (Zembilj II 21).

< tur. *sāfi* < ar. *šāfi* »čisti«.

Safija, hipok. Sāfa (ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Safiye*, žensko ime < ar. *šafiyā* »čista, prava«.

sāfra f (ar.) *nesvjestica, onesvješćenje*; »safra mu došla« = onesvijestio se.

* < tur. *safra* »nesvjestica« < ar. *šafra* »žutica, oboljenje žuči«.

sāftijān, v. *sahtijan*.

sāfūn, v. *sapun*.

sagānak m (tur.) *mah., prekid*. — »vjetar duva na saganak ili na sakanake«, tj. duva na mahove, sa malim prekidima.

< tur. *sagānak* »plahovita ljetna kiša koja odjednom pljuskom udari, ali brzo prestane«.

sagānlija m (tur.) *onaj koji je zdrav, čitav (saglan); prebran grah, prebranac*.

Izv. od *saglam* (v.) sa tur. suf. -li.

sāgdič m (tur.) *kum na kni na muslimanskoj svadbi*.

< tur. *sāgdič* »djever, djeveruša«.

sàglam (sàglan), adj. (tur.) *zdrav, čvrst, prav, pouzdan, ispravan, pošten*. — »Kad su mislili da je

sagrākčija

to prijateljstvo već postalo sa-
glam, odlučili su...» (Zem-
bilj II 8).

< tur. *sağlam*.

sagrākčija, v. sagrdžija.

sāgrdžija, sagračkija *m* (tur.) *zanatlija* — kožar koji se bavi struganjem dlake sa govedih koža. Od ovog je dobila ime ulica koja ide od Baščaršije sjeveru u Sarajevu: *Sāgrdžije*.
< tur. *sağrıcı*.

Sāgrdžije, v. sagrdžija.

sāgrija (sārgija) *f* (tur.) *korice od sablje ili noža*. — »da turite u sāgrije čorde« (K. H. I 397); »Dok mu sablja iz sāgrije sinu« (Vuk VI 412); »Kako sablja iz sāgrije sine« (Petrar. 548).

< tur. *sağrı* »*sapi*, debela izrađena koža (odrezana sa *sapi*), šagren, šagrenska koža«. Vjerovatno su korice sablje ili noža nazvane po vrsti kože od koje su izrađivane.

sahāčija, sahadžija (sajdžija, sāčija) *m* (ar.-tur.) *časovničar, urar*. — »Bog ubio sahadžije, / koji kiju zlatne sa'te!« (Vuk I 196).

< tur. *saatçı*, v. *sahat* + tur. suf. -*çı*.

sahāčinca, sajdzinca *f.*, *časovničarska radnja*.

Izv. od *sahačija, sajdzija* (v.).

sāhan (sān) *m* (ar.) *bakrena zdjela, tanjir*. — »*sahan* im' su blago podijelili« (M. H. X 44); »da im perem sane i kašike« (Vuk III 442).

< tur. *sahan* < ar. *ṣaḥn*.

sāhat, sāt *m* (ar.) *sat, časovnik, ura*. — »A kad prošla četiri *sahata*« (M. H. I 255).

< tur. *saat* < ar. *sāa*.

V. *sahačija, sahačinca, sahat-kula*

sāhat-kula, sāt-kula *f* (ar.) *toranj na kome se nalazi sat*. — »Pomrčina, cijelo selo spava, / *Sahat-kula* dvanajes *kučala*« (Muz. zap. Inst. 276).

< tur. *saat kulesi*, izft., v. kompon. pod *sahat* i *kula*.

sahdēlija, v. sedeflija.

sāhi, v. sahih.

sahibija (saibija) *m* (ar.) *vlasnik, gospodar; posjednik; domaćin*. — »neće l' dići *sahibiju* svoga« (K. H. II 127); »Mor' delijo, vranca *saibijo!*« (Vuk VII 138).

< tur. *sahib, sahip* < ar. *ṣāḥib*.

V. *čifluk-sahibija, hair-sahibija, ilum-sahibija, mal-sahibija*.

sahifa *f* (ar.) *stranica knjige*.

< tur. *sahife* < ar. *ṣaḥīfā*.

sāhih, sāhi, adv. (ar.) *uistinu, tačno, ispravno, sigurno, zdravo*. — »*sahi* će mu do Travnika doći« (K. H. I 104); »Sve do prije nekoliko dana nije se znalo pod *sahi* hoće li biti aneksija« (Zembilj III 51).

< tur. *sahih, sahi* < ar. *ṣaḥīḥ*.

sāhija, v. sāija.

sāhtijān (sāhtijān, saktijān, sāfi-jān, tāftijān), -āna (pers.) *1. učinjena, uređena kožija koža; obično je crvene ili žute boje: crveni sahtijan i žuti sahtijan. Crveni sahtijan se zove još kaj-sar (v.). Od crvenog sahtijana prave se firale, a o žutog ostala obuća i predmeti. Od ovog je dobila ime ulica u Sarajevu, Sahtijanūša, u kojoj su se izrađivali predmeti od sahtijana. 2. obuća ili neki drugi predmet napravljen od sahtijana ili obložen sahtijanom. — »ona sne-se sahtijan hegbeta« (K. H. I 266); »pa otvara sahtijan sanduke« (I. Z. III 74);*

»A na noge žute safijane, / škripa stoji žutih safijana« (Kurt II 158); »a na noge puli taftijane« (Vuk V 368).

< tur. *sahtıyan* < pers. *sahti-yān*.

Sahtijānuša, v. sahtijan.

sāhtli, indecl. adj. (pers.-tur.) *neveseo*, *brīzan*, *mučan*. — »O moj sine, Kurtagić Selime, / što si meni sahtli, neveseo?«, »Ali ne idu šenli i veseli, / nego, lalo, sahtli neveselo« (K. H. I 69).

< tur. *sahtli* < pers. *saht* »tvrd, opor, težak« itd. + tur. suf. -li.

saibija, v. sahibija.

sāja, **sāhija** m (ar.) *glasnik*, *vjesnik*, *knjigonoša*. — »otlen tebi saiju spremi« (K. H. I 120); »Osman-pašu sustigla sahi-ja, / sustigla ga na prvom konaku« (I. Z. I 175).

< tur. *sai* < ar. *sāi*.

Saima, **Sājma** (ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Saime*, žensko ime, < ar. *ṣā'imā* »ona koja posti«.

Sait, **Sājīt**, hipok. **Sājto** (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Sait* < ar. *Sāi'd*, muško ime, osn. zn.: »onaj koji se popeo na visinu«.

sāja f (tur.) *prebrojavanje*; *broja*. — »svak na saju ko je od svatova, / valja brojiti kičene svatove, / da vidimo s kijem putujemo, / Svi izišli na saju svatovi, / pa stadoše brojiti svatove« (F. K. 1886 43).

< tur. *sayı* »broj, račun« < tur. *saymak* »brojiti« (kao što je kod nas *broja* izvedeno od *brojati*).

sāja f (lat.) *vrsta deblje čohē*. — »u čistu ga saju okrojiti« (M. H. III 270).

< tur. *saya* < tal. *saia* < lat. *saia*.

sājali, indecl. adj. (lat.-tur.) *čohan*, od *čohē* *napravljen*. — »pa skinuti sajali haljine« (K. H. I 180).

< tur. *sayalı*, v. saja + tur. suf. -lı.

sājfan, v. sajvan.

Sājma, v. Saima.

sājran, v. sajvan.

Sājto, v. Sait.

sājvan, **sājvant** (**sājfan**, **sājvat**, **sājran**) m (pers.) 1. *šator*. — »stiže cara koj sajavna zlatna«, »on pobježe caru i sajavantu, / pravo brate do careva skuta« (K. H. I 57, 55). 2. *kišobran*, *suncobran*. — »nanesite sajavna na devojku, / da ne kisne duvak na djevojci« (GZM 1909 589); »Dva divera pod njom konja vode, / a četiri nad njom sajjan nose« (Vuk III 520); »u ruci mu sedefli šargija, / a u drugoj sajjvat i nargila« (I. Z. IV 28).

< tur. *sayvan* < pers. *sāyebān*.

sāka f (lat.) *ogrtač koji starci nose*. — »Eno ti ga u najprvoj kiti, / na dogatu u bijeloj saki, / bjelja mu je brada nego saka« (Beh. II 380).

< tur. *sako*, *sakı* < tal. *sacco* < lat. *saccus*.

sāka m (ar.) *vodar*, *vodonoša*; *vojnička kola na kojima se dovlači voda za piće*: *bure na kolima sa dva točka*. — »A imaš li vojsku napojiti? kaže: / Imam sake četeres hiljada, / Sve nosu sake vodu na mešini« (Lord 105). — Od ovog je došlo prezime Sākici.

sakaćenje

< tur. *saka* »vodonoša« < ar. *saqqā'* »pojač«.

sakaćenje, v. *sakatiti*.

sakagija *f* (tur.) *vrsta konjske bolesti, šmrkavost, balavost, mal-leus*. — »a dobri se konji poboljšali, / od bolesti konjske sakagije« (Vuk II 305).

< tur. *sakaği*.

sakaluk *m* (tur.) *ogrlica, đerdan*. — »i Aliji kujundžiji, / što no kuje sakaluke, / i na ruke bilenzuke« (S. B. III 51).

< tur. *sakalık* < tur. *saka*, *sakak* »ogra od dukata, đerdan« + tur. suf. *-lık*.

sakat, *m* i *adj.* (ar.) 1. *bogalj, invalid*. — »Otkini komarcu jednu nogu, on sakat do vijeka« (Vuk, Posl. 253); »Za udovca ne bih ni pokrovca. / Za bradata ne bih ni sakata« (Vuk V 338).

2. *kljast, oštećen, ozljeđen*. — »zašto vodiš sakata hajvana?« (K. H. II 272).

< tur. *sakat* < ar. *saqaṭ*.

V. *sakatiti*, *sakatluk*, *sakato*, *osakatiti*.

sakatiti, *činiti sakatim, ozljeđivati*. — »Vojsci ću ti oči povaditi, / Dobre ću ti konje sakatiti« (Petrar. 393).
Izv. od *sakat* (v.).

sakatluk *m* (ar.-tur.) *osakaćenost, ozljeđenost*.

< tur. *sakatlık*, v. *sakat* + tur. suf. *-lık*.

sakato, *adv.* (ar.) *kljasto, ozljeđeno*. — »Kud dolaze kraste i ospice, / Sve ostaje kljasto i sakato« (M. H. I 18).

Izv. od *sakat* (v.).

sakaz, **sakrz** *m* (tur.) *mastika (vrsta rakije)*.

< tur. *sakız* »smola«.

V. *sakazlija*, *sakrska*.

sakazlija *f* (tur.) *duguljasta bijela tikva sakrska*.

< tur. *sakızlı* »smolast«, v. *sakaz* + tur. suf. *-lı*.

Sakib (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Sakib*, *Sakıp*, muško ime »Sjajni« < ar. *ṣāqib* »veoma sjajan«.

Sakić, v. *saka*.

saklet, v. *srklet*.

sakřilisati se, *-išēm, nasikirati se, uneraspoložiti se zbog kakve nezgode ili nepovoljne vijesti*.

< tur. *sakılmak* »nasikirati se«.

sakrska, **sakaz** *m* (tur.) *duguljasta bijela tikva koja se upotrebljava za punjenje (filovanje)*.

< tur. *sakız kabağı*, izft. od tur. *sakız* »smola« i tur. *kabak* »tikva«.

sakrz, v. *sakaz*.

saksija *f* (tur.) 1. *zemljani lonac u kome se gaji cvijeće*.

2. *mangala; crepulja pod kojom se hljeb na ognjištu peče*.

< tur. *saksı*. Neki pisci tvrde da je riječ izvedena od *Sax* »Saksonija«, prema tome: *saksı* = predmet izrađen na saksonski način, saksonske izrade.

saktisati, *-išēm, slomiti, skršiti, uništiti*. — »Kada Marko saktisa oružje, / onda trže divit od pojasa« (Vuk II 429).

Izv. od *sakatiti*, *osakatiti* (v.).

sāla *f* (tur.) *nosila* — »ranjenike na sale digoše« (M. H. III 250).

< tur. *sal*.

sāla *f* (ar.) *žalovito učenje mujezina na munari povodom smrti nekog slučaja*. — »Pred ikindiju tužno se razliježe sala sa munare« (Gajret 1931 214).

< tur. *salā* < ar. *ṣalā'*, osn. zn.: »objaviti, obznaniti«.

saladžak *m* (tur.) život. — »Skočio se iz begluk-mejhane, / za njim Mujo, za njim Bunićani, / jer se boje saladžaku svome« (K. H. II 388).

< tur. *sağlıcak* »život; zdravlje«.

salâhor, v. sarahor.

sâlâm, v. selam.

salamêćija, v. selamećija.

salâmet, v. selamet.

salâmura *f* (tal.) slana voda s različitim začинима u kojoj se *reparira meso; rasol*.

< tur. *salamura* »dobro slana voda u kojoj se drži sir, riba itd. da se ne pokvari« < tal.

salândžak, -a i **salândžak**, -âka *m* (tur.) *ljuljačka*. — »povezani laki *salandžaci*, / u avliji Bećirbegovića« (N. K. II 118).

< tur. *salıncak*.

salâvât, âta *m* (ar.) posebna dova (v.) na arapskom jeziku kojom se poziva božji blagoslov na Muhameda (počinje sa: »Allahumme salli ala...«) — »Uz tespihe teglje *salavate*« (Lord 129).

< tur. *salâvat* < ar. pl. *şalavât*, sing. *şalâ* (t).

V. *salavatati*.

salavâtati, učiti *salavate*; na *munari glasno učiti salavate*.
Izv. od *salavat* (v.).

Sâlčîn, v. Salih.

sâldisati, -išem, *napraviti, postaviti, pripravit*. — »Kaveđije kahvu *saldişuju*« (Lord 10).

< tur. *saldı*, perf. 3 lice sing. od inf. *salmak* »napraviti, prostrijeti, staviti« itd.

Sâlem, v. Salim.

sâlep *m* (ar.) *toplo zasladeno bezalkoholno piće koje se zimi pije*. Pravi se izvarivanjem *korijena istoimene biljke: Orchis hircima Grantz. (Satyrium hircinum L.)*, fam. *Orehidaceae*.

< tur. *salep*, *saleb* < ar. *saḥ-lâb*.

V. *salepčija*.

sâlgija *f* (tur.) *klatno u zidnog sata*. — »poznaće ti *sahati* i *salgiju*, / pa te more rezil učiniti« (Ašikl. 76).

< tur. *salgi*.

sâlhana *f* (ar.-pers.) *klonica*.

< tur. *salhane* < ar. *sâḥ* »derati kožu sa zaklane životinje« i pers. *hâne* »zgrada, kuća«.

Sâlih, hipok. **Sálko**, **Sâłkan**, **Sâlčîn**, **Tâlih**, **Tâle** (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Salih* < ar. *Şâih*, *muško ime*, »Dobar«.

Saliha (ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Saliha*, *žensko ime*, »Dobra« < ar. *şâliha*, »dobra«.

Sâlim, **Sâlem** (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Salim* i *Salem* < ar. *Sâlim* i *Sâlem*, *muško ime*, »Zdrav« (uspor. »Zdravko«).

Sâłkan, v. Salih.

sâlkija (**sâltija**) *f* (tur.) *ono labavo i nezategnuto mjesto na jednoj strani platna ili sukna koje nastane usljed slabog tkanja*.

< tur. *salkı* »nabran, smježuran; obješen«.

V. *salkijav*.

salkijav (**saltijav**), *adj.*, *olabavljen, nezategnut, nabran* (kaže se za sukno ili bez kad je s jednog kraja labavo i nezategnuto, kad ima *salkije*).

Izv. od *salkija* (v.).

Sálko, v. Salih.

sàlkum, **sàlkum-tòp** *m* (tur.) *lumbarde* vrsta starinskog topa koji, kao mitraljez, istovremeno baca po više granata koje eksplodiraju tek kada udare ili se zariju u zemlju. — »i od boja divanaest topova. / sàlkum topa dvaest i četiri, sàlkum puca, crnu zemlju buca« (F. K. 1896 50).

< tur. *salkımsaçak* »top koji ispaljuje po više granata; top koji ispaljuje rakete« (< tur. *salkım* »grozd, snop« i tur. *saçak* »rasturen, razbacan na sve strane«).

sàlma, **salàma** *f* (tur.) slobodan ispust stoke na njive i livade bez čuvara i čobana u kasnu jesen kad se žita dignu sa njiva; pustopaša.
< tur. *salma*.

sàlma *f* (tur.) vrsta starinskog oružja; to je lopta od gvožđa ili tuča na lancu ili na kajišu, kojom se zamahuje i udara po protivniku, buzdovan na lancu. — »S jedne strane sàlma od pirindže, / S druge strane od zlata gadara« (Vuk VI 321); »pa on sàlmu skide sa putalja, / pa poleti Mujovu Halilu, / da udari brata Hrnjičina« (K. H. I 565).
< tur. *salma*.

salnàma *f* (pers.) godišnji *almanah*, kalendar.

< tur. *salname* < pers. *sāl* »godina« i pers. *nāme* »pismo, knjiga, djelo«.

sàlt, **sàlte**, **sāl**, *adv.* (tur.) *samo*; *sama*. »Salt govori vila najstarija« (Vuk, Rječnik); »al' pred crkvom nide niko nema, / sàl njégova ona mila kuma« (Vuk III 333); »Salte sama kahvu kurisala« (Lord 287).
< tur. *salt* »samo, jedino«.

sàlta, **sàltica** *f* (tal.) vrsta kratkog kaputa sa kratkim rukavima do više laktova; obično je od čohé ili kadife, ukrašena harčom.
< tur. *salta*, skraćeno od *saltamarka* < tal. *Santo Marco*, »sv. Marko, patron Venecije«. Naziv je, kako se misli, došao otud što su ovakve kratke kapute nosili mletački mornari.

sàltadžija *m* (tur.) vozač koji vozi samo ljude, a ne i robu.
Vjerovatno od *salt* + tur. suf. *-ci*.

sàltànet *m* (ar.) 1. *sjaj, raskoš, pompa, veličanstvenost*. — »O te mode, toga saltaneta, te raskoši — laže br'te ko god kaže, da kod nas ima sirotinje« (Zembilj II 105).

2. *sjajna i blistava oprema (oprava)*. — »pa pred babu pod pusatom dojde, / pod pusatom i pod saltanetom« (F. K. 1886 7).

3. *carstvo*.

< tur. *saltanat* < ar. *salṭanā*.
V. *saltanetli*.

sàltanetli, *indecl. adj.* (ar.-tur.) *sjajan, raskošan, svečan, sa pompom*. — »Saltanetli idu krajišnici, / Dva pjevaju a dava otp'jevaju« (M. H. IV 213).
< tur. *saltanath*, v. *saltanet* + tur. suf. *-h*.

sàlte, v. *salt*.

sàltija, **sàltijav**, v. *salkija, salkijav*.

sàmaluk, c. *samanluk*.

sàmanluk, **sàmaluk** *m* (tur.) *pojata*.

< tur. *samanlık* < tur. *saman* »slama« + tur. suf. *-lık*.

sàmār, *āra m* (grč.) *drveno terežno sedlo koje se stavlja na tovarne konje; ispod drveta je slamarica*. — »Da s neba sa-

mar padne, meni bi se kus-kuni o vratu objesili» (Nar. bl. 41); »Rđavoj kobili samar dosadi« (Vuk, Posl. 271).

< tur. *semer* < grč. *sagmáron* (grč. *ságma* »tovar«).

V. samardžija, samarica, nasamariti (se), osamariti.

Sāmardžić, v. samardžija.

sāmardžija i **samārdžija** *m* (grč.-tur.) zanatlija koji pravi samare. Od ovog je došlo prezime Sāmardžić.

< tur. *semerci*, v. samar + tur. suf. -ci.

samārica, *f*, konj sa samarom za razliku od osedlanog konja. Izv. od samar (v.).

Sāmija (ar.) *mušl.* muško ime.

< tur. *Samī*, muško ime, »Visoki« < ar. *sāmī* »visoki, uzvišeni«.

Samija (ar.) *mušl.* žensko ime.

< tur. *Samiye*, žensko ime, »Visoka« < ar. *sāmiyā*, »visoka, uzvišena«.

sāmsār, -āra *m* (ar.) trgovački posrednik, senzal, telal.

< tur. *sansar* < ar. *simsār*.

sāmsar, v. sansar.

sāmsov *m* (tur.) veliko pseto; pas. — »I s ovcama dvanaes čobana, / I sa šnjima dvanaes samsova« (Lord 105).

< tur. vulg. *samsun*, knjiž. *sansun* »dresirani pas koji vojska upotrebljava prilikom juriša«.

sāmūm, -ūma *m* (ar.) jak i vreo vjetar koji duva iznad pustinjskih predjela sjeverne Afrike i Arabije.

< ar. *sāmūm*.

sāmūn, v. somun.

sāmur *m* (pers.) samurovina, koža od kune zv. samur, Martes zibellina; »sāmur« ili »sāmur-

kapa« = kapa od samurovine: »Udri njega u čelo junačko, / đe sastavlja samur i obrve«, »pred vojskom je arambaša, / na glavi mu »sar . r-kapa« (Vuk II 567, I 471); »sāmur-kālpak«, »sāmur-kapa« = kapa od samurovine; »samur-kalpak na oči namiče« (Vuk I 167); »sāmur-binjiš« = binjiš od samurovine: »samur-binjiš age Turanica« (Asikl. 70); »sāmur-čurak« itd.

< tur. *samur* < pers. *semmūr*. V. samurli.

samūrli, indecl., **samūrlija**, **samūrlija** *f* (pers.-tur.) od samurovine, sa samurovinom. — »asamurli-čurak ogrnuo«, »kad ti skroji čurak-samurliju« (M. H. III 231, X 76); »kad ti skroji čurak-samurliju« (I. Z. II 244).

< tur. *samurlu*, v. samur + tur. suf. -lu, -li.

sān, v. sahan.

sāncīm, **sānci**, konj. (tur.-pers.) tobože, bajagi. — »... jer su se sančim evropski doktori svojski zauzeli« (Zembilj III 94).

< tur. *sankim*, *sanki* < tur. *san!* imper. 2 lice sing. od *sankmak* »misлити, predpostavljati« + pers. suf. -ki.

sāndal *m* (ar.) vrsta polusvilene tkanine; »sāndal-gaće«, »sāndālije-gaće« = gaće od tkanine sandal: »po nanulam' sandalgaće« (K. H. I 504); »a na noge gaće sandalijs« (Vuk III 27).

< tur. *sandal* < ar. *šandāl*, vjerovatno porijeklom od sanskrt. *čandana*.

sāndale i **sandāle** *n* (ar.) sandale, vrsta drvene obuće.

< tur. *sandal* < ar. *šandāl*

sàndalija

»vrsta tvrdog drveta koje dolazi iz Indije«.

sàndalija *f* (ar.) *stolica*. — »na avliji, a u sandaliji« (M. H. X 55).

< tur. *sandalye* < ar. *şandü-liyy*.

sànduk *m* (ar.) *drveni kovčeg, škrinja*. — »u odaji sanduk otvorio« (M. H. III 123); može biti i od papira i drugog materijala.

< tur. *sandık* < ar. *şandûq* i *sundûq*.

V. sanduk-emin, sandukhana, sanduklija.

sànduk-emin, -ina, *m* (ar.) *upravitelj blagajne, finansijski povjerenik; šef poreske uprave*.

< tur. *sandık emini* »povjerenik sanduka, tj. riznice«, izft., v. kompon. pod sanduk i emin.

sandukhàna *f* (ar.-pers.) *prostoriya u kući u kojoj se drže sanduci. U starim bosanskim kućama bilo je takvih prostoriya*. < tur. *sandikhane*, v. kompon. pod sanduk i hane.

sanduklija *f* (ar.-tur.) *limena peć koja liči na sanduk*.

< tur. *sandıklı*, v. sanduk + tur. suf. -lı.

sàndžak *m* (tur.) 1. *zastava, bajrak*. — »Dobra konja što je za sandžaka, / Da mi nosi careva bajraka« (Lord 16).

2. *oblast ili okružje u biv. Turskoj Carevini. Prvi sandžak koji je organizovan 1463. g. zahvatio je cijelu Bosnu. Na čelu sandžaka je sandžak-beg*. — »sve su oni tuđen izginuli, / a najposlji Derviš-begoviću, / nije takog u sandžaku bilo« (K. H. II 367); »Sedam paša od sedam sandžaka« (Vuk, Rječnik).

3. »**sàndžak-bajrak**« = glavni bajrak sandžaka: »tebi sandžak-bajrak ispravio, najstariji u širokoj Lici« (M. H. III 228), »**sandžak-âlajbeg**« = sandžački alajbeg: »krajisnike ljute ubojice, / i četiri sandžak-alajbega« (Vuk IV 219).

< tur. *sancak* (Protivno tur. leksikografima, Zenkeru i dr. Dr Š. Sikirić tvrdi da riječ dolazi od pers. *saŋgûk*).

V. Sandžak, sandžak-beg, sandžaki-šerif, sandžaktar.

sàndžak, v. sadžbak

Sàndžak, Novopazarski Sàndžak *m* (tur.) *ime pokrajine koja je nekad bila zasebna upravna jedinica, a graničila je sa Bosnom i Hercegovinom, Srbijom i Crnom Gorom*.

< tur. *Sancak*, v. sandžak.

sàndžak-beg *m* (tur.) *namjesnik sandžaka*.

< tur. *sancak beyi*, izft., v. kompon. pod sandžak i beg.

sàndžaki-šerif, -ifa *m* (tur.-ar.) *sveta zastava Muhamedova. Navodno čuva se u jednom muzeju u Istambulu*. — »i tako vam sandžaki-šerifa, / nemojte mi kvara učiniti« (K. H. II 379).

< tur. *sancağı-şerif*, v. kompon. pod sandžak i šerif.

Sandžaklija *m* (tur.) *stanovnik pokrajine zv. Sandžak (v.)*.

< tur. *Sancaklı*, v. Sandžak + tur. suf. -lı.

sandžaktâr, -âra, *m* (tur.-pers.) *zastavnik, bajraktar*. — »Teslim ti careva sandžaka, / Te drugoga traži sandžaktara« (Lord 19).

Od ovog je nastalo prezime Sandžaktarević.

< tur. *sancaktar*, v. sandžak + pers. suf. -*dār*, koji je u tur. asimilacijom postao -*tār*.

Sandžaktärević, v. sandžaktar.

sandžija *f* (tur.) *probodi, protisli u prsima, žiganje unutar tijela*. — »Nazil bega zaboljela glava, / Jašar bega i srce i glava, / Omer bega ukočile sandžije« (I. Z. III 125).
< tur. *sanci*.

sànsar, sàmsar *m* (tur.) *kuna bjelica, bjelka, čija je koža skupocjena, od nje se prave čurkovi*. — »Al' je diba među terzijama? / Al' je sànsar među čurčijama« (Vuk V 346).
< tur. *sansar*.

sàntrāč, -āča *m* (sanskrt.) 1. *igra šah*. — »um'ješ li se igrati santrača?« (M. H. X 91).

2. *ograda, okolica, okvir (napr. oko bunara, oko groba itd.)*. — »Grigorije odvoji glavu od santrača...« (Šol. I 227).

3. *šara na kocke*: »sàntrāč bāsma« = karirana basma.

4. *donja daska u stupe za valjanje sukna*.

< tur. *santraç* i *santraç* < ar. *šitrāḡ* < pers. *šetrenḡ*, porijeklom sanskrt.

sàntūr, -ūra *m* (jevr. ili aram.) *vrsta istočnjačkog muzičkog instrumenta koji je sličan cimbalu*.

< tur. *santur*, porijeklom jevr. ili aram. riječ.

sāp, -āpa *m* (tur.) *držak (u noža, sablje, nadžaka ili u kakve alatke), držalo, ručica*. — »Potegoše čelikli nadžake, / Jedan drugog njime udariše, / Dok nadžacim' s a p e izlomiše« (Petrin. 239).

< tur. *sap* »držak, ručica; staljika, struk«.

sāpūn, sâfūn, -ūna *m* (lat.) *sapūn*. — »vode uze i rakli safun« (M. H. III 410).

< tur. *sabun* < ar. *šābūn* < lat. *sapo*.

V. *sapundžija*.

sapūndžija, safūndžija *m* (lat.-tur.) *zanatlija koji pravi ili trgovac koji prodaje sapune*.

< tur. *sabuncu*, v. *sapun* + tur. suf. -*cu*, -*ci*.

Saracēni *pl. m* (ar.) 1. *naziv za Arabe u Španiji*.

2. *naziv za muslimane uopšte u doba križarskih vojni*.

< ar. *Šarqiyyūn*, »Istočnjaci« (< ar. *šarq* »istok« + ar. adj. suf. *pl. -iyyūn*).

sārāč, -āča *m* (ar.) *zanatlija koji pravi i prodaje razne predmete od kože, kao što su: konjska oprema (uzde, sedla, bisage, kubure), bensilasi, kehare, šarpe-lji, pletene kandžije, razno remenje itd. Po ovim zanatlijama naziva se ulica koja vodi od Baščaršije do Husrevbegove džamije u Sarajevu: Sarāči*. »kod terzija i naših sarača« (M. H. III 459).

< tur. *saraç* < ar. *sārrāḡ*.

V. *saračhana, saračluk, usaračiti*.

saračhāna *f* (ar.-pers.) *posebna sobica blizu ahara (štale) u kojoj se drži konjska oprema*.

< tur. *saraçhane*, v. *kompon*. pod *sarač* i *hane*.

saračluk *m* (ar.-tur.) *sarački zanat*.

< tur. *saraçlık*, v. *sarač* + tur. suf. -*lık*.

sarādža *f* (ar.) 1. *škrofule, scrophulosis*.

2. *vrsta sakagije, konjska bolest*.

< tur. *sıraca* < ar. *sirāḡā*.

sarādžika *f* i **sarādžik, siridžik** *m* (ar.) *biljka Serophuloria nodosa*

L., koja se upotrebljava za liječenje saradža (v.).

< tur. *sıraca otu*, izft. v. *sara-dža* i tur. *ot* »biljka, trava«.

sārāf, -āfa *m* (ar.) *mjenjač novca; zlatar koji se bavi kupoprodajom strane valute i zlatnog novca.* — »Za dukate pitaj sara-fa« (Ist. bl. I 279).

< tur. *sarraf* < ar. *ṣarrāf*.

V. *sarafiluk*.

sarāfluk *m* (ar.-tur.) *sarafsko zanimanje.* — »Sijedi gazda Ješua, prvi čovjek koji se u gradu počeo baviti sarafilukom, mijenjanjem zlatnog novca...« (Čolak. 13).

< tur. *sarafiluk*, v. *saraf* + tur. suf. *-luk*.

sarāhor, **serāhor**, **salāhor** (**sarā-or**) *m* (ar.-pers.) 1. *borac koji je imao dužnost da čuva kakvu tvrđavu ili mjesto, a zato je bio oslobođen od idjenja u rat i od ostalih vojnih dužnosti.* — »Navalite pod noć saraori, / da otmemo iz mobe djevojku!« (Vuk I 179).

2. *titula za posebno zaduženje u dvorskoj službi na osman-skom dvoru.*

Izv. od *silahšor*, v. *tumačenje* pod *silahšor*.

saraj *m* (pers.) *dvor, palača.*

< tur. *saray* < pers. *serāy*.

V. *Saraj-Bosna*, *Sarajevo*, *saraji*, *Sarajlija*.

Saraj-Bosna *f*, *Sarajevo.* — »Od kako je Saraj-Bosna postala« (GZM 1909 584).

< tur. *Saray-Bosna*, »Sarajevo«; za prvu kompon. v. *saraj*.

Sarajevo, (**Sārājvo**) *m* (pers.-srp. hrv.) *glavni grad SR Bosne i Hercegovine.*

< tur. *Saray* < pers. *serāy* »namjesnikov dvor koji se nalazio (sve do 1853.) u kraju zv.

Begluk (na »Trgu 6 aprila« u Sarajevu) i naš nastavak »-evo«. Složenica je nastala po uzoru na složenice: *Smederevo*, *Kraljevo*, *Popovo*, *Mirijijevo*, *Trnovo* itd. Turski naziv za Sarajevo je »*Saray-Bosna*«, ali se u jednoj od najstarijih bosanskih vakufnama, u vakufnami *Mustaj-bega Skenderpašića* iz 1517. g. (čiji je original i prevod objavio Dr *Hazim Šabanović* u POF-u III-IV, 1953, str. 403) Sarajevo naziva i »*Saray-ovasi*« bukvl: »Sarajevsko polje«. Iako sam ranije zastupao da je Sarajevo nastalo od tur. »*Saray-ovasi*«, došao sam do zaključka da je ispravnije tumačenje koje sam gore naveo.

sāraji, pl. *m* (pers.) *carski dvori, vezirski dvori, pašinski dvori, dakle dvori turskih visokih dostojanstvenika.* — »pa on ode caru na saraje« (K. H. I 26). Plural od *saraj* (v.).

sarājlija *m* (pers.-tur.) *sarajevska izrada.* — »Pa mu previ ćebe sarajliju, / A po njemu sedlo osmanliju« (Vuk VI 123).

< tur. *Saraylı* »sarajevski«, skraćeno od tur. *Saray-Bosnali* na taj način što je prvoj komponenti *Saray* dodan suf. *-li*.

Sarājlija *m* (pers.-tur.) *građanin grada Sarajeva.*

< tur. *Saraylı*, v. *tumačenje* pod *sarajlija*.

sarānsak, **sarāmsak** i **sarānsak**, **sarāmsak** *m* (tur.) *bijeli luk.*

< tur. *sarımsak*.

sarāšcer, v. *serasker*.

sārgija *f* (tur.) *zavoj.*

< tur. *sargı*.

sārgija, v. *sagnija*.

sārhoš (**sārōš**) *m* (pers.) *pijanica, bekrija.* — »Kad sarhoši iz

mejhane pođu« (Sevd. 98); »Za-
duži se Asan-aga. s a r o š, be-
krija« (B. V. 1886 28).

< tur. *sarhoş* < pers. *serhōš*,
bukv.: »vesela glava« < pers.
ser »glava« i pers. *hōš* »lijep,
dobar«, ovdje: »veseo«.
V. *sarhoşluk*.

sarhoşluk *m* (pers.-tur.) *pijanče-
vanje, bekrijanje*.

< tur. *sarhoşluk*, v. *sarhoş* +
tur. suf. *-luk, -lik*.

sariluk *m* (tur.) *žutica (bolest)*.

< tur. *sarılık* < tur. *sarı* »žut«
+ tur. suf. *-lık*.

sarlaisati, v. *parlaisati*.

sarma *f* (tur.) *vrsta jela: u listove
od kupusa, loze ili graha bura-
nije zamotano isjecano ili sa-
mljeveno meso pomiješano sa
pirinčem*.

< tur. *sarma*, buk v.: »ono što
je zamotano, zavijeno«.

saroš, v. *sarhoš*.

sartija *f* (tal.) *uže za vezivanje
jedrila na brodu*. — »sarti-
je joj od suhoga zlata« (Kurt
II 204).

< tur. *sart* < tal.

saruk *m* (tur.) *zavoj oko kape,
čalma*. — »oko njega saruk
ahmedija« (K. H. I 299).

< tur. *sarık* < tur. inf. *sar-
mak* »zaviti, zamotati«.

V. *saruklija*.

saruklija *m* (tur.) *onaj koji nosi
na glavi saruk (čalmu)*.

< tur. *sarıklı*, v. *saruk* + tur.
suf. *-lı*.

sasruk *m* (pers.-tur.) *vrsta tanke
trske*. — »Na nogam' joj gaće
od sasruk a, / kakve su joj
gaće od sasruk a, / do pola
je postavila vukom, / a od pola
vukom i baukom« (K. H. II 256).
< tur. *sazlık* »trščak« < pers.
saz »trska« + tur. suf. *-lık*.

sāt *m* (ar.) *ime arapskog slova
»š«*.

< tur. *sad, sat* < ar. *šād*.

sāt, v. *sahat*.

sātara, v. *satura*.

sātar-pešlija *f* (ar.-pers.-tur.) *vr-
sta džemadana, koji je na prsi-
ma iskružen i ima široke pešo-
ve (skutove)*.

< tur. *satır peşli* < tur. *satır*

< ar. *sātūr*, v. *satura, sātara* i
tur. *peşli*, v. *peşlija*.

sātura, sātara *f* (ar.) *mesarska
sjekirica; kuhinjska sjekirica
za sjecanje mesa na dasci*.

< tur. *satır* < ar. *sātūr*.

sātura *f* (ar.) *redak u knjizi ili
pismu*.

< tur. *satır* < ar. *saṭr*.

**saūlisati (se), saulīsāvatī (se), mi-
riti (se), savladati (se), umirivati
(se), savlađivati (se).**

< tur. *savulmak* »povući se,
skloniti se«.

saūm *m* (ar.) *post*. — »Saūm
posti, sibjan čuvaj i gledaj«
(Ist. bl. II 223).

< tur. *savm* < ar. *ṣawm*.

sāvaćenje *n*, *graviranje*.

Izv. od *savat* (v.).

sàvak *m* (tur.) 1. *natkriveno pra-
lo na potoku koji protiče uz
dvoriste ili bašču nečije kuće*.
Na taj način se kućna čeljad
služi za kućne potrebe tom te-
kućom vodom. *Savak* je nat-
kriven i ograđen da bi mušli-
manske žene, koje su se krile
od muškaraca, mogle nesmeta-
no da prilaze vodi. *Savakovi* su
se pravili i na taj način šta bi
se u zidu dvorišta pokraj koga
protiče voda napravio otvor i
na taj način bi voda tekla kroz
dvoriste. — »Savakova je
bilo u Sarajevu samo na Moš-

čanici u petnaestak kuća» (Kreš. Vodovodi 154).

2. kolac, obično hrastov, koji se zabija u zemlju oko podnožja velikog kamena da se ne bi kretao ili nagnuo. Bude više tih kolaca.

< tur. *savak*, osn. zn.: »mjesto odakle se voda razvodi na razne strane, vođeno razvođe«.

savārisati, -išēm, očistiti u vodi, oribati. — »Skovane predmete treba prije kalajisavanja, kako sam rekao, dobro očistiti. Taj se posao zove *savārisanje*. To se obavljalo pijeskom namočenim u slanoj vodi« (GZM 1951 213).

< tur. *suvarmak* »smočiti željezo u vodu prilikom kaljenja«.

sāvat m (ar.) 1. graviranje, ornamentalni predmetima.

2. gravirano, ornamentirano srebro. — »Jedno srce tri čekrklji pasa, / Dva od zlata treći od savata« (Vuk VI 277).

< tur. *savat* < ar. *sāwād*, osn. zn.: »crnoća«.

V. savaćenje, savatlaisati, savatli.

savatlaisati, savatlēisati, -išēm, gravirati, ornamentirati bakrene ili srebrne predmete.

< tur. *savatlamak* »gravirati, ornamentirati«.

savātli, indecl. adj. (ar.-tur.) graviran, ornamentiran; od graviranog srebra. — »Za kapom mu sedam čelenaka, / Tri savatli, četvrti čekrklji« (Vuk VI 320).

< tur. *savatl*, v. *savat* + tur. suf. -li.

savdēlija, v. sedeflija.

sāvza f (pers.) povrće; vrt (ova se riječ čuje u narodu u krajevima oko Zvornika).

< tur. *savza*, *sebze* < pers. *sebze* »povrće«.

V. zerzevat.

sāz m (pers.) vrsta tambure sa dosta dugim drškom. — »i donesi šargiju, / sitni saz s baglamicom« (I. Z. II 20).

< tur. *saz* < pers. *sāz*.

V. sazlija.

sāzlija m (pers.-tur.) onaj koji svira na saz. — »ni sazlije ne kucaju / sevdalinke, divne pjesme« (Sevd. 131).

< tur. *sazcı* »svirač na saz«; mjesto suf. -cı, u našem jeziku je riječi saz (v.) dodan tur. suf. -li.

sē, -ēta n (ar.) ime arapskog slova t.

< tur. *se* < ar. *tā'*.

Sēād, -āda (ar.) musul. muško ime.

< tur. *Sead* < ar. *Sā'ād*, muško ime, »Srećni« (uspr. »Srećko«).

sebāidu, -ūta n (pers.) tri i dva (izraz u igri tavle).

< tur. *sebadü* < pers. *se* »tri« + pers. *bā* »sa« + pers. *du* »dva«, dakle: »tri sa dva«.

sēbep, sēbeb, sēvep, (sēbet, sēvet)

m i kao konj. (ar.) 1. kao imenica: uzrok, razlog, povod. — »Šta je sevep Mahmutpaši starom«, »ko je seveb da od Boga nađe!« (K. H. I 50, 191); »Da ti sebet bidem da pogineš« (Lord 121).

2. kao konj.: radi, poradi. — »Sebep čega s došao?« (u ob. gov.).

< tur. *sebep, sebeb* < ar. *sābāb*.

V. sebepli, sevetnik, sevetovati.

sebēpli, sevēpli (ruke), (ar.-tur.) sretne (ruke).

< tur. *sebepli*, v. *sebep* + tur. suf. -li.

sèbilj, -ilja *m* (ar.) dobrotvorna javna česma u obliku kioska. Takav *sebilj* nalazi se i danas na sredini Bašćaršije u Sarajevu.

< tur. *sebil* < ar. *sâbil*.

sečija *f* (tur.) uzdignuto sjedište napravljeno od drvenih dasaka, koje se nalazi u sobama svake starinske kuće; nalazi se u vrhu sobe iza zid do prozora i proteže se od jednog zida do drugog, a često duž dva zida. Po sečiji je prostir *mindar* ili *vu-neno šilje*, a oko su poredani tvrdi slamnati jastuci. Sečije zamjenjuju današnje otomane i kauče.

< tur. *seki*.

Sedef, **sâdef** *m* (ar.) 1. unutrašnja strana ljuštore biserne školjke koja se sastoji od bijelih sjajnih slojeva. Služi za ukrašavanje predmeta. — »nosi li Fata od sâdefa nanule?« (S. S. 90).

2. ruta (v. *sedefot*).

3. dugme od sâdefa.

< tur. *sedef* < ar. *šadâf*.

V. *sedefli*, *sedeflija*, *sedefot*.

edefli, indecl. adj. (ar.-tur.) op-točen, ukrašen *sedefom*. — »pa dohvati *sedefli* tamburu« (K. H. I 367).

< tur. *sedefli*, v. *sedef* + tur. suf. -li.

sedeflija, **sâdeflija** (savdèlija, sahdèlija, sadèlija) *f* (ar.-tur.) puška našarana, ukrašena *sedefom*; tambura ukrašena *sedefom*; sedlo ukrašeno *sedefom* itd. — »Sedefliju pušku zagrljo« (Vuk, Rječnik); »Pa Stanojlo na noge skočio, / sedefliju pušku zagrljo« (Vuk IV 304); »Za siljahom dvije sevdeljije«, »Znašes moje dvije sahdeljije« »Kad pukoshe dvije sadeljije« (Lord

159, 173, 304); »na njeg meće sedlo sedefliju« (F. J. II 260).

< tur. *sedefli*, v. *sedefli*.

sedefot, **sedef** *m* (ar.-tur.) ruta, rutvica, *Ruta hortensis* Lam., (*Ruta graveoleus* L. p. p.).

< tur. *sedef* otu »sedef biljka« izft., v. *sedef* + tur. ot »biljka, trava«.

sedžada, **serdžada**, **srdžada** (**sr-džaza**) *f* (ar.) prostirač, ćilimče na kojem muslimani klanjaju namaz; služi i kao ukras u kućnom namještaju; u obliku je pravougaonika. — »Beg Ali-beg ikindiju klanja, / siv mu soko na serdžadu pada«, »i serdžadu pod njim poljubio« (K. H. I 53); »I pred carom poljubi srdžazu« (M. H. III 14).

< tur. *seccade* < ar. *sâğğādā*.

sedžda *f* i **sedžde**, -eta, *n* (ar.) sagnuti se, klanjajući namaz pasti ničice i čelom i nosom dotaknuti tlo; to je jedan od sastavnih dijelova molitve namaza; »sedždu učiniti« = pasti na sedždu. — »tri put Bogu sedžde učinio« (K. H. II 536).

< tur. *secde* < ar. *sâğdā*.

V. *Sadžida*, *sedžada*.

sef biti, pogriješiti, zabuniti se.

< tur. *sehiv* < ar. *sāhā*, *sāhw* »zaboraviti«.

V. *sefiti*, *sefluk*, *posefiti*.

sefâdeldija, **safâdeldija** *f* (ar.-tur.) dobrodošlica (isto što i *hoždeldija*). — »pa mu age hoždeldiju daju, / hoždeldiju i sefađeldiju« (K. H. I 378).

< tur. *sefa geldi*, *safa geldi* »dobro je došao« < ar. *šafā* »vedrina, bezbriznost na licu« i tur. *geldi*, perf. 3 lice sing. od inf. *gelmek* »doći«.

səfā deldun!

səfā deldun! səfā gəldun! səfā deldunuz! səfā gəldunuz! interj. (ar.-tur.) *dobro došao! dobro došli! (isto što i hoš deldun! hoš deldiniz!; obično se izgovara i jedno i drugo radi pojačanja sadržaja: hoš deldun, sefa deldun!)*

< tur. *sefa geldin! sefa geldiniz!* < ar. *şafā'* »vedrina, bezbrižnost na licu« i tur. perf. 2 lice sing. i pl. od inf. *gelmek* »doći«.

Səfer (ar.) *musl. muško ime. Nadijeva se obično djetetu koje se rodi u mjesecu saferu.*

< tur. *Safer*, muško ime, < ar. *şafār* »ime drugog mjeseca po muslimanskom kalendaru«.

səfer *m* (ar.) *put, putovanje; ratni pohod, rat.* — »ti s njim moraš sefer otvoriti« (M. H. III 79); »Pa on vide Bajković Aliju, / Će on beše sefer otvorijo« (Lord 292).

< tur. *sefer* < ar. *sāfār*.

səfir, -ira *m* (ar.) *poslanik u stranoj državi, poklisar.*

< tur. *sefir* < ar. *sāfir*.

səfīti, *pogriješiti, zabuniti se; smetnuti s uma.*

< tur. *sehv* < ar. *sāhā, sāhw* »zaboraviti«.

səfluk *m* (ar.-tur.) *pometnja, zabuna, zbunjenost.*

< tur. *sehvlik* < ar. *sāhā, sāhw* »zaboraviti« + tur. suf. -lik.

səfte *n* i **səfta** *f* (ar.) 1. *prvi dnevni pazar koji učini trgovac u dućanu; prve pare koje se pazare.* — »Od tebe sefte, a od Boga beričet!« (Vuk, Posl. 236): »Danas nijesam učinio ni sefteta« (Vuk, Rječnik).

2. *prvina, početak.*

3. *prvi put (adv.).*

< tur. *sefta, seftah, sif, sif-tah*, sa značenjem kao u nas < ar. *istiftāh* »otpočeti nešto«. V. seftedžija, sefteleisati.

seftedžija, seftādžija *m* (ar.-tur.) *prvi kupac na dućanu u dnevnom pazaru; prvi koji nešto radi.* — »hodi, seftedžijo, dobra srećo!« (u ob. gov.).

< tur. *seftahçı*, v. sefta + tur. suf. -çı.

sefteleisati, -išem, *učiniti seftu, napraviti prvi dnevni pazar na dućanu; prvi nešto učiniti ili prvi put nešto početi.*

< tur. *seftahlamak* »učiniti seftu«.

səgmenim, v. sejmen.

Şehāra *f* (ar.) *drveni sanduk obložen išaranim limom, odnosno okovan sjajnim limom i kožom, u kome se drži djevojačka oprema (ruho) i prilikom udaje prenosi u mladoženjinu kuću.*

< tur. *sahare*; riječ je po korijenu arapska, ali nije jasno od kojeg je ar. oblika uzeta. Š. Sami pretpostavlja da bi moglo biti da je skraćeno od *sahara sandır* »pustinjski, odnosno putnički sanduk«.

səhir, səhiriti, v. seir, seiriti.

səhum (səum) *m* (ar.) *dio.*

< tur. *sehim* < ar. *sāhm*.

səhūr, sūfur *m* (ar.) *ramazanski ručak u rano doba prije zore.*

< tur. *sahur* < ar. *sāhūr*.

Səid, Səjid, hipok. **Səjo** (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Said* < ar. *Sā'id*, muško ime, »Sretni«.

səir, səjir səjr (səhir) *m* (ar.) *gleđanje, razgledanje, promatranje, naslađivanje u promatranju nečeg lijepog.* — »i ušima jeku poslušati, / i očima seir

pogledati« (Vuk II 527); »promatrati, gledati; »seir čine uz more demije« (M. H. III 28).
 < tur. *seyir* < ar. *sāyr*.

V. seirdžija, seiriti, oseiriti.

seirdžija seirdžija *m* (ar.-tur.) *onaj koji promatra, koji razgleda.*

< tur. *seyirci*, v. seir + tur. suf. -ci.

seiriti, sejiriti, sejriri (sèhiriti) *promatrati, razgledati.* — »Te seire Gacko svekoliko« (Vuk, Rječnik); »te sejire bosanske svatove« (K. H. I 21); »Primakni se džamu i pendžeru, / sejri momka i pod njim dorata« (B. V. 1892 170).

Izv. od seir (v.).

seisana, v. sejsana.

seiz, sejiz *m* (ar.) *konjušar.* — »na seize srklet učinio« (K. H. I 246).

< tur. *seyis* < ar. *sāyis*.

V. seizbaša.

seizbaša, sejizbaša *m* (ar.-tur.) *glavni konjušar, starješina konjušara.* — »njemu veli seizbaša Jure« (M. H. III 9).

< tur. *seyizbaşı*, v. kompon. pod seiz i baš.

sejahatnāma *f* (ar.-pers.) *putopis.* < tur. *seyahatname* < ar. *siyāha* »putovanje« i pers. *nāme* »pismo, knjiga«.

sejār-muālim *m* (ar.) *povremeni, sezonski mualim (vjeroučitelj) koji u manjim selima preko zime poučava djecu u vjeronuci po kućama.*

< tur. *seyyar muallim*, »putujući mualim« < ar. *sāyyār* »onaj koji putuje« i ar. *mua'llim* »učitelj«.

sejār-vāiz *m* (ar.) *propovjednik koji ide od mjesta do mjesta i drži propovijedi.*

< tur. *seyyar vaiz*, »putujući propovjednik« < ar. *sāyyār* »onaj koji putuje« i ar. *wāiz* »propovjednik«.

Séjda (ar.) *musl. žensko ime.*

< tur. *Seyyide*, žensko ime, »Gospođa« < ar. *sāyyidā*, »gospođa«.

Sejdālīja, hipok. Sèjidīja, Séjdo (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Seyyid-Ali*, muško ime, slož. od dva muška imena: *Seyyid* < ar. *sāyyid* »gospodin«, a može značiti i »počasnu (plemičku) titulu« i *Ali*, v. *Alija*.

sejek *m* (pers.) *iri i jedan (izraz u igri tavle).*

< tur. *seyek* < pers. *se* »tri« i pers. *yek* »jedan«.

Sejfiya, v. Sejfudin.

Séjfo, v. Sejfudin i Sejfulah.

Sejfuđin, -ina hipok. **Sèjfiya, Séjfo** (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Seufüddin* < ar. *Sāyfu-ddīn*, muško ime, osn. zn.: »sablja vjere (islama)«, izft. od ar. *sāyf* »sablja« i ar. *āddīn* »vjera (islam)«.

Sejfulāh, -āha, hipok. **Séjfo** (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Seyfüllāh* < ar. *Sāyfüllāh*, muško ime, osn. zn.: »božja sablja«, izft. od ar. *sāyf* »sablja« i ar. *Allāh* »bog«.

sejir, sejiriti, seirdžija, v. seir, seiriti, seirdžija.

sejiz, sejizbaša, v. seiz, seizbaša.

sejlān, -āna (sèl'jān, sèlijān) *m, perle, bombaci, sitne šuplje kuglice koje se nižu na konac pa se prave đerdani.* — »drugi đerdan mavenog sejlana« (GZM. 1907 634).

< tur. *seylāni, seylāntaşı*, bukv. »kamen sa otoka Cejlona« (izft.

od tur. *Seylân* »Cejlon« i tur. *taş* »kamen«.

sějmen, sějmenin, sěgmenin *m* (pers.) 1. pripadnik jednog roda *janjičarske pješadije*. — »jer ti znadeš pašu Serezliju, / i njegove opake sejmene« (K. H. I 157).

2. *stražar, pandur*.

< tur. *seymen, seğmen* < pers. *segbân*.

Sėjo, c. Seid.

sějrek, adv. i adj. (tur.) 1. *rijetko*. 2. *rijedak*.

< tur. *seyrek*.

sějř, sějřiti, v. seir, seiriti.

sejsâna, seisâna, seksâna i sějsana, sěisana *f* (ar.-pers.) 1. *tovarni konj; u svatovima konj natovaren djevojačkom opremom*. — »da mu spremi četrrest sejsana«, »ruho malo trideset seisana« (K. H. II 49, I 112); »i ja neću jahat' seisanu«, / Do našega jagazli gavrana« (Vuk VII 105); »a kršno je sestru opremio, / uz nju spremi sedamnaest seksana« (M. H. III 451).

2. *U nekim krajevima Bosne (napr. u Janju) ovako nazivaju vodiča uz konja natovarenog djevojačkom opremom, ili i vodiča i tovarnog konja zajedno*. < tur. *seysana* < pers. *sāyis-hāne* »konjušarnica« (< pers. *sāyis* »konjušar« i pers. *hane*, v. hane).

V. *seisanka*.

sěisânka, sějsânka *f*, *kesa u kojoj ima svašta kao u tovaru na seisanu*. — »I što nosi česu seisananku« (Vuk, Rječnik).

Izv. od *seisana* (v.).

sěkil, -ila *m* (ar.) *težak, dosadan čovjek*.

< tur. *sakil* < ar. *tāqil* »težak«.

sěksan, sěksen, num. (tur.) *osamdeset*. — »aršin duga, tri široka, / u njojzi je seksen oka« (I. Z. II 139).

< tur. *seksen*.

sěksan-sěkis, adv. (tur.) *vrlo mnogo, osamdeset i osam*. — »Za to vrijeme izderu seksan-sekiz nekakvih bolesti...« (Zem-bilj II 60).

< tur. *seksensekiz* »osamdeset i osam«.

sěksâna, v. sejsana.

sělâm, -âma (sālâm) *m* (ar.) 1. *muslimanski pozdrav*. — »Tatar begu turski selam viknu« (K. H. I 15); »Salam dade, a poleti ruci« (M. H. III 67).

2. »sělâm nazvati«, »sělâm poslati« = pozdraviti.

3. »sělâm ćeš mu« = pozdraviti ga. — »Mošćanice, vodo plemenita, / usput ti je selam ćeš mi dragom« (nar. pj.).

4. »sělâm predati«, »sělâm dati« = završavajući molitvu namaz okrenuti glavu najprije na desnu, pa onda na lijevu stranu, i pritom izgovoriti na ar. jeziku »ässälâmu alâykum wâ rah-mâtullâh« što znači: »pozdrav i božja milost neka je na vas« (tj. na meleke, anđele). — »Beg Alibeg klanja jekindiju, / siv mu soko pade na serdžadu, / Kad Alibeg ugleda sokola, / nema kada da preda selama« (I. Z. III 1).

< tur. *selâm* < ar. *sālâm* »pozdrav; spas; mir, smirenost«.

V. *selam alejk, selamluk, selamaga, mahsus-selam, poselamiti* itd.

sělâmaga *m* (ar.-tur.) *prvjenac u muslimanskim svatovima koji u ime svatova naziva i prima selame*. — »koje li će biti đeverovi, / ko li će vam biti selamaga?« (F. K. 1886 41).

< tur. *selâm aḡası*, izft., v. kompon. pod *selam* i *aga*.

selâm âlejk! selâm âlêjc! (*selâm âlêc!*) (ar.) pozdravljam te, upućujem ti *selam*. — »Ja joj nazvah: »Selam alejk« i »pomoz Bog« (Sevd. 201); nekiput znači: pozdravljam vas: »Selam alejk, kita i svatovi« (N. K. I 210).

< tur. *selâm aleyk* < ar. *ässälâmu aleyk*, bukv.: »selam na te« < ar. *ässälâm* v. *selam* i ar. *aleyk* »na tebe«).

selâm âlêjkum! selâm âlêjcum! isto što i *selamun alejkum*, *selamun alejcum* (v.).

selamečija, salamečija, mamèkija f (ar.) sredstvo za otvor, purgativ, koji se spravlja od osušenog lista istoimene biljke, *Cassia acutifolia* Delile. (*Cassia lanitiva* Bisch., *Senna acutifolia* Link.), fam. Leguminosae. — »Malo salamečije, malo ricinusa...« (Zembilj III 30).

< tur. *sinameki*, *senameki* < ar. *sânâ'mäkkiyy* »mekanska seba« (ar. *sânâ'* »biljka Sena« i ar. *mäkkiyy* < ar. *Mäkkä* »Meka« + ar. adj. suf. -iyy).

selâmet, salâmet m (ar.) 1. spas, spasenje; povoljno stanje. — »Leži Cengiç banu u tavnici, / vav'jek s' beže selametu nada« (K. H. II 297); »Ukratko se može reći da u njoj nema selameta ni beričeta« (Zembilj II 7).

2. pravi put. — »izveo je djecu na selamet« znači: izveo ih na pravi put, osposobio ih za pošten život.

< tur. *selâmet* < ar. *sälâmâ*. V. Alah-selamet!

selâmluk i selâmluk m (ar.-tur.) 1. muško odjeljenje u muslimanskoj kući, ili posebna kuća

u avliji gdje se primaju gosti muškarci (radi toga da se ne miješaju sa ženskinjem).

2. stav »mirno« kao vojnički pozdrav; pozdrav vojske koja defiluje prilikom kakve svečanosti i vojne parade. — »a ispred nje vojska prolazila, / sva joj vojska selamluka dala«, »arkadašu rediflijo mladi, / što ne dade curi selamluka?« (I. Z. II 171); »Stari Turci svi mu lete ruci, / a mladina stala na selamluk« (Muz. zap. Inst. 2998).

< tur. *selâmluk*, v. *selam* tur. suf. -lik.

selâmun âlêjkum! selâmun âlêjcum! *selâm âlêjkum! eşelâmu âlêjkum!* (ar.) pozdravljam vas, upućujem vam *selam* (pozdrav). < tur. *selâm aleykum* < ar. *ässälâmu aleykum*, bukv.: »selam na vas« (ar. *ässälâm* v. *selam* i ar. *aleykum* »na vas«).

Selânik, Salânik (grč.) Solun.

< tur. *Selanik* < grč. *Thessaloníki*.

selëmbet m i **silembe** n (pers.) oprsnica, konjski naprsnik, kajš preko prsa osedlanog konja. — »kolan steže, a selembet veže« (M. H. III 327); »Na prsima udri silembeta« (Vuk VII 222).

< tur. *sinebend* < pers. *sinebend* »veznik za prsa« (pers. *sine* »prsa« i pers. *bend* »veza, sveza«).

V. preselembetiti.

Sèlim (ar.) musl. muško ime.

< tur. *Selim* < ar. *Sälîm*, muško ime, osn. zn.: »zdrav, čist, neokaljan«.

V. Salim, Selman, Selma.

Sèlma (ar.) musl. žensko ime.

< tur. *Selma* < ar. *Sälâmâ*, žensko ime, »Zdrava«.

Səlmān, -āna, hipok. **Səlmo** (ar.) *musl. muško ime*.
 < tur. *Selman* < ar. *Sālmān*,
 muško ime, »Zdrav« (usp.
 »Zdravko«).

Səlver, v. *Server*.

Səlveta, (ar.) *musl. žensko ime*.
 < tur. *Selvet*, žensko ime, < ar.
sālwā »utjeha«.

səlvija, **səvlja** *f* (pers.) *čempres*,
Cupressus sempervirens L. —
 »Vezah konja za selviju«
 (Vuk, Rječnik); »O sevljo,
 sevljo, tvoj sam hlad pože-
 lio« (I. Z. II 47).

< tur. *selvi*, *servi* < pers. *serw*
 »čempres«.
 V. *selvijast*, *Sevlja*.

səlvijast, **səvljast**, *adj.*, *tanka i*
visoka rasta kao selvija.
 Izv. od *selvija* (v.).

semahāna, **simahāna** *f* (ar.-pers.)
*prostorija u tekiji gdje se oba-
 vlja derviški obred zv. »zikir«*.
 < tur. *semahane* < pers. *sima'-
 hāne* (ar. *simā'* »derviški obred,
 zikir« i pers. *hāne*, v. *hane*).

semāver *m* (rus.) *samovar*, *čaj-
 nik*.
 < tur. *semaver* < rus. *samovar*.

səmsuz, v. *sensuz*.

Séna, v. *Senija*.

senābija *f* (tur.-ar.) *vrsta slatke*
jesenske jabuke. — »Rod rodi-
 la senabija«, »Rod rodila
 senabi-jabuka« (I. Z. III
 114, IV 89).

< tur. *sinobi* »jabuka iz Sino-
 ba, sinopska jabuka« < tur.
Sinob, *Sinop* »turski grad na
 obali Crnog Mora« + ar. pers.
adj. suf. -ī.

sən bilürsun (iskrivlj. **sərbiljer-
 sum**) (tur.) *ti znaš*. — »Birmi
 šećer, birmi šerbet, ser bi-
 lersum« (GZM 1908 260).
 < tur. *sen bilirsın*, »ti znaš«.

sənder, v. *sergen*.

sənet *m* (ar.) *isprava, dokumenat*.
 — »a otvori čekmeli sanduke, /
 a izdavi pet stotin' seneta«
 (K. H. II 365).

< tur. *senet* < ar. *sānād*.

səni dīdi! *interj.* (tur.) *more dīdi-
 jo!* — »Seni dīdi, jangine,
 što te kući nema« (nar. pj.).

< tur. *seni gidi!*; za kompo-
 nentu *gidi* v. *đidija*, a kakav
 smisao ima prva komponenta
seni (koja je gramatički tur. lič-
 na zamjenica 2 lice sing. u aku-
 zativu) nije jasno.

Senija, hipok. **Séna** (ar.) *musl.*
žensko ime.

< tur. *Seniye*, žensko ime,
 < ar. *šāniyyā* »prednji zub, sje-
 kutić; klanac; brežuljak« itd.

səni səvdum (tur.) *tebe sam za-
 volio, zaljubio sam se u te*. —
 »seni sevdum, bir efen-
 dum, aman jarabi!« (nar. pj.).

< tur. *seni sevdim* < tur. *seni*
 »tebe« i tur. *sevdim*, perf. 1 li-
 ce sing. od inf. *sevmek* »voliti,
 ljubiti«.

sənsuz (**səmsuz**), *adv. i adj.* (ar.-
 tur.) *1. naokolo, zaobilazno, ne-
 pravim putem*.

*2. zabačen (napr. kraj); nepri-
 stupačan; neotesan*.

< tur. *semtsiz*, v. *sent* + tur.
postpoz. -siz »bez«.

sənt (**səmt**) *m* (ar.) *strana, kraj,
 pravac; fig.: zavičaj, rodni kraj*.
 — »pa otišće sent u i Glamo-
 ču«, »Mi hajdemo našem sen-
 tu bilom« (M. H. III 52, I 62).
 < tur. *semt* »strana, kraj« < ar.
sāmt »put«.

V. *sentati*, *sensuz*, *sentimice*,
presentati.

səntati, *obigravati oko nekog da*
se pridobije za nešto.

Izv. od *sent* (v.).

sēntimicē, adv., *upravo, pravo*. — »beg okrenu uz ravno Primorje, / sēntimice na široku Liku« (K. H. I 351).

Izv. od sent (v.).

sēpet m (pers.) *kotarica, košara, krošnja*. — »nesta bome se pet grožda« (I. Z. III 13); »Ruža sjela na svome sepetu« (K. H. I 540).

< tur. *sepet* < pers. *seped*
V. sepetli-sanduk, sepetnjača.

sepetli sanduk, **sēpet - sanduk**, *sepet u obliku sanduka sa zaklopcem, iznutra postavljen, a spolja opšiven kožom*. — »Otvor', Kumro, sepetli sanduke« (Vuk, Rječnik); »pa sepetli-sanduk otvorila« (M. H. III 509).

< tur. *sepetli* »sa sepetom« v. sepet + tur. suf. -li.

sēpetnjača f., *velika krošnja ispletena od plosnato odjeljanog pruća; dvije sepetnjače čine jedan tovar*. — »Svaka bere krošnju sa krtolom, / l'jepa Fata dvije sepetnjače« (I. Z. IV 195).

Izv. od sepet (v.).

sēpija f (tur.) *krečljiva voda u kojoj se uređuje (učinja, stroji) sirova koža*. — »Sastali se kao lisice u sepiji« (Vuk, Posl. 275).

< tur. sepi.

serāhar, v. sarahar.

serāsker, serāšcer, sarāsker, sarāšcer m (pers.-ar.) *glavni vrhovni komandant. Postavljan je u slučaju rata iz redova vezira. Od njega je bio stariji po položaju samo veliki vezir, koji je u ratu nosio titulu: serdari-ekrem*. — »Da on bude serasker pred vojskom« (K. H. I 48); »Sluge moje, lale i ve-

ziri, / koga ćemo vrći serašcerom?» (Vuk, III 92).

< tur. *serasker* < pers. *ser* »glava« i ar. *askār* »vojska«.

V. serdar, serdengečaga, serhat, Server, sermija itd.

ser'at, v. serhat.

serātlija, v. serhatlija.

serbez, sērbes, adj. i adv. (pers.)

1. *slobodan, smion, odvažan*.

2. *slobodno, bez straha, neusiljeno*. — »on ti serbez do Turaka dođe« (K. H. I 104); »Ja ne mogu serbes večerati, / Sve od straa malog Radojice« (Vuk, Rječnik).

< tur. *serbes, serbest* < pers. *serbest*.

V. serbezija, serbezluk.

serbezija f (pers.) *sloboda*. — »Veljiku im serbeziju dao« (Lord 232).

Izv. od serbez (v.) dodavanjem ar. pers. adj. suf. -i.

serbēzluk m (pers.-tur.) *sloboda*. < tur. *serbeslik*, v. serbez + tur. suf. -lik.

sērbiljersun, v. sen bilursun.

sērdār, -āra m (pers.) 1. *glavar, starješina, zapovjednik, vojskovođa*. — »Piju l' piće kotarski serdari« (M. H. III 104).

2. *serdar ili »serdari-ekrem« je veliki vezir kao vrhovni zapovjednik vojske u ratu, generalisim*.

3. *starješina janjičara u jednom manjem upravnom području*.

4. *plemenski starješina i titula za više glavare u Crnoj Gori*. — »Što si sjetan, serdar Jole?» (Muz. zap. Inst. 267).

< tur. *serdar* < pers. *serdār* »komandant« (pers. *ser* »glava« i pers. suf. -dār).

V. serdarija.

serdarija i serdàrija *f* (pers.) 1. područje jednog serdara. — »No na noge tri serdara, / Pokupite svoje serdarije« (Vuk, Rječnik); »Vi serdari sa kotara moga! / Svaki hajde svojoj domovini, / svak podiži svoju serdariju« (M. H. III 276). 2. građevni objekat ili institucija koju je ustanovio serdar. Prema ovom i jedna džamija u Rogatici nosi ime Serdarija. < tur. *serdar* < pers. *serdārī*, v. *serdar* + ar. pers. adj. suf. -ī.

serdendëčaga, serdengëčaga *m* (pers.-tur.) starješina serdendëčdija (v.). — »i ič-age i serdendëč-age« (K. H. I 47). < tur. *serdengeçti ağa*, v. *serdendëčdija* i *aga*.

serdendëčdija, serdengëčdija *m* (pers.-tur.) pripadnik posebnih odjela janjičarske vojske koji su nasrtali na neprijatelja i prvi upadali u opsjednutu tvrđavu; odabirali su se iz redova akindžija kao dobrovoljci. < tur. *serdengeçti*, pravo značenje bilo bi: »onaj koji se prošao (= odrekao) glave«, po našem: koji je metnuo glavu u torbu (pers. *ser* »glava« i tur. *geçdi, geçti*, perf. 3 lice sing. od inf *geçmek* »proći«. V. *serdendëčaga*.

serdžada, v. sedžada.

sërden *m* (tur.) stolica.

< tur. *sergen*, v. *sergen*.

sërde, v. *sergen*.

sërren, sërden, sinder *m* (tur.) (mar u zidu ili ormar pričvršćen uza zid u kome se drži posteljina, ili služi kao polica; današnji plakar.

< tur. *sergen*, *sergin*, izv. od gl. *sermek* »prostrijeti, razastrijeti«.

sërgija, sërđija *f* (tur.) 1. prostirač na koji se baca novac prilikom prikupljanja kakvih dobrovoljnih priloga.

2. mjesto gdje se što izlaže. Tako se u Visokom zvao trijem pred tabačkom radionicom gdje su tabaci sušili kožu.

< tur. *sergi*.

sërhat (sër'at, sërät) *m* (pers.-ar.) krajina, pogranični kraj, granica. — »jesi l' bio na serhat-Krajini?« (M. H. III 58).

< tur. *serhat* < pers. *serhad* < pers. *ser* »glava« i ar. *ḥadd* »granica«.

V. *serhatlija*.

serhatlija (sehratlija, seratlija) *m* (pers.-tur.) krajišnik, graničar. — »serhatlija na konju doratu« (M. H. III 328); »Sehratlijsko ruho obećala« (Lord 15); »Seratlije dobre konje rane« (Vuk, Rječnik); »a zauzda uzdom seratlin-skom« (Vuk II 476).

< tur. *serhatlı*, v. *serhat* + tur. suf. -lı.

sërmija *f* (pers.) 1. glavnica, kapital; trgovačka roba; imovina koja se posjeduje. — »Teško jedan čovek može sèrmiju steći, dok mu se otkud ne privali«, »Lijepa laž siromaška sèrmija« (Vuk, Posl. 314 169); »pred kućom mi velika sèrmija: / šarka kvočka sedmero piladi« (K. H. I 67).

2. zanatski proizvodi, zanatske izradevine.

< tur. *sermaye* < pers. *sermāye* < pers. *ser* »glava« i pers. *māye* »osnova, srž, osnovni element«.

V. *sermijaši*.

sermijaši, (sing. sermijaš) *m.*, oni koji prodaju zanatske proizvode na pazarima; svoju robu, ser-

miju, razastru po zemlji i tako je prodaju.

Izv. od *sermija* (v.).

sërt, adj. (pers.) *tvrd, čvrst, žestok, strog, ljut, opor, sirov.*

< tur. *sert* < pers. *serd* »hladan«.

V. *sertli*.

sërtli, indecl. adj. (pers.-tur.) *ljutit, nabosit, oštar.* — »sërtli beže ljubi odgovara« (I. Z. III 141).

< tur. *sertli*, v. *sert* + tur. suf. -li.

serturnadžija *m* (pers.-tur.) *oficirski čin u jenjičara; zapovjednik turnadžija* (v.).

< tur. *serturnaci* < pers. *ser* »glava« i pers. suf. -*wer*.

Sërver, Sëlver (pers.) *musl. muško ime.*

< tur. *Server*, muško ime

< pers. *serwer* »gospodin, stariješina, velikan« (pers. *ser* »glava« i pers. suf. -*wer*).

sës *m* (tur.) *glas.* — »ne vide joj skuta ni rukava, / nit joj čuo s e s a ni avaza« (Beh. IX 292).

< tur. *ses*.

V. *sesli*.

sësli, indecl. adj. (tur.) *glasen, zvučan.* — »Tamburice, moja dangubice, / da te svojoj ja poklonim majci, / majka drdli a ti vrlo s e s l i« (Kurt. I 223).

< tur. *sesli*, v. *ses* + tur. suf. -li.

sëtilj, sitilj, -ilja *m* (ar.) *okrugli bakreni sud (bakrač) napunjen vodom, s pipom na sredini dna, koji je visio obješen o kraćem lancu u starim brijačnicama, a služio je za polijevanje prilikom brijanja glave.*

< tur. *sitil*, sa značenjem kao u naš < ar. *saṭl* »bakrena posuda sa ručkama sa strane«.

sëtra *f* (franc.) *dugački alafranga kaput.* — »Danju nosi setru i pantole, / a u noći kumašli dimije« (Gajret 1930, 180).

< tur. *setre* < franc. *surtout*.

V. *setre-pantole*.

sëtre-pantole, sëtre-odijelo, pantalone, odnosno odijelo na evropski način skrojeno, alafranga (usko, za razliku od istočnjačkog širokog).

Za prvu kompon. v. *setra*.

sëvāb, -āba, sëvāp, -āpa *m* (ar.) *dobro djelo koje zaslužuje božju nagradu; nagrada za dobro djelo.* — »Se v a p jeste roblje potražiti, / iz zindana sinko, izbaviti« (Lord 237); »Ako je i s e v a p, dosta je« (Nar. bl. 16).

< tur. *sevap* < ar. *tāwāb*.

V. *sevapčija, osevabiti se*.

sevāpčija *m* (ar.-tur.) *onaj koji čini dobra djela, sevabe.* — »Ako očeš de je s e v a p č i j a, / koji gradi na vode čuprije« (Vuk VII 241).

< tur. *sevapçı*, v. *sevab* + tur. suf. -*çı*.

Sëvda (ar.) *musl. žensko ime.*

< tur. *Sevda*, žensko ime < ar. *sāwdā'* »crna, garava«.

sëvdāh, -āha *m* (ar.) *ljubav, ljubavna čežnja, ljubavni zanos.* — »ostala ti udovica mama, / udala se za prvog s e v d a h a« (B. V. 1886 30); »Bol boluje tri godine, / od s e v d a h a i od meraka« (S. S. 19).

< tur. *sevda* »ljubav« < ar. *sāwdā'* »crna; crna žuč« (jedna od četiri osnovne supstance, koje se, po shvatanju starih arapskih odnosno grčkih ljekara, nalaze u čovječjem organizmu). Pošto je ljubav često uzrok melanholičnog raspoloženja i razdraženosti, dovedena je u vezu sa »crnom žuč« koja je uzročnik istog takvog raspo-

ženja, pa je ljubav nazvana *sāwdā'* (crna žuč). Turci su preuzeli tu riječ od Arapa, a mi smo joj dali »h« i tako je nastala naša riječ *sevdah*.

V. sevdalija, sevdalinka, sevdaluk, karasevdah.

sevdàlija, sevdàhljia, sevdèlija *m* (ar.-tur.) *zaljubljenik, onaj koji je odan ljubavi, koji je zaljubljen*. — »na grančici tica sevdalija« (Ašikl. 47).

< tur. *sevdah*, v. *sevdah* + tur. suf. -li.

sevdàlinka *f*, bosanska ljubavna pjesma. — »Pogledaj me, Anadolko, Muhameda ti, / ja ću tebi sevdalinke pjesme pjevati« (nar. pj.).

Izv. od *sevdah*, *sevdalija* (v.).

sevdàluk, sevdàhluk *m* (ar.-tur.) *ljubav, ljubavna čežnja, zaljubljenost*. — »Oj jagluče, golem sevdaluče« (I. Z. I 74).

< tur. *sevdahlik*, v. *sevdah* + tur. suf. -lik.

sevdi, indecl. adj. (tur.) *voljeni, ljubljeni, zaljubljeni*. — »Sevdi Bego, tvoje sevdisanje!« (Ašikl. 46), »sve je babo: sevdidulom zvao« (I. Z. I 58).

< tur. *sevdi*, perf. 3 lice sing. od *sevmek* »voliti, ljubiti, milovati«; ovdje upotrijebljeno kao particip.

V. sevdisanje, sevdísati.

sevdidžān-bāklava, džansevdija *f* (tur.-pers.-ar.) *vrsta baklave u koje je nadjev između fufki od umućenih jaja s maslom (kao masna ulutma), mjesto punjenja orasima ili tiritom*.

< tur. *sevdican*, *cansevdí*, bukv.: »ono što duša voli, ono što je srcu drago«, v. kompon. pod *sevdi*, *džan* i *baklava*.

sevdísanje, n, milovanje, vođenje ljubavi. — »Sevdi Bego, tvoje sevdísanje« (Ašikl. 46).
Izv. od *sevdísati* (v.).

sevdísati, -išem (srdísati), ljubiti, voliti, milovati, ljubav voditi. — »ja veoma curu sevdísao, / sevdísao i begenisao« (K. H. I 440); »Što sam drugog očim' pogledala, / Ja ga n'jesam srcem sevdísala« (I. Z. Herceg. 25); »Nijesam ga srcem srdísala« (Vuk V 278).
Izv. od *sevdi* (v.).

seveb, sèvep, sevèpli, v. sebeb, sebepli.

sevet, v. sebeb.

sevetnik, m, posrednik, provodadžija (govori se u Livanjskom Polju).
Izv. od *sebeb*, *sevet* (v.).

sevetovavati, posredovati, provodadžísati (govori se u Livanjskom Polju).
Izv. od *sebeb*, *sevet* (v.).

sèvljia, sèvlijast, v. selvija, selvijast.

Sèvljia, hipok. Sévla (pers.) musul. žensko ime.
< tur. *selvi* < pers. *serw* »čempres«.

sevtelèisati, v. sefteleisati.

shazùrati (se), sházuriti (se), spremi (se), spreman biti. — »a svekar ti dibu izabrao, / sam se dragi nije shazurio« (I. Z. IV 247).
Izv. od *hazuriti* (se) (v.).

sibjān (sibijān), -ána m (ar.) dječica, nedorasla kućna čeljad. — »da ne gine sibjān i fukara« (K. H. I 43); »i ono sirotinje i sibijāna što je ostalo u Veletovu da ne propadne...« (Andrić 19); »Evo dođe begov »sibijāne« (Lord. 192).

< tur. *sıbyan* < ar. pl. *şibyān*, sing. *şabiyy* »dijete«.
V. *sibijan-mekteb*.

sibjān-mekteb, sibjān-méjlef *m* (ar.) muslimanska osnovna vjerska škola koja nema utvrđenog nastavnog plana i propisanog broja nedjeljnih sati; otvara se ondje gdje nema uslova za mektebi-iptidaiju, to je obično po selima. Nastavnik se zove *sibjan-mualim*.

< tur. *sıbyan mektebi* »dječja škola«, izft. v. kompon. pod *sibjan* i *mekteb*.

sičan *m* (tur.) 1. miš.

2. *mišomor, arsenikov trioksid*. — »Mora okusiti kao kučka sičana« (Vuk, Posl. 182).

< tur. *siçan*, »miš«.
V. *sičan-jolan, sičanot*.

sičan-jolan *m* (tur.) *podzemni prokop*. — »Otlen sičan-jolan nalazili, / do carskoga tahta i jataka« (K. H. I 58).

< tur. *siçan yolu*, bukv.: »mišji put«, izft. od tur. *siçan* »miš« i tur. *yol* »put«.

sičanot, sičan *m* (tur.) *mišomor, arsenikov trioksid, arsenicum album*.

< tur. *siçan otu*, bukv.: »mišji otrov, mišja trava«, izft. od tur. *siçan* »miš« i tur. *ot* »trava, otrov«.

Sidik, -ika (ar.) *musl. muško ime*.
< tur. *Siddik*, muško ime,
< ar. *şiddiq* »vrlo iskren«.

Sidika, hipok. Dika (ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Siddika*, žensko ime.
< ar. *şiddiqa* »vrlo iskrena«.

sidžil *m* (lat.) *sudski protokol, sudski zapisnik za turske uprave, u koji se upisuju sve presude, rasprave, diobe i ostali predmeti iz sudskog postupka*,

kao i *fermani, berati i bujrukdije koje stignu na sud*.

< tur. *sicil* < ar. *siğill* < lat. *sigillum* »pečat«.

V. *sidžiliti, sindžilati, sindželija, sindžilat*.

sidžiliti, 1. *upisivati u sudski protokol, vršiti sudsku legalizaciju*.

2. *lig.: držati do nešta, uvažavati u frazi: »Njegovo se ne sidžili« tj. ne drži se do njegovih riječi, njegovo se ne piše*.

Izv. od *sidžil* (v.).

V. *sindžilatiti*.

sidžim *m* (tur.) *uzica, konop, uže*. — »Daj der meni kosata alata, / Sa sidžima velika plata« (M. H. III 62).

< tur. *sicim*.

sifat *m* (ar.) *svojevito, atribut, moralni kvalitet*.

< tur. *sıfat* < ar. *şifa*.

sifr, v. *sufur*.

sihat *m* (tur.) *zdravlje*.

< tur. *sihhat* < ar. *şihha*.

V. *sihatlarosum!*

sihatlārōsum! sijatlārōsum! sihatlōlā! interj. (ar.-tur.) *na zdravlje!*

< tur. *sihhatlar olsun!* < tur. *sihhatlar* pl. od *sihhat* < ar. *şihha*, v. *sihat* i tur. *olsun!* imper. 3 lice sing. i *ola!* optat. 3 lice sing. od inf. *olmak* »biti«.

sihir *m* (ar.) 1. *čarolija, mađija, čini*. — »nek' udari sihir na junaka« (K. H. I 547).

2. »*sihir učiniti*« = *opčiniti, omađijati*. — »Tvoja me je majka potvorila, / da sam tebi sihir učinila« (Muz. zap. Inst. 2563).

< tur. *sihir* < ar. *sihr*.

V. *sihirbaz, opsihriti*.

sihirbāz, sihrōbāz (sirrāz) m *sihribāzica, sihrōbāzica, (sirrāzica) f* (ar.-pers.) *vračar, vračara, čarobnjak*. — »Ah li Mujo, jedan sihirbazu, / platićeš mi, Boga mi jedinoga«, »da zovnemo babu sirbazicu« (K. H. II 287, I 546); »ali opet pomislih u sebi da je ovo dva-deseto stoljeće, da nema vještica, adžuzija i sihirbazi-ca« (Zembilj III 25).

< tur. *sihirbaz* < pers. *sihirbāz* »vračar« < ar. *sihr* »čarolija, madija« i pers. *bāz*, prez. osn. od inf. *bāhten* »igrati«.

sijah (sijā), adj. (pers.) *crn, mrk*. — »dragi dragoj u sijah so-lufu« (Beh. IX 13); »A navuku surmu na obrve, / Karaboju na sija solufe« (Vuk V 423).

< tur. *siyah* < pers. *siyāh*.
V. sijaluk.

sijaluk m (pers.-tur.) *crno jagnjeće krzno od kojeg se prave kape*.

< tur. *siyahlık* »crnilo«, v. sijah + tur. suf. -lık.

sijaseta m (ar.) 1. *mnoštvo, velika množina nečeg, silesija; nešto krupno, neprikladno*. — »Slušala ga je pažljivo, ozbiljno, beležila, zapitkivala za sijaseta sitnica« (Devajtis 150); »Eto zeta, eto sijaseta, / ko da ga je krava otelila« (I. Z. II 119). 2. *kazna*. — »Zlo činio, sijaseta primio« (Vuk, Posl. 92). 3. *bijeda, nevolja, stradanje, napast*. — »Gle nevolje, čudna sijaseta! / Skoči buva curi u njedrima« (Vuk V 484); »da ja idem, jer me čeka društvo, / dok se nije društvo povratilo, / pa će biti više sijaseta« (Vuk III 445).

< tur. *siyaset* »politička ili sudska uprava, politika; kazna; izvršenje kazne« < ar. *siyāsā*

»upravljati, suditi«. (Dr Š. Siki-rić misli da je ova riječ u značenju »mnoštvo« dobila ovo značenje odatle što su tjelesne kazne izvršavane javno na »sijaseta-mejdanu« u prisustvu mnoštva ljudi.).

sijatlarōsum!, v. sihatlarōsum!

sijeldžija m (srp.-hrv.-tur.) *onaj koji sijeli, koji preli*.

Hibr. r.: našoj riječi »sijelo« dodan tur. suf. -ci (č. dž).

sikter! interj. (tur.) *polja! napo-lje! gubi se! marš!*

< tur. *siktir!* sa istim značenjem kao u nas; bukv.: »sam sebe polno upotrijebi«, imper. 2 lice sing. od inf. *siktirmek*, a ovo od *sikmek* »polno upotrijebiti«.

V. sikterisati, sikteruša.

siktērisati, -āšēm, otjerati nekog od sebe sa riječi »sikter!« (v.), *maršnuti, otjerati na grub način*.

< tur. *siktirmek*, v. sikter.

sikter-kāhva, v. sikteruša.

siktēruša, sikter-kāhva f (tur.-ar.) *završna kafa, kafa kojom domaćica posluži na kraju poslije svih drugih čašćenja. Ime je došlo otud što se predpostavlja da je poslije ove kafe red da gosti idu, da idu polja*.

V. kompon. pod sikter! i kahva.

silāh, silāj, silāv, v. bensilah.

silāh, -āha (silāj, silāv) m (ar.) *oružje*. — »Sabur Halko, dok silah napremim« (K. H. II 188).

< tur. *silāh* < ar. *silāḥ*.

V. silahdar, silahšor.

silāhdār, -āra, silihtār, -āra (siliptār, siliftār) m (ar.-pers.) *zvanje službenika na službi kod vezira ili paše, koji se brinuo*

o čuvanju i održavanju oružja.
— »Suze proli, siliptara viknu: / brže m' bega zov'te Ljubovića« (M. H III 93); »poljeva mu Ibro silihtare« (K. H. I 241).

< tur. *silāhtar* < pers. *silāh-dār*, bukvl.: »oružnik« < ar. *silāh* »oružje« i pers. *-dār*, prez. osn. od inf. *dāšten* »držati«.

silāhšor, -óra *m* (ar.-pers.) 1. pripadnik dvorske straže na osmanskome dvoru.

2. titula za određenog službenika na dvoru (niža za jedan stepen od kapudžibaše).

< tur. *silāhşor*, bukvl.: »oboružan čovjek, ratnik sa oružjem«.
< pers. *silāhşūr* < ar. *silāh* »oružje« i pers. *şūr*, prez. osn. od inf. *şūrīden* »baviti se nečim«.

sile, **sinle**, **siŋle**, -eta *n* i **sila**, **sinla** *f* (pers.), šamar, pljuska.
— »pa djevojci sile udario« (K. H. I 115).

< tur. *sille* < pers. *silī*.

siledžija *m* (srp. hrv.-tur.) *silnik*, *nasilnik*, *zulumčar*. — »Nut' Cerića, siledžije starog!« (Vuk VIII 123).

Hibr. r.: naša riječ »sila« i tur. suf. *ci* (č. dž).

silēmbē, v. *selembet*.

silihtār, **siliptār**, **silihtar**, v. *silahdar*.

siliđzik *m* (tur.) *daščica* kojom se prilikom mjerenja poravnava žito na mjerici.

< tur. *silicik* < tur. inf. *silmek* »brisati, čistiti« itd.

sima *f* (ar.) *tēn*, *pūt*.

< tur. *sima* < ar. *simā*.

simahāna, v. *semahana*.

Simičić, **simičija**.

simičija, **simitčija**, **simidžija** *m* (ar.-tur.) *pekar koji peče simite*. Od ovog je došlo prezime *Simičić*.

< tur. *simitçi*, v. *simit* + tur. suf. *-çi*.

simit *m* (lat.? ili sanskrt.?) *vrsta malog okruglog kupovnog (pekarskog) hljeba od bijelog brašna*. Tijesto se zakuhava s posebnim kvasom (tzv. »majom«), koji se pravi od istučenog nohuta. Hljev se odozgo maže uljem. Za luksuzniju izradu, po narudžbi, stavlja se u tijesto i mlijeko. — »Za spremanje baš ne pita, / voli čevap i simita« (Bilten I 118).

< tur. *simit*, *simid* < ar. *sā-mīd* »bijeli hljev«. Korijski riječ nije ar., ali je nejasno da li je došla od lat. *simila* ili od sanskrt. *samīda*.

simsijsa (**sinsijsa**) *f* (pers.-tur.) *lula, osobito lula srebrom okovana*. — »A u ruke čibuk i simsijsu« (Vuk, Rječnik).

< tur. *simsi* »srebrnast« < pers. *šīm* »srebro« + tur. suf. *-si*, koji služi za oznaku sličnosti.

sin *m* (ar.) *ime arapskog slova »s«*.

< tur. *sin* < ar. *šin*.

Sinan (ar.) *mušl. muško ime*.

< tur. *Sinan* < ar. *Sinān*, muško ime, osn. zn.: »koplje«, zapravo »željezni šiljak na koplju«.

sindželijsa (**sindželijsa**) *f* (lat.-tur.) *potvrda sa pečatom*. — »I evo mu konja nejahana, / I evo mu moja sindželijsa, / Da ga vezir pogubit' ne može« (Vuk VII 317).

< tur. *sicilli* »provedeno kroz sudski protokol, upisano«, V. *sidžil* + tur. suf. *-li*.

sindžilat, -āta, *sudsko protokolisiranje, legalizovanje, potvrđivanje; suđenje*. — »Čuješ li me, efendi-kadija, / daj ti meni pravog sindžilata« (Vuk II 349).

< tur. *sicillat* »sidžili«, pl. od ar. *siğill*, v. *sidžil*.

sindžilatiti, **sindželatiti**, *sudski protokolisati, legalizovati, potvrditi; suditi*. — »a ja idem s agom na kadiju, / na mešćemi da nam sindelati, / da međ' nama posle nije kavge« (Vuk II 349); »Sindželate emine kadune, / Sutra vele da bega obese« (Vuk VI 89); »Na mešćemi da nam sidžilati«, »Sindžilati a drkeću mu ruke« (Vuk, Rječnik).

Izv. od *sindžilat* (v.).

sindžir, -ira *m* (pers.) *lanac*. — »vojvodić mu konja drži, / u sindžiru pozlaćenu, / sindžir puče, konj uteče« (Vuk I 471).

< tur. *zincir* < pers. *zenğir*.

V. *sindžir-halka*, *sindžirli*, *sindžirlija*.

sindžir-halka *f* (pers.-ar.) *gvozdena halka, gvozdена karika*. — »tamnica mu moja njedra bila, / sindžir-halke moje bijele ruke« (S. S. 39).

V. kompon. pod *sindžir* i *halka*.

sindžirli, indecl. adj. (pers.-tur.) *lančan, sa lancom, od lanca*. — »Sindžirli ga zrnca udariše, / razbiše mu srce na sedmero« (Vuk IV 305); »i zape mu četiri dizgina, / dva sindžirli, a dva ibrišimli« (K. H. I 397).

< tur. *zincirli*, v. *sindžir* + tur. suf. -li.

sindžirlije pl. (pers.-tur.) *dva ili više pušćanih ili topovskih zrna ujedno povezanih*. — »U

Turaka puške harčalije, / A u njima zrna sindžirlije«, »E je pustu pušku prepunio, / Dva kuršuma i dve sindžirlije« (Vuk VI 324, VII 365).

< tur. *zincirli*, v. *sindžirli*.

singav, adj. (pers.) *siv, ugasito olovne boje*.

< tur. *sincabi* »siv« < pers. *sinğābi* (< pers. *sinğāb* »vrsta vjeverice čija je dlaka slična boji olova« + ar. pers. adj. suf. -i).

sinija *f* (ar.) *niska okrugla trpeza, sofa*. — »Da ih je za njihovom koliko za sinijom, lahko bi se obradilo« (Nar. bl. 38); »Pašinci srebrnu siniju« (Vuk VI 541).

< tur. *sini* »trpeza, sofa« < pers. *sinā*, bukv.: »kineski, predmet kineske izrade« < ar. *šin* »Kina« + ar. pers. adj. suf. -i.

sinle, v. *sile*.

sinsija, v. *simsija*.

siper *m* (pers.) *zastirač koji se stavlja maloј djeci na prsa da se pri jelu ne bi odijelo zaprljalo*.

< tur. *siper* < pers. *siper*.

Siradž, -adža (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Sirac*, skraćeno od *Siracüddin* < ar. *Sirāğuddīn*, muško ime, osn. zn.: »svjetiljka, kandilj vjere islama«.

sirāt-čuprija (**silaj-čuprija**) *f* (ar.-tur.) 1. *opasni most, opasni put koji, po islamskom vjerovanju, vodi preko pakla i preko koga se mora proći da bi se unišlo u raj*.

2. *fig.: uopšte opasan, težak i mučan put*.

< tur. *sirat köprüsü*, izft. od ar. *širāṭ* »put« i tur. *köprü* »most«.

sirbaz, v. *sihirbaz*.

sirće, -eta *n* (pers.) ocat. — »Kiselo kao sirće« (Vuk, Posl. 134).

< tur. *sirke* < pers. *sirke*.

V. *sirćetiti*.

sirćetiti, *polijevati sirćetom*.

Izv. od *sirće* (v.).

siridžik, **saradžik** *m* (pers.) *bjelilo za mazanje lica, kozmetičko sredstvo muslimanki u tursko doba, hydrargyrum bichloratum corrosivum*.

< tur. *siraca* < pers. *sirāğā*.

siridžik, v. *saradžik*.

Sirija (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Sirri*, muško ime, osn. zn.: »tajanstveni, mistični« < ar. *sirr* »tajna« + ar. pers. adj. suf. -i.

sitilj, v. *setilj*.

sivrije *f* (tur.) *terzijska i abadžijska tanka klješta sa šiljastim vrhom za pravljenje kopči*.

< tur. *sivri* »šiljast«.

sjarániti se, **sprijateljiti se**. —

»Kučko jedna, a ne čeri moja! / S njime si se, kučko, sjaranila!« (Vuk II 370).

Izv. od *jaraniti* (v.).

sječúniti, **sabratiti**, **zbrojiti**, **ustanoviti** *zbir više brojeva*.

Izv. od *ječun* (v.).

skājiliti se, **skāiliti se**, **pristati**, **odlučiti se na nešto**.

Izv. od *kail*, *kajil* (v.).

skalāfatiti, **smlatiti nešto**, **nesolidno izraditi**, **sfuđeriti**, **sklepiti**.

Izv. od *kalafatiti* (v.).

skālufiti, **skālupiti**, 1. *složiti po jednom kalupu*.

2. *nešto napraviti, skovati ili složiti, ali ne tako kako bi tre-*

balo da bude, nego više provizorno.

Izv. od *kaluf*, *kalufiti* (v.).

skāstiti, **naumiti**.

Izv. od *kast* (v.).

skēla *f* (lat.) 1. *pristanište, luka; mjesto na rijeci gdje se vrši prevoz s jedne obale na drugu*. — »Doklje skelji moru izlaziše, / A na skelje moru dolaziše« (Lord 9).

2. *splav, skovani balvani na kojima se prevozi na rijeci*. — »Makni skelom Osman skeledžija« (I. Z. I 243).

< tur. *iskele* < tal. *scala* < lat. *scala*.

V. *skeledžija*.

skēle, gen. *skēlā f* (lat.) *grede i daske koje se postavljaju oko zgrade prilikom zidanja ili popravljanja*.

< tur. *iskele* < tal. *scala* < lat. *scala*.

skēledžija *m* (lat.-tur.) *splavar*. — »Makni skelom Osman skeledžija« (I. Z. I 243); »Boji ga se kao vrana skeledžije« (Vuk, Posl. 21).

< tur. *iskeleci*, v. *skela* + tur. suf. -ci.

skēmlija, **sčēmlija** *f* (lat.) *stolica*.

— »u odaji podbaci skemliju« (M. H. III 61); »i u sobi do osam sčemlija« (K. H. I 57).

< tur. *iskemle* < fr. *escabelle* < lat. *scammellum*.

Skēnder (grč.) *musl. muško ime*.

< tur. *Iskender*, muško ime

< ar. *Āl-Iskändār* »Aleksandar« < grč. *Alexándros*.

Skendérija *f* (grč.-ar.) *Skenderova (džamija, most, ulica itd.)*. *Skenderija je ime jedne ulice u Sarajevu*.

< tur. *iskenderi* < ar. *Iskändāriyy* »Skenderski«, v. *Skender* + ar. adj. suf. -iyy.

skerlēt, skrlēt *m* i kao adj. (tal.)

1. stara venecijanska crvena i veoma sjajna čoha. — »aga s' kucnu rukom po kolinu, / nov mu skerlet puče na kolinu« (M. H. III 216).

2. odijelo skrojeno od skerleta. — »na alatu u novu skerletu« (M. H. III 568).

3. crven. — »birden skerlet bujruntiju piše« (K. H. I 205).

4. bolest šarenica, crven, scarlatina.

< tur. iskerlet < tal. scarlato.

Smāil, v. Ismail.

Smāiš, v. Ismail.

Smájo, v. Ismail.

skilititi, obaviti, omotati. — »Prema njemu ruke raskrilila, / Oko vrata skilitila ruke« (M. H. IV 549).

Izv. od kilit, čilit (v.).

smarlāisati, smarlājisati, -išēm naručiti, narudžbu učiniti.

< tur. smarlamak »naručiti«.

V. smarlama.

smarlama *f* (tur.) narudžba, roba, izrada po narudžbi (za razliku od pazarije). — »Pazarija-časa je bez pervaza i bez kapka, a smarlama ili čarkiš-časa je sa pervazom i kapkom« (GZM 1951 218).

< tur. smarlama, part. od inf. smarlamak »naručiti«.

sōbet, v. sohbet.

sōfa *f* (ar.) 1. trijem; uzdignuti prostor pred džamijom uz sami džamijski zid na kome se klanja ako nema dovoljno mjesta u džamiji.

2. nadkriveno ili uzdignuto sjedište u bašči; hladnjak. — »niže njih su dva drva jablana, / pod njima je sofa načinjena« (M. H. III 216).

< tur. sofa < ar. šuffā.

sōfija *m* (ar.) 1. veoma pobožan čovjek.

2. pristaša mistične filozofije.

< tur. sofū < ar. šūfiyy »mistik«, osn. zn.: »vuneni« < ar. šūf »vuna« i ar. adj. suf. -iyy. Naziv došao otud što su mistici nosili vunene ogrtače

sōfra (sōvra, sōpra) *f* (ar.) 1. trpeza, sinija. — »Te jedošē, pa sofre digoše« (Lord 11); »Što na sofri sultan ima, ne gadi se Ciganima« (Bilten I. 118); »Pod kulom su sovre postavljene«, »gdi je sopra — tu je dolibaša« (Vuk II 460, I 466). 2. zaokružena učinjena koža na čijem su rubu povezane duge petlje takođe od kože. Služi za odnošenje hrane težacima kad rade na njivi.

< tur. sofrā < ar. sufrā.

V. sofrabez, sofrabošča, sofraluk, besofra.

sōfrabez *m* (ar.) dugačak peškir, od nekoliko metara, koji se stavi oko cijele sofre i služi kao zajednički ručnik svima koji su sjeli za sofru.

< tur. sofrā bezi, izft., v. kompon. pod sofrā i bez.

V. besofra.

sōfra bošča *f* (ar.-pers.) prostirač ispod sofre na koji padaju mrvice i otpaci od jela. Ona štiti čilim da se ne uprlja.

< tur. sofrā bohčasi, izft., v. kompon. pod sofrā i bošča.

sōfrāluk *m* (ar.-tur.) isto što i sofrabez (v.).

< tur. sofrāluk, v. sofrā + tur. suf. -luk.

sōfta, sōhta (sōpta) *m* (pers.) učenic medrese. — »kad to čuše softē i hafizi« (I. Z. II 21); »Odaklen softi groš, kad ni džepa nema« (Nar. bl. 133); »Hasan sōpta uči u medresi« (M. H. III 63).

< tur. *softa* < pers. *suhte* i *sūhte* »iskuhan, prekaljen (u nauci)« od inf. *sūhten* »paliti, pržiti«.

sogan (sāgan) m (tur.) luk.

< tur. *sogan*.

V. *sogandolma*, *soganlija*.

sogandolma (sāgandolma) f (tur.) punjeni, nadjeveni luk sa mesom i pirinčem (vrsta jela).

< tur. *sogandolma*, v. kompon. pod *sogan* i *dolma*.

soganlija (sagānlija) f (tur.) vrsta jela koje se pravi ovako: pogača ili hljeb izreže se na komade, komadi se poliju mesnom čorbom, a po vrhu se pospe poprženim mesom i lukom.

< tur. *sogānli*, v. *sogan* + tur. suf. -li.

sōhbet (sōbet) m (ar.) razgovor, sjedeljka, sijelo, sastanak. — »pa kad su se piva napojili, / o svačemu sōhbet zauzeli« (K. H. II 229); »Sōbet čini Mostarski dizdare, / Vas je Mostar na sōbet sazvao« (Vuk V 508).

< tur. *sōhbet* < ar. *ṣuḥbā*.

sōhta, v. *softa*.

sōisati, sōjisati, -išēm, 1. *opljačkati*. — »Go se ne može soisati« (nar. posl.).

2. *napasti*. — »za kiriju mene soisali, / i pred pašu mene pozovnuli« (M. H. III 325); »soisali me bjehu psi, jedva se odbranih« (u ob. gov.).

< tur. *soymak* »opljačkati«.

sōj m (tur.) rod, pleme; porijeklo, vrsta, sorta. — »Kog si soja, kakva si plemena« (M. H. III 113); »Nisi, kujo, soja gospodskog« (Muz. zap. Inst. 3658), »sōjević« = čovjek iz dobre kuće, dobra roda.

< tur. *soy*.

V. *sojli*, *sojsuz*.

sōjisati, v. *soisati*.

sōjli, indecl. adj. (tur.) plemenit po rođenju, od dobra roda i familije.

< tur. *soylu*, v. *soj* + tur. suf. -lu, -li.

sōjsuz m (tur.) prostak, nikogovič; nitkov. — »Stanider, sojsuze, da ti kažem šta je naša čaršija!« (Zembilj II 91).

< tur. *soysuz*, v. *soj* + tur. postpoz. -suz, -siz »bez«.

sōjtarija m (tur.) onaj koji se ne bavi ozbiljnim poslom; šaljivčina, lakrdijaš. — »Kad djevojke Talu opaziše, / i njegovo sojtarsko odijelo« (F. J. II 309).

< tur. *soytari*.

sōkāk, -āka m (ar.) ulica. — »sve pucaju puške sokacima« (K. H. I 32); »il' da dođeš, il' sokakom prođeš« (Muz. zap. Inst. 2268).

< tur. *sokak* < ar. *zuqāq*.

sōlak m (tur.) 1. ljevoruk.

2. pripadnik posebnog gardijskog korpusa janjičara.

< tur. *solak*.

sōldrma, sōldurma, v. *suldrma*, *suldurma*.

sōltašak m (tur.) prirepak; tako se u ironiji kaže za onog koji nekog stalno prati i od njega se ne odvaja. — »on je njegov soltašak« (u ob. gov.).

< tur. *soltašak* »prirepak«, bukv.: »lijevo mudo« (tur. *sol* »lijevi« i tur. *tašak* »mudo«).

sōluf, zūluf (zūlov) m (pers.) uvojak, zalizak kose pružen niz lice pokraj uha. — »od tvog brka, od mog solufa« (B. V. 1886 107); »dva joj bena među obrvama, / a četiri među solufima« (Muz. zap. Inst. 3276); »kara-boju na kara-zulove« (Vuk I 589).

< tur. *zülûf* < pers. *zulf*.

sòluk *m* (tur.) *dah, dušak*.

< tur. *suluk*.

sòmli, indecl. adj., *napravljen od riblje kosti, od moržova zuba; »somli-kamze«* = kamze od riblje kosti; »somli-nož« = nož sa drškom od moržova zuba.

< tur. *somlu* < tur. *som* »moržov zub od koga se prave kamze za noževe« (tur. *som* je vjerojatno skraćeno od franc. *sau-mon* »šos« /salmone/) + tur. suf. -lu, -li.

sòmün, sāmün, -üna *m* (grč.) *okrugli pekarski hljeb u kvas, ljepina; domaći hljeb u kvas*. — »i donese somuna deset« (Ist. bl. II 257); »Tako mi krsnoga samuna!« (Vuk, Posl. 302).

< tur. *somun* < grč. *Psōmion* »okrugli hljeb, somun«.

sòn *m* i kao adj. (tur.) 1. kao imenica: *kraj, završetak, talon u kartanju*.

2. kao pridjev: *posljednji*.

< tur. *son*.

V. *son-nefes*.

sòn-nèfes *m* (tur.-ar.) *posljednji dah umirućeg, izdisaj*.

< tur. *son nefes*, v. *kompon*, pod *son* i *nefes*.

sòpa *f* (tur.) *motka*.

< tur. *sopa*.

sòpra, v. *sofra*.

sòpta, v. *softa*.

sòrguč *m* (tur.) *čelenka, perjanica*. — »Bosna ti je sorguč carevini« (K. H. I 34).

< tur. *sorguç*.

Sòukbunār, Sòkbunār, -āra *m* (tur.) *ime jedne mahale u Sarajevu*.

< tur. *soğuk-bunar* »studenac, studeni izvor« (tur. *soğuk* »stu-

den, hladan« i tur. *bunar* »izvor, zdenac«.

sòvra, v. *sofra*.

Spàhić, v. *spahija*.

spàhija, hipok. **spàho** *m* (pers.)

1. *posjednik timara, spahiluka, koji je dužan kao konjanik da ide u vojsku u slučaju rata; lenski konjanik. Bilo je i hrišćana spahija*. — »hoda l' za njim šest stotina spahija« (M. H. III 391). — Od ovog je nastalo prezime: *Spàhić* i *Spàho*.

2. *bolje stojeći seoski domaćin islamske vjere u Bosni i Hercegovini; dodaje se kao titula iza imena: Hasan-spahija, Omer-spahija itd*.

< tur. *sipahi* < pers. *sipāhi* »vojnici« (pers. *sipāh* »vojska« i pomoću nastavka -ī napravljen singular.

V. *spahiluk*.

spàho *m* (pers.) *djever*.

Hipok. od *spahija* (v.).

Spàho, v. *spahija*.

spahiluk *m* (pers.-tur.) *feudalni posjed, leno, dobijeno dekretom sultana. Posjednik spahiluka, spahija, nije plaćao nikakvog poreza na imanje, ali je bio dužan da ide kao konjanik sa jednim ili više svojih konja (u zavisnosti od veličine spahiluka) u vojsku u slučaju rata*. — »na koga su spali spahiluci« (K. H. I 399).

< tur. *sipahilik*, v. *spahija* + tur. suf. -lik.

spànāc, -āca *m* (pers.) *špinat, zelje, Spinacia oleracea L*.

< tur. *spanak* < pers. *ispāng, isfenāg, esfenāg* »spanjać«.

spihitijati se (spiktijati se) *zguznuti se, uvariti se, dopeći se postepeno na slaboj vatri*. Izv. od *pihtijati se* (v.).

spirjāniti, *pomiješati zajedno pirinač, isjecanu džigericu, zelen i još ponešto pa kuhati*; *fig.: smiješati sve u jedno*.

Izv. od pirjan, pirjaniti (v.).

srča *f* (tur.) *staklo*. — »*sva im grohnu srča po pendžeru*« (M. H. III 236).

< tur. *sırça*

V. srčali, srčaluk.

srčali, indecl. adj. (tur.) *staklen*. — »*opružio srčali durbina*« (K. H. I 21).

< tur. *sırçalı*, v. srča + tur. suf. -lı.

srčaluk *m* (tur.) 1. *staklarija*.

2. *mjesto u kući gdje se drže stakleni predmeti (čaše i ostalo)*.

< tur. *sırçalık*, v. srča + tur. suf. -lık.

srdisati, v. sevdisati.

srđžada, v. serdžada.

sřg *m* (tur.) *duga motka obješena sa krajeva na dvije uzice o tavanu preko koje se prevjese odijela i tako služi mjesto čiviluka; duga motka uopšte*. — »*Ona ide u šikli odaju, / primače se srgu s haljinama, / ona jamlja junačko odijelo*« (Ašikl. 106).

< tur. *sırık*.

srklet (*sāklet*) *m* (ar.) 1. *tegoba, uzrujanost, nervoza, uznemirenost*.

2. *nalog, naredba*; »*srklet (sāklet) činiti, učiniti*« = oštro narediti, povikati. — »*On izdade sāklet na čauše*«, »*Sāklet čini na svoje vojvode*«, »*Pa od zemlje na noge skočio, / A na mlađe srklet učinio*« (Vuk, Rječnik); »*Sāklet čini slavni knez Lazare, / sāklet čini na svoje vojvode*« (Vuk II 201).

< tur. *sıklet* < ar. *ṣiqḷā* »*tegoba, težina*«.

V. srkletli.

srklēti, indecl. adj. (ar.-tur.) *nervozan, skopčan sa teškoćama*: »*srkletli čovjek*«, »*srkletli posao*«.

< tur. *sıkletli*, v. srklet + tur. suf. -li.

srma *f* (tur.) *srebro, čisto srebro, srebrna žica*.

< tur. *sırma* »*tanka srebrna žica s pozlatom ili bez pozlate*«. V. srmadal, srma-džuzdan, srmali, srmalija.

srmādal *m* (tur.) 1. *svileno platno ili kadifa po kojoj su srebrenim ili zlatnim koncem izvezene grane ili biljni motivi*.

2. *anterija ili jorgan sa ispupčenim vezom napravljen od srmadala*.

< tur. *sırmadal* < tur. *sırma* »*srma*« i tur. *dal* »*grana*«.

srma-džūzdān, -āna *m* (tur.-ar.-pers.) *kesa za novac, novčanik, izrađen od srme (srebra)*. — »*U njedrima srma-džuzdan bila, / gdjeno stoje groši i dukati*« (Vuk I 256).

< tur. *sırma-cüzdan*, v. kompon. pod srma i džuzdan.

srmājli, v. srmali.

srmāli, **srmājli**, indecl. adj. (tur.) *srebren, srmom vezen, srmom ukrašen*. — »*zlatnih kapa, srmali kundeka*« (M. H. III 256); »*uz košulju srmajli marama*«, »*I evo mu srmajli jagluka*« (Vuk II 351, VI 262).

< tur. *sırmalı*, v. srma + tur. suf. -lı.

srmālija, **srmājlija** *f* (tur.) 1. *puška srmom okovana, puška karanfika*.

2. predmet uopšte okovan ili vezen srmom. — »U Mostaru na Fati košulja, / sačmalija, sade srmalija« (I. Z. IV 234).
 < tur. *sırmalı*, v. *sırmalı*.

sřt *m* (tur.) *hrbat*; *lisičije krzno pri repu*, *orepina*.
 < tur. *sirt*.

stäfriti, *ljutito i vatreno riječima nekog napasti*.
 Izv. od *tafra* (v.).

Ståmbol *m* (grč.) *Istanbul, Cari-grad*. — »Iz Stambola do Travnika b'jela« (K. H. I 77).
 < tur. *Istanbul* < grč.

Stambolija *m* (grč.-tur.) *Carigradanin*.
 < tur. *Istambul*, v. *Stambol* + tur. suf. *-lu*, *-li*.

ståmbelka *f* 1. *tikva bundeva*.
 2. *vrsta kokoši*.
 Izv. od *Stambol* (v.).

stegeltijät, stegeltijän, *adj.*, *ne-razabran, nenarastao, zdrečen (hljeb, usljed toga što nije valjao kvas, ili što tijesto nije dovoljno »nadošlo«)*.
 Izv. od *tegeltija* (v.).

stražārbaša *m* (srp. hrv.-tur.) *zapo-vojnik straže*. — »I na nji-ma tridest karaula, / I u sva-koj ima stražārbaša« (Vuk VI 371).
 Hibr. r.: »stražar« i tur. *baş*, v. *baş*.

stremènluk, strimènluk *m* (srp.-hrv.-tur.) *srednji dio tijela u konja, tj. od vrata do onog di-jela tijela dokle siže sedlo*. — »Rešma pala do po stremen-luka« (K. H. II 307); »Od baš-luka do po strimeni-luka« (M. H. III 556).
 Hibr. r.: »stremen« + tur. suf. *-luk*.

strukāli, *indecl. adj.* (srp. hrv.-tur.) *sa strukama, sa više stru-*

ka. — »Strukali se pasom opasao, / sve mu struke dirhem-li gajtani« (K. H. II 306).
 Hibr. r.: »struka« + tur. suf. *-li*.

Suād, -āda (ar.) *musl. muško ime*.
 < tur. *Sead* < ar. *Sā'ād*, muško ime, v. *Sead*.

Suāda (ar.) *musl. žensko ime*.
 < tur. *Suad* < ar. *Su'ād*, žen-sko ime »Sretna«.

sūāl, sūvāl, -āla *m* (ar.) *pitanje, upit*. — »Ja ga sual ne bih učinio, / namah bi mu ja odsje-kao glavu« (F. J. II 357); »bez suala, bez dževaba« = bez ispitivanja i saslušavanja.
 < tur. *sual* < ar. *su'āl*.
 V. *sualdžija*.

suāldžija, suvāldžija *m* (ar.-tur.)
 1. *ispitivač, onaj koji stavlja pitanja*.
 2. *sualdžijama (suvāldžijama) se nazivaju anđeli (meleči) Munkir i Nekir koji, po islam-skom vjerovanju, ispituju umr-loga u grobu nakon sahrane*. — »Jesu li ti šimšir-tahte teške? / Je l' se zemlja u oč' nasula? / Dolaze l' ti surudžije često, / surudžije pa i suvāldžije?« (K. H. II 185).
 < tur. *sualcı*, v. *sual*. + tur. suf. *-ci*.

subāša *m* (tur.) 1. *nadzornik ima-nja, onaj koji ubire aginske i begovske prihode sa čifluka*.
 2. *ranije u Tur. Carevini grad-ski nadzornik*.
 < tur. *subaşı*, prvobitno: »nad-zvornik za razvođenje voda u gradu«, kasnije: »nadzornik imanja, gradski nadzornik«.
 V. *subašovati*.

subašovati, -šujēm, vršiti službu subaše.
 Izv. od *subaša* (v.).

subhānalāh! suphānalāh! interj. (ar.) *slava bogu!* (kaže se u znaku čuđenja).

< tur. *süphanallah* < ar. *subhāna-llāh* »slava bogu«.

Sùbhija, hipok. **Sùbho** (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Sübhi*, *Süphi*, muško ime < ar. *şubhiyy* »rani, jutarnji« (ar. *şubh* »zora, svanuće, osvit« + ar. adj. suf. *-iyy*). Isp. »Zoran«.

Subhija, hipok. **Sùbha** (ar.) *musl. žensko ime.*

< tur. *Sübhiye*, *Süphiye*, žensko ime < ar. *şubhiyyā* »rana, jutarnja«. Isp. »Zorka«.

sü-bürek m (tur.-pers.) *vareni burek, koji se pravi tako što se jufke umaču u uzvarenu vodu pa se onda slažu u tepsiju i presipaju poprženim mesom, a zatim se peče u rerni.*

< tur. *su-börek* < tur. *su* »voda« i tur. *börek*, v. *burek*.

Süda, Südo, v. *Mesuda, Mesud*.

südžuka f i südžuk m (tur.) *kobasica od bravijeg ili goveđeg mesa.* — »Od pastrme napravio vrata, a od südžuke baglama« (Bilten I 118).

< tur. *sucuk*.

süfara f (pers.) *arapski bukvar; početnica za učenje arapskih slova u mektebu.* — »i u njojzi musaf i sufara« (M. H. X 62).

< tur. *supara* < pers. *sipāre* (pers. *sī* »trideset« i pers. *pāre* »dio, komad«.

süfle, -eta *n* (ar.) *bezobraznik, prostak.*

< tur. *süfli* < ar. *suflīyy* »prost, nizak (moralno)«.

V. *suflija*.

süflija f (ar.) *prostakuša, žena neuredne spoljašnosti i prostog ponašanja.*

< tur. *süfliye* < ar. *suflīyyā* »prosta, niska (moralno)«.

süfur, sifr m (ar.) *nula, ništica, 0.*

< tur. *sıfır* < ar. *şifr*.

süfur, v. *sehur*.

Süjoldžić, v. *sujoldžija*.

süjoldžija m (tur.) *stručnjak za gradnju i popravak vodovoda; nadzornik koji se brine da vodovod funkcionise. Od ovog je nastalo prezime: Süjoldžija i Süjoldžić.*

< tur. *suyolcu*, izft. od tur. *su* »voda« + tur. *yol* »put«, + tur. suf. *-cu, -ci*.

Süjoldžija, v. *sujoldžija*.

sül, sülh m (ar.) *nagodba, pomirenje, naravnanje.* — »Ljepši je mršav sulh, nego pretila dava« (Nar. bl. 94); »jer sam s carem sulha postavio« (Muz. zap. Inst. 61).

< tur. *sulh* < ar. *şulh*.

V. *nasuliti (se), posuliti (se)*.

Süla, v. *Sulejman*.

süldurma, süldurma, söldurma, söldurma f (tur.) *prostoriya nado-gradena uz kuću ili uz staju i natkrivena obično produženjem krova kuće odnosno staje. Izgleda kao prirepak uz kuću. Tu se drži težački alat, a ponekad se tu i stoka zatvara.*

< tur. *sundurma*.

Süle, v. *Sulejman*.

Sulëjman, Sulëjmen, hipok. **Süljkan, Süljo, Süla, Süle** (jevr.) *musl. muško ime.*

< tur. *Süleyman* < ar. *Sulāymān*, muško ime, Solomon < jevr.

Sùlhija (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Sulhi*, muško ime, osn.

zn.: »onaj koji je naklonjen miru i nagodbi« (ar. *ṣulḥ* »mir« + ar. adj. suf. -*iyi*).

suligen *m* (tur.) *cinober, cinabari, vrsta boje koja se upotrebljavala u kozmetičke svrhe.*

< tur. *sütlüĝen* »minium«.

sulinār, v. *sulunar*.

sültān, -āna *m* (ar.) *car, vladar.* — »al je sultan pašu posjekao« (K. H. I 14).

< tur. *sultan* < ar. *sulṭān*.

V. *sultanija*.

sultānija *f* (ar.) *princeza, careva kći.* — »Dao bih mu sčercu sultaniju«, »Da će biti carska sultanija« (Vuk V 414, VII 123).

< tur. *sultaniye* < ar. *sulṭāniyyā*, bukv.: »carska«, v. *sultan* + ar. adj. suf. -*iyi*.

Sultānija, hipok. **Sultāna**, **Sulta** (ar.) *musl. žensko ime.*

Izv. od *sultanija* (v.).

süti-pita, v. *sut-pita*.

sülüc, -üca *m* (ar.) 1. *pokret, pohod.* — »svaki muluc suluć učinio« (K. H. I 46).

2. *stupanje u koji derviški red.* < tur. *sülük* < ar. *sulūk* »za-putiti se, krenuti«.

sulünār, **sulundār**, **sulinār**, -āra *m* (grč.) *cijev za peć, dimnjak.* < tur. *silindir* < franc. *cylindre* < grč. *sölunarion*.

sulus *m* (ar.) *trećina imetka sa kojom testatar može, po šerijatskom pravu, slobodno raspolagati ako ima zakonskih nasljednika.*

< tur. *sülüs* < ar. *ṭuluṭ* »trećina«.

Suljo, **Suljkan**, v. *Sulejman*.

sümbül, **zümbül** *m* (pers.) *cvijet Hyacinthus orientalis L.* — »U

bašči ml sumbul cvjeta, / ja ga ne berem« (Sevd. 112); »kad 'no cvati zumbul i zerrina« (B. V. 1886 107).

< tur. *sümbül* < pers. *sunbul*.

sünder *m* (tur.) *sunder, Spongia.* — »u sunder mu vodu pokupio« (K. H. I 482).

< tur. *sünger*.

sündija, **süngija** *f* (tur.) *bodež, bajonet.*

< tur. *süngü*.

sünet *m* (ar.) 1. *sve ono što je Muhamed radio, preporučio ili odobrio da se radi, a što inače nije u ku'ānu spomenuto.* — »Terć ne čini suneta« (Nar. bl. 310).

2. *obrezivanje muslimanske muške djece, circumcisio.* — »trista dece sunet učiniše« (M. H. X 67).

< tur. *sünnet* < ar. *sunnā*.

V. *sunetiti, sunetlija, sunetluk, osunetiti, posunetiti.*

sünetiti, **obrezivati.** — »on suneti do dva sina svoja« (M. H. III 389).

Izv. od *sunet* (v.).

sunetlija *m* (ar.-tur.) 1. *onaj koji obrezuje djecu.* — »A za njima Ture sunetlija, / ... / da poturče cijela Sibinja« (Vuk VI 164).

2. *onaj koji je obrezan.*

< tur. *sünnetli*, v. *sunet* + tur. suf. -*li*.

sunetluk (**sünluk**) *m* (ar.-tur.) *veselje prilikom obrezivanja djeteta, prilikom suneta.*

< tur. *sünnetlik*, v. *sunet* + tur. suf. -*lik*.

süngija, v. *sundija*.

sünije, **süniti** *m* (ar.) *muslimani koji slijede onaj pravac u šerijatskom pravu po kome je jedino Muhamed mogao potpuno*

autentično i nepogrešivo da tumači kur'an; poslije njega nema to pravo nikakav pojedinac, pa ni halifa. Drukčije stanovište u ovom pitanju zauzimaju »šije« (v.).

< tur. *sünni* < ar. *sunniyy*.

sünluk, v. *sunetluk*.

sünuf, m (ar.) *razred; vrsta*.

< tur. *sınıf* < ar. *şinf*.

Sûphija i Suphija, v. *Sûbhija i Subhija*.

süpürisati, sutürisati, -išem, 1. *metlom pomesti, metlom izbaciti*.

2. *fig.: potrošiti nerazumno, upropastiti*.

< tur. *süpürmek* »pomesti, porisati«, *fig.: »odnijeti sve«*.

sûra f (tur.) 1. *red, linija*. — »a u suru stali bajraktari«, »Kako su momci u sure stanuli« (M. H. III 245, IV 23).

2. *redak u knjizi ili pismu*.

< tur. *sıra*.

V. *posurijati se*.

sûra f i sûre -eta n (ar.) *poglavlje u kur'anu (kur'an ima 114 sure)*. — »Kao da sam neki din-suz bez imana, / te ne slušam sure iz Korana« (Šantić II 210).

< tur. *sure* < ar. *sûrâ*.

surâhiya f (ar.) *sud za vodu posebnog oblika: konusno postolje, okruglast trbuh i poduži uzani vrat koji se pri vrhu malo proširuje. Može biti od stakla, bakra ili keramike*. — »Najlepši proizvodi višnjičke keramike bile su surahiye i ibrici, karakteristični predmeti starije proizvodnje« (GZM 1956 104).

< tur. *sûrahi* < ar. *şurâhiyyâ*.

sûre n i sûret m (ar.) *slika*. — »gleda sure, gleda bajrakta-

ra, / pa se slika s licem podudari« (K. H. I 362); »nek se ašik učini od ovakvog sureta« (I. Z. II 32).

< tur. *suret* < ar. *sûrâ*.

sûrek m (tur.) *stado, krdo goveda, stoke*. — »Sve sa Baća na surek ovnove« (Lord 13).

< tur. *sûrek* »veliko stado, veliko krdo«.

sûrgun m i kao adj. (tur.) 1. *progonstvo, izgnanstvo*. — »Mogu bosa i u Stambol poći, / Da izvadim iz surguna dragog« (Vuk V 224).

2. *prognan, protjeran*.

3. »*surgun učiniti*« = *protjerati*. — »iz Bosne me surgun učinio« (M. H. III 14).

< tur. *sürgün*.

V. *surgunisati, surgunluk*.

surgūnisati, surgunlëisati, -išem, *protjerati, prognati*.

Izv. od *surgun* (v.).

surgūnluk m (tur.) *progonstvo, izgnanstvo*. — »Moje drago u surgunluk sprema« (Vuk V 224).

< tur. *sürgünlük*, v. *surgun* + tur. suf. *-lük, -lik*.

sûrisati, -išem, 1. *prognati, protjerati*.

2. *protjerati napolje, dobiti proliv*.

< tur. *sürmek*.

sûrma f (tur.) *boja u prahu, crna ili srebrenasta kojom se podvlači ispod trepavica kao kozmetičko sredstvo; pravi se od samljevene rude antimonita i masti. Surmu donose hadžije iz Arabije u malim zašivenim platenim paketićima*. — »ne navlači na elif obrve, / ne podvlači surme plemenite« (M. H. X 114).

< tur. *sürme*.

V. *surmedan, surmelijaste oči*.

surmedān, surmedānluk *m* (tur.-pers.) *bočica od kovine, ili posudica od kože ili slonove kosti u kojoj se drži surma; na bočici ili posudici je pričvršćen štapić kojim se surma podvlači.*
 < tur. *sürmedan, sürmedanlık* v. *surma* + pers. *dān*, prez. osn. od inf. *dāšten* »držati« + tur. suf. *-lık*.

surmelijaste oči, sürmenaste oči, oči kao srebrnasta surma.
 Izv. od *surma* (v.) sa tur. suf. *-li*.

surudžija (surugdžija) *m* (tur.)

1. gonič, pratilac uz konja, naročito pratilac menzildžija, koji na konju prati tatarske konje i tuče ih kandžijom da brže idu.
 — »Vrijedna mi surudžiju nad'ite, / koji će me svesti do Kladuše« (K. H. I 475); »tatar vrišti, surudžija pišti« (K. H. I 14).

2. poštari ili poštanski momak koji je u Srbiji za turske uprave i u prvo vrijeme srpske nezavisnosti prenosio na poštanskom konju zvaničnu i privatnu poštu.

< tur. *sürücü*, nom. agent. od inf. *sürmek* »goniti, tjerati«.

surüntija *f* (tur.) nešto staro, pohabano.

< tur. *sürüntü*, izv. od inf. *sürünmek* »potucati se«.

sūsāk, -āka *m* (tur.) 1. bakrena kutlača sa dugim drškom za crpljenje vode iz dubokog suda.
 2. vrsta tikve koja ima oblik suska.

< tur. *susak*.

sūsam *m* (ar.) sezam, *Sesamum indicum* L. (*Sesamum orientale* L.) fam. *Pedaliaceae*. Od susamovog sjemena pravi se tahanhalva (v.).

< tur. *susam* < ar. *sūsām*, sim-sim.

Sütla, Sütle (tur.) *musl. žensko ime.*

< tur. *sütlü*, v. *sutlija*.

sütlija *f* i **sütlijāš** *m* (tur.-pers.) *slatko hladno jelo napravljeno od mlijeka, pirinča i šećera.* — »doneste nam sutliju i pelte« (Ist. bl. II 258).

< tur. *sütlü*, bukv.: »mliječni« (tur. *süt* »mlijeko« + tur. suf. *-lü*) i tur. *sütlü aş* »mliječno jelo« (tur. *sütlü* + pers. *āš* »jelo«).

V. *sut-pita*, *sutmavi*.

sutmāvi, indecl. adj. (tur.-ar.) *bjelkastoplave boje; ovako su nazivale stare bojadžije jednu vrstu boje.*

< tur. *sutmavi* »bjelkastoplavičaste boje kao mlijeko« (tur. *süt* »mlijeko« i tur. *mavi*, v. *mavi*).

süt-pita, sütlü-pita (iskrivlj. **sütlipita**) *f* (tur.-grč.) *pita koja se pravi od umućenih jaja i mlijeka.* — »Sütlipite na gužve savite« (Vuk V 582).

< tur. *süt pidesi* »mliječna pita«, izft. od tur. *süt* »mlijeko« + *pita* (v.).

sütürisati, v. *supurisati*.

süvāl, süvāldžija, v. *sual, sualdžija*.

suvarija *m* (pers.) *konjanik; konjanik - vojnik, konjanik - žandar.* — »Hiljadu je na oklop Madžara, / Sve atlije njene suvarije« (Lord 162).

< tur. *süvari* < pers. *suwāri*.

süvāt, -āta *m* (tur.) *planinske livade koje se ne kose, ispasište.* — »Pa podiži suvatne volove, / Ja podiži suvatne ovnove« (Lord 201).

< tur. *suwat, savat* »pojilo, lokva gdje se stoka poji«.

V. *suwatovati*.

süvatovati, -ujēm, *izgoniti stoku na planinu i tamo je napasati na planinskim livadama.*
 < tur. *savatmak* »izgoniti stoku na planinu na pašu«.

svinjäluk *m* (srp. hrv.-tur.) *svinjski posao, bezobraština.*

Hibr. r.: *svinja* + tur. suf. *-luk, -lik.*

šābān *m* (ar.) *ime osmog mjeseca po muslimanskom kalendaru.*

< tur. *şaban* < ar. *ša·bān*.

V. Šaban.

Šāban, hipok. **Šābo** (ar.) *musl. muško ime. Nadijeva se obično djetetu koje se rodi u mjesecu šabanu.*

< tur. *Şaban*, muško ime < ar. *ša·bān*, ime osmog meseca po muslimanskom kalendaru.

Šācīr, **Šākir** (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Şakir*, muško ime < ar. *šākir* »onaj koji zahvaljuje, zahvalni«.

Šācīra, **Šakira** (ar.) *musl. žensko ime.*

< tur. *Şakire*, žensko ime < ar. *šākirā* »ona koja zahvaljuje, zahvalna«.

šādrvān, **šādervān**, **šedrvān**, -āna *m* (pers.) *vodoskok sa bazenom od mramora ili betona. Bazen je u osnovici krug ili pravilan višekut sa stupom u sredini koji ga znatno nadvisuje i sa vrha stupa pada voda u bazen.* — »dok on vodi šādrvanu dođe«, »ona ide vodi šādervanu« (K. H. II 23, 95); »ugledao vodu šedrvana« (K. H. II 95).

< tur. *şadırvan* < pers. *šādirwān*, bukv.: »veselo teče«.

šāfāna, v. hošafana.

Šāfran, **zāfran**, **žāfran** *m* (ar.) *šāfran, Crocus sativus L. (Crocus officinalis Honck.); rani šafran, kačun: Crocus vernus Wolf.*

< tur. *safran* < ar. *zafārān*.

šāfrānī, **zafrānī**, **žafrānī**, indecl. adj. (ar.) *žute boje kao šafran.*

< tur. *safranī*, v. *šafran* + ar. pers. adj. suf. -ī.

šāh, -āha *m* (pers.) 1. *car, kralj.* — »a već 'nakog ni u cara nema, / ni u turskih sve šest šāha nejma« (M. H. III 5).

2. *igra šaha.*

3. *šahovska figura »kralj«.*

< tur. *şah* < pers. *šāh* »kralj«.

V. *šahmat*, *šahnama*, *Šahsivar*.

Šāha, v. Šahina.

šāhimèrdija *m* (pers.) *teški tokmak (do 600 kg težine) kojim se pri gradnji mostova zabijaju šipovi (stupovi) u zemlju, odnosno u korito rijeke.*

< tur. *şahimerdan* < pers.

šāhin (**šāin**) *m* (pers.) *soko, odnosno vrsta sokola koji se dresira i upotrebljava za lov.* — »Kakve su im šāinove obrve, zaniješe moju pamet do mrve!« (Vuk I 254).

< tur. *şahin* < pers. *šāhin*.
V. *Šahin*, *šahindžija*.

Šahin, hipok. **Šaho** (pers.) muslimansko muško ime.

< tur. *Şahin*, muško ime, »Soko« < pers. *šāhin* »soko«.

Šahina, hipok. **Šaha** (pers.) muslim. žensko ime.

Muškom imenu *Šahin* dodan naš nastavak za f. »-a«.

šahindžija m (pers.-tur.) sokolar. U Turskoj Carevini gajao se lov sa sokolima i postojali su posebni sokolari »šahindžije« koji su se tim lovom bavili. Sokolari su imali svoga starješinu »šahindžibašu«.

< tur. *şahinci*, v. *šahin* + tur. suf. -ci.

šahit (**šajit**) m (ar.) svjedok. »Evo jamca ličkog Mustajbega, / i šahita, tebe u zindanu« (K. H. I 287).

< tur. *şahit* < ar. *šāhid*.

V. *šahitola!*, *jalan-šahit*, *šehit*, *sehadet*.

šahitola! (**šaitola!**) interj. (ar.-tur.) neka ste svjedoci! pozivam vas za svjedoke! — »šahitola stotine hajduka!« (K. H. I 166).

< tur. *şahitola!*, v. *šahit* + tur. *ola!* optat. 3 lice sing. od inf. *olmak* »biti«.

šah-māt, **šāh-māt**, **māt**, interj. (pers.-ar.) izraz u igri šaha koji znači da je protivnik izgubio igru.

< tur. *şahmat*, *mat* < pers. *šāhmāt* »mat, kralj je mrtav« (pers. *šāh* »poznata figura u igri šaha«, osn. zn.: »car, kralj« i pers. *māt* »pobijeden, izgubljen« < ar. *māt*, *mātā* »umro je«.

Šahnāma f (pers.) veliki herojski epos persijskog pjesnika Firdu-

si-ja o starim pers. vladarima. Po tom se ovako naziva i svaka druga poduža pjesma na pers. jeziku koja opjeva vladara.

< tur. *Şahnâme*, v. *šah* i *name*.

Šaho. v. *Šahin*.

Sahsivār, -āra (pers.) muslim. muško ime.

< tur. *Şahsüvar*, muško ime,

< pers. *šāhsuwar*, *šahsuwar* »vješt i okretan jahač, konjanik«.

šāin, v. *šahin*.

šāir m (ar.) pjesnik.

< tur. *şair* < ar. *šāir*.

šaitola! v. *šahitola!*

šajāk, -āka m (tur.) sukno; vrsta grube čoh.

< tur. *şayak*. (Možda je istog porijekla kao i *saja* (v.) od lat. *saia*).

V. *šajakli*, *šajčev*.

šajākli, indecl. adj. (tur.) suknen, od *šajaka*. — »na nogama šajakli čakšire« (F. J. II 308).

< tur. *şayaklı*, v. *šajak* + tur. suf. -li.

šajčev, **šajčen**, adj., suknen, od *šajaka*. — »na njemu su šajčeve čakšire« (F. K. 1896 41). Izv. od *šajak* (v.).

šakal, v. *čagalj*.

Šakir, v. *Šacir*.

šaklāban m (tur.) šaljivčina, onaj koji uveseljava.

< tur. *şaklaban*.

šakul m (ar.) visak, dunderska mjera za ustanovljavanje vertikalne kod zidanja zida, građenja stuba itd. To je na koncu obješeno olovo.

< tur. *şakul*, *şavul* < ar. *šāqul*.

šal m (pers.) šal; može biti vunen ili pamučni, muški i ženski.

< tur. *şal* »şal« < pers. *šāl* vunena tkanina.

šālākija *f* (pers.) *vrsta vunenog kumaša koji se upotrebljava za ženske haljine, zatim za lica u jorgana itd. U jednoj je boji: crven, zelen itd.*

< tur. *şalaki* < pers. *šāl* »vunena tkanina«.

šāldžija, šālidžija *m* (srp.hrv.-tur.) *šaljivčina.*

Hibr. r.: naša riječ »šala« + tur. suf. -ci (č. dži).

šālvare, šārvare *pl. t.* (pers.) 1. *široke hlače koje i danas nose muslimanski sveštenici, a i neki stariji ljudi, osobito hadžije. 2. ženske dimije ili široke gaće.*

< tur. *şalvar* < pers. *şalwār*.

Šām, -āna (ar.) *Siriya, Damask.* — »Kako joj je b'jelo lice, / valja Šama i Misira (Vuk V 341); »i od Šama pašu Šehislama« (K. H. I 258).

< tur. *Şam* < ar. *Šām* i *Sū'm*. V. *šamaladža, šamajlija, šamdud, šamljanka.*

šāmaladža *f* (ar.-tur.) *vrsta prugaste tkanine od koje se kroje muške anterije; šamska tkanina; osnova joj je žuta, a pruge crvene, damast.*

< tur. *şam alacası* »šamska aladža«, izft., v. kompon. pod *Šam* i *aladža*.

šāmājlija *f* (ar.-tur.) *šamsko, sirijsko sedlo.*

< tur. *şamlı* »sirijski«, v. *Šam* + tur. suf. -li.

šāmar *m* (tur.) *čuška, pljuska, za-ušnica.* — »Tko ne traži nashata, izješće šamar musibeta« (Nar. bl. 174).

< tur. *şamar*.

šāmbek *m* (tur.) *okuka, krivina.* — »iz šambeka oganj obo-riše« (nar. pj.).

< tur. *yanbeki, yanbeği* »oku-ka, krivina«.

šāmdud, m, šānduda *f* (ar.-tur.) *vrsta dūda porijeklom iz Sama (Siriye).*

< tur. *şam dudu* »šamski dud«, izft., v. kompon. pod *Šam* i *dud*.

šāmiya *f* (pers.) *povezača, mara-ma od tanke tkanine, išarana granama, kojom se žene povezuju po glavi.* — »Zašto dade tri šamije zlatne, / zašto dade devet prstenova?« (Ašikl. 80).

< tur. *şame* < pers. *šāme* »pokrivka za glavu«.

šāmidan, v. šemidan.

šāmlak, v. šenluk.

šāmljanka *f, sablja šamske (sirijske) izrade.* — »Pa pripasa sablju šamljanku« (Vuk VI 422).

< tur. *şamlı* »šamski«, v. *Šam* + tur. suf. -li.

šān, -āna *m* (ar.) *dostojanstvo, veličanstvo, ugled.* — »jazuk tebi i tvojemu šanu« (K. H. I 568); »Ne more mi šanu podnijeti, / Da ćelavu uzimam devojkū« (Lord 24).

< tur. *şan* < ar. *šān, šā'n*.

šāp *m* (ar.) *stipsa, kocelj.* — »I šap i šećer jednaka su lica, / al' okusa sasvim različita« (Ist. bl. II 290).

< tur. *şap* < pers. *šāb* < ar. *šābb*.

šārcōj, šārkoj, šārčevski čilim *m* (pers.-tur.) *pirotski čilim.*

< tur. *Şarkōy, knjiž. Şehirkōyü* »Pirot«, bukv.: »gradsko selo« (od *şehir*, v. *šeher* i tur. *kōy* »selo«).

šārgija, šārkija *f* (ar.) *vrsta tam-bure, slična bugariji, samo ve-ća.* — »bolan Mujo šargiji

govori« (GZM 1907 244); »U ru-
ci mu od sedefa šarkija«
(Muz. zap. Inst. 2485).

< tur. *şarkı* »posebna vrsta
veselih istočnjačkih pjesama«,
bukv.: »istočni« < ar. *šarqiy*
»istočni«.

šarlāgan, šavlāgan *m* (pers.) *ulje*
od susama (sezama).

< tur. *şarlağan* < pers. *šīr-i*
rewān (< pers. *šīr* »mlijeko«
i pers. *rewān* »maslo«).

šārt *m* (ar.) *uslov; osnovna stvar;*
bitni elemenat; »islamski i
imamski šartovi« = osnovi
islama i islamskog vjerovanja.
< tur. *şart* < ar. *šārt*.

šārvale, c. šālvare.

šāšav, adj. (tur.) *luckast, budalast.*
< tur. vulg. *şaşal* »luckast«
< tur. *şaşar*, imperf. 3 lice sing.
od inf. *şaşmak* »zapanjiti se,
zablanuti se, čuditi se«.

šāšijast, šāšiok, adj. *razrokast,*
razrok; škiljav.

< tur. *şaşı* »razrok«, a *šāšiok*
je hibr. riječ: tur. *şaşı* i naša
riječ »oko« prema tur. kon-
strukciji *şaşı göz*.

šāširisati, -išem, izbezumiti se od
straha.

< tur. *şaşırmak* »zapanjiti se,
zbuniti se.

V. *šāšav, šāskin, šāstisati.*

šāskin, adj. (tur.) *zgranut, zapa-*
njen, zaprepašćen.

< tur. *şaşkın* < tur. *şaşmak*
»čuditi se, diviti se; zapanjen
biti«.

šāstisati, -išem, izbezumiti se od
straha, mnogo se prepasti.

< tur. *şaşti*, perf. 3 lice sing.
od inf. *şaşmak* »čuditi se, diviti
se; zapanjen biti«.

šātor, v. čador.

šātra *f* (pers.) *natkrivena tezga u*
obliku šatora na vašarima.

Izv. od *šator, v. čador.*

šavlāgan, v. šarlagan.

šēderiti se, ožalostiti se, ozlovo-
ljiti se.

Izv. od *ćeder (v.).*

šēmeren, adj., na ćemer (na svod)
sagrađen.

Izv. od *ćemer (v.).*

šēmlija, v. skemlija.

šēilititi, zabraviti, zaklopiti, za-
katančiti; »šēilititi ruke oko
vrata« = obgrliti rukama oko
vrata tako čvrsto kao kad se
nešto čilitom, katancem, za-
ključa. — »šēiliti mu oko
vrata ruke« (K. H. I 283).

Izv. od *čilit (v.).*

šēbek *m* (tur.) *vrsta majmuna cr-*
vene stražnjice. — »izvila se
kao šipka zobova, / oči su joj
ko mostarska ašlama, / u licu
je kano šēbek lijepa« (I. Z.
II 26); »Aman jarabi, svake li
ti vrste šēbek ima na ovom
dunjaluku!« (Zembilj III 33).
< tur. *şebek*.

šēboj, šēboj, šēnboj *m* (pers.) *cvi-*
jet Matthiola incana L. i šēboj
zlatni ili žuti Cheirantus cheiri
L. — »da nabere šēnboja«
(GZM 1908 121).

< tur. *şebboy* < pers. *şebbūy*
< pers. *şeb* »noć« i pers. *būy*
»miris«, prema tome buk.:
»noćni miris«.

Šēćan, v. Šećer.

šēćer, šēker *m* (pers.) *šećer.*

< tur. *şeker* < pers. *şeker*.

V. *Šećer, šećerdžija, šećerdžin-*
ca, šećerlama, šećerli, šećer-
para.

Šēćer, Šēker, hipok. Šēćan, Šēćo
(pers.) *musl. muško ime.*

Od ovog su nastala prezimena Šećeragić i Šekerović.

< tur. *şeker* < pers. *şeker* »šećer«.

Šećeragić, v. Šećer.

šećerdžija, šekerdžija *m* (pers.-tur.) *slastičar*.

< tur. *şekerci*, v. *šećer* + tur. suf. *-ci*.

šećerdžinca, šekerdžinca *f* *slastičarica*.

Izv. od *šećerdžija* (v.).

šećerlâma, šekerlâma, šećerlêma, šekerlêma *f* (pers.-tur.) *bonbon, šećerka*.

< tur. *şekerleme*, izv. od *şeker*, v. *šećer*.

šećerli, šekerli, indecl. adj. (pers.-tur.) *zaslađen šećerom, zašećeren*. — »šećer jela, šerbet-vodu pila, / šećerli se vodom umivala« (Vuk I 51); »a šekerli kahvu natočila« (M. H. III 136).

< tur. *şekerli*, v. *šećer* + tur. suf. *-li*.

šećerpâra, šekerpâra *f* (pers.) *vrsta slatke pite*.

< tur. *şekerpâre* »vrsta halve« < pers. *şekerpâre* (< pers. *şeker* »šećer« i pers. *pâre* »komad«).

Šećo, v. Šećer.

šedžera *f* (ar.) *krvna loza jedne porodice sa naznakom koljena uzlazne i silazne linije*.

< tur. *şecere* < ar. *šāğārā*, ošn. zn.: »stablo«.

šêr, šêrlija, v. šeher, šeherlija.

Šefa, v. Šefika.

šefak, v. ševak.

šefija *m* (ar.) *onaj koji ima pravo prvokupa, pravo preče kupnje*,

po osnovi susjedstva ili suvlastništva u nekretnini.

< tur. *şefi* < ar. *şāfi*.

V. *šefiluk, šuf'a*.

Šefik, hipok. Šefko, Šévko, Fiko (ar.) *mušl. muško ime*.

< tur. *Şefik*, muško ime, < ar. *şāfiq* »milostiv, onaj koji ima samilosti, sažaljenja«.

V. *Şefket, Ševkija*.

Šefika i Šefika, hipok. Šefka, Šefka, Ševka, Šévka, Šefa, Fika (ar.) *mušl. žensko ime*.

< tur. *Şefika*, žensko ime < ar. *şāfiqa* »milostiva, ona koja ima milosti, sažaljenja«.

šefiluk *m* (ar.-tur.) *pravo prvokupa, pravo preče kupnje (pravni termin)*.

< tur. *şefilik*, v. *šefija* + tur. suf. *-lik*.

Šefka, Šefka, v. Šefika.

Šefket (ar.) *mušl. muško ime*.

< tur. *Şefkat*, muško ime < ar. *şāfiqa* »samilost, sažaljenje«.

Šefkija, v. Ševkija.

Šefko, v. Šefik i Ševkija.

šefteliija i šefteli, indecl. (*ševteliija, ševteli, šepteliija*) *f* (pers.) *breskva, Prunus persica Stokes. (Persica vulgaris Mill. — Amygdalis persica L.)*. — »suvi šljiva sa sirovi grana, / ševteliija za rose ubrani«, »Nit se grize šepteliija, / Nit se pije ladna voda« (Vuk I 302, V 309).

»šefteli sokāk« = sokak sa mnogo šefteliija. — »Dockan prodoh šefteli sokakom, / gdje djevojke beru šefteliije« (Ašikl. 24).

< tur. *şeftali* < pers. *šeftālū*.

šêga, šegârčina *f* (ar.) *šala, smijurija, komedija*. — »Neko mu je seljam prifatijo, / Neko š njime

šegarčinu gradi« (Lord 280).

< tur. *şaka* »šala, pošalica«

< ar. *šaqā'* »nesreća«.

V. šegačiti se, šegali.

šegačiti se, šegati se, šaliti se, ismijavati se.

Izv. od šega (v.).

šegali, adv. i adj. (ar.-tur.) 1. smiješno.

2. smiješan.

< tur. *şakalı*, v. šega + tur.

suf. -li.

šegrt m (pers.) učenik u zanatu, učenik u privredi.

< tur. *şakirt* < pers. *šāgird*.

šeh, šejh m (ar.) starješina tekije, prvak derviša jednog reda. — »Iz medrese šeha Sadulaha« (K. H. 8 255).

< tur. *şeyh* < ar. *šāyh* »starac; starješina«.

V. šejh.

Šehāb, -āba (ar.) musul. muško ime.

< tur. *Şihab* < ar. *Şihāb*, muško ime, osn. zn.: »plamen, odvažan, smion«.

šehadet m (ar.) svjedočenje, svjedočanstvo.

< tur. *şehadet* < ar. *šāhādā*.

V. šahit, šehadetnama, šehadet-parmak, šehit.

šehadetnāma f (ar.-pers.) svjedodžba.

< tur. *şehadetname*, v. šehadet + pers. *nāme* »pismo, knjiga, djelo«.

šehadet-parmak, ili skraćeno **šehadet m** (ar.-tur.) kažiprst. — »išaretom prstom šehadetom« (K. H. II 191).

< tur. *şehadet parmağı*, v. kompon. pod šehadet i parmak.

šeher (šeer) m (pers.) veliki grad. — »knjiga dođe šeher Sara-

jevu« (K. H. I 18); »da prodamo u šer-Sarajevu« (Vuk III 12).

< tur. *şehir* < pers. *šehr*.

V. šeher-čehaja, Šeherija, šeherlija.

Šeher-čehaja m (pers.) gradski čehaja, gradski načelnik. U Sarajevu se jedan most zove Šeher-čehajina čuprija, a jedan sokak Šeher-čehajina čikma.

< tur. *şehir kâhyası*, izft., v. kompon. pod šeher i čehaja.

V. Šeherija.

Šehērija, Šeherčehājina čuprija f (pers.) most u Sarajevu pred gradskom vijećnicom. Po akademiku Hamdiji Kreševljakoviću, ovaj most je napravio sarajevski čehaja Hadži Husejin 1617. g.

< tur. *şehri* < pers. *šehrī* »gradski«, v. šeher + ar.-pers. adj. suf. -ī.

šehērli, indecl. adj. (pers.-tur.) gradski. — »Prodi šjutra šeherli pazar, / Od dućana jednog do drugoga« (Vuk VI 484). < tur. *şehirli*, v. šeher + tur. suf. -li.

šehērlija (šeerlija) m (pers.-tur.) građanin, velegrađanin. — »u mene je dragi šeherlija« (I. Z. I 2).

< tur. *şehirli*, v. šeherli.

šehērzađa, v. šehzada.

šehislam, v. šejhulislam.

šehit, -ita m (ar.) musliman koji junačkom smrću pogine u borbi za vjeru; nevino pogubljeni; mučenik. — »Tad Mustajbeg pokopa šehite« (M. H. III 226); »Ko pogibe šehit ako Bog da!« (Lord 73).

< tur. *şehit* < ar. *šāhid*.

V. šehitluci.

šehitluci, -ūkā m pl. (ar.-tur.) šehitsko groblje. Mnogi lokaliteti

u blizini gradova u Bosni i Hercegovini nose ime *Šehitluci*.

< tur. *šehitlik*, v. *šehit* + tur. suf. -lik.

šehj, v. *šej*.

šeho m (ar.) 1. pobožan čovjek, čovjek koji živi na derviški način.

2. posebna vrsta bardaka čiji je grijak kupolasto zasvođen, a otvor za vodu je sa strane, lijevo od drška. Upotrebljava se naročito za uzimanje abdesta.

3. dugme na vrhu kapka kafenih ibrika.

4. osjemenjena glavica na vrhu pera od luka.

Izv. od *šeh* (v.).

šehr m (ar.) mjesec. — »sedmu noću šehri ramazana« (K. H. I 149).

< tur. *šehr* < ar. *šahr*.

šehrija f (ar.) kupovni tanki rezanci od kojih se pravi istomina čorba.

< tur. *šehriye*, *šeriye* »kupovni tanki rezanci« < ar. *šarīyyā* (< ar. *šar* »dlaka, kosa« + ar. adj. suf. za f. -*īyyā*). Ime je dobilo po tom što su rezanci tanki, pa se prisposobljavaju kosi. Nije ispravno tumačenje postanka ove riječi koje je dao P. Skok (v. 247 i 738) dovodeći je u vezu sa pers. *šehr* »grad«.

šehvet m (ar.) strast.

< tur. *šehvet* < ar. *šahwā*.

šehzáda, **šehierzáda** f (pers.) princeza, careva kći.

< tur. *šehzade* < pers. *šehzāde* i *šāhzāde* (< pers. *šeh*, *šāh* »kralj, car« i pers. *zāde* »dijete, porod«.

V. *Šehzada*.

Šehzáda (pers.) mušl. žensko ime.

< tur. *Šehzade*, žensko ime

< pers. *Šehzāde*, v. *šehzada*.

šėik, v. *šejh*.

šėišana, v. *šešana*.

šėitan, v. *šejtan*.

šėj (**šėhj**) m (ar.) stvar, predmet; roba. — »Toga šėja dosta po svijetu«, »Da kupuje šėhja svakojaka« (Lord 67, 137).

< tur. *şey* < ar. *šāy'* »stvar«.

šėjh (**šėik**) m (ar.) 1. starješina arapskog plemena.

2. poglavica.

< tur. *şeyh* < ar. *šāyh* »starac, časni starina, poglavica plemena; učitelj; poglavica derviša«. V. *šeh*, *šejhul-islam*.

šėjhul-islām, **šėhislām**, -āma m (ar.) najstariji vjerski dostojanstvenik muslimana u Turskoj Carevini. Ovu titulu je uspostavio sultan Mahmut I i prvi je šėjhul-islam postao tadašnji stambolski muftija. Jedini šėjhul-islam iz Bosne i Hercegovine bio je Mehmed Refik ef. Hadžiabdić iz Rogatice (1814—20. IV 1871). — »šėjhul-islam i sve efendije« (K. H. I 150); »šėhislam u, draga lalo moja« (M. H. III 7).

< tur. *şeyhülislām* i *şehislām* < ar. *šāyhul-lislām* »poglavar islama«, izft., v. kompon. pod *šejh* i *islam*.

šėjtan (**šėitan**) m (jevr.) 1. đavo, vrag. — »Iz mire dva šėjtana vire« (Nar. bl. 68); »Džin baška, šėitan baška« (Vuk. Posl. 351).

2. fig.: dovrtljiv čovjek, obješnjak.

< tur. *şeytan* < ar. *šāytān* < jevr. posredstvom etiopskog jezika.

V. *šejtanbez*, *šejtanluk*.

šėjtanbez m (ar.) prosto platno od koga seljaci kroje gaće.

< tur. *şeytan bezi* »đavolski

bez«, izft., v. kompon. pod šejtan i bez.

šejtānluk *m* (ar.-tur.) *vragolija, obješenjaštvo*.

< tur. *šejtanlık*, v. šejtan + tur. suf. -*lık*.

šekāik, šekājik *m* (ar.) *božur, Pasonia officinalis* L. — »i Mustajbeg rumena ružica, / i Ali-beg kita šekajika« (I. Z. IV 245).

< tur. *šekayik, şakayik* < ar. *šāqāiqu-n-nu'mān*.

šeker, šekērdžija, šekerli, šeker-lāma, v. šečer, šečerđija itd.

Šekerović, v. Šečer.

šembūj, v. šeboj.

šemidān, šamidān, šimidān (šān-dān) -āna *m* (ar.-pers.) *svijećnjak*. — »Alj' nestalo piva alj' jediva? / Halj' nestalo na šān-dān svijeće?« (Lord 317).

< tur. *şamdan* »svijećnjak«
< pers. *šem'dān* < ar. *šūm*
»svijeća« i pers. suf. -*dān*.

šēmlučiti, v. šenlučiti.

šēmluk, v. šenluk.

Šēmsa (ar.) *musl. žensko ime*.

Od muškog imena *Šemso* nastalo zamjenom glasa »o« sa suf. za f »a«.

šēmsija *f* (ar.) *suncobran, kišobran*.

< tur. *şemsiye* < ar. *šāmsiyyā*, (< ar. *šāms* »sunce« + ar. adj. suf. -*iyā*).

Šēmsō, v. Šēmsudin.

Šēmsūdin, *hipok. Šēmsō* (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Şemsüddin*, muško ime
< ar. *šāmsu-ddīn* »sunce vjere islama«.

šēn, šēnli, indecl. adj. (pers.-tur.) *veseo, raspoložen, nasmijan*. —

»pošli svatovi šēnli i veselo« (M. H. III 202).

< tur. *şen* < pers. *šen*; tur. suf. -*li* dodan je u našem jeziku, pošto tur. *şen* ima značenje adjektiva i bez ovog sufiksa.
V. šenlučiti, šenluk, šeno.

šēnboj, v. šeboj.

šēnlučiti, šēmlučiti, provoditi veselje, slaviti, veseliti se.

Izv. od šenluk (v.).

šēnluk (šēmluk, šāmlak) *m* (pers.-tur.) *veselje, slavlje uz pucanje iz pušaka*. — »šēnluk s' čini za punu nedilju« (M. H. III 98); »De je šēnluk, nek i āla gori« (Vuk, Posl. 75); »veliki mu šēmluk učinio, / sve istavi od boja topove«, »Bjelopavlić šāmlak učinio« (Vuk II 588, IV 101).

< tur. *şenlik*, v. šen + tur. suf. -*lik*.

šēno (šēmno), adv. *veselo, raspoloženo, nasmijano*. — »Svi svatovi šēno i veselo« (M. H. I 318); »Svi svatovi šēmno i veselo« (Vuk III 485).

Izv. od šen (v.).

šēptēlija, v. šeftelija.

šēr *m* i kao adj. (ar.), *1. zlo, smutnja*; kaže se: »šejtanski šēr«, »ženski šēr«.

2. *zao, zločast, đavoljast*.

< tur. *şer* < ar. *šārr* »zlo«.

V. šeret, šeretluk, šerluk.

šērbe, -eta *n* i *šērbet* *m* (ar.)

1. *dobro zaslađena voda koja se pije radi osvježanja*; obično se još stavlja kakav mirišljivi začini ili limun. Kod muslimana se gost najprije počasti šerbetom pa onda dolazi kafa i drugo čašćenje. — »sve hanume šerbe piju, / šerbe piju kahvu iju« (I. Z. III 13). Ako je šerbe napravljeno od meda,

onda se zove »medeno šerbe« ili »medovina«. — »i uz kahvu šerbet medovinu« (K. H. I 158).

2. *slatki voćni sok koji se toči u čaše i kojim se gosti poslužuju. Ovakvo šerbe se naziva još i šurupom.*

3. *uzvarena voda u šerbetnjaku pripremljena za kuhanje kafe.* — »Na odžaku vatru naložila, / a uz vatru šerbe pristavila« (B. V. 1892 122).

4. *uvaren šećer kojim se zaljevaju slatke pite.*

< tur. *şerbet* < ar. *šārbā* »piće« (ar. *šāribā*, *šārb* »piti«).

V. šerbetiti, šerbetlama, šerbetnjak, šerbetna mahrama, šurup, ošerbetiti.

šerbetiti, *krečiti, bijeliti krečom* (prneseno značenje usljed sličnosti zavarenog kreča, pripremljenog za krečenje, sa razmućenim šerbetom od šećera).
Izv. od šerbe (v.).

šerbetlama, *šerbetlëma* f (ar.-tur.) *žitko razmućeni zavareni kreč, pripremljen za krečenje.* — Od zamišljenog tur. inf. *şerbetleme* izveden nom. action. *şerbetleme* koji u tur. jeziku ne postoji, nego je u našem jeziku izveden u vezi sa našim inf. *šerbetiti*. *Serbetlema* odnosno *šerbetlama* je ono čime se šerbeti.

šerbetna mährama, v. šerbe i mahrama.

šerbetnjāk, -āka, *sud u obliku dugumčića u kome se vari voda (šerbe) za kafu; spada u kafeni takum (pribor).*

Izv. od šerbe, šerbet (v.).

šerëfa f i **šerëfe**, -eta n (ar.) 1. *ograda i uski ograđeni prostor (kao veranda) na džamij-skoj munari sa kojega mujezin,*

obilazeći oko munare, uči ezan, tj. poziva muslimane na molitvu; obično munara ima jednu šerëfu, ali ima munara i sa više šerëfa. — »na šerëfam' zvona namjestiti« (K. H. I 211); »pa se penju bi'jelu šerëfetu« (M. H. X 19).

2. *U Bijeljini šerëfom zovu nadkriveni i ograđeni prostor na ulazu u kuću, verandu.*
< tur. *şerëfe* < ar. *şurfā*.

Šerëmet (pers.) *prezime.*

< tur. *şeremet* »objestan, u-darljiv, neposlušan« < pers. *şirmerd* »odvažan, junačan« (pers. *şir* »lav« i pers. *mërd* »čovjek, muškarac«, dakle bukva. »lav-čovjek«).

šëret m i kao adj. (ar.) 1. *kao imenica: lukavac, prepredenjak, nestaško, vragoljan.*

2. *kao pridjev: lukav, prepreden, podmukao.*

< tur. *şerret, şirret* »udarljiv, nemiran, neposlušan, tvrdoglav« < ar. *şärr, şärrä* »zlo«.

V. šeretluk.

šerëtlu m (ar.-tur.) *lukavstvo, prepredenost, podmuklost.*

< tur. *şerretlik*, v. šeret + tur. suf. -lik.

šëriyat, **šëriat** i **šëriyât**, **šëriât**, -âta m (ar.) *muslimanski vjerozakon, islamski propis; islam.* — »što je mene za nemila dala, što šëriyat uzet' ne mogaše« (Ašikl. 87); »šëriyatski sudija« = sudija koji donosi rješenja i izriče presude na osnovu šëriyatskog prava; »šëriyatsko pravo« = islamsko pravo.

< tur. *şëriat* < ar. *şārīa*, osn. zn.: »pravi put«.

V. ušeriatiti.

šërić, -ića, **šërik**, -ika m (ar.) *drug, kolega; ortak.*

< tur. *şërik* < ar. *şārik* bukva. »zajedničar«.

šerif, adj. i kao supst. (ar.) 1. kao pridjev: častan, plemenit, poštovan; svet; dodaje se iza riječi: ramazani-šerif, bajrami-šerif, mushafi-šerif itd.

2. kao imenica: titula u Arapa.
< tur. *şerif* < ar. *šarīf* »plemenit, častan, ugledan; prvak«.

Şerif, -ífa (ar.) musl. muško ime.
< tur. *Şerif*, lično ime, < ar. *šarīf* »plemenit, častan, ugledan; prvak«.

Şerifa, hipok. **Şirka** (ar.) musl. žensko ime.

< tur. *Şerife*, žensko ime, v. *Şerif* + suf. za f. »a«.

šerik, v. šerić.

šerit, **širit** m (ar.) traka prišivena kao ukras na narodnoj nošnji ili kao znak čina na oficirskoj ili kojoj drugoj službenoj uniformi. — »kud god šavi, tu šeriti zlatni« (K. H. II 76).
< tur. *şerit* < ar. *šarīf*.

şerluk m (ar.-tur.) zloba; vragolstvo, vragolija.

< tur. *şerlik*, v. *şer* + tur. suf. -lik.

šešana, **šišana** (šeišana) f (pers.) vrsta duge puške u koje unutrašnji dio cijevi ima šest izolučenih (izdubenih) pruga. — »u ruci mu tokmakli šešana« (M. H. III 492); »za pojas mu dvije puške male, / a u ruke vezena šišana«, »Al' doleti Čejfan-aga, / i upali sjajnu šešanu« (Vuk III 281).

< tur. *şeşhane*, *şişane* < pers. *šeşhāne* (pers. *šeş* »šest« i *hāne*, v. *hane*).

V. tokmakli šešana.

šes-bes m (pers.-tur.) šest i pet (izraz u igri tavle). Često se i sama igra tavle naziva ovako, pa se kaže: »hoćemo li poigrati šes-beša?«.

< tur. *şes-u beş* < pers. *šeş* »šest« i tur. *beş* »pet«.

šes-džihār, -āra m (pers.) šest i četiri (izraz u igri tavle).

< tur. *şes-cihar* < pers. *šeş* »šest« i pers. *čehār*, *čār* »četiri«.

šeširdžija m, zanatlija koji pravi i trgovac koji prodaje šešire. — Kao Bog i šeširdžija (Vuk, Posl. 129).

Hibr. r.: sa tur. suf. -ci (č. dži).

šeširlja m, onaj koji nosi šešir na glavi.

Hibr. r.: sa tur. suf. -li.

šešu-dü n (pers.) šest i dva (izraz u igri tavle).

< tur. *şes-ü dü* < pers. *šeş* »šest« i pers. *du* »dva«.

šešu-jek m (pers.) šest i jedan (izraz u igri tavle).

< tur. *şes-ü yek* < pers. *šeş* »šest« i pers. *yek* »jedan«.

šešu-së n (pers.) šest i tri (izraz u igri tavle).

< tur. *şes-ü se* < pers. *šeş* »šest« i pers. *se* »tri«.

ševak, -vka, **šefak**, -fka m (ar.)

1. odsjev, sjaj. — »na bajraku od zlata jabuka, / ševak daje na četiri strane« (K. H. I 20); »Što udari šefak po Prominu« (M. H. III 85).

2. crvenilo na nebu pri izlasku ili zalasku sunca.

< tur. *şafak* < ar. *šāfaq*.

V. ševaklija.

ševaklija f (ar.-tur.) krijesnica.

< tur. *şafaklı*, v. *ševak* + tur. suf. -li.

ševāl, -āla (ar.) ime desetog mjeseca muslimanskog kalendara.

< tur. *şevval* < ar. *šāwāl*.

V. Ševála.

Ševála (ar.) musl. žensko ime.

Nadijeva se obično djetetu koje se rodi u mjesecu ševálu.

ševèlija

Izv. od ševal (v.) uz nastavak
za ž. rod »a«.

ševèlija, ševèrlija, ševàrlija, v.
šivelijsa.

Ševka, Ševka, v. Šefika.

Ševket (ar.) *musl. muško ime.*
< tur. *Şevket*, muško ime < ar.
šawkā »bojna sila, jakost, hra-
brost, moć, snaga«.

Ševkija, Šefkija, hipok. Ševko,
Šefko (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Şevki*, muško ime, osn.
zn.: »onaj koji čezne za nečim,
koji strastveno nešto želi« (ar.
šāwq »čeznuće; čeznuti« + ar-
pers. adj. suf. -ī).

Ševko, v. Šefik i Ševkija.

ševkūna! interj. (ar.-tur.) *na*
zdravlje! živio! (nazdravljanje
prilikom rakivanja).

< tur. *şevkina!* < ar. *šāwq*
»čeznuće« + tur. suf. -ina.

ševtèlija, v. šeftelijsa.

šibalijsa f (srp. hrv.-tur.) *višestru-*
ka kamdžija. — »il' čangija
(kamdžija) šibalijsa, / ili
uzda biserlijsa« (S. S. 9).

Hibr. r.: na riječ šiba dodan
tur. suf. -li.

šibaluk m (srp. hrv.-tur.) *struka*
na kamdžiji. — »pa poteže pa-
klenu kandžiju, / na kojoj je de-
vet šibaluka« (F. J. I 201).
Hibr. r.: na riječ šiba dodan tur.
suf. -luk.

šiben, v. čemen.

šicār, -āra m (pers.) 1. *korist, do-*
bitak, plijen. — »A kad je šicār
dijeliti, govore mu: Oda-
kle si neznana delijo« (Vuk,
Posl. 117); »Kod Goštice šicār
pokupiše« (M. H. III 250).

2. *blago, imetak.* — »U bečara
svakoga šicāra« (nar. posl.).
< tur. *şikār* < pers. *şikār*.

V. šicardžija, šicariti, ošicariti
se.

šicardžija m (pers.-tur.) *pohlep-*
nik za dobit, onaj koji se ko-
risti kakvom zgodom da što do-
bije, da se okoristi.

< tur. *şikârcı*, v. šicar + tur.
-cı.

šicārīti, koristiti se; zadobijati
plijen. — »šicārili, dobro
zadobili« (M. H. III 352).

Izv. od šicar (v.).

šida, v. Ašida.

šidet m (ar.) *žestina, jakost.*

< tur. *şiddet* < ar. *şiddā*.
V. šidetli.

šidetli, indecl. adj. i adv. (ar.-tur.)

1. *žestok, jak.*

2. *žestoko, jako.*

< tur. *şiddetli*, v. šidet + tur.
suf. -li.

šifaluk, šefaluk m (ar.-tur.) *ozdra-*
vljenje.

< tur. *şifalık* < ar. *şifā* »lijek«
+ tur. suf. -lık.

šifra f (ar.) *tajno pismo, tajni*
znak, ugovoreni znakovi za taj-
no sporazumijevanje.

< ar. *şifr, ġāfr* »tobožnje zna-
nje i vještina u proricanju bu-
dućnosti i otkrivanju tajni po-
moću napisanih brojeva, slova
i simboličnih znakova«.

šifje, šīti m (ar.) *pripadnici onog*
pravca u šerijatskom pravu, po
kome je sam Muhamed odredio
za svog prvog nasljednika Ali-
ju i hilafet dalje prelazi na
muško potomstvo Alijino. Alija
i njegovi direktni muški po-
tomci kao imami su nepogrje-
šivi, te su i njihove riječi i tu-
mačenja izvora šerijatskog pra-
va istog značenja kao i izreke
Muhamedove.

< tur. *şii* < ar. *şīyy*, bukvl.:
»pristaša, stranački«.

šika *f* (franc.) *varak, suho zlato, staniol*. — »Sve saraji šikom šikosati« (Lord 20); »šikom šikosane, / zlatom izvezene« (Vuk I 537).

< tur. *şik* < franc. *chique, chic*.

V. šikli, šikosati.

šikali, v. šikli.

šikli, **šikali**, indecl. adj. (franc.-tur.) *nacifran, dotjeran, suhim zlatom, varakom oblijepljen*. — »Ode momče na bijelu kulu, / kada pade u šikli odaju« (B. V. 1892 155); »Spavaj, sine, u šikli bešici« (Miodrag. 104); »Spavaj, spavaj, u šikli beši« (Muz. zap. Inst. 2034); »Stara majka šikalji odaji« (Lord 10).

< tur. *şikli* < franc. *chic* »otmjenost, ukus; ukusan« + tur. suf. *-li*, a *šikali* v. *šika* + tur. suf. *-li*.

šiklisati, v. šikosati.

šikosati, -šem, **šiklisati**, išem *oblijepti šikom (varakom, suhim zlatom)*. — »Sve saraji šikom šikosati« (Lord 20); »U ruci joj ogledalo, / šikli šikom šiklisato« (Vuk V 240).
Izv. od *šika* i *šikli* (v.).

šiljte, **šilte** *n* (tur.) *vuneni četverouglasti dušetić za sjedenje; dugi tanki vuneni madrac koji se stere po sećiji*. — »a Anica siđe sa šiljteta« (M. H. III 53); »bana najde na šilti svilenoj« (K. H. I 136).

< tur. *şilte*.

šimidān, v. šemidan.

šimla, v. šindra.

šimšeta, **šimseta**, gen. *šimšētā*, *šimsētā* *f* (ar.) *pafta izrađena od zlatnog (žutog) gajtana ili širita u obliku sunca, kao nakit na odjeći*. — »dugmeta mu od

zлата šimšeta, / kraj šimšeta puca pozlaćena« (M. H. III 510).

< tur. *şemse* »pafta od zlatnog gajtana« < ar. *šāms* »sunce«.

šimšik, **šinšik** (*šinšit*) *m* (tur.) *munja, grom, svjetlica*. — »Kad zagrmí iznad Sarajeva, / šinšit pade povrh b'jela L'jevna, / i pogodi Džafer begovicu« (I. Z. III 105); »Od divojke šimšik udario, / Od avlije do vode bunara« (M. H. IV 7).

< tur. *şimşek*.

šimšir *m* (pers.) *biljka Buxus sompervivens L.* — »ona sila u šimšir skemliju« (skemlija od šimširova drveta) (M. H. III 570).

< tur. *şimşir*, *çimşir* < pers. *šimšād*.

V. šimširika, šimširli.

šimširika *f*, *žutikovina, Berberis vulgaris L.*

Izv. od šimšir (v.).

šimširli, indecl. adj. (pers.-tur.) *od šimširovog drveta*. — »Poslaću ti misirsko povjesmo, /uz povjesmo šimširli vreteno« (Vuk I 174).

< tur. *şimşirli*, v. šimšir + tur. suf. *-li*.

šin *m* (ar.) *ime arapskog slova »š«*.
< tur. *şin* < ar. *šin*.

šindara, **šindāra**, v. šindra.

šindra, **šindra**, **šindara**, **šindāra**, **šimla**, **šimla**, **šimlja** *f* (tur.) *cijepane jelove ili hrastove daske kojim se kuće pokrivaju. S jedne strane su po dužini izlijebljene, a s druge istanjene*. — »od krovah šimlja otpadaše« (F. J. I 79).

< tur. *şendere*. (Blau navodi da je u tur. jezik došla preko slov. iz njem. *Schindel*).

šinik *m* (grč.) *šuplja mjera za žito, u raznim krajevima razne*

težine, a kod nas je obično va-
gao 80 oka.

< tur. *šinik* »šuplja mjera za
žito različite težine prema raz-
nim krajevima« < grč.

šinšik, **šinšit**, v. *šinšik*.

šira f (pers.) *mošt; sok zrelog gro-
žđa u kome još nije nastupilo
alkoholno previranje.*

< tur. *şıra* < pers. *šire*.

širāze, -eta n (pers.) *onaj vidljivi
dio u ukoričene knjige koji spa-
ja listove.*

< tur. *şıraze* < pers. *širāze*.

širé, v. *širk*.

širden m (pers.) 1. *sirište, marama
zaklanog bravčeta.*

2. *vrsta jela: isjecana i popr-
žena džigerica pomiješa se s
varenim pirinčem i začini mi-
rodijom, pa se zavije u očišće-
nu i uređenu braviju maramu.*

< tur. *şirden* < pers. *şirdān*,
osn. zn.: »mjesto gdje se mli-
jeko skuplja« (pers. *šir* »mlije-
ko« i pers. suf. -*dān* za grade-
nje imenica koje znače neku
posudu).

širit, v. *šerit*.

širk, **širé** m (ar.) *mnogobožstvo,
politeizam.*

< tur. *şirk* < ar. *širk*.

V. *mušrik*, *mušrić*

Širka, v. *Šerifa*.

šiš m (tur.) 1. *naprava za prženje
kafe: duguljast buđnjić od cr-
nog lima, nasaden na željezni
štap, u kome se, okretanjem
nad vatrom, prži kafa.*

2. *gvozdeni ražanj: željezni šta-
pić na kome se (kao na ražnju)
peku na žaru komadići mesa.*

3. *vrsta starinskog oružja: ši-
ljasta željezna šipka sa tri ivi-
ce na vrhu kao bodež za pro-*

badanje pancijer - košulja. —
»Neudri ga brietkinjom čodom,
/ na njemu su šipke od čelika,
/ van udri ga šišom zele-
niem, / udri njega šišom na-
komice« (F. J. 216).

4. *derviški šiš: metalna jabuka
s jedne strane produžena u ši-
ljast bodež. Kod nekih dervi-
ških redova ovaj šiš upotreblja-
vaju prilikom obreda: na ovaj
način: derviš zavrati glavu u-
nazad, stavi šiļjasti kraj šiša na
jabučicu od grkljana i vrti šiš
velikom brzinom.*

< tur. *şis*.

šiša f (pers.) *boca, flaša. — »U
ruci mu od mastike šiša, / a
na krilu lijepa Ajiša« (I. Z. III
80).*

< tur. *şışe* < pers. *šīše*.

šiša, v. *šiše*.

šišana, v. *šešana*.

šišećevāb, -āba, **šišećevāp**, -āpa m
(tur.-ar.) *vrsta čevaba koji se
pravi tako da se komadići mesa
i glavice luka nanižu na želje-
zne ili drvene štapiće i kuhaju
se.*

< tur. *şışkebap*, v. *šiš* i *čevab*.

šiše, -eta n i **šiša** f (pers.) *tava-
nica, plafon.*

< tur. *şışe* < pers. *šīşe* »lije-
po ostrugani štapići, šipčice;
lajsne«.

šiško m, *debeljko.*

< tur. *şışmek* »oteći, podbuh-
nuti« (tur. *şışkim* »otečen,
podbuhnut«).

šišan m (tur.) *debeljko, onaj
koji je trbušast.*

< tur. *şışman*.

šivēlija, **ševēlija**, **ševērlija**, **ševār-
lija**, f (pers.-tur.) *predmet na-
kićen kojekakvim ukrasnim
privjescima, naročito nakićeni
dio konjske opreme: sedlo, uzda*

i sl. — »ona mu sedlo vrže ševerliju, / a po njemu sitnu abaiju« (K. H. I 346).

< tur. *şiveli* < pers. *šīwe* »ljupkost, dopadljivost, kićenost« + tur. suf. -li.

šiveta, -ēta f (pers.) »ukrasni privjesci na ženskim pletenicama. — »Jedna glava trideset šiveta« (Vuk, Rječnik).

< tur. *şive* < pers. *šīwe* »ljupkost, dopadljivost, kićenost«.

škembast, adj., *trbušast*. — »... a drugi krupni kao običan insan, samo obrijani i ćosavi, a u pasu škembasti« (Zembilj III 18).

Izv. od škembe (v.).

škembe, -eta, n, *škemba* f (pers.) 1. želudac; *drob, trbuh, trbušina*. — »Vi' da vidiš kladušskog Muja, / Pruži škembe travi detiljini, / Ha pokri se mrkom kabanicom« (Lord 306).

2. *jelo od trbuha*.

< tur. *işkembe* < pers. *šikembe*.

V. škembast, škembe-čorba, škembići, škembo.

škembe-čorba f (pers.) čorba od droba, od utrobe, iznutrice.

< tur. *işkembe çorbasi*, izft., v. kompon. pod škembe i čorba.

škembići, -ića m, *jelo* »pripremljeno od droba, od trbuha.

Izv. od škembe (v.).

škembo m, *trbonja*.

Izv. od škembe (v.).

špināt, v. spanjać.

Šuājb (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Şuayb* < ar. *Šuayb*, ime jednog pejgambera.

šubha, *šupha* (*šuvha*, *šuhva*) f (ar.) *sumnja*. — »teška bana šubha prihvatila« (K. H. II 542).

< tur. *şüphe*, *şübhe* < ar. *šubhā*.

V. šubheli, šubhelenisati se, šubhesuz.

šubheli, *šupheli* (*šuhveli*, *šuveli*, *šuhvēli*) indecl. adj. (ar.-tur.) *sumnjiv*.

< tur. *şüpheli*, v. šubheli + tur. suf. -li.

šubhelenisati se, -išēm, *početi sumnjati u nešto, baciti se u sumnju*.

< tur. *şüphelemek*, »sumnjati u nešto«.

šubhesuz, *šuphesuz* (*šuhvēsuz*, *šuvēsuz*, *šuhvēsuz*) adv. (ar.-tur.) *bez sumnje, nesumnjivo*.

< tur. *şüphesiz*, v. šubha + tur. postpoz. -siz »bez«.

Šućrija, *Súcro*, v. Šukrija, Šukro.

šućur, *šukur* m (ar.) 1. *hvala, zahvala (upućena bogu)*. — »Šućur Bogu i današnjem danu« (K. H. I 29); šućur Bogu, snahu dovedosmo« (Muz. zap. Inst. 2648).

2. »šućur učiniti«, bogu se zahvaliti. — »Onda Tale šućur učinio« (K. H. II 124).

< tur. *şükür* (č. šukjur) < ar. *šukr*.

V. Šukrija.

šuf'a f (ar.) *pravo prvokupa; pravo preče kupnje (pravni termin, propis normiran u Medželi)*.

< tur. *şufa* < ar. *şufa*.

šuga f (pers.) 1. *ćelavost po glavi, favus*.

2. *svrab, scabies*.

Ova riječ se ne nalazi u tur. rječnicima, ali je, mislim, po korijenju od pers. *šūg šūh* (*šōg, šōh*) »kraste na tijelu; gnoj«.

Šuhra, v. Šuhreta.

šühret *m* (ar.) *popularnost, glasovitost.*

< tur. *şöhret* < ar. *šührä*.

Šühreta, hipok. **Šühra** (ar.) *musl. žensko ime.*

< tur. *Şöhret*, žensko ime, »Glasovita, Popularna« < ar. *šührä*, v. *šühret*.

šuhva, **šuhvēli** itd. v. *šubha*, *šubheli* itd.

šukadar, adv. (tur.-ar.) *mnogo, puno, mnoštvo.*

< tur. *şukadar* »toliko, eto toliko« < tur. *şu* »taj« i ar. *qadr* »količina«. (P. Skok /v. 754 *şukadar* »mnogo«/ daje ovako tumačenje: »početni konsonant kod riječi »bukadar« nastao je prema tipu turskih riječi koje se opetuju, ali sa mijenjanjem konsonanta, kao: *çoluk-çocuk*, pa je i riječ »bukadar« element takvog jednog kompozita: *şukadar-bukadar*«. — Očito je da se ovo tumačenje P. Skoka ne može usvojiti, pošto se riječ »bukadar« i u tur. i u našem jeziku upotrebljava kao samostalna riječ, isto kao i riječi »šukadar« (v.) i »okadar« (v.). Sva tri ova izraza jesu složenice od tur. pokazane zamjenice *bu* »ovaj«, *şu* »taj« i o »onaj« i od ar. *qadr* »količina«. Kod nas sve tri riječi imaju gotovo isto značenje, dok je njihovo gramatičko značenje u tur. jeziku različito: *bukadar* »ovoliko«, *şukadar* »toliko« i *okadar* »onoliko«.

Šukrija, **Šučrija**, hipok. **Šukro**, **Šučro** (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Şukri*, muško ime, »Zahvalni (bogu)« < ar. *şukr* »zahvala« + ar.-pers. adj. suf. -i.

Šukro, v. *Šukrija*.

šukunbaba, **čukunbaba** *f* (tur.-srp. hrv.) *pra-prababa.*

Hibr. r.: prva komponenta od tur. *kökün* »temelj, osnova, korijen«.

šukunded, **čukunded** *m* (tur.-srp. hrv.) *pra-pradjed.*

Hibr. r.: prva komponenta od tur. *kökün* »temelj, osnova, korijen«.

šukur, v. *šučur*.

šupha, **šupheli** itd. v. *šubha*, *šubheli*.

šūrā, -ē *f* (ar.) *skupština, mjesto gdje se okupljaju.*

< tur. *şûra* < ar. *šūrā*.
V. *šurati*, *šurovati*.

šurati, -ām, **šurovati**, -ujēm, *biti s nekim u vezi putem razgovora, dogovora; dogovarati se.*
Izv. od *šura* (v.).

šurup *m* (ar.) 1. *zaslađeni voćni sok (od malina, višnji, drijena itd.).*

2. *ljekoviti napitak, syrupus.*

< tur. *şurup* < ar. *şurüb*, *şarüb* »napitak, piće«.

šürüt učiniti, *ugovoriti, postaviti uslove.* — »pa su tada šurüt učinili, / i tromedu hudut postavili, / da im više ratovanja nema« (K. H. I 209).

< tur. *şürüt* < ar. pl. *şurūt*, sing. *şart*, v. *šart*.

šūval *m* (tur.) *krupni provizorni šav, »heftanje«.*

< tur. *şulal*.

V. *šualiti*.

šūvaliti, *krupno provizorno šiti samo radi sastavljanja komada s komadom, »heftati«.*

Izv. od *šual* (v.).

šuvēli, **šuvēlënisati** *se*, v. *šubheli*, *šubhelenisati* *se*.

šūvha, **šūvheli**, itd., v. *šubha*, *šubheli* itd.

Tabaci *m*, ime područja u Sarajevu gdje su radili kožari i tabaci. Donji Tabaci prostirali su se od Principova mosta do Careve čuprije uz samu desnu obalu Miljacke, a Gornji Tabaci od Careve čuprije prema Višnjici.

Izv. od *tabak* (v.).

tābačić *m*, tablica na kojoj stoji šoljica za crnu kafu.

Deminutiv od *tabak* (v.).

tābačiti, strojiti, štaviti, činiti kožu.

Izv. od *tabak* (v.).

tābak *m* (ar.) 1. zdjela, tanjir; poslužavnik, tabla; »nosi crnu kahvu na t a b a k u« (M. H. III 253).

2. list, arak papira. — »medna usta u šećer kutiji, / b'jele ruke na t a b a k hartiji!« (Ašikl. 36).

3. u štamparstvu hartija raznih standardnih formata na kojoj se štampa tekst knjiga, novina i dr.

< tur. *tabak*, sa značenjima kao u nas < ar. *ṭabaq* »zdjela, tanjir«.

V. *tabačić*.

tābak *m* (ar.) sloj, red.

< tur. *tabaka* < ar. *ṭabaqa*.

tābak *m* (ar.) kožar, onaj koji štavi, učinja kože. — »Nategni kao t a b a c i gredu« (Nar. bl. 107). Od ovog je došlo prezime *Tābaković*.

< tur. *tabak* < ar. *dābbāg* »kožar«.

V. *Tabaci*, *tabačiti*, *Tabaković*, *tabhana*.

tabakhāna, **tabakāna**, v. *tabhana*.

Tābaković, v. *tabak*.

tāban *m* (tur.) 1. donja strana stopala.

2. stopa, kao mjera za dužinu.

3. željezni dio puške između kundaka i cijevi, koji se pravi od naročite vrste željeza koji se u tur. zove »*taban*« ili »*namli*«, — »pa od gvožđa nigdje ništa nema, / osim cijevi i plamnih t a b a n a« (K. H. I 483); »Na t a b a n u vatru zapalio / Puče puška i ne osta pusta« (M. H. I 181).

4. usjeklina na bridu čase gdje upada kapak.

< tur. *taban*, osn. zn.: »ravan«. V. *tabandže*, *Daltabanik*, *duztaban*, *istabanati*, *utabanati*.

tabāndže, -eta *n* (tur.) mala puška, kratka puška, pištolj. — »Zadje Halil dvije puške male,

/ tabandžeta mavi piroze-
ta« (K. H. II 76).
< tur. tabanca.

tābhana, tabakhāna, tabakāna f
(ar.-pers.) *kožarska radionica*
gdje se sirove kože kisele i uč-
njaju, kožara.
< tur. tabakhane, vulg. tabha-
ne, v. kompon. pod tabak i
hane.

tābi biti, slijediti nekoga, prista-
jati uz nekoga.
< tur. tabi < ar. tābi »onaj
koji slijedi«.

tābija f (ar.) *isturena kamena*
utvrda odakle pucaju topovi,
bastijon. — »hajte sa mnom
gradu na tabiju« (M. H. III
66); »a pod njime vrana bede-
vija, / sa tabije na tabiju
skače« (I. Z. II 154).
< tur. tabiye, tabya »bastijon«
< ar. ta-biyā »smještaj vojske«.

tabijat i tabijāt m (ar.) *čud, na-*
rav, priroda. — »Zar ni zehre
nisam po tvom tabijatu«
(Šantić II 212).
< tur. tabiat < ar. ṭabīa.
V. tabijatli, tabijatsuz.

tabijātli i tabijātli, indecl. adj.
(ar.-tur.) 1. *čudljiv, mušičav, te-*
ške naravi.
2. *pedantan, uredan.*
< tur. tabiatli, v. tabijat +
tur. suf. -li.

tabijāsuz i tabijāsuz m i kao adj.
(ar.-tur.) 1. *čovjek čudne naravi.*
2. *čudne naravi.*
< tur. tabiatsuz, v. tabijat +
tur. postpoz. -suz »bez«.

tābīr, -īra m (ar.) 1. *tumačenje,*
osobito tumačenje sna.
2. »tabir učiniti«, *protumačiti,*
protumačiti san. — »te je sanak
tabir učinio« (K. H. I 404).
< tur. tābīr < ar. ta-bīr.
V. tabirdžija, tabiriti, tabirna-
ma, istabiriti, protabiriti.

tabīrdžija m (ar.-tur.) *onaj koji*
tumači snove. — »a do kuće
hodje tabīrdžije« (K. H. I
423).
< tur. tābīrci, v. tabir + tur.
suf. -ci.

tabiriti, tumačiti, osobito tuma-
čiti san. — »Stade mati sanak
tabiriti« (S. B. III 56).
Izv. od tabir (v.).

tabirnama f (ar.-pers.) *sanovnik,*
knjiga za tumačenje snova. —
»pa je užo sanak-tabirna-
mu« (K. H. I 404).
< tur. tābirname, v. tabir +
pers. nāme »pismo, knjiga, dje-
lo«.

tābla f (lat.) *poslužavnik.*
< tur. tabla »poslužavnik«
< tal. tavola < lat. tabula
»tabla«.

tābor m (tur.) 1. *bataljon vojske.*
Na čelu tabora je bio binbaša.
— »Al dok stade trideset ta-
bora« (K. H. I 420).
2. *stroj; grupa.* — »Igrači se po-
dijele u dva tabora i baca-
ju »suvo-mokro« ili »tura-jazi-
ja«, ko će igru da počne« (Mio-
drag. 244).
< tur. tabur »bataljon vojske
od 4 buljuka; stroj vojske sa
ratnom spremom, postrojen u
obliku kvadrata radi odbrane
od neprijatelja« < tur. tabkur
»utvrđenje, barikada od kola
poredanih naokolo u obliku
kvadrata i povezanih lancima«.
V. utaboriti se.

tābūt i tābut m (ar.) *mrtvački*
sanduk kod muslimana, bez
poklopca. Muškarci se obično
ne sahranjuju u tabutu, nego se
u njemu donesu do groba, dok
se ženske sahranjuju u tabutu.
— »Nek načini tabut od se-
defa, / a nosila od žuta šimšira«
(B. V. 1886 92); »Nemojte me

za života u tabut, ako boga znate!» (Zembilj III 93).

< tur. *tabut* < ar. *tābūt*.

tācadžija m (pers.-tur.) 1. onaj koji pravi male lake kape koje se stavljaju ispod saruka, kauka ili fesa.

2. izrađivač kapa od kože.

< tur. *takyeci*, *takkeci* < tur. *takye*, *takke* »mala kapa koja se stavlja ispod glavne kape«
< ar. *tāqīyyā* < pers. *tāqī*
»vrsta kape« + tur. suf. -ci.

tādž, -ādža m (pers.) 1. kruna, carska kruna.

2. vrsta derviške kape.

3. izraz u igri šaha kojim se upozorava protivnik da mu je kralj (kruna) u opasnosti.

< tur. *taç* < pers. *tāğ*.

tāfra f (ar.) ljutit i vatrean napad riječima; obično se upotrebljava sa glagolom »dati« ili »učiniti«. — »na djevojku tafru učinio, / sjaši s konja noge polomila« (Beh. I 286).

< tur. *tafra* < ar. *tafrā* »skočiti, preskočiti«.

V. *stafriti*.

tāft m (pers.) kruta sjajna svilenka tkanina, vrsta džanfeza.

< tur. *tafta* < pers. *tāfte*.

tāftijān, v. sahtijan.

tagārcik, -a, tārcūg, -ūga m (tur.) pastirska torba primitivno izrađena od cijele jareće ili jagnjeće kože, sa koje je dlaka skinuta. — »Masan tarčug, a jareta nema«, »Prazan tarčug zla prilika« (Vuk, Posl. 175, 259).

< tur. *tagarcık*.

tāhan-hālva f (ar.) vrsta kupovne halve koju poslastičari prave ovako: najprije se do izvjesnog vremena iskuhava šećer, a zatim se u njeg stavlja sok od

samljevenog korijena biljke čugen (v.). To se miješa na vatri dok smjesa ne postane gusta i bijela. Onda se to pomiješa sa tahanom (gustom tečnošću koja se dobiva mljevenjem susamovog sjemena) i miješa dok se smjesa ne pretvori u sitna vlakanca.

< tur. *tahan helvası*, *tahin helvası* »tahanova halva, halva od tavana«, izft. od ar. *taḥīn*, *tiḥn* »brašno« i ar. *ḥalwā* »halva«.

Tāhīr, hipok. Tāle, Tājko (ar.) musul. muško ime.

< tur. *Tahir*, muško ime, < ar. *tāhīr* »čist«.

Tahira (ar.) musul. žensko ime.

< tur. *Tahire*, žensko ime < ar. *tāhīrā* »čista«.

tāhkik, -ika m (ar.) 1. ispitivanje, provjeravanje, izvidanje. 2. »tāhkik učiniti« = ispitati, provjeriti, ispitivati. — »vezir Bosnu tāhkik učinio« (K. H. I 107).

< tur. *tahkik* < ar. *taḥqīq*.

tāhkīr, -ira m (ar.) poniženje, omalovaženje.

< tur. *tahkir* < ar. *taḥqīr*.

tāhmin, -ina m (ar.) procjena od oka bez mjerenja; predpostavka.

< tur. *tahmīn* < ar. *taḥmīn*.

V. *tahmina*, *tahminiti*, *natahmin*.

tāhminā, adv. (ar.) vjerovatno, po prilici.

< tur. *tahminen* < ar. *taḥmīnā*, *taḥmīnān*.

tahminiti, predpostavljati; nagađati.

Izv. od *tahmin* (v.).

tāhmīs, -isa m (ar.) radionica za prženje kafe, dućan za prodaju pržene i samljevene kafe; monopol prženja i prodavanja

pržene i samljevene kafe. Tahmis se zvala čaršija u Sarajevu s lijeve strane Miljacke od Carveve čuprije do Principova mosta.

< tur. tahmis < ar. tahmīs, osn. zn.: »topiti na vatri i pripremati materijal za lijekove«. V. tahmišćija.

Tahmišćić, Tahmišćija, v. tahmišćija.

tahmišćija m (ar.-tur.) onaj koji je uzeo pod zakup pravo da prži i prodaje kafu. — »Od ovog su nastala prezimena: Tahmišćija i Tahmišćić.

< tur. tahmišçi, v. tahmis + tur. suf. -çi.

tahrir, -ira m (ar.) kazaski širit, pleten sa raznobojnim pamučnim koncem; njime su se ukrašavali raznovrsni predmeti, kao odjeća, torbe itd. Može biti razne širine, a njegova širina u kazaskom zanatu označavala se brojem »koža»: tahrir od 12 koža, od 28 koža itd.

< tur. tahrir »vez, šaranje«
< ar. tahrīr »pisati«.

tahsilât, -âta m (ar.) 1. prihodi sa imanja; zemljoradnički proizvodi.

2. državni prihodi u vidu poreza.

3. školovanje; nauka.

< tur. tahsilât < ar. pl. tahsīlât, sing. tahsīl »sticati«.

V. tahsildar.

tahsildâr, -âra m (ar.-pers.) poreznik, sabirač poreza.

< tur. tahsildar < ar. tahsīl »sticati; sticanje« + pers. -dâr, prez. osn. od inf. dâšten »imati, držati«.

tâht m (pers.) prijestolje. — »a ne moreš tahta ostaviti« (M. H. III 6).

< tur. taht < pers. taht.

V. pajitaht, tahtarevan.

tâhta f (pers.) daska. — »i uza njih tri tahte jelove« (K. H. I 331).

< tur. tahta < pers. tahte.

V. tahta-papuče, tahtapoš, akčetahta.

tâhta-papuče f (pers.) kožne papuče sa jačim donom. — »Duša mi biješe, kad bi se pomolila na vrata u lipiskim tahta-papučama i u bijelim kao snijeg dramama čarapama« (Zembilj III 18).

< tur. tahta pabuçu, izft., v. kompon. pod tahta i papuče.

tahtapoš, tahtëpeš m (pers.) od dasaka skovan nepomičan sto nad stepenicama ili u uglu divhane starinskih kuća na kome se drži staklarija.

< tur. tahtapuş < pers. tahta-pūš (pers. tahte »daska« i pers. pūš, prez. osn. od inf. pūšiden »pokriti«).

tahtarevân, tahtirêvân (taterêvân, tetrivân, skraćeno: rêvân) -âna, m (pers.) nosiljka u obliku zatvorenih kočija (bez točkova), koju nose konji ili četvorica ljudi. Do prije 60 godina neke bogatije muslimanske djevojke prenosile su se u tahtarevanu sa svatovima mladoženjinoj kući. — »U prozorje on podiže Zlatu, / ne u revan, već na konja vrana« (K. H. II 304); »u crvenu sinskom tetrivanu« (Vuk III 556).

< tur. tahtiravan < pers. tahtrewân (pers. taht »prijestolje« i pers. rewân »pokretni«).

tâin, tâjin m (ar.) obrok, sljedovanje, vojnički kruh; opskrba. — »oni vojsci tâin naredili« (M. H. III 477); »i uz vojsku tâjin i zahiru« (K. H. I 37).

< tur. tayin »obrok, vojničko

sljedovanje« < ar. *ta'yīn*, »odrediti, opredijeliti«.
V. taindžija.

taindžija, tajindžija *m* (ar.-tur.) *opiskrbnik, intendant*. — »Der-
višaga, gradski taindžija«
(Vuk IV 120); »Tajindžije
tajin učiniše, / svu ordiju na
tajin pozvaše« (I. Z. III 193).
< tur. *ta'yıncı*, v. tain + tur.
suf. -cı.

Tājib, Tājīb (ar.) *musl. muško
ime*.
< tur. *Tayyib*, muško ime < ar.
ṭayyib »dobar, izvrstan; ugo-
dan«.

Tajiba (ar.) *musl. žensko ime*.
< tur. *Tayyibe*, žensko ime
< ar. *ṭayyibā* »dobra, izvrсна,
ugodna«.

tājin, tajindžija, v. tain, tain-
džija.

Tājko, v. Tahir.

tajlāsān *m* (pers. ili ar.-pers.) *je-
dan kraj od ahmedije (saruka)*
koji straga visi i pada na pleća.
< tur. *taylasan* < ar. *ṭaylāsān*
< pers. *tālsān* »ono što je sli-
čno tepsiji« ili < pers. *turre-
sān* < ar. *ṭurrā* »isturena stre-
ha preko zida, sačak« i pers.
adj. suf. -sān.

takāsiti se, tekāsiti se, riješiti se
duga isplatom ili nagodbom;
otarasiti se nekoga ili nečega.
< tur. *takas* < ar. *tāqāṣṣ* »na-
goditi se; obračunati se s kim«.
V. otakasiti se.

tākat, tākāt *m* (ar.) *tjelesna sna-
ga, moć, sposobnost; mogućnost*.
< tur. *takat* < ar. *ṭāqa*.
V. takatsuz, istakat, istakatiti.

takātsuz, adj. (ar.-tur.) *nemoćan,
slab*.
< tur. *takatsız*, v. takat + tur.
postpoz. -suz »bez«.

tāklid, -ida *m* (ar.) *oponašanje,
imitiranje*.
< tur. *taklid, taklit* < ar. *taq-
lid*.
V. takliditi se.

takliditi se, oponašati, imitirati,
prisposodbljavati se.
Izv. od taklid (v.).

tākrir, -ira *m* (ar.) 1. *saopštenje,
izjava; zaključak*.
2. *zemljišno-knjižno provođenje
kupoprodajnog ugovora za ne-
kretnine*.
< tur. *takrir* < ar. *taqrir*
»učvrstili, potvrditi«.

tāksim učiniti, razdijeliti.
< tur. *taksim* < ar. *taqsīm*
»razdijeliti«.
V. rastaksimiti.

taksirāt, -āta *m* (ar.) *nesreća, zla
kob (kao posljedica nekog gri-
ješnog ili nečovječnog postu-
pka)*. — »Vid' u bega kršna
taksirata« (K. H. I 431);
»Baka, baka čudna taksira-
ta!« (Lord 309); »taksirat
ga stigao, eno mu se dijete uto-
pilo« (u ob. gov.).
< tur. *taksirat* < ar. pl. *taq-
sirāt*, sing. *taqsir* »prikratiti,
manjkavim napraviti«.

tākum *m* (tur.) 1. *pribor, servis,
kompletna oprema*. — »sin iz-
vede dogu u avliju, / pod ta-
kumom i pod kuburama«, »a
obuče takum-deisiju« (M. H.
III 124, 218).

2. *tuce nečeg: 12 marama, 12
kašika itd.*

3. *onaj dio čibuka koji se sta-
vlja u usta, tj. onaj komad če-
libara ili kosti koji je stavljen
na kraju cijevi od čibuka (»če-
hrubar-takum«).*

4. »takum učiniti«, »takum uda-
riti« = *srediti, urediti, opremiti*.
— »Kad svatove takum učini-
li, / Prebrojiše hiljadu sva-

tova« (Petran. 528); »Ej, u d a r' - te takum na dogata« (Lord 15).

< tur. *takım*.

takvim, -ima *m* (ar.) *kalendar u kome su označeni sati i minute kada počinje vrijeme za obavljanje pojedinih muslimanskih molitava (namaza) i posta tokom cijele godine.*

< tur. *takvim* »kalendar« < ar. *taqwīm*, osn. zn.: »ispraviti, dotjerati«.

talāgan *m* (tur.) *seljačka muška kabаница, dugi gunj.* — »on izvadi svoga jatagana, / jatagana ispod talagana« (Vuk IV 116); »A na plječi crne talagane« (Lord 15); »sve na njima talagani gunji« (K. H. II 602).

< tur. *talagan* »čobanska kišna kabаница«.

tālāk, -āka *m* (ar.) *maser u hamamu (kupatiću).*

< tur. *tallāk* < ar. *dāllāk*.

tālāk, -āka *m* (ar.) *razvod braka; puštanje žene.*

< tur. *talak* < ar. *ṭalāq*.

talāmbas, **talānbas**, *v.* *daulbaz*.

tālās, -āsa *m* (grč.) *val, talas.*

< tur. *talaz* < grč. *dālassa*.

tālās, -āša *m* **talāša**, **talāšika** *f* (tur.) *strugotina, talaš.*

< tur. *talaş*.

Tālat, *hipok. Tāle* (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Tal'at*, muško ime < ar. *ṭala'* »lijepa i svijetla lica«.

Tāle, *v.* *Tahir, Talat, Salih.*

talēba *f* (ar.) *učenik; učenici.*

< tur. *talebe* < ar. pl. *ṭalābā*, sing. *ṭalīb* »učenik«.

Tālih, *v.* *Salih.*

tālih *m* i **tālija** *f* (ar.) *sreća.* — »A turski ga talih namjerio« (Vuk VII 375); »I u stari talih crnogorski«, »Rđave sam talije« (Vuk, Rječnik).

< tur. *talih*, *tali'* < ar. *ṭali'* »sreća, sudbina«.

talisman *m* (ar.-pers.) *hamajlija, zapis, koji se nosi uza se.*

Ova riječ nije došla preko tur. jezika, pošto je u ovom obliku u tur. jeziku nema. Ali pošto je izvedenica od ar. *ṭilsim*, *v. tilsum* i pers. suf. za pl. -ān, uvrštena je u ovaj rječnik.

tālkin, -ina *m* (ar.) *učenje na arap. jeziku koje vrši hodža nad grobom neposredno nakon sahrane umrloga, pošto se razidu oni koji su sahrani prisustvovali. Hodža glasno na arapskom jeziku upućuje umrloga kakve će odgovore davati anđelima—ispitivačima (sualdžijama Munkiru i Nekiru), koji se javljaju u grobu.* — »Muhamedu talkin proučio« (Beh. VIII 30).

< tur. *talkin* < ar. *talqin* »naputiti, poučiti«.

tālum *m* (ar.) *vježba; vojna obuka; dresiranje.* — »kad na talum izvede soldate« (K. H. I 275).

< tur. *talim* »vježba, obuka« < ar. *ta'lim* »poučavati«.

V. talumiti (se), talumli.

tālumiti (se), **vježbati (se)**, **poučavati (se).** — »potrle je zvonice spahije, / igrajući, konje talumeći« (Sevd. 151). *Izv. od talum (v.).*

talumli, indecl. adj. (ar.-tur.) *izvježban, naučen, dresiran.* — »kad ga dogat opazio, / talumli se dobar prigodio« (M. H. III 247).

< tur. *talimli*, *v. talum + tur. suf. -li.*

tamâhcâr, v. tamašcâr.

tâmâm, **tâmân**, **tamâm**, **tamân** (**tâmâh**, **tamâh**) adv. i adj. (ar.)
1. *potpuno, ravno, upravo, istom.* — »t a m a m udri uz polje Muhača«, »svata t a m a m četiri hiljade« (K. H. I 222, II 224); »t a m a n do koljena«, »t a m a n si došao kad treba« (Vuk, Rječnik); »nek smo opet druge na t a m a h u, / kao što smo i djevojkam' bile« (I. Z. II 18).

2. *dobro! (potvrđno rečeno).*

3. *odgovara, pristaje kako treba.* — »A.: Je li ti dugačka ta haljina? / B.: Nije, nego t a m a n« (Vuk, Rječnik).

< tur. *tamam* < ar. *tâmâm*.

V. *tamaniti*, *utamaniti*, *potamaniti*, *potamam*.

tamâniti, **zatirati**, **iskorjenjivati**.
Izv. od *taman*, v. *tamam*.

tamašcâr, **tamâhcâr**, -âra m (ar.-pers.) *gramzljivac, pohlepnik*.

< tur. *tamahkâr* < ar. *ṭamaḥ* »pohlepa« + pers. suf. za označavanje kakve radnje, zanimanja ili pravljenja -*kâr*.

V. *tamašcârluk*.

tamašcârluk, **tamahcârluk** m (ar.-pers.-tur.) *pohlepnost, gramzljivost*.

< tur. *tamahkârluk*, v. *tamašcâr* + tur. suf. -*luk*.

tâmbura, **tânbura** f (pers.) *poznati muzički udarni instrument sa žicama.* — »pa dohvati se defli t a m b u r u« (K. H. I 367).
< tur. *tambura* < ar. *ṭunbūr* < pers. *dûnbē-i bereh* »jagnjeći rep« (vjerovatno tako nazvano usljed sličnosti); pers. *dûnb* »rep« i pers. *bereh* »jagnje«.
V. *tamburaš*, *tamburati*, *tamburija*, *tamburtel*.

tambûrâš, **tanbûrâš**, -âša m, *svirač uz tamburu*.

Izv. od *tambura* (v.).

tambûrati, 1. *svirati uz tamburu*.

2. *fig.: mahati*; »tamburati nogama« = sjedeći nogama mlatiti, tj. besposlen sjediti.

Izv. od *tambura* (v.).

tambûrija m (pers.) *tamburaš, svirač uz tamburu*. Od ovog je došlo prezime *Tambûrija*.

< tur. *tanburi*, v. *tambrua* + ar. pers. adj. suf. -*î*.

Tambûrija, v. *tamburija*.

tâmburtel (**tâmbur-tel**) m (pers.-tur.) *žica za tamburu*.

< tur. *tambur teli*, izft., v. kompon. pod *tambura* i *tel*.

tâmin, **tamîniti**, v. *tahmin*, *tahminiti*.

tâmir, -ira m (ar.) 1. *popravak, renoviranje*.

2. »*tamir učiniti*« = *popraviti*. — »valja m' kulu tamir učiniti« (K. H. I 303).

< tur. *tamir* < ar. *ta-mîr*.

V. *tamiriti*, *istamiriti*.

tamîriti, **popravljati**, **renovirati**.

Izv. od *tamir* (v.).

tâm tâs, v. *tas*.

tandara f (tur.) *roštilj, prćvarnica*.

< tur. *tandır* »mala plehana furuna: roštilj«.

V. *tandara-mandara*, *tandrati*, *tandnama*.

tândara-mândara (tur.) *zbrda-zdola, bez veze i smisla (govor), bez reda i rasporeda (posao), loše urađeno, zbrka, darmar.* — »Tândara mândara, ci-cvara bez masla« (Vuk, Posl. 311).

< tur. *tandır-mandır* < tur. *tandır*, v. *tandara* + dodatak *mandir* bez značenja (uobičajena reduplikacija u tur. jeziku sa zamjenom početnog slova slovom »m«).

tandrkati

tandrkati, -čēm, u besposlicu govoriti, govoriti zbrda-zdola.
< tur. *tandır*, v. *tandara*.

tandrnāma f (tur.-pers.) neosnovano mišljenje, trabunjanje. — »Po tvoj tandrnāmi je tako, a ustvari je to sasvim drukčije« (u ob. gov.).

< tur. *tandırname* »priča ili bajka koju jedan čita iz knjige, a drugi, okupljeni oko njega i oko tandare (male furune ili mangale), slušaju«; fig.: »nešto bez osnova, fantazija« (tur. *tandır*, v. *tandara* i pers. *nāme* »pismo, knjiga, djelo«).

tāne, -eta n (pers.) 1. topovsko ili pušćano zrno, metak iz vatrenog oružja. — »Da svako tane pogađa, ne bi nijedan vojnik živ ostao« (Nar. bl. 41).

2. zrno, boba; tane bisera = zrno bisera.

< tur. *tane* < pers. *dāne*.
V. *zejtin-tane*.

taneće, **tanećedžija**, **tanećka**, v. *teneće*, *tenećedžija*, *tenećka*.

tanzimāt, -āta m (ar.) reforme.
< tur. *tanzimat* < ar. pl. *tānzīmāt*, sing. *tānzīm* »srediti, rasporediti«.

V. *Tanzimati-hajrije*.

Tanzimāti-hajrije (ar.) dobre, blagotvorne uredbe (zakoni) izdane na osnovu Hati-šerifa iz 1839. g. u Turskoj Carevini, kojima su provedene reforme.

< tur. *Tanzimat-i hayrije*, v. *tanzimat* i ar. *hayriyyā* »dobre, blagotvorne«.

tāpija f (tur.) javna isprava o vlasničkom pravu na nekretnini.

Tapija se i danas izdaje u nekim krajevima naše zemlje gdje nisu uvedene zemljišne knjige. — »da na zemlju i tapije daju« (K. H. I 77); »Podaj, maj-

ko, iradske tapije« (Lord 233).

< tur. *tapu*.

tāptisati, -išēm, obožavati.

< tur. *tapti*, perf. 3 lice sing. od *tapmak* »obožavati«.

tārabe, pl. t. f (pers.) ograda od dasaka. — »Čije li su tarabe, čija li su vrata« (GZM 1909 309).

< tur. vulg. *taraba*, *daraba*, knjiž. *tahta perde* »ograda od dasaka«, v. kompon. pod tahta i perde.

tāraf m (ar.) strana, kraj, pravac; stranka, partija. — »da se tvoja Bosna zabunila, / na tarafe u Bosni Bošnjaci« (K. H. I 94).
< tur. *taraf* < ar. *ṭaraf*.

tarafhāna, **tarafāna**, **taraphāna**, **tarapāna** f (ar.-pers.) kovnica za kovanje novca. — »ti mi šalji sedam sultanija, / uz nju sedam šalji tarafhāna«, »Još ću dati svakom tarafhānu, / Što no kuje gotovinu blago« (M. H. III, 6, 87).

< tur. *darbhane*, *zarbhane*
< pers. *darbhāne* < ar. *ḍarb* »kovati« i pers. *hāne*, v. *hane*.

tārak, -rka m (tur.) češalj, grebeno; veliki češalj na mutapčijskom stanu kojim sabija tkanje. — »Pošto otvori donji ziv rukom. mutapčija provuče đah, sabije tkalo tarkom, zatim pomiče zumbalo...« (GZM 1957 53).

< tur. *tarak*.

V. *tarakčija*.

tarākčija m (tur.) zanatlija koji pravi češljeve i brda, češljar, brdar.

< tur. *tarakçı*, v. *tarak* + tur. suf. -çı.

tarāna, v. *tarhana*.

taraphâna, tarapâna, v. tarafhana, tarafana.

târčîn, dârčîn m (pers.) *cimet*.
 < tur. *tarçîn* < pers. *dârčîn*.
 V. *tarčîni*.

tarčîni, indecl. adj. (pers.) *boje kao cimet*.
 < tur. *tarçînî*, v. *tarčîn* + ar.-pers. adj. suf. -î.

târčûg, v. tagarčik.

tarhâna, tarâna f (pers.) *izdrobljeno tijesto na mrvicu u obliku zrnaca i osušeno, od čega se pravi istoimena čorba*. — »Tarhana je muslimanska hrana, a kaurška kupus i slanina« (Nar. bl. 166); »Turci vele: tarana je rana, / A sva raja: kupus i slanina« (Vuk V 443).

< tur. *tarhana* < pers. *terhâne* (*terhw-âne*).

târif učiniti, objasniti, protumačiti.
 < tur. *tarif* < ar. *ta-rîf*.

tarifa f (ar.) *cjenovnik, određeni stavovi cijene za takse ili usluge (carinske, poreske, poštanske tarife itd.)*.
 < tur. *tarife* < ar. *ta-rîfâ*.

târih m (ar.) 1. *istorija, povijest*. 2. *hronogram, natpis sa datumom građenja ili popravka, ispisan arapskim pismom u vidu rečenice ili stihova, koji se stavlja iznad vrata džamije, teke, knjižnice, imareta, ili nad česmana, na mostovima itd.* Zbir vrijednosti slova teksta po »ebdžed-hesabu« (v.) daje datum (godinu) izgradnje ili popravke odnosnog objekta.
 < tur. *tarih* < ar. *târîh*.

târik, -ika, tarikat m (ar.) *derviški red*.
 < tur. *tarik, tarikat* < ar. *ṭarîq, ṭarîqa*, osn. zn.: »put«.

Târik (ar.) musul. muško ime.

< tur. *Târik* < ar. *Ṭarîq*, muško ime, osn. zn.: »zvijezda Danica«.

târpōš, âša m (pers.) *velika ženska kapa okićena biserom i dukatima*. — »Na glavi joj tãrpōš od biserâ« (Vuk, Rječnik).
 < tur. *tarpoş, tarbuş* < pers. *serpūş* (pers. *ser* »glava« i pers. *pūş*, prez. osn. od inf. *pūšiden* »pokriti«).

târş m (pers.) *novac koji se daje brijanju za brijanje*.
 < tur. *tıraş* »brijanje« < pers. *terâş*, prez. osn. od inf. *terâšiden* »brijati«.

târz m (ar.) *način; oblik*.
 < tur. *tarz* < ar. *ṭarz*.

tās m (ar.) 1. *vrsta metalne zdjele posebnog oblika: tasovi u kuhinjskoj vagi, tasovi u hamamu kojima se crpa voda i polijeva po sebi prilikom kupanja, tasovi u crkvi za prikupljanje priloga* (»dao na tas«) itd. — »pokraj njha pleteni sindžiri, / a na njima od srme tasovi« (K. H. I 286).

2. »tām tās« = potpuni, cijeli tas. — »pa zagrablja pun tām tas vodice, / i dodaje Drinić Osmanbegu« (Muz. zap. Inst. 1842).

< tur. *tas* < ar. *tās, ṭass* i tur. *tam* < ar. *tāmm* »potpun«.
 V. *tas-čevab*.

tās-čevāb, -āba m (ar.) *vrsta čevaba: izrezano meso na sitne komade i tako kuhano i pripremljeno kao čevab*.
 < tur. *tas kebabi*, izft. v. kompon. pod *tas* i *čevab*.

tâslačiti 1. grubo tesati.

2. *fig.: polno opštiti*.
 Izv. od *taslak* (v.).

taslâisati, -išēm, upinjati se, oholo se držati, praviti se ražan.

< tur. *taslamak* »oholo se držati«.

taslak *m* (tur.) početni oblik, početna faza izrade nekog predmeta; neobrađeno drvo od kojega se pravi razno drveno težačko oruđe; bakreni lim u tabli.

2. skica, forma. — »Čin čiplak-tan taslak« = go kao od majke rođen (tj. pravi taslak od čovjeka, go golcat). — »... ostaćemo čin čiplak, tan taslak. ko oni Arapi što žive u pijesku po afričkim pustinjama« (Zembilj II 42).

< tur. *taslak*.

V. *taslačiti*, *zataslačiti*.

Taslidža *f* (tur.) *Plevlje*. — »Po Taslidži pala magla, / biserom je pokapala« (Muz. zap. Inst. 2920); »Ko naloži vatru u to polje? / naložili taslidžski bečari« (GZM 1907 405).

< tur. *Taşlice*, tursko ime za Plevlje, bukv.: »Kamenica« (tur. *taş* »kamen«, *taşı* »kamenit«, *taşlice* »malo kamenit«).

V. *Taslidžak*.

Taslidžak, -āka, *Plevljak*. — »već ću gledat' Taslidžaka« (Muz. zap. Inst. 2589).
Izv. od *Taslidža* (v.).

taš *m* (tur.) 1. kamen.

2. svaki kolutić u igri tavle i pločica u igri domino, s kojima se igra.

< tur. *taş*

V. *Taslidža*, *taš bir!* *taščija*, *tašlihan*, *Tašmejdan*, *češmetaš*, *kesmetaš*.

tašak *m*, pl. *tašaci*, -ākā (tur.) *mudo*, *mošnje*.

< tur. *taşak*.

V. *tašaksuz*, *soltašak*, *tektašak*.

tašaksuz, adj. (tur.) bez muda, bez jaja, anorohis.

< tur. *taşaksız*, v. *tašak* + tur. postpoz. -sız »bez«.

tāš-bir! ili **bir-tāš!** interj. (tur.) izraz u igri tavle i u igri domino, kad u jednog partnera ostane neutrošen samo jedan kolutić, odnosno jedna pločica.
< tur. *taş bir* »jedan kamen«, v. kompon. pod *taš* i *bir*.

taščija *m* (tur.) klesar; zanatlija koji pravi nadgrobne spomenike.

< tur. *taşçı*, v. *taš* + tur. suf. -çi.

taširiti se, *širiti* se po tuđem dobru; uživati tuđe imanje.

< tur. *ta'šir* < ar. *ta'šir* »pobirati desetinu sa imanja (kupiti porez)«.

tašlihan, -āna *m* (tur.-pers.) 1. *kamenci han*.

2. *Tašlihan* je ime hana koji se nalazio u Sarajevu između današnjeg hotela »Evropa« i starog bezistana. Izgorio je 17. VIII 1879. i poslije toga se nije više popravljao. *Tašlihanom* se nazivala i čaršija od kamenog hana do današnje Štrosmajerove i ulice Zrinjskoj gdje su bile kuće imućnijih Srba pravoslavni. — »Bezistanu širok ti si! / *Tašlihanu*, glavni ti si! (Vuk V 341): »Pošetalo Đulagino zlato, / sve sokakom iznad *Tašlihana*« (Muz. zap. Inst. 2820).

< tur. *tašlihan* »kameni han«, v. *taš* + tur. suf. -li i *han*.

Tašmejdan *m* (tur.-ar.) ime lokaliteta, dio Beograda, pozadi crkve sv. Marko.

< tur. *taş madeni*, izft. v. kompon. pod *taš* i *majdan*.

tatar, *tatarin* *m* (pers.) poštar-konjanik u Turskoj Carevini. Tatari su na brzim konjima prenosili fermene i službenu

poštu iz Carigrada u razne krajeve Turske. Naprijed je jahao tataraga (starješina pošte) i on je u njedrima nosio službena akta. Iza tatarage jahali su tatar—pratioci (po 1, 2, 3 i više ih, prema potrebi). Iza ovih su jahali surudžije koji su kandžijama gonili tatarske konje da brže idu. U izvjesnim razmacima postojale su tzv. »menzilhane«, gdje su tatar zamjenjivali umorne konje odmornim. — »Tatar stiže i haber doneše, / iz bijela grada Carigrada« (I. Z. I 175).

< tur. *tatar*, *Tatar* < pers. *Tā-tār* »Tatar«.

V. tatarija, tatarka.

tatar-bóza, v. boza.

tatarija f (pers.) vrsta osmanlijskog sedla. — »Previ ćebe, turi tatariju, / Tatariju sedlo osmanliju« (Vuk VII 185).

< tur. *tatari* »tatarski«, v. tatar + ar.-pers. adj. suf. -i.

tatarka f, *tatarska* kandžija.

Izv. od tatar (v.) odnosno < tur. *tatar kamçısı* »tatarska kandžija«.

taterëvân, v. tahtarevan.

tatıl m (ar.) školski raspust, ferije.

< tur. *tatıl* < ar. *taṭīl* osn. zn.: »prekinuti rad, prestati sa poslovanjem«.

tatlı, indecl. adj. i supst. (tur.) 1. kao pridjev: sladak.

2. kao imenica: slatko jelo.

< tur. *tatlı*.

V. tatlija.

tatlija f (tur.) slatka pita »razvaruša«.

Izv. od tatli (v.).

táva f (pers.) 1. tiganj, posuda sa dugim drškom u kojoj se topi maslo, pravi zaprška, spravlja

čimbur itd. — »Bijeli se kao tava na snijegu« (Nar. bl. 22).

2. duguljasta posuda u kojoj se peku janjci i bravi na pekari.

3. jelo (jagnjeće pečenje s povrćem, ili pasulj, riža i dr.) spremljeno i pečeno u tavi.

< tur. *tava* < pers. *tābe*.

tāvāf, -āfa m (ar.) obilazak oko Čabe kao jedan od obaveznih obrednih činova muslimanskog hadžije koji ode na hadžiluk u Meku; »tavaf činiti Čabu« = obilaziti oko Čabe.

< tur. *tavaf* < ar. *ṭawwāf*.

tāvan m (tur.) 1. potkrovlje. — »al' mu sedlo na tavanu bijaše« (GZM 1906 359).

2. strop, plafon. — »udario glavom o tavan« (Vuk, Rječnik).

3. pod; daske na podu. — »Šapku skida, pod pazuo tura, / Ruke sviđa, u tavan se zbija« (Vuk VII 100); »U dvije ga pole rastavio, / Dvije ga pole na tavan padnule« (M. H. II 115); »pak je nogom o tavan udri-la, / dva tavana nogom prolomila« (Vuk I 481).

4. kat, sprat. — »Na Glasincu kulu napravio, / Tanku kulu od devet tavana« (Petran. 425); »u širinu od trista tabana, / u visinu od devet tavana« (Vuk III 232).

< tur. *tavan*.

V. tavaniti, potavaniti.

tāvaniti, poditi, postavljati pod. Izv. od tavan (v.).

tāvla i **tāvla** f (lat.) vrsta igre za dva partnera: ogradena daska (tabla) na kojoj su polja označena šiljastim crtežima. Na označena polja stavljaju se kolutići (pule). Svaki partner ima na svom polju po 15 kolutića (u jednog partnera su kolutići crni ili u kojoj drugoj zatvorenoj

boji, a u drugog žuti ili bijeli). Igra se sa dvije kockice (zarovi) na čijim su stranama utisnute tačke od 1—6.

< tur. *tavla* < tal. *tavola* < lat. *tabula* »tabla«.

tävla i tävla f (lat.) *štala, konjušnica*. — »od mila mu ata poklonio, / iz šezdeset tavlje i četiri« (M. H. III 3); »Ti siljezi u tavlju carevu, / Bira', Suka, ate i paripe!« (Lord 9).

< tur. *tavla, istabil* »štala« < lat. *stabulum* »štala«.

V. *tavlabasha, tavlenik*.

tavlabasha, tävlibasha m (lat.-tur.) *najbolji konj u konjušnici*. — »iz šezdeset tavlje i četiri, / najboljega tavlibašu dogu« (M. H. III 3); »devlet ga je rukom prigrlio, / pokloni mu dora tavlabašu« (K. H. II 487).

< tur. *tavla başı* »prvak konjušnice«, izft. v. kompon. pod tavlja i baş.

tavljenik, tavljenik, -ika m, štal-ski konj, ugojeni konj koji se u štali drži. — »Privezaše konje tavljenike« (Vuk VII 214); »Hrani l' kol goj konja tavljenika« (Lord 139). Izv. od tavlja (v.).

tavlaisati, -išem, umekšati, dotjerati, pripremiti nešto da bude podesno za obradu napr.: ovlažiti, poprskati listove duhana prije rezanja, odijelo prije peglanja itd. — »Pre nego što bi se upotrebio, lim se provlači kroz vatru da se »tavlaiše«, što znači da se »otpusti«, da prilikom obrade ne bi pucao« (GZM 1957 81).

< tur. *tavlamak*, isto što i tavlaisati.

V. *tavli, tavlja*.

tävli, indecl. adj. (pers.-tur.) 1. umekšan, ovlažen, podgrijan,

dotjeran i pripremljen za obradu; sjajan.

2. *fig.: debeo, ugojen.*

< tur. *tavli* < tur. *tav* »toplota; vlaga; sjaj« itd. (< pers. *tāb* »toplota; sjaj«) + tur. suf. -li.

tävlibasha, v. tavlabaša.

tävlija f (pers.-tur.) *vrsta svile, sjajna svila*. — »nestalo mi je svile tavlje, / svile tavlje je i đulveziye« (Vuk I 22).

< tur. *tavli*, v. *tavli*, koje, između ostalog, znači i: »sjajan«.

tāze, indecl. adj. (pers.) svjež, nov. — »po njoj pliva riba svakoja-ka, / kad god hoćeš da je taze jedeš« (Vuk II 105); »pušćenice ruho izveščalo, / a djevojke taze navezeno«, »kad se ženi taze Jusufaga« (I. Z. II 104, I 81).

< tur. *taze* < pers. *tāze*.

V. *tazeluk*.

tazeluk m (pers.-tur.) *svježina, prvina; nevinost*.

< tur. *tazelik*, v. *taze* + tur. suf. -lik.

tē, -éta n (ar.) *ime arapskog slova »t«*.

< tur. *te* < ar. *tā'*.

tēbdil, tēvdil m (ar.) 1. *promjena; prerusavanje u drugo odijelo, maskiranje*. — »u tebdilu kauskom odilu«, »u tevdilu derviškom odilu« (M. H. III 88).

2. »u tebdilu« = inkognito.

3. »tebdil se učiniti« = prurušiti se u drugo odijelo. — »Car se jope tebdil učinio«, »pa se care tevdil učinio« (M. H. III 34, 32).

< tur. *tebdil* »promjena, prurušiti se u drugo odijelo« < ar. *tēbdil* »promijeniti, zamijeniti«. V. *tebdil-hava, pretebdiliti se*.

tēbdil-hāva, tēvdil-hāva f (ar.) *promjena zraka, promjena kli-*

me (radi liječenja); kaže se: »otišao je na more, na tebdil-havu«.

< tur. *tebdil-i hava*, pers. izft., v. kompon. pod *tebdil* i *hava*.

tebešir, -ira *m* (pers.) *kreda*. — »brez aršina i brez tebešira« (GZM 1908 127).

< tur. *tebeşir* < pers. *tebāšir*.

tèbrik, -ika *m* (ar.) *čestitanje*; »tebrik učiniti« = čestitati.

< tur. *tebrik* < ar. *tābrik*.

V. *tebriknama*, *mubarec*.

tebriknáma *f* (ar.-pers.) *čestitka*.

< tur. *tebrikname*, v. *tebrik* + pers. *nāme* »pismo, knjiga«.

tečbíri, v. *tekbiri*.

tècmil, **tècmil učiniti**, v. *tekmil*, *tekmil učiniti*.

tedárué *m* (ar.) *ekonomičnost*, *uredno gazdovanje*.

< tur. *tedarik* < ar. *tādāruk*.

V. *tedaručiti*, *tedaručli*.

tedáručiti, *štediti*.

Izv. od *tedaruč* (v.).

tedarúčli, indecl. adj. (ar.-tür.) *ekonomičan*.

< tur. *tedarikli*, v. *tedaruč* + tur. suf. -li.

tedžbíriti, v. *tekbir*, *tekbiriti*.

tedžélja *f* (ar.) *sudbina*, *udes*.

< tur. *tecelli* < ar. *tāğālli*.

tedžrúba *f* (ar.) *iskustvo*.

< tur. *tecrübe* < ar. *tāğribā*.

tedžvid, -ida *m* (ar.) *fonetička pravila za ispravno učenje kur'ana*; »učiti kur'an po tedžvidu« = učiti pravilno.

< tur. *tecvit*, *tecvit* < ar. *tāğ-wid*.

tedžbir, **tedžbíriti**, v. *tekbir*, *tekbiriti*.

tedel, **tedelj**, **tègelj** *m* (tur.) *sitni šav*, *sitno prošivanje*; *vez na*

platnu lančanim bodom. Razlikuju se dvije vrste veza lančanim bodom: »stambolski tedel« i »paša-tedel« (pašinski tedel). — »Kad se naručuje džemadan, naručuje se koliko ko hoće »tedelja« i kaže se: »Udri mi dva (tri itd.) tedelja« (GZM 1956 156).

< tur. *teyel*.

V. *tedeliti*, *pretediti*, *tegeltija*.

tèdeliti, **tègeljati**, *sitno šiti*, *prošivati*; *vesti lančanim bodom*. Izv. od *tedel*, *tegelj* (v.).

Téfa, v. *Tefika*.

teferič *m* (ar.) 1. *zabavljanje*; *provod*; *uživanje u prirodi*; *izlet u prirodu u svrhu provoda i razonode*. — »je l' ti žao Banjaluke? / Banjalučkih teferiča, / na Vrbasu akšamluka« (Muz. zap. Inst. 1904); »i često češ na teferič ići — / s kadunama od petka do petka« (Vuk III 43).

2. *mjesto u prirodi odakle je lijep pogled, gdje se može uživati promatrajući prirodu*. — »Trebeviću, visok teferiču, / s tebe mi se vidi Sarajevo« (Sevd. 189).

< tur. *teferrüç*, *teferrüç* < ar. *tāfārruğ* »veseliti se«.

V. *teferičiti*, *teferičli*, *oteferičiti*, *proteferičiti*.

teferičiti, **teferičovati**, -ujēm, *zabavljati se*, *zabavljati se u prirodi*; *uživati u promatranju prirode ili nečeg drugog lijepog*. — »Pod jelike u polje zeleno, / Da pijemo i teferičimo«, »Prod' s' Osmane teferičovanja, / i šenluka pod Otres planinom« (Vuk VII 26, 27); »onda ćemo teferičovati« (K. H. I 435).

Izv. od *teferič* (v.).

teferičli, indecl. adj. (ar.-tur.) *podeno za teferič (mjesto), su dobrim pogledom (mjesto).*

< tur. *teferrüclü*, v. *teferič* + tur. suf. -lû, -li.

Tefir, v. *Tevfik*.

Tëfika, hipok. **Tëfa** (ar.) *muš. žensko ime.*

Od muškog imena *Tefik*, *Tevfik* napravljeno žensko ime s nast. za f. -a.

tëfsir, -ira m (ar.) 1. *komentar kur'ana (knjiga).*

2. *nauka o tumačenju kur'ana.*

< tur. *tefsir* < ar. *täfsir*.

tëfter, **tëvter**, **defter** m (grč.) *bilježnica, registar, protokol; računarska knjiga; trgovačka knjiga dugovanja i potraživanja.* — »U crn tefter koga zapisati«, »Kad Čivutin osiromaši, on premeće teftere (te gleda ko mu je što dužan)« (Vuk, Posl. 338, 122); »po tefteru kapetan-divojke« (M. H. III 323).

< tur. *defter* < grč. *diftira*.

V. *tefterdar*, *tefterhana*, *tefterihakanija*, *tefteriti*, *protefteriti*.

teftërdâr, **deftërdâr** (**teftëdâr**) -âra m (grč.-pers.) u *Turskoj Carevini* u prvo vrijeme *ministar finansija*; kasnije *šef finansija jednog vilajeta*. — Od ovog su nastala prezimena *Teftërdâreviç*, *Teftërdârija* (*Deftërdâreviç*, *Deftërdarija*). — »Vezak vezla seja teftedara« (Vuk I 499).

< tur. *defterdar*, osn. zn.: »računovoda«, v. *tefter* + pers. -dâr, prez. osn. od inf. *dâšten* »imati, držati«.

Teftërdâreviç, **Teftërdârija**, v. *tefterdar*.

tefterhana, **defterhana** f (grč.-pers.) *računovodstvena kancelarija; direkcija finansija.* — »i

da im se digne *tefterhana* / iz Stambula do Travnika b'jela« (K. H. I 77).

< tur. *defterhane*, v. kompon. *pod tefter* i *hane*.

tefterihakanija, **defterihakanija** f (grč.-tur.-ar.) *centralna uprava za zemljišne knjige u Istambulu u kojoj se nalaze knjige sa upisanim podacima svih nekretnina i njihovih vlasnika u Turskoj Carevini.*

< tur. *defter-i hakani*, bukvl.: »carski tefter«, v. *tefter* + ar. *hâqân* »car« (< tur. *kağan*) + ar.-pers. adj. suf. -i.

tefteriti, *popisivati u tefter*, *provoditi kroz tefter*. — »jesi l' moju vojsku *tefterio*, / što mi ima po *tefteru* vojske?« (M. H. III 369); »pa stadoše brojiti svatove. / Tale broji, a Ramo *tefteri*« (F. K. 1886 44).
Izv. od *tefter* (v.).

tëftiř, -iřa m (ar.) 1. *inspekcija, izviđanje, pregled; »teftiř ućiniti« = vršiti inspekciju.* — »i odoše s vojskom po *tëftiřu*, / kroz njihovih sedamn'est *nahija*« (Vuk IV 131); »pa tu rađu da *tëftiř* ućiniř« (K. H. I 243).

2. *izvidnik, inspektor (mjesto mufetiř).* »pa ispade gradu na kapiju, / a s bedema viknuše *tëftiři*« (K. H. II 480).

< tur. *teftiř* < ar. *täftiř*.

V. *teftiřlema*, *mufetiř*.

teftiřlema f (ar.-tur.) *pregled, inspekcija, revizija.*

< tur. *teftiřleme*, v. *teftiř* + tur. -leme.

tegëltija f (tur.) *meko čebe koje se stavlja ispod sedla na konja.* — »na dogatu ništa ne ostavi, / sam' ostade gola *tegëltija*« (K. H. I 488).

< tur. *teğelti*.

tègelj, v. tečel.

tegèljati, v. tedeliti.

tèhđāj, v. terdah.

tèhir, -ira, (tèir) *m* (ar.) otezanje, odgadanje, ostavljanje za kasnije.

< tur. *tehir* < ar. *tā'hīr*.

V. *tehiriti*, *otehiriti*, *pritehiriti*.

tehiriti (teiriti), *otezati*, *odgadati*.

— »ne *tehiri*, ne propuštaj ti *namaz*« (Ist. bl. II 222).

Izv. od *tehir* (v.).

tehlukèli, indecl. adj. i adv. (ar.-tur.) 1. kao pridjev: opasan, pogibeljan.

2. kao prilog: opasno, pogibeljno.

< tur. *tehlukeli* < ar. *tāhlukā* »opasnost« + tur. suf. -li.

teir, **teiriti**, v. *tehir*, *tehiriti*.

tejemum *m* (ar.) ritualno trenje lica i ruku do laktova koje zamjenjuje *abdest* (v.) i *gusul* (v.) kada nema vode.

< tur. *teyemmüm* < ar. *tāy-ammum*.

tèk, adj. i konj. (tur.) 1. *neparan*, *liho*. — »*tekmi-čiftmi?*« = liho li, tako li? (izraz u igri čifteka).

2. *samo*; *čim*.

< tur. *tek*.

tekāsiti se, v. *takasiti se*.

tekāvud *m* (ar.) *penzija*.

< tur. *tekaüt* < ar. *tāqāu-d*.

tekbiri, **tečbiri**, **tedbiri** (**tedžbiri**), pl. *m* (ar.) učenje (izgovaranje) po više puta »*Allahu ekber*« = bog je velik. *Tekbiri se uče* skupno i glasno naročito na *bajram* i prilikom učenja *hat-me*.

< tur. *tekbir* < ar. *tākbīr*.

V. *tekbiriti*.

tekbiriti, **tečbiriti**, **tedbiriti** (**tedžbiriti**) učiti *tekbire* (v.). — »pred

njim idu dvije efendije, tedžbireći niz polje idahu« (K. H. II 373).

Izv. od *tekbir* (v.).

tèke, **tèk**, konj. (tur.) *samo*; *čim*.

— »*Poočime*, *pašo od Krajine!* / *Teke primiš knjigu na rukama, / Razvi bajrak, s kopljem u ledini*« (Vuk, VII 373).

< tur. *tek*.

tèkija *f* (ar.) derviška zgrada u kojoj se obavljaju derviški obredi. Svaka *tekija* ima svoga *starješinu*, *šeha*. — »po *tekijam'* hukće s dervišima« (K. H. I 49).

< tur. *tekke* < ar. *tākyā*.

tèkmil, **tèčmil**, -ila *m* (ar.) 1. *dopuna*, *izravnanje*, *završivanje*.

2. »*tekmil učiniti*«, »*tečmil učiniti*« = dovršiti, upotpuniti, namiriti, izravnati. — »*Stara klanja po vaktu jaciju. / Pošto stara tek mil učinila, / ona sjede u meke duške*« (B. V. 1892, 155); »*kad su svate tek mil učinili, / taman svati konje uzjahaše*« (K. H. II 373); »*carsku kaznu tečmil učini, / štono sam je rateć potrošio*« (K. H. I 261).

< tur. *tekmil* < ar. *tākmīl* »svršiti, namiriti, upotpuniti«.

tèkne *n* (tur.) *korito*.

< tur. *tekne*.

tèknefes *m* i **tèk nēfes**, indecl. (tur.-ar.) 1. *zaduha*, *astma*.

2. *istom što je duša u njemu, na smrti je*.

< tur. *tek nefes*, v. *kompon.* pod *tek* i *nefes*.

tèkrār, -āra *m* i kao adv. (ar.)

1. *ponavljanje*, *opetovanje*.

2. *ponovno*, *opetovano*. — »*Te-krar Fatu ničah učinilji*« (Lord 25).

3. »tekrar učiniti« = ponoviti, opetovati.
 < tur. *tekrar* < ar. *tākrār*.
 V. *istekrar*.

téktašak *m* (tur.) *jednomud, onaj koji je s jednim jajetom, monorhit, monorchis.*
 < tur. *tektāšak*, v. kompon. pod tek i tašak.

ték-tük, adv. (tur.) *porijetko, ovdje-ondje; nekad te nekad.*
 < tur. *tek tük*, v. tek + tur. *tük*, riječ bez značenja, reduplikacija.

tél *m* (tur.) 1. *tanka žica.* — »ne biju se tako robinjice, / već se biju od tela kandžiom« (F. J. I 67).

2. *zlatna ili srebrna (od varaka ili srme) žica za vezenje ili protkivanje.*

3. *brzjav.*
 < tur. *tel*, sa značenjem kao u nas.
 V. *telli*, *telli-diba*, *telli-pulli*, *teliija*.

télal, -ála (*télār*) *m* (ar.) 1. *javni objavljivač, dobošar; izvikivač na javnim licitacijama; trgovački posrednik, staretinar.* — »telalima ode govoriti, / vi uzmite čet'est jedeka« (K. H. I 24); »Telal više od jutra do podne« (Bilten I 101).

2. »*dati na telala*« = objaviti ili prodati preko telala; »*pustiti telala*« = objaviti nešto preko telala.

3. *Telali je ime ulice u Sarajevu koja se prostire od Baščaršije do Vijećnice, gdje su se nalazile staretinarske radnje.*
 < tur. *tellāl* < ar. *dällāl*.
 V. *telalbaša*, *telaliija*, *telaliti*, *rastelaliti*.

télalbaša *m* (ar.-tur.) *starješina telala, prvi telal.* — »Telal-

bašo, imana ti tvoga« (Lord 15). — *Od ovog je došlo prezime Tělālbašić.*

< tur. *tellālbaşı*, v. kompon. pod telal i baš.

Tělālbašić, v. *telalbaša*.

telaliija *f* (ar.) *telalska provizija kod javnih prodaja (obično je iznosila 2%); nagrada telalu za oglašavanje.*

< tur. *tellāliye* < ar. *dällāliyyā*, v. telal + ar. adj. suf. -iyyā.

télaliti, *objavljivati, razglašavati; raznositi vijesti, vršiti telalski posao.* — »vi uzmite čet'est jedeka, / *tela'l'te* ih između svatova« (K. H. I 24); »Štono dolje u čaršiji telal telali? / Na kočiji duzel moma, te se prodava« (Vuk V 357).
 Izv. od telal (v.).

télef *m* (ar.) 1. *propast, stradanje, uginuće, nestanak.*

2. »*telef biti*« = propasti, upropastiti se; »*telef (se) učiniti*« = upropastiti (se), satrti (se). — »svi se momci telef učiniliše, / seabep zлата Eminbegoviće« (I. Z. III 106).
 < tur. *telef* < ar. *tälāf*.

telegrāfciija, **teligrāfciija** *m* (grč.-tur.) *poštar; poštanski službenik koji radi na telegrafu.*

< tur. *telegrafhana* < grč. *tēlegraphō* + tur. suf. -çi.
 V. *telegrafhana*.

telegrafhāna, **teligrafhāna** *f* (grč.-pers.) *pošta.*

< tur. *telegrafhana* < grč. *tēlegraphō* + pers. *hāne*, v. *hane*.

teliija *f* (tur.) *odjevni predmet vezen ili protkan zlatnom ili srebrnom žicom (koncem).* — »Šta joj dadoh mila majko moja: / Dvi telije i dvi anterije« (Bajr. 11).

< tur. *telli*, v. *telli*.

tèlli, tèrli, indecl. adj. (tur.) *vezen ili protkan zlatnom ili srebrenom žicom (koncem); ukrašen zlatnom ili srebrenom žicom.*
 < tur. telli, v. tel + tur. suf. -li.

V. telli diba, telli-pulli.

tèlli diba, tèrli diba f (tur.-pers.) *teška svilená tkanina protkana zlatnom ili srebrenom žicom (koncem); brokat.* — »bratac sestri šije terli dibu« (M. H. X 13).

< tur. telli diba, v. telli i diba.

tèlli-pùlli, tèrli-pùrli, indecl. adj. (tur.-pers.) *izvezen ili protkan zlatnom ili srebrenom žicom i ukrašen zlatnim ili srebrenim pulama (pločicama); okičen, nakičen, iskičen.*

< tur. telli pullu, v. telli i pulli.

tèluke, telùkčija, v. terluke, terlukčija.

tèlva, tèlfa, tëljva i tëlva, tëlfa, tëljva f (tur.) *talog od kuhane kafe.*

< tur. telve.

tèmbel, v. dembel.

tèmbih, tènbihi, -iha m (ar.) 1. *opomena, saopštenje, naredba.* — »Kad bi sa ovakve kule pukao top u doba mira, značilo je da kapetan poziva svoje ljude iz mjesta i okoline na tembih (saopćenje)« (Kreš. Kape-tanije 23).

2. »tembih učiniti« = upozoriti, narediti. — »pa ćeš nama tembih učiniti«, »i Turcima tembih učinio« (K. H. I 72, 107).

< tur. tembih < ar. tənbihi.

temenā, temenāh, indecl. n (ar.) 1. *simbolični pozdrav rukom koji se sastoji u tom što se desnom rukom (zapravo, vršcima prstiju ruke) dotakne najprije*

brada, onda usne, a zatim čelo. To ima da znači: ljubim ti skute i stavljam na čelo. Kod nas se u tom smislu kaže: »to treba poljubiti i na čelo staviti«, tj. tome treba odati svaku čast.
 2. »temena činiti, učiniti« = pozdravljati, pozdraviti na opisani način. — »pa bajrake zemlji položiše, / u tri puta temena činjahu« (Vuk IV 311); temena mu tri put učiniti« (K. H. I 145); »zara ljubi, a temenah čini« (M. H. III 13).

< tur. temenna, temennah »simbolični pozdrav« < ar. tāmānni »željeti«.

temèrut, temèrutin m (ar.) *trom čovjek; glupan, smetenjak, nespособan ili nepodesan za kakav fizički rad.*

< tur. temerrüd, temerrüt < ar. tāmārrud »prkositi; tvrdoglav biti«.

temèsuk, temèsuē m (ar.) *potvrda, isprava, pismo.*

< tur. temessük »isprava«

< ar. tāmāssuk ($\sqrt{\text{msk V}}$) »uhvatiti se za nešto, držati se nečega«.

tèmiz, adj. (tur.) *čist.* — »U djevojčice temiz haljine, / temiz haljine, tanko predene« (I. Z. II 170).

< tur. temiz.

tèmre, -eta n (tur.) 1. *koplje; držak od bajraka.* — »On na koplje frci kod bunara. / sve mu temre u igle sasuo«, »sav mu bajrak odnijelo olovo, / samo temre nosi u desnici« (M. H. III 21, 416); »u ruci mu temre ubojito, / na temretu od zlata jabuka« (K. H. I 315).

2. *držak od derdēja.* — »Od sebe je derdef odbacila, / derdefu je temre salomila« (Beh. IX 294)

tenánluk

< tur. *temren* < tur. *timuren*
»željezni vrh u koplja ili strijele« (tur. *timur* »željezo«).

tenánluk, v. *tenhanluk*.

tènbih, v. *tembih*.

tëndžera, tëndžera *f* (tur.) *duboka bakrena posuda, dublja je od šerpe i nema drški sa strane.* — »Zaludu je kula i pendžeri, / kad nije ništa u tëndžeri« (Nar. bl. 56); »Rugao se lonac tëndžeri (što je crna)« (Vuk, Posl. 272).

< tur. *tencere*.

teněće, -eća (taněće) *n* i **teněća** *f* (pers.) *lim, pleh.* — »pokrivena žutim tenećetom« (K. H. I 236).

< tur. *teneke* < pers. *tenke*.

V. *tenećdžija, tenečka*.

tenećdžija (tanećdžija) *m* (pers.-tur.) *limar.*

< tur. *tenekeci*, v. *teneće* + tur. suf. *-ci*.

tenečka (tanečka) *f*, *kanta od lima.*

Izv. od *teneće* (v.).

tenef *m* (ar.) *konopac, uže.* — »I ja ću sijat konoplje, / I ja ću plesti teneće« (Vuk V 391); »O Boga ti pehlivanko djevojko, / ili voliš po teneću igrati, / ili s Mehom na šiltetu sjediti?« (Sevd. 146).

< tur. *tenef* < ar. *ṭunub*.

tenešilë, v. benefsile.

teněšir, -ira *m* (pers.) *dugački sto na kome se mrtvac u muslimana kupu prije sahrane.* — »kupaše je dušijom vodicom, / pušćaše joj kose niz tenešir« (I. Z. IV 246).

< tur. *teneşir* »sto na kome se kupu mrtvac« < pers. *tenšū* *tenšūy* »onaj koji pere, perač« (pers. *ten* »tijelo« i pers. *šu*,

šūy, prez. (osn. od inf. *šusten* »prati«).

tènhān, tenhānluk (tēnān, tenānluk) *m* (pers.-tur.) *samoća, osama, dokolica.* — »Po akšamu večer večerali, / Po večeri sili po tenhanu« (M. H. IV 59). < tur. *tenhalık* < pers. *tenha* »sam, prazan, pust« + tur. suf. *-lik*.

tenzimāti-hajrije, v. tanzimati-hajrije.

těpa *f* (tur.) 1. *brežuljak, brdašce, uzvisina.* — »te na drugu tepu udariše« (K: H. I 187); »u bostanu tēpa ozidana, / a oko nje jalduz-tarabozani« (K. H. II 289).

2. *Tēpa je ime jedne mahale u Mostaru.*

< tur. *tepe, depe* »brežuljak; vrh; tjeme«.

V. *tepedžik, tepeluk*.

Těpa, v. tēpa.

těpedžik *m* (tur.) 1. *mali brežuljak.*

2. *Těpedžik je ime jednog kraja u Travniku.* — »Je l' ti žao Tepedžika, / Tepedžika teferiča?« (Sevd. 113).

< tur. *tepecik*, v. *tēpa* + tur. dem. suf. *-cik*.

Těpedžik, v. tepedžik.

tepelëisati, -išëm, uništiti.

< tur. *tepelemek* »uništiti«.

těpeluk (tēpaluk) *m* (tur.) 1. *mala kratka ženska kapa okićena niskama dukata ili bisera, ili vezena srmom i zlatom. Nosi se navrh glave. Ponekad se tako naziva pločica na ženskim kapama koja je izvezena srmom ili zlatom.* — »Atu s' peča nad očima svitli, / Ko tepeluk u namli divojke« (M. H. IV 93).

2. *gornji okrugli dio crnogorske i hercegovačke kape.*

3. *ukrašena jabuka na vrhu kundaka u male puške.* — »svoje mrke objesio brke, / pokrili mu puškom tepeluke« (K. H. I 114).

4. *kružni dio kapka u mlina za kafu.*

< tur. *tepelik* < tur. *tepe*, v. *tapa* + tur. suf. -lik.

těpsija, těvsija f (tur.) okrugli bakreni ili emajlirani sud; pitne tepsije su plice i u njima se peku pite, a u dubljim tepsijama peče se hljeb. — »Ako je pas pitu izio, tepsija je ostala« (Vuk, Posl. 4); »Skuplja pita neg' tevsija« (GZM 1951 218).

< tur. *tepsi*.

V. tepsijanije.

tepsijanje, okretanje uspravljene tepsije uz pjesmu. U ovom slučaju tepsija zamjenjuje muzički instrumenat.

Izv. od tepsija (v.).

těrak, těrek m (tur.) uzorak, muštra, model (muštra od papira za haljine, muštra od kartona za obuću, abadžijski uzorak za kroj, drvena mjera u samardžija za razmak rupa na krstina-ma itd.).

Vjerovatno < tur. *tırık* »koža« (stariji oblik od *deri*). Možda prema ovom: parče kože kao uzorak, kao mjera.

terāvija f (ar.) noćna ramazanska molitva od 20 rečata, koja se klanja zajedno sa jacijom.

< tur. *teravi* < ar. pl. *tārā-uḥ*, sing. *tārūḥa* »četiri rečata teravije (tj. jedna petina teravije)«.

Terāzije f (pers.) glavni trg u Beogradu. Ime je dobio po tome što se na ovom mjestu za vrijeme turske vlasti nalazio re-

zervoar odakle se voda razvodila u raznim pravcima. Rezervoar iz koga se voda razvodi zove se »terezija« ili »terazije«.

< tur. *terazi* < pers. *terāzū*.

V. terezija.

terāzije, v. terezija

terbije, -eta n (ar.) odgoj, vaspitanje.

< tur. *terbiye* < ar. *tārbiyā*.

V. terbijeli, terbijesuz, terbijesuzluk, terbijetiti.

terbijeli, terbijetli, indecl. adj. i adv. (ar.-tur.) 1. kao pridjev: *odgojen, vaspitan*.

2. kao prilog: *pristojno, uljudno*. — »Pa ti si do vode bunara, / Terbijetli ti do bega dođi« (M. H. IV 7).

< tur. *terbiyeli*, v. terbiye + tur. suf. -li.

terbijesuz, supst. i adj. (ar.-tur.)

1. kao imenica: *neodgojen čovjek, prostak*.

2. kao pridjev: *neodgojen, nevaspitan*.

< tur. *terbiyesiz*, v. terbiye + tur. postpoz. -siz »bez«.

terbijesuzluk m (ar.-tur.) neodgoj, nevaspitanost.

< tur. *terbiyesizlik*, v. terbiye-suz + tur. suf. -lik.

terbijetiti, odgajati, vaspitati.

Izv. od terbiye (v.).

těrei-dün'jā, těrki-dün'jā, indecl. m (ar.) odricanje od ovog svijeta i posvećivanje misli i rada samo drugom, budućem svijetu. < tur. *terk-i dūnya*, perz. izft. od ar. *tārḳ* »ostaviti, proći se: ostavljanje, prolaženje« i ar. *dūnyā* »ovaj svijet«.

těré činiti, těrḱ činiti, ostavljati, propuštati, napuštati. — »terč ne čini božji farz« (Nar. bl.

309); »terk ne čine oni svojega hizmeta« (Ist. bl. 227).

< tur. *terk* < ar. *tärk* »ostaviti«.

tèrcija, v. *terkija*.

tèrdžāh, tèrdžāj, v. *terdah*.

terdžūmān, -āna *m* (ar.) *tumač stranih jezika, prevodilac*. — »brže viknu sedam terdžumanā« (K. H. I 278).

< tur. *tercüman*, *terceman* < ar. *tärğumān*.

V. *dragoman*, *terdžumaniti*, *terdžumanluk*.

terdžumāniti, *tumačiti, prevoditi strani jezik*.

Izv. od *terdžuman* (v.).

terdžumānluk *m* (ar.-tur.) *zvanje tumača stranih jezika ili prevodioca*.

< tur. *tercümanlık*, v. *terdžuman* + tur. suf. -*lik*.

tèrdāh, tèrdāj, tèrdāh, tèrdāj (**tèrdžāh, tèrdžāj**) *m* (pers.) 1. *zanatlijski sto na kome zanatlija radi (cipelarski, stolarski, mutapčijski itd. terdah); lončarsko kolo*.

2. *okvir od letava na kojem tabaci (kožari) razapinju kožu, pošto je izvađe iz kreča*.

< tur. *tezgāh* < pers. *destgāh* (pers. *dest* »ruka« i pers. -*gāh*, suf. za oznaku mjesta).

V. *tezga*.

tèredža, tèredže (tèreda, tèrede) *f* (ar.) *kalup, model (kujundžijski, zlatarski, zvonarski itd.); kutija za mjerenja baruta*.

< tur. *derece* < ar. *dārāğū* »stupanj, stepen«.

terèzija, teràzije *f* (pers.) 1. *ručna vaga, sprava za mjerenje koja ima dva tasa sa dvije strane koji vise*.

2. *mjesto na vodovodnoj mreži (rezervoar) grada odakle se razvodi voda u raznim pravcima*. Od ovog je došlo *Terèzija*, ime jedne mahale u Sarajevu i *Teràzije*, glavni trg u Beogradu. < tur. *terazi* < pers. *terazū*.

Terèzija, v. *terezija*.

tèrkija, tèrcija *f* (tur.) 1. *zavežljaj opreme (kao što je kabanica, sedžada itd.) koji se kajiševima priveže za obluče na zadnjoj strani sedla*. Ponekad se i sami ti kajiševi kojima se *terkija* veže nazivaju *terkija*. — »oboriše sve turske šatore, / u terčije šatore saviše« (Vuk IV 284); »Rasede ga pod jelu zeljenu, / A s terčija svičeno serdžade« (Lord 145); »a kadune konjma na terkije« (K. H. I 90).

2. *dio starije ženske narodne nošnje, ukrasni privjesak koji visi zakačen sa strane o pojasu*. To su četiri uska kajišića, dužine oko 60 cm, okićena pulama i raznobojnim staklima, a pri dnu svakog kajišića visi mali ključić, ili nožić, mašice i slični mali predmeti.

< tur. *terki*, po svoj prilici došlo od starijeg oblika za tur. *deri*: *türk* i *teri* »koža«.

terlèma *f* (tur.) *vrućica, tifus*. — »Nit je dobra kuga ni terleme« (Nar. bl. 126).

< tur. *terleme* »tifus«, osn. zn.: »znojenje«.

tèrli, tèrli dība, tèrli-pürli, v. *telli, telli dība, telli-pulli*.

terlùkčija (telùkčija) *m* (tur.) *zanatlija koji izrađuje i prodaje terluge (papuče)*.

< tur. *terlikçi*, v. *terluge* + tur. suf. -*çi*.

terluge, -ùkà, tèrluci, -ùkà (tèluke) *f* (tur.) 1. *ženske papuče, na-*

ročito papuće od sahtijana ili kajsara, po licu izvezene zlatom, srebrom ili svilom. — »od mojih vezenih terluka, / od tvojih mrkijih kundura« (Ašikl. 34).

2. nazuvci, obojci, koji se navlače na muške čarape. — »Hajde drugo, da d'jelimo dragog: / tebi kita, meni finofesić, / tebi čarape, a meni terluka« (M. H. X 23).

< tur. *terlik* »papuće (< tur. *ter* »znoj« + tur. suf. -lik). V. terlukčija.

tërs *m* i kao adj. (tur.) 1. onaj koji je naopake, pogane naravi, koji je na svoju ruku.

2. kao pridjev: naopake, pogane naravi, na svoju ruku. — »Dobričina je on, Bog mu dao, već ostario, pa postao malo ters, na svoju ruku« (Čolak. 32).

< tur. *ters*, osn. zn.: »naizvrat, naopako«.

V. tersatuna, tersluk, tersuna, naters.

tersatuna, indecl., makar; neka je; neka davo nosi.

Izv. od tersuna (v.).

tërsluk *m* (tur.) naopaka, ružna narav; nabusitost; kaže se: »nemoj mi tersluka istresati«. < tur. *terslik*, v. ters + tur. suf. -lik.

tersuna, adv. (tur.) naopako, nevaljasto, naizvrat; kaže se: »sav mu je posao tersuna«.

< tur. *tersine*, izv. od ters (v.).

tërtib, -iba *m* (ar.) 1. red, pore-dak, raspored.

2. »tertib učiniti« = rasporediti, red postaviti — »kad si tertib taki učinio« (K. H. I 40).

< tur. *tertib*, *tertip* < ar. *tār-tib*.

V. tertibiti, tertibli.

tertibiti, raspoređivati, raspored praviti. — »na jafte ih paša razređuje, / pa tertibi šest hiljada svata« (K. H. I 552).

Izv. od tertib (v.).

tertibli, indecl. adj. (ar.-tur.) uredan.

< tur. *tertipli*, v. tertib + tur. suf. -li.

tërzibaša *m* (pers.-tur.) terzijski prvak, glavni terzijski majstor. — »za njom šeće beg Alibeg. terzibašin sin« (GZM 1909 596); »Pošetalo materino zlato, / do dućana terzi-baše Jova« (Vuk V 317).

< tur. *terzibaşı*, izft., v. kompon. pod terzija i baš.

tërzija *m* (pers.) krojač, krojač čohë (krojači sukna zovu se abadžije). — »kod terzija i naših sarača« (M. H. III 459); »il' je diba među terzijama, / il' je derdef među veziljama« (Muz. zap. Inst. 2266).

< tur. *terzi* < pers. *derzi*.

V. terzibaša, Terzije, terziluk.

terzijān, -āna *m* (pers.) trzalo za tamburu kojim se udara po žicama. — »tamburice, moja dangubice, / terzijanu, moj golem zjanu!« »tamburicu Hajrimehić Sulja, / terzijane čalgidžije Husa« (Ašikl. 70).

< tur. *taziyane*, *tarzene* < pers. *tāziyāne*, *tārzene* (pers. *tār* »žica, žica od tambure« + pers. *zene*, part. perf. od inf. *zeden* »udarati, kucati, svirati«).

Tërzije, pl. t. (pers.) ime jedne narodne igre, kola.

Izv. od terzija (v.).

terziluk *m* (pers.-tur.) krojački zanat.

< tur. *terzilik*, v. terzija + tur. suf. -lik.

tésir, -ira *m* (ar.) 1. djeloranje, uticaj.

2. muka, briga, tegoba (kao posljedica djelovanja kakve neugodne vijesti, nezgode i sl.).

< tur. *tesir* < ar. *tāʿīr*.

V. tesirluk.

tesirluk *m* (ar.-tur.) muka, briga, tegoba (kao posljedica djelovanja kakve neugodne vijesti, nezgode i sl.).

< tur. *tesirlik*, v. *tesir* + tur. suf. -lik.

teskera *f* (ar.) pismo, pisamce; isprava, potvrda; poziv. — »Ne razumije se kao ni vuk u teskeru« (Nar. bl. 118); »Daj mi mene pasoš i teskeru« (Lord 317).

< tur. *tezkere* < ar. *tādkirā*, osn. zn.: »potsjetnica«.

V. teskeredžija, jol-teskera.

Teskeredžić, v. teskeredžija.

teskeredžija *m* (ar.-tur.) onaj koji izdaje teskere; onaj koji vodi protokole ili zapisnike; službenik administracije. Od ovog je nastalo prezime *Teskeredžić*

< tur. *tezkereci*, v. *teskera* + tur. suf. -ci.

těslim, -ima *m* (ar.) 1. predaja.

2. pravni termin: predaja u posjed; sa uzvikom »těslim!« telal okončava dražbu i predaje objekat najpovoljnijem ponudaču.

< tur. *teslim* < ar. *tāslim*.

V. teslimiti (se), teslim-taš, teslim učiniti, džan-teslim, preteslimiti.

teslimiti (se), *predati (se)*. — »Kam' gazije Đerzeljez Alije, / Da teslimim careva fermana?« (Lord 9).

Izv. od *teslim* (v.).

těslim-tāš *m* (ar.-tur.) derviško znamenje, emblem: osmougao-na ploča od alabastra sa srebrnim ukrasom, tauširanjem i sa 12 nepravih tirkiza. Takav jedan predmet nalazi se u Etnografskom odjeljenju Zemaljskog muzeja u Sarajevu (inv. br. 90).

< tur. *teslim taşı*, bukv. »kamen predaje«, u ovom slučaju bilo bi »kamen posvete bogu«, izft., v. kompon. pod *teslim* i *taš*.

těslim učiniti, *těslim se učiniti*, *predati (se)*; bogu dušu predati. — »car mu muhur teslim učinio«, »teslim svoju dušu učinio« (K. H. I 479, 453); »To izreče, teslim učinila, / I umrije žalosna joj majka!« (Vuk V 533).

Izv. od *teslim* (v.).

těspih, -iha *m* (ar.) muslimanske brojnice. Potpuni *tesih* ima 99 zrna, a mali *tespih* 33. — »u ruci joj *tespih* od merdžana« (K. H. I 400).

< tur. *tespih* »brojanice« < ar. *tāsbih*, osn. zn.: »slaviti boga izgovaranjem pobožnih riječi »subhāna-llāh!«

těste -eta, *n* (pers.) svežanj od 10 komada; ponekad se upotrebljava u značenju tuce, tj. svežanj od 12 komada. — »pa se brani malijem puškama, / dok izgorje tri *teste* fišeka« (Vuk IV 392); »i u njima na *teste* fišeci« (K. H. I 290).

< tur. *deste* »svežanj, ono što se može u šaku uzeti i šakom obuhvatiti; pribor« < pers. *deste* (pers. *dest* »ruka«).

testěra, *f* i *testěre*, -ěta, *n* (pers.) pila.

< tur. *testere* < pers. *destere*, *desterre* »ručna pila« (pers. *dest* »ruka« i pers. *erre* »pila«).

V. testeraš, testerati, pretesterati.

testeraš, -aša *m*, rezač, onaj koji pila drva.

Izv. od testera (*v.*).

testèrati, pilati, pilati drva.

Izv. od testera (*v.*).

tèstija *f* (pers.) zemljani sud za vodu, sličan bardaku; vrč. — »testiju je vrgla pod fiskiju« (K. H. II 335).

< tur. *testi* < pers. *desti* (pers. *dest* »ruka«).

tèstir, -ira, **tèstijer**, -a *m* (pers.) 1. dozvola, dopuštenje. — »Je li testir, moje age drage, / da ja smijem kolu i djevojkam« (F. J. II 282); »brez testira pade pred vezira« (K. H. I 223); »Je li testijer, od Srijema Mato / Da strijelim na kupi jabuku? / Testijer ti, crni Ugarine!« (M. H. I 373).

2. majstorsko pismo; proizvođenje kalfe za majstora; dozvola izučenom šegrtu da može obavljati zanat za koji se osposobio.

< tur. *testir* < pers. *destur*.

tèšbih olmasun! tèšpih olmasun! interj. (ar.-tur.) ne budi primijenjeno!

< tur. *tesbih olmasin!* »ne budi prisposobljeno!« < ar. *tāšbih* »prisposobiti« i tur. *olmasin!* imper. neg. 3 lice sing. od *olmak* »biti«.

tèstit *m* (ar.) znak dupliranja slova u arapskom pismu, koji se stavlja iznad konsonanta koji se čita kao dupli.

< tur. *testit* < ar. *tāštid*.

tètik (**tèftik**) *m* (tur.) luk, pero, opruga, odapinjač u puške ili revolvra.

< tur. *tetik*.

tetima *f* (ar.) 1. dopunska prostoriya, krilna prostoriya u džamiji (u Begovoj džamiji u Sarajevu imaju dvije tetime: desna i lijeva).

2. predgrađe.

3. Nekoliko sela u Bosni nosi naziv Tetima. To su sela dodijeljena gradskoj opštini, i u tim selima su stanovnici grada imali pravo drvarenja i paše za stoku.

< tur. *tetimme* < ar. *tātimmä*.

tetrivān, v. tahtarevan.

tetrèika, **titrèika** *f*, trepetljika, vrsta ženskog nakita koji treperi. — »Iz sindžira zlatne titreike, / Što ih kade ispod grla nose« (Vuk VII 66).

< tur. *titremek* »titrati, treperiti«.

Tèufik, v. Tefvik.

tevábija *f* (ar.) pratnja; pristalice, sljedbenici, istomišljenici. — »I pobiše paši tevabiju« (Vuk VIII 57); »nego samo svoju tevabiju« (M. H. III 287).

< tur. *tevabi* < ar. pl. *tāwābi*, sing. *tābi* »onaj koji slijedi«.

V. tabi biti.

tèvba, **tèvbe**, v. toba, tobe.

tèvdil, v. tebdil.

tevećeli, indecl. adj. (ar.) naprazno, besciljno. — »tek, Ivane, neću tevećeli, što god bide dara zetovoga, / da mi dara niko ne dijeli« (Vuk II 530).

< tur. *tevekkeli* »naprazno, besciljno; slučajno« < ar. *tāwākkul* »predanje bogu, oslanjanje na boga« + ar.-pers. adj. suf. *i*.

V. tevećelija, tevećelijast.

tevećelija *m* (ar.) naivčina; lukast čovjek, subudalast čovjek.

< tur. *tevekkeli*, v. tevećeli.

tevečelijast**tevečelijast**, adj. *luckast, subudalast.*Izv. od *tevečelija* (v.).**Těvfik, Těufik, Těfik, Tűfik**, -ika (ar.) *musl. muško ime.*< tur. *Tevfik*, muško ime < ar. *tāwfiq* »naklonost, milost, potpora božja«.**těvhid (těhvid)**, -ida m (ar.) 1. *muslimanski pomen za mrtve koji se sastoji u grupnom učenju pobožnih izreka i molitava. Obično se uči u kući umrle osobe na dan sahrane, na sedminu, četrdesetinu, na pola godine i na godinu.*2. *grupno derviško učenje pobožnih izreka koje se vrši sjedeći u krugu.*< tur. *tevhid*, *tevhit* < ar. *tāw-ḥid*, osn. zn.: »vjerovanje u jedinstvo božje«.**tevljet** m (ar.) *zvanje mutevelije (upravnika) vakufa; upravljanje vakufom.*< tur. *tevljet* < ar. *tāwliyyā*.**Těvrāt**, -āta m (jevr.) *Tora, Sve-to pismo starog zavjeta.*< tur. *Tevrat* < ar. *Tāwra* < jevr.**těvsija**, v. *tepsija*.**těvter**, v. *tefter*.**těvtiš**, v. *teftiš*.**těza, těze** f (tur.) *tetka, materina sestra.* — »A Džehve mu doma ne bijaše, / Već u teze fren-gi kumaš veze« (Bajr. 16).< tur. *teze, teyze*.**tězga, tězga** f (pers.) *pult, banak u dućanu, krčmi ili bifeu ili na trgu (pijaci).*< tur. *tezgāh* < pers. *destgāh*, v. *terdah*.**tězgere** f, pl. t. (pers.) *nosila, nosila za materijal (za kamen, ciglu, zemlju itd.).* — »pa ga me-

ću u kožne tezgere, jer je vezir plaho ostario« (F. J. II 345).

< tur. *teskere* »nosila« < pers. *deskere*. Neki pretpostavljaju da je ova riječ došla od pers. *destgāre* »ručni tovar« (pers. *dest* »ruka« i pers. *gāre* »tovar«) ili od pers. *destgāre* (pers. *dest* »ruka« i pers. *gāre*, od inf. *gīrīftan* »uzeti, uhvatiti«).**těžak-baša** m (srp.-hrv.-tur.) *najbolji i najvrijedniji težak u selu koji važi kao prvak — zemljoradnik. Prema njemu se upravljaju ostali seljaci u sjetvi, žetvi i ostaloj obradi zemlje. Ovakvih težak-baša bilo je ranije u mnogim mjestima Bosne i Hercegovine.*Hibr. r.: druga kompon. od tur. *baš*, v. *baš*.**těžakluk** m (srp.-hrv.-tur.) *težački posao, zemljoradnja.*Hibr. r.: sa tur. suf. *-luk, -lik*.**těždāh**, v. *terdah*.**tī**, -īta n (ar.) *ime arapskog slova »t«.*< tur. *tī* < ar. *tā'*.**Tīdža**, v. *Hatidža*.**tiftik**, adj. (ar.) 1. *potpuno iscije-pan, raspao se.* — »kao tiftik došlo od velike upotrebe«, tj. potpuno se raspalo.

2. »tiftik se učiniti« = raspasti se, pocijepati se u komadiće.

< tur. *tiftik* < ar. *tāftik* »drndanje, pucanje, čupanje vune ili pamuka«.**tiftik, tīvtik** m (ar.) *vrsta čistog pamučnog platna.*< tur. *tiftik* »dlaka od angor-ske koze; tanko platno (bez) za zavijanje rana« < ar. *tāftik* »drndanje, pucanje, čupanje vune ili pamuka«.

tiganj, -gnja *m* (grč.) *tava*.
 < tur. *tiġan* < grč. *tēganon*.

tiliprik, *v.* *tiriplik*.

tilsum, **tilisum**, **tilsun** *m* (ar.) *mađijska tajna*; *tajni izgovor*, *znak*, *crtež i sl.*, *kojim se kakva tajna čuva*. Bez upotrebe tog mađijskog sredstva ne može se doći do tajne koja se krije. — »Ona bi je svake tili-sume« (Vuk III 441): »Jer to je kod pantišpanje hrđav tilsum, da se nad njom, dok se umučuje, ne smije niko začu-diti, jer ako se začuđi, sigurno se neće urediti« (Zembilj II 97).
 < tur. *tilsim* < ar. *tilsim*, *tilism*.

timār, -āra *m* (pers.) 1. *njegovanje*, *čišćenje i uredno hranjenje konja*.

2. »timār učiniti« = očistiti konja česagijom, četkom. — »šarca svoga timar učinio« (M. H. III 19).

3. *feudalni posjed, leno, spahiluk u Turskoj Carevini koji donosi godišnje do 20.000 akči*. — »Car će nama timar dati, / Brijazevo i Kreševo« (Ist. bl. II 244).

4. *timāri*, *pl.*, *poljsko dobro, seoski posjed*. — »otiš'o je Meho u timare« (M. H. X 30).
 < tur. *timar* < ar. *timār* »njegovanje bolesnika«.

V. *timar-tefterdar*, *begluk-timar*, *timariti*, *istimariti*.

timārīti, *čistiti konja česagijom i četkom*. — »gdje timari dogu u avliji« (M. H. III 363).
Izv. od timar (v.).

timār-teftērdār, **timār-deftērdār**, -āra *m* (pers.) *šef timarske službe koji vodi evidenciju timara i njihovih prihoda*. — »u careva timar-tefterdara« (K. H. I 16); »ja sam ćerka timar-

defterdara« (B. V. 1886 108).

< tur. *timar defterdari*, *izft.*, *v.* *kompon. pod timar i tefterdar*.

timūrdžija *m* (tur.) *gvoždar*.

< tur. *timurcu* < tur. *timur* »gvožde« + tur. *suf. -cu, -ci*.

tira *f* (franc.) *vrsta boljeg prediva; bijeli pamučni konac za tkanje; dvostruko upredeni pamuk*.

< tur. *tire* < franc. *tirant*.
V. *tiriplik*.

tiriplik, **tiliprik** *m* (franc.-tur.) *vrsta bijelog pamučnog konca za tkanje; dvostruko upredeni pamuk*.

< tur. *tire ipligi*, *izft. od tur. tire*, *v.* *tira* i *tur. iplik* »konac«.

tirit *m* (ar.) 1. *nadjev za pite između jufki: smjesa od sitno izdrobljenog tijesta zamiješanog s maslom i jajima, koja se stavlja među jufke u baklavu; smjesa od izdrobljenog sira pomiješanog s kajmakom, koja se stavlja u pitu sirnicu*.

2. *sitno isjeckana popržena džigerica kojom se nadijeva perad ili se daje kao prilog uz pečenje od peradi*. — »Masni tirit metnuše preda se, / eto vama od tiritu grudi, / jagmite se o tučije volje« (Ist. bl. I 257).

< tur. *tirit*, *tirid* »popara, komadi hljeba poliveni masnom vodom« < pers. *terid* < ar. *tārid*.

tirjačija, **tirjākija** *m* (pers.) *strastveni pušač, strastveni kafeđija; uživatelj opojnih droga*.

< tur. *tiryaki* < pers. *tiryākī*.
V. *tirjačiluk*.

tirjačiluk *m* (pers.-tur.) *strast za duhanom ili kafom; ogorčelost u pušenju duhana ili pijenju kafe*.

< tur. *tiryakilik*, v. *tirjačija* + tur. suf. *-lik*.

titiz m (tur.) *škrtac, tvrdica*.

< tur. *titiz* »nervozan, čudljiv; zanovjetao«.

V. *titizluk*.

titizluk m (tur.) *škrtost*.

< tur. *titizlik*, v. *titiz* + tur. suf. *-lik*.

titreika, v. *tetreika*.

tivtik, v. *tiftik*.

toba, tēvba f i tōbe, tēvbe n (ar.)

1. *pokajanje od grijeha*.

2. »*tōbē doći*« = pokajati se i dalje ne činiti grijeha; kaže se: »*tōbe doš'o*, svega se proš'o«.

3. »*tōbē se dozvati*« = proći se grijeha, popraviti se; okaniti se nekog rđavog posla. — »*devet braće i devet sestara, i ne bi li se tobe dozvalo*« (I. Z. II 71).

< tur. *tōvbe* < ar. *tāwbā*.

V. *tobei-istigfar*, *tobe ja rabum!*

tobdžija, tobdžiluk, v. *topčija, topčiluk*.

tobei-istigfār, -āra. m (ar.) *pokajanje i traženje oprosta od boga*.

< tur. *tōvbe-i istigfār* < ar. *tāwbā*, v. *toba* i ar. *istigfār* »tražiti od boga oprosta«.

tōbe jā rābum, tōbe estagfirūlāhi, interj. (ar.) *bože oprosti! (što rekoh)*. Kaže se kad se izgovori kakva griješna riječ.

< tur. *tōvbe ya Rabbim, tōvbe estagfirullah!* < ar. *tāwbā*, v. *toba*, ar. *yā* »o!« i tur. *Rabbim* »moj bože« (ar. *Rabb* »gospodar bog«); ar. *āstagfiru-llāh* »tražim od boga oprost«.

tōjaga, tōljaga f (tur.) *batina, debeli štap*. — »Neki se đavo boji krsta a neki tojage« (Vuk,

Posl. 200); »A u drugoj drenova toljaga« (K. H. I 139).

< tur. *toyağa* »debeli štap«.

tōka f (tur.) *kopča na kajišu — opasaču; kopča na ženskom pojasu*.

< tur. *toka*.

V. *tokali, tokalija, toke*.

tokāli, indecl. adj. (tur.) s *tokama, s pucama*. — »obukao je tokali dečermu« (K. H. II 448).

< tur. *tokalı*, v. *toka* + tur. suf. *-lı*.

tōkalija m (tur.) 1. *čederma ili džemadan s tokama*.

2. *onaj koji ima na sebi toke; oklopnik*. — »Pa on diže silnu svoju vojsku, / sve atlije i sve tokalije« (Vuk IV 206).

< tur. *tokalı*, v. *tokali*.

tōke, gen. tōkā pl. f (tur.) 1. *po-veće metalno puce*.

2. *metalne pločice i dugmeta prišivena na prsima na dečermi ili džemadanu kao ukras (nekad služile kao oklop)*. — »u svakog su toke na prsima« (M. H. III 91). Obično se tako naziva i sama dečerma s tokama.

< tur. *toka*.

tōkmak m (tur.) 1. *malj; glavat debeo komad drveta, kao mali topuz*. — »Tale huče, a tokmakom tuče« (K. H. I 552).

2. *željezni maljić na avlijskim vratima kojim se kuca i doziva*.

3. *gvozdeni dio mlina za kafu koji stoji u sredini mlina*.

4. *fig.: glupan, zvekan; glupak*.

V. *tokmakli šešana*.

tōkmākli šešana (tokmāli šešana, tomākli šešana) f (tur.-pers.) *šešana (puška) tako nazvana zbog glomaznog drvenog kundaka*. — »u ruci mu tokma-

kli šešana« (K. H. I 203): »u ruci mu tok mali šešana« (M. H. III 492).

< tur. *tokmaklı şışane*, prva kompon. v. *tokmak* + tur. suf. -*lı*, a druga kompon. v. *šešana*.

tôla, v. *dolija*.

tômake, -*mākā* pl. f (tur.) žute ženske visoke mestve, kao čizme. Na njih su se oblačile papuče u obliku plitkih firala. — »na nogam' joj kundurice, mislim tômake« (I. Z. II 42).

< tur. *tomak*.

tômbak, **tûmbak** m (mal.) zlatno-žuta legura bakra sa 8—20% cinka od koje se izrađuju ibrici, leđeni, novci za ukras itd.

< tur. *tombak* < mal. *tambāga*.

V. *tombak-uzendije*.

tômbak-uzendije, **tûmbak-uzendije** f (mal.-tur.) uzendije od *tombak* legure. — »već vrančicu priteže dizgine, / a primiće *tumbak-uzendije*« (K. H. II 505).

< tur. *tombak uzengi*, v. kompon. pod *tombak* i *uzendija*.

tômrak, pl. **tômruci**, -*ūkā* m (tur.)

1. klada, panj, oblica, drvo za gorenje.

2. drveni vodovodni čunak.

3. *tomruci* su bili u ranije doba neka vrsta drvenih okova za osuđenike, kažnjenike.

< tur. *tomruk*.

V. *tomrukčija*.

tomrukčija m (tur.) onaj koji prodaje ogrevna drva.

< tur. *tomrukçu*, v. *tomruk* + tur. suf. -*çu*, -*çi*.

tôp m (tur.) 1. *top*, poznato artijerijsko oružje. — »na topove i na toprakale« (K. H. I 73).

2. veći smotak (tuba) platna, štofa ili druge tkanine. — »T o-

p o v i beza. atlasa« (Gajret 1930. 172).

3. *mehanizam mlina za kafu*. — »Mehanizam mlina se izrađuje od čelika i od gvožđa. Naziva se »drob« i »top« (u Sarajevu) (GZM 1957 84).

< tur. *top*.

V. *topčaga*, *topčibaša*, *topčija*, *topčiluk*, *tophana*, *toptan*.

tôpal m (tur.) čovjek sa jednom kraćom nogom, onaj koji je hrom. Od ovog je nastalo prezime *Topalović*.

< tur. *topal*.

V. *topalast*.

tôpalast, adj. hrom.

Izv. od *topal* (v.).

Topalović, v. *topal*.

tôpčaga m (tur.) zapovjednik jednog odreda *topčija*. — Od ovog je nastalo prezime *Topčagić*.

< tur. *topçu ağası*, izft. v. kompon. pod *topčija* i *aga*.

Topčagić, v. *topčaga*.

tôpčibaša, **tôbdžibaša** m (tur.) zapovjednik *topčija*. — Od ovog je nastalo prezime *Topčibašić*.

< tur. *topçu başı*, izft. v. kompon. pod *topčija* i *baš*.

Topčibašić, v. *topčibaša*.

Topčić, v. *topčija*.

Topčider m (tur.-pers.) veliki park u blizini Beograda.

< tur. *topçu deresi*, »topčijska dolina«, v. kompon. pod *topčija* i *dera*.

tôpčija, **tôbdžija** m (tur.) artiljerac; onaj koji ispaljuje topove. — »na topčije viku učinio« (K. H. II 43); »na tôbdžije hršum učinio« (M. H. III 71); — Od ovog je nastalo prezime *Topčić*.

< tur. *topçu*, v. *top* + tur. suf. -*çu*.

V. *Topčider*.

topčiluk

topčiluk, tobdžiluk *m* (tur.) topčijsko zvanje, topčijsko zanimanje.

< tur. *topçuluk*, v. *topčija* + tur. suf. *-luk*.

tōphana *f* (tur.-pers.) tvornica za izradu topova; arsenal. — »ti ćeš, care, do *tophane* sići«, »sa *tophane* cara čestitoga« (M. H. III 65. 86).

< tur. *tophane*, v. kompon. pod *top* i *hane*.

tōprak *m* (tur.) zemlja; tlo; teritorija; zemljište, kućno ognjište; dom; domovina.

< tur. *toprak*.

toprakāla *f* (tur.-ar.) šančevi u kojima su ukopani topovi. — »na topove i na *toprakale*«, »s *toprakala* kraljevi topovi« (K. H. I 73. 206).

< tur. *toprak-kale*, bukṽ. »utvrda od zemlje« (tur. *toprak* »zemlja« i ar. *qala* »tvrđava«).

tōptan, tōpten, adv. (tur.) sve skupa, sve zajedno, sve odjednom; na veliko (prodaja).

< tur. *toptan*, »sa značenjima kao u nas, v. *top* + tur. postpoz. *-tan*, *-den* »od«.

tōpuk, pl. **tōpuci**, -ūkā *m* (tur.) potpetica u cipele; donji izbačeni dijelovi u nanula.

< tur. *topuk* »peta«.

tōpuz *m* (ar.) buzdovan; u početku drveni štap sa kurgom na jednom kraju, kasnije kugla od gvožđa sa drvenim ili gvozdenim drškom. — »u Alije *topuz* u šakama« (K. H. I 29).

< tur. *topuz* < ar. *dābbūs*.

tōrba i tōrba *f* (tur.) torba; vrećica koja se nosi obješena o ramenu. — »Ako i prosim, *torb*e ne nosim« (Nar. bl. 16).

< tur. *torba* i *tobra*.

tōrlak *m* (tur.) 1. onaj koji se hvali, koji se razmeće.

2. Torlak je brdo u neposrednoj blizini Beograda, iznad sela Kumodraža.

3. Torlak prezime.

< tur. *torlak* »neiskusan, neuk, nevješt mladić«.

tōv *m* (pers.) gajenje, hranjenje stoke da postane debela i uhranjena.

< tur. *tav* < pers. *tāb*.

V. *tovan*, *toviti*.

tōvan adj., ugojen, dobro uhrađen.

Izv. od *tov* (v.).

tōviti, gojiti, hraniti radi odebljanja, radi utovljenja.

Izv. od *tov* (v.).

tōz, *m* (tur.) prah, prašina; »toz od kafe« = samljevena kafa, »toz od šećera« = sitni šećer.

< tur. *toz*.

V. *tozluci*, *limuntóz*.

tōzluci, -ūkā, **tōzluke**, -ūkā pl. t. (tur.) dokoljenice od čohle ili sukna koje se sa strane skopčavaju. — »na *tozlucih* kovče i *dizluci*« (M. H. III 91): »u gaćama i u *tozlukama*« (K. H. II 489). — *Tozlucima* se u nekim krajevima naziva dio čakšira ispod koljena.

< tur. *tozluk*, v. *toz* + tur. suf. *-luk*.

trāboloz, trābolos *m* (grč.) šareni šareni pojas sa kitama na krajevima, koji se izrađivao u Siriji i za turske uprave uvezio u naše krajeve. — »Košulju je *trabolozom* utegla, i *biserli pjevac-paftam* opasala« (I. Z. I 103): »Vid' u mene *trabolosa*. Marušo!« (Muz. zap. Inst. 2279).

< tur. *trablus*, skraćeno od *trablus şalı* »šal sirijske izrade«

< ar. *Ṭarabulus* »grad u Siriji«
 < grč. *Tripolis* »Tripolis«.

trabòzani *m* pl. (grč.) *debeli parmačići (kočići) kojima se ograđuju stepenice, sofe ili što drugo; balustrada.* — »pod njima je sofa načinjena, / naokolo šimšir-*trabozani*«, »sve kočije od bila biljura, / sve po njima mavi-*trabozani*« (M. H. III 216, 212).

< tur. *tirabzan, tirabzun* < grč. *trapésa*.

trâmpa *f* (tal.) *zamjena predmeta za predmet, stvar za stvar; ugovor o zamjeni.*

< tur. *trampa* < tal. *tramuta*.
 V. *trampiti*.

trâmpiti, zamijeniti.

Izv. od *trampa* (v.).

Travniklija *m* (srp.hrv.-tur.) *Travničanin.* — »Oj Boga ti, momče *Travniklija*« (K. H. I 176).

Hibr. r.: sa tur. suf. *-li*.

treptèlija *f* (srp.hrv.-tur.) *grana kao ženski nakit.* — »da mi kuje trepteliju, / i na ruke belenzuke« (V. M. 89).

Hibr. r.: našoj osnovi »trepta« (od inf. *treptati*) dodan tur. suf. *-li*.

trabòzani, v. trabozani.

trofànda *f* (pers.) *rano voće; voće koje prvo prispije (rano zri).*
 < tur. *turfanda* < pers. *turfende*.

troškàli, indecl. adj. (srp.hrv.-tur.) s troškom, skopčan s troškom; koji mnogo troši.

Hibr. r.: od naše riječi »trošak« sa tur. suf. *-li*.

tûâf, tuâfli, v. tuhaf, tuhafli.

tûcak *m* (tur.) *zarobljenik, sužanj; zarobljenik koji ide po svijetu*

da skupi za sebe otkup radi oslobođenja. Otud glagol potucati se (v.).

< tur. *tutsak* »zarobljenik«
 (< tur. *tutmak* »držati, prihvatiti, uhvatiti« itd.).

tûč *m* (tur.) *bronz.* — »Mujo kulu sejir učinio: / pokrivena tûčom i pirinčom« (K. H. II 95).
 < tur. *tuç, tunç*.

tudišâh, v. tugišâh.

tûfâhiye *f* pl. (ar.) *vrsta slatkog jela od jabuka: cijele jabuke oguljene i ukuhane u šećeru sa nadjevom od oraha ili badema.*
 < tur. *tüffahiye* < ar. *tuffâhiyyä* (< ar. *tuffâh* »jabuka« + ar. adj. suf. *-iyyä*).

tûfân, -âna *m* (ar.) *potop; opšti potop.*

< tur. *tufan* < ar. *tûfân*.

tufegdžija, v. tufekčija.

tûfek *m* (pers.) 1. *puška.*

2. *puškar.* — »i imade puška mletačkinja, / kojano je u Mletku kovata, / tri tufeka za petnaest dana« (Vuk III 440).
 < tur. *tüfek, tüfenk* »puška«
 < pers. *tufenk* »oružje kojim se gađa«.
 V. *tufekčija*.

Tufèkčić, Tufegdžić, v. tufekčija.

tufekčija, tufegdžija *m* (pers.-tur.) *puškar; zanatlija koji popravlja puške.* — »To začule tufegdžije« (Vuk V 413). — *Od ovog je nastalo prezime Tufekčić i Tufegdžić.*

< tur. *tüfekçi, v. tufek* + tur. suf. *-çi*.

tûg, -ûga, pl. tûzi, gen. tugová *m* (pers.) *znak pašinskog dostojanstva: čelenka napravljena od šarenih dlaka konjske strune. Čin paše se razlikovao prema broju tugova. Paša s jednim tu-*

gom zvao se »birtuglija« (v.), s dva tuga »ičituglija« (v.), a s tri tuga »učtuglija« (v.). Sandžak-bezi su bili birtuglije, beglerbezi ičituglije, a veziri učtuglije. Veliki vezir, sadrazam, imao je četiri ili pet tugova. — »birtuglije i iči-tuglije, / velike paše uč-tuglije« (K. H. I 47); »Evo tebi tuzi od meneka, / Odsele si Hasan-paša carski« (M. H. III 63).

< tur. tuğ < pers. tūg, osn. zn.: »konjski rep«.

V. tugišah, tuglija.

tugišah, tudišah, -āha m (pers.) cvijet carska kruna, *Fritillaria imperialis* L. — »ne padaj mi inje od oraha, / ne dolaz' mi miris od katmera, / od katmera i tugišaha« (S. S. 37).

< tur. tuğ şahi »cvijet carska kruna«, v. kompon. pod tug i šah.

tugjān, -āna m (ar.) uživanje, raskošno življenje.

< tur. tuğyan »objest, pretjeranost« < ar. tuğyān »osiliti«. V. zatugjaniti.

tugla f (lat.) cigla, opeka; crijep. < tur. tuğla »cigla« < lat. tegula.

tuglija m (pers.-tur.) paša s tugom (v. tug).

< tur. tuğlu, v. tug + tur. suf. -lu, -li.

tuhāf, tuhāfli, (tūāf, tuāfli) adj. (ar.) čudnovat, čudan, začudan. < tur. tuhaf, tuhafli »čudnovat« < ar. pl. tuhāf, sing. tuhfū »dar, poklon« (+ tur. suf. -li).

tühmet m (ar.) 1. sumnja, osumnjičenje.

2. potvora.

< tur. töhmet < ar. tuhmā.

tujūr-šāh, -āha m (ar.-pers.) kralj ptica. Koja se ptica misli pod

ovim imenom nije mi poznato. — »Po svakom joj selame spremaše, / po bulbulu i po tujur-šahu« (Kurt I 163).

< tur. şah-i tuyur »kralj ptica«, pers. izft. od pers. šāh, v. šah, i ar. pl. tuḡūr, sing. ṭayr »ptica«.

tulbe, v. turbe.

tulbent (tūnbet, tūmbet) m (pers.) fino tanko platno koje se upotrebljava za čalme, za zavoje, za bošče itd. — »Mi smo tebi ruho sašupili, / Crne zemlje i zelene trave, / Am-pamuka i bijela tulbenta«, »tađ ga pokri zlatali tulbentom«. (Vuk V 532, III 27); »još se junak oženio nijesam, / tūmbet-bošča ljubi mi ne treba« (Muz. zap. Išt. 1820).

< tur. tūlbent < pers. dūlbend. V. tulbenta, tulipan, tumbet-bošča, turban.

tulbenta f (pers.) vrsta ženske kape.

Izv. od tulbent (v.).

tulek m (tur.) 1. mali čovjek, čovjek malog rasta.

2. jednogodišnji kobac zv. atmadža (v. G. Z. M. 1890 109).

< tur. dölek »karpuzica ili dinjica u bostanu«.

V. tulekast.

tulekast adj., malena rasta; kaže se: »ostao tulekast«, tj. nije uzrastao, ostao malog rasta. Izv. od tulek (v.).

tulipān, -āna m (pers.) lala, *Tulipa gesneriana* L.

< tur. tūlbent < pers. dūlbend, osn. zn.: v. pod tulbent, a fig. znači »lala«.

tulum m (grč.) 1. mješina. — »Natoči mi jedan tulum vina, / Jedan tulum oka od dvanaes« (M. H. II 254).

2. fig.: prazne glave, nesabran čovjek; kaže se: »hajde, tulum jedan«, »hajde, prazna mješino«.

< tur. *tulum* < grč. *tylemos*.

tùlumba f (tal.) 1. šmrk za crpljenje vode ili za gašenje požara; pumpa.

2. vrsta slatkih zalivenih kolača u obliku malih krastavica, a rebraste kao šmrk, koje se prodaju u slastičarnicama, naročito onim orijentalnog tipa.

< tur. *tulumba* < tal. *tromba*.

tulumbaz, v. daulbaz.

tumànli, indecl. adj. (pers.-tur.) širok, prostran (kod nas se govori samo za gaće i dimije). — »zape meni kovčea od tozluka. / za njezine tumanli dimije« (I. Z. II 95).

< tur. *tuman* »kratke, široke gaće« < pers. *tunbān* »gaće«.

Tur. suf. -li dodan je u našem jeziku da bi se od imenice napravio pridjev.

V. *tumanlije*.

tumànlije (tumājlije) f pl. t. (pers.-tur.) široke šaljvare, gaće ili dimije.

Izv. od *tumanli* (v.).

tùmbak, tumbak-uzendije, v. tom-bak, tombak-uzendije.

tùmbās, -āsa m (pers.) ponton; vrsta čamca. — »na Dunavu tumbas preturiti« (K. H. I 38).

< tur. *tombaz* »ponton« < pers. *dum* »rep, kraj, krma« i pers. *bāz* »koji se igra«.

tumbēcija, tunbēcija f (tal.) biljka *Nicotiana glauca* R. Grah., fam. *Solanaceae*. List ove vrste duhana puši se na nargilu i, za razliku od pušenja pravog duhana, prije pušenja se ovla-

ži. Uspijeva u Maloj Aziji i zemljama Blistog Istoka. — »Kavu piju, tutun pripaljuju, / Proz nargilu tegle tumbēciju« (Vuk VI 321).

< tur. *tōmbeki* < pers. *tenbākā* < tal. *tabacco* »duhan«.

tùmbet, v. tulbent.

tùmbet-bōšča f (pers.) vrsta bošče kojom su se muslimanske pokrivalice (u koju su se zavijale). — »još se junak oženio nijesam, / tumbet-bošča ljubi mi ne treba« (Muz. zap. Inst. 1820).

Slož. od *tumbet, v. tulbent* i *bošča* (v.).

tùmrak, tūmruci, v. tomruk, tomruci.

Tūna f, tursko ime za rijeku Dunav. — »Tuna jeste mutna i krvava« (Vuk, Rječnik).

< tur. *Tuna*.

tūnus-fēs, tūnos-fēs, tūnofes m (ar.) vrsta fesa koji je visok i nosio se nenakalufljen, pošto je od debljeg materijala. Nosili su ga jedno vrijeme turski oficiri, a u Bosni zanatlije i mladi momci. U groblju kod Careve džamije u Sarajevu ima nišana na kojima su isklesani oblici ovih fesova. — »Tunofesa na oči namakne« (Vuk V 226); »Zlatan fermen Mehmed Uzunica, / tuno fesić Sunaefendića« (Ašikl. 70).

< tur. *Tunus fesi* »tuniski fes«, izft. < ar. *Tūnis* i *fes* (v.).

tūr, -ūra m (tur.) onaj prošireni dio straga u čakšira, šalvara ili gaća i uopšte onaj dio donje odjeće ispod stražnjice; stražnjica. »Derem nogavicu, pa krpim tur« (Vuk. Posl. 58); »kratka tura dugih nogavica« (K. H. II 306); »Udovice, popišana tura, / neću tebe dok

imade cura« (Muz. zap. Inst. 2252).

U tur. jeziku u ovom obliku i izgovoru ova riječ ne postoji, ali je bez sumnje turskog porijekla i vjerovatno je izvedena od prez. osn. inf. *oturmak* »sjesti«: *otur*, pa otpalo »o«, ili od tur. *potur*. »nabran, sa naborima, srozan«, pa otpalo »po«.
V. turli.

tūra f (tur.) 1. monogram, grb osmanskih sultana, koji stoji na početku svakog fermāna. To je arapskim slovima vješto napisano i složeno u posebnom obliku ime i titula vladajućeg sultana. Po obliku sve su ture slične. — »Ti 'š na fermān tūru udariti« (M. H. III 16).

2. ona strana kovanog novca na kojoj se nalazi tura, odnosno lik i ime vladara.

< tur. *tura*, *tuğra* < starotur. *tuğrul* »vrsta sokola koji se pripitomljen upotrebljava za lov.
V. *tura-jazija*, *turali*.

tūra (tur.) 1. svitnjak, snopić (štrngla) svile za vez, konca ibrišima, pamuka (jedna tura pamuka ima 6 kančela) itd. — »Uhvati se za tri pletenice, / kao za tri ture ibrišima« (M. I 64); »Imam kose. t ru ibrišima« (Vuk V 342); »U aršiji ture svile, jes li vidio?« (Muz. zap. Inst. 2054).

2. zasukani rubac ili marama, često sa zavezanim uzlom na kraju, kojim se u nekim društvenim igrama tuče po dlanu onaj koji pogriješi u igri.
< tur. *tura*.

tūra-jazija f (tur.) u dječjoj igri bacanje kovanog novca uvis i pogadanje da li će u novca, kad padne na zemlju, biti gore okrenuta strana s oznakom ture, grba ili lika vladara, ili strana

na kojoj je naznačen broj (jazija) vrijednosti novca. — »Igrači se podijele u dva tabora i bacaju »suvo-mokro« ili »tura-jazija«: ko će igru da počne« (Miodrag. 244).

V. kompon. pod tura i jazija.

turali, indecl. adj. (tur.) *sa turom*, koji ima tura. — »nek se pišu turali fermāni« (K. H. I 58); »Ostav', pobro, turalji perčina, / Ko što turski nose bajraktari!« (Lord 15).

< tur. *tuğrah* i *turali*, v. tura + tur. suf. -li.

turali, v. turli.

turalija m (tur.) onaj koji ima tura na sebi. — »Mula Idriz paru carevicu, / Turhanija paru turaliju« (Muz. zap. Inst. 3260).

< tur. *turak*, *tuğrah*, v. turali

turbān, -āna m (pers.) čalma sarkuk.

< njem. *Turban* < tur. *tülbent* < pers. *dülbend*. tulbent.

türbe (tülbe) n (ar.) mauzolej, natkrivena grobnica. — »a kad care türbe načinio« (M. H. III 96); »I vezir ga beše ukopao, / I vezir mu tulbe načinio« (Lord 274).

< tur. *türbe* < ar. *turbā*.

V. *turbedar*.

turbédār, -āra m (ar.-pers.) čuvar turbeta koji se brine o njegovom održavanju i čistoći.

< tur. *türbedar*, v. türbe + pers. -dār, prez. osn. od inf. *dāšten* »imati, držati«.

Turčin, **turčin m** 1. pripadnik turske nacije.

2. turčin u nar. pjesmi a, često, i u običnom govoru znači musliman: »vlah i turčin« = nemusliman i musliman.

Izv. od našeg turcizma »Turk« i »Turkuša« (v.) i stoga je »č«

a ne »ć«, kako bi bilo da je izvedeno direktno iz tur. *Türk*.
V. Turčija, turčija, turkovanje, turkovast, turkovanluk.

Turčija, Türkija *f* (ar.) *Turska*. — »E Turčiji zemlji dojadiše« (Vuk VI 163); »da preturim u zemlju Turčiju« (K. H. I 206).

< tur. *Türkiye* »Turska« < ar. *turkiyyä* »ono što pripada Turčinu« (ar. *Türk* »Turčin« + ar. adj. suf. -*iyä*).

turčija *f* pl.: *turčijät*, -*äta* (ar.) *turska melodija, arija, turska pjesma*. — »i uz derdef turčiju poteže. / Podigla je tanko glasovito, / te je staru probudila majku« (K. H. II 190); »ćemanetom i šarkijom, / i svojijem turčijama« (Vuk I 397).

< tur. *türkiye*, pl. *türkiyât* < ar. *turkiyyä*, pl. *turkiyyât* (ar. *Türk* »Turčin« + ar. adj. suf. -*iyä*, -*iyât*).

Türk, Türkuša *m* (ar.) *Turčin*.

< tur. *Türk* < ar. *Türk*.
V. turkesati.

turkèsati, *govoriti turski*.

Izv. od *Türk* (v.).

Türkija, v. Turčija.

turkovánluk *m* (ar.-tur.) *islamska pobožnost*.

< tur. *türkolanlık* (*türk-olanlık*) < tur. *türkolan* »onaj koji je Turčin« + tur. suf. -*lık*.

turkovánje *n*, *življenje po islamskim propisima, provođenje islamske pobožnosti*. — »O Turčine, tako t' turkovanja / I tako ti Boga velikoga« (M. H. IV 333); »sve mu Fata uči turkovanja« (K. H. I 444).

Izv. od *Türk* (v.).

turkovast, *adj.*, *pobožan*.

Izv. od *Türk* (v.).

Türkuša, v. *Türk*.

türli, turàli, indecl. *adj.* (tur.) *sa turom, ono što ima tur*. — »što-no plete kosu široko, / što nosi türli dimije« (Beh. IX 159); »zakači se, draga, kovča od čakšira, / za njezine, draga, türali dimije« (Sevd. 63).

Izv. od tur (v.) + tur. suf. -*li*.

türlija *f* (tur.) *vrsta čevaba od zeleni: rezano povrće (krompir, paradajz, paprika i dr.) pomiješano s mesom i na tihoj vatri vareno*.

< tur. *türlü*, osn. zn.: »vrsta, sorta, rod«.

V. *turlu-turlu*.

türli-türli, türli-türli, *adv.* (tur.) *raznoversno, razno-razno*. — »I-ma ih türli-türli« (Zem-bilj II 41).

< tur. *türlü türli*.

turnadžibaša *m* (tur.) *starješina, zapovjednik turnadžija*.

< tur. *turnacı başı*, v. *kompon*.
pod *turnadžija* i *baš*.

Turnadžić, v. *turnadžija*.

turnadžija *m* (tur.) *rod janjičarske vojske. Turnadžije su obilazile pokrajine Turske Carevine i odabirali adžami-oglane, v. adžami oglani*. — Od ovog je došlo prezime Turnadžić.

< tur. *turnacı*, osn. zn.: »lovac sa ždralovima, onaj koji dresira pripitomljene ždralove za lov« (tur. *turna* »ždral« + tur. suf. -*acı*).

türpija *f* (tur.) *stolarska i bravar-ska alatka za struganje drveta i željeza, rašpa*.

< tur. *törpü*.

V. *turpijati*.

turpijati, *strugati turpijom*.

Izv. od *turpija* (v.).

türšija *f* (pers.) ukiseljeno voće ili povrće.

< tur. *turşu* < pers. *turş*, *turuş* »kiselost«.

türundža i türündža *f* (ar. i pers.) vrsta naranče, *Citrus aurantium* var, *amara* L. — »Rasla tunja i turundža« (GZM 1907 243); »Turundža je kraj dženeta rasla« (Muz. zap. Inst. 2803).

< tur. *turunç* < ar. *turunğ* ili pers. *turunğ* (u oba jezika u istom obliku i izgovoru, a korijenski iz kojeg je od ova dva jezika nisam mogao ustanoviti). V. turundži.

turundži, indecl. adj. (ar.) čisto narančaste boje, boje turundže. — »Ej »momčicu, turundži fesiću« (I. Z. III 210).

< tur. *turunçu*, v. turundža + ar.-pers. adj. suf. -i.

tutar *m* (tur.) veoma mali kružić koji u arapskom jeziku označava gdje treba vezati slova u izgovoru.

< tur. *tutar* »koji drži« imperf. 3 lice sing. od inf. *tutmak* »držati«.

tutiija *f* (tur.) zalog, založena stvar. — »Ja mi pošlji od gradova ključ, / I Stevana u tutiiju sina« (Petrar. 273).

< tur. *tutu*.

tutiija *f* (pers.) cink.

< tur. *tutya* < pers. *tütüya*, *tütüya*.

tutisati, -išem, držati. — »Turci vašeg sulha ne tutišu« (Muz. zap. Inst. 61).

< tur. *tutmak* »držati«.

tutkal *m* (tur.) ljepilo koje upotrebljavaju stolari i cipelari.

< tur. *tutkal*.

V. tutkaliti, pritutkaliti.

tutkaliti, lijepiti nešto tutkalom, prilepljivati.

Izv. od tutkal (v.).

tutkun *m* (tur.) onaj koji je tup, nesnalažljiv, ograničen. — »Ili si zudur kesom ili tutkun sobom« (Vuk, Rječnik).

< tur. *tutkun*.

tutun *m* (tur.) duhan. — »kavu piše, tutun zapališe« (Vuk IV 351).

< tur. *tütün*.

V. tutundžija, tutun-kesa.

tutundžija *m* (tur.) duhandžija, onaj koji se bavi duhanom. — »Kahvedžije kahvu donesoše, / tutundžije bojali čibuke« (K. H. I 245).

< tur. *tütüncü*, v. tutun + tur. suf. -cü, -ci.

tutun-kesa, tutun-česa *f* (tur.-pers.) duhanska torbica, duhan-kesa. — »Na kapce ih istrgoše, / oni grade tutun-kesu« (Vuk V 447).

< tur. *tütün kesesi*, izft. v. kompon. pod tutun i kesa.

tuvānā, adv. (pers.) lijepo, blago; u izobilju; kaže se: »bogme je tebi tuvānā«.

< tur. *tüvana* »moćan, snažan« < pers. *tuwānā* »moćan, snažan«.

tüz *m* (tur.) so.

< tur. *tuz*.

V. Tuzla, tuzluk.

tüzi, v. tug.

Tüzla *f* (tur.) ime grada u sjevernoj Bosni.

< tur. *Tuzla* < tur. *tuzla* »solana, mjesto gdje se vadi so«.

tuzluk *m* (tur.) slanik, posuda u kojoj se drži so.

< tur. *tuzluk*, v. tuz + tur. suf. -luk, -lik.

tvrdičluk *m* (srp.hrv.-tur.) škrtost. Hibr. r.: od naše riječi »tvrdica« + tur. suf. -luk.

U

uāgditi (se), *ukuhati, špinovati (šećer),* kaže se: »šećer se u a g d i o«.

Izv. od agda (v.).

uajārīti, v. ajariti.

ubehūtīti se, ubevūtīti se, 1. smiriti se, utajiti se.

2. obeznaniti se.

Izv. od behūt, bevut (v.).

uberbātīti se, uberebātīti se, isprazniti crijeva u gaće, ulitati se.

Izv. od berbat (v.).

uč m num. (tur.) broj 3. Na pitanje: »koliko je sati?« kaže se »sahat u č«, tj. tri sata.

< tur. üç.

V. uč-dživar, učkantaliya, učkat, učkatica, učtuglija, učundži.

uč-dživār, uč-dževār, -ára m (tur.-ar.) tri krajišta, tri okolišta. — »sve seine oko Carigrada, / uč-dževara od Zapada grada, / Tatarima ispod Gore Svete« (Vuk III 52).

< tur. üç civar, v. uč i dživar.

učiti ezān, v. ezan.

učkanatlīja f (tur.) pojas tropolac, obično svileni pojas tropolac.

< tur. üçkanatlı < tur. üç

»tri«, tur. kanat »krilo; pola« tur. suf. -lı.

učkat, adj. (tur.) trostruk, od tri reda, od tri sprata. — »uskopati učkat meterizi« (K. H. I 66).

< tur. üçkat, v. kompon. pod uč i kat.

učkatica f (tur.-srp.hrv.) trospatnica; trostruki ukras. — »Od tekaca često su se pravile razne ukrasne kombinacije. Kombinacija od tri kolića zvala se »učkatica« (GZM 1956 158). < tur. üçkat (v. učkat) + naš dodatak »-ica«.

učkur m (tur.) svitnjak, gatnjak, uzica kojom se vežu u pasu gaće, šalvare ili dimije. — »kud ih veže, da je ne preteže, / da joj učkur ne odnese t'jela« (K. H. II 256); »Od učkura do grla bijela«, »Preskoči mu učkur od čakšira« (Lord 100, 315).

< tur. uçkur < tur. iç kur »unutrašnji pojas« (tur. iç »unutrašnji« i tur. kur »pas, pojas«). V. učkurluk.

učkurluk m (tur.) 1. obašva u čakšira ili šalvara kroz koju se uvlači učkur. — »Od daraka i od nastavaka, / Od učkura i od učkurluka« (Vuk V 446).

2. zadjeljani štapić pomožu ko-
ga se uvlači svitnjak u obašvu,
< tur. *učkurluk*, v. *učkur* +
tur. suf. -luk.

učtuglija *m* i **učtugli**, indecl. adj.
(tur.-pers.) *paša* ili *vezir* sa tri
tuga (v. *tug*). — »i velike paše
uč-tuglije (K. H. I 47);
»sastavio sto i dvadest paša /
i četr'est učtugli vezira«
(Vuk III 92).

< tur. *üçtuğlu*, v. kompon. pod
uč i *tug* + tur. suf. -lu, -li.

učundži, indecl. num. (tur.) *treći*.
< tur. *üçüncü*.

učurisati, -išem, *upropastiti*, *po-*
trošiti u *besposlicu*.
< tur. *uçurmak* »pustiti u zrak;
odnijeti« itd.
V. *učurum*.

učurum *m* (tur.) *provalija*, *strmi-*
na, *strm* i *opasan put*.
< tur. *uçurum*.

učustiti se, *obuci se* i *obuti tako*
da se bude čust, tj. *spretan* i
okretan.
Izv. od *čust* (v.).

učariti, *zaraditi*.
Izv. od *čar* (v.).

učelepiriti, *upljačkati*.
Izv. od *čelepír* (v.).

učertiti, *krajeve greda urezati* i
onda te krajeve unakrst sasta-
viti. To se radi pri *građenju*
zgrada—brvnara.
Izv. od *čertovi* (v.).

učmētisati, v. *hučmetisati*.

ūd, gen. *ūda*, *m* (ind.) *vrsta miri-*
savog drveta za kadenje, *porije-*
klo iz *Indije*, *Aloëxilon Agal-*
lochum Lour. (*Cymometra Agal-*
locha Spring., *Aquilaria Agal-*
locha Roxb. *Hadžije ga donose*
iz Arabije. *Stavlja se na žera-*
vicu i kad se obično *prilikom*
učenja mevluda i hatmi, a *sta-*

vlja se i u sanduke radi zaštite
tkanina i odijela od moljaca.

< tur. *öd* < ar. *ūd*, ind. *pori-*
jekla.

ūdefiti, *ublažiti*, *smalaksati*, *po-*
pustiti; *zaustaviti*. Kaže se:
»bolovi su mu malo u defili«.
Izv. od *defiti* (v.).

ūdūčije, v. *hudučije*.

ūdūd, **ūdūt**, v. *hudut*.

u dumānu biti, *biti zamagljenih*
misli, *biti u brizi*, v. *duman*.

ūdumkinja, *ovca koja se ne mrči*,
jer je polno neodređena.
Izv. od *hadum*, *adum* (v.).

ūdūzeniti, **odūzeniti**, *dotjerati*,
urediti, *uljepšati*. — »nema ja-
dna ko će je odjeti, / i *za kolo*
l'jepo, *odūzeniti* (I. Z. II
100).
Izv. od *duzeniti* (v.).

ūdžera, v. *hudžera*.

ūdžeriti, *priskrbiti*, *postići kakvu*
korist u džeru.
Izv. od *džer*, *džeriti* (v.).

ūdžet, v. *hudžet*.

ūdžiltiti, *ukoričiti*, *uvezati knjigu*.
Izv. od *džilt* (v.).

ūdūture adv., *isto što i dūture* (v.).

ufitiljiti (se) 1. *usukati (se)*.

2. *fig.*: *oslabiti i smršati* (tj. *po-*
stati tanak kao fitilj).
Izv. od *fitilj* (v.).

ūgur *m* (tur.) 1. *sreća*, *dobro*, *bla-*
goslov.

2. *amulet protiv uroka*, *kao što*
su plavi bondžuci i sl. — »Pa
ispravi vranca od mejdana, /
Donese mu čule s u gurima«
(K. H. II 568).

3. »*ugur* (*ugar*) *preturiti*« = *za-*
želiti sreću, *zaželiti sretan put*.
— »Jedan drugom *ugur* *pre-*
turismo«, »Jedan drugom

ugar preturiše, / Pa predoše preko polja ravna« (Lord 84, 164).

< tur. uğur.

V. uğur! ugurlarosum! ugorola! ugursuz, ugursluzluk.

uğur! interj. (tur.) *sretno! dabo-gda prema dobru! (kaže se kad se što razbije, prolije itd.).*

Skraćeno od ugorola! (v.).

uğorālā! v. ugorola!

ugurlārōsum! interj. (tur.) *neka je sretno! u sto dobrih časa (po-šao)!*

< tur. uğurlar olsun! < tur. uğurlar, pl. od uğur (v. uğur) i tur. olsun!, imper. 3 lice sing. od olmak »biti«.

uğurōlā! (**uğurālā!**) interj. (tur.) *sretno! sretan put! — »ti si bolan joldžiya, uğurala Avdi-ja!« (Nar. bl. 314).*

< tur. uğur ola!, v. uğur + tur. olal, optat. 3 lice sing. od olmak »biti«.

ugursuz (pogr. gursuz) *m* (tur.) *nevaljalac, nesretnik; nesreden, zapušten čovjek. — »Uğursuzi! Mi s vama kao s dobrim ljudima, sa svom učtivošću, a vi nama novac?« (Šol. I 516); »traži njemu ugursuza — kao što je on, / a dilbera ja ću mene — kao što sam ja« (Vuk I 316).*

< tur. uğursuz »nesretnan, koban«, v. uğur + tur. postpoz. -suz, -siz »bez«.

V. ugursluzluk, pougursuziti se.

ugursluzluk *m* (tur.) *nevaljaština, neurednost, zapuštenost, nesred-nost.*

< tur. uğursluzluk, v. ugursuz + tur. suf. -luk.

uhambirati, isto što i pohambi-rati (v.).

uhapsiti, ùapsiti, uhavsiti, ùav-siti, zatvoriti, lišiti slobode. — »ja bih znala kog bi uhavsi-la« (Ašikl. 61).

Izv. od hapsiti (v.).

uharačiti, uaračiti, obavezati na plaćanje harača. — »Uarači mjesta i gradove, / I zatvori t'jesne Dardanele« (Vuk VII 421).

Izv. od harač (v.).

uharūniti se, zainaditi se, isticati tvrdoglavost.

Izv. od harun (v.).

uhasuliti (se), uasoliti (se), urediti (se). — »... dok je pitu toliko uhasulila, da je bila makar u svojatliku s pravom al-vom« (Zembilj II 33); »Zemlja se gazi obema nogama, pri čemu se drvenom lopatom zgrće na sredini, dok se dobro nē »uasoli«, što traje jedan sat« (GZM 1957 23).

Izv. od hasul (v.).

uhasumiti se, ūzhasumiti se (ua-sumiti se), početi gajiti mržnju i neprijateljstvo prema nekom.

Izv. od hasum (v.).

uházuriti, pripremiti. — »je l' mi svekar dibu izabrao, / je l' mi dragi sve uhazurio« (I. Z. IV 247).

Izv. od hazur, hazurati (v.).

uhēftati se, raditi na redu po sedmicu dana, uredati se po sedmicama.

Izv. od hefta (v.).

uhelačiti, upropastiti, uništiti.

Izv. od helač (v.).

uhelačiti se, isprazniti crijeva u gaće.

Izv. fig. od uhelačiti (v.).

u ināt, adv. (srp.hrv.-ar.) usprkos. < ar. inād, v. inad sa našom prep. »u«.

ùisati, v. ùjisati.

uišiliti, *izabrati na osnovu promatranja i rasuđivanja (napr. djevojku); pogoditi gdje je prsten (u igri prstena).*
Izv. od išiliti (v.).

ujagmiti, *ugrabiti, dočepati se nečega.* — »u avliji pa se pojagmiše, / od Alije konja u jagmiše«, »od dizdara knjigu u jagmiše« (M. H. III 368, 45).
Izv. od jagma, jagmiti (v.).

ujaračiti, *pripremiti konja za trku, istrenirati konja.*
Izv. od jarak, jaračiti (v.).

ùjdisati, v. ujisati.

ujdūrisati, **uzdūrisati**, **udesiti**, **urediti**, **namjestiti**, **pripraviti**. — »Nego pod tim protežiranjem misli presvjetli, da bi bosanska vlada trebala tako ujdūrisati, da...« (Zembilj II 12).
< tur. *uydurmak* »udesiti, podudariti, složiti« itd.

ujdūrma f (tur.) *smicalica, spletkica, podvala.*

< tur. *uydurma* »udešavanje, podudaranje«.

ùjgun adj. i adv. (tur.) 1. *prikladan, dopadljiv.*

2. *odgovara, skladno.*

< tur. *uygun* < tur. inf. *uymak*, v. ujisati.

ùjisati, **ùisati**, **ùjdisati**, 1. *dolikovati, priličiti, odgovarati, pristajati nekom nešto.* — »Kad ja metnem po čelu rubije, / uiše mi čelu i obrvam« (B. V. 1886 107); »Daj, Limune, dvije puške male, / da ja vidim bi l' mi uisale« (Vuk III 458); »Hajd' donesi elmas prstenove, / da utakne ljepotica Fata, / da ja vidim bi l' joj ujisalo« (Nar. bl. 247); »kako joj je mladog ujdīsalo« (M. H. X 75).

2. *pristajati za nekim, slijediti nekog.*

< tur. *uymak* »povesti se, pristajati, slagati se, podudarati se«.

ùjmaz, indecl. (tur.) *ne dolikuje, ne priliči, nedostojno je.* — »a u j m a z je begu Alibegu. / da on moli nanovo divojku« (M. H. X 29).

< tur. *uymaz* »ne dolikuje, ne ujiše«, v. ujisati.

ukabūliti, v. okabuliti.

ù kâfâz, **ù kâfâs**, indecl. *kariran, mrežast.* — »platno u kafaz«; »Surahije i ibrici se ne mogu zamisliti bez zvijezda i ružica, a za brdake je gotovo pravilo da imaju »granu« i »u k a f a z« (mrežasti trapez)« (GZM 1956 104).

Izv. od kafez (s.) s našom prepoz. »u«.

ukajāriti, **udesiti nešto prema pravoj mjeri, dotjerati nešto na pravu mjeru.**

Izv. od kajāriti (v.).

ùkajtiti, **ùkajītiti**, 1. *zapisati, zabilježiti.*

2. *upisati u zemljišnim knjigama prenos prava vlasništva na kupca; kaže se: »kuću sam ukajtio pola na šebe, a pola na brata«.*

Izv. od kajtiti (v.).

ukālufiti, **ukālupiti**, *odijelo ili tkaninu lijepo složiti da bude zategnuto i upeglano.*

Izv. od kaluf, kalufiti (v.).

ùkavziti, **ùkamziti**, *napraviti kamze na nožu, sablji itd.; okovati željezni držak od noža, sablje itd. drvetom, kosti ili nečim drugim.*

Izv. od kamza, kavza (v.).

ukarāriti, *izravnati, dotjerati kako treba.*

Izv. od karar (v.).

ûkarziti, uzajmiti, posuditi.

Izv. od karz, karziti (v.).

ûkoj, indecl. adj. (srp.hrv.-tur.) zatvorena (boja); kaže se: »u-koj mavi, što ne plavi«, tj. zatvoreno plave boje što neće isplaviti.

Hibr. r.: naša prepoz. »u« i tur. *koyu* »zatvorena (boja)«.

ukônačiti, primiti nekog na prenoćište, pripremiti nekom konačište.

Izv. od konačiti (v.).

ûkopčati, 1. sapeti kopčama.

2. fig.: shvatiti, razumiti.

Izv. od kopča (v.).

ûksuz, ôksuz m (tur.) siroče bez oca i majke; čovjek samac, bez ikoga svoga.

< starotur. *ög*, vulg. *ök* i *öge* »mat; prsa« + tur. postpoz. *-süz*, *-siz* »bez«.

ukûbet m (ar.) nesreća, božja kazna.

< tur. *ukubet* »nesreća, božja kazna« < ar. *uqûbâ* »kazna«.

ûlak m (tur.) glasonoša, kurir, poštár. — »ona pita dva ulaka mlada, / Koje dobro dva ulaka mlada?« (Vuk I 627).

Od ovog je nastalo prezime *Ulak*.

< tur. *ulak*.

Ulak, v. ulak.

ûlâr, v. jular.

ûlček m (tur.) zapreminska mjera za žito; kutija kojom se mjeri žito; različite je težine prema pojedinim krajevima (u Livanjskom Polju ulček je mjera od 40 oka težine).

< tur. *ölçek*.

ûlčija f (tur.) 1. mjera. — »Ulčija je mera za odmeravanje ploha i potrebnih dimenzija za

mlyn kafeni. To je jedna drvena daščica, koja je ekserima izdeljana na mere« (GZM 1957 73).

2. *štap kojim se mjeri dužina mrtvacu, da bi se znalo koliki treba iskopati grob.*

< tur. *ölçü* »mjera«.

ûlce n (tur.) država, zemlja, teritorij države.

< tur. *ülke*.

ulëfa (ulëva) f (ar.) plata, obično vojnička plata ili prinadležnosti spahijske. — »Evo punih sedam godin dana / Ti na Bosnu ne šalješ ulefe« (M. H. III 15); »al' tako ti uleve od kralja, / i tako ti leba carevoga« (Vuk II 470).

< tur. *ulûfe* »vojnička plata«

< ar. *ulûfâ* »hrana za konje«.

ulëma, f, kao sing. i kao pl. (ar.) muslimanski vjerski učenjak, muslimanski vjerski učenjaci, muslimansko učeno sveštenstvo. — »Dok ulema najposl'je izade« (K. H. I 96).

< tur. *ulema* < ar. pl. *ulâmâ*, sing. *âlim*, v. *alim*.

V. reisul-ulema, Ulema-medžlis.

Ulëmâ-medžlis m (ar.) glavni islamski vjerski organ jedne pokrajine ili republike, preko koga se vrši uprava i nadzor nad islamskim vjerskim i vjersko-prosvjetnim životom. Jedan Ulema-medžlis je postojao u Sarajevu, a drugi u Skoplju.

< tur. *ulema meclisi*, tur. izft., v. kompon. pod ulema i medžlis.

ulëva, v. ulefa.

Ulfeta (ar.) musul. žensko ime.

< tur: *Ülfet*, žensko ime, »Ljubav« < ar. *ulfâ* »ljubav, prijeteljstvo, slaganje«.

člište, v. uljište.

ulùtma, v. unutma.

Ulvija (ar.) *musl. žensko ime*.
 < tur. *Ulvije*, žensko ime,
 »Uzvišena« < ar. *ulwiyä*
 »uzvišena«.

uljänik, -ika, *pčelinjak*.
 Vjerovatno od tur. *oğul* (č. *oul*),
 skraćeno od tur. *oğul arısı*
 »mlada pčela, roj«.
 V. uljište.

uljište *n*, *košnica, trnka*.
 Vjerovatno od tur. *oğul* (č. *oul*),
 skraćeno od tur. *oğul arısı*
 »mlada pčela, roj«.

uljum *m* (tur.) *smrt*.
 < tur. *ölüm*.
 V. uljum-hasta, uljum-hastaluk.

öljum-hasta *f* (tur.-pers.) *smrtni bolesnik, bolesnik na smrti*.
 < tur. *ölüm hasta*, v. uljum i hasta.

uljum-hastaluk *m* (tur.-pers.) *smrtna bolest*.
 < tur. *ölüm hastalık*, v. uljum i hastaluk.

Uma, v. Umihana.

ümet *m* (ar.) *narod; sljedbenici jednog peygambeta*.
 < tur. *ümmet* < ar. *ummä*.
 V. umeti-Muhamed.

umetëriziti se, *ušančiti se*.
 Izv. od meteriz (v.).

ümeti-Muhamed *m* (ar.) *narod Muhamedov, muslimani*. —
 »Turci viču: »U m e t i M u h a m e d!« / Srbi viču: »Za vjeru rišćansku« (Vuk IV 173).
 < tur. *ümmet-i Muhammed*
 »Muhamedovi sljedbenici, muslimani« (pers. izft.), v. kompon. pod umet i Muhamed.

umid, -ida, *m* (pers.) *nada, uzdanje*.
 < tur. *ümit* < pers. *umîd*.

Umihana, Umijana, hipok. **Uma, Umija** (ar.) *musl. žensko ime*.
 < tur. *Ummühani*, žensko ime
 < ar. *Ummu-hānī*, počasni nadimak (ar. *kunyā*) sestre Hazreti Alije, četvrtog halife.

Umija, v. Umihana.

umur *m* (ar.) *čovječji život, vijek*.
 — »U m u r gube za grijehom sve lete« (Ist. bl. II 224).
 < tur. *umur* < ar. *umr*.

Undurus, Undurovina *f* (grč.) *Ugarska, Mađarska*. — »koji haber niz U n d u r u s dajem« (K. H. I 297).
 < tur. *Öngörüs* »Mađar«
 < franc. *Hongrois* < ngrč. *Onggros*.

unkaš *m* (tur.) *prednji uzdignuti dio sedla koji se još zove jabuka ili obluk*. — »objesi je šarcu o u n k a š u« (K. H. I 191);
 »Ale mrke obisio brke, / sastali se po u n k a š i h brci« (M. H. III 23).
 < tur. *önkaş* < tur. *ön*, »prednji« i tur. *kaş*, v. kaš.

unùtma, ulùtma, lùtma *f* (tur.?) *poslastica od umućenih jaja, šećera i masla, patišpanja*. — »A vi već fala Bogu znate šta to joj pomogne umutiti u l u t m u« znači, kad seka seku zove, da (Zembilj II 97). Vjerovatno skraćeno od tur. *unutma beni* »vrsta domaćeg jela«, bukv.: »ne zaboravi me«.

uòrtaciti se, udružiti se u kakvu poslovnu zajednicu, udružiti se radi kakve materijalne dobiti.
 Izv. od ortak (v.).

upëčiti se, upeti se, uzoholiti se.
 Izv. od pejik, pečiti se (v.).

uráhatiti se, smiriti se, osjećati se udobno i spokojno.
 Izv. od rahat (v.).

urda, v. hurda.

ureziliti, osramotiti, obrukati.

Izv. od rezil (v.).

urgan m (tur.) uže, konopac. —

»presječe mu urgan na plećima« (K. H. I 402); »preko kojih ide »urgan«, deblje uže od kostrijeti« (GZM 1957 52).

< tur. *urgan*.

urija f (tur.) pašnjak, livada, me-

ra (osobito blizu rijeke). — »Sve na Muja nagoni dogata, / sve ga dogo niz uri je čepa, / sve od Senja do Paga vlaško-ga« (K. H. II 221).

< tur. *örü*.

urma, urmadžik, urmășica, v.

hurma, hurmadžik, hurmașica.

urnek m (tur.) uzorak, mustra,

obrazac. — »hitro tkati, tanak vezak vesti, / bez urneka baš ko po urneku« (I. Z. III 73).

< tur. *örnek*.

urtija f (tur.) pokrivka, pokrivač; krov.

< tur. *örtü*.

Ürumelija, Ürumenlija, v. Rume-lija.

ürup m (ar.) dio arșina, jedna osmina arșina.

< tur. *urup* »četvrtina od polovine arșina« tj. osmina, < ar. *rub* »četvrtina«.

urusvājiti se, ulitati se.

Izv. od rusvaj (v.).

usācinīti se, umiriti se.

Izv. od sačin (v.).

usarāčiti (adj. *usārāčen*) opšiti nešto kožom.

Izv. od sarač (v.).

usefīti (se), pomesti se, zbuniti se.

— »a smijuć se mlada usefīla« (I. Z. IV 64).

Izv. od sefīti (v.).

usta m (pers.) majstor, umjetnik.

< tur. *usta* < pers. *ustād*.

V. *ustabaša*.

ustabaša m (pers.-tur.) glavni majstor, stručni organ i najbolji majstor u jednom esnafu.

< tur. *usta başı*, v. *kompon*. pod *usta* i *baş*.

üstisati, -išēm, navaljivati, nestrpljivo i uporno nešto tražiti;

ustati, skočiti. — »ustisalo jedno na drugo« (Vuk, Rječnik).

< tur. *üst* »gore, nad«, skraćeno od inf. *üste varmak* »od nekoga ko se usteže energično tražiti da nešto učini«.

üstra f (pers.) britva za brijanje, brijačica.

< tur. *ustra*, *ustura* < pers. *suture*, izv. od inf. *suturden* »brijati«.

üstun m (tur.) dijakritički znak u arapskom pismu koji označava kratki vokal »e«. Istog je oblika kao i znak za kratki vokal »i« (esre), tj. kratka crta, samo što se *üstun* piše iznad, a *esre* ispod slova.

< tur. *üstün*.

üsül, -ûla m (ar.) pravilo, princip; metod, red.

< tur. *usul* »pravilo, princip, red« < ar. pl. *ușûl*, sing. *aşl* »temelj, izvor, korijen« itd.

usulâne, adv. (ar.-pers.) pristojno, pametno, kako pristoji lijepo vaspitanom čovjeku. — »usulâne dođi pred vezira« (K. H. I 546); »Usulâne jaši na hajvanu, / Svom dorinu gledaj po perčinu« (M. H. IV 91).

< tur. *asilâne* »otmjeno i pametno, kako odgovara čovjeku dobra soja i plemena« < ar. *aşl* »plemenita roda, od dobre porodice« + pers. suf. za adv. *-âne*. (Nije ispravno tumačenje

P. Skoka (835): *u sulane*, od našeg prijedloga »u« i ar. *sulh*, *sülh*«).

ušćorluk, adv., *usprkos, zainat*.

Izv. od ćorluk (v.) i naše prepoz. »uz«.

Ušćup m, 1. *Skoplje, glavni grad SR Makedonije*. — »i za lijepu iz Ušćupa svilu« (Ašikl. 53). 2. *bosansko Skoplje, kraj od D. Vakufa do Bugojna*. — »Uže penje pelivan Nikola, / Od Ušćupa preko sinjeg mora« (I. Z. Herceg. 52).

< tur. *Üsküp*. Etimološko porijeklo nisam mogao ustanoviti, samo je poznato da korijenski nije tur. riječ.

V. Ušćuplija.

Ušćuplija m, *Skopljak*.

< tur. *Üsküplü*, v. Ušćup + tur. suf. -lî, -li.

ušerijatiti, ušerijatiti, ozakoniti, *oglasiti nešto da se slaže sa šerijatskim propisima*.

Izv. od šerijat (v.).

ušur m (ar.) 1. *ujam, naknada za uslugu za mljevenje žita u mlinu; naknada u naturi vlasniku vršalice za vršidbu žita*. — »Imaoći ušurnih mlinova, vodenica, potočara, krupara i krunjača, kao i preduzeća koja ugovaraju naknadu za izvršenu uslugu isključivo u naturi (ušur). Visina ušura slobodno se ugovara sa sopstvenikom žitarica« (»Službeni list FNRJ«, br. 44/52 — »Naredba o ubiranju i prodaji ušura«). 2. *vrsta poreza (deseti dio od prihoda sa zemlje*.

< tur. *öşr*, *öşur* < ar. *ušr* »desetina«.

utabânati, ugaziti nešto tabanima, gazajući uravnati tabanima.
Izv. od taban (v.).

utaboriti se, postrojiti se u redove.

Izv. od tabor (v.).

utamâniti, zatrti, potpuno uništiti, iskorijeniti.

Izv. od tamaniti (v.).

ütija f (tur.) *glačalo, starinska pegla koja se sastoji od komada željeza u obliku pegle sa dugim drškom*. — »Grijala se utija, šetao se muftija« (I. Z. II 235). < tur. *ütü* »pegla«.

utlêisati, -išem, ispeglati.

< tur. *ütlemek* »ispeglati«.

ûvakufiti, zavještati, dati u vakuf imovinu.

Izv. od vakuf (v.).

uvatâniti se, stalno se nastaniti na jednom mjestu. — »Kako su se optuženici uvatanili u istražnom zatvoru i ne misle tako skoro iz njega« (Zembilj III 124).

Izv. od vatan (v.).

ûzaptiti, ûzaptiti 1. *osvojiti, zauzeti, savladati*. — »Ja topove sabljom uzaptiti, / ja na topu oba poginuti« (K. H. I 205). 2. *uhvatiti, ugrabiti, zarobiti, zaplijeniti*. — »On uzapti do tri đenerala« (K. H. I 327); »Vlaše joj je sreću uzaftilo« (B. V. 1892 155); »Obavešten sam dok sam bio u patroli da će guverner grada La Feret zasigurno uzaptiti vaš prtljag i robu...« (Skot 183).

3. *zaustaviti, zadržati*. — »Isje-koše četrest topčija, / topovima vatru uzaptiše« (K. H. II 439).

4. *dovesti u red, zavesti disciplinu*.

Izv. od zapt (v.).

uzblhuzûriti (se), uznemiriti (se). — »... pa se komšiluk uzbi-

huzurio, misli da topovi pucaju« (Zembilj II 29).

Izv. od bihuzur (v.).

uzdûrlisati, v. ujdurisati.

Uzêir, Uzêjr (jevr.) *musl. muško ime.*

< tur. *Uzeyr*, muško ime < ar. *Uzeyr*, ime jednog peygambera, Esdras < jevr.

uzèndije, uzèngije *f* (tur.) *stremen.* — »Dovati ga zlatnom uzengijom, / A kako se dogat naljutio, / Po tri koplja u visine skače« (Vuk, VII 149). < tur. *üzengi*.

V. kazan-uzendije, tombak-uzendije.

uzharûniti se, uzobijestiti se, postati silovit, postati ljut.

Izv. od harun (v.).

ûzhasumiti se, v. uhasumiti se.

uzinād, uzināt, adv. (srp.hrv.-ar.) *usprkos.*

V. inad i naša prepoz. »uz«.

uzlâštisati se, pomiriti se s kim; naravnati se.

< tur. *uzlaşmak* »pomiriti se, naravnati se«.

ûzun, adj. (tur.) *dug, visok.* Od ovog je došlo prezime *Ûzunović* i nadimak *Uzun* (»Uzun-Mirko«).

< tur. *uzun*.

Ûzunović, v. uzun.

ûzur *m* (ar.) 1. *smetnja, nedostatak, mana.*

2. *isprika, opravdavajuća okolnost.*

< tur. *özür* < ar. *uḍr*.

V. uzurli.

ûzûr, v. huzur.

uzûrli, indecl. adj. (ar.-tur.) *sa uzurom, ispričan.*

< tur. *özürlü*, v. uzur + tur. suf. -lû, -li.

ûzuv *m* (ar.) *tjelesni organ, ud;* kaže se: »kod abdesta svaki uzuv koji se pere treba lije-po oprati«.

< tur. *uzuv* < ar. *uḍw*.

váda f (ar.) *rok, termin.* — »Halil joj je vadu odgodio, / dugu vadu, nedjeljicu dana« (K. H. II 207).

< tur. *vâde* »rok« < ar. *waddâ* »obećanje«.

Vahdet (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Vahdet*, muško ime, »Jedinac« < ar. *waḥdâ* »jedini biti, sam biti, samoća«.

Vahdeta (ar.) *musl. žensko ime.*

Muškom imenu Vahdet (v.) dodan naš nast. za f. -a.

Vāhid (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Vāhid*, muško ime, »Jedinac« < ar. *wāḥid* »jedini, jedinac«.

Vahida (ar.) *musl. žensko ime.*

Muškom imenu Vahid (v.) dodan naš nast. za f. -a.

vāiz (vāis) m (ar.) *propovjednik, predikator.* — »K nama brže, hodže i vaizi, / ponesite knjige indžijele« (Vuk IV 121); »Ej! stari hoda, vais efendi-jo!« (Lord 10).

< tur. *vaiz* < ar. *wāiḥ*.

V. sejar-vaiz.

vājāt, v. hajāt.

vājda, vajdalēnisati se itd., v. fajda, fajdalenisati se itd.

vāj! **vāj-vāj!** interj. (pers.) *jaoj!* (*usklik čuđenja, zgražavanja ili strahovanja*).

< tur. *vay!* < pers. *way!*

vājhaluna! interj. (pers.-ar.-tur.) *teško njemu! teško tebi!* — »Vājhaluna Avdija!« (Nar. bl. 314).

< tur. *vayhalna!*, v. vaj + tur. *halna* »njegovom stanju, tvom stanju« (v. hal + tur. posv. zamj. i dat. suf. -ina).

Vāka, v. Vasvija.

vakasuz m (ar.-tur.) *nevrijeme, nezgodno doba.* — »Vakasuz je, čestiti gospodaru, preklinje odža« (Kočić I 88).

< tur. *vakatsız*, v. vakat + tur. postpoz. -sız »bez«.

vakat, -kta m (ar.) *1. vrijeme, doba.* — »Vakat dođe da se rastajemo« (M. H. III 116); »Uzgoji se lijepa devojka, / prije vakta i prije zemana« (Vuk VII 221).

2. vrijeme muslimanske molitve — namaza; sama molitva, namaz. — »Jesi l', majko, pet vakat' klanjala, / pet vakata božjeg namaza« (M. H. X 68).

< tur. *vakit* < ar. *waqt*.

V. vakasuz, vaktija, vaktile, vaktisahat, vaktom, navakat, nevakat, nevaktom.

vakfija *f* (ar.) *zavještajno pismo, isprava o vakufljenju.*

< tur. *vakfiye* < ar. *waqfiyyā*, v. vakuf + ar. adj. suf. za f. -iyyā.

vākif *m* (ar.) *zavještač, osnivač vakufa, zadužbine.*

< tur. *vākif* < ar. *wāqif*.

vaktija *f* (ar.) *tabelarni pregled satova i minuta kada se obavlja dnevne muslimanske molitve i kada je vrijeme početka i završetka posta.*

< tur. *vaktiye* < ar. *waqtiyyā*, v. vakat + ar. adj. suf. za f. -iyyā.

vaktile, adv. (ar.-tur.) *nekad; u svoje vrijeme.*

< tur. *vaktiyle*, v. vakat + tur. postpoz. -iyle »sa«.

vaktisahat i **vaktisahat** *m* (ar.) *smrtni čas, smrt.* — »Kada meni vakti sahat dođe« (K. H. I 150).

< tur. *vakt-i saat* »vrijeme časa«, fig. »vrijeme smrti«, v. vakat i sahat.

vaktom (**fāktom**), adv. *s vremenom, na vrijeme, u pravo vrijeme.* — »Turski namaz vaktom učinjela« (Lord 15); »večeraše i akšam klanjaše, / po akšamu faktom i jaciju« (I. Z. III 112).

Izv. od vakat (v.).

vakuf *m* (ar.) *muslimanska zadužbina koja služi islamskim vjerskim, kulturno-prosvjetnim i humanim ciljevima; muslimanska vjerska imovina.*

< tur. *vakif* < ar. *waqf*, osn. zn.: »zaustaviti, zadržati«.

V. vakfija, vakif, vakufnama, vakufsko-mearifski, evladijet-vakuf, uvakufiti.

vakufnāma *f* (ar.-pers.) *zadužbinska povelja, isprava o uvakufljenju.*

< tur. *vakifname*, v. vakuf i pers. *nāme* »pismo«.

vakufsko - **mearifski**, *vakufsko-prosvjetni, vjersko-prosvjetni.* »Vakufsko-mearifski sabor« ili skraćeno »Vakufski sabor« = vrhovni naredbodavni i nadzorni organ za vakufsku i vjersko-imovinsku upravu islamske vjerske zajednice; »Vakufsko-mearifska direkcija« = izvršni organ Vakufsko-mearifskog sabora; »Vakufsko-mearifsko povjerenstvo« = organ islamske vjerske zajednice u jednom srežu.

Izv. od vakuf (v.) i mearif (v.).

vālā, v. valah.

vālāh, **valāha**, **vālā**, **vālāj** (ar.) *bogme, bogami; baš, e baš.* — »valah, majko, kako tebi drago« (K. H. I 155); »u tebe ću konak učiniti, / a valaha rad konaka neću« (M. H. X 87); »vala na njem pristala leven-ta!« (K. H. II 384); »misli da će kod mene isplavit' / valaj neće dok j' u mene carstva« (I. Z. III 177).

Izv. od valahi (v.).

vālāhi! *jusjur. (ar.) tako mi boga! kunem se bogom!*

< tur. *vallahi! vallah!* < ar. *wa-llāhi! wa-llāh!*

vālāhi, **bilāhi!** **valāha** i **bilāha!** **vālā**, **bilā!** *jusjur. (ar.) pojačana zakletva: boga mi i boga!* — »A valaha i bilaha / neću joj ga ja!« (Muz. zap. Inst. 2737); »Vala bila! kuće ovde nema, / Boga mi je ni kući neću!« (Vuk VI 425).

< tur. *vallahi, billahi!* v. valahi i bilahi.

vālāhi, bilāhi, tālāhi!

vālāhi, bilāhi, tālāhi! jusjur. (ar.) *trostruka zakletva, najjača muslimanska zakletva*. — »Izgova-rao teške riječi: valahi, bi-lahi, talahi« (Kočić II 55).
< tur. *vallahi, billahi, tallahi!*
< ar. *wa-llāhi, bi-llāhi, ta-llāhi*,
»boga mi, bogami i boga mi / «

vālāj, v. valah.

vālake, v. falake.

vāl-burundžuk, v. al-burundžuk.

vāldžija, v. hvaldžija.

vāl i hāvāl (pogr.) v. halu-ahval.

vālija m (ar.) guverner jedne pokrajine (vilajeta) u bivšoj Tur-skoj Carevini. — »Tko je drag ehalijsi, drag je i valijsi« (Nar. bl. 171).
< tur. *vali* < ar. *wālī*.
V. *valiluk, vilajet*.

valiluk m (ar.-tur.) 1. zvanje va-lije.

2. *pokrajina na čelu koje se na-lazi valijsa.*

< tur. *valilik*, v. *valijsa* + tur. suf. -lik.

vālja, v. falja.

vārak, -rka, m (ar.) pozlata, staniol, zlatna šika, tanki sjajni listići. — »sjede Fata u varak kočije« (K. H. I 162).

< tur. *varak* »pozlata, staniol«

< ar. *wārāq* »lišće; hartija«.

V. *varaklaisati, varakli*.

varaklaisati, -išēm, varāsati, -sām, pozlatiti, obložiti varakom. — »Sva odaja šikom šikosata, / A polu je zlatom varosata« (Lord 155).
< tur. *varaklamak*.

varakli, indecl. adj. (ar.-tur.) 1. sa varakom, pozlaćen, posrebrn. — »Ninaj sine u varakli beši« (GZM 1908 261).
2. *srebrnaste boje.*

< tur. *varaklı*, v. *varak* + tur. suf. -lı.

varāsati, v. varaklaisati.

vāris m (ar.) nasljednik.

< tur. *vāris* < ar. *wārit*.

vāsija m (ar.) skrbnik, staratelj.

< tur. *vasi* < ar. *wašiy*.

vasijet m (ar.) 1. testament, oporuka.

2. »*vasijet učiniti*« = *testirati, oporučiti*.

< tur. *vasiyet* < ar. *wašiy*.

V. *vasija, vasijetnama, vasi-muhtar, vasinazor*.

vasijetnāma f (ar.-pers.) oporučno pismo, testament.

< tur. *vasijetname*, v. *vasijet* + pers. *nāme* »pismo, knjiga, djelo«.

vasimūhtār, -āra m (ar.) izvršilac testamenta.

< tur. *vasi muhtar*, v. *vasija* i ar. *muhtār* »izabran«.

vasināzor, vasināzır m (ar.) onaj koji nadzire izvršenje testa-menta.

< tur. *vasi nazır*, v. *vasija* i *nāzor*.

Vāsva, v. Vasvija.

Vāsvijsa, hipok. Vāsva, Vāka (ar.) musul. žensko ime.

< tur. *Vasfiye*, žensko ime,

< ar. *wašfiyyā* »svojevrsna; opisana«.

vātan m (ar.) 1. domovina, zavičaj, rodni kraj, stalno prebiva-lište. — »pa u Gračac tebe naseliti, / i kod tebe vatan uhvatiti« (K. H. II 499).

2. »*vatan se učiniti*« = *nastaniti se, naseliti se*. — »Pa iz Jajca noću pobjegoše, / u Ključu se vatan učiniše« (Kašik. II 123).

< tur. *vatan* < ar. *waṭan*.

V. *zavataniti*.

vāv m (ar.) ime arapskog slova
»w«.

< tur. *vav* < ar. *wāw*.

vāz, -āza m (ar.) propovijed.

< tur. *va'z* < ar. *wa'z*.

V. vaiz, vaziti.

vazifa f (ar.) 1. dužnost, služba.

2. plata za službu.

< tur. *vazife* < ar. *wazīfā*.

vāziti, propovijedati. — »Da vam kažem šta je hodža vazio« (Gajret 1930 512).

Izv. od *vaz* (v.).

većalet, vekālet m (ar.) opunomoćenje, ovlašćenje.

< tur. *vekālet* < ar. *wākālā*.

V. većil, većilharč, većilstvo.

većil, vėkil m (ar.) 1. punomoćnik, zastupnik. — »vi veziri, carevi većili« (K. H. I 43).

2. »većil učiniti« = opunomoćiti. — »Što ga je česar većil učinio / Da obiđe uz humke čardake« (M. H. IV 378).

< tur. *vekil* < ar. *wākīl*.

većilharč, vėkilharč m (ar.) 1. ekonom, onaj koji se brine o snabdijevanju i troškovima.

2. Džamija nedaleko od Šeherehajine čuprije u Sarajevu zove se Vekilharčeva džamija.

< tur. *vekil harç*, izft., v. kompon. pod većil i harač.

većilstvo n, punomoćstvo. — »pa mi podaj gospodsko većilstvo, / da te vinčam po kaskom sudu« (Muz. zap. / Inst. 1812).

Izv. od većil (v.).

vedzahetli, indecl. adj. (ar.-tur.) naočit, krupan i lijepo razvijen, izgledan.

< tur. *vecahetli* < ar. *wāğāhā*
»biti ugledan, biti lijepe vanjštine« + tur. suf. -li.

Vėfik, -ika (ar.) *musl. muško ime.*
< tur. *Vefik*, muško ime < ar. *wāfiq* »slozan, skladan, podudarano«.

Vėhāb, -āba (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Vehhab*, muško ime, skraćeno od ar. *ʿAbdu-l-Wāh-hāb*, muško ime, osn. zn.: »rob onoga koji prašta« tj. »božji rob«.

Vėhba, v. Vehbija.

Vėhbija, hipok. Vėhbo (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Vehbi*, muško ime < ar. *wāhbiyy* »od boga dani, od boga darovani«.

Vėhbija, hipok. Vėhba (ar.) *musl. žensko ime.*

< tur. *Vehbiye*, žensko ime < ar. *wāhbiyyā* = »od boga dana, od boga darovana«.

Vėjsil, Vėjsel, hipok. Vėjso (ar.) *musl. muško ime.*

Skraćeno od *Uwāys-āl-Qarānī*, ime duhovnog vođe saračkog esnafa, sarački pir. Uzeta je samo sredina od ovog imena:... *wāys-āl*... (*vejs-el*).

vekālet, vėkil, vėkilharč, v. većalet, većil, većilharč.

vėlā hāvle! i vėlā hāvle-vėlā kūvete! interj. (ar.) pobožna izreka kojom se obično izražava čuđenje, snebivanje i sl. — »Vela hāvle, vela kuvete! Ja kako će taj novac namaknuti?« (Zembilj III 125).

Skraćeno od ar. *Wā lā hāwālā wā lā quwwātā illā bi-llāhi-l-aliyyil-ʿazīm!* »sila i moć samo bogu uzvišenom pripada!«

Velid, -ida (ar.) *musl. muško ime.*
< tur. *Velid* < ar. *Wālid*, muško ime, osn. zn.: »dječak«.

Vèlija (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Veli*, muško ime < ar. *wāliyy* »prijatelj; pomoćnik«.

vèlija m (ar.) *tutor, zakonski zastupnik.*

< tur. *veli* < ar. *wāliyy*.

vènjer, v. fenjer.

verdi, indecl. (tur.) *dao je, dade,*

— »Fesić verdi, almadi aman« (GZM 1908 261). Izgleda da je ovdje »verdi« skraćeno od »verdim« »dao sam, dadoh«, jer to ima više smisla u ovom slučaju.

< tur. *verdi*, perf. 3 lice sing., a *verdim*, perf. 1 lice sing. od inf. *vermek* »dati«.

verđija, v. vergija.

verem m (ar.) *sušica, tuberkuloza, phthisis.* — »već Mustafa verem boluje, / Viš' njegov majka jade jaduje« (Muz. zap. Inst. 2876). »Jer kojemu se ne veže pupak, dobije verem-jektiku« (Miodrag. 71).

< tur. *verem* < ar. *wārām*, osn. zn.: »otōk, oteklinā«.

V. veremiti, veremli, veremot, overemiti.

veremiti, *sušiti se od velike čežnje ili žalosti za nečim, čeznuti za nečim i tjelesno slabiti.*

Izv. od verem (v.).

veremli, indecl. adj. (ar.-tur.) *sušičav, tuberkulozan.*

< tur. *veremli*, v. verem + tur. suf. -li.

veremot m (ar.-tur.) *poljačac, drobna metvica, mala divlja metvica, Mentha pulegium L. Upotrebljava se u narodu kao sredstvo protiv plućnih bolesti i astme.*

< tur. *verem otu* »biljka za verem«, tur. izft., v. verem i tur. ot »biljka, trava«.

verèsija f (tur.) *kupnja ili prodaja uz poček, prodaja na kredit.* »Čast svakome, veresije nikome!« »Veresija gola šija«, »od gotovih novaca ne valja veresiju činiti« (Vuk, Posl. 33, 232).

< tur. *veresi* »prodaja ili kupnja na kredit« < tur. inf. *vermek* »dati«. Nema osnova tvrdnje (Đ. Popović) da su ovi riječi uzeli Turci od nas, niti (Blau) da potječe od naše riječi »vjera«, pa je pogrešno pisati »veresija«.

verèviija f (tur.) *vrsta veza po platnu i vrsta tkanja sa cik-cak linijama; izgleda kao lanac ili pletenica, pošto žice idu jedna preko druge* — *jedna udesno, druga ulijevo.* — »Niše su međusobno vezane direklijom stablom s granama, a međusobno podvojene uzdužnom žutom i zelenom izlomljenom cik-cak linijom zvanom verèviijom« (Glasnik Et. M. Bgd. XXI 18).

< tur. *verevi* »ono što je koso, poprijeko, što se ukrštava«.

vergija, verđija (verècija) f (tur.) *porez, danak.* — »Nit' mu porez ni vergiju daje« (Lord 230); »ne daju nam careva harača, / ni ostale careve verđije«, »Da ti nosi niz zemlju Turciju, / Da uzima u vlahu verèciju« (Vuk IV 335, VIII 297).

< tur. *vergi*.

verman, v. ferman.

veselām! interj. (ar.) *i gotovo! svršeno!*

< tur. *vesselām* »i gotovo! svršeno!« < ar. *wā-ssālām* (ar. *wā* »i« i ar. *āssālām* v. selam. Pogrešno je Mladenov ovaj izraz protumačio sa: »ver-selam« »daj pozdrav, svršeno, mnogo zdravo« itd.

vesvësa (*nesvësa*) *f* (ar.) 1. *podozrivost, sumnja.*

2. *vrsta duševnog oboljenja, melanholija.*

< tur. *vesvese* < ar. *wäswäsä*.
V. *vesveseli*.

vesvesëli, indecl. adj. (ar.-tur.) 1. *podozriv, onaj koji sumnja u sve, zazire od svačeg.*

2. *duševno oboljeli, melanholik.*
< tur. *vesveseli*, v. *vesvesa* + tur. suf. -li.

vëzan, -zna *m* (ar.) *ritmička mjera; stih.*

< tur. *vezin* < ar. *wäzn*.

vëzir, -ira *m* (ar.) *najviša titula u državnoj hijerarhiji Turske Carevine: ministar, guverner jedne pokrajine, upravnik vilajeta.* — »gdje sjedaju paše i veziri« (M. H. I 15); *veliki vezir* je prvi ministar, predsjednik ministarskog savjeta.

< tur. *vezir* < ar. *wäzîr*.
V. *vezirluk*.

vezirluk *m* (ar.-tur.) *vezirstvo, zvanje vezira.* — »Dao bi mu u Bosni vezirluk« (M. H. II 172).

< tur. *vezirlik*, v. *vezir* + tur. suf. -lik.

vëzma *f* (ar.) 1. *mala trouglasta kutija od srebra u kojoj se drži zapis, vrsta hamajlije.*

2. *mala rožana tikvica u kojoj su nekad držali puščani prah.*
< tur. *vezne* < ar. *wäznä* »mjerica; kutija za barut, za novac« itd.

vidžđan, -ána *m* (ar.) *savjest.*
< tur. *vicdan* < ar. *wiğđän*.

vilájet (*viláet*) *m* (ar.) 1. *pokrajina, provincija, teritorija jednog valije.* — »pa naturi namet na

vilajet, sve na kuću po tri litre zlata« (Vuk III 16); »već navergo namet na valaet« (F. J. I 100).

2. *zavičaj, rodni kraj.* — »ode pravo vilajetu svome« (Vuk III 303); »kao da je od mog vilajeta« (Vuk, II 602).

< tur. *viláyet* < ar. *wilāyā*.

vildiš, v. *fildiš*.

viránija *f* (pers.) *zapuštena i trošna kućevina, pustolovina.*

< tur. *virane* < pers. *wirāne*.

vistān, v. *fistan*.

višek, v. *fišek*.

višnja *f* (pers.) *višnja, Prunus oeranus L.*

< tur. *vişne* »višnja« < pers. *wešni* »crven, crvenoća«.

V. *višnjab*, *višnjevi*, *koj-višnjevi*.

višnjāb, -āba *m* (pers.) *kiselkasto rijetko paluze.*

< tur. *vişnab* »slatko piće od višanja« < pers. *wišnāb*.

višnjëvi, indecl. adj. (pers.) *višnjeve boje.*

< tur. *vişnevi* < pers. *wişnewi*.

vitilj, v. *fitilj*.

vitre, v. *sadakai-fitr*.

vrtútma, **vurtútma**, v. *frtutma*.

vučëla, v. *vukela*.

vüdzūd (**vüdzūd**), -üda *m* (ar.) *tijelo, organizam živog bića.* — »Boli sav vüdzūd — skoro kroz plač prostenja dedo« (Čolak. 47).

< tur. *vücud*, *vücut* »tijelo« < ar. *wāğādā*, *wuğūd* »postojati, nalaziti se«.

vukèla

vukèla, vučèla (vučèlja) pl. f (ar.)
visoki državni funkcioneri, ministri. — »Kupi paše. a kupi vezire, Ej, pa postavi cijelu vučèlju« (Lord 22).
< tur. *vükelâ* »ministri« < ar.

pl. *wukälâ'*, sing. *wäkîl* »punomoćnik, zastupnik«, v. večil.

vûrsat, v. fursat.

vurûna, vurûndžija. v. furuna, furundžija.

zàašati, v. zahašati.

zaašikovati se, -ujēm, *započeti međusobni ljubavni razgovor i zabavljanje (momak i djevojka)*. — »dvoje s' milo zaašikovalo« (M. H. I 305).

Izv. od ašikovati (v.).

zaatariti, zaatoriti, v. zahatariti, zahatoriti.

zabadāvā, adv. (srp.hrv.-pers.-ar.) *zaludo, uzalud*.

Hibr. r.: v. badava + naš prepoz. »za«.

zabajatiti, zastariti, postati zapušten *usljed duga vremena*; kaže se: »rana zabajatiła« tj. nije se na vrijeme počela liječiti, zastarjela.

Izv. od bajat (v.).

zabalukòtiti se, omamiti se (riba) *ribljom travom zv. balukot*.

Izv. od balukot (v.).

zabàsati, skrenuti s puta, zaći, izgubiti put.

Izv. od basati (v.).

zabatáliti, zapustiti, zanemariti.

Izv. od batal (v.).

zàbentiti, zajaziti, napraviti jaz u vodi.

Izv. od bent (v.).

zabiberiti, začiniti jelo biberom.

Izv. od biber (v.).

zābit m (ar.) *oficir.* — »imaju li zulum od zabitā« (K. H. I 98).

< tur. zābit < ar. *ḡābiṭ*.

zabremèdēt, adv. (srp.hrv.-grč.-ar.) *začudo; interesantno*.

Hibr. r.: naša prepoz. »za« bre (v.) + medet (v.).

zābun, adj. (pers.) *mršav, slab, bolan, nemoćan*.

< tur. zebun < pers. zebūn.

zabūrmati, 1. *zaviti čalmu ili šal oko fesa ili kakve druge kape* »na burmu«, tj. usukano, zasukano.

2. *zavrnuti*. — »u njem' ima dvije litre zlata, / zaburmano, pa se odburmava« (Vuk III 356).

Izv. od burma (v.).

začikāvati, izazivati na natjecanje.

Izv. od čikati (v.).

Zācīr, Začīra, v. Zakir, Zakira.

začóriti, zasljepiti, kao čorav trčati za nečim.

Izv. od čor (v.).

Zāda, v. Begzada.

zādertiti se, zabrinuti se, ražalostiti se. — »E još Đuljić nema bajraktara, / Za njihke se zadržti družina« (Lord 72).

Izv. od dert (v.).

za dāhḍā v. **ḍahḍa**.

zãf, v. zarf

zafait m (ar.) naknadna primanja, naknadna potraživanja, naknadno iskrslje potrebe. — »i dade joj Srbije vitezove, / da gospodi zafaita nema, / putujući sama Smederevu« (Vuk II 482). < tur. *zevaid* »viškovi; naknadni prihodi« < ar. pl. *zāwā'id* »viškovi«, sing. *zā'id*.

zafelaćetiti, s galamom i nervozom nešto poduzimati ili tražiti; kaže se: »Stani, šta si toliko zafelaćio, nije pao šećer u vodu!«

Izv. od felaćet (v.).

zàfran. v. šafran.

zafrljáciti, baciti nešto, odbaciti od sebe.

Izv. od frliaknuti (v.).

zâft, zâftiti, v. zapt, zaptiti.

**zagálámiti, zavíkati, početi gala-
miti.**

Izv. od galama, galamiti (v.).

zàgar *m* (tur.) *ker, lovački pas.* —
 »zagari te udbinski poznaju,
 / akamoli momci i devojke«
 (Vuk III 185).
 < tur. *zağar*.

zagarija f (slav.) *gunj* izrađen od smeđeg sukna, koje se proizvođilo u Staroj Zagori u Bugarskoj i po mjestu Zagori je dobio ovo ime. Ova vrsta gunja bila je poznata i upotrebljavana na cijelom Balkanu i u Turskoj. Postavljen je jagnjećom kožom. — »L'jepi Niko na primorju spava, / pokrio se gunjcem zagarijom« (I. Z. II 147).

< tur. *zağara* »vrsta gunja« po mjestu Zagori u Bugarskoj.

zahalàkati, -ačēm. 1. povikati
»Alah! Alah!« pri jurišu u boju.

2. pren. zn.: zavikati, početi se derati.

Izv. od halakati (v.).

zahašati (zahašati), zanijekati. *sa-*
hati, zanijekati. Viera moja
tako mi pomogla, / Ništa tebe
zahašati neću« (Vuk 299).
Izv. od hašati (v.).

Izv. od hašati (v.).

zahatariti, zahátoriti, zaháturiti,
zažaliti, zamjeriti.

Izv. od hatariti (v.).

zahātariti se, zamjeriti se..

Izv. od hatariti (v.).

Zahid (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Zahid*, muško ime < ar. *zāhid* »uzdržljiv (od zemaljskih uživanja), odan bogu, asketa«.

Zahida (ar.) *musl.* žensko ime.

< tur. *Zahide*, žensko ime,
< ar. *zāhidā* »uzdržljiva (od
zemaljskih uživanja), odana bo-
gu, asketa«.

Záhir (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Zâhir*, muško ime, »Ja-
sni« < ar. *zâhir* »jasan, vid-
ljiv«.

zahíra (zaira) f (ar.) hrana (bilo ljudska ili stočna), namirnice. — »a uz vojsku tajin i zahiru« (K. H. I 37); »neka voze bumbe i topove, / pra, olovo i drugu zahiru« (Vuk IV 65). **Zahirska** soba je soba za ostavu, spremnica.

< tur. *zahir* < ar. *dāhīrā*.

zahmedija (zamedija) f (ar.) nagrada za učinjeni trud ili za uslugu. — »Dobro Trifku za hamediju plati, / podaj njemu madžariju žutu« (K. H. II 534); »Popi piva i kupi opanke, / Nek se tvoja zahmedija plati!« (Lord 162). »I mi ćemo za mediju platiti« (Vuk VIII 299).

< tur. *zahmetiye*, v. *zahmet* +
ar. adj. suf. za f. *-iyü*.

zâhmet (zâmet) *m* (ar.) *trud, napor, teškoća, umor*. — »uvrati se k meni ako ti nije *zâmet*« (Vuk, Rječnik).

< tur. *zahmet* < ar. *zahmâ*.

zahmêtli, *adv.* (ar.-tur.) *mučno, tegobno, dangubli*.

< tur. *zahmetli*, v. *zahmet* + tur. suf. *-li*.

zâif, zâjif, i zâif, zâjif, *adj.* (ar.) *slab, slabašan, tjelesno iznuren, mršav*.

< tur. *zayıf* < ar. *ḡaif*.

V. *zaifluk, ozaifiti*.

zaifluk, zâjifluk *m* (ar.-tur.) *slabost, nemoć*.

< tur. *zayıflık*, v. *zaif* + tur. suf. *-lik*.

zâim, zâjim *m* (ar.) *posjednik velikog timara — lena (zizameta) koji donosi 20.000 do 99.999 akči godišnjeg prihoda; »Ibrahime, na glasu zâime!«* (Vuk V 585).

< tur. *zâim* < ar. *zâim*.

V. *zaimluk, ziamet*.

Zâim, Zâjim, *hipok. Zâjkan, Zâjko, Zâjka* (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Zâim*, muško ime < ar. *zâim* »vođa«.

zaimluk (zainluk) *m* (ar.-tur.) *posjed jednog zaima*. — »A dva oka za dva pašaluka, / Dv'je obrve za dva zainluka« (Vuk V 338).

< tur. *zâimlik*, v. *zaim* + tur. suf. *-lik*.

za inâd, za inât, *adv.* (ar.-srp.hrv.) *usprkos*.

Hibr. r.: naša prep. »za« i ar. *inâd*, v. *inad*.

zainâditi se, kapricirati se, posvađiti se.

Izv. od *inad*, *inaditi se* (v.).

zaincâriti, odreći, poreći, zanijekati.

Izv. od *incâriti* (v.).

zaintačiti, navaliti sa pitanjima ili zahtjevima.

Izv. od *intačiti* (v.).

zaîra, v. *zahira*.

zaištâhiti, zaželjeti se nečega, osobito kakvog jela.

Izv. od *ištah* (v.).

zâjif, v. *zaif*.

zâjim, Zâjim, v. *zaim, Zaim*.

Zâjka, Zâjkan, Zâjko, v. *Zaim*.

zajordâmiti, upečiti se, zauzeti ponosito ili oholo držanje.

Izv. od *jordam*, *jordamiti* (v.).

zajulâriti, 1. *staviti jular na konja*.

2. *fig.: nekoga potčiniti svojoj volji, uzeti ga na svoju ruku*.

Izv. od *jular* (v.).

Zâka, v. *Zakira*.

zâkahriti (zâkariti), ožalostiti, rastužiti. — »Ko je tebe *zâkario*, dajo, / O svome se jadu zabavio!« (Vuk VI 408).

Izv. od *kahar*, *kahariti* (v.).

zâkajtiti, zabilježiti, zapisati.

Izv. od *kajtiti* (v.).

zakâpariti, zaključati.

Izv. od *kapariti* (v.).

zakapîjati, zaključati (vrata).

Izv. od *kapijati* (v.).

zakarabâsati, 1. *zalutâti, skrenuti ustranu*.

2. *fig.: preći granicu u nečem*. Hibr. r.: < tur. *karabasmak* i naša prep. »za«.

zâ Kâvdâk, zâ Kâvdâkom, v. *Kavdak*.

zakazânisati, -išem, zaslužiti, postići, zadobiti.

Izv. od *kazanisati* (v.).

zakijámetiti

zakijámetiti, *razvikati se, paniku stvoriti.*

Izv. od kijamet, kijametiti (v.).

Zákir, Záćir (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Zakir*, muško ime < ar. *dākir* »onaj koji božje ime spominje, koji zikir čini«.

Zakira, Zaćira, hipok. **Záka** (ar.) *musl. žensko ime.*

< tur. *Zakire*, žensko ime < ar. *dākirā* »ona koja božje ime spominje, koja zikir čini«.

zakōnaćiti, zanoćiti.

Izv. od konaćiti (v.).

zakōpćati, sapeti dugmad, svezati svezom (napr. cipele).

Izv. od kopća, kopćati (v.).

zākūm, zèkūm, m (ar.) *oleandar, Nerium oleander L.*

< tur. *zakkum* < ar. *zāqqūm*.

zalaumljivati, v. zalehemljivati.

zalehemiti (zalèemiti), zaliti, priljepiti, spojiti lehemom.

Izv. od lehemiti (v.).

zalehemljivati (zalaumljivati), spajati, priljepljivati lehemom. — »Posle zalaumljivanja, u kutije se stavljaju...«, »Tek tada se svi nespojeni delovi zalaumljuju...« (GZM 1957 81. 82).

Izv. od lehemiti, zalehemiti (v.).

zālf, v. zarf.

zālim m (ar.) *tiranin, zulumčar.*

< tur. *zalim* < ar. *zālim*.

zamāndaliti, zatvoriti vrata mandalom. — »Pak sa njome zatvori vrata. Zatvorio i zamandalio« (Petran. 350): »Al' kapija pusta zatvorena. Zatvorena i zamandaljena« (Vuk, Rječnik).

Izv. od mandal, mandaliti (v.).

zāmbak, zānbak m (ar.) *ljiljan, bijeli lizer, Lilium candidum L.; zlatni zambak: Lilium maritagon L.; »āl-zāmbak« = zlato-glav. Lilium bulbiferum L.* — »Privodi je bijelu zambaku, / vidi, majko, bijela zambaka« (Sevd. 42).

< tur. *zambak* < ar. *zanbaq*.

zamerāćiti, svezati merak za nećim, zaželjeti, poželjeti.

Izv. od merak, meraćiti (v.).

zamēzetiti, založiti što od jela pijuci vino ili rakiju, jesti meze uz piće.

Izv. od meze, mezetiti (v.).

zanaćija m (ar.-tur.) *onaj koji se bavi nekim zanatom.*

< tur. *sanatçı*, v. *zanat* + tur. suf. -çi.

zānāt, -āta m (ar.) *zanat.*

< tur. *sanat* < ar. *šana*.

zanātlija m (ar.-tur.) *onaj koji se bavi nekim zanatom.*

< tur. *sanatlı*, v. *zanat* + tur. suf. -lı.

zānbak, v. zambak.

zanijetiti, 1. odlučiti se na nešto, na neko djelo.

2. *izgovoriti nijet (v.) neposredno pred klanjanje molitve.*

Izv. od nijet, nijetiti (v.).

zaokūisati, zaokūjisati, -išēm, započeti učiti ezan.

Izv. od okuisati (v.).

zapēsiniti (zapèksiniti) zaprljati, zamazati, zanećistiti. — »N'jesam, majko, ništa doderala, / doderala, nit zapekšinila« (I. Z. II 23).

Izv. od pesiniti, peksiniti (v.).

zāpt, zāft, zāvt m (ar.) 1. *stega, disciplina.*

2. *zaustavljanje daha u prsima kod asmaticara.*

3. kao pravni izraz: *sekvestriranje*, *zapljensivanje*.

< tur. *zapt*, sa značenjima kao u našem jeziku < ar. *ḡabaṭa*, *ḡabṭ* »pamtiti, savladati« itd.

V. *zabit*, *zaptadžija*, *zaptija*, *zaptisati*, *uzaptiti*, *zazaptiti*.

zaptadžija, **zaptadžija** *m* (ar.-tur.) *onaj koji sprečava, koji zaustavlja, koji plijeni*.

< tur. *zaptıcı*, v. *zapt* + tur. suf. -ci.

zaptija (**zavtija**) *f* (ar.) *redar, policajac; policija*. — »paša brže namaknu zaptije, / da dovedu bega Imzibega« (I. Z. III 63).

< tur. *zaptiye* < ar. *ḡabṭiyyā*, v. *zapt* + ar. adj. suf. -iyyā.

zaptisati, -išēm, *zabranjivati, sprečavati, ustezati*. — »a svaku im vodu zaptisati, / tako ćemo njemu odoljeti« (Vuk IV 400).

Izv. od *zaptiti* (v.).

zaptiti, **zäftiti**, 1. *držati disciplinu, red*.

2. *uzdržavati, zadržavati, sprečavati, ustezati*. — »Natrag s' trže, pa dogat pobiže, / Ibro g' zapti, al' mu fajde nema« (M. H. III 12); »a zaptie ih sedam bajraktara: / de polako, dva begova sina«, »tad mišljaše da prvi bijaše, / počeo svoga zäftiti dogata« (K. H. I 427, II 275).

3. *zapučiti, začepiti, zatisnuti*.

4. *stezati u prsima i zadržavati dah* (kod bolesti astme).

Izv. od *zapt* (v.).

zār *m* (ar.) 1. *zavjesa, zastor*. — »i ponesi zarove / da zastremo džamove« (Muz. zap. Inst. 2822); »car alifet zara odignuo« (M. H. III 13).

2. *ženski zavitak u kome su muslimanke zamotane i pokri-*

vene izlazile na ulicu. Neki pogrešno zar nazivaju feredžom. Zar se kroji od basme, štofa ili svile, a feredža samo od čohe. < tur. *zar* < ar. *izār*.

zār *m* (tur.) *kocka kojom se igra tabla*.

< tur. *zar*.

zarāfet *m* (ar.) 1. *uljudnost, finoća, nježnost*.

2. *zanovijetanje, prohtjev*. — »Pun si zarafeta kao tuka govana« (nar. izreka).

< tur. *zarafet* < ar. *zarāfā* »nježnost, finoća; oštroumnost«. V. *zarafetli*, *Zarif*.

zarafetli, indecl. (ar.-tur.) 1. *uljudan, fin, elegantan*.

2. *onaj koji mnogo zanovijeta*. < tur. *zarafetli*, v. *zarafet* + tur. suf. -li.

zārar, -a i **zārār**, -āra *m* (ar.) *šte-ta, gubitak*. — »Jašikovah tri godine dana, / A ne vidoh fajde ni zarara« (Vuk V 365); »neće tebi biti ni zarara« (M. H. III 320).

< tur. *zarar* < ar. *ḡarar*.

V. *zarar* jok, *zararsuz*.

zārār jök, interj. (ar.-tur.) *nema štete, ne fali, ne smeta*.

< tur. *zarar yok*, v. *zarar* i jok.

zarārsuz i **zarārsuz** *m* (ar.-tur.) *onaj koji ne čini nikome štete, koji nije opasan*.

< tur. *zararsız*, v. *zarar* + tur. postpoz. -sız »bez«.

zārf (**zālf**, **zāf**) 1. *ukrašena metalna čašica u kojoj stoji findžan; slična maloj vinskoj čaši sa nogom*. — »beg se fati zarfa i findžana« (M. H. III 253); »kafedžije zalfe i fildžane« (Vuk I 506); »I po rafim' zarfi i fildžani« (Vuk V 365).

2. *korice, oklop; kovrta*.

< tur. *zarf* < ar. *zarf*, osn. zn.: »posuda«.

Zárif (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Zarif*, muško ime < ar. *zarif* »nježan, elegantan; oštro-uman, dosjetljiv«.

Zarifa (ar.) *musl. žensko ime.*

< tur. *Zarife*, žensko ime < ar. *zarifā* »nježna, elegantna, oštro-umja, dosjetljiva«.

zarūret *m* (ar.) *nužda, nevolja, potreba.*

< tur. *zaruret* < ar. *ḡarūrā*.
V. *zarureti-hal*.

zarūreti-hāl *m* (ar.) *opravdavajuća okolnost, okolnost koja čini dozvoljenim ono što je inače zabranjeno.*

< tur. *zaruret-i hal*, izft., v. kompon. pod *zaruret* i *hal*.

zarzāvāt, v. *zerzevat*.

zašehātiti, *zauzeti veliki prostor, raširiti se po nekom prostoru; zakriliti.*

V. *otšehatiti*, *rašehatiti*.

Teško je ustanoviti od čega su izvedeni navedeni glagoli (*zašehatiti*, od -*šehatiti*, raz-*šehatiti*). Infinitiv bez prepozicija »*šehatiti*« ne postoji u našem jeziku. Moglo bi se pretpostaviti: 1) da je izvedeno od tur. *šehadet* (< ar. *šāhādā*) »osvjedočenje, priznanje« itd. ili od tur. *šuhud* (< ar. *šuhūd*) »postojanje, ustanovljenje, viđenje« itd. i 2) od tur. *šah* »grana«.

zāt, -āta (ar.) *osoba, ličnost (kaže se za odličniju osobu).*

< tur. *zat* < ar. *ḡāt*.

zatāslačiti, *zatesati kamen ili drvo.*

Izv. od *taslak* (v.).

zātu-zāvāl, indecl. (ar.) *kaže se za onog koji je tjelesno tako slab i mršav da se jedva kreće: »kost i koža«, »živi mrtvac«.*

< tur. *zat-üz-zeval* < ar. *ḡātuz-zāvāl* »onaj koji je blizu propasti, blizu kraja života«.

zāvāl, -āla *m* (ar.) 1. *krivnja, odgovornost.* — »ti se njiha nemoj uplašiti, / knjigonoši z a v a l a nemade« (K. H. II 73).

2. *zapreka, branjenje, branjevinna.* — »Ej! gaziyo, z a v a l a ti nema! / što ti topa treba i kuhveta« (Lord 18) — ispor. »Zbor' gaziyo, branjevine nemaš! / što ti topa treba i kuhveta?« (Lord 47).

< tur. *zeval* »krivnja, odgovornost« < ar. *zāvāl*, osn. zn.: »proći, propasti«.

zāvale! *zāvala!* interj. (ar.-tur.) *šteta! nažalost! jadna majko! pusto!* — »Kleto lani, pusto olomlani, / a z a v a l e od ove godine: / gdje li bismo, gdje li ostađosmo, / ti se uda, a ja se oženih« (I. Z. IV 13).

< tur. *zavall* »jadanik, žalosnik« < ar. *zāvāl*, osn. zn.: »proći, propasti« + tur. suf. -*h*.

zāvālī, indecl. adj. (ar.-tur.) *nesrećan, jadan, pust.* — »Ej z a v a l i dani, ej z a v a l i doba« (Šantić III 232).

< tur. *zavall* »jadan, žalostan« < ar. *zāvāl*, osn. zn.: »proći, propasti« + tur. suf. -*h*.

zavātaniti, *stalno se nastaniti u jednom mjestu.*

Izv. od *vatan* (v.).

zavrzlāma *f* (srp.hrv.-tur.) *petljanija, petljanje.*

Hibr. r.: na našu gl. osn. »zavrz« dodan tur. nastavak »-*la-ma*«.

zāvt, *zavtija*, v. *zapt*, *zaptija*.

zāzaptiti, *zāzaptiti*, *zāzavtiti*, *pre-priječiti*, *zaustaviti.* — »Car alifet z a z a p t i topove, / Nek na Promin više ne pucaju« (M. H. III 90).

Izv. od *zaptiti* (v.).

zbàglati, svezati.

Izv. od tur. inf. *bağlamak* »vezati« sa našom prepoz. »s«.

zbārhaniti, u jedan glas skupno zapjevati i zasvirati.

Izv. od *barhana* (v.).

zbiriti (se), ujediniti (se), složiti (se), biti jedno. — »ali ja znam da niko nije nas i muslimane bolje zbližio i zbirio nego »Bošnjak« (Zembilj III 29).
Izv. od *bir* (v.).

zē, -éta n (ar.) ime arapskog slova »z«.

< tur. *ze* < ar. *zā*.

zebānija f (ar.) 1. *ljuta guja*; »dže-hēnemska zebānija« = paklena guja, koja muči one što se nalaze u paklu.

2. fig.: *zla, zločasta žena, ljuta žena.* — »U mene je majka zebānija, / izbiće me i pokaraće me« (I. Z. II 147).

< tur. *zebani* < ar. *zābāni* »andeo mučitelj koji baca u vatra one koji su određeni za pakao; u škorpijona onaj dvo-kraki organ na repu kojim uje-da, bode«.

zēčāt, zēkāt, -āta m (ar.) milostinja koju je obavezan davati svaki imućniji musliman svake godine. To je zapravo godišnji vjerski porez u korist siromaha. Iznosi 2,5% od cjelokupne gotovine, dragocijenosti, trgovачke robe i nekih drugih pokretnosti koje se nalaze u vlasništvu jedne osobe preko godinu dana. — »Zēčāt daji, čābi idi, ne spavaj!« (Ist. bl. II 223).

< tur. *zekāt* (č. *zekjat*) < ar. *zākā(t)* »čistoća, čišćenje«.

Zēčir, Zēkir, hipok. Zēco (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Zekir*, muško ime, < ar. *dākir* i *zūkīr* »ugledni, slavni; onaj koji ima jaku memoriju«.

zēčir-prsten (zēčer-prsten, zēči-prsten) m (pers.) *zlatni prsten sa povelikim kamenom u obliku trougla.* — »Dade njojzi zēčer prsten s ruke« (Vuk V 371); »Kad ti jesi Kuna Hasanaga, / kamo tebi zēči prsten zlatni?« (I. Z. III 16).

< tur. *zekir* »prsten s kamenom« < pers. *zihgīr*, vulg. *zīgīr* »široki prsten ili halka koju bacač strijele drži na palcu« (pers. *zih* »sveza, gajtan« + pers. *gīr*, prez. osn. od inf. *gīriften* »uzeti, uhvatiti«).

Zēco, v. Zēčir.

zēer, v. zehēr.

zēh m (pers.) 1. *gajtan, širit ili vrpca usukane svile kojom se obrubljuju krajevi i pojedini dijelovi narodne nošnje, osobito odjeće od čohē; ukrasni obrub na narodnoj nošnji.*

2. *predmet ili dio predmeta koji se nalazi na vrhu.* — »Tri su glavna dijela od kojih se sastoji prostor za vodu duguma i to: dub, donji dio, bogaz i zēh, najgornji dio« (GZM 1951 220).
< tur. *zih* < pers. *zih*.

V. *zehati*.

zēhati, ivičiti, rubiti. — »Peš je gore zaveden skoro u polukrug, a sam je ravan, a oba su zēhāna (oivičena) bijelim koncem« (Kreš. Čizm. obrt. 136).
Izv. od *zeh* (v.).

zēher, zēer m (pers.) *otrov.* — »Ona ide u novu čaršiju, / pa kupuje otrova zēhera« (I. Z. I 14).

< tur. *zehir* < pers. *zehr*.

V. *zeheriti, zehērli*.

zēheriti, jediti. — »... te tamo ručava i večerava, da me kod

kuće z e h e r i i jedi...« (Zem-bilj III 43).

Izv. od zeher (v.).

zehërlî, indecl. adj. (pers.-tur.)
otrovan; veoma gorak.

< tur. zehirli, v. zeher + tur. suf. -li.

Zèhra (ar.) *musl. žensko ime.*

< tur. Zehra < ar. Zāhrā, žensko ime, osn. zn.: »sajna, svjetla; rascvjetana« (čest dodatak uz ime Muhamedove kćeri Fatime); usp. »Svjetlana«, »Cvijeta«.

zèhra, zèra f (ar.) *sićušni djelić, trunčica.* — »Zar ni z e h r e nisam po tvom tabijatu« (Šantić II 212).

< tur. zerre < ar. dārrā, »veoma mali, sićušni mrav«.

zejbekast, adj. *skladan, čust.*

Izv. od tur. Zeybek, v. tumačenje pod zejbek-hava.

zejbek-hàva f (tur.-ar.) *vrsta parovne igre; muško i žensko igra jedno prema drugom, imitirajući ljubavno udvaranje i odbijanje.* Ranije je ova igra bila poznata u muslimanskoj sredini u Sarajevu.

< tur. zeybek havası, tur. izft. od tur. Zeybek »pleme u Ajdin vilajetu u Turskoj koje je doseljeno iz Srednje Azije i od koga se regrutovao istoimeni veoma star rod vojske u Turskoj Carevini. Zejbeki imaju naročitu nošnju, vrlo su okretni i veoma vješti igrači zejbečkih igara. Druga kompon. je tur. hava »melodija« < ar. hāwā.

Zèjna (ar.) *musl. žensko ime.*

< tur. Zeyni < ar. Zāyniyy, muško ime, osn. zn.: »urešeni, okićeni«.

Zejnèba (ar.) *musl. žensko ime.*

< tur. Zeyneb < ar. Zāynāb, žensko ime, osn. zn.: »dèbelā«.

Zèjnil, Zèjnel (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. Zeynel, muško ime, skraćeno od ar. m. imena Zāynu-l-ābidīn, bukv.: »ures, gizda po-božnih«.

zèjrek, adj. (pers.) *oštrouman, bi-star; kaže se: »ono je dijete plaho zejrek«.*

< tur. zeyrek < pers. zīrek.

zèjtin (zèltin) m (ar.) *maslinovo ulje; ulje uopšte.* — »Vatra se zeitinom ne gasi« (Vuk, Posl. 32).

< tur. zeytin < ar. zāytūn »maslina« (ar. zāyt »ulje«).

V. zejtinluk, zejtin-tane, zejtin, pozejtiniti.

zejtinluk m (ar.-tur.) *bašča od maslinovih stabala, maslinjak.*
< tur. zeytinlik, v. zejtin + tur. suf. -lik.

zejtin-tàne n (ar.-pers.) *plod od masline, maslina.*

< tur. zeytin tanesi, izft., v. kompon. pod zejtin i tane.

zejtinî, indecl. adj. (ar.) *boje kao maslinovo ulje.*

< tur. zeytuni, v. zejtin + ar.-pers. adj. suf. -î.

zèkât, v. zećat.

Zèkija (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. Zeki, muško ime, »Bistri« < ar. dākiyy »bistar. oštrouman«.

Zekija (ar.) *musl. žensko ime.*

< tur. Zekiye, žensko ime, »Bistra« < ar. dākiyyā »bistra. oštroumna«.

Zekir, v. Zećir.

zèl m (ar.) *ime arapskog slova »d«.*

< tur. zel < ar. dāl.

zelenkàda, zerekàda f (pers.-ar.) *cvijet ovčica, sunovrat, Narcissus angustifolius Cvat.* »Od mila je zerre-kadom zvaše,

/ ona mu se ljepše odazvaše: / lepe, beže, rumen karanfile« (Beh. X 222).

< tur. *zerrin kadeh* »cvijet ovčica, sunovrat«, bukvl.: »zlatni pehar« (pers. *zerrin* »zlatan« i ar. *qadāh* »pehar«).

Zeliha, v. Zulejha.

zelzela (*zerzela*) *f* (ar.) *zemljotres*. — »Ni zerzela, što se zemlja trese« (Lord 189).

< tur. *zelzele* < ar. *zälzälä*.

zēmān, -āna *m* (ar.) *vrijeme*. — »Od šta zeman od toga i vrijeme«, »Da je snijeg, nije mu zemana« (Vuk VIII 50, VII 136); »Gdje si, Nuho, ovoliko zemana« (M. H. III 256).

< tur. *zeman* < ar. *zāmān*.

zëmberek *m* (pers.) 1. *feder, opruga, spirala*. — »Prekide se zemberek, točkovi stadoše« (Jakšić II 425).

2. *neka vrsta puške ili topa sa zemberekom*. — »te sa kule puške mužari, / po čardacim' đeru zembereci« (K. H. II 325).

< tur. *zemberek* < pers. *zenbûrek*.

zëmbilj, **zëmbil**, -ilja, -ila *m* (pers.) *torba, ili kotarica posebnog oblika napravljena od kože ili ispletena od trske*.

< tur. *zëmbil* < pers. *zenbîl* (i u ar. *zānbîl*).

zemërije, v. zemherije.

zemherije (*zemërija, zemerije*) *f* (ar.) *period najhladnijih zimskih dana, od 6. do 30. januara*. < tur. *zemheri* < ar. *zāmḥārîr*.

Zëmzem *m* (ar.) *vrelo, bunar u blizini Cabe u Meku. Često se i voda koju hadžije donose iz tog vrelo zove kratko zemzem, mjesto abuzemzem* (v.).

< tur. *Zemzem* < ar. *Zāmzām*.

zendžefil (*zindžefil, džendžefil, dendefil*) *m* (pers.) *Zingiber officinale Rosc. (Amomum zingiber L.), upotrebljava se kao začim*.

— »U ruci joj kita feslidena, / I četiri struka džendžefila« (Vuk V 538); »a drugi joj trave đindžefila« (F. J. I 220).

< tur. *zencefil* < ar. *zāngābil* < pers. *zenğebil*, od starijeg pers. oblika *šenkebil*.

zëndil, **zëndin**, **zëngin**, *adj.* (tur.) *bogat*. — »Kotorani mamur i zendili« (M. H. III 282); »Lijep debeo, zëndil pametan« (Vuk, Posl. 169).

< tur. *zengin*.

V. *zendiliji, zendiluk*.

zendiliji, **zendiniji**, *adj. bogatiji*. — »Zendiliji od svih begova u kasabi« (Gajret 1930 388). Komparativ od *zendil* (v.).

zendiluk, **zëndinluk**, **zënginluk** *m* (tur.) *bogatstvo*.

< tur. *zënginlik*, v. *zendil* tur. suf. -lik.

zënit *m* (ar.) *tačka presijeka (nad glavom posmatrača) prividne nebeske sfere i vertikalne povučene prema gore, tj. zamišljena tačka na nebeskom svodu iznad stojišta*.

< ar. *sāmt* »strana, kraj; horizont; zapravo skraćeno od ar. *sāmtu-re's* »zenit« (izft. od ar. *sāmt* »strana, horizont« i ar. *re's* »glava«).

zëra, v. zehra.

zërdālija, v. zërdānlija.

zërdānlija, **zërdālija** *f* (tur.) *visoka kapa poput kalpaka opšivena krznom od zerdava*. — »pak na glavu kapu zërdaliu« (F. J. I 167).

< tur. *zerdevali*, v. *zërdav* + tur. suf. -li.

zërdast, *adj. žutkast*.

< tur. *zërd* < pers. *zërd* »žut«.

zèrdav *m* (tur.) *vrsta kune, zlatice, hermelin, mustella zibellina.*
 < tur. *zerdeva*.
 V. *zerdanlija*.

zèrde, -eta *n* (pers.) *vrsta komposta: nažitko vareni pirinač, zaslađen šećerom i začinjjen cimetom.* — »Cizmedžije zèrde u sahanu« (Zb. XXX sv. I 112).
 < tur. *zerde* < pers. *zerde*.

zèrdëcaf, zèrdëcef, zèrdëcap *m* (pers.) *vrsta boje, kurkum, koja se dobija od istoimene biljke (Curcuma longa L.), (Amonum curcuma Jacq.), fam. Zingiberaceae. Miješa se s knom prilikom knenja (krnanja).*
 < tur. *zerdeçal, zerdeçap* < pers. *zèrdëcāw i zèrdëcūb*.

zèrdëlija, zèrdëlija, rezdëlija, *f* (pers.) *vrsta rane šljive: Prunus pseudoarmeniaca Heldr.-Sart.*
 < tur. *zèrdali* < pers. *zèrdālū* »žuta šljiva«.

zerekāda, *v. zelenkada.*

zèrger *m* (pers.) *zlatar.*
 < tur. *zerger* < pers. *zerger* »zlatar« (pers. *zer* »zlato« + suf. za građenje riječi sa značenjem kakve radnje ili zanimanja -ger).

zèrin *m* i *zerina* *f* (pers.) *narcis, zelenkada.* — »Kadno cvate sumbul i ljubica, kadno zèrin i bjele lale pušća« (S. B. IV 64): »U najljepše doba od godine. / Kadno capti zumbul i zerina« (Vuk V 357).
 Skraćeno od *zerrin kadeh*, *v. zelenkada*.

zèrzëvāt, zarzävāt, -āta *m* (pers.) *povrće, zelën.*
 < tur. *zerzevat, zèrzëvat*, arapski plural od pers. *sebze* »povrće«.

zëvak, -vka *m* (ar.) *uživanje, slast; blagostanje.* — »Majka te

je u želji rodila, / U veliku zëvku odgojila« (Miodrag. 115); »Ah toga zëvka i ljepote po Sarajevu, to se ne da ni opisati« (Zembilj II 20).

< tur. *zëvk* < ar. *ḏāwq*.
 V. *zëvkariti, zëvkli*.

zëvāl, -āla *m* (ar.) 1. *kraj, propast; padanje.*

2. *najviši uspon sunca u podne, kada se smatra sredina dana.* — »Kano sunce na zëvalu« (Osvit 1892 II 44).

< tur. *zeval* < ar. *zāwāl*.

zëvkāriti, zëvkovati, uživati, provoditi se. — »Ni kod baba ne bi' bolje bila, / Što sam ovde, majko, zëvkovala« (Lord 288).

Izv. od *zëvak* (*v.*).

zëvkli, *adv.* (ar.-tur.) *interesantno, mило, ljupko.*
 < tur. *zëvkli*, *v. zëvak* + tur. suf. -li.

zëvzek *m* (tur.) *obješenjak, šaljičina.*
 < tur. *zëvzek*.

V. *zëvzekast, zëvzekati, zëvzekluk*.

zëvzekast, *adj.*, *tup, ograničen, čaknut.*
 Izv. od *zëvzek* (*v.*).

zëvzëkati, šaliti se, izvoditi koje-kakve budalaštine.
 Izv. od *zëvzek* (*v.*).

zëvzëkluk *m* (tur.) *obješenjaštvo, zbijanje šale.*
 < tur. *zëvzeklik*, *v. zëvzek* + tur. suf. -lik.

zī, -ita *n* (ar.) *ime arapskog slova »z«.*
 < tur. *zī* < ar. *zā'*.

ziāmet, zijāmet *m* (ar.) *veliki spahiluk (posjed) koji donosi 20.000 do 100.000 (tačnije 99.000) akči godišnjeg prihoda (spahiluk*

ispod 20.000 akči prihoda zove se timar (v.)).

< tur. *ziamet*, *zeamet* < ar. *zā'mā*.

Zība (pers.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Zība*, žensko ime, < pers. *zībā* (y) »nagizdana, prikladna, lijepa«.

zičir, zikir m (ar.) 1. pobožno izgovaranje, invokacija božjeg imena; »zičir činiti« = pobožno izgovarati božje ime; »Otvor oči zičir čini, budalo, zar te nije strah od Boga nimalo?« (Ist. bl. II 223).

2. zajedničko derviško učenje u slavu boga.

< tur. *zikir* < ar. *ḡikr*.

Ziçrija, Zikrija (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Zikri*, muško ime, osn. zn.: »onaj koji se spominje, koga se sjećaju« < ar. *ḡikr* »spominjanje, sjećanje« + ar.-pers. adj. suf. -ī.

zift m (ar.) 1. vrsta veoma crne smole, prirodni katran.

2. otrovna naslaga koja se stvara od duhanskog dima u čibuku ili cigarluku.

< tur. *zift* < ar. *zift*.

zihinli, indecl. adj. (ar.-tur.) *talentovan, sa jakom memorijom*.

< tur. *zihinli* < ar. *ḡihn* »memorija« + tur. suf. -lī.

V. *Zihnija*.

Zihnija (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Zihni*, muško ime, »Talentovani« < ar. *ḡihn* »memorija« + ar.-pers. adj. suf. -ī.

Zijā, Zijāh, hipok. **Zíjo**; puno ime je: **Zijaūdin** (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Ziyaūddin* < ar. *ḡiyā'ud-dīn*, muško ime, osn. zn.: »svjetlo vjere (islama)«.

zijaḡolā! interj. (ar.-tur.) *hvala!* < tur. *ziyade ola!* »imanje ti se povećalo! imao još više! < ar. *ziyādā* »mnogo, odviše« + tur. *ola!* optat. 3. lice sing. od inf. *olmak* »biti«.

zijaḡet m (ar.) *gozba; ručak ili večera sa više raznih jela i za više gostiju*. — »U Skradinu što bi đenerala, / na zijaḡet idu đeneralu« (K. H. II 279); »tu zijaḡet veliki učinio, / dok je vjenčao bjelku materinu« (I. Z. II 22).

< tur. *ziyafet* < ar. *ḡiyāḡā*.

zijaḡet, v. *ziamet*.

zijaḡ, -āna m (pers.) *šteta, kvar, gubitak*; kaže se: »bježi fajdo, da nije zijaḡa«; »Ne kolj', Marko, sivoga sokola, / Ne kolj' der ig, ne čini zijaḡa« (M. H. II 5); »ostaviću otvorena vrata, / nek ti bude hiljadu zijaḡa« (Muz. zap. Inst. 2636).

< tur. *ziyan* < pers. *ziyān*.

V. *zijaḡer*, *zijaḡiti*, *zijaḡ uči-niti*.

zijaḡer, m (pers.) *štetočinac, onaj koji nanosi štetu*.

< tur. *ziyankār* < pers. *ziyan-kār*.

zijaḡiti, izgubiti, štetiti, biti na gubitku. — »već si, Mujo, puno zijaḡio« (K. H. I 532).

Izv. od *zijaḡ* (v.).

zijaḡ učiniti, nanijeti štetu, pro-uzrokovati štetu. — »Velik sam vam zijaḡ učinio, / dva-des't sam vam odsjekao glava« (K. H. II 60).

Izv. od *zijaḡ* (v.).

zijaḡet m (ar.) *posjeta, obilazak, pohod*. — »na zijaḡet Ćuprilić veziru« (K. H. I 104).

< tur. *ziyaret* < ar. *ziyārā*.

V. *zijaḡeti-kabur*.

zljāreti-kābur *m* (ar.) *posjećivanje groba; svakodnevno posjećivanje groba od strane muslimanskog sveštenika u trajanju od 40 dana od smrti umrloga.*

< tur. *ziyaret-i kabir*, izft., v. kompon. pod *zljaret* i *kabur*.

Zijaūdin, v. *Zija*.

Zijo, v. *Zija*.

zikir, v. *zićir*.

Zikrija, v. *Zićrija*.

zil *m* i **zile** *f* (pers.) 1. *par metalnih okruglih pločica (u obliku tanjirića) koje zveče udaranjem jedne o drugu. Služe kao sastavni dijelovi defa i dairata, ili kao samostalni muzički instrumenat: bilo da se nataknu na prste, kastanjete, ili da se jedna drži u jednoj, a druga u drugoj ruci, kao instrumenat bleh-muzike. — »a udiše zile i boriše« (K. H. I 109).*

2. *praporac, zvonce.*

< tur. *zil* < pers. *zil*.

V. *zildžija*, *Zildžiluk*.

Zildžić, **Zildžo**, v. *zildžija*.

zildžija *m* (pers.-tur.) *zanatlija koji izrađuje ili trgovac koji prodaje predmete od tuća i mjedi, kao što su zvona, kantarevi, čiraci, havani itd. Od ovog je došlo prezime Zildžić i Zildžo.*

< tur. *zilci*, v. *zil* + tur. suf. *-ci*.

Zildžiluk *m* (pers.-tur.) *ime jednog dijela sarajevske čaršije na lijevoj obali Miljacke od stare Careve čuprije do Drvenije.*

< tur. *zilcilik*, v. *zildžija* + tur. suf. *-lik*.

zilhidže, v. *zulhidže*.

ziliya *f* (pers.) *čilim, vrsta šarenog čilima. — »birden Turci*

glave oboriše, / pa gledaju šaru po ziliyi« (K. H. II 545).

< tur. *zili* < pers. *zili*.

Zilka, v. *Zulejha*.

zilkāde, v. *zulkade*.

zimiya *m* (ar.) *nemuslimanski podanik Turske Carevine, raja.*

< tur. *zimmi* < ar. *ḡimmiyy* »zaštićeni«.

zināluk *m* (ar.-tur.) *blud, prosti-tucija.*

< tur. *zinalık* < ar. *zinā* »blud« + tur. suf. *-lık*.

zindān, -āna *m* (pers.) *tamnica. — »car će tebe u zindan metnuti« (K. H. I 37); »hladna prostorija kao zindan« (u ob. gov.).*

< tur. *zindan* < pers. *zindān*.

zinēt *m* (ar.) *nakit, ukras. — »od zineta što je na dogatu« (K. H. I 482).*

< tur. *ziynet* < ar. *zīnā*.

V. *Zineta*.

Zineta (ar.) *musl. žensko ime.*

< tur. *Ziynet*, žensko ime, »Nakit, Ukras« < ar. *zīnā* »nakit, ukras«.

zīrāt i **zirāt**, -āta *m* (i **zīrātnī**, **zīrātnī**, adj.) *obrađiva zemlja, ziratna zemlja. — »Nije imao čeljadi da obrađuje ziratnu zemlju« (Kočić I 73).*

< tur. *ziraat* < ar. *zīrāa* »zemljoradnja«.

V. *ziratiti*.

zīrātiti, *obrađivati zemlju, orati i sijati zemlju.*

Izv. od *zirat* (v.).

zlatāli, **zlatājli**, indecl. adj. (srp. hrv.-tur.) *zlatan, od zlata. — »Na oči joj zlatali marama«, »Pa s' opasa svilenom kanicom, / A po njemu zlatajli svilajom« (Vuk II 536, VII 184); »I*

zlatali jastuk po jastuku» (Petran. 607).

Hibr. r.: naša riječ »zlatu« + tur. suf. -li.

zōlota f (slav.) *stari turski srebrni novac od trideset para.*

< tur. zolota < slav. (ruski zolota, poljski zloti itd.).

zōr m (pers.) *sila, snaga; muka, tegoba; žestina; nasilje.* — »Drži ruke oko pasa moga, / jer ti ne znaš zora doratova (M. H. III 155).

< tur. zor < pers. zōr, zūr.
V. zoran, zorba, zorli, nazor, zorzorile.

zōran, adj., *silan, bijesan.* — »Zorna konja, a zorna junaka« (nar. pj.).
Izv. od zor (v.).

zōrba f (pers.) *nasilje, teror.* — »Da otmemo bi zorba, / da krademo jest globa« (Nar. bl. 425).

< tur. zorba < pers. zōrbāz »nasilje« < pers. zōr »sila« + pers. bāz, prez. osn. od inf. bāhten »igrati«.

zōrli, adj. i adv. (pers.-tur.) 1. *silan, obijesan, zdrav, snažan;* kaže se: »zorli momak«.

2. *teško, mučno, tegobno; jako.*
< tur. zorlu, v. zor + tur. suf. -lu, -li.

zōrt m i **zōrt!** interj. (ar.) 1. *strah.* 2. *stisni! drž' se!*

< tur. zort, sa značenjem kao u nas < ar. ǧarṭ »prdež«.

zōrzōrilē (dōrdōrice) adv. (pers.-tur.) *na jedvite jade, s velikom mukom.*

< tur. zor zorile, v. zor (ovdje reduplikacija: zor-zor) + tur. postpoz. -ile »sa«.

zīt adv. (ar.) *odvratno, mrsko.*

< tur. zrt, zrd < ar. ǧidd.

Zubējda (ar.) *musl. žensko ime.*

< tur. Zübeyde < ar. Zubāyda, žensko ime, ime žene Harunur-Rešida (gram. demin. od ar. zubda »povlaka, kajmak; izbor, elita«).

zūbun i **zūbūn** m (ar.) *gornja haljina od sukna sa kratkim rukavima ili bez rukava; postoji i muški i ženski.*

< tur. zibin »kratki kaputić koji se oblači ispod kaftana« < ar. ǧubbā, v. džube.

zūduṛt, **zūduṛ** (**zūduṭ**) adj. (tur.) *bez novaca, bez pare dinara, siromašan.* — »vrlo j' aga zūduṛt ostanuo« (M. H. III 271); »Ili si zūduṛ kesom ili tutkun sobom« (Vuk, Posl. 124); »ma se junak zūduṛt prigodio, / sedlo mu je drvo od samara« (F. J. II 373).

< tur. zūḡūrt.

V. zūduṭluk, ozūduṛiti.

zūduṭluk m (tur.) *siromaštvo.* — »jer se boji teška zūduṭluka, / zūduṭluka teška u Turaka« (nar. pj.).

< tur. zūḡūrtlūk, v. zūduṛt + tur. suf. -lūk, -lik.

Zūhra (ar.) *musl. žensko ime.*

< tur. Zühre, žensko ime, »Vennera« < ar. Zuhra »zvijezda Venera«.

zūhur se učiniti, **zūhūr** učiniti, *pojaviti se, iskrsnuti.* — »Biž, Halile kuli i avliji, / Dušmanin je zūhur učinio« (M. H. IV 332).

< tur. zuhur < ar. zūhūr »pojava, događaj«.

V. ozuhuriti.

Zūko, v. Zulfikar.

Zulējha (**Zulējka**), **Zeliha**, hipok. **Zūla**, **Zilka** (ar.) *musl. žensko ime.*

< tur. *Züleyha* < pers. *Zuley-hā* < ar. *Zālīhā*, žensko ime, ime žene egipatskog činovnika Potifara, koja je pokušala zavesti Jusuf-pejgambera (*Josifa*). Po smrti muža preudala se za Jusufa.

Zulfikār, -āra, hipok. **Zúlfo**, **Zú-ko** (ar.) *musl. muško ime*

< tur. *Zülfikar*, muško ime
< ar. *Du-l-fūqār* »ime sablje koju je Muhamed poklonio hazreti Aliji (koji je iza Muhameda postao halifa), a s kojom je Alija pokazao veliko junaštvo. Zbog toga ova sablja i njezino ime predstavljaju oličenje junaštva i pobjede i u tom smislu je ovo ime postalo i vlastito lično ime. Sablja je dobila ovo ime stoga što je imala po hrptu kvrge slične pršljenovima: ar. *qū* »posjednik, vlasnik« i ar. *āl-fūqār* pl. od *āl-fiqārā* »pršljen«.

V. *zulfikar*.

zulfikār, -āra *m* (ar.) *vrsta sablje, teška sablja; račvasta sablja*. — »Blaževiću, pobježe djevojka, / odjaha ti pretila zekana, / odnese ti sablju zulfikara« (K. H. II 441); »Da mi dadeš tvoju zulfikaru« (Lord 272). < tur. *Zülfikar*, v. tumačenje pod *Zulfikar*.

Zúlfo, v. *Zulfikar*.

zilhídže, **zilhídže** *n* (ar.) *ime dva-naestog mjeseca po muslimanskom kalendaru*.

< tur. *zilhicce* < ar. *Du-l-ḥiǧǧā*.

zilkáde, **zilkáde** *n* (ar.) *ime jedanaestog mjeseca po muslimanskom kalendaru*.

< tur. *zilkade* < ar. *Du-l-qa-dā*.

zúluf, **zúlov**, v. *soluf*.

zúlum *m* (ar.) *nepravda, nasilje, bezakonje, teror*. — »ko je tebi zulum učinio« (M. H. III 67). < tur. *zulüm* < ar. *ẓulm*.

V. *zulumčija*, *zulumčar*, *zalim*.

zulümčija, **zulümdžija** *m* (ar.-tur.) *nasilnik, tiranin*. — »aračlija, zulumčija« (Ašikl. 71); »Zulum čini zulumdžija Marko« (Vuk VI 92).

< tur. *zulümçü*, v. *zulum* + tur. suf. -çü, -çi.

zulümčār, -āra *m* (ar.-pers.) *nasilnik, tiranin*. — »od zulumā i od zulumčara« (K. H. I 35); »između sebe dajte zulumčare« (Vuk IV 137).

< tur. *zulümkār*, v. *zulum* + pers. suf. -kār.

zumba *f* (pers.) 1. *alatka za bušenje kože, lima itd., probojac*. 2. *sprava kojom se udara suhi žig*.

< tur. *zimba* »probojac« < pers. *sunbe* »burgija, svrdo« (< pers. *sunbiden* »probušiti, provrtjeti«).

zūmbul, v. *sumbul*.

Zúmrā, v. *Zumreta*.

Zúmrēta, **Zúmruta**, hipok. **Zúmrā** (ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Zümrüt* < ar. *Zumurud*, žensko ime, »Smaragd«.

zumürut, **zumürud** (**zumürut**, **zumrut**) *m* (ar.) *smaragd (drag kamen)*. — »Dvore gradi Sulejman-čehaja, / od jakuta i od zumuruta« (Muz. zap. Inst. 3276); »od jakuta i od zumuruta« (Beh. I 127); »Pa mu vide đerdan od zumuruta« (Lord 50).

< tur. *zümürüt* < ar. *zumurrud* < ar. *zābārǧād*, »smaragd«.

V. *Zumreta*.

zūrna, zūrila *f* (pers.) *vrsta svirale sa veoma jakim piskavim glasom. Gotovo uvijek uz zurnu ide bubanj. To je zapravo primitivni oblik i preteča današnjeg drvenog duvačkog instrumenta oboe.*

< tur. *zurna* < pers. *surnā, sūrnā, sūrnāy* < pers. *sūr* »svečanost, svetkovina, gozba, svadba« i pers. *nā, nāy* »frula, svirala«.

zuvāna, zuāna *f* (pers.) *spojnica, ono što stoji na kraju kakve cijevi i spaja se za drugi dio; napr. na cigaraluku onaj dio od kosti ili čilibara koji je na kraju utaknut u drvo; u pušćanog fišeka onaj dio u kome se nalazi egza.*

< tur. *zivana* < pers. *zebāne*.

Ž

žafran, žafráni, v. šafran, šafrani.

ženiklija *m* (srp.hrv.-tur.) *ženik*,
mladoženja.

Hibr. r.: našoj riječi »ženik«
dodan tur. suf. *-li*.

ABECEDNI PREGLED LIČNIH IMENA

Abas	Ajeta	Aziza	Bilal
Abasa	Ājnija	Azra	Ččlebiĵa
Abdija	Ajnija	Bāhrija	Čamil
Abdulah	Akif	Bahrija	Čamila
Abdulatif	Alajbeg	Bahtijar	Čazim
Abdulaziz	Alemdar	Bajezi	Čejvan
Abduľfetah	Alija	Bajram	Čerim
Abdulhamid	Alija	Bakir	Čerima
Abdulkadir	Almas	Bakira	Daut
Abdulmedĵid	Almasa	Baliĵa	Demir
Abdulmelik	Amila	Bēdrija	Derviř
Abdulvehab	Amina	Bedrija	Derviřa
Abdurahim	Amir	Bedrudin	Devleta
Abdurahman	Amira	Begajeta	Dudija
Abdurezak	Amra	Began	Durak
Abduselam	Arif	Begana	Duran
Abid	Arifa	Begemina	Durmiř
Abida	Arslan	Begzada	Dĵafer
Adaleta	Arzija	Behaudin	Dĵahid
Adem	Asaf	Behdĵet	Dĵanan
Adil	Asifa	Behija	Dĵavid
Adila	Asim	Behlul	Dĵelalija
Agan	Ařida	Behram	Dĵalaludin
Aganlija	Ařira	Bekir	Dĵelil
Ahmed	Atif	Bektař	Dĵamaludin
Aiřa	Atifa	Belkisa	Dĵemil
Ajĵin	Atija	Besim	Dĵemila
Ajet	Aziz	Beřir	Dĵevad

Dževahira	Fazila	Halim	Izet
Dževdet	Fazlija	Halima	Izeta
Đula	Fehim	Hamdija	Jahja
Đulbeg	Fehma	Hamid	Jakub
Đulbegija	Fèhmija	Hamida	Jašar
Đulbehara	Fehmija	Hamza	Javra
Đulesma	Fejzulah	Hana	Jilduza
Đulfatma	Ferhat	Hanifa	Junus
Đulizar	Ferhija	Haris	Jusuf
Đulizara	Ferid	Hasan	Kādrija
Đulsuma	Ferida	Hasib	Kadrija
Đuzida	Feriz	Hasiba	Kahriman
Edhem	Fetah	Hasna	Kamber
Edib	Fèthija	Hašija	Kanita
Ediba	Fethija	Hašim	Kaplan
Ejub	Fikret	Hatidža	Karanfil
Ekrem	Fikreta	Hava	Kasim
Emin	Fikrija	Hazim	Kazanfer
Emina	Firuz	Hiba	Kemal
Emira	Fuad	Hidajet	Kimeta
Enes	Galib	Hidajeta	Kumrija
Enis	Galiba	Hifzija	Latif
Enisa	Ganija	Hilmija	Latifa
Enver	Habib	Hurem	Lebib
Esad	Habiba	Huršid	Lebiba
Esma	Hadžera	Husejin	Lejla
Ešref	Hadžo	Husnija	Lutfija
Ešrefa	Hafija	Husrev	Madžida
Fadil	Hafiza	Ibrahim	Magbula
Fadila	Hajdar	Idris	Mahir
Fahir	Hàjrija	Ifeta	Mahira
Fahira	Hajrija	Iljas	Mahmud
Fàhrija	Hajrudin	Irfan	Maida
Fahrija	Hajrulah	Isa	Maksuma
Fahrudin	Hakija	Ishak	Malkoč
Faik	Halid	Ismail	Medžid
Faruk	Halida	Ismet	Mehdija
Fatima	Halil	Ismeta	Mehmed

Mehmedalija	Nadija	Omer	Ruždija
Mejrema	Nadira	Orhan	Sabahata
Meleća	Nadžija	Osman	Sabira
Meliha	Nafija	Pašan	Sabit
Memiš	Nafiz	Pašanz	Sabrija
Memnuna	Nail	Pemba	Sadeta
Mensur	Naila	Pertev	Sadija
Merdžana	Naim	Rabija	Sadik
Mesud	Naima	Radžija	Sadulah
Mesuda	Namik	Ragib	Sadžida
Mevlida	Nasih	Rahima	Safer
Midhat	Nasiha	Rahman	Safet
Midhata	Nasir	Raif	Safeta
Mirza	Nasrudin	saifa	Safija
Mubera	Našid	amadan	Saima
Mufida	Nazića	amiz	Sait
Muhammed	Nazif	amiza	Sakib
Muharem	Nazifa	asim	Salih
Muhiba	Nazim	asema	Saliha
Muhjudin	Nedim	asid	Salim
Muhsin	Nedžad	asida	Samiya
Mula	Nedžib	azija	Samija
Munevera	Nedžiba	edžep	Sead
Munib	Nefisa	efik	Sefer
Muniba	Nerimana	Refika	Said
Munir	Nesiba	Rejhana	Sejda
Munira	Nevzet	Rekib	Sejdalija
Muradif	Nevzeta	Remzija	Sejfudin
Murat	Nezir	Remzija	Sejfulah
Muris	Nezira	Rešad	Selim
Murta	Nidara	Rešid	Selma
Murteza	Nijaz	Reuf	Selman
Musa	Nuh	Rezak	Selveta
Muslihudin	Numan	Rifat	Senija
Mustafa	Nurija	Riza	Server
Muzafer	Nurija	Rizvan	Sevda
Muzafera	Nusret	Rukija	Sevlja
Nadija	Nusreta	Rustem	Sidik

Sidika	Šefika	Tevfik	Zakira
Sinan	Šefket	Ulfeta	Zarif
Siradž	Šehbab	Ulvija	Zarifa
Siriya	Šehzada	Umihana	Zećir
Skander	Šemsudin	Uzeir	Zehra
Suad	Šemsa	Vahdet	Zejna
Suada	Šerif	Vahdeta	Zejneba
Sübhija	Šerifa	Vahid	Zejnîl
Subhija	Ševala	Vahida	Zèkija
Sulejman	Ševket	Vasvija	Zekija
Sulhija	Ševkija	Vefik	Zilba
Sultaniya	Šuajb	Vehab	Ziçrija
Sutla	Šuhreta	Vehbija	Zihniya
Šaban	Šukrija	Vejsil	Zija
Šaćir	Tahir	Velid	Zineta
Šaćira	Tahira	Velija	Zubejda
Šahin	Tajib	Zahid	Zuhra
Šahina	Tajiba	Zahida	Zulejha
Šahsivar	Talat	Zahir	Zulfikar
Šećer	Tarîk	Zaim	Zumreta
Šefik	Tefika	Zakir	

Abdulah Škaljić
TURCIZMI U SRPSKOHRVATSKOM JEZIKU

Izdavač:
»Svjetlost«, izdavačko preduzeće, Sarajevo

Za izdavača:
Vladimír Knor

Tehnički urednik:
Hilmo Hadžić

Korektor:
Abdulah Škaljić

Štampa:
Novsko preduzeće »Oslobođenje«, Sarajevo

Za štampariju:
Pero Grinfelder

